Universitat de Girona

L'IMAGINARI MONUMENTAL I ARTÍSTIC DEL TURISME CULTURAL. EL CAS DE LA REVISTA BARCELONA ATRACCIÓN

Dolors VIDAL CASELLAS

ISBN: 84-689-6846-3
Dipòsit legal: Gi.209-2006
http://hdl.handle.net/10803/7842

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

Tesi Doctoral

L'imaginari monumental i artístic del turisme cultural.

El cas de la revista *Barcelona Atracción*

Maria Dolors Vidal Casellas
Girona, 2005
Dept. de Geografia, Hª i Història de l'Art
Universitat de Girona
Director: Dr. Eduard Carbonell Estellés

Agraïments:

Al Dr. Eduard Carbonell, per haver acceptat dirigir el MNAC, element clau de la posada en valor del turisme cultural a Catalunya, pel compromís social, cultural i turístic al front d'aquesta institució. Per haver acceptat dirigir aquesta Tesi.

Als membres de la Càtedra d'Art i Cultura Contemporànies, i en especial a la Dra. Maria Josep Balsach i el Dr. Xavier Antich, per haver cregut en el turisme cultural, i per la seva dedicació a la cultura contemporània. Als professors, M. Lluïsa Faxedas, per la seva col·laboració i el seu compromís polític a favor del turisme cultural i per haver-se llegit aquest treball, a l'artista Antoni Llena, per les converses i discussions que han complementat la meva mirada sobre Barcelona; a l'Àngel Quintana, per les seves indicacions en relació al cinema, a Farners Cabra, Pere Parramón i Maria Domene. A tots ells, un especial reconeixement per haver sabut crear un ambient de treball excepcional, en qualitat i continguts, en el que hi tenen cabuda els projectes i la recerca interdiscipilinària, i per la seva exquisidesa en el tracte. A Oriol Bohigas, pels suggeriments i conversa.

A tots els membres d'administració i serveis de l'Escola Universitària de Turisme, i en especial a Maria Guerra, pel l'interès que ha mostrat durant anys perquè s'acabés aquesta tesi, haver-la llegit, haver fet valuoses consideracions, i per algunes transcripcions; a Mireia Agustí, pel seu impecable suport burocràtic i permanent, per haver-me estalviat energia constantment, element que m'ha proporcionat espai per pensar les coses que m'interessen. També per haver-se ocupat sovint del meu fill petit; a Lluís Sanz, per la paciència i disponibilitat en el servei informàtic i per haver formatejat aquest document; a en Salvador Bosch, Xavier Bosch i Jesús Rodriguez per el seu suport en el dia dia. A tots ells, un agraïment molt especial per la seva generositat i el bon clima que saben crear i mantenir.

A la graduada Sònia Guerrero, per el seu ajut en la cerca d'informació i l'elaboració d'algunes gràfiques i per haver-me plantejat qüestions interessants.
A les diplomades en turisme, Elisabet Falgueras i Isabel Mas, pel seu ajut en algunes transcripcions i resums. A Mireia Cervera i Joel del Risco, per ajut en algunes parts de la bibliografia. A Marta Morera, per l'oferta de col·laboració.
Als professors Raquel Camprubí, per l'ajut en la cerca d'informació i elaboració d'algunes gràfiques, a Núria Puig, per l'ajut en el capítol sobre la imatge gràfica de la revista. A Antoni Monturiol, conservador del Museu d'Art, per haver-me encomanat el gust pels cartells turístics. A José Garcia-Boër, per el seu ajut, la seva voluntat i disponibilitat permanents.

A en Sunyer i als nostres fills, Salvador, Nina i Josep. Tots ells han sentit a parlar, a intervals i massa sovint, d'aquesta tesi. Amb l'esperança que algun dia, puguin perdonar el temps i la dedicació que els han estat robats per aquest treball.
A la meva mare, Dolors Casellas, pel suplir-me sovint en tot tipus de tasques i als meus germans, Mercè, Joan i Sara. Per tot el suport que han donat als meus fills.
Al Sr. Salvador Sunyer i Aimeric, pel seu ajut en la correcció ortogràfica. A la Sra. Carme Bover, per ajut d'intendència.

Als doctors, Joaquím Majó, J.A. Donaire, Jaume Guia, Núria Galí i Marta Ministral, membres del grup de recerca en turisme cultural, per les seves opinions i la gènesi a la Universitat de Girona d'un paradigma de treball especialitzat en el turisme cultural. Un agraïment també als demés professors.
Al Director de l'Escola de Turisme Lluís Mundet, per el seu ajut en la feina de subdirecció que m'ha permès acabar aquest treball.
A Daniel Giralt-Miracle, per la seva disponibilitat en conversar sobre les qüestions no escrites de l'any Gaudí i per haver afrontat, gairebé en solitari, alguns dels reptes més significatius del turisme cultural. Per ser ell mateix, un paradigma d'alló que tant sovint enyorem: un home de cultura que projecta turisme cultural.

A Turisme de Barcelona, i molt especialment al seu director Pere Duran, per haver estar clau en el procés de reconstrucció del respecte al turisme des de l'interior i des dels mercats turístics exteriors i per les converses que al llarg dels anys hem mantingut; i a Gemma Llobet, per la seva dedicació al turisme cultural.
A Turisme de Catalunya, i molt especialment a Blanca Cros, per la seva dedicació i tenacitat en la posada en valor del turisme cultural.
A la Direcció General de Turisme de la Generalitat de Catalunya, per haver-me concedit un ajut econòmic per començar aquest treball i en especial a Josefina Diez.

A Lluís Mundet i Tarrés, per l'enquadernació del treball.
Al Dr. Josep Maria Nadal, ex-rector de la Universitat de Girona, que va creure en el turisme com un estudi estratègic per a la Universitat. Pel seu treball constant i permanent a favor d'aquests estudis. Per la seva responsabilitat en que la UdG, sigui una referència rellevant en els estudis de turisme de l'estat espanyol i de tota Europa. Gràcies al seu treball, aquest treball que es presenta aquí, adquireix més sentit.

A Mn. Pere Domènech, per l'ajut incondicional i per recordar-me sovint, que hi ha elements importants, més enllà del turisme.
A Tomás Llorens, conservador de la Fundació Thyssen-Bornemisza, per la confiança que ha atorgat a la meva manera d'entendre el turisme cultural.
Al Dr. Miquel Martín, per la seva contribució dins la Comissió de les Ciències Socials del *Consejo de Universidades*, a favor de l'obligatorietat de l'estudi del Patrimoni Cultural en els estudis reglats de Turisme. Gràcies a la seva oportuna intervenció, avui el Patrimoni Cultural és tema de recerca dins els estudis de turisme.

A Bernard Morucci, per la seva amabilitat i disponibilitat durant la meva estada a la Universitat de París I Panthéon Sorbonne.
Al professor Teychenné, de la Universitat de Toulousse-Le-Mirail. A Modest Prats.
Al Dr. Albert Rossich, per el regal de diversos documents antics que he pogut utilitzar en aquest treball i per la informació regular i constant del material en venda a les llibreries de vell, sobre el subjecte d'aquest estudi.
A Narcís-Jordi Aragó, per haver-me cedit documentació inèdita i per la seva disponibilitat.
A l'equip de Rectorat de la Universitat de Girona, per la confiança que ens han donat.

A Jordi Juan Tresseras, per les invitacions a participar en els debats i en els projectes de formació en turisme cultural.
A Ramón Alberch, arxiver, per la voluntat l'ajut en la recerca d'informació complementària sobre la revista Barcelona Atracción.
A Joaquím Nadal, historiador, pel seu interès creixent sobre aquesta tesi.
Als que per una raó o altre, hem parlat de turisme i m'han eixamplat, amb la seva perspectiva, la meva aproximació: Cristina Rodés, Rosa Maria Salip, Josep Domènech, Alex Nogué, Miquel Berga, Josep Maria Fonalleras, Gabriel Alcalde, Antoni Puigvert, Rosa Durán, Joan Moreno, Pep Bosch, Osanna Neri, Isabel Soler, Marc Sureda.
A Julià Lorenzo (ja traspassat), per el regal de les converses de viatges i viatgers.

Als ex-estudiants, que des del seu lloc, interpel·len constantment el subjecte d'estudi i alguns d'ells, hi fan aportacions molt valuoses. A la Sra. Milagros Maldonado, pel suport.
A l'Arxiu de la Casa de l'Ardiaca, pel tracte impecable i la disponibilitat
A la Biblioteca de la EUT, i molt especialment a Isabel Planas, per la documentació que m'ha posat a l'abast en el temps per iniciativa pròpia. Bona part d'aquest material probablement jo no l'hauria sabut trobar mai; pel seu

treball impecable que ha permès que la Biblioteca de Turisme de la UdG, sigui biblioteca dipositària de la Organització Mundial del Turisme. A Silvia Ridao, també bibliotecària, pel seu ajut constant en el temps.

A la Biblioteca del COAC, i de forma especial a Maria Teresa Vilanova, Sara Serra i Marta Rubiales.
A l'Arxiu Històric de la Ciutat de Girona, en especial a Albina Varés
A la Biblioteca de la Direcció General de Turisme de la Generalitat de Catalunya.

A la Biblioteca de la Direction Nationale du Tourisme i a la Biblioteca del Colegio de España de París.

I finalment, a tots aquellls que, al llarg d'aquets anys han participat i col·laborat en que aquest treball es presentés i també a aquells que han fet que m'interrogués sovint sobre el sentit últim del turisme, del que encara no en tinc resposta.

Taula de Continguts abreujada

1 Introducció.....13

Primera part
Marc Teòric: Cap a l'imaginari del turisme cultural 25

2 Marc teòric 27
3 El monument.....65
4 L'imaginari del turisme cultural.....89
5 Aproximació al turisme cultural internacional.....115
6 Les guies turístiques 163
7 Les polítiques turístiques 187

Segona part
Estudi de cas: La revista *Barcelona Atracción*.....225

8 El naixement de la Societat d'Atracció de Forasters.....227
9 Anàlisi quantitativa de *Barcelona Atracción* 235
10 Anàlisi qualitativa per etapes 255
11 La imatge de Barcelona a través de la revista *Barcelona Atracción* (1932-1936).....517
12 *Barcelona Atracción* – D'Ací i D'Allà en el període de la República 551

Tercera part
Conclusions.....563

13 Comprovació d'hipòtesis.....565
14 Recapitulacions.....577

Bibliografia 589

Taula de Continguts detallada

1 Introducció 13
Definició del problema: 16
Hipòtesis del treball: 17
Objectius 18
Fonts 18
Estructura del Treball 19
Metodologia 21
Primera part Marc Teòric: Cap a l'imaginari del turisme cultural ... 25

2 Marc teòric 27
El turisme 30
La cultura 36
El turisme cultural 42
Les tensions del turisme cultural 48
Turisme *versus* cultura 49
El consum individual *versus* el consum col·lectiu 51
Autenticitat *versus* representació 53
Imatge *versus* realitat 58
Els elements *versus* el tot 60
Sincrònic *versus* diacrònic 64

3 El monument 65
El monument i el monument històric 65
Del desplaçament de l'objecte museable a la concepció de lloc monumental 75
La noció de conjunt monumental 78
L'essència del monument 81
La comunicació social del debat 83
El catàleg del patrimoni artístic de la ciutat de Barcelona 85

4 L'imaginari del turisme cultural 89
Imatges i imaginari 89
L'imaginari: visió antropològica 91
Les imatges de l'imaginari : Els cartells 94
Els precedents de la imatge turística en el cinema. 100
L'imaginari del viatge 107

5 Aproximació al turisme cultural internacional 115
Cartes del turisme cultural 115
L'aportació Europea: Les xarxes 126
Atlas 127
Ibertur 129
Unitwin 130
ECTN- Xarxa de Turisme Cultural Europeu. 132
L'estudi del turisme cultural a Espanya 132
El turisme cultural a Catalunya i Barcelona 142
Estructures de gestió turística i cultural a Catalunya 142
Generalitat de Catalunya 142
Les Diputacions Provincials 148
Turisme de Barcelona 155

6 Les guies turístiques 163
Anàlisi quantitativa de les guies turístiques 163
Una guia singular: la de 1934, editada per la Societat d'Atracció de Forasters 177

7 Les polítiques turístiques 187
Espanya 187
Els Congressos internacionals de Turisme 190
El Sector Públic a Espanya: 201
L'atmosfera turística a Catalunya i Barcelona a principis del XX. 208
Una aportació singular del 1932, la d'Antoni Muntanyola 211
Segona part Estudi de cas: La revista Barcelona Atracción 225

8 El naixement de la Societat d'Atracció de Forasters 227

9 Anàlisi quantitativa de Barcelona Atracción 235
Metodologia 235
Quantificació dels articles culturals de *Barcelona Atracción* 236
Articles culturals segons temàtica 238
Localització geogràfica del contingut 244
Tipologia d'articles culturals referents a Barcelona 246
Ciutat vella i ciutat nova 251

10 Anàlisi qualitativa per etapes 255
Primera etapa: 1910-1913. 255
Els articles 255

Anàlisi de l'etapa 259
Segona etapa: 1914-1922 283
Articles 283
Anàlisi de l'etapa 292
Tercera etapa: 1923-1930 305
Els articles 305
Analisi de l'etapa 322
Conferencia nacional de turismo de 1923 340
Quarta etapa: 1931-1936 345
Els articles, any 1931 345
Analisi dels articles any 1931 348
Els articles, any 1932 351
Analisi dels articles any 1932 353
Consejo General de Turismo l'abril de 1932 367
Els articles, any 1933 370
Analisi dels articles any 1933 372
La celebració dels 25 anys de la Societat d'Atracció de Forasters 384
Els articles, any 1934 393
Analisi dels articles any 1934 395
Els articles, any 1935 410
Analisi dels articles any 1935 412
Constitució de la "Touring Associació de Catalunya" 422
Els articles, any 1936 425
Analisi dels articles any 1936 427
Movimiento turístico junio 1936. 447
V Asamblea de la Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo, y la I Exposición de Turismo en Tarragona 451
Notas de Turismo 460
Cinquena etapa 1945-1954 483
Els articles 484
Anàlisi de l'etapa 498

11 La imatge de Barcelona a través de la revista *Barcelona Atracción* (1932-1936) 517
La imatge pública i la imatge dels destins turístics 518
Interdisciplinarietat dels mètodes d'anàlisi 518
Barcelona Atracción, context i característiques 520
Context general 520
Públic objectiu 521
Difusió i finançament 522
Característiques generals de la publicació *Barcelona Atracción* 522

Els recursos gràfics: tipografia, fotografia i dibuix. 523
Els recursos gràfics a *Barcelona Atracción* 527
Els articles. Aspectes formals del missatge periodístic. 528
Aspectes formals del missatge publicitari. Anuncis i cartells..... 528
Els continguts 531
Els continguts periodístics: les seccions de la revista i altres temes constants en els articles publicats..... 531
Les il·lustracions 534
Els anuncis..... 535
Els cartells..... 540

12 Barcelona Atracción – D'Ací i D'Allà en el període de la República 551
Tercera part Conclusions 563

13 Comprovació d'hipòtesis 565
Primera Hipòtesi 565
Segona hipòtesi 570
Tercera hipòtesi 572
Quarta hipòtesi 573

14 Recapitulacions 577
Bibliografia 589

1 Introducció

L'any 1982, després d'una estada a Itàlia de més de tres anys, i de més de vuit anys fora del domicili familiar vaig tornar a casa. De fet, vaig tornar a Girona, ciutat que es troba a només tres km. de Salt, el meu poble de naixement i de gran part de la meva família. Fins als disset anys havia viscut a tres kilòmetres d'una ciutat que, després d'aquesta llarga absència, em donava la sensació de no haver-la vist mai. El resultat del procés de construcció de la meva mirada, després de tant temps, va fer que projectés sobre la ciutat molts interrogants sobre la seva capacitat d'atracció per als estrangers. Havia viscut a Florència i la forta presència turística gairebé permanent a la ciutat, els nombrosos viatges interns, les excursions realitzades pràcticament a tot el territori italià, i l'ambigüitat de la meva estada, que em feia estrangera i resident a la vegada, turista i resident alhora, va fer que observés detingudament un seguit de processos que es derivaven de la presència turística a les ciutats (diversitat humana, gestió cultural per al turisme, principals interessos dels visitants, sistema de gestió museística, gestió institucional del turisme, gestió de les masses en el context del territori urbà, publicitat, el paper de la cultura i en especial dels monuments i les exposicions en la pervivència i regeneració de la imatge turística) mentre quotidianament l'emoció estètica que sentia treballava el meu interior i era el motor de la continuació de la meva formació intel·lectual. Havia viscut a Barcelona durant els estudis de Història de l'Art, en el període 1974-1978 de forma continuada i intensa i durant el curs 1978-1979 combinant-ho amb estades a Mallorca. Evidentment Barcelona, encara que en xifres molt més baixes que les actuals era visitada per estrangers; però no me'n vaig adonar mai. No me'n vaig adonar jo i segurament no se'n van adonar molts d'altres, perquè els objectius i les il·lusions ciutadanes estaven enfocades cap a la reconstrucció interna, el desplegament de la democràcia i el desenvolupament de ciutadania. Un procés clarament centrífug. També, perquè a finals de la dècada dels setanta, a Catalunya i arreu de l'estat espanyol el

turisme ja era en l'imaginari col·lectiu un sector, una activitat, un camp de treball amb poc prestigi i un àmbit, en definitiva, poc atractiu en la mirada de molts ciutadans. El turisme en l'imaginari col·lectiu s'havia convertit en un mal necessari per a obtenir ingressos econòmics en forma de divises que ens permetrien el desenvolupament econòmic del país. Encara presa de l'experiència florentina vaig començar a treballar com a guia turística a la ciutat, participant en la creació de l'Associació Professional de Guies Turístics. A l'any 1982, no eren habituals les visites turístiques a una ciutat com Girona i en aquells anys vaig treballar fent visites a Barcelona, com a guia acompanyant en itineraris a tot Espanya i a diversos països europeus.

La manera de dissenyar aquests productes per part d'algunes agències de viatges obeia a grans trets a una negació permanent del dret i de la voluntat del turista de poder obtenir l'oportunitat de visitar els elements patrimonials. En aquells anys, fer una visita des de la Costa Brava o la Costa Daurada a Barcelona, era sinònim d'estalviar-se qualsevol lloc patrimonial. Ni la Catedral, ni la Sagrada Família (només es visitava l'exterior), i molt menys la Fundació Miró, podien visitar-se. La visita d'un dia comprenia una visita al camp del Barça, una visita panoràmica a Montjuïc, el port de Barcelona, les Rambles i una visita a un centre comercial (El Corte Inglés i afins). Els agents turístics –agències de viatge- defensaven aquesta opció perquè deien, es feia el que realment interessava als turistes. Recordo que els agents de viatge de les comarques de Girona, després d'haver estat convidats a visitar el Centre Històric de la ciutat, per si consideraven oportú programar excursions i visites a Girona van demanar a l'alcalde Joaquím Nadal, que si els subvencionava els autocars ho provarien. Si no rebien subvenció de l'Ajuntament, ni parlar-ne. Més del cinquanta per cent dels assistents (tots ells agents de viatge de la Costa Brava) van reconèixer que no havien visitat mai el centre històric i només un havia entrat a la Catedral. I feia gairebé trenta anys.

A partir d'aquestes experiències vaig proposar-me entendre com s'havia produït aquesta generalització de pràctiques que no feien altra cosa que augmentar el desprestigi del nostre territori. Qui eren els agents de viatge? Qui els havia format? Qui eren el guies? Qui els havia format? Qui era el govern que deixava que l'activitat turística, pel que fa a la comunicació del territori estigués a mans d'un personal que feia por? La publicitat a l'estranger i aquestes pràctiques, no es contradeien absolutament?

Vaig decidir treballar en el camp del turisme perquè em va semblar que garantia quatre aspectes importants:

a) El manteniment i l'increment de coneixement del món (territorial i humà)

b) La formació personal amb criteris internacionals derivats dels estudis de l'art en el territori.
c) El fort potencial d'aquest àmbit en el qual, segons la meva mirada, estava gairebé tot per fer.
d) La voluntat de participar en el procés de visualització del passat turístic, convençuda que l'actualitat amaga uns llargs i laboriosos processos, la lluita de persones singulars en la construcció del país, de la seva cultura i de la seva difusió internacional.

Des d'aleshores he treballat en diversos projectes amb aquests mateixos objectius:

a) La direcció del Seminari Cultura i Turisme, celebrat a Barcelona, el 1999, amb la voluntat de contrastar la pràctica francesa i la nostra en l'àmbit del turisme cultural.
b) La direcció d'un postgrau de guiatge turístic a Catalunya el curs 1999-2000
c) La co-direcció del Màster en Comunicació i Crítica de l'Art en el qual també es tracta el tema de la comunicació cultural en el sector turístic
d) La co-direcció d'una exposició i catàleg de cartells turístics, amb el títol Imatge i Destí, el 2003 al Museu d'Art de Girona.
e) La presentació de la tesina "El turisme cultural, marc conteptual i algunes aplicacions, el 2002"
f) La participació en nombroses jornades, congressos, post-graus i xarxes de turisme cultural.
g) I, finalment, aquest treball que ha estat fet com a homenatge a totes aquelles persones que han treballat intensament per projectar turísticament Catalunya en el món, amb tot tipus de dificultats, i que han hagut de suportat l'oblit.

Aquest document vol mostrar de manera senzilla l'interès cap a un subjecte, el del turisme cultural, que uneix aquests dos grans àmbits de treball i que en la meva mirada es converteixen en un de sol: el turisme i l'art en el turisme cultural.

Catalunya és una de les zones receptores de turisme més importants del món; l'estat espanyol ocupa un dels tres primer llocs en la jerarquia de països turístics. Globalment això es així des de fa gairebé vint-i-cinc anys.
Els estudis que afecten l'activitat econòmica del turisme han tingut un bon desenvolupament tant a nivell internacional com nacional. De fet, també en l'imaginari, quan pensem en turisme, en general hi pensem en termes d'activitat econòmica. Els estudis fets en aquest àmbit els trobarem tant en el camp de la consultoria turística, com en les institucions públiques, com en els ens de

promoció o en les universitats. La majoria giren al voltant de l'ocupació turística o les infraestructures d'allotjament. Des de la perspectiva social, els estudis són menys freqüents i gairebé tots es mouen en els àmbits universitaris. I des de la perspectiva cultural, són senzillament incipients.

La responsabilitat política i social d'estudiar el fenomen turístic no és la mateixa en tots els països ni en totes les comunitats. En la nostra, per la seva importància quantitativa i per la pressió social, cultural i territorial, es fa difícil explicar-se la complexitat de causes i efectes que ha produït aquesta inhibició col·lectiva i l'evasió gairebé sistemàtica del món cultural en relació al turisme durant la segona part del segle XX.

Avui proliferen els estudis sobre gestió del turisme cultural, l'anàlisi de casos, la transferència de coneixement en la creació de les xarxes, agrupacions, grups de recerca universitaris, ect. A Catalunya però l'aprofitament del propi passat turístic és molt limitat. En tenim exemples en la pràcticament inexistent utilització de la imatge turística del passat (cartells, fulletons, etc), en la promoció turística contemporània, el gran desconeixement també dels individus que han treballat en turisme amb alguna excepció, com J. Vila Fradera,

Definició del problema:

El turisme com a pràctica social té un desenvolupament espectacular a partir dels anys 60 del segle XX a tot Europa, i a Espanya i a Catalunya en particular. El desenvolupament massiu del turisme ha fet que en l'imaginari col·lectiu s'identifiqués el turista de sol i platja com a sinònim de turista. En contraposició a aquesta imatge hi trobem la del viatger. Fins ben entrada la dècada dels vuitanta del darrer segle, els recursos culturals no han començat a ser formulats, individualitzats, estudiats, i gestionats com a recursos aplicables en el turisme amb la contundència suficient per a canviar o si més no matisar la significació del substantiu turista i de l'experiència turística.
Aquesta activitat es desenvolupa mitjançant unes polítiques públiques i una estructura empresarial privada, que es caracteritzen per:

1. La necessitat de treballar a curt termini.
2. La dificultat de treballar amb una metodologia que permeti analitzar, estudiar i utilitzar el passat per corregir i continuar la projecció de les polítiques i les accions turístiques públiques i privades del present i del futur.
3. La manca d'una tradició acadèmica suficient en el nostre país, i per tant, les dificultats de transferència de coneixement entre els investigadors, gestors i institucions públiques.

4. La escassíssima bibliografia especialitzada en història del turisme, cultura i turisme, o l'ús turístic del patrimoni monumental i artístic en el turisme en el passat.
5. La proliferació d'estudis d'anàlisi de cas, en tota la geografia internacional i per tant des de paràmetres culturals molt diversos.
6. La manca d'estudis generals que permetin als historiadors d'àmbit europeu incorporar estudis parcials previs als estudis més generals.
7. La catalogació parcial o nul·la del material conservat a les biblioteques relatiu al turisme cultural, sobretot en els municipis mitjos petits: així, les postals, els cartells, els films turístics a la Filmoteca, i un llarg etcètera.

Per tot això, aquí ens proposem oferir una visió panoràmica del que ha estat el turisme cultural a Barcelona i Catalunya, des de l'inici de la creació del primer sindicat d'iniciativa turística de Barcelona (1908) fins a la seva dissolució en començar la guerra civil espanyola.

Per estudiar el turisme cultural en un context social concret, caldria tenir unes eines bàsiques de les quals només en disposem parcialment, en canvi, no tenim una base històrica sobre el mateix concepte que ens podria permetre de comparar, visualitzar la continuïtat o els trencaments de les propostes.

Hauriem de reflexionar sobre quin ha estat el paper del monument, de l'art i de la cultura en la projecció de la imatge turística de Barcelona i Catalunya en la primera meitat del segle XX.

Hipòtesis del treball:

a) La primera hipòtesi que ens plantejem és si el turisme cultural existeix abans de la dècada dels 80-90 del segle passat, que és segons la informació disponible, el moment en què es consolida aquest concepte. Concretament ens platejem si existeix a Catalunya i més concretament a Barcelona.
b) La segona hipòtesi de treball, és conseqüència de la primera: en cas afirmatiu, quin paper han tingut els monuments, l'art, i la cultura en la projecció de la imatge turística de la ciutat. Com s'ha projectat l'imaginari del turisme cultural?; Quin pes tenen en el conjunt de la publicació els elements culturals?
c) Una tercera hipòtesi del treball vol mostrar quin ha estat el compromís dels agents del món cultural en relació al turisme durant aquest període. El turisme i la cultura, sempre en tensió. Quines relacions tenien durant les etapes estudiades?

d) Finalment, la darrera hipòtesi analitza si han existit polítiques, celebracions de seminaris i congressos en els quals s'hagi arribat a acords d'interés per al turisme cultural, a nivell de concepció i de gestió.

Objectius

L'objectiu principal d'aquest treball és fer una aportació del que ha estat el turisme cultural monumental i artístic en la difusió turística de Barcelona ciutat i de Catalunya a partir de la revista barcelonina *Barcelona Atracción*, editada per la Sociedad de Atracción de Forasteros.

Límits del treball

Queda fora dels objectius d'aquest treball l'estudi del patrimoni monumental i artístic i les referències metodològiques pel que fa a la conservació, la restauració i la gestió.

Tampoc s'ha volgut fer un anàlisi històric del turisme durant tota la primera part del segle XX. Aquest haurà de ser un objectiu de futur en el qual hauran de participar historiadors i especialistes en diverses disciplines. La informació aquí recollida hauria de facilitar parcialment l'estudi de la història del turisme.

Malgrat que ens interessa el tema promocional d'una manera central en el treball, no ens hi hem aproximat des de les metodologies que avui utilitza el marketing, sinó a través de l'esforç divulgatiu del monument i l'art en la promoció turística.

Per últim, l'estudi de la història de l'art des de les diverses aproximacions historiogràfiques i estètiques tampoc és l'objectiu d'aquest estudi.

Fonts

Les fonts utilitzades en la primera part del treball formen part de l'entramat de la literatura acadèmica i la producció pròpia dels ens de gestió sobre el turisme cultural.

En la primera part, hem reflexionat a partir de la literatura que analitza el turisme i la cultura com a fenomen des de les diverses disciplines. I també a partir de la producció dels diversos ens de promoció turística, com ara el Patronat de Turisme de Barcelona (Turisme de Barcelona des de 1993), Turisme de Catalunya, o treballs de recerca propis com l'estructura de gestió del turisme cutural a Catalunya. Una altra font d'informació han estat les guies turístiques catalogades de la Biblioteca de Catalunya i de l'Arxiu Històric de Barcelona, Casa de l'Ardiaca.

Les fonts de la segona part del treball són:
Font principal: la mateixa revista *Barcelona Atracción*, 1910-1036 i 1945-1954
El Butlletí trimestral de la Sociedad de Atracción de Forasteros.
Pel·lícules i videos de propaganda turística de la Filmoteca de Catalunya
Material complementari dels Arxius:
Històric de Barcelona (Casa de l'Ardiaca)
Històric de la Ciutat de Girona
Municipal de Palafrugell
Material complementari de les Biblioteques:
Biblioteca del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya
Biblioteca de la Universitat de Girona
Biblioteca de Catalunya
Bibliothèque Sainte Geneviève . Universitat Pantheon-Sorbonne de París
Bibliothèque Direction Géneral du Tourisme. París
Bibliothèque Historique de la Ville de París
Biblioteca Nacional de España. Madrid
Biblioteca de la Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca del Colegio de Espanya de París
Privats: Arxiu particular de Narcís-Jordi Aragó i Masó

Estructura del Treball

Aquest treball està estructurat per capítols. Hem intentat treballar en diversos àmbits de concreció. Des del més concret, el de la revista *Barcelona Atracción*, als més generals i abstractes com el primer, el segon i el tercer capítol. Som conscients que una lectura lineal, en progrés és segurament més fàcil de seguir. Però hem privilegiat el poder circular a vol d'ocell, per l'entramat de discursos que s'han originat en la cultura turística relacionada amb el monument i l'art. El treball està organitzat en tres parts, a banda de l'introducció al Capítol 1.

Primera Part: Marc Teòric: Cap a l'imaginari del turisme cultural
Aquesta part vol ajudar a visualitzar un marc de discussió internacional en el qual els encontres i les tensions són notables i on la visió fragmentada n'és la tònica general.
La raó més important d'aquesta emissió de flashos l'hem de buscar en l'origen de cultures diverses i d'estructures de formació personal també molt diverses entre els qui s'acosten al fenomen del turisme. Recollim idees que han generat adhesions al llarg del debat sobre el turisme, la cultura i el turisme cultural, i

presentem, malgrat que de manera general, el rol que el monument, com a entitat essencial del patrimoni cultural, té en el turisme.
Finalment, els dos darrers capítols d'aquesta part tracten de l'estudi de les guies turístiques, i de les polítiques turístiques que mitjançant la celebració de congressos i seminaris organitzats des de principi de segle, ens mostren els acords que afecten el turisme cultural en l'àmbit de l'organització turística.

L'estructura es resumeix en:
Capítol 1, una introducció, definició del problema, hipòtesis i objectius.

La primera part, fa una aproximació al turisme des de l'àmbit de la cultura, Hem dividit la primera part corresponent a aquesta aproximació teòrica, en set capítols. Els capítols primer, segon, tercer i quart són teòrics, i per tant pretenen oferir un marc sobre el turisme i la cultura suficientment ampli i potent per entrar en el tema de l'imaginari del turisme i el viatge cultural.
En canvi, els capítols cinquè, sisè i setè responen a la part de gestió que intervé també en la construcció de l'imaginari turístic. El Capítol sis, una aproximació al turisme cultural internacional ens posa en contacte amb el que opera en els diversos àmbits més influents per el nostre turisme cultural. Des de la perspectiva internacional l'adopció de les Cartes per part de l'Icomos, la construcció de xarxes de cooperació en la recerca del turisme cultural, les estructures de gestió properes, el marc administratiu i els ens de gestió que parcialment són els responsables de la gestió del turisme cultural en el propi territori, i a nivell local, l'ens de promoció turística de Barcelona, amb els programes d'actuació.

La segona part del treball, presenta l'estudi de cas de la revista *Barcelona Atracción*. Aquesta es una aportació a l'estudi del turisme cultural que té com a protagonistes Barcelona i el Sindicat d'Iniciativa Societat d'Atracció de Forasters. L'estudi de la revista *Barcelona Atracción*. Aquesta part és el més llarga de tot el treball i la que ens proporciona una visió de conjunt i de detall del que ha estat la revista *Barcelona Atracción*, de la *Sociedad de Atracción de Forasteros* entre 1910-1936 i 1945-1954.
Hem estudiat les diverses etapes amb una estructura parcialment lliure. La primera i la quarta, ens han semblat més interessants i els hem dedicat més espai real i també més espai conceptual.

La tercera part inclou la comprovació de les hipòtesis inicials i un darrer capìtol dedicat a exposar les conclusions a les quals s'ha arribat a mode de recapitulació final.

Metodologia

La primera fase de la tesi respon a la primera fase de la investigació. L'agrupació de material s'ha produït des de dos àmbits ben diferents.

A partir de la literatura acadèmica més rellevant referent al turisme cultural, a partir de les revistes indexades *Annals of Tourism Research*, *Tourist Management*, i d'altres no indexades com Cahiers Espaces, Estudios Turísticos, i Estudis de Turisme de Catalunya.

La pròpia recopilació de material que des de 1989, any en què decideixo dedicar-me professionalment a l'estudi del turisme cultural.
El buidatge de material bibliogràfic més rellevant publicat sobre el subjecte
El material no publicat generat per seminaris, congressos, jornades, etc.
L'anàlisi de les memòries de Turisme de Barcelona, publicades per els mateix ens.

La recopilació de les guies turístiques que custodia la Biblioteca de Catalunya i que ens han permès obtenir dades quantitatives i algunes dades qualitatives.
La segona part de la tesi s'ha construït sobretot a partir de l'anàlisi de la revista *Barcelona Atracción*, custodiada a l'Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona. Aquesta revista es va editar entre 1910-1936 i de 1945 a 1954.

La revista s'ha analitzat des de dues vessants principals:
La quantitativa: Hem fet un anàlisi quantitatiu de la informació monumental, artística i de cultura viva que conté la revista. Presentem aquesta informació en gràfiques que ens permetin de visualitzar més fàcilment el pes de la informació i divulgació cultural dins del conjunt de la revista.

La qualitativa: Hem recollit la informació de les notícies i articles que fan referència als subjectes culturals, n'hem fet un resum i el presentem en forma de fitxes a l'annex II del Volum I d'aquest treball.
Presentem aquestes fitxes per ordre cronològic d'aparició. Per tant, podrem veure a l'annex l'any, mes de la revista, el nombre total de planes de la mateixa i el nombre d'articles que fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Els camps d'informació que hem recollit són:
Nom de la revista, entitat impulsora, pàgines de l'article, títol de l'article, a qui es dirigeix, elements gràfics que acompanya l'edició de l'article i un resum de continguts.

Hem recollit fragments textuals dels articles , les citacions. Quan aquestes existeixen, ho hem assenyalat sota la llegenda del nombre de planes dels articles, amb un asterisc.
Aquest sistema ens permetrà, si s'escau, de fer cerques per autors, títols, anys, etc, de manera que aquesta informació queda disponible a partir de la versió amb Pdf, si s'escau, al servei de futurs estudis.

D'aquesta revista s'han buidat tots els articles que clarament feien referència a monuments, art i cultura i els que projectaven una imatge de la ciutat determinada en funció d'aquests elements o recollien notícies d'imatge de Catalunya i Barcelona en particular, des de l'exterior. En qualsevol cas, però a partir del material publicat a la revista.
Hem escollit fer un anàlisi per etapes. A grans trets, ho hem fet seguint els processos polítics de Catalunya. Dic a grans trets, perquè nosaltres hem treballat les etapes en anys naturals i els canvis polítics es van produir entre exercicis anuals. Ho hem fet així perquè en la llarga vida d'aquesta revista, a diferència d'altres publicacions com el setmanari Imatges i similars, va tenir una continuïtat temporal i una continuïtat de plantejament en què els canvis polítics eren discrets i es feien presents amb certa lentitud. Dit d'una altra manera, els canvis polítics no condicionen la revista a curt termini sinó que es deixen sentir analitzant la qualitat de les aportacions però no immediatament.

La revista s'ha estudiat en etapes diferenciades:

Primera etapa: 1910-1913
Segona etapa: 1914-1922
Tercena etapa: 1923-1930
Quarta etapa: 1931-1936
Cinquena etapa: 1045-1954

En aquest document presentem la primera etapa amb totes les notícies que concerneixen el monumental i l'artístic i la projecció de la imatge global de la ciutat més algunes notícies que no formen part d'aquest àmbit temàtic però que ens ajudaran a percebre l'ambient d'il·lusió i de vegades d'eufòria en l'actuació de la Societat d'Atracció de Forasters. En la segona i tercera etapes, gairebé totes les referències que aportem afecten directament el contingut de la difusió del monument i l'art a partir de la revista. A la quarta etapa, que acaba amb l'inici de la guerra civil, l'hem treballat amb una metodología diferent: l'hem analitzat per anys naturals, perquè els continguts culturals són especialment interessants i perquè la concepció turística d'aquest moment enllaçarà en molts aspectes amb la contemporània. El darrer número, aparegut quan ja havia començat la guerra, és de l'agost de 1936. També li hem dedicat un tractament especial perquè en certa manera la revista deixa de publicar-se. Ho tornarà a

fer el 1945, però la Societat d'Atracció de Forasters ja no n'és l'editora. Finalment, la darrera etapa, la de la postguerra, ben diferent, representa l'esforç de continuïtat dels objectius de la Societat encara que assumits per la Junta Provincial de Turisme. Aquesta etapa, la cinquena, l'hem analitzat segons la metodologia de les etapes primera, segona i tercera.

Primera part

Marc Teòric:
Cap a l'imaginari del turisme cultural

2 Marc teòric

Les aportacions més significatives en l'anàlisi del turisme provenen de la perspectiva materialista crítica.

Els corrents de pensament clàssics com el positivisme, la hermenèutica i el marxisme han estat claus en el desenvolupament de la base teòrica dels estudis turístics i del seu fonament epistemològic.

El positivisme ha dotat al turisme del seu èmfasi preponderant funcionalista i pragmàtic.

La perspectiva marxista ha contribuït a l'estudi de les condicions socio-productives que possibiliten la pràctica del turisme, més que en l'estudi del turisme en sí mateix.(Bottomore :1988, Ritzer:1993, Preston:1999).

Un dels intel·lectuals del determinisme econòmic, precedent en l'estudi de l'oci, amb la proclama planfetària del "dret a la peresa" (Lafargue:1970) va fer fortuna a Europa des de finals del XIX. Lafargue, a partir de la filosofia grega i d'alguns preceptes bíblics, mostra el despreci que existia en l'antiguitat pel treball i amb ironia, critica la moral capitalista que pregona el dret el treball, centrant-se en l'argumentació de com aquest dret es configura històricament com una explotació dels treballadors.

L'Escola de Frankfurt, sobretot Marcuse, Habermas i Adorno, desenvolupen la teoria crítica al positivisme, a la sociologia, a la irracionalitat de la societat moderna i a la cultura de masses i del coneixement. Ritzer (1993) contribueix als estudis de la racionalitat instrumental, la indústria de la cultura, la indústria

del coneixement, l'acció comunicativa, la dominació i el concepte de legitimació amb la teoria freudiana del treball.

Aquesta escola alimenta els estudis del temps lliure i de l'oci que s'utilitzen en el paradigma sociocultural del turisme. Així, Veblen (1994) desenvolupa la Teoria de la classe ociosa. Afirma que la despesa ostensible guia la formació dels hàbits mentals, que al seu torn defineixen el que és lloable de la vida. "El nivell de vida es un hàbit". Veblen però no fa una anàlisi específica del turisme sinó de l'oci entès com una manera de viure el quotidià. Però les seves anàlisis sobre les formes de consum cultural i de consum del món natural són simètriques a les que es poden projectar en el turisme.

Friedman, Fromm i Tourine aporten les eines teòriques per a estudiar el temps lliure i l'oci a partir del treball. Les aportacions de tots tres estan en la línia de considerar el temps lliure, l'oci de manera simètrica al treball. Senzillament es planteja una lluita ferotge per aconseguir que l'oci substitueixi el treball com una forma d'exercici de la llibertat individual però seguint els mateixos mecanismes productius del treball i per tant aflora la impossibilitat del desenvolupament de l'oci com una forma de creixement personal no alineat. Aquests autors indubtablement han fet fortuna en l'anàlisi del turisme com a fenomen de massa.

Alvarez Sousa, a partir de Marcuse i Adorno considera que el temps lliure descrit per Marcuse com a producte del mass-media i per tant de caràcter alienant i d'Adorno amb la noció de cosificació de l'esperit, permeten la manipulació de l'individu per la indústria cultural, en un context de manca de formació crítica-cultural i de l'anivellament dels gustos en l'oci.

Amb tot potser l'estudi que ha tingut més repercussió, ha estat el de Louis Tourner i John Ash(1991), el de *la Horda Dorada*, per la seva crítica absoluta al turisme com a fenomen social. El colonialisme turístic, la creació de zones geogràfiques especialitzades en el territori internacional en zones de perifèries del plaer (Espanya, Grècia, Bahamas, Cuba, Turquia, Tahití, etc.) al servei dels individus de les grans ciutats (Nova York, Londres, París, Tokio, etc), ha estat estudiat amb profunditat establint les relacions i repercusions en els àmbits culturals, econòmics, polítics i ambientals. Turner i Ash representen la crítica constant i aplicada a tota consideració del turisme com a element favorable al desenvolupament, l'intercanvi social i l'entesa i comprensió cultural. "L'impacte del turisme en els països amfitrions és tant complexa com letal". Els autors, a partir de les anàlisis de casos, conclouen que la paradoxa hedonista del turista, que desitja, necessita i exigeix novetat, exotisme, reviure o revisitar l'imaginari del seu món infantil desaparegut per sempre, és l'artífex que

consumint turisme allunya i fa desaparèixer amb la pràctica turística la possibilitat de viure l'experiència desitjada.
Preston refereix l'obra de Baran i de Sweezy com a les millors aportacions en les relacions de centre-perifèria, entre països del primer, segon i tercer mon, dins del desenvolupament de les teories marxistes. Wallerstein aporta un accent històric en el marc teòric dels estudis turístics. Dintre dels grans sistemes mundials, introdueix el concepte de semi-perifèria, en el sentit de les àrees territorials explotadores i explotades alhora.

Seguint a Ritzer, el post-marxisme aporta en l'anàlisi turística les conquestes del postestructuralisme i el postmodernisme. En relació al marxisme postmodern, destaquem les aportacions de Jameson i Harvey. El primer, amb l'anàlisi ideològica de la lògica cultural i Harvey per als seus estudis de fordisme i postfordisme. J.A. Donaire (1998) contribueix a l'estudi aplicat del postfordisme amb l'anàlisi aplicada en àrees turístiques acotades de tres continents (Costa Brava- Hammamet i Molls del Canadà) i Thomas Mazon (2001) amb la Sociologia del Turisme, refereix els problemes socials de la colonització i imperialisme seguint Bognicourt, Mario Gaviria i Denison Nash. Mazon desenvolupa un model paral·lel de societat industrial i societat turística i desenvolupa els nous criteris del quart estadi de la modernitat a finals del segle XX, en què s'observa una transició de valors materialistes a postmaterialistes en les societats que han assumit un grau elevat de benestar, donant pas a un gran augment de valor dels conceptes qualitat de vida, autoexpressió individual i protecció del medi ambient. El fordisme i el postfordisme coexistixen. El paquet turístic massificat i monoproductor (sol i platja) de la primera etapa creix i es consumeix per primera vegada en els mercats que s'han inclòs en la darrera etapa del capitalisme globalitzador sobretot l'Europa de l'est- al temps que el turisme experimentat rebutja el turisme massiu i esdevé molt més heterogeni, fragmentat i menys estandarditzat. En aquest procés, Mazon refereix com les noves destinacions turístiques no estan relacionades amb àrees geogràfiques concretes sinó que els espais, activitats socials i esdevenimens històrics i culturals són objecte de la nova mirada turística. El discurs crític de Mazon assumeix que els efectes negatius del turisme provenen del model massificat i no de l'essència mateixa del fenomen[1].

Plog realitzà una classificació psicogràfica dels turistes. L'anomenat alocèntric es un subjecte que es caracteritza per un esperit aventurer i desig d'experimentar coses noves. Els viatges per aquest segment constitueixen un mode d'expressió de la seva personalitat. (Mcintosch i Goelder, 1990)

1 Osorio, M. (2003) "La construcción del objecto de Estudio del Turismo". A: *Estudios y perspectivas en Turismo*. Vol. 12; num. 3 i 4, pp. 197-210

En els darrers anys, la cultura ha estat redescoberta com un important recurs per atraure viatgers amb un interès especial amb el patrimoni històric i les arts. Els museus, les galeries d'art, els llocs arqueològics i històrics i els festivals artístics s'han convertit en importants atractius turístics. En lloc de ser atraccions afegides o perifèriques, les arts i el patrimoni històric s'estan posicionant com a destacats catalitzadors de l'experiència total del viatger (Zeppel i Hall, citats en Wiler & Hall, 1992)[2].

Avui, des de l'antropología, la sociología, l'estètica, la filosofía, la història, la geografia humana, i des de totes les ciències socials, el turisme és un subjecte d'estudi que ha pres entitat, gairebé recuperant el retard històric en el que ha estat plantejat tot i ser l'activitat econòmica i social en el sector serveis més important en el món.

El turisme

El concepte de Turisme pot ésser estudiat des de diverses perspectives i disciplines, donada la complexitat de les relacions entre els elements que el configuren. Actualment, encara existeix un debat obert per intentar arribar a un concepte unívoc i estàndard del turisme que quedi reflectit en una definició universal.

La multisectorialitat i la multidisciplinarietat que caracteritzen el Turisme, fan que molts estudis (publicats sobretot en els anys 60, però amb un interès vers la matèria que ja començava a principis del s.XX), s'enfoquin en l'anàlisi de les contribucions econòmiques d'aquesta matèria. Molts, prioritzen la vessant d'indústria turística, altres la perspectiva de fenomen, d'activitat. Els intents de síntesi de totes les diverses vessants no ha reixit.

El Turisme, ha estat definit com l'estudi de l'home (el turista) desplaçat del seu lloc habitual; també, com l'aparell i xarxa que respon a les necessitats del turista; o també des de la dialèctica que s'origina entre el món ordinari (d'on ve el turista) i el món no-ordinari (a on el turista es desplaça)

Tal i com hem dit, el Turisme com a matèria d'investigació universitària, ja comença a interessar en el període comprès entre les dues grans guerres mundials del segle passat (1919-1938). Durant aquest període, economistes

2 Norrild, J.; L.Dias Paixao (2001) "Turismo en espacio rural" A: *Estudios y perspectivas del turismo*. Vol. 10; num. 1 i 2,

europeus comencen a publicar els primers treballs, destacat l'anomenada escola berlinesa amb autors com Glucksmann, Schwinck o Bormann.

Primera definició Turisme l'any 1942:
En 1942, els professors de la Universitat de Berna, W. Hunziker i K. Krapf, definien el Turisme com: "la suma de fenòmens i de relacions que sorgeixen dels viatges i de les estances dels no-residents, en tant en quan no estan lligats a una residència permanent ni a una activitat remunerada".

Aquesta és una definició massa àmplia i poc aclaridora, ja que introdueix molts conceptes indeterminats que haurien d'haver estat prèviament definits. Per altra banda, aquesta definició permet considerar com a turista a qui hagués de fer un desplaçament per una visita amb fins terapèutics, per exemple.
Definició de Turisme amb la connotació de viatge:

Posteriorment, es definí el Turisme com "els desplaçaments curts i temporals de la gent vers destins fora del lloc de residència i de treball, i les activitats realitzades durant l'estada en aquells destins". (Burkart i Medlik, 1981).

En aquesta definició, conceptes tal com "desplaçament fora del lloc de residència i de treball" introdueix positivament la connotació de viatge i vacances / oci per contraposició a "residència" i "treball", però al mateix temps, deixa fora conceptes moderns de Turisme com són els viatges per motius de negoci, per curiositat, per estudis, amb o sense complements lúdics o les vacances en segones residències. Es també criticable, la vaguetat del terme "desplaçament curt".

Definició de Turisme amb l'anotació temporal de l'activitat turística:
Mathieson i Wall (1982), per la seva part, utilitzaren una definició molt similar a l'anterior a pesar de què hi afegiren algunes modificacions: "el Turisme és el moviment temporal de la gent, per períodes inferiors a un any, a destins fora del lloc de residència i de treball, les activitats realitzades durant l'estada i les facilitats creades per satisfer les necessitats dels turistes".
Com es pot observar, acoten l'espai temporal de l'activitat turística al reduir-lo a menys d'un any.

Definició de Turisme de la OMT
"El Turisme compren les activitats que realitzen les persones durant els seus viatges i estades en llocs diferents als del seu entorn habitual, per un període de temps consecutius inferior a un any amb fins d'oci, per negoci o altres".
L'entorn habitual d'una persona inclou una zona determinada en torn al seu lloc de residència i tots els altres llocs que visita freqüentment. (aquest és un apunt

que realitza la OMT l'any 1995 amb l'intent d'unificar criteris per a la realització dels anuaris estadístics).

Definició de turista per la OMT:

"És un visitant que pernocta. És un visitant que roman almenys una nit en un mitjà d'allotjament col·lectiu o privat en el lloc visitat. Un turista internacional és un visitant internacional que roman al menys una nit en un mitjà d'allotjament col·lectiu o privat en el país visitat. El turista intern és un visitant intern que roman al menys una nit en un mitjà d'allotjament col·lectiu o privat en el lloc visitat".

"el visitant del dia (excursionista), és un visitant que no pernocta en un mitjà d'allotjament col·lectiu o privat en el lloc visitat".

Des de la Conferència Internacional sobre les Estadístiques de Viatges i Turisme d'Ottawa, l'Organització Mundial del Turisme ha adoptat la definició de turisme més universal:

"Turisme inclou les activitats de les persones que es desplacen a un lloc diferent del seu espai habitual, per un temps inferior a un any i superior a 24 hores, per un motiu principal diferent al d'exercir una activitat que es remuneri en el lloc visitat"

La definició de turisme se sustenta sobre tres punts clau:

a) El turisme implica el desplaçament fora de l'espai habitual, és a dir, implica el trànsit d'un espai ordinari a un espai extraordinari, en el que podrem tenir experiències extraordinàries. D'aquesta forma, els espais d'acollida prenen la forma de llocs de transgressió en els quals podem projectar les necessitats de coneixement, d'evasió o d'oci que no podem experimentar en els nostres espais ordinaris. Shields (1992) ha destacat que els espais turístics són sempre projeccions realitzades des dels espais emissors, són –en certa manera- el negatiu, el dors, dels espais quotidians. No és una qüestió banal. Això facilita que els espais turístics tinguin tendència a ser una reproducció dels desitjos i les necessitats dels espais emissors.
b) En segon lloc, el turisme és un desplaçament no permanent. Ens movem a un espai d'acollida però amb la clara voluntat de retornar. Els turistes no són immigrants, ni residents, sinó visitants temporals que realitzen una estada efímera. Aquesta és la tesi central de l'obra de Graburn (1976), qui considera el turisme com una adaptació moderna del trànsit sagrat, amb els estadis sacres i profans. L'espai d'acollida és tan necessari com l'espai d'origen per entendre l'experiència turística, que sempre és una visió exògena, una lectura "des de fora" i, per definició, efímera en el temps real i poc efímera en el temps simbòlic.
c) El tercer element central en la definició de turisme és la motivació. En aquest cas, les definicions oficials han optat per considerar que és

> turisme qualsevol desplaçament que no impliqui una remuneració, de manera que s'ha optat per la versió menys restrictiva, fàcilment aplicable a criteris estadístics. En l'àmbit científic, es tendeix a considerar que només es pot considerar turisme si la voluntat principal és l'oci.

El concepte d'oci tampoc està exclòs de problemes. Històricament, l'oci ha estat considerat com a temps lliure, com el temps alliberat al treball: és l'*otium* en oposició al *nec-otium*. D'aquesta forma, algunes definicions d'oci consideren que l'oci és precisament el temps de no-treball, aquell període de l'existència en què no estem sotmesos a l'obligació d'una determinada activitat. Aviat constatem els límits d'aquesta concepció: algunes activitats laborals poden tenir un component de lleure i una part significativa del temps de no treball és ocupada per tasques obligatòries.

La tradició nord-americana va conceptualitzar l'oci com una activitat, amb l'objectiu de millorar la planificació dels equipaments recreatius. Aquesta mateixa concepció la trobem en molts escrits soviètics dels anys 50 i 60. D'aquesta forma, es va inventariar un llarg nombre d'activitats considerades com a oci i es va documentar la participació dels usuaris d'acord a diverses taxes (penetració, fidelitat, freqüència...) i a les variables socio-econòmiques que els identifiquen (sexe, edat, situació professional, nivell d'estudis...).

Les darreres propostes (penso, per exemple, en Tokarski: 1992 o en Shaw i Williams:1994) han posat en dubte aquesta interpretació empirista perquè no té en consideració la interpretació subjectiva. Aquests autors consideren que una mateixa activitat (aprendre, relacionar-se, veure una excavació arqueològica o l'elaboració d'un plat) pot ser considerada com una obligació o com una manifestació hedonística. D'aquesta forma, la condició d'oci no depèn tant de la naturalesa de l'activitat, com de l'actitud de la persona que el realitza. Aquesta concepció de l'oci és molt més adequada, però planteja importants problemes metodològics. En tot cas, si considerem el turisme com un desplaçament temporal per motius d'oci, la interpretació subjectiva considera el turista com aquella persona que es desplaça amb la voluntat de portar a terme una activitat que ell identifica com a hedonística o atractiva.

A partir d'aquestes consideracions sobre el concepte d'oci i turisme, podem identificar, més enllà del que és estrictament la definició del terme , els elements clau del concepte de turisme. En aquest cas, seguirem a Urry (1990):

> El turisme és una activitat d'oci que precisa del seu oposat, és a dir, el treball regulat i organitzat. Això implica que l'oci i el treball estan organitzats com esferes separades i regulades en la pràctica social. Podríem dir que l'oci i el turisme responen a una lògica i a unes

regles del joc que, en certa manera, s'oposen a les normes que regulen la pràctica quotidiana del treball i l'esfera productiva.

Les relacions turístiques tenen lloc amb el moviment de persones cap a un lloc i la seva estada temporal, de manera que el turisme és la superposició de dues fases: una dinàmica, que és el viatge, i una estàtica, que és l'estada en l'espai de destinació.

El viatge i l'estada es realitzen en llocs que estan fora dels llocs comuns de residència i treball. Aquests espais són la projecció idealitzada dels mites, les necessitats, els somnis i els anhels en un espai i en un temps. Fer turisme és projectar en un lloc i un temps la imatge idealitzada de l'oci, sempre des de la perspectiva de l'espai d'emissió.

Els espais són escollits per a la seva observació normalment perquè hi hagut una anticipació, especialment mistificada i fantasiosa, en una escala diferent o un sentit diferent del quotidià. Cada anticipació és construïda i sustentada en una varietat de pràctiques no turístiques, que creen i reforcen la mirada turística: la literatura, la pintura, les revistes, la televisió, el cinema...

La mirada turística és construïda mitjançant signes, de manera que l'experiència turística està formada per una col·lecció d'aquests signes. En molts casos, els turistes no desitgen conèixer un espai sinó re-conèixer aquest espai, que ha estat simplificat, sistematitzat i formulat com un conjunt de signes més o menys universals.

No és estrany, per tant, que els sociòlegs considerin l'activitat turística com un exercici de semiologia. Els turistes són semiòlegs, en la mesura en què descodifiquen els signes que integren un determinat paisatge cultural, articulat sota el format de destinació turística. És difícil precisar com es defineixen aquests codis. Urry (1990) identifica cinc models diferents d'identificació dels elements extraordinaris en la creació d'imatges turístiques:

a) Un únic objecte. Són els *sight seens*, tan importants en l'estructura del turisme cultural i urbà. És la Fundació Miró, Sagrada Família, La Pedrera, el Guernica. És un procés molt semblant a la peregrinació: la voluntat de veure, almenys una vegada, aquestes icones universals.
b) Els paisatges "semiòtics". En algunes ocasions, els turistes no consumeixen un node, sinó un espai, un paisatge cultural. Són la idealització d'un determinat escenari, al que hem atribuït una forta càrrega simbòlica: l'arquitectura de Barcelona, l'ambient clerical de Vic, el clima mediterrani.
c) Elements no familiars que han estat prèviament codificats com a familiars. Urry es refereix, per exemple, als museus on es representa la vida ordinària de la gent i els seus estris. Els visitants veuen aquests elements no familiars en una representació que certifica la seva condició d'elements familiars i propers.
d) Elements ordinaris de la vida social, presos per la gent en contextos inusuals. Per exemple, uns occidentals en la vida quotidiana de Xina o en la Cuba castrista.

e) La realització d'activitats quotidianes en un espai inusual: la pràctica dels esports, la compra, el menjar... La mirada turística pot fer extraordinàries activitats que en un altre lloc serien concebudes com a mundanes.

Els mètodes d'estudi del Turisme, es basen en dos tipus de recerca clarament diferenciats: la recerca quantitativa i la qualitativa. El mètode cientific pràcticament utilitza exclussivament l'estudi quantitatiu. El mètode qualitatiu pràcticament queda reduit a la possibilitat d'establir hipòtesis que seran verificades a través del mètode cientific. Lewis, Chambers i Chacko observen que el propòsit de la recerca qualitativa es generalment "donar informació per al desenvolupament d'una determinada recerca qualitativa". En Turisme el mètode cientific ha ocupat pràcticament la totalitat dels estudis realitzats fins als anys cinquanta, posant en evidència la necessitat d'altres estudis i informacions que s'han treballat a bastament dins l'àmbit humanístic, sobretot pel que fa referència a les actuacions de les persones. El marketing turístic ha incorporat l'utilització de tècniques qualitatives en l'estudi del turisme sobretot a partir del concepte d'"intercanvi", utilitzat per Alderson, amb un criteri personal del que per a ell significa intercanvi i el de Bagozzi, que estableix opinions, definicions i mesures creades per a l'utilitat del mètode científic. L'Antropologia social ha debatut els pros i els contres del mètode científic o l'anomenat artístic. De fet, el debat és aplicable en diversos altres àmbits, com la polèmica entre el lingüista Pike i Marvin Harris. Pike va defensar a ultrança una metodogia subjectiva que projectava els conceptes de *ètics* i *èmics*. Aquest darrer concepte manté algunes estructures del mètode científic però emfatitza sobretot l'estudi de les cultures des dels seus propis termes, contraposant-lo al *d'ètics* en el que es manté una anàlisi amb el mètode científic rigorós (Tribe, 1997).

L''epistemologia del turisme s'explica, bàsicament, en la manera en que es promou una revisió sistemàtica del què és coneixement turístic. L'anàlisi de l'epistemologia del turisme pot portar a confusió mentre no es distingeixen els diferents significats que el propi terme implica. Alf Walle distingeix tres usos generals i significatius; el primer fa referència al món extern i així, el turisme s'identifica amb els viatges, curts o llargs; el segon, a l'estudi del turisme i el tercer a l'educació turística i les pràctiques. La importància del fenomen turístic precisa una definició que inclogui les claus bàsiques que fan referència al turista com motivació, elecció, satisfacció, les que s'ocupen dels aspectes comercials, incloent el marketing, l'organització i planificació del transport, dels allotjaments, l'oci, etc. i les referides a la comunitat receptora com els impactes culturals, econòmics, socials, mediambientals.

Diversos autors han volgut interpretar els estudis turístics com una disciplina que resoldria molts problemes epistemològics.L'estatus de disciplina donaria

les eines necessàries per a promocionar el turisme com una forma de coneixement. Goeldner descriu el turisme com una disciplina. Hirst considera que les nostres experiències esdevenen estructures d'ús capaces de ser aceptades com a símbols públics. Per això considera que l'articulació en les disciplines clàssiques com les matemàtiques, la física, la història, la religió, la literatura, les belles arts i la filosofia són suficients per explicar des de la seva pròpia estructura de coneixement el fenoment turístic. En canvi Leiper defensa el turisme com a disciplina. Veure l'abast del fenomen en termes territorials, d'infrastructures, itineraris, destinacions, indústria, etc. reforçaria, segons l'autor, el concepte que el turisme es pot estudiar com a disciplina. Jafar Jafari i Brent Ritchie presenten el turisme com un camp de coneixement on tenen cabuda diverses disciplines que es poden agrupar en dos grans grups. El primer és clarament identificable com aquells que fan referència als negocis (marketing, estratègia corporativa, legislació turística, direcció d'empreses, etc.) La segona s'identifica amb els impactes culturals, ambientals, socials, de capacitat turística, dels impactes de la percepció i la mirada dels turistes i del turisme.

Jafari dirigeix la principal revista turística internacional: els *Annals of Tourism Research*, una de les poques revistes indexades en turisme. La influència de la consideració de la revista del turisme com a camp de coneixement ha merescut un gran acolliment en la comunitat científica

La cultura

La distinció entre *Kultur i Zivilisation* es de finals del setcents. En les *Idees per a una història universal des del punt de vista cosmopolita* W. von Humboldt distingueix entre el patrimoni científic que pertany al concepte de civilització i el de cultura que transcorre a l'interior de la persona. Des de la filosofia es fan aportacions significatives amb Schiller, Fichte, Schopenhauer, fins a Nietzsche i a Spengler. En Nietzsche, la crítica a la divisió del treball i el dibuixar-se un univers cultural coronat d'art, serà autònom respecte al de la producció. La cultura es prefigura aquí com una mena de despesa inútil, com un excedent de la col·lectivitat.

O. Spengler en *La Decadència d'Occident* proposa un succeir-se temporal entre la cultura i la civilització. La cultura existeix i dura mentre la societat no arriba a la seva plenitud, la *akmé*, que coincideix amb la seva hegemonIa; després es transforma en civilització, decau i perd la noció i el sentit de la seva cultura.

T.E. Eliot va considerar aquesta proposició cultura *versus* civilització com a inútil i artificiosa.

Segurament, la disciplina científica que més ha reflexionat sobre el concepte de cultura és l'antropologia. Una breu lectura de les principals definicions sobre aquest terme que es fan des de la visió antropològica ens permet comprovar la gran diversitat de concepcions que s'aixopluguen sota aquest nom. Per a alguns, la cultura és el conjunt de valors, motivacions, normes i continguts èticomorals que dominen en un sistema social; per a d'altres, la cultura no només implica els valors i les idees, sinó també el conjunt de les institucions. Alguns antropòlegs consideren que la cultura consisteix només en les formes de pensament i comportament apresos, mentre que d'altres donen més importància a les influències genètiques. En fi, uns opinen que la cultura està formada exclusivament per pensaments o idees, mentre que altres opinen que està integrada tant pels pensaments i idees com per les activitats que els són alienes.

L'antropologia contemporània ha revisat el concepte clàssic de cultura. L'accent d'aquesta revisió té a veure amb la crisi de la visió estructuralista que presentava els models culturals de forma estàtica. Ara sabem que les cultures són per definició mòbils i en permanent contacte. La cultura és interacció en un doble nivell: entre la comunitat i els individus que la configuren i entre entitats culturals. Aquesta erosió del concepte tradicional de cultura ha donat lloc en alguns casos a qüestionar-se la validesa del propi terme.

En aquest corrent de pensament post-estructuralista podem situar, per exemple, l'obra molt influent d'Arjun Appadurai (1996). La tesi central de l'autor és que la societat contemporània ha creat un nou context en el qual les persones, les imatges i les artefactes culturals estan en constant circulació. Cada nova interacció entre aquests elements genera una reacció nova, un nou element híbrid. Per això, Appadurai s'estima més considerar la cultura com un adjectiu i no pas com un substantiu i per això defineix la cultura com "el procés de naturalitzar un subconjunt de les diferències que han estat identificades per a crear una identitat de grup".

Per això, en l'actualitat i des d'un punt de vista antropològic, la cultura és l'estratègia que ha desenvolupat l'espècie humana per assegurar-se la supervivència (Berrio:1999). La cultura és en ella mateixa mediació, cosa que ens la fa concebre com l'activitat, els aparells, les idees que ens permeten desenvolupar-nos en la nostra condició d'humans. La cultura fa de mitjancera

entre els individus i l'entorn. Aquest concepte de la cultura com a mediació prové de McLuhan (1996).

En aquest epígraf, no ens interessa tant definir amb precisió el concepte de cultura, des de les diferents perspectives acadèmiques. El nostre propòsit és presentar algunes de les tensions contemporànies en la mateixa pràctica cultural, que retrobarem en l'estudi del turisme cultural. En concret, ens interessa presentar (a) la frontera entre cultura de massa i cultura elitista, (b) els processos de *mercantilització* de la cultura; i (c) els nous canvis culturals en el context del que podríem anomenar el post-modernisme.

a) Indústria de la cultura i cultura de masses

La major part d'obres clàssiques sobre la cultura s'esforcen en marcar una nítida frontera entre una cultura elitista i una cultura popular o de masses. En aquest treball, emprarem el concepte d'indústria de la cultura. La diferència entre indústria de la cultura i cultura de masses fou proposada per Adorno i Horkheimer el 1947. El concepte d'indústria de la cultura és precisament una oposició a la concepció de la cultura de massa tradicional, en la qual es vincula els que produeixen i reprodueixen els mitjans amb els seus consumidors, de manera que cultura de masses es pot confondre amb cultura popular. Adorno proposa el terme de la indústria de la cultura per a posar l'accent en el consum en massa de productes culturals que no són produïts en massa, sinó de forma individual.

El concepte d'indústria també suggereix una altra idea, que és el mecanisme com es produeix i sobretot es reprodueix la cultura. És a dir, els nous processos culturals permeten accedir a nous mitjans, nous procediments i noves tècniques, en el camp de la producció. Però al mateix temps, facilita la seva reproducció en sèrie, seguint els mecanismes de la producció fordista i taylorista.

Amb tot, la indústria cultural no es pot regir pels mateixos paràmetres que la resta de processos industrials. Aquí seguim a Morin (1966). La producció cultural es caracteritza precisament per la necessitat de l'originalitat, de la concepció única de cada peça. Cada pel·lícula, cada cançó, cada quadre es presenta com a singular i únic, en oposició a la producció estàndard i homogènia que veiem en la resta de productes i artefactes industrials. Rifkin (2000) ha matisat recentment aquesta idea, sobre la que tornarem més endavant.

La confusió entre cultura de masses i cultura popular està relacionada amb el debat sobre els productors culturals i la clàssica frontera entre la cultura "alta" i la cultura "baixa", una frontera poc precisa i controvertida. Bell (1976) parla de *highbrow, lowbrow* més un estadi intermedi que anomena *middlebrow*. Un dels matisos més suggestius a aquesta categoria és la proposta de McDonald, que diferencia entre cultura superior i *masscult*:

"Per espai de gairebé dos segles, la cultura occidental ha representat en realitat dues cultures, una de tipus tradicional, que anomenarem Cultura Superior, produïda pels llibres de text, i una altra narrativa, fabricada pel mercat. Aquesta darrera es pot definir com Cultura de Massa, o millor encara "Masscult", ja que de fer no es tracta d'una cultura. La "Masscult" és una paròdia de la Cultura Superior" (MacDonald; 1974, p.59 citat a Berrio;1999).

Seguint a Berrio, un dels elements que pot caracteritzar el model cultural contemporani és el seu caràcter de cultura mosaic. A diferència d'altres èpoques, en què la producció i el consum cultural seguien una lògica i una seqüència molt estructurada, la generalització dels mitjans de comunicació ha permès la difusió fragmentada i inconnexa de moltes peces no sempre relacionades entre sí. Estaríem davant d'un calidoscopi en el que els elements culturals no sorgeixen de la creació organitzada i coherent, sinó de la connexió aleatòria d'elements no relacionats entre sí.

Sabem que una part de la història contemporània de l'art s'ha sustentat precisament en una lenta degradació de la frontera entre aquests nivells de la cultura popular i la cultura elitista. En aquests temes s'expressa per exemple N. García Canclini (2001; 36):

"Així com no funciona l'oposició abrupta entre allò que és tradicional i allò que és el modern, tampoc el culte, el popular i el massiu estan on ens havíem habituat a situar-los. És necessari deconstruir aquesta divisió en tres pisos, aquesta concepció estratificada del món de la cultura i esbrinar si la seva hibridació pot llegir-se amb les eines de les disciplines que les estudien per separat: la història de l'art i la literatura, que s'ocupen del "culte"; el folklore i l'antropologia consagrats al popular; els treballs sobre comunicació, especialitzats en la cultura massiva. Necessitem ciències socials nòmades, que puguin circular per les escales que comuniquen aquests pisos. O millor: que redissenyin els plànols i comuniquin els nivells de forma horitzontal"

Aquesta tensió entre estrats forma part també de la història del turisme. En els seus orígens, el turisme és un fenomen individual, aristocràtic i elitista. Tant els inicis dels grans viatges exòtics a la recerca de l'alteritat, com el naixement romàntic del mite de la muntanya o el turisme balneari tenen un sentit de diferenciació i singularitat, vinculats amb un consum individual (Boyer:1996). A partir dels anys 50 i sobretot en els anys 60 (després del parèntesi de les Grans Guerres), la nova societat occidental inicia una procés de consum en massa del

turisme, que implica la seva mutació cap a formes col·lectives, vinculades amb la classe social mitjana i de condició estàndard. Però, com explicarem més endavant, en molts casos el nou turisme adopta les formes i l'estètica del turisme aristocràtic, de manera que la tensió entre estrats (per seguir amb la terminologia de García) està també present en el turisme.

(b) Els processos de mercantilització de la cultura

Com veurem en la segona part d'aquest document, existeix una forta vinculació entre l'interès acadèmic pel turisme cultural i la seva explotació econòmica. L'any 1986, per exemple, es va publicar el rellevant document *Patrimoine 2000*, en el que el Secretari d'Estat, Philippe de Villiers parla del patrimoni com a "petroli de França". Els anys 90, nombrosos organismes i institucions públiques inicien una aposta molt forta per la creació de polítiques culturals vinculades amb el consum turístic. Un exemple evident en aquest sentit és el Pla de mesures per a la dinamització del turisme cultural i idiomàtic (2001-2004) impulsat per la Secretaria General de Turisme del govern espanyol.

Per tant, en els darrers anys, s'ha accelerat una dinàmica en què la cultura en general i l'art en particular són concebuts no només com una oportunitat de relació interpersonal, o de sentit de la transcendència o purament de la socialització del gaudi estètic, sinó sobretot com una mercaderia. I aquest procés ha accentuat algunes de les tensions que identifica Bordieu (1979) en la seva anàlisi sobre el paper de l'art i la cultura en la societat capitalista avançada.
L'origen d'aquesta transformació es dóna els segles XVI i XVII, amb la independència dels camps científic i artístic. La creació de museus i galeries d'art inicien un procés en què el valor artístic no estava tan condicionat per les regles imposades des del poder polític o el poder religiós. En paraules de Bordieu, els artistes ja no cerquen l'aprovació teològica o la complicitat dels cortesans, sinó la "legitimitat cultural".

Bordieu s'allunya de la sociologia de l'art i la cultura, que pretén vincular les obres d'art amb el mode de producció o el nivell social de l'autor. Per Bordieu, els diversos camps culturals han creat les seves pròpies lleis, que són autònomes. L'artista actua no tant influenciat pel seu context social sinó pel sistema de relacions que estableixen els agents vinculats amb la producció i amb la circulació de les obres. Però, en aquest context, la tendència a la mercantilització de la cultura planteja una tensió entre la voluntat capitalista de crear grans mercats de consum massiu (hem vist) i la lògica de la producció i el consum cultural, basada segons Bordieu en públics especialitzats en àmbits

restringits. Per l'autor, en la societat moderna l'art i la cultura actuen sovint com un signe que permet establir la situació dels individus en la jerarquia social. D'aquesta forma, els processos culturals serien el resultat de la suma de formes de *divulgació* i formes de *distinció*[3].

Tot i així, Umberto Eco (1988) posa l'accent en la diferència entre els béns culturals i els altres béns industrials. El gaudi dels béns industrials prové de l'apropiació i del consum, que és de naturalesa selectiva (el que jo posseeixo no el posseeixes tu), mentre que els béns culturals es gaudeixen a partir de la contemplació que no precisa d'apropiació ni de consum. Per això, l'increment de la circulació dels béns culturals (de la seva difusió) facilita la socialització, en clara oposició als béns industrials.
Eco reflexiona també sobre els processos de deteriorament no només físic, sinó també material dels objectes culturals.

"El bé, en el moment en què és extret del lloc on es trobava, per una banda és exposat a un deteriorament físic, però de l'altra, a un deteriorament cultural, en la mesura en què se situa en un plànol diferent del que era en origen i es carrega de nombroses connotacions, no totes legítimes... De manera que la descoberta d'un bé imposa no només la seva alliberació del suport físic de les incrustacions materials acumulades en el curs del temps, sinó també l'alliberament de moltes incrustacions culturals que responen a l'incontrolat flux de les comunicacions, sigui erudita o de masses" (Eco: 1997)

Per alguns autors, la conversió dels artefactes culturals en mercaderies és només el primer pas de la pràctica capitalista de racionalitzar de forma econòmica totes les esferes de les relacions socials i culturals. La visió més crítica en aquest sentit la devem a Rifkin (2000):

"L'era de l'accés es defineix principalment per la mercantilització creixent de qualsevol experiència humana. Les xarxes comercials de tota mena creen una xarxa a l'entorn de la totalitat de la vida humana, mercantilitzant tota l'experiència de la vida. En l'era del capitalisme de la propietat, l'important era la venda de béns i serveis. En l'economia del cyberespai, la mercantilització dels béns i els serveis és secundari respecte la mercantilització de les relacions humanes... Si canviem unes transaccions mercantils discretes i limitades en l'espai i en el temps per unes relacions mercantilitzades que s'estenen en el temps de forma il·limitada, la nova esfera comercial garanteix que una part cada vegada més gran de la vida diària es vinculi amb el compte de resultats" (Rikfin:2000; 137-8)

c) Les transformacions culturals en el marc del post-modernisme

3 .- Aquesta diferenciació no es vincula de forma automàtica amb l'estratificació de la cultura en els nivells culte i de masses, però hi té un pes important. De fet, cada vegada més la frontera entre els diversos nivells de la cultura es mesura per la seva condició d'element de distinció front la divulgació, que no pas a partir de l'estudi de les classes socials que les consumeixen.

En el context contemporani de canvis culturals, es fa inevitable un apunt a les connotacions del post-modernisme i la lectura que en fa de les noves formes socials, econòmiques i culturals del món actual. L'origen del terme és imprecís, però alguns autors han datat l'inici d'aquesta perspectiva el 15 de juliol de 1972, quan l'edifici Pruiit-Igoe de San Luis –que seguia de forma estricta els cànons fixats per Le Corbusier- va ser dinamitat, ja que es considerà un espai inhabitable. Aquest criteri és molt simptomàtic: l'arquitectura post-modernista no neix amb l'aparició d'un edifici singular o representatiu (com, per exemple, la Piazza d'Italia que projecta Charles Moore a Nova Orleans), sinó per la crisi d'un símbol del modernisme. La definició negativa del post-modernisme és una constant en la majoria de propostes conceptuals: la post-modernitat s'inicia allà on acaba la modernitat.

El turisme cultural

D'una banda, l'increment de l'interès de la comunitat científica pel turisme cultural està vinculat amb el creixement d'aquesta pràctica a nivell internacional. D'altra banda, la major presència d'activitats, iniciatives i pràctiques del turisme cultural se sustenten sovint en alguns dels textos més rellevants que s'han escrit sobre aquest àmbit. Una vegada més, la teoria i la praxis són les dues cares d'un mateix procés.

En aquest capítol, ens interessarem per la primera part, la lenta construcció d'un corpus teòric i metodològic sobre el turisme cultural. És un procés molt recent, amb un nivell de maduració encara molt feble, i per tant, algunes de les conclusions que es presenten són més un exercici de prospecció que una proposta definitiva.

Establirem ara una intersecció entre aquests dos conceptes, i analitzarem les principals definicions sobre turisme cultural, i les seves implicacions i finalment, i aquest és l'epígraf més rellevant del capítol, estudiarem les principals tensions conceptuals que es deriven de la intersecció entre turisme i cultura. Avancem ja una primera hipòtesi: el concepte de turisme cultural, i la seva pròpia evolució històrica, planteja alguns interrogants no resolts, que tenen la seva lectura en la pràctica institucional, social i econòmica del turisme cultural.

Començaré per una afirmació òbvia. El turisme cultural és la intersecció entre turisme i cultura. Això vol dir que no ens interessa la cultura *per se*, ni el turisme *per se*, sinó la interacció entre l'un i l'altre. En aquesta operació conceptual, hi

haurà una cultura que no és turística, que no té res a veure amb el turisme i un turisme que no és cultural. Existeix, certament un espai comú, que és el turisme cultural. Però, en aquest cas, la perspectiva és capital. Vull dir que el concepte de turisme cultural no és el mateix si el mirem des de la perspectiva de la cultura, que si el mirem des de la perspectiva del turisme.

N'hi ha pràcticament tantes definicions de turisme cultural com estudis s'han fet sobre aquest objecte. És cert que en la majoria de casos, existeix un cert consens sobre una sèrie de temes clau, però també hem detectat una notable diferència de criteris en alguns aspectes fonamentals. En aquest epígraf, presentarem les principals línies conceptuals sobre aquest camp i acabarem amb una proposta pròpia, que il·lustrarà aquest treball.

Una de les definicions més interessants, encara que òbvia, és la que Adams fa el 1995: "viatjar per l'enriquiment personal". Un altre autor, Kneasfsey, inserí en aquesta idea, "la cerca de coneixement "(1994). Més tard s'expressaran les nocions de desenvolupament, presentació i interpretació dels recursos culturals com a elements essencials del turisme.

Hughes (1996) afirma que normalment es considera turisme cultural qualsevol tipus de viatge en el transcur del qual s'hagi visitat un recurs cultural, independentment de quina sigui la motivació inicial. En contrast, proposa una definició molt més restrictiva, segons la qual el turisme cultural seria aquella activitat en què els visitants decideixen experimentar la cultura, en el sentit d'una forma de vida diferent. Només podríem parlar de turisme cultural en el cas que efectivament existís un interès pel conjunt d'elements (materials i immaterials) que integren una determinada cultura.

Stebbins (1996) ens planteja una definició molt més genèrica on el turisme cultural és una forma de turisme basada en la recerca i la participació en experiències culturals noves, en l'àmbit estètic, intel·lectual, emocional o psicològic. Stebbins considera que el turisme cultural té sentit amb l'apreciació d'un sol element cultural o la combinació de varis elements, com museus, galeries, festivals, l'arquitectura, els llocs històrics i també el contacte amb la cultura viva d'una destinació.

A la Carta de Turisme Cultural, presentada per ICOMOS el novembre de 1976, es defineix turisme cultural com aquella forma de turisme que té, entre altres objectius, la visita de monuments i llocs culturals. D'aquesta forma, es restringeix el concepte de cultura amb el patrimoni artístic i monumental. La Carta presenta els beneficis inherents d'aquesta pràctica en els monuments, ja que contribueix al seu manteniment i protecció i també els impactes negatius,

especialment pel que fa a la seva utilització per sobre de la capacitat de càrrega.

Aquesta diferenciació entre una definició genèrica i una definició més àmplia la podem constatar si analitzem les definicions dels diversos organismes de gestió turística d'Europa. Per exemple, la *Scottish Tourist Board* (STB) considera que el turisme cultural és aquella forma de turisme que permet accedir a les arts visuals i literàries (tradicionals i contemporànies), llenguatge, museus, patrimoni, artesania, arquitectura, disseny i cinema. El *Wales Tourist Board* (que ha basat la seva estratègia turística en el turisme cultural) inclou "els paisatges i jardins històrics" i les arts amateurs i professionals. Podem veure la mateixa tendència en el cas de *l'Australian Bureau of Statistics*, per a qui el turista cultural és simplement aquell visitant que realitza una pernoctació i que té com a principal objecte del seu desplaçament el contacte amb la cultura. Per aquest organisme, s'inclouen les següents activitats (i només aquestes): visita d'una galeria d'Art, un museu, un parc animal o marí, un jardí botànic, una biblioteca, un concert de música popular, un concert de música clàssica, teatre, dansa, òpera o musical, altres arts i cinema. Per la seva banda, en aquest mateix país, el *Bureau of Tourism Research* considera que podem parlar de turisme cultural quan el visitant ha realitzat una o vàries de les següents activitats durant la seva estada a Austràlia: visita a festivals i fires, arts escèniques o concerts, visita a monuments, edificis o llocs històrics i patrimonials, i visita a llocs vinculats amb la cultura aborigen.

Altres definicions són molts més genèriques, Aquest és el cas, per exemple, de l'ENIT italià, que agrupa dins el "paraigua" de turisme cultural l'arquitectura, la gastronomia, les tradicions rurals i en general, el "way of life". Un cas més evident encara d'aquesta visió més àmplia del concepte de turisme cultural el trobem en el programa *Hèlsinki 2000*, que s'inclogué en el vast programa de capitalitat cultural europea de l'any 2000. Quan els organitzadors es qüestionen sobre els principis bàsics que han de regir la seva actuació i els seus objectius, arriben a la conclusió que el turisme cultural ha de presentar la forma de vida de Hèlsinki.

La revisió del concepte de turisme cultural que va fer l'ICOMOS el 1999 a la Carta pel Turisme Cultural es decanta ara per aquesta concepció:

"El turisme cultural es pot definir com aquella activitat que permet als visitants l'experiència de formes de vida diferents d'altres persones que permet d'una banda un coneixement dels seus costums, les seves tradicions, el medi físic o de les idees i de l'altra, l'accés a llocs de valor arquitectònic, històric, arqueològic o qualsevol altra significació cultural"

Una de les definicions que ha tingut més rellevància en els darrers anys és la proposta realitzada des de l'ATLAS. Aquesta definició posa l'accent en la necessitat de portar a terme noves experiències, amb voluntat d'aprenentatge. Podríem dir que aquesta és la paraula clau de la seva proposta conceptual: aprendre. Per tant, no podem parlar de turisme cultural des d'una òptica de l'oferta (la visita a un castell, una mina o unes restes arqueològiques), sinó a l'actitud activa, receptiva i estimulada del visitant (és a dir, de la demanda). En altres paraules, més que de turisme cultural hauríem de parlar de turistes culturals. La definició concreta de l'ATLAS va ser proposada el 1995:

"El moviment de persones als equipaments culturals, lluny del seu domicili habitual, amb la intenció d'adquirir noves informacions i experiències per a satisfer les seves necessitats culturals " (Richards y Bonink, 1995)

Greg Richards, analitza la situació del turisme cultural des de la gestió urbana i des de la gestió dels equipaments culturals. Per Europa, el turisme cultural forma part del nucli conceptual de turisme. Per això, en els darrers anys, aquest s'ha identificat com a lider d'un nou turisme, un turisme flexible, culturalment sentible i respectuós amb el medi que substitueix el vell concepte de turisme de masses (Poon, 1993)

Les polítiques de turisme cultural que s'adopten no són consonants per definició a les polítiques culturals. Cada ciutat necessita tenir el seu museu d'art modern, la seva palau de concerts o la seva òpera. Aquesta monotonia satura el mercat cultural amb productes que no necessàriament són desitjats per el turista cultural. Aquesta problemàtica està encoratjant algunes destinacions a buscar noves tipologies de turisme cultural per cobrir els buits de mercat existents.

Les ciutats que no poden competir en el mercat del turisme cultural basant-se en els seus recursos culturals disponibles estan desenvolupant la gestió de nous recursos culturals en l'àmbit de la creació. Per a aquestes ciutats la creativitat no és un dels recursos d'avantatge competitiu, sinó que és l'única possibilitat.La creativitat esdevé un mitjà de preservació del passat. En les dècades recents, algunes fàbriques i altres símbols del passat han estat reutilitzats com a atraccions per mostrar el passat (per exemple la Westergarsfabriek a Amsterdam o el CCM a Catalunya).

Al mateix temps les activitats creatives estan subjectes a una creixent disminució del temps disponible. Els efectes es fan evidents en el comportament del consum de cultura. La gent participa, durant el seu temps lliure, a un ventall més ampli d'activitats però d'un forma més superficial. La creativitat està adquirint un rol més important en les activitats turístiques.

Aquestes tendències són resultat d'una creixent demanda d'allò que, Richards i Raymond (2000), han anomenat "turisme creatiu". Defineixen turisme creatiu com a:

"Turisme que ofereix als visitants l'oportunitat de desenvolupar el seu potencial creatiu a través de la participació activa en cursos i experiències d'aprenentatge que són característiques de la destinació que han escollit."

El turisme creatiu inclou un ampli ventall d'activitats: art i artesania, disseny, gastronomia, idiomes, espiritualitat, natura, esports. A diferència del turisme cultural la demanda és de participació activa, més que models contemplatius o passius d'aprenentatge.

El turisme cultural no està exempt de crítica. En els darrers anys i coindidint amb l'explosió del fenòmen del turisme cultural urbà, en el que Barcelona en representa un exemple insubstibuïble, alguns sociòlegs i antropòlegs, han ofert una crítica radical a l'emmascarament del sagrat per la cultura oferta als viatgers. Així, Manuel Delgado, en el recent treball a la Fundació Tàpies, Umberto Eco, Marc Augé, en *el viatge impossible* i també en diverses entrevistes en mitjans de comunicació (la Vanguardia, la més recent) en són alguns dels elements més representatius.

Delgado, estableix un paralel·lisme entre la sacralitat espiritual i religiosa i la cultural. Les institucions públiques, gestores de la cultura, substreuen del sagrat alló socialment correcte, la cultura, tot contaminant a través del comerç el concepte de viatge, de manera que aquesta doble usurpació, a l'espai sagrat i a la llibertat individual de recerca del viatger, degudament empaquetat i comercialitzat és el flamant negoci del turisme cultural.

L'oferta de certs valors abstractes per ser consumits per un turisme de masses, àvid de redimir-se de les misèries del turisme de sol i platja i de la seva alienació, està modificant els perfils de nombroses ciutats, que es veuen obligades a representar-se elles mateixes carregades de ressonàncies culturals, artístiques, històriques, etc. Es tracta de les conseqüències d'aquest nou negoci, cada cop més dinàmic i productiu, que s'anomena turisme cultural i que consisteix a afegir-hi aquella sacralització del que és sagrat en què consisteix el discurs turístic, la qual cosa no deixa de ser una trivialització del que és sagrat, en aquest cas dels elements espacials en els quals les noves divinitats oficials – la Història, la Cultura, l'Art, l'Arquitectura- oficien els seus misteris i experimenten les seves epifanies. Aquestes connotacions trascendents, que s'espera que atreguin el turista, es tradueixen en connotacions més o menys afectades d'un pretèrit o d'un present esplendorosos, paisatges urbanístics i monumentals que responguin a estereotips amb els quals s'investeix el lloc que es visita[4].

4 Delgado, M. (2004) pp. 54-66

Marc Augé, considera que el turisme cultural també destrueix el món, perquè s'aplica en termes de consum; el turista fa i compra fotografies, catàlegs del museus, etc.; li interessa sobretot apropiar-se de béns de consum i d'experiències turístiques amb avidesa; projecta la imatge preconcebuda en el territori i elimina de la mirada alló que ell mateix no ha escollit previament. París pot convertir-se tota ella en un parc temàtic comprada per Disney i tematitzada per barris.[5]

Xavier Antich (2003) , reconeix la validesa del treball de Jonh Urry (*The tourist Gaze*) i dibuixa la ciutat de la desmemòria a partir del desenvolupament urbanístic selectiu i de la desmemòria dels homes i dels ambients de la ciutat a que pràcticament s'ha usurpat tot vestigi de presència a la ciutat post-olímpica. Sense nostàlgia, la crítica s'exerceix per la polarització del poder polític, la mirada dominant de l'arquitecte i la polarització jerarquitzada dels espais turístics. Barcelona s'ha convertit en la ciutat del desig en l'imaginari col·lectiu turístic . *L'after-image*, el concepte de la mirada exògena, la imatge inventada que acaba tenint més pes que la Barcelona feta de petites barcelones. En certa manera l'espant del que se sap tant dessitjat i no sap perquè.

Des d'una altra òptica, si l'abstentisme dels intel·lectuals en el decurs turístic ha estat general gairebé durant tota la segona meitat del XX, impròpia d'un país mitjanament culte, s'ha inaugurat el tercer mil·leni amb un exercici simètricament contrari. Aquests darrers anys, la Fundació Caixa Catalunya (Nexus:1999 i Seminari Noves polítiques per al Turisme Cultural), la Fundació Antoni Tàpies (Tour-ismes: 2004), les organitzacions i associacions antiFòrum 2004 exerceixen la crítica amb tota contundència.

La crítica que està sorgint, i segurament només és la punta d'un iceberg, enfront del turisme en el cas Barcelona, té quatre característiques força definides:

a) Es pensa que la ciutat ha estat dissenyada i perfectament pensada com un nou artefacte vàlid per a ser susceptible d'interessar a la memòria pels polítics i urbanistes de la democràcia i podriem dir més extensament per partit polític que ha governat Barcelona durant tot el període democràtic.
b) Es pensa que el comerç i els negocis han estat prèviament planificats per donar suport logístic a la política municipal.
c) No hi ha coneixement previ de l'estudi del fenomen turístic, ni de la producció científica generada des de la pròpia epistemologia turística.

5 Augé, M: La Vanguardia. 2/07/2001

Per tant s'exercita una crítica que té la gràcia de no ser contaminada pel discurs/os interns i per tant té el valor d'una nova mirada sobre un vell subjecte. Però la debilitat de la crítica per la parcial comprenssió del fenomen pot generar adhesions suficientment ignorants multiplicant les contradiccions i afavorint encara més la fragmentació i la possibilitat de comprensió global del tema.

d) El debat entre autenciticitat i representació, i una certa crisi conceptual en l'àmbit mediterrani dels parcs temàtics, han projectat sobre les ciutats l'oportunitat de ser considerades com el millor parc temàtic possible, ja que l'oferta de l'habitabilitat urbana és molt més rica i molt més barata, sempre però que s'apliquin alguns elements de jerarquització i superexplotació turística en alguns elements escollits.

En qualsevol cas, es constata el continu i contundent desembarcament a l'arena pública d'iniciatives que proposen reflexionar per a una millor i més intel·ligent aposta per al turisme cultural. Els darrers casos més emblemàtics a Barcelona, serien els ja citats: la mostra de la Tàpies i les jornades organitzades per la Fundació Caixa Catalunya. En ambdós casos, els artistes i ponents han presentat un discurs que es va aproximant al discurs turístic intern. MacCannell, Urbain, Richez, Pini, García Canclini van disertar sobre el turisme com a concepte amb una mirada que s'adeqüa més al concepte de *post-image* que formula Resines que a la mirada cap al turisme, molt més convencional, dels agents culturals com gestors de museus i centres afins.

Les tensions del turisme cultural

En les pàgines precedents, hem pogut constatar tres idees centrals: (a) el turisme és un concepte polisèmic, que implica sempre una lectura de l'espai visitat des de la perspectiva de l'origen; (b) el concepte de cultura contemporani ha de fer front no només a les tensions clàssiques (la relació entre idees i actuacions, entre cultura popular i cultura elitista, entre individu i socialització), sinó també a una sèrie de noves tensions (l'aparició del sentit de mercaderia, la lectura post-modernista, la generalització dels processos d'hibridació, la voluntat d'experiència elevada –espiritual-); (c) finalment, hem presentat les principals definicions sobre turisme cultural i les diferències entre les principals propostes.

En aquest epígraf, ens plantegem definir les tensions inherents a la formació i pràctica del turisme cultural. La difícil solució d'algunes d'aquestes tensions s'il·lustra en la dificultat de l'aplicació de programes efectius de turisme cultural. En concret, i sota la nostra perspectiva, el turisme cultural ha de fer front a sis

conflictes clau: (a) la relació entre cultura i turisme, (b) el conflicte entre consum individual i consum col·lectiu, (c) la tensió entre autenticitat i representació, (d) la relació entre imatge i realitat, (e) la vinculació entre imatge i realitat i (f) la visió diacrònica o sincrònica del turisme cultural i els productes el turisme cultural.

Turisme *versus* cultura

Hem comentat que el turisme cultural pot ser interpretat com l'espai d'intersecció entre el turisme i la cultura. En aquesta suma de conjunts, resta un espai propi per al turisme (un turisme no cultural) i un espai propi per a la cultura (una cultura que no està vinculada amb els processos turístics). Tot i que la majoria de documents oficials (i bona part de la literatura acadèmica) al·ludeixen a la conveniència d'aquest binomi, el cert és que no hem reflexionat prou a l'entorn dels seus antagonismes. Cultura i turisme són dos termes que alhora s'atreuen i es repel·leixen.

Sense ànim d'exhaustivitat, m'agradaria definir els principals punts de fricció:

a) La diferència més evident entre cultura i turisme és la seva pròpia naturalesa. La cultura és, per definició, una activitat social i emocional, que té com a objectiu l'aliment de l'esperit. És cert que aquesta definició simplista precisa de molts matisos i que, com hem comentat, la cultura és també un motor de desenvolupament econòmic, una font de riquesa directa i indirecta o un epígraf de la classificació dels serveis econòmics. Però en essència, l'objecte últim de l'activitat cultural apel·la a l'àmbit immaterial de l'existència. Per contra, el turisme és essencialment una activitat que ha estat atesa fonamentalment des de la vessant econòmica. És veritat que també hauríem de matisar aquesta afirmació, ja que el turisme sorgeix com a resposta a la necessitat d'aprenentatge, d'afirmació, d'evasió, la seducció per l'altre o la voluntat de socialització, però en la seva forma contemporània, el turisme es mou pels mecanismes propis dels processos econòmics. Per tant, en primer lloc, turisme i cultura són dues esferes de la vida contemporània que responen a objectius diferents i, per tant, tenen unes regles del joc igualment diferents.
b) En segon lloc, la condició del turista provoca un acostament imprevisible cap al gaudi estètic i cultural. El turista és, novament per definició, una persona forània i, a més, amb una estada efímera, limitada en el temps i en l'espai. Els visitants no coneixen la realitat del lloc, poden tenir moltes dificultats per contextualitzar una obra d'Art, un monument o un barri

antic, en el seu entorn històric, cultural i territorial. A més, una estada breu, amb una clara vocació de retorn, limita enormement la capacitat dels turistes per comprendre el fons (més que no pas la forma) de diverses manifestacions culturals. No és estrany, doncs, que molts gestors culturals considerin els turistes com un mal menor, en el millor dels casos. Una de les lectures més negatives d'aquesta ruptura és la tendència a crear productes culturals per als turistes, diferenciats dels productes culturals per a la població local.

c) En tercer lloc, la frontera entre cultura i turisme s'estableix per la diferència en la creació dels seus productes. En l'actualitat, els productes culturals i els productes turístics tendeixen a ser consumits en massa i pertanyen a la categoria de la indústria cultural que identificà Habermas. Però la diferència substancial entre un i l'altre és que els productes culturals són creats de forma individual, mentre que els productes turístics també són creats de forma massiva i estandarditzada. És cert que algunes destinacions basen la seva estratègia precisament en la diferenciació i la singularitat, però els grans corrents turístics es mouen per destinacions que reprodueixen un model de forma taylorista. Per contra, hem vist, l'essència de la producció cultural i artística (i la raó de la crítica d'Habermas al concepte de cultura de masses) és que aquests productes intenten mantenir sempre un sentit de singularitat, de diferència, d'obra mestra en el sentit literal de la paraula. Per això, es fa molt difícil connectar els productes turístics amb els productes culturals.
d) Finalment, *last but no least*, el turisme i la cultura no comparteixen els mateixos criteris de valoració social. És cert, com afirma insistentment Néstor García Canclini (2001), que les diverses esferes de la pràctica social han transgredit els seus estatus tradicionals. La poesia pot impregnar una pel·lícula, un anunci de televisió o un còmic, mentre que algunes formes de literatura, de l'òpera o l'arquitectura s'han integrat en la vida quotidiana i han perdut la seva condició "auràtica". Però malgrat aquesta precisió, no podem negar que la cultura encara manté el sentit de distinció que li atorga Bordieu; per contra, l'activitat turística manté la condició social pròpia de les formes de divulgació[6].

És cert que paral·lelament a aquests punts de fricció, turisme i cultura comparteixen alguns elements comuns: (a) la seva condició efímera, (b) el seu caràcter marginal, com a demanda elàstica, (c) la interacció social a partir d'uns codis de conducta, (d) la posició central dels signes i la representació en la

6 .- Una de les respostes més sorprenents d'aquest procés és la tendència d'alguns productes turístics a presentar-se a sí mateixes com a no turístiques, a negar la seva pròpia condició de turista (com la promoció *"Rincones donde no llegan los turistas"* que va realitzar un diari de l'estat espanyol).

seva pròpia essència i (e) l'espectacular creixement dels dos àmbits des dels anys 90.

El consum individual *versus* el consum col·lectiu

Una de les obres més rellevants en l'estudi sobre el turisme contemporani (que ha estat recentment reeditada) és el llibre de Jhon Urry (1990) sobre la mirada turística. En el primer capítol teòric, el sociòleg anglès ofereix una proposta conceptual del turisme a partir d'una sèrie de termes oposats, seguint les pautes conceptuals del post-modernisme, una pràctica que també ha estat portada a terme per Donaire (1996). En aquest joc de termes oposats que permeten definir el turisme, m'agradaria destacar l'oposició entre consum individual i consum col·lectiu, que és segons Urry una de les tensions clau del model turístic contemporani. Aquesta tensió és reflectida en l'obra d'Amirou (2000):

"Sembla difícil pensar en l'oci modern: els escrits sobre la cultura i la seva democratització oscil·len sovint entre una denúncia de les desigualtats d'accés a la cultura i un elitisme generalment anacrònic. Els debats actuals sobre l'art contemporani ens donen una il·lustració eloqüent. En el que fa referència la turisme cultural, la dificultat és la mateixa..." (Amirou; 2000, 35)

Per intentar determinar els orígens d'aquesta tensió, haurem de descriure, de forma breu, l'evolució del mateix turisme. El *Grand Tour* (que ha estat el referent de moltes obres literàries o pel·lícules) és l'antecedent aristocràtic. Els joves de l'alta burgesia i l'aristocràcia anglesa realitzaven un viatge per alguns dels països del sud d'Europa (França, Espanya i sobretot Itàlia), amb la intenció de complementar la seva formació; aviat aquests viatges "culturals" van incorporar un component lúdic o recreatiu. Thomas Cook és l'antecedent més popular. El cèlebre viatge des de Leicester fins a Loughborugh va ser el precedent d'altres viatges (Londres, París, Egipte): És el primer pas del turisme organitzat. A més, podem citar els banys de mar (que tenen com a precedent la tradició higienista i la cultura dels balnearis), la visita a les muntanyes (amb els centres excursionistes com a puntes de llança), els primers exemples dels viatges exòtics (a mig camí entre el colonialisme, la geografia i la curiositat) o les estacions de muntanya.

Molt abans del període d'entreguerres, el turisme (o si és vol, el prototurisme) ja havia iniciat el seu camí, com ha estat àmpliament documentat. Són formes molt diverses de turisme, però que normalment responen a una mateixa concepció: l'imaginari romàntic. Com consideren entre altres Turner i Ash (1975), Urry (1990) o Aisner i Plüss (1983), el prototurisme és un producte del

romanticisme. Així, el 1791 quan Chateaubriand viatja per la costa est dels Estats Units i escriu "Filadèlfia té un aspecte fred i monòton, en general a les ciutats dels Estats Units li falten monuments, sobretot monuments turístics", està dient que els Estats Units no s'ajusten als paràmetres de la imatge turística romàntica.

Aquesta és la hipòtesi central de l'obra de Lerivray (1975). En el darrer capítol de l'obra, Lerivray compara la Guia Joanne de la Normandia (1887) i de l'Auvergne (1874) amb les guies Hachette de la Normandia (1972) i l'Auvergne (1970). El resultat és inqüestionable. Cent anys més tard, les guies mantenen els mateixos discursos, seleccionen els mateixos *sights*, empren els mateixos adjectius i orienten la mirada turística cap als mateixos elements. Malgrat que la realitat material ha variat de forma evident, i també la pràctica turística, la imatge turística s'ha mantingut de forma gairebé invariable. Per això, els autors fan seves una de les principals conclusions de l'obra d'Enzensberger (1973):

"La imaginació romàntica ha transfigurat la llibertat, l'ha transportada a les regions llunyanes de l'irreal, on s'ha transfigurat en imatges: en l'espai sota l'aspecte de la naturalesa allunyada de tota civilització; en el temps, sota l'aspecte del passat històric, dels monuments o del folklore. Aquestes imatges, paisatge verge i història verge, han aportat fins els nostre dies les imatges directrius del turisme" (Enzensberger: 1973, 216).

Aquesta és una de les hipòtesis del treball. El període d'entreguerres limita de forma dràstica les pràctiques turístiques de finals del segle XIX i de principis del segle XX. Després de la Segona Guerra Mundial, neix una nova forma de turisme que no té una connexió material (inversions, equipaments, infrastructures...) amb el turisme romàntic, però sí té una evident connexió ideològica i mental. Les noves classes mitjanes, amb el rerafons de la *Societat del Benestar*, adopten les pautes de comportament dels viatgers romàntics i, per extensió, els seus mites, els seus símbols, les seves imatges i les seves projeccions.

Els nous turistes són consumidors en massa de llocs (i dels símbols dels llocs) creats en el període del romanticisme. Per això, segurament, aquestes experiències turístiques tenen sempre un cert regust de frustració: Quan contemplem de forma absorta la Santa Croce de Florència i ens aprestem a iniciar un recorregut pel seu interior, ens adonarem que centenars de visitants volen realitzar el mateix recorregut al mateix temps. I aquella escena romàntica ja no pot ser una relació individual, gairebé mística, entre l'espectacle de l'art i el jo, sinó simplement la reproducció d'un ritual, el compliment del contracte que se signa quan assumim la condició de turistes.

De totes formes, alguns autors comencen a proposar la importància de la llibertat individual front el determinisme de l'experiència turística convencional. En aquest sentit, Tresidder (1999) considera que l'element de transformació de les imatges turístiques són els propis turistes. D'una banda, existeix una imatge mítica dels llocs que té un origen romàntic i que pot ser modificada (o no) per les imatges "menors"; però també la pròpia experiència del turista, en la tensió entre la llibertat individual i el convencionalisme social, reconstrueix la imatge genèrica i actua de forma específica, singular.

"La recerca de l'autenticitat pot ser considerada com una recerca d'amarres en un món canviant, i està relacionada amb el consum semiòtic i físic dels mites dels llocs turístics i la seva història. En consumir-los, podem usar-los com una clau d'oposició que actua com una guia per a la nostra pròpia identitat en el lloc i la societat. La creació de paisatges sagrats és la creació d'un contenidor de cultura, societat, història i, el que és més important, d'espai d'identitat.
L'habilitat per escapar o definir la nostra pròpia manifestació en el paisatge sagrat ha de ser vist com una veritable expressió del poder del jo" (Tressider: 1999, 145-6)

Aquesta nova proposta de Tressider en acosta a un altre dels debats centrals del turisme cultural: la tensió entre l'autenticitat i la inautenticitat o, si és vol, la representació.

Autenticitat *versus* representació

La producció científica sobre el turisme des de la sociologia, l'antropologia o la geografia ha teoritzat en moltes ocasions sobre el caràcter autèntic de l'experiència turística. En el cas del turisme cultural, aquest debat és especialment rellevant, ja que sovint s'ha considerat que aquesta tipologia turística era "autèntica" en oposició a les altres pràctiques, inautèntiques o artificials. De fet, com hem vist, el concepte d'autèntic està present en moltes de les definicions sobre el turisme cultural. Aquesta és una de les grans "responsabilitats" del turisme cultural: ésser capaç d'adoptar una sèrie de pràctiques que garanteixin una experiència que ha de ser autèntica. La tensió entre realitat i representació, entre l'autèntic i el fals, és una de les tensions més explícites de la pràctica turística cultural.

És realment "autèntic" el turisme cultural?. No podem presentar una resposta única. De fet, existeix una gran producció científica sobre la creació d'espais i experiències turístiques en general i turístiques – culturals, en particular. Per tant, es fa necessari fer un breu itinerari per les principals aportacions en aquesta línia d'investigació. Podem dir que en l'actualitat coexisteixen quatre grans interpretacions: la interpretació neomarxista (tot i que amb un cert

descrèdit en el camp científic), la interpretació dialèctica, la lectura post-modernista i la nova interpretació socialantropològica.

a) La interpretació marxista

La interpretació marxista i neomarxista ha estat la dominant durant els anys 70 i 80. Tot i que el nombre d'autors és molt considerable, sens dubte la referència obligada és el llibre *The Golden Hordes* de Turner i Ash. Aquests autors consideren que el turisme és (a) una forma d'alienació dels individus que els aboca a espais programats per a un oci controlat i innocu pel sistema; (b) una vàlvula d'escapament que "premia" els proletaris dòcils, de manera que es mitiguen les tensions dialèctiques inherents en el capitalisme i (c) un nou instrument d'imperialisme que facilita la penetració del capitalisme en les economies perifèriques del Tercer Món. Com és obvi, el concepte d'autenticitat de la interpretació marxista no és gens favorable: els espais turístics són illes centrals en països perifèrics per a un consum immediat, manipulat i programat. Seguim, per exemple, a Turner i Ash:

"És perfectament legítim comparar els turistes amb les tribus bàrbares. Ambdós inclouen migracions de gents que topen amb llunyanes cultures destruïdes per les pròpies... Els turistes surten dels centres industrials, però aquesta vegada són ells els qui es dispersen pel món, enfangant societats aparentment menys dinàmiques, incloses les poques societats pre-industrials que encara subsisteixen" (Turner i Ash: 1975; 11)

En aquesta mateixa línia, Urbain (1993) descriu:

"Gregari, superficial, propici a confondre la veritat i la mentida, decorat i realitat, el turista és l'itinerant que surt a la recerca dels signes tòpics d'un país, que accepta sense queixa (previ pagament) que li donin gat per llebre. Pren com a emanació de l'autèntic el que només és un artifici enganyós, núvol de signes fàctics, testimoni d'un tipisme falsificat, d'una pseudoautenticitat d'ús extern" (Urbain:1993,227)

En aquest context interpretatiu, tota experiència turística és inautèntica per definició. És un exercici d'alienació, en el que el poder construeix decorats aparentment idíl·lics, seguint les pautes de Huxley i el seu món feliç. Podríem dir que l'únic turisme "autèntic" és el no-turisme, independentment de les motivacions culturals o no de l'experiència turística. Qualsevol forma de turisme és, per definició, artificial, programada i alienadora.

b) La interpretació dialèctica

McCannell (1976) elabora un nou paradigma conceptual significatiu sobre els patrons socials de l'experiència turística. En el setè capítol de la seva obra, que és ja un clàssic, l'autor presenta dos arguments centrals per justificar la relació

entre l'autèntic i l'experiència turística. En primer lloc, McCannell posa l'accent en el fet que els turistes no tenen un contacte directe amb l'objecte de consum; pel contrari, l'experiència turística és precedida per les seves imatges. Aquestes imatges no només condicionen l'elecció de la destinació, sinó que - seguint a McCannell - també condicionen la interacció entre el turista i l'espai turístic. En la mesura que el visitant ha adquirit unes imatges arquetípiques, l'espai d'acollida comença a adoptar la forma de les imatges turístiques. Per això, la realitat pren la forma de les imatges i no a l'inrevés.

La segona línia argumental té a veure amb la intromissió dels turistes en l'espai del quotidià. Hem vist que el turisme és la substitució de l'espai ordinari per un nou espai extraordinari, en el que és possible tenir experiències extraordinàries. Però aquest nou espai mític i màgic dels turistes és l'espai quotidià dels residents. I això genera una tensió complexa. Els turistes tendeixen a envair l'espai íntim, de socialització i d'intercanvi social en l'espai receptiu. Per això, l'espai residencial cedeix una part del seu territori per a la interacció amb els turistes i preserva una altra part de la voluntat voyeurista dels visitants.

La confluència d'aquestes dues dinàmiques és l'autenticitat teatral (*staged authenticity*). En aquest cas, la comunitat local recrea un escenari que adopta la forma de les imatges que ha preconcebut el turista. L'objectiu és doble: d'una banda, els turistes tenen un alt nivell de satisfacció, ja que l'espai de destinació adopta la forma de la imatge que ha seleccionat. Recordem que en la majoria de casos aquestes imatges són una versió idealitzada de les necessitats (culturals, emocionals, recreatives) de l'espai emissor, que són projectades sobre la destinació turística. En segon lloc, el consum limitat dels visitants en un espai restringit i acotat facilita la protecció de la intimitat i de l'espai "real" de la població local. És un procés que sovint té una lectura geogràfica, perquè els districtes turístics ocupen literalment una parcel·la de l'espai d'acollida i en canvi no s'expandeix sobre els espais residencials permanents.

La tesi de McCannell ha estat revisada en diverses ocasions, però sense alterar la seva condició inicial. D'aquesta forma, alguns autors defensen una concepció de l'autenticitat dialèctica, en la que els espais i les experiències turístiques esdevenen grans decorats per a la representació turística. Òbviament, sota aquests paràmetres, no és possible establir un sentit d'autenticitat, ja que l'experiència turística (segons la interpretació dialèctica) és sempre una representació. En la seva darrera intervenció a Barcelona, el mes d'abril, McCanell va elogiar les ciutats mitjanes, els museus de província, els espais intermedis entre les grans icones i la seva l'absència, és a dir aquells espais que aparentment no interessent gaire ningú, ni als locals ni als turistes.

c) La lectura postmodernista

No hi ha un corpus teòric ben definit que ens permeti identificar la lectura sobre l'autenticitat turística des de la perspectiva del postmodernisme, sinó més aviat una sèrie d'autors que han aportat la seva particular interpretació. En aquest cas, m'agradaria identificar tres obres clau: Eco, Pfeifer i Harvey.
Umberto Eco proposa el concepte d'hiperrealitat en una sèrie d'articles que van ser publicats primer a l'Espresso i més tard en francès (La Guerre du faux) i anglès (Travel to Hyperreality). La tesi central d'aquest assaig és que la societat contemporània tendeix a la creació de rèpliques que no només no oculten la seva condició de còpia, sinó que proclamen que aquestes còpies (*pastiches*) són millor que l'original. Il·lustra aquesta afirmació amb la presentació de les obres més significatives de *l'altra Amèrica*.

"Per a parlar de coses que es volen identificar com a vertaderes, aquestes coses han de presentar-se com a vertaderes. El "Tot cert" s'identifica amb el "Tot fals". La irrealitat absoluta s'ofereix com una presència real... El signe aspira a ser la cosa i a abolir la diferència de la devolució, el mecanisme de la substitució. No és la imatge de la cosa, sinó la seva emulació o millor el seu doble...
El plaer de la imitació, els Antics ja ho sabien, es un dels més inherents de la naturalesa humana, però aquí, en comptes de gaudir d'una imitació perfecta, es gaudeix de la persuasió que la imitació ha assolit el seu zenit i que la realitat serà sempre inferior"

L'aportació d'Eco va ser aplicada al camp del turisme, entre d'altres autors per Pfeiffer (1985). L'autora defensa que la principal característica del turisme contemporani és la superació del model d'autenticitat teatral de McCannell. Aquesta superació no prové de l'autentificació de l'experiència turística, sinó en el canvi d'actitud dels visitants. Els espais turístics continuen essent un decorat per a un consum programat, amb la diferència que en aquest cas els turistes assumeixen aquesta condició. Per tant, a diferència de l'autenticitat dialèctica, la inautenticitat no és asimètrica, sinó que és compartida pels dos col·lectius de l'experiència turística: els hostes i els amfitrions. Segons Pfeiffer:

"El posturista sap que no és viatger en el temps quan visita un lloc històric, ni un salvatge quan està en una platja tropical, ni un observador invisible quan visita un camp natiu, Espontani i realista no s'evadeix de la seva condició de forani"

Harvey (1989) en la seva anàlisi sobre el context postmodernista es qüestiona el valor de l'autenticitat en una situació de fragmentació, destrucció i reconstrucció, de *collages* o relectures. A *The condition of Postmodernity* Harvey defensa que la principal característica del post-modernisme no és la destrucció creativa, ja que aquesta és una condició pròpia del modernisme (cita, per exemple, a Hausmann). El postmodernisme és simplement destrucció (o, si es vol, deconstrucció). Per això, moltes obres culturals contemporànies

són fragments de peces *deja vu*, que han estat reconstruïdes en un nou ordre. Això problematitza el concepte de passat i de present i sobretot de realitat i ficció o d'original i còpia.

En definitiva, el postmodernisme posa en qüestió el concepte d'autentiticitat en termes generals i planteja la necessitat de revisar les nocions de realitat i ficció. En termes turístics, la principal aportació és l'acceptació per part del turista de la condició inautèntica del turisme.

d) La nova interpretació socialantropològica.

Wang (1999) ens ofereix una lectura més complexa d'aquest procés, ja que diferencia entre autenticitat objectiva, constructiva i existencial.

L'autenticitat objectiva al·ludeix a l'autenticitat dels objectes turístics en la seva relació a l'original. Per a alguns autors, l'experiència turística és autèntica en la mesura que ho són els objectes percebuts pels turistes. És a dir, l'experiència autèntica és causada pel reconeixement dels objectes turístics com a autèntics. Per tant, existeix un criteri únic per definir què és autèntic i en quina mesura ho és. No és fàcil seguir aquest camí durant molt de temps, ja que ràpidament ens instal·lem en el terreny de les paradoxes.

La Torre Eiffel és un artefacte que neix com una provocació en el paisatge urbà del París de Haussmann: el seu aspecte, el material de construcció, la seva alçada (en relació a la ciutat mesurada que l'envolta)... fan de la torre un element aliè, estrany a la identitat de la capital. La seva vida era efímera i només volia simbolitzar (com en una juguesca) les possibilitat de la tècnica. Però aquella torre criticada, estranya, deforme, s'ha consolidat com la metàfora de París i de tota França, com el signe - símbol de la ciutat. La Torre és ara "autèntica", de fet és la peça més "autèntica" de París.

La dificultat a l'hora de mesurar de forma eficient l'autenticitat objectiva dels llocs ha refermat la idea de l'autenticitat constructiva. En aquest cas, l'autenticitat és més una construcció social, que no pas una qualitat mesurable objectivament. Els llocs (o els seus atributs) apareixen autèntics no perquè són inherentment autèntics sinó perquè són construïts com a tals en termes de punts de vista, creences, perspectives i poders. Aquesta noció és per tant negociable, determinada contextualment i ideològicament. És en aquest sentit que podem parlar de l'autenticitat simbòlica. La mateixa idea és defensada per Walton (1995):

"Acceptar el paisatge com un "text" (en el sentit contemporani d'aquest terme) implica que el que podem conèixer no és un món universal, "autèntic", sinó una realitat construïda tant lingüísticament com material"

També Waiit (2000) ha analitzat el consum del patrimoni a partir d'una lectura de l'autenticitat com un producte social. Per Waiit resulta inútil identificar què és autèntic, per què no sabem en relació a què; i, per tant, és millor considerar que la condició d'autèntic és en realitat una construcció social:

"Les experiències empaquetades i consumides del turisme de patrimoni són només una interpretació parcial i selectiva del passat produïda per planificadors, empresaris, agents de màrqueting i guies intèrprets... Per tant, l'autenticitat és un concepte que pot ser negociat"

Finalment, sempre seguint Wang, podem identificar també una autenticitat existencial. Segons l'autor, l'autenticitat existencial "denota un especial estat de l'ésser, en el que un se sent autèntic amb sí mateix, i actua com a contrapès de la pèrdua del "jo real" en el rol públic i les esferes públiques de la societat occidental moderna". Molts turistes senten que la seva experiència com a turistes els ha retrobat amb el seu jo, independentment de la naturalesa real o fictícia dels objectes o els llocs visitats. De fet, el turisme és precisament això. La necessitat de sortir de l'espai quotidià en què les regles socials han creat un codi de conducta que impedeix la realització del jo; només fora de l'espai quotidià, en un escenari d'inversió i transgressió com és l'espai turístic, és possible trencar amb aquestes regles i actuar, sentir, experimentar que durant uns dies som nosaltres mateixos. I, cal insistir, aquesta experiència "autèntica" no té cap relació amb el grau d'autenticitat (objectiva o constructiva) dels llocs visitats.

Aquí és interessant recordar el concepte de trànsit sagrat que defineix Graburn: el turisme no és una migració permanent, sinó temporal. El trànsit des de l'estadi ordinari al sagrat acabarà en el pas d'aquest estadi sagrat una altra vegada a l'estadi ordinari. I, de fet, el turisme només és possible perquè existeix el retorn a la quotidianeïtat, que permet contrastar l'experiència "autèntica" del turisme amb la vida "inautèntica" del dia a dia.

Imatge *versus* realitat

Sabem des de Moisset (1977) que els turistes són consumidors d'imatges. Com hem comentat anteriorment, la separació física entre el consumidor i l'objecte de consum implica que allò que adquireix realment el visitant és la imatge del lloc i no el propi lloc. Només és possible el consum amb el desplaçament in

situ, de manera que els turistes són, en primer lloc i per sobre de qualsevol altra consideració, consumidors d'imatges.

Per això, l'experiència turística té un fort component simbòlic. L'experiència turística està molt condicionada per imatges, que no només són una representació de l'espai en el lloc d'acollida, sinó sobretot una metàfora, un missatge, una interpretació:

"La mirada és construïda a partir dels signes, i el turisme està format per una sèrie de signes. Quan els turistes veuen dues persones que es besen a París [segurament la fotografia de Doisneau], el que ha capturat la imatge és "el París romàntic intemporal", Quan veiem un petit poble anglès, el que ha capturat la imatge és "la real vella Anglaterra". (Urry:1990,3).

Aquestes imatges no són per tant espontànies, sinó socialment construïdes i reproduïdes, formades no només per la seva aparença material (visual), sinó també pel seu contingut simbòlic. Així:

"La mirada turística es dirigeix cap a característiques del paisatge rural i el paisatge urbà que estan separats de l'experiència quotidiana. Cadascun dels aspectes és vist perquè s'han pres en un cert sentit fora de l'ordinari. El visitant orienta la mirada cap a elements que són normalment objectivats o capturats a partir de les fotografies, les postals, les pel·lícules, etcètera. Això permet a la mirada ser reproduïda i re-capturada sense fi" (Urry:1990,3).

Quina és la relació entre imatge i turisme cultural?. Les imatges turístiques actuen en tres estadis complementaris:

a) Les imatges turístiques configuren la identitat de les destinacions i (com veurem en el proper epígraf) la selecció premeditada dels elements d'aquestes destinacions. Existeix, per tant, una imatge turística a priori, que és construïda socialment. Segons la majoria dels autors, les imatges turístiques més significatives han estat creades en el segle XIX i el turisme de masses dels anys 60 ha assimilat els cànons estètics del turisme romàntic, el que genera la tensió entre consum individual i consum col·lectiu dels espais turístics.
b) Les imatges turístiques són un element d'interacció amb la pròpia experiència *in situ*. Els estudis des de la psicologia social aplicada al turisme estudien precisament la interacció entre la intuïció estètica, l'apreciació única de cada individu, i les imatges construïdes socialment. D'aquesta forma, l'experiència turística –especialment en el camp del turisme cultural- és el resultat d'una subtil combinació entre l'apreciació individual i la construcció social de les imatges.

c) Finalment, existeix una imatge a posteriori, que es dóna en el lloc de destinació i que ha adquirit molta importància en un context en el que el temps d'estada s'ha escurçat de forma dràstica.

Els elements *versus* el tot

Centrem-nos un moment en l'objecte de la mirada turística cultural. Què és allò que realment "consumeix" el turista?. Quin és, digueu-me, "l'objecte de consum"?. Hi ha moltes respostes a aquest incòmode interrogant, en general vinculades amb la disciplina que les planteja. Els historiadors de l'art consideren que el turista consumeix museus i monuments, la geografia considera que els turistes consumeixen llocs, els economistes parlen del turisme com un consum de serveis, la sociologia posa l'accent en les relacions socials, la interacció. Segurament, totes les respostes i les no-respostes tenen un fragment de certesa, però són interpretacions incompletes.

En aquest cas, m'interessa saber quins són els elements que integren la pràctica del turisme cultural. No podem donar una sola resposta. De fet, podem identificar set formes diferents de consumir els espais culturals: a) els museus, b) els nodes, c) els itineraris, d) l'atmosfera patrimonial, e) la cultura "viva", f) el simulacre (l'atracció del "com si").

a) Els museus

Els museus són l'epicentre de la mirada turística en els espais monumentals. En l'estudi clàssic de Lerivray (1975) sobre les guies turístiques franceses (Michelín i Baedecker), ja es palesa la importància dels museus en la mirada turística dels llocs patrimonials. Els museus són els espais sacres de l'experiència turística, els reductes d'autenticitat, l'avantsala de l'experiència turística i els intèrprets de la magnitud cultural dels llocs culturals. Els museus són, amb poques excepcions, els llocs de visita obligada, el quilòmetre zero de qualsevol estada turística en un espai turístic cultural.

Tots els museus estan ocupats per elements que segueixen la lògica descrita per Krzysztof Pomian, tantes vegades citada. En primer lloc, ens trobem davant d'un objecte útil (valor d'ús), després inútil (sense valor) i finalment valor sacre, ja que és escollit i sacralitzat pel museu. Fou Graburn, 1976, qui aplicà aquest mateix procés de sacralització als espais turístics i a la pròpia experiència turística, com hem vist en l'epígraf anterior.

Tanmateix, des de l'estudi Urry sabem que els museus han canviat en la seva forma i els seus continguts. Els principals canvis dels "nous museus" són:

- Els museus són cada vegada menys reductes d'autenticitat, dipòsits dels objectes, que són reservats per a un estudi científic.
- Els museus han perdut la seva condició d'espais "elitistes" per a un consum minoritari i han esdevingut espais populars, democratitzats.
- Dels museus morts, en els que els objectes resten immòbils, es tendeix a una visió dels museus vius, actius, que fomenten la participació amb el visitant.
- Els museus que presenten una visió de la història des de la perspectiva dominant i tradicional (espai-nació, dominació, progrés...) estan deixant pas a museus que proposen interpretacions alternatives (el museu de la quotidianeïtat, de la mirada de l'altre, de les dones, dels oprimits...).
- Els museus han adoptat estratègies comercials. Primer, creant una estratègia de merchandising, que aprofita la seva poderosa imatge de marca i, més tard, amb una línia de promoció i comercialització.
- Les exposicions temporals, per efímeres, guanyen pes en detriment de les col·leccions permanents.
- El contingut és tan important com el continent. La forma de l'edifici (exterior i interior) ha pres una gran importància en el disseny dels nous museus (amb el paradigma evident del Guggenheim).
- Els museus i els conjunts museístics han superat els estrets límits dels recintes d'un museu. Ara, es tendeix a un cert procés de museització de ciutats, cascs antics, fàbriques, mines o estudis de televisió.

b) Els nodes

El consum turístic de la cultura és sobretot el consum dels seus nodes, els *sight seens*. La imatge turística dels llocs culturals se sustenta en una sèrie de peces bàsiques que condicionen de manera clara l'experiència turística: aquests són els llocs que "han de ser vistos", que conformen els *deures* dels turistes.

Des de Lerivray (1975) sabem que aquests nodes no són universals, ni immutables, ni objectius. Cada època genera els seus propis elements, que responen a processos històrics, ideològics, ètics... Més enllà del seu valor estètic, els *sight seens* són sobretot signes, missatges que expressen la capacitat de superació, el poder, la religiositat, l'elevació mística... És important insistir en aquest punt: cada societat crea els seus propis mites, que responen sobretot a una determinada perspectiva. Lerivray, per exemple, insisteix en el poc valor que atorguen les guies turístiques al període de la Baixa Edat Mitjana i l'Edat Moderna, en contrast amb l'exaltació de tot allò que és romànic o gòtic.

Els nodes creen un espai turístic neutre, mancat d'interès, que ha de ser recorregut de forma ràpida per a capturar el node, que és el veritable objecte

de consum. Així, algunes ciutats o barris antics esdevenen purs espais de trànsit entre catedrals, esglésies, palaus o museus...

c) Els itineraris

Hi ha itineraris i recorreguts. Aquests darrers no són més que un exercici de topologia: Es presenta el camí més eficient per a visitar el major número possible de nodes en el menor temps possible. És el cas de la majoria de fulletons turístics, com el de Girona. Els nodes sobresurten en la malla urbana antiga i l'itinerari discontinu ens guia per la Catedral, Sant Feliu, la Muralla o els Banys Àrabs. Això no és un itinerari.

Un itinerari és un espai textual. En aquest cas, l'objecte de consum no és una suma d'elements sinó un camí. El turista llegeix el text (el discurs) a mesura que recorre l'espai, en un procés que no està molt lluny de lògica dels espais textuals que defineix. En aquest cas, necessitem un autor que integri els elements del recorregut en una lògica discursiva que sigui intel·ligible i que doni coherència al conjunt.

d) L'atmosfera patrimonial

L'atmosfera patrimonial seria el consum de l'espai en la seva totalitat. Com deia Joaquim Nadal "l'esperit de les ciutats". En aquest cas, des d'una perspectiva topològica, ja no parlaríem de punts (els nodes o sight seens) ni de polilínies (els itineraris), sinó de polígons tancats. El turista s'interessa per la ciutat en el seu conjunt i per les peces que l'integren. Aquesta percepció és molt més fàcil en aquelles ciutats en les que més que grans elements patrimonials, allò que li dona valor és la suma de discrets edificis i carrers que són el testimoni d'un altre temps (penso, per exemple, en Cuenca).

De tota manera, el consum de l'atmosfera patrimonial és segurament una quimera. Les dificultats d'aquest model són evidents:

- En primer lloc, els turistes no consumeixen el conjunt de la ciutat, sinó només un o varis fragments. Els turistes que visiten Siena no coneixen res de la nova ciutat i els visitants de Florència no aniran als barris industrials perifèrics, com Novoli. I no cal anar lluny. Els turistes que visiten Girona no s'acosten ni a Montilivi, ni a Montjuïc ni al Pont Major, ni a Salt.
- En segon lloc, perquè el procés de coneixement de la realitat patrimonial d'un espai requereix una formació i sobretot un temps d'estada que és incompatible amb la pròpia condició de turista (que només pot tenir un coneixement parcial, fragmentat de la realitat visitada). En aquest sentit, la figura del guia - intèrpret, aquell que és capaç de descodificar alguns

dels signes que poden ser invisibles a la mirada del turista, és imprescindible.

- Finalment, perquè segurament la idea de l'esperit de les ciutat és també un tòpic. Les ciutats no tenen "ànima", ni una essència que ha de ser descoberta, sinó milions d'interpretacions possibles, que estan condicionades per la ideologia, la formació i la història personal del visitant.

e) La cultura viva

En alguns casos, les ciutats construeixen un objecte de consum turístic, que va més enllà dels elements patrimonials. Generalment, aquesta "cultura viva" està integrada per dos elements contraposats: (a) les ciutats perifèriques fomenten la creació d'una imatge turística tradicional. Penso per exemple, en l'estereotip de les ciutats àrabs (Istanbul o El Caire), amb els *souks*, els mercats, els estereotips de la cultura àrab (la dona, el vell, els nens...) o en les ciutats índies; (b) les ciutats cosmopolites, les ciutats - món, es basen precisament en la seva no - identitat, en la seva capacitat d'esdevenir contenidors de cultures molt diferents. Precisament, són les ciutats mitjanes centrals les que tenen problemes d'identificar la seva cultura "viva" més enllà dels elements patrimonials.

f) El simulacre

En alguns casos, les destinacions turístiques culturals estan estructurades a partir de peces que són en realitat un simulacre. Els visitants no accedeixen a un espai patrimonial "autèntic", sinó a una representació, una còpia més o menys hiperreal, que adopta la forma de l'original. D'aquesta forma, moltes destinacions turístiques adopten una estratègia de rehabilitació amb criteris hiperreals, amb la lògica de l'espai simbòlic. Els espais d'oci simulen monuments universals, els hotels representen un model arquitectònic del passat, les places adopten la forma d'un *tema* cultural i el paisatge urbà adopta la forma d'un espai simbòlic, en el que les peces visitades pels turistes són purament representacions.

Aquest és un dels processos més conflictius del desenvolupament del turisme cultural a Europa i té molt a veure amb les fràgils fronteres conceptuals entre l'autèntic i l'inautèntic. La rehabilitació urbana de Glasgow, Manchester, Lisboa o Barcelona s'ha sustentat sovint en la incorporació de peces que tenen l'aparença d'elements patrimonials, però que han estat descontextualitzades del seu entorn o bé simplement, han estat redefinides, amb una estètica i una funció que segueixen els paràmetres de l'espai simbòlic.

Sincrònic *versus* diacrònic

En el seu assaig sobre la societat contemporània, Rifkin (2000) identifica els processos de l'era de l'accés. Per a l'autor americà, la principal diferència entre el model econòmic dels anys 90 i el model actual és que en l'actualitat l'accés ha deixat el lloc a la propietat. El model capitalista actual privilegia l'oportunitat de l'accés als béns i serveis per sobre de la pesada càrrega de la propietat, en un món en el que aquests béns i serveis tenen una vida molt curta, perquè són reemplaçats per noves versions o per nous models.

Per tant, l'element central del model econòmic contemporani és la reducció del cicle de vida dels productes. No és estrany que la principal estratègia de moltes empreses sigui, precisament, la creació constant de nous models i de noves marques, que facilitin la presència dels productes en el mercat. El turisme no està exempt d'aquesta dinàmica. Fixem-nos que els productes turístics basats en el simulacre o el productes turístics efímers han reaccionat de forma molt eficient a aquest canvi d'escenari. Per exemple, els parcs temàtics són dissenyats de manera que de forma gradual vagin apareixent noves "versions", amb la creació de noves atraccions, nous temes o petits parcs complementaris. El turisme efímer (els esdeveniments) també tenen una gran capacitat de resposta, ja que cada nova versió de l'esdeveniment permet un nou disseny del concepte, les pràctiques i els elements que l'integren. Fins i tot, algunes ciutats han incorporat aquesta lògica i creen una gestió turística de l'espai urbà basada precisament en la capacitat de crear noves "versions" de l'espai urbà.

En contrast, els espais vinculats amb el turisme cultural tendeixen a crear productes estàtics, amb una escassa capacitat de renovació. Els espais turístics culturals, conceptualitzats com a reserves de l'autenticitat, tendeixen a crear espais sincrònics, en els que els elements que l'integren i el concepte mateix del producte turístic no és capaç de renovar la seva oferta.

3 El monument

L’al·legoria és una modalitat retòrica a través de la qual una imatge explica un sentit no evident, i en qualsevol cas no derivable del significat literal. Aplicat al monument l’al·legoria significa la imatge emblemàtica amb el seu valor expressiu. F. Creuzer distingeix entre un símbol místic i un símbol plàstic En el romanticisme el símbol sembla que s’aproxima a l’al·legoria en Schlegel i Schelling. S’estableix un doble significat, un bipolaritat en el sentit que el signe acosta al sentit del monument, de l’altra gairebé al·legòricament a la distància (F.Vercellone, a Givone,1998)

El monument i el monument històric

El Patrimoni, aquesta paraula antiga, originalment lligada a unes estructures familiars i relacionada amb un conjunt de bens i valors ha estat objecte de diverses aproximacions conceptuals en els darrers anys.

El patrimoni tractava d'unes estructures familiars i estables, arrelades en l'espai i el temps. El patrimoni històric es el que hem heretat dels nostres avantpassats i es l'acumulació del saber i saber fer dels humans. En la nostra societat, la paraula "patrimoni històric" ha esdevingut una paraula clau de la "tribu mediàtica" i s'utilitza per articular i desarticular dos mons i dos visions del món (Choay, 1992)

Des dels anys seixanta els monuments històrics són només una part de l'herència patrimonial que no deixa de créixer des de l’interior del propi concepte. Com a exemple, a França, l’any 1837 existien només tres categories

de monuments històrics: les restes de l'antiguitat, els edificis de l'edat mitjana, que eren gairebé tots religiosos, i els castells. Més endavant, altres paisos, com l'estat espanyol adoptaren els mateixos paràmetres per patrimonialitzar els béns.

Després de la segona guerra mundial, el nombre de bens s'havia multiplicat per deu. Des de llavors, tota classe de monuments, totes les formes de construir urbanes, rurals, populars, tota classe de edificis públics i privats varen ser afegits sota el nom de arquitectura menor, vernacle i industrial.

El domini patrimonial ja no queda limitat als edificis individuals sinó que inclou a més, pobles, barris sencers i ciutats com mostra la llista establerta per l'UNESCO per el patrimoni mundial[7].

Durant segles, els monuments van ser destruïts i amb el material se n'edificaren de nous. De fet, sense necessitat d'anar a l'edat antiga o l'edat mitjana, ens adonem que a tota Europa moltes esglésies gòtiques del segle XIII I XIV van ser substituïdes per edificacions barroques o neoclàssiques. Pierre Patté defensava la teoria del "laisser tomber" deixar caure totes les construccions gòtiques, deixar que el temps vagi degradant de mica en mica el monument sense necessitat de destruir-lo.

Aquesta pràctica, la "destrucció constructiva" i de modernització, serveix avui de justificació a l'oposició contra les comissions encarregades de salvaguardar els monuments històrics, per fer propostes no conservacionistes, a favor d'una ideología de substitució.

D'una altra banda, alguns arquitectes apel·len al dret de l'artista per a lliure creació; volen, igual que ho van fer els seus predecessors, intervenir en l'espai urbà fent coexistir els diferents estils dintre la mateix edifici o la mateixa ciutat.

La paraula monument ve del llatí *monumentum* que vol dir advertir, recordar, senyalar. Diem *monument* a tot artefacte edificat per una comunitat per tal de rememorar o fer rememorar a altres generacions els esdeveniments, els ritus, els sacrificis o les creences.

El monument actua sobre la memòria i és una defensa contra el traumatisme de l'existència, un dispositiu de seguretat (Choay,b). Furetière el 1689 va dir que el monument és el que ens queda i serveix de testimoni de la força i de la grandesa dels segles passats. Aquest sentit específic de rememoració dels

7 http: www.unesco.org

resultats circumscrits en el camp dels combats bèl·lics d'uns pobles contra uns altres, és avui una part restringida de la concepció d'aquest concepte.

El monument és una defensa contra el traumatisme de l'existència. Assegura i tranquil·litza, afirmant que és l'essència del temps passat. Garantitza els orígens i disminueix el vertigen que genera la borrositat, la incertesa dels orígens. Es situa entre el temps viscut i la memòria i pot aparèixer en formes diverses: tomba, temple, columna, arc de triomf, obelisc, totem, formes múltiples que són presents en tots els continents i societats. La força conceptual de la memòria com a llegat sociocultural té un poder de seducció social ampli. Ja en el renaixement, L.B. Alberti va susbstituïr progressivament l'ideal de bellesa per l'ideal de memòria.

Hi ha monuments commemoratius que recorden un passat on moltes vegades, el pes de l'horror prohibeix confiar-lo a la memòria històrica. Els camps de batalla de la guerra civil, els camps de concentració de la segona guerra mundial, porten el record a una realitat íntimament associada a esdeveniments que són més forts que cap símbol, que parlen per sí mateixos.

El cant fúnebre que feu Victor Hugo al monument amb l'aparició del llibre imprès demostra de quina manera va canviar el sentit de monument. Amb l'aparició de la impremta i de la fotografia, l'individu té a l'abast informació del monument sense que hagi de tenir lloc una experiència presencial. Ja no cal fer esculpir el bust del familiar estimat i posar-lo a un lloc important de l'habitatge, perquè el pots tenir en fotografia i en diversos moments particulars.

La polèmica sobre el valor "d'intenció monumental" va fer posicionar A. Riegl a favor del sentit del monument com a creació deliberada (*gewollte*) per a una destinació física ja fixada. A posteriori, en canvi, d'altres historiadors es posicionaren a favor de considerar les creacions no deliberades *(ungewolte*) material plenament susceptible de ser patrimonialitzat. Qualsevol objecte del passat es pot convertir en testimoni històric sense prèvia intenció ni dels artífexs ni dels usuaris. És la pràctica social, cultural i turística qui determina quins seran els objectes monumentalitzats.

Els monuments estan condemnats a l'oblit, al *laisser tomber* i a la destrucció. El monument històric exigeix, en canvi, una conservació sense condicions per la simple raó de que és un testimoni de la història i una obra d'Art. Va ser Alberti qui celebrava l'arquitectura com una possibilitat de reviure el passat, assegurar la glòria de l'arquitecte-artista i autentificar el testimoni dels historiadors.

Choay fixa el naixement del concepte de monument històric a occident l'any 1420 a Roma quan Martí V vol restablir-hi el centre papal i tornar a la ciutat amb prestigi i poder després del saqueig i el gran Cisma de 1379.

Roma va conèixer anteriorment col·leccionistes d'art com Atticus, Sèneca, Cicerone i Agrippa que va sostreure les estàtues gregues del seu hàbitat original per a portar-les i exhibir-les als carrers i als grans espais públics.

La colonització romana va cobrir tota Europa de monuments i edificis públics, com a clara ostentació del poder simbòlic de l'imperi. Durant l'edat mitjana una part dels monuments pagans van ser destruïts per les invasions bàrbares però sobretot pel proselitisme dels cristians. Regnava una indiferència general respecte als monuments que havien perdut el sentit i l'ús: el material petri que constituïa el corpus dels monuments va ser utilitzat per fer vies públiques, ponts o per altres fins. El Coliseu de Roma servia d'habitacle, en el Circ Màxim es construïen habitacions de lloguer i els arcs del teatre de Marcel·lo eren ocupats per venedors de vi. Els monuments de Roma foren no només "reciclats" sinó tallats i esmicolats per decorar construccions noves. Roma era la "mina" més important de materials prestigiosos pels santuaris nous.

A partir del Quattrocento es fa sentir l'efecte Petrarca. Una nova sensibilització enfront de les obres de l'antiguitat, tant en el terreny de la literatura, filosofia, moral, política i específicament en les obres d'art. Petrarca creu que no hi ha un temps intermedi, el monument històric només és antic (anterior a l'edat mitjana) o contemporani.

Un diàleg sense precedents comença entre artistes i humanistes. Els primers ensenyen la forma de mirar un monument i els segons revelen als arquitectes i escultors la perspectiva històrica i la riquesa de l'*humanitas* greco-romana en el moment de donar forma a les seves creacions, com quan Ghiberti crea la *Porta del Paradis*.

Els papes i els prínceps de Florència i Venècia es succeeixen i comencen a restaurar i conservar el que queda de la Roma antiga, al mateix temps que protegeixen els edificis antics de la vila segons els criteris de valor de la ciutat, segons la veu més brillant del cenacle, segons en definitiva el poder del que obté més prestigi. Paulatinament les antiguitats adquireixen una nova coherència visual i semàntica que confirma el treball del segle XVIII i aclareix el projecte de democratització del saber.

El monument històric neix conceptualment al mateix temps que el concepte de museu. Després dels humanistes italians, procedents de la Toscana, de la

LLombardia i de Venècia, la *humanitas* de tota Europa s'adreça a Roma per descobrir els monuments i estudiar les produccions i les intencions de l'antiguitat.
Pels humanistes, els monuments i els seus vestigis eren els que confirmaven i il·lustraven el testimoni dels autors grecs i romans; en canvi, els antiquaris deien que el passat es revela segurament a través de testimonis involuntaris, les inscripcions públiques i sobretot del conjunt de les produccions de la civilització material i dels costums.

Els prohoms humanistes intercanvien objectes, informacions i hipòtesis sobre obres impreses, traduccions i inscripcions. Molt sovint es tractava d'accessoris de la vida quotidiana, pública i privada i de grans edificis religiosos, prestigiosos o utilitaris.

Montfauçon proposa un inventari metòdic dels objectes, construccions i equipaments públics de l'antiguitat. Hauria d'incloure monedes, joies, làmpades, vaixelles, escultures de les divinitats paganes, escultures antropomòrfiques, termes, aqüeductes, temples, teatres i amfiteatres.

Amb la descoberta de *Herculanum* 1713, *Pompei* 1748 i *Paestum* 1746 augmenta el camp de troballes d'antiguitats. Es fan accessibles objectes de moments culturals poc valorats i menyspreats que es troben a Constantinoble, Alexandria i el Caire.Es comencen a descobrir les antiguitats nacionals sobretot les que van deixar els romans després de la colonització. Aquest nou projecte comença al final del segle XVI en els monestirs.

Montfaucon publica sobre els monuments de la monarquia francesa el 1729, conservant sempre l'esquema de Petrarca i de Vassari, és a dir, sense període intermedi entre l'art antic i l'art modern.

En el gòtic la genealogia i la història dels edificis religiosos són per als fidels molt més importants que el seu aspecte. L'arquitectura cristiana del segle VI fins al XV es coneix sota un sol mot, el Gòtic. A França, aquest nou estil es símbol de l'arcaisme, barroer i de mal gust. A Anglaterra el gòtic es un estil nacional independentment de l'evolució del gust i de la moda. Dos factors han contribuït a que Anglaterra tingui un *estatus* privilegiat per al que fa a les construccions religioses: El triomf de la Reforma i la penetració tardana de l'estil italià en l'arquitectura.

Durant la Il·lustració el cercle dels antiquaris i col·leccionistes d'art s'amplia i s'obre a altres capes socials a través d'exposicions, vendes públiques i

edicions de catàlegs de col·leccions particulars. D'altra banda les reflexions sobre art s'emancipen de les teories clàssiques de la "mímesis".

Es multipliquen les col·leccions privades i neixen els primers museus d'art destinats a la utilització pública; es democratitza el saber.

El desenvolupament arcaic de turisme cultural tindrà efecte sobre la conservació dels monuments i de l'art; s'obre un nou procés en què el valor dels objectes i dels estils artístics serà un valor construït també per efecte social dels locals i dels visitants.

Després de tres segles d'estudi dedicats a les antiguitats, el material imprès, el llibre il·lustrat és constitueix en la força dominant de proselitisme de la conservació. En el cas de França, des del segle XVI els arquitectes i antiquaris van estudiar la conservació dels vestigis grecoromans del seu país i sobretot els de la Provença. Deploraven la degradació, l'estat d'abandó, la demolició l'escassa consciència de la protecció "in situ". Per exemple, la primera restauració de l'amfiteatre i la *Maison Carré* de Nîmes va durar més de cinquanta anys.

L'amor del saber i l'amor a l'art entren en el joc dialèctic quan es planteja la restauració conservacionista o l'intervencionista.

Només Anglaterra va definir termes clars, doctrinals, i per tant també polèmics sobre la restauració dels monuments per aconseguir transparència simètrica i unitat d'estils. Mes tard Ruskin mostrava que la conservació i la restauració concreta i efectiva, exigia la conjunció d'una forta motivació d'ordre afectiva i un coneixement ampli de la història de l'art.

Esglésies incendiades, estàtues decapitades, castells devastats; aquest es el resultat del vandalisme revolucionari, dels diversos processos desamortitzadors a bona part d'Europa. La consigna clau arribarà poc després: herència-successió- patrimoni - conservació.

La incorporació al patrimoni monumental dels nous edificis d'ús públic com la biblioteca nacional, la universitat, el palau reial a França són obra de la comissió creada per Talleyrand i Mirabeau per a la construcció de l'inventari nacional.

Els museus reuneixen obres d'art, però d'acord amb l'esperit enciclopedista, objectes d'art aplicades i màquines. Els museus ensenyen el civisme, la història i el savoir faire artístic i tècnic. Amb tot, els buits jurídics no permeten processar

els responsables directes de la degradació del patrimoni. L'abadia de Cluny, destruïda entre 1798 i 1823, és un ejemple representatiu de la impotència de la legislació del moment. La ideologia dominant de la Revolució era iconoclasta.

El període entre 1820 i 1960 engloba una època molt llarga on es comença a dibuixar l'estabilitat del status adquirit pel monument històric. Aquest status es pot definir per un conjunt de determinacions essencials que pertanyen a l'escala de valors de la qual forma part el monument històric: els entorns, l'espai temporal, l'estatut jurídic i el tractament tècnic.

La revolució industrial va donar al concepte de monument històric, una denominació universal aplicable a escala mundial. Es van posar en marxa les legislacions de protecció i es va fer de la restauració una disciplina completa, d'acord amb els avenços de la història i de la història de l'art.

El monument històric serà inscrit sota el signe de insostenible, els danys que patirà seran irreparables, irremeiables.

Ruskin i Morris aniran en defensa del monument històric a escala internacional, i militen a favor de la defensa d'aquesta causa. Giovannoni, mes tard, reclamarà el mateix pel patrimoni urbà.

El 1825 Victor Hugo continuava dient que s'hauria d'aturar el martell que destrossa i que mutila la cara del país i que feien falta lleis i línies significatives a seguir.

Però, amb una llei no n'hi havia prou. Avui ho sabem: la preservació dels monuments antics respon a l'estructura d'una nova mentalitat. Ruskin i Morris defensen un antiintervencionisme radical dient que el treball de les generacions passades i els edificis que ens han deixat en herència, tenen caràcter sagrat. "Tota intervenció sobre les relíquies és un sacrilegi; no són nostres, pertanyen al conjunt de les generacions que ens succeiran".

La concepció que tenien de la conservació dels monuments estava fundada en l'autenticitat. Alois Riegl, en canvi, va defensar més tard una estructura doble en la conservació dels monument. El valor de rememoració (llavor d'autenticitat) i el de contemporaneïtat (*erinnerungswert, gegenwartswert)*.

- El primer valor, el valor històric l'atribueix el saber, el valor de l'autenticitat es immediatament perceptible per la sensibilitat.
- El segon valor, proporciona un valor terrenal, un valor d'utilitat. La *Gegenwart*, el valor del moment actual, l'aquí i l'ara.

En definitiva, l'anàlisi de Riegl ratifica les exigències simultànies i contradictòries dels valors que han sofert els monuments històrics durant segles.

Riegl va escriure diversos textes entre 1903 i 1905, sobretot el text central "*Der Moderne Denkmalkutus, sein wesen und seine entstehung*", (El culte modern als monuments, les seves característiques i els seus inicis).

La importància fonamental dels escrits de Riegl es que se situen en un moment crític de la cultura de la restauració, en el que el debat entre restaurar i conservar tenía com a protagonistes a personalitats com Violet-le-Duc, J. Ruskin, W. Morris i fins Camilo Boito.

L'estuctura de l'assaig de Riegl és relativament simple: immediatament separa i diferencia el que és un monument intencional del monument històricartístic. El monument intencional és el que té la funció de recordar un esdeveniment o un personatje del passat, i per tant commemora, recorda, rememora. Els monuments històrics i artístics són aquells que testimonien la cultura del passat en sentit general.

El valor històric –diu Riegl- està relacionat avui amb el concepte de desenvolupament i per aquesta raó per a nosaltres assumeix significat quealsevol esdeveniment trascendent sense que importi la seva grandesa, és suficient que ens posi en contacte amb la cultura del passat. El valor artístic es relaciona al concepte de "Kunstwollen" (voluntat d'art) i per això no existeix cap moment de la producció artística del passat que prevalgui sobre d'altres.

Els valors, arguments i discussions del debat entre conservar i restaurar estan dividits en dos grans grups: el valor com a memòria (que relaciona el passat a través del seus valors artístics, històrics i valors de l'antic) i un altre grup que relaciona els valors contemporanis i que són: valor d'ús, valor de la novetat i valor de l'artístic relatiu, positiu o negatiu.

Per a Riegl aquest darrer assumeix el caràcter més important per a la protecció dels monuments. Per exemple, si observem un monument degradat, les marques o senyals del pas del temps, des del punt de vista del valor històric són indiferents. Segons el valor històric, el monument ha de ser analitzat com a obra de producció i factura humana, no com a obra modificada per a la naturalesa.

El valor històric, la recerca i l'aprofundiment del saber sobre el monument ha d'inserir-se en ell en forma de discurs, no en forma de reforma del monument. El valor afegit, doncs, actua amb paraules i pensaments, no sobre el monument diretament; l'interès per tenir més informació i més valor històric no legitima reconstruccions ideals sinó que organiza un paradigma d'aportacions fora de l'aspecte físic del monument.

Ruskin i Viollet-le-Duc representen dues posicions enfrontades. Enfrontades en el resultat visual del que són les aplicacions de les dues teories de restauració i conservació monumental que cada un d'ells defensa. I equidistant de tots dos, es troba Riegl, on els seus escrits assumeixen una doble significació[8].

Haussmann tenia a la seva època tants enemics com avui, però es defensava contra les acusacions de vandalisme que li prodigaven els enamorats del "vieux París".

En nom de l'higiene, de la estètica i de la circulació va destruir tota la part antiga de París, determinant els objectes que tindrien un tractament especial com a monument. El preu de la conservació dels millors objectes es pagaria amb la destrucció de l'entorn, del barri que ocultava i no deixava posar en valor els verdaders monuments. Contra ell s'aixecaven veus com la de Victor Hugo i Gérande que lamentant que la ciutat fos vergonyosament mutilada, condemnada per la història i conservada només en icones literàries.

En els anys 1860 Ruskin alertava l'opinió pública contra aquestes intervencions que amenaçaven les estructures de les ciutats antigues. Donava a l'arquitectura domèstica un valor molt especial. Per a ell tota la ciutat antiga era un monument històric en conjunt. Modificar o destruir la ciutat de l'era pre-industrial era un sacrilegi. S'hauria d'utilitzar per viure-hi com en el passat. Ciutat vella, lloc i garantia de la identitat personal, local, nacional i humana, arrelada en l'espai i el temps. L'idealisme i l'utopia ruskiniana s'han revelat com a visionàries en l'era de la globalització. Sitte a *Städtebau* constata la dificultat d'amalgamar la ciutat nova contemporània amb la ciutat antiga, proposant conservar, salvar les ciutats belles i construïr a partir d'aquesta realitat carregada per la història. Giovannoni establia simultàniament un valor d'ús i un valor museístic al conjunt de les ciutats antigues posant al centre de les preocupacions la dimensió estètica integrada en un pla de planejament i acondicionament local i regional. Les construccions s'haurien d'edificar segons el context on pertanyen i admetre algunes destruccions.

8 Latour Heinsen, G. sobre Alois Riegl a: http:www.periferia.org/[en linea: 08.06.2001]

La UNESCO es proposa promoure la identificació, la protecció i la preservació del patrimoni cultural i natural de tot el món.

La convenció creà un conjunt d'obligacions referents a la identificació, la protecció, la posada en valor i la transmissió del patrimoni cultural a les generacions futures.

Avui quan parlem de patrimoni cultural signifiquem almenys els monuments, grups d'edificis i llocs que tenen un valor històric, estètic, arqueològic, etnològic o antropològic.

Amb el temps els monuments i el patrimoni històric obtindran un doble status. Per una banda representaran obres comunicatives del saber i del plaer posades a la disposició de tots, i per l'altre representaran productes culturals, fabricats, posats en paquets i distribuïts en vista de ser consumits. La metamorfosi del valor d'ús al valor econòmic s'ha pogut fer a través de l'enginyeria cultural; aquésta actúa com una gran empresa pública i privada on l'animació, la comunicació, el desenvolupament i la mediació cultural operen conjuntament.

La valorització del patrimoni mostra un fet inèdit fins ara: l'antagonisme de dos sistemes de valors i dos estils de conservació. Una és la conservació respectuosa dels monuments amb els mitjans nous de la ciència i la tècnica, l'altra es la rendibilitat i el prestigi que genera un monument.

Les pràctiques de valorització sota el signe de la rendibilitat són:

- La conservació i restauració: S'hauria d'actuar, com va dir Ruskin, de forma no traumàtica sobre la "salut" dels monuments.
- Reconstruccions que poden ser històriques i fantasioses, que poden ser destruccions arbitràries i restauracions sense nom. Tot es multiplica. A Alemanya van destruir part del centre antic del poble de Linz am Rhein per poder reconstruir part de la ciutat destruïda durant la segona guerra mundial. Tot al servei de la "reconstrucció ideal".
- La *mise en scène* fa del monument, espectacle. Produeix efectes de lleugeresa en el conjunt de pedres pesants. La llum artificial nocturna fa desaparèixer tot el que pot ser vist de forma pejorativa, les ferides de l'arquitectura i dona al monument una dimensió poètica i pseudotranscendent (Choay,1992:161).
- El só també actua sobre el espectador i no sobre el monument. Pot "*dis-treure*" i "*di-vertir*".

- L'animació reconstitueix escenes històriques o imaginàries amb actors, maniquís, marionetes o imatges filmades, fent difícil dialogar amb el monument sense intèrprets. L'animació es converteix en una posada en escena del monument fent-lo espectacle.
- La modernització es burla olímpicament del respecte al patrimoni afegint elements nous a l'edifici, domesticant-lo.
- Es lloguen monuments com a suport publicitari i la rentablilització fa que s'hi construeixin molt a prop, pàrkings, bars i restaurants.

Donar un nou ús al monument històric és difícil i complex sobretot en edificis religiosos, però també en els pròpiament culturals, palaus, etc.
La ciutat antiga i el monument es converteixen d'aquesta manera en un producte de consum cultural que genera inversions importants com l'organització de concerts, festivals de teatre i congressos. Tot aquest conjunt necessita estar il·luminat, polit i preparat per fer d'escenari.

El patrimoni històric és per a moltes nacions una part important d'ingressos directament o indirecta a través del turisme.
Culte o indústria, les pràctiques patrimonials es troben amenaçades d'autodestrucció. És el mateix èxit que les amenaça.

Winckelmann, ja reconeix l'autonomia del concepte d'antic, i introdueix la consideració històrica entre antic i modern. Com a conseqüència, es desenvolupa el que s'anomena consciència estètica i consciència històrica. La consciència de la modernitat es desenvolupa històricament a partir de la fractura amb l'antiguitat. La correlativitat històrica d'antic-modern es reconeix a partir la contraposició de perfecte, acabat (clàssic) i l'inacabat, que esdevé.

En l'obra d'Adorno, la dialèctica de l'aparença entra profondament en la reflexió estètica fent que es faci sensible el que en l'aparença no es visualitza.

Del desplaçament de l'objecte museable a la concepció de lloc monumental

Thomas Gaetghens ens proporciona una vista panoràmica de l'objecte monumental, l'objecte museable fora del seu context inicial.
Al voltant dels anys 1800 la institució Museu acollia amb entusiasme l'arribada d'objectes d'art desplaçats. El benefici que suposava el fet de poder transmetre'n el seu valor des del museu es va posar per davant de la pèrdua que representava el desplaçament de les peces fora del seu lloc d'origen.

La història dels museus fins a la nostra època és la història també d'una manca d'escrúpols pel que fa a la problemàtica que tractem. Des d'un punt de vista general la institució Museu (exceptuant alguns casos) ha ignorat el lloc per al qual s'havia creat l'obra al·legant motius com la protecció o la satisfacció de les necessitats de contemplació propis de la burgesia dels temps moderns.

De totes maneres és important subratllar que, després de la revolució francesa, la protecció dels monuments arquitectònics comença a esdevenir una realitat. En aquest àmbit, es desenvolupa cap al 1800 la idea que el que es mereix ser protegit no és l'edifici de forma isolada sinó el monument *in situ,* per tant s'ha de tenir en compte el context local, físic i espiritual de l'obra d'art. Aquesta idea madura i finalment es veu consolidada al llarg del segle XX[9].

Per tant, pel que fa a la protecció dels monuments, s'ha d'entendre la conservació de l'obra com la conservació d'un conjunt significatiu des del punt de vista de l'art, de la història de l'art i de la història de la cultura. A pesar de què la protecció dels conjunts ha estat reconeguda des del principi de la història de la preservació del monuments, no ha estat expressament formulada i institucionalitzada fins al voltant del 1900. I s'ha hagut d'esperar fins entrat el segle XX perquè es prenguessin les primeres mesures legislatives concretes. Avui en dia, la protecció dels conjunts és una obligació per als professionals i el públic n'és conscient de la seva necessitat.

França ha jugat a Europa un rol predominant pel que fa a la teoria de la protecció dels conjunts i ha assumit també un rol d'exemple per a la resta de països.

En els seus principis, la presentació dels monuments històrics feia referència sobretot a la conservació de l'obra d'art de forma isolada. Quatremère de Quincy va precisar que l'obra no podia ser privada del context en el qual havia estat destinada, pensament que va ser determinant per la reflexió ulterior sobre la protecció, sobretot a Alemanya. Schinkel encara anava més lluny que Quatremère. Ell argumentava les seves exigències en matèria de preservació, des del punt de vist d'arquitecte i d'urbanista. Ell concebia la vila com una unitat orgànica que no podia ser destruïda sense una pèrdua de substància. Entenia que els grans monuments perdien la seva raó de ser quan eren sostrets de l'entorn en el qual havien estat inserits. Schinkel veia les viles com a museus

9 En la teoria general del valor del patrimoni, ha pres un indubtable valor el concepte de "in situ". Els grans museus internacionals han defensat la seva posició desenvolupant una estràtegia no tant sols defensiva, sinó emisora de noves formulacions capaces de convèncer dels avantatges formatius i de presa de valor en els contextos fòra del lloc originari. Podem veure un cert paral·lelisme amb els estudis sociològics sobre la immigració i els valors de la integració a una nova societat.

d'arquitectura, on l'observador atent podia llegir-hi una història de l'art de la construcció. De la mateixa manera que les obres d'art, presentades dins d'un ordre cronològic, tracen una història de l'art, les ciutats, vistes en el seu conjunt, poden expressar una història de l'arquitectura. Per aquesta raó, és tant important assegurar la protecció dels edificis com el seu medi orgànic.

Segons Schinkel l'arquitectura moderna i la protecció del medi estan estretament lligades. La juxtaposició de diferents estils de construcció que daten de diferents èpoques no és entès com a molest sinó al contrari, participa de la idea d'urbanitat.

La teoria de la preservació dels monuments històrics al voltant del 1900

A aquesta època és reformulada l'exigència de no només considerar la simple preservació dels monuments històrics sinó garantir la conservació del monument dins del seu entorn. Ja s'havia superat l'opinió de Viollet-le-Duc segons la qual les construccions medievals no només havien de ser protegides sinó completades. John Ruskin ja havia assenyalat, fent referència a aquesta concepció, que la destrucció de les marques de l'edat, que per ell constituïen un part inalienable del monument, tenien com a conseqüència última la seva destrucció. Sobre aquesta base, Wilhelm Lübke, Cornelius Gurlitt, Alois Riegl, Camillo Sitte, Paul Schulze-Naumevbrug i Georg Dehio van desenvolupar un nou quadre teòric sobre el treball de preservació dels monuments.

La concepció de la preservació dels monuments desenvolupada per Alois Riegl exigia el respecte a un nou aspecte. A part del valor històric i artístic del monument, es tractava també de tenir en compte el valor de l'edat o el valor de memòria. Tota intervenció dirigida a completar o simplement a conservar una obra d'art ha de ser considerada, des del seu punt de vista, com una lesió a les marques d'estat existents. Si es va al fons del seu pensament, la restauració i també la conservació del monuments no haurien d'estar permeses. Pràcticament, la preservació d'un monument suposaria deixar fer als processos naturals de degradació de l'edifici o obra d'art[10].

Aquesta teoria severa de la conservació dels monuments no va aconseguir imposar-se sobre el terreny. De totes maneres va crear un nou camp d'activitat en la matèria de la preservació dels monuments, estenent la noció dels objectes que mereixen ser protegits. En el present, no només els monuments artístics seleccionats pel seu caràcter excepcional poden ser considerats dignes de protecció, sinó també els conjunts representatius d'una època

10 *Cf*. RIEGL, Alois1903. pp. 22-29. Riegl elabora la seva definició del valor del souvenir,.

anterior, encara que no comprenguin obres d'art en el sentit estricte de la paraula.

La noció de conjunt monumental

La preocupació de l'efecte produït per un conjunt ben definit de monuments o d'edificis que està en risc de ser destruït per l'afegit d'altres arquitectures situa la preservació dels monuments històrics dins un nou àmbit. No es tracta només d'ocupar-se únicament de la conservació sinó també de les activitats de planificació, habitualment reservades a arquitectes i mestres d'obra.

Una llei promulgada a Hesse el 1902, que va fer preceptiva l'autorització tot per la modificació de qualsevol edifici pròxim a un monument, va ser elogiada per Georg Dehio: "Finalment caldrà protegir tant el monument com el seu entorn. No es poden aïllar les construccions. No són peces de museu. Un monument pot també ser destruït per les discordances en el seu entorn[11]."

Dins de *Catéchisme de la protection des monuments*, del 1916, Max Dvorák allibera aquesta disciplina de tendències ideològiques dels protectors de paratges, que reivindiquen la conservació exclusiva de l'antic i el rebuig de tot el que era nou. El mèrit de Dvorák va ser d'haver inscrit sòlidament la noció de conjunt com a objecte i categoria dins la definició de la missió dels Monuments històrics. Insisteix sobre la necessitat de protegir els monuments dins la seva especificitat local i històrica, tenint en compte tots els estils del passat. Assenyalava que l'insignificant necessita sovint més protecció que l'important i que la preservació dels monuments no pot limitar-se a les obres més eminents.

La destrucció de pobles i de localitats enteres durant la Segona Guerra Mundial va conduir al 1962 a una nova mesura legislativa, la llei Malraux. Aquesta anava destinada a protegir els barris, i fins i tot les localitats, que fossin representatius de la importància històrica i cultural. Aquesta llei preveia que en el moment de les operacions de restauració s'havia de procurar per la conservació de la substància de l'edifici. La noció de conjunt va ser estesa i aplicada per la de "sectors salvaguardats", que designava el conjunt constituït per una unitat arquitectònica i la seva aparença pintoresca.

Les ambivalències del patrimoni

Alain Finkielkraut en un text intitolat "els equívocs del patrimoni", interpreta com el pensament filosòfic ha generat idees força contradictòries en relació al

11 Dehio, G. (1914), p. 272.

patrimoni. Bacon proposa als seus contemporanis alliberar-se del culte als morts, alliberar-se de l'inhibidora admiració per la coneixença i les arts del passat, per tal que, conscients de les seves possibilitats treballin sense rèmora i sense complexos fins a augmentar l'imperi del gènere humà sobre l'univers. I dos segles més tard, en plena revolució industrial, Karl Marx radicalitza encara més el discurs, al preguntar-se el perquè l'art de la Grècia antiga continua emocionant tant mentre que"les nostres màquines han portat els seus déus a esdevenir caducs". Presentant-se com l'hereu de Bacon i el seu únic executor testamentari, planteja el problema en els següents termes: "Un home no pot tornar a esdevenir infant, sense ser pueril. Però, no torna l'home a jugar a l'ingenuïtat de l'infant i no hauria ell mateix d'esforçar-se, a un nivell més elevat, a reproduir la seva veritat? No es reviu, dins la naturalesa infantil, el caràcter de cada època dins la seva veritat natural? Perquè la infantesa històrica de la humanitat, el la seva màxima expansió, no exerceix l'etern atractiu del moment que mai no tornarà? És propi dels infants mal ensenyats i els infants que han crescut massa ràpid viure en l'infantilisme. Infants normals, heus aquí els que foren els grecs. L'encant que trobem en les seves obres d'art no es contradiu amb l'avançament de la societat on les obres van florir. Allà on l'art s'expressà en plenitud en un període determinat, ja que era on només podia néixer, no retornarà mai més.

En el jardí infantil, per Marx no hi ha patrimoni possible. El sentiment patrimonial no està fet de pietat, deferència o consideració sinó d'entendriment. El valor de les coses transmeses no tendeix ni a la seva longevitat ni a la seva perfecció. Tenen (les coses) la bellesa palpable dels començaments. No componen el majestuós palau de formes admirables sinó el verd paradís de formes incoatives.

Dins la perspectiva humanista, el tresor nacional no és res més que la contribució aportada per la flor i nata de la nació al patrimoni universal. Tal i com va escriure, durant la Revolució, Boissy d'Anglas: "Els nostres monuments de ciències i d'art pertanyen a l'intel·lecte de tots els països i de tots els segles, com l'Apol·lo, el Laocont i els quadres de Rafael: com les restes sagrades del temple de Teseu, o les d'Heliòpolis o les ruïnes perdurables de Persèpolis o de Palmira."

Per al romanticisme, al contrari, "l'art característic és l'únic veritable", segons la fórmula utilitzada per Goethe dins el seu text fundacional de la "Catedral d'Estrasburg". Sense separar, habitat pel mateix lloc i temps que habitava, solidari amb el seu ser de carn i d'història, l'artista expressa, mentre s'expressa, una identitat que l'ha sobrepassat. D'aquesta *nacionalització de l'art*, sorgeix una determinació nova de l'*universal*.

"El patrimoni, va dir Querrein al 1981, és el conjunt d'empremtes que han deixat, sota formes diverses, els missatges genètics els quals d'època en època han fet que la nostra civilització sigui la que és. Importa ben poc, des de aquest punt de vista, que les empremtes en qüestió es manifestin de forma arquitectònica, en forma d'art plàstica, en la fabricació d'un utilitari o en el llenguatge corrent." Dins aquest "poc importa", tal i com va veure Michel Deguy, tot val com a valor a posar en valor. Quan la cultura esdevé *afer cultural*, el patrimoni, "mot antic però cosa nova" esdevé "mobilització comptable de tot com a riquesa econòmica potencial dins la competició planetària."

Al 1986, França, havent canviat de color polític, Philippe de Villiers va reprendre el tema i , en ocasió de la celebració de Patrimoine 2000, va formular aquestes idees: hem de crear una gran màquina de somnis que faran d'unió entre la cultura i el futur; multiplicarem les trobades entre patrimoni i les tècniques més modernes de l'animació, de la posada en escena faran de la cultura la ocupació del demà.

Què s'hauria de fer? Abstenir-se, reparar, substituir, deixar un buit? Cap solució no és satisfactòria perquè cap d'elles no respon a una opció definitiva de seguretat, i tota extirpació atenta contra l'autenticitat del conjunt.
Ens hem de resignar a redoblar d'alguna manera el monument i assignar a cada gran edifici un museu de l'obra on es pugui a dins allò que està en perill a fora? Dins els museus, les estàtues i els capitells, separats del seu context, canvien immediatament d'estat. El seu missatge al públic no és el mateix. Separats esdevenen objectes i deixen de formar part d'una obra monumental única.

La vocació dels museus és la d'acollir, fora de temps i d'espai , els objectes desplaçats, arrancats del seu context històric i de fer-los coexistir amb altres obres que han estat creades lliurement. Després del s. XIX la teoria i la pràctica de la museologia han canviat molt pel que fa a tenir en compte el concepte de context. Les noves presentacions del museu del Louvre estan en plena discussió, però s'integren dins les grans tendències de la museologia internacional. D'època en època, el gust segueix les oscil·lacions d'un moviment pendular entre la presentació de l'obra d'art dins la seva nuesa eterna, despullada de tot artifici, o la posada en escena d'un entorn contextual destinat a enriquir la imaginació del públic.

Així, és necessari triar entre l'ordre intel·lectual, abstracte, que presideix a la composició del museu, o el desordre de les obres deixades *in situ*, o millor dit

en place sota el perill de les forces d'alteració o de destrucció. Com mantenir viu el missatge després per l'obra dins el seu context?[12]

L'essència del monument

Antonio González Moreno-Navarro, que a finals dels noranta era l'arquitecte en cap del servei de patrimoni arquitectònic de la Diputació de Barcelona, en els "cuadernos" de l.A.P.H[13]., escriu:

Al meu parer, la millor manera de conjurar perills i desfer confusions no consisteix tant en qüestionar els límits del patrimoni arquitectònic, como en aprofundir en la definició de l'essència del monument, com a element bàsic constituent d'aquest patrimoni.

La reflexió sobre l'essència del monument en una societat postil·lustrada, es motiu de debat sobretot a França, a l'École du Patrimoine. L'abast teòric del concepte de monument i la definició essencial del mateix són rellevants perquè tot el treball sobre el mateix, des de la conservació a la posada en valor i comunicació del bé, estan subjectes a la definició clara de la seva essència. La literatura sobre el monument històric a França es abundant i ha fet escola. França participa en molts projectes internacionals de restauració, des del Caire a Síria, i des de l'Afganistà a Grècia. La irrupció del valor històric ha estat tant profund que avui, dificilment s'accepten acostaments al monument sense informació històrica. Aquesta, per la quantitat de dades, substitueix el discurs al·legòric i simbòlic del monument. Fins els espais "sagrats" com catedrals, monestirs i similars han adoptat el discurs històric com a discurs compartit entre els viatgers i turistes que s'acosten al monument. González considera que el monument té altres categories de valors, més enllà del valor arqueològic i el valor artístic. Aquest caràcter documental del monument és el que distingeix i singularitza el patrimoni arquitectònic en el complex i genèric conjunt del "patrimoni construït existent" i el que l'inclou en l'extens elenc del patrimoni cultural. L'autor en destaca alguns aspectes que considera essencials en el monument: La presència activa dels valors inherents a la significació del llenguatge arquitectònic, als valors de significació i a la relació amb el concepte d'autenticitat, (en podriem dir veritat) en el passat, present i futur.

El monument llegit com a fet arquitectònic, per l'ús i la presència activa dels valors artístics, constructius, per la seva capacitat de continuar vinculat a les

12 Conclusió de *Jean-Pierre Babelon, a la jornades del patrimoni*

13 I.A.P.H. Junta de Andalucía. 1996

realitats culturals, socials i territorials del present, orientarà d'alguna manera la especificitat i la metodologia aplicable en sí mateix.

Un altre aspecte a tenir en compte en l'anàlisi del bé construït per poder determinar la condició monumental i els aspectes metodològics del seu tractament, és el seu valor significatiu, és a dir, el que significa, el que suposa, per les persones o la comunitat que s'hi relacionen, des d'un punt de vista emblemàtic o simbòlic[14].

Aquestes significacions són difícilment transferibles al conjunt de la societat, i per tant difícilment assumibles com a causa de protecció. Però les referències testimonials que el monument suggereix per la seva relació amb el passat, o les relacionades amb les conviccions més íntimes de l'espectador (l'evocació de la transcendència o la identificació amb la comunitat), o les més purament emocionals (les sensacions estètiques o sentimentals) que el bé arquitectònic o urbà es capaç de despertar, són sovint assumides per tota una comunitat, encara que sigui de manera implícita i callada.

És necessari, per tant, contemplar l'autenticitat de la matèria, més que des de la seva originalitat –que sempre serà difícil de precisar- des de la seva capacitat de comunicar i transmetre "amb tota la riquesa de la seva autenticitat" aquest conjunt de valors i missatges específics del monument. Els pilars del Patio de los Leones no són o deixen de ser autèntics per ser nazarís o del nostre segle. Són autèntics si són capaços de autentificar l'espai nazarí autèntic[15].

El catàleg territorial no pot contemplar el patrimoni només en funció del que és avui. De la mateixa manera que el catalogador ha d'analitzar, sense veure'l, el que va ser aquest patrimoni, ha de jutjar el que pot arribar a ser. El catalogador del patrimoni arquitectònic no pot ser només el notari del patrimoni heretat. L'acte de catalogar, de jutjar, en definitiva, ha de comportar un acte d'imaginació, una aposta per al futur. Un catalogador ha de saber que un monument (en les seves tres facetes essencials, documental, arquitectònica i significativa), com a conseqüència d'aquest concepte d'autenticitat tan propi del patrimoni arquitectònic pot arribar a ser molt més del que és avui[16].

El mal estat de conservació material no pot ser un paràmetre dissuasori de catalogació. És més. El catalogador ha de tenir present, inclús la possibilitat de què el vent retorni a la col·lectivitat el que un dia s'endugué.

14 Op.cit. p. 21
15 Op.cit. p. .23
16 Op.cit. p. 25

Si l'autenticitat d'un monument pertany tant al seu significat com a la seva matèria, ¿deixa d'existir un monument per haver perdut la seva materialitat? Qui pot afirmar, per exemple, que el Colós de Rodes, els jardins penjants de Babilònia, el temple de Jerusalem no "existeixen"?

Se n'hauran perdut les seves restes, potser també els seus rastres, però la seva presència significativa persisteix. Són encara, en aquest sentit, alguns dels monuments més importants del patrimoni mundial, infinitament més coneguts que la immensa majoria dels que figuren en la llista de la Unesco.

Durant seixanta anys, el monument modern més important de la ciutat de Barcelona fou un edifici que va perdre la seva materialitat: el pavelló que Mies van der Rohe va dissenyar per l'Exposició Universal de 1929, reconegut en tot el mon com un dels edificis més significatius de l'inici de l'arquitectura moderna, i que tal com estava previst, va desmuntar-se el 1939, una vegada acabat el certamen. El 1981, el primer ajuntament que va tenir la ciutat després de recuperar la democràcia, va decidir la seva reconstrucció, essent inaugurat de nou el 2 de juny de 1986. Fou,sens dubte, la pervivència del seu significat més enllà de la seva matèria la que va aconseguir que ressuscités físicament un edifici que mai havia deixat d'"existir" per els barcelonins. Un edifici que va estar sempre present en el catàleg secret de la consciència col·lectiva[17].

La comunicació social del debat

La participació en el debat sobre el patrimoni és elevada i d'una gran riquesa a França. Els mitjans de comunicació se'n fan ressò i els congressos, seminaris i similars, han estat fòrums obligats per a moltes persones que s'interessen pel alguna pràctica del món cultural; prestigiosos diaris com *Le Monde*, han comptat amb col·laboradors que són autoritats sobre el concepte de patrimoni. Els debats han servit al país, fent que el patrimoni no fos un subjecte residual en l'àgora ciutadana, sinó un subjecte central en l'anàlisi del present.
L'autor de l'obra *La Notion du Patrimoine,* André Chastel escriu de forma continuada al diari després de la Segona Guerra Mundial.
Sobre la preservació i construcció del patrimoni, Chastel hi dedica els seus primers articles. El recull que n'ha fet l'Inventaire Géneral dels Monuments, amb prefaci de Jean-Marie Pérouse de Montclos[18], està format per quaranta-

17 Op.cit. p. 26
18 Chastel, A. (1994)

nou articles d'un total de cent seixanta-set. El 18 de desembre de 1945, apareix *Préserver et construire*, que és un article general que informa dels propers treballs que aniran apareixen en premsa. El seguiran, *les monuments détruits*, i *Où en est l'urbanisme Parísien?* I *Faut-il-visiter notre pays?* Tots ells de 1946. L'any següent, durant el juny de 1947, proposa nou articles intitolats genericament *Où est l'urbanisme français?* En ells desgrana subtemes i planteja en cada article dos o tres conceptes irrenunciables. Així, *la derniere chance, Allons-nous vers la cité ideale?, Il est possible d'innover, Comment "refaire" une ville, Circulation: la route et la rue, Buildings et jardins, Les murs sont-il-bons?, Regions et villages* i un article final, aparegut el 29 de juny com a conclussió : *Pour conclure.*

Després, ja al novembre de 1949, *publica Comment on défigure un quartier ancien,* i el 1952*, Appendre à voir l'architecture, L'histoire n'est pas dans les livres, Le sort des vieilles pierres, Visite aux ruines de Normandie*, ect.

El segon gran bloc temàtic tracta de *"Voir l'Architecture*", en el que torna a projectar un model general per França que pugui ser acceptat per la població. Així, *Défense et illustration de l'architecture fançaise*, publicat en ple agost de 1958, vol unir allò que d'essencial té el concepte monumental i patrimonial proposant-ho als grans públics. Una operació que va més enllà de l'assaig amb idees pròpies. Chastel treballa per fer identificar França amb el seu patrimoni i arquitectura i el monument amb un sistema validable després de la guerra.

L'any 1959, escriu només sobre els vitralls. Però vegem-ne el contingut: Les debuts du *Corpus vitrearum medii aevi. Diversité et continuité du vitrail.* Aquí, també les arts medievals del vitrall fan aparèixer França com el país més genuí i on la restauració compta amb més experts.

Finalment, escriu una trilogia periodística: *L'Architecture, problèmes et besoins*, titol general que engloba els tres articles següents: *Voir l'architecture*, *Les grans ensembles* i *Pour un inventaire national*. De mitjans dels seixanta a principis dels setanta, el tema principal versarà sobre la ciutat de París.

París sera-t-il une "macropole" uniforme ou différenciée?
I a dins, tretze articles, el primer de 1963 i el darrer de 1971 s'ocupen de París des de diverses perspectives: L'anàlisi, continuïtat o traïció a Haussmann, en *Un nouvel Haussmann pour déliver la capitale des séquelles de l'"hausmannisme" ; un grand espri du siècle dernier: Viollet-le-Duc, La mort de le Corbusier. Un théoricien génial, un constructeur passionné,* i tres articles de discussió sobre les Halles. El darrer període, de 1975 a 1988, Chastel escriu

sobre els congressos i seminaris del patrimoni a més d'un títol sobre l'any europeu del patrimoni, el 1975.

Chastel, el 29 de juny de1946 quan escriu *Faut-il-visiter notre pays?* fa referència a unes esquestes publicades al mateix diari *Le Monde* signades per Olivier Merlin, els dies 18, 21 i 27 d'abril del mateix any en què s'interroga el turista sobre la percepció i la mirada que té del patrimoni construït i el monument. I Chastel adverteix l'opinió que aquest turista que s'interessa per l'art es absolutament feliç tot i els accessos deficients, dificultats de transport per arribar a determinats llocs. Millorar les infrastructures exclusivament per motius turístics convida a participar i a intervenir a d'altres tipus de turistes que no estan disposats a pagar cap preu per al coneixement. Dit d'una altra manera, el govern, la regió i la comunitat local ha d'escollir quina tipologia de clientela vol. La pertinença dels seus raonaments són encara avui significatius.
El debat sobre el monument i el seu valor tangible i intangible, ha estat doncs, a França, debat públic en un dels diaris més importants del país. Durant anys.

El catàleg del patrimoni artístic de la ciutat de Barcelona

El 1987, la ciutat de Barcelona publica el nou catàleg del patrimoni artístic de la ciutat. Arriba després d'una desena d'anys de democràcia i constitueix un esdeveniment connectat amb la nova etapa que Barcelona viurà amb l'explosió del turisme urbà.

" La publicació d'aquesta obra constitueix un episodi important en el marc de la nostra cultura arquitectònica i urbanística. Barcelona, amb més de dos mil anys d'història ininterrompuda, ens ha llegat una riquesa monumental que enllaça amb els moments més brillants de la cultura europea. Un cop més es fa palesa la vocació internacional d'una ciutat que sempre ha sabut connectar amb tota inquietud artística que en cada moment ha impulsat el desenvolupament de la nostra civilització. Els rastres del passat que aquest llibre recull ens permeten no solament conèixer millor Barcelona, sinó que, a partir d'aquest coneixement, poder prosseguir en la tasca de requalificació de la imatge urbana consolidada. Molt sovint s'ha identificat Barcelona i el seu llegat a figures internacionals com Picasso, Miró, Sert o el mateix Gaudí. Aquest catàleg ens demostra que la ciutat ha estat producte de l'aportació de tot un seguit d'artesans, mestres d'obres, arquitectes, escultors, que al llarg del temps ha anat configurant la seva identitat urbana, creant un conjunt patrimonial de gran qualitat, integrat

també per jardins, monuments, masies i botigues; varietat que reflecteix el moviment comercial i industrial d'una ciutat culturalment viva[19]".

Josep-Emili Hernández-Cros, Cap del Servei de Protecció del Patrimoni Monumental de la ciutat de Barcelona, en la presentació del catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històricoartístic de la ciutat de Barcelona (1987) ens recorda que Adolf Florensa dirigia el Servei d'Edificis Artístics i Arqueològics i d'Ornat Públic, creat l'any 1926 a l'Ajuntament de Barcelona per a tenir cura de la conservació dels monuments de la ciutat.

Basant-se en la seva recerca personal sobre l'arquitectura barcelonina, en la corresponent aportació de la historiografia local contemporània i en la relació d'edificis procedent del Registre del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat Republicana, Florensa elaborà un catàleg bàsicament centrat a la ciutat antiga i cronològicament acotat en els primers anys del segle XIX. No obstant, incorporava una mostra –biogràfica- respresentativa de l'arquitectura del Modernisme, incloent-hi les principals obres de Gaudí, Domènech i Montaner i Puig i Cadafalch. Entre aquestes últimes apareixeria relacionada la Casa Serra, de la Rambla Catalunya[20].

La catalogació en la pràctica, ni protegia, ni comportava que, almenys s'hagués d'actuar, en els edificis relacionats, amb un particular respecte. El modernisme s'estava destruint sistemàticament[21] perquè no figurava en el Catàleg (i per tant era culturalment inexistent d'una manera oficial) i no se'n podia dificultar els enderrocaments encara que les peces fossin importants.

El 1970 comença a treballar una Comissió de Treball designada per l'Ajuntament per encàrrec d'examinar el Catàleg de 1962, corregir les deficiències i presentar una nova proposta més adequada al sentit responsable ciutadà. En formaren part J.Ainaud de Lasarte, Josep Gudiol i Pau Verrié, J. Ros de Ramis , Ignasi Serra i Emili Hernández. Proposà una ampliació considerable del Catàleg. La millora és important formulada tant en termes

19 Pasqual Maragall a la presentació

20 El 22 de maig de 1969, el Consell Ple de l'Ajuntament de Barcelona autoritzà l'enderrocament de l'edifici de Can Serra, de Puig i Cadafalch, tot prenent l'acord de treure'l del Catálogo de Edificios y Monumentos de Interés Artístico, Histórico y Arqueológico y típico y tradicional que el propi consistori havia aprovat només set anys enrera.

21 El 1969 el catàleg tenia poc prestigi: Els edificis modernistas que en aquest període s'enderroquen sense problemas en són testimoni: Casa LLaudet (Arq. Valeri) l'Hotel Términus, Palau Trinxet (Puig i Cadalfach), Palau Simón (de Doménech i Estapà) i es mutilen: Casa Lleó-Morera (de Lluís doménech i Muntaner), la casa Vicens i la Pedrera (Gaudí), Fàbrica Casarramona, Pavellons de l'Exposició i Xalet de P.Company (de Puig i Cadafalch), Cases Espona i Comalat (de Valeri), la Casa Pérez Samanillo (d'Hervàs i Arizmendi), etc; són un clar exponent de la situació d' ínfima protecció monumental i artística que estava patint Barcelona.

quantitatius com qualitatius –és interessant la inclusió de diverses botigues modernistes en aquest marc-. El maig de 1975, s'establí a l'Ajuntament de Barcelona la *Ponència especial de caràcter transitori per a l'estudi-informe del Projecte de Revisió del Catàleg d'Edificis d'interès artístic, històric i típic o tradicional de la Ciutat de Barcelona*

Al llarg de l'any es debaté àmpliament la continuació de les obres de la Sagrada Família i el problema municipal de la manca de llicència d'obres amb la qual s'estava construint. La constant confrontació de criteris i interessos es traduïa en una dura negociació. L'any 1976, en una d'aquestes sessions quedaren fora del catàleg la Casa Planells de Jujol, a la Diagonal; la Plaça de Toros de les Arenes; la Fonda España del carrer Sant Pau, de Domènech i Montaner; la Fàbrica Myrurgia de Puig Giralt i la Casa Bloc del GATCPAC, a més d'obres de Sagnier, Coquillat, Ferrés, Puig, Granell i d'altres. L'u de juliol de 1976 quan s'aprovà el Catàleg, havien passat set anys des dels primers i reiteratius grans senyals d'alarma. No es pogué aplicar fins el gener de 1979, amb l'aprovació també del Ple Municipal. El Catàleg era, en definitiva un llistat enumeratiu confeccionat amb una finalitat de preservació.

Des de la perspectiva actual, es fa palesa la precarietat dels mitjans en que es dotaren aquestes comissions, que s'acceptaven per pressió ciutadana amb la connivència d'alguns funcionaris sensibles i cultes, i sobretot, es posà en valor l'enorme esforç personal que unes poques persones van ser capaces de vehicular cap a un canvi de mentalitat col·lectiva respecte del concepte, valor i ús del patrimoni arquitectònic construït. Dit d'una altra manera, fa estupor preveure com hauria pogut quedar la Barcelona que s'ha posat en valor per al turisme cultural sense aquestes accions, que podem considerar heroiques.

4 L'imaginari del turisme cultural

Imatges i imaginari

La noció de l'espai simbòlic, ens introdueix directament en l'àmbit de l'imaginari. L'imaginari està relacionat amb el subconscient col·lectiu, amb la noció antropològica de visió del món i amb el terme històric de mentalitat. Jacques Le Goff ha relacionat l'imaginari amb els conceptes de representació, símbol i ideologia. Amb tot és el concepte d'imatge el que toca l'imaginari de forma nuclear. L'imaginari conforma un magma d'expectatives, voluntats, pors, aspiracions, creences i conviccions compartides que empenyen la consciència individual i col·lectiva amb una força explosiva i inconscient fins als seus límits, orientant el nostre comportament[22]. L'imaginari pot entendre's com una retícula a través de la qual contemplem les coses. Projectats sobre el fons de l'imaginari, la realitat externa s'il·lumina, s'enfosqueix, s'omple de colors i en darrera instància, percebem la *cosa* real, situada fora de nosaltres però revestida d'aquesta manera tot conferint-li la seva identitat cultural. El nostre imaginari, l'individual i el col·lectiu és el responsable de la percepció que ens fem dels llocs, de l'ambient de les ciutats i dels espais fora del nostre espai habitual, impregnat de voluntat d'aspiració i experiència. Edgar Morin, quan parla de la noció sociològica d'*imprinting*, explica que influeix de forma determinant en la nostra percepció visual[23].

El treball que han portat a terme, Ernst Gombrich (imatges simbòliques), Gadamer (en el diàleg permanent entre pregunta i saber) i Le Goff (imaginació) són perfectament aplicables a la construcció del cercle hermenèutic propi de

22 Vitta, M. (2003) p. 67
23 Morin, E. (1992)

l'aspiració i experiència del viatge. Conèixer es re-conèixer la *cosa*, cosificar un univers de coneixements del que ja se n'estava en possessió. La mentalitat i la visió del món aplicades a una destinació turística està sotmesa contínuament al canvi, a la transformació en la mesura que el que ha experimentat o ha fet el viatge retorna la seva percepció individual a l'espai col·lectiu, transformant-lo per tant, provocant un nou imaginari col·lectiu sobre aquesta destinació.

El cas de Barcelona, com hem vist i veurem en aquest treball és paradigmàtic com a exemple. Poques ciutats europees han projectat i han estat projectades des de fora de forma tant calidoscòpica en el temps i espai com aquesta. Walter *Benjamin*, exposà com l'existència quotidiana es transforma (París die Haupstadt des XIX. Jahrhunderts), semblantment com en un joc de miralls, en un imaginari que s'ofereix al pensament, al saber, a la cultura. El *flâneur*, el somniador solitari que viu a fons l'experiència artística de l'espai urbà és un arquetip que ens serveix per explicar la projecció d'aquest espai en la modernitat. La vida quotidiana, a finals del XIX, amb el suport objectual de la quotidianitat, configura una forma de *stile* de vida. En aquest *stile* de les coses quotidianes s'amaga la substància estètica de l'experiència del dia a dia, de la que es desprèn la trama de possibilitats i opcions sobre las que es fonamenta el propi concepte de cultura i tal com diu Georg Simmel, la seva *tragèdia*, ja que les potencialitats de cada obra constitueixen un objecte, completament independent de nosaltres, que posseeix força i feblesa, parts constitutives i capacitat de significació, de les que no som totalment responsables i que sovint ens admiren[24]. Des d'aquest punt de vista el modernisme, el liberty, fou el primer *stile* que la modernitat hauria de reconèixer. Seguint Vitta, en ell, s'expressarien el conjunt d'actituds, contradiccions, vel·leïtats i emocions elevades, que enriquiren i poblaren d'inquietuds la vida quotidiana europea a partir de la segona meitat del XIX. La quotidianitat impregnava d'estímuls estètics l'experiència de les coses: la percepció contínua d'imatges assimilades en el transcórrer dels dies traspassava les formes per a compondre una visió més general del món, una forma a través de la qual s'expressava, de manera harmònica o conflictiva un imaginari que s'anava reestructurant. Totes les èpoques històriques han fet aquest procés però la consciència de la importància del quotidià com a fenomen col·lectiu és nuclear en aquest període. Barcelona, com moltes altres ciutats, projectaria aquesta experiència modernista en allò que s'ha anomenat art total. Interessa que ens fixem que aquesta experiència del quotidià viscuda en una ciutat no capital, industrial i amb un ritme de creixement urbà i de conflicte social, possibilita una nova manera d'entrendre el viatger, el turista de l'època. Barcelona intentarà per tots els mitjans disponibles projectar aquesta experiència a l'exterior, havent

24 Op.cit. p. 81

comprovat prèviament que aquest component era vendible perquè coincidia amb la mirada exterior, la mirada estrangera vers la ciutat, la mirada de l'altre i perquè la contemporaneïtat entesa com a constant moviment, com a pèrdua i com a guany, com a recorregut de la transformació física i de la mentalitat era en si mateix el millor producte turístic que la ciutat podia oferir. La cultura de masses des de finals del XIX, va modelar l'existència amb una multitud d'imatges, objectes i espectacles destinats a l'ús i consum domèstic que conformaren l'experiència estètica de milions d'europeus. Una consciència, com diu Renato Barilli, intransitiva, opaca, presencial, ambigua, heterogènia, rítmica... en contraposició a l'experiència científica, que es transparent, discursiva, unívoca, homogènia i seqüencial. Es probable que des de l'interior de la ciència, no s'estaria d'acord amb la contraposició que fa Barilli, ja que per definir l'experiència estètica tria el que li és convenient i expulsa i nomena els contraris per a l'experiència científica. Però aquest no és per a nosaltres un problema central. Aquí intentem dibuixar el recorregut de l'experiència estètica com a paral·lel de l'experiència turística, totalment pre-conformada a partir de l'imaginari i usufructuària de les vivències de la cultura de masses.

L'imaginari: visió antropològica

El turisme cultural és un camp especialitzat d'estudi en el que les variants socioantropològiques, poc analitzades però importants en totes les èpoques circumscriuen la motivació dels turistes. Diversos treballs confirmen aquest fet. Per efecte de l'imaginari, es transforma un lloc neutre en destinació turística, i en particular en un lloc de turisme cultural. L'aposta de l'espai en espai turístic està relacionat en l'idea de l'espai com autenticitat i de l'identitat cultural. Podem considerar que l'imaginari del turisme cultural té una ideologia, en el sentit que presenta un cos d'idees en el que predomina el discurs sobre el patrimoni i la cultura. És també una temàtica lligada a la imatge de la puresa.

Dins el domini de la cultura, l'utilització del concepte de *pràctica,* o de *pràctiques culturals* feu gran fortuna als anys seixanta (l'expressió pràctica-teòrica de Althuser). Representa la pèrdua de fidelitat de la cultura exclusivament en l'esfera de les arts i de l'estètica. El turisme ha estat influït per aquesta nova sensibilitat, i ha esdevingut una *pràctica cultural* entre d'altres. És, per citar un exemple, l'evolució del concepte de cultura que ha permès l'aparició de ecomuseus, dels centres d'interpretació, dels centres fabrils recuperats per al turisme, etc. que alimenten el concepte de patrimoni i han fet augmentar les estadístiques de freqüentació oficials del turisme cultural.

No podem comprendre el turisme cultural sense definir i explicar el mateix sentit de cultura segons les èpoques i les millors societats.
El pas de la noció de cultura en sentit clàssic i humanista sobre una accepció més sociològica (les *practiques*, els estils de vida, les *tribus* urbanes) i més ètnica (grups ètnics, entitats col·lectives), influeixen les polítiques del patrimoni i del turisme – i doncs, dissenyen nou tipus de turisme cultural, a nivell estadístic, tipologies més emergents que el turisme d'art i monuments. La sensibilitat turística es desplaça més i més cap a l'interès per les cultures vernacles, els modes de vida i les tradicions locals. El turista somia en els seus moments perduts, en allò que ha desaparegut de la seva realitat quotidiana però que està ben present en el seu passat real o en les concepcions subjectives d'elements del seu passat. Certs tòpics o temes han sobreviscut al turisme i a la modernitat : així l'oposició centre urbà - món rural, o poble - camp, que ja s'ha declinat amb variacions especifiques a cada cultura (grega, llatina, àrab, xinesa) i precedeixen la industrialització, constitueixen una *imaginació* transhistòrica[25].

La noció, el concepte d'*imaginari* ens ajuda a descriure simplement les relacions entre un motiu i altres dominis o exercir l'activitat de l'esperit: art, pensament, mite, religió, i turisme. E. Cassirer pensa que de la lectura racional del món, existeixen formes simbòliques que ajuden a assolir un llaç entre nosaltres i el món, la cosa personal i la social. Aquestes formes simbòliques ajuden a fer així una transició, una aliança entre l'individu i l'exterior, entre els motius i entre les diverses temporalitats. És el "recorregut antropològic", que connecta turisme i patrimoni, i ajuda a consolidar el concepte de turisme cultural.

En la base del domini experiencial, el contacte, la visió i la aprehensió del patrimoni estan situats en un espai ben diferent del de la gestió. Aquesta, quan es exercida en el domini del patrimoni cultural, i en concret dins l'Icomos ha desenvolupat unes línies de treball relatives a la conservació, les responsabilitats del gestor cultural, l'elaboració de polítiques, etc. que pertanyen al món exterior de l'experiència . El que ens interessa és la relació amb el patrimoni. El turisme en sí i el patrimoni cultural en sí, no constitueixen el nostre objecte de reflexió; nosaltres preferim explicitar què és el que ha passat entre aquests dos termes per una tercera categoria que Rachid Amirou anomena, com hem vist, *l'imaginari*.

La resposta dels turistes davant el patrimoni, proporciona judicis estètics en dos sentits: un sol objecte del patrimoni cultural pot arribar a mobilitzar

25 Amirou, R (2000)

successivament diferents tipus d'atencions, de registres de valors, en que un objecte curiós esdevé estètic, un objecte ordinari esdevé històric i/o objecte col·leccionable; inversament, objectes valorats per les guies de viatges culturals, consolidats com un valor objectual des de la perspectiva dels historiadors de l'art, de l'arquitectura, de la etnografia, l'antropologia, etc., els veiem perdre's i deteriorar-se per la indiferència del turista.

En altres paraules, no existeix un turisme estrictament i enterament cultural oposat a un altre que ho serà menys, no hi ha una diferència natural, però si una diferència de grau d'interès per els aspectes culturals. Diverses seqüències de comportaments rellevants, de registres diferents (esports, platja, gastronomia, museus, etc.) coexisteixen a casa d'un mateix turista motivat per les "visites culturals", i diverses experiències poden ser considerades com culturals per al mateix individu o la seva generació. Llavors les excursions en plena natura, la descoberta de la fauna i de la flora casi no apareixen en les estadístiques oficials del turisme cultural, en canvi es viuen com altament culturals per molta gent. Inversament, el que es defineix com a cultural (festivals, esdeveniments, tradicions locals) es pot viure com a pur fenomen comercial, molt més que com un esdeveniment cultural.

Assistim a una mena d'intercanvi de valors: els imperatius de conservació habitualment reservats al patrimoni edificat són cada vegada més reclamats i aplicats per protegir la natura i els paisatges: es classifica, es protegeix, es legisla, s'anomenen conservadors dels ecosistemes. La naturalesa es mostra igual que un immens museu. Inversament, el monument d'art i d'història es mostra com un organisme vivent que ha de morir de mort natural i no ha d'experimentar cap intervenció humana (restauració o desrestauració, reutilització, reparacions).

Els punts de vista del visitant i del conservador que de vegades poden oposar-se, constitueixen la trama del diàleg implícit entre la institució que proposa (artista, museu, exposició, patrimoni, festival) i el visitant que disposa (la indústria turística s'interessa o no per un esdeveniment, l'individu decideix si hi va a un lloc o no)

Tots aquests elements constitueixen uns indicadors per suportar la nostra hipòtesi primera que és que la nostra relació amb el patrimoni és una recerca de raons i d'unitat i un espai de transició.

Les imatges de l'imaginari : Els cartells

En la història del disseny gràfic, el cartell es va imposar com un esdeveniment auroral, fonamentant la consciència d'un nou horitzó del disseny[26]. El cartell conformava una posició cultural directament relacionada amb el seu rol social. Immediatament es va convertir en un territori privilegiat d'experimentació gràfica que hauria d'informar sobre els continguts i l'abast intel·lectual de tot esdeveniment. El cartell turístic, tot hi haver estat pioner en el disseny i ús durant el XIX, experimenta un allau de contradiccions sobre continguts i formulació gràfica que ha arribat fins avui. Comunicar els recursos i les activitats d'un territori a segments de mercat diferenciats, a turistes residents en països diversos, amb tradicions gràfiques heterogènies, sovint provoca al cartellista que treballa pel sector turístic la sensació que l'espai de comunicació es limitat. Per això, la representació sobre la imatge condividida entre les destinacions turístiques és molt elevada tot i que de bon principi, la posada en valor de l'element diferenciador constitueix el nucli del missatge comunicatiu. Molt aviat, es diferenciaran els cartells de caràcter explícitament publicitari i els d'informació cultural o inspirats en els models primaris del disseny gràfic.

La diferenciació comença des de l'estructura argumentativa del missatge. En el publicitari, el missatge es directe, s'articula com a mecanisme de persuasió, està explícitament encaminat al consum. En el cas del cultural, el missatge és al·lusiu, discret, culte, basat en els models del discurs epidíctit. Segons Umberto Eco als cartells d'informació cultural sempre els ha faltat la capacitat de compondre de diverses maneres la informació i la redundància retòrica i ideològica[27]. En el cartell turístic, la relació entre paraula i imatge es configura a l'interior d'una síntesi instantània i definitiva, que aspira no només a una persuasió del mercat com a simple representació del producte, sinó a la revelació discreta i enginyosa de la seva naturalesa. Abraham Moles, defineix els límits del disseny sobre la base del servei col·lectiu, articulant-lo en les funcions d'informació, propaganda, consciència social o de pertinença i el d' autodidactisme. En cartell, i el disseny gràfic, en aquest context faciliten la *legibilitat del món*. Otto Neurath, adscrit al Cercle de Viena i al positivisme lògic va ordenar la comunicació a partir dels principis de reducció i coherència dels signes. Aplicant els concepte d'isotip al cartell turístic, comprovem que el valor del que significava per a la societat de principis del XX, l'imaginari del viatge, es repeteix independentment de les especificitats dels territoris. Una mena de clixé d'alló que significa viatge, per als publicitaris, allò d'elemental i compartit en

26 Op.cit. pag. 319
27 Eco, U. (1999).

l'aspiració del viatge es reprodueix una i altra vegada, gairebé de forma independent de la tradició gràfica dels nuclis emissors de la publicitat turística.

A principis del XX, l'aspiració de convertir la gràfica en una estructura que vibrés en l'espai va ser àmpliament subscrita. Rodchenko volia aixecar volums a l'espai fet de formes gràfiques pures. La façana del Mossel'prom de Moscú, va presentar-se com una mena de cartell en què els textos, els dibuixos i els colors s'integraven en els elements estructurals creant un equilibri expressiu entre gràfica i arquitectura. La concepció constructivista donava sentit a aquesta superposició de nivells lingüístics, la funció i la representació on es fonien en un. Jakob Chernikov i Vladimir Tatlin són seguidors de la *Zivskulpt'arch* de Rochenko en la qual es proposava una síntesi entre pintura, escultura i arquitectura. J.J.P.Oud, a Rotterdam el 1922 i F. Depero a la III *Mostra Internazionale delle Arti Decorative di Monza*, el 1927 presentaren treballs amb les seves propostes des de la gràfica o des de l'arquitectura. Tot aquest afany europeu, del cartell-pintura al cartell-arquitectura es paral·lel al que es dóna a Espanya i a Catalunya. El cartellisme en el turisme però, no serà com hem dit, el més innovador. La gràfica aplicada al sector turístic ha estat i és una gràfica "a sé"; es nodreix de la pròpia tradició i ofereix una imatge distinta de la gràfica aplicada al sector cultural.

El *Patronato Nacional de Turismo*, distribueix, segons l'autoria que va fer la República del 1931, un total de 115.099 cartells durant l'any 1929. Les edicions es feren amb llegendes en castellà, francès, anglès i alemany. Els subjectes eren temes referents a les províncies espanyoles. Valladolid i Avila son els subjectes amb una tirada més baixa (1.095 en total a Valladolid, 619 en castellà, 192 en francès, 160 en anglès i 128 en alemany). A la banda oposada, Asturias, Bilbao, Rias Gallegas, Santander i Santiago distribueixen 8.000 cartells cada una.[28]

El cartellisme turístic s'inicia a Catalunya, a finals del segles XIX paral·lelament al desenvolupament del turisme com a nova activitat econòmica associada al viatjar. Coincideix amb el desplegament de la societat industrial (augment del nombre de viatgers, millora de les infraestructures de transport, etc.)

L'admiració de les belleses naturals i la vida a l'aire lliure, apareixen com una projecció d'obtenció de felicitat; no tant en el sentit de recuperació del temps

[28] Cal llegir aquestes xifres amb molta cautela. En els resums dels treballs fets per el Patronato, hi ha destinacions amb xifres exactes (8.000) al costat de xifres molt concretes. L'auditoria es va encarregar , entre d'altres motius, per una xifra al voltant de dos milions i mig de pessetes que no havien estat justificats. Per això, podria ser que s'augmentessin i arrodonissin les xifres amb finalitats justificatives.

passat, com de projecció present i de futur. És com un ítem que marca la qualitat de vida, l'estada en un espai natural bell i sa, un element de desig social. Els cartells per tant, seran un reflex d'aquestes projeccions; abundaran els temes associats a l'excursionisme que també s'expandeix i democratitza en aquestes dates[29], la pràctica dels esports: escalada, alpinisme, esquí, i als beneficis del repòs, el canvi d'aires per a la salut, sobretot als balnearis, i a la presentació d'espais naturals. L'espai urbà com a oferta turística serà el darrer tema que apareixerà en els cartells.

Es creen i creixen, des de principis del segle XX fins a mitjans dels anys 30, els sindicats d'atracció de Forasters (tal com hem dit, el 1908 Domènec J. Sanllehy fundà el primer a Barcelona i el 1914 es creà el de Girona), a imatge del desenvolupament de les organitzacions turístiques franceses. Poc després els processos a l'interior de l'estat espanyol seran semblants als romanesos, letons, suïssos, italians.

Així apareixen Sindicats d'atracció de Forasters a Barcelona, Girona, Palma de Mallorca, Puigcerdà, Reus, Sabadell, Sitges, Tarragona, Olot, Vic - entre d'altres- que editaran diferents prospectes, postals i cartells per a promocionar turísticament aquestes ciutats.

Tot i que no està suficientment estudiat el cartellisme turístic a Catalunya[30] , podem plantejar, amb les informacions de què disposem de finals del segle XIX i principis del XX que la producció de cartells, respon a la determinació d'alguns responsables aïllats, sobre tot vinculats al turisme interior i sobre tot del turisme de muntanya (*Imatge i Destí*, cartells: 98, 99, 521, 522, 557) o d'activitats desenvolupades per a estiuejants d'esbarjo (*Imatge i Destí*, cartell 495). En aquests exemples apareix la figura humana situada en el medi natural on desenvolupa la seva activitat i/o desenvolupa la seva experiència visual i contemplativa. No són estrictament cartells turístics amb voluntat de difondre un indret concret, encara que d'una forma indirecta sí que poden complir aquesta funció.

D'altres cartells tenen un caràcter més adreçat a l'exterior i serien sobre tot cartells produïts per institucions i ens públics. El de Josep Pellicer[31], per a

29 La creació del Centre Excursionista de Catalunya, data de 1.876

30 L'estudi de la imatge turística, tal i com hem referit, és incipient. Amb l'excepció del llibres de Jordi Carulla, -España en 1000 carteles-, Pilar Lobo – Carteles turísticos madrileños-, Viajes Marsans- 1910-1985- Marc Martí, -Morell, cartells-, Catálogo de carteles oficiales de turismo 1960-2000, i Imatge i destí – cartells turístics de les comarques de Girona (1898-2003)-, pràcticament no hi ha altre material publicat. La documentació sobre l'etapa que treballem en aquest document 1910-1936 i 1945-1954 es realment escassa, poc estructurada i desigual en el territori.

31 Jardi, E. (1983) *El Cartellisme a Catalunya*. Barcelona: Destino . p. 18

l'Exposició Universal de Barcelona de 1888; amb el motiu central "l'Arc de Triomf d'obra vista que per aquella celebració projectà l'arquitecte Josep Vilaseca amb unes banderoles i inscripcions laterals al·lusives a les distintes activitats representades en aquell certamen"[32] , mostra l'inici de la relació entre el turisme i celebració d'un esdeveniment.

A Catalunya tenim notícia dels primers cartells turístics a través del concurs convocat per la Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona l'any 1909, amb el lema *Barcelona Ciutat d'hivern*. Aquest concurs va tenir força èxit de participació. L'anglès John Hassall va guanyar el primer premi amb "una graciosa figura de dona sota una ombrel·la realitzada amb el seu característic estil de perfils gruixuts i tonalitats llises i contrastades"[33], el segon premi fou per C. Verger[34], el tercer fou concedit a S. Vals i el quart fou per a Josep Triadó[35]. Aquest darrer fou reeditat els anys de la dictadura de Primo de Rivera amb la cita de Cervantes sobre Barcelona "En Sitio y Belleza Única".

Són cartells on hi ha un interès per promoure Barcelona; ens acosten a allò que a d'altres indrets de la geografia europea ja estaven desenvolupant des de feia temps. Encara que disposem d'informació insuficient al respecte, aquesta iniciativa ens indica que d'altres sindicats també optaran per establir regularment les bases de concursos de cartells. El pas del temps i la dificultat d'aquest tipus de material per a ser arxivat degudament han estat claus en la manca d'informació de què disposem actualment.

A partir dels anys vint i trenta del segle XX hi ha gran proliferació de concursos de cartells turístics: Vic, Girona, Puigcerdà, Olot, Tarragona, Barcelona, (d'aquests en tenim constància documental i també gràfica o fins i tot s'han conservat cartells impresos i/o originals). Però també de llocs puntuals com Núria, Montserrat, etc. (referents al lloc i al transport d'accés).

En el període anterior a la guerra civil el cartellisme turístic a Catalunya ja no és un fet aïllat sinó que és més estès, fet que demostra, al nostre entendre, que s'està racionalitzant i que alhora està prenent un major grau de protagonisme com a activitat econòmica en el si de la societat de l'època.

32 Aquesta és la llegenda del recull de cartells que fa Enric Jardí. Posem en dubte que realment es tracti de l'Arc de Triomf; a op.cit. p. 20

33 Op.Cit. P. 60 i a Catalunya en 1000 cartells, p.138

34 Catalunya en 1000 cartells, p. 139

35 Op. Cit. p. 141

També apareixen casos, de llocs concrets del turisme d'estiueig, sobre tot de S'Agaró i Sitges amb cartells turístics i d'altres relacionats a activitats d'esbarjo que l'acompanyen.

Segurament en aquest desenvolupament del turisme hi va incidir l'exposició de 1929 a Barcelona que va generar un increment de producció cartellística. La mostra en sí, la mobilitat, les activitats complementàries són els subjectes principals de les edicions. Destaquem els dos cartells per facilitar la mobilitat als visitants a l'Exposició Universal editats per la Companyia General de Autobusos[36].

La Fira Internacional de Mostres a Barcelona edita el 1985 un recull d'alguns dels cartells de propaganda dels diverses fires del segle XX. Aquests reculls de material gràfic es presenten sense cap comentari crític, ni tant sols cap introducció.[37]

De l'any 1920 al 24 els cartells presenten simplement l'escut de la ciutat de Barcelona amb la lectura Fira de Mostres de Barcelona i les dates de celebració. En el període republicà els cartells són encarregats a Morell i Paco Ribera el 1933, a Moneny i Sergi Cortés el 1924, a Companys el 1935 i el darrer abans de la guerra civil, el realitza Badia Vilató.

Els cartells de Morell i Moneny, els més innovadors, en línea amb la proposta gràfica més avantguardista de la primera meitat del XX. El de Companys i el de Badia Vilató, amb una concepció de cartell moderna però menys contundent que els anteriors, utilitzen elements patrimonials com a centre de la imatge gràfica. El de Companys presenta la imatge d'un rostre de dona coronada, una geganta de les festes majors; el de Badia Vilató, una imatge de la part més elevada de la Catedral de Barcelona.

El conjunt de cartells realitzats en motiu de l'exposició internacional de Barcelona de 1929, és molt conservador en la gràfica i en la temàtica. Rojas fa un cartell amb la imatge central de Cristòfor Colom a Barcelona; F. Galí realitza una sèrie de cartells amb diverses temàtiques: una composició formada per a la Majestat Batlló, una pintura d'Altamira, i alguns monuments de fons per l'exposició. Oleguer Junyent és l'autor del cartell amb fons vermell i negre amb la representació de la Dama d'Elx per El Arte en España. Els cartells que promocionen el Pueblo Español, tant en tècnica pictòrica com fotogràfica no

36 Op.Cit. p. 113

37 Els dos volums editats per Turepaña, relatius als cartesllls turístics d'Espanya, 1962-1980 i 1980-2000, s'han presentat també sense cap estudi. Ni els autors, ni el grafisme, ni la semàntica del cartells han estat abordats des d'aquests treballs.

connecten amb l'estètica més avantguardista si no que tècnicament s'adeqüen a la mostra de valors de l'arquitectura, l'art, el folklorisme de la idiosincràsia del que des de l'interior es pensa que és la imatge que s'han format els estrangers sobre el poble espanyol.

Els cartells apart de promoure la fira, amb imatges del Palau Nacional, de la font lluminosa de Buïgas, del Poble Espanyol i d'instal·lacions diverses de l'espai firal, van servir per promoure el que es considerava consolidat en l'imaginari artístic espanyol: la col·lecció El Arte en España, amb la Dama d'Elx o amb reproduccions de quadres de Velázquez, per exemple.

Els anys anteriors a la fira internacional, també tenim notícia d'altres cartells firals, com els de: La Mineria (1904), d'Indústria (1912) i l'Exposició flotant de Productes Espanyols (1926), la Setmana hotelera (1929), etc.

L'any 1923 es va celebrar el Primer Congrés del Comerç Espanyol a Ultramar i l'Exposició Internacional del Moble, amb producció cartellística.

Els anys trenta l'activitat d'expositiva va continuar a Barcelona: Setmana Cotonera (1931) o el Congrés Internacional de publicitat (1935).

Les Exposicions d'Art a Barcelona també es venien desenvolupant d'ençà de finals del segle XIX[38] .

Barcelona també editava cartells de transport com els del funicular al Tibidabo, similars al de Sant Sebastià editats des de 1.900.

Tot això demostra que el turisme i en general la societat barcelonina i catalana estava normalitzant les seves activitats econòmiques i turístiques respecte a Europa; la gran profusió d'activitats culturals i de cartells per promoure-les i per promoure la ciutat així ho demostren.

Aquest interès i desenvolupament del turisme com a activitat a Catalunya durant els anys 30 també es pot estudiar des de la proliferació de cartells: concursos de cartells per Empúries (1930; (*Imatge i Destí* cartells 124-126) S'Agaró (*Imatge i Destí*, cartells 208-212) Olot (*Imatge i Destí*, 386-398), Girona (*Imatge i Destí,* 436-440, Montseny, Vall d'Aran, Camprodon, Ripoll, Puigcerdà, Sitges, Salou, Tarragona[39], Núria (*Imatge i Destí*, 524-537).

38 Op. Cit. 122.133
39 Op. Cit. 156-161

Aquesta activitat desenvolupada a diferents ciutats catalanes portaria l'any 1933 a promoure un concurs de cartells realitzats als diferents punts de Catalunya i Balears[40] per escollir els millors i exposar-los a Barcelona. Tanmateix, les informacions que tenim són escasses i superficials.

Dues figures de cartellistes apareixen amb un pes important en la producció de cartells dedicats a aquesta temàtica: Enric Money i Josep Morell. Produeixen en aquestes dates però, tots dos seran també actius després de la guerra civil. Josep Morell va realitzar una sèrie de cartells turístics per diferents indrets de la geografia espanyola encarregats per la *Secretaria de Turismo* del *Ministerio* de l'estat espanyol. Morell es el principal exponent del cartellisme turístic a Catalunya i un dels més importants d'Espanya, amb el domini d'un estil dinàmic que l'emparenta amb altres cartellistes europeus molt productius. A d'altres països europeus hi ha grans companyies de transport (ferrocarrils i marítimes) que es converteixen en grans productores de material publicitari, en canvi a casa nostre no existeixen aquestes companyies amb la força que podien tenir a França, Anglaterra, etc.

Els cartells constitueixen un element de promoció turística imprescindible per les Societats d'Atracció de Forasters. De la lluita per obtenir permisos d'exhibició sense haver de pagar els impostos perceptius i de la lluita per a poder mostrar aquests cartells en els espais adequats segons els criteris dels sindicats, en tindrem diverses referències més endavant.

Els precedents de la imatge turística en el cinema.

A finals del segle XIX, la relació entre la imatge i el viatge es consolidà a partir de la reproducció fotogràfica amb l'avenç tècnic que significà la posada en el mercat de l'emulsió instantània de G. Eastman a partir de 1880. La fotografia va capturar i difondre nous espais adreçats a espectadors immòbils a través de les revistes il·lustrades. Tom Gunning certifica que les imatges de viatge van ser el discurs més important de la indústria fotogràfica del XIX, juntament amb els retrats d'estudi. Les cartes postals van introduir un fet capital en la importància del consum d'imatges: la idea que tot viatge es troba condicionat per les fotografies o les imatges animades que es prenen de l'experiència. El procés de creixement del desig de viatjar així com el de la certificació de l'experiència

40 *Barcelona Atracción*, octubre de 1933

turística a partir dels documents aconseguits in situ, configuren una transformació veloç i internacional dels espais i de les atmosferes dels territoris. En el temps, la captació d'espais i situacions exòtiques, allò que Romà Gubern denomina "imaginari colonial de caràcter eurocèntric" i que hem pogut veure parcialment al CCCB, en l'exposició "Fantasies de l'Harem i noves sherezades" el maig de 2003, es paral·lel al procés d'interpel·lació del propi espai territorial per a ser projectat en el mercat dels viatgers. L'èxit del primer determina l'exploració del segon. Romà Gubern assenyala que la mirada de les cameres Lumière comença sent una mirada endògena, orientada a les realitats del propi país per a perllongar-se com a mirada exògena. En el catàleg de M. Aubert i J.C. Seguin, citat per Gubern, les vistes franceses són les més abundants i suposen un treball d'autoreconeixement i autoestima que tindrà conseqüències importantíssimes en el devenir del posicionament turístic francès a nivell internacional durant tot el segle XX i fins avui. Per als francesos, un cert exotisme el constituïen Itàlia i Espanya, de manera que en l'inventari de casa Lumière trobarem vistes de diversos països; d'Itàlia se'n faran 108 i d'Espanya 45. D'Alemanya se'n troben catalogades 33 i de Rússia, 26. Espanya per tant, formarà part de la construcció del món en l'imaginari francès, menys que Itàlia, però més que Alemanya.

Les vistes d'Espanya rodades per els agents de Lumière corresponen sobretot a Madrid, Sevilla i Barcelona.

El següent pas fou l'expansió del mateix procés a través del cinema. Charles Musser ha demostrat que les pel·lícules de viatge van ser el gènere més popular en els orígens del cinema[41]. Ha demostrat que les pel·lícules de viatge no van trigar a convertir-se en el gènere més popular del cinema en els orígens, un model de cinema que estava més preocupat per mostrar el món, que per la narració d'històries[42]. La proliferació de vistes de tota mena, portava, però, implícit un debat sobre el model d'espectador, sobre els subjectes que creaven les imatges. Què eren aquells espectadors de la fi de segle?: exploradors, viatgers o simplement turistes? Quintana (2004) considera que el turista gaudeix del plaer de la verificació, a diferència del viatger o de l'explorador, que busquen camins per a la conquesta o per al reconeixement. El turista, viatja per reconèixer allò que coneix i que, generalment, ha conegut mitjançant un seguit d'imatges del món, unes imatges que li han acabat generant una determinada ficció de la realitat[43].

41 Fundació del Museo del Cinema-Col·lecció Tomas Mallol/Ajuntament de Girona (2004).

42 Musser, Ch. (1984) The travel Genre in 1903-1904. Moving towards fictional narrative, citado per Quintana, A. (2004), p. 125

43 El Museu del Cinema de Girona va celebrar el 4art. Seminari sobre els antecedents i orígens del cinema, el 4 i 5 d'abril de 2003, organitzat pel Museu del Cinema i del Departament de Geografia, Història

Els films de Pathé Frères a l'aire lliure tenen una importància substancial en els inicis del cinema. Els germans, Charles i Émile crearen els establiments Pathé Frères el 1896. Els primers films, estan dedicats al concepte de l'exòtic, del llunyà, i del confí. La majoria són sobre París i voltants. L'Exposició Universal de París de 1900, és acollida com la celebració més novedosa i potent d'aquest moment. La difusió artística i comercial del que s'hi exposa serà enorme. Aquesta exposició ha estat clau per emetre un discurs de conceptualització del turisme – gran part dels ens de promoció dels estats europeus deuen la creació dels primers ens turístics influïts per París- , clau en l'explosió i difusió internacional del modernisme, i clau també per la rapidíssima difusió de les pel·lícules anomenades "vistes". Es tractarà de contactar, contractar i difondre materials com els que els Pathé presentaren a París. El febrer de 1904, Pathè Frères crea una sucursal a Moscú, a l'agost del mateix any a Nova York, a l'octubre a Brussel·les. Aquest mateix any, la companyia envia els seus caçadors d'imatges pel món. Entre 1896 i 1915 es filmen uns sis-cents treballs dels anomenats de *plein air.* El film més llarg, de 13 minuts de duració, correspon a l'*Excursion en Italie*. De vegades la mateixa pel·lícula venia intitulada *Voyage ou Gran Voyage* , tot passejant els espectadors per Roma (antiga i moderna), Venècia i Nàpols. Dels sis-cents títols, una bona part són filmacions a situacions especials d'un viatge fent la volta al món. China, Japó, Austràlia, Tunússia, etc. seran escenaris de les noves filmacions. El primer Saló de Turisme, la primera fira es celebra a França el 1905. No hi ha documentació, en aquest moment, que certifiqui els films que es van passar durant la celebració de la fira turística però les ressenyes en premsa indica que el concepte França pintoresca, des de Normandia fins als Pirineus hi foren presents. No només, sinó que els turistes són protagonistes d'alguns films com: *Excursion dans les alpes bernoises*, on els turistes més intrèpids pugen a peu desde Interlaken a Murren, mentre d'altres fan l'ascensió en tren.

Walter Benjamin utilitza una bella metàfora per tal d'establir una diferenciació entre la funció del pintor i la funció del cineasta en el moment en què les imatges havien començat a adquirir un doble estatut com a imitació creativa del món o com a reproducció d'allò real. El pintor era per a *Benjamin* com el bruixot, perquè observava l'objecte des de la distància i sempre l'entenia com una totalitat que calia contemplar o estudiar sense fragmentar-la. En canvi, la

i Història de l'Art i amb la col·laboració de l'Escola Universitària de Turisme de la Universitat de Girona. El subjecte d'anàlisi i debat s'articulà al voltant del títol: *Imatge i Viatge. De les vistes òptiques al cinema: la configuració de l'imaginari turístic*. Aquesta era la primera vegada que es proposava reflexionar a l'estat espanyol entre el viatge i el turisme a través del cinema.

funció del cineasta tindria més a veure amb la del cirurgià, perquè amb la seva càmera penetra a l'interior de la realitat de forma operativa, disecciona el món fins a arribar a fragmentar-lo per, finalment, tornar-lo a unir gràcies al muntatge. *Benjamin* considera que el pas de bruixot al cirurgià és un canvi fonamental per tal d'entendre la funció de les imatges i la funció de l'art en la societat de masses.(Quintana, 2001,b)

El procés de secularització que viu la societat a prtir del segle XVIII i la crisi que la mateixa filosofia comença a evidenciar com a sistema capaç de poder arribar a comprendre l'absolut, provoca que l'art es comenci a considerar com un camí útil per trobar la revelació de les veritats últimes. Des de F.Schlegel fins a M.Heidegger, de Hegel a Nietzsche, el pensament de l'estètica en el XIX i de principis del XX ha vist l'art com una forma de coneixement, com un camí cap a l'experiència transcendental que pot arribar a justificar la pròpia existència individual, com una via cap a la recerca de la representació d'allò irrepresentable. L'art pot conduir a la revelació de les veritats de l'esperit o pot ser una sortida davant la crisi cap a la que ens ha conduït la pròpia societat materialista.(Quintana, 2001c)

"Si com he dit alguna vegada, el cinema representa l'inici de la substitució de la cultura verbal-intelectual per a una cultura directa de la imatge, no cal dir la transcendència que la cel·lula fotogràfica pot tenir en aquesta transformació. La generalització de l'art fotogràfica, la progressiva facilitat en el maneig de les càmeres que fa desaparèixer el sentit hieràtic i la converteix en una art sense especialistes, en la primera art veritablement i totalment popular que mai ha existit, fa que calgui tenir molt en compte la valor representativa del fotògraf, que si no té la transcendència profunda del cineasta".

Quintana (2003) il·lustra esplèndidament el paper que Segundo de Chomón va exercir a principis del segle XX a Barcelona. Li devem la producció d'algunes pel·lícules com *Gerone, la venise espagnole,* de 1911 i *Barcelone, parc au crépusule* de 1904 i *Barcelone et son parc,* 1912 etc. La prestigiosa revista *The Optical Lantern and Cinematrograph Journal* de Londres publicà que aquesta pel·lícula sobre Barcelona era *This latter film is a regular poem*. La pel·lícula sobre Girona, "Una mostra de pedres i monuments, enllaçant les cases de l'Onyar amb l'estany de Banyoles, per convertir la ciutat en la perfecta expressió d'una sucursal de Venècia" (Quintana:2004*)*, inventant un enclau turístic en una ciutat sense turistes, en el que la pedra, l'aigua i el concepte Venècia, inventen una oportunitat per alimentar l'imaginari turístic. Més enllà del valor monumental que tenen otorgat per la història i la història de l'art , l'absència de vida humana i quotidiana *versus* l'invenció turística i la seva

construcció, tal i com proposa Donaire (2004[44]) formen part d'un llarg debat en els estudis de construcció d'imatge turística. Galí (2003) demostra la construcció de la imatge turística de Girona es consolida i sofreix poquíssimes modificacions des de finals mitjans segle XIX fins avui.

Chomón i la seva companya, Julienne Mathieu van obrir el 1902 un taller a Barcelona per a pintar amb inilines les pel·lícules de la empresa francesa Pathé. Aquesta empresa distribuïa a fires i locals de varietats de tot Europa diversos materials documentals i d'entreteniment.

Chomón va treballar també com a cineasta i va rodar, algunes pel·lícules panoràmiques sobre Barcelona i diverses ciutats de l'estat espanyol. El cinematògraf va establir les base d'una nova semiòtica del poder, que ja no es basava exclusivament en la fascinació que exercia una cerimònia, sinó en la selecció o construcció de la realitat que inventava la pel·lícula. Van realitzar desenes de pel·lícules. En destaquem: *Le Jugement de París* 1902 b/n; *Reception de S.M. Alphonse XIII* a Barcelone 1904 b/n; *Barcelone, parc au crépuscule* 1904 color; *Les devaliseurs nocturnes*, 1904 color; Los heroes del sitio de Zaragoza, 1905 b/n; *L'album merveilleux*, 1905 color; *Mariage du Roi d'Espagne* 1906 b/n; *Le sculpteur express* 1907 b/n; i *Sculpteur moderne* 1908 color.

Les preses documentals, les anomenades *vistes* són un precedent de les pel·lícules amb finalitat pròpiament turística que pocs anys més tard, produirien les ciutats per ensenyar-se fóra del seu territori. Barcelona, ciutat amb totes les tensions de les grans ciutats europees a la primera meitat de segle, posa en valor el cinematògraf amb clara voluntat de lideratge i com a signe de modernitat. I molt poc més tard, la Societat d'Atracció de Forasters, s'adona de la meravellosa oportunitat que suposa fer difusió de la ciutat i de Catalunya a través d'aquest medi. Fins arribar al 2004 en què Wody Allen a la seva pel·lícula, *Melinda Melinda* diu que Barcelona és la ciutat on voldria viure, se'ns proposa un recorregut interessantissim en la creació i re-creació de l'imaginari turístic a partir de la ciutat.

Al redimir la realitat física, el cinema i la fotografia transformen també l'experiència subjectiva i es converteixen en dos instruments claus per a la configuració de la nova consciència del jo que va emergir amb l'apogeu de la modernitat i les transformacions de la percepció.

44 II Jornades de Turisme Cultural i Patrimoni Jueu. 25 i 26 de Novembre de 2004. Patronat Call. Ajuntament de Girona

Com a producte de la modernitat de finals de segle XIX, el cinema afavorí el naixement d'una cultura de la producció orientada a la creació d'una homogeneïtat cosmopolita: el públic. El cinema va sorgir com una tecnologia que va permetre la circulació, la mobilitat de la mirada i la restitució de l'efímer, però també com a expressió constitutiva d'una nova col·lectivitat: la massa. En el cinematògraf, la configuració del públic s'efectuà amb un doble moviment. D'una part, l'espectador s'integrava en la massa que anava a veure els espectacles, i de l'altra, es representava la massa urbana com un nou motiu figuratiu. Walter Benjamin, Theodor Adorno i Ernst Bloch i sobretot Kracauer han treballat en un model de crítica cultural per explicar el procés de fascinació que els fenòmens ordinaris exercien entre els grans públics. Kracauer en la seva teoria del cinema, postula que el cinema es una extensió de la fotografia, i juntament són els encarregats de presentar el món de la realitat, el món visible. Quintana planteja el problema de que la realitat no sempre s'ajusta al concepte del visible. Per això, el cinema revela aspectes inèdits del real, com imatges efímeres, i la projecció de l'imaginari. Capturant el temps, el cinema substreu del flux de la vida, imatges en moviment.

La productora francesa Gaumont va produïr durant les dues primeres dècades del segle XX, un noticiari mut. La majoria de notícies són de França, però també n'hi ha de Barcelona i d'altres ciutats catalanes. Normalment es centren en inauguracions i esdeveniments importants a la ciutat comtal, com per exemple el míting de les esquerres parlamentàries en el Palau de Belles Arts. En elles no hi ha propiament voluntat turística.

- Descobriment de la làpida dedicada a Prat de la Riba a la casa on va nèixer i col·locació de la primera pedra del monument a la seva memòria (1918).
- Figueres, inauguració del monument a Narcís Monturiol –inventor de la navegació submarina).
- Descobriment del bust en homenatge pòstum a Prat de la Riba al pati dels tarongers.
- Centenari del Romanticisme i les festes als jardins del laberint dels marquesos d'Alfanàs.
- Arribada dels reis a Barcelona en motiu de les festes de la Mercè.
- Inauguració de trajectes ferroviaris.
- L'infante don Jaime inaugura Los Grupos Escolares "Primo de Rivera" i el Bisbe els beneeix.
- Barcelona 1924, visita dels reis d'Itàlia a l'Exposició –no s'especifica quina-, jardins de Montjuïc, apareix la plaça on es troba l'estàtua de Dante.

Cabot Films, és una altra productora que treballà intensament per tot el territori espanyol. El 1913, produeix *Barcelona, la perla del mediterráneo*.[45] Aquesta pel·lícula és un document històric sobre Barcelona. La imatge inicial i la final és el Mirador de Montjuïc i una atracció d'aigua. Vista al port, travelling en barca des de la Zona Franca, visualització del monument a Colom. El primer edifici filmat són les Drassanes, un pla fixe sobre la façana. L'escena següent es al Parc de la Ciutadella, amb plans de la font i el surtidor franquejat per el drac i els cavalls. Seguidament el Parc Güell, a on també es posa èmfasi a les fonts. Molta gent deambulant i visitant els llocs d'interès de Barcelona[46]. Diverses notícies parlaran de projectes de pel.lícules promocionals de Barcelona a l'estranger a la revista Barcelona Atracción, com veurem més endavant. En destaquem les següents:

El mes de març de 1912 la revista porta la notícia que s'estan realitzant proves d'acceptació de la pel·lícula "Barcelona" (Barcelona, perla del mediterráneo) a Àustria i Colòmbia. En el número de maig de 1912 dona la notícia de l'estrena oficial de la pel·lícula de Barcelona. S'exhibeix el film "Barcelona" a Baviera, Munic, França i Puerto Rico. El número d'agost informa que "Barcelona" es projecta al Japó. El setembre, reprodueix dos articles publicats a *El Heraldo Español* i *El Mercantil* de Puerto Rico referents a l'exhibició de la cinta "Barcelona" editada per la S.A.F. Els articles descriuen els elements més impressionants i atraients de la pel·lícula: les vies públiques, edificis sumptuosos, monuments artístics, etc. A l'octubre, s'informa que Cuba ha sol·licitat la pel·lícula. El desembre avalua l'èxit de "Barcelona", en les diverses sales internacionals on s'ha projectat i es parla de filmar noves pel·lícules. El febrer de 1913, es concreta que la nova pel·lícula es farà amb la casa "Eclipse" amb la que es vol donar a conèixer principalment l'animació als carrers de la ciutat. El setembre, presentació de la pel·lícula "Costas Pintorescas de Cataluña" de la Casa Pathé Frères amb destí al mercat mundial. No hi ha altres notícies que expliquin què ha passat amb el projecte de la casa Eclipse. El novembre, projecció de la pel·lícula de Barcelona a Argentina. El maig de 1921, es pressiona perquè la comissió municipal de cultura porti a terme la impressió de pel·lícules d'esdeveniments notables que succeeixin a la ciutat per crear un arxiu cinematogràfic, amb finalitats promocionals turístiques. El març de 1923, s'informa que es pensa en l'adquisició de diversos films amb vistes i escenes barceloneses per ser projectades a l'estranger, tal com s'havia fet abans de la guerra europea. El setembre de 1924, s'informa que s'està projectant la pel·lícula titulada "Los Diez Mandamientos del Turista" que fan referència a la necessitat de respectar la natura. El maig de 1935, Barcelona Atracción debat

45 La Filmoteca de Catalunya va trobar fragments de la pel·lícula a la Filmoteca d'Amsterdam.

46 Produïda per la Sociedad de Atracción de Forasteros i reproduïda pel CCCB recentment. Duració: 6' 50"

sobre el valor de la promoció de Catalunya en el cinema a través dels films "Montserrat" i "Els Camins de don Joan de Serrallonga"; aquesta última vinculada al Montseny, els seus boscos i castells. El juny del 1935, es valora el progressiu èxit dels films cinematogràfics destinats a la propaganda turística executats pel comitè de cinema de la Generalitat.

Els ens de promoció turística que operaven a Espanya, sobretot les Societats d'Atracció de Foresters, des de 1903 i més tard el *Patronato Nacional de Turismo,* van promoure la producció de films propiament turístics.
El *Patronato* distribuïa aquest material primerament a la delegació provincial on s'havia filmat la pel·lícula i després, còpies a les representacions a l'estranger, als embaixadors, cónsuls, universitats i conferenciants i propagandistes de les belleses artístiques de Espanya. La memòria d'activitats de l'ens ens indica que durant 1929, es van comprar deu còpies dels títols que segueixen:
Un viaje en f. por Andalucía (dues parts); *Córdoba* (dues parts); *Toledo-Burgos*. *España P. y M*., *Madrid-Segovia. España P. y M*., *Granada, Màlaga, Salamanca* (*estampas españolas*, tres parts), *Montesinos Carriles*, *Sevilla* (dues parts) i *Zamora* (*estampas españolas*, tres parts).
Igualment es van adquirir catorze còpies de: *Exposición Ibero-Americana* (dues parts) i *Exposición Internacional.*

L'imaginari del viatge

A França, diversos autors s'han ocupat des de la mirada antropològica i sociològica en l'imaginari del viatge i del turisme. Interessants sobretot, Rachid Amirou i Rodolphe Cristin.

Rodolphe Cristin , en *l'Imaginaire voyageur ou l'experience exotique*[47] fa un recorregut sobre el valor del viatge exterior com a sinònim de l'interior. Michel Le Bris escriu que el viatger sovint és el testimoni de la passió pel monument[48]. Mentre que el viatge es forma a partir d'una sèrie de percepcions que provoquen en l'home una gran diversitat d'emocions, el testimoni de l'experiència del viatger la precipita objectualment el monument. El monument és per definició, un objecte testimonial d'un passat remot o proper. Els artefactes, els objectes que en forma de ruïna o en forma d'objecte rehabilitat i

47 Cristin, R (2002)
48 Le Bris, M. (1992)

restaurat constitueixen el nucli central, un centre del món d'on emana el sentit, centres pels quals el viatger entra en una nova relació espaitemporal que li permet redefinir el concepte de realitat. Dit d'una altra manera, els vestigis són les formes de temporalitats diferents, estan en l'espai en el devenir del temps. Interroguen la consciència de la modernitat en el sentit que el present està també en el passat i això passa en el temps present del viatge[49]. El viatger esdevé el testimoni d'èpoques passades, i retroba el passat-present encarnat en l'espai. Aquest fenòmen sincrònic és observable quan el viatger surt "a la recerca de". Reactualitza la història tot fent el viatge. El passat es fa eternament present ja que s'ha produït una posada al dia de la mirada i de l'impacte del passat en el present. El viatger, és per definició, un descubridor.

Amb el viatge, es produeix una regeneració del temps, una possibilitat de tornar a viure una plenitud. En aquesta revisió, revisitació i revitalització, totes les sincronies són possibles: una de les dimensions rituals del viatge es desvetlla: la d' absorbir la intemporalitat del mite, "sota les petjades de". La ruptura amb el quotidià, no només es produeix per estar fora del marc geogràfic i de les activitats quotidianes del viatger sinó perquè es dóna una ruptura amb el temps. Aquesta experiència es fa evident en els viatges llunyans, els viatges exòtics, però amb unes característiques específiques es dóna també en els espais amics, sobretot en els espais urbans i d'una manera molt matitzada.

Els plans de viatge estrictament geogràfics –canvi de paisatge i/o de clima- i socials –canvi de la sociabilitats quotidianes- no expliquen per si mateixos la totalitat de l'aposta-postura del viatger. Els relats, escrits, fotografies, filmacions, no són suficients per a una definició pertinent: es viatja a França o a Barcelona o a la Patagònia, durant quinze dies, dos mesos o tres anys. El medi de transport és variat però tampoc explica per sí mateix la lògica del viatjar.

Aquests elements objectius no són determinants per aquell que vulgui entendre la lògica del viatge; només en constitueixen la part visible. Més enllà, existeix un viatge implícit del qual ens ocuparem d'extreure'n la seva forma al llarg d'aquestes pàgines. Com Pierre Sansot[50] postulem que el viatge és un fet que toca el cor de l'imaginari, un *fait d'imagination*. Precisem, tot i que ja hi entrarem amb més detall, que aquesta aquest *imaginari* que constituirà un dels

49 Eliade, M. (1957) « *Nous ne voulons comme exemple que l'un des traits les plus spécifiques de notre civilisation, à savoir l'intérêt passionné, presque monstrueux, de l'homme moderne pour l'Histoire. On sait que cet intérêt se manifeste sur deux plans distincts, d'ailleurs solidaires: le premier est ce qu'on pourrait appeler la passion de l'historiographie, le désir de connaître toujours plus complètement et plus exactement le passé de l'humanité. […] sur el deuxième plan, l'intérêt pour l'Histoire se manisfeste dans la philosophie occidentale contemporaine: c'est la tendance à definer l'homme surtout en tant qu'être historique, être conditionné, et, en fin de compte créé par l'Histoire* » . p. 63

50 Sansot, P.,1985

espais de les nostres reflexions no es pot concebre com un compendi d'il·lusions situades a les antípodes del *real.* És, ben al contrari, dins el seu enllaç amb el real i amb el viscut que intentarem d'entendre'l. Veiem-ne algunes característiques:

a) La llunyanía geogràfica del destí no és essencial per la construcció de l'imaginari.

Nicolas Bouvier, autor ben conegut de relats de viatges considera que no hem de distingir entre grans i petits recorreguts, ja que el món comença exactament a la porta de casa. Tal i com Confuci deia, el viatge, comença just sota les sabates de cada ú.[51]

De fet, la ruptura i el moviment dominen sobre l'espai objectiu que esdevé un altre ja que és abordat d'una altra manera. Es produeix en el viatger la pretensió de conèixer el món, comprendre'n els seus nodes i els seus espais lluminosos, que emergiran i sorgiran del mateix sí que l'esperit que informa el somni de descoberta, d'emancipació i de renovació personal a través del viatge. El viatge es nodreix de l'eterna atracció "del" i "pel" món, reactivant-se permanentment.

b) La conformació de l'individu prèvia al viatge és proporcional al valor de l'experiència viatgera.

El viatge no és un simple desplaçament físic sinó un moviment de l'ésser tot sencer dotat d'una visibilitat social que diu molt sobre la seva fecunditat cultural. És un acte i un somni al mateix temps, un impuls del cos i al mateix temps un pensament del que la itinerància n'assegurarà la fertilitat. Un nomadisme que no té res a veure amb aquell, regular, que evita l'imprevist, practicat per mases que assumeixen un model d'un sedentarisme invasor. El nomadisme viatger, a diferència del nomadisme tradicional, fa referència a la noció d'*exotisme* que Segalen a definit com "Tot allò que queda fora del conjunt dels nostres fets de consciència actuals, quotidians[52]". Aquest exotisme que pren força revela una sensibilitat col·lectiva, una manera de viure però també, una manera de conèixer el món. Una sensibilitat que històricament passa per una època esplendorosa i que enllaça amb l'esperit europeu de la primera part del segle XX.

"L'imaginari contemporani del viatge, explica el sociòleg Jean-Didier Urbain, ha posat en circulació un fantasma indestructible: el viatger. Aquest serà el subjecte model del viatge. Els retrats dels models que circulen, emeten moltes

51 Bouvier, N., 1989.

52 Segalen, V., 1995.

cares d'aquest personatge ideal. Cap d'aquests retrats no es llegit de forma unànime*""*

L'aspecte mític del viatge és estudiat per Rachid Amirou quan constata: "El "veritable viatger", del que n'elogiem les serioses raons de peregrinació i que gaudeix d'una legitimitat natural dins el discurs sobre el viatge, és un mite, en el sentit de model exemplar, ben anclat dins l'imaginari social[53]".

Si el viatge és un concepte mític per ell mateix (Mircea Elíade,1957), l'aproximació a aquest paradigma relacionat amb relats literaris i periodístics "projecta un espai que es troba fora de la seva durada i en canvi s'insereix en el nucli d'altres ritmes, el fa viure d'altres històries"[54]. El mite, ens recorda Jean-Jaques Wunenburger, és un fet col·lectiu que es revela dins les societats arcaiques "l'objecte de creences, d'una adhesió, tant més en quant que és inscrit dins de les institucions de les societats arcaiques les quals s'ocupen de fer-lo compartir i transmetre'l"[55]. El mite es diversifica i es dilueix dins les nostres societats modernes. I el viatge, també literari, no és l'objecte exclusiu de l'entusiasme social i cultural; existeix dins la nostre societat enmig d'altres pràctiques i d'altres representacions. No obstant, una part de la diferència entre viatge i turisme es produeix en relació al mite: si el viatger és l'actor, l' heroi[56] d'un mite, posat en escena com a tal per l'imaginari social, el turista, serà percebut per com actúa, com aquell que no retrobarà mai el mite. Com un errant, sense capacitat per conectar amb l'essencial, serà un consumidor d'experiències prefabricades, enllaunades, preparades per ser consumides i digerides veloçment i sense capacitat de proporcionar cap aliment a l'interior. El turisme, agafat d'aquesta manera, serà un subproducte del viatge, que es reduirà a un producte de consum profà.

En la *France sensible*[57], Pierre Sansot mostra la importància cognitiva dels sentits, com a un dels mitjans per aprehendre un espai en les seves múltiples facetes. I el viatge es sustenta en aquest ús sensible fins al punt de fer-ne l'element central de l'experiència cognitiva.

"Le sentier ressemble parfois à un tunnel traversant l'épaisse végétation. Des parois de feuillages sort un choeur de voix retentissantes –des accords, des petites mélodies perlées

53 Urbain, J.D., 1993, p. 24.
54 Eliade, M., 1957*,* p. 36.
55 Wunenburger, J-J., 1979*,* p. 22.
56 El pintor Bruce Chatwin es va aixecar un matí i no hi veia. Cec, va consultar al metge i va escoltar el consell que li va donar d'anar-se'n a veure amplis horitzons. "*Et voilà qu'à peine arrivé à l'aéroport, il retrouve la vue!*" . Interpretació resumida: El viatge serà una vocació –vital i molt seriosa- per el viatger, oposant-se conceptualment a la distracció (oci) –lleugera i lúdica- turística.
57 Sansot, P. 1985.

entrecoupées de clameurs de bêtes énigmatiques, de tintements, de sifflants coups de sirène, de criailleries, de bruits secs comme de noix qu'on craque, comme de bocaux qu'on ouvre brusquement et où s'engouffre l'air. Un insecte, cigale selon toute apperence, émet un son strident qui s'enfle comme le souffle d'un projectile." (Ernst Jünger: 1952, p.154)

És d'aquí d'on emergeix de forma ostensible l'efervescència i la intensitat de l'experiència viscuda i, de forma simultània, a una desterritorialització –ruptura dels marcs de referència forjats pels costums- i a una nova territorialització- ja que és un mitjà de coneixença del món. Veure, sentir, escoltar, són els principals elements de la percepció viatgera. El gust és accessori; el tacte menys habitual, o més íntim. Assenyalem la primacia de la mirada i remarquem amb David Le Breton que la vista és també el sentit "més distanciat[58]". Mancat de referències identificables de forma immediata, el viatger avança en el món amb les seves percepcions com a únic mitjà per detenir-lo a l'instant. Veieu-lo en plena fase de descoberta d'un espai exòtic situat fora de la influència de la repetició, repetició que "disminueix les sinuositats i les aspreses del món eliminant el gruix dels actes i de les coses, reduint-los a signes recurrents desprovistos d'alteritat[59]". Aquesta experiència d'espais perceptius és essencial per evocar el gaudi inherent al viatge. *"*Alguns matins, em lliurava a l'atzar, a una única direcció, la del sol, només seguint les llums, i l'eco còmplice de les ombres, avançava al gust del calidoscopi. Amb tal fascinació que els paisatges passaven a un segon pla, com deixats en reserva pel camí de tornada, -òpticament, sensualment, jo ja estava satisfet-[60]*".*

Aquesta estètica de l'alteritat és produeix en primer lloc per la distància; s'acosta més cap al plaer del viatger. Sobre el plaer precisament, Hans Robert Jauss escriu que "dégageant la conscience imageante de la contrainte des habitudes et des intérêts, l'attitude de jouissance esthétique permet à l'homme emprisonné dans son activité quotidienne de se libérer pour d'autres expériences[61]". Aquestes paraules de H. R. Jauss fan referència al context particular de la recepció d'una obra de la cultura; però si subordinem l'objecte a l'experiència, entenem llavors per objecte estètic, tot objecte que és estatitzat per una experiència estètica qualsevol (Mikel Dufrenne[62]). I aleshores, podem veure que aquesta "estatització" és provocada per una ruptura dels marcs perceptius que prevalen en la vida quotidiana. La consciència estètica no és de cap manera confinada al domini de l'art, i pot ser concebuda com una modalitat existencial particular susceptible de trobar el seu lloc en qualsevol bretxa de l'experiència viscuda (del viscut ordinari). Aquesta bretxa pot produir-se en un

58 Le Breton, D., 1988 p. 146.
59 Le Breton, op.cit. p. 125.
60 De Kersauson, O., 1985 p. 97.
61 Jauss, H.R., 1978 p. 130.
62 Dufrenne, M., 1967 t. I, p.7.

altre lloc, i pot alterar encara poèticament el quotidià renovant el mode perceptiu del subjecte.

Richard Brown[63] situa en efecte l'experiència estètica dins el context del món de la vida quotidiana, aquest món on habitualment, escriu*,* "veiem allò que esperem veure o allò que pensem veure sense distingir l'objecte percebut de la categoria o el projecte dins el que està col·locat"*.* Brown remarca l'existència d'una consciència estètica ja que, en definitiva, veiem amb els nostres ulls. Allò que ha estat agafat a grosso modo sense ni estar formulat dins el marc de l'experiència quotidiana ocupa el centre de la nostra activitat conscient. Abordem amb Brown un aspecte fonamental de la vida del viatge, es a dir, una distància del món, remarcant que l'hem entendre justament en termes psiquics més que no físics.

"J'aime marcher librement, sans projet et que rien ne me retarde. J'aime rester disponible pour cette lumière rosée sur l'écume, pour ce vol d'oisseau au raz des vagues, pour l'ombre de ce nuage qui glisse sur le sable humide, pour rien." (Emmanuel Fillot, 1994).

Fa falta precisar què entenem per l'expressió "poètica del món"*,* expressió que travessa diferents reflexions contemporànies sobre el viatge però que deu el seu desenvolupament teòric al pensament de Kenneth White. La poètica del viatge s'inscriu fonamentalment en la relació de l'home com a part de la terra, com a part del mon natural i cultural. L'home es sent microcosmos i en harmonia amb tot allò de perceptible que constitueix el macro-cosmos. El debat geopoètic, iniciat per White, vol subratllar els fonaments d'una relació amb el món renovada, alliberat de les concepcions ciencistes, utilitaristes i prometeiques. La regeneració que presenta està lligada a la pràctica del viatge, com a pràctica del món. Amb G. Amar podriem dir *que el viatge, es a la geopoètica, el que el sommi al surrealisme*[64]. Així, pot aparèixer el real sense anular la situació de l'observador, sinó al contrari, fent-lo pertinent. El viatger per excel·lència, cultiva l'art del viatge com una via singular, no solament per ser en el món sinó per sentir, provar, conèixer; és una experiència tant unificadora de totes les predisposicions del ésser, que el podem percebre globalment com una poètica. El viatge interpel·la el corporal, el sensible i l'intel·lectual. Aquesta pràctica del món eleva el viatge al nivell d'aventura original del cos i de l'esperit, fonamentada per l'alteritat cultural i geogràfica. El viatger es presenta a si mateix com un home que va enllà, animat per el contacte exterior a un diàleg interior. És en aquest espai espiritual entre el fora i el dintre que es produeix la descoberta vertadera. Podríem dir que l'interior queda revelat en presència del món en el decurs del viatge. White subratlla que

63 Brown, R., 1989 pp. 84-85.
64 Amar, G. (1992).

el viatger "cerca sortir d'un vell teixit, dels textes vells, dels vells contexts i fer pell nova"

L'autor considera necessària l'actitut de ruptura però no suficient per al viatger que vol atendre els fonaments d'una vida més intensa relacionada amb la re-descoberta del món. El vertader viatger, és el que passa per moltes separacions i entreveu, amb tot el seu ser, l'espai unitari més enllà, en una nova complexitat. I és particularment a través de la representació de les reaccions que entreveiem la noció de territori –definició sociològica- una terra *culturalitzada*, socialitzada i semantitzada.

Les visions antropològiques, sociològiques i filosòfiques il·luminen el concepte de viatge des de les pròpies disciplines. El viatge com a pràctica depassa totes aquestes aproximacions però la consciència que estem davant d'una experiència social i individual, inaprensible globalment però aprensible des de les diverses aproximacions individuals, ens acosta a l'experiència qualitativa del viatger de principis del segle XX, motivat per un imaginari projectat sobre Barcelona en el qual la possibilitat de gaudir d'una experiència vital a la manera moderna formava part de l'eix de la construcció personal de l'individu. A aquest espai, en certa manera inaprehensible i abstracte, es dirigirà la Societat d'Atracció de Forasters, interessada per penetrar en aquest espai personal i influïr en la construcció de l'imaginari viatger europeu.

5 Aproximació al turisme cultural internacional

Sobre el subjecte turisme cultural s'ha produït una gran quantitat de material. Aquest no és l'espai per ni tant sols nomenar el material més rellevant. Ens interessa però retenir que algunes institucions internacionals com l'Unesco i l'Organització Mundial del Turisme, a partir de 1995 han creat programes específics en aquest sentit. El treball "El turisme cultural: el marc conceptual i algunes aplicacions", ja vam presentar el resultat de l'anàlisi de continguts i publicacions de les prinicipals revistes internacionals sobre aquest subjecte. Recordem aquí només que la darrera part del segle XX, ha estat prolífica en aquest subjecte. En aquest capitol només volem mostrar uns exemples significatius del procés que per l'abast de les organitzacions promotores incideixen en el panorama de la comprensió i la gestió del turisme cultural.

Cartes del turisme cultural

Carta del Turisme Cultural (1976)

El primer document que d'una manera oficial enllaça el Consell Internacional de Monuments i *Sîtes* (ICOMOS) i el Turisme és aquesta primera carta al Turisme Cultural[65] de 1.976.

L'ICOMOS considera que ha de respondre a la pressió negativa que està exercint el turisme cap als recursos patrimonials, fonamentalment els monumentals i els artístics.

És un document de principis en el que l'ICOMOS es presenta com una institució democràtica i carregada de raó, que preserva l'herència del patrimoni

65 http://www.ICOMOS.org/docs/tourism_es.html [en línia: 12.01.2004]

rebut del passat i té com a objectiu oferir-lo en les millors condicions possibles a les futures generacions, amb el sistema de gestió més adient que li permeti assolir aquests objectius.

En la carta, l'ICOMOS s'alia momentàniament amb un suposat turisme cultural susceptible de ser diferent del turisme en general.

Aquests segments de mercat de turisme cultural, en la carta no estan identificats. Sembla una referència a un turisme cultural de futur, el que compleixi els requisits de formació i de sensibilitat que el convertiran en un aliat de l'ICOMOS.

Per tant, el turisme cultural podrà, en un futur, ser un segment de mercat positiu per al patrimoni cultural.

Aquest document, aprovat el 1976, després de la celebració del Seminari Internacional de Turisme Contemporani i Humanisme, a Brussel·les, és el primer document que l'ICOMOS va aprovar i divulgar per posicionar-se entorn del que és el fenomen del turisme cultural. És interessant l'acostament que se'n fa a partir del turisme "contemporani" i "humanista" – a la manera de Goethe i Sthendal.

El primer paràgraf, a la Introducció, explica el perquè l'ICOMOS se sent interpel·lat en relació al turisme cultural. L'ICOMOS s'interessa directament pels efectes tant positius com negatius - sobre el patrimoni - derivats del desenvolupament extraordinàriament fort de les activitats turístiques del món.

En primer lloc, justifica el perquè es posiciona: "El turisme és un fet social, humà, econòmic i cultural irreversible".
A part d'irreversible**,** es preveu que l'activitat augmenti i per tant, es fa preceptiva una presa de posició sobre el turisme.
El turisme apareix en horitzó vint-i-cinc anys vista, com un dels fenòmens cridats a tenir una gran influència en l'entorn de l'home en general i dels "monuments i llocs" en particular. Perquè sigui tolerable, aquesta influència ha de ser estudiada amb cura, i ser l'efecte d'una política efectiva.
En aquest primer paràgraf, fa una accepció positiva del turisme cultural, creient que aquest és un element positiu per actuar dins la solució global necessària.
De tota manera, immediatament, la carta diu que el turisme cultural no pot sentir-se deslligat dels efectes negatius, nocius i destructius que comporta l'ús massiu i descontrolat de monuments i llocs.
I en el punt 4, la carta tanca el joc altra vegada i diu textualment:

"En qualsevol cas, amb una perspectiva de futur, el respecte al patrimoni mundial, cultural y natural, és el que ha de prevaler sobre qualsevol altra consideració, per molt justificada que aquesta sigui des de un punt de vista social, polític i econòmic".

Les polítiques que suggereix la carta tenen dos eixos: el primer, dotar de l'equipament i l'orientació necessària al moviment turístic; el segon, establir sistemes de limitacions d'ús i densitat.

El document sol·licita l'aplicació de la Convenció Internacional per a la protecció del Patrimoni Mundial, Cultural i Natural adoptada el 16 de novembre de 1972, així com de la recomanació de Nairobi; confien en la corresponsabilitat de la OMT i la UNESCO per l'assoliment d'aquests objectius, i desitgen que les organitzacions de TTOO, i les associacions de consumidors i usuaris adoptin les mesures apropiades per facilitar la formació i informació de turistes.
La carta expressa en el punt 6, l'extrema necessitat de modificar l'actitud del públic en general envers els fenòmens desencadenats pel desenvolupament massiu del turisme i per tant fan una crida als programes educatius i als mitjans de comunicació socials per tal que es responsabilitzin del seu paper en una nova manera d'educar la percepció i l'acostament al patrimoni, amb la creació d'una nova consciència universal.

En el punt 8, es fa una crida a què els especialistes en patrimoni cultural tinguin una formació en paral·lel i des de l'inici de l'estudi del fenomen turístic.

L'últim punt és una declaració solemne de què l'únic interès que els mou a promoure aquesta carta, és el respecte i la protecció de l'autenticitat i la diversitat dels valors culturals, ja que la sort (entengui's la desgràcia que arribarà, desgraciarà per igual als pobles en vies de desenvolupament que als pobles industrialitzats).

Carta Internacional sobre Turisme Cultural (1999)
El 1999, l'Assamblea General de l'lCOMOS en reunió plenària aprovà a Mèxic una nova carta Internacional de Turisme Cultural, 23 anys després de la primera. El títol del document, "Carta Internacional sobre Turismo Cultural" i el subtítol "La Gestión del Turismo en los sitios con Patrimonio Significativo", introdueixen el concepte d'internacional i el de gestió.

L'esperit de la Carta:
En el preàmbul de la carta, en l'esperit que il·lumina el document, se'ns presenta un ordre divers respecte al Patrimoni Cultural: en primer lloc, el patrimoni natural i cultural pertany a tots els pobles i cada individu té el dret i la

responsabilitat (el deure) de comprendre, valorar i conservar els seus valors universals.

L'aportació qualitativa del concepte "comprendre" per sobre del concepte "conservar" és notòria. De fet, en la carta, se'ns presenta la conservació com una conclusió natural a la comprensió i valoració prèvies. Comunicar el seu significat, i preservar-lo de pèrdua o dany tant per a la comunitat amfitriona com per als visitants.

La carta presenta en aquesta primera part, una novetat singular: la societat amfitriona no és l'única responsable de dotar de contingut el bé patrimonial. El visitant pot exercir d'element de preservació, de posada en valor i d'element de comprensió i conexió amb el sentit patrimonial. Per tant, encara que el document eviti el substantiu turista, és aquest que queda també corresponsabilitzat per a la comprensió i comunicació del bé.

Immediatament introdueix un concepte també important i que fa referència al dinamisme i mobilitat del patrimoni. El presenta com un paradigma, un camp de joc, no com un tresor en un contenidor fix.

El segon punt, titulat *La Interacció dinàmica entre turisme i Patrimoni Cultural* parla que per la seva naturalesa, el turisme és un fenomen complex de dimensions polítiques, econòmiques, socials, culturals, educatives, biofísiques, ecològiques i estètiques.

El patrimoni natural i cultural, la diversitat i les cultures vives constitueixen la major atractivitat per al turisme. Si les diverses tensions i les diverses institucions que intervenen en la intersecció entre patrimoni i turisme es resolen favorablement pels interessos de les parts i els interessos internacionals, s'entén que es genera una situació de turisme sostenible.

Objectius:

Facilitar i animar a tots els que estan involucrats en la gestió i conservació de Patrimoni perquè comuniquin adequadament tant a la comunitat amfitriona com als visitants la importància de la qualitat de la gestió i conservació.

a) Facilitar i animar a la indústria del turisme perquè promogui i gestioni amb la finalitat de respectar i fer créixer el Patrimoni i les cultures vives de les comunitats amfitriones.
b) Facilitar i animar al diàleg entre els interessos de la conservació del Patrimoni i els interessos de la indústria del Turisme sobre la importància

i la fragilitat dels llocs patrimonials, l'amplitud del concepte i la necessitat d'arribar a un desenvolupament sostenible per ambdós.

c) Animar a les parts interessades per a elaborar plans i polítiques concretes de desenvolupament, objectius mesurables i estratègies per a la presentació i interpretació dels llocs amb Patrimoni i les activitats culturals per a la seva defensa i conservació.

A més, la Carta recolza altres iniciatives d'altres institucions per mantenir la integritat del Patrimoni, la seva gestió i conservació; anima a resoldre els conflictes entre les parts posant-se d'acord amb els objectius i, finalment, anima a que es formulin pautes detallades que ajudin a practicar la intersecció entre patrimoni cultural i turisme minimitzant els conflictes.

Els principis:

- El Patrimoni és un recurs material i espiritual i el turisme és un vehicle privilegiat per posar en contacte els continguts amfitrions amb els visitants. L'accés al patrimoni s'hauria de poder practicar físicament, intel·lectualment i emotiva.

  La via per facilitar els diversos nivells de significació (nacional, regional o local) que es proposa es via de la interpretació.
- La relació entre els llocs amb Patrimoni i Turisme és una relació dinàmica i pot ser conflictiva. Els projectes turístics han de compartir prioritats amb els patrimonials en base a l'ús contemporani i futur del patrimoni.
- Garantir la qualitat de la experiència, en termes de satisfacció intel·lectual i sensitiva, i de manera molt particular es posa de manifest el caràcter sagrat dels llocs amb significació espiritual, de les seves pràctiques i tradicions.
- Les comunitats amfitriones i els pobles indígenes han d'involucrar-se en la planificació i conservació del patrimoni i del turisme.
- Les activitats del turisme i de la conservació del patrimoni han de poder beneficiar la comunitat amfitriona. La gestió de la conservació del Patrimoni i els programes de Turisme hauria d'incloure l'educació i formació dels legisladors, planificadors, investigadors, dissenyadors, arquitectes, intèrprets, conservadors i operadors turístics; es proposa doncs, una formació transversal capaç d'aportar solucions compartides als conflictes d'interessos que sovint es presenten.
- Els programes de promoció del turisme haurien de protegir i posar en valor les característiques del patrimoni natural i cultural, ser capaços de gestionar els fluxos i avaluar la qualitat del producte de forma permanent, amb mecanismes correctors aprovats per les comunitats amfitriones.

L'anàlisi de les correspondències i divergències entre aquests dos documents de l'ICOMOS, la cartes oficials de l'any 1976 i de 1999, són notables.

Aquest document integra tres conceptes que en l'anterior semblaven contradictoris.

(a) El patrimoni cultural i el turisme, junts, poden crear un nou concepte dinàmic i en tensió capaç de donar respostes múltiples segons els recursos i els actors que hi intervinguin. Es presenta, doncs, un document que ja des de la gènesi, haurà d'adequar-se en diverses aplicacions en el temps i l'espai. En la Carta del 76, el turisme, es defineix com un element depredador, negatiu i generalment nociu per a la conservació i ús del patrimoni. Aquí, en canvi, es considera un paradigma, un estímul i una oportunitat de la globalització capaç de ser altament positiu. Es proposa el mètode de la interpretació com el millor mètode d'aplicació internacional provat de qualitat.

(b) Es desprèn del document que el patrimoni cultural pot generar, i de fet genera, beneficis econòmics. El document posa l'èmfasi en que es imprescindible que una bona part dels beneficis reverteixi en la comunitat amfitriona. Amb aquesta condició, l'ICOMOS sembla ben disposat a assumir tota la complexitat que es desprèn de l'aplicació l'experiència de la gestió econòmica del patrimoni, incloent-hi per tant, la rendibilitat, si s'escau. Es probable que de l'estudi de cas de l'Havana, liderat per Eusebio Leal, ampliament difós en les tribunes de l'ICOMOS hagi aconseguit tenir predicament entre els més reacis a favor de la gestió econòmica del patrimoni.

(c) El sagrat, l'espiritual, etc. (encara que aplicat a societats indígenes sobretot) conformen part del patrimoni que ha d'afrontar nous paràmetres de comunicació vinculats a la pròpia naturalesa del sagrat, superant l'ideal de preservació. El document inclou la possibilitat d'intercanvi d'experiències que no forçosament ha de ser negatiu.

Taula: Comparativa de les Cartes del Turisme Cultural

1976 Carta de Turisme Cultural. ICOMOS	1999 Carta Internacional sobre el Turisme Cultural (La gestió del Turisme amb Patrimoni significatiu)
Introducció:	Introducció:
Salvaguardar i garantir la conservació i posada en valor dels monuments i llocs històrics artístics.	El dret i la responsabilitat de comprendre, valorar i conservar.
Denominació:	Denominació:
Turisme contemporani i humanisme	Turisme cultural – Turisme amb patrimoni significatiu
Reconeixement del fenomen del turisme com un fenomen creixent i irreversible	Es valora positivament l'existència del turisme cultural
Preval la protecció; el turisme no deixa de ser una amenaça	El turisme cultural és vist com un fenomen positiu per la patrimoni

El concepte de cultura és monument i art	El turisme cultural és patrimoni cultural i patrimoni natural
Es demana respecte	Es demana interacció positiva
No es parla d'economia	Es parla dels beneficis econòmics del patrimoni i s'exigeix que aquests beneficis repercuteixin en la comunitat amfitriona
	A través del turisme cultural, la comunitat amfitriona posa en valor la seva identitat a nivell internacional
L'ICOMOS fa funcions normatives	Es demana la implicació dels pobles indígenes per planificar el seu patrimoni cultural
	S'aprova la creació d'un Comitè Científic Internacional de Turisme Cultural
Text relativament breu	Text triplement matisat
Text normatiu	Text ideològic. Proposa sensibilitat.
Defensa dels béns materials (objectes). Acostament objectual i etnològic.	Es proposa un acostament objectual, etnològic i espiritual.

Font: Dolors Vidal (2003).

L'ICOM:

El Consell Internacional dels museus, ICOM serveix al desenvolupament dels museus i de la professió museística i opera en el camp de la preservació del patrimoni cultural. L'Icom, representa, doncs, un fòrum mundial de comunicació i reciclatge dels professionals dels museus de totes les disciplines i de totes les especialitats.Creat el 1946, és una organització sense finalitat de lucre; com l'icomos, té la forma jurídica d'organització no governamental; es gestiona a partir de les aportacions econòmiques dels seus membres. Rep ajuts i subvencions per part de la UNESCO.

Actualment té uns 17000 membres presents a 140 països que col·laboren en les accions de l'organització a nivell regional, nacional o internacional.

L'ICOM disposa d'un pla estratègic per els anys 2001-2007[66] aprovat per la 20ena. Assemblea General, celebrada. a Barcelona el 6 de juliol de 2001; actuen com a partners de l'ICOM, la UNESCO, l'Iccrom, l'Ifla, l'Ica, l'Africom, la Federació Internacional dels Amis dels Museus, L'organització mundial de les duanes i l'Interpol.

66 http://icom.museum/strat_plan_fre/table.html [en línea: 14.05.2002]

Fins l'any 2000 l'ICOM no va tractar el tema del turisme cultural de forma monogràfica. Entre el 21 i el 27 de maig es va celebrar a Trujillo (Perú) un taller que amb el títol Museos, Patrimonio y Turismo Cultural afrontava el tema dels Museus i del Turisme; d'aquest taller, en col·laboració amb els Comitès nacionals peruà i bolivià, va sortir aquesta proposta[67]:

A la introducció fa referència al paper del museu. En concordança amb l'establert en el Codi de Deontologia professional de l'ICOM, el Museu en tant que institució sense finalitat de lucre i al servei de la societat i del seu desenvolupament ha de, entre altres coses:
-Afavorir la participació activa de les comunitats i desenvolupar el seu paper de font de l'educació i mediador cultural al servei de un nombre cada vegada més gran de visitants de qualsevol nivell de la comunitat, localitat o grup social.
-Desenvolupar un paper preponderant en els esforços realitzats per detenir la degradació dels recursos culturals i naturals, segons els principis, normes i objectius d'esforços nacionals i internacionals de protecció i valoració del patrimoni cultural
-Garantir que els recursos financers derivats de polítiques o relacions econòmiques no comprometin els principis, normes i objectius que defineixen el museu.

Igualment, el museu ha de vetllat perquè els seus professionals:
-Es desenvolupin de forma adequada en la protecció del patrimoni en general i de la conservació i investigació de les seves col·leccions en particular.
-Respectin el principi que els museus representen una responsabilitat pública i el seu valor per a la comunitat és directament proporcional amb la qualitat dels seus objectius.
-Promoguin el coneixement i la gestió del patrimoni cultural, no només amb els seus companys professionals, sinó, a més, amb els membres de la comunitat interessada, amb el tacte i respecte que mereix la dignitat humana de tots els pobles.

L'ètica del turisme cultural demanda dels agents actuants, que el visitant combini el coneixement creatiu amb el gaudi del temps lliure, afavorint principalment que participi d'un context social que, essent desconegut, el convidi a participar en la vida i sabers locals de la comunitat amfitriona.
Per això, tenen molta importància els aspectes relatius a la formació del recurs humà partícip de les activitats dels museus, de l'exercici cultural i del desenvolupament dels professionals del turisme, especialment aquells que

67 I.C.O.M. (2000) *Museos, Patrimonio y Turismo Cutlural*. Unesco: p.257-260

tenen a veure amb la conservació del patrimoni cultural, els seus principis, normes, objectius i requeriments.

El turisme cultural es vincula al patrimoni quan ho fa a un conjunt de contribucions d'una cultura, poble o comunitat, que ensenya a través de les seves expressions el testimoniatge de la seva pròpia identitat. Aquesta vinculació és única i excepcional i constitueix un recurs no renovable. El patrimoni cultural no pot constituir-se en un producte de consum ni establir amb el visitant una relació superficial. En la mesura que s'obtingui una identificació entre ambdós, el turista podrà tenir consciència del seu valor i de la importància de la seva conservació i així convertir-se en un aliat dels museus.

Els museus es classifiquen tipològicament atenent la naturalesa de les seves col·leccions, i segons el grau d'atractivitat que siguin capaços d'exercir entre els diversos públics, més gran serà el nombre de visitants que pugin captar.

Els turistes es dirigeixen preferentment als museus representatius de la història, la cultura i les tradicions del país amfitrió amb l'afany de conèixer el que els resulti més nou i particular. Aquest és el cas de les institucions de caràcter regional o local, on la relació amb les comunitats és més directa. Les col·leccions excepcionals d'interès universal, tant d'art, d'arqueologia o de qualsevol altra disciplina són fruïdes per un nombre creixent de turistes com a visitants permanents, però en aquest cas la relació museu-comunitat és ben diferent.

PRINCIPI 1

Els museus, atesa la seva propietat com a mediadors culturals, i la seva diversitat tipològica quant a col·lecció, natura pública i privada, nacional, regional o local, les seves condicions de pluralitat, singularitat, llibertat, flexibilitat i potencialitat, creativa constitueixen un important recurs per al Turisme Cultural

-La legislació per a la promoció d'un turisme que empari aspectes referents a inversions i intervencions en àrees de valor patrimonial, ha de garantir la prevalença de la conservació del patrimoni cultural i natural per sobre els interessos econòmics, davant el perill d'ocasionar danys irreversibles

-Propiciar una relació planificada i concertada entre les institucions museístiques, les del sector turisme i les comunitats

-Buscar la compatibilitat legislativa necessària per a la defensa del patrimoni i el desenvolupament turístic tenint en compte la convivència de diferents nivells d'autoritat governamental i la existència de diversos sectors socials interessats, privilegiant la participació dels representants naturals de les comunitats locals.

-Els museus hauran de privilegiar la autogestió com a forma de redistribució cap a la comunitat dels beneficis socioeconòmics del turisme cultural, ja que el desenvolupament turístic representa una opció indiscutible per a generar

recursos. Aquests, degudament administrats, poden revertir en beneficis directes per a les institucions patrimonials, especialment els museus i les comunitats originals.

PRINCIPI 2

La interacció entre turisme i museus és una relació que pot afectar la conservació del patrimoni natural i cultural incloent el de les col·leccions i els valors que transmetin. Aquesta relació ha de preservar una ètica de la conservació per garantir la permanença dels testimonis.

-Els béns del patrimoni cultural són únics i insubstituïbles, la seva autenticitat té un valor preuat i la seva pèrdua o deteriorament significaria una pèrdua per a la cultura universal. Un turisme responsable i sostenible redueix al mínim l'impacte i fer malbé els bens culturals.

-Les característiques del patrimoni cultural demanen responsabilitats de caràcter moral i ètic als professionals dels museus, operadors turístics i visitants, per tant els programes orientats a la conservació preventiva han de ser prioritats

-La planificació del turisme patrimonial ha d'avaluar de forma prioritària l'impacte de visitants i regular l'ús turístic del museu. Aquests estudis han de tenir en compte una base conceptual i programàtica consensuada entre els sectors interessats que permeti afrontar el repte que implica la incorporació de un recurs patrimonial en funció del seu ús turístic.

PRINCIPI 3

De cara al turisme cultural, els museus han de promoure la participació activa de les comunitats locals tant en la planificació de la gestió patrimonial com de l'operació turística.

-Els béns patrimonials no poden desvincular-se de les comunitats que els donen origen i sentit històric. Els museus estan cridats a afavorir els processos d'identificació, valoració i conservació d'aquestes manifestacions, així com del medi ambient en què s'inserten, mitjançant la participació crítica dels membres de les comunitats i sectors socials compromesos, en l'exercici i defensa tant dels seus drets individuals com el dels seus drets col·lectius.

-La comunitat ha d'estar en les etapes de disseny, planificació, execució i monotorització de les activitats que fomentin l'ús del patrimoni cultural amb finalitats turístiques. Per això, és necessari que comporti tant processos d'identificació cultural com de millora de la qualitat de vida dels grups socials involucrats en el fet cultural.

-La simbiosis sociocultural entre l'activitat turística i els recursos patrimonials, amb participació lliure i democràtica d'amplis sectors, haurà de ser garantia de qualitat del servei al turista, de l'autenticitat dels productes oferts al visitant així com al fonament del fet cultural.

-Els museus han d'afavorir que les comunitats gestionin el seu patrimoni cultural, fomentant una formació i reciclatge adequats.

PRINCIPI 4

Una relació harmònica entre els museus i el turisme cultural ha d'atendre tots els aspectes constitutius del museu com la infrastructura, qualitat de la col·lecció, sistemes d'informació i comunicació, activitats educatives i d'exhibició, el personal i la relació amb l'entorn.

-Els museus han de ser concebuts per a tot el públic, no exclusivament per al turisme, encara que els turistes representin una part important del seu públic. Per la seva funció social han d'afavorir experiències plaents d'educació i comunicació, on la informació que es presenti sigui de fàcil comprensió, redueixi al mínim les barreres idiomàtiques, faciliti la comunicació i mostri un personal professional degudament qualificat, tant per al desenvolupament museístic com per a l'atenció al visitant, i una col·lecció adequadament seleccionada i conservada, amb els elements tecnològics més moderns possibles.

-El turisme ha de ser una experiència creativa de l'ús del temps lliure, en condicions temporals i espacials fora de la quotidianitat. Els museus hauran de crear les condicions perquè els seus visitants facin el recorregut al seu ritme i puguin gaudir de l'experiència. És important que la planificació dels recorreguts turístics mitjançant programes temporals circumscrits a un calendari que satisfacin tant l'oci dels habitants locals com alternatives per al turisme forani.

-Els museus i el turisme cultural han de fomentar la interacció dels visitants amb la comunitat amfitriona en un marc de respecte cap als valors i la hospitalitat que ofereixen.

PRINCIPI 5

Des del punt de vista econòmic, la comercialització del turisme cultural basat en els recursos patrimonials haurà d'entendre's en la seva dimensió econòmica, social i mediambiental.

-El planejament de projectes culturals, a partir del museu i del turisme cultural, ha de respondre a les estratègies de mercat congruents amb les característiques del recurs cultural i les comunitats amfitriones.

-La conservació dels elements dipositats en els museus es una responsabilitat que transcendeix qualsevol instància administrativa per a convertir-se en una responsabilitat de la nació. Això no eximeix als museus d'assumir els seus propis mecanismes de cerca i patrocini i finançament alternatiu i mirar de convertir-se en institucions rendibles capaços de generar recursos sense fer concessions, oferint un producte genuí, en el que el punt fort essencial és el de ser excepcionals i portadors de qualitat.

-La participació dels museus en els circuits turístics comporta el disseny i oferta cultural complementària a més de convertir-se en elements integradors en la xarxa d'atractius turístics de cada lloc, podent ser, a més, punts de trobada i de partida d'altres itineraris i serveis addicionals, com llocs d'interès turístic, restaurants, transports, artesanies, etc.

El procediment, a partir d'ara és passar aquesta proposta com a esborrany als membres fins a obtenir, una aprovació de la l'Assemblea General. El procediment necessita dels marges temporals preceptius per a qualsevol organització d'aquest tipus, i essent, com és, l'ICOM una organització mundial, les diferents habilitats, mitjans i maneres pròpies de treballar dels països fan que els temps necessaris per gestionar aquests documents fins a ser totalment oficials, siguin llargs.
L'ICOM existeix des de l'any 1946; han passat més de cinquanta anys per abordar monogràficament les tensions que genera la gestió museística i el turisme.

L'aportació Europea: Les xarxes

El Consell d'Europa ha estat clau en la formulació de polítiques a l'entorn del turisme cultural, els itineraris europeus, els programes de posada en valor com Raphael, el programa Cultura 2000, en el que també s'hi vincula el turisme cultural (Vidal: 2002). No obstant, una anàlisi detallada mostra també el volum dels fracassos de molts programes culturals i turístics a curt termini. L'èxit més visible dels programes del Consell d'Europa és la creació i gestió de la ruta "El Camino de Santiago", projecte aprovat el 1987, i que independentment del nombre de turistes que el practiquen anualment, amb xifres que no són sempre creixents com voldrien les comunitats amfitriones, té el valor d'haver-se col·locat en l'imaginari internacional amb una gran força i sense pràcticament sofrir l'efecte desgast d'un producte, en qualsevol cas, massiu.

Només elegim un tema dels diversos que interoperen en aquest moment en el camp del turisme. El que ens sembla més novedós i rellevant són les xarxes de turisme cultural.

Les xarxes de turisme cultural

En les ciències socials, la segona meitat del segle XX, desenvolupa amb força el concepte de xarxes relacionals i capital social. La idea de xarxa s'utilitza com a metàfora per captar les complexitats de les relacions entre els actors socials i

és apta per estudiar i fer funcionar els processos de canvi i l'estabilitat de les estructures. En el marc de la perspectiva estructural, la microsociologia ha desenvolupat el concepte de capital social, que ha estat definit com un conjunt de capacitats organitzatives arrelades a la xarxa més un conjunt de recursos accessibles a través de la mateixa xarxa (Guia, 2002). Les funcions del capital social són fonamentalment de tres tipus: accés, coordinació i motivació. Les dificultats per desenvolupar programes adients a l'estudi i anàlisi del turisme cultural en el context internacional, en un entorn globalitzat i al mateix temps singular, ha afavorit la creació de xarxes específicament dedicades al turisme cultural capaces d'oferir avantatges d'accés a nous coneixements i recursos, reducció de costos de transacció (propis del capital social integrador) i d'integració de metodologies pròpies de les més diverses disciplines conjugades en el turisme (antropologia, sociologia, història de l'art, estètica, geografia humana, economia, etc.)

Per tant, el turisme cultural adopta les aportacions essencials dels resultats dels estudis econòmics i socials (White, 1981, Coleman, 1988, Burt, 1992).

Atlas

L'associació de turisme i educació de lleure (ATLAS) es va crear l'any 1991, amb els objectius principals de desenvolupar les iniciatives educatives de turisme i lleure a nivell internacional.

ATLAS té un fòrum on els professors i els estudiants poden comunicar i intercanviar idees i resultats d'estudis i recerca. ATLAS també ajuda els estudiants al moment de desenvolupar-se professionalment.

Avui en dia, l'organització de ATLAS té membres en més de 70 països diferents.

Hi ha dos tipus de membres: membres participants i membres patrons (*patron members*)

Aquests últims són molt actius dins de l'organització, normalment són institucions que organitzen una bona part del treball de la xarxa, i poden ser convidats per ATLAS per convertir-se en un membre patró. Entre els avantatges que tenen les institucions és que obtenen tota la informació derivada de la recerca de tots els membres de la xarxa i les publicacions de ATLAS de manera gratuïta.

Actualment els membres patrons són: la Universitat de Otage (Nova Zelanda), Leeds Metropolitan University (UK), la Universitat de Brighton (UK), la Universitat de Greenwich (UK), la Universitat de Wageningen (Holanda).

Els nous membres (a partir del febrer 2005) són: l'institut de gestió hotelera Gujarat, la Universitat de Sevilla, Tourism research and marketing (Espanya).

Els membres participants pertanyen a més de 70 països diferents. Els membres d'Espanya són: ESADE, Escola de negocis MBA, EUT Mediterrani, Universitat de Barcelona, Universitat de Girona, Universitat de Màlaga, Universitat de Deusto, Fundació Universitària de Las Palmas, Tourism research and marketing.

Els objectius de la organització són: promocionar l'ensenyament del turisme i del lleure i la seva recerca; fomentar l´intercanvi entre estudiants i professionals dels països membres; promocionar el món turístic (professional) i relacionar el món professional amb l'educació i l'ensenyament; fomentar la recerca per desenvolupar l'ensenyament a nivell internacional.

Pel que fa a les activitats, ATLAS és molt actiu en l'organització de fòrums on es poden intercanviar idees, treballs i resultats. Les activitats principals són: organitzar conferències de turisme cultural; donar informació als membres mitjançant la pàgina web (www.atlas-euro.org) i mitjançant publicacions i memòries; coordinar el desenvolupament de currículums pel programa SOCRATES; organitzar cursos internacionals d'estiu i hivern a Europa i Àsia; organitzar i participar en projectes de recerca. Sobretot en recerca en turisme sostenible, turisme cultural i tecnologies de la informació; fer publicacions de la recerca realitzada.

L'organització d'ATLAS està dividida en diferents zones: ATLAS Europa (1991), ATLAS Àsia-Pacífic (1997 amb 76 membres), ATLAS Àfrica (1998, inaugurat l'any 2000, 37 membres) i ATLAS Amèriques (en estat embrionari)

Cada ATLAS organitza les seves activitats adaptades a la zona on estan ubicats.

També trobem alguns subgrups dins de l'organització amb un interès específic (els SIG´s). Actualment hi ha aquests grups, entre altres: grup de recerca de turisme cultural grup de recerca de turisme i gastronomia, grup de recerca de turisme religiós i de peregrinatge, grup de recerca de turisme de negoci i grup de festivals culturals.

En aquests moments el Dr. John Swarbrooke, de la Universitat de Sheffield Hallam (UK) fa la coordinació de l'organització. El secretariat es troba a Arnhem (Holanda).

Els membres executius són: Mike Peeters (Àustria), Florence Ian (la Xina), Arvo Peltonen (Finlàndia), Joachim Willms (Alemanya), Christos Petreas (Grècia), Magda Antonioli Corigliano (Itàlia), Malcolm Cooper (Japó), Albert Postma (Holanda), Irena Ateljevic (Nova Zelanda), Carlos de Olivera Fernandes (Portugal), Lars Nyberg (Suècia) i Nominee (UK)

Ibertur

IBERTUR-Xarxa de Patrimoni, Turisme i Desenvolupament Sostenible està formada per professionals, tècnics, i científics interessats per la gestió del patrimoni, i amb especial referència a la vinculada a les activitats turístiques.

La Xarxa no té ànim de lucre i no s'adscriu a cap ideologia. Els seus membres, individuals i/o institucionals, pertanyen tant al sector acadèmic, públic i privat, com al denominat tercer sector.

L'àmbit d'actuació es centra especialment en el context iberoamericà, del carib i mediterrani, encara que està obert a tots aquells professionals d'altres àmbits que vulguin participar i contribuir a desenvolupar els seus objectius.

Els objectius de la xarxa són: Intercanviar coneixements, experiències i cooperació tècnica, especialment per millorar la gestió individual (compartint els resultats) i per afavorir l'establiment de línees de treball conjuntes; millorar la qualificació professional i el desenvolupament tecnològic en la gestió patrimonial i en particular en les noves tendències turístiques (turisme cultural, turisme rural, ecoturisme, turisme gastronòmic,…); sensibilitzar la societat respecte de la importància del patrimoni, així com de la investigació i de la posada en valor del mateix; col·laborar i cooperar amb associacions i institucions tant del sector públic como del privat amb interessos similars; afavorir l'establiment de projectes conjunts a través dels mecanismes nacionals i dels programes de cooperació de tipus bilateral i/o multilateral; establir un espai informatiu, de reflexió i cooperació entre els membres de la xarxa, a través del *site* que brinda el Portal Iberoamericà de Gestió Cultural (www.gestioncultural.org/ibertur).

Els projectes en curs d'Ibertur són:

- Turisme cultural a Amèrica Llatina i Europa: investigació, formació i desenvolupament regional. Agost 2003 - Juliol 2005. Integrat por 14

universitats i centres d'investigació d'Argentina, Brasil, Espanya, Itàlia, Mèxic, Portugal, Regne Unit i Uruguai. La primera reunió va tenir lloc a Buenos Aires el 5 d'agost de 2003, on es va presentar el programa i les accions a realitzar. Posteriorment es va fer una reunió a Mérida, Yucatán-Mèxic (juliol 2004) i a Barcelona-Espanya (juny 2005).

- La ruta de l'olivera, itinerari cultural que es presentarà per ser promogut per la UNESCO entre els països de la Mediterrània i en aquells en els que l'olivera forma part dels seus paisatges culturals, com és el cas d'alguns països d'Amèrica Llatina, Estats Units i Sud-àfrica. Està en procés de realització.
- Arqueoturisme. La gestió turística en els llocs i conjunts arqueològics.

L'organització de la xarxa la realitzen els coordinadors que són: el Dr. Lluís Bonet i Agustí (Universitat de Barcelona) i el Dr. Jordi Juan Tresserras (Universitat de Barcelona).

A més, hi ha membres a l'Argentina, Brasil, Costa Rica, Equador, Itàlia, Mèxic, Panamà, Perú, Portugal, Regne Unit, República Dominicana, Uruguai i Veneçuela.

A Espanya en són col·laboradors també: el Dr. Juan Carlos Matamala (Universitat de Barcelona), la Sra. Cristina Yánez de Aldecoa (Universitat de Barcelona), el Dr. Josep Arenas i Cabot (Universitat de Girona), el Dr. Xavier F. Medina (Instituto Europeo del Mediterráneo), la Sra. Dolors Vidal (Universitat de Girona) i la Dra. Núria Galí (Universitat de Girona).

Unitwin

L'organització UNITWIN forma part de la UNESCO. Es va constituir l'any 1992 i promociona el desenvolupament en la cooperació entre universitats internacionals. Unitwin posa molt d'èmfasi en l'intercanvi de coneixements entre universitats i a la promoció acadèmica solidària al nivell mundial.

La xarxa té membres en diferents països però la seu es troba a Anglaterra.

En total hi ha 83 xarxes de UNITWIN. Hi participen més de 1000 institucions d'educació superior, professors d'universitats, estudiants i recercadors. Més de 500 institucions participen en els projectes que es fan en 118 països diferents.

UNITWIN dóna molt èmfasi a l'educació i la recerca perquè vol disminuir la diferència entre els països industrials i els països en vies de desenvolupament.

Per això, promociona la tecnologia ràpida d'intercanvi de coneixements i d'informació per poder donar resposta a les necessitats i els problemes locals i nacionals.

Els objectius d'UNITWIN són: promocionar l´intercanvi d'idees entre universitats; fomentar l'ús de les noves tecnologies de la informació i les comunicacions; fomentar el desenvolupament sostenible; formar professors; preservar i promocionar la diversificació cultural; fomentar l´intercanvi i la cooperació entre universitats a nivell mundial; ajudar a la UNESCO per assolir els seus objectius (sobre tot en l'àmbit d'educació).

Té diferents àrees de activitat: àmbit de educació, ciències exactes i naturals, ciències humanes i socials, cultura, comunicació i informació, temes especials i cultura, turisme i desenvolupament

L'any 2002 es comencen a elaborar els documents de creació de la xarxa UNITWIN de "Cultura, turisme i desenvolupament". La primera reunió de consolidació de la xarxa es va celebrar a la Seu de la Unesco a París i a la Universitat de la Sorbona el març de 2005.

Entre els objectius principals hi ha: promoure un sistema integrat d'activitats de recerca, formació, informació i documentació en matèria de cultura, turisme i desenvolupament; proporcionar especialistes i ajut logístic per als països menys desenvolupats per tal de planificar i executar estudis de tercer cicle especialitats en turisme cultural; crear centres de recerca que estudiïn aspectes econòmics, jurídics, ecològics i culturals del turisme; intercanvi de professors, estudiants i professionals del turisme cultural; treballar per la integració d'ensenyants aïllats, en particular els de l'Àfrica subsahariana; sensibilitzar els estudiants sobre els continguts de les convencions internacionals de la UNESCO; ser mitjà per intercanviar coneixements entre les diferents institucions; promoure el desenvolupament de països pobres i lluitar contra la pobresa a través de la cultura; fer compatible el turisme cultural i el turisme sostenible; fomentar la diversitat cultural en el turisme sostenible.

Actualment en formen part: la Universitat París 1-Panthéon Sorbonne, París (França), la UNESCO, Turisme cultural per la pau i el desenvolupament (Rússia), l'Escola Heller Farkas (Hongria), La revista Annals of Tourism Research (Estats Units), la Universitat de Sheffield (UK), la Universitat de Montpellier (França), la Universitat de Barcelona (Espanya), la Facultat Dinàmica de les Catarates (Brasil), la Universitat d'Insbruck (Àustria), la Universitat de Bolònia (Itàlia), la Universitat de Paraguai, la Universitat de Tunísia, la Universitat d'Astrakhan (Rússia), la Universitat nacional de

Camberra (Austràlia), la Universitat de Panamà, la Universitat de Douala (Camerun) i la Universitat de Nayarit (Mèxic)

ECTN- Xarxa de Turisme Cultural Europeu.

Va ser creada l'any 2003 per fomentar la cooperació entre la gent activa en el turisme cultural d'Europa. Sobre tot per relacionar els sectors culturals amb els sectors turístics. Actualment, la gestió la porta a terme la Sra. Julie Russel, coordinadora de turisme cultural de Gales (Cardiff), Anglaterra.

La creació de la xarxa ECTN va ser fruit de la conferència de turisme cultural de Brussel·les, l'any 2003. Es va voler crear una xarxa que facilités l´intercanvi de coneixements entre professionals en l'àmbit cultural i turístic.

Els països participants són: Gales (Anglaterra), Suècia, Holanda, República Txeca, Itàlia, Catalunya (Espanya). A més, també hi participen l'organització Interarts i la federació Europa d'albergs de joventut.

Els objectius de ECTN són: fomentar la cooperació entre el turisme cultural i la indústria cultural, facilitant així l´intercanvi d'experiències i d'informació entre professionals de diferents regions de Europa; facilitar l´intercanvi d'informació de recerca i d'estudis; facilitar el desenvolupament transnacional de projectes; fomentar la cooperació i la integració entre el turisme i els sectors culturals; desenvolupar i millorar oportunitats de lleure i formació; possibilitar l´intercanvi d'experiències i coneixements; donar respostes a les consultes de la Comissió Europea, i cooperar amb altres xarxes.

Les activitats que han desenvolupat són: ECTN Barcelona, conferència agost 2004; contribució a DG Empresa de turisme i xarxa de recerca; ECTN Interreg IIIC a Brussel·les, 3 de mars 2005.
Així mateix tenen previst organitzar les conferències i reunions següents: xarxa de Turisme cultural Europeu, idiomes minoritaris i transport de turisme cultural, Itàlia i ECTN conferència anual, 6-8 juliol, Cardiff.

L'estudi del turisme cultural a Espanya

Turespaña és l'organisme de promoció del turisme espanyol. Durant anys, els esforços de l'administració pública en quant a la promoció i a polítiques i planificació turística, s'han centrat en el desenvolupament de l'oferta turística

de sol i platja. Actualment però, donada la consolidació i lideratge d'aquest segment, s'han definit altres objectius com la diversificació de l'oferta turística, la destacionalització, la desconcentració geogràfica i l'augment de la qualitat de l'oferta turística.

Dins d'aquesta línia, un dels segments que es proposa desenvolupar i potenciar Turespaña és el turisme cultural, incorporant a la oferta turística el patrimoni històric, artístic i lingüístic, recursos que estan poc desenvolupats a nivell turístic.

Per això es van elaborar dos documents claus, per una banda un estudi sobre el mercat del turisme cultural a Espanya, elaborat per Chias (Marketingsistems) i, per altra banda, i a partir d'aquest estudi, desenvolupar un "Pla d'Impuls al Turisme Cultural i Idomàtic". L'estudi sobre turisme cultural es realitza l'any 2000 amb l'objectiu de conèixer la realitat actual i les potencialitats del turisme cultural, sector que és percebut, en l'actualitat, com un sector d'un gran potencial de desenvolupament.

L'estudi, en quant als seus continguts, es pot dividir en dues parts clarament diferenciades. En primer lloc, un informe horitzontal que dóna resposta a cada un dels objectius plantejats. Així, per tal de millorar el coneixement del potencial del turisme cultural, contribuir a la millora de la imatge turística cultural d'Espanya, donar respostes a les demandes del sector i disposar d'un document de referència que ajudi a orientar les actuacions del sector públic i privat, l'estudi conté un ampli anàlisi de:

- El concepte i classificació del turisme cultural.
- Les productes turístics culturals espanyols
- La demanda del turisme cultural a Espanya
- La promoció turística cultural a Espanya

La segona part és un informe executiu on es presenta una diagnosi del sector i les conclusions. En aquesta diagnosi, el Chias identifica els punts forts i punts febles de la situació actual del turisme cultural a Espanya. Entre els punts forts identificats en l'estudi s'indica que (Chias, 2001):
En primer lloc, Espanya gaudeix d'un patrimoni cultural molt ric, que inclou diverses cultures històriques. A més, compta amb nombrosos elements declarats "Patrimoni de la Humanitat" per la UNESCO, fet que li garanteix un reconeixement a nivell internacional.

Un segon punt fort és que hi ha diverses localitats dins d'Espanya capaces de convertir-se en destins de turisme cultural. Les ciutats de Madrid, Barcelona, Sevilla, Granada i Córdoba; la comunitat Andalusa, i algunes marques

mítiques com el Camí de Santiago, el Guggenheim, Gaudí o Paradors, fan de l'estat espanyol un territori potencialment molt favorable. En aquest sentit, doncs, Espanya parteix d'una posició molt més competitiva que França o Itàlia, on els elements reconeguts com a destins de turisme cultural són menys nombrosos, encara que molt ben identificats en el mercat (a França, París; a Itàlia, Roma, Florència...). A més, existeix un elevat nivell de complementarietat entre aquests destins principals i altres localitats com per exemple, Toledo en el cas de Madrid, San Sebastián en el cas del Guggenheim.

També destaca com a punts forts la integració de "costa" i "cultura" en alguns destins com Estats Units o Japó; i la tematització i gestió de Barcelona i Bilbao com a punts de referència per altres ciutats.

L'estudi també identifica una sèrie d'aspectes sobre la tipologia del turista cultural a Espanya que afavoreixen la consolidació d'aquest país com un destí cultural, entre els quals destaquem:

- La recomanació de família i amics és la principal via generadora d'interès, sobretot en el cas del turisme cultural
- El nivell de satisfacció actual, segons el que s'extreu de l'estudi, és molt bo i es concreta en un alt nivell de repetició. Per tant, estem parlant d'un turista fidel.
- La mitjana de despesa d'aquests turistes és bastant més elevat que en altres tipologies com el sol i platja.
- La freqüència i el nivell de repetició dels turistes a Espanya és especialment important a Barcelona, Madrid i Andalusia.
- Els turistes demostren un cert interès per altres destins dins d'Espanya que encara no han estat visitats, fet que motiva la repetició del viatge.

Els punts dèbils identificats en l'estudi fan referència a la situació competitiva d'Espanya en el mercat del turisme cultural europeu, la gestió de l'ús i el gaudi del patrimoni per al turisme i la gestió del propi producte turístic cultural i alguns aspectes referents a la gestió turística en general.
En referència al primer punt, la situació competitiva d'Espanya en el mercat europeu, s'identifiquen com a principals competidors França i Itàlia[68]. Per altra banda, també s'identifica com un punt dèbil el desconeixement dels productes de turisme cultural espanyols i la no identificació d'Espanya com un destí per aquesta tipologia de turisme.

68 El fet que l'estudi de Chias hagi pogut demostrar estadísticament que França i Itàlia són dues destinacions fortes en turisme cultural, França en creixement i de forma emergent i Itàlia, amb sintonia amb l'èxit del XIX, proporciona a Espanya un estat de posició que li pot permetre implementar en el futur polítiques específiques i adequades per millorar la seva posició.

Pel que fa als punts febles identificats en la gestió del patrimoni es constaten una sèrie de punts, al nostre entendre molt rellevants, però que amb una bona formació dels professionals encarregats del patrimoni cultural no es donarien:

- No existeix un catàleg del patrimoni cultural a nivell global, fet que dificulta la identificació dels recursos potencials per a la creació d'una oferta turística.
- Nombrosos elements patrimonials presenten mancances en el manteniment, sobretot per la falta de recursos. Per això també és important crear un inventari i establir unes línies d'actuació principals i secundàries que permetin determinar quins són els elements sobre els quals s'ha d'actuar amb més urgència.
- Moltes vegades els recursos culturals són de propietat privada, fet que impossibilita la vista i el seu ús. En aquest aspecte, caldria buscar formes d'implicació dels propietaris per tal d'aconseguir l'obertura al públic dels recursos més significatius.
- Els horaris de molts museus i monuments no s'adapten a les necessitats dels visitants; encara és molt freqüent que es tanqui el diumenge, per exemple, que és quan el volum de visitants potencials és més elevat.
- Alguns museus i monuments presenten situacions de saturació i massificació. Ens referim als museus més coneguts i que tant són visitants per turistes amb motivacions estrictament culturals com per turistes sense motivació cultural (per exemple, el Guggenheim, el Dalí, el Prado...). En aquest cas, caldria idear sistemes que permetessin canalitzar els fluxos de visitants cap a altres recursos menys visitats de la mateixa zona geogràfica.
- La senyalització cultural no s'adapta a les necessitats, és escassa i moltes vegades insuficient.
- Les gestió de les rutes i els grans esdeveniments no es fa des d'una perspectiva turística. Les rutes moltes vegades es limiten a fulletons on s'enumeren els recursos a visitar i les ofertes complementàries d'allotjament i restauració, però no s'estructuren com una oferta, amb una senyalització adequada, amb activitats complementàries, etc. En el cas dels grans esdeveniments, el principal problema és la poca anticipació amb què es fa la programació i la dificultat per aconseguir entrades anticipades o cupos per part d'agències de viatges especialitzades.
- Escàs aprofitament dels esdeveniments festius i religiosos, moltes vegades per la manca d'un pla de comunicació i difusió.

Si fem referència a la gestió del producte turístic cultural, els principals punts febles són:

- Poc desenvolupament del sector professional especialitzat. A Espanya no hi ha estudis específics sobre la gestió cultural turística. De fet, la formació tant el camp de la gestió cultural com en el camp del turisme són molt recents en el si de la formació universitària.
- Hi ha alguns experts que consideren que el turisme urbà no forma part del turisme cultural. Per contra, a Espanya, les ofertes més estructurades en quant a turisme cultural es donen a les grans ciutats com Madrid, Barcelona i Bilbao. Tot i això, la gestió cultural d'aquestes ciutats no sempre té en compte el públic turístic entre els segments de públic potencial.
- Les programacions d'espectacles per part dels TTOO es limiten, moltes vegades als espectables propois del moment d'explosicó fordista, com toros i flamenc. Aquest fet distorsiona la imatge que tenen els turistes de la realitat cultural espanyola.
- Falten guies especialitzades en turisme cultural a nivell espanyol.

Sobre la gestió turística general, les principals mancances identificades fan referència a la falta d'estudis i dades sobre el turista cultural i a la mala promoció i comunicació que es fa d'aquesta oferta als potencials turistes culturals.

Per una banda falten estudis sobre la motivació específica cultural i, també, els xifres sobre el volum actual de turistes culturals, tant a nivell general de tot Espanya com per regions, destins i productes. A més, es dóna poca importància a l'excursionista cultural.

Pel que fa a la promoció, en primer lloc cal destacar que l'estructura de les pàgines web turístiques donen una imatge de fragmentació territorial. Per altra banda, no hi ha pàgines específiques on es pugui obtenir informació específica sobre l'oferta cultural, ni se li dóna cap tractament específic dins la promoció turística. Per altra banda, la recerca d'informació, a través d'Internet i a nivell de material imprès (fulletons i guies) és difícil.

Les principals oportunitats d'Espanya en el mercat del turisme cultural fan referència a les previsions de creixement del sector turístic cultural, sobretot als països europeus, i la situació geogràfica d'Espanya (fet que ja va privilegiar el boom del turisme de masses). L'estudi també considera com oportunitats les pròpies característiques del viatge cultural (major nivell de despesa, el públic és de totes les edats, és un tipus de turisme de poca estacionalitat, etc.).

La principal amenaça identificada per Chias és la forta imatge d'Espanya com a destí de "sol i platja", que dificulta l'associació d'Espanya com a destí de

turisme cultural. Altres aspectes que poden amenaçar la consolidació del turisme cultural a Espanya fan referència a aspectes més genèrics del turisme i que no només afecten el turisme cultural, com per exemple la inseguretat ciutadana en algunes zones i les poques connexions aèries amb alguns mercats transcontinentals importants.

A partir d'aquesta anàlisi, Turespaña planteja un pla d'actuacions que té com a objectiu "donar suport a la creació d'oferta cultural així com la seva promoció i comercialització per el sector turístic, a més de contribuir a la difusió de la imatge d'Espanya a l'exterior" (Plan de Impulso al Turismo Cultural e Idomático, 2001).

Les mesures proposades en aquest pla s'estructuren en sis eixos bàsics d'actuació, que són:

- Estimular el procés de creació d'oferta turístico-cultural
- Sensibilització i estructuració del sector respecte aquest segment de negoci
- Gestió de la informació i aprofitament de les noves tecnologies
- Pla de marketing del Turisme Cultural
- Ensenyament de l'espanyol com a recurs tu´ristic
- Coordinació

El primer eix d'actuació proposat es basa en l'estudi realitzat per Chias, que posa de manifest que Espanya és un país amb un enorme i ric patrimoni històrico-artístic, però només un 10% d'aquest patrimoni s'estructura com a producte turístic; és a dir, està acondicionat per la visita, és de fàcil accés i té fixades les condicions, horaris i preus d'accés. I d'aquest 10%, encara un percentatge més reduït es pot adquirir al mercat turístic, directament o a través d'una agència de viatge; és a dir, s'estructura com a oferta turística.
Dins les mesures que es proposen per tal de portar a la pràctica aquest eix d'actuació el pla proposa (Plan de Impulso al Turismo Cultural e Idiomàtico, 2001):

- Implantació de sistemes d'explotació i gestió de recursos cultural (model de gestió integral de qualitat; priorització de projectes de plans d'excel·lència i dinamització amb posada en valor de recursos culturals; sistema de qualitat per oficines d'informació turística; centres d'interpretació del patrimoni als Paradors; la ruta del vi i la gastronomia com a producte turístic cultural).
- Millora en la gestió d'esdeveniments especials: programació i difusió amb més anticipació, sistema de reserves, destinació d'un mínim del 10% del pressupost a promoció.

- Millora en la gestió d'esdeveniments periòdics: avanç de la programació un any abans, reserva de percentatges per a l'exterior, destinar un mínim del 10% del pressupost a promoció.
- Accés a museus i monuments /establir un horari mínim de referència per a grans museus públics i promoure la utilització de sistemes de reserves i vendes anticipades).

El segon eix té com a objectiu donar suport a l'estructuració del sector professional per tal que aquest guanyi en eficàcia i eficiència. Per això és fonamental la creació d'un pla de sensibilització que permeti difondre, analitzar i debatre les diferents mesures proposades per tal de generar un entorn de treball òptim. Per aquest eix, les mesures que es proposen són (Plan de Impulso al Turismo Cultural e Idiomàtico, 2001):

- Sensibilització: declaració de l'any 2002 com l'any del Turisme Cultural a Espanya i celebració d'un congrés internacional sobre turisme cultural.
- Formació: disseny de mòduls formatius per gestors públics i emprendors.

Les mesures incloses en el tercer eix d'actuació busquen, mitjançant les noves tecnologies, ampliar el coneixement de l'oferta cultural i posar-la a la disposició dels canals de comercialització o del client final.

En el tercer eix s'inclouen com a principals actuacions (Plan de Impulso al Turismo Cultural e Idiomàtico, 2001):

- Realització d'un inventari dels recursos i productes turístics culturals: potenciar el registre de béns culturals, elaborar l'inventari dels productes turístics culturals i elaborar l'agenda de recursos culturals dinàmics.
- Aprofitar les noves tecnologies per la informació turística culturals mitjançant la creació d'un sistema complet d'informació i utilitats sobre turisme cultural que sigui personalitzat, interactiu i sempre accessible.

La realització d'un pla de marketing específic pel Turisme Cultural dins el pla de marketing general d'Espanya ha de permetre la identificació d'Espanya com a destí cultural i, per tant, ha de canalitzar una sèrie d'esforços cap a la promoció i comercialització dels productes culturals. Per això, el pla preveu la realització de campanyes de promoció turístiques específiques i augmentar l'assignació de recursos amb aquesta finalitat. Per això es proposen les següents mesures d'actuació (Plan de Impulso al Turismo Cultural e Idiomàtico, 2001):

- Campanya de publicitat. Es vol augmentar la inversió fins a un 60% per la realització d'una campanya dedicada al turisme cultural; a més de replantejar l'estratègia publicitària (concentrar els missatges, campanya

d'imatge en nous mercats, campanya de producte en mercats propers) i utilitzar de forma intensiva les vies de comunicació complementàries.
- Relacions amb les redaccions de mitjans per augmentar un 20% el valor equivalent en publicitat d'articles i reportatges i cobrir amb viatges de premsa tots els esdeveniments culturals i periòdics de l'agenda.
- Marques culturals temàtics per ajudar a la comercialització i al posicionament.
- Marc general de suport a la comercialització assistint a fires amb estands específics de productes culturals, guies de vendes de productes culturals, viatges de familiarització, etc.
- Coneixement del perfil del client de turisme cultural. Per això cal fer noves enquestes de destí, fer un estudi potencial de la demanda en el seu país d'origen (Alemanya, Holanda...) i fer un quadre de característiques del turisme cultural segons el mercat.

El cinquè eix d'actuació proposa que s'atorgui a l'ensenyament de l'espanyol un tracte específic dins el segment Turisme Cultural per les seves característiques diferenciades en quant a oferta i a demanda; tot i que les principals línies d'actuació en aquest camp es regiran per les línies d'actuació generals que proposa el pla. Les línies d'actuació concretes són (Plan de Impulso al Turismo Cultural e Idiomàtico, 2001):

- En quant a l'oferta, impulsar i promocionar una certificació de qualitat als centres docents; fer una campanya de sensibilització al sector sobre la importància de la certificació; consolidar el títol oficial del coneixement de l'Espanyol i realització d'exàmens oficials per a la seva obtenció; creació de títols especialitzats i donar suport a la creació d'una oferta per menors de 18 anys.
- En quan al pla de marketing i promoció cal elaborar una campanya de publicitat específica, publicar un catàleg de centres d'ensenyament, donar assistència al sector en fires mundials especialitzades, crear jornades per professionals i viatges de familiartització, etc.

La coordinació dels diferents agents, tal com proposa el sisè eix d'actuació, és fonamental per tal d'aconseguir estructurar l'oferta cultural en oferta turística. Per això és molt important implicar les administracions i institucions gestores dels recursos culturals amb el sector privat, que és el responsable moltes vegades d'estructurar aquests recursos al voltant d'ofertes turístiques. En aquest cas el pla proposta (Plan de Impulso al Turismo Cultural e Idiomàtico, 2001):

- Creació d'un Comitè Executiu de Turisme Cultural com a òrgan de treball de la Comissió Delegada per Assumptes Culturals.
- Crear un Consell Promotor de l'Ensenyament de l'Espanyol a Espanya.

L'estudi de Chias, a part d'aquesta diagnosi de la situació actual, explora el concepte de turisme cultural des de diferents perspectives.

Per una banda, des d'un punt de vista documental, el turisme cultural es defineix com "un viatge, a lloc diferents del lloc habitual de residència, motivat pel desig de conèixer, comprendre i estudiar altres cultures, experimentat principalment en les activitats culturals" (Chias, 2001). Aquesta definició posa èmfasis en la motivació del turista i en el concepte de cultura com una forma de vida.

Els responsables de l'oferta turística espanyola defineixen el turisme cultural com "un viatge amb la finalitat específica de conèixer a fons un lloc, la seva gent i les seves costums, i durant el qual el turista es dedica a visitar llocs històrics, monuments, edificis, assistir a espectacles i gaudir de la gastronomia". En aquest cas, constatem que es posa èmfasis en les activitats realitzades pels turistes, més que per la motivació d'aquests turistes. Aquest fet pot derivar d'una visió més economicista que no pas sociològica del turisme cultural; de fet, els responsables de l'oferta són els que més ingressos econòmics n'obtenen.

En canvi, si contrastem l'opinió amb els responsables de l'oferta internacional, veiem que de nou l'interès del turisme cultural es concentra en la motivació del turista, més que en les activitats que realitza. Així, la definició obtinguda és la de "turisme cultural com un viatge motivat per conèixer les costums d'un país o lloc i la seva cultura, que s'identifica especialment amb la seva història i art".

El Chias, per contrastar les opinions dels ofertants amb els demandants, va fer un sondeig entre els turistes per conèixer el concepte que tenen de turisme cultural. A partir de l'anàlisi de les autodefinicions dels turistes culturals s'extreuen dues definicions (Chias, 2001):

- Col·leccionistes de coneixements, interessats en conèixer i visitar la cultura d'altres llocs
- Apassionats, busquen comprendre i participar d'altres cultures

A partir de totes aquestes definicions, la que proposa l'estudi és la del turisme cultural com un viatge on la principal motivació és la cultural però on intervenen diferents variables, que canvien en funció del turista i de la destinació. Aquestes variables són:

- L'amplitud de la motivació: conèixer o comprendre
- L'objectiu de l'activitat cultural: contemplativa o vivencial

- Els fets culturals significatius: monuments, gastronomia, esdeveniments, art…

A partir de la conceptualització del turisme cultural, i per tal de poder identificar millor les potencialitats de desenvolupament, l'estudi proposa una classificació del turisme cultural que es pot fer segons els continguts, segons la forma d'organització del viatge o bé segones les activitats proposades (Chias, 2001).

Segons els continguts, els productes culturals es poden classificar en funció del lloc o del tema. Els recursos territorials, en funció del lloc, es definiran en funció de la seva pertanyença a un país, regió, ciutat, etc. Els recursos temàtics es poden agrupar en rutes, productes específics o esdeveniments.

Segons la forma d'organització del viatge, cal distingir entre:

- Circuit (organitzat, més d'un lloc)
- Estada (organitzat o no, un o dos llocs)
- Touring (auto-organitzat, més d'un lloc)

Segons les activitats proposades, Chias proposa:

- Visitar (entrada en determinats recintes)
- Passejar (recorreguts a peu o en cotxe)
- Menjar (menjars gastronòmics tradicionals)
- Comprar (artesania, bàsicament)
- Participar (cursos, jornades…)
- Assistir (festivals, cerimònies)
- Combinació de diferents activitats segons el lloc i la motivació

El turisme cultural a Catalunya i Barcelona

Estructures de gestió turística i cultural a Catalunya

En aquest apartat es vol analitzar quines són les estructures de gestió turístiques i culturals a Catalunya, centrant-nos sobretot en el sector públic i, essencialment, en els òrgans de gestió turístics i culturals de l'administració autonòmica, la Generalitat de Catalunya., i de les diferents Diputacions Provincials de Catalunya.

Generalitat de Catalunya

La gestió turística

A Catalunya l'organisme competent en turisme és la Direcció General de Turisme, que depèn del Departament de Comerç, Turisme i Consum.

La Direcció General de Turisme té com a funció coordinar els mecanismes per al control de l'aplicació de la normativa turística, atorgar les autoritzacions per a l'exercici de dita activitat i coordinar les actuacions d'informació de les oficines de turisme adscrites a la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya.

La Direcció General de Turisme s'estructura en la Subdirecció General de Turisme i els òrgans que en formen part. La tasca principal de la Subdirecció General de Turisme és coordinar, supervisar i gestionar els Serveis de la Subdirecció i les seccions de Turisme de les delegacions territorials del Departament. També se li poden assignar competències en matèria d'ordenació i disciplina turística.

A les delegacions Territorials de la Generalitat de Catalunya hi ha una Secció de Turisme que s'ocupa, entre d'altres funcions de la tramitació d'expedients relatius a programes de millora de l'oferta turística i la seva execució; del foment en tot el referent a les activitats turístiques.

Els òrgans que formen part de la Subdirecció General de Turisme són els següents:

a) Servei d'Empreses i Activitats Turístiques: les funcions del qual són, bàsicament, normatives i d'inspecció de l'aplicació de la normativa.
b) Servei de Formació, Foment i Relacions Interadministratives: s'estructura en dues seccions, que són la *Secció de Formació* (s'ocupa de les relacions amb les institucions d'ensenyament turístic, del programa d'inversions en formació, etc.) i la *Secció de Foment i Defensa del Sector* (per una banda, estudia la distribució de l'oferta en el territori per tal d'elaborar propostes d'actuació per corregir els possibles desequilibris i, per l'altra, coordina les actuacions per la millora de la competitivitat i qualitat del producte turístic).
c) Servei d'Informació, Difusió i Publicacions: s'estructura en dues seccions, que són la *secció de Difusió i Documentació* (es fa càrrec de la coordinació de la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya) i la *secció de Publicacions* (proposa el programa d'edició i distribució de publicacions).
d) Servei d'Estudis i Assessorament: té com a funcions la coordinació, supervisió i elaboració d'estudis, treballs tècnics, estadístiques i bases de dades relacionades amb el món del turisme.

La promoció turística

L'ens de promoció turística de Catalunya és Turisme de Catalunya, organisme que depèn de la Generalitat de Catalunya. i s'inscriu en el Departament de Comerç, Turisme i Consum.

El Consorci Turisme de Catalunya té personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar de dret públic i de dret privat per al compliment de les seves finalitats. Els membres d'aquest consorci són la Generalitat de Catalunya, les entitats de promoció turística (15 membres) i les associacions representatives del sector (13 membres).

L'objectiu de Turisme de Catalunya és millorar el desenvolupament del sector turístic; i les seves tasques es concreten en la realització d'accions de marketing i comercialització; la prestació de serveis per millorar la competitivitat de la indústria turística.

Turisme de Catalunya s'estructura en cinc àrees: l'àrea de d'administració, l'àrea de contractació i assessoria jurídica, l'àrea de promoció de mercats propers, l'àrea de promoció de mercats internacionals i l'àrea de marketing. L'àrea de marketing s'organitza en clubs segons les prioritats i els segments de mercat que s'han de desenvolupar. Actualment hi ha quatre clubs: el Club de Golf, el Club de Turisme Actiu, el Club Cultura i el Club Gastronomia.

Club Cultura de Turisme de Catalunya

El Club Cultura neix el 1996 amb la intenció de vincular el sector cultural i el sector turístic. És una associació voluntària d'empreses i d'institucions vinculades o vinculables a l'oferta cultural que té com a finalitat definir una sèrie d'estratègies i objectius per comercialitzar el turisme cultural.

Es treballa mitjançant taules de treball que es celebren periòdicament. El Club Cultura realitza un pla d'accions anual, que té com a objectius difondre i situar Catalunya com a destinació de turisme cultural i consolidar la presència en els principals mercats de proximitat i reforçar-la en els llunyans. El pressupost s'obté, per una banda, de Turisme de Catalunya i, per l'altra, de la quota anual que paguen els membres.

Les accions promocionals que es duen a termes són les següents:

1) Publicacions. S'editen diferents publicacions, entre les quals destacar dos opuscles, un sobre museus i un altre sobre festivals. També s'edita un catàleg on apareixen les ofertes dels diferents membres del club i una agenda cultural amb els esdeveniments més importants susceptibles de ser comercialitzables com a oferta cultural.

2) Participació en fires, tant les especialitzades en turisme cultural, com les genèriques. Es participa sota la marca "Club Cultura" dins l'estand de Turisme de Catalunya.

3) Publicació d'articles i anuncis en premsa.

4) Actuacions de marketing directe, com per exemple *mailings* a professionals del sector.

5) Altres actuacions com ara *presstrips* per a periodistes, *famtrips* per touroperadors i *workshops*.

L'estratègia turística de la Generalitat

Per a la promoció turística de Catalunya, la Generalitat ha seguit dues estratègies.

D'una banda, la creació de Turisme de Catalunya i la seva subdivisió en els Clubs. De l'altra, ha creat les marques turístiques. El Departament de Comerç, Indústria i Turisme, l'any 1994, va definir una nova divisió geoturística de Catalunya. Les promocions de caràcter genèric s'han d'articular a l'entorn de les marques turístiques de Catalunya, que són les vuit següents: Costa Brava, Costa del Maresme, Barcelona, Costa de Garraf, Costa Daurada, Pirineus i pre-pirineus, Terres de Lleida, i Catalunya Central.

La gestió cultural

El Departament de Cultura exerceix les funcions que li corresponen per mitjà dels òrgans directius. L'òrgan directiu que té competències en matèria de patrimoni cultural és el la Direcció General del Patrimoni Cultural que té per funció conservar, defensar, documentar i fer conèixer el patrimoni cultural de Catalunya.

La Direcció General de Patrimoni Cultural s'estructura en els següents organismes relacionats amb el turisme cultural:

- Subdirecció General del Patrimoni Cultural
  - Museu d'Art de Girona
  - Àrea de Coneixement i Recerca
    - Secció d'Inventari del Patrimoni Cultural Immoble
    - Secció d'Informació i Estudis del Patrimoni Cultural
    - Secció d'Actuacions del Patrimoni Cultural Immoble
  - Àrea de Planificació i Acció Territorial
    - Secció de Protecció del Patrimoni Cultural Immoble
    - Secció de Restauració i Consolidació del Patrimoni Cultural Immoble
  - Àrea de Difusió i Explotació
    - Secció de Documentació del Patrimoni Cultural Moble
    - Secció de Gestió i Difusió del Patrimoni Cultural
  - Àrea de Desenvolupament i Projecció
  - Arxiu Nacional de Catalunya
  - Museu d'Història de Catalunya

Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya
Entitat Autònoma Museus d'Arqueologia
Museu d'Arqueologia de Catalunya
Direcció General de Cooperació Cultural
Servei de Gestió
Secció de Recursos i Programació
Àrea de Cooperació Cultural
Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana
Àrea de Recerca, Conservació i Protecció del Patrimoni Etnològic

La gestió de Monuments

Els monuments que gestiona la Generalitat poden ser:

a) Monuments propietat de la Generalitat de Catalunya i afectats al Departament de Cultura
b) Monuments propietat de l'Estat, la gestió dels quals correspon al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
c) Monuments propietat d'altres entitats o persones, públiques o privades, el titular del dret d'ús dels quals hagi subscrit un conveni amb el Departament de Cultural en el qual accepti la gestió del bé per part del Departament.

Els organismes que s'ocupen de la Gestió són l'Oficina de Gestió de Monuments i els Patronats de monuments.

L'Oficina de Gestió de Monuments ha de gestionar els monuments de la Generalitat oberts al públic. La gestió inclou el manteniment, l'equipament, la direcció del personal, la difusió per tots els mitjans, les activitats culturals i la coordinació amb els patronats, en els monuments que en disposin. La principal tasca és la de programar i coordinar la difusió i l'administració dels monuments.

El patronat d'un monument és un òrgan col·legiat creat pel Govern de la Generalitat, integrat per representants de la Generalitat i altres institucions, entitats i persones relacionades amb el monument, i que té per objecte assessorar, col·laborar i participar amb el Departament de Cultura en l'exercici de les competències que li corresponen en relació amb un monument determinat.

La gestió dels Museus

Els museus de Catalunya són els principals equipaments que recullen, conserven, difonen i investiguen el patrimoni cultural moble català, estructurats en institucions públiques i privades. Amb la nova concepció de la Llei de Museus de 1990 s'estableix un nou marc que delimita i defineix les característiques estructurals, infraestructurals i de funcionament dels museus. Aquesta llei estableix de forma significativa el nucli del sistema museístic català, constituït per l'articulació del Registre de Museus de Catalunya, l'estructuració de xarxes temàtiques centrades en la creació de museus nacionals i sota la coordinació de la Junta de Museus de Catalunya.

El Registre de Museus de Catalunya és el catàleg oficial dels museus de Catalunya. És un inventari dinàmic que es va actualitzant constantment, i pertoca al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya de donar-lo a conèixer.

L'estructuració de xarxes temàtiques es fonamenta en la necessitat de fer arribar els recursos tècnics i econòmics dels museus nacionals a tot un seguit d'altres museus, que reben la denominació de "secció de museu nacional", i que en aplegar col·leccions complementàries a les del corresponent museu nacional formen un conjunt museístic unitari. Els museus nacionals creats l'any 1990 per la Llei de Museus són el Museu Nacional d'Art de Catalunya, el Museu d'Arqueologia de Catalunya i el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. D'altres museus, sense assolir la categoria de nacional i que conserven col·leccions de nivell extraordinari, reben la categoria de museus d'interès nacional.

La Junta de Museus de Catalunya representa la voluntat de les diverses institucions que participen en la gestió dels museus de Catalunya per actuar coordinadament. Entre les seves funcions es poden destacar les següents:

- Aprovar les propostes de nomenament dels directors i els administradors dels museus nacionals.

- Estudiar i proposar la creació de nous museus nacionals i elaborar-ne les directrius bàsiques, i estudiar i proposar la declaració de seccions dels museus nacionals.
- Fomentar les relacions entre els museus de Catalunya i entre aquests i els ubicats fora de Catalunya.
- Aprovar els plans anuals d'actuació dels museus nacionals i del Museu Arqueològic de Tarragona.
- Aprovar els plans d'ordenació i d'intercanvi del patrimoni museístic dels museus nacionals.
- Proposar a la Generalitat els criteris d'actuació en els diferents camps museístics.

Les Diputacions Provincials

La Diputació de Barcelona

La gestió turística

En matèria turística, la Diputació de Barcelona ha creat un Comissionat per a Turisme. El seu objectiu és impulsar i donar suport a les polítiques de turisme local que porten a terme els municipis i altres entitats territorials de la província, així com contribuir en la gestió turística del territori mitjançant la participació en consorcis de promoció turística.

Dins del Comissionat per a Turisme trobem dues grans àrees:

a) L'Oficina Tècnica de Turisme actua en el camp de la gestió turística mitjançant la realització de treballs, activitats, assessoraments i intervencions directes sobre recursos en el territori a través de la implantació de noves infraestructures.
b) L'Oficina de Promoció Turística té per objectiu genèric la promoció del desenvolupament econòmic dels municipis a través del sector turístic, vetllant per mantenir un equilibri harmònic entre aquest desenvolupament.

L'estratègia turística

La Diputació de Barcelona va elaborar un pla de desenvolupament turístic per a la província de Barcelona i una sèrie de programes de treball per tal de promoure, de forma efectiva, les zones i els productes turístics de la província amb l'objectiu d'explotar de forma òptima les oportunitats i les possibilitats turístiques de la província.

A l'igual que l'estratègia de promoció que ha adoptat la Generalitat, l'estratègia de la Diputació de Barcelona es basa en la divisió territorial en "marques turístiques" que en aquest cas s'anomenen clusters.
A la província de Barcelona s'han identificat 24 espais o territoris que, des d'una perspectiva turística, tenen dimensió, identitat i característiques específiques suficients com per ser classificats com espais homogenis o *clusters*.

Els criteris per definir aquests espais tenen a veure amb factors com la tipologia dels recursos i atractius de l'espai; la tipologia d'activitats turístiques, el tipus de demanda, la dinàmica de fluxos de visitants, la gestió homogènia de l'espai, la percepció de la seva especificitat per part de la demanda, les possibilitats de desenvolupament futur, etc.

Els *clusters* identificats són els següents: Alt Penedès, Moianès, Eix del Cardener, Pla de Bages, Montserrat, Alt Anoia, Anoia, Barcelonès, Vall de Sau – Collsacabra, Lluçanès, Montseny, Alt Berguedà, Berguedà, Mancomunitat La Plana, Vic i àrea d'influència, Garraf, Alt Maresme, Maresme, Vallès Occidental, Vallès Oriental, Baix Llobregat, Eix del Llobregat, Meandres del Ter, Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.

La gestió cultural
La gestió del patrimoni cultural a la Diputació de Barcelona es fa des de l'àrea de Cultura. Dins d'aquesta àrea hi trobem el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, que és l'oficina tècnica de la Diputació de Barcelona especialitzada en matèria de patrimoni arquitectònic. Els seus objectius principals són reordenar, gestionar i mantenir el patrimoni propi, i proporcionar suport tècnic a la gestió dels patrimonis municipals.

El Servei, creat el 9 de juny de 1914 (llavors anomenat Servei de Catalogació i Conservació de Monuments), va ser el primer organisme d'una administració pública espanyola dedicat a la protecció, conservació i restauració del patrimoni monumental.

El Servei, alliberat des del 1981 de la funció de catalogar, ha aprofundit des de llavors en la definició d'un sistema de treball que permeti afrontar els reptes actuals de la restauració del patrimoni monumental. Aquest Mètode SCCM (anomenat així en record de la denominació original del servei), parteix, d'una banda, de la necessitat d'analitzar amb rigor i pragmatisme el monument i les seves circumstàncies abans de projectar la intervenció. I d'una altra, d'una triple i simultània consideració del monument com un document històric (que com a tal ha de ser tractat amb el màxim rigor científic), com a objecte

arquitectònic viu (que ha de seguir essent útil a la col·lectivitat), i com a element significatiu, amb relacions emblemàtiques i sentimentals amb els usuaris.

A més del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, hi ha també l'Oficina de Patrimoni Cultural (OPC), un servei especialitzat en la cooperació i promoció del patrimoni cultural, que té com a missió donar suport, millorar i potenciar les polítiques municipals relacionades amb la conservació, recerca i difusió del patrimoni cultural local.

Les línies d'actuació de l'OPC es poden concretar en cinc àrees bàsiques: Estudis de programació i plans directors; suport a la redacció de projectes tècnics concrets; participació en la gestió i suport econòmic en projectes de marcat interès supralocal; suport i assessoraments puntuals davant problemes específics i especialitzats; formació especialitzada adreçada al personal tècnic i agents locals.

La Comissió de Cooperació de Museus Locals és una eina de coordinació dels museus i equipaments patrimonials de la província de Barcelona, aplega vint-i-nou municipis i compta amb el suport de la Diputació de Barcelona.

El Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona (CERC), creat l'any 1986, està adscrit al Servei de Recursos Culturals de l'Àrea de Cultura. Es configura com l'eina per a la cooperació amb els municipis de la província en tot allò relatiu a la formació, la informació i l'assessorament en matèria de polítiques i gestió de la cultura.

La gestió turístico-cultural

Podem observar que no hi ha polítiques específiques per al turisme cultural endegades des de la Diputació de Barcelona, doncs les tasques en matèria turística es concentren en la dinamització i promoció del turisme, sobretot en les zones de la Catalunya interior, mentre que les tasques en matèria de patrimoni es centren en la conservació.

Cal destacar, però, molt positivament l'existència del CERC i OPC que fan esforços en el camp de la gestió cultural dels equipaments patrimonials. Creiem però que caldria establir més vincles de col·laboració amb el Comissionat de Turisme, perquè la gestió cultural hauria d'incloure el turisme.

La Diputació de Girona

La gestió turística

La Diputació de Girona no té una secció especial de Turisme però les actuacions en l'àmbit turístic es poden deduir d'altres camps.
Dins de l'àrea d'acció territorial hi ha l'Àrea de Plans Territorials. La gestió d'aquesta àrea es concreta fonamentalment en els diferents convenis signats amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya referits a temes de cartografia.
Dins l'àrea de Sostenibilitat i Noves Tecnologies hi ha la secció de Medi Ambient, algunes accions de la qual estan directament relacionades amb el turisme. Les grans línies de la Diputació de Girona en matèria de medi ambient es poden concretar en tres aspectes fonamentals, que són:

a) El foment de la sostenibilitat i la promoció dels processos d'Agenda 21 Local entre els ajuntaments de les comarques gironines mitjançant un programa de suport a la redacció dels Plans d'Acció Local per la Sostenbilitat (PALS).
b) La col·laboració en la gestió dels espais naturals de les comarques gironines, derivada o bé del caràcter de la Diputació com a òrgan gestor o bé del seu paper com a òrgan supramunicipal.
c) L'educació ambiental, dirigida bàsicament a les noves generacions en edat escolar i el gran públic.

La Diputació de Girona participa en el Patronat de Turisme Costa Brava Girona que s'ocupa bàsicament de les tasques de promoció de la Costa Brava.

L'estratègia turística

El Pla estratègic de desenvolupament turístic sostenible de les comarques gironines marca les pautes de desenvolupament de l'activitat turística a les comarques gironines i marca els objectius del Patronat de Turisme de la Costa Brava Girona. Les principals línies d'actuació en aquest àmbit són:
a) Recursos Turístics; b) Productes i ofertes; c) Infrastructures i equipaments; d) Serveis d'allotjament; e) Oferta complementària; f) Recursos humans; g) Demanda; h) Comercialització conjunta; i) Gestió; j) Investigació i desenvolupament .

La gestió cultural

En la gestió del patrimoni, la Diputació col·labora des de diferents àrees.
Dins l'Àrea de Personal, Regim Interior i Patrimoni hi ha la secció de Patrimoni que té cura de la conservació i el manteniment del patrimoni immobiliari i històrico-artístic de la Diputació.

Dins l'Àrea de d'Ensenyament i Cultura hi ha el servei de Monuments, que realitza intervencions en el patrimoni monumental de les comarques gironines, bàsicament a través de Pla de monuments que convoca anualment la Diputació de Girona, amb la col·laboració d'ajuntaments, bisbats i altres entitats. També

assessora ajuntaments i entitats en qüestions referents al patrimoni monumental.

Dins de l'àrea de Desenvolupament i Cooperació Local trobem el servei d'Arquitectura, que fonamentalment fa: a) serveis d'assessorament en matèria d'Arquitectura i Urbanisme, b) redacció de projectes, direcció d'obres, i gestió tècnica i econòmica conseqüent i c) redacció d'informes, valoracions, i intervenció com a vocals en el Jurat d'Expropiació en defensa dels interessos municipals.

La gestió turístico-cultural

El primer que crida l'atenció és que, essent una demarcació amb una llarga tradició en el sector turístic, no hi hagi un departament o secció específic per tractar aquest àmbit.

Malgrat això, veiem que hi ha accions clarament dirigides al sector turístic, la majoria de les quals fan referència a l'aplicació de sistemes de gestió sostenible.

Pel que fa a la gestió cultural, en la Diputació de Girona, els vincles amb el turisme són pràcticament inexistents. Això contrasta amb les línies d'actuació del Patronat de Turisme que pretén impulsar l'ús del patrimoni com a oferta complementaria a l'oferta litoral, com element bàsic per la implantació d'un turisme sostenible i com a element dinamitzador de les comarques d'interior de la demarcació.

La Diputació de Tarragona

La gestió turística

Dins el Servei d'Assistència Municipal hi ha l'àmbit d'actuació comarcal en turisme. A través d'aquest àmbit es posen a l'abast dels diferents ajuntaments de les comarques tarragonines una sèrie de serveis, que són: a) Suport a la promoció i comercialització; b) Inventari de recursos; c) Avaluació de la potencialitat turística; d) Formació; e) Pla d'ajuts i subvencions.

Dins de l'àrea de Servei d'Atenció Territorial també hi ha un camp d'actuació específic en Turisme, aquesta àrea inclou el Patronat de Turisme Costa Daurada.

La gestió cultural

Dins el Servei d'atenció Municipal trobem l'àmbit d'actuació comarcal en cultura. La finalitat d'aquest àmbit és donar suport als programes de cultura dels municipis i de les comarques. Les actuacions que es fan des d'aquest

àmbit són: a) Actuació cultural; b) Equipaments culturals; c) Assessorament tècnic jurídic en matèries de cultura; d) Assessorament i informació sobre la formació en gestió cultural; e) Projectes europeus; f) Avaluació cultural; g) Informació documental i bibliogràfica; h) Pla experimental d'exposicions per a municipis petits.

La gestió turístico-cultural

En el cas de la Diputació de Tarragona, les actuacions en els dos àmbits estan clarament definides però no s'observen punts d'intervenció ni col·laboració.

La Diputació de Lleida

La gestió turística

La Diputació de Lleida compta amb dos Patronats, el Patronat de Turisme Ara Lleida i el Patronat de Promoció Econòmica.

El Patronat de Turisme promociona, per una banda la cultura i per l'altra el romànic. Dins de cultura trobem: rutes seleccionades, artesania, museus, art rupestre, cuina, festes i esdeveniments, Lleida capital.

El Patronat de Promoció Econòmica de les Terres de Lleida té una relació indirecta amb el turisme, sobretot a través de l'àrea d'eurogestió, que és l'àrea encarregada de l'anàlisi i de la gestió dels recursos comunitaris mitjançant la creació de mecanismes propis de gestió per a les diferents administracions
Dins l'àrea de Medi ambient, la Diputació de Lleida aposta pel foment dels recursos patrimonials i naturals del territori, en coordinació amb totes les institucions i amb projectes encaminats a la potenciació natural de les comarques de Lleida des d'una perspectiva sostenible, assumint el compromís de potenciar l'explotació sostenible i respectuosa amb el territori, bo i utilitzant aquells mecanismes de promoció econòmica, turística, cultural i ambiental que es tenen a l'abast.

La gestió cultural

Dins l'àrea de Serveis Tècnics trobem el servei d'Arquitectura que realitza assessoraments, informes tècnics i urbanístics, redacta projectes i memòries valorades, direccions d'obra i de tot tipus d'actuacions relacionades amb el patrimoni arquitectònic, tant de la Diputació de Lleida, com d'Ajuntaments, Consells Comarcals i d'altres institucions.

A part d'això, el principal òrgan de gestió cultural en la demarcació de Lleida és l'Institut d'Estudis Ilardencs.

La gestió turístico- cultural

Pel que fa a la Diputació de Lleida, pràcticament no hi ha organismes destinats a la gestió cultural i, de nou, aquests es centren en conservació i restauració del patrimoni. Ens trobem davant una província que està fent grans esforços per fomentar el turisme i buscar ajudes per al seu desenvolupament, sobretot el turisme vinculat a les activitats rurals i de muntanya.

Conclusions

En general es pot constatar una manca de coordinació i col·laboració en dos sentits: d'una banda entre els òrgans de gestió turística i els òrgans de gestió cultural i, de l'altra, entre l'administració autonòmica i les administracions provincials.

Com a exemple del primer, veiem que no hi ha organismes i entitats que posin en relació els dos àmbits. D'una banda, trobem organismes de gestió cultural, com per exemple l'Oficina de Gestió de Monuments de la Generalitat, que no manté cap vincle formal amb Turisme de Catalunya, per exemple. O bé els diferents Patronats de Turisme de les Diputacions no tenen vincles amb els serveis o àrees de cultura dins les diputacions.

De l'altra banda, la no col·laboració entre Generalitat i Diputacions es fa palesa en les diferents estratègies turístiques que s'adopten. Fins que no hi hagi un plantejament global de l'estratègia, turística i turístico-cultural, de Catalunya que sigui acceptada per tots els agents difícilment es podrà aconseguir un bon posicionament en l'imaginari dels turistes que ens visiten.

A partir de l'anàlisi de les estructures anteriors, constatem que no hi ha una política específica referent al turisme cultural des de la Direcció General de Turisme. També podem fer palès que hi ha poca relació entre la Direcció General de Turisme i la Direcció General de Patrimoni Cultural, quan possiblement hi hauria moltes vies de possible col·laboració començant per la Oficina de Gestió de Monuments i la Xarxa d'Oficines de Turisme, o bé Turisme de Catalunya, etc.

Malgrat tot, si que podem afirmar que hi ha una clara voluntat per estructurar l'oferta cultural turística i promocionar-la a l'exterior. Una mostra d'això n'és la creació, dins de Turisme de Catalunya, del Club Cultura, ens de promoció del turisme cultural.

Turisme de Barcelona

L'ens que s'ocupa de la promoció turística de la ciutat és Turisme de Barcelona.

A finals dels vuitanta, Barcelona entra de ple en el camp de la promoció turística. Ho fa a partir de les eines de que disposa el Patronat de Turisme que el 1993, amb una nova organització en la que participen l'Ajuntament i la Cambra de Comerç s'anomerarà Turisme de Barcelona. Aquest ens promocional ha estat de gran valor estratègic per entendre el que avui és Barcelona en el turisme. Un estudi previ de les memòries de les actuacions d'aquest ens de promoció ens ha permés veure el llarg recorregut entre l'any 1990 i el 2002 que ha fet el turisme cultural a la ciutat (Vidal: 2004, inèdit). Referirem aquí, però el més important perquè es relaciona amb la segona part del nostre treball. El 1989 la memòria contempla les actuacions en promoció exterior (atenció a 200 periodistes, prinicipalment dels Estats Units, Alemanya, Gran Bretanya i Japó que generaren 280 articles sobre Barcelona i 256 agents de viatge. També es va trametre el video *Àrees Olímpiques* a totes les oficines espanyoles de turisme) , interior (sessió informativa a les agències de viatge i guies-intèrpret sobre les programacions del teatre Grec i les exposicions Quadrat d'Or i Modernisme, treball en les oficines de turisme, Barcelona Aula Oberta[69]. El precedent del Bus turístic, el Bus 100, juntament amb el tramvia blau, el funicular Tibidabo, i el funicular i telefèric de Montjuïc, amb descomptes al Poble Espanyol i Tibidabo entraven en un paquet de descomptes turístics. Aquest any van ser-ne usuaris més de 21.000 persones, originaris sobretot de Barcelona, Espanya i Itàlia. S'editen els monogràfics Barcelona Barri Gòtic, Barcelona Modernisme, Barcelona Monument a Colom i Barcelona Casa Lleó Morera. A més la ggeneral, *Descubra Barcelona* i es col·labora en l'edició de Barcelona Museus. Aquest any, l'àrea de suport tècnic col·labora en el Seminari Turisme Cultural i Medi Urbà amb el Centre Europeu per a la Sensibilització del Patrimoni i la Cultura.

La memòria de 2002, publicada el 2004, la darrera que hem estudiat, aporta la següent informació[70]. En la presentació de la memòria llegim que per primera vegada a la història l'oferta arquitectònica és valorada en un 9.2 i la ciutat en

69 100 grups escolars amb un total de 4.216 estudiants van seguir aquest programa. Els itineraris propiament culturals (monumentals i artístics) només els van seguir 5 grups en tot el període. Els itineraris amb més demanda van ser els de la Barcelona Olímpica, Barcelona i la Ciència, i Barcelona i els mitjans de comunicació.

70 Turisme de Barcelona (2003).

conjunt en 7,79[71]. Les entrades als equipaments culturals van superar la xifra de deu milions, i fa esment especial al cas de la Sagrada Família, amb més de 2 milions de visitants, convertint-se en el segon equipament amb un nivell de freqüentació més elevat d'Espanya, després de l'Alhambra.

D'altra banda, l'efecte Gaudí reforçà el poder d'atracció de la ciutat, superant els 8 milions de pernoctacions, un creixement del 9% respecte el 2001, que permeté mantenir una ocupació del 79% malgrat el creixement del parc hoteler en 2.000 noves places. Una oferta a la qual es pretenen sumar 6.000 habitacions noves entre el 2003 i el 2004. Cal remarcar, simultàniament, la descoberta del jaciment arqueològic del mercat del Born, del XIV-XVIII, amb el qual es preveuen més de 300.000 persones.

El turisme de creuers continuà creixent a la ciutat, 30% en referència al període anterior, i el turisme professional atorgà a la ciutat una nova oportunitat de projecció internacional convertint-se en seu de la Fira del mercat de reunions més important del món entre el 2004-2008, la EIBTM, que mobilitza 10.000 empreses i associacions. Paral·lelament, Barcelona es convertí el 2002 en la primera ciutat *Gourmande* de la gastronomia fora de França.

A nivell econòmic, el Turisme representà el 14% del PIB de Barcelona, essent la principal ciutat captadora de la despesa del turisme internacional que es generà a tot l'estat.

En l'organigrama[72] de Turisme de Barcelona s'observa la creació d'un producte de Turisme Cultural diferenciat de la resta de productes/activitats turístiques.

Els convenis i acords de col·laboració [73] que realitzen són: *Art Travel Pass, Art Cities in Europe, Articket* (6 centres d'art.), Fundació Liceu, Institut de Cultura de Barcelona-*Guia de Museus.*

Els esdeveniments més destacats[74] que ha organitzat Turisme de Barcelona són: la *Cimera Europea,*l'*European Music Awards 2002, l'Any Internacional Gaudí 2002,* l'elecció de Barcelona com a seu 2004-2008 Saló EIBTM.

Celebració de l'Any Gaudí: les principals actuacions de venta i promoció de Turisme de Barcelona van centrar el seu pla de màrqueting en la difusió del contingut de l'any temàtic de Gaudí. Fet que ajudà a consolidar Barcelona com

71 Op. Cit. Pág. 3-6
72 Op. Cit. Pág. 18
73 Op. Cit. Pág. 21-22
74 Op. Cit. Pág. 22-23

a destinació cultural del turisme mundial. Turisme de Barcelona estimà en 67 milions la repercussió mediàtica aconseguida. En total es van organitzar 17 presentacions de l'esdeveniment, de les quals vuit van ser internacionals, a més de *workshops* i *fam-trips*. A partir del 2001 quedà oberta la Casa Batlló, així com les escoles creades per Gaudí a la Sagrada Família.

Les accions de promoció general [75], es centraren en l'Any Internacional Gaudí 2002, tal com es venia realitzant en els tres períodes anteriors. La publicació de *Gaudí t'espera* fou l'eina més útil difosa entre els mitjans de comunicació, atenent-se més de 1.500 professionals d'aquest àmbit que dedicaren pàgines en publicacions internacionals, venent Barcelona com *La ciutat a visitar*.

Les publicacions [76] generals de Turisme de Barcelona han estat: *Agenda d'activitats de l'Any Gaudí* (5 idiomes.), *Gaudí t'espera* (11 idiomes.) i Plànol Gaudí de sobre-taula.

Pel que a publicacions específiques de programes i productes podem mencionar: Art on Monday, Art travel Pass, Barcelona Activitats Culturals, Barcelona Walking Tours i *Mirador de Colón.*

Turisme de Barcelona ha editat també en col·laboració amb altes empreses o institucions les publicacions següents: *Barcelona única* (5 idiomes.) i *Guia de Museus de Barcelona* (4 idiomes.)

Les accions dels programes endegats per Turisme de Barcelona són els següents:

Barcelona Ciutat de Compres[77]: Lideratge sobre Espanya, amb un creixement del 16,3%, mentre que a l'estat la mitja d'increment fou de l'11,9%.
El comerç especialitzat captà una despesa superior a la dels grans operadors, 64%, fet que marcà el potencial comercial que identifica la ciutat.

Barcelona Convention Bureau[78]: Per primera vegada es van superar els 300.000 delegats degut al gran volum de congressos que se celebraren, un 10,5% superior al 2001. BCB creà la *Barcelona Congres Card*: tarja de descomptes i transport públic pels participants de congressos i convencions.

75 Op. Cit. Pág. 23-33
76 Op. Cit. Pág. 33-36
77 Op. Cit. Pág. 38-39
78 Op. Cit. Pág. 39-43

Barcelona Outdoor and Corporate Training[79]: Programa en desenvolupament. Es va iniciar la cerca d'informació i col·laboració amb la BCB. Aquest producte promocionà la ciutat com a destinació per a la formació dirigida a directius i professionals d'empresa, tenint com a marc d'estudi l'aula i l'aire lliure, en aquest cas Barcelona.

Operadors turístics[80]: *Turisme Vacacional:* Les accions de promoció es van dirigir a agents de viatge holandesos i alemanys. I es continuà apostant pel mercat àrab (fira *Arabian Travel Market*).

Creuers: S'incrementà el nombre de passatgers en un 29%, en total 843.686 passatgers respecte el període anterior. La revista *Lloyd's Cruise International* situà el port de Barcelona, per segon any consecutiu, en el principal port de creuers d'Europa i el mediterrani.

Els Productes turístics [81] creats per Turisme de Barcelona:

Barcelona Bus Turístic: El Bus turístic es transformà en el Bus Turístic Gaudí 2002, proporcionant descomptes a exposicions i entrades a edificis de l'artista. Es crearen dues parades noves: la Casa Vicens i els Pavellons de la Finca Güell. D'altra banda, es van identificar totes les parades Gaudí on es localitzaven exposicions de l'arquitecte. Es produí un increment del 17% de passatgers, 1.150.621 persones en total, i el 60% amb bitllets d'un dia. El principal mercat fou estranger, 83,7%, especialment britànic. En temporada alta la plantilla de vehicles era de 36 autobusos.

Barcelona Card: Durant el 2002 va experimentar un considerable increment en el nombre de ventes, més d'un 65% (44.691 targetes), essent les més venudes les de 3 dies.

Barcelona Walking Tours: La gestió de serveis de guies, dirigida per Turisme de Barcelona i Barcelona Guide Bureau es transferí a l'empresa ICONO, Serveis Culturals. El nombre d'afluència incrementà en un 35,3%, (5.873 visitants en total.)

Mirador Colon: Increment d'un 19,5%, 112.116 persones en total.

Barcelona Aula Oberta: Augmentà el nombre d'escolars en un 135%.

79 Op. Cit. Pág. 43-45
80 Op. Cit. Pág. 45-47
81 Op. Cit. Pág. 47-50

Als Serveis d'Atenció al Turista[82] durant el 2002 es van atendre 1.720.590 consultes, la qual cosa suposà un increment del 18,1%.

Els serveis d'informació que disposa Turisme de Barcelona són de manera permanent els de Plaça Catalunya, Estació Sants, Plaça Sant Jaume, Infopista Montseny, Aeroport del Prat, Call Center. I de manera temporals diposa de dues oficines al moll adossat, dues al World Trade Center, una al Palau de Congressos, i tres cabines d'informació a (Sagrada Família, Pg. de Gràcia i Rambla Canaletes.)

Les principals activitats de promoció durant l'Any Gaudí van consistir en: Fires culturals (ITB, *Hall* de la Cultura, SITC Cultura.), *Fam-trips* a agents escandinaus i anglesos i Diari cultural: *The arts Newspaper.*

Turisme de Barcelona va col·laborar també en la creació del portal de ciutat culturals *Arts cities in Europe*.

Les principals línies d'actuació del departament Màrqueting [83] són:

- Difusió i comunicació de l'Any Internacional Gaudí.
- El 2002 les actuacions se centraren en l'atenció de periodistes i operadors turístics, així com instruments de recepció pel visitant: *Gaudí t'espera*.
- Dins del pla de promoció *Barcelona és Cultura 2002-2004* es realitzà la presentació nacional i internacional del *Fòrum Universal de les Cultures 2004*.
- S'iniciaren actuacions de diferenciació gastronòmica, a través de presentacions a Nova York. Edició d'una guia de l'oferta de restauració, comerç i mercats (pàg.56)
- L'estratègia de mercats consistí en el manteniment dels ja consolidats (Regne Unit, Itàlia, França, Alemanya i el mercat estatal), i una presència esporàdica a Irlanda i Escandinavia, destinacions que es veuen com a mercats molt potencials.

Pel que fa a la Publicitat i el merchandising es substituïren els anuncis per campanyes de publicitat en mitjans escrits, en base a imatges relacionades a l'obra de Gaudí. Les insercions publicitàries en mitjans externs van ser als mitjans següents: GGO-Especial Antoni Gaudí. *150 anys d'un geni;* Guia B-Guided. *Ciutat vella;* Nova Ciutat vella; *The arts Newspaper.*

82 Op. Cit. Pág. 49-50
83 Op. Cit. Pág. 53-55

La creació del nou departament de Premsa i comunicació [84] donarà a conèixer Barcelona com a destinació turística: rodes i notes de premsa, viatges de premsa, 8 reportatges a TVE, així com presentació de l'Any Gaudí en diverses ciutats.

El projecte de Turisme de Barcelona es caracteritza, analitzant les més de vint memòries darreres, pel que segueix:
a.- Turisme de Barcelona ha realitzat un treball permanent d'enquestes als visitants que li ha permès constatar que l'oferta arquitectònica, urbanística i cultural de la ciutat era molt ben valorada. Sense aquestes enquestes qualitatives, sobre continguts, gens habituals en el sector turístic, en el que gairebé sempre les enquestes es refereixen al nivell de satisfacció pels serveis rebuts les infraestructures d'allotjament i restauració, de transport i ambientals (sorolls, etc), probablement no hauria crescut el producte de turisme cultural de la manera espectacular com ho ha fet.
b.-Es mantenen els convenis de col·laboració amb les entitats quan funcionen i any rere any, s'incrementen els contactes, tant per la via de la demanda externa com la propiciada pel propi ens, de manera equilibrada.
c.- L'obertura de la Casa Batlló, al públic turístic a finals de 2001, demostra que la pressió externa sobre el producte Gaudí ha generat una presa de decisions en la que el patrimoni públic ha quedat més mal situat en la jerarquització d'objectius patrimonials. Devem a Giralt-Miracle, comissari de l'Any Gaudí, i a les seves dots personals, bona part de l'èxit d'aquest esdeveniment. Turisme de Barcelona viu en el dia a dia, les tensions entre l'oferta i la demanda cultural i monumental, atenent de manera extraordinària la demanda, però incidint insuficientment en la reorganització dels recursos culturals, segons els objectius més enllaçats amb la projecció de la cultura en el turisme a llarg termini.
d.- Del primer pre-bus turístic al bus turístic actual, es dona un creixement quantitatiu espectacular i també, un canvi de clientela important. El darrer any estudiat, el públic que més va utilitzar el bus turístic va ser l'anglès, i el primer any, eren majoritàriament barcelonins.
e.-Un altre element rellevant, és el creixement d'articles en les planes de diaris i revistes periòdiques especialitzades en art i cultura sobre Barcelona. S'ha passat d'una propaganda molt comercial, a una publicitat específica indirecta i des de la iniciativa dels mitjans exteriors més que produïts per les pressions des de l'interior. El nivell d'atractivitat de Barcelona ha anat en augment, afavorint la negociació a la inversa. Dit d'una altra manera, Barcelona cada vegada pot escollir més amb qui i com es presenta.

84 Op. Cit. Pág. 56-58

f.- L'estructura de les memòries, però, globalment no ha canviat. Es presenten les xifres i l'estructura de la gestió segons organigrama. Però la gran política no ha canviat. Arribats a un cert nivell en el que els objectius i els resultats gairebé sempre són positius, semblava evident que introduirien en les memòries aspectes més qualitatius: visitants il·lustres amb nom i cognoms, aportacions i innovacions al programa ja des de l'òptica qualitativa en els estudis de públic, etc. La pressió creixent de la representació dins l'ens de la Cambra, (hotelers, agents de viatge, etc.) que pressionen sense interrupció a favor de l'ocupació hotelera, del creixement turístic, etc. poden fer desequilibrar l'ens de gestió Turisme de Barcelona amb conseqüències nefastes. El sector cultural no pressiona ni amb aquesta contundència ni insistència.

g.- La valoració global a Turisme de Barcelona, analitzades memòries, es d'excel·lent. El punts dèbil, des de la perspectiva del turisme cultural: no decidir-se a intervenir directament sobre la reorientació, la diversificació i sobretot, no prendre mesures, ara que és el moment, a favor de l'assentament en l'imaginari del turisme cultural de futur. En les ciutats que funcionen en el temps, el valor cultural i el valor turístic coincideixen. Tots els exemples analitzats en els que el valor turístic no coincideix amb el cultural, i sobretot amb el monumental i artístic, sofreixen un procés de banalització que acaba quan el producte ha acabat el cicle. En naufragi. No veiem indicis en les memòries d'un reorientament en aquest sentit. Barcelona s'ha de decidir sobre què vol ella mateixa que sigui el seu principal element patrimonial, jerarquitzar i executar tot tipus de polítiques a l'abast per aconseguir-ho. Crec que el primer lloc, correspon al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

6 Les guies turístiques

Anàlisi quantitativa de les guies turístiques

En aquest treball tal i com hem referit a l'introducció al document, hem volgut estudiar les guies turístiques conservades a la Biblioteca de Catalunya i a l'Arxiu Històric de la Ciutat. L'objectiu principal de la cerca era obtenir un estudi amb resultats quantitatius paral·lel al que veurem més endavant en l'anàlisi de la revista *Barcelona Atracción*, per tal de visualitzar diversos elements que han de respondre a una de les hipòtesis del treball: Barcelona i Catalunya s'han promocionat conjuntament? Les guies, indiscutible eina comunicativa i promocional, han estat importants en tots els períodes que volem estudiar?. Som conscients que les dues fonts d'informació projectaran uns resultats esbiaixats, però en qualsevol cas ens ofereixen uns primers resultats que ens permeten, ni que sigui, de manera suferficial, fer-nos una idea d'aquesta eina de comunicació turística tant rellevant.

Tal i com direm una mica més endavant, aquest material en aquest moment no està catalogat de manera informatitzada. És, una vegada més el resultat de l'escassa demanda d'aquest material com a eina d'estudi. Els períodes estudiats, són més amplis que els que hem treballat en el cas de la revista *Barcelona Atracción*. Ho hem fet perquè aquesta es una part complementària del treball i voliem veure també la publicació de guies tenia relació amb l'etapa de la revista BA.

Metodologia

La recerca de les guies turístiques que s'ha portat a terme per l'estudi d'aquest apartat s'ha fonamentat en la recerca a dos fons documentals: l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i la Biblioteca Nacional de Catalunya. S'han consultat les guies de Barcelona ciutat o d'altres àmbits geogràfics que es referien a la mateixa ciutat.

El procediment de recerca en ambdós espais ha consistit en la cerca de totes les guies turístiques registrades amb data de publicació en els fitxers manuals, de manera que les guies sense data no s'han tingut en consideració donat que no permetien establir una seqüència cronològica paral·lela a un context històric o bé s'hauria hagut d'establir segons un criteri de caràcter aleatori.

El nombre total de publicacions consultades ha sigut de 135, amb una mostra que s'inicia el 1900 i finalitza el 1990, tenint en consideració que en alguns casos es disposa d'un exemplar o més per any i en altres casos no se n'ha disposat de cap.
Cal remarcar que a fi de poder determinar els resultats amb una major riquesa analítica s'ha procedit a establir la temporalitat estudiada en 8 períodes relacionats amb etapes històriques: Fins a la Mancomunitat, Dictadura, República, Guerra civil, primera post-guerra, el darrer tram de la revista *Barcelona Atracción*, fins a la democràcia i fins a l'any noranta. (1900-1913, 1914-1922, 1923-1930, 1931,1936, 1937-1944, 1945-1954, 1955-1974 i 1975-1990). No s'ha treballat en aquest capítol la darrera etapa perquè els canvis que suposen els JJOO de Barcelona i la posada en marxa de l'ens de promoció Turisme de Barcelona, suposen un allau de canvis que per si mateixos mereixen un estudi apart.

D'altra banda, s'ha procedit a la realització d'una cerca per paraula clau a través de la base de dades disponible per part de l'Arxiu històric de la Ciutat de Barcelona amb la qual s'han identificat un total de 216 guies referents a Barcelona en relació amb la cultura o el patrimoni, destacant que d'aquestes el 53,24% es publicaren a partir del 1990 de les quals el 10,43% pertanyen a l'any '92 coincidint amb la celebració dels JJOO i el 8,69% són publicades l'any 2002, la majoria en motiu de l'Any Gaudí.

En referència a la recollida de dades de les guies turístiques analitzades s'han extret dues tipologies de dades, en una primera fase s'han identificat les característiques tècniques de la publicació com el títol, l'any de publicació, el lloc de publicació, col·lecció a la qual pertany, etc. Una vegada obtingudes aquestes dades més rutinàries s'ha procedit a extreure un seguit de dades que han permès la realització d'una anàlisi més qualitativa i profunda de la publicació a partir d'una descripció-resum de la guia en la qual es determinaven els continguts bàsics i els seus trets especials com els monuments citats, les rutes proposades al viatger, serveis i recomanacions, etc. L'observació de les imatges que es presentaven a la guia ha sigut un altre aspecte a valorar, donat que ha permès saber quins eren els indrets de la ciutat de Barcelona que el

turista podia conèixer prèviament a la visita i per tant quina era la imatge preexistent de la ciutat.

Finalment, s'ha procedit a la recopilació de citacions que podien ser rellevants des d'un punt de vista de la caracterització del vocabulari emprat en l'època de publicació de la guia o bé la valoració que es tenia de determinats monuments que a través de com se'n parlava.

Aquesta metodologia ha permès establir una caracterització de les guies turístiques referents a Barcelona a partir d'una anàlisi quantitativa referent als trets bàsics de les guies que conformen les dades tècniques de la publicació i una anàlisi qualitativa que determina les particularitats de les guies en funció de la seva contextualització en fets històrics concrets i les dades descriptives obtingudes de cadascun dels exemplars analitzats.

Anàlisi quantitativa

L'anàlisi quantitativa de les guies turístiques queda dividida en sis apartats que s'han definit a partir de les característiques tècniques de les publicacions estudiades que s'han considerat més rellevant a efectes de l'estudi.

En primer lloc es tracta l'any de publicació de les guies consultades per tal de definir en quins períodes hi ha una major concentració de publicacions. Seguidament es presenta l'àmbit geogràfic que comprenen les publicacions, és a dir, des de quin punt de vista geogràfic rep la informació el turista, podent ésser Barcelona, Catalunya, Espanya…

El tipus de publicació és un altre tema que es tracta per tal de quantificar quina és la proporció de guies que pertanyen a una col·lecció o per el contrari determinar si són una publicació de caràcter independent, podent observar en quin grau es produeix una publicació puntual sense continuïtat. Un altre tret a destacar és l'idioma de publicació de la guia turística, establint en certa manera la projecció que podia tenir la publicació. El lloc d'edició és un altre aspecte que s'ha considerat rellevant per tal de definir el principal indret emissor de guies turístiques referents a Barcelona. Per últim, s'ha tingut en consideració l'origen dels autors com a punt de referència de qui produïa les guies turístiques que parlaven de Barcelona, és a dir, si eren persones del propi país o si per el contrari eren de l'estranger.

Una vegada determinats els punts que es tractaran de forma quantitativa es procedeix a la seva definició.

Any de publicació de les guies turístiques

L'any de publicació de les guies turístiques representa una dada molt interessant per tal de poder determinar d'una banda la concentració del nombre de guies per els períodes establerts subjectes a l'estudi i per l'altre poder determinar la resta de trets a destacar tant a nivell quantitatiu com posteriorment qualitatiu, essent aquest una característica molt important a l'hora de poder determinar les tendències per èpoques i en relació a fets històrics.

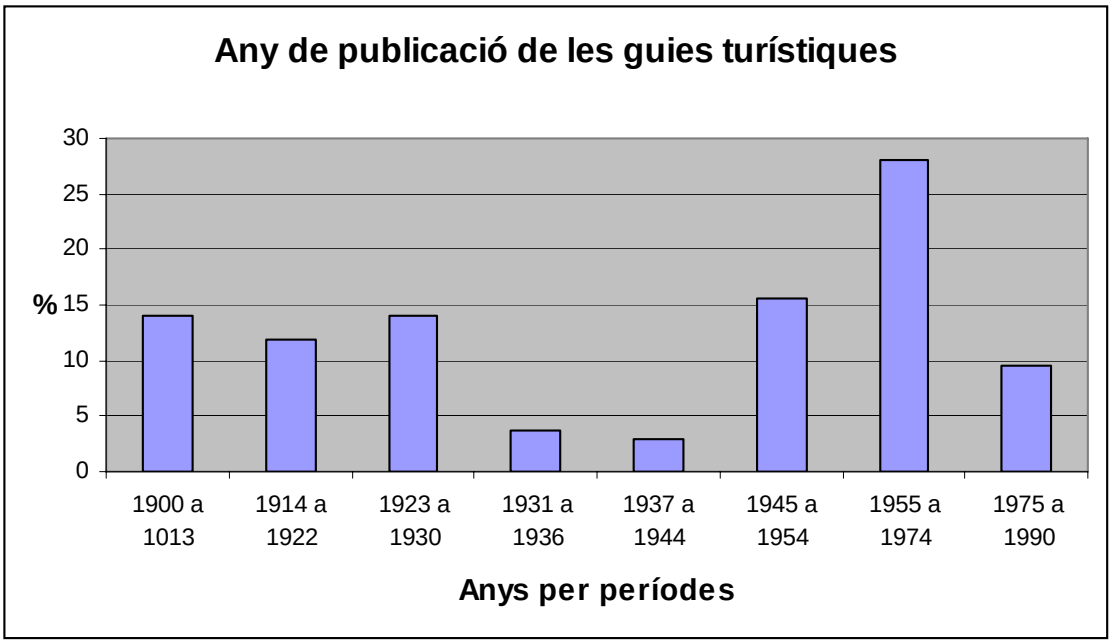
Així, doncs, tal i com es pot observar en la gràfica que es presenta a continuació durant els tres primers períodes (1900-1913, 1914-1922 i 1923-1930) es disposa d'un nombre de guies bastant estable amb percentatges que van entre l'11,85 i el 14,07% del total de publicacions consultades, destacant que es produeix un descens en el nombre de guies disponibles en el període corresponent a la República (1931-1936) amb un 3,70% del total, el qual es redueix encara més durant els anys que comprenen la Guerra Civil i la postguerra (1937-1944), amb una mostra de només el 2,96% respecte el total de publicacions, destacant que les incloses en aquest període corresponen als anys compresos entre el 1940 i 1943, de manera que no s'han trobat exemplars publicats durant la Guerra Civil, essent un fet normal donada la situació política interna i externa del país.

A partir del període 1945-1954 el nombre de guies turístiques torna a esdevenir rellevant, havent-se disposat d'una mostra que compren a l'entorn del 15,56% del total.

El major nombre de publicacions correspon al període comprès entre el 1955 i el 1974 amb quasi un 30% de les guies, la qual cosa s'explica pels successos històrics entre els quals cal posar de relleu el boom turístic a l'Estat espanyol i especialment a Catalunya.
En el període referent a la tornada a la democràcia es redueix novament la mostra de guies turístiques disponibles.

És interessant remarcar que l'any que concentra un major nombre de guies és el 1952, disposant a la mostra de 9 exemplars que representen el 6,67% del total de publicacions estudiades, aquest fet es pot associar a la celebració del Congrés Eucarístic Internacional, el qual fou un esdeveniment notable tant per la seva magnitud com pel nombre de visitants que va atreure.
El 1929 és un altre dels anys que concentra una gran producció de guies i especialment sobre Barcelona, donada la celebració de l'Exposició Universal de Barcelona del '29, amb un total de 8 guies que representen el 5,92% de la mostra.

Gràfica 1: Any de publicació de les guies turístiques

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

Àmbit geogràfic de les guies turístiques

L'àmbit geogràfic de les guies turístiques analitzades s'ha obtingut a partir de l'abast geogràfic en la informació presentada en cadascuna de les publicacions i a través del títol de la guia, determinant sis visions diferents:

- Barcelona com a tema central i únic de la guia.
- Catalunya, destacant dintre del context de Catalunya un apartat dedicat a Barcelona.
- Barcelona i Catalunya, dedicant especial atenció a Barcelona com a destinació turística d'interès i a indrets destacats de la resta de Catalunya que cal visitar.
- Espanya, tenint present dintre del context d'Espanya, Barcelona com a destinació turística d'interès.
- Espanya i Portugal, oferint informació d'ambdós països i dintre l'apartat dedicat a Espanya es tracta el tema de Barcelona com a ciutat a visitar.
- Altres, en el qual es destaca Barcelona com a destinació turística però es tracten altres indrets d'interès com les poblacions del seu entorn o bé en àmbits geogràfics superiors incloent les Illes Balears i Catalunya en la mateixa publicació.

És interessant observar que la majoria de les guies analitzades (54,81%) es refereixen a Barcelona com a tema únic i central, és a dir, una mica més de la meitat de les guies han servit per veure en concret quan es tractava Barcelona com a ciutat turística de forma independent quins trets es ressaltaven de la ciutat.

Per períodes en termes relatius es denota un predomini de Barcelona com a àmbit geogràfic únic amb percentatges que ronden el 50% dels casos o bé el superen amb escreix, tot i que en els períodes que comprèn la República i el referent entre els anys 1945 i 1954 el percentatge és del 20 i 31,58% respectivament, destacant-se el predomini d'altres èpoques. Cal destacar que durant el període corresponent a la Guerra Civil i la postguerra les publicacions detectades fan únicament referència a Barcelona, les quals són essencialment iniciatives privades de caràcter local.

En segon lloc es troben les guies generals d'Espanya amb un 22,22% de la mostra en les quals també es tractava de Barcelona com a ciutat d'interès turístic. Tot i ser un àmbit geogràfic més o menys present en quasi tots els períodes establerts cal destacar que entre el 1900 i 1913 no s'han identificat guies generals d'Espanya, tal i com ha succeït durant el període de la Guerra Civil i la postguerra.

La tendència seguida en la resta de períodes en termes relatius cal destacar un augment des del 1914-1922 amb un 12,50% dels casos a un 40% en el període que comprèn la República (1931-1937) i una tendència a la reducció d'aquest àmbit geogràfic en les guies turístiques en el 1945-1954 amb un 47,37% a un 15,38% el 1975-1990.

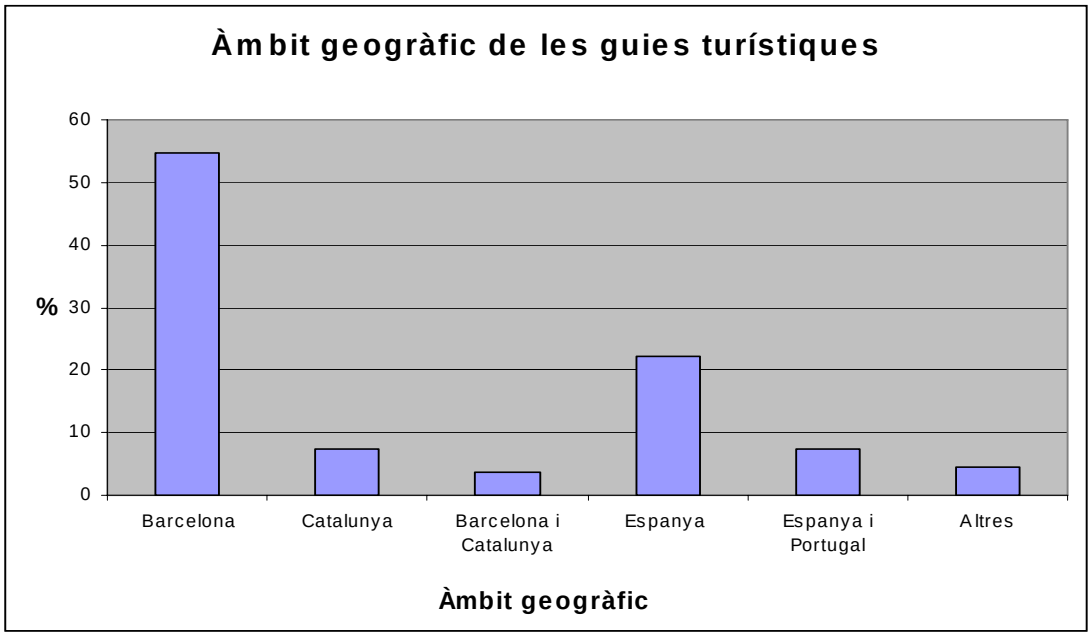
Catalunya com a àmbit geogràfic turístic presentat a les guies es troba en un 7,41% dels casos, la qual cosa representa una temàtica poc freqüent que comença a aparèixer a partir del període que s'inicia el 1945, obtenint la màxima presència en el període 1955-1974 amb un 17,50% de la mostra.

D'altra banda, la presentació conjunta de Barcelona i Catalunya en una mateixa guia com a temes centrals és poc present al llarg de la història amb només un 3,70% dels exemplars analitzats.

Cal destacar, però que si bé durant els primers anys no era una àmbit geogràfic gaire considerat alhora de presentar una guia, aquest si que adquireix un pes rellevant durant el període 1914-1922 amb un 18,75% de les publicacions analitzades, el qual no es torna a considerar fins el període que s'inicia el 1955.

En relació a aquest fet si que és interessant observar com la categoria "Altres" la qual inclou tant les guies que fan referència a Barcelona i el seu entorn com les referents a Barcelona, Catalunya i les Balears, destacant també com a minoritària al llarg dels temps (4,40%) han tingut una presència més evident durant tot el període temporal estudiat excepte en els períodes que inclouen la República, la Guerra Civil i la postguerra i d'ençà el 1975 fins el 1990.

Gràfica 2: Àmbit geogràfic de les guies turístiques

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

Taula 1: Àmbit geogràfic de les guies turístiques

Àmbit Geogràfic	**(1900-1913)**	**(1914-1922)**	**(1923-1930)**	**(1931-1936)**	**(1937-1944)**	**(1945-1954)**	**(1955-1974)**	**(1975-1990)**	**Total**
Barcelona	68,42%	56,25%	73,68%	20,00%	100,00%	31,58%	47,50%	61,54%	54,81%
Catalunya	-	-	-	-	-	5,26%	17,50%	15,38%	7,41%
Barcelona i Catalunya	-	18,75%	-	-	-	-	2,50%	7,69%	3,70%
Espanya	-	12,50%	15,79%	40,00%	-	47,37%	30,00%	15,38%	22,22%
Espanya i Portugal	21,05%	6,25%	5,26%	40,00%	-	10,53%	-	-	7,41%
Altres	10,53%	6,25%	5,26%		-	5,26%	2,50%	-	4,44%
Total	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

La consideració de la Península Ibèrica de manera global també és una tendència que s'ha pogut observar a través de les guies estudiades amb un

7,41% del total de la mostra, destacant que si bé era una pràctica bastant palesa durant els primers períodes analitzats té la seva major concentració durant els anys inclosos en el període 1931-1036 amb un 40% dels casos. És interessant observar que tot i que entre el 1945 i 1954 torna a aparèixer la consideració d'aquest àmbit geogràfic en la producció de guies turístiques amb 10,53% dels casos en aquest període, la inclusió d'Espanya i Portugal en una mateixa guia decau completament sense cap manifestació a partir del 1955.

Tipus de publicació de les guies turístiques

Una altra dada que és interessant analitzar és el tipus de publicació que s'ha realitzat de les guies turístiques, és a dir, si formen part d'una col·lecció o si per el contrari són una publicació de caràcter independent.

De la mostra total de guies turístiques analitzades el 54,81% representen publicacions independents, de manera que es creaven a partir d'una iniciativa privada d'un autor o editorial que estava interessada en portar a terme una guia turística sense integrar-la en cap col·lecció.

Aquest tipus de publicació s'ha donat en totes les èpoques, però en algunes ha predominat més que en altres, destacant que en el període 1923-1930 aquesta forma de publicació es dóna en el 73,68% dels casos, tenint un pes també rellevant en els períodes 1900-1913 i 1955-1974 amb valors per sobre del 50%. Per contra en la resta de períodes aquestes publicacions són presents amb una proporció menor que les guies pertanyents a col·leccions, destacant que el menor pes percentual es concentra sobretot entre els períodes 1931-1936 i el 1945-1954, amb valors que oscil·len entre el 20 i el 37% dels casos.

En referència a les guies incloses en una col·lecció aquestes representen un 45,19% del total de casos analitzats, destacant l'existència de tres col·leccions com les més freqüents a nivell de guies turístiques, les quals són les guies *Michelin* (6,67%), les *Guides Bleus Illustrés* de l'editorial *Hachette* (4,44%) i la *Select Guide* publicada per la Sociedad de Atracción de Forasteros (7,41%), les dues primeres encara vigents avui dia i la tercera deixada de publicar abans de la desaparició de la mateixa SAF.

És interessant tenir en consideració que tot i que en alguns períodes la presència de guies pertanyents a les col·leccions de *Michelin* o *Hachette* és poc rellevant en referència a la totalitat de la mostra si que és important des d'un punt de vista qualitatiu, ja que aquestes han sigut les grans guies de la història del viatger a nivell internacional durant el segle XX, havent perdurat des de la

seva creació fins als nostres dies amb una clara evolució en el seu contingut, estètica, etc.

La disponibilitat de mostres de guies *Michelin* s'han pogut identificar més o menys al llarg de tota la periodicitat estudiada, encara que han representat un major pes en el període 1931-1936 amb un 20% dels casos. No es disposa de cap exemplar referent als períodes 1937-1944 i 1975-1990.

En referència a les *Guides Bleus Illustrés d'Hachette* és un cas semblant a l'anterior, destacant també el període 1931-1936, el qual presenta una major concentració a nivell percentual d'exemplars corresponents a aquesta col·lecció. D'altra banda, els períodes que no han disposat de cap mostra referent a les guies *d'Hachette* han sigut 1900-1913, 1914-1922 i 1937-1944.

Cal destacar que és perfectament comprensible no haver trobat guies turístiques d'aquestes col·leccions de caràcter internacional durant el període 1937-1944, donades les circumstàncies poc favorables per l'entrada de turistes estrangers a Catalunya a causa de la Guerra Civil i la dura postguerra, que si bé pot ser que existeixi alguna guia d'aquesta època no ha sigut conservada en els fons documentals consultats.

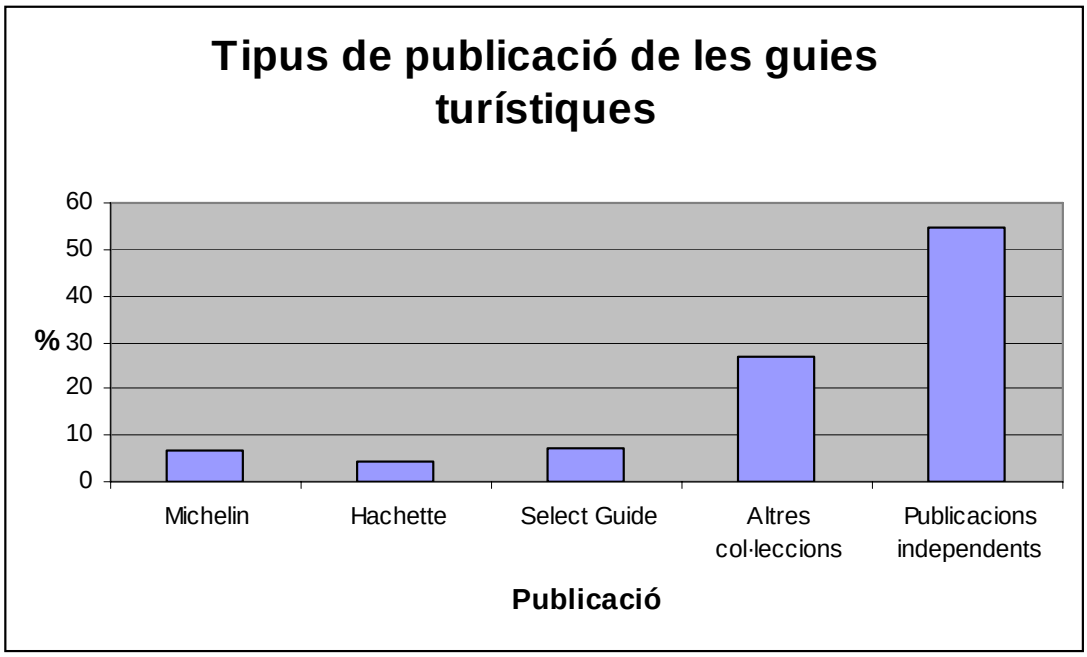
La *Select Guide*, per la seva banda, es destaca per la seva curta durada quant a continuïtat de publicació amb un total de deu volums publicats des del 1910 al 1921, portant a terme a l'entorn d'una publicació anual.

Tot i que l'activitat de la *Sociedad de Atracción de Forasteros* que era qui publicava aquestes guies, tal i com ja s'ha esmentat, no va deixar la seva activitat fins una vegada començada la Guerra Civil el 1936, però si que va abandonar la publicació de les guies d'aquesta col·lecció, segurament per poder concentrar esforços cap a altres vies per aconseguir les fites marcades des de la pròpia societat.

En conjunt la resta de guies compreses en alguna col·lecció no referent a cap de les anteriorment esmentades representen el 26,67% restant, les quals han tingut una presència rellevant al llarg de tot el segle XX amb valors que han rondat fins al 50% dels casos analitzats, tot i que cal destacar que durant alguns períodes han tingut un menor pes relatiu, com és el cas dels anys compresos entre el 1914 i el 1922 amb cap guia que pertanyés a col·leccions varies o el 1923-1930 quan es comença a recuperar aquest tipus de publicació amb un 10,53% dels exemplars.

Un altre descens del nombre de publicacions d'aquestes característiques es troba en el període 1955-1974 amb un 25% dels casos.

Gràfica 3: Tipus de publicació de les guies turístiques

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

Taula 2: Tipus de publicació de les guies turístiques

Tipus de publicació	**(1900-1913)**	**(1914-1922)**	**(1923-1930)**	**(1931-1936)**	**(1937-1944)**	**(1945-1954)**	**(1955-1974)**	**(1975-1990)**	**Total**
Michelin	5,26%	12,50%	10,53%	20,00%	-	10,53%	2,50%	-	6,67%
Hachette	-	-	5,26%	20,00%	-	5,26%	5,00%	7,69%	4,44%
Select Guide	15,79%	43,75%	-	-	-	-	-	-	7,41%
Altres col·leccions	26,32%	-	10,53%	40,00%	50,00%	47,37%	25,00%	46,15%	26,67%
Publicacions independents	52,63%	43,75%	73,68%	20,00%	50,00%	36,84%	67,50%	46,15%	54,81%
Total	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

Idiomes de les guies turístiques

L'idioma de les guies és un altre aspecte a considerar, tenint present doncs el caràcter de projecció exterior que podien tenir les publicacions realitzades que tractaven de la ciutat de Barcelona.

Les guies turístiques analitzades han presentat com a llengua predominant el castellà amb un 62,96% dels casos, seguit del francès en un 16,30%. La resta de llengües com l'anglès, l'alemany i fins i tot el català tenen una presència quasi testimonial en les guies turístiques del període temporal subjecte d'estudi.

El fet que el castellà i el francès hagin sigut les dues llengües predominants s'explica pel fet d'haver sigut d'una banda, el castellà la llengua de projecció de Catalunya i especialment de Barcelona a nivell estatal i internacional als països llatino-americans i de l'altra el francès com a llengua de coneixement de Barcelona a nivell internacional per excel·lència, donada la importància de París com a capital mundial. Tal i com es pot observar a la taula precedent la resta de llengües han adquirit un major pes durant els darrers períodes establerts.

En referència a les publicacions en català no se n'han trobat fins els dos últims períodes a excepció d'una petita mostra situada entre el 1923 i el 1930, possiblement aquest fet també ha sigut degut a una pèrdua de documents en català produïda durant la Guerra Civil que no han pogut ser recopilats i entrats als fons documentals consultats.

L'alemany, per la seva banda, no ha sigut considerat en les publicacions de guies turístiques fins el penúltim període establert.

És interessant esmentar l'existència de dos casos minoritaris, l'un escrit en esperanto subjecte de la celebració a Barcelona del *Korgreso Internacia Esperantista* i l'altre escrit en italià.

També és interessant remarcar l'existència d'una tendència no molt estesa però estadísticament percebuda com és el cas de la publicació de guies amb més d'un idioma, havent-se identificat casos de dos, tres o fins i tot quatre idiomes la qual cosa en termes relatius representa un 6,66% del total de guies analitzades.

El cas de guies en dos idiomes es troba especialment en els primers períodes estudiats i solen correspondre a la combinació del castellà i el francès, tot i que també s'identifica un cas en el qual es dóna la informació en castellà i portuguès.

Taula 3: Idioma de les guies turístiques

Idioma	(1900-1913)	(1914-1922)	(1923-1930)	(1931-1936)	(1937-1944)	(1945-1954)	(1955-1974)	(1975-1990)	Total
Català	-	-	5,26%				10,00%	15,38%	5,19%
Castellà	63,16%	81,25%	63,16%	40,00%	100,00 %	73,68	47,50%	69,23%	62,96%
Anglès	5,26%	-	-	-	-	10,53	7,50%	7,69%	5,19%
Francès	21,05%	12,50%	15,79%	40,00%	-	15,79	17,50%	7,69%	16,30%
Alemany	-	-	-	-	-	-	7,50%	-	2,22%
Altres	5,26%	-	-	-	-	-	2,50%	-	1,48%
2 idiomes	5,26%	6,25%	10,53%	-	-	-	-	-	2,96%
3 idiomes	-	-	-	20,00%	-	-	5,00%	-	2,22%
4 idiomes	-	-	5,26%	-	-	-	2,50%	-	1,48%
Total	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

D'altra banda, les guies en tres idiomes es presenten en dos períodes, el corresponent al 1931-1936 amb una combinació de castellà, francès i portuguès al oferir la informació turística i en el període 1955-1974 donant la informació en castellà, francès i anglès.

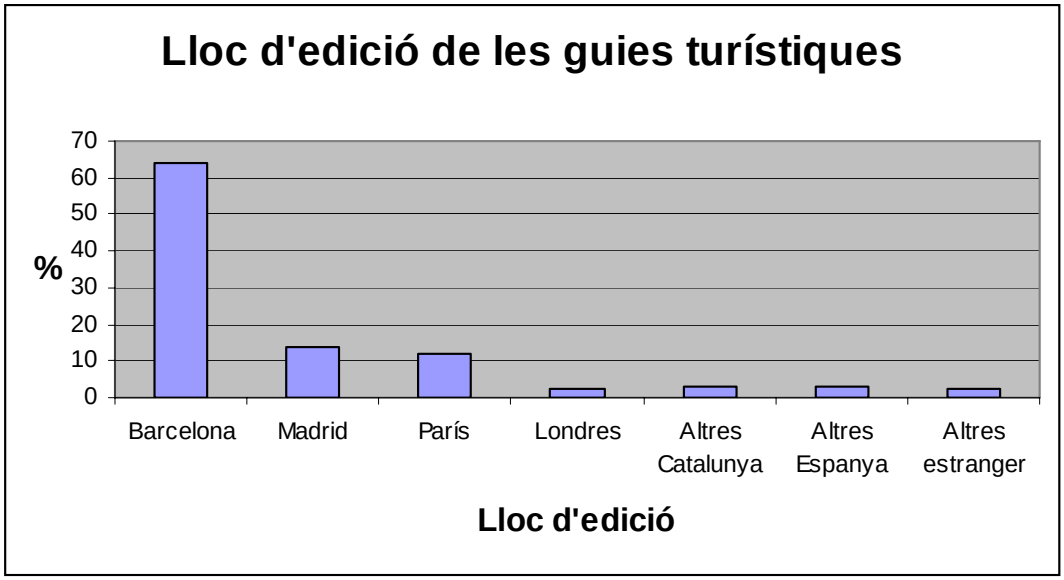
Finalment, destacar l'existència d'algunes guies amb quatre idiomes corresponents als períodes 1923-1930 i 1955-1974, oferint la informació en castellà, francès, anglès i alemany.

Lloc d'edició de les guies turístiques

El lloc d'edició també representa una dada rellevant a considerar, ja que ofereix la possibilitat de determinar on es produïa l'edició de guies turístiques al llarg del segle XX.

A partir de les dades obtingues de les guies analitzades s'observa que Barcelona era on es produïen la majoria de les seves pròpies guies amb un 63,91% dels casos com a tendència general en tots els períodes establerts a excepció del període republicà en el qual la majoria de publicacions provenen de Madrid. El 36,09% restant correspon a publicacions realitzades tant a l'estranger com a altres indrets de Catalunya o de l'Estat espanyol, destacant que Madrid és la segona ciutat en nombre de publicacions que es refereixen a Barcelona des de diversos àmbits geogràfic amb un 13,53% dels casos en tots els períodes excepte els dos primers establerts i el corresponent a la Guerra Civil i la postguerra.

Gràfica 4: Lloc d'edició de les guies turístiques

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

París és una altra ciutat on la producció de guies referents a Barcelona hi és present associada especialment a la producció de guies sota una col·lecció, com pot ser el cas de les *Guides Bleus Illustrés* de l'editorial *Hachette*.

Taula 4: Lloc d'edició de les guies turístiques

Lloc edició	(1900-1913)	(1914-1922)	(1923-1930)	(1931-1936)	(1937-1944)	(1945-1954)	(1955-1974)	(1975-1990)	Total
Barcelona	73,68%	81,25%	63,16%	20,00%	100,00%	55,56%	58,97%	61,54%	63,91%
Madrid	-	-	21,05%	60,00%	-	27,78%	12,82%	7,69%	13,53%
París	10,53%	18,75%	15,79%	20,00%	-	5,56%	12,82%	7,69%	12,03%
Londres	5,26%	-	-	-	-	5,56%	-	7,69%	2,26%
Altres Catalunya	5,26%	-	-	-	-	-	5,13%	7,69%	3,01%
Altres Espanya	-	-	-	-	-	5,56%	5,13%	7,69%	3,01%
Altres estranger	5,26%	-	-	-	-	-	5,13%		2,26%
Total	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

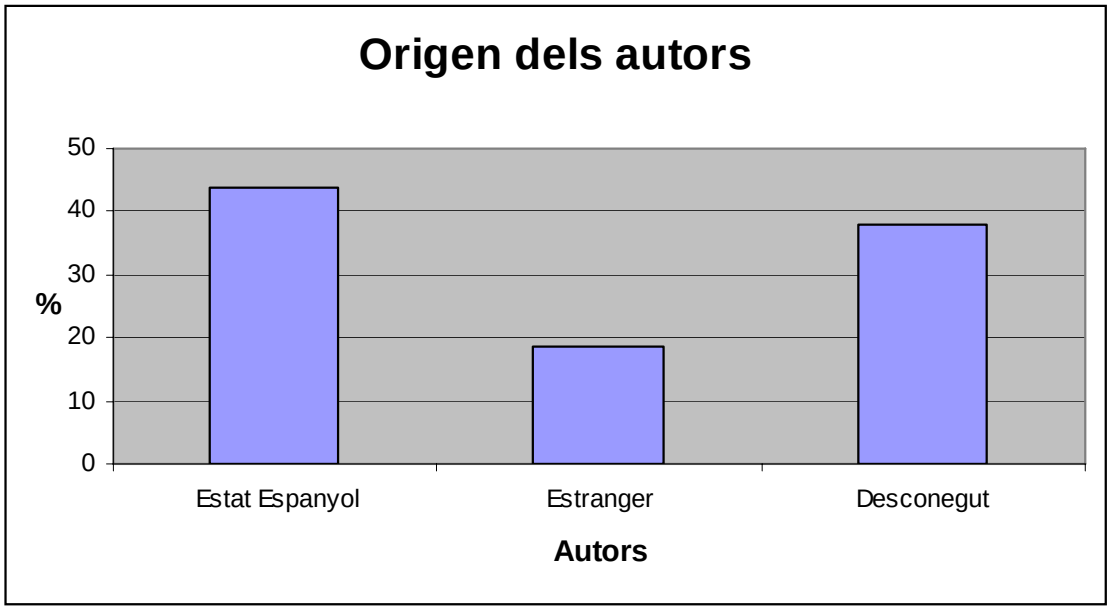
Altres indrets on s'ha produït l'edició de guies turístiques fora de les grans capitals es troba Sant Vicens dels Horts, Sant Sebastià o Llavallois, present sobretot en les guies editades a principis de segle (1900-1913) o bé a partir del 1955.

Origen dels autors

Per tal de poder identifica qui eren les persones que escrivien, especialment sobre Barcelona, tot i que també tenint en compte la resta d'àmbits geogràfics es destaca de forma global un 37,78% del total de guies que formen la mostra en les quals no hi consta el nom de l'autor, principalment pertanyents a una col·lecció de guies turístiques en les quals imperava el nom de la "marca" per sobre de la persona que hagués escrit la guia.

Del 62,79% de guies de les quals es disposa el nom de l'autor el 43,70% són d'origen espanyol i el 18,52% són estrangers. Aquestes dades en termes generals queden paleses en la tendència global dels períodes estudiats, sempre amb un clar predomini dels autors de casa *versus* els autors estrangers.

Gràfica 5: Origen dels autors de les guies turístiques

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

Taula 5: Origen dels autors de les guies turístiques

Origen Autors	(1900-1913)	(1914-1922)	(1923-1930)	(1931-1936)	(1937-1944)	(1945-1954)	(1955-1974)	(1975-1990)	Total
Estat Espanyol	36,84%	62,50%	36,84%	40,00%	100,00 %	52,63%	37,50%	30,77%	43,70%
Estranger	10,53%	6,25%	5,26%	40,00%	-	21,05%	30,00%	23,08%	18,52%
Desconegut	52,63%	31,25%	57,89%	20,00%	-	26,32%	32,50%	46,15%	37,78%
Total	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Font: Dolors Vidal, Font secundària: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i Biblioteca de Catalunya.

Com a conclusions que permeten una caracterització genèrica de les guies turístiques referents a Barcelona es destaquen els següents punts:

- L'àmbits geogràfic predominant en les guies turístiques és Barcelona de forma única.
- El principal lloc d'edició de les publicacions turístiques és la mateixa ciutat de Barcelona.
- El castellà és l'idioma més emprat en les guies turístiques, tot i que el francès té un pes relatiu molt important, destacant-se com a idioma de projecció exterior.
- Les guies turístiques en la majoria dels casos són publicacions de caràcter independent, tot i que la producció de guies sota una col·lecció també presenten un pes rellevant.

- Els autors de les guies són fonamentalment de l'Estat espanyol, per tant amb una producció portada a terme des de la mateixa destinació turística.

Hem aportat informació d'algunes d'aquestes guies analitzades. Annex VIII, Volum II.

Una guia singular: la de 1934, editada per la Societat d'Atracció de Forasters

La guía del turista en Barcelona

L'any 1934, la Societat d'Atracció de Forasters, edita la *Guía del Turista en Barcelona*. Consta de 78 planes numerades, 78 no numerades de publicitat i una per l'índex sense numerar, una amb el títol Barcelona, sense numerar, i una amb l'escut de la Societat d'Atracció de Forasters, amb l'adreça i telèfon també sense numerar. Tot el text en castellà i els anuncis en castellà majoritàriament i alguns en anglès, català, alemany i francès.

Hem inclòs un resum, que ens permet visualitzar el concepte de guia turística d'un moment determinant de la història de Catalunya, corresponent al període republicà.

Les diferències amb el que avui s'entén en el sector editorial i en el sector turístic com una bona guia turística urbana, dista considerablement del planteig d'aquesta publicació. Per diversos motius (a), per el contingut dels onze capítols enumerats seguidament, (b), per l'organització interna d'aquests, (c), per que el destinatari finalista, el turista, es desdibuixa fàcilment enmig dels comentaris, (d) per el delicat equilibri que presenta la guia entre continguts que responen a garantir la informació al ciutadà i al mateix temps al turista.

Resseguir aquesta guia ens permet però avalar una de les hipòtesis d'aquest treball. Que el concepte difusió cultural, informació cívica i propaganda turística es troben en un gran espai comú.

Nosaltres presentem un resum dels capítols, donant un cert espai als que es relacionen amb el subjecte del nostre treball, els referits sobretot als monuments, l'art i la cultura. Hem resumit, de vegades només anunciat, els capítols de contingut més comercial, o fóra del nostre àmbit però val la pena veure el que consideren turistitzable.

La distribució del contingut escrit es el següent:

1.- La ciutat de Barcelona
2.- La ciutat moderna: Places, carrers, passetjos i avingudes. Parcs i Monuments
3.- Diversions públiques
4.- Temples
5.- Edificis notables, de caràcter oficial o públic, i curiositats diverses
6.- Edificis particulars notables
7.- La vida artística. Museus, exposicions, concerts, etc.
8.- Acadèmies, biblioteques, escoles i activitat docent en general
9.- La vida industrial i comercial. Grans fàbriques i empreses, bancs, borsa, etc.
10.- Vida esportiva
11.- La beneficència i les institucions socials.

El primer capítol, la presentació de Barcelona, comença dient que la ciutat és la primera ciutat del mediterrani, pel nombre d'habitants, per el seu magnífic port i per la importància creixent del seu comerç i de la seva indústria. El segon element que destaca es la seva temperatura, un concepte que no es deixa de repetir en tota propaganda i difusió turística. A part de la temperatura, la pressió atmosfèrica, gairebé inalterable durant tot l'any, la converteix en una ciutat turística i una excel·lent residència d'hivern.

Interessa immediatament donar una imatge de ciutat moderna i molt contemporània. De fet, en la presentació despatxa el llegat del centre històric amb una frase:

Barcelona, es aparte el casco antiguo donde cela los recuerdos del pasado, una urbe eminentemente moderna que ..

L'apologia a la modernitat es nodreix de diversos conceptes: El primer, l'eixample, plena de construccions modernes, d'arbres i d'opulència del present; es destaquen l'edifici de la Universitat, el Palau de Justícia, la Facultat de Medicina, l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau i la Sagrada Família. El segon element és el transport urbà, format per tramvies, autobusos, i els funiculars; d'aquests darrers se'n fa un elogi particular.

El següent paràgraf compara l'ocupació física i humana de Barcelona en el territori, no molt inferior a la de París. I gràcies a l'afany de modernització, la gran activitat que desplega i el cosmopolitisme inherent, sabem que aspira a convertir-se en un dels grans emporis europeus, un centre d'especulació importantíssim. Després sí que fa un repàs històric des de la creació de la ciutat fins a l'actualitat. Destaquem la informació que els seus bens

arqueològics i artístics han estat reunits a força de perseverança i sacrificis en els Museus, sostinguts per la Generalitat i l'Ajuntament. A part, informa que hi ha diverses col·leccions privades de gran interès.

No ens hem d'estranyar, doncs, continua, que Barcelona sigui actualment la primera ciutat de l'estat espanyol, per la seva bellesa i puixança com ha estat sempre en els segles. És, diu, la primera en adaptar i assimilar els invents, els progressos i les innovacions que han impulsat la marxa de la civilització[85].

El segon capítol, dedicat a la ciutat moderna, està dividit per elements urbanístics i constructius i per tant no ofereix cap possibilitat d'entendre la ciutat per zones, per llocs d'interès, o per itineraris. Parla de les millors places, els millors carrers, les avingudes, parcs i monuments. Quan parla de ciutat moderna, en aquest cas, no es refereix exclusivament a l'eixampla sinó a tots els carrers importants, inclosos els del centre històric, les rondes Sant Antoni i Sant Pere, etc. Els monuments fan referència sobretot als monuments dedicats a persones, i a molt pocs edificis monumentals. Acompayats d'una explicació més o menys breu, es refereixen els següents monuments: El de Cristóbal Colom, Prim, Antoni López, Güell i Ferrer, Clavé, Aribau, Rius i Taulet, Dr. Robert, Frederic Soler, Verdaguer, Galceràn i Marquet, Rafael de Casanovas, Aciscle Soler, Dant, Mistral, a l'aviador Duran, Pearson, Bolívar, Soler i Rovirosa, Dr. Andreu, Canònic Francesc Rodó. Després en una subcapítol, *Estatuas de ilustres personalidades de la historia de Cataluña* situades al Saló de Fermín Galán. Destaca que s'erigiren en monuments amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona. Els de Roger de Llúria, Pere Albert, Jofre el Pilós, Viladomat, Jaume Febré, Bernat Desclot, Ramon Berenguer el Vell i Pau Claris. Anomena cada un dels monuments amb una brevíssima explicació del més destacat de la seva biografia. El proper subcapítol parla dels bustos de catalans il·lustres, com Aguiló, Milà i Fontanals, Pepita Teixidor, Emili Vilanova, Joan Maragall, Victor Balaguer, Lleón Fontova i J. Batllé.

En el següent supcapitol, dedicat als *altres monuments*, s'anomena: la font de marbre de la plaça Palau, a la memòria del marquès de Campo Sagrado, una font de ferro fos a la plaça Macià (sense cap més atribut), la font de Diana de l'escultor Vallmitjana a la plaça de les Corts, l'estàtua de Manelic i la del Treball i Sant Jordi de Josep Llimona. En el parc de la Ciutadella, hi ha una altra font de pedra anomenada vulgarment paraigües i la notable escultura de marbre de Llimona, el Desconsol. També són importants les fonts antigues de les places Santa Anna, Boqueria, Sant Just i Santa Maria. Després parla de la Cascada

85 SOCIETAT D'ATRACIÓ DE FORASTERS (1934)Guia del Turista en Barcelona . Barcelona: Graficas Gost

Monumental de la Ciutadella, magnífica i imponent, d'estil grec i adornada amb pels "millors artistes catalans".

A partir d'ara anomena monuments a les construccions monumentals, com l'Arc de Triomf amb mides, materials de la fabrica de l'edifici i any de construcció. Segueixen monuments situats en edificis públics, com el del Dr. Valentí Carulla a la Facultat de Medicina, el de Barret a l'Escola Industrial, a Salvador Dato a la Quinta de la Salut l'Aliança, a Pau Gil a l'Hospital de Sant Pau i finalment, i aquí acaba el capítol a Marià Vayreda en el Palau de Belles Arts.

El capítol següent, dedicat a les diversions públiques, està subdividit en Teatres, Cinematrogràfs, Places de toros, Dancings i Music-Halls, i diversions a l'aire lliure.
En aquest capítol també es fa referència a tots i cada un dels locals, inclós el teatre Studium, els cinematògrafs Pathé Palace, Kursal i Pathé Cinema, etc. La separata Dancings i Music-Halls, conté un petit comentari global. Es a l'únic apartat on no hi consta cap nom de local i senzillament es fa saber que gairebé tots estan en el districte cinquè donant a la ciutat una *caracterización interessante.* En canvi, les diversions a l'aire lliure mereixen altra vegada, l'individualització i fins el transport públic necessari per arribar-hi.

El capítol següent, dedicat als Temples, omple vuit planes de text i enumera els temples dedicats al culte catòlic. L'adjectiu catòlic sembla indicar que es presentaran darrera edificis o llocs on s'hi celebren altres cultes però no és així. Amb un itinerari virtual en ziga-zaga, anomena i descriu breument els temples, en un total de trenta-sis, començant per la Catedral i tots els ubicats físicament al barri vell. Després, d'un costat a l'altre de l'eixample i finalment Bonanova i Pedralbes. Les explicacions més llargues corresponent a la Catedral, Santa Maria del Mar, La Mercè, Betlem, Sagrada Família i la Concepció. Aquestes dues darreres tenen aproximadament la mateixa dedicació textual. La descripció es força neutre en gairebé tots els casos si exceptuem l'adjectiu hermós dedicat a Santa Maria del Mar i la Sagrada Família. De la Catedral, informa del que el turista ha de visitar.

Ens interessa veure com a l'any 1934, es dedica el mateix gruix de text a la Sagrada Família i l'església de la Concepció. Altra vegada sorgeix l'idea que el que es projecta al turista és el que la Societat d'Atracció veu i viu com a ciutadans barcelonins.

El capítol dedicat als edificis notables i curiositats diverses, amplia el seu espai explicatiu molt considerablement. Es fa al·lusió, per aquest ordre, al Palau de la Generalitat, al Parlament de Catalunya, a l'Ajuntament, Govern Civil,

Comandància Militar, Govern Militar, Palau de Justícia, Palau Episcopal, Castell de Bellesguart, Antiga Casa March, Capella de la Ciutadella, Casa de l'Ardiaca, la Canonja, Col·legi de l'art major de la Seda, Duana, Cementiris, Estacions de ferrocarril, Palau de Comunicacions, Comandància General dels Sometents armats de Catalunya, Castell de Montjuïc, Quarters, Hospital Militar, Presons, Escorxador, Mercats, Casa del Gremi de Calderers, Casa de Cervantes, Columnes Romanes, Torres Romanes, Muralla Romana, Antigua farmàcia Pedrell, Obelisc de Santa Eulàlia, Porta de Santa Madrona, Tinences d'Alcaldia, Col·legi de Notaris i Dipòsit i Torre de les Aigües.

Com es pot comprovar només a partir de l'elenc dels considerats edificis notables, la necessitat de descriure els edificis públics importants per la seva arquitectura i els edificis que presten serveis als ciutadans, es confonen. I aquesta quantitat d'informació, sense jerarquitzar, sense situar-la en el context espacial, és la que s'ofereix al turista. Aquesta presentació desordenada i conceptualment caòtica, dispar i antagònica és suggerent perquè mescla l'obligatorietat de la funció para-oficial que fa la SAF amb alló que l'observació directa o l'imitació del que es visitable a d'altres indrets fa recomanable. Així, el cas de la Farmàcia Pedrell[86], de la Ronda Sant Pere, es justifica per la seva antiguitat – 1714- en l'establiment actual.

L'obelisc de la Plaça Padró hauria de ser considerat monument o para-monument i haver-se ordenat en el capítol anterior. Les tinences d'Alcaldia dels barris de Barcelona, no garanteixen l'importancia de l'edifici, etc.
Però, insistim, el que volem remarcar és que és justament aquesta manera d'entendre la ciutat, com dèiem mescla de necessitat, d'obligatorietat moral amb els ens co-finançadors de la societat, els propis gustos i el que s'ha vist fer al turista, acaben configurant aquest capítol.

El següent, dedicat als edificis particulars notables, Palau de la Virreina, Palau del Compte de Centelles, Palau del Marquès de Comillas i Palau Güell és en aparença força més atractiu. El darrer subcapítol està dedicat als altres edificis: Els palaus de Passeig de Gràcia, del Marqués d'Alfaràs, el del marquès de Marianao, i els edificis particulars dels senyors Planàs, les cases Milà –de línees origionalíssimes- Lleó-.Morera, Ametller, i la casa Pich de la plaça Catalunya, de la vidua Terrades a l'avinguda 14 d'abril, de Cambó a la Via Laietana, i un *sinnúmero de chalets esparcidos por los paseos extremos, todos ellos notabilísimos por us suntuosiad y refinado gusto artístico.*

86 Es probable que s'inserti la Farmàcia Pedrell fent un construint un símil amb la Farmàcia Santa Maria Novella, a Florència i d'altres.

No hi ha en tot el text de la guia, una informació pràctica: llocs visitables i no, horaris pels llocs visitables, accessos, etc. En canvi, com veurem més endavant, les 78 planes de propaganda contenen diverses informacions molt pràctiques.

El capítol setè, proposa vuit sub-capitols:
El Museu de les Arts Decoratives, a l'edifici de Pedralbes, abans palau dels reis d'Espanya, reuneix diverses col·leccions de mobles, armes, indumentària, vidres, etc. procedents de diversos països. Es subratlla la conservació de les estances del Palau més importants utilitzades durant el regnat d'Alfons XIII i la nova col·lecció de carrosses.

El Museu d'Art Contemporani, instal·lat en el Palau de Belles Arts, en el Saló de Fermin Galán. L'edifici, construït per a l'Exposició Universal de 1888, exposa en diverses sales el dipòsit d'art Contemporani de la Junta de Museus. La guia destaca, sobretot la col·lecció de pintura catalana del XIX.

En el sub-apartat, *Otros Museos* ens informen que en el moment de fer-ne la redacció, s'està treballant en la instal·lació de diversos museus. El d'Art de Catalunya, en el Palau de Montjuïc[87]; d'Arqueologia, en un altre edifici del mateix parc; el d'Art Suntuari Català, a la Capella de Santa Àgata; el d'Instruments de Música Antics, al pavelló Albéniz, el d'Art Popular, en el Poble Espanyol de Montjuïc, on a més, s'instal·la la biblioteca d'Art; el de Monedes i mesures en el pavelló de la Rosaleda i el de Reproduccions en el ex-palau de l'Estat també del mateix parc.

El del Museu del Teatre, al carrer Elisabets, fornit amb una biblioteca, depèn de la Generalitat. S'esmenta que conté curiositats i un gran nombre de documents històrics.

El Cercle Artístic, a la Rambla dels estudis. Se'l considera l'anima del moviment artístic barceloní.

Les Sales d'Exposicions més importants citades a la guia, són per aquest ordre: La Sala Parés, el Saló del carrer Fivaller, les Galeries Laietana, la Pinacotea(sic), la Sala Busquets, el Camarín, la Sala Syra i finalment la Sala Emporium.

87 Assenyalem la coincidencia, que ara fa justament 70 anys, semblava que era inminent la inauguració de l'actual Mnac. En realitat, aquest projecte s'inaugura el 16 de desembre de 2004.

El Palau de la Música Catalana, sala per a concerts, és la primera i la més important de Barcelona. L'edifici, obra moderna de Doménech i Muntaner, es va construir per a seu de la societat coral Orfeó Català, que ocupa els baixos de l'inmoble. Destaquen, a l'escenari les al·legories escultòriques de la música de Clavé i de Wagner segons Gargallo i la a façana pot admirar-se el grup La Cançó Popular de Blay.

La ciutat compta amb diverses altres sales per a concert, sent molt celebrats els de la Banda Municipal que dirigeix Lamote de Grignon, així com els de l'Orquestra Simfònica i els de l'Orquestra Pau Caslas. Existeixen a més, moltes altres i diverses sales per a audicions, especialment per a públics reduïts, com la Sala Mozart del carrer Canuda.

El capítol vuitè, comença per la Universitat Literària, i per tant l'edifici de la plaça Universitat. L'edifici és del XIX, amb diverses estàtues a l'interior. Subratlla les escales d'honor, el Paranimf, i la Biblioteca Provincial. En el mateix edifici, s'hi troba la seu de l'Institut General i Tècnic i l'Escola Superior d'Arquitectura. L'edifici està vorejat, a la part exterior, per un jardí botànic.

L'Institut d'Estudis Catalans. Actualment encara es troba ubicat al c/ Bisbe a l'edifici de la Generalitat. Es una entitat oficial destinada a alts estudis catalans de totes les branques de la ciència. S'està preparant el trasllat a l'antic edifici de l'Hospital de Sant Pau.

Seminari Conciliar. Interessants l'església, el saló d'actes, la biblioteca i el museu. Instal·lat en una illa de cases sencera del c/. de la Diputació, té planta en forma de creu.

L'Arxiu de la Corona d'Aragó, en el carrer comptes de Barcelona. Antic palau reial, més tard ocupat pels virreis de Catalunya. Data del segle XVI i té una meritòria galeria que corona l'escala d'honor. En aquest arxiu es custodien documents històrics de gran vàlua.

L'Escola Industrial. Del carrer Urgell. Conjunt d'edificis en el que el nucli principal està format per l'antiga fàbrica Batlló. També s'hi ha instal·lat l'Escola d'Enginyers Industrials, i altres institucions d'ensenyament tècnica i professional que sosté de la Generalitat.

Museu Martorell. En el Parc de la Ciutadella. Museu d'història natural del llegat de Bernardí Martorell. Conté una gran col·lecció d'animals dissecats i d'una important secció de mineralogia. Edifici neoclàssic de belles proporcions. A la façana, les estàtues als naturalistes Azara i Salvador.

Museu de Catalunya. Al parc de la Ciutadella. Actualment ocupa l'edifici construït per l'exposició de 1888. Actualment el museu conté exemplars de la fauna catalana i alguna cosa de zootècnia, a més d'alguns facsímils en guix d'animals antidiluvians.

Col·lecció Zoològica, a la Ciutadella.

Biblioteca de Catalunya, al c/ Bisbe. Forma part de l'Institut d'Estudis Catalans, reuneix un nombre considerable de volums. Per la col·lecció i per la modernitat dels exemplars, és una de les més interessants d'Espanya.

Biblioteca Arús, del llegat de Rossend Arús. Conté 6000 volums i s'inaugurà el 1895.
Biblioteca Balmes. Edifici del gòtic català, construït modernament per a la seu del Foment de la Pietat Catalana. En el primer pis, la biblioteca pública, formada principalment per obres religioses.

Acadèmia de les Ciències i les Arts. A la Rambla dels Estudis. Fundada el 1761 i instal·lada en un edifici de nova construcció. Gabinet d'història natural i biblioteca. A les torres, hi ha instal·lat un observatori meteorològic i el rellotge de la façana marca l'hora oficial.

Acadèmia de Medicina i Cirurgia, a l'antic Hospital (de Sant Pau)

Ateneu Barcelonès, al carrer Canuda. La seva història és la història és la història del desenvolupament intel·lectual de Barcelona, des de mitjans del XIX. Important Biblioteca.

Casal del Metge, a la Via Laietana. Amplia construcció moderna, seu de diverses entitats professionals i científiques relacionades amb la ciència mèdica. Al seu saló d'Actes, sovint s'hi celebren manifestacions científiques i artístiques.

Centre Excursionista de Catalunya, al carrer Paradís. Antiga i prestigiosa entitat que ha donat a l'excursionisme un caràcter i una finalitat principalment científics. Ocupa una antiga i curiosa edificació urbana que ja s'ha mencionat. S'hi conserven alguns interessants objectes arqueològics.

Observatori Fabra, al Tibidabo. El primer marquès d'Alella, Ferran Fabra, va llegar-lo a la ciutat. Està al servei directe de l'Acadèmia de les Ciències i Arts.

Mentora Alsina. Al Tibidabo. Gabinet de física que va pertànyer a Ferran Alsina. Obert a públics especialitzats.

Escola Superior de Comerç. Edifici de construcció moderna. S'hi poden matricular estudiants de ambdós sexes. Institució oficial.

Escola Municipal de Música. En el carrer Bruch, xamfrà València. Dedicada a l'ensenyament musical sostingudes per l'Ajuntament.

Escoles del Bosc i de Mar. Són d'admirar les dues Escoles del Bosc, que sosté l'Ajuntament i segons els darrers mètodes pedagògics. Ubicades a Montjuïc i al Guinardó respectivament. L'Escola de Mar, és una escola especialment orientada a nens necessitats d'aquest ambient especial.
Edificis Escolars: Citem entre d'altres, el Milà i Fontanals, Pere Vila, Lluís Vives, Ramón Llull, Angel Baixeras, La Farigola, Verdaguer, Francesc Macià, Ignasi Iglesias, Casa dels Nens, etc.

Escola de Nàutica, recentment inaugurada a la Plaça Palau.

Institut-Escola. Moderna instrucció d'ensenyament elemental i secundària, segons els darrers mètodes pedagògics, instal·lat en el que fou el palau del governador a la Ciutadella.

Institut de Cultura i Biblioteca popular per a la dona. Edifici adaptat sobre diverses edificacions anteriors. Es cursen nombrosos ensenyaments de cultura general i oficis propis per a la dona. Un model en el seu gènere.

Finalment, la guia dedica un últim subcapitol dins el vuitè, que s'intitula Institucions Diverses d'Ensenyament. Existeixen a més, les Escoles Municipal Complementàries d'Oficis, l'Escola Provinicial d'Arts i Oficis i Belles Arts, les Escoles normals de Mestres i Mestres (femenines) , el Conservatori de Música i Declamació i Institut del Teatre, la Escola Professional per a la dona, i les de Tall i Confecció, les d'Agricultura i del Treball a l'Escola Industrial, la de Bibliotecàries al carrer Bisbe, les de l'Ateneu Obrer, la de la Federació Sindical d'obreres i entre d'altres moltes, les de les nombroses entitats benèfiques, públiques i particulars.

El capítol dedicat a la vida industrial i comercial conté els següents apartats: El port, la Llotja, El casinó mercantil, el Banc d'Espanya, Altres bancs, el Dipòsit comercial, les corporacions, Societat Catalana de Gas i electricitat, Grans Fàbriques (amb menció especial a l'Espanya Industrial de Sans, a la casa Casarramona, del que se'n cita l'arquitecte Puig i Cadalfach, etc), Empreses

navieres, establiments comercials (amb menció especial dels Magatzems Alemanys, Jorba, l'Àliga i la reconstrucció del *Siglo*)

La vida esportiva, títol del penúltim capítol, conté: el cercle eqüestre, l'hipòdrom, el polo jockey club, els deporta marítims, banys, atletisme, lawn tenis, foot-ball, motorisme i altres esports.

I finalment, el darrer capítol està dedicat a les institucions socials. En primer lloc, l'Hospital clínic, amb un elogi a l'edifici i dona notícia de la cabuda: 500 malalts, tots ells atesos segons les pràctiques i tècniques més modernes, ja que l'instrumental és òptim.

L'hospital de la Santa Creu i de Sant Pau. La guia diu que es un dels més grans del mon, ja que disposa d'una superfície edificable de 145.000 metres i pot allotjar 1.000 malalts. Projectat i dirigit per Domènech i Montaner, , sorprèn per la seva bellesa i grandiositat, així com per la "originalitat del seu estil gòtic català modernitzat". A més, reuneix les màximes condicions exigides per la higiene moderna.

Després, el Palau de la Mutualitat, de l'Aliança; el Manicomi de la Santa Creu; l'Hospital del Sagrat Cor, amb imatge de la Verge de l'escultor Atché; la Casa Provincial de la Caritat, amb cabuda per 2.000 asilats d'ambdós sexes i amb font monumental al pati, destacant l'església bizantina; les Cases de Maternitat, expòsits, misericòrdia i infants orfes; la junta de protecció de menors, l'asil municipal del parc, les germanetes dels pobres, la Casa de la Lactància, i el darrer subcapítol, altres institucions benèfiques, en la que consta l'Asil Duran, el del Bon Pastor, de Sant Joan de Déu, Santa Llúcia, Adoratrius, Naval –en una embarcació enclada al port-, casa bressol del Nen Jesús, alberg de Sant Antoni, i acaba amb un lacònic etc.etc.

La publicitat a la revista

Les 78 planes de publicitat, les hem reunit a l'annex VII, volum II, ordenades temàticament. Aquestes planes ens indiquen qui estava disposat a cooperar economicament per l'edició de la guia: 10 cases o productes d'alimentacio, 4 bancs amb servei de canvi de moneda, 8 perfumeries i massatge, 5 d'articles fotogràfics, 19 hotels i pensions, 4 escoles d'idiomes i serveis de traducció, 3 joieries, 7 grafisme i material d'escriptori, 11 restaurants i cafeteries, 29 de roba, calçat, servei de rentat, 3 metges, 4 cotxes de lloguer i agències de viatge, 4 galeries d'art i anticuaris. 14 diversos.

7 Les polítiques turístiques

Espanya

El 1900 París va celebrar l'Exposició Universal i els Jocs Olímpics. L'èxit d'aquest doble esdeveniment va propiciar que més tard, en el 1905, es plantegessin les primeres bases del foment del turisme a Espanya i s'aprovés un Reial Decret , el 6 d'octubre, per a desenvolupar una sèrie d'accions, entre elles, la propaganda turística.

Entre les consideracions primeres, es parla que el turisme haurà de servir per a "desenvolupar la riquesa i perquè la moneda tingui un valor real legítim". Des de l'inici del segle XX, els països de referència seran Suïssa i Itàlia, i França. Es crea la *Comisión Nacional* per a fomentar a Espanya *las excursiones artísticas y de recreo del público extranjero*

El 1906 es crea a Palma de Mallorca la *Societat Fomento del Turismo*; tres anys abans Bartomeu Amengual ja havia editat un llibre intitolat *La Industria de los Forasteros*; aquest mateix any a Barcelona es crea la Sociedad de Atracción de Forasteros que editarà una revista de propaganda turística – la Barcelona Atracción- ininterrumpudament des del 1910 fins el 1936; i en un segon període del 1945 fins el 1954.

A Girona, la Societat d'Atracció de Forasters inicia les seves activitats, el 1914 funcionaven almenys sis altres associacions similars a Espanya, Cádiz, Madrid, Sant Sebastià – que creà el primer Centro de Iniciativas Turísticas el 1903- Burgos i Salamanca.

La Comisión Nacional del Turismo :1905-1911.
Aquesta comissió organitzà els primers congresos internacionals de turisme, fet que serví més tard per argumentar la titularitat de Madrid com a seu de la Organització Mundial del Turisme. Aquests es desenvoluparen a Saragossa (1908), Sant Sebastià (1909), Tolouse (1910) i Lisboa (1911) i Madrid (1912); aquest darrer es celebrà ja disolta la Comisión Nacional. En aquesta etapa el territori de l'estat espanyol es va dividir en diverses "províncies turístiques" o divisions territorials: Central; Cantàbrica; Aragó, Catalunya i Balears; Llevant i Andalusía, Canàries i Marroc.

A Lisboa *La Sociedad de Atracción de Forasteros* de Barcelona va demanar que es creés un nou organisme oficial amb capacitat per a gestionar i executar la gran quantitat de projectes que hi havia sobra la taula. El 1910 obre la primera Agència de Viatges de l'estat espanyol a Barcelona. Era viatjes Marsans. En aquest període, les companyies de Ferrocarrils i les de Navegació, venien bitllets i serveis turístics ampliats. Proliferen els cartells de propaganda turística essencialment des de les empreses de transport i les agències de viatge.

La següent etapa en l'organització estatal del turisme s'inicia amb la creació de **La Comisaria Regia del Turismo -1911-1928.** Benigno de la Vega Inclán, Marquès de la Vega-Inclán va ser el primer i únic Comissari Regi, titular de la *Comisaria Regia de Turismo*; arqueòleg de formació i historiador de l'art, escriptor i col·leccionista va resultar ser un personatge importantíssim al qui debem pràcticament la posada en valor de peces significatives del patrimoni cultural per al turisme: la casa-museu del Greco a Toledo, els Reials Alcàssers a Sevilla, la fundació del Museu Romàntic a Madrid i d'altres. Aquí s'inicia també la construcció del Primer Parador Nacional de Turisme a Gregos, i el de Mèrida.

La tercera etapa comença amb la desaparició de la Comisaria Regia de Turismo, després que la crítica a la seva gestió de govern fos generalitzada i la creació del **Patronato Nacional del Turismo 1928-1936.**

Les actuacions del Patronato caracteritzada per diverses reestructuracions administatives i polítiques . Destaquem també que aquest Patronat tenia tres vicepresidències encarregades respectivament de l'Art, la Propaganda i els Viatges; és doncs, evident que els cartells promocionals que s'editaran correspondran a aquests subjectes.
La Vicepresiència d'Art es va centrar en les feines que feia l'antiga Comissaria Regia, i per tant en el turisme d'art i monuments. N'era el titular Joan Antoni Güell López, comte de Güell.

El 1930 es va reestructurar l'organigrama i amb l'arribada de la II República, es refè altra vegada de nou.
Destaca del Patronato Nacional de Turismo l'edició de cartells, sobretot la col·lecció dirigida pel poeta Pedro Salinas. Alguns artistes que hi van treballar van ser: Robledano, Tejada, Penagos i Loygorri. Aquests són els primers cartells oficials d'aquest organisme estatal. En plena etapa republicana, es reutilitzaren els cartells del Patronato, en els que hi constaven les sigles P.N.T. molt visibles. La República hi afegí un segell a tinta indicant "República Española".

Volem també fer esment de la restauració i presentació de monuments en la línea del plantejament que havia fet el Marqués de la Vega-Inclán, per exemple la restauració del paranimf de la renaixentista Universitat d'Alcalà de Henares, es creà el museu de Burgos i altres accions rellevants. Després de la guerra, l'estat va crear la **Dirección General de Turismo -1938-1951**.
El gener del 38, es creà un *Servicio Nacional de Turismo* , integrat al Ministeri de l'Interior que recollia algunes de les funcions de l'extingit P.N.T. En aquests anys, després de la guerra civil espanyola i la segona guerra mundial, l'activitat fou escassa i l'activitat practicament va estar en mans de L.A. Bolín i un grupet de dotze agències de viatge que imposaren els criteris dels interessos privats en la política franquista.

Bolín, tal i com recorden F.Bayón y L. Fernández Fuster va difondre el 1948 l'eslògan publicitari *Spain is beatifful and different.,* eslògan precursor *del Spain is different*. Als anys cinquanta es crea el Ministerio de Información y Turismo – 1951-1977: A partir de 1951, s'inicia d'alguna manera el Boom Turístic.; el turisme passa a dependre del Ministerio de Comercio y Turismo-1977-80; després del Ministerio de Transporte, Turismo y Comunicaciones 1980-1988; del Ministerio de Industria, Comercio y Turismo, del Ministerio de Comercio y Turismo 1991-1993 i del Ministerio de Economia i Hacienda del 1996-2000.

Gràcies al treball de Juan Carlos González Morales, El Turismo en Espanya, (1905-1931), podrem extreure els principals aconteixements i els principals acords que afecten directament i indirectament les polítiques favorables al turisme cultural en la política de l'estat espanyol.

L'any 1908, Saragossa festeja el primer centenari dels setges de la guerra de la independència. En aquest marc, es projecta la celebració del primer congrés nacional de turisme amb doble finalitat: fomentar i ordenar la pràctica turística

en el territori espanyol i cooperar estretament amb França en el desenvolupament turístic[88].

Aquest primer congrés doncs, es formalitza a Saragossa i en els anys successius es celebrara a San Sebastià. Tolouse, Lisboa i Madrid. Barcelona pràcticament renuncià a ser la seu de la celebració del tercer congrés (el representant de la Societat d'Atracció de Forasters va sol·licitar un aplaçament fins a una altra ocasió en la sessió de clausura del segon congrés de Sant Sebastià)

Els Congressos internacionals de Turisme

Els congressos s'organitzaven amb un doble objectiu prinicipal
Comunicar als primers gestors públics i privats d'Espanya les iniciatives que portaven a terme les diverses associacions locals i establir un marc de debat comú que propiciés l'elaboració d'unes conclussions, prèvia discusió, que s'haurien d'elevar als estaments corresponents per tal d'orientar i pressionar a favor del desenvolupament concret de polítiques turístiques més efectives a l'Estat espanyol.
En aquesta part del treball hem recollit les conclussions que d'una manera directa o indirecta afecten les polítiques que poden desenvolupar el turisme cultural.

Primer Congrés Internacional de Turisme (1908)
Té lloc a Saragossa el Primer Congrés Internacional de Turisme i dels Sindicats d'Iniciatives, del 20 al 23 de novembre.(Primer Congreso Internacional de Turismo y de los Sindicatos de Iniciativa[89])
La Secció Tercera de Congrés s'ocupà de la publicitat en general; guies descriptives i del viatger en diversos idiomes. Canvi recrípoc (intercanvi) de guies regionals, amb l'enumeració dels monuments històrics, fets notables, primeres meravelles, *reales sitios*, estacions d'estiueig i d'hivern, balnearis, climes, mapes, catàlegs, muntanyes, fronteres, *desfiladeros* i allotjaments d'ambdós països.

88 González Morales, Juan Carlos (2003) Tesi doctoral inèdita: Turismo en Espanya (1905-1931). Madrid: U. Carlos III.

En les conclusions, la secció tercera fa escassíssima referència al patrimoni monumental i artístic. Amb tot, en la tercera conclusió de la Secció Tercera, llegim:

"Cada Sindicat d'Iniciativa haurà de publicar anualment una Guia descriptiva de la Ciutat i comarca on estigui establert. Hi constaran totes les dades i informacions que puguin ser útils al viatger i anirà profusament il·lustrada amb gravats, mapes, etc.

Els Sindicats determinaran si convé en cada cas particular subdividir aquestes guies en fulletons més petits i estaran escrits en els idiomes que consideri cada Sindicat."

En la quarta conclusió de la mateixa secció, es diu que es faran tiratges generosos i que es distribuiran entre els sindicats federats. Afegeix que seria convenient que els Sindicats ajudessin a la difusió i publicació de guies i fulletons de propaganda d'iniciativa particular, quan siguin congruent amb les finalitats turístiques.

De les conclusions addicionals i proposicions finals, en destaquem les següents:

1.- A propuesta de los representantes de Toledo, el Primer Congreso Internacional reunido en Zaragoza, acuerda que se gestione de los Poderes Públicos o de quien corresponda la desaparición de toda traba o restricción que impida a los turistas la visita y examen de los monumentos y objetos artísticos que atesora nuestro país.

3.- (Ap.e.) Que para facilitar el cambio de jóvenes estudiantes entre naciones, Francesa y Española, se les conceda por las compañías anetedichas un descuento en el precio del billete de un 50 por 100 y que este tenga como mínimo duración de 10 meses.

Segon Congrés Internacional de Turisme (1909)

Va tenir lloc a Sant Sebastià, del 4 al 7 octubre.

Es creen quatre comissions de treball: la d'Organització i Treballs generals, la de Publicitat i Propaganda, la de Transport i Comunicacions i la d'Assumptes Diversos.

Catalunya es mostrà activa en el congrés .Tres entitats catalanes havien enviat el qüestionari previ a la celebració. Aquests qüestionaris constituïen el material bàsic de debat i d'aprovació de propostes. L'Associació de Fondistes i Similars de Catalunya, la Revista *El Viajero* i la Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona participaren activament, fent propostes junt amb només altres set entitats.

En la Comissió de Publicitat i Propaganda, entre d'altres iniciatives s'aprovà sol·licitar a les autoritats competents, la desaparició de traves o restriccions per a la visita de monuments i objectes artístics.

Conclusions del Congrés de Sant Sebastià

Comisión de Publicidad y Propaganda

1.- Que los Sindicatos de Iniciativa se comprometen entre ellos a vigilar la colocación de programas, carteles y publicidad general que los demás Sindicatos de Iniciativa le recomienden en la respectiva jurisdicción y asegurar la conservación dentro de los límites de lo posible. En cuanto a los gastos, serán de cuenta del beneficiario, pero bajo condiciones establecidas con cuidado por el Sindicato local.

3.- Que se organice en toda América latina la publicidad Franco-Ibèrica para atraer aquellos turistas a nuestros países.

4.- Que las casas del comercio de exportación presten ayuda a los Sindicatos de Iniciativa para difundir la publicidad en los países extranjeros.

7.- Que los Sindicatos de Iniciativa contraigan entre sí el compromiso formal de prestarse recíprocamente ayuda en la publicidad y propaganda mediante una organización seria de sus respectivas oficinas de informaciones. La Comisión solicita que el Comité del Congreso se encargue de continuar la reglamentación de este cambio de publicidad.

8.- Que los Sindicatos de Iniciativa se entiendan con los periódicos de gran circulación de diferentes regiones para que a título de reciprocidad publiquen artículos literarios y descriptivos.

9.- Que las diferentes asociaciones de turismo se unan más estrechamente para hacerse una publicidad recíproca por todos los medios que se conceptúen eficaces, tales como excursiones, fiestas esportivas, conferencias con proyecciones cinematográficas, etc. etc.

Comisión de transportes y comunicaciones

16 voto- De la Sociedad de Atracción de Forasteros de Barcelona

"Gestionar de la Unión postal Universal la exención, o por lo menos rebaja de franqueo, para cuantas publicaciones destinadas a la propaganda de los países adheridos publiquen los Sindicatos de Iniciativa u otras entidades dedicadas gratuitamente al fomento del turismo, que se hallen legalmente constituidas y en normal funcionamiento.

Comisión de asuntos diversos

Sesión 1

2.- Estimular a las Autoridades para que en los Centros Docentes, lo mismo que en las Escuelas públicas y particulares, se enseñe a sus alumnos, en España, el francés, y que lo propio se efectúe en Francia con el Español

Sección 4

7.- Aceptar el voto de la Comisión de Comunicaciones y Transportes, de este Congreso y proponer al Congreso que acuerde recurrir a la casa editorial o propietaria de la Guía "Badeker" (sic), para que, en sucesivas ediciones corrija las numerosas inexactitudes en que incurre al hablar de España; inexactitudes que perjudican, el buen nombre de esta Nación, injustificadamente atacada por dicha Guía al emitir conceptos verdaderamente injuriosos para dicho país.

Tercer Congrés Internacional de Turisme (1910)

Conclusions del Congrés de Toulouse

1.- A fin de poder asegurar la realización de los acuerdos adoptados en el Congreso, se concedió un mandato permanente a los sindicatos de San Sebastián, Madrid, Barcelona, Málaga y Burgos para que se encarguen de su cumplimento en España.

3.- Que los municipios incluyan en sus presupuestos una subvención a los Sindicatos, para que estos puedan cumplir su misión.

29 .- Se acepta el proyecto de circuito de carreteras que presenta el Sindicato de Barcelona.

31.- Que los Sindicatos nombren sus representantes en la demás naciones

32.- Que los Sindicatos tengan una oficina de información que esté abierta diariamente para que los turistas puedan acudir a ella pidiendo cuantos informes puedan serles útiles.

En el *III Congreso de Turismo* després de decidir que la propera es faria a Lisboa, es va aprovar que el V Congrés es faria a Barcelona, per ser una ferma candidata a la celebració del IV i haver-se escollit finalment la seu de Lisboa.

Quart Congrés Internacional de Turisme (1911)

Entre els resultats obtinguts en el *IV Congreso Internacional de Turismo* de la *Federación de los Sindicatos de Iniciativa Franco-Hispano-Portugués*, a Lisboa (12-19 de maig de 1911), en destaquem els punts següents:

XII.- Organització d'un *Comisariado Regio de Turismo*, a Espanya i nominació del Marquès de la Vega-Inclàn com a Comissari Regi

XIII.-Instal·lació d'una oficina central permanent franco-hipano-portuguesa de sindicats d'iniciativa i propaganda a Madrid amb les adhesions que segueixen:
França: Sindicat d'Iniciativa de Tolosa, Espanya: Associació de propaganda de Madrid,Cambra Oficial de propaganda i comerç de Madrid, Cercle de la Unió Mercantil de Madrid, Casinó de Madrid.Associació nacional d'hotelers, Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona, Sindicats d'iniciativa de Sant Sebastià, Burgos i Màlaga, Ajuntaments de Burgos i Màlaga, Comitè executiu de l'exposició iberoamericana de Sevilla, Unió Comercial de Sevilla, Cambra de Comerç i navegació de Màlaga i Societat d'excursionistes de Màlaga.

Portugal: Propaganda de Portugal, Automòbil club de Portugal, Companyia de Ferrocarrils peninsulars, Companyia Nacional de ferrocarrils, Companyia de Ferrocarrils de Guimares, Associació comercial de Lisboa, Cambra Municipal de Oporto,Companyia de Ferrocarrils portuguesos,Associació dels "lojistas" de Lisboa,Associació naval de Lisboa. Cambra municipal de Lisboa, Empresa d'aigües de Vidago, Centre Colonial de Lisboa, Ateneu comercial de Lisboa, Associació lisboeta de propietaris, Societat portuguesa de fotografia, Societat geogràfica de Lisboa, Ferrocarrils del estat, Companyia de ferrocarrils del vall del Vouga, Cambra municipal de la vil·la franca de Xira, Gimnàs club português, Societat de "defeza" i propaganda de Coimbra, Companyia d'aigües de Pedras Salgadas, Club naval de Lisboa.

XVIII.- Publicació per part del govern português d'una llei per a la protecció dels monuments artístics. Aquesta llei d'organització de serveis artístics i arqueològics, decretada el 29 de maig de 1911, complementa el decret del 19 de novembre de 1910, amb l'objectiu de dificultar l'espoli d'objectes d'art.

Conclusions del Congrés de Lisboa

La Secció III del Congrés es la que s'ocupa dels temes relacionats amb el nostre subjecte d'estudi, encara que de forma tangencial. Publica les següents conclussions:

Secció III

1.- Oficina nacional de turismo: Que los gobiernos de los países federados acuerden dar todo su apoyo al desarrollo del turismo para la creación de una oficina nacional de turismo, como ya existe en Francia y como va a ser creada, dentro de unos días en Portugal.

2.- Apoyo material y moral a los sindicatos de iniciativa.

2.1. Apoyo material:

2.1.1.En el país donde el juego este reglamentado y tasado, sería deseable que los fondos obtenidos de los beneficios correspondientes sean destinados a subvencionar a los sindicatos de iniciativa, destinando los fondos a premios para animar, a celebrar fiestas tradicionales, carreras y deportes varios, etc.

2.1.2. Creación de "kurtaxe"[90] en el país donde no exista. Este impuesto municipal aplicable a los viajeros que se hospeden en hoteles, debería en un porcentaje destinarse a favor de los sindicatos para hacer frente a los gastos de la publicidad.

2..1.3. Subvenciones anuales para los consejos anuales y municipales de cada país que deberían prestar un apoyo muy efectivo para la publicidad de los sindicatos en el extranjero.

2.2. Apoyo moral:

Las embajadas y legaciones, así como los consulados de cada país, deberían prestar un apoyo efectivo a la publicidad de los sindicatos en el extranjero.

3.- Aprobación de los estatutos de la federación FHP de Sindicatos de Iniciativa y propaganda

Secció IV

1.- El turismo colonial:

a.- Que los gobiernos de las naciones coloniales, de acuerdo con las compañías de navegación faciliten excursiones hasta los puntos más interesantes de las colonias, con objeto de atraer el mayor número posible de viajeros.

Secció V

1.- Publicidad

2.- Que las grandes casas de exportación pongan en sus marcas, etiquetas y cartas, temas característicos de usos y costumbres del país, panoramas y los monumentos más artísticos y envíen también en los embalajes de los diversos artículos exportados, cartas postales y litografías, que reproduzcan vistas del país y sirvan para atraer a los turistas.

Que el despacho central permanente , una vez creado, estudie el proyecto de propaganda de Madrid, para la publicación de un álbum de lujo titulado "los más bellos viajes para hacer en Europa – España, Francia y Portugal- y se ocupe de la publicidad común en la prensa internacional, cuyos gastos correrían a cargo de los sindicatos de los países federados

Cinquè Congrés Internacional de Turisme (1912)

En l'Assemblea Nacional del IV Congrés, amb l'aprovació del Comité Executiu de la Federació Franco-Hispano-Portuguesa, es va decidir a l'últim moment que fos Madrid la seu del proper Congrés, i no Barcelona, tal i com s'havia convingut previament. Concretament es va decidir que s'organitzés a través de l'Associació de propaganda de Madrid.

90 Actual eco-taxa

El Cinquè Congrés Internacional de Turisme de la Federació dels Sindicats d'Iniciativa Franco-Hispano-Portuguesos, es va celebrar a Madrid el 1912, del 24 al 30 d'octubre. El congrés es celebrà amb l'absència del *Comisario Regio de Turismo*, Marqués de la Vega- Inclàn[91].

Així començà el discurs del Ministre de Foment espanyol, en el discurs d'obertura: *"En el turismo hay un principio, algo esencialmente civilizador*"[92]

Els temes a discutir s'ordenen en grups com es habitual ja en aquests congressos. Destaquem la proposta de la Secció IV, que és la que té relació amb el nostre tema d'estudi.

Secció IV , - l'arquitectura i el turisme-

A. Discussió de temes relacionats amb la matèria objecte de la secció:
   - Tema 1. Mesures a adoptar per a conservar el caràcter de les ciutats artístiques o per accentuar-lo, si s'escau.
   - Tema 2. Els edificis que utilitza el Turisme o que contribueixen a l'atracció dels forasters, han de caracteritzar-se per el seu estil essencialment modern o han d'inspirar-se en els estils tradicionals del país?
   - Tema 3. Mesures més urgents i de caràcter general dels Municipis que es puguin portar ràpidament a les Ordenances Municipals per a embellir les ciutats i fer-les atractives.
   - Tema 4. Mesures més urgents i realitzables que els Municipis puguin portar a la pràctica en poc temps per a millorar la salubritat i la higiene de les poblacions.
   - Tema 5. Disposicions pràctiques que hauran de dictar-se per a la defensa dels paisatges, punts de vista i corregir els abusos dels anuncis (propaganda)
   - Tema 6. La climatologia del Pirineu Francès i la Península Ibèrica (mar, planes, muntanyes), els estils de l'arquitectura rural i els sistemes materials de la construcció
   - Tema 7. La Geografia monumental i els itineraris del turisme
   - Tema 8. La conservació dels monuments arquitectònics i de la riquesa artística coma mesura per atreure turisme. La catalogació i defensa del patrimoni.
   - Tema 9. Publicació de petites Guies monumentals. Manera de difondre el coneixement de les belleses arquitectòniques.

91 Les raons d'aquesta absència inexplicable, probablement podrem veure-les exposades en la Tesi Doctoral que s'està preparant sobre el Marquès de la Vega-Inclàn.

92 Citat a la Tesi Doctoral de Juan Carlos González Morales : Turismo en España : 1905-1931

B. Exposició de projectes d'edificis que el turisme utilitza i que contribueixen a l'atracció del foraster.
   - Tema 1. Projecte d'edificis destinats a l'alberg de viatgers (hotels, fondes, *mesones*, paradors, *posadas*, hostals, cases d'hostes, etc,)
   - Tema 2. Projectes d'edificis esportius i camps de jocs destinats a la recreació i d'agrat dels forasters (casinós, *kursaals*, sales de ball, de reunió, de projeccions, audròmoms, aeròdroms, hipòdrom, velòdrom, places de toros, fronts, circs, teatres, embarcadors, clubs de regats, camps y pavellons de tir de pichón, golfs, hockein, tenis, polo, foot-ball, etc)

C. Concurs de fotografia, guies, etc.
   - Tema 1. Concursos de fotografies, d'edificis artístics, de ruïnes monumentals, de paisatges, de tipos populares de les diverses regions del Pirineu francès, España i Portugal, de festes regionals (la llista de premis es donarà a conèixer al mateix temps que el Reglament)
   - Tema 2. Concurs de catàlegs monumentals

En les altres seccions del Congrés es posaren a debat,

1. Comunicacions i Transports

II. Publicitat[93]

III. Societat per al foment del turisme

V. Hotels

VI Qüestions d'interès general

Entre les conclusions del congrés ens interessa assenyalar:

Secció IV

Grup A.-

Tema 1.

Considerando que la conservación de los monumentos presenta un interés histórico arquitectónico y artístico internacional de primer orden, y que así también es de extraordinaria importancia conservar el carácter del paisaje; que no basta conservar las riquezas monumentales naturales y artísticas; que conviene conservar las ciudades o algunos de su barrios de carácter típico, que es necesario evitar la construcción de edificios de aspectos que

93 La segona secció, dedicada a la publicitat s'ocupa de:

Tema 1. Publicitat col·lectiva entre els Sindicats d'Iniciatives, Companyies de ferrocarrils, Hotels, Establiments termals i balnearis.

Tema 2. Exempció dels drets de dogana entre França. España i Portugal per a les publicacions de propaganda (fulletons, cartells, targetes),

Tema 3. Transport gratuït de les publicacions de propaganda per les Companyies de ferrocarrils d'Espanya, França i Portugal

Tema 4. Organització dels centres d'Informació de turisme a Amèrica del Sud

Tema 5. Edició d'un àlbum monumental que comprengui els Pirineus francesos, Portugal i Espanya.

no armonicen entre sí; que conviene impedir que motivos de orden particular perjudiquen al interés general, el Congreso emite los siguientes votos :
1.- La instrucción por conferencias dadas en las escuelas públicas y privadas y en los centros literarios y artísticos y turísticos, para renacer el interés tradicional de las cosas locales.
2.- La publicación de leyes generales municipales que aseguren la conservación e impidan la destrucción de las construcciones características de valor histórico, artístico y pintoresco.
(propuesta presentada de Mr. Lino Junior)

En España, al objeto de impedir la exportación de obras artísticas, y el cambio de emplazamiento de los monumentos, bastaría con que llegase a ser aprobada por el Senado la ley de 20 de Enero de 1909, sancionada por el Congreso de Diputados, y que el derecho de tanteo y retracto que ésta establece a favor del Estado se haga extensiva a las Diputaciones y Ayuntamientos; en consecuencia, el Congreso emite el voto siguiente: Solicitar del Gobierno de S.M. la aprobación de esta ley de 20 de Enero de 1909 y la publicación de otra en que se haga extensivo el derecho de tanteo y retracto a los Ayuntamientos y Diputaciones.
(Presentado por el Fomento de Turismo de Burgos)

3.- Conveniencia de la declaración de monumentos nacionales, de las calles, barrios y hasta ciudades enteras que reúnan condiciones de belleza, y carácter arqueológico, con el fin de conservar su interés desde el punto de vista del Turismo, por las consecuencias que al afecto han de reproducir aquellas declaraciones
(Propuesta de Mr. Loierux y de D. Eusebio Güell)

Tema 2.

1.- Que cada país debe buscar las inspiraciones de su producción arquitectónica en sus tradiciones, estudiando especialmente los momentos en que el alma de cada nación ha puesto su personalidad en evidencia modificando las influencias extrañas.
2.- Que la arquitectura del Turismo debe señalarse muy especialmente por los caracteres personales del país, buscando como fuentes de su inspiración los lugares en que aquello se manifiesta más intensamente.
3.- Que el arte rural constituya una copioso fuente de caracteres para el arte nacional, y
4.- Que la tradición pueda ser inspiradora de movimientos progresivos trascendentales y llegar a inspirar un estilo nacional absolutamente moderno.
(Estas conclusiones forman parte del trabajo-ponencia presentado por D. Leandro Rubacado, arquitecto)

Tema 3.

El Congreso opina que en general no deben llevarse a las Ordenanzas Municipales, en cuanto se refiere a la reglamentación de las construcciones, adiciones de ningún género, sinó, antes bien, simplificaciones que permitan a las iniciativas privadas mayores desarrollos en sentido artístico, y, respecto a los múltiples problemas que para mejora y embellecimento de las urbes tienen que resolver por sí las administraciones comunales, tampoco debe fiarse en la eficacia de las Ordenanzas Municipales ni demás disposiciones legales, sinó en la competencia de los empleados con carácter técnico y artístico, asesorados por Juntas o entidades formadas por personas que reúnan el mismo carácter bajo la presidencia de los alcaldes.
(Conclusión presentada por D. Luis Bellido como resumen de su trabajo de ponencia)

Tema 4.

Los Sindicatos de Iniciativas, las Asociaciones de Propaganda y cuantas se dedican al fomento del Turismo deberán estimular a las Corporaciones municipales, provinciales y regionales para que adopten resoluciones en pro de la higiene urbana.

El Congreso opina que entre estas medidas de deben recomendarse especialmente:

1.- La creación de bosques, parques y jardines inspirados en la climatología local y no en modas o gustos exóticos.

2.- La mejora gradual e incesante de los alcantarillados.

3.- El aumento de los caudales de agua y su depuración

4.- La tendencia al aumento de superficies descubiertas en relación con las edificadas y altura de toda clase de construcciones.

(Conclusiones presentadas por D. Luis Bellido y D. Amós Salvador Carreras[94])

Tema 5.

Presentando para el Turismo un interés semejante al que ofrece la conservación de los monumentos arquitectónicos y de las riquezas artísticas de un país, la defensa de sus paisajes y de los puntos de vista desde donde puedan admirarse, deberá solicitarse del Estado y de las Corporaciones locales, provinciales y regionales la adopción de medidas de protección de los paisajes y puntos de vista renombrados.

Entre estas medidas las más urgentes son:

1.- Evitar los abusos del anuncio, designando sitios especiales para la publicidad y prohibiendo los que no tengan carácter artístico o por lo menos agradable.

2.- La adquisición por el Estado o por las entidades interesadas en el desarrollo del Turismo de los terrenos o solares que edificados perjudicarían la vista de los paisajes dignos de ser admirados.

(Conclusiones presentadas por D. Amós Salvador Carreras, Arquitecto)

Por la relación que tiene con este tema se acuerda solicitar del Gobierno de S.M. (q.D.g.) que declare parque nacional geológico la maravillosa Ciudad Encantada (Cuenca), de fama mundial y ejemplar único, por su extensión, de una interesante formación geodinámica.

(Petición presentada por D. Juan Giménez de Aguilar)

Tema 6.

Conclusiones.- La variada climatología de las regiones pirenaicas e ibérica deben motivar la creación de sanatorios y albergues para enfermos y convalecientes.

La arquitectura de estos edificios deberá utilizar con preferencia los sistemas constructivos de cada región y los materiales propios del país, e inspirándose, siempre que sea posible, en los estilos peculiares del arte rural de cada localidad, tratará de hallar diferenciaciones prácticas entre lo marítimo y lo terrestre, la llanura y la montaña,

(Conclusiones redactadas por el arquitecto D. Amós Salvador Carreras)

1.- Que en cada estación balneario-cliumatológica se establezca una oficina de observaciones metereológicas con los instrumentos indispensables para las observaciones. Que esta oficina esté confiada a una persona competente (profesor, alcalde, médico)

94 Arquitecte amb estudi obert a Madrid. Va treballar com a arquitecte per a la Companyia Arrendatària de Tabacs, a més d' arquitecte de Construccions Civils del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts, així com també Vocal de la Junta d'Arquitectes del Ministeri de Foment. Va ser membre de la Societat Benèfica Espanyola de Cases Higièniques i President de la Societat Central d'Arquitectes de Madrid, així com Secretari i Vocal redactor del Butlletí de la mateixa. Mor en l'exili després de la Guerra Civil.

2.- Que las estaciones balneario-climatológicas se comuniquen sus observaciones médico-climatológicas respectivas, de manera que se pueda formar una colección de informes útiles a la hidrología y la climatología pirenaica
(Esta última parte es una proposición del Dr. Danjou)

Tema 7

Conclusión.- El Congreso estima que es de gran importancia para el fomento del Turismo el estudio de grandes itinerarios que comprendan, en series ordenadas con arreglo a un criterio cronológico, histórico o artístico, lugares y ciudades, facilitando, así, en recíproco influjo y por un estímulo suprior de orden intelectual, la afluencia de viajeros y la difusión de la cultura, constituyendo por este medio una geografía monumental
(Conclusión presentada por D. Amós Salvador y Carreras)
La sesión propone como ejemplo de estos itinerarios el trabajo presentado por el señor Lampérez[95], arquitecto.)

Tema 8.

Conclusiones.- Demostrado por la práctica que la conservación de los monumentos arquitectónicos y de la riqueza artística de un país es uno de los factores que más contribuyen al fomento del Turismo, deben solicitarse de los Gobiernos medidas de protección y defensa de los patrimonios artísticos nacionales.
Igualmente deberá solicitarse del Estado y de las Corporaciones provinciales y municipales la formación y publicaciones de catálogos de monumentos arquitectónicos y de objetos artísticos, como medio de divulgar su conocimiento y de contribuir a su mejor custodia.
Del mismo modo deberá solicitarse del Excmo. Sr. Ministro de Instrucción Pública y Bellas Artes la pronta publicación de los ya numerosos e importantísimos inventarios monumentales que existen en los archivos del Ministerio por el medio y las condiciones más compartibles con los recursos económicos de que pueda disponerse.
De análoga manera deberá recomendarse al Ministro de Instrucción pública y Bellas Artes que, para la mencionada publicación, aceptase las propuestas y cooperación de las Corporaciones provinciales y municipales o entidades locales y aun particulares que deseen acometerlas, siempre que se sometan a las reglas que con tal objeto dicte el Ministerio.
(Conclusiones formuladas por los arquitectos señores Vicente Lampérez y D. Amós Salvador Carreras).

Tema 9.

a.-Conclusiones.- El Congreso opina que ofrecen mayor interés para el Turismo la publicación por organismos oficiales o particulares de guías, itinerarios y mapas regionales.
Entiende el Congreso, asimismo, que estas publicaciones deben reunir las condiciones para el fin que se destinen;
-Aspecto artístico
-Muchos datos (geográficos, históricos, climatológicos, bilbliográficos, cronológicos)

95 VICENTE LAMPÉREZ I ROMEA (1861-1923) Arquitecte, arqueòleg i historiador espanyol de l'arquitectura,Madrid (1861-1923). Es va distingir com a restaurador de les catedrals de Burgos i Conca, així com del palau del Condestable, anomenat vulgarment *Casa del Cordón*, en aquella ciutat; va projectar i va dirigir nombrosos edificis d'excel·lent estil; van ser professor de l'Escola d'Arquitectura de Madrid i vulgarizador molt amè en les seves conferències, i publicà més de cinquanta obres, entre les que sobresurten la Història de l'arquitectura cristiana espanyola, fonamental en la matèria; Arquitectura civil espanyola en l'Edat Mitja i algunes possibles influències de l'arquitectura espanyola en la francesa. Va ser acadèmic de Belles Arts i de Història.

-Poca literatura
-Escaso volumen.
El congreso estima que la circulación de series bien estudiadas de tarjetas postales y de pequeñas guías monográficas de monumentos o poblaciones (del tipo de las que se publican en Italia por iniciativa de sus Sindicatos de Turismo), es el medio más eficaz de propaganda de las bellezas artísticas y naturales del país.
Que además, al objeto de conseguir la mayor propaganda, no sólo de la riqueza monumental, sinó así también de los paisajes, costumbres, etc. Sería de gran conveniencia que en lo cinematógrafos se dieran con preferencia proyecciones de valor turístico (edificios, costumbres, etc.) y para ello podría solicitarse que las entidades oficiales que en cada nación están encargadas de realizar las gestiones oficiales (En España el Comisario Regio), obtengan de los gobernadores que éstos se interesen de los dueños de cinematógrafos las exhibiciones de las proyecciones referidas.
(Conclusiones presentadas por D. Amós Salvador y Carreras, Arquitecto y Fomento del Turismo de Burgos)
b.- Observación.- No habiéndose podido organizar la Exposición de planos y proyectos, se ha sustituido en las tareas del Congreso por una amplia discusión teórica que se ha concretado en las conclusiones que se transcriben:
En los que conciernen los proyectos de edificios destinados a alojar a los viajeros. El Congreso considera para el punto de vista particular de las estaciones termales y climáticas que debe pensarse en las cuatro categorías de sujetos que las visiten, a saber:

- El Turista en perfecto estado de salud.
- El Visitante, más o menos cansado, que se aleja momentáneamente de los negocios para descansar lejos del ruido y de la agitación en un cuadro de calma de hermosura natural, al abrigo del polvo, de los olores, de los animales e insectos desagradables y nocivos.
- El Bañista que necesita un tratamiento en el que entra generalmente la hidroterapia, la dietética y la higiene local o general.
- El Enfermo convalesciente de estados patológicos más o menos graves; actualmente, los sujetos de estas cuatro categorías están en la obligación de vivir lo más a menudo al lado unos de otros; esta mezcla crea un malestar para cada uno; el servicio es costoso e insuficiente par dar satisfacción a los interesados. Por esto, en a construcción del hotel de estaciones termales y climatológicas, el arquitecto debe inspirarse en las necesidades ya indicadas para crear barrios distintos suficientemente separados por no molestar a nadie; pero unidos entre sí para facilitar las comunicaciones necesarias al hotel de turistas y que se disponga de una habitación aislada para casos de enfermedades imprevistas, especialmente instalada y con personal adecuado
- Que cada piso comprenda una o dos habitaciones-lavabo, para facilitar la limpieza del turista o viajeros, con agua caliente, fría, ducha, baños de pies de asiento, etc.

(Presentado por el Dr. Danjou)
c.- Observación- No habiendo sido posible la organización de los concursos, ha tenido lugar, en sustitución suya, una discusión que da por resultado las conclusiones que se copian.
Conclusiones.- Debe estimularse por todos los medios la conservación de trajes y costumbres populares como manera de perpetuar el carácter de las regiones, fuente de atracción de forasteros.
En este sentido podría recomendarse;
-La celebración de concursos de músicas y bailes populares, trajes de ceremonias típicas con premios de los Ayuntamientos o Sociedades oficiales o particulares.
-El uso de los trajes típicos de las regiones en las ceremonias oficiales por los alcaldes y concejales de los Ayuntamientos de los distritos rurales.
(Conclusiones presentadas por los señores Salvador y Carreras y Pedrero)

El Sector Públic a Espanya:

La Comissió Nacional encarregada de fomentar a Espanya les excursions artístiques i de recreació del públic estranger el 1905

Durant el setè govern d'Alfons XIII, presidit per Eugenio Montero, es suprimeix la *Comisaria General de Bellas Artes y Monumentos* i els seus atributs passen a la Subsecretaria del Ministerio de Instrucción Pública. Es crea però una *Comisión Nacional* encargada de fomentar a España, les excursions artístiques i recreatives del públic estranger[96]. Aquésta es considera la primera intervenció directa de l'Estat en el Turisme[97].

Els encàrrecs d'aquesta Comissió es publiquen en l'article 3er. d'aquest Reial Decret i fonamentalment pretenen:

a) divulgar a l'estranger els millors monuments i paisatges d'espanya dissenyant itineraris de viatge per el territori nacional
b) gestionar amb les companyies de ferrocarrils sistemes còmodes i un elenc tarifari apte per al públic viatger
c) concertar amb diputacions i ajuntaments la millora dels allotjaments, i de tot tipus de serveis relacionats amb els viatgers estrangers
d) publicar i difondre a l'estranger amb els idiomes pertinents, dades històriques, descripcions dels nostres monuments i tot allò que es consideri útil per la posada en valor de les belleses artístiques i naturals, per al coneixement de la nostra història i per despertar la curiositat dels estrangers
e) qualsevol altre treball o gestió que es consideri necessari per afavorir l'excursió a Espanya del públic estranger.

Las Comisiones especiales municipales de Fomento del Turismo

Creades el 1906, mitjançant una Reial Ordre, per tal d'estimular la creació de Comissions especials municipals per a fomentar el turisme.

En algunes ciutats, les Comissions municipals creen o participen al seu torn, en las Sociedades de Fomento del Turismo y Sindicatos de Iniciativa, com en el cas de Barcelona, Madrid, Burgos, que tenen una conformació mixta.
El Congreso y el Senado

96 Real Decreto de 6 de octubre de 1905 Art. 1

97 El concepte d'excursionista en aquest moment, tal i com explica J.C. González Morales a la seva Tesi Doctoral, -Turismo en España: 1905-1931, es l'estranger a ve a visitar Espanya.

La Reial Ordre de 17 de Març de 1910 del Ministerio de Gobernación legisla sobre els guies-intèrpets de turisme. Es interessant notar el baix estatus que tenien en aquell moment els guies-intèrprets com a comunicadors dels valors patrimonials i culturals[98].

El Patronato Nacional de Turismo (1928-1931)

Els precedents bibliogràfics a l'estat espanyol

- ARCOS, Carlos (1918) La Industria del Turismo en Espanya. Barcelona: Herederos de Juan Gili
- HERRERO ANGUITA, José (1926) Estudio del turismo y proyecto para su desarrollo en España, mediante la creación de un Consejo Nacional y constitución de la campaña Hispanoamericana de Turismo. Barcelona: (s/n), 1926
- DE LA VEGA-INCLÁN, Marqués. Solicitud y proyecto realizado para el progresivo desarrollo y organización de Turismo nacional que el Comisario Regio, Marqués de la Vega-Inclán, somete alGobierno de S.M. Comisaria Regia de Turismo. Madrid.
- ALBAREDA, Antonio. El Turismo en España. Barcelona: (s/n), (s/d)
- PATRONATO NACIONAL DE TURISMO. Memoria: de los trabajos realizados por el Patronato Nacional del Turismo, desde junio de 1928 al 31 de diciembre de 1929. Madrid: Talleres Volundad. P. 1930 p. 2

98 Els guies son personal adscrit als establiments hotelers i similars:

4ª.Los mismos requisitos determinados en la regla anterior, deberán cumplir los Interpretes y Guías que utilicen dichos establecimientos para el servicio de viajeros y huéspedes, y además se anunciarán pro impreos en los carruajes de la casa, y en las habitciones de servicio común de los viajeros, el idicoma o idiomas que hablen, los honorarios y remuneración por horas y dias completos, que deban abonar quienes utilicen sus servicios. Los nombramientos de dichos Intérpretes y Guías, y las tarifas de sus honorarios se comunicarán al día anterior al en el que hayan de empezar a prestar sus servicios, no sólo a las comisarías de vigilancia de distrito o a las alcaldías, sinó a las Inspecciones especiales de Vigilancia de las estaciones de los ferrocarriles, y si los Intérpretes y Guías fuesen súbditos extranjeros, presentarán necesariamente en la Comisaria Respectiva, para la anotación correspondiente, el certificado de inscripcción en el Consulado de su país y en el gobierno Civil de la provincia, demás de la patente y recibo de la contribución industrial correspondiente a unos y otros

Los Intérpretes, los Guias y los dependientes de los establecimientos llevarán una gorra con la denominación de sus funciones y del nombre del establecimiento a que peretenezcan, y si ejerciesen la industria por cuenta propia, el número de autorización expedida por los funcionarios mencionados en la regla anterior, debiendo ir provistos siempre de dicha autorización para ezxhibirla las Autoridades y agentes en cualquier momento que se la reclamne, vayan o no acompañando a viajeros.

Los Intérpretes y los guias podrán permanecer en los andenes e interior de las estaciones, si fuesen autorizados a ello por las Compañías de los ferrocarriles, En otro caso, deberán situarse en las salidas, al lado de los carruajes de los establecimientos a que estén afectos, pero ni dentro ni fuera de los andenes, ninguno de dichos servicios, ni los dependientes de los repetidos establecimientos, cocheros ó mozos, podrán vocear pregonar los nombres de aquellos, y menos solicitar ó molestar a los viajeros piddiéndoles equipajes, ni requeridos en ninguna forma, limitándose a aguardar a que demanden sus servicios.

En la exposición del Real Decret de 25 d'Abril del 1928, es parla de les exposicions universals properes, la relació existent entre l'art i la cultura, la necessitat de crear organismes de gestió alternatius o bé del foment dels nous centres d'atracció

El *Patronato Nacional de Turismo* es disposa a exercir les funcions, entre d' altres, de formació de guies-intèrprets de turisme i de creació-comunicació d'itineraris artístics[99].

El *Patronato* constava d'una delegació central amb seu a Madrid[100] i d'una Administració Regional que depenia de la central. El territori espanyol es va dividir en cinc subdelegacions. La tercera, corresponia a Aragó, Catalunya i Balears, i en fou nomenat delegat a Juan Claudio Güell Churuca[101].

Dins el *Patronato* es creen també delegacions de caràcter temàtic:

a) Delegación de Viajes[102]

99 *Op. Cit.,* p. 96

a. Divulgar en todos sus aspectos el conocimiento de España, fomentando para ello la publicación de guias, catálogos, itinerarios, etc. Dentro y fuera de nuestra patria, ya directamente o contratando en su totalidad o en parte este importante servicio

b. Provocar y apoyar cuants iniciativas tiendan a mejorar el Turismo

c. Estimular el desarrollo de la industria hotelera, otorngando auxilios en los casos en que interese especialmente al Turismo

d. Estudiar los medios para, con la cooperación de elementos qu ese presten a ello desinteresadamente, llegar a la implantación de Escuelas de Turismo que faciliten personal titulado en el número que se estime preciso, con dominio de los idiomas extranjeros más extendidos y con la debida cultura artística para sevir de guías aptos a los turistas

e,. Proponer y apoyar la propaganda del Turismo en el extranjero organizando cuando así convenga centros de información y viajes en otros países, corespsondiendo la vigilancia de estos servicios a los representantes de su Majestad

f- Fundar centros y agencias de Turismo en España donde no existan, estableciento relación colaboradora con las Juntas y sindicatos de iniciativas de Turismo. Comisiones de Monumentos y Sociedades de Amigos del País, así como todas las entidades culturales de Hidrología médica playas y balnearios, deportivas, alpinas, ferroviarias, clubes de automovilismo, Aviación, Círculos Mercantiles, Cámaras de Comercio, de la Propiedad y Hosteleras y en genral, con todas aquellas de iniciativa oficial o ciudadana cuya actuación pueda de algú modo utlizarse para el mejor éxito de esta obra.

g. Cualquier labor que contribuya a afirmar el prestigio de España entre los que vienen a visitarla, dándoles facilidades para hacerlo, y que guardando conexión con las anteriores funciones, no le esté vedado por las Leyes Generales del Reino o por disposiciones especiales.

100 Del que en fou primer president Alberto de Borbón y Castellví, Duqye de Santa Elena i foren nombrats vicepresidents-delegats, Juan Antonio Güell López,, (que fou Alcalde de Barcelona en els anys 1930-1931), Compte de Güell, Manuel Falcó Escandón, Marquès de Pons i Joaquín Santos Surárez,

101 Fill de Juan Antonio Güell y López i nét d'Eusebi Güell, mecenes de Gaudí.

102 Aquesta elegació s'havia d'ncarregar de:

- Organizar excursiones o caravanas nacionales o internacionales a lugares de carácter histórico, artístico y/o pintoresco
- Impulsar la cración, inspeccionar y mantener relaciones con las agencias de viajes existentes en España (españoals y extranjeras)
- Intervenir yu organizar los transportes por carretera, ferroviarios, marítimos y aéreos.
- Estudiar la conservación de las vías de omunicación y faciliatar informes sobre su estado.
- Construir paradores, hospederíoas y/o albergues

b) Delegación de Arte, para

- Catalogar los lugares monumentales y pintorescos de España
- Desarrollar la conservación de la riqueza artística española
- Estudiar cuanto se refiere a la reparación de monumentos

- Hacer un inventario de las bellezas natruales
- Apoyar cuantas iniciativas tiendan al mejor conocimiento de las bellezas naturales.
- Realizar un inventario de costumbres regionales, provinciales yu locales, indumentaria, fiestas y romerías, catalogándolas desde un punto de vista turísticc, y posteriormente realizar su divulgación.

c) Delegación de Propaganda[103]

Tal i com es pot comprovar amb el desenvolupament d'aquestes tres delegacions temàtiques, la duplicitat de funcions en la pràctica s'havia de produir forçosament ja que sobre el paper quedaven desdibuixades i ambigües les accions que s'haurien d'emprendre per a ser efectius en tots els camps.

A la pràctica, tal i com podem constatar en la lectura de les actes dels congressos, i en gairebé tots els fòrums turístics, la preocupació per l'estat deficient de la infraestructura de transports i allotjaments era el tema que produïa més preocupació i més desànim.

El *Patronato Nacional de Turismo* inaugura el 1929 set agències a l'estranger: Londres, París, Munich, Roma, Gibraltar, Buenos Aires i Nova York.

Les publicacions que enceta el Patronato, pretenen incorporar informació turística útil i pràctica als viatgers i suposen un canvi respecte de les publicacions anteriors del *Comisariado Regio*, molt centrades en els continguts artístics i monumentals. En qualsevol cas, el cos fonamental de les publicacions continuarà sent el que fa referència als recursos monumentals i artístics i el que més canviarà serà la diversitat de suports: del fulletó, a la monografia passant per la producció cinematogràfica.

- Realizar inspeciones de hoteles
- Estimular el desarrollo de la industria hostelera, otorgando auxilios.
- Fomentar y organizar los deportes que tengan carácter turístico
- Inspeccionar y ayudar a las estaciones balnearias de España

103 *Op. Cit*., p. 100 Aquesta Delagació tenia les funcions següents:

- Estudiar los medios para llegar a la implantación de escuelas de turismo y de aquellas profesiones u oficios relacionados con la industria hostelera.
- Redactar publicaciones divulgadoras de España
- Favorecer la divulgación del turismo en revistas españolas y extranjeras, prensa de todos los apíses y por medio del cinematógrafo
- Organizar conferencias
- Crear organismos afines en el exterior.
- Fomentar la educación artística
- Formar guías turísticos.

Els autors d'aquests documents pròpiament turístics seran les mateixes persones físiques que tenen pes específic en el món de la gestió de l'art i del patrimoni[104], en compliment del primer objectiu del *Patronato*, el de donar a conèixer i fer propaganda de las bellezas españolas, monumentales y pintorescas. Aquest primer grup de publicacions segueix globalment la mateixa estructura que les publicacions franceses de la època: *España, País del Arte*; *Los Jardines de España, Castillos de España, Las Catedrales de España*. També s'imprimeixen una col·lecció de cartells de les províncies espanyoles per a presentar a la Feria Iberoamericana de Sevilla del 1929. Una altra línia editorial és la de les Guies: de les ciutats, les regionals, (semblants a les Baedeker), etc.

L'imatge fotogràfica agafa un relleu important, amb la sèrie d'àlbums dedicats a les ciutats monumentals, amb el nom *Ciudades de España* i la sèrie de postals.

El *Patronato* realitza en aquest període pel·lícules, ja esmentades anteriorment, amb finalitat propagandística. Els títols tenen relació directe amb els esdeveniments que es consideren més rellevants –les dues exposicions internacionals- i les dedicades a les ciutats que han estat actives com a promotores turístiques com Burgos, Màlaga, etc.

La difusió d'aquestes pel·lícules es feia a través de les oficines de turisme a l'estranger, i se'n enviava còpia als consolats, a les ambaixades, a les universitats i als conferenciants.

El 1930 es produeix una remodelació del *Patronato Nacional de Turismo* creant-se, entre d'altres, una Assessoria d'Art que posarà en marxa les iniciatives següents:

- Elaboració d'un gran Catàleg monumental d'Espanya. A finals de 1929, s'havia recopilat documentació fotogràfica dels espais urbans, paisatges, costums, arquitectura, pintura, escultura i arts industrials.
- Formació d'un índex bibliogràfic de fulletons, articles de revista y llibres sobre el turisme o l'art espanyol.
- Confecció d'un arxiu de diapositives per la producció artística del país, destinada a la propaganda i conferències.
- Cooperació en els diversos departaments de publicacions.
- Contribució a la difusió i divulgació de material relacionat amb obres d'art amb donació i préstec fotogràfic.
- Intervenció i assessorament en temes de conservació i desenvolupament de la riquesa artística, prèvia delimitació de

104 La monografía de Javier Sánchez Cantón , *Espanya* n' és un exemple.

competències amb la *Dirección General de Belles Artes i el Patronato de la Riqueza Artística*

- Conservació de Monuments i Museus, afavorint la creació de noves instal·lacions[105].

El 17 d'abril de 1931, es dicta una ordre de dissolució de la *Junta del Patronato Nacional de Turismo.*

El 23 d'abril, el govern provisional de la República presidida per Niceto Alcalá Zamora, va firmar el nomenament del nou *Director General de Turismo*, Claudi Rodriguez Porrero i aquest va procedir a liquidar els contractes , a fer una auditoria de la gestió, a modificar i posar al dia els serveis d'interès públic que tindrien continuïtat i a revisar els expedients de personal[106].

Fins aquí, un resum dels prinicipals temes que afecten directament l'imaginari del turisme monumental i artístic des de 1905, a l'entrada de la República al govern espanyol. Una lectura atenta ens indica que l'esforç, una i altra vegada, per posar en valor el recurs monumental i artístic, dotant-lo de les eines bàsiques per a poder-lo gestionar com a recurs turístic, va topar amb moltes i diverses dificultats en el paràmetre aplicacional. De fet, els diversos governs, van intentar, observant altres països, sobretot França de competir en l'assentament en l'imaginari turístic del valor monumental i artístic. La formació personal dels responsables de la gestió pública del turisme va ser un element clau a l'hora de dissenyar i jerarquitzar les polítiques adeqüades. El llarg període en el que el responsable màxim va ser el Marquès de la Vega Inclán, un home amb una forta sensibilitat artística, marxant, col·leccionista, arqueòleg i viatger, va ser clau en l'entrada d'Espanya en el mercat internacional. Les debilitats d'aquest període les hem de situar en la dificultat d'aplicar polítiques en tot el territori amb la mateixa contundència i audàcia. El Marqués, amb un pressupost insuficient per afrontar els reptes mínims per fer una política vertaderament d'estat, va optar per contruïr i potenciar una visió artística d'espanya a través de l'execució de projectes abastables, com la creació de la Casa del Greco, la posada en valor turística de l'Alhambra de Granada, etc.
La seva relació amb Catalunya, va ser ambivalent i plena de tensions, en la mesura que el govern català dissenyava les pròpies estratègies i aquí, no acabava de visualitzar quin o quins elements eren prioritaris per ajudar a construir una Catalunya turística.

105 *Op. Cit*. P. 112. Alguns museus que van rebre ajuts van ser el de Mérida i el provincial de Burgos i el paranimf de la Universidad de Alcalá de Henares.
106 Memòria

Les deficiències en la gestió global, derivades directament d'una manera molt personal d'entendre la política turística van donar pas a la creació del Patronato de Turismo, un ens que havia de ser per força més articulat i generar polítiques aplicables a tot l'estat espanyol. Però al Patronato li va mancar una ànima construïda com la del Marquès, que acabà oblidat i gairebé vilipendiat pels seus successors. Amb l'entrada de la República, el primer que es va fer, va ser tancar el Patronato, encarregar una auditoria de comptes (sobretot relacionada amb les exposicions de Barcelona i Sevilla) i sortir endavant amb el nomenament d'un nou Director General de Turisme, per tot l'estat espanyol que comencés a redissenyar polítiques turístiques més acords amb la cultura real del país i amb la nova definició política. Vist en perspectiva, ni el Patronato va aprofitar suficientment el llegat de la Comisaria Regia de Turismo ni la república va entendre, els primers dos anys, que la projecció de la imatge turística d'un país es un procès lent i que per intervenir-hi cap avaluar molt detingudament quina és la percepció dels potencials turistes estrangers en relació al propi patrimoni. La política turística, probablament ja aleshores, només podia funcionar en paràmetres de política exterior i no, com un tema de gestió i consum intern.

L'atmosfera turística a Catalunya i Barcelona a principis del XX.

Jacques Dugast, en el seu títol, *La vida cultural en Europa entre los siglos XIX i XX* escriu que a principis del segle XX, les ciutats culturals europees estrella eren Londres, Viena, Praga, Madrid[107], París i Sant Petersburg. Considera que a principis de segle, algunes ciutats seran grans pols d'atracció. Les ciutats emergents de la vida cultural són Berlín, Munich, Budapest, Weimar i Brussel·les. En un subcapítol a part, tracta de les realitats de l'Europa peninsular del Sud, i incorpora Barcelona com una ciutat emergent però en un entorn no reconegut, amb una manca de cohesió i d'identificació cultural amb els moviments modernistes literaris de Madrid. En definitiva, Madrid viu en l'imaginari col·lectiu europeu del prestigi passat i per la capitalitat i Barcelona, té dificultats per donar-se a conèixer perquè l'estat espanyol no té suficient cohesió i no es difonen les estratègies culturals perifèriques. Aquesta situació canviarà per molts i diversos motius, però aquí ens interessa visualitzar la dificultat objectiva de Barcelona a principis de segle per a fer-se un lloc en l'imaginari europeu.

Les noves pràctiques culturals que es desenvoluparan a Europa en aquest període de canvi seran noves formes des socialització de la diversió en les que la proliferació dels cafès; com a lloc de trobada i tertúlia literària, artística i de gent d'origen i nacionalitats diverses; els cafès-concert, cabarets i music-halls; les fires i els parcs d'atracció hi tindran un paper determinant. L'esport com a espectacle, els viatges, les arts de la moda, la proliferació de revistes noves i llibres per als joves s'introduiran i generalitzaran i tot plegat trobarà en l'espai de les grans exposicions internacionals el suport per a comunicar les novetats i el més preuat espai de difusió cultural.

Catalunya es la zona capdavantera del moviment viatger a tot Espanya. Montaner considera que la proximitat amb la frontera francesa era causa en gran mesura de l'hàbit de mirar cap al nord. La indústria tèxtil tenia relacions amb Anglaterra, la química amb Alemanya i Suïssa. París era la ciutat cosmopolita de les arts, la literatura i tot un tipus d'avantguarda en el viure. Pensar Barcelona com a ciutat receptiva de turisme era per a molts dels que viatjaven poder construir un producte similar al de París, amb l'organització del

107 Madrid, segons l'autor semblava més aviat una rica residencia aristocràtica que mirava més al seu passat gloriós que als avenços de la modernitat. En destaca, les actuacions de l'arquitecte Arturo Soria i la vida literària alimentada per Valle-Inclán, Rubén Darío i Juan Ramón Jiménez.

viatge en tren en vagó-llit, itineraris planificats per la ciutat, passeigs lliures, visita als museus, espectacles, compres i restaurants i cafès de moda. La primera agència de viatges de Barcelona fou la Marsanrof (de la Banca Marsans Rof).creada el 1910 i amb seu a la Rambla de Canaletes. A partir de 1928, Viatges Marsans S.A, es dedicarà exclusivament als viatges, per el creixement de la cartera de clients, l'inici i posterior expansió dels vols comercials a partir de 1919 i l'augment de l'expectativa de negoci a l'entorn de la celebració de l'Exposició de 1929. A Barcelona es celebrà el primer congrés de la Federació Internacional d'Agències de Viatges l'any 1928 i es feu de manera que els congressistes assistissin a algunes sessions que es celebraren a Madrid, Sevilla, Còrdova i Granada. L'agència Viatges Catalònia[108], creada el 1929, també amb domicili social a la Rambla de Barcelona feia el recepciu per a Catalunya, i sobretot Costa-Brava, Mallorca i València. La secció emissora de l'agència, preparava viatges a mida per França, Itàlia, Alemanya, etc. amb finalitats culturals i de familiarització. L'any 1932, viatges Catalònia s'uneix a l'empresa mallorquina Viatges Balears i creen Viatges Ibèria (empresa aliena a l'actual Viajes Ibèria)[109]. La tipologia humana d'aquests primers emprenedors i agents de viatge era similar: persones viatjades amb ganes de viure del que havien après a partir de la pròpia experiència. Una forma de passar del viatger diletant al professional que vivia dels viatges. Un cas paradigmàtic en fou Josep Serra i Roca, deixeble de Pau Vila i que ja al 1929 treballà en el viatge organitzats a Mallorca, patrocinat pel Centre Excursionista de Catalunya. A més de Mallorca, es visitava Alger, Tunis, el Sàhara, etc. Jaume Marill, de l'Orfeó Català fundà l'agència de Viatges Blaus.

Segons l'agència de Viatges Baixas, 2.383 persones havien estat clients seus durant el període 1932-1933. El viatge forma part de la vida dels barcelonins en aquesta etapa republicana. La mateixa agència, dona a entendre que oferta aquest llarg viatge (més de cinc setmanes) perquè hi ha demanda. També descriu al tipus de viatger al que es dirigeix l'agència: no el routier esportista ni l'abassegador de records, sinó un veritable turista Cook, és a dir aquell que viatja còmodament per poder viure les emocions d'un viatge fantàstic.

A tall d'exemple, reproduïm literalment el discurs d'un fulletó publicitari de l'agència de Viatges Baixas, de 1933. (Rambla del Centre, 33). A la portada amb un dibuix a dues tintes signat J.S. (probablement Joaquím Sunyer).
El viatge que es promociona es "Gran Excursió en Pul·lman al nord d'Europa", del 23 de Juliol al 31 d'Agost de 1933:

108 Montaner, J.(1999) "Els primers temps de les agències de Viatges a Catalunya" a *Estudis de Turisme de Catalunya* n. 5. Desembre p. 37-40.

109 De tota manera, a Catalunya l'empresa mantingué el nom de Viatges Catalònia, a Mallorca, Viatges Balears i a Madrid, Viajes Ibèria .

Viatges Baixas presenta avui el programa de l'excursió al Nord d'Europa.
En aquesta excursió en què a part de l'interès del seu recorregut, el millor comentari del qual serà sens dubte la imaginació de cada u, hi ha la seva presentació d'un altre aspecte que és l'increment que el turisme col·lectiu ha pres a casa nostra. Potser això demostra vanitat per part nostra, pero ens hi obliga la necessitat de donar al turista que en nosaltres confia per a fer aquest viatge, la seguretat de poguer-lo realitzar, no com un routier esportista ni un abassagador de records sinó com un veritable turista Cook (apliquem aquest determinatiu perque ens entenguin unicament aquells que no ho han sigut mai) que pot saborejar de prop comodament les emotivitats d'un viatge fantastic.
Es per això que pecant de vanitat detallem en números l'organització que amb el nom d'Excursions col·lectives hem portat a terme a Catalunya. I si bé fora necessari parlar avans de les excel·lències dels viatges en autocar, per manca d'espai hem de resumir dient, que és avui a Amèrica i Europa el sistema de moda i si algú en dubte no ha de fer més que mirar les estadístiques de l'entrada de forasters a casa nostra.

Temporada 1932-1933 (mes de maig)
Palssos recorreguts per Viatges Baixas; França, Suïssa, Itàlia, Alemanya, Austria-Hungria, Xecoslovàquia, Iugoslàvia, Anglaterra, Bèlgica, Holanda, Dinamarca, Nord d'Africa.Nombre de passatgers inscrits en els diferents Excursions organitzades 2.383.
(en aquesta estadística s'han suprimit totles les dades de les Excursions organitzades per Espanya i Catalunya)

Preu del Viatge 2.500 Ptes. Per persona.
Aquest preu compren: El viatge en un luxós autocar Pul·lman tipus Bringhon equipat exprofés per aquest viatge. La manutenció i estada en hotels de primer ordre. El passatge en els Ferry Boats. Les excursions generals de visita a les ciutats. Les propines i taxes. I un carnet-guia de l'excursió amb els detalls, llista d'hotels i adreces, quilometratge, etc.
Notes: L'excursió anirà acompanyada d'un Guia Oficial de l'Agència. Les inscripcions son limitades a 16 places, i deuran fer-se abonant-se a compte del preu de l'excursió la quantitat de 200 Ptes.
Un cop cobertes les 16 places quedarà closa la inscripció. L'import total del viatge deurà liquidar-se per tot el dia 15 de Juliol. L'autocar anirà equipat d'un servei especial d'assistència.

L'Itinerari de l'excursió publicitada: Barcelona-Nimes-Ginebra-Berna-Stuttgart-Nurenberg-Berlin-Trälleborg, Jönköping, Stockholm, Karlstad, Lillehammer, Olden Osco, Göteborg, Copenhague, Wardemünde, Hamburg, Amsterdam, Brusel·les, París, Moulins, Millau, Girona, Barcelona.

El viatge ocupava a principis de segle i fins a la guerra civil, una part important de l'imaginari del ciutadà cosmopolita. L'agència Baixas, com acabem de veure, defineix al turista Cook com aquell que sap relacionat la comoditat i la descoberta, pot viure fortes emocions sense arriscar en l'exagerada aventura; en definitiva pot convertir-se en un europeu coneixedor de món.

Una aportació singular del 1932, la d'Antoni Muntanyola

Una història general del turisme a Catalunya no ha estat encara escrita, ni tant sols una història general del turisme a Espanya. Recentment, però es multipliquen les aportacions que proporcionen elements, encara que solts, per entendre la visió i la preparació turística dels agents turístics actius a la primera part de segle XX.

En l'article Els origens de la imatge turística de Catalunya[110], Jordi Montaner Montejano donava a conèixer el llibre d'Antoni Muntanyola, editat a Barcelona l'any 1932, durant la República i intitulat Organització Turística de Catalunya.
Aquest va ser un període realment interessant per a Catalunya, en què la política i la civilitat noucentista i les aportacions de l'avantguarda van dibuixar un país susceptible d'interessar al turisme internacional.
El llibre Antoni Muntanyola dedicat al Govern de la Generalitat de Catalunya, a manera de contribució patriòtica, té un doble objectiu:

a) Fer una introducció al fenomen turístic i
b) Proposar un model d'organització turística per a Catalunya, després d'haver revisat com s'ha organitzat Europa en la primera part del segle XX

El llibre és un manual que podria ser un precedent dels treballs difosos tant a la darrera part del segle XX, com els que escrigueren Luís Fernández Fuster o el mateix Jordi Montaner com Introduccions al Turisme a la segona part del segle.
El llibre està dividit en tres parts:
Generalitats i Antecedents
Organitzacions en els diferents països
Catalunya.

Aquí ens referirem només a la part que afecta Catalunya i més concretament al problema de com relacionar els atractius naturals amb els culturals. Com que aquest volum volia ser d'ajut al nou govern republicà de Catalunya, al llarg del text trobem nombroses referències a les polítiques necessàries per a governar el turisme. Només hem escollit les referències necessàries per dibuixar millor el paper del turisme cultural.

110 Montaner, J. (1997) pp. 27-29

A diferència d'alguns altres països, com Anglaterra i França, en què la història recent del turisme ha estat estudiada, nosaltres no només no disposem de cap història del turisme sinó que pels efectes de la guerra civil espanyola, es produí un trencament amb l'etapa anterior tant gran, que el turisme apareix en l'imaginari col·lectiu com un fenomen que coincideix amb l'anomenat "boom" dels seixanta-setanta. No tenim pràcticament memòria de res anterior. És per això que el treball d'Antoni Muntanyola suposa una aportació essencial per a l'estudi del turisme a Catalunya[111].

L'autor emmarca la seva reflexió a partir del reconeixement que Catalunya globalment no ha emprés polítiques i accions estructurals per gestionar el turisme[112]. És important assenyalar que a part del factor de desenvolupament econòmic que l'activitat turística genera, s'assenyala que el turisme reporta prestigi social i polític i que, en definitiva, fa que un territori es situï en l'imaginari col·lectiu internacional com un territori d'interès. Interès pels recursos i interès pel model social i civil que proposa.

Entre les fonts de riquesa natural inexplorades encara a Catalunya, cal considerar molt especialment la representada pels al·licients favorables a l'afluència turística, tant pel que ateny al progrés econòmic , com pel que es refereix al prestigi social i polític[113]

Els públics objectius que Catalunya pot obtenir serien els que ja coneixen Suïssa i França, sobretot les àrees de muntanya i les de mar.
Els públics potencials, serien els turistes urbans, aquells que s'interessen per les ciutats. Barcelona pot ser un important centre turístic, tal i com correspon a la seva importància cultural en el mapa metropolità europeu[114]

El fet d'ésser porta obligada de Mallorca, i la densitat i categoria dels nostres monuments naturals i històrics, són valuoses reserves de possibilitat per a l'atracció del turisme en general i d'una manera particular del contingent

111 Turisme de Barcelona va editar el 2004, una edició facsímil d'aquest llibre. Va ser regalat als membres assistents al Congrés de Turisme de Catalunya que es va cel·lebrar a Girona el desembre del mateix any.
A Pere Duran, director de l'ens de promoció, devem aquesta especial sensibilitat d'incorporar el passat en el present.
112 Op.Cit. p. 27
En aquest article s'assenyala com es formula un conveni, abans de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia entre Madrid i Barcelona en el que el Patronato Nacional de Turismo de Madrid cedia la representació a la Generalitat de Catalunya l'organització i el desenvolupament del turisme
113 Muntanyola, A. (1932) p. 7
114 Barcelona en els anys 30 tenia un flux important de turisme internacional, sobretot provinent dels creuers. Però l'autor considera que Barcelona no té un valor turístic consonant amb el seu valor com a segona capital cultural europea.

internacional que anualment la voreja per Suïssa, el Pireneu Oriental francès i la Costa Blava[115].

El centre urbà, representa sempre la base d'un mercat turístic, per als corrents d'afluència que en ell determinen les directrius marcades per la seva influència política, social i econòmica, principalment quan aquell ha assolit un valor cosmopolita com l'ha assolida la ciutat nostra.

... de manera que en el nostre cas, serà Barcelona la que donarà una part del seu prestigi per a millor i més ràpidament valorar en l'esdevenidor la serenor de les costes de migjorn i llevant[116]...

Aquesta doble visió, la d'un mercat turístic per a la muntanya i la platja, fàcil de conquerir sobretot després de l'experiència balear; i el convenciment que el futur immediat del posicionament turístic de Catalunya passa per situar Barcelona com a epicentre per a conquerir prestigi internacional (i des de la ciutat prestigiar les zones de bellesa natural del territori) avui ens poden semblar una obvietat. Però, en canvi, aquesta estratègia fou practicament oblidada en la represa del turisme de la segona part del XX i només parcialment recuperada a partir dels 80. Muntanyola té una visió preclara sobretot després d'haver constatat el que ha estat la segona part del segle a Catalunya: una ciutat pràcticament eclipsada fins als noranta i una superexplotació de les costes, amb un absentisme enervant de les classes més cultivades del país (amb alguna excepció important) en la construcció del discurs turístic. Muntanyola fa una aportació patriòtica en plena República i per tant, assumeix el deure que com a ciutadà té de col·laborar en la construcció del discurs general que Catalunya necessita després de la Dictadura. Un discurs que passa per analitzar el fenomen amb claus europees per a després crear un marc útil per a Catalunya.
Respecte a la posició del país en el marc de l'Estat Espanyol, considera que Catalunya ha d'aportar un pla concret per a servir-se a si mateixa i per a servir en el conjunt de l'Estat Espanyol.

El nostre turisme estretament lligat amb la conveniència econòmica i social de les altres terres d'Espanya, especialment les de parla catalana i més determinadament encara amb la de Mallorca, l'illa sortosa, la qual, gràcies a la visió d'uns eminents precursors i a l'aciençada energia desplegada per elements selectes, ha aconseguit obtenir en poc temps un prestigi i categoria turística envejables[117.]

115 Muntanyola, A. (1932) p. 7
116 Op.cit. p. 145
117 Op. Cit. p. 9

El cas de Catalunya és extraordinàriament més complex .no solament per raó de la major extensió del territori i el major nombre d'objectius i al·licients diversos que dins d'ella radiquen sinó per l'imperatiu polític i patriòtic d'obrar sempre a Catalunya en un sentit de totalitat absoluta[118.]

En el debat sobre quins agents turístics són els primers responsables de crear i desenvolupar estratègies potents i de futur, Muntanyola pensa que una empresa general i global turística per tot un territori necessita de la voluntat individual i col·lectiva dels ciutadans del territori, l'anomenat deure patriòtic, i de disponibilitat econòmica per part del govern per donar suport i portar a la pràctica la política turística. Aquesta visió també ens pot semblar avui una altra obvietat però fixem-nos que està reclamant que aquelles voluntats individuals potents i cultes exerceixin un compromís amb el país en l'àmbit turístic que garanteixi l'èxit de les accions generals del govern. I que aquest es senti no només obligat a destinar una certa xifra en la propaganda i promoció del país, sinó assumeixi enterament aquesta responsabilitat amb uns pressupostos en ordre a la creació d'una gran empresa comuna, la de fer de Catalunya una gran destinació turística.

Enfront dels que opinen que aquesta qüestió és qüestió únicament de dotació econòmica, creiem que mentre l'obra no pugui cimentar-se en un complet engranatge de voluntats i energies privades, aquesta dotació seria absolutament inútil i serviria només que per a portar-nos al descrèdit[119].

Davant dels que afirmen que un simple pressupost del govern de la Generalitat de Catalunya, vindria a resoldre tot el problema, nosaltres sostenim que aquest afer del turisme, d'entre tots els afers de caràcter col·lectiu, és el que més necessita per a desenvolupar-se l'escalf benefactor del patriotisme[120].

Encara que l'autor no aprofundeixi en quines responsabilitats ha d'assumir cada un dels sectors per fer possible una empresa d'aquesta envergadura, participa en el vell debat entre sector públic i el sector privat, sempre vigent en el nostre territori, amb un principi vàlid per a tota altra activitat social, cultural i/o econòmica del període històric del què parlem. En definitiva, han estat les voluntats d'aquests homes singulars, que han liderat grans projectes per al país i que han estat capaços de construir una Barcelona abans de la guerra amb prestigi internacional.

118 Op. Cit. p. 10
119 Op. Cit. p. 11
120 Op. Cit. p. 11-12

La bibliografia que consulta Muntanyola en el seu estudi és desigual, i tal i com ell mateix reconeix, hi ha una escassetat de material imprès impropi d'un subjecte que interessa enormement al bé comú.
Per l'organització política destaca les aportacions del que va ser Comissari per al Turisme a Espanya, el Marqués de la Vega-Inclán. Per a l'organització de la promoció turística d'un país, sobretot les memòries de l'Ens Nacional per al Turisme Italià, (ENIT), algunes monografies sobre dret internacional turístic, creació i gestió d'agències de viatge, gestió d'allotjaments turístics, sistematització d'estadístiques vàlides per al turisme internacional de diversos autors suïssos, francesos i italians.
Destaquem aquí algun del material més relacionat amb el turisme cultural, en la definició de l'interès dels recursos naturals de Catalunya i de la voluntat turística del territori.

BORI, Rafael, Publicidad y Turismo. Conferencia, Barcelona (1927)

CALDERÓ, Xavier, Articles
Congreso Internacional de Turismo (V.) Memoria general, Madrid (1912)
CHEVALIER, M., Barcelone et la Catalogne, París, Hachette (1912)
"La Vie d'Italie", Roma, Revista
LA VEGA INCLÁN (Marquès de), Notas sobre turismo Hispano-Americano dedicados al turismo Hispano-Americano dedicadas al I Congreso Nacional de Comercio Español en Ultramar, Barcelona (1923)
MARIANAO (Marquès de), Consideraciones acerca de la necesidad del fomento del Turismo como fuente de riqueza nacional mediante la formación del gran "Circuito Español"
VIDAL, L. M., "Geografia física" en la geografia general de Catalunya, Barcelona, Martín (1909)
VILA, P., Resum de geografia de Catalunya, Barcelona, Ed. Barcino (1928)[121]

Entre els recursos susceptibles de crear motivació turística, Muntanyola destaca els monuments, les institucions culturals, els santuaris i el que avui anomenem turisme industrial.

Són també elements determinats i factors promotors del turisme, dintre de cada país, els monuments històrics, els museus i arxius, les institucions culturals, els santuaris i els grans muntatges industrials modèlics, sempre que una bona xarxa de comunicacions i una perfecta organització hotelera els facin pràcticament i còmodament assequibles[122].

121 Op. Cit. p. 14-17
122 Op. Cit. p. 31-32

Són aquests recursos que si es beneficien d'una bona xarxa d'infraestructures d'accés i d'infraestructures d'allotjament i restauració obtenen un nivell d'ingressos que els fa créixer i expandir-se. L'observació que fa Muntanyola és evident per als països que han determinat clarament el seu valor monumental en el mercat internacional. Parla sobretot de dos tipus de països, els receptius, com Egipte, ja en el mercat turístic internacional des del XVIII-XIX, i països , els més avançats, com França, Itàlia, Anglaterra, que han creat una polarització turística importantísima sobre la posada en valor internacional dels seus monuments. Fixem-nos que el benefici econòmic turístic del sector allotjament és depenent, segons l'autor, de la prèvia posada en valor de l'actiu monumental. Aquesta percepció, es situa a l'antítesi d'aquella que considera que és primordial una xarxa hotelera impecable per a aconseguir que alguns visitants entrin als museus i monuments.

També tots aquest elements troben en el turisme i únicament en el turisme, la base de la reditualitat dins llur aspecte de riquesa pública. Egipte i moltes altres terres deuen al turisme pels monuments, una gran part de llur progrés actual i riquesa circulant. El tresor representat pels grans museus de les nacions més avançades, redituen a les capitals que els alberguen una importantíssima xifra de consum, ultra allò que indirectament els esdevé pel prestigi internacional que les esmentades instal·lacions els reporten.

Més innovadora i avançada és encara aquesta afirmació:

Són també objecte d'interès per al turista, les grans instal·lacions mineres, hidroelèctriques, industrials, etc., i el perfeccionament urbanístic de pobles i ciutats[123.]

L'autor considera que l'urbanisme no és ja exclusivament símptoma de cultura sinó imperatiu de civilització. I afegeix que tots els països capdavanters en turisme, respecten la tradició, l'harmonia i el sentiment d'equilibri en les instal·lacions públiques i privades, perquè en sí mateixes, en el seva concepció urbanística representen un motiu importantíssim d'atractivitat. Dit d'una altra manera, el progrés contemporani, la industrialització, l'urbanisme, etc. ha de créixer paral·lelament al desenvolupament turístic i així s'obté un doble benefici: el pròpiament industrial i el turístic que s'interessa no solament pel passat sinó per les maneres d'una determinada societat que es planteja la seva existència en la contemporaneïtat. Urbanitzar, quan és sinònim de creació contemporània i no pura especulació, és un recurs turístic en sí mateix. La producció fabril,

123 Op. Cit. p. 32

quan es també sinònim de modernitat i avançament social, és en si mateix un recurs turístic.

El turisme que interessa als països civilitzats, és el turisme actiu i els classifica d'aquesta manera:

Turisme per curiositat
Turisme cultural
Turisme esportiu
Turisme religiós
Turisme artístic
Turisme científico-econòmic
Turisme higiènic o de salut i repòs[124]

Els que ens interessem pel turisme cultural, vam viure amb una alegria i entusiasme immensos a finals dels vuitanta principis dels noranta el fet que els organismes oficials de política turística i els ens promocionals catalans incorporessin el concepte cultural al turisme, o més ben dit, iniciessin un camp de treball i assumissin uns tècnics específics per la gestió i desenvolupament del turisme cultural a Catalunya. Muntanyola en els anys 30 fa una classificació vàlida per al nostre país que considera vàlida en l'ordre internacional on diu que el turisme de curiositat, el religiós, l'artístic i parcialment el científico-econòmic formen part d'una manera especialitzada del turisme cultural. Aquesta classificació implica que l'activitat turística té uns públics molt diversificats que hauran de ser atesos segons les seves especificitats. Aquesta classificació presenta sens dubte, una manera d'entendre el turisme com una activitat culte i com un exercici de civilitat.

Aquest discurs, projecte les seves ombres quan volem recollir el nivell de confiança del país i de Muntanyola en especial, en el reconeixament tangible del valor del recurs monumental i l'art en el mercat internacional. Segons Muntanyola, Catalunya no pot competir en aquest terreny amb les grans destinacions de turisme cultural d'art i monuments perquè no té categoria suficient en el mercat especialitzat internacional:

Malgrat la importància i la densitat del tresor artístico-monumental de Catalunya, fóra il·lusori de pretendre fonamentar el nostre futur turístic sobre aquest interès de caràcter històrico-arquològic. En primer lloc, perquè la majoria de les joies dels nostres monuments no ofereixen o no els hem donat,

124 Op. Cit. p. 35

encara, el caràcter espectacular que el turisme reclama; i en segon lloc, perquè en la resta de la península, hi ha al·licients que presenten una valor massa caracteritzada perquè pugui fàcilment desviar-se vers Catalunya el turisme que entra a Espanya[125] mogut per aquest interès específic del monuments[126.]

Si les joies dels nostres monuments no ofereixen o no els hem donat encara el caràcter espectacular que el turisme reclama, no podem fer suportar l'èxit del turisme en aquest recurs.

Aquest punt és el més significatiu de la contradicció que l'obra de Muntanyola presenta. I que, podem percebre perfectament que està parlant més enllà de la seva opinió personal, d'un sentit més general en aquest afer. Aquesta és, al meu entendre l'ambigüitat més dramàtica que la Catalunya turística ha viscut durant tot el segle XX i que continua sent insatisfactòria per a una política de turisme cultural.

Muntanyola considera que Egipte, Roma, Florència, Granada no podran ser suplantats en l'ordre de l'interès monumental. No es planteja què passa amb el turisme internacional que ja ha visitat aquests indrets ni tant sols es mostra sensible a que el turisme urbà de ciutat, per exemple París, està suplantant aquestes destinacions perquè a més d'oferir una qualitat monumental i artística extraordinària, ofereix els beneficis de l'acció sinèrgica d'una ciutat viva culturalment parlant, d'una ciutat emblemàtica i imprescindible en el circuit de formació intel·lectual dels homes cultes de la primera meitat del XX.
Si s'hagués fixat en què Barcelona hauria de comparar-se amb París i no amb Egipte o Granada, per les pròpies característiques hauria resolt aquest conflicte i la seva opinió hauria estat influent i potser definitiva en l'ordre mental de la direcció del Patronat de Turisme de Catalunya de la Generalitat Republicana.
Tant Florència com Roma, ja tenien aleshores una gestió del turisme cultural que tot i basat en el seu patrimoni monumental i artístic sobretot del Renaixament i Romà-Barroc respectivament, incorporaven elements de la cultura viva contemporània no folklorística en el seu producte. D'alguna manera Muntanyola llegeix l'oferta d'aquestes ciutats com a un producte estàtic i permanent, un producte del passat, que els fa líders en l'atractivitat turística mundial. Aquesta lectura, tot i ser generalitzada en l'imaginari col·lectiu, és

125 El Patronato Nacional de Turismo (i el treball de l'Antiga Comisaria Regia de Turismo) estava organitzada en tres àmbits de treball: La Delegació d'Art, la de Propaganda i la de Viatges. La priorització del treball d'aquestes comissions en opinió de Muntanyola no acabaven de donar resposta a les necessitats de Catalunya. El pressupost del Patronato amb motiu de l'exposició universal de 1929 fou de 34 milions de pessetes. Muntanyola en el seu text es queixa de que aquesta xifra tant important servís essencialment per a una activitat que resultà efímera i poc estructural en el marc de la propaganda turística general d'Espanya a l'estranger.
126 Muntanyola, A. (1932). p. 161

incorrecta per superficial si el que les emet vol fer una anàlisi especialitzada. Ja aleshores, Florència oferia una programació cultural ciutadana adreçada al turista culte internacional; ja aleshores la gestió de la cultura municipal es feia en ordre i corresponsabilització a les expectatives de turístiques. Les programacions culturals d'algunes grans infrastructures i organitzacions culturals barcelonines encara no han resolt avui de forma satisfactòria la seva programació per a fer-la atractiva al ciutadà i al turista alhora.
(Teatre Grec, per exemple)

Muntanyola continua el discurs considerant però, que aquest punt no és prou important per a no permetre un desenvolupament turístic important. Diu: això no vol dir que altres destinacions sense un interès monumental específic no hagin desenvolupat el turisme. I posa per exemple la Costa Blava francesa, Florida i Suïssa . I aquests, afegeix, no envegen aquelles poblacions pel que toca al fruit que del turisme n'obtenen. En definitiva, Muntanyola el que fa, és comparar les destinacions del Gran Tour amb les possibilitats turístiques de Catalunya i torna a aferrar-se a allò que en un futur immediat és més creïble per a la població general, el que avui en diríem el sol i platja i turisme balneari. La possibilitat del turisme cultural passaria doncs per desenvolupar-se coetàniament a l'altre turisme, el més segur:

El fonament més sòlid per al nostre futur turístic són avui els al·licients naturals del clima i les aigües minero-medicinals dintre l'interès de repòs i de salut. Caldrà, per tant, parlar dels monuments relacionant-los íntimament amb tots aquells altres al·licients naturals i procurar engalzar mitjançant una sàvia i hàbil intervenció del govern, la tasca reconstructiva i conservadora de les joies arqueològiques, amb la industrialització dels serveis turístics efectes al termalisme i climatisme, per tal de fer aquells assequibles al voltant d'aquests, i destacar-los com a testimoni vivent de la nostra personalitat històrica i nacional davant del món[127].

Ell mateix, a tall d'exemple, proposa tres exemples de destinacions que es poden potenciar creant sinèrgies entre el recursos naturals i els monumentals: Tarragona, Poblet i Santes Creus amb les muntanyes de Prades i Salou podrien ser com algunes destinacions italianes; Girona amb les esglésies i castells, les runes d'Empúries, i les estacions minero-medicinals de Vilajuïga, Caldes, Santa Coloma, etc. i Lleida, Tremps, Balaguer i la Vall d'Aran amb els tresors romànics, els al·licients d'alta muntanya i les seves instal·lacions industrials.

127 Op. Cit. p. 132

Tot i l'esforç que per no deixar de banda la reconstrucció monumental per tal que algun dia puguin ser admirades i significar una línia de desenvolupament turístic per motivació d'art i monuments, no es planteja les contradiccions que se'n deriven a la pràctica. Les conseqüències d'aquesta manera de projectar el turisme, portarà, després de la guerra, i en el moment del boom turístic a l'absurditat de concebre l'oferta bàsica turística de Catalunya com a oferta d'allotjament i restauració i la complementària a tot allò que es el recurs turístic en sí.[128]

Muntanyola probablement té un coneixement insuficient de la gestió monumental en països com Anglaterra i França. Anglaterra ja en aquell moment havia adoptat les polítiques proposades per Ruskin que significaven que la ruïna en sí mateixa exerceix una atractivitat notable i que la conservació i preservació es poden executar amb uns pressupostos diferents dels que són necessaris per a les reconstruccions, tal i com entengué França la gestió monumental a partir de Viollet-le-Duc.

De tota manera, Muntanyola considera el concepte ciutat com un centre de primeríssim ordre turístic i anuncia el que es revelarà més tard amb tota nitidesa: el turisme urbà com a element nuclear del turisme contemporani.

I Barcelona? Barcelona ha de ser marca turística de Catalunya. Muntanyola ens presenta ara la clau, la proposta d'organització general per a capgirar la política turística empresa a Catalunya fins aleshores.

Ni els sindicats d'iniciativa, dels quals es reconeix només l'eficàcia de la Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona, ni els governs municipals ni el govern de l'estat han comprès el que representa el turisme per a la major part dels països europeus i per tant no han emprés una tasca de govern necessària i seriosa. Les claus de la nova organització passen perquè el govern republicà consideri el turisme com a activitat líder en el sectors econòmic, social i cultural i passa també perquè Barcelona ciutat assumeixi la responsabilitat que li correspon en la dinamització del turisme. Així tota Catalunya n'obtindrà el prestigi necessari.

En relació al pes que les organitzacions polítiques donen al turisme, Muntanyola diu:

Cap partit polític no ha inclòs obertament aquesta qüestió en el seu programa. Els economistes, no sembla que hagin parat esment en el fet de les organitzacions sorgides després de la guerra. Les corporacions públiques, el consideren un afer suplementari. Les entitats econòmiques i mercantils es mantenen al marge de tota acció de propaganda[129].

128 Llibre Blanc de Turisme de Catalunya. Publicacions de la Generalitat de Catalunya.

129 Muntanyola, A. (1932) p.139

I afegeix:
La doctrina no hi és. L'arxiu d'antecedents no apareix en les mans dels uns ni dels altres. El punt de mira general i de govern ningú no l'ha plasmat. L'acció social i col·lectiva que ha d'ésser indispensable per a una ordenació d'eficàcia, i algú l'ha pressentida, ningú no l'ha temptada fins avui, seriosament, en la nostra terra[130].

El municipi de Barcelona a principis dels anys 30 és la ciutat més important d'Espanya amb major nombre d'habitants. És reconeguda internacionalment per la seva arquitectura, el desenvolupament industrial i el seu nivell cosmopolita. Necessita, doncs, enfortir la feina que la Societat d'Atracció de Forasters ha anat fent des de 1908[131]

Menysprear aquesta base de mercat que representen les ciutats, com a fonament i eix essencial de la propaganda[132], seria per a cadascun dels seus objectius turístics catalans, retardar extraòrdinariament l'obtenció del cobejat prestigi. Pretendre prescindir de l'objectiu de Barcelona, com a centre distributiu general dins la nova marca turística de Catalunya, seria multiplicar considerablement les dificultats del problema publicitari.
Barcelona es troba avui perfectament capacitada per a ésser motor i eix de la política turística de la nostra terra. Política que haurà d'orientar-se en sentit d'atracció i a l'ensems també d'irradiació i expansió centrífuga vers totes aquelles possibilitats que els elements naturals presenten en la total extensió del territori afecte a la seva capitalitat.

La inminència d'un govern propi, fa propici el moment per a la valorització turística de la nostra terra. El nou prestigi de capitalitat que l'autonomia ha de donar a Barcelona, li presta també l'avinentesa de crear la nova marca turística, mitjançant la vinculació de tots aquells al·licients monumentals, climàtics,

130 Op. Cit. p. 140

131 Sobre els Sindicats d'Iniciativa, Muntanyola assenyala que a Espanya existeixen actualment una cinquantena d'aquests organismes, i entre els de més antiga i gloriosa actuació, cal consignar la dita Atracció de Forasters de Barcelona, fundada per benemèrits patricis l'any 1908 orientant-la a actuar com ha actuat tot temps, amb un amor i voluntat molt superiors a les possibilitats econòmiques de què disposava. De tots aquest organismes d'Espanya, amb relació al Patronat Nacional de Turisme, pot dir-se allò mateix que fa poc hem dit de les associacions del turisme actiu amb relació al desgraciat i flamant "Touring Club Espanyol": el Patronat no podia viure per no haver començat per fomentar arreu d'Espanya aquesta llavor fructífera que representen els organismes nacionals privats del turisme receptiu, de generació patriòtica i espontània.

132 Sobre la Propaganda, Muntanyola descriu un sistema per la part emissora i la receptora en la que destaca l'expansió del cinema com a única formula vàlida per a projectar-se internacionalment i deixa els cartells, fulletons i material divers per al receptiu.

minero-medicinals i esportius que ofereix Catalunya, a les seves valors polítiques, econòmiques, socials i geogràfiques.

Els avantatges de construir la marca turística Catalunya són per Muntanyola importants i necessaris. Reconeix però que sense plena autonomia, no es pot tirar endavant aquesta proposta. El període de rodatge necessari en aquesta etapa republicana per a la marca es va estroncar definitivament al final de la guerra civil de manera que fins a la restauració democràtica i els traspassos de competències del govern central a l'Autonomia Catalana s'encetaren de nou les estratègies per a consolidar la marca. Valls en el seu treball "Les marques turístiques" fa un recorregut de sobre la competitivitat de les diverses marques a Catalunya. Justament aquesta, la consolidació de la marca Catalunya ha estat objectiu prioritari de la Direcció General de Turisme tant en les etapes presidides per Unió Democràtica , Convergència i Unió dels governs de Jordi Pujol i està anunciat que ho serà també ara amb la Conselleria d'Esquerra Republicana del Govern presidit per Pasqual Maragall. El Conseller Huguet reconeix públicament que la marca Catalunya té una escassa presència en el mercat, és insuficientment coneguda i vol impulsar polítiques que puguin promoure i garantir l'èxit de la marca.

En les hores tràgiques de la post-guerra[133], tots els governs d'Europa varen saber veure en l'explotació del turisme una força per a remoure l'esperit patriòtic i el desig de superació de llurs respectius pobles. Els governants de la futura Catalunya, demostrarien ésser orbs si no sabessin fomentar aquest noble motiu de perfeccionament i cooperació general per a la reconstrucció més íntima de la pàtria[134].

En definitiva, el que es demana és que el Govern Català operi decididament segons els seus objectius en el camp del turisme, incorporant aquest camp d'estudi i d'activitat en els programes de govern, fomentant la formació de tècnics especialitzats i fent que la població es corresponsabilitzi[135] en els objectius generals.

133 Fa referència a la 1ª. Guerra Mundial

134 Deixant de banda els sistemes d'organització turística dels països més propers, com França, Italia i Suïssa, l'autor destaca la labor de diversos estats sobretot entre 1917 i 1925 per a dotar els governs d'institucions fortes de desenvolupament turístic. Entre elles, destaquem: Letònia, amb la creació l'any 1924 de la Latvijas Turistu Briedriba, a Polònia el 1919 del Referat Turystyky; a Bulgaria, el 1922, l'aprovació de la Societat Búlgara de Turisme, Iugoslàvia, el 1923, crea la Putnik i el 1926, entre d'altres.

135 La idea abastament reiterada de la corresponsabilització de tots els agents turístics, es concreta en l'àrea de la informació i propaganda en el receptiu, ampliant la base de la població local que pot ser útil per a informar als viatgers individuals: així, es demana que la policia municipal informi adequadament, prèvia formació en tasques informatives i que es creï un servei de qualitat de guies-intèrprets de turisme per a explicar els continguts dels recursos culturals i naturals.

A manera de conclusió, el programa inclou:
Incorporació de societat avançada, moderna i culte en el projecte turístic.
Una necessària col·laboració entre els agents privats i els públics. Les polítiques les dissenya el conjunt de la societat civil, l'aprova , assumeix i inspecciona la Generalitat i en dissenya tota l'estratègia d'implementació temporal i espacial.
Crear un sistema turístic en el què les ciutats catalitzin els fluxos turístics, la millor estratègia per aconseguir la presència i el prestigi necessaris en l'àmbit internacional.

Segona part

Estudi de cas:
La revista Barcelona Atracción

8 El naixement de la Societat d'Atracció de Forasters

La Sociedad de Atracción de Forasteros, *Syndicat d'Initiative*, es va crear l'abril de 1908, per iniciativa del patrici Domenèch J. Sanllehy, alcalde de la ciutat, que va lograr vincular a l'entorn d'aquest projecte a intel·lectuals i persones amb prestigi en el mon del comerç, la banca i la indústria.

Es va crer la Societat com a Sindicat d'Iniciativa. A l'entorn del nucli directiu es van sumar setanta-set ciutadans, disposats a col·laborar econòmicament i "per patriotisme". A finals de 1909, més de dues-centes persones constituïen i donaven suport a la iniciativa.

La Societat d'Atracció de Forasters, sense ànim de lucre, aplega persones individuals, marques comercials i membres de l'administració (Ajuntament i Diputació), i persones o entitats que són els Delegats de la Societat en el món. Des del primer any de la creació de la Societat, l'àmbit geogràfic de distribució de delegats es internacional i intercontinental. L'estratègia per elegir els delegats era proposar, prèvia anàlisi del padró dels barcelonins i catalans d'altres zones amb adreça laboral i residencial a l'estranger, als membres elegits si volien representar Barcelona i fer propaganda de la ciutat i de Catalunya (com a complement de Barcelona) com a destinació turística. Els delegats, en nombre entre tres-cents i cinc-cents en els diversos períodes i etapes, no obtenien remuneració per aquesta activitat i ho feien per "deure patriòtic". A canvi, rebien la revista i tots els nomenaments, baixes, canvis i decessos es publicaven, primer en el Butlletí de la Societat (trimestral), a partir de 1926 a la mateixa revista *Barcelona Atracción*, i en alguns casos en ambdós llocs. La Societat tenia la seva pròpia política per atendre els públics dels països potencialment emissors i el nombre de delegats i la seva distribució pel món respon a aquesta estratègia. Un país com Cuba, per exemple, tenia com a mínim sis delegats: a l'Havana, Viñales, Santa Clara, Camangüey, Santiago i

Trinidad. Austràlia era la zona menys dotada, encara que una mitjana d'entre tres i deu membres s'hi va mantenir sempre. Les delegacions als països de l'Europa oriental eren molt nombrosos[136]. La Societat d'Atracció s'interessava tal i com hem vist al llarg del treball, per les quantitats de turistes i de la seva qualitat. La publicació de cartes i comentaris de visitants il·lustres (artistes, científics i polítics) a la ciutat eren, sobretot a la primera etapa, recurrents i una font principal de promoció turística de la ciutat.

La Societat d'Atracció de Forasters, després de la seva creació l'any 1908 i de l'inici de la publicació de la revista el 1910, Touring Review fins el 1912 i amb l'adopció del nom de *Barcelona Atracción* a partir d'aquest mateix any, comença una primera etapa en la què es planteja el rol que pot jugar la Barcelona i Catalunya en el mapa turístic internacional.

S'estableixen quatre grans àrees temàtiques per tal de fer de la ciutat un pol d'atracció amb garanties d'èxit: la Barcelona turística, arquitectònica, industrial i comercial.

La SAF considera que Barcelona pot ser atractiva en diverses vessants. Per la part turística per:

- La posició de privilegi geogràfic que li dóna un clima càlid i un ambient lluminós i el ser una ciutat marítima, que possibilita el turisme de creuer i el recurs de les platges.
- El ser una gran ciutat en paràmetres mediterranis, una de les més grans del *Mare Nostrum.*
- El valor d'antiguitat. Des de la seva fundació, dos mil anys enrera, la ciutat ha estat dotada de construccions i monuments significatius a la Barcelona vella que són desconeguts i en canvi, susceptibles de ser posats en valor per al turisme. A més, disposa d'uns nous *temples*, que són els museus.
- El ser capital d'un territori més gran, Catalunya, conté pols d'atracció específics en el medi natural i urbà de ciutat mitjana-petita, que complementen l'oferta de la ciutat.
- L'oferta de restauració i allotjament
- Els serveis de transport i comunicacions amb l'exterior en tren, cotxe i vaixell.

Arquitectònica, per:

- Tot l'entramat urbà en conjunt, tant la part monumental de la Barcelona vella com la part nova, que s'està creant i construint a gran velocitat i amb uns paràmetres de qualitat alts.

136 Veure Annex XII, Volum II

Industrial, per:

- El desenvolupament industrial és un valor des de la perspectiva turística perquè permet que la ciutat no s'hagi de refugiar en el *tipisme* com a fórmula d'atractivitat turística, sinó que permet dirigir-se a un turista modern, europeu, que s'interessa pel coneixement i pel desenvolupament econòmic com un recurs turístic.

Comercial, per:

- L'oferta comercial en general, el moviment de béns i mercaderies que permet un sistema de vida on l'intercanvi és un bé consolidat en relació al turisme, i sobretot la vocació de la ciutat com a centre de celebració de fires i congressos.

Les dificultats es centren en dues grans problemàtiques: per un costat, Barcelona haurà de fer un esforç notable si vol crear un espai nou en l'imaginari universal, allunyada dels valors tradicionals del romanticisme i tipisme andalusos que són llegits com a generals dels espanyols. Aquesta imatge ha entrat profundament en el mercat europeu, en primer lloc per la petja de la tradició romàntica literària –sobretot de literatura de viatges-, artística i en un segon moment per la pròpia mirada del turista que busca i valora el que es correspon amb la imatge preconcebuda, explotant-la i ampliant-la contínuament; i en segon lloc, per la problemàtica de manca de competitivitat en el sector de transports i infrastructures d'allotjament i restauració, derivades d'una manca de política global estatal en matèria turística i del que la SAF en farà una de les seves línies de lluita constant en el temps.

La principal actuació de la SAF en aquest període és el desplegament de propaganda i d'altres accions promocionals a l'estat espanyol, a Europa i Amèrica. Utilitzarà tots els mitjans possibles per tal de construir una imatge global de Barcelona que contingui en ella mateixa aquests quatre elements que hem anunciat més amunt. La difusió treballarà en quatre àmbits d'acció:

- En el mitjà imprès: edició i distribució de la revista *Barcelona Atracción*, articles de diari, guies turístiques, àlbums de fotografies, cartells i fulletons.
- En el mitjà audio-visual: pel·lícules de propaganda.
- En la distribució de material de propaganda a les fires estrangeres.
- En la participació d'alguns membres de la Societat d'Atracció als congressos i seminaris organitzats a l'estat espanyol i a l'estranger.

La Societat d'atracció de forasters ocupa un local a la Rambla del Centre, 30 de Barcelona. Es una oficina decorada amb mobiliari modernista, funcional i atractiu.

1910- primer numero- impresa en tintes de la casa Ch. Lor illeux i Cia.
Portades sense signar però fetes per cartellistes. Número de maig: Jiménez, juny, J. Llaverias (Barcelona ciutat d'hivern), juliol, Jiménez (toros). Imatge moderna a les portades.
Cada mes la portada serà a color i la resta en blanc i negre.
Paper alt gramatge i bo. Es conserva perfectament en l'actualitat.

El butlletí de la Societat d'Atracció de Forasters.

A partir de 1910, coincidint amb la primera publicació de la revista de la Societat, la Touring Review, també es començarà a editar el Butlletí de la Societat d'Atracció de Forasters. Aquest butlletí serà trimestral, amb un format més petit que la revista, amb portada a color i amb aplegarà els continguts següents:

- Un tema de divulgació turística, normalment sobre un monument català, o d'una exposició important, etc.
- Els moviments turístics a partir de 1911. Es comptabilitzaran les visites rebudes a l'oficina de la societat d'atracció en demanda d'informació turística i es publicaran les dades de pernoctacions de turistes i viatgers en els establiments d'allotjament, hotels i fondes.
- L'elenc complert dels membres de la Societat d'Atracció de Forasters, ordenats per professió i per països on exerceixen la delegació.
- Els acords presos en les celebracions de les Juntes.
- Publicitat. Els primeres i darreres planes del butlletí es destinaran a publicitat, de quatre i fins a divuit planes, segons els números i períodes.
- El 1924 el butlletí deixa de ser la publicació resum de les activitats, nomenaments i acords de la Junta de la Societat, moviments de turistes, etc. A partir d'aquesta data, totes les informacions rellevants internes es publicaran a la revista mensual *Barcelona Atracción*.

Els temes dels butlletins:

Los edificios monumentales modernos de Barcelona
Los monumentos antiguos de Barcelona
Los jardines de Barcelona, 1911, n.6
La arquitectura privada en Barcelona, 1911, n.8
Museo de Patología vegetal –Un nuevo museo en Barcelona, 1912, n.9
Interiores barceloneses, 1912, n.10
Puig y Alfonso, F- Las Ramblas de Barcelona, 1912 n. 11

La arquitectura suburbana en Barcelona, 1912, n. 12
La catedral de Barcelona, 1913, n. 13
Barcelona Ciudad Jardín, 1913 n. 14
Gudiol, José – San Cugat del Vallès, 1913, n.15
Ruiz y Porta, Juan – La ciudad de Tarragona, 1913, n.16
Riera y Soler, Juan – La Casa Lonja del Mar de Barcelona, 1914, n. 17
Morera, Emilio – Monografía del Real Monasterio de Santas Creus, 1914 n.18
El Palacio de la Generalitat de Cataluña, 1914 n. 19
Morera, Emilio – El Real Monasterio de Poblet, 1914 n.20
La Seo de Lérida, 1915 n.21
Puig y Alfonso, F. – Génesis del Ensanche de Barcelona, 1915 n.22
Botet y Sisó, Joaquin – Ampurias, 1915 n. 23
Montserrat. La montaña y el santuario, 1915 n. 24
Los establecimientos de enseñanza superior y técnica de Barcelona, 1916 n.25
Templo Expiatorio de la Sagrada Familia, 1916 n.26
Los Templos de Barcelona, 1916 n. 27
Faura y Sans, M. – Montjuich. Notas geológicas, 1916 n. 28
Roca y Roca, J. – Montjuich. Notas históricas y descriptivas, 1917 n.29
Comas, Ramón N. – El Templo de Nuestra Señora del la Mercedes, 1917 n. 30
Conde, Fabian – Iglesia parroquial de los Santos Justo y Pastor, 1917 n. 31
Edificios Públicos de Barcelona, 1917 n.32
Puig y Alfonso. F. – La beneficiencia barcelonesa, 1918 n.33
Durán, F. – La ciudad de Tortosa, 1918 n.34
Serra Boldú, Valerio. El monasterio de Bellpuig, 1918 n.35
Junta de Ciencias Naturales de Barcelona – Instalaciones y Servicios, 1918 n.36
Durán, Félix. – Bañolas. Besalú, 1919 n. 37
Oliva, Víctor. – Villanueva y Geltrú, 1919 n.38
Duran y Sanpere, A – El Real Monasterio de Santa María de Pedralbes[137], 1920 n.39
Gudiol, José – El Llano y la ciudad de Vich, 1921 n.40
Gudaiol, José – El Museo Episcopal de Vich, 1921 n.41
Bassegoda, Buenaventura – La iglesia parroquial de Santa María del Mar, 1921 n.42
Alós y de Don J. Mª de – La heráldica en Santa María del Mar, 1922 n.43
Durán, Félix – Montblanch, 1923 n.44

137 (M.H.A./D. 06-06-1931/Gac. 04-06-1931. R-I-51-0431)
Monestir d'estil gòtic construït entre el s. XIV i XV i fundat per la reina Elisenda de Montcada. Els elements centrals els formen l'església, molt austera exteriorment i amb predomini de línies horitzontals, i el claustre de grans dimensions. Actualment allotja part de la col·lecció Thyssen d'art sacre.

A partir de 1924, el butlletí es deixa d'editar i queda substituït per els monogràfics que constituiran la Biblioteca de Turisme.

Aquestes monografíes s'editen amb l'objectiu de donar a conèixer un monument singular o una localitat i la seva potencialitat en la construcció de l'imaginari del Turisme Cultural.
L'ordre de títols es el següent:

1. Montjuich por M. Faura y Sans y J. Roca y Roca
2. Durán, Félix. Bañolas. Besalú
3. Oliva, Víctor – Villanueva y Geltrú
4. Durán y Sanpere. A. – El Real Monasterio de Santa María de Pedralbes
5. Gudiol, José – Vich y su Museo Episcopal
6. Alós y de Dou, J.Mª de. – La heráldica en ... Santa María del Mar
7. Durán, Félix – Montblanch
8. Rahola, Carlos – Gerona
9. Durán y Sanpere. A. – La Casa de la Ciudad de Barcelona
10. Marinel·lo, Manuel – Montserrat
11. Serra Boldú, Valerio – Lérida
12. Enseñat, Juan B. – Mallorca
13. Bregada, Francisco – Real Monasterio Cisterciense de Santa María de Vallbona de las Monges
14. Ruiz y Porta, Juan – La nacrópolis de Tarragona
15. Durán y Sanpere. A. – La Casa de Arcediano y el Archivo histórico de la ciudad
16. Solé de Sojo, V – La Costa Brava
17. Capmany, Aurelio – La iglesia de la Santa Ana[138] de Barcelona
18. El Palacio de la Exma. Diputación Provincial de Barcelona
19. Enseñat, j.b. – Rosselló, B de Llobet y Ferrer. A –Ibiza y Formantera
20. Ruiz Porta, Juan – Tarragona
21. Rubió y Bellvé, Mariano – El Palacio de la Capitania General de Cataluña
22. Martí Navarré JB – El Palacio de Justicia de Barcelona
23. Serra y Boldú, Valerio – Seo de Urgel
24. Ruiz y Porta, Juan – La Catedral de Tarragona
25. Capmany, Aurelio – La iglesia de San Pablo[139] del Campo de Barcelona

138 (M.H.A./R.O. 10-12-1881/Gac. 08-01-1982. R-I-51-0029)
Església pertanyent a un antic monestir fundat a mitjans del s. XII situada darrera de la Plaça de Catalunya. Al llarg del segles ha anat patint diverses ampliacions fins al s. XX quan es va refer el cimbori amb rajol.

139 (M.H.A./R.O. 18-07-1879/Gac. 30-07-1879. R-I-51-0025)
Restes de l'antic monestir benedictí, datat per primera vegada al s. X. Posteriorment va patir greus destruccions i entre finals del s. XIX i principis del s. XX va ser finalment restaurat. Actualment es

26. Rué Dalmau, Antonio – El Puerto de Barcelona
27. Serra y Boldú, Valerio – Tárraga
28. Los Templos antiguos de Barcelona
29. Los Templos modernos de Barcelona
30. Gallarda, Antonio – Manresa
31. Marinel·lo, Manuel – Tarrasa
32. Rahola, Carlos –Peralada
33. Razquin Fabregat, Fernando – Cervera
34. Martinell, César – El Arte en Poblet

conserva l'església, de planta de creu grega amb tres absis, coberta per volta de canó i amb un cimbori octogonal.

9 Anàlisi quantitativa de Barcelona Atracción

Metodologia

El cos teòric de l'estudi s'ha fonamentat, especialment, en l'anàlisi qualitativa de la revista *Barcelona Atracción,* publicada per la Societat d'Atracció de Forasters entre el 1910-1954, i excloent el període de la guerra civil i part de la postguerra, (1937-1944), anys en què la revista deixà d'editar-se. La recerca documental d'aquesta font d'informació secundària ha estat desenvolupada a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, tractant exhaustivament el contingut cultural de la revista. L'objectiu de la investigació ha consistit exactament, en observar l'ús del patrimoni cultural de la ciutat i de Catalunya com a instruments de difusió turística i la seva evolució en el temps.

Concretament, s'ha estudiat el contingut textual de *Barcelona Atracción*, seleccionant els articles de caràcter cultural publicats anualment a la revista. Amb una visió més global i secundària, s'ha pres com a referència, paral·lelament, el contingut gràfic utilitzat per la SAF i la presentació formal de la revista en el temps.

El criteri per considerar el caràcter cultural d'un article, ha estat la selecció d'aquells documents que contenen referències a recursos culturals, tant intangibles com tangibles, així com aquells que concerneixen elements que *per si* no semblen culturals, artístics o monumentals, però sí el tractament cultural i la visió artística que l'escriptor en pot realitzar (carrers, places, etc.) De cada

article se n'ha realitzat una fitxa amb les dades d'identificació a la revista i un breu resum del contingut tractat[140].

Prèviament a l'anàlisi qualitatiu resultant de la informació obtinguda a través d'aquesta investigació documental, s'ha de caracteritzar detalladament la tipologia de documents a partir dels quals s'ha pogut desenvolupar el corresponent anàlisi. Els articles han estat organitzats temporalment en quatre períodes, amb l'objectiu d'emmarcar el contingut de *Barcelona Atracción* en un marc històric, social i cultural:

- 1910-1913.
- 1914-1922.
- 1923-1930.
- 1931-1936.
- 1945-1954.

Agrupats els articles temporalment, s'ha desenvolupat un estudi quantitatiu que estableix les principals línies de caracterització dels articles analitzats:

- Quantificació dels articles culturals.
- Localització geogràfica del contingut tractat per l'article.
- La temàtica cultural característica de cada document.
- La temàtica cultural dels articles referents a Barcelona.
- Distinció entre els documents vinculats a la ciutat vella i la ciutat nova de Barcelona.

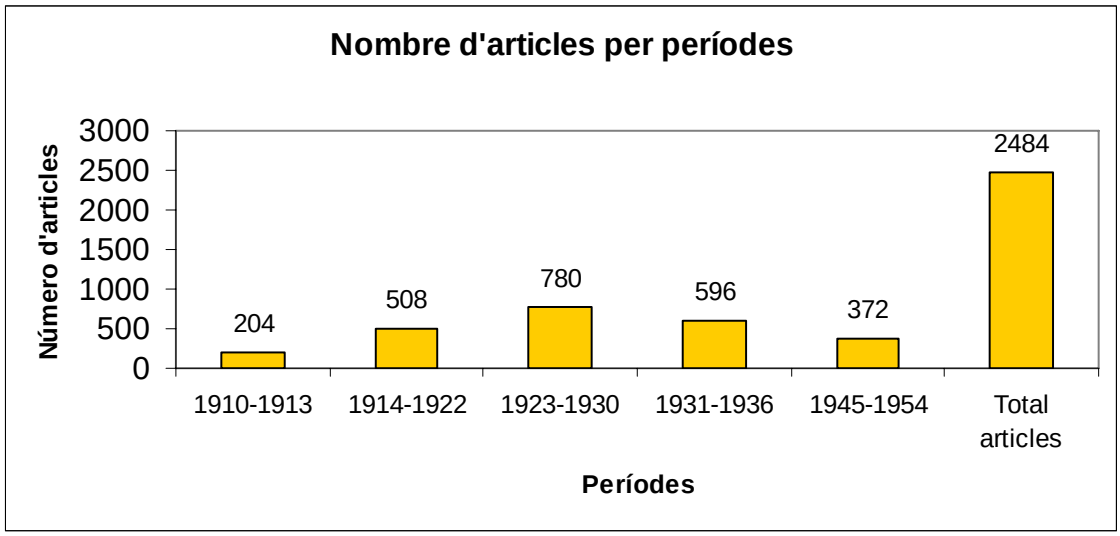
Aquest estudi quantitatiu permet establir un primer marc general sobre la tipologia d'articles culturals que *Barcelona Atracción* va publicar, a fi d'endinsar-se posteriorment en un estudi més detallat i qualitatiu de la informació obtinguda en els articles.

Quantificació dels articles culturals de *Barcelona Atracción*

En aquest títol es presenta una comparativa del total d'articles culturals que s'han analitzat respecte altres temàtiques publicades a *Barcelona Atracción* i agrupades per períodes temporals.

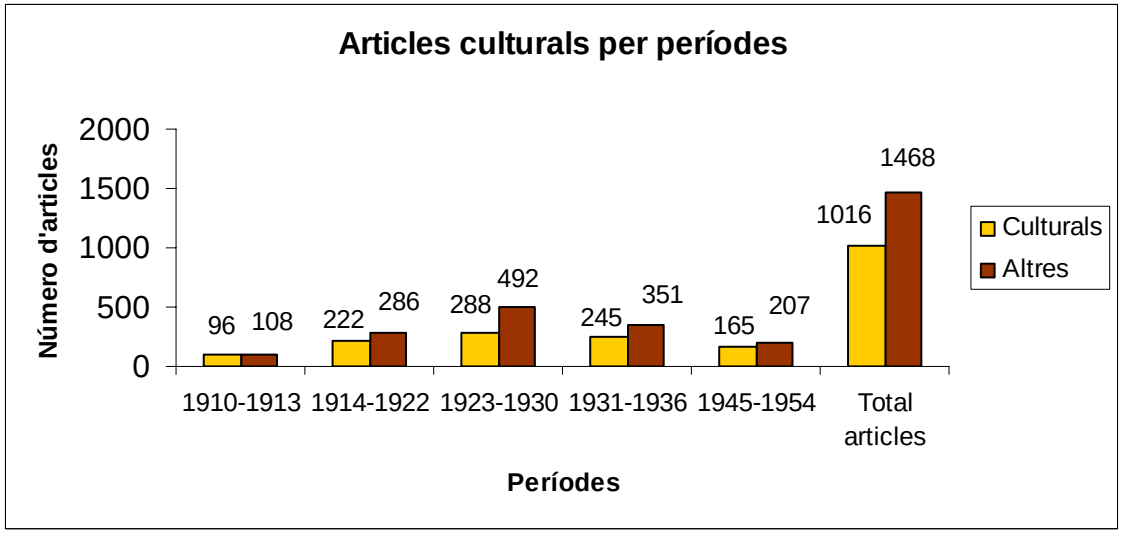
En conjunt, s'han estudiat 2.484 articles, dels quals un 41% estan vinculats a la temàtica cultural, tant des del punt de vista de la cultura viva com del patrimoni tangible.

140 En l'annex 2, volum I, hem realitzat una fitxa de tots els articles que interessen a l'objecte d'estudi.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1954)

L'activitat productiva de la revista es manté constant durant la seva existència, produint-se poques diferències pel que fa al nivell d'articles publicats. És a partir del 1923 fins a l'inici de la Guerra Civil quan es publiquen més documents, tot i que el volum presentat durant aquest període no es correspon amb una proporció major d'articles culturals.

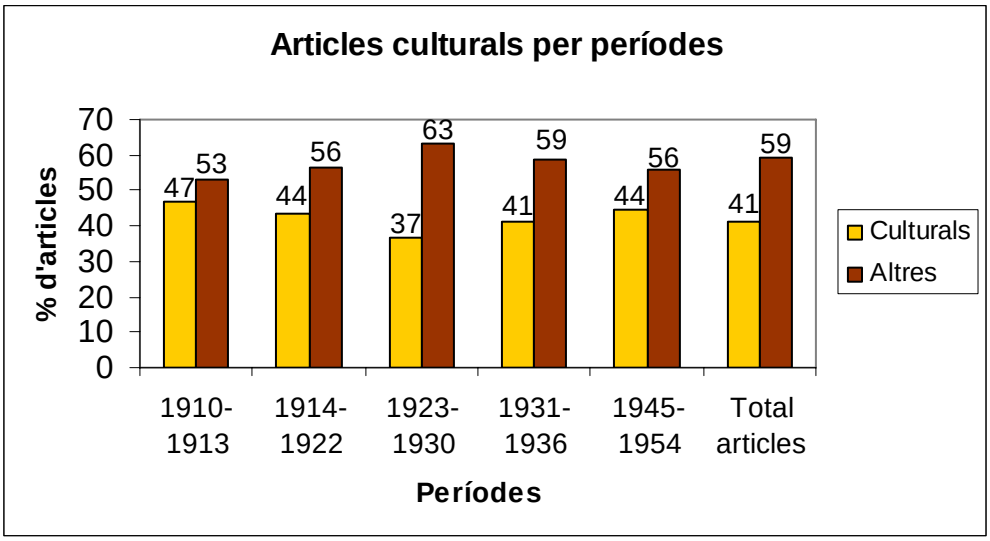

Articles per període	1910-1913	1914-1922	1923-1930	1931-1936	1945-1954	Total articles
Culturals	96	222	288	245	165	1016
Altres	108	286	492	351	207	1468
Total	**204**	**508**	**780**	**596**	**372**	**2484**

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1954)

Així, doncs, és durant els primers 20 anys de la revista i després de la Guerra Espanyola quan la producció cultural per part de la SAF esdevé més important quantitativament, encara que la millor qualitat dels articles correspon al període

republicà. No obstant, el volum d'articles culturals és pràcticament similar en els diversos períodes d'estudi que s'han emprat com a mètode d'estructuració de l'anàlisi estadístic, concretament, entre el 41 i el 47% principalment.

% d'Articles per període	1910-1913	1914-1922	1923-1930	1931-1936	1945-1954	Total articles
Culturals	47	44	37	41	44	41
Altres	53	56	63	59	56	59
Total	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Font: Dolors Vidal

Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1954)

Articles culturals segons temàtica

Aquest contingut s'ha elaborat en base als articles específicament culturals, que s'han obtingut a partir del buidatge de la revista *Barcelona Atracción.* En conjunt, s'han utilitzat 1.016 articles classificats en 14 temàtiques culturals:

- *Cultura Viva-Societat:* Articles que fan referència al patrimoni intangible, la cultura d'una població, les seves festes, celebracions, costums, etc.
- *Museus.*
- *Exposicions i ambient artístic:* Es contemplen altres manifestacions artístiques com l'activitat teatral.
- *Patrimoni Civil*: Construccions i espais socials, d'accés als ciutadans.
- *Patrimoni Religiós:* Temples i espais dedicats al culte religiós.
- *Arquitectura Civil:* Edificacions particulars de la població que manifesten un caràcter monumental i artístic.
- *Ciutat poble/Cultural:* La publicació no focalitza en un element del territori sinó en tot l'espai. Es consideren aquells articles que comenten l'ambient artístic, monumental i històric d'una regió en conjunt.

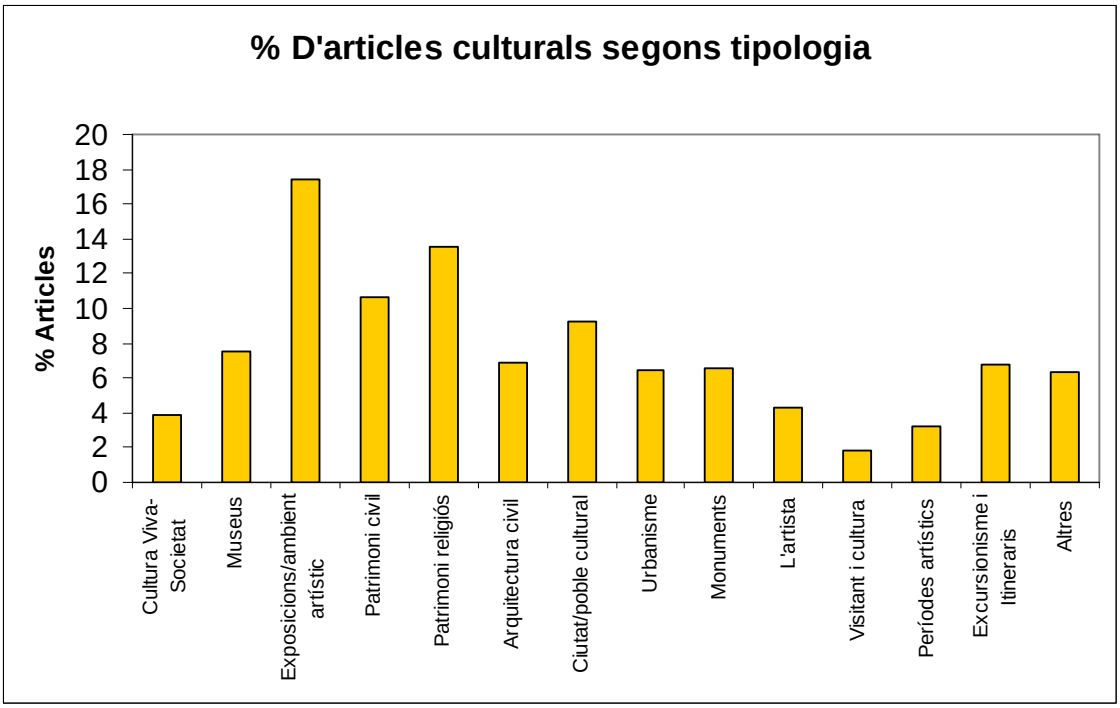
- *Urbanisme:* Articles que contenen la mirada artística i monumental envers elements urbanístics com places, carrers, passeigs, etc.
- *Monument:* S'ha considerat monument obres de caràcter escultòric com fonts monumentals, bustos i escultures que atorguen homenatge, principalment, a personatges il·lustres i esdeveniments històrics reconeguts per la societat barcelonina. S'han exclòs els edificis, que tot i poder-se considerar monuments, es contemplen sota les categories patrimoni civil, patrimoni religiós o arquitectura civil.
- *L'artista:* L'article se centra en la biografia de l'artista i no de l'obra, l'evolució de la seva tècnica i les seves idees.
- *Visitant i Cultura:* Documents que tracten el consum del patrimoni cultural per part del visitant. Es tracta fonamentalment de referències a caravanes o personatges il·lustres que visiten la ciutat incloent en el seu recorregut activitats culturals.
- *Períodes artístics*: Aquests articles no se centren en un element artístic o monumental concret, sinó en un període o un estil a través del qual sorgeix l'obra artística.
- *Excursionisme i itineraris:* Es tracta de recorreguts que contemplen recursos i/o espais de caràcter cultural, monumental i artístic.
- *Altres:* Articles que contenen referències a la cultura però que no poden englobar-se en cap de les categories precedents ni constituir una de nova per la seva singularitat i exclusivitat respecte el conjunt d'articles.

Determinades les tipologies de classificació, s'han anat agrupant els articles segons el seus continguts, a través d'una classificació múltiple, és a dir, no s'ha establert una relació unilateral entre els articles i les diverses tipologies possibles, sinó que depenent de les referències "DOMINANTS" en cada article, aquests s'han pogut vincular a diverses opcions.

Anàlisi

En el conjunt d'articles culturals analitzats, la temàtica predominant són les exposicions i l'art, amb un 17% del total d'articles tractats. En segon lloc, destaquen les referències al patrimoni religiós i civil que, conjuntament, engloben una quarta part dels documents.

Les referències al consum de la cultura per part del visitant, l'artista i les activitats socioculturals de la població són les temàtiques menys desenvolupades en la producció literària de *Barcelona Atracción.*

Número d'articles per període	**1910-1913**	**1914-1922**	**1923-1930**	**1931-1936**	**1945-1954**
Cultura Viva i ambient barceloní	11	18	3	2	5
Museus	1	13	18	21	24
Exposicions i art (ambient artístic)	28	42	43	45	19
Patrimoni civil	3	21	43	28	13
Patrimoni religiós	5	16	59	30	28
Arquitectura civil	7	12	15	22	14
Ciutat cultural	21	19	21	19	14
Urbanisme	4	4	29	17	12
Monuments	1	13	12	32	9
L'artista	1	12	17	7	7
Visitant i cultura	6	3	7	1	2
Períodes artístics	1	3	17	8	4
Excursionisme i Itineraris	9	51	5	4	0
Altres	0	8	25	17	14
Total articles culturals	**96**	**222**	**288**	**245**	**165**
Total classificacions	**98**	**235**	**314**	**253**	**165**

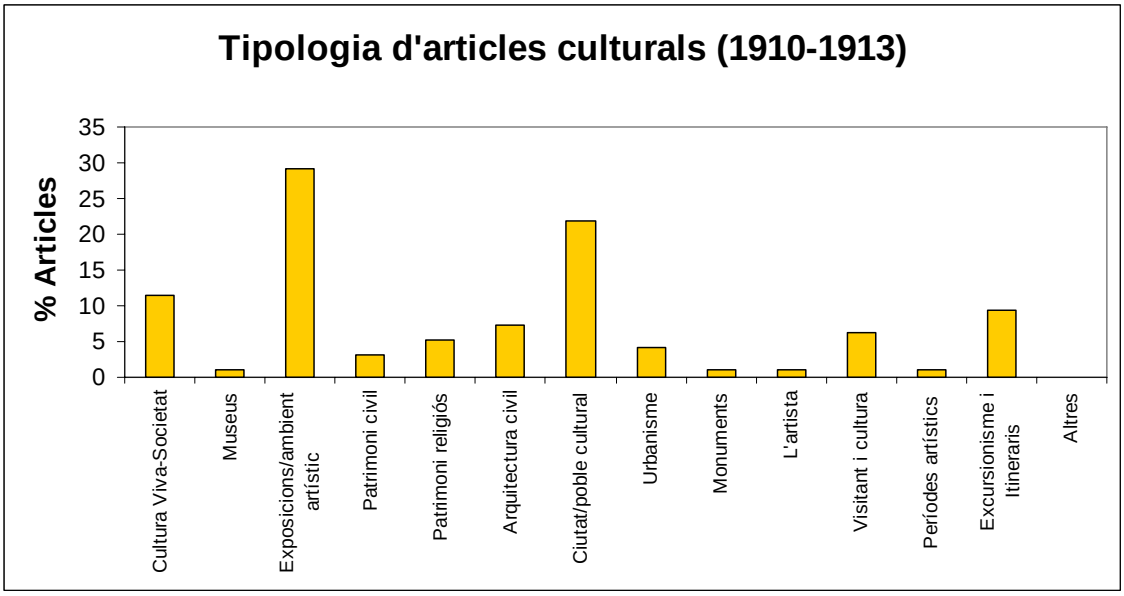
% d'Articles per període	**1910-1913**	**1914-1922**	**1923-1930**	**1931-1936**	**1945-1954**
Cultura Viva i ambient barceloní	11	8	1	1	3
Museus	1	6	6	9	15
Exposicions i art (ambient artístic)	29	19	15	18	12
Patrimoni civil	3	9	15	11	8
Patrimoni religiós	5	7	20	12	17
Arquitectura civil	7	5	5	9	8
Ciutat cultural	22	9	7	8	8
Urbanisme	4	2	10	7	7
Monuments	1	6	4	13	5
L'artista	1	5	6	3	4
Visitant i cultura	6	1	2	0	1
Períodes artístics	1	1	6	3	2
Excursionisme i Itineraris	9	23	2	2	0
Altres	0	4	9	7	8
Total articles culturals	**100**	**100**	**100**	**98**	**100**

Font: Dolors Vidal

Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1954)

* El total d'articles culturals que es presenta no correspon al sumatori total de les classificacions per període, ja que cal recordar que els articles poden estar en una mateixa categoria. Els valors que es presenten a la fila total d'articles culturals, correspon realment amb el nombre d'articles real de cada període. Sobre el qual s'han realitzat els valors percentuals.

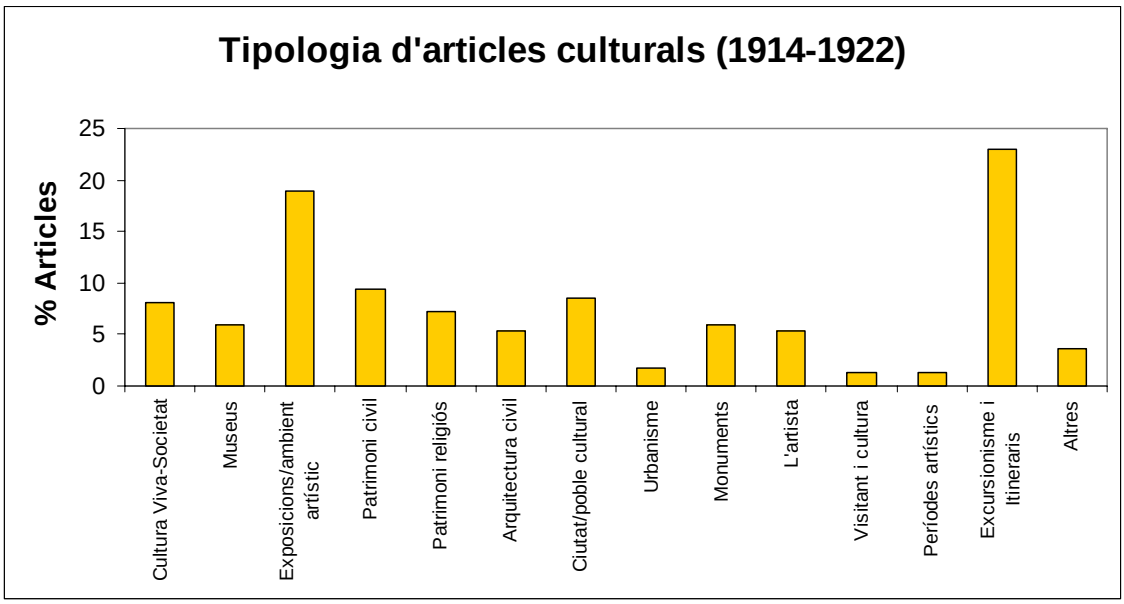
Analitzant els continguts per períodes s'observa la següent classificació:

Total d'articles culturals	**Número d'Articles**	**% Articles**
Cultura Viva-Societat	39	4
Museus	77	8
Exposicions/ambient artístic	177	17
Patrimoni civil	108	11
Patrimoni religiós	138	14
Arquitectura civil	70	7
Ciutat/poble cultural	94	9
Urbanisme	66	6
Monuments	67	7
L'artista	44	4
Visitant i cultura	19	2
Períodes artístics	33	3
Excursionisme i Itineraris	69	7
Altres	64	6
Total articles culturals	**1016**	**100**
Total classificacions	**1065**	

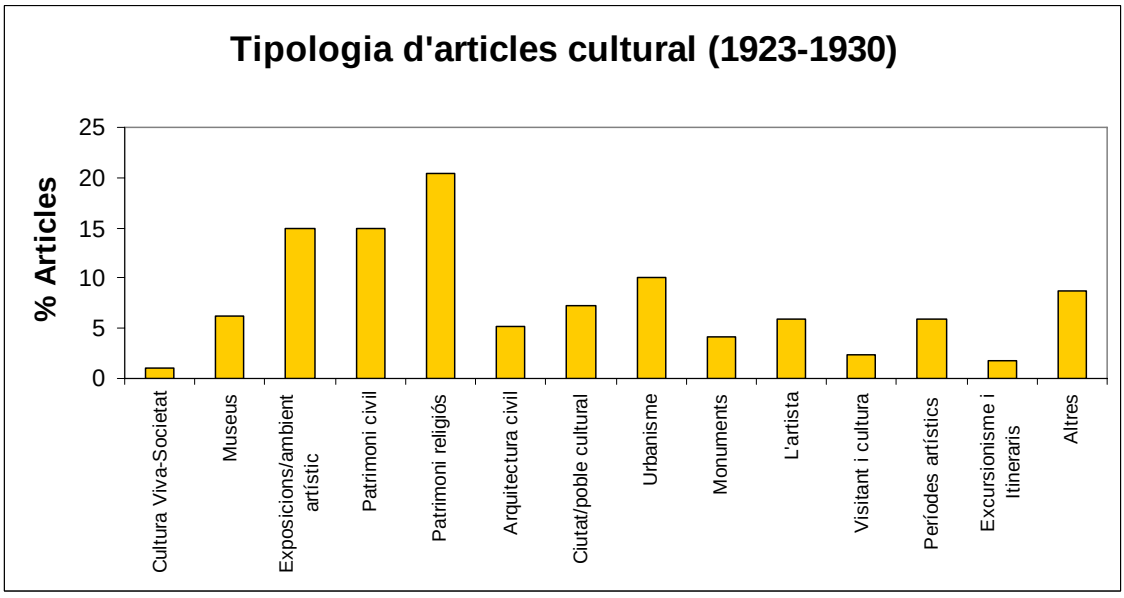
Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1913)

Durant els quatre primers anys de la seva publicació, la SAF va dedicar especial atenció a la temàtica d'exposicions i d'ambient artístic a la ciutat (29%), així com als articles que destacaven la importància monumental i cultural d'una regió en conjunt. Les referències a les activitats socioculturals de la població també són significatives, amb un 11% dels articles.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1914-1922)

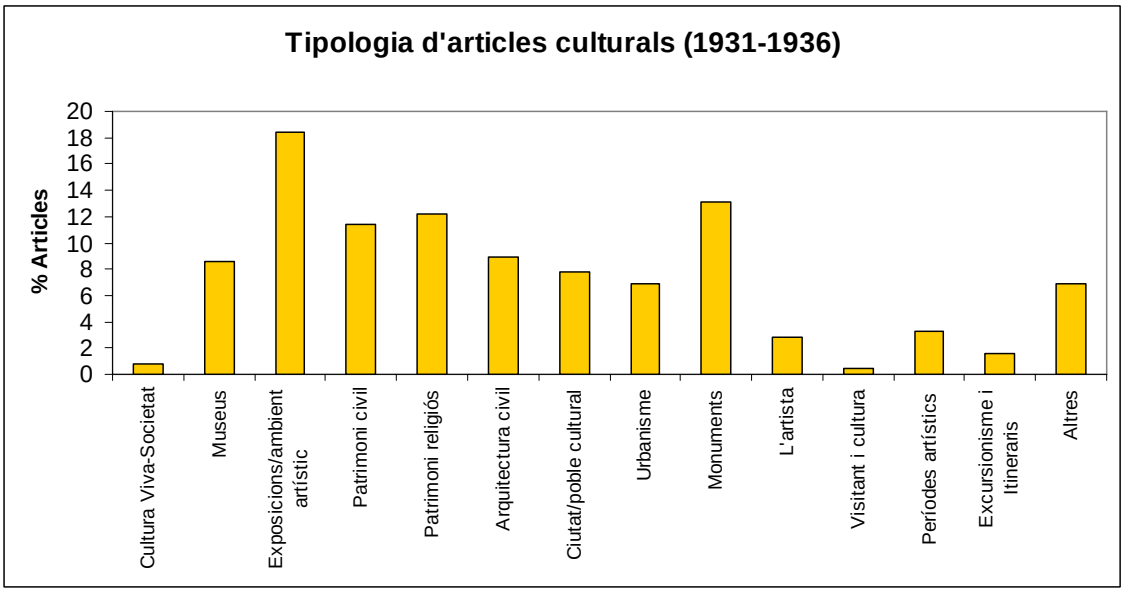
En el període 1914-1922 s'observa un destacat volum d'articles que ofereixen una marcada prioritat a les excursions i als itineraris de caràcter cultural (23%). En segon lloc, continua primant la temàtica d'exposicions i l'ambient artístic, amb un 19% del total de documents tractats. Comparativament al període anterior, s'observa una certa millora pel que fa a la literatura vinculada als museus, el patrimoni amb les seves diferents classificacions, així com les referències a l'artista i als monuments.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1923-1930)

Dels anys vint als anys trenta l'excursionisme pateix una important davallada com a temàtica dels articles culturals (2%), enfront una major presència del patrimoni en la literatura de la revista, especialment de caire religiós, i la tendència general d'altres períodes en destacar les manifestacions artístiques a través d'exposicions.

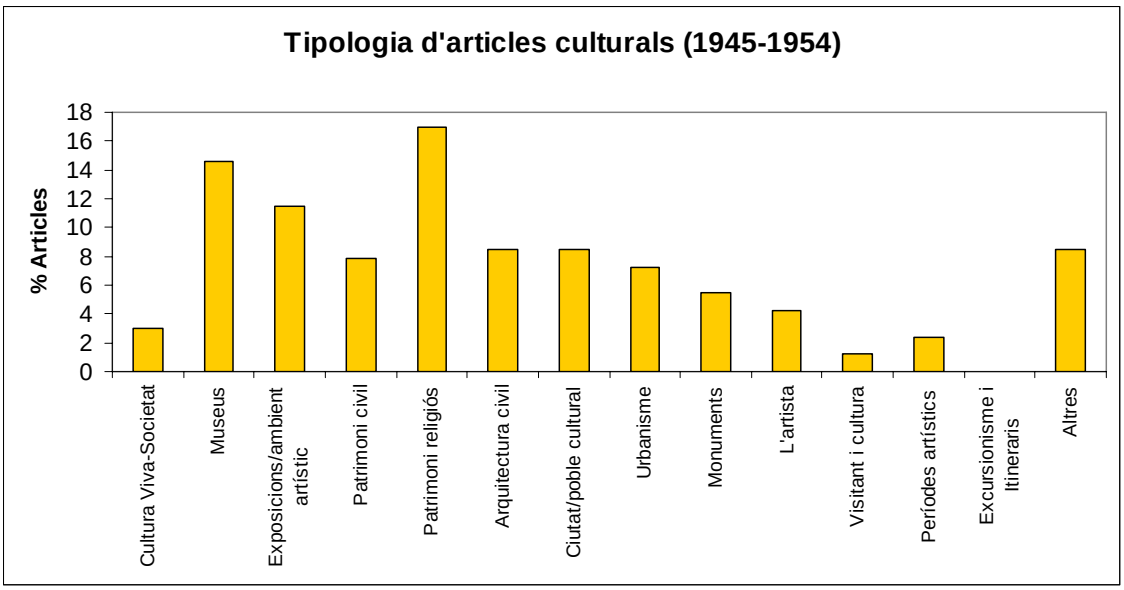
Paral·lelament, cal destacar l'increment dels articles urbanístics (10%) així com els referents a períodes i/o estils artístics, mentre que la temàtica vinculada a la cultura viva de la societat disminueix.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1931-1936)

Els anys previs a la Guerra Civil Espanyola la temàtica cultural de *Barcelona Atracción* tendeix a distribuir-se en una major diversitat de referències culturals. Tot i que les exposicions i l'art continuen dominant el contingut de la revista (18%), s'observa un considerable increment de la temàtica patrimonial, monumental i urbanística, així com les descripcions generals d'un territori des del punt de vista cultural i històric-monumental.

Barcelona Atracción dedica els darrers anys de la seva publicació a un contingut vinculat, especialment, al patrimoni religiós (17% dels articles), així com a una major presència de la temàtica referent a l'activitat dels museus. D'altra banda, es manté la diversificació del contingut en altres temàtiques culturals, no superant el 8% en cada cas, i la desaparició de les referències a l'excursionisme i els itineraris culturals.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1913)

Localització geogràfica del contingut

En aquest títol es realitza una classificació dels articles culturals a partir de la localització geogràfica dels elements o espais que tracta cada document. La classificació establerta correspon a:

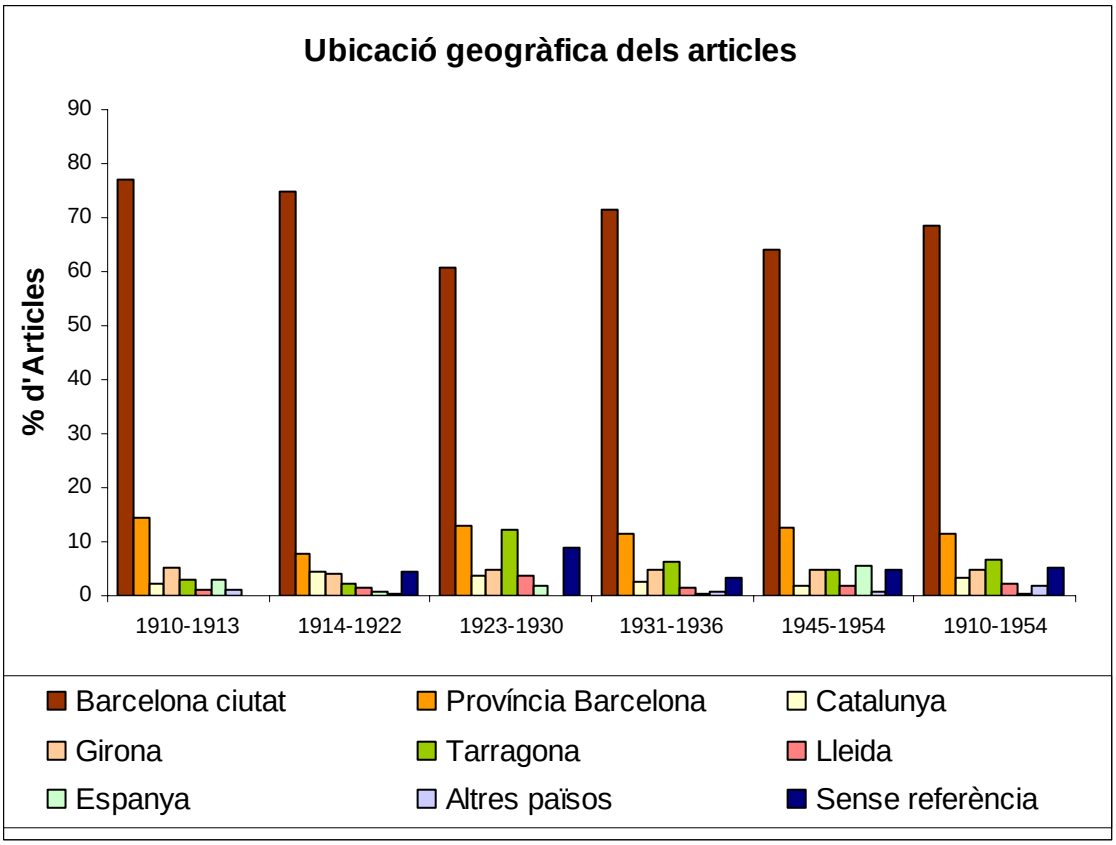
- Barcelona Ciutat.
- Àrea metropolitana de Barcelona/Província.
- Catalunya.
- Girona.
- Tarragona.
- Lleida.
- Espanya.
- Altres països.
- Articles que no fan referència a un territori (l'artista, una obra d'art, etc.)

Seguint el mateix procediment que en els casos anteriors, la classificació dels documents ha estat múltiple, ja que els articles com els referents a excursions o guies turístiques tracten diversos territoris.

Anàlisi

La revista *Barcelona Atracción* centralitzava els articles culturals a la ciutat de Barcelona, 69% del conjunt de documents i, en segon terme, en l'àrea

metropolitana i la província. Pel que fa a altres regions de Catalunya, destaquen Tarragona i Girona, tot i que el volum de publicacions vinculades és reduït en comparació amb els de Barcelona (6% i 5% respectivament).

% d'Articles segons referències geogràfiques	1910-1913	1914-1922	1923-1930	1931-1936	1945-1954	Total
Barcelona ciutat	72	75	56	69	63	66
Àrea metropolitana/Província Barcelona	14	8	12	11	13	11
Catalunya	2	4	4	2	2	3
Girona	5	4	4	5	5	5
Tarragona	3	2	11	6	5	6
Lleida	1	1	4	2	2	2
Espanya	3	1	2	0	5	0
Altres països	1	0	0	1	1	2
No fan referència al territori	0	4	8	3	5	5
Total articles	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Articles segons referències geogràfiques	**1910-1913**	**1914-1922**	**1923-1930**	**1931-1936**	**1945-1954**	**Total**
Barcelona Ciutat	74	167	175	177	106	699
Àrea metropolitana/Província Barcelona	14	17	37	29	21	118
Catalunya	2	10	11	6	3	32
Girona	5	9	14	13	8	49
Tarragona	3	5	35	15	8	66
Lleida	1	3	11	4	3	22
Altres països	1	1	0	2	1	5
Espanya	3	2	5	1	9	20
No fan referència al territori	0	10	26	8	8	52
Total articles	**103**	**224**	**314**	**255**	**167**	**1063**

Font: Dolors Vidal

Font Secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1954)

Són poques les diferències geogràfiques observades entre períodes, ja que en tots ells predominen els articles referents a la capital barcelonina. No obstant, cal tenir en consideració que durant els anys 20 fins als 30 destaquen, respecte a altres períodes, els articles ubicats a Tarragona (12%), així com durant els

anys previs a la Guerra Civil. D'altra banda, les referències a altres comunitats d'Espanya s'incrementen en la reaparició de la revista durant el darrer període 1945-1954, amb un 5% dels articles.

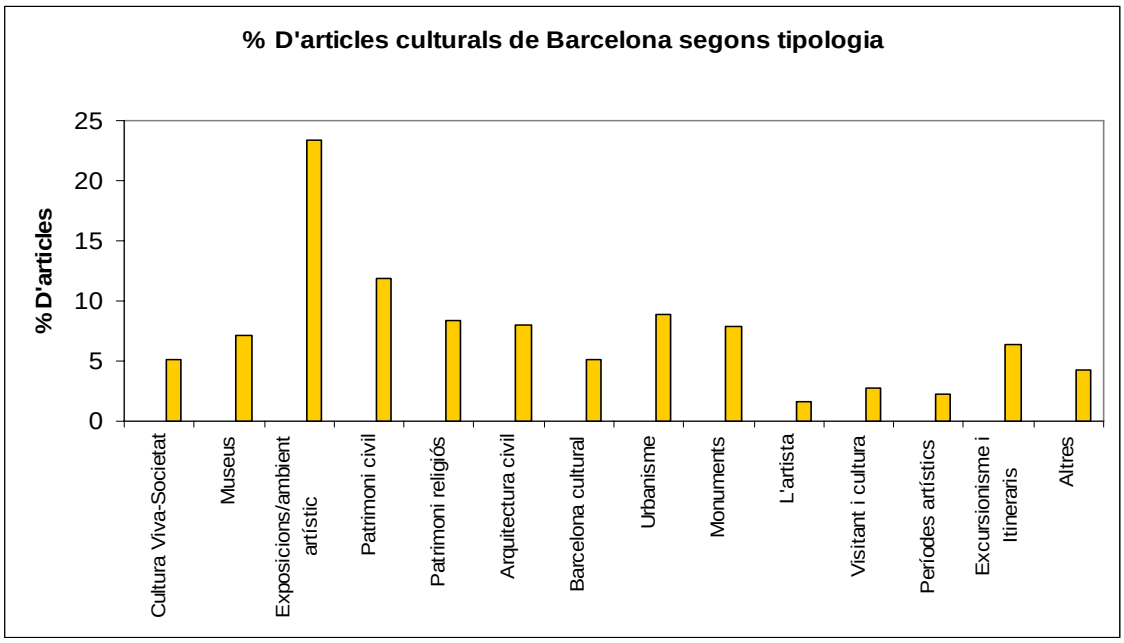
Tipologia d'articles culturals referents a Barcelona

Seguint la mateixa metodologia emprada en l'anàlisi anterior, les operacions per obtenir aquesta informació no s'han realitzat en base al total d'articles culturals de la revista, sinó a partir dels articles culturals referents a la ciutat de Barcelona (696).

Les categories de classificació són les mateixes, així com el criteri de relació múltiple entre els articles i les diverses categories.

Anàlisi

En general, considerant el conjunt d'articles referents a Barcelona, 696 en total, pot observar-se que el contingut principal són les exposicions i l'ambient artístic de la ciutat, amb un 23% dels articles. En segon lloc destaca el patrimoni civil i religiós, així com les activitats urbanístiques de la ciutat. La temàtica vinculada a l'artista i estils i/o períodes artístics són els continguts menys recurrents.

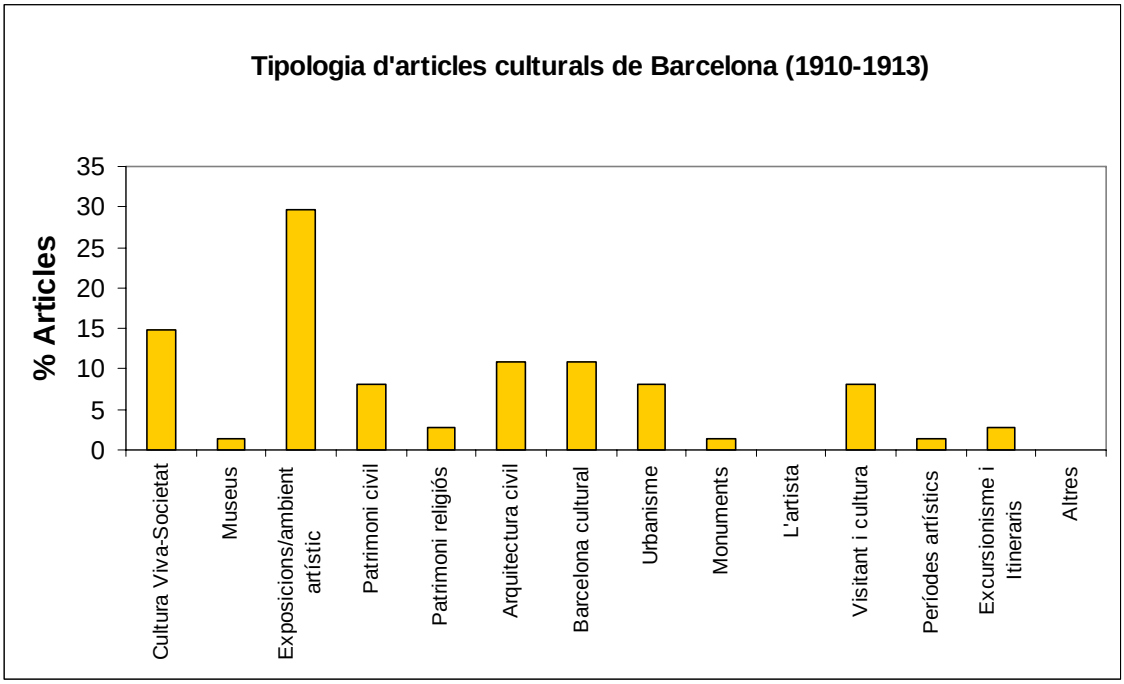

Número d'articles de Barcelona	**1910-1913**	**1914-1922**	**1923-1930**	**1931-1936**	**1945-1954**
Cultura Viva-Societat	11	16	2	2	5
Museus	1	10	12	14	13
Exposicions/ambient artístic	22	38	41	43	19
Patrimoni civil	6	17	33	21	6
Patrimoni religiós	2	11	18	14	13
Arquitectura civil	8	8	11	16	13
Barcelona cultural	8	12	6	4	6
Urbanisme	6	3	28	13	12
Monuments	1	9	10	29	6
L'artista	0	5	1	2	3
Visitant i cultura	6	3	7	1	2
Períodes artístics	1	2	5	7	1
Excursionisme i Itineraris	2	40	2	0	0
Altres	0	6	5	11	8
Total articles cultura	**74**	**166**	**175**	**175**	**106**
Total classificacions	**74**	**180**	**181**	**177**	**107**
% d'Articles de Barcelona	**1910-1913**	**1914-1922**	**1923-1930**	**1931-1936**	**1945-1954**
Cultura Viva-Societat	15	10	1	1	5
Museus	1	6	7	8	12
Exposicions/ambient artístic	30	23	23	24	18
Patrimoni civil	8	10	19	12	6
Patrimoni religiós	3	7	10	9	12
Arquitectura civil	11	5	6	9	12
Barcelona cultural	11	7	3	3	6
Urbanisme	8	2	16	7	11
Monuments	1	5	6	16	6
L'artista	0	3	1	1	3
Visitant i cultura	8	2	4	1	2
Períodes artístics	1	1	3	4	1
Excursionisme i Itineraris	3	25	1	0	0
Altres	0	4	3	6	8
Total articles cultura	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1954)

- *El total d'articles culturals no correspon al sumatori total de les classificacions per períodes, ja que cal recordar que els articles poden estar en una mateixa categoria. El valor que es presenta correspon al nombre d'articles real de cada període, sobre el qual s'han realitzat les operacions percentuals.*

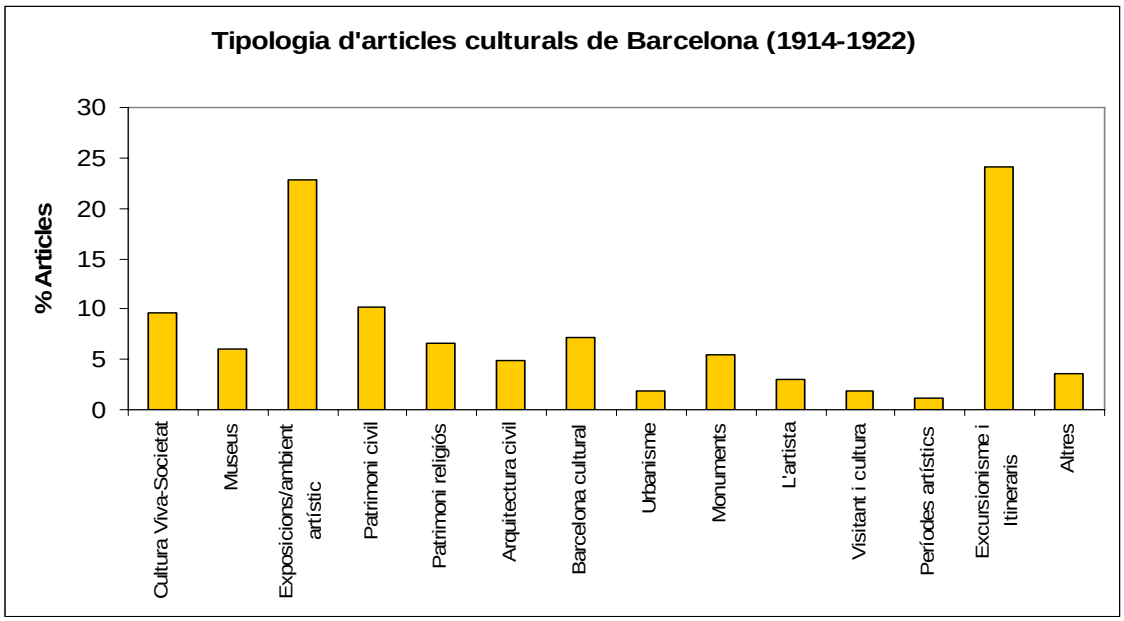
Analitzant els continguts per períodes s'observa la següent classificació:

Total articles culturals Barcelona	Total articles	Total articles %
Cultura Viva-Societat	36	5
Museus	50	7
Exposicions/ambient artístic	163	23
Patrimoni civil	83	12
Patrimoni religiós	58	9
Arquitectura civil	56	8
Barcelona cultural	36	5
Urbanisme	62	9
Monuments	55	8
L'artista	11	2
Visitant i cultura	19	3
Períodes artístics	16	2
Excursionisme i Itineraris	44	6
Altres	**30**	4
Total articles culturals	**619**	**100**
Total Classificacions	**1338**	

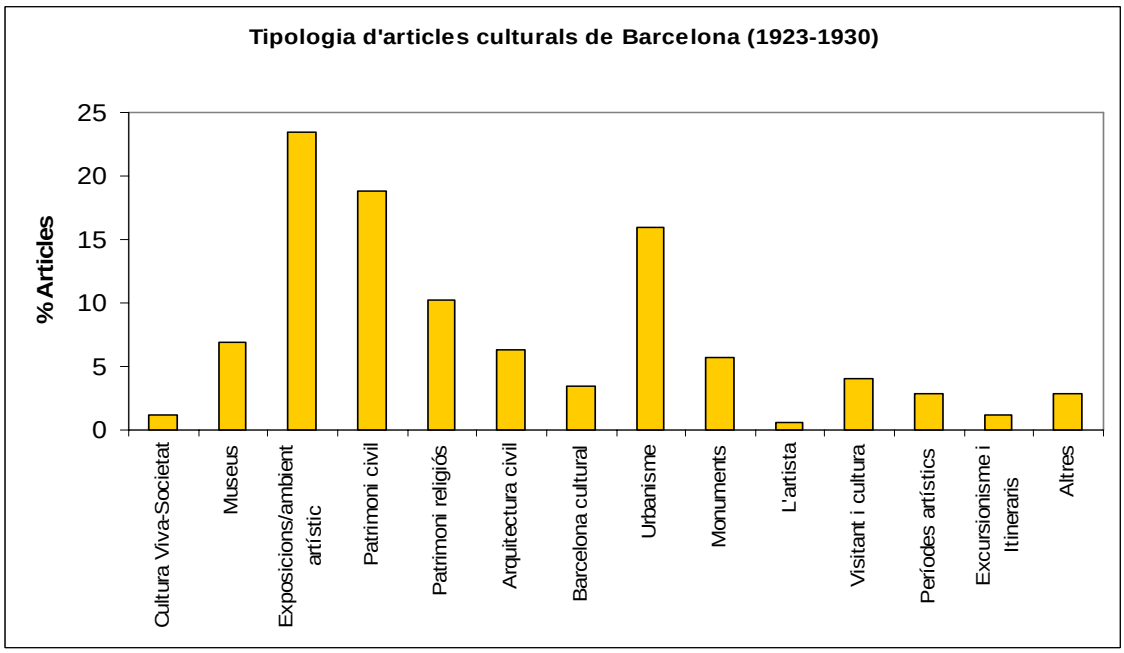
Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1913)

Del conjunt d'articles que geogràficament es localitzen a Barcelona, el 30% fa referència a exposicions que se celebren a la ciutat, mentre que un 15% descriu les activitats socioculturals de la població barcelonina. Aquest contingut, a diferència de l'anàlisi anterior, esdevé més destacat en la literatura referent a Barcelona que en el conjunt d'articles culturals de la revista.

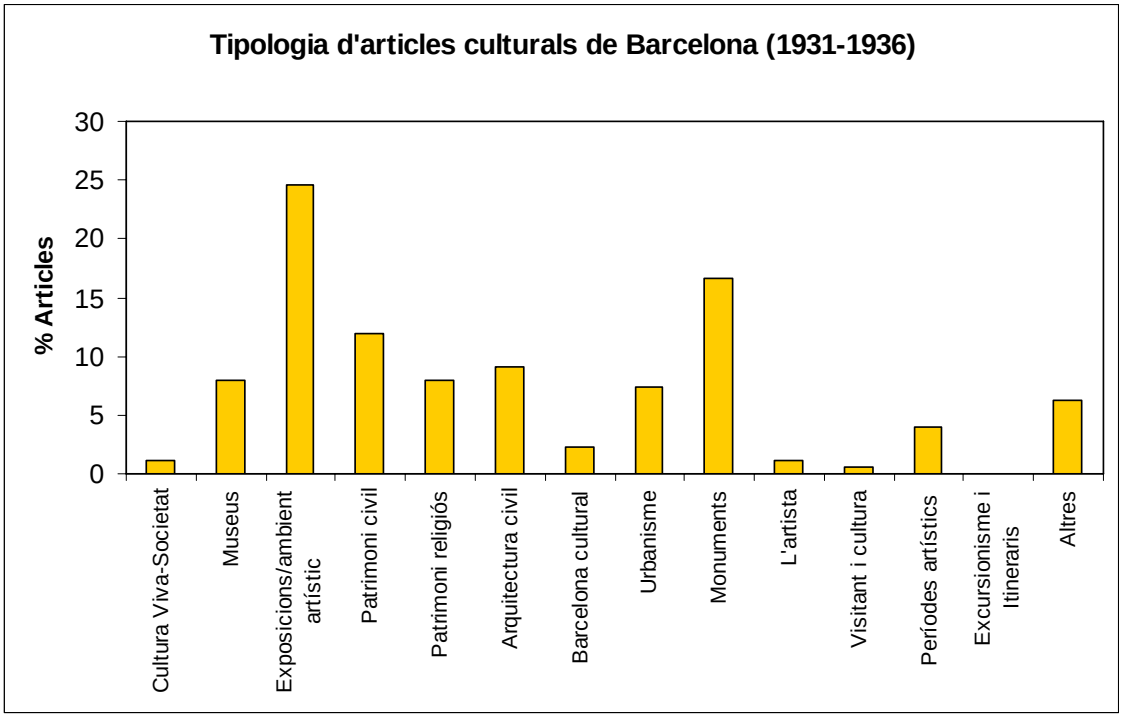
Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1914-1922)

Del 1914 al 1922 els articles referents a Barcelona se centren en l'oferta d'itineraris i excursions disponibles a la ciutat, englobant el 24% de la producció literària sobre Barcelona. D'altra banda, persisteix el predomini del contingut vinculat a les exposicions i l'ambient artístic a la ciutat, així com les activitats socioculturals dels barcelonins. Cal tenir en compte respecte el període anterior un increment dels articles referents a l'activitat dels museus, els recursos monumentals i els artistes i la seva producció.

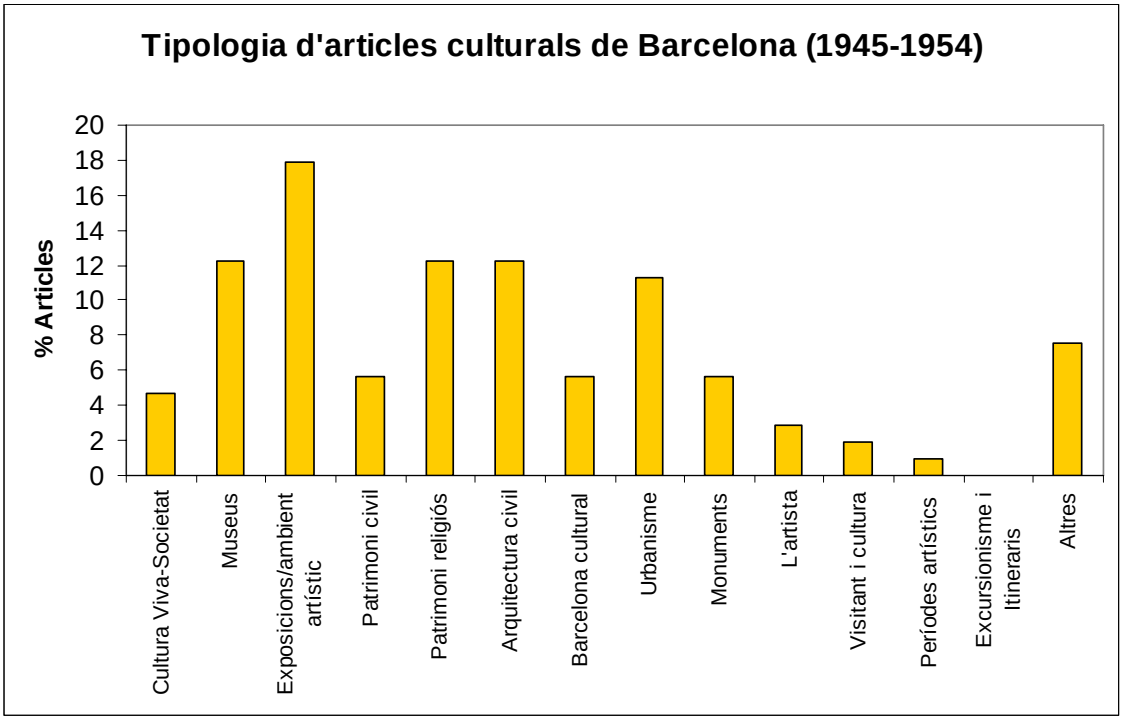
Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1923-1930)

Dels anys 20 als anys 30 s'observa un destacat increment dels articles referents a l'activitat urbanística de Barcelona i el seu patrimoni civil, representant el 16 i el 19% respectivament. En detriment, la temàtica d'itineraris i excursions, així com la cultura viva de Barcelona esdevenen continguts poc recurrents. El contingut principal continua essent hegemonia de les exposicions i l'ambient artístic.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1931-1936)

Els anys previs a la Guerra Civil la ciutat de Barcelona es projecta al visitant a través de les seves exposicions i el seu patrimoni monumental, temàtica del 25 i el 17%, respectivament, dels articles publicats a la revista durant aquest període. A diferència d'altres anys, la temàtica d'excursions i itineraris no destaca en els articles de Barcelona, així com el contingut de cultura viva, l'artista i les descripcions referents al consum de la cultura per part del visitant.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1945-1954)

Els darrers anys de la revista *Barcelona Atracción* destaquen per la diversitat de temàtiques culturals mitjançant les quals es presenta la ciutat de Barcelona. Així doncs, tot i continuar dominant el contingut artístic i d'exposicions sobre la ciutat, s'observa una major presència d'articles vinculats al patrimoni religiós i a l'arquitectura civil, 12% concretament, així com a la temàtica de museus i l'activitat urbana de la ciutat.

Ciutat vella i ciutat nova

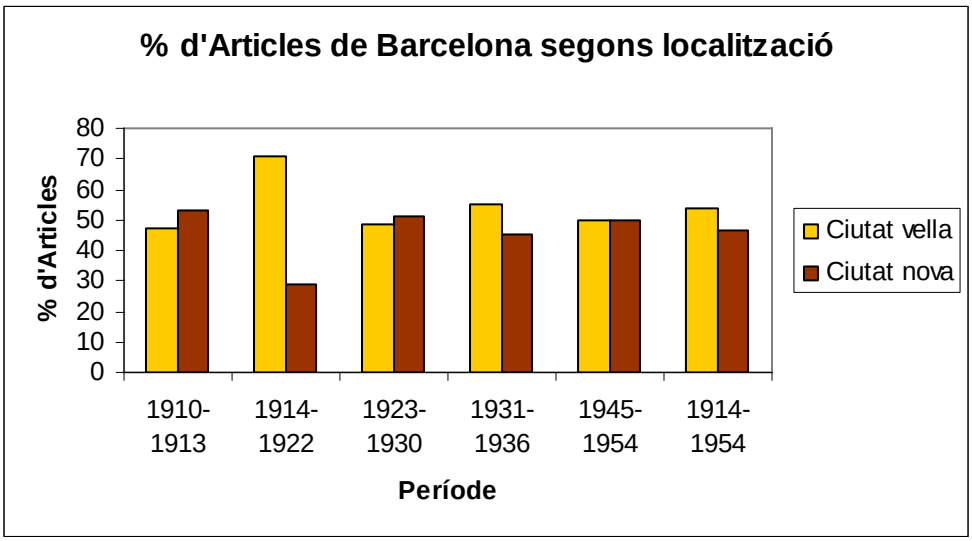
Partint dels articles culturals sobre Barcelona s'ha realitzat una classificació d'aquests documents segons la localització geogràfica del seu contingut: la ciutat vella o la ciutat nova. A l'hora de realitzar aquesta classificació només s'han tingut en consideració aquells articles que realment s'associen a un "node" de l'espai i no al contingut que aquest pugui contenir. Per exemple, proliferen considerablement les exposicions vinculades al Palau Nacional, el Museu d'art Contemporani, així com a altres entitats. En aquests casos només s'ha tingut present els articles que focalitzaven en l'estructura, en el suport del contingut, és a dir, en l'edifici, ja que són els elements que realment es troben localitzats en l'espai.

Paral·lelament, també s'han exclòs aquells articles on tot i complir-se aquest precepte (consideració de node), s'ha tractat més d'un element/node. És a dir,

articles que, alhora, poden vincular-se a molts espais de la ciutat perquè fan referències a diversos nodes en un mateix document.
Conseqüentment, itineraris i excursions, articles sobre cultura viva, o l'artista entre d'altres, tampoc han estat considerats, ja que no són elements físics i no tenen una localització en l'espai.

Anàlisi

En els articles referents a Barcelona no s'observa una discriminació clara entre els recursos localitzats a l'àrea antiga de la ciutat i la ciutat nova de Barcelona. Tal com es pot observar gràficament, a banda del període del 1914 al 1922 i els anys previs a la guerra civil, en què els continguts culturals es localitzen principalment a la ciutat antiga, les diferències en la resta de períodes són reduïdes.

Articles de Barcelona segons localització	1910-1913	1914-1922	1923-1930	1931-1936	1945-1954	Total
Ciutat vella	8	34	53	50	37	182
Ciutat nova	9	14	56	41	37	157
Total	**17**	**48**	**109**	**91**	**74**	**339**

% d'Articles de Barcelona segons localització	1910-1913	1914-1922	1923-1930	1931-1936	1945-1954	Total
Ciutat vella	47	71	49	55	50	54
Ciutat nova	53	29	51	45	50	46
Total	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción* (1910-1954)

L'art, el monument i la cultura en la creació i consolidació d'un imaginari:

- El principal contingut temàtic de *Barcelona Atracción* des del punt de vista cultural són les exposicions i les activitats vinculades amb les belles arts. Aquest pot considerar-se, doncs, el primer recurs cultural a través del qual es va projectar la imatge de Barcelona durant la publicació de la revista.
- Geogràficament, destaquen els articles referents a la capital catalana i la província de Barcelona, per la qual cosa, els resultats estadístics obtinguts per a la ciutat són similars a l'anàlisi general de tot el conjunt de documents, independentment de la localització territorial.
- A banda del contingut d'exposicions, predominant en totes les publicacions de la revista, als articles culturals de Barcelona es poden observar altres temàtiques secundàries diferenciades en el temps:

    - 1914-1922. Predomini dels articles referents a excursions i itineraris
    - 1923-1930. Documents sobre urbanisme i patrimoni civil.
    - 1931-1936. Monuments i urbanisme.
    - 1945-1954. Patrimoni religiós arquitectura civil i museus.
- A nivell comparatiu, entre els documents de Barcelona i el conjunt d'articles referents a altres territoris, s'observa una major descripció de la cultura viva en els articles del primer període referents a la ciutat. D'altra banda, el contingut vinculat al patrimoni religiós és més recorrent en la resta de documents, mentre que a Barcelona destaca a la postguerra.
- Es produeix un equilibri entre els articles dedicats a la ciutat vella i la ciutat nova.

10 Anàlisi qualitativa per etapes

Primera etapa: 1910-1913.

Els articles

Introducció

La publicació de la revista *Barcelona Atracción*, tot i que amb el nom de Touring Review durant els dos primers anys, començà el 1910, dos anys després de la creació de la Societat d'Atracció de Forasters.

A continuació presentarem una breu descripció dels articles apareguts a la publicació durant aquest període, indicant el mes i l'any de publicació. El mètode utilitzat per treballar els documents ha estat diferenciar-los en tres temàtiques diferents: art, monuments i imatge. El criteri que utilitzarem per distribuir i agrupar els articles serà el mateix en tots els períodes.

Es consideren articles d'art tots aquells que fan referència a museus, exposicions, pintura i escultura. El segon grup el formen els articles de monuments, bàsicament aquells que tracten d'edificis diversos, monestirs, esglésies, etc. El tercer i últim grup, anomenat d'imatge, inclou tots els articles referents a la projecció i promoció que es fa de cara als turistes, i s'inclouen articles sobre concursos de cartells o fotos, exposicions de turisme, platges, propaganda i promoció en general, i la imatge global que es percep de la ciutat.

Al fer aquesta classificació s'han deixat de banda articles referents a altres temàtiques com música, esport, itineraris i excursions.

Classificació dels articles

Art:

Gener 1911. Celebració de l'Exposició Internacional de Belles Arts de Barcelona per part de l'Ajuntament.

Abril 1911. Celebració per sisena vegada de l'Exposició Internacional de Belles Arts, amb artistes procedents de molts països.

Maig 1911. S'anuncia la inauguració de l'Exposició Internacional d'Art.

Juliol 1911. Enumeració dels diversos museus de Barcelona, esmentant la situació, característiques i obres que conserven.

Febrer 1912. Es presenten les actuacions realitzades per la SAF i les notícies més importants del mes de febrer.

Març 1912. Actuacions de la SAF i notícies d'interès del mes de març.

Setembre 1912. Descripció de les arts decoratives a l'interior d'algunes cases barcelonines.

Novembre 1912. Sol·licitud a la Junta de Museus per fondre en bronze una escultura per tal d'embellir la ciutat, i altres actuacions de la SAF.

Novembre 1912. Exposició de quadres moderns al saló Reig.

Desembre 1912. Exhaustiva descripció de Barcelona des de diversos àmbits i enumeració d'alguns espais com la Sagrada Família, l'Arc de Triomf, etc.

Desembre 1912. Presentació de diverses exposicions de Barcelona. *(Baguña, Cornet Brangulí)*

Juliol 1913. Celebració de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques que tindrà lloc a Barcelona.

Monuments:

Gener 1911. Presentació dels monuments més importants de Tarragona i província.

Maig 1911. Es comenta que Barcelona encara conserva restes romanes, i altres vestigis d'èpoques més recents.

Maig 1911. L'article destaca les característiques més rellevant i els monuments de la ciutat de Girona.

Setembre 1911. Explicació del parc de la Ciutadella i dels seus principals trets.

Octubre 1911. Descripció arquitectònica i artística del Palau de la Música Catalana i de l'Orfeó Català.

Novembre 1911. El Liceu com a obra arquitectònica de gran valor artístic.

Desembre 1911. La Sagrada Família de Gaudí com a obra genuïna i de gran valor artístic, explicant-ne les característiques principals.

Juny 1912. Descripció dels moviments artístics de la ciutat a través de la seva arquitectura.

Juliol 1912. L'Hospital de Sant Pau com un dels més grans del món, la seva funcionalitat i com a bellesa de Barcelona.

Octubre 1912. Descripció dels diversos monuments de Barcelona que commemoren personatges de la història, fent una breu biografia de cadascun.

Gener 1913. Iniciativa d'embellir la ciutat a partir de la instal·lació de tres fonts artístiques.

Març 1913. Descripció del monument religiós de Sant Pau del Camp, comentant les parts que el configuren.

Juny 1913. Principals establiments de bany de Barcelona.

Agost 1913. Opinió del Dr. Vilaró sobre la catedral de Barcelona.

Octubre 1913. La Via Laietana com a reforma del casc antic i menció de les diverses construccions que s'hi aixequen.

Novembre 1913. Es presenta l'entrevista feta al delegat de la SAF a Valparaiso, el senyor Francisco Daza, presentant la seva visió de Barcelona.

Imatge:

Desembre 1910. Fotografia i comentari de l'ambient de diversos carrers de Barcelona durant l'hivern.

Gener 1912. Ambient de la ciutat durant l'hivern.

Abril 1912. Ambient de Pasqua que es viu a Barcelona.

Maig 1912. Descripció de l'entorn de la ciutat durant la primavera, descrita com a ciutat florida, de luxe, festes, diversió, etc.

Maig 1912. S'informa de l'emissió de documents promocionals a Munich, Lisboa i Turquia, entre altres actuacions de la SAF.

Agost 1912. Es descriu l'entorn de la ciutat durant la primavera, com a ciutat florida, de luxe, festes, diversió, etc.

Setembre 1912. Creixement urbanístic de Barcelona, considerant-lo com un impuls per arribar a ser la capital del Mediterrani.

Setembre 1912. Reproducció de dos articles publicats a Puerto Rico sobre l'exhibició de la pel·lícula publicada per la SAF.

Octubre 1912. Arribada de la tardor a Barcelona i represa de les activitats habituals.

Desembre 1912. Presentació d'un article publicat a la revista *The Standart* que descriu Barcelona com una ciutat digna de ser visitada.

Febrer 1913. Ambient de Barcelona durant la primavera, així com les festivitats, espectacles i temporades teatrals que hi tenen lloc.

Maig 1913. Diversos aspectes que afecten al turisme, com l'asfaltat de les Rambles.

Juliol 1913. Emissió de documentació turística per l'exposició de Gant (Bèlgica), editada en diversos idiomes.

Agost 1913. Article publicat a *L'Indépendent* de Salònica, en el qual s'exalta la ciutat de Barcelona.

Setembre 1913. Gestions per organitzar caravanes cap a la ciutat i de la presentació del film "Costas Pintorescas de Cataluña" amb destí al mercat mundial.

Anàlisi de l'etapa

La prioritat de la Societat d'Atracció de Forasters, una vegada iniciades les seves activitats, serà donar a conèixer Barcelona en el mercat turístic exterior, el que avui en diem mercat emissor, per tal de convèncer als viatgers potencials que Barcelona i Catalunya són una bona opció com a destinació del viatge.
Els recursos turístics que Barcelona posa en valor en aquest període són:

- El clima i la situació en el Mediterrani.
- Una ciutat plenament contemporània, moderna i europea. L'element diferenciador és el clima, la vitalitat urbana i una llum excepcionals en el marc d'una ciutat industrial.
- Un llegat històric, monumental i artístic sòlid.
- Una manera de viure on l'esport, la higiene, la diversió i la gràcia de molts individus conformen una manera de ser, plenament perceptible pels turistes.

Per reforçar les accions de propaganda al llarg de l'any, calen accions concretes que portin a Barcelona un nombre important de persones; que comuniquin les belleses i la gràcia de Barcelona en el seu entorn familiar, de relacions d'amistat i professionals. Per això serà important l'organització i celebració de fires i esdeveniments puntuals que puguin donar a conèixer la ciutat als no habituals i al mateix temps, aquestes celebracions projectin Barcelona en el mercat internacional . Aquests esdeveniments seran:

- La celebració de fires comercials, artístiques i industrials.
- La celebració de certàmens i esdeveniments esportius.

Les accions promocionals estaran centrades en la difusió a través de la premsa, la fotografia, els cartells, els fulletons, les pel·lícules i l'edició de guies turístiques.

La creació d'una xarxa de distribució, que serà una xarxa de delegats de la Societat d'Atracció als cinc continents, tindrà una doble funció: fer publicitat de Barcelona amb el suport de la revista, i enviar a la SAF les notícies que es publiquin sobre la ciutat i Catalunya. Aquests delegats rebran la revista, la distribuiran, hi col·laboraran i sobretot intentaran que els mitjans de comunicació dels seus països de residència dediquin espai a la ciutat de Barcelona, a partir de la producció de nous articles per aquests mitjans.

En el número de desembre del 1913, número especial dedicat a la Societat d'Atracció de Forasters, es parla del primer President de la Societat, el senyor Domingo J. Sanllehy, que va ser nomenat el 9 de gener de 1911; es parla també dels treballs que, tot i les dificultats, la Societat va haver de dur a terme.

Con loables entusiasmos emprendieron los comisionados su labor en una época como aquella en que su gestión había de resultar verdaderamente erizada de obstáculos, atendida la efervescencia la propia política social que reinaba en nuestra urbe y que daba origen a insidiosas campañas que desacreditaban lastimosamente en el extranjero el nombre de Barcelona.
Atendiendo a estas circunstancias, comprendieron aquellos excelentes ciudadanos la urgencia de intensificar las campañas de reivindicación de la ciudad, [141]

En aquest número es fa una referència de tots els delegats de la Societat a l'estranger amb noms, cognoms, adreces i sectors professionals als que pertanyen. Durant aquests tres anys i poc més, a part de les notícies relacionades amb els monuments i l'art, hem recollit diverses notícies de la revista vinculades a altres espais de referència per ajudar-nos a percebre l'ambient confiat i fins i tot eufòric en les possibilitats de Barcelona. La *Comisaría Regia de Turismo*, amb unes prioritats que com veurem no sempre coincideixen amb les de Barcelona, i el suport permanent però no prioritari de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona, veuran la feina de la Societat d'Atracció de Forasters com una aportació necessària i estimulant. La Societat per la seva part, en aquest curt període, convençuda de voler fer el que ja funciona amb molts bons resultats en altres països, sentirà que està acomplint uns objectius històrics per Barcelona i Catalunya. Serà més endavant, que l'acció promocional es diluirà en una pèrdua de claredat en els objectius, fruit

141 Sociedad de Atracción de Forasteros. (1913). Diciembre, núm. 40: pp. 6-12.

de la frustració en no aconseguir ajuts i subvencions en ordre a les necessitats que pretenen.

En el número de desembre de 1913, corresponent al 35, la Societat d'Atracció de Forasters fa un resum dels seus objectius i recorda com va començar la SAF.

- El dia 1 d'abril del 1908 va quedar constituïda la Societat procedint a la redacció immediata dels seus estatuts.
- Trimestralment publica un butlletí que recull les tasques de la Junta Directiva i publica diverses monografies dels monuments més importants de Catalunya.
- Revistes periòdiques (*Barcelona Atracción* / Touring Review), fulletons, prospectes, fascicles, etc. en les quals abunden els gravats i textos destinats a promocionar les belleses naturals i arqueològiques de Barcelona, Catalunya i les Balears; les facilitats del viatge i l'allotjament; actes com les festes de primavera i altres publicacions dedicades a promocions especials: "Barcelona Docente" i "Buenos Aires-Barcelona-París"
- Excepte les publicacions emeses a Amèrica, totes les edicions es publiquen en diversos idiomes: alemany, francès, anglès, esperanto, espanyol, etc.
- Anualment s'imprimeix la memòria de la Junta General detallant els treballs realitzats i les estadístiques dels moviments de turistes.
- Guia "Select Guide" que es publica anualment.

En aquest primer període de tempteig, la SAF publica a la revista tot allò susceptible d'interessar a un públic de l'interior i internacional i per tant els elements es diversifiquen, donant cabuda als temes de patrimoni de la ciutat de Barcelona, i al mateix temps, anunciant i verificant tot allò que té de vida ciutadana que pot interessar a tots els actors socials.

El rol de Barcelona i Catalunya en el mapa turístic internacional

La Societat d'Atracció de Forasters, després de la seva creació l'any 1908 i de l'inici de la publicació de la revista el 1910, Touring Review fins el 1912 i amb l'adopció del nom de *Barcelona Atracción* a partir d'aquest mateix any, té una primera etapa en la què es planteja el rol que pot jugar la Barcelona i Catalunya en el mapa turístic internacional.

S'estableixen quatre grans àrees temàtiques per tal de fer de la ciutat un pol d'atracció amb garanties d'èxit: la Barcelona turística, arquitectònica, industrial i comercial.

La SAF considera que Barcelona pot ser,

Turística per:

a) La posició de privilegi geogràfic que li dóna un clima càlid i un ambient lluminós i el ser una ciutat marítima, que possibilita el turisme de creuer i el recurs de les platges.
b) El ser una gran ciutat en paràmetres mediterranis, una de les més grans del *Mare Nostrum.*
c) El valor d'antiguitat. Des de la seva fundació, dos mil anys enrera, la ciutat ha estat dotada de construccions i monuments significatius a la Barcelona vella que són desconeguts i en canvi, susceptibles de ser posats en valor per al turisme. A més, disposa d'uns nous *temples*, que són els museus.
d) El ser capital d'un territori més gran, Catalunya, conté pols d'atracció específics en el medi natural i urbà de ciutat mitjana-petita, que complementen l'oferta de la ciutat.
e) L'oferta de restauració i allotjament
f) Els serveis de transport i comunicacions amb l'exterior en tren, cotxe i vaixell.

Arquitectònica per:

a) Tot l'entramat urbà en conjunt, tant la part monumental de la Barcelona vella com la part nova, que s'està creant i construint a gran velocitat i amb uns paràmetres de qualitat alts.

Industrial per:

a) El desenvolupament industrial és un valor des de la perspectiva turística perquè permet que la ciutat no s'hagi de refugiar en el tipisme com a fórmula d'atractivitat turística, sinó que permet dirigir-se a un turista modern, europeu, que s'interessa pel coneixement i pel desenvolupament econòmic com un recurs turístic.

Comercial per:

a) L'oferta comercial en general, el moviment de béns i mercaderies que permet un sistema de vida on l'intercanvi és un bé consolidat en relació al turisme, i sobretot la vocació de la ciutat com a centre de celebració de fires i congressos.

Les dificultats es centren en dues grans problemàtiques: per un costat, Barcelona haurà de fer un esforç notable si vol crear un espai nou en l'imaginari universal, allunyada dels valors tradicionals del romanticisme i tipisme andalusos que són llegits com a generals dels espanyols. Aquesta imatge ha entrat profundament en el mercat europeu, en primer lloc per la petja de la tradició romàntica literària –sobretot de literatura de viatges-, artística i en un segon moment per la pròpia mirada del turista que busca i valora el que es correspon amb la imatge preconcebuda, explotant-la i ampliant-la contínuament; i en segon lloc, per la problemàtica de manca de competitivitat en el sector de transports i infrastructures d'allotjament i restauració, derivades d'una manca de política global estatal en matèria turística i del que la SAF en farà una de les seves línies de lluita constant i permanent.

La principal actuació de la SAF en aquest període és el desplegament de propaganda i d'altres accions promocionals a l'estat espanyol, a Europa i Amèrica. Utilitzarà tots els mitjans possibles per tal de construir una imatge global de Barcelona que contingui en ella mateixa aquests quatre elements que hem anunciat més amunt. La difusió treballarà en tres àmbits d'acció:

En el mitjà imprès. Edició i distribució de:

- Articles de diari.
- Les guies turístiques.
- Àlbums de fotografies.
- Cartells.
- Fulletons.

En el mitjà audio-visual:

- Pel·lícules de propaganda.

En la distribució de material de propaganda a les fires estrangeres.

En la participació d'alguns membres de la Societat d'Atracció als congressos i seminaris organitzats a l'estat espanyol i a l'estranger.

Barcelona cap a fora

Si el principal objectiu de la Societat és interessar els forasters, per aconseguir-ho desenvolupa diverses actuacions que li permetin un llançament de propostes que siguin recollides pels delegats i pugui incrementar l'acció de propaganda. Les més importants són la difusió de material imprès de propaganda, fulletons, àlbums en diversos idiomes, cartells i a través del

cinema. En qualsevol campanya publicitària, i sobretot en el període del qual estem parlant, l'obtenció de resultats és incert i es fa difícil fer-ne una bona avaluació. Escollim algunes notícies a mode d'exemple:

La notícia fa saber als lectors que des d'Anglaterra podran accedir gratuïtament al material referent a Barcelona i Catalunya en les llengües que ho sol·licitin.

En el "Information Bureau" Daily Mail (Londres, París, Manchester), han quedado expuestas al público y se entregan gratuitamente a las personas que lo soliciten, las guías, folletos, planos e Itinerarios de Barcelona y de Cataluña, publicados por la Sociedad de Atracción de Forasteros, en español, francés, inglés y alemán[142].

El número de maig, de 1912, porta una notícia de propaganda turística a partir de la difusió d'una pel·lícula:

Solicitada por S.A.R. la infanta Dª Paz, delegada de la S.A.F. en Munich, ha sido remitido a dicha ciudad alemana un ejemplar de la película[143] de 400 metros que por encargo de esta Sociedad ha impresionado la casa A. Cabot Puig, de ésta, en la que se exhiben los lugares más interesantes de Barcelona y sus alrededores y los principales monumentos de la ciudad.
S.A.R. con el más patriótico intento se interesará para que dicha película sea exhibida en los principales cinematógrafos de Munich y en otros de las más importantes ciudades alemanas[144].

Accions pro-barcelona
Es donen i publiquen conferencies sobre Barcelona a : Londres, pel delegat a la revista *The Anglo-Spanisch Trade*, al *Porvenir* de Tanger, la *Lucha* de la Habana, *Le Journal de Cette*, *El Correo Español*, de Montevideo, *Je sais tour*, de París, amb fotografies de Chusseau-Flaviens.
S'estan preparant conferències a: Lyon, per E. Browns de Broug; Montevideo,Juan Torrendell; Cartagena, Joaquím M. Abella i La Habana, a càrrec de Carles Martí.

Material que circula (març de 1911) per l'oficina de la Rambla del Centre:
Barcelona 1911. Itineraris per la visita de Barcelona, amb el plànol de la ciutat.
Bolletí de la SAF (gener, febrer, març)
Fulletó de propaganda de la VI exposició internacional d'art i festes de primavera (edicions en francès i espanyol)
Fulletó dels itineraris de les comarques del Vallès, Montseny, Vic, Lluçanès, Garrotxa, Vall de Ribes, Cerdanya, Pirineus, etc.
Cartell i Programes de propaganda del Cicle Wagner que es celebrarà al Liceu

142 Op.Cit. 1912, febrer, num 13, p. 22
143 Fa referència a la pel·lícula: Barcelona, la perla del mediterráneo
144 Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). *Barcelona Atracción*, Maig, num 16, p. 27

(Aquestes publicacions s'han enviat a: Hotels, Delegatss de la SAF a Europa i Amèrica, entitats deportives, revistes, diaris nacionals i estrangers, i Sindicats nacionals i estrangers, amb els que es tenen establertes relacions de reciprocitat)

Apareixen a la revista diversos anuncis, entre els que destaquen el de la companyia de ferrocarrils d'Orleans, dels trens regulars de Barcelona a París.

Si Madrid est le coeur de l'Espagne, on pourrait dire que Barcelona en est la tête. Pleine d'activité, cette ville superbe se développe avec une rapidité extraordinaire[145].

Segons *Le Touriste Algerien*, de Argel, Barcelona ha passat de 150.000 habitants a 800.000 al dia d'avui. Hi viuen uns 25.000 estrangers i uns 2000 turistes que es renoven contínuament.

Segons el Mercantil, de Manila, la SAF de Barcelona ha nomenat Alfonso Velasco, Delegat a la capital, P.O. Box 76, que atendrà a tots els filipins que ho desitgin per donar tot tipus d'informació o dades, entenent que tots els serveis informatius que ofereixen els delegats són gratuïts.

Els àlbums de fotografies de Barcelona i Catalunya que la SAF encarregarà diverses vegades al llarg de la seva història, tenen una presentació amb tapa dura i amb format horitzontal; els anuncis comercials estan intercalats amb les imatges de monuments, paisatges, artistes, fàbriques, noves construccions, vistes panoràmiques, etc., adquirint una gran importància en la globalitat de l'objecte. En el conjunt es combinen les imatges de monuments acabats amb les imatges d'elements en construcció, en el conjunt global, un percentatge remarcable. Les imatges escollides per formar part de l'àlbum contenen tant elements del passat monumental com de l'actualitat més recent.

El gust per la vida de Barcelona, el que és important pels barcelonins, les escoles, els internats, les congregacions religioses, les cases particulars singulars, els jardins, etc. conviu amb una allau d'anuncis de tota índole, tant els que avui podríem qualificar de turístics com els que no.

Subvencionado e informado por la S.A.F. se ha publicado un lujoso álbum de 160 páginas, ilustradas todas ellas con vistas de la capital barcelonesa y con textos referentes al desarrollo y situación actual de nuestra ciudad y del movimiento comercial e industrial de la misma.

Tanto la presentación como lo interesante de su contenido hacen de esta publicación un magnífico recuerdo de la ciudad, muy a propósito para la propaganda de las bellezas que encierra Barcelona y de su importancia fabril.

145 Op. Cit. (1911) Mayo, num.6

La S.A.F. repartirá gratuitamente por el extranjero esta publicación, a cuyo efecto los epígrafes de los grabados están redactados en cinco idiomas diferentes[146].

Nuevas publicaciones

la S.A.F., está preparando una edición en inglés de la guía-itinerario de Barcelona, por estar próxima a agotarse la del álbum de dicho idioma. Además se está redactando una guía de Barcelona, Cataluña y Baleares, con detalle de las principales excursiones que pueden realizarse por Cataluña y dichas islas.
Prepáranse asimismo interesantes monografías sobre monumentos y poblaciones importantes de Cataluña[147].

La propaganda on ja hi ha turistes, és una altra branca de la política de la SAF. No sempre es tracta de motivar un nou turista, sinó que també es realitzen accions promocionals com la dels cartells en altres ciutats. En el cas de Sant Sebastià, l'estiueig consolidat és nombrós i planificat, de manera que la SAF, amb la seva acció pretén desviar un cert nombre de turistes cap a Barcelona.

Además del gran número de carteles que han sido colocados, como ya tenemos dicho, en diversas estaciones y ciudades extranjeras, la S.A.F. ha mandado instalar grandes postes anunciadores en los puntos más céntricos de San Sebastián [...] Dado el gran contingente de extranjeros que visita San Sebastián durante esta temporada, no hay duda alguna de que esta visible propaganda realizada en dicha ciudad ha de producir óptimos frutos en beneficio de Barcelona[148]

La película de Barcelona en Puerto Rico. Així comença la nota d'opinió dels resultats de l'exhibició de la pel·lícula de Barcelona a Puerto Rico. La revista reprodueix dos articles publicats a *El Heraldo Español* i *El Mercantil* de Puerto Rico sobre aquesta pel·lícula de Barcelona editada per la SAF. Els articles descriuen els elements més impressionants i atraients de la cinta: els grans passetjos, els edificis sumptuosos, els monuments artístics, etc.

Actualmente se hallan en circulación varias películas de Barcelona editadas por la S.A.F., exhibiéndose en los cinematógrafos de Baviera, del Mediodía de Francia, y en Puerto Rico, Manzanillo, etc.

Se han establecido turnos entre nuestros delegados de las repúblicas americanas para que vayan circulando las películas, a fin de que en el menor espacio de tiempo posible sean exhibidas en el mayor número de poblaciones[149].

Les publicacions i monografies formen part del material bàsic que fins que no s'exhaureix funciona perquè el contingut difícilment sofreix canvis al llarg dels

146 Op. Cit.
147 Op. Cit. (1912), Junio, núm. 17: p. 24.
148 Op. Cit. (1912) Julio, núm. 18: pp. 23-24.
149 Op. Cit.

mesos. L'edició i publicació de la guia de Barcelona, *Select Guide,* per Folch i Torres significa, d'una banda, la incorporació al projecte SAF de persones reconegudes professionalment a Barcelona i, en segon lloc, el tipus de material que es proposa és de molta qualitat tècnica i material. La unió al títol de les illes Balears ajuda a promocionar Catalunya, ja que en aquest període Balears, sobretot Mallorca usufrueix de la fortuna crítica acumulada des de principis del segle XIX.

Acaba de aparecer la importante publicación Select Guide (3.er año), escrita por D. José M.ª Folch y Torres y editada con un esmero que hace honor a las artes gráficas barcelonesas.
La presente edición de la Select Guide está dedicada a Barcelona, Cataluña y Baleares, publicando, además de una detallada nomenclatura de los monumentos y edificios públicos interesantes de Barcelona, una guía completa de Cataluña con descripción de todas sus líneas de ferrocarriles y secundarias, excursiones varias, etc.
[...]La S.A.F. repartirá gratuitamente a los forasteros la expresada Select Guide, como ha venido haciéndolo con anteriores ediciones[150].

La SAF ha remitido a la Exposición Internacional de Gand (Bélgica) un stok de publicaciones de propaganda de Barcelona con destino a la vitrina dedicada al Turismo, figurando entre ellos el último Boletín de esta sociedad en el que se inserta una monografía de la catedral de Barcelona, espléndidamente ilustrada, y la lujosa publicación dedicada al Monasterio de San Cugat del Vallés, entre otras importantes relativas a la ciudad de Barcelona y a Cataluña[151].[…]

Durant l'any 1912 destaca la realització de la promoció de primavera, amb la confecció de cartells per a les principals festivitats i editats també en francès; emissió de documentació promocional als delegats d'Alemanya, París i Amélie-les-Bains, així com l'arribada d'una caravana francesa de diversos sindicats. Destaca també la nova publicació d'un fulletó en alemany enumerant les belleses de Catalunya, Barcelona i les Balears, així com Tarragona, Lleida i Girona; l'edició de cartells per a les festes de primavera; l'emissió de documentació promocional a l'edifici alemany "Spanische Weinhanlug", etc.

La SAF fa una valoració general de la temporada turística 1912, considerant-la molt favorable; la publicació de cartells per promocionar els esports d'hivern; la publicació d'un fulletó per donar a conèixer els avantatges de la via Buenos Aires - Barcelona - París; la realització de quadres sobre vistes de Barcelona que s'instal·laran a l'estació de ferrocarrils francesa d'Orsay; la realització d'una nova pel·lícula de Barcelona per la casa "Eclipse" amb la qual es vol donar a conèixer principalment l'animació als carrers de la ciutat. El Sindicat d'Atracció de Forasters debat la possibilitat de publicar en els principals diaris europeus les temperatures de Barcelona a fi de promocionar-la com a estació d'hivern.

150 Op. Cit. (1912) Agosto, núm. 19: p. 21.
151 Op. Cit. 1913) Julio, núm. 30: p. 26.

La propaganda de Barcelona-ciutat, la seva atmosfera, la transmissió de la seva vitalitat, és un altre element nuclear de la propaganda turística. Al llarg de tota la vida de *Barcelona Atracción*, se'ns presentarà sovint una ciutat amb un clima benigne, apropiat per a passar-hi l'hivern. El turista europeu de llarga estada, aquell que es desplaça durant una bona part de l'estació hivernal a d'altres indrets, és cobejat per Barcelona com un element fonamental del públic que es vol conquerir.

A l'article titulat *Las Plazas de Barcelona*", publicat en el número de juliol de 1912, es descriuen diverses places de Barcelona.

Sin ser Barcelona una ciudad que se distinga por la abundancia de sus plazas, comparativamente a su extraordinaria extensión territorial, no por ello deja de tenerlas muy hermosas, tanto como las de muchas capitales que han hecho de esta particularidad de su urbanización el principal elemento de su ornato público. Dos caracteres distintos y hasta opuestos presentan las plazas de Barcelona: el típico y pintoresco predominante en las de la ciudad antigua, y el opulento y ornamental que corresponde a las de la urbe moderna, todas ellas espaciosas y encuadradas por edificios públicos y particulares, que les prestan un singular realce.

[...]

- Plaza de Cataluña.- [...] considerada la plaza más vasta de las que actualmente existen en España. Desembocan en la misma, vías tan espléndidas como el Paseo de Gracia, las Ramblas, las Rondas de la Universidad y de San Pedro y las hermosas calles de Fontanella, Puerta del Angel, Rivadeneira y Vergara, con variedad de edificios modernos en todas ellas.
- Plaza de Urquinaona.- Es una de las más bellas y mejor atendidas de la ciudad, y muy frecuentada también por razón de hallarse situada en la misma la Oficina central de correos. La decoración principal de la Plaza la constituyen unos lindos parterres de jardinería que le prestan un singular encanto.
- Plaza Diagonal [...] Son de admirar en esta Plaza los cuatro magníficos faroles ornamentales para globos de arco voltaico, situados en cada uno de sus extremos, construidos según proyecto del arquitecto municipal D. Pedro Falqués.
- Plaza de la Universidad [...] En su parte central ábrese una meseta decorada con elegantes parterres de jardinería, entre los cuales se levanta el hermoso monumento, el más artístico sin duda de cuantos posee Barcelona, consagrado a la memoria del eminente médico Dr. D. Bartolomé Robert, apóstol de las doctrinas regionalistas catalanas.
- Plaza de la Constitución o de San Jaime.- Muy espaciosa y típica, a la cual prestan gran ornamentalidad los soberbios palacios del Ayuntamiento y de la Diputación, y el suntuoso edificio del Montepío Barcelonés.
- Plaza de la Cascada [...] en ella se levanta la cascada monumental reputada como una de las más bellas de Europa, en cuya construcción colaboraron los más eminentes arquitectos y escultores catalanes.[152]

152 Op. Cit (1912) Julio, núm. 18: pp. 16-21

Niza, Cannes i bona part de les estacions franceses de la Costa Blava gaudeixen del turisme que es desplaça per trobar un millor temps. També la Riviera ligur té assentada una certa població turística al voltant dels centres més importants. Barcelona vol entrar a competir en aquest segment de mercat i durant el llarg espai de temps que va de principi de segle fins a l'explosió del turisme de masses de la segona meitat del segle XX, treballarà el recurs climàtic com a motivació turística. Les imatges que acompanyen el text de Barcelona com a estació turística hivernal, són d'espais de Barcelona en construcció, com la Sagrada Família, i de millora com Horta i d'altres. La propaganda eludeix centrar-se en un sol aspecte i considera que el clima, el desenvolupament urbà, els béns culturals monumentals i l'aspecte social composen en conjunt una bona oferta turística.

Durant aquest període, les accions d'organització de polítiques i accions turístiques són importants. A través de *Barcelona Atracción*, se'ns refereix el V Congrés Internacional de Turisme que es celebrarà a Madrid. Una de les activitats que faran els congressistes serà una excursió de tres dies a Barcelona, fonamentalment per visitar els seus monuments.

Por lo que se refiere a Barcelona: se ha publicado por la Comisión Organizadora el siguiente ante-programa:
1, 2 y 3 de octubre.- En Barcelona: Visita a la ciudad y sus monumentos.- Excursión marítima y visita a las obras del puerto.- Ascensión al Tibidabo
En Tarragona: Recepción en la Estación.- Visita de los monumentos[153].

En aquest mateix article s'informa que la SAF dóna suport a la planificació del Congrés Nacional de Música Sagrada.

La celebració de congressos a Barcelona permet una doble experiència fonamental pel creixement turístic. D'una banda només els clients, amb la seva presència i exigència, poden forçar la rehabilitació i modernització dels establiments hotelers. De l'altra, l'oportunitat de donar a conèixer els recursos monumentals i artístics en aquests col·lectius suposa una línia estratègica de la política de propaganda de la Societat. Aquí, al 1913 i segons un article publicat al número de novembre, les excursions proposades a un col·lectiu d'alt nivell cultural són Girona i Empúries, prèvia conferència de Puig i Cadafalch i en plena campanya arqueològica d'aquest jaciment.

Con motivo de la celebración del II Congreso Español de Geografía Colonial y Mercantil, que se celebrará del 10 al 15 del corriente inclusive, se han organizado para después del Congreso, una excursión a Montserrat el domingo 16, otra a Gerona, visitando los principales

153 Op. Cit. (1912) Setembre, núm. 20 : pp. 28-30

monumentos y con una conferencia sobre Ampurias por D. José Puig y Cadafalch, y visita a las ruinas históricas de Ampurias[154]

El número de desembre de 1913[155], la SAF el dedica a explicar els objectius de la Societat. Tot i que la situació social no era la més idònia per iniciar una tasca de promoció turística i de prestigi de la ciutat en el mercat internacional. De fet, a iniciativa ciutadana, uns quants senyors de la ciutat inicien el 1908 la constitució i posada en marxa de l'entitat. Es parla en aquest número de *insidiosas campañas que desacreditaban lastimosamente en el extranjero el nombre de Barcelona.*

Els monuments

Els monuments formen una part essencial del contingut de la revista *Barcelona Atracción*. Al llarg d'aquest període, diverses notícies en fan referència. La revista s'esforça per vestir Barcelona de monuments importants i difondre la imatge de ciutat que té gruix històric. La promoció dels monuments passa per incorporar elements dels diversos períodes històrics. L'article dedicat al Palau de la Música Catalana, en francès, vol connectar amb el moviment *art nouveau* i s'adreça especialment a aquest públic. La redacció dels articles dedicats als monuments es basa en material produït per la historiografia de l'art. Així, per exemple, en el darrer exemple d'aquest apartat podem veure com exposa que Sant Pau del Camp forma part del segon romànic. És evident que aquesta informació forma part de l'estudi de l'element en si però, en canvi, pressuposa un nivell d'especialització en el lector que segurament no té.

En el primer número es proposen uns itineraris turístics al Tibidabo, Vallvidrera, Sant Josep de la Muntanya, una extensió a Montserrat i un itinerari general per Catalunya. Dels sis articles que componen la revista, ja n'hi ha un d'específic que fa referència al valor de la ciutat de Barcelona com a ciutat molt moderna dotada d'elements monumentals contemporanis, com el Palau de la Música Catalana i el Liceu on hi actuen els millors artistes. El passeig de Gràcia, les Rambles, el Paral·lel, la plaça Reial són els carrers més transitats i es presenten com una oferta turística per viure la ciutat. A partir de 1911, el monument hi és present des del primer número, el de gener-febrer.

La primavera de 1911, la revista Touring Review anuncia les festes artístiques que se celebraran a Barcelona durant els mesos d'abril, maig i juny. S'anuncia

154 Op. Cit. (1913) Noviembre, núm. 39: pp. 24-25.
155 Op.Cit. (1913) Desembre, num 25 , pp. 6-12

que es celebrarà la VI Exposició Internacional d'Art al Palau de Belles Arts i manifesta que les obres seran notables i de diversa índole, destacant que es celebraran alguns actes musicals al mateix Palau .

La revista del maig, informa de la inauguració de l'Exposició Internacional d'Art, i es qualifica la ciutat de centre artístic mundial, donada la gran quantitat d'artistes internacionals que hi han exposat. S'acompanya amb imatges de les diverses sales.

El mes de juliol, l'article *Los Museos de Barcelona* proposa una panoràmica dels diversos museus de la ciutat: del Museu Decoratiu i Art Arqueològic, de Ceràmica, Vidreria, Prehistòria, etc.

Al número del mes d'octubre de 1911 es presenta un article dedicat al Palau de la Música Catalana i a l'Orfeó Català on es fa una descripció arquitectònica i artística de l'edifici:

La façade principale sur la rue Alta de San Pedro, comprend un rez-de-chaussée et deux étages, dont les premier a un grand balcon qui règne tout autour de l'édifice et trois grandes fenêtres qui arrivent jusqu'à la moitié de la façade du second étage, formées de sept colonnes germines revêtues de minuscules carreaux de faïence colorés, formant un brillant et artistique mosaïque, avec des chapiteaux, ressemblant à des poignées des fleurs de majorique, et correspondent à un foyer, qui tient lieu de salle pour les petits concerts, occupant presque tôt le reste de cet étage. Le deuxième étage a des balcons semi-circulaires, en saillie et décores, donnant sur un autre foyer destiné au public. […] Le fronton polychrome de la façade représente en Aut. Relief la glorification de la Catalogne par les institutions Chorales[156]

Al desembre, es dediquen dues planes als Monuments Arquitectònics moderns de la ciutat, en especial la Sagrada Família. La genialitat de Gaudí és el subjecte de l'article, així com la seva projecció internacional i futura, i la il·lusió que contempla. S'arriba a dir que la Sagrada Família serà pel cristianisme el que fou Karnak o el Partenó en les creences del classicisme.

La ciutat construïda com un tot, conté alguns elements patrimonials monumentals que existeixen com a punts de llum del conjunt construït: pel seu valor d'antiguitat, pel seu valor històric i pel seu valor simbòlic. Igualment des del principi, la ciutat de Barcelona opera com a centre turístic del territori a promocionar, que és implícitament el conjunt de Catalunya. Per tant, el passat en forma de monument constituirà una part de la revista que es proposarà al lector com a excursió des de Barcelona o d'una manera més al·legòrica, com allò que forma part de l'imaginari col·lectiu monumental i artístic de Catalunya.

156 Op. Cit (1911) Octubre, pp. 6-9.

De Barcelona ciutat, sota la llegenda *Los Monumentos Antiguos de Barcelona* hi ha diversos articles.

El juny de 1912, un article signat per L.M.F., *La arquitectura privada moderna* entén que les noves construccions modernistes són fonamentals en la posada en valor turística de la ciutat. La celeritat en què la ciutat proposa les obres de Gaudí, Puig i Cadalfach, i Domènech i Montaner, és una demostració del concepte que Barcelona, des dels inicis de segle, voldrà difondre la seva totalitat, la seva antiguitat i la seva contemporaneïtat. L'article parla de les cases Lleó Morera, Milà[157] i Camps, Batlló[158], del Palau Macaia[159], de la Casa Terrades[160], etc. i sobretot de l'entusiasme creatiu i constructiu, de l'atmosfera ciutadana que fa possible aquestes realitzacions.

El número de desembre de 1912, corresponent al 23, Baguñà i Cornet signa un article sobre l'exposició de l'escultor E. Casanovas als salons del "Fayans Catalans". També en el mateix article, sota el títol de *Las Bellas Artes en Barcelona* es fa referència a l'exposició de Ramon Pitxot als mateixos Salons i a la de Meifrén a la Sala Parés.[161]

Al número de juliol de 1912, corresponent al 18 de la sèrie, en l'article *Obras Monumentales de Barcelona, Hospital de San Pablo*[162] es fa efectiu un elogi a la funcionalitat i bellesa inherent a un dels hospitals més grans del món:

157 (M.H.A./D. 24-07-1969/BOE 20-08-1969. R-I-51-3814)
Construcció projectada per Gaudí com a edifici d'habitatges i d'ús comercial. La façana és formada per elements ondulants i té com a únic element decoratiu les baranes de forja. L'espai interior està organitzat seguint paràmetres corbs i traces poligonals. L'any 1984 va ser declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

158 (M.H.A./D. 24-07-1969/BOE 20-08-1969. R-I-51-3815)
Edifici d'estil modernista resultat de la remodelació d'un edifici ja existent, la reforma afectà les façanes, l'escala i la planta principal i es va portar a terme entre el 1904 i 1906. De la façana en destaquen les seves formes curvilínies i els balcons de forja.

159 (M.H.A./D. 09-01-1976/BOE 17-02-1976. R-I-51-4200)
Residència particular encarregada per Romà Macaya a Puig i Cadaflach, finalitzada poc després que la casa Ametller, amb la qual guarda moltes similituds. L'ornamentació escultòrica és obra d'Eusebi Arnau.

160 (M.H.A./D. 09-01-1976/BOE 17-02-1976. R-I-51-4201)
Conjunt de tres edificis construïts entre 1903 i 1905 on es fa palesa la influència del gòtic europeu en l'estil medievilitzant utilitzat per Puig i Cadafalch. L'edifici, fet majoritàriament de maó vist, consta de sis façanes d'on destaquen els detalls escultòrics, els capitells, la teulada de teula àrab i la ceràmica policromada.

161 Cornet , B. 1912, p.18

162 (M.H.A./R.O. 19-05-1978/BOE 18-07-1978. R-I-51-4278)
Edifici construït per Domènech i Montaner entre 1901 i 1911 i, més tard, entre 1914 i 1930, pel seu fill Pere Domènech i Roure. L'hospital va ser projectat a l'estil d'una ciutat jardí, format per 48 pavellons independents, amb grans zones ajardinades, units mitjançant una xarxa de galeries subterrànies. L'any 1997 va ser declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

Hoy mismo ya sorprende, al observador, al penetrar en su recinto, la majestad de la fachada del edificio, primero que se encuentra, y que es de un elegante y fino estilo civil religioso[...] Prolijo sería ir enumerando todas las edificaciones que abarcará este templo de caridad; inmenso como es también ella, afirmando categóricamente que será uno de los mejores del Universo.

Los planos son obra del notable arquitecto D. Luis Doménech y Montaner, y es tanto lo que le admiramos, que nos mueve a decir, que Doménech es un gran maestro del arte arquitectónico y que su talento y característico estilo, por fortuna, quedan asegurados, en Barcelona por su hijo D. Pedro. [163]

A *San Pablo del Campo*, publicat al març de 1913 es fa un descripció del monument religiós posant èmfasi en els espais que el configuren, sobretot la façana i el claustre, fent-ne una descripció artística i històrica.

Los inteligentes lo estiman como uno de los más originales y característicos joyeles de su época.
Lo forman diez y seis arcos, descansando sobre columnas gemelas, muy elegantes y que rematan en capiteles de la mejor labor.
Es un ejemplar típico, una iglesia pura románica de la segunda época, que no debe dejar de visitarse.[164]

Les excursions

Un dels eixos en què es basa la propaganda de Barcelona des de la primera època és l'oferta de Catalunya sencera com a possibilitat d'itinerància. En part, per prescripció de la política governativa, i per altra banda, per a poder oferir la monumentalitat de l'interior i la cultura del sol vinculada a l'art i la muntanya.

A la publicació de desembre de 1911, l'article *Sitges, la ville blanche* presenta aquesta població com la ciutat viva del Modernisme, on té lloc un moviment artístic important, centrant-se en el museu del Cau Ferrat.

Elle est connue sous la dénomination de la bella Subur et elle contient, aussi en hiver qu'en été, tous les attraits et toutes les commodités que puisse souhaiter le caractère le plus difficile. Sitges, laquelle est considérée comme étant la Mecque du modernisme, est devenue, quelques années, un véritable centre d'artistes, et la vénération et l'estime que l'on professe pour un peintre d'une comprensión si difficile tel que le Greco à qui les suburenses ont érige une statue, en est une preuve. Ils en ont érige une autre au célèbre savant et initiateur du mouvement régionaliste catalan, le Doctor Robert, en montrant par là qu'ils ne vénèrent seulement l'homme d'inspiration artistique, mais aussi celui qui travaille pour la santé du corps et pour la bonheur de ses concitoyens.

163 Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 18: pp. 6-7.
164 Op. Cit. (1913). Marzo, núm. 26: p. 4.

Sitges est, comme on dit vulgairement, une petite tasse d'argent, dont le grand nombre de constructions artistiques et de caractère ornemental ajoutent aux charmes naturels. Parmi ces constructions excelle à toutes les autres, bâtie sur un rocher qui s'avance sur la mer, le fameux musée, fait construire par l'écrivain et peintre Santiago Rusiñol, plus connu sous la graphique dénomination de CAU-FERRAT […]
Le Cau-ferrat, musée unique en Espagne, doit être un endroit que tous les touristes doivent se sentir obliges de visiter. L'extérieur de cet édifice donne immédiatement une idée de ce qu'il est dans son intérieur: une manifestation éloquente de la culture catalane; et de l'examen des exemplaires qui forment chacune des différentes sections, dont le musée se compose, en résulte la certitude pleine de l'avancement et du progrès que le forgeage du fer atteignit toujours dans la Catalogne.[165]

Dins l'oferta d'excursions amb origen a Barcelona, el número de febrer de 1912, corresponent al 12, presenta la població de Sant Cugat del Vallès, destacant sobretot el Monestir que hi ha a la població.

Es población antigua, nacida a la sombra del poderoso Monasterio Nullius dioecesis que es su más preciada joya, y es el que le ha dado renombre, hasta el punto de ser conocida por todo el mundo y haber venido a visitarla desde lejanas regiones, viajeros deseosos de solazarse y aumentar sus conocimientos admirando lo que queda en pie de aquel famoso Monasterio, de aquella iglesia en justicia llamada la Catedral del Vallés, ó de aquel claustro, tal vez único en antigüedad y proporciones. [166]

Barcelona vista des de l'exterior

La gran quantitat de notícies que fan referència a Barcelona, publicades per revistes i diaris forasters fa endevinar com emocionaven tant als directius de la SAF com als delegats. L'orgull de poder fer un llistat de publicacions que emanen exotisme i obren les portes a futures col·laboracions es fa palès en les notícies que segueixen.

Al llarg d'aquest període sorgeixen moltes i variades notícies que fan referència a la mirada del turista cap a Barcelona. Afavoreix Barcelona tot allò que sigui dit i escrit per tal que el turista de principis de segle senti interès. Veurem des del començament que els esforços promocionals repeteixen quatre eixos bàsics en relació a l'oferta: vida contemporània, ciutat d'art i arquitectura, vida comercial i vida industrial.

L'article que segueix, pretén donar un impuls en l'imaginari col·lectiu sobre Barcelona. Fixem-nos que es relacionen revistes i diaris de tot tipus i de molt

165 Op. Cit. (1911). Diciembre, Num 23 pp. 10-12.
166 Op. Cit. (1912). Febrero, núm. 25: pp. 11.

diversos punts del món. L'enumeració en zig-zag, anant d'un cap a l'altre, d'Europa a Amèrica, d'Àsia a Europa i d'aquí a l'Àfrica impressiona al lector, amb un missatge clar: tots aquests s'interessen per nosaltres i han escrit sobre Barcelona. I en segon terme, el desig per Barcelona de ser universal.

Per evidenciar la importància que els membres de la SAF donaven a les publicacions estrangeres que citaven Barcelona, un article publicat per la SAF en el número 12 de la revista, corresponent al gener de 1912, presenta un llistat de totes aquestes publicacions:

He aquí la lista de periódicos extranjeros que durante el próximo pasado año han publicado artículos y notas sobre Barcelona, a instancias de la S.A.F y de sus Delegados:
Kölner Tageblatt, de Colonia; Il Momento, de Torino; Le touriste Algérien, de Alger; Je sais tout, de París; Le Journal, de París; Le Figaró, de París; The Times, de Londres; The Call, de California; Le Libéral, de Orán; The Travel Magazine, de New York; El Correo de Cataluña, de Montevideo; La Prensa, de Buenos Aires; El Mercantil, de Manila; L'Indépendent, de Perpignan; La Prensa, de Asunción; La Nova Catalunya, de la Habana; La Lucha, de la Habana; Mundial Magazine, de París; Diario de Santa Fé, de Bogotá; El cubano Libre, de Santiago de Cuba; El Diario Español, de Montevideo; El Día, de Montevideo; La Prensa, de la Habana; El Tiempo, de Ecuador; Tutmonda Espero, Periódico Universal; Journal de Peronne, de Peronne; The Anglo Spanish Trade, de Londres; Das Reich, de Aachen (Alemania); Natur and Kultur, de Munich, y otros. [167]

Dins les notes informatives i actuacions de la SAF descrites al número 14 de la publicació corresponent al març de 1912, la Societat torna a fer referència a les citacions que la premsa estrangera ha fet de Barcelona així com la intenció de diversos diaris americans de publicar periòdicament articles propagandístics de la ciutat.

Durante el próximo pasado (sic) mes de Febrero han publicado artículos o sueltos referentes a Barcelona, entre otros periódicos, el The Autocar, de Londres, La Dépêche, de Tolouse, y la Revista de Viajes, de Buenos Aires. [168]

Como resultado de las gestiones realizadas por el activo Delegado de la S.A.F. en Guatemala, F. Manresa, los interesantes periódicos de aquella ciudad americana El Nacional, La República y Diario de Centro América, se han ofrecido para publicar periódicamente artículos de propaganda de Barcelona, ya originales, ya reproducidos de las Revistas y Boletines de esta sociedad. [169]

La demanda de material de difusió, es fa notícia també en els butlletins d'aquests primers anys. L'optimisme que respiren, avui ens pot semblar fins i tot infantil, primer per considera-los susceptibles d'interessar al lector i segon,

167 Op. Cit. (1912). Enero, núm. 12: p. 21.
168 Op. Cit. (1912). Marzo, núm. 14: p. 25.
169 Op. Cit.

perquè el sol fet que un hotel molt important, selecte de nom, tal i com apareix al número d'abril de 1912, vulgui complaure al gran nombre de clients que demanen informació sobre Barcelona, significa que s'interessen per la ciutat persones d'alt nivell de renda i establiments de reconeguda tradició turística.

El importante hotel The Selecte Hotel, de Roma, ha escrito a la S.A.F. solicitando publicaciones de la misma a fin de poder complacer al gran número de sus clientes que les interesan datos de nuestra ciudad para visitarla. [170]

Són notícia també els nomenaments dels delegats de la SAF, ja siguin nous nomenaments o els fets en substitució de persones que es traslladen per feina o per altres circumstàncies. En aquest cas, en el número d'abril de 1912, veiem que és un il·lustrat acadèmic el que ha acceptat aquesta feina.

La S.A.F. ha nombrado Delegado en Copenhague al ilustrado académico D. Carlos Bratli, residente en aquella importante ciudad. Dicho señor ha publicado ya algunos estudios sobre España y está preparando actualmente una obra descriptiva en la que dedicará especial atención a las bellezas y condiciones de nuestra ciudad.[171]

La propaganda i la difusió troben diverses maneres de desenvolupar-se. Al número de maig de 1912 la revista publicita indirectament una manera de fer del delegat a Leeds, que si és emulada per molts altres delegats, multiplica clarament els resultats publicitaris. L'accepció turística, significa aquí en el context general de la revista allò que d'essencial pot oferir la ciutat: una ciutat mediterrània, art, vida, diversió, experiència contemporània, allò que trobarà a Barcelona i no a fora. La SAF té uns objectius turístics primordials i per això es recolza en el valor arquitectònic, comercial i industrial. La mirada del turista és la mirada exòtica sobre Barcelona.

El Delegado de la S.A.F. en Leeds, mister F. Chamberlin Clarke, está preparando una serie de conferencias con proyecciones, solicitadas por distintas Sociedades de Inglaterra, tratando de las importancia que tiene Barcelona bajo los puntos de vista turístico, arquitectónico, industrial y comercial, a cuyo efecto esta Sociedad le ha remitido una completa colección de diapositivas y toda clase de datos como elemento informativo para dichas conferencias. [172]

En aquest mateix article, es destaca l'emissió de documents a Munich, Lisboa i Turquia. Es publica un àlbum de la ciutat i la SAF fa saber als seus lectors que està fent gestions per tal de pressionar a l'Ajuntament per urbanitzar els accessos a la Sagrada Família, ja que es preveu una gran afluència turística per visitar el temple.

170 Op. Cit. (1912) Abril, núm. 15: p. 20.
171 Op. Cit.
172 Op. Cit. (1912). Mayo, núm. 16: p. 27.

Una revista com l'Annals Africaines, fa propaganda de la ciutat en termes de gestió urbanística. Aquest detall no és menyspreable, ja que significa que la SAF utilitza totes les notícies positives per comunicar a la seva xarxa de delegats el que es diu de positiu de Barcelona. Des d'Argel, una notícia sobre la imatge de la ciutat que es renova, creix i s'homologa a les més avançades ciutats europees no és de menysprear. Que Barcelona tingui una vegetació més exòtica que la seva pròpia capital, amb tot tipus de palmeres i amb un zoo en desenvolupament que serà dels millors d'Europa, que a primera hora del matí ja estigui regada i neta per l'abundància d'aigua i el treball municipal, confereix a la ciutat el valor afegit del saber-fer. Aquest article, de Ch. Rivière, va ser publicat al número 19 de la revista, corresponent a l'agost de 1912.

Barcelone, quelle révélation et que de progrès réalisés depuis une trentaine d'années!
Une très grande ville, une activité et une circulation extraordinaires. Abondance incroyable de tramways électriques qui vont au loin dans la banlieue: avec une redevance minime on parcourt de grands espaces.
L'eau est abondante partout: dès six heures du matin, les grandes voies déjà nettoyées sont arrosées et sous de verdoyants ombrages règne la fraîcheur.
Partout une propreté extraordinaire, des soins coquets, un désir de réaliser grand, bien, attrayant; dans cette région, ce n'est plus l'Europe d'autrefois, c'est un centre qui entend rivaliser avec ceux actuellement les plus réputés en Europe.
Ce qui fait et fera de Barcelone une très grande ville, c'est sa remarquable voirie; ceux qui ont conçu ce plan avaient prévu l'avenir, par conséquent l'embellissement et la grandeur de la cité dans les conditions les plus économiques, c'est-à- dire sans l'exposer plus tard à des expropriations coûteuses, souvent irréalisables.
De grandes artères parallèles aboutissant à la mer divisent la ville: d'autres sont transversales.
Elles son largues, variant, de 70 à 80 mètres, parfois plus dans les quartiers extérieurs, ombragées par de verts platanes et dans beaucoup d'endroits par de longues lignes de dattiers, car la végétation exotique, beaucoup plus qu'à Alger, apporte là son cachet particulier si séduisant.
En effet, les squares assez nombreux et les places publiques sont complantés de Palmiers comprenant: Dattiers, Chamaerops de Chine, Palmiers nains et surtout de Washingtonia filifera, plante s'élevant en forte colonne, ce beau Palmier de la Californie est très rare à Alger où il n'y a que quelques exemplaires au Jardin d'Essai.
La ville est en plein développement. Les construction nouvelles y abondent souvent monumentales, gracieuses, de style original, à la périphérie de la cité, de beaux jardins entourent les habitations; les palmiers y sont nombreux et verdoyants.
Un parc zoologiques en pleine réorganisation comprend déjà, au milieu d'un belle végétation, beaucoup de spécimens de beaux animaux, principalement de grands fauves.
Là tout est taillé sur un large plan qui permettra avant peu de comprendre cet établissement d'acclimatation parmi les plus intéressants de l'Europe. [173]

El factor preu, moderat a Barcelona, entra des del primer moment entre els avantatges de fer turisme a tot l'estat espanyol. En aquest sentit, Barcelona té els preus més baixos comparativament amb les ciutats més cosmopolites

173 Op. Cit. (1912). Agosto, núm. 19.

d'Europa. El que l'espai destinat a exposicions sigui la zona del Turó Park, fa que el turista hagi de recórrer una quantitat d'espai suficient per a percebre la grandesa i el desenvolupament de l'eixample barceloní. Aquesta característica, la de no concentrar en el centre històric la visita turística, serà un dels èxits de la ciutat, ja que proporcionarà al foraster una visió de conjunt, de ciutat monumental però alhora molt moderna.

En el número 23, corresponent al desembre de 1912, s'hi publicà un article referent a la propaganda exterior, on es fa referència a la demanda de publicacions de la revista i un nou fulletó que es publicarà amb motiu de l'Exposició Universal de Gant.

La "Compagnie Internationale de Propagande" de Bruselas y el "Bureau General des Syndicats d'Iniciatives Français" se ha dirigido a nuestra Sociedad solicitando toda clase de datos referentes a Barcelona, así como publicaciones de la S.A.F. para colocarlas y distribuirlas en sus oficinas públicas.
De acuerdo con dicha "Compagnie Internationale" se insertará una pina dedicada a esta Sociedad en un folleto que se publicará próximamente con motivo de la Exposición Universal de Gand de 1913.[174]

Posteriorment, en el número de juliol de 1913, s'informa de l'enviament d'aquests fulletons editats amb motiu de l'Exposició Universal de Gant:

La SAF ha remitido a la Exposición Internacional de Gand (Bélgica) un stok de publicaciones de propaganda de Barcelona con destino a la vitrina dedicada al Turismo, figurando entre ellos el último Boletín de esta sociedad en el que se inserta una monografía de la catedral de Barcelona, espléndidamente ilustrada, y la lujosa publicación dedicada al Monasterio de San Cugat del Vallés, entre otras importantes relativas a la ciudad de Barcelona y a Cataluña. [175]

Propaganda en el extranjero, publicat a la revista de març de 1913, comenta la importància que la publicació francesa *Guides Meridionaux* publiqui un article descriptiu de la ciutat.

La importante publicación del Mediodía de Francia "Guides Meridionaux" inserta en su edificación correspondiente al presente año un extenso artículo descriptivo de nuestra ciudad y de sus monumentos, profusamente ilustrado con preciosos grabados cedidos por la S.A.F. [176]

És remarcable l'inici de la Sagrada Família com a icona emblemàtica de Barcelona des d'aquest moment. Un dels elements singulars que esdevindrà el *sight seen* per excel·lència de la ciutat ja comentat en la primera part d'aquest

174 Op. Cit. (1912). Diciembre, núm. 23: p. 29.
175 Op. Cit. (1913). Julio, núm. 30: p. 26.
176 Op. Cit. (1913). Marzo, núm. 26: p. 25.

treball, es configura en aquest període. El que és francament excepcional, és la capacitat d'aquesta icona de suportar tota la crítica de què ha estat objecte sense perdre posicions en el context turístic. I , ho veurem més endavant, ni en plena etapa noucentista ni tampoc quan els arquitectes avantguardistes proposen el Pla Macià.

L'Indépendent de Salònica, tal i com es publica al número d'agost de 1913, diu que els arquitectes forans són els que han vist que aquesta obra serà cabdal per explicar el geni de la nostra època. Ciutat on tots els actors importants treballen o han treballat, ciutat desitjada pels artistes. Es proposa una excursió per la Catalunya sud, Poblet i Tarragona que permetrà connectar la modernitat de Barcelona amb el valor d'antiguitat del territori. Un element que es posa de relleu, element ambiental si volem, és la quantitat de claror, d'arcs voltaics, que tenen algunes vies principals a la nit, fent-les semblar de dia

Barcelona! Tout le monde en parle, et il y a de quoi,
Le ciel y est bleu, l'air y est tiède. La température moyenne pendant les quatre mois hivernaux ne descend pas au dessous de 10 degrés centígrades à l'ombre. Aussi dans l'Avenue des fleurs tout le long de la rue, des files de tables étalent des fleurs magnifiques, qu'on n'obtient ailleurs que dans des serres et qui à Barcelone s'épanouissent au grand air.
Les rues de la nouvelle ville sont régulières et larges de 20 a 80 mètres, et bordées d'édifices d'une architecture originale et somptueuse. Celles de la ville ancienne sont étroites et remplies de richesses archéologiques. Certains quartiers son de vrais musés. A remarquer la cathédrale qui par l'harmonie de ses proportions a mérité d'être appelée le Pathérnon de l'art gothique.
Impossible aussi de passer sous silence le temple de la Sainte Famille encore en construction, étonnante merveille de l'art religieux moderne. Des artistes éminents et des architectes étrangers qui se sont rendus à Barcelone pour admirer ce chef d'œuvre déclarent que cet édifice sera celui que, dans l'avenir, caractérisera la génie de notre époque.
L'éclairage de Barcelone est magnifique. Dans certaines grandes artères la profusion d'arcs voltaïques est telle que dans la nuit il fait aussi clair que pendant le jour. C'est que Barcelone est une ville ou les amusements, la nuit sont nombreux et variés. Il n'y a pas moins de 25 théâtres, sans compter une infinité de cafés-concerts et Musichalls. Je vous signale le Théâtre du Lycée qui compte parmi les plus grands du monde. Pas un artiste célèbre qui n'y ait fait son apparition. Mentionnons l'Orfeó Català où la sculpture, la céramique, les ferts travaillés, les viraux combinés avec un goût exquis forment un ensemble d'une réelle richesse.
Ce beau séjour, déjà si attrayant par lui-même, est aussi favorisé par les plus beaux décors naturels : la mer et les montagnes. […]
Dans la même contrée catalane on peut admirer Tarragona et sa cathédrale aux superbes tapis, son musée, ses murs cyclopéens qui constituent une énigme historique ; ses reliques romaines.
Et si l'on veut pousser loin l'excursion, on visitera Poblet où se trouve le sépulcre des rois d'Aragon, spécimen d'un convent fastueux du moyen âge, aujourd'hui à moitié ruiné par la fureur des hommes, et Santas Creus où sont enterrés les comtes indépendants de la Catalogne. [177]

177 Op. Cit (1913). Agosto, núm. 31, pp. 4-5

Un altre exemple de recollida d'opinió des de fora, és la d'un subscriptor de la revista Arte Sacra de Torí, només deguda a la lectura del monogràfic sobre la Catedral de Barcelona que la SAF ha enviat a Torí. La notícia, presentada a l'agost de 1913, també interessa perquè ens informa que una agència de viatges d'aquella ciutat disposa, ja al 1913, de les publicacions de la SAF. D'altra banda, veiem que la SAF ha de lluitar contra els efectes d'informacions periodístiques negatives des de la perspectiva turística, com són les tensions polítiques.

Nuestro estimado amigo D.R.Vilaró, ha tenido la amabilidad de remitirnos el contenido de una carta de un ilustrado compañero suyo de Torino, en la que se consigna su opinión valiosa con respecto a la catedral de Barcelona, con ocasión de haber publicado nuestra Sociedad el número de nuestro Boletín trimestral dedicado por completo a nuestra catedral Basílica:
"Ricevette la splendida Revista con la Cattedrale di Barcelona.
Con tutta sincerità le dico che nel madarla mi fece un graditissimo regalo.
Sono abbonato al la revista Arte Sacra, compero pure libri e giornali che parlano di questa arte e perció posso dire, che la discrizione inviatani della loro meravigliosa Cattedrale, mi fece grandissimo piacere. La mostrai al Arcivescovo di Torino ed a diversi amici miei e tutti stupirono per si tal gioiello artistico, anzi, alcuni andarono a prendere copia della revista da una aggenzia di viaggi che ne aveva.
La ringrazio sentidamente del pensiero avuto e voglio domandare anche mi faccia la gentilezza di mandarme qualche altra copia quinde sono diversi preti che vogliono tenere la vostra Cattedrale per mostrarla a tutti come si mostra una meraviglia!
Veramente avete delle cose in Catalogna che sono per noi una sorpresaxe ci fanno pensare diversamente da due anni addietro.
Avete raggione quando con al vostra nostalgia ci parlate della Catalogna…" [178]

La imatge

En la revista del mes de gener de 1912, tenim una primera noticia sobre una pel·licula que tractarà de Barcelona. Aquesta primera notícia de la pel·lícula sobre monuments que s'està fent a Barcelona, es refereix a la pel·licula, *Barcelona, la perla del Mediterràneo*, de la que posteriorment en torna a parlar la revista en el número de maig de 1912.[179]

Tal i com hem dit a la introducció, un dels vehicles promocionals serà la producció cinematogràfica. La pel·lícula *Costas Pintorescas de Cataluña*[180] de

178 Op. Cit. pp. 23-24.

179 Tenim elements per pensar que la pel·licula que es parla es La Perla del Mediterràneo, encara que a la Filmoteca de Catalunya està datada de 1.913. En la revista del mes de maig de 1912, es parla de l'estrena oficial de la película de Barcelona. (Op. Cit., mayo 1912, n. 17, pp 24-25).

180 A la Filmoteca de Catalunya no hem pogut identificar aquest film. Al visionar directament la producció cinematogràfica d'aquest període, no hem pogut identificar el film. Es possible, com ha passat amb el cas

la casa Pahté-Freres, suposa el començament d'un projecte més ampli en el temps. La Societat d'Atracció veu en aquest vehicle de comunicació una excel·lent possibilitat de difusió i propaganda. Sembla que la iniciativa ha partit de la mateixa productora i per tant la proposta que fa a la SAF, tal i com s'informa en el número d'agost de 1913, és la de confeccionar un mostrari pintoresc i monumental, en el sentit anglosaxó del terme pintoresc, i natural-arqueològic, directament adreçat a la propaganda turística. Abans d'aquesta pel·lícula, durant el gener de 1912, es feren unes proves per un film sobre els monuments de Barcelona per ser projectat a les principals capitals americanes.

Ante una Comisión de la sociedad de la S.A.F., se han hecho ya las pruebas de la interesante película de los monumentos y aspectos de Barcelona, que será proyectada en los cinematógrafos de las principales capitales americanas, por intermediación de los señores Delegados de la S.A.F. de Barcelona. [181]

La Junta Directiva de la Sociedad de Atracción de Forasteros, galantemente invitada por la Casa Pathé Frères, ha presenciado la prueba de la nueva película "Costas Pintorescas de Cataluña", que acaba de confeccionar dicha casa con destino al mercado mundial. En ella se reproduce en colores los soberbios acantilados de Garraf y los pintorescos sitios de Castelldefels, Sitges, etc., con el museo Cau Ferrat y otras curiosidades notables.
Dicha película, que produce el mejor efecto, especialmente al paso del tren por las citadas costas, y en unos efectos de luz sobre las olas, es comienzo de una serie que dicha casa se propone confeccionar referente a Cataluña pintoresca y monumental, que sin duda alguna ha de contribuir de una manera eficaz y práctica a dar a conocer en todas partes las bellezas naturales y arqueológicas que nuestra tierra atesora. [182]

La imatge profunda preconcebuda d'Espanya, fruit del Romanticisme i de la literatura de viatges influeix en l'imaginari del turista europeu. Al número de novembre de 1913 hi tenim una mostra de la sorpresa que mostra un viatger que, de fet, cercava ambient moresc i l'exotisme que tant fortament va arrelar a Europa projectat sobre Espanya. Aquesta qüestió, a la que tornarem més endavant, justifica l'esforç enorme de la imatge que la SAF vol donar de Catalunya: poble europeu, amb un passat en línia amb la producció continental romana, romànica i gòtica fonamentalment i modernista a darrera hora. En tot cas, l'exotisme vindrà de la influència neo-àrab assimilada pel modernisme, però no, en primera instància, de l'exotisme andalús; hi ha passat, sí, el medieval i hi ha, sobretot, una projecció de futur amb una força insospitada.

L'étranger qui a entendu parler de l'Espagne dans des termes d'une originalité sauvage, comme d'une chose mauresque, qui diffère et contraste avec les coutumes et la manière d'être de l'Europe civilisée, ne peut se défendre d'un sentiment de surprise en visitant Barcelone pour

de Barcelona, la perla del mediterràneo, que més endavant es puguin trobar en col·leccions de les ciutats estrangeres que van visionar la pel·lícula.
181 Op. Cit. (1912). Enero, núm. 12: p. 22.
182 Op. Cit. (1913). Agosto, núm. 31: pp. 24-25.

la première fois. Cette ville n'est pas la plaine aride que, par extension, on attribue à toute l'Espagne, en se souvenant de certains passages de Don Quichotte, mais un vrai et vaste jardin, dans lequel la nature a prodigué ses plus belles manifestations […]
Sans doute, l'architecture de ces édifices prête à la crítique, cependant le visiteur qui parcourt les rues y constate avec satisfaction une vie florissante et ardente, un oubli volontaire des vieilles traditions, une confiance efficace dans le présent et dans l'avenir, le tout porté à un degré qu'on ne trouve nulle part ailleurs dans la péninsule. Des monuments se dressent çà et là, témoignant de ce même esprit ; des halles d'exposition, des musées ouvrent leurs portes ; l'aristocratie du capital fait travailler les artistes, en leur imposant un peu, il est vrai, ses préférences. [183]

183 Op. Cit. (1913). Noviembre, núm. 34: pp. 25-26.

Segona etapa: 1914-1922

Articles

Classificació dels articles

Art:

Desembre 1915. Descripció artística del Saló de Cent de l'Ajuntament.

Maig 1916. Es descriuen certs espais de Barcelona posant èmfasi en els seus aspectes artístics.

Juny 1916. Trasllat del retaule des del Monestir de Sant Cugat del Vallès al Museu Episcopal de Barcelona.

Desembre 1916. Descripció detallada del Palau de la Generalitat.

Abril 1917. Inauguració de l'exposició d'art francès ubicada al Palau de Belles Arts.

Maig 1917. Barcelona ha estat nomenada gran ciutat cosmopolita per la qualitat i la vivacitat de les diverses manifestacions artístiques: l'exposició d'Art Francès i el Cicle de Concerts de Música Francesa.

Maig 1917. Celebració d'una festa per inaugurar l'exposició d'Art Francès.

Maig 1917. Inauguració dels nous serveis de la Junta de Ciències Naturals, i la importància dels museus. *(Branguli)*

Desembre 1917. El Museu de Barcelona adquireix el retaule de Granollers.

Setembre 1918. Descripció artística i històrica de la Basílica de la Mercè.

Setembre 1918. Es descriu la creació de la imatge de la Mercè a partir de les visions que se n'explicaven.

Gener 1919. Explicació de les noves adquisicions del Museu d'Art i Arqueologia de Barcelona.

Febrer 1919. Adquisició de pintures de Fèlix Mestres per part del Col·legi de Notaris de Barcelona.

Març 1919. Descripció de la pintura i tècnica de Lluís Masriera.

Març 1919. Realització de l'exposició Cervantina al saló Goya, organitzada per la nova entitat "Mútua de Arte y Letras".

Abril 1919. Primera presentació de l'obra de Maria Vidal i Quadras, exposició de pintura presentada al saló Parés.

Abril 1919. Adquisicions dels museus de Barcelona i futura exposició de Belles Arts.

Juliol 1919. Crítica de l'exposició de Belles Arts de 1919, organitzada per les societats artístiques de Barcelona.

Agost 1919. Comenta l'exposició escolar de la Diputació a la universitat industrial.

Febrer 1920. Importància del ferro forjat com a joia i l'obra de Ramon Teixé.

Febrer 1920. Descripció artística de l'obra dels pintors Galwey i Rusiñol.

Març 1920. Comenta l'Exposició de plànols al Palau de Belles Arts.

Març 1920. Explicació de la pintura i estil de Julio i Ramon Borrell.

Abril 1920. Es destaca l'obra de Monserdà, important artista que aplica la temàtica religiosa a la pintura.

Maig 1920. Exposició de pintura i escultura per recaptar fons pel monument dedicat a Marià Fortuny.

Maig 1920. Èxit de l'exposició d'art celebrada al Palau Municipal de Belles Arts.

Juliol 1920. Descripció de l'obra de Jaume Escriu, destacant la tècnica del gravat.

Juliol 1920. Descobriment d'un nou dibuix de Marià Fortuny.

Setembre 1920. Avaluació de l'any artístic de Barcelona, destacant la gran quantitat d'obres artístiques, però deficitari en innovació.

Octubre 1920. Es comenta l'exposició que artistes catalans van fer a París.

Desembre 1920. Descripció de l'estil artístic de Josep Guardiola en l'art de la ceràmica.

Desembre 1920. Adquisició d'una imatge de Nostra Senyora dels Dolors per part de l'església de Sant Jaume.

Febrer 1921. Èxit de l'exposició d'artistes belgues al Palau de Belles Arts.

Març 1920. Possibilitat de visitar el museu d'Antiguitats, d'abril a juny, a la residència de Cornellà del comte de Belloch.

Juliol 1921. Procés de creació de Gaudí en l'art de la forja. *(Buenaventura Conill)*

Agost 1921. Descripció de les pintures, escultures i biblioteca del Museu Carreras.

Octubre 1921. Creació del nou Museu de Teatre, Música i Dansa. També comenta una exposició al Palau de Belles Arts.

Febrer 1922. Descripció dels elements decoratius de cada sala i del procés de construcció del Palau de Justícia, de Josep Domènech i Estapà.

Març 1922. Decoració del saló d'actes del Col·legi de Notaris realitzada per Fèlix Mestres.

Abril 1922. Noves incorporacions de pintures murals procedents d'esglésies al Museu d'Art i Arqueologia.

Maig 1922. Artistes i continguts de l'exposició anual de Primavera.

Juny 1922. Biografia de Marià Fortuny i explicació de la seva obra "La Vicaria".

Juliol 1922. Breu biografia i descripció de les obres del pintor Simón Gómez.

Setembre 1922. Explicació de la reedificació de la Llotja i dels elements escultòrics que en formen part.

Setembre 1922. Investigacions sobre el descobriment d'una escultura femenina a la Casa de Santa Catalina.

Monuments:

Març 1914. Es parla del castell de Peralada i de les seves sales.

Abril 1914. Barcelona com una de les poques ciutats on l'escultura, el monument i l'art són un reflex del poble. *(Josep Branyas, director de la revista Mercurio de New Orleans)*

Maig 1914. Descripció de les dues torres de la Plaça Nova i la seva evolució històrica.

Maig 1914. Opinió sobre Barcelona i la seva imatge, publicada en una revista francesa. *(Louis Giol)*

Juny 1914. S'explica la gran quantitat de visitants que acudeixen a l'església de Sant Josep atrets per la seva imatge.

Octubre 1914. Evolució històrica i impressions que desperta la catedral de Barcelona.

Novembre 1914. Principals atributs de Barcelona: clima, transport, excursions, monuments, temples, etc.

Desembre 1914. Descripció de diversos espais interiors d'edificacions privades.

Gener 1915. Característiques generals de la ciutat i la propera Exposició Internacional, esmentant els monuments més importants.

Febrer 1915. Fotografies i detalls de monuments d'arreu de Catalunya.

Març 1915. Descripció del Convent de Montalegre i creació d'un museu, iniciativa del pintor i dibuixant Llorenç Brunet.

Abril 1915. Importància de la Sagrada Família i l'admiració que causa, així com la necessitat de donacions per continuar amb la construcció.

Setembre 1915. Història de la Catedral de Lleida i els seus antics usos.

Octubre 1915. Comenta les obres dutes a terme per l'exposició de Barcelona.

Octubre 1915. Presentació de Barcelona com un lloc d'interès turístic, citant alguns monuments, places i passeigs. També es fa referència a edificis antics i esglésies.

Desembre 1915. Descripció artística del Palau de la Generalitat.

Gener 1916. Presentació de quatre monuments barcelonins.

Abril 1916. Edificacions i canvis amb motiu de l'Exposició de Barcelona.

Desembre 1916. Fotografies de diversos monuments i escultures d'interès d'arreu de Catalunya.

Gener 1917. Importància de que alguns edificis municipals siguin monuments arquitectònics i reconstrucció d'alguns altres.

Juny 1917. Es presenta la fotografia del cimbori de la Catedral de Barcelona.

Setembre 1917. Consideració de Barcelona com una ciutat plena d'atractius, anomenant alguns monuments.

Febrer 1918. Concurs de premis anuals de l'Ajuntament sobre edificacions urbanes i en descriu algunes.

Juny 1918. Final de les tasques de restauració de la font de la plaça Santa Anna.

Novembre 1918. Descripció històrica i arqueològica del monestir de Ripoll i les seves parts. *(M. Desdevises du Dezert)*

Novembre 1918. Descripció de Ripoll en general i del seu patrimoni monumental i artístic.

Agost 1919. Es parla de l'Estudi que porta a terme l'Institut d'Estudis Catalans per apreciar el valor dels antics monuments de Tarragona.

Gener 1920. Descripció de les figures del monument dedicat a Enric Granados.

Gener 1920. Descobriment d'un llenç de la Sagrada Família, semblant a un dels quadres de Rafael Sanzio.

Febrer 1920. Voluntat de portar a terme un monument a Fortuny.

Agost 1920. Incorporació del castell de la Geltrú al patrimoni monumental de la vila després de ser restaurat.

Octubre 1920. L'article narra l'abans i el després de l'aixecament de la ciutat romana de Tarragona, destacant les construccions. *(Francisco de Cidon)*

Gener 1921. Restauració de l'església de Nostra Senyora del Carme.

Agost 1921. Importància de Poblet i Santes Creus després de ser declarats monuments nacionals i descripció dels dos monestirs.

Setembre 1921. Enumeració de les principals construccions arquitectòniques de Barcelona més representatives del gòtic català.

Octubre 1921. Visita al Palau de Maricel destacant-ne les impressions personals i algunes obres artístiques.

Desembre 1921. Descripció de l'edifici i la història del "conventet" de Pedralbes.

Gener 1922. Projectes per fer de Tarragona una ciutat arqueològica i evitar la desvalorització dels seus monuments. *(Jerónimo Martorell)*

Febrer 1922. Fotografies del patrimoni monumental i artístic dels pobles d'Espanya.

Abril 1922. Principals atractius, sobretot el patrimoni monumental, de Girona i la seva província.

Agost 1922. Informació bàsica pel turista per anar a Montserrat, destacant-ne el monestir.

Octubre 1922. Es comenten espais com l'església, el claustre, la capella, etc. de la Catedral de Barcelona.

Novembre 1922. El Palau Episcopal i la duana, destacats com a edificis notables de Barcelona.

Desembre 1922. Descripció artística i històrica de la cripta i el claustre de la Catedral de Barcelona.

Imatge:

Gener 1914. Exaltació de la imatge d'Espanya, ja que es creu que a l'estranger es troba distorsionada.

Març 1914. Intenció de l'Ajuntament de Barcelona de portar a terme el projecte de la Gross-Barcelona, com han fet altres ciutats importants. *(Jose Maluquer Nicolau)*

Març 1914. Imatges dels tres primers cartells que guanyaren el concurs.

Abril 1914. L'article dóna a conèixer un lloc molt pintoresc: el balcó de Mont-Mar. *(Jose Botey)*

Abril 1914. Obres necessàries per la millora i embelliment de Barcelona.

Juny 1914. Promoció de la ciutat com a estació de bany.

Juny 1914. Instal·lació d'una escultura a la plaça Urquinaona i emissió de propaganda a l'estranger.

Agost 1914. Presentació i promoció de la guia escrita per C.A. Torras.

Setembre 1914. Afluència constant a la platja de Sant Sebastià i els bons serveis que ofereix.

Abril 1915. Es parla de la societat cívica "Ciutat Jardí", que pretenia introduir la natura a l'àmbit urbà.

Juny 1915. Fotografies i comentari de l'estació de banys de la platja de Sant Sebastià.

Agost 1915. Obres realitzades per l'exposició de 1917.

Març 1916. S'explica com avancen les obres per l'exposició de Barcelona a Montjuïc. *(Branguli)*

Juny 1916. Importància de les platges barcelonines.

Abril 1917. Premis d'arquitectura que l'Ajuntament atorga als edificis amb valor artístic o monumental.

Juny 1917. Les platges de la Barceloneta com a atractiu de la ciutat.

Juny 1917. Impressió de Concha Espina quan vingué a viure a Catalunya.

Agost 1917. Barcelona com un gran centre estival. *(Branguli)*

Gener 1918. Es parla dels premis anuals que l'Ajuntament dóna a aquells edificis que reuneixin millores artístiques i ornamentals.

Març 1919. Iniciativa de la Societat d'Atracció de Forasters de constituir el Primer Congrés de Turisme de Catalunya.

Juny 1919. El Primer Congrés de Turisme de Catalunya, qui hi acudí, les ponències i les activitats que s'hi dugueren a terme.

Juny 1919. La visita a la ciutat d'una caravana d'alumnes de l'Escola d'Arts i Oficis de Pamplona.

Juliol 1919. Manca d'actuació en la promoció i el foment del patrimoni monumental i artístic de Catalunya. *(Emmanuel Brousse, diputat dels Pirineus Orientals)*

Juliol 1920. Comentari del tercer volum de la guia "Pirineu Català".

Agost 1920. Última fase de preparació de l'exposició general espanyola i es demana la opinió dels barcelonins.

Setembre 1920. L'article comenta la inactivitat promocional d'Espanya tot i la gran quantitat de recursos dels què disposa, i ho compara amb d'altres països.

Març 1921. Conclusions extretes del Segon Congrés de Turisme de Catalunya celebrat a Tarragona.

Maig 1921. La superioritat de Barcelona com a centre turístic per sobre d'altres ciutats del Mediterrani*. (Anibal Latino, diari La Nación de Buenos Aires)*

Juliol 1921. Mancança d'actuació del Govern Espanyol en el desenvolupament de la promoció turística.

Juliol 1921. Barcelona i la seva animació continuada, l'estructura urbanística, el barri antic, etc.

Agost 1921. Publicació d'un fulletó per part del Centre Excursionista de Catalunya com a promoció d'Ull de Ter i Renclusa. *(Buenaventura Bassegoda)*

Novembre 1921. Reforma de la ciutat i com l'Ajuntament va perpetuar en dibuixos la ciutat vella abans de desaparèixer.

Febrer 1922. Els projectes de transformació portats a terme a Montjuïc per a l'Exposició de 1929. *(Emmanuel Brousse, diputat dels Pirineus Orientals)*

Juny 1922. Barcelona és considerada la principal ciutat d'Espanya, sobretot pel port comercial i els barris senyorials de fora la ciutat. *(Españolito, diario Español de la Habana)*

Anàlisi de l'etapa

Art

En aquesta etapa la revista *Barcelona Atracción* conté un gran nombre de notícies vinculades a la producció, crítica i inauguracions d'obra d'artistes o d'infrastructures al servei de les exposicions d'art.
Els primers anys, les notícies artístiques formen part de temes més amplis, com l'art en la imatge pública, la producció artística en el context de la producció comercial i industrial de la ciutat, etc.

Benedetto Colarossi va escriure el poema "Barcelona di Spagna" que aparegué en italià al número de gener de 1914. L'exaltació poètica de la ciutat, on el sol, l'atzur celeste i marítim i la gràcia femenina es fonen, participa dels ingredients formals del modernisme. El poema també exalta tota la verticalitat, les xemeneies de les fàbriques, les torres que pujen de la Sagrada Família i l'estàtua de Colom.

Da la smeraldica vetta
del Tibidabo, che selve
di pini agili coprono,
a piè de la specula,
tra le ginestre ritto,
contemploti in estasi,
o Barcelona, all'indocile
mio cor d'amor prodiga.
Fiorite magiche,
che olezzano e sognano,
intorno a me stendonsi.
Di vaghe farfalle
danzanti nuvole
sul capo mi passano.
Calan le farfalle, in fantastici
voli iridescenti,
ai simposi del nettare,
sovra mense di petali ;
mentre il pensier moi rapido,
raggiante, squillante desio,
su te, diletta, lanciasí.
Sfiora con l'ali salde
le guglie rilucenti di musaici,
dei grigi templi le crociate cuspidi,
i fumaioli neri de le fabbriche,
Colombo alto nel cielo profilantesi[184]

184 Il monumento che Barcellona ha innalzato a Cristoforo Colombo è alto centoventi metro.

e ti divora tutta dai pinnacoli,
col guardo ardente d'un amante fervido,
forte, a vent'anni!
Indi declina a la blanda
carezza dei verzieri,
su gelsomini candidi si posa,
bacia mughetti e mammole,
s'adagio sui fluttuanti
campi di crisantemi,
sovra macchie di salvie,
sovra selve di dalie,
sovra boschi di rose,
su nevate di gigli,
sovra mari di verde !
Risale e, ancor con le vertigini
degli effluvi, ne le vereconde
stanze de le vergini penètra,
materiate di fascini.
O fiori umani, o essenza
del bello, o di natura
capolavori, o d'amore
la più nobile sorgente,
o splendidi crogioli de la vita,
barcellonesi donne!
Il mio pensier carezzavi
la chioma difusa sul niveo
candor de le spalle,
nel sublime poema
de le pupille immergesi,
vi freme su le labbra,
vi avvolge e stringe in cupido contatto,
tutta la vostr'anima pervade
e, folle, ve la schianta,
conducendola a volo in ver le stelle,
di tutti i versi soggettando il ritmo
a la febbre de l'estro,
spietato frangendo i monotoni
vincoli de la strofa,
ribelle e indomito![185]

Benedetto COLAROSSI[186]

Posteriorment, a la revista de juny de 1914, l'acte d'inauguració de la Biblioteca de Catalunya és motiu d'un article on es comenten algunes obres del fons documental, manuscrits i publicacions científiques que s'hi poden trobar.

185 Sociedad de Atraccion de Forasteros (1914). *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 36: p. 27.
186 La poesia va sortir publicada aI il *Corrriere delle Maestre*. Colarossi era professor de les Escoles Italianes de Barcelona.

La gran sala de lectura está espléndidamente decorada, en cuyo testero se ostenta el precioso grupo escultórico de Llimona, representando a Cataluña presidiendo las Letras y las Ciencias.
El vestíbulo es una hermosa concepción del arte clásico; en uno de los nichos figura una reproducción de la estatua de Esculapio que se encontró recientemente en las excavaciones de Ampurias, cuyo original figura en el Museo Arqueológico Provincial.[187]

Al número 62, corresponent al març de 1916, es publicà un article titulat *La Caravana Vasca*, el qual informava de l'arribada a la ciutat de Barcelona d'un grup de bascs vinculats al món intel·lectual i de l'art per tal de participar al carnaval.

Constituida en su mayor parte por elementos pertenecientes a la intelectualidad y al arte, la estancia de los vascos entre nosotros pudo ser un gentil intercambio de impresiones de las que una vez más hemos podido deducir cuanto nos comprendemos y cuanto nos estimamos vascos y catalanes.[188]

A *Los alrededores de Barcelona*, article publicat el maig de 1916, es presenten els atractius més propers a la ciutat de Barcelona com el Tibidabo, Vallvidrera, Pedralbes, el Parc Güell, etc. posant especial atenció en els encants naturals i els monuments que integren aquests espais.

Laberinto de Horta.- […]
Contiene una selva virgen, casi inaccesible y un bosque natural, además de huertos, canales, lago, etcétera; y aquí y allá se hallan esparcidas estatuas y bustos de mármol, kioscos, pabellones, jarros artísticos, escalinatas y sorprendentes juegos de agua, templetes griegos, donde se han dado representaciones de las obras de Teatro Griego en catalán.[189]

L'any següent, al número 75 del mes d'abril de 1917 *l'article La Exposición de Arte Francés* anuncia la inauguració de l'exposició al Palau de Belles Arts i el gran valor que això significa per a Barcelona.

Al salir a la luz el presente número estará inaugurándose la Exposición de Bellas Artes que han organizado en nuestra ciudad el "Salon des Artistes Français", "Salon de la Société National des Beaux Arts" y el "Salon d'Automne, de París" que han querido honrar a nuestra ciudad al escojerla para dar gallarda muestra de la actividad y del genio de los artistas franceses. Por los preparativos que se han venido realizando por parte de los Delegados de dichos Salones, secundados por la comisión barcelonesa patrocinadora de esa gran manifestación artística, puede asegurarse que la Exposición de Arte Francés constituirá un verdadero acontecimiento.[190]

187 Op. Cit. (1914). Junio, núm. 41: p. 27.
188 Op. Cit. (1916). Marzo, núm. 62: p. 26.
189 Op. Cit. (1916). Mayo, núm. 64: pp. 10-19.
190 Op. Cit. (1917). Abril, núm. 75: p. 18.

Al número de maig del mateix any, la revista explica el perquè la ciutat ha estat escollida per a la manifestació d'art francès, al temps que informa de la festa que s'ha celebrat per la inauguració.

Al número de febrer de 1918 es publicà *Concursos de edificios y establecimientos urbanos (años 1913, 1914, 1915 y 1916)*, en el qual es comentaven els antecedents relatius a l'arquitectura catalana i s'explicaven els motius de selecció dels premis que anualment atorgava l'Ajuntament de la ciutat.

Llegó el siglo XIX, y, transcurrida la primera mitad, se divulgó por Europa una tendencia hacia el romanticismo; aquella *noche obscura* de la Edad Media se iluminó, y en Inglaterra, en Francia y en otras naciones surgieron apóstoles decididos; los monumentos medioevales que no estaban del todo arruinados se rehicieron, y se amaron casi con delirio infantil las pinturas prerafaelistas de los italianos, y las llamadas primitivas de aquellos ingenuos artistas que en Francia, Alemania, Bélgica, España, etc., llenaron, siglos atrás, los templos y abadías con sus retablos. En Barcelona, donde el aletargamiento de tres siglos estaba al principio de su fin, algunos eruditos empezaron a estudiar aquellos tiempos que el vaivén de la orientación humana había puesto de moda, y ante los testimonios de una pasada vida propia, grande y rica, se operó en el cuerpo social una reacción a favor de la propia personalidad, se creó un ambiente favorable a las *casas nuestras* a las casas de Cataluña; y mientras unos sacaban de los archivos los testimonios de la historia escrita, otros pasaban ríos y doblaban montes, desenterrando ruinas y volviendo a la luz otros monumentos que el desprecio clasicista había, en sus buenos tiempos, enterrado.[191]

En el número 92 de la revista, corresponent a l'octubre de 1918, es presenta l'article titulat *El Cau Ferrat de Sitges*, en el qual es fa un resum biogràfic de Rusiñol, considerant que la col·lecció del museu té rellevància mundial.

El núcleo de la maravillosa colección de Santiago Rusiñol está formado por hierros artísticos y es, indudablemente, la mejor de las colecciones españolas que existen en el mundo.[192]

L'article escrit per F.T. publicat a la revista el mes de gener de 1919 destaca les noves adquisicions dels museus d'art i arqueologia, fent un elogi de la construcció de la col·lecció que permetrà construir un fons inesgotable. El Museu cercarà de reiterar l'especialització en patrimoni artístic romànic i gòtic, sense individuar peces extraordinàries, sinó, afavorint el concepte de col·lecció especialitzada i en relació al territori. Quan parla de *museos extranjeros*, fixem-nos que no es refereix a cap museu singular i individual sinó a tot allò fòra de les nostres fronteres[193].

191 Op. Cit. (1918). Febrero, núm. 84: p. 7.

192 Op. Cit. (1918). Octubre, núm. 92: p. 17.

193 L'article de la revista, aquí no crea cap paral·lelisme ni relació amb els museus territorials, els de les regions franceses per exemple, ni amb els museus temàtics.

Otros Museos del mundo podrán tener fama por el valor absoluto, por la importancia intrínseca de las obras que en ellos se conservan; el nuestro la ha alcanzado, ultra este hecho (pues se guardan en él joyas de valor inestimable que fueron adquiridas en denonada lucha contra los representantes de otros Museos extranjeros) por el hecho de ser el guardador en forma tangible de la tradición de nuestras artes y de nuestras industrias suntuarias.
Quien quiera capacitarse de la gran importancia que tuvo en Cataluña el cultivo de la pintura gótica sobre tabla; quien quiera estudiar sus características espirituales y formales, las influencias que recibió o que pudo ejercer, sus procedimientos, en fin, ha de ir al Museo de Barcelona, cuya colección de pintura gótica catalana no se encuentra reunida en otro, ni en cantidad ni en calidad.

En el mismo sentido podemos hablar de nuestras artes cerámicas y de las de vidrio, de las textiles, de las de los encajes y bordados, de las de la forja que tan alto pusieron el nombre de nuestras forjas pirenaicas conocidas bajo el nombre de *forja catalana*; puesto que desde el año 1902 la Junta autónoma propulsora y regidora de nuestro Museo no ha cejado en ir especializando, nutriendo y clasificando colecciones. Y año tras otro estas colecciones especializadas van aumentando con nuevos y valiosos ejemplares, que vienen a llenar lagunas, a unir soluciones de continuidad, rehaciendo poco a poco la historia de nuestras artes.
Hoy, por ejemplo, después de la colección del Museo de Vich, es la de Barcelona la más interesante y nutrida colección de *antipendios* o frontales de altar, y es en nuestro Museo en donde puede obtenerse un conocimiento cabal de lo que fue la pintura románica en Cataluña.
Es en los ejemplares del Museo de Barcelona, auxiliados con los antipendios de Vich, donde se ve el esfuerzo de los artistas catalanes del período románico, adaptando a un arte indígena las concepciones de los grandes centros bizantinos que nos llegaban por mediación de los dípticos, marfiles, íconos y miniaturas de los manuscritos; es en nuestro Museo donde puede irse a buscar la técnica de aquellos artistas primitivos, que suplían con su arte la pobreza de sus materiales, que con los relieves en pasta que tanto realce dieron a ciertas tablas góticas daban la sensación de los repujados, los esmaltes y los engarzados de piedras de los suntuosos frontales de Oriente y de las ricas basílicas occidentales.[194]

A partir d'una descripció de tipus artística, l'article *Dos Exposiciones* del número de febrer de 1920 descriu la fase artística a la qual han arribat Rusiñol i Galway, destacant la temàtica de les seves composicions pictòriques.

Además de esa facilidad de emocionar, que nos place señalar en Rusiñol, es justo referirse también a su dibujo correcto, a la riqueza de su gama pictórica, a la técnica y a la limpidez del mecanismo.[195]

Buenaventura Conill va escriure *La Cerrajería de Gaudí* recollit al número de juliol de 1921, on es tracta la temàtica de l'art de la forja des del punt de vista del procés imaginari i estructural que crea l'artista a l'hora de realitzar una obra.

Cuando Gaudí sospecha que no vé con suficiente exactitud y claridad las diversas formas que habrán de tomar los hierros dibujados, los substituye por otros equivalentes, hechos de plomo,

194 Op. Cit. (1919). Enero, núm. 95: pp. 6-7.
195 Op. Cit. (1920). Febrero, num. 106: p. 11.

alambre u otra materia dúctil y maleable que le dé por aproximación las deseadas; y no escasea este trabajo, por que sabe cuanto le ahorra del otro, especialmente porque así consigue que en sus producciones nada pueda ver "la preocupación de la línea", ni otra preocupación alguna, como no se quiera dar este nombre a la fidelidad y el respeto que guarda a los principios de la estética más completa y refinada.
Entre estos, el mas personal, el que da a su pensamiento el carácter que tiene, es el de considerar la construcción como un conjunto orgánico cuya belleza se halla en función de su complejidad obtenida con la máxima sencillez posible; consecuencia es de este principio el que cada materia (y con mayor motivo las mas nobles e insustituibles), ocupe el lugar que le corresponde y tenga las dimensiones y forma apropiadas a la función que ha de realizar dentro de la concepción general.[196]

Monuments

L'article titulat *Ciudades que hablan, Barcelona arquitectónica* escrit per Josep Branyas, director de la revista "Mercurio" de New Orleáns, al número d'abril de 1914, exalta l'arquitectura de Barcelona com una de les poques ciutats on l'escultura, el monument i l'art són un reflex del poble. L'autor destaca artistes com Gaudí, Domènech i Montaner, i Puig i Cadafalch. La posada en valor de l'arquitectura més contemporània, la realitzada pels arquitectes modernistes és molt potent en tota la informació turística que registrarà *Barcelona Atracción*. Independentment del procés intern de Catalunya en el que el noucentisme desplaçarà l'ideari i l'estètica modernista, en la difusió turística aquest procés es produirà de manera diferent; es produirà sobretot, mantenint i reforçant la difusió modernista, almenys fins a la guerra civil, i, a més, afegint els valors noucentistes.

Qué distancias, aún cronológicas, parecen separar a Gaudí, por ejemplo, al juzgar por impresión, de Puig i Cadafalch o de Doménech i Montaner! Y, sin embargo, esa audacia ciclópea, céltica o romana del primero, se hermana a maravilla con las filigranas gótico-catalanas o puramente griegas de los segundos; y Barcelona en que parecen ondear al viento encajes cincelados de pórfido sobre el oleaje mugiente de las multitudes agitadas por la ola encrespada de las filosofías, las rocas superpuestas en columnas retorcidas de espasmo, y las bordadas ojivas, y el resignamiento medioeval de las cariátides, y el capital alado, que así es el alma y así el lenguaje y el carácter de la tierra en que nacieron: un peñasco cubierto de flores.
[…]
De ese espíritu sencillo e inmenso, el arquitecto Gaudí, ha escrito últimamente la pluma autorizada de Manuel Abril, en *Nuevo Mundo*, […] La concepción gaudiana es cósmica, de poeta protéico que maneja las fuerzas todas de la naturaleza, desde el rosal que trepa por la ventana humilde y recatada hasta el abismo que hace más enhiesto el peñascal que en sus bordes se yergue. Su producción es numerosa, desconcertadora y enorme; siempre nueva y siempre sorprendente, pero de menos importancia por lo que es en sí que por el carácter formidable que implica. […]

196 Conill, B. (1921). P. 12

Es barroco, es complicado, es retorcido; es sobrio, es austero, es seco. Llega a lo sublime y a lo absurdo. Es siempre grande; y debe andar muy cerca del genio porque-siendo tan sabio como es- las gentes dicen que está loco.
Eso mismo: gigantesco, sobrio, seco… y el rosal que trepa. Esto es Gaudí. Y así es el pueblo cuya imagen esculpe con la inconsciencia del genio: carácter de granito y mente del poeta[197]

Corresponent també al 1914, tot i que al número de setembre, un article titulat *La catedral de Barcelona* mostra la impressió que la Catedral causà al crític Miguel Utrillo.

Como testimonio de la realidad de esta afirmación, trasladaremos un párrafo de las sensaciones, que dio a conocer el crítico Miguel Utrillo, de un pintor septentrional de Barcelona.
"Tras breve trecho y sin preverlo, me encontré en la Catedral, cuyo exterior poco indica la sorpresa que encierra el seno del Santuario; un ábside sencillo, una puerta gótica muy primitiva interesantísima y una fachada tal, que bajando los ojos, metíme corriendo en el interior del templo. ¡Qué contraste! ¿Cómo no se habla de esta misteriosa iglesia en los ámbitos del mundo? ¿en qué basílica se hace más comprensible la inmensidad del culto a Dios?-En nuestra Señora de París, en Reims, en Chartres o en Colonia, repiqueteadas como el patio de la Audiencia? En Westminster, convertido en imponente museo de ingleses célebres? En San Pedro, en donde la vista lucha entre el tropel de decoraciones? En Santa Sofía, en donde a través del estuco casi todas las catedrales célebres lo son por detalles accesorios: el exterior, las estatuas o pinturas del recinto, los campanarios, las cúpulas, los enterramientos célebres, el fasto del culto y otras mil facetas, que alteran las sublimes concepciones de los grandes artistas medioevales.

En ningún caso raya a tanta altura el Arquitecto; la imponente visión del Arte con el sólo prestigio de las líneas, sin un acanto, sin capiteles historiados, sin calados, sin recursos de ninguna clase que adulteren la majestad de la armoniosa belleza, cabalmente concebida y realizada para que por su sólo aspecto se vea palpablemente el destino de la obra maestra.
La catedral de Barcelona, con su severo claustro, sus hermosas verjas forjadas por geniales artífices, la cripta que se asemeja a las raíces del templo registrando las entrañas de la tierra, la velada luz que filtran en colores sus altos ventanales, sin gas, sin sillas, sin suizos como en mi tierra, y sobre todo con la respetable patina de los siglos, transporta el ánimo a los severos días de otras edades, y a la vacilante luz de algunos cirios se entrevé a los fieles, postrados sobre el duro suelo, […]
la Catedral de Barcelona, es el *Dies irae*, los loores al Todopoderoso, los cantos de agonía, la plegaria, perdón, tristeza y serena alegría, que encierran los tesoros de la Iglesia, es todo el canto Gregoriano entonado con fervor, y convertido en piedra para que resuene indefinidamente bajo sus naves grandiosas".[198]

El número de novembre de 1914 publica el text *Cataluña pintoresca, Gerri de la Sal*, en el qual es comenta la importància de les comunicacions en l'accessibilitat als llocs més apartats que conserven el seu caràcter típic i pintoresc, on destaca Lleida. De Gerri de la Sal s'esmenta la situació, les salines i el monestir.

197 Sociedad de Atracción de Forasteros (1914). *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 39: p. 4.
198 Op. Cit. (1914). Septiembre, núm. 44: pp. 11-12.

El monasterio que era de Benedictinos, está situado, como ya hemos dicho, a la otra parte del río. Solo queda en pie la iglesia cuya estructura original puede apreciarse en el adjunto grabado. […]
El interior del templo consta de tres naves separadas por tres arcos en cada lado que descansan sobre cuatro pilares. Los tres ábsides, más bajos que las naves son semicirculares. En la nave lateral izquierda, adosada a la pared existe una sepultura gótica que ostenta dos escudos grabados en los que figuran una águila de alas desplegadas y una rama. Una lápida, cuyas dimensiones no corresponden a las de la tumba, como puede comprobarse en el grabado que insertamos, lleva esculturada en relieve la figura yacente de un abad mitrado.[199]

Al número d'abril de 1915, l'article *El Templo Expiatorio de la Sagrada Familia*, escrit per J.M.F. posa de relleu la importància artística del temple com a obra de gran admiració per a forasters i generacions futures, destacant la necessitat de donacions per tal de finalitzar les obres.

Millares de forasteros de todos los puntos del globo, inteligentes arquitectos y artistas extranjeros han visitado esta obra portentosa, que puede ya calificarse de gigantesca en sus comienzos. Todos la han contemplado con admiración, todos han coincidido en afirmar que en ella nuestro siglo mostrará a las generaciones futuras la existencia de un genio que tuvo la visión de lo grande, de lo bello, de lo esencialmente espiritual, y de un pueblo que supo comprenderle y ayudarle.[200]

Posteriorment, en el número 68 corresponent al setembre de 1916, es presenta novament un article sobre excursions per Catalunya. En aquest cas, considerant Girona com a centre d'excursions, es descriuen diverses excursions que es poden fer des d'aquesta ciutat.

Considerando Gerona como a centro de excursiones, nos ha parecido interesante la publicación de algunos itinerarios de los que pueden realizarse desde dicha histórica y gloriosa ciudad.
Desde Castellón, para dirigirse a la antigua Ampurias, lugar donde se están llevando a cabo importantes excavaciones por cuenta de la Diputación Provincial de Barcelona, se pasa por La Escala […] desde donde pueden visitarse las excavaciones mencionadas, por demás interesantes.
El excursionista no dejará de hacer una excursión marítima por el golfo de Rosas, durante la cual se deleitará, corriendo las incomparables calas de aquella costa sin rival, ni dejará de visitar el famoso Castillo de Peralada.[201]

Al número de novembre de 1918, s'inclogué la monografia de M. Desdevises du Dezert, a la qual es descriu de forma detallada el monestir de Ripoll, tant històricament com arqueològicament.

199 Op. Cit. (1914). Noviembre, núm. 46: p. 15.
200 Op. Cit. (1915). Abril, núm. 51: pp. 20-21.
201 Op. Cit. (1916). Septiembre, núm. 68: pp. 12-18.

La merveille de Ripoll est son portail monumental entièrement couvert de sculptures. L'idée première de cette grandiose décoration semble appartenir à quelque maître lombard. L'époque de la construction ne nous parait pas antérieure au milieu du XIIe, l'ornementation est beaucoup trop souple pour que l'on puisse la reporter à la première moitié du XIe siècle. M. Joseph Gudiol, directeur du Musée épiscopal de Vich, a interprété de façon définitive le sens de cette page colossale.
Ce poème de pierre débute par des motifs ornementaux: griffons, lions, taureaux, centaures et guerriers, puis sur le soubassement décoratif se dresse une série de personnages debout. A gauche de la porte, David entouré de serviteurs jouant de divers instruments. A droite : le Christ, le comte Oliva Cabreta, le comte Wifred de Cerdagne son fils, l'évêque Oliva, Bernard Taillefer comte de Besalu.

[…] Après les magnificences du portail, l'église semble pauvre, ce qui prouverait bien qu'elle n'est ni de la même époque, ni de la même main ; les murs en petit appareil et en pierres grossièrement taillés montent sans aucun ornement et se courbent en berceau, un *cimbori* octogone sur trompe éclaire la croisée, les sept absides se creusent au fond des nefs, sur la muraille orientale du transept.[202]

L'article *Marycel* escrit per M.M. i publicat al número d'octubre de 1921 descriu una visita realitzada al Palau de Maricel, i en destaca tant les impressions personals de l'autor com les referències a les obres d'art del palau, principalment pictòriques. L'autor aprofita per a lamentar-se de l'escasessat de mecenes nadius, en certa manera de la manca de connexió entre la producció artística i la capacitat burgesa per gestionar-la.

Lujo, riqueza y gusto exquisito se respira en "Marycel", ese palacio que evoca entre nosotros la opulencia de aquellos Médicis, tan pródigos en alentar las Bellas Artes, con la triste variante de que el fundador y mantenedor de "Marycel" no es un prócer de la tierra, sinó un multimillonario norteamericano que, enamorado de Sitges, sentó en ella sus reales, y acumuló, a copia de años y de puñados de oro, aquella riqueza artística imponderable, para vivir largas temporadas rodeado de ella y gozar con su compañía de las inefables sensaciones que sólo las obras de arte pueden despertar en los espíritus cultos y refinados.[203]

Imatge

Al número 44, corresponent a setembre de 1914, es publicà en francès l'article *Huéspedes ilustres* en el qual es parlava de Barcelona com a ciutat que reunia tres classes de ciutats en una de sola: ciutat de negocis, ciutat de plaer i ciutat de records històrics.

L'utile et l'agréable se promènent ici bras dessus-bras dessous, on les rencontre dans ses magnifiques *paseos,* dans ses superbes somptueuses *rambles*, dans ses superbes plazas, tous idéalement ombragés et encadrés de verdures. En vérité Barcelone réunit a elle seule les trois

202 Op. Cit. (1918). Noviembre, núm. 93: pp. 7-8.
203 Op. Cit. (1921). Octubre, núm. 115: p. 14.

types modernes des villes, américaine, française et italienne. Ville d'affaires, ville de plaisir, ville de souvenirs historiques.[204]

La perla del Mediterráneo, article inclòs al número de novembre de 1914, descriu la ciutat de Barcelona fent referència al seu clima, als recursos monumentals, als temples romànics i gòtics, als elements moderns i altres atributs que ajuden a formar la imatge de la ciutat de Barcelona.

Los alrededores de Barcelona bastan para llenar durante algunas semanas el programa del turista más activo.
El famoso *Laberinto*, propiedad del Sr. Marqués de Alfarrás, en Horta, es un espléndido ejemplar de los jardines del refinado siglo XVIII. Y en contraposición con él, se nos ofrece un estilo ultramoderno en el portentoso *Park Güell*, propiedad del Sr. Conde de Güell, estilo tan original y al mismo tiempo de un gusto tan magnífico que puede afirmarse que este parque no tiene precedentes ni rival en el mundo.[205]

Segons l'article escrit per Ricardo Cabot al número de juliol de 1916, la volta a Catalunya és una prova de regularitat i turisme, que recorrerà diversos indrets de Catalunya durant tres dies, fet que permetrà conèixer poblacions d'interès.

La Catedral es una magnífica obra, una brillante muestra del estilo románico y gótico. El Palacio de Augusto, llamado también Castillo de Pilatos, es un resto grandioso del palacio construido por emperador Augusto. [206]

En el número de juny de 1919 es presenta àmpliament el Primer Congrés de Turisme de Catalunya, fent especial referència a la sessió inaugural, les ponències, conclusions, sessió de clausura i activitats que dugueren a terme els congressistes durant la seva estada a la ciutat.

Don Jerónimo Martorell, individuo de la Junta de Conservación de Museos, desarrolló el tema "Protecció de monuments arqueológics", explicando lo que en este sentido se viene haciendo en el extranjero.
Expuso cuan necesidad era la conservación del patrimonio artístico de Cataluña y la prohibición de que fuesen exportadas las obras de arte que lo constituyen. Exhortó a los municipios y al Congreso para que procuren que sus administrados conserven el carácter típico de sus respectivas poblaciones, y terminó pidiendo que en las juntas constituidas para la vigilancia de monumentos figure un representante de los Sindicatos de Iniciativa, y que el Congreso se dirigiese al Ayuntamiento de Verges en súplica de que no destruya las hermosas torres de sus murallas, conforme tiene proyectado.
Fueron presentadas varias comunicaciones: una del señor Sagrera, pidiendo que se destine parte de los fondos de la Delegación Regia del Turismo a la conservación de monumentos arqueológicos catalanes. Otra del señor Villalta, ofreciendo al Congreso la cooperación de los

204 Op. Cit. (1914). Septiembre, núm. 44: p. 6.
205 Op. Cit. (1914). Noviembre, núm. 46: p. 15.
206 Cabot, R. (1916) pp. 9-18.

Exploradores Barceloneses en la confección de itinerarios. Otra del señor Tallot, referente a la erección de un monumento religioso en el Valle de Nuria. [207]

Emmanuel Brousse, diputat pels Pirineus Orientals, escrigué *El Porvenir Turístico de Cataluña* al número de juliol de 1919. L'autor criticava la manca d'actuació en qüestions de promoció i foment del patrimoni monumental i artístic de Catalunya, ja que si aquestes hi fossin els turistes estrangers tindrien més interès en visitar el país català i no marxarien a d'altres zones de l'Estat.

Precisa decirlo: Hasta el presente, Cataluña ha quedado aislada de los itinerarios turistas en España. Cuando los franceses desean hacer un viaje de placer a la Península, escogen preferentemente Andalucía, tierra clásica de las maravillas y de los encantos, o Madrid y sus alrededores. Nunca se le ocurre la idea a un viajero extranjero de que al otro lado de la cadena de los Pirineos, en las proximidades de Francia, se esconden tesoros artísticos y arqueológicos o sitios pintorescos. La Cataluña industrial, comercial, vitícola, está reputada universalmente; la Cataluña pintoresca, centro de atracción de turismo, es completamente ignorada. […]
Qué más interesante que Barcelona con sus recuerdos históricos, su vieja ciudad tan curiosa, sus centros intelectuales y técnicos, las organizaciones de la Mancomunidad, su puerto, sus cercanías deliciosas, sus tesoros artísticos?
Qué más sugestivo que las murallas ciclópeas de Tarragona, su maravillosa catedral, su campiña romana con sus vestigios y sus ruínas dorados por el sol?
Y Gerona, y Lérida, y Poblet, y Santas Creus y Ampurias, donde los historiadores y arqueólogos tienen ampliamente cuanto puede satisfacer su curiosidad?
Hay necesidad de citar la joya incomparable de Montserrat, cuya imponderable grandeza entusiasma a los más refractarios? [208]

A *El turismo es una riqueza*, article escrit per M.M. (Manuel Marinel·lo) i publicat al número de setembre de 1920, l'autor destaca la motivació turística d'altres països europeus com França, Anglaterra o Itàlia, mentre que Espanya disposa de gran varietat de recursos i en canvi no realitza actuacions per promoure el territori i atreure els forasters.

No hemos de incurrir en la injusticia de afirmar que no se ha hecho nada; pero sí diremos que se ha hecho menos de lo que puede hacerse. Nos faltan, en general, los tres grandes elementos del turismo: la publicidad, que es demasiado enteca; las líneas férreas, que no responden en su trazado ni en su capacidad a las necesidades de ahora; los hoteles, que no están preparados sinó en escaso número para la atracción del extranjero. Sin guías, sin reclamos, y con dificultades para viajar y alojarse, ¡Cómo no ha de pecar de raquítico el turismo en España!
Todo eso necesita organización, siembra de dinero, voluntad decidida. Elementos capaces para el desarrollo de ello los hay. ¿Por qué no sacudir nuestra indiferencia por tales asuntos, mucho más vitales que la política cultivada al uso, enfrascados en cominerías? La labor social es más importante que la oficial en materia de turismo, y no creemos que podamos decir con justicia que no podemos desarrollar aquélla en la medida misma que la desarrollan otros paises.

207 Sociedad de Atracción de Forasteros (1919). *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 100: pp. 10-11.
208 Brousse, E. (1919). pp. 14-15.

Hasta aquí el diario madrileño *La Epoca*, el cual no ha tenido ni una palabra de alusión para los puntos de Cataluña dotados de grandes atractivos turísticos. Ello nos obliga, al tiempo de suscribir cuanto dice respecto al particular, a hablar de *lo nuestro*: de Montserrat, la agreste montaña, única en el mundo, con su atrevidísimo funicular hasta San Juan; de las fantásticas minas de salgema de Cardona, abiertas al aire libre con su cristalería multicolor; del valle de Ribas, comparable sólo a los de Suiza, con sus deportes de nieve; de Sitges, llamada la blanca Subur, que refleja en el mar azul las bellas construcciones de sus dos museos de arte antiguo; de aquella costa brava, admiración de los turistas, cuajada de calas deliciosas y peñascos imponentes, y de tantos y tantos puntos donde la naturaleza se presenta con todo el esplendor de su belleza.

Nada ha hecho, en verdad, el Estado para fomentar la atracción de forasteros: los que vienen, lo hacen por referencias particulares, o por la propaganda que los sindicatos de iniciativa locales, que se van constituyendo lentamente, procuran desarrollar, ya en España misma, ya en el extranjero.

El ministerio francés del *Touring Club de France*, cuyas oficinas funcionan constantemente, enviando a la vecina República numerosos excursionistas; la importante Agencia de Viajes, *American Exprés*, va a abrir también en Barcelona un despacho con el fin de atraer al turismo americano a España, mediante una activa propaganda, desembarcando en nuestra ciudad, donde cuidará de atenderlo y orientarlo debidamente;[209]

Al número 119, corresponent al març de 1921, es presenta el II Congrés de Turisme de Catalunya celebrat a Tarragona, posant especial atenció en les conclusions que se'n derivaren. A més, l'article també comenta les visites que els congressistes realitzaren a Tarragona.

SECCIÓN TERCERA

1ª Procurar por todos los medios adecuados el fomento del excursionismo, como el medio mejor indicado para avivar el sentimiento de Patria y la devoción y el respeto al Arte.

[…]

3ª Gestionar del Estado el cumplimiento de la legislación protectora de los monumentos y de las bellezas naturales, así como la exigencia del estricto cumplimiento de las disposiciones existentes en la actualidad sobre el particular.

4ª Exhortar a los Ayuntamientos de Cataluña a que practiquen los trabajos indispensables para la restauración y conservación de los monumentos locales

5ª Interesar de una manera especial del Ayuntamiento de Tarragona el nombramiento de una Comisión especial que entienda en la mejor conservación y presentación de los monumentos arqueológicos de la ciudad, haciéndolos fácilmente visitables.

6ª Rogar a la Mancomunidad de Cataluña que procure obtener de quien corresponda las mayores atribuciones posibles, en cuanto se relaciona con la dirección de las excavaciones de carácter arqueológico y la conservación de monumentos y museos.

7ª Pedir respectivamente a las autoridades eclesiásticas y a los superiores de Comunidades religiosas que, aprovechando la formación de los clérigos en el Seminario y dictando las oportunas disposiciones, atiendan a la conservación y restauración de los monumentos artísticos y arqueológicos de la Diócesis

8ª Interesar de los maestros de las escuelas primarias que procuren inculcar a sus alumnos el respecto y la estima de los monumentos, difundiendo entre la infancia aquellas nociones de

209 Sociedad de Atracción de Forasteros (1920). *Barcelona Atracción*, Septiembre, num. 113 p. 11.

historia y de arte, en relación principalmente, con la respectiva localidad, como la mejor garantía para asegurar aquel respeto y aquel amor.[210]

Aníbal Latino, de "La Nación de Buenos Aires" publicà un article al número de maig de 1921, en el qual comparava la superioritat de Barcelona com a centre turístic amb d'altres ciutats del Mediterrani com Marsella, Gènova, Nàpols, Palern i Constantinoble.

Hay algo mejor que las Ramblas para los amantes del pasado, para los aficionados a lo típico, a lo original, a lo característico. Hay las calles de un metro de ancho, o poco más, tortuosas y obscuras como en Génova y Venecia, en Córdoba y Sevilla; hay la catedral, esa joya del estilo gótico español de los siglos XIII y XIV, solo modernizada en su frente principal; hay las iglesias de San Pablo del Campo y Santa Ana del siglo XII, y Santa María del Mar del siglo XIV; hay los palacios de la Diputación, de la Audiencia, de la Municipalidad, de la Lonja[211], que son exponentes meritorios del arte y del trabajo de los siglos pasados; hay del arte y del trabajo de los siglos pasados; hay las calles de Escudillers, de la Boquería, del Hospital, de la Platería, de puro sabor medioeval; hay la colina y el castillo de Montjuich, como hay monumentos, museos, parques, el Arco del Triunfo, dignos de ser visitados y que se prestan a la admiración, al estudio, al entretenimiento.
Aunque sea esencialmente industrial y comercial y sólo aspire a distinguirse bajo esos dos conceptos y bajo el concepto de ciudad modernísima a la altura de las más adelantadas, Barcelona puede muy bien constituir un foco de atracción del turismo por sus bellezas y su clima temperado, como puede constituir un foco de atracción de los viajeros de todos los países por las curiosidades que encierra. Hay ciudades del Viejo Mundo que hacen mucho ruido por uno u otro concepto o por ambos a la vez y que no podrían igualar ni con mucho a la gran ciudad catalana.

Además es alegre por sus fiestas, por sus teatros, por sus numerosas diversiones. Será siempre por su aspecto "la ciudad menos española de España" como dijo De Amicis, y hoy más que nunca es acreedora a los calificativos que le prodigara Cervantes, llamando a Barcelona "la flor de las bellas ciudades del mundo", "en sitio y en belleza única".[212]

210 Op. Cit. (1921). Marzo, núm. 119: pp. 17-18.

211 (M.H.A./D. 03-06-1931/Gac. 04-06-1931. R-I-51-0423)
Edifici construït com a magatzem de mercaderies i sala on es realitzaven les operacions comercials. Construït a instàncies del rei Pere III el 1380, va ser projectat per Pere Arvei a partir d'un edifici existent anteriorment. Al s. XV s'hi va afegir un porxo i més tard, a finals del s. XVIII va ser objecte de noves reformes. Durant molts anys va ser la seu de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

212 Latino, A. (1921). p. 16

Tercera etapa: 1923-1930.

Els articles

Art:

Febrer 1923. Exposició de pintura organitzada per Plandiura, a qui s'admira per la seva dedicació i inversió en art.

Agost 1923. Exposició de dibuixos al Palau Municipal de Belles Arts, patrocinada per l'Ajuntament.

Gener 1924. S'introdueix de nou el concurs que premia els dibuixos que millor captin els llocs característics de la ciutat.

Març 1924. Fotografies de representacions artístiques i de monuments.

Abril 1924. Museus del Parc de la Ciutadella: secció oceanogràfica, el vivàrium i l'aquàrium.

Juny 1924. S'explica part del llegat de la civilització romana a la ciutat de Girona fent un repàs escultòric i dels monuments.

Agost 1924. Fotografies de diverses peces i sales del Museu episcopal de Vic.

Setembre 1924. Noves pintures al Saló d'actes de la Real Acadèmia de les Ciències i les Arts, obra de Fèlix Mestres.

Octubre 1924. Fotografies de la Plaça Major de Banyoles, del Claustre de l'Esperança i d'una columna del temple romà de Vic i capitell del convent de Bellpuig.

Novembre 1924. Elements decoratius i de l'edifici de la Casa Dou.

Novembre 1924. Article referent a la Necròpolis de Tarragona.

Gener 1925. L'article fa publicitat del Museu Episcopal de Vic, convidant a visitar-lo.

Maig 1925. Descripció del retaule d'homenatge al beat Raimundo.

Juliol 1925. Evolució arquitectònica i detall del monestir de Sant Cugat del Vallès. *(Jose Gudiol)*

Agost 1925. Descoberta d'una muralla ibero-romana a Lloret de Mar. *(Enrique Botet i Siso)*

Setembre 1925. Descripció de les pintures que D. Francisco Galofre Oller ha realitzat pel "Camarín"/ Crist de l'església.

Novembre 1925. Recorregut pel llocs amb llegat escultòric grec i romà de Catalunya. *(Macario Golferichs)*

Desembre 1925. Comentari de l'arquitectura i l'estil de la catedral de Tortosa. *(Felix Duran)*

Gener 1926. Comentari d'obres artístiques fora del seu lloc originari i la destrucció del patrimoni que es dóna en la renovació d'algunes ciutats. *(Luis de Zulueta, diari El Dia Grafico)*

Febrer 1926. S'explica la introducció de la tècnica artística de l'escultura a l'art català.

Maig 1926. La tradició artística de Catalunya i la presentació de Josep Guardiola com un gran artista de la ceràmica.

Juny 1926. Característiques bàsiques de l'art gòtic i comentari de la Catedral de Nôtre Dame i algunes obres gòtiques catalanes.

Juny 1926. Es presenta una aquarel·la de l'entorn de la Catedral.

Juliol 1926. Inauguració d'una nova sala del Museu d'Art Contemporani, amb obres d'Antoni Fabrés. *(Ventosa)*

Agost 1926. Presentació de Gol com un nou artista que treballa l'art del vidre.

Setembre 1926. Descripció d'algunes obres catalanes importants gòtiques, destacant artistes reconeguts com el mestre Pere Joan.

Setembre 1926. Descripció d'un tapís policromat pertanyent a una col·lecció particular*. (Camilo Rondon)*

Setembre 1926. Destaca Sunyer com a gran artista que domina la tècnica de l'art en joies i l'orfebreria*. (J. Capdevila)*

Octubre 1926. Publicació del primer catàleg que fa referència a les obres del Museu d'Arqueologia, per tal de guiar millor als turistes.

Novembre 1926. Destaca l'obra d'Adolf Mas com a fotògraf de molts monuments catalans. *(J. Capdevila)*

Febrer 1927. L'article comenta l'èxit de les obres de vidre realitzades per Nogués i Crespo i n'explica la tècnica d'elaboració. *(J. Capdevila)*

Març 1927. Importància de les pintures en la imatge turística de la Catedral de Sert. *(M. Utrillo)*

Març 1927. Es consideren els sepulcres dels governadors com a principals motius de l'estatuària catalana durant l'època gòtica.

Abril 1927. Descripció dels espais i detalls de la Casa Dalmases. *(Federico Marti Albanell)*

Abril 1927. Característiques del tapís de la Bonae Vitae de la Catedral de Tarragona, vinculant-lo amb estils i escoles diversos*. (Vicente de Moragues)*

Juny 1927. Es parla del patrimoni artístic recollit per Charles Deering a Sitges. *(F. H. House)*

Agost 1927. L'obra artística de Jaume Mercadé, descrivint la seva tècnica i l'èxit assolit per l'artista. *(J. Capdevila)*

Agost 1927. La influència italiana durant el Renaixement i el Barroc a l'escultura espanyola, amb l'esment d'alguns artistes. *(Macario Golferichs)*

Setembre 1927. Adquisició de sis taules del pintor Jaume Huguet, pertanyents al retaule de Sant Agustí, per part del Museu d'Art Modern i Contemporani.

Setembre 1927. La restauració de l'arc romà del pont de Martorell i de l'arquitectura romànica en general. *(Jeronimo Martorell)*

Octubre 1927. Descripció de les restauracions i d'altres aspectes artístics (vitralls, imatge de la Verge...) de Montserrat. *(Manuel Marinel·lo)*

Octubre 1927. Els problemes que representen els elements escultòrics de la Plaça de Catalunya i d'un concurs per resoldre-ho.

Novembre 1927. La gran quantitat d'escultures i pintures d'artistes de renom que té el Marquès de Foronda*. (Joaquim Ciervo)*

Novembre 1927. Explicació de la decoració del Saló de Sant Jordi, realitzada per artistes de renom.

Novembre 1927. L'article destaca a Damià Campeny com a escultor català d'estil neoclàssic, i comenta també noves corrents artístiques. *(Macario Golferichs)*

Desembre 1927. Estudi de William Anderson de Lund, que analitza la relació entre escultures de Suècia, França i nord d'Espanya.

Desembre 1927. S'explica el contingut de l'exposició del teatre del Liceu, amb la participació de Soler i Rovira.

Gener 1928. Comentari de vàries obres d'art de caràcter religiós del Museu Diocesà*. (M. Tens)*

Febrer 1928. Exposició "El Arte en España" que tindrà lloc durant l'exposició del 1929 i la construcció d'un nou edifici.

Febrer 1928. La decoració de la Catedral de Vic, pintada per J.M. Sert. *(M. Utrillo)*

Abril 1928. Fotografia d'un art ogival del Claustre del Monestir de Poblet.

Abril 1928. Exposició "Primera Exposición del XII" organitzada per la Galeria Laietana i on s'exhibeixen gravats, llibres, enquadernacions, etc.

Abril 1928. Descripció de l'edifici del Museu d'Art Contemporani de Barcelona i algunes de les sales i obres de més rellevància.

Juny 1928. Homenatge a Goya amb motiu del centenari de la seva mort mitjançant la reproducció d'una alegoria per Josep Llovera.

Juny 1928. Gran èxit de les pintures de Sert a la Catedral de Vic, fet que els ha comportat una gran quantitat de turistes.

Juny 1928. Col·lecció de Manuel Rocamora, el qual ha creat un museu dedicat a les peces d'indumentària. *(Joaquin Ciervo)*

Setembre 1928. Es repassa la vida de Josep Soler i Palet, i es comenta la creació de la biblioteca-museu després de la seva mort. *(L. Bertran Pijoan)*

Octubre 1928. Comentari de les sales del Museu d'Art Contemporani i el contingut d'aquestes. *(Manuel Marinel·lo)*

Octubre 1928. Importància del Tapís de la Creació, destacant-ne el seu estat de conservació. *(Cesar Martinell)*

Novembre 1928. Es dóna a conèixer Jaume Teixé i les seves obres amb el ferro.

Desembre 1928. Descripció de les diferents escenes del Tapís de la Creació. *(Cesar Martinell)*

Gener 1929. Restauració de la casa de la ciutat destacant els vitralls de la façana. *(F. de A. Ribas)*

Febrer 1929. Restauració del monestir de Sant Cugat i la formació d'un Museu Etnogràfic al primer pis del claustre.

Febrer 1929. Exposició que engloba tots els aspectes de l'art aplicat a la litúrgia: arquitectura, escultura, etc. on hi participen artistes de gran renom.

Març 1929. Comentari de diversos retaules que representen els consellers de Barcelona.

Març 1929. La moderna producció artística en ferros forjats, destacant la figura d'Emili Albenosa.

Juny 1929. La col·lecció particular de Joaquim Montaner que consta de gravats, vidres, ventalls, etc. *(V. Sole de Sojo)*

Juliol 1929. Inauguració de l'exposició "El Arte en España" al Palau Nacional, i les obres que s'hi han dut a terme.

Setembre 1929. Les sales del Museu d'Art Contemporani i el contingut d'aquestes, destacant alguns artistes. *(Manuel Marinel·lo)*

Setembre 1929. Anàlisi arquitectònic i artístic de diversos claustres de Barcelona, d'estil romànic i gòtic. *(A. Gallardo)*

Novembre 1929. Consellers representats en monuments públics. *(A. Duran i Sampere)*

Novembre 1929. Anàlisi de diversos claustres de Barcelona. *(A. Gallardo)*

Gener 1930. El pavelló de Barcelona com a obra arquitectònica de Goday i el pavelló dels Artistes Reunits.

Març 1930. L'Exposició de Barcelona del 1929 amb caràcter nacional i l'exposició d'art del Palau Nacional. *(Daniel Orfila)*

Abril 1930. Descripció de l'exposició de retaules i frontals del Palau Nacional, destacant de cada sala l'obra més notable. *(Joan Sacs)*

Abril 1930. L'exposició de tapissos del Palau Nacional, procedents tant d'Espanya com de l'estranger, anomenant les obres més importants. *(Daniel Orfila)*

Maig 1930. Es destaca l'exposició d'esmalts del Palau Nacional durant l'Exposició de Barcelona del 1930 i s'esmenten algunes obres. *(Daniel Orfila)*

Maig 1930. L'exposició "La España Primitiva" del Palau Nacional, amb peces de molts indrets d'Espanya. *(P. Bosch Gimpera)*

Juny 1930. En motiu de l'exposició "El Arte en España", es crearen maquetes d'edificis, i l'article les analitza. *(Daniel Orfila)*

Juny 1930. El Pavelló de la ciutat de Barcelona, on hi ha una exposició sobre la història de la ciutat.

Juliol 1930. S'anomenen algunes de les obres exposades al Palau Nacional sobre pintura del Renaixement. *(J. Sacs)*

Juliol 1930. Es parla del marfil en les obres d'art i es comenta la col·lecció exposada al Palau Nacional destacant les peces més importants. *(Daniel Orfila)*

Setembre 1930. S'explica de qui són les obres conservades al Museu d'Art Contemporani, centrant-se sobretot en els autors. *(Manuel Marinel·lo)*

Setembre 1930. Llegenda que va comportar la creació del santuari i les obres artístiques dedicades al Sant Crist de Balaguer. *(Valerio Serra)*

Novembre 1930. Juli Borrel va pintar els murs de l'església de Nostra Senyora de la Mercè gràcies a guanyar-ne el concurs. *(Manuel Marinel·lo)*

Novembre 1930. El concurs de pintura sota el tema "Barcelona vista pels seus artistes", i la restauració del monestir de Poblet.

Novembre 1930. Exposició a la Casa de l'Ardiaca d'obres procedents de l'Escola Massana.

Monuments:

Gener 1923. L'església parroquial de Porqueres, destacant el seu portal.

Febrer 1923. Origen de la construcció de l'església de Sant Pau del Camp.

Març 1923. L'article demana al govern que la població pugui encarregar-se de la restauració de seu patrimoni, ja que alguns edificis es troben en decadència. *(Diari La Publicitat)*

Juny 1923. Àmplia descripció de la Catedral de Vic, destacant certes transformacions.

Agost 1923. El Reial Monestir de Pedralbes des del punt de vista artístic i històric.

Agost 1923. Breus referències a les ermites de Montserrat.

Octubre 1923. El Coliseu com una de les obres artístiques modernes de caràcter monumental de Barcelona.

Octubre 1923. L'església de Santa Maria i el monestir dels monjos de Sant Benet.

Novembre 1923. Les obres i objectes que es poden trobar a la sala capitular, el tresor i l'arxiu de la Catedral de Barcelona.

Novembre 1923. El debat que avalua l'origen iber o romà dels murs cíclops de Girona. *(Carlos Rahola, de las Noticias)*

Novembre 1923. La història de Montserrat.

Febrer 1924. El monestir de Sant Cugat del Vallès, prestant atenció especial als capitells de les columnes del claustre.

Març 1924. Es comenta que s'ha derruït el convent de monges amb l'església dedicada a Sant Antoni Abad i Nostra Senyora dels Àngels.

Març 1924. Visita a Santa Maria de l'Estany, esmentant les característiques més importants.

Abril 1924. El Palau Reial de Pedralbes i la seva situació privilegiada, destacant alguns detalls. *(Branguli)*

Abril 1924. Fotografies del Castell de Sant Joan i del Col·legi de Sant Maties.

Juny 1924. Fotografies que mostren l'arquitectura civil moderna de Barcelona.

Juliol 1924. Es presenten fotografies de llocs emblemàtics de Barcelona.

Setembre 1924. Fotografies de l'interior de Nostra Senyora de la Mercè i de pintures murals de la basílica.

Octubre 1924. Es descriu Montserrat, els seus serveis turístics i els monuments referents a l'indret.

Desembre 1924. El mausoleu de Ramon III Folch de Cardona vol ser comprat per una casa americana i s'ha demanat el suport al Govern per protegir-lo.

Febrer 1925. La construcció, els detalls i els espais més destacats de l'església de Santa Maria del Mar.

Febrer 1925. La gran afluència de visitants a Núria i la nova construcció de dos pavellons. *(Jesus Pinilla)*

Març 1925. L'evolució constructiva de Tarragona i el comentari d'alguns detalls. *(Jose Sans)*

Abril 1925. Campins i la seva església parroquial. *(Joaquin Delge)*

Maig 1925. Problemàtica per transformar la plaça Catalunya en un conjunt harmònic d'acord amb les exigències de la ciutat.

Maig 1925. L'article fa referència a la Casa Serra i l'església del convent de Montesió, ambdós edificis modernistes.

Juny 1925. Descripció de la Catedral de Tarragona.

Setembre 1925. Àmplia descripció dels detalls de Besalú i els seus monuments. *(Felix Duran)*

Novembre 1925. Imatges de Montserrat, de monuments de Barcelona i d'altres edificis importants.

Desembre 1925. Declaració de monument nacional del sepulcre renaixentista que es volia vendre a una casa estrangera.

Gener 1926. La importància del Saló de Cent com a obra arquitectònica. *(J.B. Marti i Navarre)*

Febrer 1926. La restauració de diverses esglésies, destacant la de Terrassa.

Maig 1926. La façana de la Basílica de Santa Maria del Mar.

Maig 1926. La història, edificis, església i algun monument de Montblanc. *(Matias Poblet)*

Maig 1926. S'explica la construcció de l'Arc de Barà, remarcant la importància del monument per la història del país.

Maig 1926. Descripció i estat de conservació de la pedrera romana de "El Mèdol". *(Juan Ruiz Porta)*

Maig 1926. Es presenta una fotografia de Santa Maria de Talló.

Juliol 1926. La Casa de la Ciutat de Cervera, fent un repàs històric de la fundació de la ciutat. *(A. Duran i Sampere)*

Agost 1926. Amb motiu de la mort de Gaudí, es remarca la importància de l'obra de l'artista.

Agost 1926. S'explica l'origen històric i les característiques del monestir de Pedralbes. *(A. Duran i Sampere)*

Agost 1926. Tarragona com "La Cort dels Cèsars"; es descriuen alguns monuments de la ciutat i es compara amb algunes ciutats italianes. *(Juan Ruiz Porta)*

Agost 1926. S'explica la situació, els monuments i els edificis emblemàtics de Rubí.

Octubre 1926. La capella de Sant Jordi, la seva importància i la restauració que s'hi va dur a terme. *(Mas, Rozas)*

Gener 1927. La restauració de Poblet i crítica a la manca de propaganda exterior que es fa de Barcelona. *(Olegario Junyent)*

Febrer 1927. L'origen i els recursos monumentals més importants de la ciutat de Girona. *(Carlos Rahola)*

Febrer 1927. Transformació soferta per la capella de Sant Llúcia, que es transformà de romànica a gòtica. *(S. Altimit)*

Març 1927. La restauració del castell d'Escornalbou, propietat del Sr.Toda. *(Juan Ruiz Porta)*

Abril 1927. Manca de calor popular envers l'Exposició de Barcelona i comentari de les obres de construcció del Palau Nacional. *(Octavio Miret)*

Juny 1927. Les etapes constructives del parc de la Ciutadella, les modificacions que s'hi han introduït i alguns monuments. *(Nicolas Rubio i Tuduri)*

Juliol 1927. Diversos aspectes de la idea de crear un monument a Colón. *(Octavio Miret)*

Octubre 1927. Les obres de restauració del Palau de la Diputació.

Gener 1928. L'església de Betlem[213] i la nova cripta de Sant Ignasi. *(Aurelio Campany)*

Febrer 1928. La història, els esdeveniments importants i els monuments de la ciutat de Lleida*. (Valerio Serra)*

Abril 1928. El text explica la història de la Casa de la Ciutat i de la seva rehabilitació.

Abril 1928. La història i els monuments de Tamarit. *(Juan Ruiz Porta)*

Abril 1928. Les obres de restauració que ha sofert el Palau de la Diputació, fent una especial referència al Pati dels Tarongers.

Maig 1928. La ciutat de Balaguer, la seva història i alguns vestigis arquitectònics. *(Valerio Serra)*

Maig 1928. La restauració de l'Arc de Centelles, que era la porta d'entrada a la fortificació de la ciutat.

Juliol 1928. La construcció d'un monument al Dr. Pearson.

Juliol 1928. L'article comenta les obres de consolidació dutes a terme al Monestir de Poblet.

213 (BIC/Monument històric/Resolució 17-09-1997/DOGC 2502, de 23-10-1997. R-I-51-9736)
Església d'estil gòtic iniciada el 1681 i acabada el 1732. Abans de la Guerra Civil l'interior era decorat amb pintures barroques. El més característic és el mur extern format per carreus encoixinats.

Agost 1928. Les característiques del circ i el fòrum de Tarragona*. (Juan Ruiz Porta)*

Setembre 1928. Comentari de diversos edificis monumentals on es guarden importants fons documentals.

Octubre 1928. En memòria de l'aviador Duran, s'ha aixecat un monument nou a Barcelona.

Octubre 1928. Es manifesten diverses actuacions de millora de zones de la ciutat, en especial cinc del Parc de la Ciutadella. *(Branguli)*

Novembre 1928. Les obres de restauració de les Cases Consistorials de Barcelona.

Novembre 1928. Les noves troballes arqueològiques de Cornellà, consistents en unes columnes i murs que es creu que són de caràcter visigòtic.

Maig 1929. L'article debat els orígens de Barcelona a partir de l'anàlisi d'elements monumentals trobats a la ciutat.

Juny 1929. Els elements monumentals i artístics de Castelló de Farfaña, concentrant la descripció en l'església de Santa Maria. *(Valerio Serra)*

Octubre 1929. Anàlisi arquitectònic i artístic d'alguns claustres de Barcelona.

Gener 1930. Fotografia exterior de Santes Creus.

Gener 1930. Detecció per part de la SAF de la necessitat de col·locar rètols que indiquin l'existència de monuments i altres zones o objectes de valor.

Febrer 1930. Exposició de diversos temes relacionats amb la Catedral de Tortosa. *(Salvador Sedó)*

Abril 1930. El Poble Espanyol fou creat per l'Exposició del 1929 i per reproduir un monument arquitectònic. *(V.Sole de Sojo)*

Maig 1930. L'article parla del Monestir de Sant Cugat com a monument a visitar, i n'explica el camí, les estances, etc. *(Carlos S. Carreras)*

Juny 1930. L'embelliment de l'església de Santa Anna després de l'enderrocament d'un edifici annex*. (Branguli)*

Agost 1930. Com a edifici memorable i de valor monumental i artístic, l'article parla del vell Hospital de la Santa Creu*. (C. Sartou)*

Agost 1930. Organització de diversos actes commemoratius, entre ells la inauguració d'un monument al Parc de Montjuïc, en motiu del centenari de Mistral.

Novembre 1930. Fotografies de la torre Pallaresa i d'alguns detalls. *(Amat)*

Desembre 1930. L'article cita diversos patis de cases senyorials i palaus de la part vella de la ciutat.

Desembre 1930. Inauguració del monument a Soler i Rovirosa, obra de Federico Marés.

Imatge:

Febrer 1923. Els cementiris com a espais per visitar i se'n descriuen alguns.

Març 1923. L'edició d'un cartell per part de la SAF i la finalització d'una col·lecció de 10 gravats bicolor.

Maig 1923. Principals recursos culturals i naturals per visitar a Espanya.

Agost 1923. Gràcies a les activitats i iniciatives desenvolupades a favor del turisme, es considera Barcelona com un dels eixos turístics del país.

Setembre 1923. Publicació de la Guia d'Espanya i la bona acceptació de la monografia "Vic i el seu Museu Episcopal".

Novembre 1923. Barcelona com a centre turístic però també de les excursions que es poden fer a les poblacions properes.

Gener 1924. Transcripció d'un article de la revista francesa "Revue des Voyages" que parla de Barcelona.

Febrer 1924. La promoció exterior per atraure turistes que s'està fent des de diversos indrets.

Febrer 1924. Les actuacions portades a terme per la SAF a París.

Maig 1924. La importància de les actuacions de la SAF pel desenvolupament turístic i la promoció d'exposicions i fires.

Maig 1924. Es destaca la importància de Barcelona i es fa un repàs dels carrers i punts de més rellevància de la ciutat. *(J. Ribera, delegat de la SAF a Valparaiso)*

Juliol 1924. Transcripció d'un article publicat a Xile que descriu Barcelona. *(J. Ribera, delegat de la SAF a Valparaiso)*

Agost 1924. L'experiència d'una persona que ha fet un viatge en avió per sobre la ciutat.

Agost 1924. La falta d'esforços per captar el turisme i explicació que els estrangers que vénen ho fan pel clima i pel prestigi històric.

Agost 1924. Les activitats de promoció per donar a conèixer Espanya, i sobretot Barcelona, a Londres i París, mitjançant un nou fulletó.

Setembre 1924. Repartició de fulletons de Barcelona durant les festes del Pilar.

Setembre 1924. Es treballa per celebrar el III Congrés de Turisme a Figueres.

Setembre 1924. L'arribada d'un grup d'urbanistes a Barcelona per visitar els principals edificis i a qui es va obsequiar amb impresos de luxe.

Setembre 1924. Es donaren fulletons en edició de luxe als turistes que arribaren a Barcelona en vaixell de vapor.

Setembre 1924. Projecció que s'està fent de la pel·lícula "Los Diez Mandamientos del Turista".

Octubre 1924. Diverses activitats i notícies d'actualitat referents a la SAF.

Octubre 1924. Posada a la venda d'una Guia Hotelera de Catalunya.

Octubre 1924. Les gestions de la SAF per organitzar una caravana des de París.

Novembre 1924. L'arribada de turistes anglesos amb vaixell de vapor i la informació que la SAF els va facilitar.

Desembre 1924. Edició de 100.000 fulletons per part de la SAF.

Gener 1925. Manca de propaganda exterior de Barcelona i enumeració dels principals atractius de la ciutat.

Març 1925. Desenvolupament del passeig de Gràcia com a centre comercial.

Maig 1925. Es compara la inactivitat de l'estat espanyol amb la promoció d'altres països europeus.

Juny 1925. Possibilitat d'introduir una quota d'entrada en els monestirs de Poblet i Santes Creus.

Agost 1925. Canvis que han afectat la Ronda de Sant Pere.

Novembre 1925. Es sol·licita la creació d'un organisme que estudiï els problemes que limiten l'impuls del turisme nacional. *(Mariano Rubió)*

Febrer 1926. Nou pla per l'Exposició Universal de Barcelona, la qual quedarà dividida en tres nuclis: industrial, artístic i esportiu.

Agost 1926. El Parc Güell ha sigut comprat per l'Ajuntament i s'ha obert al públic, com a homenatge a Gaudí.

Novembre 1926. S'ha aconseguit fer retirar unes barraques de venda ubicades al costat de la façana principal de Santa Maria del Mar.

Novembre 1926. La importància del turisme per a Catalunya, tan a nivell econòmic com cultural, i algunes actuacions realitzades. *(Mariano Rubió)*

Gener 1927. Descripció d'algunes instal·lacions de l'Exposició Universal de Barcelona.

Maig 1927. Les caravanes que han visitat Barcelona durant el mes anterior, i la publicació d'un fulletó sobre les belleses de la ciutat.

Juny 1927. Les reformes urbanes que es faran a les Drassanes i que posaran en valor alguns monuments gòtics.

Juliol 1927. Les impressions d'alguns forasters en visitar la ciutat.

Juliol 1927. Concurs a fi d'elaborar un fulletó de propaganda de la ciutat.

Agost 1927. Evolució de dues de les instal·lacions que acolliran l'Exposició Universal del 1929. *(Octavio Miret)*

Setembre 1927. El creixement urbanístic de la ciutat, destacant les obres de l'Exposició.

Octubre 1927. Comenta la importància de les obres literàries referents a monuments dels del punt de vista de la motivació del viatge. *(M. Utrillo)*

Novembre 1927. El creixement i urbanització de la Rambla de Catalunya.

Desembre 1927. Característiques i estat de les obres del pavelló de l'Estat.

Desembre 1927. Construccions i desaparicions arquitectòniques i urbanístiques de la plaça Urquinaona.

Gener 1928. La plaça Catalunya i els seus monuments.

Febrer 1928. La Diagonal i el seu entorn com a nou carrer important i alguns edificis destacats que s'hi troben.

Abril 1928. La voluntat de promocionar les manifestacions religioses i de caràcter cultural que es duen a terme durant la Setmana Santa a tot Catalunya.

Maig 1928. La història del Palau Episcopal i de la seva restauració per continuar amb l'embelliment de la ciutat.

Juny 1928. Construccions en honor a l'Exposició de Barcelona, fent una descripció tècnica de diversos edificis.

Juny 1928. S'anuncia que les obres d'embelliment de la ciutat s'estan duent a terme com estava previst, realçant els encants de la ciutat.

Juliol 1928. Obres dutes a terme amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona.

Agost 1928. Descripció detallada de com serà el Poble Espanyol i les activitats que s'hi duran a terme.

Octubre 1928. Exposicions i monuments de l'Exposició Universal.

Novembre 1928. Es comenta la il·luminació i els jocs d'aigua que s'han dissenyat per tal d'impressionar al públic durant l'Exposició Universal.

Gener 1929. L'edifici del Palau d'Agricultura i el que contindrà.

Març 1929. Les característiques del palau d'Arts Industrials i Aplicades de l'Exposició de Barcelona del 1929.

Abril 1929. Les transformacions de Barcelona per embellir-se davant dels visitants de l'Exposició Universal.

Maig 1929. Obres que es van produint per a l'Exposició.

Juny 1929. Publicació d'un fulletó dels edificis construïts amb motiu de l'Exposició i d'un fascicle per propagar les belleses de Montserrat.

Juliol 1929. Descripció del Poble Espanyol, els seus barris, monuments, places, etc.

Octubre 1929. Edició sobre les excel·lències de la ciutat i l'Exposició, en diferents idiomes.

Desembre 1929. Situació apoteòsica que viu Barcelona gràcies a l'Exposició i que la consagra com a una de les principals capitals europees. *(Manuel Marinel·lo)*

Desembre 1929. L'article convida a visitar Montjuïc durant el dia per contemplar millor el monument.

Abril 1930. Fotografies sobre la fantàstica il·luminació de Montjuïc. *(J. Guardiola)*

Abril 1930. Les característiques i la història del edificis de Tàrrega. *(Valerio Serra)*

Analisi de l'etapa

Art

En aquest període, les notícies artístiques a la revista són molt abundants. Encara que es fa difícil discernir les que són propiament relatives a la producció artística, les restauracions i la posada en valor d'aquests elements. En general, les notícies relacionen art, patimoni monumental i imatge turística projectada per el valor estètic, formal i productiu de l'art a Barcelona i Catalunya.

El febrer de 1923, Plandiura exposa la seva col·lecció d'art. L'article fa un elogi al col·leccionista. L'exposició a les Galeries Laietanes que permet veure una part del seu llegat, posa de manifest la inversió econòmica i en joves valors que porta a terme Plandiura.

El novembre del 1927, un article signat per Joaquín Ciervo, descriu un interior de casa barcelonina, com a exemple de casa de col·leccionista, el del Marquès de Foronda. En aquest cas, el palau del Marqués conte col·lecció important de pintura de Rusiñol, Galwey, Tamburini, Mestres, Clarà o Borrell. En el Palau del Marquès també hi ha obra de Murillo, de Blay, de Casas.

El juny del 1928, la possibilitat de la creació d'un museu de la indumentària a partir de la col·lecció de Manuel Rocamora i Vidal Sala és també motiu d'elogi i distinció. L'article signat també per Joaquín Ciervo, posa de relleu l'ofici de pintor i col·leccionista de Rocamora, sobretot en gravats de diverses èpoques històriques de la ciutat de Barcelona i d'indumentària.

El setembre del mateix any, la revista es fa ressó de la creació de la biblioteca museu Soler i Palet, després de la mort d'aquest. És un altre exemple de com el col·leccionisme particular enlaira el nivell artístic d'un país.

El juny de 1929, el contingut de la col·lecció particular de Joaquím de Montaner, amb una extensa pinacoteca, gravats, vidres catalans, mobiliari, ventalls, mosaics i altres, és el motiu de l'article de V. Sole de Sojo per a BA.

El més interessant de la col·lecció és però, una Madonna de Botticelli, una tela de Murillo i un armari gòtic.

En aquest període que comprèn la celebració de la gran exposició de 1929, la revista recull notícies d'inauguracions i celebracions artístiques de molt diversa magnitud i temàtica.
Des de la patrocinada per l'Ajuntament de Barcelona, de dibuixos al Palau de Belles Arts al 1923, fins a la celebrada el 1930 a la Casa de l'Ardiaca procedent de la producció de l'Escola Massana.

El noticiari de la SAF, informa de l'exposició de dibuixos antics i moderns al Palau de Belles Arts, de la recuperació en forma d'àlbum de la Barcelona monumental i artística, exposicions de fotografies de representacions artístiques i de monuments, la inauguració de l'exposició d'Antoni Fabrés a la nova sala del Museu d'Art contemporani, cedint la seva obra al patrimoni artístic de la ciutat. L'octubre de l'any 1926, la revista informa de la publicació d'un nou catàleg amb la col·lecció de les peces del Museu d'arqueologia per tal de "guiar millor els turistes". L'any 1927, un article relatiu a l'exposicó al teatre del Liceu, amb obra de Soler i Rovira, dóna mostra de la diversitat d'espais i artistes comentats per *Barcelona Atracción*. L'any 1928, el tema central és el projecte constructiu i el projecte museogràfic de l'exposició "Arte en España" que es celebrarà durant l'exposició de 1929. El mateix any 1929, es celebra la II Exposició d'Art Litúrgic. Una de les sales es dedicà a Gaudí i Llimona, aleshores ja traspassats. Joan Bergós i Lluís Bonet eren representatius per a la proposta de l'arquitectura religiosa, i per l'escultura es presentaren treballs de Pere Jou, Enric Monjo, Viladomats i C.Collet, entre d'altres. Els artistes escollits per a representar la pintura foren Darío Vilàs, Jaume Busquets i Antoni Vila; Busquets fou el màxim representant de la indumentària religiosa; els bells oficis es trobaren representats per Fogueras, Rafael Masó, Solanich i Busquets.

El tractament que la revista dóna a l'exposició "El arte en España" del 1929, al Palau Nacional, es correspon a la voluntat d'oferir i projectar una imatge d'un país artísticament sòlid en el que en l'imaginari col·lectiu s'entén per clàssic. L'article per tant, posa èmfasi en la descripció dels articles exposats més valuosos: dues col·leccions de tapissos de la Casa Reial, reproduccions de les escultures més representatives de la producció hispànica renaixentista i barroca realitzades per les cases "La España Artística" i "Lena", la creu dels àngels de la catedral d'Oviedo, el Tapís de la Creació de la Catedral de Girona. Finalment la revista també parla de l'exposició dels treballs dels estudiants de l'Escola Massana, treballs dels diversos tipus d'arts i oficis que s'imparteixen.

En conjunt, doncs, *Barcelona Atracción* en aquest període i en relació a les exposicions artístiques fa un tractament que aparentment és plural, conté informacions i valoracions de les exposicions que es fan des de les Galeries Laietanes, en les sales públiques d'exposicions i també la producció artística que es pot apendre a Barcelona.
La pintura, l'escultura i l'arquitectura més avantguardistes no troben ressó en els comentaris de *Barcelona Atracción*.

En canvi, la insistència sobre la conservació i la posada en valor monumental són insistents i abarquen tota una gamma d'articles com veurem.

Manuel Marinel·lo presenta al número d'octubre de 1927 un extracte resum de la monografia de Montserrat que fou publicada a la Biblioteca de Turisme de la SAF, on esmenta aspectes tan diversos del lloc com l'ubicació, l'accessibilitat, l'origen, les restauracions, la descripció del santuari, etc.

En el Camarín puede contemplarse de cerca la Santa Imagen, que aparece sentada en trono de mármol en actitud majestuosa e imponente. Mide 1,06 metros de altura y de ordinario está vestida de rico manto blanco que se le cambia en las grandes festividades.

[…] Según testimonio de cuantos han visto este Camarín y han visitado otros también destinados al mismo objeto, el de Montserrat no tiene rival desplegado. El pavimento del camarín es de mosaico, con una cenefa alrededor, y en el centro el escudo de Montserrat.[…]

A pocos pasos de la estación del tren empieza el camino de la Cueva de la Virgen. En este camino, abierto en el siglo XVII y que tiene algo más de kilómetro y medio de extensión se levantan una serie de artísticos monumentos simbolizando los misterios o pasos del Rosario. Son quince y se deben a los más famosos artistas catalanes.[214]

Las obras de restauración del Palacio de la Diputación, el Salón de San Jorge fou publicat al número de novembre de 1927, on es comentava de manera general l'edifici on s'ubica el Palau de la Diputació i de manera específica el saló de Sant Jordi, descrivint detalladament la decoració de les parets.

Así pues, las pinturas que decoran el Salón de San Jorge son en conjunto una valiosa obra artística que desde hoy se suma a las innumerables creaciones del arte que Barcelona ofrece a la admiración del forastero, en muchos de sus edificios públicos u oficiales.
Verán, además, en el porvenir, el testimonio fiel de la pintura catalana.
La decoración completa y definitiva del histórico Salón, es, por otra parte, una obra digna de los mayores elogios, puesto que acaba con el abandono lamentabilísimo en que había estado sumido por tantos años, a pesar de que sus recuerdos y su importancia requerían indudablemente la atención que ahora se le ha dispensado.[215]

214 Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). *Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 195: pp. 307-308 i 310-311.
215 Op. Cit. (1927). Noviembre, núm. 196, pp. 335-347.

De les Notes de Turisme i de la SAF del número de juny de 1928 destaca la notícia titulada *Vich, Ripoll y San Juan de las Abadesas*, on s'anuncia que les pintures de Sert a la Catedral de Vic han obtingut un gran èxit en l'apreciació del públic i que una gran quantitat de turistes les han visitat. Respecte a Ripoll i Sant Joan de la Abadesses, l'article explicita la importància dels monuments romànics de dos dels més importants de Catalunya.

La reciente colocación de las notables pinturas de Sert en la catedral de Vich ha atraído a aquella ciudad una importante corriente turística. Para dar idea del alcance de ésta basta decir que en pocos días se ha agotado la primera edición de postales de dichas pinturas, que llegaba a una crecida cantidad de miles.
Además de ese legítimo atractivo, Vich cuenta con uno de los museos más importantes de España, que merece por sí solo el viaje a la simpática ciudad. Y a pocos kilómetros de ella existen dos de los más notables monumentos románicos de Cataluña: los monasterios de Ripoll y San Juan de las Abadesas.
Todo ello ha sugerido a nuestra Sociedad la idea de orientar y facilitar especialmente el turismo hacia estos tres puntos, tan próximos a Barcelona y cuyo viaje, así en automóvil como en ferrocarril, puede hacerse desde la capital con suma comodidad y rapidez.

A este efecto una representación de la Sociedad de Atracción de Forasteros ha visitado a los señores alcaldes de dichas localidades, para organizar la visita a aquellos monumentos en las máximas facilidades para el turista y para ponerse de acuerdo respecto a la propaganda extensísima que nos propongamos emprender para la visita a Vich, a Ripoll y a San Juan de las Abadesas.[216]

L. Bertran i Pijoan fou l'autor de *En Tarrasa: La Biblioteca-Museo Soler y Palet,* publicat a la revista el setembre de 1928, fent un repàs a la vida de qui dóna nom a la Biblioteca-Museu i al valor de Soler com a investigador. Després de la seva mort, la seva dona decidí fer realitat la voluntat del seu marit de crear la Biblioteca-Museu.

Hoy es un hecho lo que fuera una aspiración del añorado Soler y Palet. El edificio del Museo-Biblioteca es un vasto casal, de bellas proporciones, perfectamente habilitado a su objeto. La propia calle de Fontvella, discreta y elegante, es el mejor marco para tan bella institución, centro de espiritualidad. Antonio Barinas, el conocido artista tarrasense, ha obrado el mobiliario de la Biblioteca, que de su peculio personal ha sufragado, con espontánea generosidad, la misma señora viuda de Soler y Palet, a cuya munificencia se debe, además, una magnífica colección de libros que ha venido a enriquecer a la Biblioteca y la bella decoración de un como altarcito de San José que se halla en el vestíbulo.[217]

216 Op. Cit. (1928). Junio, núm. 204: pp. 182-183.
217 Op. Cit. (1928). Septiembre, núm. 207: pp. 264-267.

Monuments

L'article titulat *Piedad para nuestros monumentos históricos*, editat al número de març de 1923, tenia la intenció clara de fer una crida al govern espanyol perquè la Mancomunitat i la població catalana poguessin encarregar-se de la restauració del seu patrimoni donada la decadència en què alguns dels seus elements es trobaven i la despreocupació mostrada pel govern estatal. La crítica al govern de l'estat espanyol és ferotge. El vell debat sobre les competències del govern català i la manca de finançament; la imatge de desolació del patrimoni més estimat per l'imaginari del país fereixen ostensiblement al sentit comú i humilien al poble català. Si recordem que aquesta revista es distribuïa amb la finalitat de fer projectar una imatge moderna i cosmopolita capaç d'atraure visitants, la perplexitat que es produeix es notable. La revista, com observem també serveix de plataforma política. Veiem-ho:

Poblet se desmorona a despecho de los remiendos y pegotes con los cuales se quiere simular algún interés por la conservación de aquellas ruínas. Cada día hay mayor peligro de hundimientos que hagan rápida e irreparable la desaparición del monasterio torturado. Además de este peligro, existe el hecho del abandono en que las ruínas se hallan. Las salas, los claustros, las dependencias y los contornos, conforme me lo ha expuesto poco ha un colaborador de nuestro diario, se convierten en depósito de basuras y en feos hervajes, y los pedazos de las piedras medioevales sirven de madrigueras a conejos y lagartos.

Pero hoy, nos encontramos los catalanes con que se nos priva de salvar aquello que el Estado deja perder. No existe otro recurso para la salvación de los monumentos amenazados, que encargar su custodia y su conservación a alguna corporación catalana, que habría de ser, naturalmente, la Mancomunidad.

No pediríamos nada al Estado español. Con recursos propios podríamos rehacer los monumentos en ruinas. Muchos de nuestros monumentos históricos, al ser restaurados, podrían ser objeto de utilizaciones adecuadas y respetuosas con su carácter. Ni esta libertad tenemos; ni la libertad de dedicar el dinero de los catalanes y el amor de Cataluña a esas piedras viejas que son elementos de nuestra historia y señales de nuestra alma.[218]

Al número de juliol del mateix 1923 es presentaren les conclusions del Primer Congrés del Comerç Espanyol a Ultramar. En destaquem les referències al patrimoni monumental i artístic. La primera de les conclusions consisteix en voler fomentar en tot el que sigui possible la cultura, l'art i les comoditats urbanes. Recollim algunes propostes interessants:

ll) Que se dediquen sumas más considerables a la restauración de los monumentos nacionales, y para aislar, a fin de que puedan ser contemplados en la pureza de sus propias líneas, aquellos cuyos muros hayan sido afeados con edificaciones utilitarias.

218 Op. Cit. (1923). Marzo, núm. 143, pp. 7-9.

m) Que se construyan, donde todavía no existan, vías adecuadas para la más cómoda visita de los grandes monumentos y las bellezas naturales.[219]

Posteriorment, al número de març de 1924, l'article de caràcter informatiu anomenat *Noticiario* informa de diverses obres que es porten a terme a la ciutat, destacant la continuïtat dels vaixells de turistes que arriben a Barcelona a través de la companyia Thos Cook & Son i les obres de consolidació del Palau de la Generalitat.

Parece van a terminar en breve las obras de consolidación y reparación de la hermosa galería gótica del Palacio de la Generalitat, una de las obras más primorosas del siglo XV cuya esbeltez y elegancia llama poderosamente la atención de los inteligentes.[220]

Brangulí, autor *de El Palacio Real de Pedralbes*, publicat al número d'abril de 1924, defineix la importància de la situació privilegiada en un context històric i social del Palau, i la col·laboració ciutadana prestada per portar a terme la seva construcció.

En efecto, el Real Palacio de Pedralbes es una obra arquitectónica, que ha de satisfacer cumplidamente a los Soberanos. En todos los detalles se observa un fino espíritu de arte, así como un exquisito gusto en el alhajado de las habitaciones.[221]

Amb el títol *Tiempos antiguos de Gerona*, un "gerundense de la Vanguardia", així signa l'article, publica al número de juny de 1924, el llegat de la civilització romana a partir de la vinculació de l'antiga Roma a la ciutat de Girona. L'autor fa referència als baixosrelleus de la col·legiata de l'esgésia de Sant Feliu. La manca de referència del valor en els edificis romànics i gòtics per les etapes més modernes, arribà a mensyprear també les aportacions clàssiques, que fòren també cobertes de guix i pintura fins a finals del XIX.

Los bajo-relieves aludidos, existentes en Gerona, entallados en una sola pieza de mármol blanco, presentan dos escenas de conjunto admirable; no obstante que la mano de la ignorancia los embadurnó al blanquearse la iglesia.
El que está a la derecha de la puerta de la sacristía, representa una escena cinegética. Vése, en primer término, a un león con su hembra, apoyados sobre las patas traseras y un ademán de lanzarse sobre los cazadores que intentan robarles los dos cachorros.[222]

Al número d'octubre de 1924 es presenta la descripció d'una excursió a Montserrat, on es descriu la situació del lloc, els serveis turístics de què disposa, els monuments, etc.

219 Op. Cit. (1923). Julio, núm. 147: p. 9.
220 Op. Cit. (1924). Marzo, núm. 154: pp. 19-20.
221 Brangulí (1924). pp. 7-8
222 Sociedad de Atracción de Forasteros (1924). *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 157: pp. 18-20.

La Iglesia y la Imagen.- El Monasterio se halla situado en el único repliegue de la montaña, a 715 metros sobre el nivel del mar; es de estilo gótico en el interior y ostenta una bella fachada de gusto Barroco y moderna construcción. Sus dimensiones son 58 metros de largo por 29 de ancho y 33 de altura. El templo está ricamente decorado, particularmente el Camarín de la Virgen, en cuya construcción se emplearon ricos mármoles, maderas preciosas y los mejores metales. Dos hermosas escaleras con artísticas bandas de bronce dejan llegar a los fieles hasta al pie de la imagen. Las pilas de agua bendita están formadas por dos magníficas conchas naturales, ofrenda de los catalanes de Manila. […]

Monumento a los Somatenes.- Detrás de la Iglesia y en una pequeña plataforma, se levanta esta artística construcción dedicada a conmemorar las gestas heroicas de los Somatenes de Cataluña. Desde su emplazamiento se descubre un espléndido panorama.[223]

El fet que el Mausoleu de Ramon III Folch de Cardona fos posat a la venda i la voluntat d'una casa americana a adquirir-lo va fer que al número de desembre de 1924 es publiqués l'article *En defensa de nuestro patrimonio artístico* per tal de donar suport al Govern per protegir el monument.

Continúa apasionando en Lérida a la opinión, el inminente peligro de desaparición que amenaza a uno de los más preciados monumentos arqueológicos que en aquella provincia se conservan, el mausoleo en el que reposan los restos de Ramón III Folch de Cardona, que mandó construir su esposa doña Isabel.
Esta valiosa joya de arte, que honra tanto al pueblo que lo conserva y cuya primera profanación la recibió en la época de la Guerra de la Independencia […]

con lo cual se realiza la mayor expoliación que nuestro patrimonio artístico puede sufrir.[224]

Enric Botet i Sisó és l'autor del text publicat a la revista l'agost de 1925 titulat *Interesante descubrimiento arqueológico en Lloret de Mar*, en el qual es comenta la descoberta del tram de muralla ibero-romana de forma megalítica i altres materials trobats probablement portats per un vaixell anglès que naufragà dos segles abans.

Al verificarse el desmonte para la construcción de la carretera, ha quedado al descubierto un lienzo de muralla ibero-romana de unos cuarenta metros de extensión por dos de altura en los sitios que se conserva más entera. Esta muralla de forma megalítica, está formada por grandes piedras, algunas de ellas de un metro de altura y están unidas entre sí por barro arcilloso y rellenados los huecos por una infinidad de trozos de cerámica indígenas y romana; los primeros por barros moldeados a mano de color negruzco que solo han sufrido la cocción del sol, y los segundos por fragmentos de ánforas, pesos, dolieras, etc.[225]

223 Op. Cit. (1924). Octubre, núm. 160: pp. 16-20.
224 Op. Cit. (1924). Diciembre, núm. 162: pp. 10-12.
225 Botet, E. (1925) p. 20

L'article *Besalú* fou publicat al número de setembre de 1925 i escrit per Félix Durán, en el qual es descriu de manera exhaustiva els detalls artístics, arquitectònics i històrics dels atractius més notables de Besalú.

De la colegiata de Santa María sólo quedan ruínas; sus campanas fueron trasladadas a la parroquia; sus tejas sirvieron para arreglar los techos de la iglesia de San Vicente, y abandonada del culto y de los hombres, la iglesia de Santa María fue cayendo poco a poco; los elementos y los chiquillos se encargaron de precipitar su ruína, pero la mayor profanación la ha sufrido hace poco tiempo; los capiteles del ábside han sido arrancados a martillazos, y con todos los demás detalles escultóricos que quedaban en la antigua iglesia de los condes de Besalú han sido trasladados a Pedralbes, cerca de Barcelona, y empotrados en la fachada del que fué palacio del obispo, convirtiéndose este por la pésima colocación de estos restos, en un edificio de los del peor gusto que imaginarse pueda. [226]

Les Notes Arqueològiques publicades al febrer de 1926, corresponent al número 177, presenten l'estat de les restauracions de diverses esglésies i la manca de restauració de moltes altres.

La restauración de tales iglesias comenzó en 1917, habiéndose realizado desde entonces en diversos períodos. La iglesia de Santa María, que se abrió posteriormente al mismo, previa la consolidación del cimborio y una de las pilastras que la sostienen, construyéndose asimismo unos contrafuertes de refuerzo del claustrillo anexo. Desde el punto de vista arqueológico la restauración ha sido muy fructífera, descubriéndose el mosaico de la primitiva basílica del siglo VI, el cual, junto con otros elementos obtenidos en la excavación de tierras sobrepuestas, contribuyó a determinar la filiación bizantina de la primitiva basílica de Egara, cuya planta tiene parecido con las iglesias de Siria y del Norte de África, especialmente de Argelia, así como con las de las costas mediterráneas de la península y Baleares, construidas cuando la ocupación de los ejércitos del Imperio de Oriente.[227]

Luis de Zulueta de "El Día Gráfico" publicà l'article *Arca sin llave*, el qual fou reproduït al número de gener de 1926, corresponent al 175. El text criticava que part del patrimoni artístic d'Espanya es trobés en mans estrangeres en llocs com el Museu del Louvre o el Museu de Cluny. La manca d'un inventari general, previ a l'establiment de polítiques eficients de conservació i restauració, precipiten la pèrdua continuada d'elements patrimonials. A més, també es destaca que degut a la renovació de les ciutats es destrueixen nombrosos edificis que provoquen una pèrdua del patrimoni.

Nos hace pensar en tantas otras obras artísticas, algunas de mucho mayor valor, que, o sustraídas o mal vendidas, pasaron la frontera; en tantas otras que, por descuido o por incultura, torpemente restaurados; en los monumentos derruidos o relicarios del Arte, archivos de la Historia; cuya belleza, patinada por los siglos se está destruyendo rápidamente…

226 Duran, F. (1925) p. 14

227 Sociedad de Atracción de Forasteros (1926). *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 177: pp. 10-12.

Toda España es un Museo. España entera debería declararse monumento nacional. Apenas existe una iglesia rural que no encierre alguna joya artística admirable, encanto de arqueólogos y tentación de chamarileros. Casi no hay una aldea que no tenga algún viejo edificio interesante, valioso, algún escondido rincón lleno de carácter y de belleza. Pero este tesoro no está, en gran parte, inventariado, estudiado, vigilado, intervenido por el Poder público. En este respecto, nuestro suelo es un arca sin llave.

A la vez que Sevilla protesta contra las reparaciones de mal gusto que están embadurnando la fachada de algunos de sus más típicos templos, repudia también Toledo los trabajos de indiscreta restauración, y se alarma Santiago ante el proyecto de edificar allí una plaza de toros que alteraría el ambiente histórico de la venerable Compostela.[228]

A. Duran i Sampere fou l'autor *de Los Monumentos Históricos y Arqueológicos: La Casa de la Ciudad de Cervera* publicat a la revista al juliol de 1926, on s'aprofita l'ocasió de parlar de la Casa Consistorial per fer un repàs històric de la fundació de la ciutat i la seva història a partir dels moviments artístics del gòtic i el desenvolupament del barroc.

Sobre la ciudad gótica, pasado el intervalo callado y pobre del siglo XVI, aparece dominante otra ciudad barroca, representada principalmente por las construcciones universitarias del siglo XVIII y por la obra escultórica de un artista singular que se llamó Jaime Padró. […]

La intervención de Jaime Padró se distingue fácilmente con sólo contemplar la fachada del edificio. El tiempo transcurrido no ha igualado todavía la pátina de la piedra en las dos partes de la casa, y se ve clara la desunión de los sillares. El portal develado de la izquierda con su escudo macizo y el balcón sostenido por las cinco ménsulas humanas, fueron sin embargo trabajados por Jaime Padró con el decidido propósito de no dar ningún relieve personal a su arte y hacer solamente obra de continuación, como plenamente los consiguió.[229]

Oleguer Junyent criticà la manca de propaganda exterior de Barcelona comparant-la amb el gran moviment durant els primers anys de la creació de la societat a l'article *La restauración de Poblet* del número de gener de 1927. Junyent considerava que la Societat d'Atracció havia treballat enormement per donar a conèixer Catalunya a l'exterior però que les accions, no adquirien la força necessària. L'augment de consciència del valor monumental i identitari i la corresponsabilitat de la societat civil organitzada en la conservació del passat, són imprescindibles per poder viure la modernitat en plenitut. Es rellevant la doble línea que proposa Junyent per al prestigi turístic basat en el patrimoni monumental i artístic del país. Per una banda, una bona política de conservació basada en una legislació eficaç, contra l'espoli i a favor del manteniment dels monuments i per l'altra una bona representació d'obra artística espanyola a l'estranger són necessaris per situar Espanya en l'imaginari col·lectiu com un país d'oferta cultural important.

228 Op. Cit. (1926). Enero, núm. 175: pp. 13-14.
229 Duran, A. (1926) pp. 23-24.

El respeto y la admiración general a los grandes edificios antiguos es cosa reciente entre nosotros. Hoy efectivamente los sienten hasta los menos entendidos en cuestiones de arte. Y el poder público lo ha sancionado moralmente con disposiciones como la del Sr. Cambó, que dificultan la emigración de las obras de arte de España, y la del Gobierno actual, que ha creado un Patronato encargado de conservar el patrimonio artístico de la nación.
En vistas al posible desarrollo del arte moderno, este hecho es fundamentalmente importante. Nada puede contribuir mejor a la eclosión de un gran arte nuevo como el testimonio y la estima de una gloriosa tradición autóctona.
Para el fomento del turismo pocas cosas pueden ser de más profundo interés. Los monumentos arquitectónicos, como las notabilísimas obras de los grandes pintores sostienen en el extranjero el prestigio más legítimo de que España puede enorgullecerse.
Por esto el Círculo Artístico ha promovido y organizado la campaña para la restauración de Poblet.

Al número de febrer de 1927, en un dels articles publicats periòdicament i dedicats a poblacions notables de Catalunya, es fa referència a Girona, d'on se'n destaquen els principals llocs d'interès. Aquest tipus d'articles de la revista, que es limiten a descriure els principals llocs i objectes artítics d'interès es limiten a fer difusió de centres catalans que serveixen de complement a Barcelona.

El origen de la excolegiata de San Félix se remonta a los primeros siglos del Cristianismo. El primitivo templo era románico, cuyo carácter subsiste en parte. Con razón se ha observado que los que lo reconstruyeron a principios del siglo XIV supieron hermanar el románico y el gótico. Construído a través de innumerables vicisitudes y peligros, a menudo con la amenaza de la guerra, todos los estilos se yuxtaponen en esta iglesia.

Entre las joyas que se conservan en la Catedral cabe mencionar: El altar mayor, de plata. Una arquilla árabe de plata repujada y esmaltada. La colección de tapices de la sala capitular. La Biblia de Carlos V de Francia, de principios del siglo XIV.[…]

Podríamos hablar de otros aspectos monumentales de Gerona; de las lápidas romanas que se conservan en algunas iglesias y en el Museo provincial; de la torre de Gironella, que recuerda las luchas de los remensas y los épicos asaltos de los franceses; el castillo de Montjuich, que ostenta todavía la gran brecha que abrieron en uno de sus muros los soldados de Napoleón el Grande; de la iglesia gótica de Santo Domingo, convertida en cuartel;[230]

F. de A. Ribas, autor de La *restauración de la Casa de la Ciudad* al número de gener de 1929, presenta els detalls sobre la restauració de l'Ajuntament de Barcelona, centrant-se sobretot en els vitralls de la façana realitzats en base a les imatges dels sants tutelats patrons de la ciutat.

En la composición de las figuras ha dominado el criterio de acercarse en lo posible al estilo de las obras contemporáneas de la fachada, y, a falta de vidrieras, se ha debido inspirar en los

230 Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 188: pp. 11-14.

retablos de los pintores de quienes eran los cartones que servían para la construcción de vidrieras.[231]

A *La exposición de Barcelona 1929, el Gran Palacio Nacional*, publicat al número d'abril de 1927, Octavi Miret critica la manca de fervor popular envers la celebració, degut en gran part al silenci amb què el comitè executiu portava a terme les tasques organitzatives. En segon lloc, l'autor comenta les obres de construcció del Palau Nacional que pretén ser l'edifici més destacat de l'Exposició.

Su estructura es de proporciones verdaderamente monumentales, pudiéndose prever que, dado la situación preeminente del lugar en que se levanta, su hermosa silueta, elevándose a gran altura recortada sobre el azul del firmamento, presentará un soberbio aspecto.

La exhibición especial de "El arte en España" estará formada por una serie de artísticas evocaciones plásticas de los momentos más culminantes de la historia nacional y por una selección de las más preciadas joyas del arte antiguo español.[…]

Plásticamente, de una manera fácilmente comprensible para todos los sectores del público, y al mismo tiempo sin menoscabo de la pureza artística y de la verdad histórica, se ofrecerá, con estas instalaciones una visión resumida, pero completa, de lo mucho que España puede someter a la admiración extranjera.
Así, pues, durante la Exposición es de esperar que el Palacio Nacional constituirá el centro de mayor atracción del Certamen, no sólo por la importancia de la edificación, sinó que también por el enorme interés cultural y artístico que revestirán sus instalaciones.
Pero tanto o más que todo esto valora la obra que hoy se está levantando, el hecho de que después de la Exposición, Barcelona contará con un edificio de carácter permanente como pocas capitales pueden tener.[232]

Jeroni Martorell fou l'autor de l'article que es publicà al número de setembre de 1927 referent a la restauració de l'arc romà de Martorell. En primer lloc es fa referència a com l'arquitectura gòtica va substituir la romana per després centrar-se en la restauració de l'arc de Martorell, donat que estava en estat de degradació.

Los trabajos efectuados por el Servicio de Conservación de Monumentos de la Diputación de Barcelona, han consistido en rellenar, con buen hormigón, las fallas de la arcada y las grietas, protegiendo con una capa del mismo material la parte superior para evitar filtraciones y alejar las aguas. La vegetación ha sido arrancada, limpiando de tierras el monumento. En el basamento se han colocado algunos nuevos sillares, ocupando los huecos de piedras destruídas por la acción del tiempo.
La reparación se ha ejecutado, informada por el criterio de lograr la mayor armonía entre la masa antigua del monumento y los nuevos materiales empleados, de modo que a simple vista, parece que nada se ha realizado.

231 Ribas, F. De A. (1929) p. 13.
232 Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 190 pp. 99-103

Así hay que restaurar los monumentos; sin destruir, sin innovar, respetando cuanto en ellos es propio, esencial, característico; aún su patina. Desde ahora, pues, el famoso "puente del diablo" que ha sido señalado por la voz popular como una de les maravillas que se ofrecen al excursionista en tierras de Cataluña, tendrá para el turista extranjero el interés de los restos de un arco romano, acusando netamente las características de su construcción, en cuanto lo permite la natural acción destructora de los siglos.[233]

En motiu de la visita del Rei al Monestir de Poblet i donat el ressò que això comportà, s'inicià l'interès per destinar recursos econòmics a restaurar el monument, esdeveniments que s'expliquen a l'article *La restauración de Poblet, Obras de Consolidación*, inclòs al número de juliol de 1928.

Se han reforzado, en general, todas la techumbres y muy particularmente las del Palacio del Rey Martín, que estaban en más lamentable estado y ponía en peligro parte de dicha construcción.
Se han reforzado algunos muros del Palacio Abacial, para evitar que continuara su destrucción y dejarlo en condiciones de acometer su restauración total.
Se han retocado buena parte de los claustros y de la Capilla de Nuestra Señora del Ciprés.[234]

En homenatge al Dr. Fred Stark Pearson per la seva contribució d'electrificació a Catalunya, el Sr. José M. Roviralta proposà la construcció d'un monument al seu honor, proposta que fou recollida a la revista de juliol de 1928.

Es este un bello gesto del Rotary Club que Barcelona ha de agradecerle, no sólo porque el monumento, por sus elegantes y artísticas proporciones, constituye un nuevo ornamento de la ciudad, sinó porque realmente se ha satisfecho con él una deuda moral que Cataluña tenía contraída desde hace mucho tiempo.[235]

Juan Ruiz i Porta fou l'autor de l'article del número d'agost de 1928 que explicava com era el circ i el fòrum de Tarragona en el temps dels romans, per tal de recordar les seves característiques físiques i les activitats que s'hi duien a la pràctica.

Dentro del recinto de la *Ciudad monumental* había el *Gran Circo* romano, cuya extensión comprendía la anchura de toda la población, desde la Rambla de San Carlos a la calle del Enladrillado.
Las dimensiones venían a ser de unos 360 metros de longitud y de latitud 140.[…]
Este muro estaba espléndidamente adornado con estatuas, columnas y aras, y tenía en sus extremos tres columnas o pirámides llamadas *metae*, (la meta), donde daban la vuelta los carros hacia la derecha. En el centro había un obelisco, colocándose encima de las pirámides unos cuerpos ovalados, *ove*, (huevos), cuyo número indicaba las vueltas que habían de dar los corredores, que ordinariamente eran aquéllas, siete.[236]

233 Martorell, J. (1927) pp. 287-288.
234 Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 205: pp. 211-212.
235 Op. Cit. (1928). Julio, núm. 205: p. 207.
236 Op. Cit. (1928). Agosto, núm. 206: pp. 236-237.

A *La riqueza del archivo de la corona de Aragón*, publicat al número de setembre de 1928 i escrit per Daniel Orfila, es presenta la importància de l'entorn on es guarden importants fonts documentals, destacant alguns documents ubicats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Próximo a la Catedral, junto al vetusto edificio que fue Palacio de los Condes de Barcelona, se levanta el antiguo Palacio de los Virreyes, que une a la sobria ponderación característica de la arquitectura catalana, la insuperable elegancia del mejor estilo renacimiento. Al visitante que ha paseado por las callejuelas de esta parte más antigua de la ciudad, después de admirar el ábside de la Basílica barcelonesa, le sorprende la visión de un Palacio que, por su estilo, contrasta armoniosamente con las edificaciones medioevales en su mayor parte, que le rodean. Si la fachada del edificio causa admiración, el patio resulta simplemente delicioso, y el tranquilo recogimiento que en él se respira da a comprender que, es aquélla, una mansión reservada al estudioso. En efecto, lo que fue Palacio del virrey de Cataluña desde los tiempos de César español, alberga en la actualidad el Real Archivo de la Corona de Aragón, uno de los más importantes de Europa por el número y la calidad de los documentos en él custodiados.[237]

L'article del número de novembre de 1930 dedicat a la Torre Pallaresa tracta l'edifici com a monument artístic i en descriu les seves parts, tenint en compte els seus detalls més notables.

La puerta de entrada al recinto de la finca, está adornada con un gran escudo de la casa de Cardona y la principal de la Torre, con magníficos bajo-relieves de estilo Renacimiento, da ingreso a un bonito patio con una pequeña galería formada por tres arcos góticos de ojiva un poco peraltada, y un cuarto arco de diferente forma de ingreso a la escalera que conduce a las habitaciones superiores del edificio.[238]

Imatge

Al número de gener de 1924, corresponent al 152, l'article *Barcelona en el Extranjero* presenta diversos fragments de publicacions estrangeres on apareixen articles sobre Barcelona. Destaquem la de la revista francesa *Revue des Voyages* i la revista *Il Globo* -publicada a Roma i Milà-.

"En la ciudad Condal pueden contemplarse, unidos el uno junto al otro, pero sin confundirse, los dos tipos característicos de las grandes capitales: el de la Edad Media, con sus severos y majestuosos edificios, con sus poéticas plazuelas: el moderno, con sus inmensas plazas despejadas y limpias, con sus grandes avenidas, con sus magníficos paseos de aspecto señorial, con sus parques y jardines, con sus anchurosas e interminables vías rebosantes de animación y de bullicio[…]

237 Op. Cit. (1928). Septiembre, núm. 207: pp. 271-273.
238 Op. Cit. (1930) Noviembre, núm. 233: pp. 342-345.

"Bien conocido es ya el moderno arte arquitectónico catalán, bien apreciado y ponderado ha sido también por parte de las revistas técnicas más importantes del mundo, a cuyo arte vienen aquéllas prestando la preferente atención que en justicia se merece".[239]

M.R.L. escrigué un article al número de maig de 1925 en el qual criticava la manca d'organització turística estatal comparant-la amb la d'altres països estrangers. De l'article se'n desprèn el perjudici global per manca promoció i el limitat nombre de visitants a causa de l'inactivitat de l'Estat Espanyol. Un país amb gran diversitat de recursos però mancat de polítiques incisives i pràctiques.

Quien ha dado la fuerza al turismo de Francia, Italia y Suiza ha sido el Estado, porque es un problema de Estado, es un problema de todos. Cada región, cada ciudad, cada aldea si se quiere puede y debe fomentar su particular turismo; pero hay aspectos, hay fases en esta manifestación colectiva, que no pueden tratarse y menos resolverse sin el Estado. Francia e Italia después de la guerra, a pesar de sus grandes preocupaciones, han dedicado grandes energías y grandes sumas al desarrollo del turismo.[…]

Una organización puramente local, puede ser muy apreciable y muy digna de elogio; pero para atraer al gran turismo es preciso un plan y una organización general, porque una ciudad por cuidada que esté y por millones que gaste en su propaganda, si está situada en un país sin condiciones, pierde el tiempo y el dinero.
En sucesivos artículos procuraremos demostrar lo que han hecho otros países y lo que no se ha hecho en el nuestro.[240]

Seguint amb la mateixa problemàtica, el President de la SAF, Mariano Rubió i Bellvé va dirigir una instància al Ministeri de Treball per tal d'instar el Govern a promoure l'organització turística estatal, instància que va ser reproduïda al número de novembre de 1925. El recurs que Rubió enumera com a principal es el monumental i l'artístic. La necessitat d'impulsar polítiques de difusió organitzades a través d'organismes públics competents és expressada amb contundència. Per això, Rubió demana en nom de la SAF que es crei una entitat promocional moderna, és a dir, capaç de competir comercialment a nivell internacional a l'estat espanyol.

Excmo. Señor:
La sociedad de Atracción de Forasteros, domiciliada en Barcelona, Rambla del Centro, 30, a V. E. respetuosamente expone:

Que esta institución absolutamente desinteresada y patriótica viene desarrollando, desde hace unos diez y siete años, trabajos continuados y persistentes para promover el turismo en Cataluña y particularmente en Barcelona, a fin de que sea visitada por españoles de otras comarcas y por extranjeros, principalmente por los que proceden de los pueblos de la América latina. Un número inmenso de impresos de propaganda, revistas, folletos, carteles y anuncios,

239 Op. Cit. (1924). Enero, núm. 152: pp. 9-10.
240 Op. Cit. (1925). Mayo, núm. 167: p. 9.

han sido difundidos durante este período de tiempo, y sin que esta Sociedad deje de reconocer que ha obtenido algún resultado con este trabajo de divulgación de las bellezas que encierra la gran ciudad en que se halla establecida, estima que su esfuerzo no ha hallado la justa recompensa que merecía y esto ha sido por los dos motivos siguientes:

1º. Porqué una ciudad por sí sola, por mucho que sea su importancia, no suele justificar un largo viaje, como lo exige el que un extranjero lo realice exclusivamente para visitarla, sobre todo, teniendo en cuenta que España se halla apartada de centro de las comunicaciones europeas.

2º. Que es de necesidad, para que la propaganda turística dé resultado, que coadyuven a ella los Poderes Públicos, pues únicamente está en manos de los mismos resolver un gran número de dificultades que se oponen a que los forasteros y extranjeros hallen en sus viajes todas las facilidades que son apetecibles.
En resumen, la Sociedad de Atracción de Forasteros, estima que para que el turismo sea, como en otros países, un manantial de riqueza pública, se ha de extender la propaganda a todo el conjunto de la Nación y que el Estado ha de facilitar la creación y funcionamiento de organismos adecuados a la extensión y facilidades del turismo.

Ahora bién, son múltiples las actividades del Estado que intervienen en el turismo: la conservación y en su caso la restauración de los monumentos arquitectónicos, el esplendor de los museos, la facilidad de comunicaciones terrestres y marítimas son factores importantes para el desarrollo del turismo. Por cuando se atiende, como así debe ser, a que la visita de forasteros y extranjeros no se reduzca a la admiración de las bellezas artísticas y naturales, sinó que se pretende que el visitante dé el máximo de rendimiento, convirtiéndose en comprador de productos del país, entonces, además del aspecto artístico del problema y del que se refiere a la mejora de comunicaciones, hay que tener presente la parte comercial del mismo, que es sin duda la de mayor trascendencia económica para la prosperidad nacional.[…]

Por este motivo, se dirige a V.E. con el debido respeto, para que se sirva acceder a su petición de que se cree un organismo adecuado para estudiar y resolver los problemas que al impulso del turismo se refieren.[241]

La indústria del Turismo en Cataluña, escrit per Mariano Rubió i Bellvé i publicat al número de novembre de 1926, esmentava la importància econòmica i cultural que la indústria turística representa per Catalunya. L'article comentava també diverses actuacions concretes fetes per tal d'atraure el turisme, conservar el patrimoni i millorar de les vies de comunicació. L'augment de nivell cultural intern com a consecuència del flux turístic es posat de manifest per Rubió. L'autor posiciona Barcelona darrera París en nivell d'atractivitat turística i per tant segona a Europa. La restauració de Poblet, com a exemple d'intervenció a Catalunya hauria de ser model d'iniciativa per a tants altres monuments catalans.

No sólo la industria turística favorece los intereses materiales del país que la siente y cultiva sinó que contribuye a elevar su nivel cultural y a mejorar todos los factores del bienestar

241 Rubio, M. (1925). pp. 12-13.

público. Las bellezas naturales se conservan con mayor esmero, los restos arqueológicos son mirados con mayor respeto y con más ahínco estudiados por los especialistas; los servicios públicos quedan mejor atendidos, toda la estructura del país progresa y se ennoblece.[…]

¿Es aficionado el viajero a escudriñar los orígenes históricos de los pueblos? Pues en Cataluña verá ejemplares de robustas construcciones ciclópeas y en la propia Barcelona, toda la gama de las viejas arquitecturas. ¿Anhela acaso estudiar en los Museos la labor de los artistas antiguos o contemporáneos? Pues los Museos de la capital y los Museos diocesanos le proporcionarán, en este concepto, las más delicadas sensaciones. ¿Ama el bullicio de la gran urbe moderna? Pues la Rambla de Barcelona, el Paseo de Gracia y las principales arterias de la capital, le darán la sensación, de que se encuentra, como así es, en el foco de una de las más importantes ciudades de Europa, la mayor, la de máxima actividad, después de París, de la Europa continental de Occidente. ¿Le cautivan las antigüedades y encrucijadas de las viejas poblaciones henchidas de recuerdos históricos? Pues el paseo por las calles del interior de la ciudad y particularmente los alrededores de la Catedral, le proporcionarán visiones medioevales, insospechadas cuando se recorren los barrios modernos de Barcelona. […][242]

La restauración que, sin duda, va a acometerse muy pronto, debería de ser respetuosa para el pasado Poblet. Nada tan bello ni tan inimitable como la patina, y, aún, en ciertos casos, la misma mutilación del tiempo. Quien sabe lo que perdería la Venus de Milo con los brazos que no hemos conocido nunca. Después de la restauración, el monasterio debería quedar poco menos que como estaba al sucumbir bajo la tea incendiaria.
Los tres estilos, las tres épocas, por que ha pasado la construcción de Poblet, deberían ser resucitadas en su prístina originalidad. […]

Otra indicación a hacer es la del retorno a Poblet de los innumerables fragmentos desparramados hoy por distintos sitios. No son pocos los de posible y fácil restitución. […]
Finalmente, hemos de hacer constar que a nuestro entender es perfectamente apropiada la Junta de Monumentos de Tarragona para llevar a cabo esta obra.[243]

El creixement urbanístic de Barcelona, destacant especialment les obres de l'Exposició, la plaça Catalunya, l'Eixample del Passeig Nacional, el barri gòtic, etc. fou detalladament descrit a *La ciudad de Barcelona se transforma y engrandece* del número de setembre de 1927.

Por otra parte, toca a su término la restauración del antiguo Palacio de la Generalidad[244]; están terminándose también las obras de restauración del Palacio Episcopal; se han iniciado las de la parte gótica de la Casa de la Ciudad; se anuncia para el año próximo el definitivo desaloje del Hospital de la Santa Cruz[245] y su consiguiente utilización para museo o biblioteca; y está en

242 Rubio, M. (1926). pp. 10-11.
243 Junyent, O. (1927) pág. 3-6.
244 (M.H.A./D. 03-06-1931/Gac. 04-06-1931. R-I-51-0418)
L'edifici, resultat de diferents etapes d'utilització, ha allotjat diverses institucions al llarg de la història. La façana oberta a la plaça de Sant Jaume constitueix la primera gran façana renaixentista catalana i n'és la principal mostra a Barcelona. L'edifici presenta diferents etapes de construcció des del s. XV fins al XVII. Actualment és la seu de la Generalitat de Catalunya.
245 (M.H.A./R.O. 02-11-1929/Gac. 03-11-1929/D. 03-06-1931/Gac. 04-06-1931. R-I-51-0338)

gestión la compra por parte del Ayuntamiento del notable edifico llamado la "Canonja" que así pasará a incorporarse a patrimonio monumental de la ciudad.[…]

La edificación moderna florece diariamente en espléndidas construcciones que ornamentan nuestras calles y plazas, pudiéndose señalar, entre las terminadas, la de la Banca Arnús en la Plaza de Cataluña; entre las que se hallan en curso de ejecución, el suntuoso casinó de los baños de San Sebastián, la estación monumental de la Compañía de M.Z.A. y los grupos escolares; y, entre los proyectados, el nuevo edifico de la Universidad Industrial que ha de levantarse en el mismo solar en que se halla la actual.[246]

Al número d'agost de 1928, corresponent al 206, s'inclou l'article *Biblioteca de Turismo: Vallbona de las Monjas* en el qual s'anuncia la publicació d'una nova monografia dedicada al Monestir de Santa Maria de Vallbona de les Monges, que consisteix en una guia útil i pràctica per visitar el monestir.

Se trata, pues, de una guía agradable y práctica para visitar el notable monumento medioeval, con la que el turista puede cercionarse de su importancia histórica y arqueológica y conocer la aureola poética que las leyendas han tejido a través de los siglos.
Estamos seguros de haber contribuido, por tanto, con esta publicación, a dar a conocer uno de los monumentos históricos más notables de Cataluña, al que seguramente sólo superan los de Poblet y Santas Creus, y acerca del cual escasean, no obstante, las publicaciones.[247]

L'article titulat *Inauguración de el Pueblo Español*, dirigit a turistes i publicat al número de juliol de 1929, descriu de manera exhaustiva el Poble Espanyol, inaugurat de manera simultània a l'Exposició Internacional. El text descriu els diversos barris, els monuments, les places i altres espais representatius de la cultura espanyola.

La Puerta de Prades da acceso a la Plaza de la Fuente y entramos ahora en el barrio catalán. A la derecha se reproducen casas de La Garriga (Barcelona), Santa Pau (Gerona) y Cornudella. La casa número 4 es reproducción de una de Tárrega (Lérida), y en ella está instalado el Hostal del Sol de marcado carácter regional.[248] […]

Continúa el barrio catalán en la calle de Mercaders con reproducciones de casas de Besalú (Gerona), Santa Pau, (Gerona), Rupit (Barcelona), Camprodón (Gerona), Isona (Lérida), Montblanch (Tarragona), Premià de Dalt (Barcelona); al final de la calle formando un rincón de la plaza, la puerta de Montblanch.
En los bajos de las calles se hallan instalados un horno de vidrio con una tienda de objetos de vidrio soplado y esmaltado, una farmacia reproducción de un tipo de la Edad Media, un chocolatero, un tejedor a mano, un tornero , un tonelero, un bodegón catalán, una confitería y

Edifici gòtic construït entre els segles XIV i XV en el lloc ocupat per dues antigues catedrals. Consta de tres naus amb un sol absis, deambulatori i capelles radials continuant les capelles laterals. A la catedral s'hi conserven valuosos retaules gòtics i barrocs,

246 Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). en *Barcelona Atracción*, vol. Septiembre, núm. 194: p. 274-275.

247 Op. Cit. (1928). Agosto, núm. 206: p. 247.

248 Op. Cit. (1929). Juliol, núm. 217: pp. 232-233

en casi todos ellos se elabora el género a la vista del público lo que ofrece al mismo un poderoso motivo de atracción.[249]

L'any 1929, la principal propaganda de la ciutat, la que va sortir publicada a la majoria de les guies impreses de la ciutat, volen identificar els punts forts de la ciutat, alló que la fa especial. Veiem que, gairebé en forma d'eslògan, es comuniquen quatre idees principals:

Barcelona posee el mejor museo de arte románico del mundo
Barcelona tiene los alrededores más pintorescos que puedan soñarse
Barcelona, dijo Cervantes, es, en sitio y en belleza, única
Barcelona es la antesala de la isla de oro: Mallorca[250]

El 1929, la idea que projecta Barcelona es relaciona amb una anterior, de 1914, en la que Apel·les Mestres intenta donar dues imatges contraposades de la ciutat. Aquesta idea es projecta en el temps, pràcticament de forma inimutable. Amb el títol Las Dos Barcelonas, Apel·les Mestres escriu:

Para el turista superficial que sólo busca el confort, la alegría del vivir, el movimiento y la animación de la ciudad moderna, hay una Barcelona que reúne casi todas las condiciones apetecibles: grandes avenidas con suntuosas construcciones, hermosas calles con espléndidas tiendas, numerosos teatros y music-halls, una inmensa red de tranvías que en un abrir y cerrar de ojos te transportan de un punto a otro, funiculares que en breves minutos le ascienden a las vecinas montañas desde cuyas cimas se le ofrecen sorprendentes panoramas, un gigantesco puerto, una muralla de fábricas inconcebible; en fin, una ciudad todo lo moderna, todo lo civilizada que imaginarse pueda.

Pero para el turista que en sus viajes busca algo más que todo esto, para el artista, el pensador, el hombre de cultura y de sentimientos estéticos, existe otra Barcelona muy distinta de aquélla: la Barcelona vieja, el casco antiguo, como se le llama oficialmente, el rovell de l'ou (la yema del huevo), como le llamamos los barceloneses de pura raza.

Es una Barcelona pequeña, diminuta –perdida dentro de la grande y como ahogada por ella- silenciosa, grave, melancólica con la melancolía de lo que fue, pero con la grandeza de lo que fue grande. Este rincón –llamemos rincón a lo que en un día fue centro- es el barrio de la Catedral, donde este soberbio e incomparable edificio reina todavía cual fastuosa soberana sobre un pueblo fiel de edificios antiguos, el palacio de la Generalidad, el Archivo de la Corona de Aragón, las torres de la Plaza Nueva, las casas del Arcediano[251] y de la Canonja, los restos del templo de Hércules, la capilla de Santa Águeda...-un microcosmos medieval que habla de Condes y Reyes, de Concelleres y de Fueros de somatenes y de aljamas, de una sociedad y

249 Op. Cit..
250 BARCELONA Y SU EXPOSICION INTERNACIONAL 1929
251 (M.H.A./R.O. 27-12-1924/Gac. 30-12-1924. R-I-51-0304)
Adossada a la Casa del Degà, ha patit diverses remodelacions al llarg del temps de tal manera que a vegades s'han integrat les dues en una de sola, i altres vegades han estat dues edificacions independents. La concepció de la seva estructura és totalment gòtica i els trets renaixentistes es limiten a alguns elements decoratius. El 1920 passa a ser propietat de l'Ajuntament, i des de 1921 és la seu de l'Arxiu Municipal d'Història.

unas costumbres desaparecidas hace tiempo, de pinas de gloria, de heroísmos de crímenes, de misterios...

Vosotros, los que buscáis algo, que hable a vuestro espíritu –y nada habla tan elocuentemente y con tanta poesía como las paredes viejas– id a visitar la Catedral, con recogimiento, con calma, hasta que desaparezca la luz del día, y entonces vagad al azar por las obscuras calles y tortuosos callejones que la rodean; y conoceréis otra Barcelona mucho más hermosa, mucho más grandiosa que aquélla tan extensa (sic), rebosante de luz y de bullicio, que en torno de ella se extiende y que, sin historia aún, casi sin ayer, habla con tanto orgullo de manyana.[252]

Conferencia nacional de turismo de 1923

L'abril de 1923, *Barcelona Atracción* publica un número especial sense numerar en motiu de la celebració de la Conferència Nacional de Turisme. La Conferència hauria de servir a tres objectius fonamentals:

a) Reiterar la necessitat de donar el pes econòmic i en projecció d'imatge-prestigi a l'activitat turística
b) Posar els problemes estructurals sobre la taula
c) Incidir a través de diverses mesures a un canvi polític que faciliti l'exercici d'aquesta activiat.

BARCELONA ATRACCION ABRIL 1923
NUMERO ESPECIAL ANY XIII
Conferencia nacional de turismo

El Espíritu del Turismo

La manca de corresponsabilitat política i social sobre el desenvolupament turístic és un problema que la *Sociedad de Atracción de Forasteros* posa reiteradament sobre la taula.

No existe entre nosotros, la idea bien definida de que el turismo es uno de los elementos de riqueza de los pueblos y una palanca poderosa para elevar el nivel general de su cultura. El pueblo que se percata de la importancia económica y cultural que tiene el que sea visitado por extranjeros de todas las procedencias, pone en orden su casa, conservando y restaurando sus monumentos históricos y artísticos, ...

No existiendo aquel espíritu a que antes me refería, todo proyecto formulado para mejorar paulatinamente la organización turística muere necesariamente antes de nacer. Ni siquiera merece los honores del estudio realizado por las persones que podrían llevarlo a la práctica, por tener en sus manos la dirección y gobierno de la cosa pública; cuales personas miran tales

252 BARCELONA (1914) Descrita por sus literatos, artistas y poetas Ed. Unión Gremial de Barcelona. (Im. J. Santpere –Barcelona)

proyectos como asunto molesto y extemporáneo, al cual no vale la pena conceder un momento de atención.

Sólo una eficaz reacción de la opinión pública podría cambiar esta manifiesta ausencia del espíritu del turismo; pero la opinión pública suele estar todavía más adormecida que los poderes públicos

Mariano Rubió y Bellvé

Las bellezas artísticas y naturales que posee un determinado pueblo, pertenecen en cierto modo a la humanidad entera: aquél no tienen derecho a privar en absoluto a los demás de su disfrute, y cumple un deber moral además de satisfacer su propio interés, cuando facilita su contemplación mediante determinadas condiciones económicas, haciéndolas servir de base para el ejercicio de varios ramos de actividad engendradores de riqueza, porque ellas mismas constituyen una riqueza, y de las más legítimas y preciadas.
Tiene pues la industria del Turismo un noble fundamento además de sus motivos económicos, que la ennoblece y la justifica aún desde el punto de vista del desinterés y la generosidad, y en manera alguna hay un derecho a considerarla socialmente como de categoría inferior a ninguna otra; antes hemos de admitir, en ella cierta superioridad, así por lo que constituye su principal elemento, como por la elevación estética de sus fines.
B. Amengua (sic)

La Conferència aprovà l'Exposició, el Projecte de Llei i el Reglament que elevarien al Govern de Madrid per a la creació del Consejo Nacional de Turismo.

En l'Exposició s'assenyala el llarguíssim camí que el turisme ha seguit des dels primers temps. Com a pròleg de la Llei, a modus d'introducció és un document que ens ha sembla interessant per diversos motius i per això transcribim literalment:

No precisa encarecer la importancia del proyecto de Ley que el Gobierno somete al estudio y deliberación de los Cuerpos Colegisladores. Desde remotos tiempos la pasión por los viajes y el afán por el conocimiento directo e inmediato de los países y de las civilizaciones exóticas, ha venido ofreciendo una prueba inconcusa de la verdad de aquel aserto que proclama que nada existe tan interesante para el hombre como sus propios congéneres, ya considerados en sí mismos, ya en la diversidad de los medios naturales que habitan, de sus modalidades étnicas, de las organizaciones políticas y sociales en que conviven, de los grados y caracteres de sus peculiares civilizaciones, de los testimonios, en fin, con que aquéllas fueron señalando el proceso de su evolución a través de las edades.

La lentitud, no obstante, con que en las primeras épocas de la historia, iba realizándose el progreso moral y material de las sociedades humanas, no podía consentir que la satisfacción de aquel natural anhelo en que el instinto de sociabilidad tan abiertamente se manifestaba, fuese permitida a todos. Solo para los navegantes, para los mercaderes, para los hombres de espíritu audáz y aventurero, parecían hallarse abiertos los caminos de la tierra penosos e inseguros y las rutas procelosas de los mares. Era preciso llegar a los límites casi, de la Edad moderna, para que el título de viajero, dejando de ser sinónimo de héroe de epopeya, pudiera

hacerse propio de los menos temerarios osados; fué necesario alcanzar ya los dinteles de la Edad contemporánea para que el viajar y el recorrer mundo pudiera quedar reducido a la condición de mero placer.

Toda una complicadísima y gradual transformación histórica habíase hecho indispensable para producir este resultado.

Desde el mercader fenicio al tipo del turista de nuestros días, pasando por el navegante español o portugués del siglo de los grandes descubrimientos cosmográficos, registran los anales de la humanidad una serie sorprendente de adelantos en órden ya las conciencias, a las costumbres, a la política, a la legislación, a la economía y a las ciencias físico-matemáticas. Sólo después que el nombre de extranjero dejó de ser sinónimo de enemigo, que la hospitalidad fué considerada como virtud, que el derecho de gentes hubo recibido la sanción de todos los pueblos en defecto de convenios y tratados internacionales, que la civilización cruzara los continentes de carreteras y en las leyes penales se establecieran garantías para su seguridad; sólo después que los mares aparecieron libres de corsarios y de piratas y los bosques despoblados de fieras, y el genio humano hubo conseguido captar la fuerza expansiva del vapor de agua en las potentes locomotoras y las calderas de los buques, que han realizado el milagro de suprimir casi, en favor del comercio social humano el obstáculo de las distancias, sólo desde entonces hízose posible el turismo en la estricta acepción de esta palabra. Jamás como desde entonces, pudo tener completo sentido la frase familia humana aplicada a todo el órden, ya que a sus notas de identidad esencial, y comunidad de origen y fin, faltaba añadir aquella que no es menos propia de toda familia, la de la conveniencia, posibilitada en nuestros días por el magno progreso de las comunicaciones que tan gloriosamente proclama el triunfo del tiempo sobre el espacio.

El turismo, pués, consecuencia de esa evolución ascendente de los adelantos humanos, es la última etapa de su proceso histórico, providencialmente conducido para hacer prácticamente ciudadanos del mundo a los hombres que han nacido en la más diversas latitudes, los cuales cada día aparecen más dispuestos a acreditar este título, juzgando pro la intensidad cada vez más creciente del intercambio turístico mundial, acusado por las estadísticas.

De observar son así mismo la multitud de intereses de todo órden(sic) que al amparo de ese fenómeno social se han venido y vienen creando; la multitud de industrias que sin él no tendrían razón de existir o que arrastrarían una vida precaria y miserable; la superior valorización producida gracias a su eficacia, en un sin fin de elementos, naturales o producidos por obra humana, de que han beneficiado aquellas naciones más favorecidas por las corrientes inmigratorias del turismo. Y como esos intereses, y esas industrias y algunos de esos elementos, no por ser de patrimonio privado, dejan de representar una parte importantísima de la riqueza pública, de la economía productiva de la nación y son a la vez factores principales de sus prestigios en el extranjero, estímulos éstos a su vez para la conservación y acrecentamiento de su cultura y civilización. De ahí que cuantos Estados han comprendido la trascendencia inmensa que así en el órden(sic) económico, como en el cultural y patriótico, podría tener para ellos la atracción de los turistas de otros países, se han considerado en la obligación de tutelar, de proteger y de fomentar el turismo, mediante la tutela, la protección y el fomento de los organismos, instituciones e industrias que en el mismo tienen su razón de existencia, y la multiplicación y perfeccionamiento de los medios auxiliares de atracción turística.

Francia, Italia y Suiza figuran a la cabeza de los países europeos que mejor han realizado esta labor, con tan favorables resultados, que sin reserva alguna puede asegurarse ser en ellas el turismo uno de los principales veneros de su riqueza nacional.

La abundancia y perfección de sus caminos y medios de transporte, la magnificencia y confort de sus hoteles, el excelente estado de conservación e inteligente misse en valeur de sus monumentos arqueológicos y sitios históricos, la intensa propaganda de sus Sindicatos de Iniciativa y la cooperación importante y efectiva que vienen aportando sus Gobiernos a la obra de aquellas instituciones, mediante la constitución de organismos administrativos o semi-oficiales, tan bien orientados y esplendidamente dotados económicamente, como el Office Nacionale du Tourisme,(sic) dependiente del Ministerio de Trabajos Públicos de Francia y el Ente Nazionale Italiano per la Industrie Turistiche,(sic) que cuentan con oficinas-sucursales en las principales capitales europeas y americanas, se nos ofrecen como un ideal a realizar en España, la cual, en punto a clima, bellezas naturales y monumentos, es tan merecedora como las mencionadas naciones de atraer el interés del turismo universal.

Desgraciadamente, sin embargo, nuestras vías de comunicación, nuestros medios de transporte, nuestros balnearios y nuestros hoteles, excepción hecha de los de algunas capitalidades importantes, acusan un estado de innegable deficiencia; muchos de nuestros monumentos nacionales requieren serias reparaciones; la propaganda de España, redúcese a la labor meritísima, pero a todas luces insuficiente, de algunos Sindicatos de Iniciativa, de moderna constitución, escasamente dotados y desprovistos del necesario nexo que dé a su actuación la unidad necesaria para que ésta pueda resultar efectiva.

A mediar tales inconvenientes tiende la Ley cuya aprobación se propone a las Cortes, por ser sin duda alguna insuficientes para conseguirlo, las escasas disposiciones de carácter legislativo y administrativo con que cuenta España actualmente, reducidas a la constitución de una Comisaría Regia del Turismo y a las leyes y decretos que rigen sobre parques y monumentos nacionales y conservación de nuestros tesoros artísticos.

Es aspiración y deseo del Gobierno, que el Consejo Nacional de Turismo cuya creación se propone, se verdaderamente un organismo vivo y apto para el objeto que se trata de alcanzar cuyo efecto serán llamados a formar parte del mismo, según se dispondrá en el correspondiente Reglamento, los representantes de las entidades genuinamente turísticas y de la industria hotelera, cuya cooperación a la obra de los elementos oficiales ha de asegurar la máxima eficacia práctica a su actuación. Consideraciones idénticas han parecido justificar que debía darse, como se propone, al Consejo Superior de Turismo, personalidad civil completa y autonomía económica, de la cual usará siempre, no obstante, bajo el control del Gobierno.

Por lo que respecta (sic) los recursos económicos que deben asegurar la existencia y actividad del nuevo organismo, se establece como base principal de los mismos, un pequeño recargo sobre la contribución industrial, de comercio, y de utilidades a las industrias genuinamente turísticas. Ocioso es observar que el Gobierno al proponer dicho recargo se ha inspirado, por una parte, en el criterio de la conveniencia de no gravar con nuevos gastos los recursos del Tesoro, y, por otra, en el supuesto beneplácito de los contribuyentes por este concepto, los cuales habrán de estimar su sacrificio compensado con creces ante la seguridad de la obligada inversión de la suma de dicho recaro, en unas atenciones cuya satisfacción ha de traducirse necesariamente en un aumento de sus rendimientos industriales.

Expuesto el criterio que ha presidido en la formación del proyecto de Ley, las Cortes podrán juzgar si la letra ha respondido con fidelidad al espíritu, y de si, obtenida esta conformidad, deben introducirse en las disposiciones que a continuación se exponen, aclaraciones o modificaciones que aseguren la aplicación en la práctica de la medida que se propone para fomentar el turismo hácia España.

Quarta etapa: 1931-1936

Els articles, any 1931

A diferència dels tres períodes anteriors, en el període que ens ocupa l'anàlisi ha estat fer per anys i no de manera global per tot el període. Pel que fa a la metodologia emprada ha estat la mateixa, de manera que hem classificat els articles més importants d'entre 1931 i 1936 en tres grups: art, monuments i imatge.

Art:

Gener 1931. Explicació del contingut de les obres d'art conservades pel Museu d'Art Contemporani de Barcelona, destacant-ne diversos autors.(*Manuel Marinel·lo*)

Febrer 1931. Realització d'un pessebre amb figures de Ramon Amadeu ubicada al Poble Espanyol i fet per captar l'atenció del públic. (*Brangulí*)

Març 1931. Continuació del subjecte Museu d'Art Contemporani i sobretot dels autors de les obres conservades. .(*Manuel Marinel·lo*)

Maig 1931. Bibliografia sintètica i anàlisi d'algunes obres del Greco de les col·leccions catalanes. (*Daniel Orfila*)

Juny 1931. Procedència de les obres conservades al Museu d'Art Contemporani. (*Manuel Marinel·lo*)

Agost 1931. La presència dels nous corrents artístics en l'arquitectura a Barcelona, contraposant el funcionalisme corbusserià amb l'arquitectura de Gaudí. (*Brangulí-Segarra*)

Agost 1931. La formació de la col·lecció d'art de Santiago Rusiñol i establiment de la mateixa al Museu del Cau Ferrat a Sitges.

Setembre 1931. S'explica la història de la Plaça Catalunya i es comenta les escultures que s'hi troben, anomenant els artistes que les han fet. (*Octavi Miret – Sagarra*)

Octubre 1931. Història del Museu d'Art i Arqueologia de Barcelona. (*Daniel Orfila*)

Novembre 1931. Es continua amb l'explicació de la història del Museu d'Art i Arqueologia de Barcelona. (*Daniel Orfila*)

Novembre 1931. Analitza l'embelliment de la ciutat mitjançant escultures artístiques d'artistes contemporanis

Desembre 1931. Comenta la inauguració i les obres exposades al Museu de Sabadell.(*Luís Mas*)

Desembre 1931. Explica com el Palau Reial es convertirà en museu, i comenta també la decoració i l'edifici. (*Sagarra*)

Monuments:

Gener 1931. L'església i la casa de Sant Anton com a edifici monumental artístic poc visitat pels turistes. (*Antonio Gallardo*)

Gener 1931. Actuacions urbanístiques de millora dutes a terme a diferents edificis d'interès monumental i artístic.

Febrer 1931. Inauguració del monument d'homenatge a Bolívar en el centenari de la seva mort. (*Brangulí*)

Febrer 1931. Troballes arqueològiques recents d'Empúries.(*Carlos Sarthou Carreras*)

Abril 1931. S'anomenen els nombrosos monuments d'homenatge que es troben al Parc de la Ciutadella. (*Antonio Rué Dalmau*)

Abril 1931. Diverses actuacions urbanístiques que es volen portar a terme en alguns edificis monumentals i artístics.

Abril 1931. La nova associació "Amics de l'Art Vell" i la tasca de posar en valor el patrimoni històric i artístic, tot destacant-ne Sant Ponç de Corbera.

Abril 1931. Es comenta la gran quantitat de recursos monumentals i artístics de què disposa Barcelona i parla també de Montserrat.

Maig 1931. Els inicis i l'evolució de l'Institut d'Estudis Catalans, així com la seva nova ubicació a l'antic hospital de la Santa Creu. (*J. Capdevila*)

Juny 1931. Obres de restauració que s'estan duent a terme a les tres esglésies de Terrassa. (*Daniel Orfila*)

Juny 1931. Fotografies del claustre del Monestir de Pedralbes.

Agost 1931. Posa en valor la monumentalitat artística i històrica de la Catedral de Barcelona.(*Carlos Sarthou Carreras*)

Agost 1931. Es presenten fotografies de la font al·legòrica de la llegenda del Comte Arnau. (*Jerónimo Martorell*)

Agost 1931. Fotografia de Pedralbes com a monument de Barcelona.(*Perez de Rozas*)

Agost 1931. Fotografia de l'hospital de la Santa Creu com a monument. (*Brangulí*)

Setembre 1931. Fotografies de l'església de Santa Maria del Mar.

Novembre 1931. Fa referència a la façana de l'antiga església de Sant Joan.

Desembre 1931. Inauguració de dos nous monuments, un dedicat als màrtirs de 1811 a Tarragona i l'altre dedicat a l'Abad Oliba a Montserrat.

Desembre 1931. Fotografia del pont romànic de Martorell. (*Brangulí*)

Imatge:

Gener 1931. Construcció de cases de caràcter noble i monumental, font d'augment de l'atractivitat turística de Barcelona.

Febrer 1931. Fotografia premiada en el concurs de la SAF, "El carrer de la Pietat", d'A. Algueró

Febrer 1931. Fotografia premiada en el concurs de la SAF.

Març 1931. Es presenta la fotografia "Típico rincón de un pueblo catalán" de F. Castelló, també premiada per la SAF.

Abril 1931. Fotografia d'un palau de l'Exposició de Barcelona.

> Desembre 1931. Construcció de nous edificis de gran sumptuositat i monumentalitat a Barcelona, encara que en el context de crisi econòmica. (*Brangulí*)

Analisi dels articles any 1931

Les notícies de més rellevància en quan a l'expressió artística per comunicar al públic turístic són:

En el número d'abril es fa referència al recent concurs, convocat pel Real Círculo Artístico, Barcelona vista por sus artistas, i se'n destaca la figura dels quatre guanyadors: Oleguer Junyent, Jaume Mercader, Francesc Laborta i J. Bosch-Roger.

Manuel Marinel·lo en el número de març, en la secció Los Museos de Barcelona: El de Arte Contempoaráneo VI, fa un recorregut per les sales, comentant les obres que més li interessen: Dionisio Fiernos, Francisco Padilla, Eduardo Rosales i Joaquín Sorolla.

Manuel Marinel·lo en el número del juny, fa la setena i última entrega dels Museus de Barcelona, parlant de la secció d'Art Contemporani, fent referència a autors com Alfredo Withers, Berta Art, Teófilo Brock, Màrius van de Maarel, Enric Serra, Mateo Silvella i Duna Novicio, entre d'altres.

En el número d'agost, Brangulí parla dels nous corrents artístics en l'arquitectura, explicant les aportacions de Le Corbussier en aquesta nova concepció. Els textos s'acompanyen d'imatges d'edificis recents, fotografies de Sagarra.

El número de desembre introdueix el problema d'inestabilitat econòmica i política que es viu després del crack del 29, i amb tot, destaca les construccions de la Plaça Catalunya, l'edifici de la Unión y el Fénix Español i el Banc de Biscaia dels arquitectes Sagnier, Boma i Manuel J. Galíndez.

En aquest mateix número, l'article signat per Luis Mas, fa referència a la inauguració del Museu de Sabadell, i se'n fa un elogi que el comparteix Feliu Elías. L'article més que explicar els continguts del museu, parla de la seva museografia i fa un elogi d'aquesta interpretació del museable.

Barcelona viu un procés d'embelliment i de guarniment que afavoreix directament les pretensions turístiques de la SAF. Es per això, que més que parlar de la creació dels artistes, emmarca els diversos articles dedicats a l'escultura com una fórmula de millora de la ciutat de Barcelona. Així, Antonio Rué, en el número d'abril, proposa una visita al Parc de la Ciutadella, per admirar els diversos monuments-homenatge que han fet valuososes aportacions a la societat.

En el número del mes de setembre, amb text d'Octavi Miret i fotografies de Sagarra, es descriu la concepció i la urbanització de la plaça Catalunya fora del pla Cerdà. L'Alcalde Ledesma va impulsar l'obra que es va encarregar de projectar per a l'exposició Puig i Cadafalch. Les escultures són d'Otero, Nicolau, Navaro, Durán, Monjo, Marés, Arnau, Gargallo, Borell Nicolau, Llimona, Clarà, Casanovas, etc.

En el número de novembre, en l'article Fuentes artísticas de Barcelona, es posa de manifest la millora conceptual que suposa que les obres escultòriques vagin d'acord amb els projectes urbanístics concebuts com una unitat. Josep Campeny, Josep Tenas, B. Alernor, Frederic Marés, etc. són alguns dels autors de les millors escultures per les fonts.

Un article del mes de maig sobre El Greco a Catalunya complementa les notícies artístiques, assenyalant el paper de Rusiñol com a comprador de les peces i a Utrillo com a contribuïdor de la posada en valor de l'artista a partir de la publicació de diversos treballs. Parla també de les obres del Greco de la col·lecció Francesc Cambó, la Biblioteca de Balaguer, l'Església de Sant Esteve d'Olot i el mateix Rusiñol.

El patrimoni monumental continua ocupant un lloc rellevant en la revista. En el número d'abril, dins de l'article Los Monumentos Históricos y Artísticos: San Pons de Corbera, informa de la constitució de l'associació Amics de l'art vell, amb l'objectiu d'impulsar la valorització i restauració del patrimoni històric i artístic, fent tot seguit una descripció dels elements més genuïns de la construcció de Sant Ponç.

L'expressió i el reconeixement al sentit cívic a la dècada dels trenta, obté un considerable ressò social, i prova d'això és que una revista com *Barcelona Atracción*, en l'article acompanyat de fotografies de Vidal, informa de la donació feta pels hereus d'Ignasi Girona i Anna Jover, del Retaule.

El número de juliol, destaca una altra donació per la construcció del Museu de Vic, per a poder difondre millor les peces del Museu Episcopal de la ciutat. El

text s'acompanya d'imatges de l'Arxiu Mas i fa un elogi de les donacions, encara necessàries per a dotar les col·leccions públiques de l'entitat necessària per ser claus en la promoció turística.-

El número d'agost convida especialment a visitar el Cau Ferrat de Sitges, un "museu especial", tot descrivint la col·lecció, sobretot les obres del Greco i fent un exalçament a la figura de Rusiñol. Es destaca la personalitat, el poder de persuasió i l'actitud de Rusiñol que aconseguí que a Sitges s'hi visqués un ambient cultural extraordinari. Destaquen el gran nombre de turistes i excursionistes que han visitat el museu.

També la referència del mes de juny al Monestir de Pedralbes, considera que perquè una ciutat avanci cal una evolució de la construcció i posa de relleu la voluntat que Barcelona sigui una ciutat admirada pel conjunt de la seva obra arquitectònica, tant a nivell estatal com internacional.

Empúries torna a ser tractada, tant pel que fa a la seva història com pel jaciment arqueològic i els treballs en curs. De l'espai arqueològic n'és responsable Emilio Gandía Ortega.

La notícia arqueològica que segueix, del mes de juny, parla de la Necròpolis romano-cristiana de Tarragona, i dels diversos estudis especialitzats dedicats a Tarragona que s'han publicat, alguns relatius a la Catedral.

A l'abril, un article sobre Barcelona i Montserrat, proposa l'estada necessària per a veure i visitar la ciutat amb uns mínims nivells de coneixement. Cal com a mínim un setmana de temps. Montserrat hi va associada, com a excursió radial per complementar la visió de la ciutat.

J. Capdevila, escriu en el número de maig, sobre l'Institut d'Estudis Catalans, des dels seus inicis fins a les tasques que realitza actualment. El fet que s'hagi construït el nou Hospital de Sant Pau dóna l'oportunitat a l'Institut d'instal·lar-se en aquesta infrastructura de la qual se'n fa una valoració molt favorable com a monument.

Els articles, any 1932

Art:

Gener 1932. Exposicions que es poden visitar a la ciutat.

Març 1932. Es comenta la passada Exposició Nacional de Turisme i es destaquen aspectes dedicats a la promoció dels principals punts d'estiueig.

Abril 1932. Es diferencia l'art català del francès i l'espanyol, i es citen les galeries d'art de més rellevància de la ciutat en exposicions d'art català. (*A. Maseras*)

Abril 1932. Importància d'unes troballes arqueològiques al costat de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. (*Samuel Navarra*)

Juny 1932. Inauguració del bust en homenatge al Mestre Nicolau, en record a la seva contribució a la música catalana.

Juny 1932. Catalogació de les obres del museu del Cau Ferrat per poder-lo obrir permanentment al públic i sobretot pels turistes. La capella de Santa Àgata[253] també serà convertida en museu.

Juliol 1932. Restes arqueològiques trobades al turó de la Rovira.(*Samuel Navarra*)

Juliol 1932. S'inaugura l'Exposició de Primavera del 1932 dedicada a l'art i es comenten les obres més representatives.(*Daniel Orfila – Branguli*)

Juliol 1932. Creació d'una exposició en homenatge a Santiago Rusiñol, amb les seves millors obres.

Setembre 1932. La Junta de Museus compra la col·lecció d'art del Sr. Plandiura.(*J.F. Rafols – Vidal*)

253 (M.H.A./R.O. 02-06-1866. R-I-51-0005)
Capella d'estil gòtic i d'una sola nau erigida sobre l'antiga muralla romana. L'inici de la seva construcció data de principis del s. XIV. Conserva un retaule que constitueix una de les peces més notables de la pintura gòtica catalana.

Setembre 1932. Degut a la gran producció artística de Barcelona s'obren dues sales noves: la Sala Avinyó i la Sala Emporium. (*Brangulí*)

Octubre 1932. S'anuncia la creació del nou Museu Arqueològic de Tarragona. (*Octavio Miret*)

Desembre 1932. Descripció de les façanes d'alguns edificis de la Rambla de les Flors i les pintures del Palau de Comillas. (*A. Maseras*)

Monuments:

Gener 1932. Fotografia del santuari de Bellmunt del Ripollès. (*Jaume Morell*)

Gener 1932. Es presenta una fotografia de Santes Creus. (*Jaume Morell*)

Maig 1932. Descripció de la nova capella pel Sant Crist de la Catedral de Barcelona. (*J. Selva*)

Maig 1932. Fotografia de Santa Maria del Mar. (*Raymundo Costa*)

Maig 1932. La monumentalitat de la Sagrada Família i la continuïtat de les obres, explicant-ne alguns detalls.

Juny 1932. L'article dóna a conèixer diverses capelles de Barcelona, i n'explica algunes característiques. (*Antonio Rue Dalmau*)

Juny 1932. L'església parroquial de Gausachs com a monument. (*Rosendo Vilalta Abella*)

Agost 1932. Sitges acull un monument en honor a Santiago Rusiñol.

Octubre 1932. Inauguració d'un monument d'homenatge al compositor català Garreta a Sant Feliu de Guíxols.

Novembre 1932. Un nou monument a Maragall és inaugurat a Olot.

Novembre 1932. Història, elements arquitectònics i elements esculturals destacats de la Plaça de Medinaceli. (*L. Bertran Pijoan*)

Novembre 1932. Gran riquesa del patrimoni de Lleida i salvació d'un monument arquitectònic: la Paheria. (*Octavio Miret*)

Novembre 1932. Descripció de les muralles de Girona, com també altres monuments de la ciutat. (*Carlos Rahola*)

Novembre 1932. L'article destaca la bellesa monumental de Montblanc.

Desembre 1932. Fotografia del monument a Verdaguer.

Desembre 1932. Fotografia del monument a Colom i la torre Jaume I.

Imatge:

Febrer 1932. Importància històrica i artística de les Drassanes. (*Octavio Miret*)

Juliol 1932. Fotografia del monestir de Sant Pere de Camprodon presentada al concurs de la SAF.

Octubre 1932. Els premis anuals que l'Ajuntament dóna a edificis pel seu gust arquitectònic i artístic. (*Sagarra*)

Analisi dels articles any 1932

L'any 1932, Alfons Maseras, en el número d'abril, corresponent al número 250 de la revista, escriu un llarg article panoràmic de la situació de l'art i les sales d'exposicions a Barcelona[254]. L'article, intitulat Las Salas de Exposiciones de Arte de Barcelona, afronta la qüestió de si és pot parlar d'un art pròpiament català. Segons Maseras, la crítica reconeix un art genuïnament català, amb certes influències franceses i diferent de l'art espanyol per l'aportació de "serenitat i claredat". Barcelona, privada de la celebració d'exposicions oficials que havia organitzat anteriorment l'Ajuntament, ha vist créixer un buit perjudicial per a la ciutat, tot i que Maseras considera que està assegurada la represa d'aquestes manifestacions. Presenta un itinerari de galeries d'art per tal d'oferir al foraster la possibilitat de veure i valorar amb la seva mirada la producció i la qualitat de l'obra que s'ofereix en aquests establiments.

254 L'article ocupa quatre planes senceres, de la 99 a la 103 del núm. 250 de *Barcelona Atracción*.

Les galeries de Barcelona, diu, són poc nombroses i caldria parlar de tots els establiments en particular per oferir al visitant un itinerari dels santuaris de l'art, on el foraster podrà percebre per sí mateix la producció artística autòctona, el gust i les tendències imperants.

Masseras cita la Sala Petritxol, la Sala Parés (coneguda també per Establiments Maragall), valorant el fet de ser una sala emprenedora que dona cabuda a artistes com Martí Alsina, Vayreda, Brull, Pellicer, Rusiñol, Urgell, Tamburini, Nonell, etc. Fins a principis de segle, la Sala Parés concentra gran part del moviment pictòric i escultòric de Catalunya.

El 1925, els Establiments Maragall adquireix la Sala Parés i alterna els noms de prestigi consolidat com Rusiñol, Casas i Clarassó, Mir, Joan Colom, Meifren, Galwey, Llimona, alternant amb els artistes de l'art més modern com Sisquella, Mompou, Humbert, Benet, Serra, Domingo, Camps, Ribera, Campeny, etc. El mateix article del mes d'abril del 1932 subratlla el rol de difusió internacional de l'art català que es fa des de la Sala Parés. La Parés organitza exposicions i deixa dipòsit d'obra a París, Londres, Brusel·les, Berlín, Nova York i d'altres ciutats estrangeres.

La Sala Parés funcionava amb contractes d'exclusiva d'alguns artistes, editant llibres d'art, i portant a terme un projecte molt més ambiciós amb la celebració d'activitats paral·leles. La Parés, diu Masseras, és una de les sales més importants no només de Barcelona, sinó també a la península.

Les *Galerias Layetanas* són a la part nova de la ciutat. El precedent de l'establiment fou la botiga d'objectes artístics "La Cantonada", que s'inaugurà el 1915 amb una exposició de Prudenci Bertrana. La inauguració de les G.L. coincideix amb un gran moment de renovació de l'art. Els crítics Joaquim Folch i Torres, Román Jori, Francesc Pujols i Xavier Nogués a través de la revista Vell i Nou, aportaran les coordenades necessàries per a entendre, segons Masseras, aquest moment de l'art català. Alguns dels artistes que han exposat a les Galeries Laietanes són Hermen Anglada, Ramón Casas, Galwey, Ricard Canals, Oleguer Junyent, F. Alvarez de Sotomayor, Meifren, Mir, Nestor F. De la Torre, els germans Zubiaurre, Laura Albéniz, D. Baixeras, A. De Cabanyes, Manuel Humbert, Iu Pascual i Josep Maria Sert. L'article també cita els escultors Josep Llimona i Clarà. Mr. Deering va adquirir diverses peces a les Galeries Laietanes, per a dotar artísticament la galeria Mar i Cel de Sitges[255].

255 Aquesta informació és interessant perquè interessa directament al turista, aquest sí, coneixedor de Sitges.

Més endavant, l'article fa referència a la Casa Busquets i la Casa Badrines, ambdues premiades a l'Exposició d'Art Decoratiu de París. La segona, va ser inaugurada, entre d'altres per Torres-Garcia. Alguns dels artistes que hi han exposat són: Grau-Sala, Commelerán, Llauradó, Opisso jr., Ripoll i Guerin. Feliu Elies hi va donar una conferència sobre l'art extrem-oriental en ocasió de l'exposició de la col·lecció privada del Sr. Fabré i Oliver. Altres sales nomenades són la Pinacoteca, el Saló Rovira, la Sala Barcino, la Llibreria Catalonia, el Camarín y la Sala Syra. De totes elles, se'n parla per alguna notícia especial i se situen en el carrer i número que ocupen per facilitar al lector la ubicació física de cada una.

L'articulista considera que no cal allargar el nomenclàtor d'establiments que resultarien contraris a l'esperit de sistematització i síntesi que necessita el turista, però sí que vol destacar que Barcelona és una ciutat que està cada dia més ben posicionada en l'imaginari artístic i turístic. L'últim paràgraf de l'article de l'abril de 1932, titulat *Las salas de Exposiciones de Arte de Barcelona* és una mescla de convenciment i desig, de realitat i d'ideal, i el subjecte destinatari del text seria indistintament el viatger i el ciutadà barceloní. Repeteix que Barcelona és una ciutat d'art i un centre artístic de gran importància que comença tot just a ser coneguda a l'estranger. El col·leccionisme creixent i el floriment de les arts decoratives certifiquen el creixement de les elits interessades en el foment de l'art.
Ja diu l'autor que a Barcelona no li serviria de res ser "arxiu de cortesia", segons la frase cervantina si nó pogués oferir al visitant, al costats dels hotels i de les múltiples atraccions, "quelcom de més espiritual, quelcom que emani directament de l'ànima, un imponderable com l'art propi".

Octavi Miret firma en el número de maig, el 251, un article dedicat a Ramon Casas, després de la seva mort el 29 d'abril. L'article, amb nou imatges, vuit fotografies de Vidal i Serra i un dibuix, autoretrat de l'artista, il·lustren el text. Miret glosa la figura de Casas com a artista, com a artífex de la posada en valor, juntament amb Mr. Deering, de Tamarit i del Maricel de Sitges. Ramon Casas, és l'artífex en solitari de la recuperació de Sant Benet de Bages. Independentment de la fortuna crítica que assoleixi Casas, l'haver salvat Sant Benet l'honora com un gran patriota. Miret valora més el Casas benefactor que el Casas artista. O dit d'una altra manera, entén com a valor indiscutible l'acció d'haver salvat Sant Benet de la desaparició física i deixa oberta al futur la possibilitat que Casas obtingui el reconeixment social a la producció pròpia.

Y por fin, gracias a sus aficiones artísticas, a su pura sensibilidad, acuciada por un ferviente patriotismo, que le hacía amar entrañablemente los monumentos históricos y artísticos de su país, las ruinas del viejo monasterio de San Benet de Bages, que corrían peligro de desmoronarse totalmente, fueron también definitivamente salvadas.

El monasterio de frailes benitos, que se halla en un sitio de privilegiada belleza, a poca distancia de Manresa, es una de nuestras más preclaras joyas arquitectónicas y uno de nuestros más antiguos monumentos arquitectónicos, estudiado con singular atención por los mejores historiadores del arte catalán. […]

Pues bien, esta construcción, que había pasado a propiedad privada, que no contaba ya con la atención oficial y que corría el peligro de ser baja en el patrimonio artístico de la nación, la adquirió Ramón Casas y la restuaró inteligentemente a sus expensas, con lo que ha brindado también, al interés que Cataluña puede merecer al forastero, otro elemento de señalada importancia.
He aquí la estela que deja la vida de un artista, la cual si no tiene un valor intrínseco superior a su obra de pintor, es por lo menos aprovechable desde un punto de vista patriótico, que, en este caso, es por consecuencia un punto de vista turístico.[256]

Una notícia del mes de juny, corresponent al número 252 i signada per Daniel Orfila, informa de la celebració d'una reunió a Barcelona, una reunió preparatòria abans del Congrés d'Urbanisme convocat a Moscou. Els arquitectes arribats a la ciutat els darrers dies de març van ser Breuer d'Hongria, Steiger i Giedion de Suissa, Gropius i Creuer d'Alemanya, Pollini d'Itàlia, Le Corbussier de França, Weissmann de Iugoslàvia, Bourgeois de Bèlgica, el President del Congrés van Eesteren, d'Holanda, García Mercadal en representació de Madrid i Sert de Barcelona. Van ser rebuts per l'Alcalde, Sr. Aiguader a l'Ajuntament i pel President Macià al Palau de la Generalitat el dia 30 de març al matí. La notícia que recull *Barcelona Atracción* és extensa i desprèn tota ella entusiasme i il·lusió. Aquesta visita a Barcelona de Le Corbussier té relació directe amb l'anomenat Pla Macià, que es va fer visible a partir de dues propostes significatives, la primera, urbanitzar la ciutat a partir de grups d'habitatges circumscrits en unes illes d'una mesura corresponent a sis vegades l'illa del Pla Cerdà, per tant més grans i amb suficients serveis a cada una d'elles; la segona, corresponia a una operació de cirurgia en profunditat al centre històric, tant del Raval com del barri de la Ribera amb l'objectiu d'aconseguir dins el barri vell, condicions d'habitabilitat, salubritat i higiene al nivell de la nova arquitectura i la nova urbanització: sol, aire net, aigua corrent freda i calenta, escales amples, ascensors, etc. *Barcelona Atracción* destaca les intervencions de Le Corbussier i de Gropius, a l'article publicat al número 252 de la revista i corresponent al mes de juny de 1932 sota el títol "El CIRPAC en Barcelona":

El mismo día, dio una conferencia en la Universidad Industrial M. Bourgeois sobre "la Habitación Económica"
El ilustre arquitecto Le Corbussier, que ya había visitado Barcelona en 1928, disertó ampliamente sobre las directivas del urbanismo moderno, el 31 de marzo en el Salón de Ciento, con asistencia del Alcalde.[...]

256 Miret, O. (1932) pp. 131-135.

"El Urbanismo moderno tiene por piedra angular la libertad individual"; éste es el lema que encabeza la respuesta presentada por el ilustre arquitecto al cuestionario de 35 preguntas formulado por el Ayuntamiento de Moscú a cada uno de los delegados del Congreso.[...] Le Corbussier hizo un cuadro completo de la ciudad moderna del porvenir que él llama "radiante" porqué sus moradores, aislados de todo ruido, respirando aire sano continuamente renovado, a cubierto de las inclemencias atmosféricas, disfrutando de la luz y del sol sin restricciones, sintiéndose, en fin, libres de los peligros que acechan al transeúnte, estarán, y no sin razón "radiantes" de felicidad. Esta conferencia fue transmitida por la radio.[...]

Walter Gropius no quiso dejar la ciudad sin conocer los centros intelectuales más selectos y ofrecerles unas muestras de su preclaro talento. En el Conferentia Club, el día 2 de abril, a las siete de la tarde y ante un auditorio numeroso, desarrolló el tema de la Arquitectura Funcional, empleando el idioma castellano para su disertación. La época arquitectural anterior a nosotros supedita la construcción al sentimiento, al estilo, a la ornamentación, olvidando las funciones propias de toda arquitectura. Nuestro tiempo al superar a todos los ismos siente un vivo anhelo de formas nuevas y prepara una nueva época en que la arquitectura encuentra su razón de ser, no en sí misma, sinó en la función a que va destinada.[...]

Cuando Cataluña se dispone a seguir nuevos derroteros que habrán de conducirla a una mayor prosperidad, el ejemplo de lo que realizan los países occidentales para resolver el pavoroso problema de la vivienda en las grandes aglomeraciones urbanas, es sin duda alguna, aleccionador y los numerosos visitantes de toda condición y clase que desfilaron por los subterráneos de la plaza Cataluña hacen esperar que las enseñanzas de esta exposición modelo no serán desaprovechadas.[...]

Basándose en las ponencias del Congreso Internacional de Arquitectura Moderna celebrado en Bruselas en 1930, el C.I.R.P.A.C saca de la Exposición de Proyectos de Parcelación Racional las conclusiones que a continuación transcribimos:[...]

Precisamente el estudio de la ciudad funcional en todos sus aspectos habrá sido el tema básico de las sesiones del ya mencionado Congreso de Moscú, como lo fue en 1929 la Vivienda Mínima (Frankfurt), y en 1930 la Parcelación Racional (Bruselas)[...]

No podemos terminar estas líneas sin referirnos a un hecho altamente halagüeño para nuestra ciudad. Los arquitectos catalanes que integran el G.A.T.C.P.A.C. adheridos al C.I.R.P.A.C habrán presentado al Congreso de Urbanismo de Moscú un proyecto de urbanización de la Barcelona futura, según las normas de la ciudad funcional que, por no estar aún terminado, no pudo figurar en la Exposición de Proyectos[257]

Según nuestras noticias, dicho estudio es realmente interesante. No se trata de nada teórico o irrealizable, sinó de un plan de conjunto que, respetando lo que hay ya edificado, establece nuevas normas para el ensanche de la ciudad hacia el llano del Llobregat. El actual barrio del puerto sería en lo futuro la zona comercial, con grandes edificios para oficinas. La calle de Aragón, considerablemente ensanchada, habría de encerrar la red ferroviaria. Las manzanas de construcciones de nuestro ensanche ya no serían cuadradas, sinó rectangulares en proporción de dos por seis. El aeropuerto quedaría emplazado a orillas del Besós, cerca de las estaciones-término de ferrocarril y en sitio diametralmente opuesto a su emplazamiento actual.

257 Es refereix a una mostra d'arquitectura que es va celebrar a partir del primer d'abril en el soterrrani de la Plaça Catalunya d'estudis de parcel·lació racional a diverses ciutats modernes .

Ni que decir tiene que en el proyecto se propone la urgente demolición de algunos distritos faltados de las más elementales condiciones de salubridad, los cuales serían sustituidos por las nuevas zonas del ensanche. Es probable que después de presentado en Moscú, el G.A.T.C.P.A.C. eleve dicho proyecto al Ayuntamiento de Barcelona, como una ponencia susceptible de realización después de introducir en ella las modificaciones que las circunstancias aconsejaran.

La notícia de la negociació i final adquisició per part de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de la col·lecció Plandiura, publicada en el número de setembre, interessa la Societat perquè fa créixer el recurs cultural i artístic pel públic turístic i de fet, fa Barcelona més competitiva en l'imaginari del turisme cultural. A favor dels museus de Barcelona, amb l'adquisició de la col·lecció, la Junta de Museus, presidida en aquest moment per Josep Llimona i el director general Joaquim Folch i Torres van ser els encarregats de negociar amb Lluís Plandiura la compra de la col·lecció. En ser coneguda per la premsa aquesta operació, l'opinió pública es dividí entre partidaris i detractors.

Entre los ejemplares arquitectónicos, que la colección Plandiura contiene, destaca un capitel románico procedente de Oropesa en el cual se representa la Huída a Egipto de la Sagrada Familia. Las series escultóricas empiezan con doce figuras recogidas en las tumbas cartaginenses de Ibiza y sigue con las obras románicas, formada por dos frontales de altar del siglo XII, uno de ellos recogido en Tahull y el otro en Bohí[258] […]

La Generalitat de Cataluña y el Ayuntamiento de Barcelona, acordando adquirir la colección Plandiura han cumplido una alta y patriótica misión.
En estos instantes, de verdadero interés político, han hecho para la futura Cataluña tanto o más que los legisladores; han perfeccionado el alma de nuestro pueblo. Con lo que había en los Museos y lo que habrá, con la colección Plandiura, será posible conocer perfectamente lo que es Cataluña.
Para conocer la pintura de los siglos XV y XVI es preciso visitar el Museo del Prado. Para conocer la pintura románica y gótica, será preciso venir a Barcelona. ¿Es poco esto para España en general?
Pensar que la colección Plandiura podía desaparecer de Barcelona, como Atracción de Forasteros, nos espanta. Tal vez era cuestión de cerrar las puertas. ¿Cómo hubiéramos explicado a las generaciones venideras nuestra conducta? No habría explicación posible.
Es preciso imaginarse, sin embargo, lo interesante que resultará ahora nuestro Museo, mejor dicho, nuestros Museos.
¿Qué es una gran ciudad, incluso monumental, sin Museos?
Un cuerpo, un hermoso cuerpo, sin alma: gracias a este esfuerzo económico de nuestras dos más altas corporaciones, hemos reintegrado a su lugar el alma de Cataluña. El interés turístico de Cataluña y de Barcelona, en particular, ha mejorado muchísimo, es completo.
El esfuerzo económico que representa la adquisición: siete millones de pesetas, ya está compensado; tenemos lo que no podíamos dejar de tener para ser un pueblo digno y civilizado.

258 Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 255: pp. 179-181.

A las cosas se les ha de dar un valor, y el hombre, aún se contenta con dinero para ceder al fin y al cabo lo que no tiene precio: el decoro de una raza. [259]

Van pagar set milions de pessetes, del 1932, una quantitat important però que tal i com diu M.R. (Manuel Ribé), la societat civil catalana haurà d'adreçar preceptivament l'agraïment a la Generalitat i a l'Ajuntament. Encara que amb dificultats, les institucions han fet el que les generacions futures agrairan i valoraran justament. Tota la col·lecció ara serà pública, i el poble les podrà mirar, ensenyar i guardar, és a dir, conèixer, difondre, inventariar i conservar. L'adquisició de la col·lecció Plandiura comporta, en termes turístics, tenir un recurs artístic ja que és la col·lecció de pintura romànica més important del món. Això permet situar en l'imaginari turístic d'Europa una Barcelona líder en aquest període i praxis artística. L'itinerari de posada en valor d'aquest concepte és molt desigual, i avui, segons els resultats de les enquestes a turistes que publica anualment Turisme de Barcelona, el coneixement del valor de les col·leccions del MNAC per part dels turistes enquestats és superficial i insuficientment valorat[260].

Les notícies que volen suscitar admiració respecte al desenvolupament de la ciutat i a les seves dotacions, continuen sortint regularment. De les reformes fetes a la Casa de l'Ardiaca de Barcelona hem recollit dues notícies:

Decíamos entonces que el vetusto Palacio de los Virreyes, une a la sobria ponderación característica de la arquitectura catalana, la insuperable elegancia del mejor estilo renacimiento. Al visitante que ha paseado por las callejuelas de esta parte más antigua de la ciudad, después de admirar el ábside de la basílica barcelonesa le sorprende la visión de un palacio que, por su estilo, contrasta armoniosamente con las edificaciones, en su mayor parte medievales, que le rodean. Si la fachada del edificio causa admiración, el patio resulta simplemente delicioso, y el tranquilo recogimiento que en él se respira da a entender que es aquella una mansión reservada al estudioso. En efecto. Lo que fue palacio del Virrey de Cataluña desde los tiempos del César español, alberga en la actualidad el Real Archivo de la Corona de Aragón, uno de los más importantes de Europa por el número y la calidad de los documentos en él custodiados.[...]

La puerta aunque pequeña, es ya un dechado de arte renaciente, en el interior. Entre un arte gótico que fallece y las añoranzas de un renacimiento que ya arraiga, es de admirar una construcción delicadísima del período de transición arquitectónica al alborear la centuria decimosexta. Del primer estilo hay ventanales de una ojiva decadente que son los que recaen a la galería y al deslunado interior; mas los arcos rebajados pseudogóticos del pequeño patio claustral de la fuente, obra posterior de imitación como ya hemos dicho; mas la arquetería del desván que se halla bajo saliente voladizo del tejado. Y del arte que nace vemos, además de

259 Op. Cit. (1932) Septiembre, núm 255: pp. 265-266.

260 No tenim constància que s'hagin desenvolupat polítiques concretes per lograr que el Mnac ocupi en la consciència del turista potencial i del real el lloc que li correspon atenent el valor de les seves col·leccions d'art.

las puertas y balcones, todo el aspecto externo del edificio que es de sencilla sillería labrada y sobria ornamentación; mas los severos artesonados y otros detalles interiores.

La nota poética la constituye el antedicho patio rodeado de arcadas con la románica fuente central. En un ángulo aparece la escalera descubierta de pétreos peldaños que da acceso a la galería alta rodeada de balaustradas y a la cual recaen los artísticos ventanales multilobulares. Ahilantada palmera, sarmentosos rosales, y enmacetados geráneos, completan el ornato de la robusta casona que guardadora de la historia de la ciudad documentada en los amarillentos pergaminos de sus archivo, rememora el antiguo esplendor de la casa del arcediano restaurada en su máxima belleza.[261]

A través de la referència de les obres de la Sagrada Família, constatem el valor turístic del Temple de forma ininterrompuda. A més, Maragall va escriure l'elogi al Temple[262]. Juntament amb els artistes, pintors i escriptors, la ciutat de

261 Sarthou, C. (1932). *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 249: pp. 67-69.

262 Text de Joan Maragall "A la Sagrada Família"

Allà a la Sagrada Família, hi passen coses admirables. Al redós d'aquelles pedres ja miraculoses, s'hi congria un món nou: el món de la pau. No sé que ho fa que així que s'entra en el clos, del temple, que encara no és temble (sic) i és tant gran, us entra una forta humilitat, i pau i alegria amb ella. Hi trobeu uns vellets que prenen el sol i unes criatures que juguen entremig dels correus que han d'ésser (sic) alçats a bastir aquella meravella, mentre pels aires sona invisible el treball del martell i la escarpa, humil també sense ràbia ni febre, casi piadós, entre els cants dels ocells que nien a dalt de les agulles. I el sol toca per tot: i el cel blau és el fons del brodat dels finestrals del llens de paret que s'alça bellament inacabat, i és la volta grandiosa… Allò és una catedral oberta que sembla que vulga abraçar tota la ciutat; i els qui s'acosten als braços oberts dels murs, ja senten el calor de l'abraçada[...]

Sembla que aquells murs, en comptes de cloure's s'hagin d'anar estenent, estenent, com un obrir de braços interminable, a llevant, a ponent, a la ciutat, als pobles, al mar, a les muntanyes, amb un anhel d'amor sens fi. I que, a mesura que s'obrin, tot el que abarquin, s'ha d'anar tornant amorós i bo com aquells vellets, que ara s'hi arrebossen ja, prenent el sol, i les criatures que hi juguen, i els treballadors que fan sonar el martell i la escarpa dolçament, allà dalt, entre vols d'ocells.

Per què no hi aneu allí vosaltres[...]

tothom? Aneu-hi, aneu-hi, sovint. Hi trobareu un home barba-rós que us parlarà de coses meravelloses: no de coses noves, sinó de la meravella que no sabíeu de les coses sabudes. Perquè res de nou hi ha sota el sol, però tot és sempre nou si bé es mira: tot es inesgotable als ulls contempladors i humils, i aquell home ha contemplat molt amb humilitat, i la seva paraula té la fragància de l'ésser de les coses.

Ell treballa allí amb els seus deixebles (i qui sap si l'últim manobre que fa el morter és el primer dels seus deixebles), i el seu treball és aquell gran mur que s'alça lentament al sol; transparentant el cel blau pel brodat de les finestres i animant-se amb visions que semblen anar-se desemboirant del massís del mur, prenent figures de plantes i de flors i de fruites i de bèsties, figures humanes que es desvetllen del son espès de la pedra i avancen les faccions, contretes ja per l'esforç de la paraula que volen dir.

I aquest mur, alçant-se i estenent-se lentament en l'espai com uns grans braços que s'obrissin interminablement en els segles, és l'obra d'aquells homes que treballen allí humilment, el mestre com l'últim manobre. I el mur potser no és més que el símbol de la obra llur, la obra de l'amor que ve del fons dels somnis del (sic) esperits: que s'acosta, que s'acosta amb els braços oberts i la boca anhelant: que sembla que ja sia aquí i mai hi és prou[...]

En el fons dels ulls blaus del mestre de cases barba-rós jo hi he vist fulgurar resplendors del gran incendi, i la seva paraula humil ja en duia més d'una ardent alenada; i en els fronts pensatius dels seus deixebles silenciosos, s'hi reflexa com una gran llum llunyana; i el gest (sic) pacífic de últim manobre, designa que ell més que tots se sent germà amb el mestre; i en els vells que prenen el sol entre els correus, i en les criatures que hi juguen refiades, i en els homes de bona voluntat que entre ells passen meditatius, i en l'esguard encantat enlaire de la que esdevé a passar per aquells volts, jo hi sento, hi sento que quelcom de gran s'està fent en la ciutat nostra, que la gent de la ciutat no s'ho pensa[...]

Barcelona va ser glossada i se'n feu una publicació en motiu de l'Exposició Universal del 1929.

Las obras de Gaudí han llegado a constituir una nota sobresaliente de Barcelona. Su originalidad podrá merecer todas las opiniones críticas que se quiera. Pero siempre quedará para la admiración de propios y de extraños la extraordinaria personalidad de un creador excepcional.
Hoy no puede citarse en el extranjero el nombre de nuestra ciudad sin recordarse los edificios que en ella levantó Gaudí y principalmente el famoso Templo Expiatorio de la Sagrada Familia. No es aventurado asegurar que su imagen ha sido el recuerdo más acusado que de nosotros se ha llevado la mayoría de cuantos turistas estuvieron en la ciudad condal.
La fachada del Nacimiento es una obra de arte portentosa. La altura de las agujas, ya terminadas, es realmente extraordinaria. En la cripta, que se utiliza para iglesia parroquial pueden admirarse diversas producciones de nuestros más afamados escultores.[…]

Maragall dedicó a esa obra uno de sus admirables escritos. Su alto espíritu de poeta le hizo ver en ella un nuevo valor de belleza, independiente de la creación exclusiva de Gaudí. La belleza de su tragedia; de la tragedia de estar constantemente en construcción, de no llegar a acabarse nunca, de no conseguir la plena realidad de lo que el genio de su autor concebiera.
Quien sabe si la sorpresa que produce la obra y la fama que ha conquistado se deben a esa circunstancia atisbada por los ojos del poeta! ¿No se ha dicho que la Venus de Milo sería menos bella con los brazos que le faltan? El 19 de marzo último cumpliéronse cincuenta años del comienzo de esas obras, y al paso que van faltan todavía muchos más para terminarla definitivamente. Ello ha dado lugar, como es natural, a numerosas lamentaciones públicas. Añadamos a ellas sinceramente la nuestra.
No podríamos defender con lógica la conveniencia de que continuen indefinidamente en suspenso estas obras de construcción. Sin embargo, evocando las palabras de Maragall conseguiremos ahogar la tristeza o el pesimismo que este estado de cosas pueda producirnos. Porque es posible que el encanto inefable del "temple inacabat" se esfumara el día en que consiguiera una realización definitiva.[263]

La celebració dels actes de celebració del centenari de la mort de Goethe a Barcelona es feu amb un programa d'actes amb la participació de moltes i diverses entitats cíviques. *Barcelona Atracción* dedica 5 planes de la revista número 252, de juny de 1932 a aquest esdeveniment. Maragall havia escrit, trenta anys abans, una valoració de la figura i del llegat de Goethe en el panorama europeu:

Por eso, por poseer un sentido optimista trascendental de la vida, Goethe es, como quizás ningún otro grande artista, un perpetuo educador. No un inflamador de muchedumbres que

---

Aneu-hi, aneu-hi tots a cercar-ne el pressentiment. Però, no; si no us sentiu plens de puresa, no hi aneu, que no el trobaríeu. Si heu d'anar-hi amb esperit de vana curiositat, amb esperit de moda, amb esperit de diletantisme, no hi aneu, jo us ho prego, que no n'hauríeu cap bé i podríeu fer-li un gran mal. Hi vagi sos aquell que, en el fons de l'ànima, se sentí germà de l'últim manobre i disposat per ajudar-lo a remenar el morter[...].
Joan Maragall
[...].L'arquitecte de la "Sagrada Família" és el senyor Gaudí.
263 Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 251: p. 152.

canta la libertad dentro de un partido político como Víctor Hugo o Lamartine, por ejemplo, o un poeta a la moda de una época como Byron, sinó un educador perpetuo que abarca la totalidad de la vida y tiene constantemente los ojos abiertos y fijos en la lontananza hacia donde la humanidad camina. Por esto Goethe es hoy más moderno que en su tiempo y mañana lo será tal vez más que hoy; por esto cada generación querrá pagarle su tributo y todo el mundo se asociará en espíritu al que el dia 28 de este mes quiere rendirle Alemania.[264]

Daniel Orfila considera quasi excessiu el culte que s'està rendint a Goethe però vist que a la societat i els mitjans de comunicació de Barcelona s'ha escrit i s'ha celebrat tant l'artista, *Barcelona Atracción* vol fer participar als seus delegats i lectors d'aquesta informació oferint-los un resum dels actes més importants. Abans però, Orfila explica que Catalunya cerca en el seu destí com a poble a la llum de la pau i del progrés i que Goethe, en aquest context, ofereix llum a tota Europa. Els actes principals que figuren en l'article són la conferència del Dr. R. Seyfang a la Deutsche Schule, sobre Faust; les lectures públiques col·lectives que el Dr. Supprian, director del Centre d'Estudis Alemanys i d'Intercanvi, va organitzar durant febrer i març; el patrocini de la revista Àgora i el diari Solidaritat Obrera de dues conferencies de R. Diego Ruiz sobre l'Anti-Goethe[265]; les recepcions tingudes en els salons d'actes del Rectorat de la UB, els concerts i les representacions, figuren entre el que més destaca la revista *Barcelona Atracción*.

La liederista Conchita Callao cantó tres canciones de Mompou, Pahissa y Morera con letra de Goethe traducidas al catalán por Ana Maria de Saavedra, Lleonart y Manent.

En el programa que se habia repartido figuraba, artísticamente impreso, este epigrama inédito de José-María López-Picó:

Perquè obeeixi ta figura,
quan vagis a la Vall de Josafat,
i el nom escaigui a la natura,
caldrà que et cridi:-Curiositat!
L'Àngel que als altres digui: -Eternitat!-[266]

L'Associació Kothurn va representar a l'Orfeó Gracienc, escenes del Faust, en alemany, amb un repertori en el qual els actors i escenògrafs, van arribar a produir efectes "bellíssims". La colònia alemanya de Barcelona tributà un homenatge a Maragall el dia 22 de març a la Ciutadella. El Dr. Seyfang, director del Col·legi Alemany, va subratllar les relacions espirituals entre Alemanya i Catalunya, llegint finalment un poema inèdit de R. Llates. En aquest acte,

264 Op. Cit. (1932). Junio, núm. 252: pp. 182-186.
265 Orfila anomena a R. Diego Ruiz el Marinetti espanyol. Prudenci Bertrana va inspirar-se en ell per al llibre, Jo, memòries d'un metge filòsof.
266 Op. Cit. p. 183.

intervingueren Bosch i Gimpera, i Valbuena Prat i el conseller de cultura de la Generalitat, Ventura Gassol. El mateix dia 22, l'escola suïssa i l'ateneu politechnicum van fer les seves celebracions. Carl Vossler, professor a la Universitat de Munich va fer una conferència al Saló de Cent de l'Ajuntament amb presència de l'Alcalde Aiguader i de Gassol, Bosch i Gimpera, Anguera de Sojo i Xrau, entre d'altres. L'Ateneu Enciclopèdic popular, va celebrar també un cicle de conferències a càrrec d'Ambrosi Carrión, Ramon Masriera, Adrià Gual i Josep Peronella. A Girona, el 4 d'abril, en el saló d'actes de l'Ajuntament, Vossler va pronunciar una conferència sobre l'obra de Goethe. A Lleida, el 5 d'abril, en el saló de sessions de la Comissaria de la Generalitat i amb les autoritats locals, el Comitè gestor del Centenari i diverses representacions de les entitats patrocinadores, van celebrar un acte en el que intervingué altra vegada Vossler. Aquí es fallà el premi convocat per el Comitè Hispano-Alemany sobre l'influència de Goethe a la literatura catalana. Va guanyar Manuel de Montoliu. Serra Hunter, rector de la UB, va donar una conferència a la segona quinzena d'abril a Lleida sobre Goethe, establint dos paral·lelismes un entre Goethe i Sant Agustí i l'altre entre Goethe i Plató. A Manresa, Figueres, a les escoles municipals d'ensenyament primari i secundari de Barcelona, entre d'altres, també es van celebraren diversos actes alternant les conferències, els concerts i les representacions teatrals.

Sea como sea, es un hecho que el centenario de Goethe en Cataluña ha adquirido tal relieve que *Barcelona Atracción*, atenta a consignar los más tenues latidos de nuestra urbe, no podia pasar por alto estos actos conmemorativos. Reseñarlos objetivamente y apuntar los trazos más interesantes de cada uno, he aquí nuestro propósito al escribir este artículo.
Todos los actos conmemorativos que se han celebrado y aún falta por celebrar, están patrocinados por la Universidad de Barcelona que, a través de su Facultad de Filosofía y Letras, ha organizado un Comité Gestor del Centenario en Cataluña y Baleares.
Este comité lo constituyen prestigiosos elementos universitarios y representaciones del Colegio Alemán, Comité Hispano-Alemán, Deutscher Gesangverein, Centro de Estudios Alemanes y de Intercambio y Asociación Cultural Der Kothurn, de nuestra ciudad. Después de laboriosas gestiones, ha sido posible constituir distintos comités locales en Gerona, Lérida, Figueras, Palma, etc. Que amplifican el radio de acción del Comité gestor y le permitirán organizar actos conmemorativos en todo el territorio de su jurisdicción[267].

Un altre aspecte que *Barcelona Atracción* va treballant en cada número és la sèrie intitulada *Lo que queda de los antiguos gremios barceloneses*. Es tracta de tornar a posar en valor per al turisme el que queda del saber fer medieval, en la Catalunya moderna. En aquest cas el text parla de la seu del gremi de teixidors de vels.

Este edificio es un notable ejemplar del arte barroco barcelonés que ostenta algunos detalles decorativos y escultóricos de influencia francesa de estilo Luis XV.

267 Op. Cit. pp. 182-186.

La aplicación de esgrafiados en los paramentos de la fachada constituye una nota típica de la época de Barcelona y son los mejores sin duda y los más bien dibujados de cuantos se han hecho en Barcelona en los siglos XVI y XVIII. Es interesante notar que las figuras tienen ficción corpórea, por medio del claro oscuro formado por rasgos de estilete.

El grupo escultórico del ángulo del edificio se sabe de cierto es obra de Juan Enrich y por tanto no se puede abandonar la idea de que esas figuras grandiosas, que lo son aún más por su estilo artístico fueron dibujadas por aquel artista, el más majestuoso de entre todos los de su tiempo[268].

Tal i com hem explicat abans, la vocació de la revista, de forma permanent és proposar una sèrie de sortides per Catalunya que acompleixen la doble finalitat de, per un costat, dotar Barcelona ciutat d'un cos radial capaç de descongestionar l'experiència del turista urbà i per l'altre, complementar a través de la producció monumental i artística els recursos de Barcelona ciutat. Dit d'una altra manera, valorar l'espai territorial i valorar la producció artística per al turisme.

Muchas son las cosas dignas de ser vistas en Vich, aparte las mencionadas, entre las cuales descuella La Catedral, comenzada a fines del siglo VXIII por el Obispo Hortalejo, fábrica de bello estilo neoclásico y de tres naves que contiene un riquísimo retablo gótico, labrado por Pedro Oller (1418-1422): su fachada es de severas líneas. Son notables también la reja del Altar Mayor; el Coro, por su bien labrada sillería; la severa Sala Capitular, resto único de la Seo Gótica; la Urna que guarda los restos de san Bernardo Calvó, obra de riquísima labor; el Claustro románico en su planta baja y de ojivas floridas en la alta, en cuyo centro se levanta el sencillo monumento a Balmes; una curiosa ara romana conservada en la parte oeste del claustro; varas sepulturas de alabastro y piedra pertenecientes a los siglos XIV y XV, y la moderna del Obispo Torras y Bages. Recientemente ha sido decorada con magníficas pinturas debidas al celebrado artista José María Sert, quien ha hecho una creación de cada asunto desarrollado con ellas. El campanario, antiquísimo, formó parte del templo románico levantado anteriormente en aquel lugar.[269]

Aquests articles tenen una estructura en què es parla de la situació i clima, la història, descripció del més important de la ciutat, el què s'ha de veure i diversos itineraris per arribar des de Barcelona al lloc proposat. Tant l'anterior a Vic, com aquesta a Sant Cugat del Vallès, Santes Creus, etc.

Descripción.- La abadía de San Cucafate tenía, como todas las de su época un recinto amurallado, defendido por diversas torres: la iglesia está dividida en tres naves sostenidas por ocho columnas de sección geométrica, midiendo cincuenta centímetros de largo por veintidós de anchura; cuatro recios pilares cercanos al ábside mayor sostienen la cúpula y el cimborio octagonal de estilo gótico, obra de comienzos del siglo XIV. La portada exterior está partida por un sencillo pilar y ricamente moldurada; encima de ella aparece un soberbio rosetón de bellos

268 Capmany, A. (1932) pp. 312-315.
269 Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 247: pp. 10-12.

calados, que recuerdan la catedral de Tarragona; a mano derecha se levanta el antiquísimo campanario de planta cuadrada rematado por una torrecilla, el cual, por su altura, es visible de todo el llano. Precede a la iglesia un patio, que tiene a mano izquierda el palacio abacial, utilizado posteriormente como casa rectoral […]

Lo que debe verse. – Mucho es lo que hay que ver en Santas Creus, [...] En el primer patio la antigua capilla de Santa Lucía; en el crucero de la iglesia, los ricos sepulcros de don Pedro III de Aragón, de don Jaime II y de su esposa doña Blanca de Anjou, de pórfido y alabastro, cobijados por airosos templetes de piedra y del más bello estilo gótico florido, así como el del almirante Roger de Lauria; el notable retablo del altar mayor, de estilo barroco, labrado por Mateo Flaqués, de Barcelona; los panteones de las familias Moncada y Medinaceli, en la puerta de la entrada el bello cancel de refinada labor; los notabilísimos relieves tallados en madera, existentes en la Capilla del Sagrado Corazón[270],

En els diversos números de l'any 1932, es proposa al turista visitar tot allò que constitueix la riquesa monumental de l'Edat Mitjana, sobretot l'arquitectura religiosa. Veiem que els textos s'adrecen directament al turista:

Excursiones por Cataluña: San Juan de las Abadesas
Lo que debe verse. – Todo el interés del turista una vez en San Juan de las Abadesas, debe concentrarse en el Monasterio, cuya iglesia actual espaciosa y esbelta, dentro de su sencillez, fue consagrada en 1150: tiene planta de cruz latina con bóveda de cañón y conserva vestigios de su primitivo pequeño claustro románico; recibe luz por estrechos ventanales y pequeños rosetones calados.[…]

Entre las cosas que, junto con las indicadas, no pueden dejar de verse, cabe mencionar las siguientes: varios capiteles viejos con temas decorativos de origen oriental; el antiguo Archivo del monasterio con su fachada porticada; el original capitel del claustro de la Abadía, adornado de carátulas en sus ángulos; el Camarín del Santísimo Misterio de rica y prolija decoración y la imagen venerada del Crucifijado, a que nos hemos referido; el primoroso facistol barroco existente en el coro; [271][…]

Excursiones por Cataluña: Ripoll […]

Es obra notabilísima y única en su género la opulenta portada, de exquisita labor, cuajada de mutilados relieves y figuras de asuntos religiosos, distribuidos aquellos en fajas superpuestas, seccionadas por la puerta, constituida por un cuerpo algo saliente en forma de arco triunfal, cuyas archivoltas aparecen también profusamente cuajadas de cincelados relieves.[…]

Ampara para la bella portada de las inclemencias del tiempo, un atrio moderno de cinco arcos sostenidos por airosas columnas góticas, el cual, por su parte orienta, comunica con el claustro del monasterio, restaurado también con acierto, que tiene planta de trapecio irregular y consta de dos galerías superpuestas que cierran el patio formadas por arcos semicirculares apoyados en dobles juegos de estimable valor artístico y documental, por la variedad de su ornamentación, formando un conjunto de 252 obras de arte, todas distintas, que constituyen por sí solas un tesoro arqueológico. El claustro es utilizado como museo y en él se van

270 Op. Cit. (1932) Abril, núm. 250: pp. 108-110.
271 Op. Cit. (1932) Mayo, núm. 251: pp. 146-147.

reuniendo capiteles, llaves de bóveda, sepulcros y otros objetos procedentes del primitivo monasterio, siendo muy interesante el ataúd de piedra de una niña, de una sola pieza.[272]
[…]

Excursiones por Cataluña: Poblet
Por la galería norte del claustro éntrase en el Refectorio, una sala rectangular de 33 metros de longitud por 8,50 de anchura, con bóveda de tres arcos y cuatro bovedillas, la cual recibe luz por doce ventanales de corte románico y conserva el púlpito y restos de una pila surtidor en su centro. En la nave del claustro que da a mediodía, destácase la bien labrada puerta del Aula Capitular, en la que cuatro esbeltos pilares dividen la bóveda en tres naves; allí cerca hállanse los maltrechos departamentos que sirvieron de Biblioteca y Locutorio, con sus aires de sencilla grandeza.[…]

Lo que debe verse. – Completan la lista de las cosas de Poblet que merecen la atención del visitante, el magnífico retablo en alabastro del altar mayor de la iglesia; la gótica capilla de San Jorge con su austera fachada; el atrevido cimborio, de planta octagonal; la portada y las laudas sepulcrales de la Sala Capitular; las cámaras funerarias de los reyes, en el templo[273]; […]

Montblanch
Una visita a Montblanch se impone por todo aquel turista, extranjero o nacional, que quiera conocer nuestra historia y nuestra civilización.
Montblanch se halla situado en aquella deliciosa ruta romana de Santas Creus a Poblet, y parece tenga aquellos monumentos como ornamento de su historia y de su abolengo.
El aspecto típico de muchas de sus calles es verdaderamente encantador. La prueba está en que merece y ha merecido siempre la atención de numerosos artistas, que se han sentido atraídos por esta belleza. Ahora ha sido Arturo Portau quien ha llevado a la tela dos aspectos de Montblanch. Son las dos pinturas que reproducimos, las cuales acreditan ciertamente las facultades y la fina sensibilidad de este artista.
El Montblanch se pueden ver ejemplares de estilo románico, gótico y renacimiento, circunstancias reunidas, muy difíciles de hallar.
Recordemos, cuando menos, su magnífica iglesia parroquial, relicario de innumerables obras de arte. Evoquemos el Portal de Bové de las antiguas murallas, testimonio inhiesto de lo que fue en otras épocas esta villa.
Ya nos hemos ocupado en estas pinas de Montblanch y ha sido descrito como merece el recinto amurallado cuyas piedras parecen de oro; pero no dudamos en propagar de nuevo sus encantos, que van acompañados con una serie de buenas fondas, garages y toda clase de servicios públicos que hacen de aquella villa un punto indicadísimo, tanto para visitarlo como para permanecer en él[274].

En aquest darrer text, referit a Montblanc, la revista busca, una vegada exposada la qualitat constructiva i la bellesa del conjunt fortificat, facilitar al turista la visita indicant-li l'existència de fondes en plural, garatges i serveis que fan de la localitat un lloc interessant tant per les excursions radials des de Barcelona com per pernoctar-hi.

272 Op. Cit. (1932) Junio, núm. 252: pp. 179-181.
273 Op. Cit. (1932) Septiembre, núm. 255: pp. 276-279.
274 Op. Cit. (1932) Noviembre, núm. 257: p. 346.

Consejo General de Turismo l'abril de 1932

Es celebra el Consejo General de Turismo l'abril de 1932 a Madrid. La revista BA reprodueix les conclusions. Entre les que afecten directament la propaganda i l'art destaquem:[275]

Conclusión núm. 1

Ponencia del Conde de la Ventosa, Delegado de la Sociedad Fotogràfica:

Que bajo la dirección del Patronato Nacional de Turismo y en la forma que considere más conveniente, se celebren concursos de fotografias, estableciendo premios para estimular la concurrencia tanto de profesionales como de aficionados a fin de poder seleccionar las más interesantes y artísticas para propaganda del turismo, y organizar salones de las mismas, que se hagan circular por España y por el extranjero.

Conclusión núm. 3

Ponencia de don Francisco Soto Mas, Delegado de la Sociedad Valenciana del Fomento del Turismo[…]

Que el P.N.T. cree unas tarjetas de tamaño postal que podrian titularse "Circuitos de Turismo en España" en las ue se representen graficamente y en forma atractiva, los más sugestivos circuitos de turismo realizables en nuestro país.

Conclusión núm. 4

Ponencia de don Andrés López Montero, Delegado de la Hispano Fox Film

Que se procure editar una película de cada región o provincia, en la qaue se recoja lo más artístico e interesante de la misma, para su proyección en todos los cinematógrafos españoles.

Que se haga un extracto de lo más característico y que ofrezca mayor interés para el turismo, de cada región o provincia, a fin de incluirlo en todas las películas que se lleven al extranjero.

Conclusión núm. 5

Ponencia de D. Fernando Viola, Delegado del Congreso Hispanoamericano de Cinematografia

Que el PNT solicite del Gobierno de la República, dicte una disposición por la cual se establezca la exhibición obligatoria de un noticiario español en los cines de nuestro país, siempre que dispongan de él las empresas cinematográficas.

Que cuando las circunstancias lo permitan, procure se celebren acuerdos internacionales en los que se estaablezcan la recripocidad para la exhibición obligatoria de noticiarios y películas turísticas y documentales.

Que interese la creación de un organismo que entienda en todo lo relativo al desenvolvimeinto de la industria cinematográfica en España, que podria llamarse "Consejo Nacional de Cinematografia" en el que este representado el PNT.

Que se establezca un control obligadorio del NPT para la obtención de películas de propaganda turística documenta,, y que el PNT estumule y coordine la colaboración para esta obra, de Diputaciones y Ayuntamientos.

275 Op. Cit. (1932) Agost núm. 254: pp. 231-236

Conclusión núm. 6

Ponencia de la Federación de Agencias de Viaje de España. Pa.g 232

Que se estudie la creación de un Radio-diario en varios idiomas, dando un cuadro lo más extenso posible de todas nuestas actividades y de todos los atractivos artísticos monumentales y panorámicos que ofrece España al turista, invitándole a visitar este país

Que se utilice la Radio parfa desmentir las noticias tendenciosas que circulan en el extranjero relacionadas con nuestro país.[….]

Conclusión núm. 7

Propuesta de don Rafael Calleja, Secretario General de PNT

Que la publicidad turísica dedique preferentemente atención a los aspectos españoles típicos y diferenciales, propios para suscitar legitimamente la curiosidad de los extranjeros hacia nuestro país, siendo plausible el criterio del PNT de subrayar simultaneamente la abundancia en España de ciudades modernas y ricas; la profusión de alojamientos, en nada inferiores a los más reputados; la excelencia de sus vias de comuniación; y, en suma, señalar como, con supervivencias pintorescas de tiempos pasados, coexisten todos los elementos de civilización propios de un país culto y progresivo.

Conclusión núm. 21

Ponencia de don Jesús González Besanta, Delegado del Lar Gallego de Madrid.

Que el PNT estudie la posibilidad de construir, en su dia, algun albergue o parador en cualquier de los lugares pintorescos de Galicia señalados en la ponencia.[…]

Conclusión núm. 27

Tema de don Enrique Cavestany, Asesor del PNT

Que se tome en consideración la propuesta referente a la divulgación entre los hoteleros españoles de revistas y folletos ilustrados que eduquen el sentido práctico y estético de aquellos, y que, mientras llega el momento de que el PNT pueda inspirar directamente una revista que recoja la idea de la ponencia, utilice, si lo estima oportuno, la oferta hecha por el Sr. Morán, de algunas pinas dela revista que proximamente publicará la Cámara Hotelera.

Conclusión núm. 28

Tema de don José Marín Marañón, funcionario del PNT

Que el PNT solicite del Gobierno la promulgación de una disposición que reglamente el horario y precio de la visita a los munumentos artísticos y colecciones no oficiales, y que su alteración no se pueda hacer sin previo aviso al PNT

Conclusión núm. 29

Ponencia de don Jesús González Basanta, Delegado del Lar Gallego de Madrid

Que el PNT se dirja al Ministerio de Instrucción Pública solicitando que éste se interese en la conservación y reparación de los monumentos arquitectónicos que lo precisan en aquella región y en la confección de los catlálogos monumentales como medio conducente a llamra la atención sobre ellos.

Conclusión núm. 30

Propuesta de don Julián Moisés, Delegado de la Asociación de Pintores y Escultores.

Que el PNT procure estrablecer en sus agencias del extranjero una exposición permanente de artistas españoles.

Que el PNT se dirija al Gobierno solicitando estudie la forma de crear en Madrid un Palacio de Exposiciones, ya que en la actualidad no existe ningún local adecuado para esta clases de certámenes, a lo que pudieran destinarse los pabellones y solares de la Casa de la Moneda.

Que se gestione del Gobierno la concesión de pases gratuitos a favor de los artistas extranjeros que vengan a España, con objeto de que tengan las máximas facilidades para la visita y estudio de nuestros monumentos y tesorors artísticos.

Conclusión núm. 36

Ponencia de la Federación de Agencias de Viajes de España.

Que el PNT estudie la creación de un servicio de inspección del turismo

Conclusión núm. 40

Ponencia de don Francisco Huerta Calopa, Delegado del Sindicato de Iniciativa y Atracción de Forasteros de Alcalá de Henares.

Que el PNT gestiones (sic) del Ministerio de Instrucción Pública que se facilite la visita de monumentos mediante la exhibición de billetes de turismo tanto de ferrocarriles como de autocar, y siempre que se trate de monumentos y museos dependientes del Estado. Así mismo, que el PNT coopere al fomento de excursiones de escolares, mediante conferencias, premios a los alumnos que se distingan en sus trabajos de turismo, etc.

Conclusión núm. 44

Ponencia de D.Ricardo de Jaspe Santomá, Vicesecretario Letrado del PNT

Que el PNT gestione la implantación de cartillas escolares de Turismo, solicitando la ayuda del Ministerio de Instrucción Pública para el estab lecimiento de bolsas de viaje que complementarían esta idea, acogida con entusiasmo por la Sección

Els articles, any 1933

Art:

Febrer 1933. Creació del Museu de les Arts Decoratives. (*Alberti*)

Maig 1933. Evolució arquitectònica de Barcelona en els darrers 25 anys. Hi destaquen algunes construccions de gran valor arquitectònic i artístic. (*Cesar Martinell*)

Juny 1933. Reinauguració del museu Cau Ferrat després de l'ampliació d'obres exposades.

Juliol 1933. Creació del primer saló mirador sota el títol "Cent Anys de Retrat Femení", on es recullen moltes obres del període 1830-1930, algunes de particulars.

Agost 1933. Exposicions d'art a Barcelona durant el mes anterior.

Desembre 1933. Descripció de l'edifici que acull l'Ajuntament, on es destaquen les pintures murals fetes per Sert i Bialdrich.

Monuments:

Gener 1933. Descripció dels monuments que eludeixen a personatges lligats al mar com Colom, Antonio López i Gacelán Márquez, comentant-ne les característiques.

Febrer 1933. Bellesa de l'edifici i interior del "Casal del Metge". (*M. Galtés*)

Febrer 1933. Obertura d'un concurs públic per tal d'elaborar un monument en homenatge a Pi i Margall. (*Brangulí*)

Abril 1933. Descripció de l'arc romà del pont de Martorell. (*Sagarra*)

Abril 1933. Història de personalitats que han estat homenatjades per les seves tasques.

Abril 1933. Fotografia de l'arc de Berà de Tarragona. (*Sagarra*)

Juny 1933. Principals característiques de la Casa Mir de Canet de Mar.

Juliol 1933. L'article comenta els monuments d'homenatge a Clavé i Vilanova.

Juliol 1933. Situació i atractius de Sant Llorenç del Munt.

Agost 1933. Es comenta el salvament de la destrucció de diversos monuments i el Castell de la Geltrú. (*Octavio Miret*)

Setembre 1933. Llistat dels castells medievals de la província de Barcelona. (*Felipe Damians Mante*)

Octubre 1933. Fotografies del Monestir de Montserrat.

Octubre 1933. L'article presenta l'església de la Sang de l'Alcover com a monument arquitectònic. (*Miquel Capdevila*)

Novembre 1933. Es comenta la monumentalitat de la Casa dels Canonges de Barcelona. (*Antonio Gallardo- Vidal*)

Novembre 1933. Fotografia d'un antic edifici monumental de Lleida. (*Sagarra*)

Novembre 1933. Construcció d'un edifici públic a Barcelona, obra de Josep Plantada.

Desembre 1933. Nova monografia dedicada als temples moderns de Barcelona, comparant-la amb la dedicada als temples antics de la ciutat.

Desembre 1933. S'anuncia que les muralles de Tarragona han estat restaurades i la importància del Passeig Arqueològic de Barcelona.

Imatge:

Abril 1933. Barcelona com a ciutat amb l'esperit jove en comparació a Gènova i Marsella i que creix amb molts estils arquitectònics. (*Mario de Bucovich*)

Abril 1933. La monumentalitat del nou edifici del Banc d'Espanya, construït a la Via Laietana. (*Brangulí*)

Juny 1933. Fotografia de l'església de Sant Antoni de Tàrrega. (*Sagarra*)

Agost 1933. Exposició de Lola Anglada de dibuixos sobre Barcelona celebrada a la Casa de l'Ardiaca. (*Aurelio Capmany*)

Setembre 1933. Es destaquen els estudis d'arquitectura amb una vinculació a la importància del monument. (*M. Galtes*)

Octubre 1933. Preparació de l'Exposició de Turisme del proper any, molt vinculada a les manifestacions artístiques.

Octubre 1933. Concurs de cartells de propaganda turística i exposició que es va fer amb els cartells guanyadors.

Novembre 1933. Fotografia de la Catedral Vella de Lleida.

Desembre 1933. Les visions de Barcelona segons l'ambaixador dels EEUU.

Analisi dels articles any 1933

Antonio Gallardo fou l'autor de Las Casas Esgrafiadas de Sarriá, article publicat al número de gener de 1933, on es presenta una mena de ruta de les cases esgrafiades i se n'expliquen les característiques més importants.

Es, sin duda, la mejor de Sarriá en cuanto al arte del esgrafiado se refiere; la fachada anterior presenta los esgrafiados renovados según reza en uno de los medallones que, imitando monedas, figuran sobre el balcón central del primer piso; la fachada posterior no ha sido renovada, conservándose tal cual salió de manos de los artífices del siglo XVIII; en las fachadas laterales no aparecen decoraciones esgrafiadas siendo sólo de notar en la fachada Sur un reloj de sol que ostenta una fecha que permite asegurar que esta casa ya existía cuando menos un siglo antes que la decoración que nos ocupa. La forma y disposición de la casa es muy corriente entre las masias del plano de Barcelona, costa de Levante y Vallés; la fachada acusa la llamada forma de basílica, si bien el cuerpo central elevado está coronado por un terrado. El aspecto que presenta la planta baja es sobradamente sencillo; una imitación de sillarejo de grandes dimensiones en faja de desigual anchura que corren a todo lo largo, interrumpidos por los plafones correspondientes a las ventanas y puertas terminados en una hilada vertical de imitación de piedras regulares. [276][…]

Descripción:
Aún cuando debe ser considerada Tarragona como una ciudad museo, en la cual se hallan representadas las diversas civilizaciones que por ella han pasado, resulta no menos interesante bajo el aspecto de urbe contemporánea, formada en el decurso del siglo XIX, que la

276 Ballarda, A. (1933). pp. 9-12.

enriqueció con notables edificios; el Palacio Episcopal, de sobrio estilo greco-romano (1818); el Teatro Principal, de elegantes líneas, terminado el 1825, el Palacio de la Diputación y Ayuntamiento, muy bien proporcionado (1865); el soberbio Seminario Pontificio, inaugurado el año 1883; diversas residencias religiosas con notables iglesias, y más recientemente, los hermosos edificios del Banco de España, de la Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros y, por último, la soberbia Fábrica de Tabacos y su anexo Museo romano-cristiano.
…..
Lo que debe verse.- Sin embargo, el gran interés turístico de la ciudad enciérrase en sus antigüedades, exigiendo más de un día el conocimiento de su tesoro artístico y arqueológico, del cual vamos a enumerar cronológicamente algunas de las mejores piezas, comenzando por el muro ciclópeo, la muralla romana primitiva con la llamada Torre del Arzobispo, el Palacio de Augusto…
El monumento principal de Tarragona es, no obstante, su magnífica Catedral, de puro estilo gótico, comenzada en 1175 y consagrada, tras no pocas vicisitudes, el año 1331 por el Patriarca de Alejandría Juan de Aragón. [277]

L'autor de l'article publicat al número de març de 1933 titulat El Palacio del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro fou Valerio Serra Boldú i en aquest explicà la història i la restauració del Palau dels Fivallers.

Un problema se ofrecía al restaurador, y era las pinturas en grisalla que llevaban las paredes de sus salones. Como algunas estaban deslucidas y otras visiblemente deterioradas, se optó cubrirlas de papel pintado, muy en boga, y así no destruyeron, sinó que tan sólo ocultaron las pinturas murales que ahora ha sido fácil restaurar quitando el papel que las tapaba.
La entrada a los pisos altos se señala con una escalera regia, y encima de la puerta de entrada campea un escudo señorial que presta tono aristocrático a la casa.
En seguida se da con un antiguo conocido: la imagen de san Isidro, que ocupa una hornacina e invita al visitante a recorrer las amplias dependencias, que son muchas y muy bien decoradas todas, porque se ha sacado partido de todos los detalles antiguos: una pintura, un friso, ha servido para decorar una sala y para restaurarla al gusto primitivo. De vestigios medioevales quedan algunos, como un techo gótico, que más tarde se ocultó, con los cual quedó maltrecho, pero con la inteligente restauración conserva todo su carácter, sobretodo por el mobiliario, que se ha procurado que esté en consonancia con la decoración; tal ocurre con la salita que da acceso a la secretaría. [278]

Al mes d'abril del mateix any, Mario de Bucovich va escriure Un elogio de Barcelona: Impresiones de un extranjero en el qual considerava Barcelona com una ciutat amb esperit jove comparada amb Gènova o Marsella i que creixia en múltiples estils arquitectònics. Al llarg del text l'autor compara París i Barcelona, determinant que a aquesta última es respira major tranquil·litat i llibertat.

Desearía saber explicar por qué amo a Barcelona. Como soy artista y no matemático, empezaré por el final el resultado de mis observaciones. Amo a Barcelona porque tiene el espíritu joven. Este gran puerto mediterráneo es joven y tiene un temperamento con una fuga admirablemente robusta. Al lado de sus tres hermanas, la de los puertos más importantes de la

277 Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 259: pp. 28-30.
278 Sera, V. (1933) pp. 73-77.

vieja Europa sobre el histórico mar, cuna de la raza latina, al lado de Trieste, que se está muriendo, de Génova que ya era magnífica en el siglo XV y de Marsella, el puerto terminal y legendario del Extremo Oriente, Barcelona tiene la fuerza de su juventud y de la confianza en si misma. Barcelona tiene todo el porvenir para ella. Se empieza a ver que las grandes rutas internacionales que conducen a los países nuevos, a Marruecos, al África, a la América del Sury aún a otros más lejanos, han de pasar por este puerto. Eso se trasluce también en la expresión de su arquitectura, en la fisonomía de sus calles, en la vibración de su vida cotidiana. Esta ciudad marítima admirablemente situada entre dos montañas encantadoras y el mar eterno, es un ejemplo sublime de este renacimiento siempre posible en el viejo mundo de Europa. Eso debe ser ya una razón suficiente para que todos la amemos, todos los que aún creemos en esta vieja tierra y estamos convencidos de que le resta, a despecho de los tayloristas, alguna suerte en el porvenir.

Un viajero precipitado y distraído podrá decir que no le gusta la arquitectura de esa metrópoli marítima. Se equivocará como todos los que van demasiado a prisa. Barcelona tiene su arquitectura. Siguiendo las leyes que, sin que se sepa cómo ni por qué, dirigen la acción y el desarrollo de una ciudad. Barcelona crece con sus estilos de arquitectura múltiples, variados y, lo que es más apreciable, individuales.

Contemplándola parece que ha ido ensayando todas las tendencias sin preocupaciones previas, esperando a ver qué va a resultar de ellas.

El factor de más alta importancia en una ciudad moderna, el problema de la circulación, no ha sido olvidado. Las proporciones entre las calzadas, avenidas y grupos de edificación, "bloks" como les llaman los americanos, han sido amplia y armoniosamente trazados; no conozco ninguna ciudad de Europa que tenga tanto espacio libre para el tráfico. Las necesidades de la circulación están previstas, al menos, para un siglo. Durante mucho tiempo a venir, los carruajes circularán holgadamente y los concejales no tendrán necesidad de buscar solución al complicado problema de salvar la vida del pobre peatón, que en muchas capitales se hala en constante riesgo, hasta en las líneas señaladas para su paso.

La gente, en la calle, dala misma sensación de jovialidad que la ciudad en conjunto. En París, para ver la "midinette" alegre y encantadora hay que ir a un barrio gris y situarse frente a un edificio comercial. La calle, patria atractiva de la juventud que va y viene alegremente del trabajo, está invadida por la gente atareada tras los negocios y por el bullicio de los taxis. En Barcelona, veréis en la Rambla, las mujeres jóvenes contada su libertad individual, en el aire fresco y el sol reluciente de esa avenida que es los Campos Elíseos populares. En ella los paseantes se mueven con gran libertad, sin prisa ni confusión, sin miedo a tener que ser señalados por el agente regulador de la circulación.

El corazón de la ciudad es para los niños. Al mediodía, bajo el sol amable, la plaza de Cataluña está llena de niños que juegan bien protegidos como si se hallaran en su propia casa. El paseo de Gracia pertenece a las elegancias femeninas. Y ésta es tal vez la impresión más agradable que el viajero puede tener en Barcelona. Aquí hay todavía mujeres elegantes por las calles, mujeres que no han padecido preocupaciones para comprarse un buen traje o un sombrero. Los ojos de las mujeres barcelonesas revelan un espíritu muy distinguido, muy moderno, pero al mismo tiempo, evocan el recuerdo del alma árabe o del alma nórdica.

Como corresponde a una ciudad moderna, puede venirse a Barcelona por vía férrea, por el mar y por el aire. Evidentemente os conducen también a ella magníficas carreteras. La más gran impresión es la llegada en avión. Es una impresión inolvidable: a quinientos metros de altura se percibe el álito de la ciudad. La ciudad descansa junto al mar, recostada en las montañas graciosamente onduladas, la mirada perdida en el horizonte como la estatua de una diosa, y

sin encogimiento de ninguna clase. Se ve al Tibidabo como una prominencia dominante. La costa y el puerto completan la magnífica visión de una metrópoli grande, bella y fuerte. [279]

Al mateix número, es presenten diverses notes sobre distincions i premis concedits per la SAF. Un dels personatges premiats és Sert, involucrat en diverses accions de la Societat d'Atraccions de Forasters i un del més rellevants exponents de la participació del món cultural en la tasca de difusió turística de Catalunya.

El diploma policromado de la Sociedad al eminente artista, don José Ma. Sert por el fervor y entusiasmo que puso siempre en cooperar a los fines patrióticos perseguidos por la Sociedad.[280]

Tot i que la totalitat del número de maig de 1933 està dedicat al 25è aniversari de la SAF, al número d'abril també s'hi troba un article dedicat a les bodes de plata de la Societat i on es presenten algunes de les actuacions dutes a terme durant aquests anys.

Hace 25 años, a primeros de Abril de 1908, fue fundada la Sociedad de Atracción de Barcelona. Para conmemorar esta fecha, nuestro Sindicato, prepara varios actos, que revestirán importancia. Una de las manifestaciones será la publicación de un número extraordinario de esta Revista en el que pondremos todo nuestro cariño y entusiasmo. Se ha solicitado la colaboración de importantes elementos para que este extraordinario refleje lo que se ha hecho en materia de turismo en Barcelona y cómo se ha desarrollado y crecido nuestra urbe. Este número de nuestra Revista ha de ser una ejecutoria que demuestre lo que ha hecho la Junta Directiva, gracias a la cooperación de sus asociados y a la protección del Ayuntamiento de Barcelona y de la Generalitat, y gracias también a la labor meritísima de sus Delegados.
Durante estos cinco lustros, Barcelona ha progresado muchísimo; asombra contemplarlo, y lo ha hecho con su esfuerzo titánico, admirable, ejemplar; hay que proclamarlo así, porque es verdad, es irrefutable e incontrovertible, Barcelona merece el título de maestra de ciudades: ella ha crecido a pesar de todo y con una pujanza que merece la admiración de cuantos la ven.
A este progreso, a esta maravilla, sin pecar de inmodestos creemos, nos permitimos creer, que la labor de la benemérita Sociedad de Atracción de Forasteros ha incluido algo, ¿cómo no? Todo su afán, toda su actividad, durante este cuarto de siglo ha sido patrióticamente empleado en reivindicar muchas veces el prestigio de la ciudad y en hacerla conocer por doquier.
La Atracción de Forasteros cuando contempla los 25 años trascurridos, tiene la plena conciencia de haber cumplido con su deber. Y esto, que quizás a muchos parezca poco, es mucho, es todo.[...]

El día, confiamos no lejano, que Cataluña despierte y se dé cuenta de su importancia turística, habremos dado un gran paso para el desarrollo perfecto de nuestra economía. No ya cada

279 De Bucovich, M. (1933) pp. 106-107.
280 Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 262: pp. 120-121.

ciudad, sinó todas las poblaciones debieran tener por lo menos una delegación municipal que cuidara de los menesteres e intereses turísticos.[281]

Octavi Miret fou l'autor de l'article *Visitantes Notables* publicat al juliol de 1933, on s'esmentaven tots els personatges de renom que arriben a la ciutat i que la seva presència fa augmentar el prestigi turístic de la ciutat. La propaganda no es pot basar en la predicació generalista ni en la predicació del buit. La competència Barcelona-París es torna a posar de manifest quan Miret comenta el discurs de Valéry al Conferentia Club.

No se consigue gratuitamente el prestigio internacional de una ciudad. Ni tan siguiera por el efecto exclusivo de la propaganda. Para que una ciudad sea espontáneamente señalada para centro de determinadas actividades, es necesario que tenga verdadera importancia y que reuna las condiciones efectivas de esta categoría.
En el pasado mes de mayo, Barcelona ha acreditado una vez más la extensión de su renombre.
(Arriben quinze representants europees de miss de pas cap a Madrid on serà elegida Miss Europa.)

Señalemos en primer lugar la estancia entre nosotros del celebrado Emil Ludwig. [...] El pasado día 6, dio en Conferencia Club una conferencia sobre Goethe y el día 8 otra sobre la Grandeza en el Ateneo Barcelonés[282].
Paul Valéry, el exquisito poeta francés, ha venido a Barcelona por segunda vez. Nuevamente deleitó al público de "Conferencia Club" con la belleza de su palabra y la fina espiritualidad de sus comentarios. Paul Valery sabía que en Barcelona puede disertarse durante una hora delante de cualquier auditorio en el mismo tono con que puede hacerse en París. Así pudo constatarlo en la magnífica disertación sobre "Mis ensayos melodramáticos" que el día 8 hizo en la misma entidad antes mencionada.
El día siguiente leyó algunas de sus poesías en el salón de conferencias de la Librería Catalonia.
También Kerenski, despertó durante unos días la atención preferente de los barceloneses. Kerenski, expresidente del Gobierno provisional de la República Rusa, representa el último intento de Rusia para evitar los trastornos de un cambio de régimen a base de transigir con la ola popular revolucionaria. [283]

Al mateix número, una nota informativa comenta el nomenament de nous delegats de la SAF.

Han sido nombrados por la JD de la SAF delegados en Oslo, Nápoles y Ferrara, respectivamente, los señores Juan Bouen, Alfredo Grannini y Aldo Succhini. Muy agradecidos a su colaboración pro-Barcelona. [284]

281 Op. Cit. (1933) vol, Abril, núm. 262: p. 121.
282 (M.H.A./R.D. 05-02-1981/BOE 18-03-1981. R-I-51-4467)
Edifici neoclàssic construit l'any 1976. El seu rostre va ser decorat per Francesc Pla "el Vigatà". Va ser reformat al 1906 quan l'Ateneu Barcelonès va adquirir-lo com a seu, i més tard, a la dècada dels 60.
283 Op. Cit. (1933). Julio, núm. 265: pp. 219-223.
284 Op. Cit. (1933) Julio, núm. 265: p. 225.

L'article titulat Visita destacada publicat a la revista número 265 del mes de juliol de 1933, concretament a les pàgines 225-226, explica la visita destacada d'Albert Asseo:

Hemos tenido el honor de recibir la agradable visita de Mr. Albert Asseo, Director Admnistrativo de la Gran Conferencia Europea de Turismo, el cual se ha servido hacer grandes elogios de Barcelona, de su situación privilegiada y de su organización turística.

-Espero que constituya para Barcelona una de las manifestaciones de carácter internacional más interesantes que se han celebrado. Yo tengo una confianza absoluta en el éxito de esta Exposición; conozco la atención que el extranjero dedica actualmente a esta República y sé a qué atenerme. Como le dije en mi anterior visita a Barcelona, están ustedes de moda.
Ya tienen los lectores noticia de la distribución de los Palacios de Montjuich, según el proyecto del ingeniero don Carlos Boigas, que publicamos en estas páginas. Con ligeras modificaciones en el mismo que ha sido aceptado por el B.I.T. y apoyado por la Generalitat y el Ayuntamiento. Figuran en él los grandes dioramas en número de diez, representando las más sobresalientes visiones que un turista podría alcanzar en un viaje alrededor del mundo; el transporte a través de las épocas; la selva africana, con ejemplares de la fauna de aquel continente; el Gran Kursaal, en el que actuarán las mejores atracciones y compañías; el Palacio de los Deportes, con pistas de nieve, piscina, golf , tenis, etc.

Daniel Orfila fou l'autor de l'article publicat al número de juliol de 1933 sobre el primer saló "mirador" sota el títol Cent Anys de Retrat Femení i que es realitzà en motiu del centenari del Renaixement català. L'exposició recollí moltes obres de particulars, i destaquen algunes obres pictòriques de Rodés, Mayol, Arrau, Espalter, Rull, Claver, Alzina, Mercader, Llimona, Casas, etc.

Este año conmemoramos en Cataluña el primer centenario de nuestro Renacimiento y el séptimo del nacimiento de Ramón Llull. Son ya bastantes los actos celebrados, muchos de los cuales hallaron eco en las pinas de esta revista. Desearíamos, sin embargo, que fueran tan numerosos y variados, como corresponde a la importancia de semejantes acontecimientos, estrechamente vinculados al pasado de nuestro pueblo y a nuestra cultura. […]

Siguiendo un criterio documental más bien que artístico, se dio cabida en el mismo a obras de un valor pictórico mediocre, pero características en algún sentido. Citaremos de la nutrida lista de pintores a Rodés y Mayol (que representaban las postrimetrías del neoclasicismo), Arrau, Espalter, Rull, Claver, Lorenzale y Fluixench (típicamente románticos); Vayreda, Cabe, Martí Alsina, Mercader, Gómez, Masriera, Brull (de la escuela naturalista) Llimona, Casas y Canals (que sirven de trazo de unión hasta nuestros días)
Los organizadores del Salón tuvieron el acierto de celebrar varias Conferencias relacionadas con las obras expuestas y su época.
Don Rosendo Llates, se ocupó de disertar sobre el tema "Un segle de feminitat catalana", el día 18 de abril.
Don Francisco Pujols disertó el día 30 sobre "la Renaixença i la Tuberculosi".

Posteriormente, el semanario Mirador ha editado un interesante catálogo descriptivo, ilustrado con breves biografías de los pintores representados en dicha exhibición.[285]

Al número d'agost del mateix any, Daniel Orfila escriu sobre la commemoració de les exposicions que tingueren lloc a Barcelona durant el mes de juny, destacant les més importants en temàtica artística i en especial l'Exposició de Primavera i la col·lecció Rocamora.

La Exposición de Primavera
Este año, con la experiencia de las dos exposiciones celebradas, creemos que toda persona imparcial se pronunciará a favor del Salón único, sin propósitos de clasificación, que en la práctica, resultan frustrados. El argumento más decisivo que puede alegarse en apoyo de dicha tesis es la imposibilidad de distinguir ambos salones, salvo recurriendo a los letreros indicadores. En realidad debe reconocerse que las tendencias actuales de la pintura catalana contemporánea no son, quizás, lo bastante acusadas y precisas para que justifiquen una división que, al principio, parecía lógica a todas luces.
Si de este aspecto puramente formal pasamos a examinar el contenido de las salas que integraban la Exposición de Primavera, el balance no puede ser más favorable. Por el número y la calidad de las obras expuestas, esta importante manifestación artística habrá adquirido un prestigio que las aportaciones regulares de los artistas catalanes en años sucesivos han de aumentar y consolidar definitivamente. Es una íntima satisfacción el poder comprobar, en ésta y otras beneméritas empresas, un espíritu de continuidad verdaderamente fecundo.[...]

Unos magníficos desnudos de Togores, Domingo y Créixams, no sobresalían menos en este género las obras expuestas por Labarta y Daura.
El paisaje estaba abundamente representado en ambos Salones, con Colom y Vila Puig en el de Barcelona, Bosch Roger y Benet en el de Montjuich, entre los más destacados. Feliu Elías presentó una natura morta de un realismo casi obsesionante, formando vivo contraste con una de las mejores obras de Doménech Carles, …
Las secciones de dibujo y grabado no eran muy nutridas; podía sin embargo señalarse alguna obra selecta de Junceda, Nogués, Vila Arrufat y del venerable Apeles Mestres.[...]

Los nombres más gloriosos de nuestra escultura moderna estaban allí bien representados:
Clará, Casanovas, Dunyac, Vives, Rebull junto a las promociones más jóvenes, ricas en posibilidades de esperanza y provenir: Jou, González, Fenosa, Granyer,etc. [286]

La colección Rocamora:
Gracias a la iniciativa de la nueva entidad "Amics dels Museus de Catalunya" y la entusiasta cooperación de la Junta de Museos fue posible inaugurar en el Museo de Artes Decorativas de Pedralbes una exposición de indumentaria a base de los ejemplares reunidos por don Manuel Rocamora, que está llamada a dejar profunda huella en la vida artística local. Esta colección, que fue expuesta al público desde el día 3 al 16 de julio últimos, constituye una de las más importantes en su género y es la primera por lo que a Cataluña se refiere.[287]

285 Op. Cit. (1933) Julio, núm. 265. pp. 239-241.
286 Op. Cit. (1933). Agosto, núm 266, pp. 251-257.
287 Op. Cit. (1933). Agosto, núm. 266.

Al mateix número d'agost, també es presenta la idea de celebrar l'Exposició Internacional de Turisme de 1934 a la ciutat.

Como ya hemos indicado en otras ocasiones, la idea de celebrar en nuestra ciudad próximamente una Exposición Internacional de Turismo va ya en camino de realización y es de esperar que todos los acuerdos y proyectos formulados hasta el presente tengan, en su día, un feliz cumplimiento.

El projecte de celebració a Barcelona d'una Exposició Internacional de Turisme, començat amb gran impuls, durant l'any 1934 ja es percebien símptomes de dificultats. Per això es creà una comissió responsable per tal de no fer més dilacions temporals i consumar el projecte. Josep Maria Sert, va ser nomenat president, i es van nomenar membres de la comissió tres vicepresidents: Francesc de Paula Maspons Anglasell, Juli Nogués i Josep Suñol Garriga. Com a vocals, Agustí Calvet, Josep Ensesa, Joaquim Folch i Torres i Josep Tarradellas.
Dins la secció primera de la fira, es van aprovar les exposicions que organitzaria directament l'Exposició. El Viatge al voltant del món, les danses a través del temps, la Selva africana, el transport a través de totes les les èpoques i el Palau dels esports i Gran Kursaal.

Manuel Folch i Torres va proposar la creació del Museu d'Art Popular en el Poble Espanyol coincidint amb l'Exposició de Turisme. Folch i Torres proposa estudiar una fòrmula econòmica que fes factible la creació del Museu. Considera que seria un dels més interessants a nivell internacional per el caràcter de producció d'art popular. Proposa, també organitzar una exposició dels tapissos de la corona reial que proporcionaria relleu a l'exposició.

La mateixa comissió considera que cada país entén les manifestacions turístiques de manera específica, i que els monuments, les belleses naturals, costums i productes s'haurien d'exposar ordenadament per països. Si la representació per països es fa a partir de les oficines de turisme estatals, Sindicats d'Iniciativa, de l'hoteleria, dels clubs alpins, dels balnearis i dels sanatoris, folklor i productes típics.
La Secció primera també proposa organitzar un Saló hon s'exposés la cartografia de Catalunya i sobretot tots els llibres de literatura de viatges que es poguessin reunir, així com dibuixos, pintures i altres modalitats artístiques.

La secció voldria que es gestionés la contractació de diverses companyies teatrals de tot el món que actuessin exclussivament amb finalitats purament artístiques i que gaudeixen justament d'elevat prestigi en del seu gènere per la seva aportació artística. De tota manera, probablement d'aquest apartat se'n haurà de responsabilitzar el comité d'espectacles i concerts d'acord amb el Sr.

Estelrich. La filmografia apareix com a element necessari per a la difusió turística. Es reconeix el dèficit de pel·lícules sobre Catalunya i per això,

También sería conveniente que se destinara una sala a la proyección de films de propaganda turística que serían, seguramente, facilitados por las organizaciones estatales de turismo. Y como, evidentemente, sería necesario poseer films de Cataluña para ser proyectados durante el periodo de la Exposición podría estudiarse la fórmula de aprovechar este verano para hacer estos films, que podrían utilizarse para dar una idea de las grandes y dilatadas posibilidades turísticas de Cataluña. [288]

Referent al número 267, corresponent al setembre de 1933, es presentà l'article titulat Al margen de la Asamblea de la Federación de Sindicatos de Iniciativa y Turismo en el qual es remarcava la importància i la necessitat d'augmentar en nombre dels sindicats d'iniciativa.[...]

Es preciso e indispensable aumentar los Sindicatos de Iniciativa, pues son muy necesarios, y no ha de quedar población de interés que no cuente con el suyo. Hay que despertar en toda España esta patriótica, verdaderamente patriótica, cruzada. ¡Cuantos monumentos y lugares estupendos quedan aún ignorados o por lo menos poco visitados! A veces por una fatal y equivocada modestia no se propagan cosas muy interesantes que poseemos.
Ahora que se ha dado este importante paso en la coordinación e incremento de la labor encaminada al fomento del turismo, entendemos que es oportuno insistir sobre una iniciativa que para este mismo objeto hemos referido. [289]

També al mes de setembre, M. Galtés fou l'autor d'un article sobre l'Escola Superior d'Arquitectura on destacà la importància de l'arquitectura en un país on hi ha nombrosos vestigis de totes les èpoques.

A pesar de las nuevas corrientes del urbanismo, que tienden a la simplificación de las líneas esenciales de toda construcción, la Arquitectura nunca dejará de ser una de las Bellas Artes, la más característica, quizá del alma de los pueblos, pues como nos lo prueba la Historia del Arte, es siempre el resultado de las condiciones geográficas e históricas de un país. El alma musulmana, por ejemplo, se nos revela mucho más en los monumentos arquitectónicos que en la poesía o la música.
El suelo hispánico tienen la gran ventaja de poder ofrecer al turista magníficos monumentos de casi todas las épocas y de casi todos los estilos: greco-romanos, árabes, románicos, góticos, Renacimiento, barrocos, neo-clásicos, etc. En un país de tantas tradiciones artísticas como España no podían olvidarse los estudios arquitectónicos. Dos grandes Escuelas de Arquitectura existen en él: la de Madrid y la de Barcelona. El objeto de estas dos Escuelas llamadas Escuelas Superiores de Arquitectura, que se rigen por el mismo plan de estudios, es dar la enseñanza especial y completa de este ramo de las Bellas Artes, declarar la aptitud para obtener el título de Arquitecto y hacer los reconocimientos y ensayos de materiales de construcción que ordene la superioridad o soliciten los particulares. Desde 1910 las Escuelas Superiores de Arquitectura están encargadas de formar no solamente arquitectos, sinó los

288 Op. Cit (1933). Agosto, núm. 266: p. 258.
289 Op. Cit. (1933). Septiembre, núm. 267: p. 288.

aparejadores que, como son reclutados entre personas que durante el día están ocupadas, siguen los cursos nocturnos en ellas establecidos para las enseñanzas de esta carrera.
La Escuela Superior de Arquitectura de Barcelona se halla instalada en el piso alto de la izquierda de la Universidad[290], bello edificio de estilo neorrománico, obra del insigne arquitecto catalán Elías Rogent, terminado en 1863

Miquel Capdevila va escriure La Iglesia de la Sangre de Alcover al número d'octubre de 1933, on descriu les característiques arquitectòniques de l'església amb connotacions tècniques i la importància que hagi sigut declarat monument historico-artístic per tal de restaurar-lo.

La iglesia de la Sangre tiene 45 pasos de largo por 20 de ancho y 20 metros de altura. Sus muros, construidos con recios sillares de la piedra llamada saldó, tienen dos metros de espesor. Su planta es de cruz latina y el ábside es circular y sin adornos, con aspecto de fortaleza, como los ábsides ceñudos de muchos templos coetáneos esparcidos por la Cataluña occidental, tales como San Ruf, en la huerta de Lérida, San Lorenzo, parroquia de esta ciudad, Santa María de Covet y San Pedro de Cubells.
Su portada es modelo de severidad cisterciense con los capiteles bastos y las columnas y arquivoltas sin ningún adorno. Sobre ella, igual que en medio del ábside, se abre una ventanita alargada a modo de saetera.
Como sonrisa en faz de asceta, un rosetón románico que centra sus gradaciones torneadas con buen gusto, dulcifica un poco la austeridad del paredón, que por costumbre llamaremos fachada, pero que no lo es, ya que, según dijimos, la puerta se obre a un lado del templo.[…]

Puig y Cadafalch, en su obra "Historia de l'Arquitectura Románica a Catalunya", da una sintética descripción con las palabras siguientes:
"Escasean los documentos sobre esta interesante iglesia, la cual, como sus coetáneas de Lérida, tiene su ábside, liso exteriormente, adornado en su interior por columnas; sus arcos torales, como en las catedrales coetáneas, están sostenidos por parejas de columnas de capiteles, siguiendo la escuela de Cominges y de Foie que se extiende por el Aragón fronterizo, tienen los capiteles unidos en un solo sillar. A cada arco toral le corresponde un contrafuerte exterior. El altar mayor es una excelente muestra del arte ojival. En su centro tiene un sagrario con un Crucifijo de buena talla y en torno cubren la pared tablas pintadas con escenas de la Crucifixión bastante felices y otras pinturas encuadradas con adornos de aire gótico y surmontadas con pináculos floridos. [291]

Al desembre del mateix any es publicà l'article Las reformas de la Casa del Ayuntamiento: las pinturas murales en el qual s'explica la història de l'edifici que acull l'Ajuntament i els diversos canvis que s'hi han anat fent. Es destaquen les obres d'alguns artistes moderns com Sert i Bialdrich que decoren les parets d'algunes estances.

290 (M.H.A./D. 26-02-1970/BOE 10-03-1970. R-I-51-3838)
Edifici construït per Elies Rogent per a allotjar-hi les facultats de la Universitat de Barcelona. Edificat entre el 1863 i el 1868 és típic de l'arquitectura medievalista. Ocupa dues illes de l'Eixample i la seva planta, en forma de U, s'estructura en dos cossos paral·lels, disposats entorn de sengles claustres.
291 Capdevilla, M. (1933) pp. 339-342.

En nuestros días puede verse aún el testimonio de lo que fue el edificio en varias de sus épocas pasadas. De la gótica queda la fachada de la calle de la Ciudad y el Salón de Ciento; del Renacimiento se han conservado las que había sido dependencias del Trentenario y su patio central que hoy forma la escalera de honor; de la época moderna son la fachada de la Plaza de la República con el cuerpo de edificio inmediato a ella, el salón nuevo de sesiones del cabildo municipal y la decoración, de estilo gótico, que el artista Enrique Monserdá aplicó al antiguo Salón de Ciento.[…]

Entre tanto señalaremos especialmente un aspecto de estas obras: las pinturas murales que decoran parte del edificio restaurado. Unas, las de Sert, fueron terminadas primero. Las de Biladrich, se han terminado más tarde.[…]
El genio insigne pintor, acreditado en tantas obras análogas, de fama internacional, entre las que deben recordarse las maravillosas pinturas de la Catedral de Vich, ha florecido en ésta con toda la exhuberancia y la fantasía que caracteriza su personal creación artística. Utilizando casi exclusivamente el negro y el oro ha conseguido efectos de luz y de movimiento profundamente identificados con el carácter legendario, con la idea de gran epopeya, propios del tema histórico que se trata de evocar.[292]

També al número de desembre es presentà Elogios de Barcelona, en el que es recullen les impressions d'Andrea Navagero, polític que visità Barcelona el 1525 i el de l'ambaixador dels EEUU, Claude G. Browers. Aquest visità la ciutat recentment. La revista recull les impressions que va fer als periodistes després de la visita. Destaca el fet que percebé Barcelona com una ciutat molt avançada i amb un patrimoni monumental i artístic molt rellevant.

Andrea Navagero fue un político veneciano, historiador y poeta, autor de un libro publicado en 1563 bajo el título de Il viaggio fatto in Spagna et in Francia. Nació en Venecia en 1483 y murió en Blois en 1529
Este personaje estuvo en nuestra ciudad el año 1525, en ocasión de hallarse en ella en calidad de prisionero el rey de Francia Francisco I.
En una carta escrita desde Barcelona a Ranuncio, dice:
"Barcelona è bellísimo sito. Ha gran copia di giardini bellissimi, di marti ed aranci, è nodri. Le case leccone è comode fabricate di pietra è non di terra"[…]

Recientemente, el 13 del pasado mes de octubre, un extranjero ilustre, el embajador de los Estados Unidos de América en nuestro país, Mr. Claude G.Bowers, profundamente impresionado al contemplar nuestra ciudad, quiso dar público testimonio de su admiración, entregando a la prensa barcelonesa las siguientes espontáneas palabras de elogio:

"Todos cuantos vienen de los Estados Unidos están seguros de que la ciudad de Barcelona ha de causarles la mejor impresión, puesto que todos sabemos es una de las ciudades más adelantadas de Europa, de gran actividad industrial. Sin embargo, yo no esperaba encontrar la singular combinación de cualidades que la hacen tan bella. Los barrios antiguos con sus calles pintorescas y monumentos que estimulan la inspiración, la sección moderna con sus majestuosos paseos y amplias calles, las montañas y el mar, y los bellos alrededores con hermosas carreteras con frondosos árboles, en conjunto influyen en cualquier temperamento. En una palabra, estoy encantado de Barcelona.

292 Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). *Barcelona Atracción*, Diciembre, núm. 270: pp. 383-390.

Me ha causado muy grata impresión la amistad demostrada por sus habitantes, así como su simpatía hacia los ciudadanos norteamericanos que tienen establecida en ella su residencia. Barcelona tiene una cualidad dinámica que hace recordar Chicago y Nueva York. Nunca vi nada que me causara tanta impresión por su verdadera belleza y formidable esfuerzo de ingeniería como las fuentes maravillosas de la Exposición con su iluminación eléctrica. Ello simboliza la Barcelona de mañana. Igualmente me causó la mayor emoción el antiguo palacio donde Colón se presentó ante la Reina Isabel después de su descubrimiento. En parte por aquel episodio y también por la enorme riqueza en manuscritos de hace muchos siglos, me impresioné profundamente. Cuando el director, amablemente, prescindiendo de las formalidades usuales me acompañó a ver aquella estupenda colección, llegué a la conclusión de que al profundizar en historia no hemos pasado de la superficie. En el antiguo palacio, en la catedral, vi la Barcelona de ayer.
Quisiera ver el puerto de Barcelona como una puerta de salida hacia los mercados de América, y el puerto de Nueva York como una puerta de salida hacia los mercados de este país.
Barcelona y Nueva York estrechándose las manos a través de los mares, tendría una gran significación para los pueblos de ambos países.
Entretanto ya he visto lo suficiente de Barcelona para despertar en mi vivos deseos de volver a visitarla en otras ocasiones.[293]

Una mejora importante: El Paseo Arqueológico de Tarragona fou escrit per M.G. al número de desembre de 1933 i al text s'anuncia la restauració de les muralles de Tarragona, les quals són considerades de gran importància arqueològica i monumental.[…]

No podemos dejar por terminada esta información, en la que principalmente queda de manifiesto la importancia histórica de las antiguas e interesantes murallas de Tarragona, sin señalar lo que significa para la obra de propagación del turismo esta puesta en valor del insigne monumento y, por tanto, el celo y el entusiasmo de todos los que la han llevado a cabo, impulsados, más que por otro motivo, por su amor a la ciudad de Tarragona, unos, y por su pasión científica otros.
En efecto, si en cada localidad española hubiese autoridades que amaran aceleradamente sus grandes monumentos y hombres que se apasionaran por el alto valor artístico que pueden tener, España habría ya conseguido el máximo rendimiento turístico que puede esperar de sus incalculables riquezas monumentales.
De Tarragona hemos de decir que es una lástima que no se emprenda en gran escala su total explotación arqueológica. Tarragona, que tiene tantas bellezas naturales, es un verdadero emporio de riquezas arqueológicas. Si se levantaran los cimientos de sus casas modernas conseguiríamos obtener un verdadero tesoro. Hay que ver lo mucho que se ha logrado con las actividades dispersas y modestas que hasta ahora se han desarrollado. Si estos trabajos se realizaran con mayor intensidad y más amplios medios, Tarragona sería uno de los puntos de Europa de mayor atracción turística. [294]

Inclòs al número de desembre de 1933, l'article El Segundo Salón Internacional de Arte Fotográfico destaca els grans avanços en la fotografia i les tècniques que hi són associades a aquesta, destacant que donen un major valor als elements de promoció turística. A l'Exposició hi participaren 22 països, principalment procedents d'Europa.

293 Op. Cit. (1933) Diciembre, núm. 270: pp. 392-393.
294 Op. Cit. (1933) Diciembre, núm. 270: pp. 399-405.

Su perfeccionamiento ha repercutido de un modo sensible en la fotografía de laboratorio y actualmente puede afirmarse que se opera una verdadera revolución en los métodos de propaganda publicitaria debido a los nuevos recursos que les ofrece la fotografía como medio de reclamo y sugestión. No es menos importante el papel que esta llamada a ejercer y ejerce ya parcialmente en las artes del libro. La fotografía como elemento decorativo y como procedimiento de reproducción rápido y perfecto adquiere, pues, de año en año, una importancia mayor. Ello explica el interés despertado por el Salón del año pasado y el éxito rotundo que ha obtenido el que acaba de clausurarse.
Los organizadores, ampliando considerablemente el radio de acción, consiguieron el concurso de veintidós países distintos. Esta sola cifra da ya una idea del progreso que representa la exhibición actual comparándola con la más modesta del año anterior. Si de este dato global pasamos a detallar los nombres de las naciones representadas y el número de obras admitidas, sorprenderá sin duda que hayan concurrido a esta manifestación de arte fotográfico, no sólo los principales países de Europa y América, sinó incluso algunas naciones del lejano oriente. [295]

La celebració dels 25 anys de la Societat d'Atracció de Forasters

El 25è aniversari de la SAF[296] (1908-1933) va ser celebrat també amb l'edició de la revista enterament dedicada a revisar el que havia succeït en aquests anys. En aquell moment, la Societat estava subvencionada y patrocinada per la Generalitat de Catalunya i els Ajuntaments de Barcelona, Arenys de Mar, Berga, Igualada, Molins de Rey, Sant Feliu de Guíxols i Vic. Formava part de la Federació Espanyola de Sindicats d'Iniciativa i Turisme, de la Federació del Turisme de Catalunya i Balears i de la Unió de Sindicats d'Iniciativa dels Pirineus (entitat hispano-francesa). Tenia també representació en el Patronat de la Rambla de les Flors i en l'entitat Defensa del Bosc de Catalunya. La Societat havia estat premiada pel Touring Club de França i a les exposicions de Torí, Grenoble, Budapest i Barcelona.

El número de maig de 1933, el número 263 de la revista, porta el subtítol: *Número extraordinario dedicado al XXV aniversario de la Sociedad de Atracción de Forasteros y a la historia de Barcelona durante este periodo de su espléndido crecimiento.*

En el Sumari recull els temes següents:

295 Op. Cit. (1933) Diciembre, núm 270: p. 406.
296 Hem recollit a l'annex 6 alguns dels textos complerts del número 263 de *Barcelona Atracción* dedicat al vint-i-icinquè aniversari de la SAF.

El pasado y el porvenir de Barcelona, per Mariano Rubió Bellvé; Han pasado veinticinco años, per Manuel Ribé; Veinticinco años de actuación, per Manuel Marinel·lo; Hablan los números, per A. Ll. (probablement A. Llimoner, pseudònim de Manuel Marinel·lo[297]); Crecimiento de la ciudad de Barcelona, per Antonio Cremouse; Desarrollo de la red viaria en los últimos veinticinco años, per V.Martorell; El progreso de nuestros parques públicos durante los últimos veinticinco años, per N. Mª. Rubió Tudurí; Veinticinco años de arquitectura Barcelonesa, per César Martinell; Los transportes urbanos de Barcelona de 1908 a 1933, per Antonio Rué Dalmau; Imágenes de los doce meses del año, per V. Solé de Sojo; Notas de turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros; Crónica de Barcelona: Marzo i Actos celebrados con motivo del XXV aniversario de la Sociedad de Artracción de Forasteros.

En el text Veinticinco años de actuación, el Secretari de la SAF, Manuel Marinel·lo, posa de manifest les dificultats ambientals i polítiques en què es va trobar la Societat els primers anys d'existència. La Societat va començar a treballar amb una llista de setanta-set delegats, el 1908, disposats a contribuir econòmicament i amb treball personal per a l'engrandiment de la mateixa. Al cap d'un any, eren dos-cents socis. La primera Junta directiva era d'alt nivell: Domènech Sanllehí, Frederic Rahola i Marià Rubió i Bellvé, Josep Bertran Suñol, Hèrcules Cacciani, Manuel Ribé, Lluís Duran i Ventosa, Sixte Quintana, Jaime Algarra, Joseph Rogent, Pere Clapés, Josep Puig i Cadafalch, Carles Pompidor, Bartolomé Amengual, Enric Vilalta, Narcís Masferrer i Lluís Figuerola. Després de vint-i-cinc anys de la fundació de la SAF, els senyors Rubió, Rogent, Ribé, Duran i Ventosa i Amengual continuaven formant part de la Junta Directiva, el que significa que una certa continuïtat en l'estructura de la Societat estava garantida més enllà de les diverses opcions polítiques que governaren tant la ciutat com la diputació provincial.

Els objectius principals de la Societat eren:

Facilitar als forasters informació sobre la ciutat de Barcelona i les excursions que es podien fer per Catalunya i tot el referent al viatge a les Balears. La informació havia de comprendre les descripcions de les belleses naturals, arqueològiques i artístiques dels llocs, tarifes hoteleres, pensions i serveis públics, mitjans de comunicació més pràctics, i tot allò que pogués contribuir a fer agradable el viatge.

Vetllar per la millora dels serveis públics, i per la bona presentació dels monuments històrics de la ciutat, l'embelliment de carrers i places i la urbanització de qualitat a les zones de creixement de la ciutat.

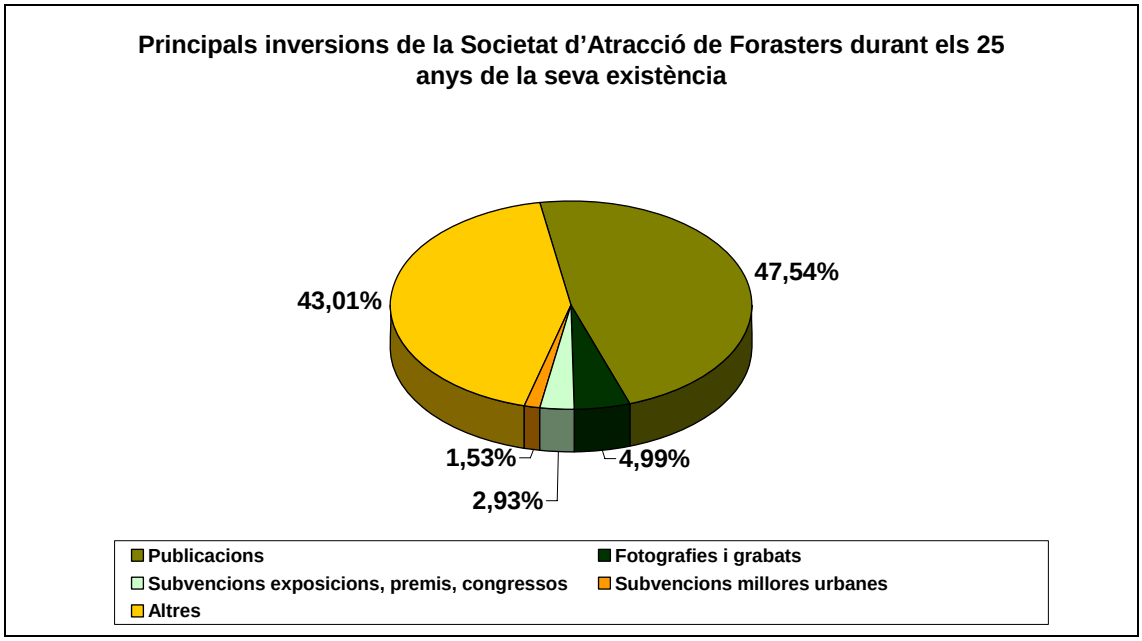
Difusió turística, a través de la creació d'una xarxa professional d'entitats, empreses i privats disposats a desenvolupar la tasca de difusió en els seus

297 a Història de la Literatura Catalana, vol. X,

països i a través dels seus mitjans de comunicació, tant revistes i diaris com ràdio. Difusió turística a través de la pròpia producció de material de propaganda: la mateixa revista *Barcelona Atracción*, fulletons, cartells, monogràfics, guies turístiques, àlbums de fotografies. Difusió per la presència a fires de mostres de ciutats importants: París, Lyon, Grenoble, Marsella, Tolosa, Brusel·les, Milà, Torí, Poznan i Budapest.

Organització de concursos d'establiments turístics, concursos fotogràfics, etc.

Promoció de festes populars, sobretot Carnaval, festes de Nadal i Pasqua[298].

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción*

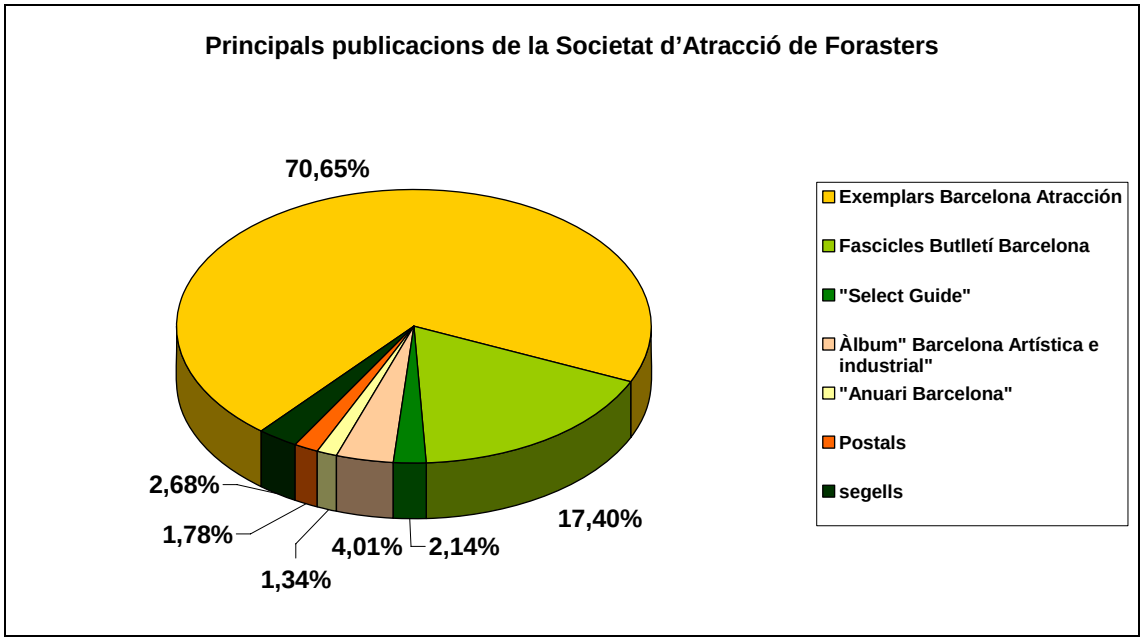
Assistència a Congressos de Turisme

D'entre els objectius aconseguits, Manuel Marinel·lo destaca les diverses gestions per tal d'alleugerir en despeses i temps els tràmits duaners dels viatgers tant de carretera com de tren i de vaixell en diverses èpoques, l'haver promocionat el port de Barcelona per l'augment del turisme de creuers, les diverses gestions per a la construcció i millora d'infrastructures com la construcció de l'estació ferroviària anomenada estació de França, la col·laboració per a la construcció del circuit nacional de turisme, la construcció del pont sobre la Tordera, l'edificació de l'estació de Portbou, l'establiment a Barcelona de la Fira de Mostres i l'organització inicial de l'Exposició

298 Es interessant subratllar com ja el 1908, consideraren que la celebració de les festes de Nadal i Pasqua a Catalunya podien ser un recurs turístic.

Internacional del 1929 i sobretot la publicació constant i gairebé ininterrompudament de la revista, fulletons, materials promocionals diversos com els fulletons i la col·lecció Biblioteca de Turisme amb títols dels principals llocs susceptibles d'interessar al turista estranger.

L'article *Hablan los números*, fa referència a les accions de la SAF amb una informació quantitativa de les accions i el material que ha distribuït la societat des de la seva formació. Anotem el nombre de socis numeraris de l'entitat en el moment de l'edició d'aquest butlletí: 571 socis numeraris, 5 protectors, 15 cooperadors i 293 delegats repartits per tot el món. La fórmula de captar socis, basada en recollir informació dels barcelonins i catalans que treballaven a l'estranger –uns 4.000 l'any 1933- per tal d'oferir-los la possibilitat de convertir-se en delegats, és il·lustrativa de l'enginy de la societat per tenir col·laboradors a disposició. Des de la seva residència a l'estranger aquests feien difusió permanent de la destinació Barcelona. Es proposava a un nombre més gran de persones escollides segons el seu nivell de formació i el seu nivell potencial d'influència social i en la comunicació de masses, en el lloc de residència a l'estranger[299].

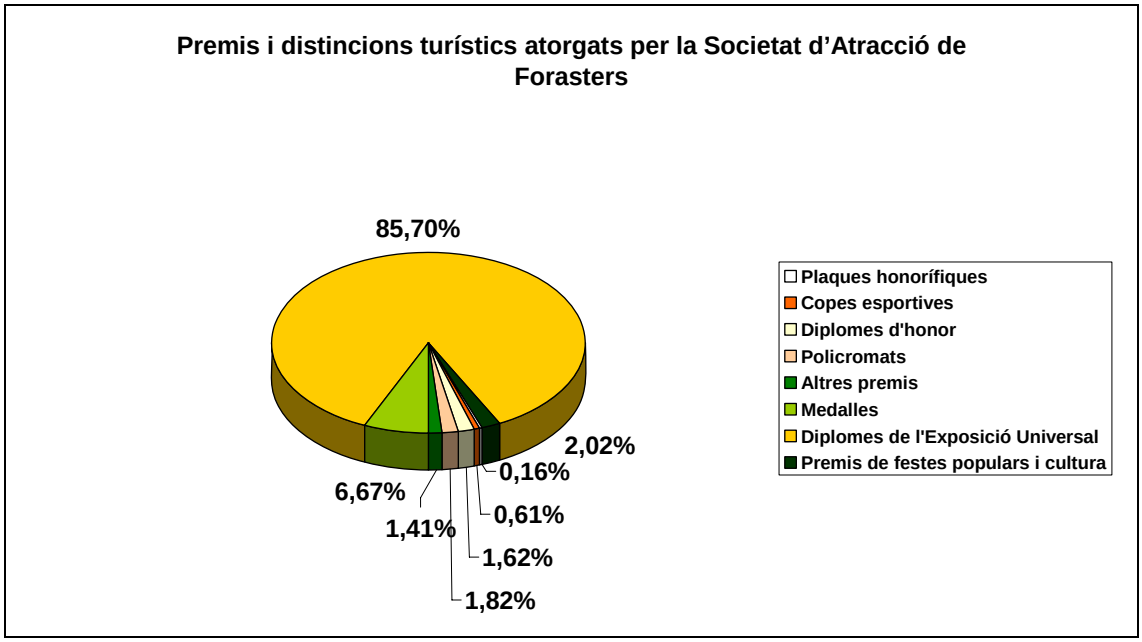

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción*

299 Aquest sistema s'ha utilitzat recentment per algunes regidories de turisme de municipis catalans en el marc dels intercanvis universitaris dels programes Erasmus i Sòcrates. Es tracta de fer algunes accions de familiarització amb els professors i estudiants de les universitats visitades, però en el conjunt de l'evolució de la difusió turística aquesta no ha estat una pràctica gaire habitual

Algunes d'aquestes dades quantitatives ajuden a comprendre el volum de material imprès que circulava aquest any: 3.000 fulletons en llengua catalana, 27.000 en castellà, 10.000 en francès, 15.000 en anglès i 15.000 en alemany. La Guia de Barcelona i de Catalunya, amb tractament turístic, artístic i industrial hauria de tenir un tiratge de 10.000 exemplars. Les publicacions es complementaven amb la guia de butxaca de la ciutat, l'àlbum fotogràfic Zerkowitz, la guia hotelera de Catalunya, l'Il·lustrada d'Arxius, Biblioteques i Museus, els quaderns dedicats a les poblacions més importants de la col·lecció Catalunya turística, els itineraris artístics i arqueològics de la ciutat i de les excursions en automòbil a les estacions monumentals de Catalunya.

La Societat informa que ella mateixa ha repartit milers de fulletons de diversos llocs d'interès a Catalunya: Girona, Tarragona, Reus, Sitges, Costa Brava, Montserrat, Puigcerdà, Núria, Terrassa, Palma de Mallorca, en nombre d'uns 25.000 durant aquest any 1933.

Font: Dolors Vidal
Font secundària: *Barcelona Atracción*

Un altre dels articles més importants és el de César Martinell, que exercia de bibliotecari de la Associació d'Arquitectes de Catalunya, sobre l'arquitectura dels darrers vint-i-cinc anys[300], on exposa la dificultat de l'arquitecte individual i creador per construir en una ciutat on el valor de l'arquitectura pública no tenia suficient prestigi ni estructura. Martinell situa el 1919 amb la construcció de l'Hotel Ritz d'Eduard Ferrés i del Teatre Tívoli de Madorell, el moment de

300 César Martinell ha estat objecte d'alguns estudis monogràfics i apareix una informació que es fa referència expressa a aquesta contribució a *Barcelona Atracción*: vegi's: >http:www.martinell.org [consulta: 13 gener 2003] o bé a >http:www.coac.net/martinell/bibliografía [consulta: 13 gener 2003]

trencament del programa neo-medieval dominant en l'arquitectura anterior, sobretot en l'edifici de "La Caixa", de Sagnier i tota l'arquitectura derivada del pre-modernisme i modernisme. Amb la construcció de la Banca Arnús acaba amb una època qualificada per Martinell com de tipisme provincià marcat per l'auge bancari d'aquells temps. Durant el període que precedeix la celebració universal del 1929, l'esforç públic i privat és enorme. El 1926, s'acaba el primer campanar del temple expiatori de la Sagrada Família, que Gaudí construeix amb paciència d'il·luminat des de 1883; el projecte continuarà a càrrec de Domènech Sugrañes; abans, el 1920 el Grup Escolar Baixeras de la Via Laietana serà un model de bon gust seguint les normes classicitzants italianes. El 1923, P.Nebot, acaba el Coliseum, Goday fa la Casa de Maternitat i Rubió i Bellver intervé a la Inclusa. El 1924 s'acaba la construcció del monument a Verdaguer que havia estat adjudicat mitjançant concurs a Pericas amb l'escultor Oslé.

La construcció del monument al Dr. Robert, la plaça de toros monumental, una part de l'estació ferroviària del Nord, etc. representen diversos punts urbans que exerceixen de nòduls monumentals que contribueixen al desenvolupament de l'imaginari de ciutat dinàmica i de progrés.

El teatre-circ Olímpia de Folguera a la Ronda Sant Antoni contribueix també a la monumentalització urbana de Barcelona amb la construcció d'una cúpula de quaranta metres de diàmetre. A part de poder-hi celebrar espectacles importants, la pista pot convertir-se en piscina. Els magatzems Jorba, de Calvet al Portal de l'Àngel donaran grandiositat al centre de Barcelona. Finalment la cessió del Compte Güell d'una finca a Pedralbes per a acollir la residència oficial del rei a Barcelona, juntament amb diverses altres construccions, com l'edifici de Correus, la construcció del Círculo Eqüestre, l'edifici de Telefónica, etc., acabaran d'arrodonir el creixement de Barcelona amb equipaments urbans propis d'una ciutat que ha passat a ser una metròpoli.

L'Exposició Universal posa en marxa un ambiciós projecte de millora, engrandiment i rehabilitació d'edificis públics com l'Ajuntament i el Palau de la Generalitat, entre d'altres, a més d'acabar el projecte d'urbanització de Montjuïc.

L'any trenta, veurà acabar els projectes de Goday dels grups escolars Pere Vila, Ramon Llull i Milà i Fontanals. L'edifici d'assegurances del Fènix Espanyol, la del Banc de Biscaia, la del Banc d'Espanya, del Govern Militar, etc., s'inauguraran ja acabada la dictadura.

Interessant el darrer paràgraf de Martinell a l'article *Veinticinco años de arquitectura barcelonesa* publicat al número 263 de la revista i corresponent al mes de maig de 1933, on fa una valoració molt positiva de la gran quantitat d'energia esmerçada en la construcció de la ciutat, si bé, es lamenta que s'hagi deixat perdre l'oportunitat d'implementar una arquitectura vertaderament avantguardista a Barcelona.

El arte barcelonés, tan osado en otros aspectos, quizá a pecado en este de demasiado cauto. Pudo aprovechar la pasada Exposición con sus edificios de carácter transitorio, para lanzarse a los más atrevidos experimentos y no lo hizo. Pasada esta oportunidad, es lógico que los arquitectos sientan la responsabilidad de la creación arquitectónica permanente y las novísimas tendencias no se incorporen a la arquitectura pública, hasta que la aquiescencia popular las hayo dada carta de naturaleza y haya iniciado la modalidad que más convenga a nuestras tradiciones estéticas y constructivas.
La capital catalana en este alborear inquieto de sus libertades redivivas, sigue su tarea cotidiana y silenciosa. En el subconciente de su instinto sabrá hallar una nueva modalidad del arte uno y eterno, que responda a su nueva vida que empieza.

Els actes de celebració del 25è aniversari van incloure un sopar de Gala a l'Hotel Ritz, el mateix hotel on es celebraven les dissertacions del Conferentia Club, l'Ajuntament va premiar i reconèixer el treball de la SAF, el secretari de la Societat, Manuel Marinel·lo va agrair públicament tots els suports personals i institucionals que la Societat havia rebut i va fer un discurs en el que relacionava els grans objectius de la SAF amb el creixement i la vitalitat urbana de Barcelona i Catalunya sencera. L'article publicat a les pàgines 177-182 del número 263 de la revista, corresponent el maig de 1933 i titulat Actos celebrados con motivo del XXV aniversario de la Sociedad de Atracción de Forasteros ho comenta:

Cuando se reflexiona que en los veinticinco años últimos Barcelona ha doblado el número de sus habitantes y ha pasado delante de ciudades tan célebres, tan privilegiadas por su situación geográfica o por la fuerza de la sugestión histórica como Lisboa, Madrid, Marsella, Génova, Roma, Nápoles, Venecia, Atenas y Constantinopla, hemos de reconocer que este hecho extraordinario no se debe a la casualidad, sinó a causas perfectamente determinadas y justificadas.

El fenómeno principal del progreso de Barcelona es el amor que todos los barceloneses, los catalanes, sienten por la gran caridad, que forma el núcleo fundamental de Cataluña; y es debido también al espíritu decidido que anima a la mayor parte de nuestros paisanos para conquistar situaciones más firmes y elevadas

Marinel·lo va parlar de patriotisme i va intentar explicar i explicar-se l'origen del saber-fer català, basat el valor tangible del treball, que no es veu anul·lat pel pes constant de la crítica social als projectes i a l'obtenció de satisfacció individual que es deriva del treball. Part d'aquest discurs està inclòs també a

l'article Actos celebrados con motivo del XXV aniversario de la Sociedad de Atracción de Forasteros esmentat anteriorment.

el catalán, o al menos un gran número de catalanes, después de desahogar su espíritu con la más dura de las críticas hacia todo lo que le rodea, deja sosegada la lengua para dedicarse al trabajo. Afila la punta de su inteligencia, investiga, hurga, rasga, inventa o imita, sintiendo permanentemente la seducción de un provenir mejor, no desmayando nunca para conseguir un éxito, de la forma y naturaleza que sea, mientras sea un éxito favorable que le proporcione la íntima satisfacción del triunfo.

Sobre todo el espíritu catalán anhela la realización de las cosas en grande, de proporciones extraordinarias, aunque a veces no sean hijas de un pensamiento lógico. Nuestra tierra que, después de la civilización romana, apenas si ha sentido dentro de ella los efectos permanentes de otras dominaciones, piensa y ejecuta en romano. No repite textualmente "soy ciudadano de Roma", pero mentalmente, desde el fondo de su alma, tienen orgullo de ser ciudadano de Barcelona, y quiere que Barcelona, en la forma que sea, sobrepase en todos los órdenes a las ciudades que podrían ser sus competidoras.

També en la tasca nuclear de la SAF, la de difondre i transmetre els valors artístics, monumentals, humanístics, i concretament els que es conformen en el joc del quotidià dels ciutadans barcelonins, Marinel·lo explica la causa més important de l'èxit de Barcelona en la difusió turística a l'estranger. L'admiració de Barcelona que senten els que l'han visitat fa que es converteixin en els principals elements de propaganda.

El amor que el catalán siente por Barcelona ha sabido transmitirlo a los muchos extranjeros y forasteros que vienen a esta ciudad. Así como el hierro virgen, al ponerlo en contacto con el imán, se transforma él mismo en imán, los no catalanes que, en número extraordinariamente grande, son verdaderos ciudadanos de Barcelona, se convierten, por regla general, en colaboradores entusiastas de nuestros deseos y son poderosos elementos de atracción que contribuyen a engrandecer nuestra ciudad y a hacerla más admirada.

Va parlar després, Duran i Ventosa fent expressiu el concepte que els orígens de la Societat s'han de vincular a un projecte d'ambició turística per voluntat dels privats i de l'Ajuntament de la ciutat, que actuaren com a vertaders pioners. El mateix article sobre els actes celebrat en motiu del XXV aniversari de la SAF així ho diu.

Recordó, el señor Durán, los comienzos de la Sociedad, que inició la obra del turismo cuando nadie en España se preocupaba de estos asuntos, y relató, además, el origen de la misma, nacido en el seno del Ayuntamiento.

Hizo constar que fue un acierto confiar esta labor a una entidad no oficial, que resulta más adecuada a sus necesidades, pero señaló al mismo tiempo la conveniencia de que nunca le falte, como no le ha faltado, el apoyo moral y material de las corporaciones oficiales.

Finalment va parlar l'Alcalde Aiguader, que va reconèixer i agrair la tasca desenvolupada per la Societat amb el concurs de l'Ajuntament i va recordar que els pobles han de treballar indistintament per la seva grandesa espiritual i per la seva prosperitat econòmica.

El darrer acte de la Societat va ser una exposició de material de propaganda emès en els darrers vint-i-cinc anys a la sala d'exposicions de l'Agrupació fotogràfica de Catalunya. Aquesta exposició va presentar cartells i guies turístiques de diverses edicions en català, castellà, francès, anglès, italià, alemany i esperanto, els números de la revista *Barcelona Atracción*, els butlletins de divuit anys, el Select Guide, els números de Barcelona artística e industrial, l'anuari de Barcelona, els àlbums fotogràfics de Roisin i Zerkowitz, fotografies i postals, segells de propaganda, monografies dels llocs més interessants des de la perspectiva monumental i turística, els itineraris artístics i d'excursions amb cotxe, i diversos documents de l'entitat com diplomes, medalles, etc.

Una valoració:
L'any 1933, en plena Generalitat Republicana, sorgeix un renovat interès pel turisme. Sintetitzant l'avaluació d'aquest moment percebem alguns indicis d'intent de represa basats en tres punts fonamentals:

L'aparició el 1932 de la monografia turística d'Antoni Muntanyola, on es fa una introducció i una anàlisi de les possibilitats turístiques de Catalunya.

L'interès en turistitzar la realitat cultural de Catalunya i de Barcelona sense crear ex-novo productes específics turístics sinó incorporant millora de la gestió als recursos existents.

Un augment d'activitat de promoció turística en la producció de cartells, i la consolidació de figures com Moneny, Morell, etc. dos dels millors cartellistes que van ser actius a Catalunya.

Els articles, any 1934

Art:

Febrer 1934. Exposició d'obres d'art de nus, tan de pintura com d'escultura, destacant alguns artistes.

Abril 1934. La Sala Parés com a impulsora de la producció artística de Catalunya.

Agost 1934. Nova estructuració del Museus d'Art de Barcelona. (*Octavi Miret*)

Setembre 1934. Es comenta l'exposició d'art anual de primavera i la participació de nombrosos artistes catalans de renom, i s'esmenten algunes obres i autors. (*Daniel Orfila*)

Octubre 1934. L'edifici de l'Arsenal de la Ciutadella, que va ser emprat com a Museu. (*Miguel Capdevila*)

Novembre 1934. Activitats i funcions del Cercle Artístic de Barcelona. (*M. Galtés*)

Monuments:

Gener 1934. Fotografia del barri gòtic que dóna a la Catedral. (*Sagarra*)

Gener 1934. Fotografia del Palau del Virreina. (*Sagarra*)

Gener 1934. L'article explica que el govern espanyol ha incorporat en el patrimoni artístic espanyol el Palau de la Virreina i l'edifici de l'acadèmia de les "Buenas Letras". (*M. Galtés*)

Febrer 1934. Es presenta l'església de Sort. (*Sagarra*)

Març 1934. Inauguració del monument d'homenatge a Guillem Graell.

Abril 1934. Fotografia del Monestir de Poblet.

Abril 1934. Existència de gran quantitat de meravelles monumentals que el turista pot visitar a Catalunya, així com moltes cases senyorials. (*J. Fort*)

Abril 1934. El claustre del Monestir de Santes Creus com a monument.

Maig 1934. S'inclou la fotografia d'una escultura del Parc de Montjuïc. (*Bucovich*)

Juny 1934. Fotografia del campanar de la Catedral de Barcelona. (*Brangulí*)

Juny 1934. Diverses fotografies de monuments d'homenatge a personatges.

Juny 1934. Fotografia del cimbori de la Catedral de Barcelona. (*Brangulí*)

Juliol 1934. Inauguració del monument homenatge a Narcís Oller.

Juliol 1934. Les obres de restauració de l'arc romà de Martorell.

Setembre 1934. Història i descripció del pavelló del Governador de la Ciutadella. (*Miguel Capdevila*)

Octubre 1934. Importància de molts poetes catalans i els seus monuments d'homenatge.

Novembre 1934. Fotografies dels contraforts de la Catedral. (*Brangulí*)

Novembre 1934. Fotografia del campanar de la Catedral. (*Bucovich*)

Novembre 1934. Fotografia de l'absis de la Catedral. (*Brangulí*)

Novembre 1934. Es presenta el claustre de la Catedral com a monument. (*Sagarra*)

Desembre 1934. Es presenten tres personatges que han dedicat la seva vida a fer el bé i els monuments d'homenatge que els han fet.

Desembre 1934. L'església de La Selva del Camp, obra de Pere Blay. (*J. Selva*)

Imatge:

Gener 1934. Història de Barcelona i concretament del barri de Ribera des del segle XVIII.

Febrer 1934. Fotografia d'un carreró del barri vell de Girona. (*Sagarra*)

Novembre 1934. Les diverses reformes urbanístiques que es volen realitzar a la ciutat per tal de millorar la circulació interna.

Analisi dels articles any 1934

L'any 1934, la revista oferia una imatge gràfica renovada tal i com s'assenyala en el document sobre la imatge de la revista, en aquest document.

El sumari de la revista de gener, corresponent al número 271 ofereix la perspectiva justa del que vol emetre aquesta publicació promocional. En primer lloc, un article sobre l'ensenyament primari dins el marc dels serveis municipals de Barcelona, el qual signa Octavio Miret. Barcelona vol no només acomplir amb les seves obligacions que li confereix l'Estat en el sector educatiu sinó que a part de l'Escola del Bosc i la implementació del sistema Montessori a principis de segle, en el moment actual vol recuperar i engrandir la política educativa que porta a terme la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. En segon lloc, es cita el proper tema: la fotografia de J.M. Sagarra d'un aspecte de la ciutat antiga: Barcelona, dins en el marc Vistas de Cataluña. Aquesta fotografia, de plana sencera, on es mostra una imatge del Barri Vell de Barcelona, amb una església, una casa en estat ruïnós i una altra construcció senyorial (signa Segarra, no Sagarra) constitueix un bon exemple de l'ús de la fotografia com a element de discurs en sí mateix. No s'utilitza per a il·lustrar el text, sinó que el substitueix.

El tercer tema del sumari, correspon a Del Barrio de Ribera al Parlamento de Cataluña, I. Barrio de Ribera, signat per Miquel Capdevila amb intenció de donar continuïtat a aquesta sèrie. Segueix una altra foto de Segarra, de la col·lecció Vistas de Cataluña, també del barri vell de Barcelona. Jaime Utrillo firma la següent col·laboració: Pallars Oriental i Vallès de Vallferrera. Segueix la Crònica de Barcelona, corresponent al novembre de 1933. Una obra importante: Los enlaces ferroviarios y la supresión de los pasos a nivel, és un article que busca interessar tant als ciutadans locals com els forans i també donar una imatge interessant de ciutat turística.

Segueix el sumari, las Notas de Turismo, que informen de tots els fets rellevants en aquest sector. Elogios de Barcelona, recull visions i referències sobre la ciutat que es fan des de l'estranger. Finalment, Dos monumentos artísticos barceloneses, de M. Galtés.

L'article parla del Palau de la Virreina i de l'Acadèmia de Bones Lletres. L'articulista observa que l'edifici del Palau atrau la mirada del viatger, sobretot al matí. Després d'exposar la història "romàntica" a què deu el seu nom, ofereix quatre dades històriques i sobretot la valoració que el crític Raimon Casellas feia de l'edifici. De l'Acadèmia de Bones Lletres, que el govern de la República acabava d'incorporar al patrimoni artístic nacional, es dóna una breu pinzellada: edifici romànic sobre les muralles romanes i desenvolupat en el gòtic, s'hi ha descobert una galeria del segle XV recentment, i a part de ser la nova seu de la corporació literària més antiga d'Espanya serà també seu de la Comissió dels Monuments històrics i artístics.

La edificación del Palacio de la Virreina[301] fue empezada en 1776 y terminada pocos años después. Nada se sabe del arquitecto que proyectó tan bella arquitectura. Tiene el edificio un patio con buenas esculturas. La escultura del edificio es obra del artista catalán Carlos Grau (1715-1789). De este edificio, por él calificado de magnífico, decía el ilustre crítico de arte Ramón Casellas que "con el gentil encuadramiento del balcón central, con sus pilares majestuosos, con su balustrada superior, coronada de pomposos jarrones, representa como un compendio apoteósico de aquel arte barroco y de tendencia clásica que gozó entre nosotros de tan decisivo predicamento durante buena parte de la décimaoctava centuria". [302]

La revista s'apropia de la mirada exterior sobre Barcelona. Deliberadament vol convèncer, una i altra vegada, de la potencialitat de la ciutat des de la perspectiva turística. En ple període Republicà aquesta mirada espanyolista que des de Guatemala es fa, es considera útil i s'incorpora al discurs polièdric que la revista vol oferir. En trobem un exemple a l'article Elogios de Barcelona publicat al número de gener de 1934.

Son numerosos los elogios que diariamente se hacen de Barcelona en toda clase de revistas extranjeras. Los legítimos merecimientos de nuestra ciudad, triunfan plenamente por todas partes. De entre los varios artículos laudatorios que tenemos a la vista, copiamos, hoy, el siguiente, inserto en el último número de la revista "España" de Guatemala:
"Barcelona, emporio de la riqueza catalana, santuario de la tenacidad de una raza trabajadora, honrada y exigente; archivo de cortesía, como la apellidara el manco inmortal de Lepanto, inmensa colmena de todas las actividades conocidas por el hombre; metrópoli universalmente conocida y admirada, es, en España, el latido más fuerte de vida; el más isócrono, rico y fecundo. Ninguna otra ciudad como la inmensa Barcelona ha llevado más lejos la justicia de su renombre, el ejemplo más constante de su pujanza y la riquísima aureola de su prestigio. Es, sin género de duda, el más prestigiado orgullo de la Madre Patria.

Desde las preciosas y juguetonas laderas de Collcerola (Tibidabo) hasta las verdes llanuras pacíficas del Mediterráneo (mar que baña las costas más risueñas y encantadoras del mundo,

301 (M.H.A./D. 27-01-1941/BOE 03-02-1941. R-I-51-1104)
Edifici construït entre el 1772 i 1778 per encàrrec del que fou virrei del Perú M. Amat i Junyent
302 Galtés, M. (1934) pp. 27-30.

como son Costa-Azul y Costa Brava), se extiende el fantástico suceso de sus edificaciones. Chimeneas con permanentes penachos de humo y campanarios graciosos, estilizados y atrevidos forman un verdadero bosque encima de la vasta metrópoli catalana.

Barcelona es el puerto más importante del Mediterráneo. Lo que de chimeneas y picachos abunda en la urbe de tierra, sobreabunda de palos y mástiles en la grandiosidad de su puerto donde, al álito del aire costeño, ondean día a día las banderas de todas las patrias en el palo mayor de vapores y buques.

La capital industrial de España es este lugar de millón y más de habitantes, donde la vida corre acelerada y una actividad toca con otra en el vertiginoso ritmo de la producción. El volumen de riqueza efectiva de Barcelona, es una cosa impresionante. La vida de negocios tiene en Barcelona un rol bien neoyorkino. Capital efectiva y sentimental de toda Cataluña y hechura del deseo de todos los catalanes que la aman con cariño preferente, Barcelona es, asimismo, el centro impulsor de los sentimientos y de las realidades del más acendrado patriotismo nativo. Sus calles han presenciado la conmoción espiritual de las ingentes multitudes barcelonesas y catalanas en afirmación de los sentimientos y ansias de libertad de este magnífico pueblo, ansias y deseos que la moderna España comprensiva aceptó en buena hora vinculando más estrechamente aún al pueblo catalán, a la futura y gloriosa suerte de la Madre España.
Barcelona es un precioso hogar de la cultura hispánica. Sus centros culturales se cuentan por sus calles y la densidad de cultura de los hijos de esta ciudad y su región es el exponente más acusado de la hispánica cultura moderna.
¡Bien quisieran todos los países del mundo llegar a poseer su Barcelona! [303]

En el número de febrer, l'estructura es manté: la primera col·laboració aparentment d'estricte interès municipal obté relleu, tant en l'ordre de la publicació com en la seva extensió. És el cas del primer article, Los servicios municipales de Barcelona. La limpieza pública, de Miquel Capdevila. La propaganda de la política municipal opera en la revista com a propaganda turística.

Els altres temes, Crónica de Barcelona; La resurección de "El Siglo" (els grans magatzems, rehabilitats després de l'incendi de 1932); El primer Presidente de la Generalitat ha fallecido, Vistas de Cataluña. El Campanario de Sort. Fot. De J.M. Sagarra Una maqueta de las fuentes e iluminaciones de Montjuich; Lo que queda de los antiguos gremios de Barcelona. VI Plateros, d'Aurelio Campmany, Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros, Vistas de Cataluña. Una antigua calleja de Gerona . Fot. De J.M. Sagarra

L'interès de la instal·lació de la maqueta de les fonts de Montjuïc de Bohigas, en un pavelló construït ex-professo, a la Plaça Antonio López es centra en la voluntat de l'organització d'enviar-la com a reclam turístic a diverses ciutats de l'estat espanyol i a l'estranger. El text s'il·lustra amb una fotografia d'una de les imatges més emblemàtiques emeses de Barcelona a nivell internacional.

303 Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 271: p. 26.

L'edifici del Museu Nacional d'Art de Catalunya, il·luminat, els edificis de la fira del 29 davant i les fonts lluminoses .

Aurelio Capmany, en la sèrie *Lo que queda de los Antiguos Gremios de Barcelona*, dedicada als argenters, fa tot el recorregut històric del gremi des de 1381 fins a finals del segle XIX. Capmany aprofita el seu espai inquirint als actuals propietaris de l'Armari-Arxiu dels argenters i del llibre de marques, Josep Maria de Segarra i Ramon Sunyer respectivament, que cedeixin aquests objectes al Museu o a l'Arxiu Històric de la ciutat per a ser examinats lliurement pels estudiosos o afeccionats al passat de Barcelona.

La vitalitat de Barcelona com a escenari de les arts, es presenta a la revista amb l'article al número de febrer de 1934 dedicat a l'exposició de Nus que va tenir lloc al Cercle Artístic, patrocinada per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona. La inauguració va ser el 15 de desembre i fou presidida per Francesc Macià. Aquest va ser el darrer acte oficial del President de la Generalitat de Catalunya. L'exposició va tenir dues parts: la primera, d'aportacions de joves valors i la segona, l'articulació d'una proposta retrospectiva del Nu en la pintura catalana. La instal·lació de l'exposició es va fer a un dels vestíbuls de l'estació dels Ferrocarrils Catalans, que s'adequà per tancar un espai i organitzar l'entrada a pagament. El col·leccionisme privat: Albéniz, Rocamora, Vayreda, Pagés, Burbano, Fradera, Güell, Verdaguer, Martí i Graupera i les entitats públiques de l'Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi, la Junta de Museus de Barcelona i l'Escola de Belles Arts i Arts i Oficis Artístics de Barcelona van aportar obres per a l'exposició.

L'article assenyala la dificultat de la crítica de fer un balanç i una lectura sintetitzada de les aportacions significatives. Sobre el valor artístic de la retrospectiva, s'assenyala que la qualitat de les obres era desigual però que el valor de l'exposició era donar difusió i exercir una funció educativa sobre el que havia produït el nostre país quan es treballava el nu. L'article, sense signatura, està il·lustrat per una imatge general de l'exposició, cinc obres i una imatge de la inauguració.

El Círculo Artístico quería brindar una ocasión propicia a los artistas jóvenes que sirviera para revelar nuevos valores y ofrecer, simultáneamente, un ejemplo palpable de lo que habían realizado los grandes maestros del ochocientos en el terreno del cultivo de la forma como disciplina artística eminentemente educadora.

La sorpresa para la crítica y el público la constituyó una soberbia pintura al óleo atribuida a Mariano Fortuny i casi inédita. Esta obra, cuya atribución parece bien fundamentada, pertenece

a la colección Martí. Cabe esperar que será posible incorporarla pronto a nuestro Museo municipal, donde le corresponde un puesto de honor. [304]

D'entre els contemporanis, la revista assenyala com a aportacions notables les de Créixams, A. Opisso, Perramon, Carbonell, Mombrú, Vidal Rolland, Canyellas i Camps Ribera.

La revista corresponent al mes de març proposa: Los servicios municipales de Barcelona: La Asistencia pública de L. Bertran i Pijoan; Vistas de Barcelona: En el Puerto. Fot. De Bucovich; Junta General de la "Sociedad de Atracción de Forasteros"; Constitución del Consejo Superior del Patronato Nacional de Turismo; Vistas de Barcelona. En el puerto: Fot. de Brangulí; Del barrio de Ribera al Parlamento de Cataluña. II La construcción de la Ciudadela, de Miguel Capdevila; Vistas de Barcelona. En el Puerto. Fot.de Bucovich; Notas de Turismo y de la "Sociedad de Atracción de Forasteros"; Vistas de Barcelona. En el puerto. Fot. de Bucovich; La decoración mural del despacho de la Alcaldia de Barcelona, de J.F. Ràfols i Un nuevo monumento.

J.R. Ràfols explica la decoració mural del despatx de l'Alcaldia en un article publicat al març de 1934. Refereix una biografia del pintor Xavier Nogués, que després d'haver visitat el Museu del Prado i del seu viatge a París, amb Alexandre de Cabanyes, va instal·lar el seu taller amb Fontbona, F. Sarda i Pidelasserra. El crític Raimon Casellas fou responsable, segons Ràfols, de la fallida de Pidelasserra. Santiago Segura fou el valedor de Nogués i el projectà a les revistes Picarol i Revista Nova. Col·laborà, entre d'altres amb César Martinell, fou coautor del Poble Espanyol de Montjuïc i assessor artístic de Plandiura. Els temes, la força, la gràcia, la puixança, l'esperit de Barcelona i l'Elogi del Senyor Esteve, l'Aventurer i el Capità del vaixell, la terra i el mar. La composició vol representar els valors que es volen eterns per a Barcelona: el treball, la construcció de la societat al mateix temps que la ciutat i l'evocació mitològica d'Hermes i Niké que protegeixen el futur de la ciutat.

En l'esperit expresa Nogués toda el alma de la leyenda catalana: en el encimado castillo, en la torre-campanario de bíforas románicas, en el volar de los corcels con jinetes armados, en el pastor, en la doncella cobijada entre los árboles y en la etérea figura femenina que vuela y pulsa la lira. A un ángulo del cuadro un grupo juvenil –que simboliza los orfeones catalanes- entona nuevamente los cantos populares, palpitantes de espíritu.

Como "La terra", es de forma cuadrada la composición que simboliza "El mar", asimismo con mitológica figura femenina y con otra encantadora de la realidad.

304 Op. Cit. (1934) Enero, núm. 271: p. 59.

Dos medio-puntos, estrictamente ornamentales sobremontan las dos puertas encaradas del despacho. Falta colocar aún el plafón central del techo y algunos otros de reducido tamaño. La entonación del conjunto es de fina armonía que en nada desdice de la elegancia en blanco oro de las franjas que contornean las composiciones. [305]

Observem que la descripció de Ràfols informa fins i tot de l'estat de l'obra, aclarint que encara falta una part per acabar la decoració de Nogués.

La darrera plana de la revista es dedica a la ressenya Un nuevo Monumento, que s'inaugurà el 28 de gener, dedicat a Guillem Graell, economista i fundador de la Societat d'Estudis Econòmics i autor de diverses obres d'anàlisi econòmic i religiós.

Al número d'abril de 1934, es presentà Las casas señoriales de Cataluña, on es destacaren les principals característiques d'aquest tipus d'edificacions.

Es una mansión señorial alzada en pleno siglo XVII.
Y aun en nuestros días conserva las magníficas características de la época, sin que hayan disminuido las copiosas colecciones de arte que la ornamentan y enriquecen.
Entre éstas descuellan, en primer lugar, el mobiliario, formado por una serie de ejemplares notabilísimos.
Las alfombras y tapices de los diversos salones constituyen una colección de primera importancia dentro del género.
Estos salones pueden en realidad entroncarse con buena parte de la historia local de Reus, pues en ellas han tenido lugar fiestas y recepciones memorables en ocasión de la visita de altas personalidades a la ciudad. […]

Dícese que los dueños de esta preciada joya arquitectónica y artística se proponen legarla a la ciudad de Reus, para que sea convertida en museo de arte suntuario y biblioteca pública. [306]

El sumari del número de juny, el 276, Los servicios municipales de Barcelona. Los mercados, de A. Rué Dalmau, Informe de un Delegado de nuestra Sociedad, de M. Bertrán de Quintana, Vistas de Barcelona. Los campanarios de la Catedral. Fot. de J. Brangulí, Las fiestas de Primavera, de Daniel Orfila, Notas de Turismo y de la SAF, Los monumentos de Barcelona VI dedicat als metges, signat per T. la Crónica de Barcelona de l'Abril, Los paseos arqueológicos de Barcelona. Tercer itinerario, d'A. Gallardo; Vistas de Barcelona. El cimborio de la Catedral. Fot. de J. Brangulí, Instituciones barcelonesas: la Sociedad de San Federico, de Federico Martí Albanell.

305 Ráfols, J. F. (1934) pp. 89-93.
306 Font, J. (1934). pp. 116-117.

Daniel Orfila, a l'article Las fiestas de Primavera publicat al número 276 de la revista corresponent al mes de juny de 1934 assenyala la gran afluència d'aquestes festes.

> Todas estas fiestas hiciéronse extraordinariamente concurridas, en gran parte por el crecido número de forasterors a los cuales había llegado la extensa propaganda realizada previamente.
> En esta actuación participó muy intensamente nuestra Sociedad que cuidó de la distribución de carteles y folletos por todo el mundo y especialmente por Cataluña. [307]

Les fotografies de Brangulí, els campanars i el cimbori de la Catedral, a tota plana cada una d'elles, de la col·lecció Vistas de Barcelona, tenen voluntat de presentar amb clau de lectura monumental dos particulars de la Catedral de Barcelona. Els grans metges catalans, Valentí Carulla i Emili Pi i Molist, obtenen un monument a la ciutat. La voluntat d'aquests professionals de crear estructures d'estudi, recerca i difusió dels avenços mèdics, són els motius que refereix la revista per explicar de manera breu els fets de més rellevància que impulsa a la ciutat el reconeixement públic a la seva tasca en forma de monument.

A. Gallardo signa el tercer itinerari arqueològic per Barcelona. L'article, il·lustrat amb tres fotografies i un plànol, fa un recorregut minuciós a partir de la Col·legiata de Santa Anna, els carrers Santa Anna, Canuda, de la Mare de Déu, Portaferrissa, Plaça Cucurulla, del Pi, plaça del Pi, Església del Pi i Nostra Senyora dels Reis, Plaça de Josep Oriol, Baixada de Santa Eulàlia, carrer de Sant Domènec del Call, de Sant Ramon, carrer de Marlet, del Call, dels Banys Nous, de la Boqueria, de l'Arc del Remei, Fivaller, de Sant Jaume, Plaça de Francesc Macià, Rambles, Portaferrissa, del Bot i Canuda.

Aquest tipus de construcció d'itinerari en clau francesa, és a dir, presentats de manera que el turista estranger no pugui perdre's, incorpora al text les informacions històriques, les valoracions artístiques i arqueològiques i les pràctiques.

Francesc Martí Albanell, prevere i membre de l'Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona, refereix dins l'apartat de les institucions barcelonines, la Societat de Sant Frederic. La Societat funciona amb tres objectius clars: en l'ordre religiós, moral i material. L'article, centrat en la història de la pròpia societat i els seus objectius, dóna la notícia de l'artífex del retaule en honor a Sant Frederic, Frederic Català de Sabater, que la Societat costejà dins l'església de Sant Just i Pastor.

307 Sociedad de Atracción de Forasteros (1934) *Barcelona Atracción*, Juny, núm 276.

El mes de juliol, la revista presenta el sumari següent:
Los servicios municipales de Barcelona. Demografia i Estadística, de M. Galtés; Un nuevo monumento. El del novelista Narciso Oller; Un proyecto de urbanización del casco antiguo de Barcelona; la Crónica de Barcelona corresponent al maig del 1934; Visitas oficiales y colectivas de Barcelona; Del barrio de Ribera al Parlamento de Cataluña: III.-La destrucción de la Ciudadela, de Miguel Capdevila; Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros; Paseos Arqueológicos por Barcelona. Itinerario IV, d'A. Gallardo; la incesante renovación del Teatro Prinicipal i Los monumentos históricos y artísticos: la restauración del puente romano de Martorell, de R.S.

El 6 de maig s'inaugura amb presència d'un nombrós públic i dels representants de totes les entitats artístiques i literàries de Barcelona, el monument a Narcís Oller a la Via Augusta. L'obra és d'Eusebi Arnau. La revista reporta el projecte inicial de l'arquitecte municipal Antoni Darder, incorporant algunes modificacions per l'actual arquitecte municipal, J. Vilaseca. Es pretén continuar les obres de reestructuració del barri vell de Barcelona, després de la construcció de la Via Laietana. Duran i Reynals, regidor d'urbanisme està decidit a continuar les obres d'higienització de les vivendes insalubres. Aquest projecte pretén conservar però, l'estructura del centre històric tal i com és. Vol incorporar perspectives i millora de l'efecte visual sobre els edificis importants de valor monumental i històric. Alguns edificis emblemàtics, com el mercat de Sant Josep, sería substituit per una plaça pública que uniria la Rambla amb l'antic Hospital de Sant Pau, de manera que l'accés a l'Institut d'Estudis Catalans, es pugués produïr des d'una zona enjardinada de la Rambla.

Miguel Capdevila, explica tot el recorregut històric i urbanístic que feu possible l'enderrocament de la Ciutadella. En l'article Los Paseos arqueológicos por Barcelona, itinerari IV, publicat al número de juliol de 1934, A. Gallardo proposa un recorregut a la zona dreta de la Rambla. L'itinerari s'inicia a la Plaça de la Universitat, i continua pel carrer Tallers, Hospital Militar (l'antic convent de Paules, carrer Valldonzella, Montalegre, Casa de la Caritat, Carrer de Ferlandina, Plaça dels Angles, Carrer Elisabets, Plaça Bonsuccés, carrer Xuclà, Església de Betlem, Palau de la Virreina, Mercat de Sant Josep, carrer de Jerusalem, carrer del Carme, Hospital de la Santa Creu i carrer Hospital fins a la Rambla. Seguint les indicacions que ens ofereix Gallardo en itinerari, observem que sintetitza el valor històric del recorregut amb el valor monumental de les construccions, posant en valor edificis sencers i alguns particulars que considera són meritoris. Des de la perspectiva turística, la construcció de l'itinerari combina allò que es considera susceptible d'interessar

als turistes i allò que la ciutat reconeix com a nuclear tant històricament com arquitectònicament.

..el claustro de San Pedro Nolasco (1643), que se conserva íntegro en el comedor del Hotel Oriente; iglesia de Santa Mónica con restos del convento de agustinos descalzos de 1626, convertido en oficinas de la Administración militar, etc.

La renovació del Teatre Principal de la Ciutat, després de l'incendi és considerada també notícia turística. Després de fer una lectura positiva de l'incendi anterior, (en el sentit que ha possibilitat l'implantació d'una estructura interior moderna) la nota serveix per explicitar que aquest Teatre, és un símbol de l'esperit barceloní, capaç d'enllaçar amb normalitat el passat, el present i el futur. La decoració interior s'ha fet seguint l'estil "1934", és a dir, incorporant el sentit decoratiu en els aspectes d'utilització de l'espai i objectual propis del darrer moment.

La restauració de l'Arc Romà de Martorell per part de la Generalitat de Catalunya, article signat per R.S., posa l'èmfasi en la voluntat de la Generalitat de Catalunya, i sobretot el Conseller de Cultura, Bonaventura Gassol, de retornar la grandiositat i magnificència de proporcions al pont. El valor monumental de l'arc romà ha crescut considerablement amb les obres. La restauració de monuments ve considerada en aquest article com a quelcom d'essencial, a favor de la cultura i progrés de la pàtria.

El número d'agost de 1934, corresponen al 278, conté el següent sumari:
Los servicios municipales de Barcelona: Los Museus de Arte, d'Octavio Miret; La Exposición de claveles en Sitges, la VIII Feria de Barcelona y el I Salón de Turismo y de los Deportes; Crónica de Brcelona (1934) de junio, Paseos Arqueológicos por Barcelona, Itinerario Quinto, d'A. Gallardo; Notas de turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros, Homenaje a Pablo Casals, la I Asamblea de los Sindicatos de Turismo de Cataluña y los Nuevos ejermplares en nuestra colección Zoológica.

Dins dels serveis municipals de Barcelona tenim en aquest número un article d'Octavi Miret sobre els Museus d'Art.

L'edifici del Parlament de Catalunya, fins el 1932, Museu d'Arqueologia i Art Antic, va destinar-se a l'activitat parlamentària i les col·leccions d'art passaren al Palau Nacional (avui MNAC) de Montjuïc. L'article de Miret es refereix a l'article aparegut a *Barcelona Atracción* al gener de 1933 en el qual s'avançava la reorganització de les col·leccions d'art i informa que probablement més endavant escriurà sobre les col·leccions d'art del Palau Nacional. El que Miret

pretén en aquest, és explicar el rol i la responsabilitat de la Junta de Museus com a servei municipal. Com a antecedents, Flaugier, l'Academia de les Bones Lletres, el Museu Provincial d'Antiguitats, instal·lat a l'ex-capella de Santa Àgata; el llegat de la col·lecció privada de Francesc Martorell i l'èxit assolit per la secció d'arqueologia i d'art antic de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888, feren decidir a la corporació municipal la reorganització dels museus de la ciutat amb el llegat global de què disposaven.

Els corrents intel·lectuals d'aleshores i la formació cultural dels homes de més rellevància portaren a un projecte en el qual es prioritzava la presentació de la història de l'art en clau universal o internacional. Josep Lluís Pellicer i Salvador Sanpere i Miquel realitzaren els primers treballs per a reunir a Barcelona el major nombre possible d'obres representatives dels grans mestres de tots els temps i de tots els països, els quals, com és de suposar, només podien arribar a Barcelona a través de reproduccions. Miret exemplifica els avantatges d'aquesta politica en el desenvolupament del bon gust cívic i la formació d'una col·lecció significativa de reproduccions sobretot les escultòriques molt aptes com a instrument de pedagogia artística.

A partir de 1902, el moviment catalanista fou responsable de les polítiques de la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona, en les què es prioritzà l'emmarcament a Catalunya d'una cultura característica i pròpia. Així el Museu d'Art de Barcelona, hauria d'inventariar i protegir el patrimoni artístic de Catalunya, que no tenia estatus de protecció concreta fins aleshores.

Un Museu específicament de producció catalana, seria científicament més correcte que un Museu d'art general. Per acostar-se a aquest objectiu, el primer que es feu, fou crear un ens autònom amb participació municipal; es passà de la comissió municipal a una Junta autònoma capaç d'operar amb molta més agilitat que el procés burocràtic municipal normal permetia. Tot per aconseguir l'objectiu de salvar en un temps breu, obres rellevants del patrimoni que el mercadeig, l'espoli i l'abandó farien desaparèixer.
El fet que fos l'Ajuntament de Barcelona qui propiciés un programa a nivell de tot Catalunya, s'explica pel rol de lideratge intel·lectual que exercia i per la major disponibilitat econòmica per acomplir aquest propòsit. A partir de 1907, s'incorpora a la Junta una representació d'igual nombre de membres que la que tenia l'Ajuntament de Barcelona per coparticipar i corresponsabilitzar a una institució més representativa territorialment parlant.

Fins a la dictadura, continua Miret, aquesta Junta no pogué fer altra cosa que salvar el patrimoni en situació de perill. Tot i l'organització i celebració d'exposicions d'art antic i contemporani en el Parc de la Ciutadella i en el Palau

de Belles Arts respectivament, gairebé tot el pressupost s'esmerçava en el rescat d'algunes obres de la pintura romànica i de l'escultura gòtica considerades importants per a la col·lecció final d'art català. En aquesta empresa, d'importància cultural i transcendència patriòtica que no cal ni ponderar, Miret assenyala la participació eficacíssima de Pella i Forgas, Prat de la Riba, Puig i Cadalfach, Josep Pijoan i d'altres patricis que formaven part de la Junta de Museus i que foren sempre intel·ligentment arropats per Joaquim Folch i Torres, que ocupà diverses vegades el càrrec de director general.

Durant la dictadura, minvaren la importància de les accions i de les activitats corporatives però no es donà un canvi prou important que posés es perill el que s'havia fet. En definitiva, no hi va haver una contrapolítica suficient que generés un canvi d'orientació radical. Els restants museus catalans, seguiren l'exemple dels Museus de Barcelona i també col·laboraren en la política general de salvament del patrimoni. Paral·lelament al creixement del col·leccionisme privat fou notable i per tant d'una manera o altra, les principals peces quedaren protegides. El patrimoni de l'església fou inventariat també per la Junta i per tant, es dificultava l'espoli, la venda i el moviment de les peces. Lluís Plandiura, oferí la venda de la seva col·lecció a la Junta. Una vegada adquirit el fons Plandiura pel fons de la Junta, aquesta considerà que ja tenia un resum complert de la producció de la Catalunya històrica.

Amb l'adveniment del règim autònom per a Catalunya i reinstaurada la Generalitat, el fons de la Junta ja podia assumir el caràcter de Museu Nacional que el catalanisme polític havia desitjat des de principis de segle. Venia ara, plantejar un pla estratègic de presentació i difusió de les peces. Després de passar per la fase d'estudi i anàlisi dels fons i les infraestructures culturals o potencialment culturals disponibles es dibuixà el següent pla:

Primer: es convertia el Palau Real de Pedralbes en Museu de les Arts Decoratives, aprofitant la decoració existent del Palau. Bona part de l'obra que s'hi exposaria havia arribat a la Junta en forma de donatiu i la col·lecció seria de manufactura local i estrangera.

Segon: s'instal·larien al Poble Espanyol de Montjuïc les oficines tècniques i els tallers de restauració, els tallers de reconstrucció de ceràmica Paterna, els laboratoris fotogràfics, l'arxiu de plaques fotogràfiques i de fotografies de repertori iconogràfic d'Espanya, la biblioteca especial d'art i les oficines administratives.

Tercer: en el Poble Espanyol s'hi instal·laria, a més, el Museu d'Art Popular.

Quart: l'acord d'instal·lació del Museu d'Art de Catalunya en el Palau Nacional, format per obres de pintura, escultura i dibuix d'autors catalans des de la època romànica fins a les produccions més recents.

Cinquè: Utilització de les sales que quedaven disponibles en el Palau de Belles Arts per a exposicions i exhibicions especials, de les que se'n donaria el programa en el moment oportú.

Sisè: Utilització de la Capella de Santa Àgata i de la Casa Padellàs per a un Museu d'Art Santuari català, en el que a més de les col·leccions de ceràmica figurés una selecció de les col·leccions d'orfebreria i teixits.

Setè: Instal·lació de la col·lecció d'instruments aportats per la senyora Orsina Baget de Folch, en l'edifici del Parc de Montjuïc que fou construït com a Pavelló de la Casa Reial, i a l'interior del qual s'erigirà el monument a Albèniz.

Vuitè: Instal·lació de la col·lecció de medalles i monedes en el Pavelló de La Rosaleda del Parc de Montjuïc, constituïda en un Gabinet Numismàtic de Catalunya.

Novè: Instal·lació de la col·lecció de teixits de les sales annexes al claustre del monestir de Sant Cugat del Vallès, prèvia readequació dels espais.

Desè: Instal·lació de les sèries de reproduccions escultòriques per a un Museu Pedagògic de la Història de l'Art en el que fou Pavelló de l'Estat durant l'exposició de 1929. Es construeix un Patronat que tindrà per objectiu la creació del Museu d'Arqueològic, amb els fons de les excavacions d'Empúries i d'altres. La Junta s'ocuparà igualment de la creació d'un Museu del Teatre, que estarà instal·lat en el Palau de Projeccions del Parc de Montjuïc. La Institució del Teatre de la Generalitat tenia al seu càrrec les col·leccions de caràcter pròpiament teatral fins a aquesta resolució.

I per últim, per acord del Govern de la Generalitat, la Junta de Museus de Barcelona s'ha encarregat del règim del Museu del "Cau Ferrat" de Sitges, llegat de Rusiñol. Finalment, Miret fa un resum de l'estat de les obres en el moment d'editar-se aquest número de la revista. Acaba fent un elogi i un reconeixement per les aportacions fetes en aquest pla general per l'escultor Josep Llimona, mort l'any anterior i afegeix que la Junta de Museus continua custodiant i conservant amb molta estima i notòria intel·ligència tot aquest llegat artístic.

La ressenya de la celebració de la VII Fira de Barcelona i el Primer Saló de Turisme i Esports, celebrada en el recinte del parc de Montjuïc, del 2 al 17 de juny, són valorats per la revista com un èxit important, per les institucions participants com per l'allau de públic que hi ha assistit i pel nombre i muntant de les operacions comercials que s'han tancat. Els Amics de l'Art Vell i el Museu Arqueològic de la Generalitat de Catalunya, ambdós amb stand propi. En l'article, il·lustrat a bastament hi veiem una imatge de la inauguració, amb nombroses autoritats i públic i sis fotografies més, cinc de diversos stands i la de un diorama de l'estand de la Costa Brava.

Les fotografies dels estands ens mostren una imatge gràfica i de concepció de l'espai expositiu molt en línia amb les propostes avantguardistes en l'estand de la Generalitat de Catalunya (Oficina de Turisme de Catalunya); en l'estand de S'Agaró, en el que la gràfica i el valor d'infraestructura a l'atenció de l'estranger hi són molt presents. En l'estand de Sitges, predomina la representació de l'imaginari mediterrani, de claror i lluminositat i una vegetació amb palmeres que s'acosta al mar. En l'estand de la Societat d'Atracció de Forasters, la imatge gràfica és nítida i a la moda. La decoració de l'estand, fonamentada amb unes imatges a la paret, penjades com pintures, tot i representar interiors i exteriors urbans, en conjunt, és més antiquada que la resta. Probablement la diversa tipologia de públics a la que vol arribar la Societat, i la diversitat d'edats, situacions econòmiques i fonamentalment la diversitat de motivacions de viatge, fan buscar una fórmula en la que presumptament els diversos públics s'hi sentin interpel·lats.

L'Itinerari cinquè, com en els anteriors, l'autor A.Gallardo, proposa un temps per l'execució de l'itinerari. Es tracta d'un itinerari fonamentalment exterior, que comença a la Ronda de Sant Antoni i passa pel carrer de la Riera Alta, del Carme, de Sant Llàtzer, Plaça Padró, Ronda de Sant Antoni, Ronda de Sant Pau, carrer Carretes, Església de Sant Pau del Camp, Muralla de Sant Policarp, carrer del Portal de Santa Madrona, Rambla de Santa Mònica, les Drassanes, Església de la Mercè, Passeig de Colom, Plaça d'Antonio Lopez, Barceloneta i Església de Sant Miquel del Port.

La durada que proposa Gallardo per aquest recorregut, d'una hora, hora i quart és absolutament insuficient per a resseguir tots els punts que proposa, tenint en compte que la visita a Sant Pau del Camp i a la Mercè, es fan visites interiors. La voluntat de Gallardo és posar en valor tots els elements considerats de valor per la historiografia de l'arquitectura. Per això, es val d'un resum històric per donar perspectiva temporal als objectes i edificis que considera interessants. La preocupació pels horaris d'obertura al públic i altres qüestions pràctiques necessàries per a fer una bona visita, no hi són presentats.

L'homenatge a Pau Casals, a part de dues fotografies que il·lustren l'acte d'entrega de la Medalla i nomenament de fill adoptiu de la ciutat, considera que el sentiment de gratitud que la ciutat sent envers el mestre, es fonamenten no només en la creació de l'orquestra Pau Casals, sinó de la gratitud espiritual per l'entrega del seu talent en benefici de tota la ciutat. La notícia informa que en diverses sales de l'Arxiu Històric s'hi exposaren records personals del músic que serveixen per acostar-se objectualment al món de l'artista.

La primera Assemblea dels Sindicats de Turisme de Catalunya, celebrada els dies 15 i 16 de juliol, va servir perquè els diversos sindicats coordinessin les seves pròpies polítiques amb les de la Generalitat. El President del Patronat de Turisme de Catalunya va pronunciar una conferència general on va establir les coordenades principals de les polítiques turístiques per Catalunya. La revista no reprodueix la conferència, però és probable que seguís l'esquema del document d'organització turística de Catalunya, d'Antoni Muntanyola.[308] Per últim, la revista ens parla de l'ampliació de la col·lecció zoològica pel Parc de la Ciutadella.

El número d'octubre de 1934, los servicios municipales de Barcelona. Parques i Jardines, de M. Galtés; Nota de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros; Nuestra Biblioteca de Turismo: Manresa; Del barrio de la Ribera al Parlamento de Catalunya.V El edificio del Arsenal, de Miguel Capdevila; Crónica de Barcelona corresponent al mes d'agost; Paseos arqueológicos por Barcelona VII Itinerario último d'A. Gallardo; Conclusiones de la Asamblea de Sindicatos de Iniciativa de Cataluña i Los monumentos de Barcelona VII, Los poetas, de T.

L'incorporació del concepte parcs i jardins en el patrimoni cultural de la ciutat, seguint la tradició anglesa i també francesa es reflecteix en aquest primer articles signat per M. Galtés i que justament comença comparant l'esforç en l'equipament dels museus amb el que s'està realitzant amb els jardins i parcs a Barcelona. La dotació d'aquestes instal·lacions afavoreix el turisme en un doble sentit: per l'embelliment i ordenació urbanística que suposa per a la ciutat i perquè el discurs que ofereixen els parcs està en consonància amb les escoles de paisatgisme més importants d'Europa.

La notícia de la sortida del volum Manresa, dins la col·lecció Nuestra Biblioteca de Turismo, del recercador Antonio Gallardo es celebra en el número d'octubre.

308 Veure especificament en l'apartat de política turística la Celebració de la I Asamblea dels Sindicats de Turisme de Catalunya.

S'anuncien les properes monografies de la col·lecció del Castell de Perelada i les ciutat de Terrassa i Manresa.

L'article de divulgació històrica, del Barrio de la Ribera al Parlamento de Cataluña, amb un tractament especial per a l'edifici de l'Arsenal, de Miguel Capdevila. S'informa molt especialment de l'etapa en què l'edifici fou condicionat per a Museu i com després de la gestió de la Junta de Museus, de Carles Pirozzini i Joaquím Folch i Torras, va adquirir un nivell considerable que obligà a un repensar la seva ubicació física. Finalment l'ús de l'edifici com a seu del Parlament de Catalunya, farà traslladar la totalitat de les peces al Museu d'Art de Catalunya a Montjuïc.

El darrer itinerari arqueològic, el número VII fa referència a la zona de Santa Maria del Mar. Es tracta de fer un recorregut pels carrerons de la zona, Plaça Palau, Llotja, carrer del Consolat, Panses, Cambis vells, Caputxes, Plegamans, Abaixadors, Basea, Plateria, Plaça Santa Maria, Sombrerers, Montcada, Barra de Ferro, Banys Vells, Rossich, Mirallers, Vigatans, Sant Ignasi, Llana, Corders, Assahonadors, Flassaders, El Born, carrer del Rec, de l'Espareria i la Plaça de les Olles. Especial tractament de Santa Maria del Mar.

Els articles, any 1935

Art:

Gener 1935. Inauguració del Museu d'Art de Catalunya ubicat al Palau Nacional, així com la seva importància.

Gener 1935. Es celebra una exposició de 41 gravats sota el títol "Visions de la Barcelona Vuitcentista", i es comenta l'emoció que causà. (*F.Curet*)

Març 1935. Exposició homenatge a Mestres, fent una breu biografia de l'artista. (*Aurelio Capmany*)

Abril 1935. L'article comenta les donacions i el gran interès existent pel Museu de les Arts Decoratives de Pedralbes.

Juny 1935. Acte organitzat pels "Amics dels Museus de Catalunya" per evitar que desaparegui el Palau de la Virreina.

Juliol 1935. L'obra de Lola Anglada, com a mostra de les vivències de Barcelona. (*F.Curet*)

Juliol 1935. S'informa de l'exposició celebrada a la casa de l'Ardiaca, sobre la història de la Barceloneta.

Agost 1935. Les noves aportacions de particulars als museus d'Art de Catalunya, i se'donen exemples.

Setembre 1935. S'avalua l'Exposició de Primavera, amb menys obres que l'any anterior, fent referència a les més importants. (*Daniel Orfila*)

Novembre 1935. El nou Museu de Tossa, situat en una antiga edificació, i les obres que s'hi conserven.

Monuments:

Gener 1935. Inauguració d'un nou monument dedicat a Josep Llimona.

Gener 1935. Descripció general del conjunt monumental de Rupit. (*J.Selva*)

Març 1935. L'article explica les dificultats amb les que es trobà la construcció del monument a Pi i Maragall.

Abril 1935. Descripció dels monuments a Mistral, Dante i Llorent.

Juny 1935. Rehabilitació i construcció del monestir de Poblet.

Juliol 1935. Inauguració del monument a Frai Pedro Ponce de León.

Agost 1935. Es descriu la bellesa, monuments, i altres elements decoratius del Parc de Montjuïc, exaltant la seva importància. (*M. Galtés*)

Agost 1935. Nova realització d'un monument a Santiago Rusiñol.

Setembre 1935. L'article comenta diverses actuacions fetes per revaloritzar el patrimoni històric i artístic, on destaca el Monestir de Poblet.

Setembre 1935. Inauguració del monument a Eusebi Güell.

Octubre 1935. L'article enumera diversos monuments dedicats a personatges polítics i de la vida pública de Catalunya.

Novembre 1935. Enumeració de monuments de caràcter militar.

Imatge:

Gener 1935. L'article presenta les Rambles com un dels espais inoblidables pel turista. (*Alfonso Maseras*)

Gener 1935. Esdeveniments de la ciutat i actuacions de la SAF.

Abril 1935. Descripció dels edificis de les Drassanes i del Palau Güell, on es parla de la seva creació i situació.

Abril 1935. Esdeveniments de la ciutat i actuacions de la SAF.

Maig 1935. L'augment de les demandes d'informació turística i la promoció de Catalunya en el cinema feta a través de dos films.

Juny 1935. Èxit progressiu dels films destinats a la propaganda turística.

Juliol 1935. Comentari de diversos articles publicats a l'estranger i que parlen de Barcelona.

Agost 1935. Realització de la segona Assemblea de la federació de Sindicats de Turisme de Catalunya, incloent alguns dels temes tractats.

Setembre 1935. Iniciativa de la companyia de ferrocarrils M.Z.A. de publicar una revista dedicada a la promoció dels atractius del país.

Novembre 1935. Es comenta la creació del patronat de la Costa Brava.

Analisi dels articles any 1935

El sumari de la revista de gener de 1935, corresponent al número 283, es presenta en primer lloc l'article escrit per Alfonso Maseras intitulat Glosario de Barcelona:Las Ramblas en el qual es parla de les Rambles com un dels espais excepcionals per a l'experiència turística a Barcelona, ja que es considera com un lloc no tan sols per passejar sinó també per experimentar i viure. El fet que la Rambla sigui un lloc on es passeja tan de dia com de nit, exerceix una fascinació en el turista estranger molt rellevant.

La Rambla es la principal arteria de la capital catalana. Nunca como en este caso puede hablarse con tanta propiedad de una arteria ciudadana. La Rambla ejerce, en efecto, para con la ciudad, la función vital que ejerce la arteria para con el cuerpo. El pueblo barcelonés circula por ella, siempre renovado, oxigenado como la sangre, vitalizando la ciudad. Y lo más curioso es que, como en el cuerpo, esta circulación no se detiene nunca, ni de día ni de noche. […] [309]

Ya que de viajeros extranjeros hablamos, recordaremos que la famosa actriz Sarah Bernhardt, siempre que hablaba de Barcelona, donde tantos aplausos había cosechado, evocaba su espaciosa Rambla, un paseo, decía, "donde se venden pájaros". Otros extranjeros evocarán también Barcelona diciendo, a su vez, que se acuerdan de un largo paseo, en una de cuyas fases más angostas y céntricas se venden flores. Y otros podrán decir asimismo que han visto un paseo donde se venden en abundancia, si por el número de kioscos se juzga, periódicos, revistas y libros.[310]

En el mateix número de gener de 1935, es presenta un article titulat Una gran institución barcelonesa, el Nuevo Museu d'Art de Catalunya en el qual es parla de la inauguració d'aquest museu en el Palau Nacional, considerat com un importantíssim instrument de cultura i per incrementar de manera considerable l'interès i els atractius que presenta Barcelona. L'article exalta alguns aspectes

309 Maseras, A. (1935) p. 3.
310 Op. Cit. p. 6

del museu i en destaca la rotulació, que per primera vegada al món permet una àmplia explicació de cada objecte en cinc idiomes diferents. El text, que es presenta il·lustrat amb vuit fotografies, recomana les principals peces dels períodes romànic, gòtic, renaixentista i modern.

El text, que reproduïm sencer, aporta informació qualitativa rellevant del pes específic del Museu d'Art de Catalunya com a referent patrimonial i també deixa veure la projecció turística que es desitja obtenir a partir de la museografia que s'ha practicat. En primer lloc, per la instal·lació de les peces segons la seva pròpia forma i necessitat (sobretot en el cas de la posta en escena dels frescos romànics), i en segon lloc, per una rotulació multilingüe, en cinc llengües, que explicita la vocació turística del museu. L'article defineix el Museu com un instrument de cultura on es concentrarà l'atractivitat turística i cultural de la ciutat. La visió de M. Rubió en el sentit de donar continuïtat de servei a l'edifici construït per a l'exposició del 29, en contra del que majoritàriament es consensuà (l'enderrocament a posteriori de l'edifici) té una lògica específicament turística. Projectar, difondre i obtenir èxit de públic d'una nova infraestructura cultural porta temps i despeses econòmiques. Reutilitzar un espai nuclear de la mostra turística més important que Barcelona ha fet durant la primera part del segle XX, l'Exposició del 29, és invertir degudament en termes turístics. Per això l'article es felicita de l'opció que s'ha fet.

El següent punt de l'article exemplifica el canvi de valor qualitatiu de Barcelona, en passar d'un perfil urbà dominat per les xemeneies del paral·lel a una ciutat en què la icona central serà (i ho continuarà essent durant temps) el Palau Nacional, un espai cultural dedicat a la visualització de l'art plàstic català. Finalment, i aquesta no és una qüestió gens secundària, sinó prioritària, en una revista de promoció turística com *Barcelona Atracción*, els directors i experts internacionals elogien unànimement la col·lecció i la museografia d'aquest espai.

El que ven la revista, doncs, són aquests tres elements interrelacionats: col·lecció única en una ciutat meravellosa, valor de prestigi que aporten les opinions dels experts i dels millors museògrafs internacionals i un nivell de difusió construïda segons els sistemes de gestió locals, que són innovadors i avantguardistes en el panorama internacional. Des de la perspectiva del turisme cultural, haurem d'arribar a finals de 2004 per tornar a llegir alguns articles que posen en valor més d'un dels aspectes abans esmentats, amb motiu de la inauguració de totes les col·leccions del Museu. Cal esperar per veure si dins el projecte promocional de Turisme de Barcelona, de 2005 en endavant, el MNAC ocupa el lloc que li correspon, el de primer element patrimonial de la ciutat de Barcelona.

En nuestro número del mes de agosto del año pasado, p. 227, publicamos una información sobre la obra de la Junta de Museos de Barcelona y el plan que este organismo está realizando para emplazar debidamente en sendos Museos las diversas colecciones de arte, propiedad de la ciudad, que están bajo su custodia y administración.

Una parte importantísima de este plan acaba de llevarse magníficamente a efecto con la inauguración del "Museo d'Art de Catalunya", instalado en el que durante la Exposición Internacional de 1929 fue Palacio Nacional, efectuada con toda solemnidad el día 11 del pasado mes de noviembre.

Es preciso señalar muy particularmente este hecho porque la nueva pinacoteca barcelonesa constituye un importantísimo instrumento de cultura dentro de su especialidad y porque viene a aumentar considerablemente el interés y los atractivos que atesora la ciudad de Barcelona.

Ante todo debemos congratularnos de que el monumental edificio que coronaba las diversas construcciones de aquel certamen hubiese sido oportunamente proyectado en vistas a una utilización futura que hoy se ha llevado felizmente a término[311].

Esto se debe principalmente a nuestro querido presidente don Mariano Rubió y Bellvé, que orientó en este sentido a la Junta de la Exposición cuando se proyectó la construcción del palacio. Bien es verdad que para llegar a la instalación actual del Museo ha sido necesario modificar las líneas y la capacidad de algunas de las salas, pero es lo cierto que el magnífico resultado obtenido se debe, aparte del buen acierto con que ha sido perseguido, a las condiciones básicas de la distribución y la forma del palacio.

Este hecho ha permitido, para honra y gloria de la insigne ciudad mediterránea, emporio famoso de la industria y el comercio, que desde hoy, por encima de su típica silueta, recortada en el perfil de las consabidas chimeneas, domine la línea de un templo consagrado al arte.

Sobre esta realidad, esplendorosamente nacida en nuestros días, hay que añadir la del triunfo alcanzado entre las gentes dedicadas a la ciencia museográfica de todo el mundo, por la instalación y disposición interior del nuevo Museo.

Hasta el presente todos los museos de Europa han tenido que ser instalados en edificios antiguos, que habían sido construidos para otros fines y, por lo tanto, la colocación de obras en su interior ha tenido que someterse forzosamente a una estructura básica inadecuada.

Los de América han sido, ciertamente, construidos de nueva planta, al menos en su mayoría, pero han padecido del mismo mal, sólo que a la inversa, es decir, que la capacidad y la estructura de las salas han tenido que proyectarse sin tener en cuenta las obras que en ella habían de instalarse, puesto que en aquellos países no existe un patrimonio artístico tradicional y el fondo de sus museos ha de formarse inevitablemente con la aportación desperdigada y eventual que el mercado de antigüedades de Europa ofrece desordenadamente.

La idea nunca bastante elogiada que tuvieron los propulsores de la actual Junta de Museos, de hace de nuestro Museo un resumen del arte catalán, nos ha proporcionado, por un lado, la ventaja inapreciable de dotarnos de un Museo realmente único dentro de su naturaleza, ya que no es posible formar una segunda colección de obras análogas a las que se han reunido en el Palacio Nacional, pero además, nos ha permitido instalarlas constituyendo para cada grupo de ellas, y aun a veces para cada una, la sala o sitio ex profeso que por sus dimensiones o su carácter requería.

Y he aquí por qué nosotros podemos afirmar, sin temor a caer en exageraciones de ninguna especie, que gracias a estas circunstancias la instalación del "Museo d'Art de Catalunya" es la más perfecta de cuantas existen, como así lo han reconocido públicamente los directores de

311 No hem trobat altres informacions anàlogues. Normalment en les diverses publicacions de l'època, es proposava la futura demolició d'aquest espai urbà després de l'Expo de 1929.

los principales museos de arte de España, Francia e Italia, que han venido expresamente a conocerla, y, sobre todo, de una manera más completa, los de los Estados Unidos de América, que han enviado un delegado especial a este objeto, con el propósito de reformar la instalación de las colecciones de arte español que poseen, a tenor de las normas seguidas en Barcelona.
Y cúmplenos señalar muy particularmente, por lo que al punto de vista turístico interesa, que dentro de las perfecciones legítimamente elogiadas de esta instalación, existe una que no ha sido todavía lograda en muchos museos importantes del extranjero, cual es la relativa a la adecuada rotulación de los objetos expuestos.
En casi todos los museos esta rotulación es escueta o limitada, y generalmente redactada sólo en el idioma del país, unas veces para no afear las salas con letreros demasiado grandes, y otras para fomentar los ingresos de caja con la venta de catálogos, puesto que aquella deficiencia obliga a mayor número de visitantes a adquirirlos.
En nuestro Museo se ha establecido, por primera vez en el mundo, un sistema acertadísimo de rotulación que permite una amplia explicación de cada objeto en cinco idiomas diferentes, dentro de la misma sala, sin que el conjunto de ésta desmerezca estéticamente en lo más mínimo y sin que aquéllos tengan que ostentar ni tan solamente un número de referencia.
Y ya apuntado, con lo que queda escrito, lo que representa para Barcelona la existencia de este notabilísimo Museo, únicamente en el sentido de factor contribuyente a la importancia, el prestigio, el interés y la categoría de nuestra querida ciudad, bástenos recordar que en su parte substantiva el "Museo d'Art de Catalunya" es un elemento de valor formidable en la esfera de los estudios modernos de la historia del arte.
Hoy se dedican éstos con preferencia al arte románico de los siglos X al XIII y la producción artística de esa rama y esa época, localizase muy especialmente en el Pirineo Catalán, y de allí fue oportunamente trasladada al Museo de Barcelona, donde en la actualidad se ofrece cómodamente a los estudiosos de todo el mundo, ninguno de los cuales puede realizar sus investigaciones sin conocer o examinar las obras de esta especialidad que aquí se hallan expuestas.
En cuanto a las secciones gótica, renacentista y moderna, basta decir que son el exponente completo, definitivo, de unos periodos de arte catalán que ocupan la atención de los centros de investigación histórica de Europa y América y han merecido estudios profundos de los más afamados críticos extranjeros.
No olvidemos que las salas de arte contemporáneo entre la serie completa de los autores que acusan la evolución de la escuela catalana a través del siglo XIX y lo que va del actual, destacan magníficamente la Sala Fortuny y la Sala Picasso, esta última con un número de obras del discutido maestro superior a las que del mismo autor posee cualquier otro museo del extranjero.
En resumen, Barcelona acaba de enriquecerse con un tesoro precioso. De hoy más, cuando se hable de ella no podrá ponderarse la belleza de su situación topográfica, la suavidad de su clima, la hospitalidad de sus habitantes, la intensidad de la su vida urbana, sin citar también la importancia de su Museo.[312]

Seguint amb els articles publicats al mes de gener de 1935, l'article Un nuevo monumento a José Llimona anuncia la inauguració que s'ha fet d'un monument dedicat a l'artista coincidint amb la inauguració del nou Museu d'Art de Catalunya.

312 Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 283: pp. 9-13.

Con motivo de la inauguración del "Museo d'Art de Catalunya" a que nos hemos referido en otro lugar de este número, se ha inaugurado también el monumento al insigne escultor José Llimona, que fue durante muchos años y hasta el día de su muerte, presidente de la Junta de Museos, que tiene a su cargo el anteriormente mencionado.
El monumento está emplazado en el vestíbulo del piso de honor del repetido Museo y ha sido erigido por iniciativa de la expresada Junta.
Está formado por un elegante zócalo de mármol azul sobre el cual se levanta una reproducción en bronce de la obra del mismo artista "La Bellesa", cuyo original en mármol ornamenta una de las fuentes del Parque de Montjuich. En el mismo zócalo aparece la reproducción, también en bronce, de la mascarilla del maestro que ejecutó su discípulo A.R. González, y la Medalla del la Ciudad que el Ayuntamiento otorgó al gran artista en recompensa a sus grandes merecimientos. Hay además, grabadas, las cifras correspondientes a los años de su nacimiento y su defunción.[313]

Al mateix número 283 es presenta un dels articles que descriuen poblacions notables de Catalunya, en aquest cas de Rupit, on es descriu de manera general el conjunt monumental, concentrant-se en els seus elements constructius i els seus grans balcons de fusta. El creixement de l'afluència de visitants al poble, situat a les proximitats de Collsacabra i Tavertet contribueix a formar un itinerari per les Guilleries. L'article, signat per J. Selva i il·lustrat per una fotografia de Vidal i Ventosa, acompleix dos objectius fonamentals: jerarquitzar el recurs etnològic com a recurs turístic i proposar Rupit com a imatge turística susceptible de ser imatge reproduïble de l'experiència turística.

Desde lejanos tiempos las inmediaciones de Coll-sacabra y los tajos de Tavertert en las Guillerías merecieron una especial atención por parte de los estudiosos que en su afán de recorrer Cataluña y documentarse metódicamente de cuanto encierra, iniciaron el intenso movimiento excursionista de nuestros días. […]

Son de observar multitud de detalles pintorescos recorriendo el escaso ámbito del lugar: la rareza de ciertos portales, entradas tupidas de útiles del campo con establos hondos y sombríos, estancias con muebles rústicos vislumbradas a través de postigos desvencijados…
Años atrás, al anochecer del jueves de semana santa, los feligreses de Rupit celebraban una representación primitiva de la Pasión, […]
Esta fiesta, que había adquirido renombre entre los pueblos de la comarca, fue tal vez la que estimuló el movimiento de turismo hacia este pueblo escondido. […]

Este verano las típicas y tranquilas calles de Rupit han visto desfilar largas caravanas de gente ruidosa que se detenía delante de sus casas humildes para comentar sus diversos aspectos y sacar fotografías. […]

Los amantes de la fotografía han podido penetrar en los patios, asomarse a los portales de las casas sin hallar más que la mirada vagamente curiosa de los guardianes que no oponían, por su parte, la más leve resistencia ni proferían el más pequeño gruñido […]

313 Op. Cit. (1935) Enero, núm. 283: p. 22.

Un movimiento de poderosa curiosidad ha llevado incontables excursionistas a visitar el pueblo. Es de esperar que no se interrumpirá y que Rupit será incorporado a los itinerarios turísticos de Cataluña como uno de los puntos que merece ser visitado. [314]

En el número 284, corresponent al mes de febrer de 1935, es presenta l'article Glosario de Barcelona, los alrededores de la ciudad, de Manuel Marinel·lo, que fa una descripció de certs paratges del voltant de la ciutat acompanyada de fotografies de la ciutat fetes des del Tibidabo i des de Montjuïc.

Bella e interesante es la capital por su alto abolengo, por su largo historial por las reliquias preciadas que del pasado conserva, por la esplendidez de su inmenso ensanche, por su pujanza presente, en la visita que le hace el turista inteligente, recibe éste gratas emociones y se lleva imperecederos recuerdos saturados de la benignidad de su clima, de la nitidez de su cielo azul, de la mirífica luz del sol que a raudales cae sobre ella, de la pompa verdeante de sus parques y jardines públicos; pero ese compendio de impresiones imborrables debe coronarse con la contemplación de la metrópoli dos veces milenaria, desde alguna de las atalayas naturales que la rodean: Montuich, Pedralbes, el Tibidabo […]

La belleza de la visión de la ciudad externa y vigorosa sube de punto, una vez anochecido, cuando la inmensidad del cielo negro tachonado de miríadas de estrellas, parece reflejarse en la tierra ensombrecida, donde titilan como vigilantes y misteriosas pupilas de espectros invisibles, millares de artificiales lucecitas blancas o amarillas y sondean de vez en vez el espacio, escrutando la lejanía, las ráfagas luminosas de algún reflector emplazado en las alturas. [315]

El número de febrer publica un article de Rafael Moragas que fa referència a les visites que Strauss realitzà a Barcelona al llarg de la seva vida. L'article, publicat a les pàgines 42-43 del número 284 i intitulat En el septuagenario de un gran músico, Moragas vol transmetre als lectors de *Barcelona Atracción*, la idea que Strauss havia trobat a Barcelona un públic especial i que justament aquesta ciutadania cultivada era el tresor més gran de la ciutat. En l'article sobresurten dues idees bàsiques: els artistes internacionals senten Barcelona com un espai propi i la revista *Barcelona Atracción* és la caixa de ressonància de les experiències més importants dels estrangers a Barcelona.

Hace como unos nueve años, Ricardo Strauss, quien ahora cumplió 70 años, en unas palabras memorables, atribuyó a la lectura y estudio de la música, llevadas a cabo por los barceloneses, virtudes de tal esencia y eficacia, que de semejante ejercicio –disciplina y deleite- vino a afirmar que podía hacer una solución para los muy hondos y complejos problemas del espíritu. Aquella receta de Ricardo Strauss fue hija de su sensibilidad, exclusivamente.
Llego a una conclusión. Ricardo Strauss, el enjeretador de esa maravilla de "El Caballero de la Rosa", ¿es un barcelonés?
Ricardo Strauss, desde que apareció en el Teatro Lírico –octubre de 1897- y que por cierto lo contrató el maestro Antonio Nicolau, ha vivido intensamente en el barcelonismo. Se advierte

314 Op. Cit. (1935) Febrero, núm. 284: p. 27.
315 Op. Cit. (1935) pp. 35-39.

prontamente y tan sólo escarbando en el hondón de la memoria, que el gran compositor de la "Sinfonía Doméstica" desde que oyó las primeras ovaciones, en aquel desaparecido Teatro Lírico, se fundió con Barcelona.
Y creo que debe ser en las pinas de esta Revista de la Sociedad de Atracción de Forasteros, publicación recolectora del paso de las grandes figuras por nuestra ciudad, quien relate algunos episodios de las cuatro visitas –las cuatro triunfales, gloriosas y trascendentales- de Ricardo Strauss a su querida Barcelona. De la que si bien dijo el Caballero de la Triste Figura, "En sitio y belleza única", muchas únicas cosas acerca de Barcelona, dejó dichas, este Ricardo Strauss que musicalizó en forma de "Variaciones sobre un tema caballeresco" a aquel visitador de la imprenta barcelonesa que se llamó "Don Quijote"

El següent article informa i valora algunes de les activitats culturals que es celebren a Barcelona. L'article pretén projectar Barcelona com una ciutat d'alt nivell cultural. Aquest és un dels nuclis fonamentals de la promoció turística. L'articulista considera que hi ha un despertar de l'esperit català que justament es basa en la projecció dels homes de ciència i lletres i de la seva obra a l'espai europeu. El Conferencia Club és un dels marcs urbans adequats per fer que Barcelona es comuniqui amb la cultura internacional europea amb tota naturalitat i regularitat. En aquest número, s'avalua el ressò obtingut per Keyserling, dins les activitats del Conferencia Club i a la societat en general. Els altres espais, són els diversos instituts de cultura, l'italià en aquest cas, que catalitzen i fan de vasos comunicants.

Empeño constante de muchos hombres influyentes en este despertar del espíritu catalán, ha sido el de conectar la nueva cultura de nuestro país con las corrientes de la cultura general de Europa, y a este fin muy a menudo hemos podido observar los esfuerzos realizados para dar a conocer en el extranjero los hombres y las obras de nuestra producción científica, literaria y artística, y para que se pusieran en contacto con nosotros los más ilustres representantes del pensamiento moderno de otros países.
Consignemos en este último aspecto la eficacia y la solidez de una institución tan digna de estima y merecedora de elogio como "Conferencia Club",entidad exclusivamente destinada a mantener y encauzar la recepción de aquellas corrientes intelectuales extranjeras.[…]

En el "Centre Excursionista de Catalunya" el cursillo sobre "Iberismo y toponimia ibéricos comparados con las teorías romanizadoras contemporáneas" del cultísimo historiador don Francisco Carreras y Candi.[…].
Estas conferencias del erudito autor de la "Geografia General de Catalunya" han de tasarse en un alto valor al comentar el tesoro de nuestro patrimonio cultural. (P. 60)

Las tres conferencias del ilustre pensador conde de Keyserling sobre "Evolución y transformación del mundo", organizadas por la mencionada entidad "Conferencia Club" han constituido realmente un acontecimiento, que ha logrado imponerse sobre la vida cotidiana de la ciudad, como uno de los hechos que acostumbran a ocupar la atención del público en general·limitémonos en esta nota, exclusivamente informativa, a recordar que las ideas de Keyserling, reiteradamente expuestas en libros y conferencias, se resumen en un optimismo y una esperanza en el porvenir de la humanidad a base de un resurgimiento de la vida espiritual que el autor estima de indiscutible advenimiento, a juzgar por los síntomas que él cree advertir en las características de la sociedad actual.[…]

Ettore Romagnoli, miembro de la Academia de Cultura Italiana una notable conferencia sobre el tema "Horacio poeta de hoy y siempre"

Por último hemos de registrar en este movimiento cultural del mes de diciembre último la apertura de la Biblioteca especial de Arte de la Junta de Museos, efectuada en el último mes de diciembre.[…] Desde entonces, el fondo bibliográfico de esta institución ha estado almacenado en espera de la nueva instalación que se ha efectuado en el interior de unas casas de la plaza mayor del "Pueblo Español" del Parque de Montjuich.Esta Biblioteca, además de unas 10.000 obras relativas a cuestiones de arte, tiene un gabinete de dibujos y grabados que sobrepasa la cifra de 60.000. Elemento valiosísimo de este servicio es el departamento de pruebas fotográficas que ahora queda a disposición del público por primera vez. Se trata de las 100.000 fotografías de las más importantes obras de arte que existen en España, comenzadas en el período preparatorio de la Exposición de Barcelona, con el propósito de formar el inventario gráfico el patrimonio artístico nacional.
No se ha llegado con estas fotografías, naturalmente, a la totalidad de este inventario, pero no es aventurado afirmar que con ellas puede conocerse perfectamente el conjunto de la riqueza artística de España.[316]

En el número 285 corresponent al mes de març de 1935 es presenten diversos articles de rellevància del nostre àmbit d'estudi. En primer lloc, l'article titulat Nuestra Biblioteca de Turismo: Peralada presenta una monografia de Peralada, amb la qual queda completada la sèrie de la Biblioteca. El volum és un estudi de la història del palau i del valor de les obres d'art que conté, aspectes que es poden contemplar en la multitud d'il·lustracions que acompanyen el text.

Seguint amb el mateix número, destaca també l'article d'A. Campany titulat Una exposición homenaje a Apeles Mestres on es comenten les col·leccions d'art de l'artista presentades en l'exposició a l'Arxiu Històric de la Ciutat i es fa una breu biografia de la seva vida. A les pàgines 91-94 del mateix mes, l'article El nuevo y definitivo monumento a Pi y Maragall mostra la problemàtica amb la que es topà el projecte d'edificació del monument des de 1907 fins a 1935 en quant a l'emplaçament, així com la tipologia d'imatge a representar.

A l'abril de 1935, corresponent al número 286, la revista edità l'article Nuevas salas en el museo de las Artes Decorativas, dirigit bàsicament als turistes i on es comenta l'interès que el públic ha tingut per aquest museu des de la seva obertura el 1932 i l'augment de donacions particulars, citant els noms dels donants. En aquest mateix número, es presentà l'article Los Monumentos de Barcelona, el qual es centra en els monuments a Mistral, Llorent i Dante explicant les motivacions que portaren a la seva realització i comentant les aportacions literàries de cada escriptor.

316 Op. Cit. (1935) pp. 59-62.

L'article titulat Nuestra Biblioteca de Turismo: Cervera fou publicat al número del mes de juny de 1935, i analitza les característiques de la població, vicissituds històriques, el valor artístic dels seus monuments i el contingut de l'arxiu històric i museu. En el mateix número, es presenten dos articles relacionats amb la cura i conservació de monuments com a patrimoni cultural del país, en primer lloc l'article Para salvar el Palacio de la Virreina comenta la intervenció de l'entitat Amics dels Museus de Catalunya per tal que el palau no desaparegui, i en segon lloc el text de Después de cien años Poblet, el qual comenta la rehabilitació i reconstrucció del monestir després de la crema de convents el 1835.

En el número 289, corresponent al juliol de 1935, l'article El centenario de la quema de los Conventos informa dels successos que es produïren el 25 de juliol de 1835, i descriu alguns dels temples que desaparegueren, centrant l'atenció en el convent de Sant Francesc.

A l'agost de 1935, la publicació número 290 de la revista incloïa un article titulat Las esculturas del parque de Montjuich, on es valora la importància que els jardins de Montjuïc, per la bellesa, localització i elements decoratius. Aprofita per descriure les principals escultures del parc, majoritàriament d'art contemporani. En el mateix mes, i fent també referència a obres artístiques, l'article Enriquecimiento y ampliación de nuestros museos de arte comenta les quatre grans aportacions particulars a diversos museus barcelonins, enumerant qui les ha fet.

A les pàgines 250-254 del número 290 es presenta l'article Federación de Sindicatos de Turismo de Cataluña, la II Asamblea Anual en el qual es parla de l'assemblea que tingué lloc a Tarragona el dies 8, 9 i 10 de juny i es comenten les diverses ponències que s'hi debateren per tal de preservar els recursos naturals i paisatgístics i millorar la promoció.

En el número 292, corresponent al mes d'octubre de 1935, l'article La Generalidad de Turismo, la Conferencia de la Costa Brava explica la conferència que reuní a entitats de la Costa Brava conscients de les problemàtiques existents al territori i amb la voluntat de debatre-les i trobar una solució per preservar l'espai natural. En la Conferencia de la Costa-Brava s'expressava la voluntat d'intervenir a la costa d'una manera ben diferent de la que s'havia portat a terme a la costa blava francesa. Fonamentalment, perquè el model francès era decimonònic, però també perquè noves maneres d'entendre la pràctica del sol i platja, culturalment més genuïnes, havien de tenir la seva oportunitat.

La inmensa mayoría mostrase partidaria de los principios elocuentemente expuestos por el arquitecto GATCPAC por los cuales la urbanización y el acondicionamiento turístico de la Costa Brava han de diferir fundamentalmente de los característicos del siglo XIX, culminados en la Costa Azul francesa y han de tener por norma la idea de que el turista que acude a sitios de esta naturaleza o el simple ciudadano que se desplaza a ellos en un día de reposo, es precisamente con el deseo de alejarse del ambiente propio de la ciudad y por tanto aquella urbanización y aquel acondicionamiento han de hacerse huyendo de la consabida balustrada, del famoso paseo asfaltado y del típico palace con su sala de juego.[317]

El número d'octubre també conté un dels articles de la sèrie Los monumentos de Barcelona, en aquest cas fent referència als monuments de la ciutat dedicats a personatges polítics i de la vida pública de Catalunya. Al número del mes següent, es continua amb la mateixa tendència de números anteriors de descriure els monuments de Barcelona, en aquest cas dedicat als monuments militars, explicant el motiu de la seva creació, autors, biografia, homenatjats, etc.

També al número de novembre de 1935, destaca l'article informatiu sobre l'obertura d'un nou museu a Tossa de Mar, i s'aprofita per recordar l'impuls que la Junta de Museus de Barcelona ha donat a l'afany de recollir i conservar obres d'art antic i modern i testimonis de la pàtria en tots els àmbits de Catalunya. En el cas de Tossa, el museu reuneix un bon nombre de peces d'excavació de la vila antiga, com també obres pictòriques de les corrents artístiques del moment.

A les pàgines 340-343 del número de novembre es presenta un article de temàtica igual a d'altres números d'aquest mateix any. L'article titulat El centenario de la quema de los conventos segueix amb l'explicació del desenvolupament de la crema dels convents a Barcelona, enumerant tots aquells edificis que es cremaren i aquells que es salvaren.

En el número de desembre, el 294, Daniel Orfila en el Glosario de Barcelona: Los cines", comenta la situació del cinema a Barcelona en la seves dues vertents, la de les sales de projecció i els seus públics, i la de la producció com a element dinamitzador importantissim de la cultura de la ciutat. El desig que Barcelona emuli i millori alguns aspectes de les produccions europees queda clarament reflectit al text.

No podemos dar fin a este breve comentario, sin añadir que Barcelona, además de ciudad de cines, aspira a ser ciudad del cine. Son ya dos los estudios cinematográficos construidos en sus alrededores, de cuyo funcionamiento, apenas iniciado, cabe esperar producciones

317 Op. Cit. (1935) Octubre, núm. 292: p. 301.

nacionales que, por la perfecta técnica de su realización y la originalidad de sus temas, sean equiparables a las extranjeras y hasta lleguen a aventajarlas en muchos aspectos

Constitució de la "Touring Associació de Catalunya"

En el número 294 de la revista del mes de desembre de 1935, a les pàgines 375-377, es presenta la Constitució de la "Touring Associació de Catalunya".

Es de creer que al fin la organización de los recursos oficiales del turismo va entrar en una esfera de efectividad definitiva.
El consejero de Obras Públicas de la Generalidad, don Juan Vallés y Pujals, de cuya atención para estos asuntos ya nos hemos ocupado en otras ocasiones, y el consejero-regidor del Ayuntamiento de Barcelona, don Javier Calderó, han estudiado detenida y profundamente este problema y han conseguido formular un proyecto que responde a todas las advertencias de la experiencia y reúne todas las condiciones necesarias para surtir los mejores efectos.
Este proyecto consiste fundamentalmente en la constitución de una entidad denominada "Touring Associació de Catatalunya" que acogerá e impulsará todos los elementos destinados al fomento del turismo que actualmente actúan por iniciativa o por la protección de la Generalidad, de los Ayuntamientos catalanes y de las fuerzas privadas que se interesan por esta cuestión.
A fin de llevarlo a realidad con todas las asistencias morales que han de asegurar su positiva eficacia, se tuvo la buena idea de exponerlo por primera vez ante una asamblea de todas aquellas representaciones que por su especial carácter podían estimarse más directamente relacionadas con el turismo.
Esta asamblea tuvo lugar el día 3 del mes de octubre último, en el salón de actos del palacio de la Generalidad.
Formaban la mesa presidencial el gobernador general de Cataluña don Juan Pich y Pon, los mencionados consejeros señores Vallés y Pujals y Calderó, el de Cultura de la Generalidad, don Luis Durán y Ventosa y el alcalde de Tarragona, señor Cereceda.
El señor Pich abrió el acto, dando la palabra al señor Calderó.
Este, después de saludar a todos los asistentes al acto y agradecerles su presencia actual y su colaboración futura, hizo notar la oportunidad del propósito que iba a ponerse a la consideración de los reunidos, puesto que a consecuencia de la general inestabilidad de las relaciones internacionales, las corrientes turísticas que hasta ahora se dirigían a los países extranjeros, se encuentran desorientadas y pueden ser más fácilmente atraídas hacia el nuestro.
Explicó luego la importancia que la aportación del turismo tiene en la economía de los países que logran atraer a ellos aquellas corrientes.
Expuso a continuación cuanto ha hecho en este sentido la Generalidad hasta el momento actual, y las insuficiencias que fatalmente aminoraban el rendimiento de sus voluntariosos esfuerzos.
Y por último, se extendió en una detallada exposición del proyecto y de los antecedentes que al formularlo se habían tenido en cuenta, especialmente los de las organizaciones establecidas en Rusia, Alemania, Italia, Francia, Suiza e Inglaterra.
A continuación hizo uso de la palabra el señor Vallés y Pujals, para destacar principalmente la mencionada oportunidad del proyecto.
Hizo luego un caluroso elogio de las bellezas naturales de Cataluña, motivo más que suficiente, dijo, para lograr la incrementación del turismo a que aspiramos.

A este propósito declaró que los catalanes debemos reaccionar contra el concepto modesto que tenemos de nosotros mismos, pero que, por otra parte, hemos de procurar que los extranjeros que nos vistan, no vengan a contemplar las cosas de las cuales se les ha hablado, sin que merezcan realmente la atención, sinó aquellas otras, por cierto no escasas, que en verdad son valiosas y estimables por muchos conceptos y han de contribuir a cimentar nuestro prestigio.

El gobernador general cerró la sesión con un cálido discurso, inflamado de patriotismo en el que glosó los conceptos emitidos por los dos anteriores oradores y puso de relieve el carácter y la finalidad del proyecto.

Cuando me hablaron para la convocatoria de esta Asamblea –dijo-, estuve dudando largas horas. Pensaba, desde luego, en la conveniencia de que el turismo en nuestra región había de incrementarse y organizarse debidamente, para sacar todo el provecho de las bellezas que encierra nuestra tierra; pero también había que pensar en que el espíritu ciudadano debía estar completamente tranquilo y que los elementos interesados en perturbar la vida de la población, podían hacer inútil y contraproducente toda la obra que vamos a crear. Por este motivo, creo que todos los hombres de responsabilidad en estos momentos han de colaborar en la pacificación de los espíritus y evitar de es modo que no se repitan los espectáculos, que muchos extranjeros han presenciado y soportado, de verse encerrados en sus hoteles, con el servicio en huelga y disturbios en la calle. Estos hechos nos han creado un ambiente en el extranjero que debemos por todos los medios evitar se repita en adelante.

Aparte de crear lazos, añadió, con las demás naciones, la organización del turismo provoca el embellecimiento de las ciudades, la depuración de las costumbres de sus ciudadanos, la construcción de carreteras; en suma, la riqueza de una nación. A una visita de turismo, efectuada por el señor Pearson a Cataluña, se debe la transformación formidable que ha sufrido nuestra región al ser aprovechadas sus fuerzas hidráulicas y la riqueza que con aquello se ha creado.

El ambiente de la reunión, saturado de optimismo y entusiasmo, era naturalmente propenso a las manifestaciones de aprobación con que fueron recibidos todos los discursos.

Con esta favorable predisposición general quedaron acto seguido aprobados por aclamación los estatutos por los cuales ha de regirse la nueva entidad.

La Junta Superior estará formada por las siguientes personalidades:

Presidente, el de la Generalidad; vicepresidente primero, consejero de Obras públicas; vicepresidente segundo, alcalde de Barcelona; vocales, alcaldes de Tarragona, Lérida y Gerona; presidente de la Comisión de Turismo del Ayuntamiento de Barcelona, nueve delegados por la Generalidad, siete regidores del Ayuntamiento de Barcelona, secretario general del presidente de la Generalidad y del Consejero ejecutivo, secretario del Ayuntamiento de Barcelona, ingenieros jefes de Obras públicas de la Generalidad y del Ayuntamiento, último ex-presidente del Patronato de Turismo.

Y además por un representante de cada una de las siguientes entidades:

Agrupación de Empresas ferroviarias, Aéreo Club, Asociación de Navieros del Mediterráneo, Junta de Obras del Puerto, Junta de Museos, Cámara del Automóvil, Automóvil Club, Clubs Náutico y Marítimo, Centro Excursionista de Cataluña, Atracción de Forasteros, Federación de Sindicatos de Turismo, Ateneo Barcelonés, Círculo Artístico, Unión Náutica de Barcelona, Asociación de la Prensa Diaria de Barcelona, Cámaras de Comercio y de la Industria, Fomento del Trabajo Nacional, Cámara de Autocares, Federación de la Banca Local de Barcelona, Asociación de Empresarios de Espectáculos, federación de Agencias de Viajes de España, Asociación Catalana de Balnearios, Asociación de Hoteleros, Cafeteros, Restaurantes y Similares de Cataluña, y miembros de elección, uno para cada cien socios de la Entidad.

Después de la sesión, los asistentes a ella fueron obsequiados por el gobernador general con un banquete que se efectuó en el gran salón del Hotel Ritz.

* * *

Durante los días que han transcurrido después, se han ido publicando las disposiciones oficiales correspondientes a la efectividad del proyecto y entre ellas la que copiamos a continuación dimanante de la Consejería de Obras Públicas de la Generalidad:

Primero.-Es declarada Corporación Oficial la Touring Associació de Catalunya.

Segundo.-La Generalidad estará representada por su presidente, que asumirá la presidencia de la Asociación, por el consejero de Obras Públicas que ostentará la vicepresidencia y por los nueve miembros siguientes:

Don Juan Vallés Pujals, don Luis Jover Nonell, don Javier Calderó Coronas, don José Farrero Viu, don Alejandro Bosch Catarineu, don Antonio Miracle Mercader, don Julio Nogués Caiz, don Pablo Vila, don Manuel Ribé Labarta.

Tercero.-La Touring Associació de Catalunya presentará anualmente a la Generalidad la memoria y cuentas de cada ejercicio.

Cuarto.-El cargo de consejero delegado director de la Touring Associació de Catalunya llevará aparejado el de comisario general de Turismo de Cataluña, en cuyo aspecto actuará a las órdenes inmediatas del consejero de Obras Públicas. Dicho cargo de comisario general de Turismo no percibirá sueldo ni retribución de ninguna clase.

Quinto.-El consejero de Obras Públicas y el comisario general de Turismo gestionarán la coordinación de los servicios de la Touring Associació de Catalunya con los que presta el Patronato Nacional de Turismo, viniendo de esta forma a establecer un nuevo régimen que substituya el que fue establecido en primero de junio de 1932.

Sexto.-Una vez establecida la coordinación a que hace referencia el articulo anterior, el consejero de Obras Públicas dictará las disposiciones necesarias a fin de que la Oficina de Turismo de la Generalidad quede adscrita a la Touring Associació de Catalunya, de forma que el personal que en aquel momento preste sus servicios no pierda ninguno de los derechos que le conceden su nombramiento y su actual dependencia de la Generalidad.

Séptimo.-Se deja sin efecto el acuerdo del Consejero de la Generalidad, de fecha 10 de junio de 1933, por el cual fue concedido carácter oficial al Patronato de Turismo de Cataluña.

* * *

Dando cumplimiento a uno de los extremos del anterior decreto, fué, a continuación, designado para el cargo de consejero delegado director de la "Touring Associació de Catalunya" y por tanto comisario general de Turismo, don Javier Calderó.

No hay que decir lo mucho que se puede esperar del celo y la inteligencia del señor Calderó, en el desempeño de este cargo.

Reciba por la designación nuestra más efusiva enhorabuena.

Prueba de lo fundado de estas esperanzas es el buen resultado obtenido a poco de su nombramiento en las gestiones que, junto a los señores Ribé y Ferrero, hizo cerca del gobierno de la República, para que nuestra organización turística pudiera desenvolverse en las mejores condiciones.

Els articles, any 1936

Art:

Gener 1936. Exposició de París titulada "La France a l'Étranger", on participà també l'Ajuntament de Barcelona. *(Nicolás M. Rubió)*

Gener 1936. Història del retaule de Santa Clara i Santa Catarina i s'expliquen algunes de les seves característiques*. (Miquell Capdevila)*

Gener 1936. Creació del nou Museu d'Arqueologia de Barcelona, un dels objectius de la Junta de Museus.

Febrer 1936. Les exposicions d'art que tingueren lloc durant el mes anterior i l'adquisició d'una obra primerenca de Fortuny.

Març 1936. Exposicions d'art durant el mes anterior, destacant només les més importants i anomenant alguns autors*. (Manuel Marinel·lo)*

Abril 1936. Es comenten les exposicions d'art del mes anterior, anomenant algunes obres i autors.

Maig 1936. Exposicions d'art del mes anterior i esmentant les sales de més rellevància. *(Manuel Marinel·lo)*

Maig 1936. Anàlisi de les obres de l'escultor Bonifàs i el seu gran talent. *(V. Serra Boldú)*

Juny 1936. Les exposicions d'art que tingueren lloc durant el mes anterior. *(Manuel Marinel·lo)*

Juliol 1936. Es tracten diversos temes relacionats amb la vida cultural de Barcelona. *(J. Selva)*

Juliol 1936. Les exposicions d'art dutes a terme durant el mes anterior. *(Manuel Marinel·lo)*

Agost 1936. Inauguració de l'ampliació del Museu Cau Ferrat a l'edifici Maricel de Sitges, dedicat a Russinyol*. (Rafael Moragas)*

Agost 1936. Comentari de les exposicions d'art dutes a terme durant el mes anterior. *(Manuel Marinel·lo)*

Agost 1936. Es valora l'Exposició de Primavera, s'esmenten alguns artistes que aquest any no hi han acudit i alguns dels premis. *(Daniel Orfila)*

Monuments:

Març 1936. Excursió de caire monumental a Sant Martí de Sarroca. *(Joan Boada Camps)*

Març 1936. Construcció d'un monument dedicat a un grup de catalans allistats a les forces aliades durant la primera Guerra Mundial.

Juny 1936. Construcció d'un nou monument d'homenatge a Francesc Layret.

Juliol 1936. El text parla de la bellesa artística i arquitectònica dels Banys Àrabs i la seva restauració*. (Carlos Rahola)*

Agost 1936. Nou monument d'homenatge fet al Dr. Martí i Julià.

Imatge:

Febrer 1936. Història de les edificacions de Barcelona del segle XVIII. *(Buenaventura Bassegoda)*

Març 1936. Es completa l'article del mes anterior sobre la història de les edificacions de Barcelona del segle XVIII. *(Buenaventura Bassegoda)*

Abril 1936. Continuació amb la història de les edificacions de Barcelona del segle XVIII. *(Buenaventura Bassegoda)*

Abril 1936. Evolució del Passeig de Gràcia i d'algunes cases monumentals al llarg de la seva història. *(Mariano Rubió Bellvé)*

Maig 1936. Història de les edificacions de Barcelona del segle XVIII. *(Buenaventura Bassegoda)*

Juny 1936. Últim article referent a la història de les edificacions de Barcelona del segle XVIII. *(Buenaventura Bassegoda)*

Analisi dels articles any 1936

El número de gener, d'un total de deu articles, cinc fan referència als monuments.
Nicolau Maria Rubió escriu sobre l'exposició que es celebrà l'any 1933 intitolada *La France a l'Ètranger*, que tenia per finalitat seguir el treball d'artistes francesos fora del seu país. Es va celebrar a París i Barcelona i hi participà aportant tot tipus de material dels treballs realitzats per Forestier a Barcelona.

La intervenció arquitectònica realitzada per la nova seu del Foment del Treball és àmpliament explicada a la revista. Es tracta d'explicar a *Barcelona Atracción* allò que per la seva importància urbanística o per la seva importància visual (per ser en el camp de la mirada turística més habitual) s'està portant a terme a Barcelona.

La severa belleza de líneas de esta magnífica construcción no solamente no desentona con el estilo de los edificios contiguos –en este caso el vasto inmueble propiedad del señor Cambó- sinó que los arquitectos don Alfonso Florensa y don José Goday han tenido buen cuidado de no dar una sensación de arritmia al levantar el nuevo edificio, lo que han conseguido con acierto singular. Por este motivo el edificio del Fomento, conservando su propio estilo, forma un armónico y bello conjunto con las construcciones contiguas[318]

Miquel Capdevila escriu en el número de gener que els retaules de Santa Clara i Santa Caterina s'han restituït al culte.

La Junta de Museus s'havia proposat d'obrir el nou Museu d'Arqueologia de Barcelona. La museografia ha optat per una instal·lació de les peces repartides en dues èpoques històriques: les anteriors a la dominació romana i les posteriors. Fins aleshores la col·lecció estava custodiada al fons de la mateixa Junta de Museus i al Museu Provincial d'Antiguitats.

El febrer, l'article de les manifestacions artístiques a Barcelona ocupa un espai físic considerable. En destaquem algunes informacions que desenvolupen el concepte de cultura per al turisme. En primer lloc, la incorporació a la col·lecció del Museu d'Art del bust d'Apel·les Mestres pagat per subscripció pública.

Incorporación al "Museo d'Art de Catalunya" de un busto-retrato del maestro, ejecutado por el joven y prestigioso escultor Victor Moré, y regalado a nuestra pinacoteca por suscripción pública.
Es una obra indudablemente notable que acusa recomendables facultades en su autor, por cuanto a una bien interpretada adhesión a las corrientes estéticas modernas, une la condición

318 Bertrand, L. (1936) p. 12-14.

de un perfecto parecido no sólo en los trazos físicos del modelo sinó en sus características espirituales.

També es fa esment del lliurament al museu de l'Autoretrat del pintor Marià Fortuny. Interessa projectar la imatge d'una Barcelona d'alt nivell cívic, que s'organitza per ampliar, consolidar i difondre la seva participació en la construcció del patrimoni per a la ciutat de Barcelona.

El día 8, de diciembre, fue oficialmente entregado al Museo, un autorretrato del gran pintor Fortuny, que ha quedado instalado en la sala del mismo Museo, que lleva el nombre de este inmortal artista y cobija así mismo un núcleo selectísimo de sus producciones.
Este autorretrato fue ejecutado cuando el artista contaba solamente veinte años y se hallaba en Roma dispuesto a partir para Africa en cumplimiento de las condiciones relativas al encargo que le había hecho la Diputación Provincial de Barcelona […]

El público ha respondido con verdadero entusiasmo, tanto por el deseo de conocer la obra como por el de cumplir un alto deber moral, al que siempre se ha mostrado generosamente propicio el pueblo barcelonés. En tanto, dos magníficas exposiciones de arte antiguo venían a demostrar el ambiente cultural que se respira en Barcelona, puesto que de otro modo no habrían aparecido ni la iniciativa ni los organizadores.[...]

Finalmente el día 14 del propio mes, la novel entidad "Ajut als Artistas, Pintors i Escultors de Catalunya", ha iniciado sus actividades con una exposición de tallas policromadas catalanas de los siglos XVII, XVIII y XIX, que se ha instalado en el salón principal del Palacio Comillas.
El contenido de la exposición es un elocuente testimonio de la valúa de producción artística de nuestro país en las expresadas centurias y dentro esta especialidad, pues la totalidad de los ejemplares exhibidos son realmente notables por todos los conceptos.
Pero además, la buena acogida que ha logrado del público, acredita el alto nivel medio de la cultura en Barcelona, a que hicimos referencia al comenzar estas líneas. [319]

El mes de març, s'informa de la celebració de la Junta General Ordinària, per a l'aprovació de l'exercici de l'any anterior i en aquest acte, presidit per M. Rubió i Bellvé, s'han cobert les quatre vacants de la Junta. Es produeix la reelecció de Lluís Duran i Ventosa, Bartolomé Amengual Andreu, i Manuel Sabater Carbonell. Com a nou membre electe, s'incorpora Eudard Masó Sans[320].

Les diverses celebracions d'exposicions d'art durant el febrer, són referides al mes d'abril, com una crònica post-celebració que no té altre utilitat que deixar constància del que s'ha realitzat.

Tres notables pintores nos han ofrecido los frutos sazonados de su talento: Bosch-Roger, cultivador del paisaje urbano que se adapta perfectamente a su temperamento, poco apto para las labores artísticas sosegadas, presentó varias telas; Ventosa, paisajista de alientos, amigo

319 Sociedad de Atracción de Forasteros (1936). En *Barcelona Atracción*, vol. Febrero, núm. 296: p 47-50.
320 Op. Cit. (1936) vol. Marzo, núm. 297: p. 72-73.

de la estructuración adecuada de todos los términos, diónos a conocer una serie de paisajes estrictos que, siguiendo la trayectoria normal de la pintura al aire libre, rozaban el impresionismo, sin perder un ápice de su robustez, lograda a fuerza de trabajo ante el natural, y Laporta Astor, correcto en el dibujo, distinguido en la factura, brillante en el color, exhibió veinticinco bellas telas de una ejecución irreprochable, de las cuales destacaban un atrevido desnudo femenino, a buen tamaño, notable estudio de figura, de muchos alientos y varios retratos llenos de vida y expresión.[321]

En el número d'abril, es posen de manifest els nous usos que es van implantant en el Passeig de Gràcia. La revista, de manera redundant, vol considerar el Passeig de Gràcia com una avinguda que turísticament tingui el paper dels boulevards Parísencs. Parla de les vivendes, dels habitatges monumentals, incorporant l'element vital per la necessària atractivitat turística: cinemes, bars, negocis diversos. La transformació d'aquestes vivendes anomenades monumentals en edificis públics, no només demostra la dificultat de manteniment d'aquests edificis per privats, sinó, l'ambient social gens favorable a fer visible al públic, les fortunes familiars.

El Paseo de Gracia ha dejado de ser, a causa de estas transformaciones, un simple lugar de recreo, para convertirse en una muy importante vía comercial de Barcelona. Y ello ha redundado en beneficio del esplendor general de nuestra ciudad, pues si hay muchas grandes urbes que tienen en sus alrededores amplios paseos, y vías magníficas en sus barrios periféricos, son muy pocas las que pueden enorgullecerse de poseer una arteria central, llena de vida, y eje de una circulación nutrida, como es nuestro Paseo de Gracia. […] En los momentos actuales se observa un hecho más trascendental, definitivo. Las viviendas monumentales, con la arquitectura de verdaderos palacios, se están transformando radicalmente para establecer en sus plantas inferiores brillantes tiendas, cuando no algún bar o una sala cinematográfica. Y ésta no es ya una evolución exclusiva del Paseo de Gracia, sinó general de los tiempos que corremos. El predominio de las tendencias democráticas da por resultado el que los particulares no se decidan a erigir palacios en que alojarse. Los edificios, que por su grandiosidad merecen este título, se destinan a albergar servicios públicos, ya propios de los organismos oficiales, ya de diversas empresas que de la atracción del público han de conseguir adecuado rendimiento de sus operaciones, o de los espectáculos que en tales locales ofrezcan a su clientela. [322]

Al mes de maig, Miquel Capdevila és l'autor de *El Parlamento de Cataluña*, article que descriu el Palau situat a la Ciutadella, seu del Parlament de Catalunya. Interessant veure que la revista considera de publicitar el nom del decorador encarregat d'escenificar el Parlament.

Con poco tiempo el genio organizador y el buen gusto artístico del decorador don Santiago Marco, supo transformar un edificio vacío de las joyas artísticas trasladadas al Palacio Nacional

321 Marinel·lo, M. (1936) p. 115-116.
322 Rubio, M. (1936) p. 117-121.

de Montjuich, en una cámara digna de albergar las deliberaciones de los representantes de Cataluña. [323]

Al número de maig de 1936, V. Serra Boldú escriu un text referent a l'obra de l'escultor Bonifaç a Catalunya, on es descriuen les obres de l'artista i el seu gran talent artístic. *Barcelona Atracción* cerca d'escriure amb un llenguatge que combina algunes dades històriques, d'altres quantitatives i alguna que resulti i planteji un interrogant, com aquesta de Serra Boldú en la que diu que segurament l'artista no va treballar en fusta sinó amb "alguna matèria" pastosa i tova que li va permetre obtenir un nivell tècnic elevat,

Aun cuando no hubiese tallado este gran artista, otra obra que el coro de la catedral nueva de Lérida, por la preciosa talla de sus figuras, que en total suman más de un centenar, en su mayoría labradas en alto relieve y casi todas ellas destacadas del fondo, sin contar otros tantos querubes y la colección completa de los emblemas de la Letanía Lauretana, ya esta obra le acreditaría como un artista genial, pero además sus obras se hallan esparramadas por una multitud de iglesias de Cataluña y fuera de ella hasta el punto de que montan a cincuenta, las cuales pueden distribuirse de este modo: construyó 47 retablos, la mayoría de ellos con diversos relieves e imágenes que les complementan; se sabe de cierto que es autor de 31 santos, que són un dechado de pulcritud en la expresión; solicitado constantemente, trazó la planta de 12 obras que no llegó a tallar, de tal modo, que muchos pueblos, no pudiendo poseer una obra de Bonifaz, se conformaban con tener la traza para que la tallara otro artista; […]
En primer lugar la disposición de dicha obra escultórica parece no haber sido tallada en madera sinó en una materia muy blanda que se hubiese podido modelar con toda pastosidad, así salió de perfecta. [324]

L'últim article dedicat a les edificacions barceloneses del segle XVIII, va ser publicat al juny de 1936 i escrit per Buenaventura Bassegoda, el qual continua amb les explicacions de com es va anar construint la ciutat i esmentant els fets històrics de més rellevància. D'entre les obres destacades, com a clar exemple de l'arquitectura del segle XVIII cita la Casa Dou, la del Marquès d'Alfarràs, la casa Magarola, etc.

Confirmándose, una vez más, que la necesidad crea el órgano, se operan no escasas transformaciones, debido al cambio en las costumbres al avecinarse el siglo XIX. Al mayor esplendor de la industria corresponde en débil inicio del maquinismo, anunciador de la época del señor industrial. La arquitectura deja de ser gotizante, cual lo era cincuenta años atrás. A los sillares de piedra ha sustituido en las fachadas el revoque con "graffitti", y a las bóvedas de ladrillo la viguería leñosa, reservándose la piedra picada para las columnas, montantes, umbrales y losas de los balcones, y, a lo más, para los bajos del edificio, dándose con muchos con portadas barrocas de exuberante fantasía así la casa Dusay de los Buxareu, en la calle del Regomir, atribuída a Damián Forment; la del Hospital de la Santa Cruz, y la del de Santa Marta, la de la iglesia del Buensuceso y, en más sobriedad, la de la antigua Audiencia, en la calle del Obispo. […]

323Capdevila, M. (1936) p. 139-146.
324 Serra, V. (1936) p. 155-158.

De la arquitectura señorial pasaron los esgrafiados de las fachadas suntuosas a las de las casas de vecinos y aún a las de las fábricas, cual lo comprobaban muchas de las que desaparecieron con motivo de la Reforma en la plazuela de Basea y de otras en las calles del Palau, de Dufort, del Borne, de los Abaixadors, de Mercaders y de a Tarongeta [325]

Carles Rahola, l'autor de l'article publicat al juliol de 1936 titulat *Los baños árabes de Gerona y su restauración*, explica la seva pròpia experiència en entrar al convent de clausura (monges caputxines) que custodiava els banys àrabs[326] de Girona destacant la seva fascinació davant el monument i la bellesa que hi apreciava. A la part final del text, Rahola comenta que amb la restauració d'aquest monument Girona ha afegit una esplèndida flor a la corona monumental existent. La referència a Laborde, als seus llibres de viatge per Espanya, relaciona la imatge romàntica de la ciutat, aquella que es va construïr en el segle XIX i que avui, malgrat totes les transformacions urbanes i la rehabilitació de la ciutat de Girona continua sent preponderant en la projecció de la imatge turística de la ciutat. "Laborde es fixa essencialment en dues peces de la ciutat: la Catedral i els Banys Àrabs. De fet, reprodueix els principis estètics del Romanticisme, monuments grecs i romans, i els elements àrabs i el gòtic"[327].

Cuando nos sentíamos así transportados a épocas pretéritas, cuando nosotros también – entre aquellas mujeres del velo negro, de los rosarios y de la campanita – parecía que habíamos perdido toda noción del tiempo, nos encontramos súbitamente ante la sala del templete de los "Baños Árabes", y entonces sentimos una emoción de belleza que no hemos olvidado nunca. Era, en verdad, como un sueño de poeta que se realizara bellamente, y no hallábamos palabras para expresar nuestra profunda admiración al ver el templete armonioso, con sus esbeltas columnas acariciadas por la luz que desciende suavemente de la cúpula, con sus capiteles románticos que parece que acaban de ser cincelados, con su piscina de agua diáfana que refleja el aparejo de líneas tan puras…
Desgraciadamente, la sala del templete y las demás dependencias de los Baños Árabes estaban completamente desfiguradas por torpes construcciones para los servicios domésticos del convento, y no se veía rastro alguno de las columnitas adosadas a los muros, ni de otros importantes elementos arquitectónicos que había visto y descrito minuciosamente el conde de Laborde y otros arqueólogos ilustres. […]

Algunos patios estaban cubiertos con un espesor de tierra de 3 ó 4 metros y de la misma manera habían desaparecido los "hipocausis" o cámaras de fuego. Conjuntos de gran valor

325 Basegoda, B. (1936) p. 174-179.
326 Restaurat per Rafael Masó. Els banys àrabs, formen part juntament amb Sant Pere de Galligants i el Convent de Sant Domènec de la part nuclear que interessà als viatgers del XIX. Herència de la literatura de viatges i de la mirada romàntica, significaren en l'imaginari col·lectiu dels gironins, l'exemplificació del passat brillant i eteri, nodriment de la recreació de la Girona del passat permanent.
327 Galí, N.(2004) *Mirades Turístiques a la Ciutat*. Anàlisi del comportament dels visitants en el Barri Vell de Girona. Tesi doctoral inèdita. Versió en xarxa en Pdf.: TDX-0217105-153612 [en línea des de 03.2005]

arquitectónico, como las "alhamías" de los tepidarios, se hallaban completamente destrozados y sus elementos dispersos"[328]

La Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona, l'any 1936, té vint-i-vuit anys d'existència. Va celebrar la Junta General ordinària, preceptiva segons els estatuts, i presidida per Mariano Rubió i Bellvé, aprovant-se la sessió anterior i l'estat de comptes de l'any 1935. En el moment de celebrar aquesta Junta general, s'elegeixen quatre membres per a ocupar quatre vacants. Són: Lluís Duran i Ventosa, Bartolomé Armengual, Andreu i Manel Sabater Carbonell (membres reelegits) i Eduard Masó i Sans, de nova elecció.

Marinel·lo, Secretari General, aporta a la reunió gran quantitat de dades, que veurem reflectides, sobretot les de tipus quantitatiu referents a l'exercici de 1935.

La Societat a 31 de desembre de 1935, estava formada per quatre socis protectors, 50 cooperants, i 492 membres numeraris, en total 596 membres. Es van nomenar delegats, Joan Rovira, per a Santiago de Cuba, Romà Vitlloch per Cienfuegos, Guillermo Fritch, per Antona, "Colònia Catalana" per Tolouse, M. Cauzares, per Vall d'Aran, Agència de Viatges Clot per la Junquera, Francesc Marcó, per Carbona, Jose Valenzuela, per Rosario de Santa Fe, Cristina Carles, per Jacksonvielle, Celestino Torrents per Puerto Montt, Bonaventura Pons per la Habana.

Va donar directament i presencialment des de la seva oficina, 12.900 informacions, va emetre 1.492 cartes i comunicacions i en va rebre 1.260.
El mapa de delegats en els continents queda de la següent manera:
Europa, amb Espanya, 103; Àsia, 13; Amèrica, 65; Àfrica, 9; i Oceania, 14, és a dir, un conjunt de 204, dels quals 34 són residents a Catalunya.

Les despeses són de 72.914,48 ptes., amb uns ingressos de 72.918,20 ptes.
El nombre de publicacions i impresos de propaganda de la ciutat i de Catalunya pugen a 65.600 en total. Gairebé han estat enviats 1.500 paquets de material informatiu, sense comptar els enviaments de menys de cinc fulletons o d'una guia i plànol.

Els exemplars de les publicacions editades durant l'any 1935, per la SAF, es classifiquen així:

- Revista mensual *Barcelona Atracción*, 19.200 exemplars en total.
- Catalunya vista en automòbil; 3000

328 Rahola, C. (1936) p. 212-213.

- Fulletons il·lustrats francesos, 6.000 (nou format)
- Postals dirigides a propietaris de iots, viatgers potencials per Barcelona, 200
- Edició de prospectes destinats a la Fira de Barcelona, 5000
- Anuari de la Societat 1934-1935, 1000
- Fulletons i cartells en diverses llengües de propaganda de les festes de primavera, 6.000;
- Fulletons plegables del Saló de Creacions celebrat a Montjuïc, 3000
- Exposició de l'Art de Vestir, 1500
- Altres (plànols, guies, fulls d'hotels, de la ciutat i fulletons d'interès turístic de Catalunya i de la resta d'Espanya, Mallorca especialment.

Les gestions que ha fet la Junta Directiva durant el darrer any, relatives a les millores urbanes i les comunicacions turístiques són nombroses. En destaquen algunes: a nivell local, el visat de passaports per a la frontera, en el mateix vagó de viatgers de passatgers, col·locació de pancartes lluminoses al carrer Pere IV, indicant als automobilistes les dues entrades a la ciutat; la ràpida urbanització de la plaça per a l'estació dels FF.CC. del nord d'Espanya, el repintat de les taules de les floristes de la Rambla, monumentalitzar la Porta de la Pau, l'enllumenat de la carretera d'Esplugues fins a l'avinguda Pedralbes, l'establiment al port d'un espai adequat per els iots recreatius i de turisme, l'asfaltat complert de la carretera de Sant Andreu, entre els nous quarters i el ramal de Granollers; l'enderrocament de l'antiga presó de dones i la desaparició dels desperfectes existents a la façana dels edificis que ocupa el C.A.D.CI. i l'antic Banc de Barcelona.

Quant als moviments turístics, segons dades oficials, a Barcelona hi van pernoctar 241.069 persones, entre turistes i viatgers. (L'any anterior 238.515), Hi ha per tant, un augment de 2.554 persones l'any 1935.

La distribució de visitants, segons les estadístiques es:

- Turistes estrangers; 12.956
- Turistes nacionals, 18.262
- Total, 31.238 turistes,
- Viatgers no turistes: estrangers: 14.188
- Espanyols: 195.643,
- Total 209.831
- Entre Turistes i Viatgers: 241.069
- Estrangers, 27.144
- Nacionals, 213. 925

Per mesos, estrangers:

- Gener,3.723
- Febrer, 1.937
- Març, 1.720
- Abril 2.511
- Maig, 2.851
- Juny 2.000
- Juliol, 2.142
- Agost, 2.505
- Setembre, 2.400
- Octubre, 2.020
- Novembre 1.412
- Desembre 1.923

Classificats per nacionalitats:

- Francesos, 6.014
- Nord-americans, 3.102
- Italians, 2.815
- Sud-americans, 2.905
- Anglesos, 2.544
- Portuguesos, 1.523
- Belgues, 507
- Alemanys, 1.968
- Altres, 5.748

Moviment de transport:

- Vaixells, 68
- Caravanes 39
- Vaixells d'altura i gran cabotatge, 6.000 aprox.
- Avió 4.000 aprox.

Total general, amb els viatgers no turistes, 281.546, es a dir, 5.471 visitants més que l'any anterior, (tot i la davallada general que ha repercuit a Europa sencera)

El President va cloure l'acte amb un parlament curt, exposant tot el treball i l'esforç de la directiva perquè a tota Espanya, i des de Barcelona es treballi en pro del turisme i va llegir cartes i comunicacions de personalitats polítiques i governamentals de Madrid, en les que es demostrava que només deu anys enrere consideraven una vertadera fantasia els ideals turístics que es manifestaven esporàdicament per tot el territori nacional. Ara Espanya té un Patronat Nacional de Turisme i ha declarat Associació d'utilitat pública la

Federació Espanyola de Sindicats d'Iniciativa i Turisme, després d'haver-se celebrat quatre grans assemblees i haver elevat als Poders públics nombroses i importants peticions per a obtenir la completa connexió de les activitats disperses. Podem dir, doncs, que el turisme està en marxa, conclogué el President.[329]

Els sindicats de Palma de Mallorca, Barcelona, Saragossa, Jaca, València, Tarragona, Sitges i tants altres que han treballat amb la indiferència dels poders públics i de la opinió, (que no ha comprés la importància de les activitats turístiques) han de veure valorats el patriotisme i l'interès amb els quals han treballat. Els sindicats volen ser reconeguts com a associacions d'utilitat pública, en primer lloc i per tant cal que els siguin atorgats recursos econòmics per a ampliar el seu radi d'acció.

A Barcelona podem assenyalar, a més, la creació del Touring Associació de Catalunya, entitat de molta envergadura que sota els auspicis de la Generalitat i de l'Ajuntament de Barcelona, treballa intensament pel desenvolupament del turisme, afavorint l'actuació dels Sindicats d'Iniciativa que existien a Catalunya.

L'anàlisi de dades ens indiquen tres qüestions fonamentals:
En primer lloc, el volum, l'any 1935 de turistes estrangers que pernoctaren a Barcelona, va ser, segons fons oficials, de 12.956 persones. Sumant-hi els 14.188, estangers no turistes, sumen 27.144 persones. Per mesos, el gener és el mes amb més estrangers a la ciutat, 3.723, seguit de maig i agost respectivament. El concepte Barcelona, ciutat d'hivern, llargament publicitat durant tota la primera part de segle i sent la principal estratègia turística, logra els seus objectius. Durant el mes de maig, diverses celebracions firals, concentren també un nombre de visitants estrangers importants, 2.851. L'agost i setembre, amb dades similars 2.505 i 2.400 respectivament i l'abril, amb 2.511. Novembre i desembre són els mesos amb un nombre menor d'estrangers a la ciutat, respectivament 1.412 i 1923. Els canvis estacionals, són poc importants si fem una anàlisi comparativa amb l'actualitat.

Els francesos ocupen el primer lloc per nacionalitats. Les xifres de sud-americans i nord-americans apareixen comptabilitats de forma global i no per països.

És rellevant que la xifra de nord-americans sigui lleugerament superior al cinquanta per cent de francesos. La xifra d'estrangers, turistes i visitants anglesos i italians és similar.

329 Sociedad de Atracción de Forasteros, (1936) a *Barcelona Atracción*, Vol. marzo núm. 297: pág. 72-73

Ens trobem davant un mercat força diversificat i suficientment atomitzat per l'època.
Als efectes de posicionament turístic i de prestigi, la diversificació dóna opcions superiors a la d'un mercat insuficientment atomitzat i per tant subjecte a moltes més inclemències conjunturals que aquesta. La situació social i política prèvia a la guerra civil, per una banda frenava alguns estrangers a visitar-nos però per l'altra la seva mateixa situació específica feia créixer l'atractivitat en d'altres segments de mercat potencial. Barcelona interessava de manera especial, als intel·lectuals, sindicalistes, artistes, estudiants, viatgers burgesos rebels, etc.

De les notes de Turisme i de la Societat d'Atracció de Forasters presentades en el número 297 del mes de març de 1936, en primer lloc en destaquem l'article titulat *La Biblioteca Especial de nuestra Sociedad.*[330]

La Biblioteca de la Societat, s'ha anat desenvolupant . En aquest moment, segons informa la revista, té una col·lecció esplèndida de guies antigues, la major part sobre Catalunya i de Barcelona en particular. Llegint les guies, es veu el progrés dels mitjans utilitzats per a viatjar i especialment el cost del viatge.
Terradas, bibliòfil, ha contribuït d'una manera notable al desenvolupament de la biblioteca. Des de la revista se li agraeixen els donatius. La Junta Directiva acorda adquirir diversos exemplars del llibre de Marinel·lo i vint-i-un volums d'informació gràfica i literària dels segles XIV al XX, sobre Barcelona.

Dins el mateix article de les notes de turisme i de la Societat d'Atracció de Forasters també cal fer referència a l'apartat de Labor Turística331

La revista s'hi refereix explicant el paper que la premsa de barcelona ha fet. Concretament afirmen que el degà de la premsa de la ciutat, el "Diari de Barcelona", quinzenalment dedica al turisme quatre planes, fent un seguiment d'aquesta manifestació de "la vida moderna". Els altres diaris, també a poc a poc es van orientant en aquest sentit. Matías Guarro Monfar (Diari de Barcelona), que coneix com pocs el que representa el turisme per Espanya, és el responsable de la bona orientació de la premsa en aquest sentit.

Marinel·lo, el secretari de la SAF ha publicat un volum de poesies, intitulat "Llunyanies". La revista en fa un elogi, tant del llibre com de l'autor.

330 Notas de Turismo, a *Barcelona Atracción* (1936) Marzo num. 297, pp. 76-77
331 Op.cit. p. 77

Bassegoda, en aquest article, l'autor fa una repassada a les edificacions que es van fer a Barcelona durant el segle XVIII. Comença esmentant algunes obres començades al segle XVII i que es van acabar a principis del XVIII, com l'església de Sant Sever (1609-1702) o l'església de Betlem (1642-1709). Comenta també que, abans del 1711, moltes famílies benestants es van construir una casa, ja sigui dins la zona emmurallada o bé als voltants de la ciutat; i fa a continuació una relació d'una sèrie de cases, de vàlua arquitectònica, que es van construir o que ja estaven construïdes a començaments del segle XVIII. A més d'aquestes cases de la noblesa i la burgesia, també fa constar la importància de les cases gremials, i fa esment dels barris o zones on la noblesa i la burgesia va construir les seves mansions. Finalment, per l'autor, la Guerra de Successió va suposar un trencament d'aquesta etapa. Es van acabar algunes obres ja començades, però no va tornar l'opulència de principis de segle.

Manuel Marinel·lo presenta un article que porta per títol *Exposiciones de Arte en el mes de Marzo*, publicat a les pàgines 152-154 del número 299 de la revista i corresponent al mes de maig de 1936.

PINACOTECA.- En su reciente Exposición anual el celebrado pintor de la comarca olotense, Ivo Pascual, no nos ha ofrecido unos cuantos lienzos valiosos como tenía por costumbre, sinó una novedad técnica que permite poner las obras pictóricas al alcance de todas las fortunas; tales eran los cuarenta bellos estudios de paisaje, al óleo, pruebas únicas en monotipo, que ofreció a sus admiradores. Esas pruebas que de lejos parecían notables acuarelas, conservan las características de la pintura directa, lo cual constituye su mayor atractivo.

Ernesto Santasusagna, si bien no ha logrado aún definirse claramente, presenta varias pinturas de distinto género, todas ellas notables, especialmente las de figura, por la cual siente predilección, lo que le lleva a producir hermosos retratos pintados con soltura. Un plafón decorativo de buen gusto, si bien algo afrancesado, con un correcto desnudo de mujer, nos dice que es un pintor que siente a la vez el arte decorativo y el estricto.

SALA BUSQUETS.- Bajo dos aspectos presentósenos Clotilde P. Fibla, los de pintora y escultora, manteniéndose en el primero como una colorista de gran sensibilidad y gusto refinado para la elección de temas, en los que hábilmente estaban fundidos la pompa decorativa y las modalidades del realismo mediante una trabazón intuitiva de tonos y matices; en las esculturas, la irreductibilidad de la masa se resistía en ciertas ocasiones, al expresionismo acusado que deseaban infiltrarles las facultades exigentes de la artista.
Alberto Junyent, con unas dos docenas de pinturas espontáneas, hizo desfilar ante nuestros ojos diversos aspectos paisajísticos de la región y de la vecina Francia, hábilmente compuestos y pintados en fuga, como para no endurecer, al fijarla demasiado, la vista momentánea del natural. Acompañóle José Grañer con varias esculturas caracterizadas por la simplicidad de la líneas, sobresaliendo unas figuritas de desnudo femenino y dos testas-retrato modeladas con cariño.
Notable por todos conceptos la exposición Labarta, con sus cincuenta obras de escuela impresionista y reminiscencias ochocentistas, en las que al dibujo y a la estructura se refiere; la figura, la composición y el paisaje estaban representados por obras de factura personal,

ejecutadas con gran seguridad, dentro de la parquedad del colorido a que nos tiene acostumbrados este pintor, de sensibilidad manifiesta para interpretar los asuntos con una simplicidad grata, obtenida por el estudio.

SALA BARCINO.- Más concreto y emotivo que en ocasiones anteriores, Alberto Ráfols vino a demostrarnos cómo había avanzado en el cultivo del paisaje, trabajando con aquel noble estímulo que da el acercamiento al natural, tras el tamiz del propio temperamento; evocaciones concienzudas de la naturaleza éstas de Ráfols, bien construídas y valorizadas en los diversos términos, carentes de efectismos y distinguiéndose las más por la diafanidad del ambiente, merecen ser tenidas en cuenta en la marcha ascendente del paisaje catalán.
También Ramón Barnadas demostró de nuevo las facultades positivas que atesora para alcanzar el expresionismo del paisaje; hase afianzado en el dibujo y adquirido amplitud de pincelada lo que le permite acusar con valentía los primeros términos y obtener conjuntos agradables por su estructura y entonación realista.

SALA FORTUNY.- Pasaron por ella Julio y Pedro Borrell, exponiendo el primero varias telas inconfundibles por sus temas, así como por el modo de estar tratados, demostrativo del dominio que del oficio tiene el celebrado artista de elegante trazo y brillante paleta; de su hijo Pedro, nos hemos ocupado poco ha.
Tras ellos expusieron algunas de sus obras recientes, pintores tan celebrados como Dionisio Baixeras, Pedro Casas Abarca, Luis Masriera y Carlos Vázquez, cuyos solos nombres excusan de hacer su elogio, pudiendo señalar el carácter ochocentista de las obras expuestas; el pintor Pascual completaba la exposición con una puñada de dibujos a la pluma bien enfocados y resueltos.

SALA GASPAR.- Ha pasado por ella el veterano maestro paisajista Eliseo Meifren, para quien no cuentan los años y cuyo merecido renombre excusa toda presentación.
Arturo Moreno, caricaturista hábil e ingenioso, de trazo rápido y franco, ha exhibido una serie de interesantes dibujos, los más, movidas escenas que requieren habilidad; la gracia, la intencionada sátira y la ironía filosófica, hállanse hábilmente enlazados con esas composiciones de aguda concepción.

A continuació es presenta l'article titulat *Crónica de Barcelona*, el qual fou publicat a la pàgina 169 del número 300 de la revista, corresponent al mes de juny de 1936.

ABRIL
Día 14.- Llega a nuestra ciudad el cardenal-arzobispo primado de Toledo, Dr. Goma.
Se celebra un gran desfile militar en conmemoración del V aniversario de la proclamación de la República.

- Un grupo de intelectuales y turistas provenzales, presidido por el poeta Jorge Reboul, visita al Presidente de la Generalitat.

Día 18.- Con asistencia de las autoridades , es inaugurado oficialmente el III Congreso Internacional de Musicología.

- En la Universidad Autónoma tiene lugar una brillante recepción.

Día 20.- Inicían el servicio regular de transporte aéreo de viajeros las compañías L.A.P.E. i Air France en la nueva línea París-Barcelona-Madrid, y la Luft-Hansa en la nueva línea Berlin-Barcelona-Madrid, respectivamente.

- Visita nuestra ciudad de riguroso incógnito el príncipe Eugenio de Suecia.

Día 23.- Se celebra con gran animación la feria de rosas tradicional en la festividad de San Jorge y la XI Fiesta del Libro.

- El Centre Excursionista de Catalunya impone la Medalla de Oro del excursionismo catalán a don Eduardo Toda.

Día 25.- En las pistas del Tennis Club-Turó, se inicían los partidos Alemania-España para la Copa Davis.

- Es inaugurado el II Salón de Artistas Universitarios.
- Recala en nuestro puerto el buque polaco Batory con 612 turistas a bordo.

Daniel Orfila presenta a les pàgines 180-183 del número 300 de la revista, corresponent al mes de juny de 1936, l'article titulat *El III Congreso Internacional de Musicología y el XIV Festival de la Sociedad para la música*, on es descriu àmpliament el Congrés a qué fa referència.

Apenas terminadas las Fiestas de Primavera conmemorativas del quinto aniversario de la proclamación de la República, se iniciaron en nuestra ciudad una serie de actos y festejos que la transformaron durante una semana en centro de las actividades musicales del mundo. Por una feliz coincidencia, en efecto, entre los días 18 y 25 de abril tuvieron lugar en Barcelona el II Congreso Internacional de Musicología y el XIV Festival de la Sociedad Internacional de Música Contemporánea. Aunque ambas se celebraron simultáneamente, referiremos por separado el programa de cada uno y los actos que se organizaron con motivo de su celebración.

La Sociedad Internacional de Musicología fundada en 1899 para fomentar el estudio científico de la música, había conseguido celebrar cuatro Congresos en otras tantas capitales europeas cuando sobrevino la guerra mundial y sus componentes tuvieron que dispersarse en espera de mejores tiempos. Acallados los clamores de la gran conflagración, los musicólogos europeos sintieron imperiosamente la necesidad de aunar y coordinar sus esfuerzos para la magna obra común, y es entonces, a raíz de los Congresos celebrados en Basilea (1924) y en Viena (1927), que nace nuevamente la Sociedad Internacional de Musicología constituída por los especialistas y estudiosos más renombrados de Europa. En su nueva etapa la S.I.M. ha celebrado tres Congresos: uno, en Lieja, el año 1930; otro, en Cambridge, el año 1933, y el que acaba de ser clausurado. Esta breve introducción histórica dará idea al lector de lo que significa la elección de nuestra ciudad para una asamblea de la importancia de la que motiva el presente comentario. Tamaña distinción ha sido hecho posible gracias a las facilidades dadas por el Gobierno de la República que votó los créditos necesarios y el Gobierno de la Generalidad, con su consejero de Cultura, Sr. Gassol, que acogió desde los primeros momentos con gran simpatía la idea de celebrar el III Congreso de la S.I.M. en Barcelona; y gracias también al incansable entusiasmo del maestro Pablo Casals que, presidiendo el comité ejecutivo de la comisión organizadora, prestó un decisivo impulso a los trabajos de organización, asistido por el ilustre musicólogo catalán, Rdo. Higinio Anglés, juntamente con el maestro F. Pujol y el Sr. M. Clausells.

El Congreso constaba de dos partes. En la primera se estudiaron, a través de los ochenta informes presentados, el pasado musical de España y otros países; el folklore de las regiones hispánicas y de otros pueblos de Europa, Africa y América; y la música llamada gregoriana. Los diversos estudios comunicados en el Congreso quedaron encuadrados en las cuatro secciones previstas por los organizadores: historia antigua, historia moderna, folklore, gregorianismo y órgano. Ante la imposibilidad de reproducir los nombres de los ponentes en las sesiones científicas, casi todos ellos primeras figuras en el campo de la musicología contemporánea, señalaremos únicamente el hecho harto significativo de que estuvieron representados los

países que a continuación se indican, sin contar a España. Italia, Alemania, Francia, Austria, Inglaterra, Grecia, Dinamarca, Portugal, Polonia, Suiza, Yugoslavia, Hungría, Colombia y Perú. Además de dar lectura y discutir los informes presentados, los asambleístas escucharon dos conferencias ilustradas con audiciones, una a cargo del Dr. Curt Sachs, sobre los "Problemas que plantea la ejecución moderna de la polifonía medieval" en la "*Associació de Discòfils*" y otra de Dom Joseph Gajard, sobre la "Interpretación del canto gregoriano".

El Congreso en su segunda parte ofrecía un atractivo mayor para el público profano. Consistía ésta en conciertos, audiciones y representaciones encaminados a presentar un cuadro de conjunto de la música peninsular, desde sus comienzos hasta el siglo XVIII. Se iniciaron estos conciertos el mismo día 18, después del acto inaugural. El *Orfeó Gracienc* interpretó varias canciones populares catalanas en el patio de los Naranjos, y dos *cobles* emplazadas en la plaza de la República dieron a los congresistas una selecta audición de sardanas. El mismo sábado, por la noche, en el Palacio de la Música Catalana[332], el *Orfeó Cátala* ofreció un concierto verdaderamente antológico de música coral hispánica religiosa y profana. Constaba el programa de tres partes. Las dos primeras se consagraron a las antiguas escuelas medievales de Castilla y Cataluña; la última, a la moderna escuela coral catalana, con lo cual en una sola velada se abarcaron muestras selectas de la música peninsular a través de seis centurias.

El día 21, en el *Teatro Tívoli*, el grupo de aficionados *Junior F.C*., dirigido por el maestro Sabater, dio una representación de la ópera "*Una cosas rara o sia belleza ed honesta*", compuesta por el maestro valenciano Vicente Martín Soler, famosísimo en su tiempo y émulo de J.A. Mozart, que llegó a incluir algunos fragmentos de esta obra en su "*Don Giovanni*". "*Una cosa rara*", estrenada en Viena el año 1786, no se había vuelto a representar en nuestra ciudad desde el año 1790 en que fue presentada al público barcelonés. La interpretación resultó muy primorosa y conquistó los plácemes de la concurrencia.

Como complemento de las obras de música profana interpretadas por el *Orfeó Cátala*, el grupo de aficionados *Ars Musical* dio en el Palacio del Arcediano un concierto enteramente dedicado a la música cortesana de los siglos XV-XVII. La *Associació de Música Antiga*, de su parte, el día 23 de abril dedicó una sesión a los vihuelistas hispánicos del Quinientos, precedida de una erudita disertación sobre al vihuela a cargo del concertista Emilio Pujol.

La música religiosa fue también dignamente valorizada en el concierto polifónico ofrecido por la Abadía de Montserrat a los congresistas con motivo de la excursión que efectuaron a la santa montaña el día 24. Los monjes y la escolanía del famoso cenobio interpretaron un notable repertorio de composiciones polifónicas debidas a autores hispánicos de los siglos XII al XVII.

Finalmente hemos de mencionar en el grupo de actos de esta segunda parte del Congreso la fiesta de folklore celebrada en el Pueblo Español, el sábado día 25 de abril, por la tarde, que llamó la atención por su vistosidad. Intervinieron en el programa la *Colla Nova dels Xiquets de Valls*, la *Colla Joventut*, las *cobles* "Barcelona" y "La principal de La Bisbal", el *Esbart de Dansaires Montserrat* y el *Esbart Folklòric de Catalunya*, los grupos de *Dantzaris* y *Chistularis*, de Donosita, la *Moixiganga* de Valls, y la *Patum* de Berga.

El Congreso fue inaugurado, simultáneamente, con el XIV Festival a que nos hemos referido, el día 18 de abril, por la tarde, en el Palacio de la Generalidad, bajo la presidencia de don Luis

332 (M.H.A./D. 25-11-1971/BOE 20-12-1971. R-I-51-3864)
L'edifici combina perfectament l'arquitectura i les arts aplicades utilitzant elements com el ferro, el maó, les vidrieres de colors, la ceràmica i les ornamentacions florals. Projectat per Domènech i Montaner constitueix un dels màxims exponents del Modernisme català. Destaca a la part exterior les set parelles de columnes que sostenen el gran mosaic que representa l'Orfeó Català i el grup escultòric que representen la cançó popular. De la part interior, pràcticament tota revestida de ceràmica, destaquen les vidrieres, la gran claraboia de vidres de colors i la sala d'audicions amb murs laterals acristallats.

Companys, presidente del Gobierno de Cataluña; don Ricardo de Urueta, director general de Bellas Artes del Gobierno de la República; del Sr. Gassol, consejero de Cultura; del Sr. Dent, presidente de la Sociedad Internacional de Musicología, y del maestro Casals, presidente del comité ejecutivo de la comisión organizadora del Congreso, y otras ilustres personalidades nacionales y extranjeras. Hicieron uso de la palabra los Sres. Dent, Massón Kroyer, Casals y Urueta; el Sr. Companys declaró inaugurado el Congreso, al terminar la sesión. Los trabajos se iniciaron el lunes siguiente, por la mañana, en la nueva residencia del *Institut d'Estudis Catalans*, y prosiguieron durante la semana, alternando con las excursiones y festivales previstos en el programa. Los congresistas fueron invitados a una interesante velada musical en la residencia "*Les Escales*", del conocido musicófilo, J.M. Roviralta, y a una recepción en el Palacio Comillas, ofrecida por don J.Antonio de Güell. También asistieron a una recepció, ofrecida por el Ayuntamiento, a los participantes del Festival, cuya breve reseña ocupará las líneas que siguen.

La Asamblea que celebró en Barcelona la Sociedad Internacional para la Música Contemporánea, coincidiendo con el Congreso que acabamos de reseñar, era la decimacuarta de las que anualmente organiza dicha entidad, escogiendo cada año una capital distinta. El año anterior, en Praga, los delegados catalanes, J. Lamote y R. Gerhard, propusieron y consiguieron que el del año 1936 tuviera lugar en Barcelona. De acuerdo con los fines que persigue esta prestigiosa Asociación, que no son otros que el dar a conocer los nuevos valores musicales y el rendir homenaje a los maestros contemporáneos ya consagrados, el comité organizador, con la cooperación del comité nacional (en el caso presente integrado por representantes de Madrid y Barcelona), fija, previa rigurosa selección, el programa de las obras que han de ser interpretadas en la ciudad que la S.I.M.C. ha escogido. En el festival de Barcelona intervinieron las tres orquesta existentes en España y la Banda Municipal de nuestra ciudad.

La reunión propiamente dicha de la S.I.M.C. tuvo lugar en el Salón Massana de la Casa del Arcediano, con asistencia de los representantes de trece naciones. En ella se tomó el acuerdo de celebrar en París la Asamblea del año siguiente, y se puntualizaron otros extremos de orden puramente interior.

No siendo posible examinar en detalle por falta de espacio las obras que interpretaron cada una de las formaciones musicales que participaron al Festival, nos limitaremos a enumerar los conciertos que se celebraron, destacando el hecho de que los compositores del país dieron a conocer notables composiciones muy elogiadas por la crítica extranjera.

Inauguró la tanda de conciertos nuestra Banda Municipal, el día 19, por la mañana, en el Palacio de Bellas Artes, con una audición de tres obras inéditas y una de repertorio. De ellas sobresalió por sus proporciones un poema sinfónico de J. Lamote de Grignon, inspirado en el *Joan de l'Os*, del poeta J.M. de Sagarra. El mismo día, por la tarde, en el *Palau de la Música Catalana*, la *Orquestra Pau Casals* dirigida por los maestros H. Scherchen y E. Ansermet, dio el primer concierto sinfónico del programa previsto. Fueron interpretadas composiciones de von Borck, Gerhard, Krenek y Berg. La Orquesta Filarmónica de Madrid se encargó del segundo concierto sinfónico, bajo la experta batuta de los maestros Ansermet, Pérez-Casas y Casals, dándose a conocer obras de F. Martín, A. Roussel, C. Ruggles, M. Mihalovic y R. Halffter. Finalmente, la Orquesta Sinfónica de Madrid dio a conocer en un tercer concierto las obras seleccionadas por el Comité, de Berkely, Deutsch, Szymanowki, Elizalde y Larson, que fueron dirigidas por sus autores respectivos, la primera y la tercera, y por los maestros Ansermet, Ancerl y Fernández Arbós, las restantes, con unánime agrado por parte del auditorio.

Además de los conciertos referidos, se dieron dos conciertos de música "da Camera" en el *Casal del Metge*, con obras de Kàpral, Sbert, Lenk, Blum, Brunswick, Pistón, Wellesz, Britten, Souris, Blancafort y Bartok, primorosamente interpretados por famosos concertistas nacionales y extranjeros.

Digno remate de los conciertos de orquesta y de cámara fue el gran festival que con la cooperación de las tres orquestas del país tuvo lugar en el Palacio Nacional el día 25, por la noche, con asistencia de las autoridades locales. El programa estuvo integrado por obra de Esplá, Halffter, Falla, Bacarisse, Turina, Albéniz, Sanjuán, Garreta, Granados y Pedrell. Cuidaron de la interpretación las orquestas Filarmónica y Sinfónica de Madrid y Casals de Barcelona, dirigidas por los maestros Pérez Casas, Fernández Arbós y Pablo Casals, juntamente con distinguidos concertistas y solistas. También tomó parte en el programa el *Orfeó Gracienc*. Antes de empezar la tercera parte, fue hecha oficialmente la entrega a la ciudad de Barcelona del busto de Pablo Casals, costeado por los músicos norteamericanos y esculpido por la señora B. Putmann.
Los asistentes a la XIV Asamblea de la S.I.M.C. concurrieron a la mayoría de los actos organizados con motivo del III Congreso de la S.I.M. También efectuaron conjuntamente excursiones turísticas a la Costa Brava, Sitjes, Montserrat, Poblet, Tarragona y Mallorca.

L'article titulat *Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*, publicat al número de juny de 1936, presenta diverses notes o notícies, on destaquem en primer lloc el titulat *Movimiento Turístico durante el mes de abril*, imprès a la pàgina 184. El grup de recerca d'estudis contemporanis de París visita Baracelona i la revista se'n fa ressó a través de les notes de turisme.
Les notícies són l'arribada de turistes des de tots tipus de transport, la tipología de grups que han visitat la ciutat. La revista dóna sempre una nota d'optimisme sobre el creixement i desenvolupament turístic immediat de Barcelona.

Vapores: "Duches of Atholl", "Conte Biancamano", "Duches of Richemond", "Lancastria", "Vandick", "Batory".- Total, 3.603 turistas
Caravanas: "Les Theophiliens"; Escuela de Comercio de San Sebastián; Grupo de Budapest; Congreso de musicología; Caravana inglesa organizada por la Agencia Cook; Directores f.c. ingleses; Banda de Saint Bartelemy; Estudios contemporáneos de París; Grupo de regionalistas provenzales.- Total, 554 turistas.
Con dichos vapores hemos inaugurado la temporada o campaña turística 1936. Son muchos los vapores y caravanas que hay anunciados y todo hace prever que será muy importante el movimiento turístico durante este año.

Altres notes aparegudes dins aquest mateix article al juny de 1936 són les titulades *Concesión de Sindicatos de Turismo*, *Asamblea de la F.E.S.I.T*, *Nuevo Socio*, *Un testimonio satisfactorio* i *La muralla romana de Barcelona*, totes elles aparegudes entre les pàgines 184 i 185.

Concesión a los Sindicatos de Turismo.
El Gobierno de la República ha autorizado a los Sindicatos que están adheridos a la F.E.S.I.T. para fijar carteles y otros elementos de propaganda en las salas públicas de los Servicios de Correos y Telégrafos.

Asamblea de la F.E.S.I.T. 1936.
Durante la segunda quincena de junio se celebrará en Tarragona esta asamblea anual, con la cual coincidirá una interesantísima Exposición de elementos de propaganda turística y muchos actos oficiales y de carácter artístico. Tenemos la seguridad que todos los actos revestirán gran

esplendor y serán dignos de Tarragona, marco sin igual para manifestaciones de esta clase. No dudamos que acudirán todos los Sindicatos españoles para demostrar, una vez más, la compenetración que existe y el interés en trabajar en pro del turismo español en general.

Nuevo socio
Ha ingresado en la S.A.F. don Miguel Sangrá, del Hotel Balneario de Les Escaldes (Andorra).

Un testimonio satisfactorio.
Nos complacemos en reproducir a continuación la carta que la Compañía de Wagons-Lits Cook ha remitido al señor alcalde de Barcelona:

"Muy distinguido señor nuestro:
Haciéndonos intérpretes de los deseos de todos los componentes del Grupo *Primer Grand Tour of Spain*, organizado por organizado por nuestra Central de Londres, y muy especialmente de las señoras que componían el mismo, nos complacemos en expresar por su mediación a esa digna Corporación, nuestro reconocimiento por las delicadas atenciones de que fueron objeto, en ocasión de la visita efectuada a ese Ayuntamiento en la mañana del lunes día 20 del corriente.
Nos es sumamente agradable comunicarle que los turistas regresaron a su país, encantados de su estancia en nuestra ciudad –de la que hicieron grandes elogios, así como de los alrededores visitados-.
Aprovechamos esta ocasión para saludarle muy atentamente reiterándonos de Vd. siempre atentos ss. s."

Evidentemente van dando sus resultados las actividades mantenidas para hacer agradable la estancia de los forasteros en nuestro país. A las cuales va contribuyendo eficazmente el ambiente que entre todos hemos creado para esta obra.

La muralla romana de Barcelona.
Nuestra Sociedad ha presentado al consejero-regidor de Urbanización y Ensanche don Estanislao Durán y Reynals una exposición indicándole el interés que indudablemente tendría para los turistas la fijación de unos letreros o indicaciones en los trozos de la muralla romana todavía subsistentes y en los edificios enclavados en el sitio que aquéllas ocuparon, que señalaran el contorno de aquel primer recinto amurallado de la ciudad.
El señor Durán y Reynals que está siempre dispuesto a acoger todas las iniciativas que puedan fortalecer el prestigio de Barcelona, se ha mostrado francamente propicio a la efectividad de nuestro proyecto y prometió hacer todo lo posible para que el Ayuntamiento lo lleve cuanto antes a la realidad.

La revista, Manuel Marinel·lo va escriure l'article titulat *Exposiciones de Arte en el mes de Abril*, aparegut a les pàgines 188-189 del número 300 de la revista, corresponents al juny de 1936, on descriu el contingut d'algunes exposicions de Barcelona. Marinel·lo qualifica l'artista dadaïsta Radovan Antonovitch d'original, d'extrema esquerra i de poc creïble, si el comparem amb un altre dels artistes que ha exposat a la Sala Syra, G. Marschall.

SALA SYRA.- Un artista original, de extrema izquierda casi, Radovan Antonovitch, nos ha exhibido varias pinturas "dadaístas", para decirnos algo de esa rama especial del futurismo por la cual cree tener vocación, al tiempo que G. Marschall, más espontáneo y franco que él, se

nos ha presentado tal cual es: un enamorado del color, del cual sabe echar mano, con mayor fortuna.
Dibujos sinceros de tema variado y coloridos con decisión, nos dijeron algo de Montserrat Fargas, artista que sabe poner con frecuencia en sus obras una gran feminidad. José Serrano, halla con frecuencia transparencias para el paisaje y calidades bastante justas para las naturas muertas.
Los hierros y otros metales hábilmente trabajados por Javier Alexandri, izquierdista de la forma y de la expresión, afirman sus aptitudes profesionales y su sensibilidad perceptiva, para producir cosas interesantes dentro de la especialidad metalística que ha elegido.

El darrer número: Agost de 1936.

D'aquest darrer número hem reprodüit integrament o parcialment diversos articles. De manera excepcional, en tancar aquest període ens ha interessat oferir de nou, tal i com haviem fet el 1910, el conjunt de les preocupacions, interessos, voluntats i il·lusions d'aquest sindicat que fins que va esclatar la guerra no es va cansar de repetir, resituar, replantejar amb tots els arguments a l'abast que Catalunya i Barcelona havién d'aconseguir un prestigi internacional a través de la creació i estructuració turística.

El darrer número de la revista, de l'agost de 1936, correpon al número 302. Feia vint-i-sis anys que la revista sortia regularment cada mes. Després d'aquest exemplar, la revista no tornarà a sortir fins el 1945, però ho fará editada per un altre ens, la Junta Provincial de Turismo. Aquest és per tant el darrer número de la *Barcelona Atracción* de la Sociedad de Atracción de Forasteros (Sindicat d'Initiative), encara amb la seu social a la Rambla del Centre, 30.

A la portada, a part de la imatge de l'escut de Barcelona, a la zona inferior hi figura propaganda de "Aceites puros de Oliva Sublime G. Sensat de G. Sensat, hijos, casa fundada a Barcelona el 1878. Set planes de publicitat, d'hotels, transportistes, articles fotogràfics, impremtes, teatres, balnearis, casinós, joieries, restaurants i cafeteries, precedeixen el sumari.

SUMARI:

- *La vida cultural de Barcelona. II. Las letras.*
- *Crónica de Barcelona (1936). Junio.*
- *En Sitges se ha inaugurado el Museo Maricel. Honrando la memoria de Santiago Rusiñol, por Rafael Moragas*
- *Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros.*
- *Exposiciones de arte en el mes de julio, por Manuel Marinel·lo*

- *La IX Feria de muestras de Barcelona, por J. Selva*
- *Un nuevo monumento al doctor Martí y Juliá.*
- *V Asamblea de la Federación de Sindicatos de Iniciativa y Turismo, y I Exposición de Turismo en Tarragona.*
- *Los nuevos establecimientos de Barcelona.*
- *La Exposición de Primavera, por Daniel Orfila*

Una plana de publicitat comercial i de la Sala d'Art Fortuny, precedeix l'article La Vida Cultural de Barcelona.

En l'article *La Vida cultural de Barcelona II. Las Letras*[333], es fa palès que gràcies a l'esforç de la Generalitat i també de la premsa, les lletres catalanes cada vegada tenen més prestigi, ajudades també pels tres premis literaris, Joan Crexells, Francesc Folguera i Ignasi Iglesias i pel paper cada vegada més compromès de la premsa i de les publicacions periòdiques. La revista recorda La il·lustració catalana, a la manera de *L'Ilustration Française*, i d'altres com "l'Avenç" i "Joventut" i "L'Esquella de la Torratxa". En cita d'altres dignes de menció com "Empori", "Revista de Catalunya" i "Revista Nova" (sic) i "la Revista", encara en curs. L'article, d'autor desconegut elogia la figura d'Inocenci López, un dels primers editors en català i a la Societat Catalana d'Edicions, així com l'Editorial Barcino i la Llibreria Catalònia.

Dues il·lustracions acompanyen aquest article; l'un dels primers treballs literaris en català publicats per la premsa barcelonina. Una fulla del diari "l'Europeu", que reproduïa la famosa Oda a la Pàtria, l'altra el primer número del primer diari en català, el "Diari Català", -Politich i Literari-.
Es tracta de reconèixer públicament l'esforç de les editorials que treballen en català. No se'n fa una valoració crítica sinó que s'insereix a les que editen en català, en la història de les edicions en català. L'article tracta de mostrar més un estat de la qüestió, que de fer-ne una avaluació.

En la crònica de Barcelona del juny de 1.936,

Día 2.- La compañía Air France inaugura una nueva línea aérea directa Barcelona-París-Londres.

- Visitan al Presidente de la Generalidad los miembros extranjeros del IV Congreso Internacional de Camping celebrado en la vecina población de Caldas de Montbuy, con representaciones de cinco países.
- Llega a nuestra ciudad una nutrida representación de mutualistas franceses.

Día 3.- Es inaugurado oficialmente el XI Congreso Nacional de Esperanto, que celebrará sus sesiones de trabajo en la vecina ciudad de Manresa.

333 *Barcelona Atracción* (1936) Agosto, num. 302, pp.227-230

- El profesor Jacques Risler, de París, diserta en la Academia de Higiene sobre los antisépticos.

Día 4.- El Consejero de Gobernación de la Generalidad de Cataluña, Sr. España, se posesiona de los servicios de Orden Público traspasados por el Gobierno de la República.

Día 7.- En el Pueblo Nuevo son inaugurados por el Dr.Corachán dos nuevos pabellones para la beneficencia infantil.

- Tiene lugar en el salón de actos de la Generalidad la sesión de clausura del Congreso de la Prensa Técnica..
- En la carrera automovilista "Penya Rhin" celebrada en el circuito cerrado de Montjuich, resulta vencedor absoluto el italiano Nuvolari.

Día 11.- Se inaugura en el Palacio de Proyecciones de Montjuich la XII Exposición Internacional Canina, de Barcelona.

- Las autoridades locales rinden tributo a la memoria de Pau Claris.
- Finalizan los partidos del campeonato de España de tenis en las pistas del Polo Jockey Club.

Día 13.- La Institució del Teatre de la Generalidad de Cataluña celebra un acto en homenaje de Santiago Rusiñol.

- Se inicía la XVIII Vuelta Ciclista a Cataluña, con 113 corredores inscritos.

Día 14.- Es oficialmente clausurada la IX Feria de Muestras de Barcelona.

Día 15.- En la Universidad Autónoma, don Amadeo Hurtado clausura la Exposición Bibliográfica aneja al Primer Congreso Jurídico Catalán.

Día 18.- La Generalidad de Cataluña otorga el premio Damià Campeny al escultor Viladomat, y el premio Isidre Nonell al pintor Pruna.

Día 19.- Procedente de Liverpool y Gibraltar, fondea en nuestro puerto el buque inglés "Montcalm", con 700 turistas a bordo.

Día 21.- Con asistencia de las autoridades locales, el Círculo Artístico inaugura su nueva residencia en la Plaza de Cataluña.

- Es descubierto solemnemente un monumento a la memoria del Dr. Martí Julià, enclavado en el cruce de la Avenida del 14 de abril con la Gran Vía de Ronda.
- En la Casa del Arcediano, la Agrupación Fotográfica de Cataluña inaugura su IV Salón Internacional de Arte Fotográfico con representaciones nutridas de diez y siete países.
- Batiendo en la última etapa al corredor Bonduel, Mariano Cañardó resulta triunfante de la XVIII Vuelta Ciclista a Cataluña.

Día 22.- En la Institució del Teatre de la Generalidad de Cataluña, se tributa un homenaje al maestro Enric Morera, con motivo de haber celebrado su octogésimo aniversario.

Día 23.- Transcurre muy animadamente la típica verbena de San Juan.

Día 27.- En el Seminario Conciliar, es inaugurado por el Obispo de la Diócesis el Primer Congreso de Educación Católica.

Día 29.- Las señoritas estudiantes de la Residencia de Pedralbes representan en el Teatro Griego de Montjuich, vertida al catalán, la tragedia de Racine, Esther, ilustrada con las primitivas composiciones musicales de Moreau.

De les diverses noticies recollides a les *Notas de Turismo*, interessen i fan referència a la cultura viva, sis notícies.

La del dia 13, homenatge que celebra l'Institut del Teatre a favor de Rusiñol.

El dia 18, la Generalitat premia l'escultor Viladomat i al pintor Pruna. El dia 21, el cercle artístic inaugura una nova seu, a la Plaça Catalunya; s'inaugura el monument al Dr. Martí Julià; L'agrupació fotogràfica de Catalunya inaugura el IV Saló d'Art Fotogràfic. Hi participen fotògrafs de disset països i finalment la

notícia del dia 22, en qué l'Institut del Teatre de la Generalitat ret homenatge a Enric Morera, en motiu del seu vuitantè aniversari. D'un total de 29 notícies, sis directament fan referència a la vida cultural urbana de Barcelona.

A Sitges s'ha inaugurat el Museu Maricel, a la memòria de Santiago Rusiñol. Aquest llarg article està escrit per Rafael Moragas, amic de Rusiñol[334].
Explica que el 14 de juny, coincidint amb el cinquè aniversari de la mort de Rusiñol, s'ha inaugurat l'ampliació del Museu Maricel, en el qual s'exposen les obres de la col·lecció particular de l'artista, a més d'altres col·leccions (com la de ferros i la de marineria catalana).
A partir d'aquesta notícia, l'autor esmenta algunes de les seves trobades amb Rusiñol i explica diverses anècdotes com la compra dels dos "Grecos", la bandera blanca del "Cau Ferrat" o una Nit de Nadal passada al "Cau Ferrat" amb la família Rusiñol i altres amics.
Rusiñol, Zuloaga i Utrillo apostolen el Greco, no només a Catalunya sinó a tota Espanya. Les teles del Greco, Sant Pere i Santa Magdalena van ser penjats al Cau Ferrat. "Alguns barcelonins consideraren que Rusiñol, era home absurd i excèntric", diu . Moragas, en l'article continua recordant una visita que va fer al Cau Ferrat el 1903 amb Galdós, Maria Guerrero, l'actor Fernando Díaz de Mendoza, Miguel Utrillo, Carlos Costa, Joaquím Plana, Jose-Maria Jordà i ell mateix, que ja treballava a "La Publicidad", i la filla de Rusiñol, Maria. Galdós fa fer un elogi als dibuixos que la nena havia dibuixat per al Cau Ferrat.
Una altra anècdota que recorda Moragas té a veure amb la gran manifestació de Solidaritat Catalana del 1907, la bandera blanca del Cau Ferrat hi anava davant. La portaven Pere Romeu, dels Quatre Gats, i Ramón Franquesa, l'empresari del Romea. Rusiñol l'enlairà quan van passar davant de Nicolau Salmerón. Amb ells desfilaren Enric Morera, Carles Capdevila, l'enginyer Josep Maria Roviralta, el músic Jaume Pahissa, i el caricaturista Lluís Bagaria, Tomás Allende, Jose-Antonio Peypoch, Ramón N. Gatuellas, Carles i Santiago Folch. A primera fila desfilava Pompei Gener.
Manuel de Falla, en una petita habitació de la planta baixa, va fer una primera prova del ballet "El amor brujo". Moragas es recrea en desenes de detalls, records de principis de segle al Cau Ferrat.
L'article s'il·lustra amb nou fotografies de l'exterior, l'interior del cau Ferrat i una reproducció del quadre de la Magdalena i un altre de Sant Pere, del Greco.

Movimiento turístico junio 1936.

Vapores: "Atlantis", "Monte Rosa", "Stratanhover", "Montcalm" y "Lancastia", 3713 turistas. Caravanas: Caravana de sastres; Federación de Mutualistas franceses; Harmonie l'Union d'Enfrents d'Albí; Lire Bertonoise; XI Congreso de Esperanto; Sindicats Agrícoles de Catalunya; Congreso Prensa Técnica Nacional; Amicales Tostraise de Stérico-Dactylos-Comptables;

334 Op. Cit. pp. 232-237

Instituto Escuela de Valencia; Caravana de la Casa "Martini-Rossi"; Estudiantes indias; Congreso de Médicos de Lengua catalana; Congreso Católico de Educación. Total, 698 turistas.

Nuevo socio.
Ha ingresado a la S.A.F. don José Fernández Calzada. ¡Que sea por muchos años!

Propaganda eficaz.
De acuerdo con el Delegado de la S.A.F. en Manila, don Florencio González Díaz, persona activa y muy competente, la J.D. ha encargado a la Secretaría sea intensificada todo lo posible la propaganda turística a la llegada a nuestro puerto de los vapores procedentes de Filipinas.

Buenas noticias.
La J.D. de la S.A.F. se ha enterado con el mayor agrado de los propósitos de la Societé Generale de Transports Maritimes a Vapeur de organizar unas excursiones de turistas franceses que se denominarían "Un domingo en Barcelona" y "Una semana en Barcelona".

El Sindicato de Cardedeu.
La simpática y benemérita Sociedad de Atracción de Forasteros de Cardedeu, ha publicado, como todos los años, un elegante folleto de propaganda de aquella hermosa localidad.
Felicitamos a los colegas de ese sindicato por su entusiasmo y por el plausible espíritu de perseverancia que esta publicaciones suponen.

Las casas góticas de la calle del Call.
En la calle del Call de nuestra ciudad existen dos casas notabilísimas por ser dos típicos ejemplares de la arquitectura gótica catalana. Estas edificaciones iban a ser derribadas y habían empezado ya las obras correspondientes. La benemérita entidad "Amics de l'Art Vell" llamó la atención del Ayuntamiento sobre la conveniencia de evitar esta destrucción. El consejero de Urbanismo y Ensanche, señor Durán y Reynals, perfectamente de acuerdo con las razones que impulsaban esta petición, dio acto seguido las oportunas órdenes para que aquellas obras fuesen suspendidas. Cumplidas estas disposiciones, puede decirse que se ha salvado para la ciudad un interesante ejemplar arquitectónico de carácter histórico y artístico.[335]

Manuel Marinel·lo passa revista a les exposicions que s'han fet durant el mes de juny a les sales següents: Sala Parés, Galerías Laietanes, La Pinacoteca, Sala Esteva, Sala Barcino, Galeríes Syra, Sala Busquets, Oasis, Sala Capsir, Sala Gaspar, Sala Fortuny i Sala Renart[336].

De les exposicions de la Galeria Laietana, Marinel·lo destaca Kurt Leyde, que presentà la producció fruit de la seva gira per diversos països, i Daniel Sabater.
El Jurat de l'admisió d'obres per l'exposició de primavera, va deixar fora el discutit Sabater, que Marinel·lo considera interessant.
La Pinacoteca va presentar obres de Hermen Anglada, coloristes i agradables.

335 Op.Cit. núm. 302.p. 238
336 Op. Cit. p. 239.240

De la Sala Esteva la col·lectiva de Araza, Castedo, Flores, Floreit, Grau Sala, Gouseff, López Sala, Picasso, Camps Ribera, Pruna, Vigny i Bosch Roger.
De la Barcino, a part de les individuals d'Andreu Fonts i de Vicent Pons, la col·lectiva de Lluís Garcia, Rigobert Soler, Olivet Legares, Puigdengolas, Cardona, Carceller, Mongrell, Mir i Baixeras, que tots ells presentaven la creació de les darreres obres.
De la Syra, el vuitcentista Grau Sala, Aulina de Mata –esquís- i l'obra primerenca de Ramón Casas, Nonell, Mir Opisso, Sunyer, Junyer i "alguns més que sentim no recordar".
La Sala Busquets va presentar els treballs de l'Associació d'Amics del Gravat de Catalunya, promoguda per l'Institut Català de les Arts del llibre. Marinel·lo anomena a diversos gravadors amb especial atenció a Joaquím Costa, María Gutiérrez, Eva Illing, Dolors Mesalles, Joaquima Ragué, Concepció Rubíes, Elvira Steylaers i Ana Torra.
A la Sala Oasis, el pintor Félix Bütner, del que Marinel·lo considera interessant veure l'esforç que fa per interpretar el paisatge espanyol.
La Sala Capsir, va obrir les portes amb una obra escollida de pintura i escultura de pintors consolidats.
La Sala Gaspar, Oms i E. Rius, i una col·lectiva.
La Sala Fortuny, una col·lectiva de dibuix i pintura amb obra escollida de F. Cano, J. Perrín, F. Serra, F. Sorribes, J. Oliver, F. Marsá, M. Renom, tots ells "coneguts i estimats"
I finalment a la Sala Renart, una exposició de dibuixos de Güell, Jacint Olivé, Canyellas, Gausachs, Marsá, F. París, Canals, Mora, Pla i el veterà Dionís Baixeras.

La IX Fira de mostres de Barcelona[337] :

La cronología de los actos primaverales que se celebran anualmente en el parque de Montjuich, incluye ya desde 1933, la Feria de Muestras de Barcelona que viene ocupando los palacios números 1 y 2 de la pasada Exposición Internacional, y la plazuela que se forma entre ambos edificios.
En el presente año, Barcelona ha visto, con la celebración de la IX de estas manifestaciones, aumentar ese interés, como consecuencia de la intensificación de las participaciones que de la industria y comercio del país y del extranjero ha recibido la Feria.
Apuntaremos solamente unos datos demostrativos de este incremento, muy significantes en todos sentidos.
Inaugurada la Feria el día 30 de mayo por la tarde, con asistencia de las autoridades de Cataluña y de Barcelona, presididas por el Ministro de Economía y Agricultura de la República, el día siguiente, domingo, acudieron a visitarla cerca de 40.000 personas, cifra que constituye un verdadero *record* entre las alcanzadas en exhibiciones anteriores.
Contaba la Feria de este año con unos cien expositores más que en la precedente, siendo interesante de consignar la nutrida participación de sindicatos y gremios de carácter agrícola de

337 Transcripció sencera. Article de J. Selva

todas las comarcas catalanas que acudieron a la Feria patrocinados por los respectivos Ayuntamientos.

Es preciso señalar, además, el aumento en la cooperación aportada por las industrias de Francia, Egipto, Suiza, Alemania, etc.

Destaca en este particular el concurso de Cuba, cuyo Gobierno acordó asistir a la Feria de Muestras de Barcelona con carácter oficial.

Entre los principales grupos en que se dividía esta Feria sobresalía, muy especialmente, el formado por las instalaciones dedicadas a la gastronomía y a la alimentación, además de los notables *stands* ocupados por los ramos de floricultura, fabricación de máquinas de escribir y de maquinaria de relojería.

Durante los días 4 al 7 de junio se celebró el Primer Congreso de Prensa Técnica patrocinado por las entidades económicas y organismos similares de Barcelona.

El día 7, tuvo lugar la fiesta del vino. Con este motivo se reunieron los sindicatos y asociaciones de productos vinícolas de todas las comarcas. Las conclusiones acordadas en esta asamblea en defensa de los intereses del ramo, fueron presentadas al Gobierno de la Generalidad de Cataluña y a las autoridades municipales. El día siguiente recorrieron las calles de la ciudad diversas carrozas alegóricas, así como algunos carros típicos representando las comarcas productoras de los mejores vinos de nuestra tierra.

Otros festejos, conferencias y actos tuvieron efecto durante la celebración de la Feria, y que responden al calor entusiasta que ha venido creándose, año tras año, en torno a esta importante manifestación representativa de la pujanza económica de Cataluña.

Las corrientes de crisis mundial que tienen evidente repercusión en la economía de nuestro país, no han influido en el camino progresivo que sigue la presentación de cada Feria; antes bien, la de este año ha podido contar con nuevos elementos complementarios de este índice de nuestra industria y de nuestro comercio que es la lista de expositores concurrentes a la misma.

Ello prueba el patriótico proceder de nuestros comerciantes y productores, los cuales no reparan en el personal sacrificio que les impone el participar en esta anual manifestación a fin de que pueda darse ante el mundo de los negocios, la sensación de una marcha normal, animada de fe en lo venidero. Ese desinterés revela una vez más la existencia de una corriente vigorosa que, en todo momento, aún en los que aparentemente aparecen como más adversos, cohesiona, para un esfuerzo común, las colectividades de nuestra ciudad, dándoles un alma única. Y al hablar de esta vitalidad de Barcelona, ya proverbial, queremos referirnos también a la vitalidad de toda Cataluña.

Las ventajas que se conceden durante la celebración de la Feria para el viaje a Barcelona desde cualquier punto de España y del extranjero, constituyen un verdadero atractivo que no deja de revertir en beneficio de nuestro turismo.

No es preciso, pues, señalar el largo y durador alcance que dentro y fuera de nuestro país tiene una manifestación que comprende todos los sectores de nuestra economía. Aparte la finalidad de estímulo constante que representa para los propios expositores, tanto en el aspecto esencial de valor de los productos como del secundario en lo que se refiere al arte de saberlos presentar al público en forma adecuada, constituye una totalización exacta de cuánto vale nuestro país, evidenciando sus posibilidades y la situación que le pertenece dentro de la economía del mundo.

Los elementos que se han turnado en los cargos directivos del Comité organizador de la Feria de Muestras han sabido mantener con el más intenso entusiasmo el calor indispensable a esta manifestación, procurando que cada año engendrara nuevos estímulos promotores de firme continuidad en la obra iniciada.

Ha sido fruto de este espíritu emprendedor del Comité que la Feria adquiriera una transcendencia superior a la que podría aspirar una sencilla exposición de productos

comerciales, pues él ha sabido condensar con el mayor acierto una gran parte de la riqueza activa de nuestro pueblo y ha estado atento a no desdeñar ningún factor contributivo a este fin. Ha aspirado a hacer de la Feria la Exposición representativa del país en su aspecto comercial e industrial, suma de todas las demás Ferias análogas que con el tiempo han ido arraigando en diferentes puntos de Cataluña, y es de justicia reconocer que viene cumpliendo esta alta función admirablemente y con el mejor acierto.

El día 14 de junio fue clausurada la Feria de Muestras, y en el banquete celebrado aquella misma noche para festejar el éxito obtenido, el presidente del Comité ejecutivo planteó ante las autoridades y los delegados de las diferentes entidades económicas, sus planes para la manifestación proyectada ya para el próximo año, a la que se proponen dar, si es posible, mayor amplitud que a la que había terminado[338].

La revista dona notícia de l'inauguració del Monument al Doctor Martí i Julià, metge i catalanista convençut, el 21 de juny del 36. Des de la presidència de la Unió Catalanista, va treballar sense pausa la seva radicalitat en la concepció catalanista i el seu compromís d'home d'esquerres en matèria social. Aquest convenciment polític i l'aureola de les seves rituts privades, li donaren un prestigi sòlid sobretot entre els sectors jovenils dels moviment catalanista. L'acte d'inauguració va ser president per l'alcalde de Barcelona, Pi i Suñer i el diputat Soler i Bru, en representació del president de la Generalitat.

V Asamblea de la Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo, y la I Exposición de Turismo en Tarragona[339]

El día 21 del pasado mes de junio tuvo lugar en Tarragona la V Asamblea de la Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo.
En la celebrada el año anterior en Alcalá de Henares, se acordó que la del presenta año se efectuara en esa ciudad catalana, en atención a cumplir sus veinticinco años de existencia el Sindicato de Iniciativa de Tarragona.
La benemérita entidad correspondió a esta deferencia no sólo dispensando a los asambleístas toda suerte de atenciones y la más franca hospitalidad, sinó organizando la Primera Exposición de Turismo que se ha celebrado en España, y cuya inauguración simultaneóse con la de la Asamblea.
La de esta última efectuóse a las once de la mañana del día indicado, bajo la presidencia del consejero de Cultura de la Generalidad, señor Ventura Gassol, en el salón de actos del Ayuntamiento.
En los escaños estaban representados casi todos los sindicatos de España, ostentando la representación de la Federación Catalana don Santiago Gras y la de la Sociedad de Atracción de Forasteros de Barcelona los señores don Modesto Sabater, don José Serra, don Pedro Olivella, don Manuel Marinel·lo y don P. Bohigas Tarragó.
En la presidencia tomaron asiento, junto al señor consejero, entre otras distinguidas personalidades, el presidente de la Federación señor Vidal Sureda, el de la Sociedad de Atracción de Forasteros de Tarragona y el alcalde de la localidad, todos los cuales

338 Op.cit. pp. 241-243
339 Op.Cit. pp.245-249

pronunciaron elocuentes discursos en elogio de la entidad que festejaba su veinticinco aniversario y de las finalidades que la Federación Española y la Asamblea perseguían para el incremento del turismo en nuestro país.
Después de esta primera sesión procedióse a inaugurar la mencionada Exposición de Turismo.
Ocupaba ésta los amplios locales del edificio destinado a Escuela del Trabajo y estaba formada por un número considerable de instalaciones de casi todos los Sindicatos de Iniciativa de España y de muchas Agencias de Viaje, entre ellas algunas del extranjero.
En conjunto la exposición constituyó un brillante testimonio de los voluntariosos esfuerzos que por todas partes se están haciendo en España para atraer a ella al turista y una magnífica demostración de la gran cantidad de material de propaganda que para esta finalidad se está elaborando continuamente, con un acierto técnico y un buen gusto artístico que en nada desmerecen ante lo que se hace en otros países dentro de este ramo.
Las sesiones de trabajo de la Asamblea empezaron por la tarde del mismo día y continuaron hasta el día 23 en que tuvo lugar la de clausura.
Durante este período los asambleístas fueron amablemente obsequiados con diversas visitas a los valiosos monumentos y museos que atesora la imperial ciudad y con diversas fiestas de carácter artístico.
El día 22, el diputado a Cortes del grupo parlamentario de Turismo, del Congreso, don Juan Estelrich, dio a los concurrentes a la Asamblea una interesante conferencia sobre los temas por los cuales se interesaba la propia Asamblea.
Una vez más puso de relieve sus sólidos conocimientos en la materia, así como el entusiasmo con que personalmente se apresta a coadyuvar a las altas finalidades que en este orden se persiguen.
Después de la sesión de clausura el Comisario de la Generalidad obsequió a los asambleístas con un banquete y el Sindicato de Tarragona con una excursión a Reus, Prades y Poblet.

He aquí el texto de las conclusiones acordadas:

1.ª Que los ingresos que produce el Seguro obligatorio de viajeros en ferrocarril que fue creado para atender en parte a los accidentes y el resto al turismo, vuelva otra vez a revertir al Patronato Nacional del Turismo con carácter definitivo, así como para aumentar el volumen del referido ingreso se haga extensivo dicho seguro de accidentes, a los autobuses de carretera, vapores correos de España, y aviones, como ya se señalaba en el Decreto de creación.

2.ª Que se hiciera constar en el Estatuto Municipal, la obligatoriedad en los Presupuestos Municipales y de las Diputaciones la atención TURISMO siendo los Sindicatos de Iniciativa y Turismo subvencionados por los respectivos Ayuntamientos con arreglo a la escala siguiente como mínimo: hasta 100.000 pesetas de presupuesto, el 1%; de 100.000 a 300.000, el 0.90%; de 300.000 a 500.000, el 0.70%; de 500.000 a 750.000, el 0.50%; de 750.000 a 1.000.000, el 0.40%; y de un millón en adelante el 0.30%.

3.ª Que se tengan en cuenta las Normas Básicas para la organización racional y eficaz del organismo estatal de turismo (Patronato Nacional del Turismo) que se acompañan en escrito aparte dada su extensión.

4.ª Celebrar cada tres o cuatro años previo acuerdo de la Asamblea una Exposición de Propaganda de Turismo patrocinada por el P.N.T. y organizada por los Sindicatos con una subvención de dicho Patronato y concurrencia de todos los Sindicatos a más de Ferrocarriles, Balnearios, Hoteles, etc., y demás organizaciones que publican propaganda turística.

5.ª Que se cree por el P.N.T. un establecimiento tipográfico con maquinaria moderna en los locales del Colegio Trilingüe de Alcalá de Henares que el Patronato usufructúa haciéndose en este establecimiento trabajos para el mismo P.N.T. y para los Sindicatos de Iniciativa.

6.ª Que se proceda por el Ministerio de Obras Públicas a la urgente reparación y riego asfáltico en cuanto reste de verificarlo en la carretera de Jaca a Sangüesa, paralela al Pirineo, ya que debido al mal estado de dicha carretera vénse obligados los turistas vascos y navarros que acuden a Candanchú (Canfranc) a realizar el viaje a dicho punto por carreteras francesas.

7.ª Que dadas las características y circunstancias especiales que concurren en el paso a nivel de la carretera de Zaragoza a Francia con la línea Internacional de Canfranc (ferrocarril) sito en le lugar denominado Anzánigo, se suprimiere dicho paso a nivel.

8.ª Que se acuerde dar facilidades a los turistas extranjeros que deseen traspasar la frontera francesa para permanecer en nuestro territorio por espacio inferior a setenta y dos horas.

9.ª Que se ruegue a la Dirección General de Aduanas dulcifique en todo lo que se pueda el reconocimiento a los turistas extranjeros en el paso de las fronteras, especialmente suprimiendo los llamados cacheos. Que sólo se someta a reconocimiento personal en local apropiado a aquellos turistas que se suponga fundadamente que traten de defraudar a la Hacienda así como en el reconocimiento de equipajes se siga la forma aplicada en otros países de inspeccionar uno o dos bultos solamente con severas correcciones si hubiera defraudación.

10ª Que se suprimiera en el Puerto de Palma de Mallorca el impuesto de transporte que se cobra por la Junta de Obras del Puerto a los turistas de los buques de crucero de paso, que se detienen varias horas solamente en aquella bahía y se les cobra como si embarcaran y desembarcaran real y definitivamente cuando no es así, sinó que sólo se detienen momentáneamente en la bahía y tratándose de un impuesto que no se cobra en ningún puerto español ni extranjero, con notorio prejuicio para el turismo, lo que obliga a las Compañías de buques extranjeros a no hacer escala en aquel puerto de Palma de Mallorca.

11ª Solicitar que en la forma tipográfica más pulcra y más adecuada posible, se estudie por el Gobierno la conveniencia de hacer nuevas ediciones de sellos de Correos de poco precio que son precisamente los que tienen mayor circulación, reproduciendo los monumentos y bellezas nacionales, contribuyendo así a popularizar y crear atmósfera a favor de España, sus bellezas y su turismo.

12ª Se acuerda felicitar a las Compañías de Ferrocarriles por la rápida implantación de tan diversas mejoras en las tarifas entre ellas las solicitadas por la IV Asamblea de esta Federación, salvo el añadir vagones de segunda clase en los convoyes que no los llevan, en cuya petición insiste esta Asamblea.

13ª Solicitar la creación de una Escuela de Turismo con dos secciones: una para preparar expertos en Turismo con la suficiente cultura histórico-práctica y de lenguas vivas y otra para la creación de peritos hoteleros con los que regentar y servir los cometidos más salientes de este ramo.

14ª Solicitar a los Poderes de la República se otorguen recompensas oficiales y honoríficas a todos aquellos ciudadanos que con su esfuerzo personal y desinteresado hayan contribuido a enriquecer los museos o puesto en valor las riquezas turísticas regionales o nacionales de

importancia reconocida. En su consecuencia la Asamblea acordó proponer en un principio para tales recompensas a los señores: don José Mª Tulla, de Tarragona; don Francisco Bastos y don Eduardo Cativiela, de Zaragoza; don Arturo Picatoste, de Navarra, y don Antonio Mulet, de Palma de Mallorca.

15ª Solicitar que se proceda con toda urgencia a la organización de las Juntas y Patronatos Provinciales de Museos y Excavaciones de acuerdo con las últimas disposiciones oficiales publicada sobre esta materia que no ha sido aún refrendada por el Reglamento correspondiente, para su cumplimiento y desarrollo.

16ª Solicitar del Excmo. Sr. Ministro de Estado que se ordene a los señores Cónsules de España en Pau y Bayone, se abstengan de cobrar derecho alguno, ni exigir el visado de pasaportes individuales o colectivos, ya que por convenio internacional establecido entre España y otras naciones (entre ellas Francia), quedó suprimido el visado de pasaportes siendo por tanto ilegal el cobro de los referidos derechos; es injusto porque a los españoles que se dirigen a Francia desde España no se les exige este requisito, cumpliéndose por los Cónsules de Francia en España lo convenido, y finalmente es perjudicial a la corriente turística hacia nuestra nación, que es lo que se trata de defender y amparar.

17ª Se ratifica el acuerdo anterior de que se tribute un homenaje de reconocimiento al Presidente de la F.E.S.I.T[340]. don Francisco Vidal Sureda, por sus constantes trabajos en pro del turismo nacional, pidiendo para ello al Patronato Nacional del Turismo y al Gobierno, la condecoración de la Orden de la República.

18ª Se acuerda que las Inspecciones de P.N.T. en los Hoteles, se intensifiquen y se amplíen, haciendo que además de un Delegado del Patronato pudiera efectuarlas juntamente con él, un Delegado de los Hoteleros y un Representante del Sindicato si lo hay en la localidad.

19ª Que el Patronato N.T. subvencione a los Sindicatos de Iniciativa federados, según su importancia y lugar en que radiquen.

20ª Se acuerda pedir al P.N.T. y a todos los Sindicatos, se preocupen de informar en contra y laborar para que no se creen tasas de turismo locales, con cualquier finalidad, por ser contraproducente y en cuanto a medios, sólo con la aplicación del seguro de accidentes y turismo, es suficiente si revierte al P.N.T. y éste subvenciona a los Sindicatos.

21ª Se acuerda pedir al P.N.T. que se coloquen Carteleras a la entrada de las poblaciones y bifurcaciones del camino próximo anunciando las bellezas y atractivos turísticos de la próxima ciudad o lugar turístico especificando si hay Sindicato de Iniciativa y Oficina del Patronato y que también se rotulen las Estaciones del Ferrocarril, Marítimas y Aeropuertos.

22ª Acuérdase se interese del P.N.T. se confeccionara, si no se tiene ya, un Catálogo de toda la riqueza en tapices que atesora España señalando los lugares en donde se encuentran y sus características.

23ª A propuesta del Sindicato de Iniciativa y Turismo de Jaca, se acuerda se gestione cerca de la Compañía de Ferrocarriles del Norte que dé a los servicios de automotores de la línea de Canfranc, mayor capacidad por lo menos en épocas o momentos determinados.

340 Federació espanyola de Sindicats d'Iniciativa Turística

24ª Que se rotulen y coloquen planchas indicadoras en las carreteras y se repinten las que lo necesiten ya colocadas, pero que están ilegibles.

25ª A propuesta del Sindicato de Iniciativa y Turismo de Candeleda se aprueba que se pida la construcción de una pista de turismo de 15 km. De longitud con un refugio en su terminación por el sitio más pintoresco de la Sierra de Gredos, así como se solicite de la Diputación Provincial de Avila, que el camino denominado de Chilla se continúe como pista de turismo por el Collado de Chilla, Vega de la Zarza, la Lanchona y fuera a terminar en la base del Almanzor, ico más alto de esa sierra, facilitando el acceso a sitios de extraordinaria belleza y grandiosidad.

26ª Que se solicite del P.N.T. que se conceda al Sindicato de Candeleda el carácter de Delegado del Coto Nacional de Caza, encargándosele, juntamente con los Guardas, de su cuidado y vigilancia.

27ª Pedir al Gobierno que mientras en España o Provincias del Sur (Málaga, Cádiz, etc.) no se autorice el juego, se procure que nuestro representante de la nación en el Comité de Control de Tánger no dé su voto para que allí se juegue.

28ª Que se reduzca el precio de las Licencias de Pesca para extranjeros en los ríos en que se cuida el P.N.T[341]. para los que sólo deseen pescar por un plazo corto, por ejemplo por 30 días.

29ª Procurar por todos los medios, que las empresas periodísticas concedan un trato de favor a todo lo que se refiera a turismo. Fomentar que todos los periódicos creen una pina de turismo o sección; que las Estaciones de Radio dediquen una pequeña parte de su tiempo (una hora semanal por ejemplo) a emisiones de carácter turístico, subvencionando si es posible, y prescindiendo de ideologías políticas.

30ª Que el P.N.T. edite y reedite la mayor cantidad posible de propaganda en todos los idiomas si es de carácter general, y que la propaganda de detalle o local se haga en los idiomas más corrientes redactados a ser posible por nativos del país del idioma, o personas que conozcan el idioma a la perfección.

31ª Pedir y hacer gestiones por el P.N.T. cerca de la Compañía Trasmediterránea, para que una vez terminada la ampliación del puerto de Ciudadela se puedan aumentar las comunicaciones entre dicho puerto y el de Alcudia, mejorando el buque que actualmente sirve dicho trayecto que es deficiente, como medio de que el turismo de Mallorca llegue fácilmente a Menorca, así como también mejorar igualmente el que hace la travesía a la Isla de Cabrera, pues sería susceptible de tener un gran incremento turístico con la visita de su hermosa Gruta Azul y otros varios alicientes a semejanza de la Isla de Capri en Nápoles.

32ª Se acuerda solicitar del P.N.T. y Dirección de la Marina Civil el que las Compañías Navieras Españolas organizaran o dieran facilidades de barcos para que se organicen y efectuaran anualmente al menos un Crucero marítimo de turismo bajo pabellón español, ya que todas las naciones lo efectúan, incluso Suiza que no tiene costas.

341 Patronat Nacional de Turisme

33ª Se acuerda pedir al Patronato vele y haga gestiones y asimismo los Sindicatos lo hagan, para que se evite en cada ciudad el espectáculo bochornoso de la mendicidad callejera en sus distintas formas.

34ª Se acuerda pedir al Gobierno por mediación del P.N.T. se prohiba por Decreto o por Orden Ministerial el emplear el nombre de SINDICATO DE INICIATIVAS Y TURISMO a las entidades que realmente no lo son, previo informe del P.N.T. Se acuerda también que para lo sucesivo en cada localidad sólo podrá constituirse un Sindicato de Iniciativas y Turismo no pudiéndose admitir en la Federación ningún otro de la misma población ni pueda ser declarado de Utilidad Pública si hay ya otro al que se le haya otorgado dicha distinción en la localidad.

35ª Se acuerda pedir al Patronato Nacional de Turismo, Subsecretario de la Presidencia del Consejo de Ministros, se dirigiera en carta o comunicación circular a los Ayuntamientos y Diputaciones de sitios determinados pidiendo y recomendando que se subvencione a los Sindicatos de Iniciativa y Turismo, organismos declarados de Utilidad Pública y cuya labor debe ser apoyada económicamente ya que es altamente beneficiosa para la nación, todo esto mientras no se pueda conseguir una subvención automática u obligatoria de parte de los Ayuntamientos como se pide en el número 2 de estas Conclusiones.

36ª Se gestionase por el P.N.T. cerca del Ministerio del Trabajo la conveniencia de consignar alguna disposición, excepción o recomendación que tienda a evitar que los servicios de Hotelería y Turismo con ella relacionados en las poblaciones de gran turismo, por lo menos, puedan quedar completamente desatendidos en casos de Fiestas del trabajo, nacional o con motivo de huelgas. Buscar una fórmula que quizás pudiera ser que quedara reducido el servicio a un mínimum indispensable para la vida del Hotel y evitar la marcha precipitada del país, con tan mala impresión, a los turistas que nos visitan.

37ª Pedir al P.N.T. se pueda conceder por los Ferrocarriles billete gratuito o un pase, a los Directores o Directivos del Patronato y Delegados del mismo en funciones de servicio, Presidente de la Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo y Presidente y Delegados de cada Sindicato en sus viajes en ferrocarril, siempre que éstos sean para asistir a las reuniones y Asambleas que se efectúan siempre en bien del turismo.

38ª Se acuerda insistir en la petición presentada al extinguido Consejo Superior de Turismo solicitando que en las nuevas ediciones de Tarjetas Postales que imprima el Gobierno, sea dividida por la mitad la parte actualmente destinada a la dirección, colocando en el espacio ganado, una viñeta, dibujo o fotografía de monumentos o asunto de carácter turístico contribuyendo con ello a dar a conocerlos.
Que el Patronato Nacional del Turismo pudiera editar una colección de postales con circuitos turísticos de España, reproduciendo los más sugestivos.

39ª Pedir al Patronato Nacional del Turismo confeccione una Guía reseña que pudiera titularse LAS CATEDRALES DE ESPAÑA debiendo constar en ella y detallarse cada una de las mismas.

40ª A propuesta del Sindicato de Iniciativa y Propaganda de Aragón de Zaragoza, se acuerda proponer al Patronato Nacional del Turismo la creación de la libreta o cartilla de viaje o de un ahorro turístico, para desarrollo del turismo interior modesto a base de sellos especiales de Turismo y con lo cual se obtendrían bonificaciones, y cuya libreta ya fue objeto de estudio en otra ocasión por el Patronato Nacional del Turismo. (Se mandan detalles)

41ª Pedir por conducto del Patronato Nacional del Turismo al Gobierno se pudiera ampliar previo convenio con Francia a ochenta kilómetros (80 Km.) la zona fronteriza, acordando en ella mutuas facilidades para que los taxis españoles procedentes del interior de España puedan transportar y dejar turistas en el interior de Francia y viceversa por los taxis franceses, pudiendo después regresar vacíos, siempre que esto no lesione los intereses mercantiles por alteración de la actual zona fiscal que no debe modificarse.

42ª Se acuerda por la Asamblea un voto de gracias para el Patronato Nacional del Turismo por su intervención y gestión en el asunto del Impuesto del Tonelaje para los buques de Turismo al acudir a la información pública abierta en el Congreso de los Diputados por la Comisión de Comunicaciones Marítimas.

43ª Se acuerda dirigirse al Gobierno por conducto del Patronato Nacional del Turismo solicitando se den facilidades al turismo extranjero en la implantación en España (cuando sea ello posible y oportuno) de la *Tarjeta de Turista* parecida a la que se ha implantado en Francia recientemente (en febrero último) y que siendo un documento gratuito sustituye al pasaporte por un período de corta duración suficiente para el turismo normal.

44ª Pedir al Patronato Nacional del Turismo la construcción de un Albergue en lo alto del Puerto de Tosas en la carretera de Barcelona a Francia por Ribas y Puigcerdá, proyecto que ya fue objeto de consideración por el Patronato.

45ª Se acuerda pedir al Gobierno por conducto del Patronato Nacional del Turismo la conveniencia de estudiar la implantación en España de la TARJETA DE ENTRADA PROVISIONAL de automóviles de turismo extranjeros a modo de pase temporal de importación sin finazas y muy poco coste como ya se hace en distintas naciones (Francia, Suiza) para facilitar el turismo en automóvil.

46ª Pedir al Patronato Nacional del Turismo que se intensifique todo lo posible la actuación de la Oficina de Gibraltar en relación a los barcos que llegan a dicho Puerto, Hoteles y Agencias de Viaje, además de su acción informativa en el local propio.

47ª Que se efectúe por el Patronato Nacional del Turismo y de un modo continuo la propaganda turística de España en el extranjero, estableciéndose las necesarias Oficinas o Agencias en las principales capitales o por lo menos representaciones debidamente atendidas y controladas si no es posible Agencias.
Que se intensifique y nutra el Archivo fotográfico de turismo para el suministro de material a la prensa, especialmente extranjera.

48ª Que se exima de impuesto o timbre no sólo de Hacienda sinó también del municipal a todos los Carteles y Folletos de propaganda editados y expuestos por los Sindicatos que tiendan a fomentar el turismo nacional.

49ª Rogar al Patronato Nacional del Turismo que siguiendo las tendencias de poner sus Oficinas y Delegaciones locales bajo la dependencia o Dirección de los Sindicatos de Iniciativa de la respectiva localidad cuando ello sea posible, así se hiciera en Málaga con el kiosco de Informaciones del muelle, otorgando la representación a dicho Sindicato de Iniciativas.

50ª Se acuerda pedir al Patronato Nacional del Turismo una subvención de 1.000 pesetas para el Sindicato de Graus, ya que dentro de sus escasos medios desarrolla una labor entusiasta y digna de encomio de todos los asambleístas.

51ª Que se dictase una disposición para declarar SITIOS DE INTERES TURÍSTICO con un mínimum de condiciones precisas, previos los trámites que se dispusiere.

Dels cinquanta-ú acords presos, setze afecten més intensament o menys, al turisme cultural. Bona part d'aquests acords, es resumeixen en demanar o pressionar al Patronato Nacional de Turismo perquè assumeixi els acords i els costos de les iniciatives que planteja el Sindicat. Dels acords que segueixen, són molt rellevants el tretze, referent a la formació en turisme reglada[342], (amb dos perfils i dos itineraris formatius que preparessin a dos tipus d'experts en turisme. Els primers, amb una sòlida formació humanística i de domini instrumental de llengües vives i l'altra de gestió hotelera) i el vint-i-nové, que incideix sobre un dels problemes més greus en una societat preturistitzada: no compartir objectius amb la població amfitriona.

- Acord segon: que els pressupostos municipals i de les Diputacions destinin un percentatge del pressupost ordinari a l'atenció del Turisme,
- Acord quart: que cada tres o quatre anys es celebri una Exposició de propaganda turística.
- Acord cinquè: que l'establiment tipogràfic d'Alcalà d'Henares, editi el material promocional pel Patronat de Turisme i pels Sindicats d'Inciativa
- Acord onzè: que s'editin segells de Correus amb la reproducció de monuments i belleses nacionals per a crear una atmosfera a favor d'Espanya i els seus atractius turístics.
- Acord tretzè: que es creï una Escola de Turisme amb dues seccions: una per a preparar experts en turisme amb suficient cultura històrica i pràctica i de llengües vives i una altra per experts hotelers.
- Acord catorzè: que la República recompensi honoríficament i oficialment als ciutadans que amb el seu esforç personal i desinteressants hagin contribuït a enriquir els museus o posada en valor de les riqueses turístiques del territori.
- Acord quinzè: que amb urgència s'organitzin les Juntes i Patronats provincials de museus i excavacions d'acord amb les darreres disposicions oficials.
- Acord vint-i-unè: que es senyalitzin les entrades de les poblacions amb els anuncis dels atractius turístics de les localitats.

342 L' Escuela Oficial de Turismo de Madrid, la primera oficial d'Espanya es va crear 1.963. Per tant, Espanya va esperar vint-i-set anys d'un segle enormement turístic per emprendre una iniciativa que ara ens sembla bàsica en formació turística.

- Acord vint-i-dosè: Que si no existeix, s'editi un catàleg de tapissos de l'estat espanyol, indicant on es poden veure i les principals caracterítiques.
- Acord vint-i-novè: que les empreses de comunicació, ràdio i diaris concedeixin un tracte de favor al turisme. Que aquests mitjans dediquin un espai al turisme, prescindint d'ideologíes polítiques.
- Acord trentè: que el Patronat de turisme editi propaganda general en tots els idiomes i que la propaganda concreta es faci traduïr per natius.
- Acord trenta-vuitè: solicitar al govern que editi postals i dediqui la meitat de l'espai disponible a una vinyeta, dibuix o fotografia de monuments o d'un tema turístic i que se'n editin d'altres amb els recorreguits dels diversos circuits turístics que es poden fer pel territori espanyol.
- Acord trenta-novè: que el Patronat Nacional de Turisme confeccioni una guia ressenya que s'intituli Les Catedrals d'Espanya, amb explicacions detallades de cada una d'elles.
- Acord quaranta-setè: que el Patronat Nacional faci propaganda de forma continuada a les oficines turístiques d'Espanya a l'estranger, obrint oficines i agències a les principals capitals. Que s'intensifiqui el treball de l'Arxiu fotogràfic de turisme per a subministrar material a la premsa, especialment l'estrangera.
- Acord quaranta-vuitè: Que s'eximeixin dels impostos d'hisenda i municipals els cartells i fulletons de propaganda editats i exposats per els Sindicats d'Iniciativa quan tinguin funció de foment del turisme nacional.
- Acord cinquanta-unè: Que es dicti una diposició tendent a declarar als llocs que reuneixin les condicions, "Llocs d'interès turític".

La Exposición de primavera[343], de Daniel Orfila fa un recorregut per l'Exposició de Primavera que va ser organitzada per la Junta Municipal d'Exposicions d'Art i es va celebrar a Barcelona la primavera de l'any 1936. En aquesta mostra, repartida en dos Salons (Barcelona -Saló d'Art Modern- i Montjuïc) es van exposar unes 250 pintures, unes 100 escultures i uns 50 dibuixos i gravats.
Entre els artistes que hi van participar hi figuren : Pere Pruna, Alfred Sisquella, Teresa Condominas, Feliu Elias, L. Muntané, LL. Masriera, R. Ribas Rius, Ramón Calsina, Ernesto Santasusagna, J. Amat, Rafael Estrany, J.M. Mallol, Lloveres, Eliseu Meifrén, Olegario Junyent, F. Guinart, Vilás, Joaquina Costa, Jacinto Olivé, P.J. Cano, Vidal Rolland, Sabatés, R. Fábregas, J.Narro, Bécquer, Francesc Serra, Llorenç Cairó, Borrell Nicolau, Cuairán, Manuel Martí, Josep Viladomat, Josep Dunyach, Canyes, Ernesto Maragall, Casmor, Monjo,

343 Op.cit., pp.251-254

Josep Clará, Créixams, Obiols, Francesc Domingo, A. Carbonell, Mumbrú, Marqués Puig, F. Galí, J. Perrín, Ripoll, Olga Sacharoff, Grau Sala, Junyer, Serrano, Rafael Llimona, Capmany, Humbert, J.Serra, Armengol, Ventosa, Diaz Costa, Canyelles, Francesc Labarta.

Orfila assenyala que aquesta no ha estat la millor edició de la mostra. Que no s'entén el perquè es mantenen les dues seus. El nivell de la presentació de la mostra no era gaire innovador i que moltes de les peces presentades estaven en la línea de producció de cada un dels artistes. Orfila trova a faltar innovació i risc. Olga Sacharoff , amb el "Retrat de la Sta.T.", Feliu Elias, i Rafael Llimona són els que demostren més inquietud renovadora, i els descriu com a els millors. L'article es llarg i molt descriptiu,

La companyía transmediterrànea anuncia a tota plana els seus serveis :
(Barcelona-Fernando Poo, Barcelona-Africa-Canarias, Barcelona-Cadiz-Canarias, Málaga-Melilla-Málaga, Algeciras-Ceuta, Algeciras-Tánger, Ceuta-Melilla, Barcelona-Alicante-Orán, Península-Baleares.

Altres anuncis comercials, una plana dedicada als Lieux de Pelerinages (de Font Romeu a París) de la companyia P Midi, una altra sencera de la Companyia dels Ferrocarrils de París-Orleans-Midi, anunciant la Vall del Loire, i el massís central, la costa de l'amor, la costa de plata i la costa vasca, una altra plana d'hotels, fondes i restaurats adherits a la SAF i dues planes més de propaganda comercial diversa, tanquen el número. La Barcelona cosmopolita que està a punt d'entrar en guerra, publicita, a títol d'exemple, una fonda de la manera següent:
Residencia Ideal de la Plaça de l'Àngel : per a persones estables, famílies, turistes i estrangers. Parlem espanyol, alemany, anglès, francès i rus.
Tanca la revista, un anunci a tota plana del Balneari Termas Orion de Santa Coloma de Farnés.

Notas de Turismo

Les *Notas de Turismo* són una secció especialitzada dins la revista *Barcelona Atracción*, que recullen tot tipus de notícies vinculades directament amb l'activitat turística, com la promoció exterior, la promoció interior a Catalunya, a la resta d'Espanya, notícies de nomenaments de càrrecs dins l'estructura administrativa, transports, activitat cultural, etc. Sovint incideixen sobre temes que ja s'esmenten en altres aportacions de la mateixa revista. Hem elaborat aquest subcapítol perquè ens ajuda a percebre l'atmosfera, l'ambient que

acompanya la situació interna de la SAF, de l'ambient polític del país, dels problemes econòmics, de les actuacions més celebrades. Fem una selecció del que ens sembla més interessant d'aquest període:

ANY 1932

Gener: L'Agència de Viatges francesa *Bourgeois* fa una campanya turística general anunciant Espanya com a país de destinació. Aquest és un exemple, entre d'altres, de les accions promocionals franceses del moment i que la SAF vol que Barcelona quedi ben posicionada en els circuits francesos. Per això es decideix participar a l'Exposició de Turisme de Sant Rafael a França.

Febrer: informa de l'ambient de dificultat i poca certesa que afecta al turisme. Només n'arriben 920 a Barcelona. Les dificultats es multipliquen si algun dels grans creuers anunciats, com el del transatlàntic *Mauritania* amb sortida de Nova York decideix cancel·lar el viatge per falta de passatgers. Durant aquesta etapa, la revista informa molt puntualment dels grups i dels creuers que arriben a Barcelona. Justament en el número del mes de maig, la revista publica el moviment de turistes. Publicar el nom o la procedència de les caravanes que han vingut a Barcelona en el mes de març, té com a objectiu primer, transmetre la sensació que el turisme està remuntant quantitativament i qualitativament. Es tracta de donar una sensació de represa que una i altra vegada, intenta per tots els mitjans la revista.

Febrer: la promoció a través de la publicació i difusió de fulletons de Barcelona que edita la SAF incorpora una extensió a una altra població de Catalunya, per a fomentar el coneixement turístic del país.

Març: la Junta directiva de la SAF acorda subvencionar amb 250 pessetes el fulletó de propaganda per al VIII curs per a estrangers que la Universitat de Barcelona impartirà a l'estiu. Igualment vol cooperar econòmicament en el Primer concurs per a cineastes que convoca el Centre Excursionista de Catalunya. La necessitat de fer accions de difusió turística fan que la Societat iniciï noves accions i noves estratègies com la posada en marxa d'un programa a Ràdio Barcelona, adreçada al públic interior.

Des de començaments d'aquest any, la Societat, d'acord amb "Ràdio Barcelona" utilitza d'una manera sistemàtica i permanent la comunicació per ràdio per a les seves propagandes de turisme; amb freqüència setmanal es radia des d'aquesta cadena l'itinerari d'una excursió a realitzar, donant totes les informacions que per al cas són necessàries i posant de relleu l'interès o les

belleses del lloc que es proposa visitar. En el número de juny, la SAF torna a donar les gràcies i informa que l'emissora a més de les excursions s'ha ofert perquè il·lustres personalitats i persones vinculades al Sindicat donin conferències fent elogi de Barcelona i les seves belleses.

Finalment, aquest número es fa ressò de la presentació del Touring- Club de Barcelona, en un luxós local de la plaça Universitat i *amb assistència d'un nucli de distingides personalitats, entre les que abundaven elegants dames i senyoretes*, s'ha inaugurat el Touring-Club de Barcelona, important entitat que col·laborarà amb el turisme del nostre país. La SAF es mostra contenta de la creació d'aquest nou organisme, que coincideix amb les seves pròpies finalitats i fa vots per l'eficàcia de la seva gestió

El mes d'abril del 32, corresponent a la revista número 250, es dóna notícia de l'èxit extraordinari que han obtingut els segells artístics de propaganda que recentment ha publicat la Societat, i que s'il·lustren en la revista Es reprodueixen fotogràficament alguns dels monuments o aspectes artístics més notables de Barcelona i de tot Catalunya. La nota aprofita per a dirigir-se als comerciants i particulars que desitgin fer propaganda a favor del país i els prega que els utilitzin per a la correspondència. Es feliciten de la bona acollida que han obtingut, ja que testifica l'eficàcia de la seva propaganda.[344]

En el número de maig del 32, corresponent a la revista número 251, la notícia més important és l'arribada de les caravanes del mes de març. La SAF vol visualitzar la represa de l'activitat turística i per això, anomena els diversos grups que han visitat la ciutat, coincidint això sí, amb la Setmana Santa. Les caravanes arribades són: els deixebles de la Universitat de Delawaree (EE.UU);alumnes de l'Escola d'Enginyers de Bilbao; alumnes i professors de la Facultat de Farmàcia de Lió; alumnes de les Escoles Franceses de Perpignan; alumnes de la *Residencia de Estudiantes* de Madrid; estudiants txecoslovacs; grup de senyoretes belgues; grup del Patronat Nacional de Turisme, Fanfarre Luchonaise; metges del Congrés Internacional de Cirurgia; arquitectes estrangers i nacionals de la C.I.R.P.A.C.; grup de La "Dépeche" de Tolouse; alumnes de l'Escola de Institutrius d'Agen (França). Aquests grups sumaven uns 548 turistes. Hi afegeix els vaixells que han sojornat en el port de la ciutat. Són els "Lurentic", "Laconia", "Oceania", "Duchesse of Richemond" i "Columbus" especialment saludat per una bona representació institucional i ciutadana, en atenció a la seva importància i a ser la primera vegada que ancorava a la ciutat. Es tracta efectivament de l'embarcació per a passatgers més gran que ha arribat a Barcelona; de la companyia alemanya

344 BA, 1932, núm. 250, p.116

"Nordeustscher Lloyd". Té 227 metres de longitud i 23,30 d'amplària, amb una capacitat de 32.565 tones. El "Columbus" que procedia de Villafranche va continuar el seu viatge a Palma de Mallorca, Màlaga, Lisboa, Southampton, Cherbourg i Bremen[345]. El total de turistes sumen doncs 2.198. A aquest nombre cal afegir tots els turistes individuals, que foren nombrosos. La nota deixa clar que l'afluència de públic s'ha produït durant els dies de Pasqua i es comenta que *feia goig veure Barcelona durant les festes; semblava tornàvem als dies més freqüentats de l'Exposició*.

La SAF, com a entitat d'iniciativa turística, concedeix premis i reconeixement a aquells que col·laboren en la tasca de propaganda. En aquest número, se'ns informa dels que s'han lliurat recentment: La Junta directiva de la "Societat d'Atracció de Forasters" ha concedit les següents recompenses; el gran Diploma, al Sr. Francisco Londres, delegat de la societat en Burlington (Nova-Jersei, EEUU) i la Medalla, al delegat en Saint Gall (Suïssa), Sr. Oscar Zollikofer. A ambdós delegats pel seu entusiasme i activitat en pro de Barcelona. La Societat considera que no es pot agrair mai suficientment la dedicació dels delegats però fa un gest per mostrar i difondre els reconeixements, una manera indirecta d'animar la resta de delegats a ser eficaços en la part de promoció que els correspon. Una altra part de propaganda consisteix en publicitar l'edició del volum sobre Barcelona que ha escrit el director de l'Institut Francès. La ressenya porta per títol *Elogio de Barcelona*.

El prof. Mr. J.J.A Bertrand ha publicat el llibre "Barcelone cité d'Art & de Sciences" que és una descripció *acabadísima* de Barcelona pel que respecta les ciències i les arts. Un intel·lectual barceloní no hi hauria posat més amor ni hagués pogut mostrar-se més assabentat. Barcelona deu molt a Mr. Bertrand, i el considera un dels millors amics. Ningú podrà conèixer a Barcelona i les seves personalitats si no llegeix l'obra d'aquest home de lletres que ha sabut, com pocs, compenetrar-se espiritualment amb la ciutat. La situació de conjuntura del turisme pateix de l'ambient d'inseguretat i de temor. La SAF davant la situació d'incertesa general, tant política com de seguretat, aconsella als seus lectors que viatgin com una acció patriòtica. La SAF doncs, demana un esforç.

Ens permetem recomanar als nostres lectors que durant aquesta primavera i estiu pròxim, a mesura de les seves possibilitats, viatgin per aixecar aquest estat de pessimisme que sembla hagi envaït el món sencer. És necessari un esforç i no oblidar que cadascun pot contribuir que canviïn les circumstàncies.

345 BA, 1932, núm. 251, p.148

Que cadascun faci el que pugui, i els que poden molt, que meditin la responsabilitat que contreuen no cooperant a l'obra del general ressorgiment. Un viatge, que representa salut i noves visions per qui ho practica, és una allau de riquesa pels altres. A Catalunya, a poca distància de Barcelona, hi ha molts monuments i paisatges dignes d'admiració. Fem tots un esforç i allunyarem per sempre aquest fantasma de la crisi. Una despesa feta a temps pot representar una solució per al demà de tots[346].

La revista també inclou una necrològica per a Ramon Casas, pintor, artista admirat i soci de la SAF. En ordre als congressos i polítiques europees en turisme, s'informa de la Conferència Europea de Turisme que es celebrarà a Niça, del 12 al 19 de maig, i on tots els països europeus hi seran representats. En el número 252, de juny del 32, hi figura una nota sobre la publicació del llibre de Xavier Calderó sobre turisme, destacant-ne l'oportunitat econòmica que significa.

El nostre distingit amic, Xavier Calderó ha publicat un llibre ocupant-se extensament del funcionament del *Patronato de Turismo* durant el règim anterior tot proposant un pla d'activitats d'aquest organisme pel futur. És un treball en el qual es posen de manifest el valor que té el turisme per a l'economia d'un país i els vastos coneixements de l'autor en la matèria[347]. La Societat d'Atracció edita un Cartell de Barcelona[348], que és un dels més interessants, tant per la gràfica, com per la composició i el text. Es tracta d'un cartell que fa propaganda turística allunyant-se ostensiblement del tòpic i que fonamenta la publicitat en l'idea central del seu nombre d'habitants. El subjecte principal del cartell és justament la riquesa humana que argumenta l'oportunitat d'una experiència turística interessant, ja que la ciutat cosmopolita ha d'oferir allò que només una ciutat gran pot fer.

El contingut del cartell és el següent:
Títol: BARCELONA
Subtítol: 1.000.000 d'habitants
Segon subtítol:
Temperatura mitja: 17º
Immillorables comunicacions ferroviàries, marítimes, aèries i per carretera. Museus i biblioteques del més alt interès: Monuments romànics, gòtics i del renaixement: Hotels i restaurants de 1er.ordre, esplèndides excursions, espectacles escollits i grans manifestacions esportives.

346 Op. Cit. P. 149
347 BA, 1932, núm. 252, p.172
348 Annex: Volum II, annex V, p. 15 (imatge superior esquerra)

La imatge gràfica és consonant amb l'estètica Bauhaus, i l'escriptura d'esquerra a dreta i inclinada de baix a dalt, juga amb l'idea de ciutat de futur. La temperatura, és el tercer element més important. El reclam meteorològic incideix altra vegada en un valor que l'imaginari turístic ha consolidat sobre les ciutats del sud d'Europa. Les comunicacions són el quart element en importància i seguidament, abans de les infrastructures d'allotjament i restauració, hi figura el recurs museus i biblioteques. És interessant subratllar que tal i com hem anat seguint al llarg de la revista, en una cultura menys atrapada per la imatge visual, la dotació de les infrastructures culturals, en aquest cas, de les biblioteques, es proposa com un element important de la oferta. Després, els monuments romànics, gòtics i del renaixement constitueixen el recurs més ben posicionat. Notem que a part dels elements del romànic i del gòtic ja posats en valor el primer quart de segle, s'incorpora el concepte renaixement per dues qüestions socials. La primera, perquè el renaixement a França en aquell moment ja havia obtingut la carta de ple reconeixement dins la conceptualització del patrimoni i la segona, perquè publicitat també l'humanisme renaixentista, estava més d'acord amb la mirada de la societat laica de la república, alhora que enfortia l'idea d'una ciutat dins les grans ciutats europees. El modernisme i la industrialització queden fora del discurs. Per proper i per considerar-se integrats en el present, com una manera de donar-ho per descomptat. Segueix, després de l'allotjament i la restauració, propaganda del que anomenem avui oferta complementària. Proposar les excursions proporciona un abast més ampli en el territori, i segueix la consigna que Barcelona opera de capital turística de Catalunya. Després, els espectacles i l'esport, dos grans elements de l'oferta en el que Barcelona tenia ampla reputació a fora i a dins del país.

Una altra nota revela als lectors que les Corts Constituents han acordat condonar els drets reals del llegat que Santiago Rusiñol va fer a la vila de Sitges i que en conseqüència l'Ajuntament de la localitat, d'acord amb la Generalitat de Catalunya, ha encarregat a la Junta de Museus de Barcelona la catalogació dels objectes que formen part del museu particular de l'artista, conegut per "El Cau Ferrat[349]" Després d'aquesta catalogació es procedirà a la instal·lació definitiva del museu, s'obrirà al públic i funcionarà sota les directrius de la Junta de Museus. Sembla que la Junta es proposa completar la famosa col·lecció de *ferros* que existeix en "el Cau Ferrat" amb part del seu fons, fent del Museu de Sitges un centre d'elevat interès per al turista.

349 Op. Cit. P. 174

El numero de juliol del 1932, corresponent al 253, informa que la Junta Directiva de la Societat d'Atracció de Forasters s'ha dirigit als Alcaldes de les poblacions importants de Catalunya d'interès turístic que encara no tenen establert sindicat perquè promoguin la seva creació. La SAF diu que a Catalunya, afortunadament, són moltes les poblacions d'interès turístic, per sort, que aquesta feliç iniciativa de la nostra Junta directiva pot ser un gran pas per assolir el que fa tants anys propaguem: fer de la nostra regió un país perfectament organitzat turísticament[350]. La següent nota informa de la participació de la Federació de Turisme a la Fira de París. És interessant remarcar que la nota fa referència a un pla de propaganda de gran amplitud. Es fa evident que la necessitat de fer un pla estratègic global per a Catalunya és un objectiu prioritari.

Convidada per la Cambra Espanyola de Comerç de París, la "Federació de Turisme de Catalunya i Balears" ha concorregut a la Fira Comercial que s'hi celebra. La participació d'aquest organisme turístic a la Fira de París, forma part d'un pla de propaganda de gran amplitud, que es desenvoluparà principalment a l'estranger, i estarà encaminat a satisfer una necessitat compartida, la de difondre les belleses del nostre país i els seus serveis turístics. Es vol atraure un corrent de viatgers que, afavorit principalment pels avantatges que ofereix el canvi de la moneda, pugui beneficiar l'economia catalana. Hi participen dins el paraigües Federació de Turisme de Catalunya i Balears, les següents entitats: Ferrocarrils de Muntanya de grans pendents, Societat d'Atracció de Forasters, Foment de Turisme de Palma de Mallorca, Associació d'Hotelers i Similars de Catalunya, Hotels Units S.A., Hotel Colón, Viatges Catalonia, Atracció de Forasters de Sitges, Foment de Turisme de Cerdanya, Camprodón, Costa Brava i S'Agaró.

El material de propaganda d'aquestes entitats, monografies, diorames, té veritable interès i s'exhibeix en una instal·lació presidida pel representant de la "Federació de Turisme" a París.

El mes d'agost de 1932, en el número 254, les *Notas de Turismo* fan ressò de la concessió d'un Diploma policromat del Sindicat a la Direcció de la Companyia Arrendatària de Tabacs per la cura amb què ha realitzat els treballs de descoberta de la necròpolis cristiano-romana de Tarragona i per l'organització del Museu per a presentar al públic les peces trobades[351]. En una altra nota interessant, la SAF informa de l'oferiment d'algunes societats com la de *Géologie de la Mediterranée Occidentale*", de José López, de Mèxic, del

350 Op. Cit. P. 216
351 Op. Cit. Any, 1932, num. 254

Casal Català d'Orà; de M. de les Heras i de la Casa editorial Hans Leuenhberger, de Zurich per a fer propaganda de Barcelona. Manuel de les Heras, ha acceptat el càrrec de Delegat Viatger de la SAF, ja que consideren que donada la cultura i entusiasme del senyor de les Heras, es pot esperar molt de la seva gestió en pro de Barcelona i de Catalunya en general.

Una notícia interessant de la política de l'estat espanyol pel turisme segueix les *Notas* de *Turismo*. Amb veritable satisfacció consignem en aquestes pàgines un fet veritablement significatiu a favor del turisme.

El dia 23 de juny va constituir-se en el Parlament espanyol un comitè de diputats, amb caràcter de minoria, que es proposà ocupar-se del foment del turisme en el nostre país. El constitueixen Leonardo Xiula Romero, Miguel Castany León i Rafael Picavea del País Basc; Casimiro Llana Serrate d'Aragó; Emilio Antonio Cabrera de Castella la Nova; José Polanco i Pedro Molpeceres, d'Andalusia; Teodoro Canet; Alejandro Jaume i Francisco Carreres de Balears; Joan Estelrich, Manuel Serra Moret i Ramon Nogués de Catalunya.

Es van prendre els següents acords:

- Primer.- Que és objecte de la minoria la defensa del patrimoni artístic de tota Espanya.
- Segon.- Fer una crida als diputats perquè en la minoria hi hagi representants de totes les regions turístiques.
- Tercer.- Procurar que es concedeixi representació a la minoria parlamentària en el Patronat Nacional de Turisme.
- Quart.- Preparar un projecte de bases per a una possible llei que reguli el foment del turisme a Espanya.
- Cinquè.- Sol·licitar de l'actual Congrés Turístic que se celebra a Mallorca, l'enviament de conclusions i comunicar a aquest Congrés la constitució de la minoria i el desig de la mateixa de defensar els interessos turístics.

Aquesta és una molt bona notícia per la SAF, perquè un dels problemes que han estat més vegades plantejats al llarg de la seva existència, és la insuficiència, el poc pes específic que l'estructura administrativa i política reconeix al turisme sobretot si ho comparem amb França, que ja aleshores portava un avantatge considerable en aquest terreny.

En el número de setembre de 1932, corresponent al 255, una altra notícia augmenta la sensació que les organitzacions, potser justament per acceptar internament la situació de crisi social i del sector en particular, s'esforça per

organitzar-se i articular el millor possible les iniciatives turístiques. A Palma s'ha constituït la Federació de Sindicats d'Iniciativa i Societats d'Atracció de Forasters d'Espanya. Aquesta federació era molt necessària, imprescindible pel bon desenvolupament del turisme. A França aquest organisme dóna excel·lents resultats i cal que en el nostre país ocorri el propi. Nosaltres hem d'aportar a aquesta fi tot el nostre entusiasme i tota aquella franca col·laboració que exigeix sempre una bona labor de conjunt. Cal reconèixer que encara que de vegades els Sindicats, a pesar seu, representen automàticament interessos que semblen antagònics, doncs cadascun ha de propagar el que està sota la seva jurisdicció, no cal oblidar mai, que al turista no li interessa una sola localitat i per tant, sense oblidar la seva peculiar missió, ha de procurar no oblidar que té l'obligació moral i ineludible de col·laborar honorablement a propagar tot allò que als Sindicats germans interessa[352].
Es destaca que el turista participa de la divisió territorial i no pot ser víctima de la competència que la propaganda de les diverses zones turístiques fa. El turisme com a activitat necessita de les sinèrgies necessàries que afavoreixen la globalitat del país.

ANY 1933

Comença l'any 1933, amb el número 259 del mes de gener. L'entrada de l'any es celebra desitjant els millors auguris per a la temporada. A part d'anunciar algunes dades generals, la nota vol infondre optimisme i recordar que la millor manera de promocionar el turisme és a través dels efectes i de les experiències dels propis turistes. Aquest concepte ha estat estudiat posteriorment a través d'enquestes quantitatives i qualitatives i encara ara, la propaganda que fa el propi turista en el seu entorn natural, familiar i social, constitueix el principal vehicle de difusió.

Comença amb els millors auguris i és d'esperar que tot respongui als esforços que duu realitzats Barcelona. Els creuers turístics anunciats passen de 50 pel pròxim any i les caravanes anunciades són també nombroses, de manera que cap mantenir el més franc optimisme. Cal i és indispensable que tots, cadascun des de la seva esfera, contribueixi perquè els turistes es duguin la millor impressió de la nostra ciutat. No cal oblidar que moltes vegades un petit detall desllueix una visita turística. El patriotisme, el bé de la ciutat, sovint exigeix sacrificis fins per aquells que obtenen lògics beneficis relacionats amb el turisme. Un turista que s'allunya satisfet i complagut és la millor de les propagandes. Petites causes produeixen grans efectes. Cal convèncer-se que cadascun defensa el futur de la Pàtria, per humil i modest que sigui.

352 Op. Cit. Any 1932, Setembre: num. 255 p. 281

Si tots complim amb el nostre deure, el turisme serà per a Barcelona una font de riquesa i de prosperitat.

En el número de febrer, s'hi escriu que per acord de la Junta, la SAF concorrerà amb abundant material a la Primera Exposició Internacional de Turisme que tindrà lloc a Mèxic, pròximament. Els acords de la Junta Directiva en el sentit de participar en les exposicions i conferències de Turisme que se celebren a l'estranger, són d'una extraordinària eficàcia per la propaganda de Barcelona.

S'acaba d'inaugurar, el 18 de desembre passat, el Museu de les Arts Decoratives al Palau de Pedralbes. Per això, la Societat d'Atracció de Forasters ha enviat una expressiva felicitació a la Junta de Museus per la seva instal·lació, ja que augmenta l'interès turístic de la ciutat.

En el número d'abril, el corresponent al 262, es fa difusió de la concessió del Diploma Policromat de la Societat, a l'artista Josep Maria Sert, pel fervor i l'entusiasme que ha posat sempre en cooperar amb les finalitats patriòtiques per a les que la Societat treballa.

Es celebren els vint-i-cinc anys de la creació de la Societat d'Atracció de Forasters, ja que fa 25 anys, a primers d'abril de 1908, va ser fundada la Societat. Per a commemorar aquesta data, el nostre Sindicat prepara diversos actes. Una de les manifestacions serà la publicació d'un número extraordinari d'aquesta revista en el qual posarem tot el nostre afecte i entusiasme. S'han sol·licitat diverses col·laboracions perquè aquest extraordinari reflecteixi el que s'ha fet en matèria de turisme a Barcelona i com s'ha desenvolupat i crescut en la nostra urbs. Aquest número de la nostra Revista ha de servir per demostrar què ha fet la Junta Directiva, gràcies a la cooperació dels seus Associats i a la protecció de l'Ajuntament de Barcelona i de la Generalitat, i gràcies també a la labor de gran mèrit dels seus Delegats. Durant aquests cinc lustres, Barcelona ha progressat moltíssim; sorprèn adonar-se'n; i ho ha fet amb el seu esforç titànic, admirable, exemplar; cal proclamar-lo així, perquè és veritat, és irrefutable i incontrovertible, Barcelona mereix el títol de mestra de ciutats, perquè ha crescut malgrat tot i amb una puixança que mereix l'admiració de tothom que la veu.

Aquest progrés, aquesta meravella, sense pecar d'immodestos creiem, ens permetem creure que la labor de la benemèrita Societat d'Atracció de Forasters hi ha aportat alguna cosa: tot el seu afany, tota la seva activitat, durant aquest quart de segle ha estat patriòticament emprat per a reivindicar moltes vegades el prestigi de la ciutat i fer-la conèixer arreu. L'Atracció de Forasters quan

contempla els 25 anys transcorreguts, té la plena consciència d'haver complert amb el seu deure. I això, que potser a molts sembli poc, és molt, és tot[353].

Vic crea el Sindicat d'Iniciativa turística. La reflexió de la SAF és de felicitació perquè com a ciutat individual i com a organització turística de Catalunya, es va organitzant la xarxa de sindicats.

En el número de juny de 1933, corresponent al 264, l'espai reservat a les *Notas de Turismo* serveix també per a criticar els aspectes que la Societat considera que no funcionen en el Turisme. En defensa de les nostres platges, és el títol d'una nota que ens ha semblat rellevant i que mostra una crítica amb l'estat en què es troben les platges. Sense platges no hi ha turisme, diu la nota, ni higiene ni raça. La costa de llevant fa pena de veure i és necessari i urgent que s'hi posi remei. En el número de juliol, i dins la mateixa secció de *Notas de Turismo*, una resposta contundent al tema de les platges. La Comissió municipal per a la neteja i embelliment de les platges, fa públic l'aprovació dels projectes i els pressupostos d'obres i serveis d'immediata realització. Aquesta mateixa comissió serà l'encarregada de controlar el seguiment del pla de manteniment.

El número de juliol, el 265, informa de diversos nomenaments que ha fet la Junta Directiva de la SAF, com els dels delegats a Oslo, Nàpols i Ferrara, que seran els senyors Juan Bouen, Alfredo Grannini i Aldo Succhini, respectivament.

Una altra nota informa de la visita de Mr. Albert Asseo, Director Administratiu de la Gran Conferència Europea de Turisme, que ha fet grans elogis de Barcelona, de la seva situació privilegiada i de la seva organització turística.
Referint-se a l'Exposició Internacional de Turisme que es projecta, M. Asseo ha dit a un periodista barceloní: "Espero que constitueixi per a Barcelona una de les manifestacions de caràcter internacional més interessants que s'han celebrat. Jo tinc una confiança absoluta en l'èxit d'aquesta Exposició; conec l'atenció que l'estranger dedica actualment a aquesta República i sé a què atenir-me. Com li vaig dir en la meva anterior visita a Barcelona, vostès estan de moda."

S'estan preparant els diversos Palaus de Montjuïc per a la celebració de la propera Exposició Internacional de Turisme. El projecte és de l'enginyer Carles Buïgas, (es publica en un altre apartat de la revista). El B.I.T. incorporant alguna petita modificació hi ha donat suport i ha estat recolzat per la Generalitat

353 Op.Cit. Any 1933, Abril, num. 262 p. 120-121

i l'Ajuntament. Hi figuren deu grans diorames que representen les més excel·lents visions que un turista podria arribar a tenir en un viatge al voltant del món; el transport a través de les èpoques; la selva africana, amb exemplars de la fauna d'aquell continent; el Gran Kursaal, en el qual actuaran les millors atraccions i companyies; el Palau dels Esports, amb pistes de neu, piscina, golf, tennis, etc.

Aquesta iniciativa ha estat recollida per la Federació de Turisme de Catalunya i Balears, a proposta de l'Associació Hotelera de Catalunya i Balears, i està treballant en l'organització a Barcelona d'una Exposició Internacional de Turisme que es celebraria de maig a octubre del 1934. Entre els diversos motius que impulsen la Federació a portar a terme aquest projecte s'assenyala, en primer terme, la conveniència d'incrementar el turisme en un moment en què el país, fins a ara separat dels corrents turístics internacionals, desperta extraordinari interès a l'estranger.

Per altra banda, l'existència del Parc de Montjuïc, dels seus Palaus, Museus, Poble Espanyol i fonts lluminoses, imposen el deure d'aprofitar-los, buscant-los una compensació econòmica que fins ara no han tingut; es tracta de rendibilitzar l'operació urbanística de la gran exposició del 29.

En un ambient de cooperació ciutadana, aquesta Exposició ha de reportar grans beneficis al país, no solament per la força suggestiva del seu contingut, sinó també pels actes que se celebraran en l'època que haurà de romandre oberta. La futura Exposició estarà integrada per tres seccions, que agruparan, a més de les actuals instal·lacions i del Museu d'Art antic i modern, un conjunt d'atraccions suggeridores dels grans viatges, llocs i costums exòtics, exhibicions a càrrec dels organismes oficials de turisme dels diversos països, companyies de ferrocarrils, navilieres i d'aviació, empreses de autòmnibus, agències de viatges, balnearis i sanatoris, clubs alpins i excursionistes, Federacions de turisme, Sindicats d'Iniciativa, Touring Clubs, Associacions automobilístiques i també s'organitza el segon saló de la Indústria Hotelera i de l'Art de l'Alimentació. S'informa igualment que pot donar-se per segur que en el marc de l'esdeveniment, Barcelona serà la seu de la segona Conferència Europea dels Interessos Econòmics del Turisme i de l'Assemblea de la Federació Internacional de Periodistes.

En el número d'agost, corresponent al 266, s'anuncia la publicació de l'"Àlbum Barcelona" corresponent als anys 1932-33 en els quals la Societat en combinació amb l'empresa editorial Barcino, en són les editores. Com els anteriors, és un magnífic exponent de la vida de la ciutat i dels grans projectes que l'enalteixen. Destaquen, entre els nombrosos treballs que conté, els

projectes detallats de l'aeroport i de la pròxima Exposició Internacional de Turisme. Un gran nombre de fotografies i dibuixos il·lustren aquestes i les altres informacions, constituint en conjunt un volum bellament confeccionat per a l'interès del turista i del ciutadà[354].

Una altra nota informa de la propera publicació de la *Guia del Turista en Barcelona* per part de la Societat d'Atracció de Forasters. Aquesta constitueix una de les diverses activitats que es fan pro-Barcelona. Les publicacions de propaganda van succeint-se contínuament. La guia és una interessant Guia Sumaria de Barcelona que contindrà totes les dades que puguin interessar al foraster que visita la ciutat. Té voluntat de ser la més pràctica i útil de les publicades fins aleshores, per la facilitat amb què pot ser consultada i per contenir totes les informacions posades al dia. Acompanya el text una llarga sèrie d'il·lustracions[355].

D'aquesta guia se'n fa referència explícita en un apartat d'aquest treball, ja que l'anàlisi de continguts, els anuncis publicitaris i també els elements estètics, fan tenir la visió d'una guia dirigida a un públic ampli, però cosmopolita i de bon gust. Està pensada i feta per un tipus de públic semblant al lector de la revista D'Ací i D'Allà[356].

El gener de l'any 1934, una de les *Notas de Turismo* informarà de l'aparició ja al carrer de la *Guia del Turista en Barcelona*. S'informa de l'esgotament de material similar fet en etapes precedents i la necessitat de creació de nou material. La guia presenta totes les dades posades al dia, i una nova gràfica per a fer-la més atractiva i d'acord amb el gust del moment. Aquesta edició de butxaca, còmoda i útil, amb tapa tova, ha estat projectada per facilitar la informació al turista. Es felicita l'editorial Barcino, per la bona factura.

El número de setembre, corresponent al 267, una de les notes fa referència a l'afluència de turistes, preocupació constant de la SAF. En la propaganda a favor de Barcelona, la Societat presenta sempre la ciutat com un lloc d'excel·lents condicions per a l'estada hivernal. No obstant això l'atractiu i els encants de Barcelona són superiors a les propagandes, i no és només a l'hivern que Barcelona és visitada pels estrangers. Quan comença la temporada de vacances d'estiu, un nombre considerable de gent de totes les parts del món, es disposen a visitar la capital mediterrània i va augmentant el nombre de caravanes turístiques que arriben a Barcelona. Els grups de turistes que passegen pels carrers principals i visiten els grans monuments arriben a

354 Op. Cit. Agost 1933, nu. 266 p. 239-241
355 Op. Cit .Agost 1933, nun. 266 p. 263
356 Annex. Volum II, annex VII, p. 1-24

constituir una nota típica, segons assenyala la nota. Els autocars circulant pels nostres parcs i avingudes, amb el *cicerone* que dóna explicacions als turistes, ja no és una nota excepcional, com anys abans, sinó alguna cosa normal en l'aspecte de la ciutat, com ho és a Londres i París[357]. La Societat s'adreça als ciutadans per a recordar-los que fa molt temps que prediquen la conveniència de fomentar el turisme, i que s'han hagut de moure en un medi sinó hostil, almenys molt neutre i poc entusiasta, perquè pocs han escoltat. A més, recorden que la inversió en turisme reporta sempre molts bons beneficis.
En el número de desembre, corresponent al 270, es donen a conèixer els resultats de la celebració turística. El dia 16 d'octubre últim es va celebrar a l'ermita de Sant Sebastià de Palafrugell una important assemblea de les persones més destacades de la comarca per a preparar una especial actuació de propaganda de les belleses naturals de la Costa Brava catalana, amb la finalitat d'incrementar el turisme al seu favor. La iniciativa fou del comissari de la Generalitat a Girona, J. Puig Licitades, que va presidir l'acte acompanyat del prestigiós alcalde de la localitat senyor Sagrera i dels diputats del Parlament català senyors Fábregas i Balcells.

El senyor Puig Licitades en el seu eloqüent discurs va fer palès el desig que anima les nostres corporacions públiques a favor del turisme. El també brillant discurs del Conseller d'Economia del Govern de la Generalitat senyor Ventosa i Roig, que va arribar poc abans que acabés l'assemblea, va confirmar encara més aquesta favorable disposició del poder públic de Catalunya. I així devien entendre'l els nombrosos assistents a l'acte, atès l'entusiasme amb què unànimement es van afanyar a contribuir, des de l'esfera de cadascú, que la nostra magnífica Costa Brava assoleixi per tot el món la fama que es mereix i, per tant, es vegi afavorida pel turisme internacional amb la mateixa assiduïtat i amplitud amb que ho són altres regions de l'estranger que amb tot i ser semblants, no tenen tants encants i atractius com la Costa Brava.

La Societat d'Atracció de Forasters aprofita per felicitar-se amb entusiasme per aquesta iniciativa que també opera de forma sinèrgica amb tota la propaganda que s'ha anat fent des del mateix Sindicat de Barcelona.

ANY 1934

La Junta Directiva de la SAF, en una nota de febrer corresponent al número 272, informa que ha acordat adherir-se als homenatges, en vies d'organització, que es dedicaran a l'eminent mestre Pablo Casals, que tants dies de glòria ha donat a Catalunya i a la nostra perfecta Banda Municipal, que dirigida per l'eminent mestre Lamote de Grignon, tant influeix en la cultura popular de Barcelona. Es tracta de valors molt positius que enorgulleixen a tots.
Per aquest mateix número sabem que s'impartirà un curs de turisme a l'Escola Superior de Funcionaris de Correus, Telègrafs i Telèfons d'Atenes, i que el

357 Op.cit. Any 1933, Setembre, num.267, p. 302

responsable serà l'amic de la SAF, el professor T. Eghinitis, que ha fet estudis interessants sobre la matèria i que propugna un gran intercanvi de turistes entre Grècia i Espanya. L'altra notícia que ens interessa fa referència als Amics de l'Art Vell, ja que la Junta Directiva ha acordat, amb justícia, felicitar a la patriòtica entitat "Amics de'l Art Vell" per la importància de l'obra cultural que ve realitzant tot i els escassos mitjans econòmics amb què conta. És un esforç gegant i exemplar el que ve desenvolupant aquesta entitat que ja ha reconstruït múltiples monuments que haurien desaparegut. El seu treball pel turisme és d'allò més eficaç que pugui imaginar-se; és una llàstima que els que poden no se n'adonin i no l'ajudin.[358]

Les *Notas de Turismo* tenen en aquest número de febrer, una llargada inusual. La que segueix n'és un exemple. Fa referència a la personalitat d'Orueta i a la seva contribució al mon de la gestió cultural i turística. Ricard d'Orueta, el distingit professor d'Història de l'Art, des de la proclamació de la República havia ocupat el càrrec de Director General de Belles Arts, i amb l'arribada del Govern actual havia estat cessat, a pesar que moltes entitats culturals s'havien dirigit al nou Ministre del ram sol·licitant la continuació del senyor Orueta en atenció als seus molts mereixements. En efecte, Orueta havia exercit el càrrec amb suma delicadesa i tacte, pels quals s'havia guanyat l'afecte i la simpatia de totes les persones que van tenir ocasió de tractar-hi, i amb una activitat incansable i encert, podem assegurar, sense exagerar, que el seu pas per la Direcció General de Belles Arts serà recordat molt temps.

Gràcies a la seva claredat de judici, i també a la singular simpatia que sentia per Catalunya, va assolir que es facilités d'una manera generosa i àmplia la restauració del Monestir de Poblet, que avui ja pot donar-se definitivament salvat; que, per fi, quedés acabat el Passeig Arqueològic de Tarragona inaugurat sota la seva presidència, amb la manifesta gratitud dels tarragonins i tots els catalans; que es solucionés satisfactòriament la situació poc encoratjadora que per causes diverses es trobava el Museu de Santa Águeda de Barcelona; i, finalment, que el traspàs de serveis de Belles Arts a la Generalitat de Catalunya s'efectués sense cap dificultat i amb criteri assenyat i just.

Com que aquesta actitud ha de redundar directament en benefici del nostre patrimoni artístic i, per tant, de l'interès turístic de Catalunya, la Societat d'Atracció de Forasters, que també es va adherir a les peticions abans esmentades que es van dirigir al Ministre, va creure que devia testimoniar el

358 Op. Cit. Any 1934, febrer, num.272 p. 56

seu agraïment al senyor Orueta, i en una de les seves últimes reunions va acordar concedir-li el Diploma d'Honor de l'entitat.

Tota Catalunya deu molt a l'alt i exemplar funcionari que ha sabut posar a la seva meritòria gestió tot l'entusiasme i alt concepte que han de merèixer els nostres monuments històrics. El Passeig Arqueològic de Tarragona, és una prova de la seva sensibilitat i de la manera moderna com ha entès devia exercir el seu delicat càrrec, de la gestió del qual tant depèn la cultura pública i el valor que poden donar-se a les nostres joies d'art. La cessió de l'històric temple de Santa Águeda (Capella Reial) a la ciutat, per conducte de la Junta de Museus, és una altra prova del seu amor i respecte al tresor que comprèn a cada poble i de com entén que ha d'ésser i manifestar-se la moderna burocràcia. El turisme català està en deute amb Ricardo de Orueta. Des d'aquestes pàgines li fem present el nostre agraïment molt sincer i efusiu. Tant de bo tingués imitadors!

S'ha celebrat la Conferència de Turisme a *Rapallo*, la qual ha tingut un interès de caràcter més general constituint una magnífica demostració de la importància que el Govern italià concedeix al turisme[359]. Les personalitats que han pres part en l'acte, a més d'estar perfectament capacitades per la seva missió, obeïen metòdicament un pla premeditat, a una finalitat determinada, és a dir, a una política de turisme que segueix conscientment el poder públic d'Itàlia.

Aquest fet demostra sens dubte, què representa el turisme per a la riquesa d'un país. A Espanya encara ara i públicament no s'ha pres consciència del que significa el turisme i les enormes oportunitats que ofereix. Hi ha motius més que sobrats perquè els Governs espanyols pensessin en la conveniència d'aquesta política de turisme. Així mateix ho indicava Augusto Assia des de les pàgines de "La Vanguardia" en una notable crònica de Londres, on l'articulista ha tingut ocasió de comprovar que totes les nacions, fins i tot les de menys categoria que Espanya, sostenen aquesta metòdica actuació.

El número de març, corresponent al 273, informa que la Federació Espanyola de Sindicats d'Iniciativa i Turisme continua la tasca encaminada a assolir que es vagin fundant Sindicats d'Iniciativa i Turisme en les distintes poblacions d'Espanya i illes adjacents, i ajudades tant pel patronat Nacional de Turisme (Madrid), com per distintes entitats i autoritats locals, ha aconseguit que es posin en funcionament alguns sindicats nous. Estan ja formats els següents: Sindicat d'Iniciativa de Madrid (S.I.M.); Foment de Turisme d'Eivissa, Foment

359 Op. Cit. Any 1934, febrer num. 272 ,p.56 i 57

de Turisme de Pollença (Mallorca); Sindicat d'Iniciativa de Vigo, Sindicat d'Iniciativa de Las Palmas (Canàries).

En vies de formació o sense que la Federació sàpiga detalls de la seva constitució, els de Ceuta, Tenerife i Granada. La SAF prega a tots els Sindicats, seguint l'acord de la darrera assemblea de Barcelona, que tots els viatges particulars dels membres i els de cada sindicat com a entitat aprofitin per a fomentar-ne la creació de nous, ja que és un benefici comú per a tots[360].

El mes de juny, corresponent a la revista número 276, informa que la Junta Directiva ha acordat que s'instal·li un stand de la SAF al Saló del Turisme i de d'Esport annex a la Fira de Barcelona, que s'inaugurarà el dia 2 de juny. Coincidint amb aquesta manifestació tant important pel turisme, el comerç i la indústria de Barcelona, se celebrarà una Assemblea dels Sindicats d'Iniciativa i Societats d'Atracció de Forasters de Catalunya. A aquesta assemblea, la Societat hi posarà tot l'entusiasme perquè la reunió convocada sigui pràctica i en benefici del turisme català. La iniciativa és molt encertada i la SAF espera que el Govern de Catalunya tindrà una magnifica ocasió per demostrar que acull les iniciatives dels organismes que només aspiren a treballar en pro de l'economia catalana i del major progrés i prestigi de la pàtria. Cal que cada Sindicat col·labori aportant els seus estudis o observacions i àdhuc les necessitats de la seva localitat sota el punt de vista turístic[361].

El dia 28 d'abril, la Societat d'Atracció de Forasters de Sitges, l'entitat germana que tant fa per a la fama i el prestigi d'aquella bella vila catalana, va inaugurar el nou local d'informacions que ha instal·lat en un dels punts més cèntrics de la població. La nova oficina està instal·lada amb molt de gust, és d'estil modern i tota ella denota l'entusiasme i optimisme que anima l'entitat, gràcies als bons resultats que estan obtenint amb la seva gestió[362].

Transcorregudes les setmanes imprescindibles per a la seva confecció, ha quedat acabat i ha sortit a llum l'Anuari de Barcelona de 1933, que publica la nostra Societat en combinació amb l'empresa Barcino.
En el número de juliol, corresponent al 277, les notes informen que la Societat d'Atracció de Forasters de Sitges està preparant la publicació d'una revista, destinada a la propaganda d'aquella bella població. La nostra Societat, d'acord amb l'Oficina de Turisme de la Generalitat acaba de llançar al públic un nou fulletó de propaganda en el qual es posen una vegada més de manifest les belleses i les comoditats que Barcelona ofereix al turista. Dins d'un breu termini

360 Op. Cit. Any 1934, num. 273 març p. 86
361 Op.cit. Any 1934, num 276 del mes de juny , p.177
362 Op. Cit. p. 178

per donar continuïtat, la Biblioteca de Turisme oferirà la publicació de dues interessants monografies que sens dubte vindran a enriquir la sèrie de temes que formen la col·lecció d'aquestes publicacions. Una d'elles estarà dedicada a la ciutat de Manresa i una altra al castell de Perelada i al Museu particular que allà hi ha format Miguel Mateu[363].

El número d'octubre, corresponent al 280, diu que Sitges i l'Empordà, dos centres turístics de gran rellevància, continuen treballant de forma activa i intel·ligent en la propaganda. En la seva brillant actuació acaben d'elaborar la publicitat de cartells artístics que han cridat l'atenció i que sens dubte obtindran l'èxit que persegueixen. Els felicitem[364].

En el tercer concurs català de cinema amateur, celebrat sota els auspicis del Centre Excursionista de Catalunya, van obtenir les dues medalles ofertes per l'Atracció de Forasters, els Srs. Delmir de Caralt i Eusebi Ferrer, pels seus respectius films "Illa d'Or" i "Festa Major" respectivament. També hi ha una referència important en la creació i millora de la política turística. L'Ajuntament, en relació a les activitats encaminades al foment del turisme, ha constituït una comissió municipal encarregada d'aquestes funcions dintre de l'esfera pròpia del municipi. Una de les seves primeres resolucions ha estat interposar a l'Ajuntament la prohibició de destruir o modificar, sense el dictamen tècnic corresponent, l'exterior o l'interior dels edificis que pel seu valor històric o artístic poden considerar-se com un element important de les belleses de la nostra ciutat. Aquesta prohibició podria reportar estimables beneficis i vindria a solucionar una anomalia de la qual ens hem lamentat repetides vegades[365].
Precisament hem vist com aquests últims dies el Govern de la República ha pres pel seu compte disposicions anàlogues respecte al Madrid antic i monumental, per no haver tingut l'Ajuntament madrileny l'atenció que en aquest ordre ha tingut el nostre. Felicitem al Sr. Javier Calderó que va tenir la iniciativa de la seva creació.

Vam parlar amb veritable satisfacció de les dues lleis que acaba d'aprovar el Parlament català relatives al patrimoni artístic de Catalunya. Una d'elles, *serenament* inspirada en la legislació estrangera, estableix les garanties necessàries perquè les grans obres d'art i els monuments històrics i artístics del nostre país ja no puguin desprendre's del patrimoni comú. L'altra regula els serveis i les funcions oficials que han de vetllar pel manteniment i la conservació d'aquest tresor. És una obra de govern digne d'un país civilitzat, que ja feia molt temps que devia haver-se escomès. Esperem que amb

363 Op.Cit.. Juliol nun 277 p. 212.
364 Op. Cit. Octubre num. 280 p. 295.
365 Op. Cit. Any 1934, num. 280 p. 295.

aquestes disposicions i el patriotisme de tots els bons ciutadans, quedarà des d'ara assegurat un dels més importants elements d'atracció turística de què disposa Catalunya[366].
Una altra nota rellevant fa referència a la inauguració del Museu d'Art de Catalunya.

El dia 7 d'aquest mes tindrà lloc la inauguració oficial del "Museu d'Art de Catalunya" que la Junta de Museus de Barcelona ha instal·lat en l'edifici del parc de Montjuïc que durant l'Exposició de 1929 feu de Palau Nacional. Com saben els nostres lectors, aquest Museu estarà format d'una banda de les col·leccions que constituïen el Museu de la Ciutadella, l'edifici que va haver de ser desallotjat per esdevenir el Parlament de Catalunya. Les obres de pintura i escultura catalanes que hi havia en aquell Museu i en el de Belles Arts, juntament amb les de la col·lecció Plandiura, recentment adquirides, van ser traslladades a l'esmentat Palau de Montjuïc i allí podrà admirar-les el públic d'aquí a pocs dies en la seva magnífica instal·lació. […] Barcelona haurà sumat un element molt important al conjunt d'atractius de què disposa per a atraure els corrents del turisme internacional.

El número de novembre de 1934, el corresponent al 281, porta una nota en la qual es vol donar una imatge de tranquil·litat i bonança política. Quan es publiquin aquestes línies, diu, la ciutat de Barcelona haurà entrat a l'estació tardorenca, que és la del recomençament de la seva vida intensa, fastuosa i plena de les seves més preuades gales. Una vegada més, els apassionaments polítics, les turbulències públiques, pròpies d'una gran urbs cosmopolita, hauran estat episodis passatgers, desenvolupats sense grans conseqüències i dins d'un espai de temps curt que pot mesurar-se per un nombre escàs d'hores.

L'elegància i esplendor dels seus establiments ha recobrat l'auge de cada any; les múltiples manifestacions artístiques que acostumen a tenir lloc en aquest període, han tornat a celebrar-se amb la mateixa magnificència de sempre i els carrers i avingudes van plenes de gom a gom de públic, que circula sota la suau carícia del nostre sol d'octubre o a la llum multicolor dels incomparables vespres de la tardor barcelonina.

No importa que hagi estat imprescindible suspendre algunes d'aquestes manifestacions, el caràcter excepcional de les quals requeria una preparació especial, sempre subjecta a contingències imprevistes; la veritat és que el ritme accentuat d'aquest recomençament ha tingut el mateix compàs i que fins activitats tan íntimament lligades amb aquesta normalitat com les temporades

366 Op. Cit. Any 1934, num 280 p. 296.

de teatre han emprès el mateix camí de realitat, perquè ja ha començat, i tal vegada amb major lluentor que altres vegades, la temporada de teatre català, i començarà la del Liceu, d'antiga i gloriosa tradició.

Barcelona, ciutat immortal, té vitalitat no només per a sostenir i augmentar sense descans el seu prestigi i els seus atractius, sinó per a desafiar valentament totes les crisis que per força han d'experimentar les grans ciutats que viuen amb consonància amb el món.

Finalment, el darrer número, de desembre de 1934, el corresponent al número 282, es fa ressò de divers material de difusió turística. La nota s'intitula *Una publicació interessant* i refereix que el Museu d'Arqueologia de Barcelona, que ara mateix s'està instal·lant i que a més té al seu càrrec les excavacions d'Empúries, ha publicat un fulletó relatiu a aquest poblat que constitueix, com és sabut, un dels elements històrics i arqueològics més interessants com a atracció turística de Catalunya. El treball conté totes les dades que poden interessar al turista que visiti les excavacions i es completa per un gran nombre de magnífics gravats i una extensa nota bibliogràfica. El text, a cura dels senyors P. Bosch Gimpera, J.C. Serra Ràfols i Albert del Castell[367].

A més, recentment s'han posat en circulació, i se n'ha fet gran difusió, quatre magnífics fulletons de propaganda turística. Un d'ells ha estat editat per la Companyia de Ferrocarrils M.Z.A; un altre per la nostra Societat d'Atracció de Forasters i els altres dos, per l'Oficina de Turisme de Catalunya. En un s'assenyalen les imponderables belleses de la immortal Tarragona, en un altre, l'interès que Barcelona té per als turistes de totes classes i en els altres dos s'evoquen els encants insuperables de la nostra Costa Brava i de la bella vila de Sitges. Tots han estat confeccionats amb un gust modern molt depurat.

ANY 1935

El gener de 1935, surt la revista *Barcelona Atracción* amb la portada renovada. Aprofitant l'inici de l'any es canvia el disseny de portada encara que s'hi mantenen les mides, el nombre de planes, el tipus de paper, etc. El número de gener correspon al 283, i comença amb una notícia relativa a la publicació d'una obra acadèmica, la "Visió econòmica de Catalunya" de Lluís Creus. La nota diu que és una obra voluminosa.

Entre els capítols que conté l'obra de Creus, no podia faltar-hi, naturalment, el del turisme i l'autor dedica a ell tota una part on tracta successivament el

367 Op. Cit. Desembre num 282, p. 372.

turisme arqueològic i artístic, el turisme en la muntanya catalana i en de les estacions balneàries, del turisme en la marina mercant, de l'atracció turística i de la propaganda, a més de la possible formació de patronats impulsors del turisme a diferents comarques de la nostra terra.

El fet que en un llibre dedicat a estimular i ordenar les energies de la nostra economia es dediqui tanta atenció al turisme és la demostració més palesa del que venim propugnant nosaltres des de fa anys, o sigui que el turisme constitueix un important element per a la riquesa d'un país[368].

És digne d'elogi i molta estima la cooperació que presten a la nostra obra la major part dels més importants diaris d'Espanya; són ja molts els que dediquen un full al turisme i cal convenir que aquests fulls estan editats amb gran encert i entusiasme[369]. Aquesta nota correspon al febrer de 1935, i la SAF està satisfeta que el turisme sigui un tema de debat i de comunicació en el mitjans de comunicació de massa. Aquest suport té gran valor, continua la nota, perquè segurament despertarà l'interès de molts lectors a favor dels nostres ideals, tan desinteressats com patriòtics.

Una altra nota d'interès, informa del nomenament de Santiago Vinardell com a director de la sucursal de "Patronat Nacional de Turisme" d'Espanya a París. Aquest nomenament el consideren un gran encert i l'anomenen notable literat i amic. El mes de març de 1935, la revista corresponent al numero 285, informa de les perspectives del mercat turístic. Fins ara, tenen anunciada la seva arribada per a l'any 1935, 65 vapors de turisme. Estem, doncs, d'enhorabona i considerem que aquesta xifra encara augmentarà més. La següent nota que trobem interessant, porta per títol *Una pel·lícula de gran eficàcia turística* i diu que evidentment entre els mitjans més eficaços de la propaganda turística cal incloure el cinematògraf. Les seves possibilitats, així com el poder de suggestió en l'espectador, són enormes. En els països on aquesta propaganda conta amb els recursos econòmics necessaris i amb una bona política, el cinematògraf ha estat ja utilitzat per aquesta finalitat en gran escala i amb un èxit considerable[370].

Recentment hem pogut admirar entre nosaltres un molt afortunat intent en aquest ordre. Es tracta de la magnífica pel·lícula, que porta per títol "Montserrat", que ha estat projectada durant molts dies i amb unànime aplaudiment del públic en el "Publi-Cinema", de la nostra ciutat. Pel que sembla, és el resultat d'un esforç intel·ligent.

368 Op. Cit. Gener de 1935, num. 283 p.
369 Op. Cit. Febrer de 1935, num 284, p.58.
370 Op.Cit. Març de 1935, num.285 p.80-81.

El número de febrer, corresponent al 296, consideren que les circumstàncies especials per les quals travessa actualment Itàlia, hauran suspès probablement bona part del turisme anglès que acostumava a dirigir-se a aquella nació.

El Sindicat pensa que això ens ofereix l'ocasió de dirigir-nos a aquells turistes, sense pretendre fer comparances de cap gènere, ja que el nostre país té un tresor monumental i artístic i belleses naturals que el fan digne de ser conegut. Per això, la SAF fa circular targetes postals amb vistes fotogràfiques de Barcelona i una invitació del nostre President redactada en anglès. La Societat d'Atracció de Forasters procura no desanimar-se ni un moment i continua fent les seves actuacions, convençuda de l'alt interès públic que representen.

Propaganda encertada

La Junta de la SAF ha adreçat als propietaris de iots d'esbarjo dels principals ports d'Europa una suggestiva propaganda de Barcelona i Catalunya en general, posant de relleu les extraordinàries condicions d'aquesta regió per a passar la temporada d'hivern. Seria realment molt profitós que aquest turisme d'altura escollís Catalunya per a passar l'hivern a les nostres costes, generalment amb una temperatura benigna.

El touring Associació

La iniciativa del nostre estimat Javier Calderó de crear a la ciutat el Touring Associació de Catalunya després d'haver passat a tenir una efectivitat oficial, ha entrat ja en el període de la seva efectivitat real. En el moment d'escriure aquestes línies, s'estan ultimant els preparatius per a la constitució definitiva del Consell Directiu, que quan seran publicades, segurament haurà iniciat ja la seva actuació, que indubtablement produirà molt bons i sòlids resultats per l'orientació que la presidirà.

Sens dubte abans de gaire temps podrem felicitar-nos que per fi els serveis del turisme hagin aconseguit entre nosaltres l'organització que necessitaven.

El Patronat de la Costa Brava

Una altra nota informa que en el saló d'actes del Pensionat-Escola de S'Agaró, es va reunir el Patronat de Municipis de la Costa Brava. Van ocupar la presidència el President de la Generalitat, els senyors Escales, Ventosa i Calvell, president del Comitè Executiu del Patronat de la Costa Brava, Vallés i Pujals, conseller d'Obres Públiques; Coll i Rodés, alcalde de Barcelona; Massó, Preses, Girbau i Calderó. Després d'oberta la sessió, el president de la Generalitat va pronunciar unes paraules de salutació als reunits i a continuació va manifestar que se sentia molt honrat de presidir aquella reunió i va felicitar

els assistents per la labor que havien dut a terme, encoratjant-los a prosseguir-la ja que és una obra beneficiosa per a la Costa Brava, magnífic lloc de què se sent orgullosa Catalunya.

Acabat el discurs del senyor Escales, va ser aprovada l'acta de la sessió anterior i el senyor Vallés i Pujals, en un documentat parlament, va exposar la labor portada a terme pel patronat. A continuació es va entrar en l'ordre del dia, durant el qual s'informà dels assumptes en tramitació i es van aprovar els pressupostos per a l'actual any 1936.

Es va deliberar àmpliament sobre el projecte d'ordenacions generals a establir en aquella comarca en tot el que fa referència a construccions i urbanitzacions. Van ser sotmesos a la consideració dels membres del Patronat i del Comitè Executiu de l'Associació de Municipis, les bases d'aquelles ordenacions, que van quedar per a estudi. Es va aprovar el reglament que ha de regir, amb caràcter transitori, en aquelles matèries mentre no sigui acabada l'ordenació definitiva. Els concurrents van ser obsequiats amb exemplars de l'inventari artístic-arqueològic de la Costa Brava que ha estat establert per la Comissió del Patronat, perquè pugui assenyalar les oportunes modificacions.

En el saló de l'Hostal de la Gavina, els components del Comitè Directiu de l'Associació de municipis van ratificar els acords del Patronat i van prendre l'acord de convocar a tots els Municipis per a sotmetre'ls a l'aprovació de l'assemblea.

Cinquena etapa 1945-1954

L'any 1945 es reprèn la publicació de *Barcelona Atracción*. De l'edició se'n farà càrrec la *Junta Provincial de Turismo* i l'edició passarà de ser mensual a trimestral a partir de 1946. L'any 1950, però, el tercer i quart trimestre es presenten en un sol número. Per la resta, la revista sortirà regularment cada trimestre fins al segon Trimestre 1954.

El projecte de la reaparició de la revista amb el mateix nom i amb la mateixa cadència temporal el primer any –mensual-, demostra dues qüestions bàsiques: Primer, que *Barcelona Atracción* havia fet escola i per tant la continuïtat de la revista es valorava com a molt més positiva que recomençar de nou amb un altre títol.

Segon, que es considerava necessària l'existència d'una publicació turística d'aquestes característiques.

Ara bé, aquesta etapa, represa en una situació política i econòmica ben diferent tant a l'estat espanyol com a Europa que tot just acabava de sortir de la segona guerra mundial, no farà canviar la mirada i el valor dels objectes artístics i monumentals d'una manera significativa. La revista recorre una i altra vegada a mostrar i escriure allò que considera fora de tot tipus de contingències cojunturals. La participació d'arquitectes, escriptors, crítics d'art, etc. es variada i l'adscripció política no sembla fonamental a l'hora de publicar articles. Un repàs als texts ens mostra que la diversitat d'articles es gran, encara que predomina un llenguatge poc àgil sobretot en els articles sobre monuments. L'estructura d'aquest estudi el farem seguint les mateixes pautes anteriors i per tant, presentant els articles relacionats amb l'art, els monuments i la imatge. Alguns articles els hem seleccionat per a més d'un apartat, per la dificultat en donar-los un sol paper. Alguns dels articles que hem situat a l'apartat d'imatge també els hem fet constar en els de monuments o/i art i alguns que consten en els de monuments també hi són a l'apartat d'art. Els que corresponen a la imatge de Barcelona, feta de comentaris i d'inauguracions de museus singulars, de paral·lelismes en la vida d'un enyorat París etc., també participen d'altres elements monumentals o artístics i n'hem repetit la referència. En aquesta etapa hi ha més articles signats que en etapes anteriors, quan bona part de la revista es feia des de la redacció i sovint no hi constaven signataris.

El material promocional més important des de la perspectiva turística en aquest període i relatiu al turisme cultural, el veiem en el número de maig de 1945, corresponent a la revista num.302. És un fulletó sobre museus d'art de Barcelona editat per la "Junta Provincial de Turismo". Al mateix any, s'edita un cartell en commemoració de les festes del mil·lenari de la consagració del

temple de Sant Pere de les Puel·les; el juliol, segons informació apareguda a la revista num. 304, s'editen nous cartells de propaganda de monuments i platges

Els articles

Art:

Maig 1945. Exposició homenatge al segon centenari de Ramón Amedeu, pessebrista, a la Virreina (*J. Selva*)

Juny 1945. Ressenyes de les exposicions més importants d'art de Barcelona: Art francès, art de La Passió i monogràfica del pintor polac W. Januszewski. (*J. Selva*)

Juliol 1945. Commemoració del centenari del naixement de Verdaguer amb el programa d'activitats artístiques i literàries.

Juliol 1945. Exposicions d'art del mes de maig: Llibres antics de medicina, del pintor Luciano Pereira Dos Santos i una de gravats del 1830 al 1930 d'artistes Parísencs, a la Virreina (*J. Selva,* text; *Brangulí*, fotografies).

Agost 1945. Reobertura dels museus de Barcelona, concretament el d'art modern , ara al Palau Reial.

Octubre 1945. El carrer Manacor és objecte d'un text on Alexandre Cirici Pellicer explica la vida artística que va veure crèixer amb Clavé, Martí Alzina, Fortuny. (*A. Cirici Pellicer,* text; *Leo Daniel*, dibuixos)

Novembre 1945. Les reformes de la sagristia del monestir de Montserrat a càrrec de Josep Obiols. (*J. Selva*)

Novembre 1945. El museu d'Història de la Ciutat, article escrit pel conservador del museu. (*J.Urbez*)

Desembre 1945. Els museus Marítim i de les Drassanes. Utilitza l'argument de la visita que feu Zuloaga per posar-lo en valor (*Enrique Cubas*)

Desembre 1945. La Barcelona antiga (vetusta) a partir dels dibuixos de Cardunets (artista modern). (*Miguel Xirgu*).

Primer Trimestre 1946. Biografia del pintor Josep Maria Sert (*Felipe Muntaner*)

PrimerTrimestre 1946. Recorregut pels diversos museus de Sitges, amb les col·leccions de Deering i Emerencià Roig (*Juan Cristóbal*)

Segon Trimestre 1946. Fotografies i pintures sobre la el Pla de la Boqueria, com a subjecte per l'aleshores director de l'Arxiu Històric de la ciutat.(*A. Duran Sanpere*)

Tercer Trimestre 1946. Ressenya de la pintura catalana dels segles XVI a XIX, amb fotografies d'obra de Viladomat i Tramulles. (*J.F. Ràfols*)

Quart Trimestre 1946. Segona entrega de la ressenya del número anterior, amb fotografies de l'obra dels artistes Faugier, Mayol, Rigals i esbossos de Casanovas.

Segon Trimestre 1947. Adquisicions i restauracions d'obra del Museu Marés, el d'Història i tres sales del Palau Municipal. S'esmenten Huguet, Borrassà, Sert, Martí Alzina, Espatller Casas, Rusiñol. (*J. Selva*)

Tercer Trimestre 1947. Catalunya vista pels seus artistes. En aquest cas pel dibuixant Arturo Potau. Un carrer de Prades.(*Arturo Potau*)

Quart Trimestre 1947. Sales del museu folklòric de Ripoll, amb fotografies. (*José Font Solsona*)

Primer Trimestre 1948. Adquisició per part de l'Ajuntament de Barcelona de diverses maquetes de Sert, com les decoracions de la Catedral de Vic, i les residències de Jules Pams i Maurice Wendel a París i de Joshua Cosden, així com de diverses cessions fetes per l'artista. (*José Selva*)

Primer Trimestre 1948. Presentació de l'obra de l'escultor Enric Casanovas, en especial del monument a Albéniz.

Segon Trimestre 1948. Presentació del catàleg artístic i arquitectònic de Barcelona, d'Amand, Gudiol i F.P. Verrié.

Quart Trimestre 1948. Notícia de la creació d'un nou museu, a partir de les donacions de Frederic Marés, per part de l'Ajuntament. (*Tomás Moragas*)

Quart Trimestre 1948. Després de la biografia de Fortuny, es descriu "La Vicaria", "la Batalla de Tetuàn" "El Condesito" entre d'altres. (*Joaquín Ciervo*)

Primer Trimestre 1949. Sobre l'altar major de l'Esperit Sant, projecte de substitució del retaule incendiat de Joan Mompeó a Egara. Projecte de Lluís Bonet Garí, l'escultor Enric Monjo i el pintor Vila Arrufat (*Arturo Llopis*)

Primer Trimestre 1949. Biografia del pintor Máximo Caballero, desconegut a Barcelona i famós a l'estranger.(*Hilario Garcia-Fresnedo*)

Segon Trimestre 1949. L'Institut Ametller d'Art Hispànic, amb entrevista a Gudiol i Ricart. (*Carmen Perarnau de Bruse*)

Segon Trimestre 1949. Biografia o obra del pintor Igual Ruiz (*Ernesto Foyé*)

Quart Trimestre 1949. Museu textil Biosca, de la història del teixit artístic des del segle XI al XIII. (*F. Torrella Niubó*)

Quart Trimestre 1949. Cent anys d'existència de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Josep (*Enrique Rodriguez Mijares*)

Primer Trimestre 1950. El Museu episcopal de Vic amb esment especial a Huguet i Borrassà. (*Carmen Perarnau de Bruse*, text; *Bach*, *Gudiol i Robert* , fotografies)

Primer Trimestre 1950. La darrera exposició del gran paisatgista Meifrén. L'article commemora el desè aniversari del seu decés. (*Ernesto Foyé*)

Primer Trimestre 1950: Reproducció fotogràfica del cartell de la Sagrada Família en motiu de l'any. Text en castellà, anglès i francès de l'original de *The Roads of Spain* , Londres 1930. (*Charles L. Freeston F.R.G.S.*)

Segon Trimestre 1950. Elogi a la construcció modèlica de l'antiga Escola del Mar, amb obra pictòrica d'Obiols, Pruna, Bellmunt, Berga i Pere Vergés. (*Oriol Bohigas*)

Tercer i Quart Trimestre 1950. Les noves instal·lacions i reorganització de la museologia de tres sales del Museu d'Art de Catalunya. (*J. Selva*)

Tercer i Quart Trimestre 1950. El foraster trobarà interessant el museu barcelonès de la indumentària de Luís Tolosa. (Maria Luz Morales, text i Arxiu Tolosa i Guillaume, fotografies)

Primer Trimestre 1951. La Col·lecció Cambó en els museus de Barcelona (*J. Selva*)

Segon Trimestre 1951. L'entitat Amics dels Museus i les actuacions de la prestigiosa l'associació amb seu a la Virreina. (*Enrique Rodríguez Mijares)*

Segon Trimestre 1951. El cor de la catedral de Barcelona de Sanglada, Jordi Joan, Claperós, Bonafé. (*Manuel Rosselló*)

Segon Trimestre 1951. Elogi als 42 quadres que componen l'exposició dedicada a Joaquim Mir al museu d'art modern.(*Carlos Cid*)

Segon Trimestre 1951. El vintè aniversari del Museu de Sabadell amb seccions de geologia, paleomastologia, prehistòria, ibèrica-romana, numismàtica, etnologia tèxtil, belles arts, etc. (*Arturo Llopis*)

Quart Trimestre 1951. En el setanta-cinquè aniversari del Centre Excursionista de Catalunya, s'informa dels 14.440 volums catalogats de l'entitat, de l'arxiu fotogràfic de 11.484 clixés negatius, 12.274 diapositives i 6632 fotogravats.(*J. Font i Solsona*)

Segon Trimestre 1952. Celebració antològica de la Biennal d'Art a Barcelona al Museu d'Art Modern i al Palau de la Virreina. Els artistes convidats: Sunyer, Colom i Dalí al Museu d'Art Modern i a la Virreina, Nonell, Gimeno i Pidelaserra. 80.000 visitants. Duració: 50 dies (*J. Selva*)

Tercer Trimestre 1952. Exposició Nacional d'Art Eucarístic, amb obra d'orfebreria religiosa procedent d'arreu de l'estat espanyol.

Tercer Trimestre 1952. Ampliació del Museu Marés (*Joan Subias Galter*)

Quart Trimestre 1952. Exposició de pintura medieval. Els primitius mediterranis. Per iniciativa de Brussel·les i el patrocini de França, Itàlia i Espanya s'ha realitzat aquesta exposició d'artistes de l'escola senesa, provençal. També amb artistes procedents d'Avinyó, Catalunya i València. (*J. Selva*, tex. *Zerkowitz*, fotografies)

Quart Trimestre 1952. El Museu etnològic i Colonial (*August Panyella,* text. *Català, Aleu* i *Arxiu Mas*, fotografies)

Primer Trimestre 1953. El Museu Balaguer (*J. Font i Solsona*)

Tercer Trimestre 1953. Les institucions culturals: El Museu municipal de Martorell. (ceràmica procedent de la donació de Vicent Ros. (*Carmen Perarnau de Bruse*)

Quart Trimestre 1953. La Barcelona vista per un pintor i aquarel·lista francès, Pau Pernez (*Valentín Moragas Roger*)

Quart Trimestre 1953. Una manifestació d'art popular: els ex-vots (*Juan Amades*)

Quart Trimestre 1953. La iconografia de la nativitat i l'epifania del Senyor, al Museu d'Art de Catalunya: el frontal de Cardet, Mosoll, etc. (*Ramón Piñol Andreu*)

Monuments:

Maig 1945. El Servei d'Edificis Artístics i Arqueològics. Reprèn el catàleg de 1928-1929 i de l'època Republicana. A partir de 1939, es recomencen les tasques per catalogar tots els edificis d'interès i començar la seva restauració. (*J. Benavent S*.)

Maig 1945. Es recomença el relat històric des de 1936 de Sant Pere de les Puel·les. Es posa de relleu la figura dels conservadors Puiggarí i Maria Ignàsia de Desvalls i de Ribas.(*Miguel Capdevila*)

Juny 1945. L'església de l'ex-hospital militar del carrer Tallers.

Juliol 1945. Es presenten dades històriques. Sant Jeroni de la Murtra, monestir, actualment desafectat.(*M. Galtés*)

Juliol 1945. Fotografies de Tarragona. Catedral i exteriors.
Setembre 1945. El monument a Güell. Joan Martorell, arquitecte, realitza el monument a Güell. Restauració el 1.929 i destrucció el 1936. Joan Vilaseca, és l'autor d'un nou monument a Güell del 1942. (*P.B.T*)

Setembre 1945. Fotografies de diverses ermites de Montserrat: Santa Cecília, Sant Miquel, Sant Iscle i Santa Victòria.

Octubre 1945. Fotografies del castell de Tamarit.

Octubre 1945. Repàs dels fets històrics i de la reconstrucció després de la guerra civil del Temple de la Bonanova. (*Antonio Paulí*)

Octubre 1945. Fotografies del port de Barcelona, amb el Palau del Mar.

Novembre 1945. Monuments commemoratius a l'estat espanyol dedicats a Cristòfol Colom (*M.Guerra*)

Novembre 1945. Església Parroquial de Vallvidrera. Descripció Històrica. (*Miguel Capdevila*)

Desembre 1945. Elogi a l'arquitecte Gaudí. Esment especial a la destrucció de les maquetes del temple expiatori durant la guerra civil.(*Oriol Bohigas*)

Desembre 1945. Fotografies de la Catedral, Pujada de Sant Martí i Sobreportes de Girona.

Desembre 1945. Trasllat del monument a Joaquím Vayreda -de l'arquitecte Falqués i de l'escultor Fluxà- al Parc de la Ciutadella, després de l'enderrocament del museu de Belles Arts.

Desembre 1945. Fotografies de tres ermites d'aprop de Barcelona. (Santa Creu d'Olorde, Sant Medir i Sant Genís dels Agudells)

Primer Trimestre 1946. Resum de la història del Parc de la Ciutadella posant amb valor la seva monumentalitat. Fotografies de diversos monuments i edificis. (*P. Bohigas Tarragó*)

Tercer Trimestre 1946. Les Catedrals de Catalunya, amb fotografies de les diverses catedrals catalanes. Text explicatiu del context històric del naixement de les catedrals, amb breu descripció de cada una d'elles.

(*Josep Selva*)

Tercer Trimestre 1946. El Castell de la Geltrú. Descripció del monument. El 1943 l'Ajuntament el convertí en museu i arxiu municipal. (*José Artís*)

Quart Trimestre 1946. El monestir de Santa Maria de Ripoll. Aquest es considerat un dels monuments més importants de Catalunya i es fa un recorregut històric del monument (*E. Junyent*)

Segon Trimestre 1947. Història del temple i de la darrera restauració de l'església dels Sants Just i Pastor de Barcelona (*Manuel Rosselló*). Fotografies de l'interior i exterior.

Segon Trimestre 1947. Atractius monumentals de Montblanc: muralla, esglésies. Se'n ressalta la proximitat de Poblet i Santes Creus, remarcar-ne l'atracció turística que representa com a complement del circuit Tarragona-Poblet-Santes Creus (*Manuel Ribé*).

Segon Trimestre 1947. Monumentalitat de l'acròpolis d'Egara, comparant-la amb els absis de Ravenna i Salònica. (A.Cirici Pellicer). Fotografies les esglésies de Sant Miquel i la de Sant Pere.

Segon Trimestre 1947. Detalla els aspectes més interessants de la trilogia de Poblet com a monument artístic de primer ordre. En destaca la monumentalitat, les dimensions i n'explica la història. (*Alberto Balcells Gorina*) Fotografies de diverses perspectives i detalls de Poblet.

Tercer Trimestre 1947. L'obra de restauració de Montserrat, amb atenció especial als canvis de lloc de la Moreneta. (*Octavio Miret*). Fotografies de pintures i relleus del monestir i la verge.

Primer Trimestre 1948. Monestir de Sant Cugat del Vallès. Descripció històrica del monestir, posant especial èmfasi en la cultura literària: manuscrits de Donatus i Priscil·lià. (*Antonio Griera*, pbro.)

Primer Trimestre 1948. Declaració de la ciutat de Montblanc com a conjunt monumental i artístic.

Segon Trimestre 1948. Informe sobre la declaració de monument nacional i artístic del carrer Montcada de Barcelona. Orígens, història, i palaus senyorials. (*Ramón Aliberch*)

Segon Trimestre 1948. Comarca de la Sagarra. Article centrat en el llegat monumental i artístic de la seu universitària de Cervera, citant també Guimerà, Verdú, Tàrrega i el monestir de Vallbona de les Monges. (*Luis G. Abadal*)

Quart Trimestre 1948. Reformes i transformacions de la casa de la ciutat des del 1373. Autors des del gòtic i canvis del XVI al XIX fonamentalment. (*F.P.Verrié*). Article amb diversos elements gràfics com les façanes, l'escrivania, el saló de cròniques, etc.

Primer Trimestre 1949. Troballa arqueològica a Mallorca: Les coves de Campanet i la interpretació pictòrica a càrrec del pintor Tarrassó. (*Valentín Moragas Roger*)

Primer Trimestre 1949. El conjunt d'Egara considerat el més estudiat de Catalunya. (*T. Moragas*)

Primer Trimestre 1949. La Carxoixa-Castell de Vall Paradís, serà el futur museu de la ciutat de Terrassa. Descripció física d'aquest bé patrimonial, ruïnós en l'actualitat.

Segon Trimestre 1949. Recent inauguració del *Hogar Ochocentista* com a museu a Sitges.

Segon Trimestre 1949. Descripció dels edificis religiosos més importants del barri de Santa Caterina. El convent, l'església parroquial de Sant Cugat, les capelles de Sant Marc i Nostra Senyora de l'Ajuda. (*Luis.G. Manegat*)

Segon Trimestre 1949. Esplendor i grandesa de Montblanc. Declaració de Conjunt Monumental i Artístic. Convida a visitar els principals espais: l'església de Santa Maria, l'hospital de Santa Magdalena, l'església de Sant Francesc, el Temple de Sant Marçal i l'interior del temple de la Mare de Déu de la Serra i l'ex-convent dels Mercedaris.

Tercer Trimestre 1949. Sant Pau del Camp, una joia de l'art romànic. Descripció de la construcció i restauració del monestir, l'església, el claustre i la sala capitular. (*Luís G. Manegat*)

Tercer Trimestre 1949. Els monuments commemoratius dedicats a Cristòfor Colom, Galceràn Marquet i Antonio López. (*Joaquín Ciervo*)

Quart Trimestre 1949. Reconstrucció històrica de la construcció de la Diputació de Barcelona. (*Miguel Capdevila*).

Quart Trimestre 1949. Pedralbes . Descripció del sepulcre de la reina Elisenda de Montcada. (*Luís G. Manegat*).

Quart Trimestre 1949. La seu vella de Lleida. Restauració a partir de 1948 pel servei de Defensa del Patrimoni Artístic Nacional. (*Luis G. Abadal*)

Primer Trimestre 1950. Itinerari espiritual per les provincies catalanes amb motiu de l'Any Sant: Sagrada Família, Monestir de Sant Cugat, Monestir de Montserrat, La Seu de Lleida, Monestir de Poblet, Pintures de Sert-Catedral de Vic, Monestir de Ripoll, entre d'altres. (*Miguel Capdevila*, text; *Zerkovitz, Torrs, Estruc, Sirera Jané, Ars, Ricarft, Wunderlich, Arxiu Mas i Garcia*, Fotografies)

Primer Trimestre 1950. Reneix la Casa de Cervantes a Barcelona, després que el servei Municipal d'Edificis Artístics i Arqueològics va guardar les pedres de la façana per tal de reconstruir-la posteriorment. (Arturo Llopis).

Tercer i Quart Trimestre 1950. L'Arxiu de la Corona d'Aragó. Història de l'Arxiu de la Corona des dels seus orígens. Característiques del seu fons. S'esmenten les obres previstes i la necessitat de dignificar-lo. (*J. Font Solsona*)

Tercer i Quart Trimestre 1950. Els monuments commemoratius de Barcelona: a Verdaguer, Mistral, Lorente, Aguiló, Soler i March, Joan Maragall, Domènech i Montaner, Dante Alighieri, Rusiñol.(*Joaquín Ciervo*, text i Arxiu *Barcelona Atracción*, *Ballell i Solé Guillaume*, fotògrafs)

Tercer i Quart Trimestre 1950. La nova seu del Cercle Eqüestre. (*Valentí Moragas Roger*)

Primer Trimestre 1951. Els Jardins de Barcelona: El parc de la Ciutadella. Tractament del conjunt com a conjunt monumental. (*Miguel Capdevila*)

Segon Trimestre 1951. L'avinguda Generalísimo Franco. Entrada a la ciautat per la carretera de Madrid. Desenvolupament de la Gran Via Diagonal. (*Miguel Capdevila*)

Quart Trimestre 1951. El Parc de Montjuïc. Restes arqueològiques que verifiquen l'establiment d'íbers i romans. Projecte d'enjardinament de Forestier i comentari del Palau Nacional, el Palau de l'Agricultura, el Pavelló de la ciutat, el Poble Espanyol, les fonts lluminoses de Buigas. (*Miguel Capdevila,* text; *M. Oller, Artur Ballester i Lola Anglada*, dibuixos; *Mas, Oriol i Arxiu de la Ciutat*, fotografies)

Primer Trimestre 1952. Gràcies a la riquesa històrica, urbanística, artística i cultural de la ciutat, Barcelona fou escollida seu del XXXV Congrés Eucarístic Internacional.(*Miquel Capdevila*)

Primer Trimestre 1952. Continuació de l'article del tercer i quart quadrimestre de l'any anterior sobre els monuments commemoratius de Barcelona. (*Joaquín Ciervo*)

Segon Trimestre 1952. Sobre les basíliques de Barcelona: Catedral, Santa Maria del Mar, La Mercè, Sant Just i Pastor, Sant Josep Oriol, des de la perspectiva històrica i religiosa. (*Manuel Rosselló*)

Tercer Trimestre 1952. Centenari del naixement de Gaudí: El Temple de la Sagrada Família. (*Arturo Llopis*, text; Arxiu del Temple de la Sagrada Família, Fotografies.

Quart Trimestre 1952. La Casa de l'Ardiaca. (*Manuel Roselló*)

Quart Trimestre 1952. Centenari del naixement de Gaudí: El parc Güell. (*Arturo Llopis*, text; *Plasencia, Gomis* i Arxiu *Barcelona Atracción*, Fotografies)

Quart Trimestre 1952. Monestir de Poblet i Tombes Reials. (*J. Sole Sanroma*)

Primer Trimestre 1953. La Llotja, des del vessant de la història econòmica, bellesa arquitectònica i història del desenvolupament de la ciautat. (*J. Selva*, text; Cuyàs, Arxiu Històric de la Ciutat, *Robert Ramírez* i arxiu *Barcelona Atracción*, fotografies.)

Primer Trimestre 1953. Les fonts monumentals i artístiques de Barcelona: la del Marquès de Campo Sagrado, la Ciutadella, font dels nens de Josep Reynés i la Dama del Paraigües, entre d'altres.(*Joaquín Ciervo*)

Segon Trimestre 1953. El monestir de Santes Creus. Personalitats i responsables de l'ordre religiosa. Constitució, a partir de 1947, de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus.(*J. Sole Sanroma*)

Segon Trimestre 1953. Centenari del naixement de Gaudí: El Palau Güell, la Pedrera i d'altres construccions. (*Arturo Llopis*)

Segon Trimestre 1953. Descripció d'Empúries, des dels grecs, romans, els musulmans i els cristians. Paper de la Junta de Museus i de la Diputació de Barcelona en la recuperació d'aquest espai arqueològic. (*Carlos Cid Priego*)

Tercer Trimestre 1953. La basílica de Santa Maria del Pi, cinc vegades centenària. Referències a la pintura de Ramon Amadeu.(*Josep Font Solsona*)

Tercer Trimestre 1953. Els castells de Catalunya: Montsoriu, Farfanyà, Palafolls, Torroella de Montgrí. (*Ramon Piñol Andreu*)

Quart Trimestre 1953. El gabinet Numismàtic de Catalunya, fent referència als serveis tècnics, al Seminari Botet i Sisó i al Museu. (*J. Selva)*

Quart Trimestre 1953. El Monestir de Sant Pere de Roda (*Juan Subias Galter)*

Primer Trimestre 1954. Urbanització i creixement de la Via Laietana. (Joaquín Ciervo, text; Arxiu històric de la ciutat, Mas, Català Soberanas, Cebollero i Arxiu de *Barcelona Atracción*, Fotografies)

Primer Trimestre 1954. El castell de Cardona, col·legiata de Sant Vicens i els sepulcres de Folc de Cardona. Restauració de César Martinell i amb escultures de Frederic Marés. (*Arturo Llopis*)

Segon Trimestre 1954. El poble espanyol de Montjuïc. Des del 1942, seu del Museu d'indústries i arts populars. Procés i creació del poble espanyol amb intervenció de Xavier Nogués, Miquel Utrillo i els

arquitectes Ramon Reventos i Francesc Folguera. (*Valentin Moragas Roger)*

Segon Trimestre 1954. Tarragona, capital romana, estructurat com un itinerari amb els principals atractius arqueològics. (*Arturo Llopis*)

Segon Trimestre 1954. Grandesa i esplendor del castell de Perelada, citant el patrimoni artístic que conserva: quadres de Zurbaran, Greco, Ribera, Guido Reni. Esment especial a la biblioteca formada per 15.000 volums i 134 incunables.(*T. Moragas Calvet*)

Imatge:

Primer Trimestre 1946. Reflexió sobre la importància del Liceu barcelonès per la ciutat.

Quart Trimestre 1946. Naixement de les "folies" de Barcelona, sobretot a Gràcia, Sant Gervasi, Horta.(*A. Cirici Pellicer*, text; *Bohigas*, dibuixos)

Segon Trimestre 1947. L'entorn de la Plaça d'Espanya. (*Sempronio*)

Tercer Trimestre 1947. Montserrat, conegut arreu del món, presentat com a lloc d'expressió de la fe. (*José Bernabe Oliva*, text; *Oscar Jané*, fotografies)

Tercer Trimestre 1947. Els primers cent anys del Liceu. Necessitat d'actualitzar els serveis. (*Sempronio*)

Quart Trimestre 1947. Descripció de diversos homenatges a Cervantes, sobretot el de 1930 en que F. Marés va guanyar el premi per una escultura de Cervantes que s'havia d'ubicar al Poble Espanyol.

Quart Trimestre 1947. XII Assemblea Nacional de la Federació Espanyola de Sindicats d'Iniciativa Turística. La visita de familiarització va incloure la visita al barri gòtic, Montjuïc, Museu d'Art de Catalunya, Montserrat, Poblet i Santes Creus.

Quart Trimestre 1947. La Comissió Provincial de Monuments Històrics i Artístics publica un text de José Grahit, on s'exposen les actuacions de l'entitat.

Primer Trimestre 1948. Voluntat de construir un palau d'esports d'hivern. Exposició al Museu d'Art Modern dels avantprojectes.

Segon Trimestre 1948. Inauguració del Museu del Vi a Vilafranca del Penedès.

Segon Trimestre 1948. Ofrenes que al llarg de la història s'han fet a Sant Jordi, a la capella de la Diputació provincial: vestit de vellut venecià, frontal brodat per Antoni Sadurní, escultura d'argent daurant, tapissos, casulles del segle XVI. (*J. Selva*).

Tercer Trimestre 1948. L'Ajuntament de Barcelona impulsa el canvi d'ubicació de la galeria dels catalans il·lustres al Museu d'Art Modern proposant-ne l'ampliació, paralitzada des de 1916 (*José Selva*).

Quart Trimestre 1948. Descripció de l'atractiu turístic del Poble Espanyol de Montjuïc.(*Carlos Soldevila*)

Quart Trimestre 1948. Presentació dels atractius d'Eivissa, l'illa blanca (*Arturo Llopis*)

Quart Trimestre 1948. Augmenta entre la població el costum de fer el pessebre. El mercat de Santa Llúcia. Els principals pessebristes. (*Miquel Capdevila*)

Quart Trimestre 1948. Ambient del barri de Santa Maria del Mar. Destaca el Born, el carrer de Montcada i els palaus dels comptes de Santa Coloma, dels Dalmases i de Montcada. (*Luis G. Manegat*)

Quart Trimestre 1948. El Passeig de Gràcia, amb esment especial a l'arquitectura del XIX i XX.(*Miguel Capdevila*)

Primer Trimestre 1949. Publicació de monografíes històriques: el Vaticà per G. Fallani i M. Escobar i "Los viejos rincones de mi ciudad" de Luis Almerich (*José Maria Huertas*)

Segon Trimestre 1949. Semblança de les Rambles de Barcelona (*Miguel Capdevila*)

Segon Trimestre 1949. Es comenta la publicació "Barcelona vista por Dionís Baixeras" (*Luis Miracle*)

Primer Trimestre 1950. *Barcelona offers you... vous offre*...Oferta turístico-monumental en tres idiomes:anglès, francès, castellà. Monument a Colom, Recinte Firal, Poble Espanyol i Plaça de Catalunya.

Primer Trimestre 1950. Entusiasme davant la construcció de la central del *Banco Vitalicio de Espanya* (*Antonio Torralbo Marín*)

Segon Trimestre 1950. Creació del cenacle literari "El Trascacho", al carrer Montcada.(*L.G. Manegat*, text; *J. Mestres Cabanes*, pintures)

Segon Trimestre 1950. El valor pintoresc de Tossa de Mar, també del seu valor arqueològic.(*Miquel Capdevila*, text; *Dirección General de Turismo, Conitz, Steinhoff, Cuvás, Zerkowitz* i *Serra*, fotografies)

Segon Trimestre 1950. El resultat d'una enquesta feta per telèfon als ciutadans de Barcelona per al programa radiofònic "Divulgación Histórica". Resultats dels monuments més importants de la ciutat. (*F.P. Verrié*, text; *Arxiu Barcelona Atracción, Cuyás, Ribera* i *Mas*; fotografies)

Segon Trimestre 1950. Bibliografia: Llibre sobre els millors monuments d'Espanya. S'hi inclouen opinions de Cervantes, Maragall, Verdaguer, García Lorca.

Tercer Trimestre 1951. La col·lecció teatral d'Artur Sedó, que consta d'un fons bibliogràfic teatral important . Procés d'adquisició de la col·lecció. (*Valentín Moragas Roger*)

Tercer Trimestre 1951. Cadaqués: Paradís i musa d'artistes i poetes. En destaca la importància en obres de Ramon Pichot, Eliseu Meifrén, Salvador Dalí, Eduard Marquina els germans Rahola i Josep Pla (*Antonio Rosinach*)

Tercer Trimestre 1951. La Vinacoteca de "Don Quijote" al barri gòtic de Barcelona. (*Rafael Manzano*)

Tercer Trimestre 1951. Les festes de la Mercè. En destaca l'inauguració del Museu d'Art Modern, l'exposició de Llimona promoguda pel Cercle Artístic de Sant Lluc als locals restaurats de la Santa Creu. (*J. Selva*)

Quart Trimestre 1951. Bibliografia , on hi consten tres publicacions sobre el patrimoni monumental i artístic: "Pedralbes" de Frederic-Pau Verrié, "Cadaqués" de Josep Pla i "Tot l'any a Cadaqués" d'Anna Maria Dalí.

Primer Trimestre 1952. S'adjunta propaganda de França, darrera els anuncis, concretament de les abadies i catedrals gòtiques. També destaquen els centres de pelegrinació vinculats al món pietista com Lourdes i Lissieux.

Tercer Trimestre 1952. Puigcerdà, com a centre d'estiueig aristocràtic. Cita alguns dels estiuejants: Verdaguer, Maragall, Guimerà, Rusiñol i Narcís Oller, entre d'altres. (*Valentín Moragas Roger*)

Primer Trimestre 1953. Dues dades glorioses de la història de Barcelona: 1888 i 1929 (*Manuel Ribé*)

Primer Trimestre 1953. Bibliografia: Col·lecció "Andar y Ver", Guias de Espanya, dedicada a la ciutat de Barcelona de Jaume Miravall i Montserrat per Josep Maria de Segarra. (*E.F.*)

Tercer Trimestre 1953. Establiments de l'Avinguda del Marqués del Duero, o Paral·lel des de la vessant monumental (*Joaquín Ciervo*)

Tercer Trimestre 1953. La Guia Urbana de Barcelona, *P.T. Guide System*; plànol gegant col·locat a diversos indrets de la ciutat per ajudar al turista a situar-se a la ciutat (*X*)

Anàlisi de l'etapa

Els articles dedicats a notícies artístiques són molt nombrosos. La importància, el pes que tenen es molt desigual en l'àmbit turístic. Igualment desigual es la importància del tema exposat en sí. En aquest apartat dedicat a l'art, en bona part dels articles s'anunciaran restauracions i reobertura de museus, i celebracions de llurs aniversaris d'aquests. Les notícies sobre les exposicions d'art, que en el període republicà eren nombroses i variades, ara són escasses. Parlarem de les que ens semblen més interessants.

El Juny 1945, la revista fa una sola ressenya per tres exposicions completament diferents. La primera, d'art francès, amb pintures, escultures i il·lustracions de llibres. En destaca els artistes Maillot, Despiau i Marquet. Però el més interessant, es la referència de *J. Selva*, que recordem era un articulista assidu en l'etapa republicana, expressant

la represa d'aquest tipus de mostres i deixant constància de l'arc de temps passat sense aquesta iniciativa i l'anterior tenint present que ara més que mai Barcelona la necessita. La presentació d'aquesta mostra col·lectiva, amb una sola obra per artista, fa dir a l'autor que l'exposició no tenia el millor format possible; però es mostra satisfet que hi participessin autors representatius dels diversos moviments artístics innovadors Parísencs. Barcelona havia viscut en l'etapa anterior a la guerra, convençuda que era la segona capital artística d'Europa. L'exposició de l'obra de Januszewski i l'exposició relacionada amb la Passió de Crist, completen l'article.

El íntimo contacto que ha mantenido nuestro arte con el de París, desde hace tres cuartos de siglo, daba a esta exhibición un especial interés. Destaquemos, en primer término, que en esta muestra colectiva figuraban ejemplos de las más salientes teorías que han revuelto la estética moderna, aun cuando no figuraran en ella las obras más representativas de algunos de los expositores y algunas tendencias quedaran difícilmente ilustradas ante el pie forzado de exponerse sólo una obra de cada artista.[…]

Desde hacia muchos años Barcelona no había podido contemplar una exposición de obras francesas. La que nos ocupa tal vez venga a representar la reanudación de esta clase de manifestaciones que en años pasados contribuyeron muy considerablemente al esplendor de nuestra ciudad.[371]

L'exposició, deu anys després de mort d'Eliseu Meifrén, a manera d'homenatge es comentada per Ernesto Foyé, en el primer trimestre de 1950. S'aprofita però, tal i com llegim en el paràgraf que segueix, una crítica general contra les "formes noves" de la pintura, d'alguns altres artistes. Els comentaris que fa *Barcelona Atracción* a les exposicions d'art, seran en aquest període molt generals; són textos més aviat polítics que hermenèutics, amb un llenguatge, com en aquest cas, poc acord amb l'obra mateixa de Meifrén.

Fue, desde luego, una manifestación de arte, memorable en todos sentidos. La obra eternamente joven del también perennemente juvenil pintor – pese a sus muchos y gloriosos años de fecundo trabajo – triunfó una vez más,[…]

La pintura de Meifrén ha sido analizada y ensalzada por críticos y tratadistas de Arte de reconocida solvencia. A esas autoridades voces quisiéramos sumar, con renovado fervor, nuestras sencillas palabras, investidas, no de docta erudición, pero sí de profunda, cordial sinceridad. La obra de Meifrén conserva todo el frescor, todo el saber, toda la elegancia conceptual y la vigencia de sus valores imprescriptibles. […]

371 Selva, J. (1945) (A) pp. 54-57

Este fue el arte exquisito y luminoso de Eliseo Meifrén. Y este es y seguirá siendo por encima de todos los intentos – y experimentos – a crear "formas nuevas", que se estrellarán siempre ante el mensaje de verdad, de señorío y de excepcional dominio técnico, contenido en la pintura pimpante y de perenne juventud, del gran maestro de paisajistas españoles.[372]

Carlos Cid considera que sobretot gràcies a les galeries privades d'art de Madrid i Barcelona a l'estat espanyol es poden tornar a veure obres d'artistes contemporanis. I que l'estat espanyol, a qui correspondria ocupar-se formalment d'aquestes exhibicions, s'inhibeix. És interessant la relació que l'autor fa en relació al passat. Si Espanya posseeix una pinacoteca envejable d'autors clàssics, per mantenir-se al seu propi nivell no hauria de tancar als ulls a la creació contemporània. *Mojigata incomprensión* és l'expressió que fa servir Cid per donar a conèixer un ambient resclosit i poc vital que s'escampa des dels ambients oficials.

La revista tenia intenció promocional turística, cosa que no deixa de ser paradoxal que inclogui aquests tipus de comentaris.

España, que posee una tradición pictórica que nada tiene que envidiar a Flandes, Italia o Francia; que de todos supo tomar lo mejor sin caer en la copia servil, y que a todos ofreció la enseñanza eterna de los Zurbaranes, los Riberas, Velázquez y Goyas, parece empeñada, desde hace bastante tiempo, en cerrar los ojos a lo vivo y a lo nuevo. Nos encastillamos en nuestros excelentes Museos y olvidamos en sus salas que los mejores clásicos fueron en tiempos materia viva, revolucionarios y "modernos", y que precisamente por ello y por su genio acreditan hoy nuestras colecciones públicas.

Extasiados en lo pretérito, admiramos en exceso lo que hemos acordado que son sus fórmulas y negamos cuanto hubo de eternamente joven. Lo actual no interesa o es pasto de mojigata incomprensión. Por ello son tan simpáticas las exposiciones de artistas contemporáneos que, desde hace años, vienen organizando las galerías madrileñas y barcelonesas, que tanto contribuyen a mantener vivo el fenómeno estético, supliendo su labor a la que en otros lugares corresponde al arte oficial.[373]

Una altra exposició, aquesta comentada també pel nombre d'assistents, és la que fa referència a la Biennal d'Art, celebrada al 1952, al Palau de la Virreina i a les sales del Museu d'Art Modern. 80.000 persones visitaren l'exposició, segons Josep Selva, en els cinquanta dies que durà l'exhibició. Sunyer, Colom i Dalí, exposaren al Museu d'Art Modern, i Nonell, Gimeno i Pidelaserra a la Virreina.

El nom de Dalí, no és present a la revista *Barcelona Atracción* fins a aquesta etapa post-franquista. El recurs de facilitar la quantitat de persones que visitaren l'exposició, sense esmentar-ne la font, és un recurs propagandístic i turístic important, encara que en el cas de les exposicions temporals, quan la

372 Foyé, E. (1950) pp. 42-44
373 Cid, C. (1951) pp. 94-95

revista sortia al carrer i arribava als delegats, ja feia mesos que s'havia acabat. Però la funció propagandística de la ciutat, s'exercia igualment.

Obiols pinta la sagristia del monestir de Montserrat, després dels enormes desperfectes produïts durant la guerra. J. Selva, planteja el problema de la pèrdua de tradició de l'art religiós en la pintura contemporània. La dificultat d'expressar els grans relats bíblics es resolt, segons Selva amb un exercici d'Obiols que enllaça amb la pintura prerafaelita. "Pulcritut teològica", es el terme que fa servir Selva per expressar la centralitat de la tradició d'art sagrat a occident. Després del Renaixement, el paradigma narratiu dels grans episodis de la tradició cristiana, deixarà de ser un llenguatge comú.

En el fondo de los lunetos, bajo el monograma de Cristo, se representan a un lado, los sacrificios prefigurativos de la Antigua Ley: Abel, Abraham, Melquisedech y Zacarías, y, en el opuesto, la Multiplicación de los panes y los peces, y la Cena de Meaux. […]
Interrumpida, pues, en nuestros tiempos, la tradición de las grandes composiciones pictóricas, y exigiéndose al artista una plasmación y un estilo personales, todo empeño en procurar a un muro o a una bóveda un exorno que reavive la egregia tradición de los antiguos frescos, tropieza con la difícil elección del pintor que, en un lenguaje actual, alcance a pronunciar con pleno aliento estas verdades eternas que si pueden bastarse con un reducido espacio, mejor campearán en una vasta superficie y a escala natural del hombre para que pueda percibirse ampliando su riqueza polifónica.[…]

Este ejemplo lo hallamos en la decoración montserratina. Obiols ha resuelto en ella la compleja adaptación del tema propuesto a la estructura arquitectónica. Y su solución se ha inspirado en los frescos italianos anteriores al Renacimiento, en los tiempos de pulcritud teológica y de moderada fantasía. [374]

J.F Ràfols, el tercer trimestre de 1946 publica una ressenya de la pintura catalana del renaixement al romanticisme, sense estar conectada a cap exposició ni a cap celebració concreta. Segueix la tradició de donar a conèixer el patrimoni cultural per temes i èpoques als lectors de *Barcelona Atracción*, una tradició que comença a la segona etapa de la revista, tal i com exposat. En el quart trimestre, Ràfols escrius sobre Faugier, Mayol, Rigals i Casanovas.

En aquesta etapa un altre protagonista important es el pintor Sert. Les notícies freqüents i l'adquisició per part de l'Ajuntament de Barcelona d'esboços, maquetes i material de preparació divers, mostra el reconeixement social que tot i no ser una novetat, es consolida en aquest context històric i social en el que està vinculada *Barcelona Atracción*. Felipe Muntaner, a la revista del primer trimestre de 1946, publica un article sobre la vida de Sert. El segon trimestre de 1947, quan la revista escriu sobre la restauració del Museu Marés, al costat de Huguet i Borrassà, apareix esmentada l'obra de Sert, seguida de

374 Selva, J. (1945). (B) pp. 208-212

Casas i Rusiñol, amb clara voluntat d'integrar-lo dins la tradició més consensuada de la millor pintura catalana. El primer trimestre de 1948, la revista publica que l'Ajuntament de Barcelona, a part de les maquetes preparatòries de les pintures de la catedral de Vic, les de les cases de Jules Pams i Wendel a París, acompanyades de diverses cessions fetes per l'artista al municipi. L'article explica el mètode de treball de Sert.

Sert crea los fondos de oro y plata y sobre ellos ensaya los efectos de su fantasía. Cuánto más sugestiva e intensa es la mímica de sus figuras y símbolos, menos siente la necesidad de la viveza del colorido. Este va reduciendo sus gamas, su variedad, hasta que en una prueba final de sintetismo, se concreta a uno o dos tonos.[375]

La pintura medieval és objecte d'una exposició patrocinada per França, Itàlia i Espanya, per iniciativa de Brussel·les. La publicació del quart trimestre de 1952 en dóna notícia. És una oportunitat per valorar la pintura provençal, sienesa, catalana i valenciana. Zerkowitz és el responsable de bona part de les il·lustracions de pintura i escultura a la revista. En aquest moment de represa d'activitat artística l'imaginari medieval torna a aparèixer amb força sobretot perquè connecta amb dos elements clau: la tradició de la recuperació del patrimoni cultural romànic de principis de segle, fortament socialitzada en tot el territori, i l'auge de la temàtica religiosa, també fortament socialitzada.
En aquet contetx, la revista també fa una cobertura important, el tercer trimestre del 52, de la celebració de l'Exposició Nacional d'Art Eucarístic, amb obra religiosa de tot l'estat espanyol.

Desde la ambiciosa concepción artística de la obra y su composición estrictamente sujeta a los sagrados cánones, hasta la ejecución, con los primores de la más depurada técnica artesana, cada pieza venía a ser la suma de imponderables esfuerzos, presentados ante el altar como la mejor ofrenda piadosa. […]
La capilla de Santa Águeda nos ofrecía una maravilloso conjunto de monumentales custodias góticas: la de la catedral de Barcelona, colocada sobre el trono del rey Martín y bajo el llamado Dosel de Carlos V;[376]

Una antològica de Joaquím Mir (Carlos Cid), comentaris als quadres de Fortuny (Joaquín Ciervo) i el projecte de Bonet Garí, Enric Monjo i Arrufat per al nou retaule de l'església de l'Esperit sant de Terrassa, són les altres notícies més interessants.

Les més nombroses però, fan referència a l'estat dels museus: conservació, obres de reforma després dels desperfectes de la guerra; reobertures parcials o totals d'aquestes infraestructures culturals i notícies al voltant d'aquest eix central, formaran el cos més important de notícies relacionades amb l'art.

375 Selva, J. (1948) pp. 26
376 Selva, J. (1952) pp. 136-140

El 1945, el Museu d'Art Modern reobre les portes, ara al Palau Reial:

A continuación viene otro vestíbulo dedicado a escultura, con obras de todos los autores nacionales de mayor prestigio y, por último, otra galería dedicada a dibujos de las últimas promociones artísticas de Cataluña.[377]

El museu folklòric de Ripoll , la creació d'un nou museu municipal a Barcelona a partir de les donacions de Frederic Marés, el museu d'història de la ciutat, el museu tèxtil Biosca (col·lecció segles XI-XIII), el museu episcopal de Vic, les noves instal·lacions i reorganització de la museologia de tres sales del museu d'Art de Catalunya, el museu marítim, el vintè aniversari del museu de Sabadell, l'ampliació del museu Marés, museu etnològic i colonial i el museu Balaguer són els subjectes dels què s'ocuparà la revista durant aquest període.

El Museu d'Història de la ciutat de Barcelona, tot i estar en un estat francament incomplert, es motiu de comentari a la revista. Que Barcelona tingui un museu d'història es fa necessari per competir amb d'altres grans ciutats tant de l'estat espanyol com europees, i per tant les notícies dels projectes de futur, també els consideren propagandístics.

En el centro de la segunda sala se halla una reproducción en tamaño reducido del Templo de Augusto, especificándose en el mismo las columnas hoy día existentes de aquel vestigio monumental de la Barcelona del siglo I.[…]

En plazo no lejano, la vista a este sector vendrá ampliada con un pasillo y cuatro salas más: la de los Baños Árabes, la Románica, la Gótica Religiosa y la Gótica Civil, que tendrán también salida a la escalera que acabamos de mencionar.[…]

En esta sala figuran diversos gráficos de las procesiones de Corpus en Barcelona en distintas épocas (pinturas, grabados, figuras de plomo, baldosas, etc.)[378]

Si comparem aquests textos amb d'altres de revistes italianes i franceses de promoció turística de l'època, ens adonem de la divergència d'objectius proposats. Probablement el fet que no es pogués establir una relació directa entre els escrits i la seva vinculació a la motivació turística fàcilment, fa ensimismar al periodista i s'oblida del lector finalista. Dit d'una altra manera, la capacitat fascinadora d'aquests escrits és molt tènue i més aviat, en alguns casos, el llenguatge que es fa servir, és contrari als més elementals principis promocionals.

Es éste un equilibrio perfecto, ya que en él se ha concretado todo el antiguo sentir de la Ciudad por el mar, palpitando bajo la ingente arquería del edificio, en un ambiente tan adecuado, tan suyo, como imposible de hallarle otra en la gran urbe.

377 Sociedad de Atracción de Forasteros (1945). *Barcelona Atracción*, Agost, núm. 305: pp. 122-125
378 Urbez, J. (1945) pp. 221-223

Tiene su acceso el noble lugar por un portal de anchas dovelas, que se coronan con el signo heráldico del rey de Aragón Pedro el Ceremonioso, aquel monarca que en cuerpo sietemesinó distinguióle un alma y un temple de hierro.[…]

Finalmente, y todavía en la planta, en un cuerpo casi autónomo de las Atarazanas, flanqueado por un esbelta torre con esguinces de saeteras, la sala destinada a aquella especialidad tiene en sus paramentos aportaciones de la Dirección General de Arquitectura, una serie de planos y fotografías ampliadas de nuestro litoral con relación a la vida pesquera, casa del pescador y actividades de éste. Un buen número de maquetas de tipos de embarcaciones de tal arte matiza el conjunto.[379]

Empezaba la visita por la gran sala del Palacio Real, llamada del Tinell, en la que se exhibían ejemplares de cerámica de Paterna, los grandes plafones que habían decorado la catedral de Vich, obra de José María Sert, pinturas de Velázquez, Tintoretto, Ribera, Camillo, Zurbarán, Antolinez y de otros maestros de escuela española y neerlandesa, presididos por el magnífico tapiz del siglo XVI, representando el Sitio de Rodas, y las pinturas murales del siglo XII, descubiertas durante las obras de restauración del propio salón del Tinell.[…]

El itinerario conducía de nuevo a la sala del Tinell para penetrar en la capilla de Santa Águeda, donde se hallaban expuestos: un terno del siglo XVII, dos frontales de altar bordados, las pinturas murales del siglo XII procedentes de Arlanza (Burgos), y varias tablas góticas, catalanas y franco-flamencas, entre ellas la "Santa Cena" de Jaime Huguet, y la "Resurrección" de Luis Borrassá. En su altar mayor se conservaba el retablo de la Adoración de los Magos que, para este mismo lugar, pintó Huguet a mediados del siglo XV, por encargo del condestable Pedro de Portugal.[380]

4rt trimestre, Núm. 317

La sala de objetos ejecutados por los pastores es interesantísima. En ella se exhiben: tazas, platos, cubiertos, zuecos, imágenes, botijos, collares y otros objetos prácticos y decorativos, elaborados con madera y trabajos con un gusto exquisito. También piezas de vestir los pastores con esmerada confección. Hierros con marcas para marcar las reses y distinguir la propiedad del rebaño. Complemento de esta sala, es un diorama con la escena de un nutrido rebaño en la montaña.[381]

3er trimestre, Núm.320

En algunos lugares de esta estancia, las obras exhibidas no se agrupan rigurosamente por escuelas o períodos más o menos exactos, sinó que una misma emoción estética o temática las une en poético y cordial lazo de un gran efecto para el visitante, enemigo de la dispositiva frialdad de una galería de arte.

Amplias arcadas de viejos sillares, de elegante abertura y de majestuoso arranque, dividen idealmente esta sección del Museo Marés en varios tramos o dependencias.

En la primera sección, el visitante puede admirar diversos Cristos. Hay notables ejemplares del período románico, de tipo pirenaico, de una profunda y conmovedora intensidad dramática. Los hay también góticos, de otras regiones hispánicas, algunos de marcada influencia extranjera,

379 Cubas, E. (1945) pp. 231-235
380 Selva, J. (1947) pp. 221-226
381 Font, J. (1947) pp. 309

especialmente flamenca. Unas vitrinas contienen pequeñas esculturas de Vírgenes y de las figuras que animaron la Pasión del Señor.[…][382]

La labor de Puig i Cadalfach, iniciada tants anys abans, per la recuperació del romànic català, als anys '50 continua obtenint reconeixement a partir de les peces exposades al Museu d'Art de Catalunya. Ens interessa veure com en l'imaginari col·lectiu aquest subjecte ni la guerra civil, ni la postguerra han minvat el seu poder d'evocació i de centralitat en el fonament de la cultura objectual i simbòlica catalana.

Joya de dicho Museo son las pinturas al fresco de los siglos XII y XIII que decoraban el núcleo de iglesias románicas catalanas, especialmente de la región pirenaica. La necesidad de evitar que se consumase la progresiva ruina de estas pintura, aconsejó su arranque y traslado al Museo, donde se hallan instaladas revistiendo análogas estructuras que las de su lugar de origen. Acompaña a estas pinturas una serie de imágenes de talla, entre las que se hallan Cristos representados en "Majestad" y grupos componiendo las escenas del Calvario o del Descendimiento de la Cruz.[…][383]

Edificio de proporciones colosales –alcanza, casi los ochenta metros de altura -, si bien es cierto que todo él se ha construido de cemento armado, no es menos verdad que ha sido constante el afán por apartar de su estructura las frías características que tanto agobian siempre a las grandes construcciones industriales. Se ha procurado, y conseguido, mantener el sabor aristocrático que requería el emplazamiento elegido y a que, quizá, obligaba también el venir a sustituir un palacio como el que allí había existido. De ahí, tal vez, la elegancia de líneas que se observa en el edificio, elegancia sumada a una originalidad que, con serlo mucho no deja nunca de mantenerse dentro de una sobriedad señorial.[…]

Sería de enojosa enumeración –y también fuera de lugar – entretenernos aquí con detalles técnicos. O bien, exponer las muchas dificultades que la realización de tan colosal obra trajo consigo. Sin embargo, nos parece oportuno señalar que la mole del nuevo Banco Vitalicio de España descansa sobre una gigantesca placa de cemento armado de dos metros de altura, en tanto que los pies derechos del resto del edificio se asientan sobre jácenas invertidas. […]
No terminan ahí las bellezas arquitectónicas del edificio, pues en el frontispicio del acceso principal del edificio –y entrada principal al Banco – figuran dos magníficos relieves de Enrique Monjo.[384]

L'elogi a Gaudí, és permanent en totes les etapes de la revista. També en aquesta trobarem diversos articles d'ensalçament de l'arquitecte. En aquesta etapa hi ha sis articles que pretenen acostar-se a Gaudí com a creador, com a artista. En el primer, de 1945, es recrea la relació tècnica-art en l'arquitectura. Segons l'autor, després de l'ogiva gòtica, la primera solució arquitectònica original la produeix Gaudí. L'any 1950, un altre article fa referència a Gaudí.

382 Moragas, T. (1948) pp. 146
383 Selva, J. (1950) pp. 125-130
384 Torralbo, A. (1950) pp. 48-49 i 53-54

Informa que ara, la intel·lectualitat i el món artístic reconeix Gaudí[385] i l'adjectiu que utilitza l'articulista es el d'original com a valor fonamental.

Para el artista, Gaudí es algo más: es el creador de una nueva concepción estética de la arquitectura. Su estilo no nació de influencias históricas ni sugerencias modernas. Nació independiente, en aquel taller que se cobijó bajo las incipientes agujas del templo.
Pero veamos su obra como arquitectura que es. Arquitectura: técnica y arte. El dintel griego, el arco romano y la ojiva gótica han sido las únicas soluciones constructivas que, revestidas de ornatos externos, se han sucedido hasta Gaudí. […][386]

El mundo intelectual y artístico hace, actualmente, justicia a Gaudí, el talento más atrevido que ha producido el arte moderno. Si se había discutido la oportunidad de su obra, nunca se le había escatimado el tributo al genio. Y hoy sus creaciones son consideradas como el gesto del hombre poderoso en vuelo hacia la cumbre del Arte.
Gaudí era siempre original, lo mismo cuando concebía el Templo de la Sagrada Familia –poema en piedra que sólo verán terminado las generaciones futuras -, que cuando levantaba una casa de vecindad o una residencia campestre.
El "Parque Güell" es una demostración de que Gaudí era no tan sólo un artista singular y genial sinó también una concreta mentalidad segura y meticulosa que no olvidaba demostrar su poderío en la articulación técnica de cuanto resolvía crear. El conde de Güell, ejemplar mecenas de Gaudí abrió su parque a todos los barceloneses que ahora lo gozan en plena propiedad; sus puertas monumentales se franquean todos los días al público, aunque vaya en grupos y se esparza por las laderas en plan de jira campestre.
Ocurre afortunadamente, que el "Parque Güell" sigue sin deterioro notable y aun adquiere esa pátina de belleza que sólo procura el tiempo y la culta utilización. Aquellos mosaicos ingentes, de las paredes y escalinatas, aquellos barandales son a la vez muestrario de piedras raras y búcaros de flores; aquellos geniales y atrevidos miradores, no sólo han resistido las inclemencias del tiempo, sinó que han despertado el respeto y admiración de los visitantes.[387]

Finalment, en aquest període, tenim una trilogia que intenta, a part de posar en valor l'obra gaudiana, establir lligams amb el potencial viatger, amb el potencial turista. Ja sigui vinculant la construcció de la Sagrada Família a les catedrals gòtiques del nord francès (orígen del gòtic-orígen de l'arquitectura religiosa contemporània), ja sigui enunciant l'admiració que senten els més grans arquitectes europeus i americans davant la figura de Gaudí. En cap d'aquests articles s'esmenta la paraula turista, ni sembla que s'adreci clarament al visitant estranger, sinó que més aviat respon als paràmetres d'autoafirmació no catalana sinó religiosa, cristiana, com veurem més endavant.
De l'article publicat al tercer trimestre de 1952, d'Arturo Llopis, en recollim aquest fragment:

Es la suya una vida santa y edificante, casi oscura, que nos recuerda forzosamente la de aquellos artesanos que alzaron las sublimes catedrales de Reims, de Rouen y de Chartres o

385 En contraposició a tota l'etapa noucentista.
386 Bohigas, O. (1945). pp. 239-243
387 Capdevila, M. (1950) (B) pp. 114-123

las maravillosas joyas de piedra de los templos románicos de España. La intensidad, el elevado misticismo e incluso el dramatismo –patetismo- de Gaudí hay que buscarlo en la alta y creciente llama de su obra excepcionalísima, especialmente en la construcción de la Sagrada Familia, denominada un día la Catedral Inacabada de Barcelona y hoy, en pleno auge y revalorización del *opus* gaudiniano, la Catedral Inacabada del Mundo.[…]

Falta mucho en la Sagrada Familia por hacer; mucho, muchísimo, pero lo ya contruído es suficiente para emocionar al visitante, para conmoverle hasta la raíz de los cabellos y para que se sienta pequeño ante tanta grandeza y esplendor.[…]

Pero ¿qué puede en realidad contemplar el viajero en la Catedral Inacabada de la Sagrada Familia? En primer lugar, la llamada puerta del Nacimiento o de Levante –la más poética de las concepciones gaudinianas-, coronada por cuatro altísimos campanarios que nos recuerdan los tubos de un órgano monumental, que sólo pudieran hacer sonar los muros absidales y la cripta en la cual está enterrado el arquitecto.[388]

Del quart trimeste de 1952, i també d'Arturo Llopis,

Gaudí resuelve en el Parque Güell los más arduos problemas de la técnica. Sus innovaciones aún admiran a los más famosos arquitectos de Europa y América. La técnica, empero, no logra ahogar el lírico sentido que tiene Gaudí de todas las cosas. La piedra –en el Parque Güell hay miles de toneladas de piedra – se aúna feliz a la floración de la tierra, a la vegetación de la montaña, vegetación que Gaudí respeta y amplía. [389]

I del segon trimestre de 1953, en l'article *En el centenario de un artista genial. "La obra de Antonio Gaudí". III y último. El Palau Güell, "La Pedrera"* y otras construcciones:

La casa Batlló constituye una sonrisa fragante y juvenil dentro la obra del arquitecto. Es allí donde hay más luz y calidad humana, equiparable sólo al Parque Güell. Toda la casa es luminosa, clara, radiante. La fachada aparece revestida de mosaicos y azulejos de colores, rematada por un atrevido alero que imprime al edificio un aspecto de mansión legendaria, de ensueño, más de tipo nórdico que oriental; algo, en fin, impregnado de una profunda y extraordinaria poesía, que sólo comprenderá aquél que se aproxime a la obra de Antonio Gaudí, libre de prejuicios estéticos y sin evocar estilos, modas, ni fórmulas constructivas, pues aquí, como en todas sus otras edificaciones, Gaudí continúa siendo el creador, o sea aquél que mira más hacia el futuro que hacia el pasado[…].[390]

Lo cierto es que, pese a la primera sensación de sorpresa que la contemplación de la casa puede producirnos, la "Pedrera" es la obra civil de Gaudí más acusadamente original, fuerte, casi brutal. […] [391]

388 Llopis, A. (1952) (A) pp. 123-128
389 Llopis, A. (1952) (B) pp. 175-179
390 Llopis, A. (1953) pp. 85-86
391 Op. Cit. P. 87

De los crucifijos merece especial atención el del Descendimiento integrante otrora de uno de esos grupos tan escasos en que el patetismo asoma ya desde la más remota época románica. Pertenece al siglo XII y se le estima como uno de los mejores ejemplares del Museo y obra culminante de la plástica medieval. Inmediatamente reclama nuestra atención el Pantocrátor, tallado en piedra, o el Crucifijo de rizada y especialísima barba, de escuela catalana, filiado dentro del grupo pirenaico. De la propia época y por cuanto se refiere a las representaciones de la Virgen Madre, precisa destacar la imagen grandiosa que, siguiendo el tipo de la Majestad, viene a ser una trasunto manifiesto de la conocida y famosa de Astorga, enchapada de plata, que aquí ha sido resuelta mediante labor de talla y policromía, exaltada hoy por sus restos dorados. Se asigna a las grandes corrientes de la escultura hispánica que tiene como prototipos, además de la citada imagen, las de Toledo, en sus dos argénteas, la de Tesoro y la del Sagratorio, ésta en la plenitud de su culto secular. Queda, con estas alusiones, ponderada en su valor y clasificada ante las de máxima categoría peninsular, ésta de que aquí tratamos.[…][392]

Otras piezas de interés para los gustadores de los *ismos*, en este caso del expresionismo alcanzado por la sencillez, de tres líneas incisas para la cara, es el silbato de La Tolita (Esmeraldas, Ecuador) que reproducimos. Frente a ello y procedente del mismo lugar, esta cabecita animal, sin huir de soluciones dadas para la boca, tiene simple y plácido naturalismo.[393]

El maig de 1945, el Servei d'Edificis Artístics i Arqueològics, publica la represa dels treballs del catàleg de 1928-1929, a partir del final de la guerra civil. En aquest marc, la revalorització dels monuments de la ciutat i del que consideren més rellevant de Catalunya es reprèn. Val a dir que no s'incorporen pràcticament novetats.

Miquel Capdevila, el maig de 1945, parla de l'art carolingi d'Aquisgrà, i de la càtedra, on hi ha el sepulcre de Carlemany. Escriu l'article sense saber l'estat físic en que es troba el monument, després de la segona guerra mundial. Aquest és el preàmbul per a parlar de Sant Pere de les Puel·les, que conserva columnes i impostes d'un temple de Sant Sadurní. En contemplar-les, diu Capdevila, podem imaginar aquells homes moguts pel desig de construir la unitat d'Europa, sent la darrera vegada, que aquesta posibilitat es produí.

M. Galtés al número de Juliol, escriu un article de Sant Jeroni de la Murtra. Galtés dona notícia de l'estat de conservació del claustre, que es bo i també de la porta de l'església, on antiguament s'hi veneraba un Crist adorat per els mariners de la costa. Aquesta imatge ja no existeix, continua Galtés. Probablement va ser convertida en estelles pel "populacho" que el 1935 va destruir monestirs catalans, o potser, -diu- va ser venuda a l'estranger.Continua l'article fent una descripció de l'església, del camparar renaixentista i de la situació general.

392 Subiass, J. (1952) pp. 155-160
393 Panyella, A. (1952) pp. 200-204

P.B.T. (Pere Bohigas Tarragó) signa un article el setembre de 1945, sobre el monument a Güell. Joan Vilaseca és l'autor del darrer monument a Güell, iniciat el 1942, després que durant la guerra es destruís el que havia fet Joan Martorell. En l'article es fa un repàs a la vida de Güell i s'expliquen els esdeveniments que es van produir després de la seva mort, i la creació d'un monument en honor seu per part de l'arquitecte Joan Martorell, del qual se'n detallen les característiques més importants, fins que se'n va produir la restauració d'aquest el 1929 i la seva destrucció el 1936. El 1942 s'aixecà un nou monument a Güell de mans de l'arquitecte Joan Vilaseca, descrivint-ne les característiques tècniques.

La revista, el que fa es intentar posar en valor contínuament la reconstrucció monumental, intentar projectar una imatge de país que s'està refent en una Europa potser més desolada. És evident que el flux turístic és molt escàs en aquest període i per això, constantment veiem que es perd la referència de complir els objectius d'informació i propaganda turística basada en els recursos monumentals.

Els atractius monumentals de Montblanc, la proximitat en relació a Poblet, i Santes Creus i la declaració com a Conjunt Monumental i Artístic són objecte de tres articles en aquest període: un del segon trimestre 1947, signat per Manuel Ribé, que com és habitual en ell, sempre manifesta el valor monumental en clau turística; l'altre, del primer trimestre de 1948, que és la descripció de la petició de la declaració de conjunt i el darrer del segon trimestre de 1949, que porta per títol "Esplendor i grandesa de Montblanc", en què la declaració ja és un fet i convida a visitar tot el conjunt posant èmfasi en cada un dels elements.

Un altre tema recurrent en aquest període fa referència als monuments commemoratius dedicats a Colom. Un article de novembre de 1945 de M. Guerra, parla de tots els monuments colombians a l'estat espanyol i un altre article de tercer trimestre de 1949, de Joaquín Ciervo parla del monument de Colom a Barcelona.

La voluntat d'inserir conceptes Cervantes, el Quixot, Colom en el context barceloní és decidida des de la revista. Arturo LLopis, escriu un article el 1950, després que el servei municipal d'edificis artístics i arqueològics es va fer càrrec de conservar les pedres de la façana de la casa de Cervantes a Barcelona. Al Passeig de Colom hi havia una casa anomenada la Casa de Cervantes, de la qual no es tenia referència documentada de la seva estada, però la llegenda així ho indicava. A causa de la degradació de l'edifici i el canvi

de propietari, aquest va decidir enderrocar-la però el Servei Municipal d'Edificis Artístics i Arqueològics va guardar les pedres de la façana per tal de reconstruir-la posteriorment. .

De nuevo campea allí, en un tercer piso, el dintel de piedra con guardapolvo apeado en dos ménsulas esculpidas, presidido en su parte superior por el medallón cervantino. Y en el piso inmediato, también subsisten fragmentos de la primitiva edificación. El artesonado del viejo zaguán ha pasado a ser patrimonio del Ayuntamiento. Y así, la nueva casa cervantina, fiel reconstrucción de aquella que conoció o pudo conocer el glorioso manco de Lepanto, mantiene vivo y nostálgico, sin evaporarse, el perfume de una leyenda que no queremos que se desvanezca jamás.[394]

D'altra banda els articles sobre els monuments de Barcelona es combinen amb els de Catalunya. Així, l'església de l'ex-hospital militar del carrer Tallers, el parc de la ciutadella, el temple de Sant Just i Pastor a Barcelona, el carrer de Montcada, l'edifici de l'Ajuntament, els convents del barri de Santa Caterina, l'ex-convent dels mercederaris, Sant Pau del Camp, la seu de la Diutació de Barcelona, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, la seu del Cercle Eqüestre, els monuments de Montjuïc, les basíliques de Barcelona, la casa de l'Ardiaca, Santa Maria del Pi, el poble espanyol de Montjuïc i La Llotja.

Oriol Bohigas, el desembre de 1945 publica un article, els Temples de Barcelona: La Sagrada Família, en la que s'expliquen els orígens del temple, tot posant de relletu la vida de Gaudí, les seves inquietuds, i la seva experiència en la construcció del temple. El document va acompanyat de fotografies del temple i dels bancs. També posa de manifest que s'està treballant intensament per poder retrobar el sistema tècnic de creació guadinià. Es presenta l'arquitecte com un gran mestre, un gran creador. L'any 1950, Bohigas, publica un altre article, el segon trimestre, de la construcció de l'Escola del Mar. Bohigas ens refereix que el nou espai de l'Escola del Mar compta amb pintures d'Obiols, Pruna, Berga i Bellmunt.

De l'exterior, la revista combina les referències als monuments de la perifèria barcelonina, considerada encara com un atractiu turístic amb d'altres més allunyades de la ciutat.
L'església Parroquial de Vallvidrera, el castell de la Geltrú, Egara, els monestirs de Montserrat, Sant Cugat del Vallès Cartoixa-Castell de Vall Paradís (a Terrassa), i Sitges.

De Montserrat, en 1877, después de las obras de restauración del templo de la Virgen de Montserrat en su montaña, que debieron seguir a la restauración del culto cuyo centenario hace poco celebramos, se proyectaron importantes obras dirigidas por el arquitecto D.

394 Llopis, A. (1950) pp. 45-47

Francisco de P. del Villar. A la fábrica del templo, terminada exteriormente en forma rectangular, a pesar del interior del ábside poligonal, se añadieron tres ábsides de planta semicircular. El central, en cuyo interior y en salas de planta elíptica superpuestas se alojan la hoy sacristía abacial al nivel del presbiterio y sobre ella, en comunicación con la nave de la basílica, el Camarín de la Virgen. Los ábsides laterales contuvieron las escalas de subida y bajada del Camarín, que subsistieron hasta 1941, al iniciarse las nuevas obras que han culminado en el nuevo trono de la Virgen en el que en fecha todavía reciente ha sido colocada la Santa Imagen en solemnísimas fiestas, en la que se ha desbordado el fervor religioso de nuestro pueblo, […]
El antiguo baldaquino ha sido sustituido por la cúpula y bóvedas revestidas en mosaico variado en el grueso de los muros del templo, y abiertas a las nave del mismo en un gran arco escoriado que se amalgama con los arcos dorados que en la decoración interior del templo llevan la vista a su centro ocupado por la Santa Imagen, circundada por un marco de espléndida policromía y riqueza.[395]

Poblet, Santes Creus, Montblanc, Girona, Tarragona, Lleida, Ripoll, Eivissa, Mallorca, Sant Pere de Roda, Cardona, la Segarra, Empúries i els castells de Montsoriu, Farfanyà i Torroella de Montgrí.

La revista en aquest període també proposa alguns itineraris. En motiu de l'any Sant, el 1950, la revista publica un article intitulat Itinerario Espiritual por las provincias catalanas. L'itinerari es proposa per als viatgers de pas, els que vagin a Roma o els que vagin a d'altres parts d'Europa. Els monuments religiosos que es proposen són a Barcelona: Catedral, Sagrada Família, Sant Pere de les Puel·les, Sant Pau del Camp, Pedralbes i com a extensions Poblet i Santes Creus i Catedral de Vic.

L'autor de l'article és Miquel Capdevila, amb fotografies de Zerkowitz, Torras, Estruc, Sirera, Jané, Ars, Ricart, Wunderlich, Arxiu Mas i Garcia, que il·lustren la Sagrada Família, el Monestir de Sant Cugat, el de Montserrat, la Seu de Lleida, el Monestir de Poblet, les pintures de Sert a la Catedral de Vic i el Monestir de Ripoll.

El pelegrino que, al ir o venir de Roma, con motivo del Año Santo, pase unos días en Cataluña, lo mismo que el turista que atraviese nuestra región en sus andanzas por Europa, se encontrarán aquí frente a una serie de monumentos en que la arquitectura religiosa ha despertado sus magnificencias, ha tenido el feliz acierto de producir una flor bella y delicada o ha transformado las piedras en elementos místicos y sugestionador.

Pocos países ofrecen una abundancia de arquitectura religiosa tan notable como la que puede admirarse en tierras catalanas, porque aquí se han dado cita una serie de causas productoras, a cuál más diversa, pero todas conducentes al éxito final de reunir un ramillete artístico para ofrendarlo a Dios en aras del Catolicismo más acendrado y operante.[…]

395 Miret, O. (1947) pp. 252-260

Sin salir de Barcelona, el hombre culto y curioso puede hacer un estudio del arte religioso en monumentos capitales que van desde el siglo X hasta hoy, pues ya es sabido que en Barcelona se está construyendo la catedral de la Sagrada Familia, que es el edificio religioso más artístico, más original y más atrevido que están realizando los tiempos actuales.
El arte románico produjo en Barcelona dos maravillas, que surgieron a los dos lados de la ciudad y no lejos de las murallas romanas que entonces aún circuían el caserío medieval. Una es el Monasterio de religiosas de San Pedro de las Puellas, el milenario de cuya construcción se celebró en 1945. Al otro lado surgió, también durante el siglo X, el Monasterio de religiosos benedictinos de San Pablo del Campo. Estos dos edificios resuelven interesantes problemas de arquitectura religiosa.[…]

Complemento de la visita a Poblet es la de Santas Creus, otro Monasterio cisterciense de las comarcas de Tarragona, también digno de admiración por la belleza artística de lo que resta en aquel conjunto de edificios.[…]

La Catedral de Vich une, a un venerable campanario románico, las magnificencias decorativas del pintor José Maria Sert, que, en los muros interiores del templo, encontró ambiente propicio para sus grandiosas creaciones, las más geniales de las pintura decorativa moderna.[396]

En l'apartat corresponent a la imatge hem recollit els articles que creen una atmosfera que serveix al lector per construir l'imaginari de Catalunya i sobretot de Barcelona.

Alguns dels articles ambienten un determinat barri, carrer o zona de Barcelona, i per tant, creen una atmosfera exterior. D'altres, parlen de costums i d'ambient individual i col·lectiu.

Entre els primers, en aquest període llegim diverses vegades aspectes sobre el Liceu. El 1946, En el tercer trimestre del 1947, Sempronio escriu sobre la necessitat d'actualitzar l'interior del Liceu; per a ser un teatre internacional que pugui acollir grans espectacles i per posar-lo al dia tant tècnicament com decorativament.

El quart trimestre de 1.946, un text d'Alexandre Cirici Pellicer, amb dibuixos de Bohigas ens parla de les "Folies" de Barcelona. El text s'acompanya de diverses fotografies. El naixement de les "folies" franceses, d'origen neoclàssic, va ser decissiu per que a Barcelona sobretot entre 1825 i 1860, diverse famlílies barcelonines adinerados en contruïssin diverses a Gràcia, Sant Gervasi, la Salut i Horta.

Sempronio parla de l'entorn de la plaça d'Espanya en el segon trimestre de 1947, en un text on el més rellevant és també projectar una atmosfera de ciutat viva, industrial i capital.

396 Capdevilla. M. (1950) (A) pp. 2-12

Carles Soldevila, en la revista del quart trimestre de 1948, descriu l'atractiu turístic del Poble Espanyol. Soldevila constata que aquest complex té un gran èxit turístic contràriament al que s'esperava. La polèmica i les tensions que es van produir en el projecte, la diversitat d'opinions ciutadanes i la dificultat de comunicar la lògica d'aquesta insfrastructura tematitzada són valorats per Soldevila amb una certa sorna i humor.

> Claro que el "Pueblo Español" de Montjuich es convencional, en el sentido de que no existe ni puede existir en la realidad. Pero téngase en cuenta que todas las obras de arte adolecen del mismo defecto, si por tal se tiene, que hay mucho que decir sobre este particular. Y considérese que dicho "Pueblo Español", nacido, como por ensalmo, a las puertas de la capital catalana, es esto: una obra de arte. Y como las buenas obras de arte, con todo su convencionalismo, no sólo no nos divorcia de la verdad y de la vida, sinó que nos lleva a ellas de la mano, por un camino menos pedregoso que el seguido por los arrieros de antaño y más rápido que el usado por los automovilistas de hoy.
> Yo creo que ningún visitante de Barcelona puede olvidar su "Pueblo Español", que, si bien no dispensa ni mucho menos de ir a ver cada edificio que lo integra en su propio ambiente y en su propia autenticidad, constituye una admirable preparación al conocimiento de las aglomeraciones humanas diseminadas sobre la famosa piel de toro.[397]

Durant aquesta etapa constatem també que la revista emet una imatge que enllaci amb els temes reconeguts a l'estranger d'Espanya. Algunes notícies prenen rellevància només en funció d'aquesta necessitat de participació en l'imaginari espanyol. El quart trimestre de 1947, es descriuen diversos homenatges a Cervantes, sobretot el de 1930, on Frederic Marés va obtenir un premi per una escultura que s'havia d'ubicar al Poble Espanyol. El tercer trimestre de 1951, Rafael Manzano fa un article explicant l'obertura d'una viticoteca anomenada "Don Quijote" al barri gòtic. El Vi, Cervantes, El Quijote, formen part una imatge que tindrà un impacte mediàtic notable durant el "boom" dels seixanta.

El programa de ràdio Divulgación Històrica, va realitzar una enquesta radiofònica a mil dos-cents ciutadans. Se'ls preguntava quines eres les sis joies artístiques de Barcelona. La revista *Barcelona Atracción* publica, en el número del segon trimestre de 1950, els resultats de l'enquesta. Són, per ordre de preferència: La Sagrada Família, el Barri Gòtic, el Monestir de Pedralbes, la Catedral, el conjunt d'Art Romànic del Museu d'Art de Catalunya i les Drassanes. La revista, en el text, realça la importància històrica i monumental d'aquests elements. L'article s'il·lustra amb imatges dels sis elements que han estat escollits. Sobre la metodología emprada per l'enquesta no en tenim notícia. Encara que probablement avui seria consideradada mancada de

397 Soldevila, C. (1948) p. 139

fiabilitat segons els paràmetres de l'anàlisi acceptat per sistemes d'estudi de les ciències socials, ens interessa destacar-ne alguns aspectes en relació amb la construcció de l'imaginari monumental.

Aquesta iniciativa, voler percebre la visió de la ciutadania respecte a la pròpia ciutat assenyala els punts d'encontre i de desencontre entre la imatge projectada i la imatge percebuda entre els propis ciutadans a la ciutat.

Els resultats són més propis de plantejaments decimonònics, que de la meitat del XX. La posada en valor del món medieval, al que hem fet esment en aquest treball es comú a diversos països europeus i enllaça amb el debat europeu sobre la conservació i restauració de Viollet-le-Duc, Camilo Boito, Alois Riegl i Ruskin. Que Puig i Cadafalch enllaça amb aquesta tradició historiogràfica i això es comunica perfectament als ciutadans, queda demostrat amb aquest resultat. Important també la consideració de monument al Conjunt monumental del barri gòtic. De tota la construcció social sobre l'etapa modernista en la que fonamenta avui l'atractiu turístic Barcelona, als anys cinquanta només s'incloïa la Sagrada Família.

En cuanto a novedades, el rasgo más saliente de Barcelona, es indudablemente, la Iglesia de la Sagrada Familia. Aunque comenzada la obra en 1882, y aún inconclusa, su fachada indica que su terminación ha de figurar como el edificio religioso más notable de España, y hasta de Europa, por la singularidad, simbología de su concepción. Sus cuatro afiladas torres son algo totalmente distinto a lo visto hasta el presente, y a una nueva y original inspiración corresponde la exuberante decoración de su portada y cornisa. Debido al asombroso atrevimiento de su concepción esta destinada a provocar la admiración o la repulsa más extremadas, según el punto de vista individual de quien la considere, pero nadie podrá negar su carácter único, y, que en su tipo, constituye la maravilla principal de España.[398]

El Monestir de Pedralbes ocupa el tercer lloc en ordre de preferència dels ciutadans. Aquesta és una dada que permet contrastar i demostrar el pes de la construcció social del patrimoni cultural. Les Drassanes, representatives de l'orgull nacional en l'etapa expansionista comercial medieval, formen part d'aquest imaginari amb més força que Santa Maria del Mar (que no s'individua com un dels millors sis elements). I la col·lecció d'art romànic del Museu d'Art de Catalunya, el cinquè. En la visibilitat turística tampoc aquest element ha sofert un canvi radical de posicionament en els anys, encara que més tard s'hi sumessin les millors coleccions d'art de Catalunya.

No tenim dades, a partir de la revista d'una enquesta similar als turistes que visitaven Barcelona. Hauria estat interessant poder constatar les diverses percepcions que de la mateixa ciutat es projecten. La revista però, en el

398 Freeston, Ch. (1950) p. 50

número del segon trimestre de 1950, publica un article sobre el que ofereix Barcelona als turistes:

¡El Bario de Santa María del Mar!… Otro de los rincones barceloneses que debe visitar el turista. Está en el corazón de la vieja urbe y es una especie de remanso de paz entre la agitada y comercial Vía Layetana y la Plaza de Palacio, que quedan a sus lados. Es un barrio acogedor, sobre todo en torno a la iglesia de Santa María. Parece incluso que se siente aún el reflejo de los acontecimientos allí sucedidos; los grandes y los minúsculos, los importantes y los baladíes. Todos llegaron y se esfumaron, dejando sólo su eco en las estrechas callejas, en los sillares de la basílica o en la fuente centenaria. Ecos que si parecen adormecidos durante el día, se diría que reviven en las altas horas de la noche, en el momento propicio de las evocaciones.[399]

En el número anterior, el del primer trimestre de 1950, a l'apartat *Barcelona offrers you…vous offre…,* es fa referència al Monument de Colom, Recinte Firal, Poble Espanyol i Plaça Catalunya, amb textos en castellà, anglès i francès.

El tercer trimestre de 1951, Antonio Rosinach, escriu un article en què Cadaqués es vista com el nucli maniner que ha estat centre d'estades artístiques de Dalí, Pichot, Meifrén, i d'altres que han al seu torn projectat una imatge internacional de Cadaqués.

El 1953, a la revista del primer trimestre, Manuel Ribé, en l'article intitulat "Dos fechas gloriosas en la historia barcelonesa, 1888-1929", projecta la imatge de Barcelona en aquests dos punts culminants de la història recent de la ciutat incorporant records personals de la visita del Rei Alfons XIII i la de Guillermo Marconi.

La revista en aquest període incorpora també una secció anomenada Bibliografia, amb algunes ressenyes. Destaquem les del primer trimestre de 1949, de José Maria Huertas: una sobre el Vaticà de G. Fallani i M. Escobar, i "Los viejos rincones de mi ciudad" de Luis Almerich. El segon trimestre de 1950, s'anuncia un volum sobre els millors monuments d'Espanya, amb opinions de Cervantes, Maragall, Verdaguer i Garcia Lorca; el quart trimestre de 1951, en aquest apartat bibliogràfic hi consten tres publicacions sobre el patrimoni monumental i artístic: "Pedralbes" de Frederic-Pau Verrié, "Cadaqués" de Josep Pla i "Tot l'any a Cadaqués" d'Anna Maria Dalí. Finalment, el primer trimestre de 1953, la col·lecció "Andar y Ver", guíes d'espanya edita una guia sobre Barcelona de Jaume Miravall i una altra de Montserrat, feta per Josep Maria de Segarra.

399 Sociedad de Atracción de Forasteros (1950) *Barcelona Atracción*, Segon trimestre, núm. 327: p. 102.

La preocupació per l'arribada de turistes és constant durant tota la història del turisme a Catalunya i Barcelona. La impossibilitat d'obtenir una mínima certesa sobre la resposta que en els mercats emissors fa la propaganda qüestiona, poc abans de la temporada turística l'èxit de les accions promocionals.

Al Diari Destino, de 3 d'abril de 1954, a la secció Cartas al Director, F. Ferrer Mestres des de París, escriu una carta intitulada *Visitez l'Espagne*:

Estos días vemos en París que en todas las Agencias de Viajes se exponen unos vistosos carteles anunciando viajes colectivos e individuales a España con motivo de las próximas vacaciones de Pascua.
Y nosotros nos preguntamos: ¿Seguirá este año, como los anteriores, la corriente turística francesa interesada en visitar España?
Creemos sinceramente que sí a pesar de todo. España tiene para los franceses y para el turismo internacional, muchos atractivos: su historia, sus monumentos, sus valores artísticos, la variedad de su folklore regional, la belleza de sus paisajes y tiene, sobre todo, su clima y –si los precios se mantienen-, un cambio favorable. Todos los que han visitado nuestro país estos últimos años, son unos propagandista entusiastas; todos elogian y ponderan la amabilidad de las gentes, todos, pero especialmente los automovilistas, se han quejado del mal estado de las carreteras secundarias, aquellas que precisamente van a lugares pintorescos como los de la Costa Brava.
Muchos de estos turistas nos han dicho que han hecho un descubrimiento. Se dirigían o venían expresamente a visitar las Islas Baleares, y de paso por Barcelona, se han encontrado con una ciudad mucho más hermosa e importante de lo que sospechaban… y han prolongado su estancia en ella, visitando el barrio gótico, la Catedral y la Sagrada Familia, han subido al Tibidabo y a Montserrat… y vienen todos encantados de Barcelona, hacen elogios de los hoteles y todos piensan volver.[400]

El 1954, Barcelona encara és visitada com a sala d'espera del viatge a les Balears. I encara, cinquanta anys després de la creació del primer ens de promoció turística d'Espanya, de la que aquest any celebrem el centenari, les lamentacions sobre els problemes d'infrastructures, sobretot d'accessos, seguien essent un dels temes centrals del debat turístic.

400 Ferrer, F. (1954).

11 La imatge de Barcelona a través de la revista *Barcelona Atracción* (1932-1936)

La forma no és neutra i experimenta un tractament gràfic que no és aliè a tota ideologia[401] (Blanchard, 1990). Els aspectes formals i de contingut de la publicació *Barcelona Atracción* projecten una imatge que influeix en la percepció dels atributs que van associats a la ciutat de Barcelona. El disseny gràfic, la tipografia, les il·lustracions, la fotografia i el dibuix, a més de comunicar significats, també són elements transmissors de les característiques intangibles del producte, és a dir, dels atributs associats a la personalitat i el caràcter de la ciutat. El contingut temàtic dels textos i de les imatges són una altra font d'informació essencial per esbrinar els atributs tangibles i intangibles de Barcelona que la publicació vol potenciar.

En aquest anàlisi de la revista, es vol observar i descriure els elements que ens poden oferir informació sobre la imatge de Barcelona projectada per la publicació *Barcelona Atracción*. La interdisciplinarietat de la comunicació fa necessària una aproximació a l'objecte d'estudi des de diverses disciplines. Ens acostarem al concepte d'imatge pública i a les variables que influeixen en la construcció de la imatge dels destins turístics. Tot seguit veurem alguns autors que han aportat coneixements útils per a l'anàlisi dels missatges publicitaris i periodístics. El següent pas serà descriure la publicació *Barcelona Atracción* dels anys 1932 a 1936, el context en el qual es produeix, amb quins objectius, a qui va dirigida, qui la finança i com es distribueix, les característiques formals i de contingut, de la revista en general i de cadascun dels seus elements, com

401 Pain, J-P: citado por Blanchard, G. (1990): pp. 264-300.

són els anuncis, els cartells, el text, les il·lustracions i les fotografies, i la seva compaginació a la coberta, a la contracoberta i a l'interior de la publicació.

La imatge pública i la imatge dels destins turístics

La imatge d'un destí turístic és la representació mental a través d'un conjunt d'atributs. Segons Joan Costa (1992), el naixement de la imatge pública és el naixement de "significats" en la ment col·lectiva[402]. Aquesta imatge es veu influïda per fonts d'informació i per factors culturals i psicològics, tant a nivell de percepció com de cognició. La percepció es refereix a l'acte d'aprehensió de la informació de l'entorn a través dels sentits i la cognició a la manera que aquesta informació és emmagatzemada i organitzada en el cervell. La imatge mental està en constant transformació a causa de les fonts d'informació a les quals s'exposa (Beerli Palacio i Martín Santana, 2002). Les fonts d'informació són un estímul per crear o modificar la imatge d'un destí turístic[403]. Algunes d'aquestes fonts d'informació poden escapar al control de les empreses o organitzacions, com ara les notícies publicades als mitjans de comunicació o la imatge projectada als productes cinematogràfics, però d'altres, de caire més comercial, poden ser impulsades estratègicament en el marc del pla de màrqueting. Així doncs, *Barcelona Atracción*, publicada per la Societat d'Atracció de Forasters, és una font d'informació creada per transformar la imatge de Barcelona mitjançant una xarxa de delegats dispersats per tot el món que difonen les notícies i la informació que els arriba a través de la revista.

Interdisciplinarietat dels mètodes d'anàlisi

Henry Joannis diu que "en tota creació publicitària hi ha una estratègia, és a dir, un esforç per influir en un sentit determinat sobre una part del mercat i que qualsevol professional que observi un anunci percep mitjançant els signes, les imatges i les paraules l'estratègia subjacent"[404]. Per tant, les estratègies publicitàries han de ser desenvolupades en el context de les estratègies de màrqueting. Els professionals del màrqueting i de la comunicació persuasiva utilitzen informació obtinguda de mètodes inspirats en d'altres disciplines, com ara la psicologia o la sociologia, per desenvolupar polítiques de comunicació més efectives. Per això, l'anàlisi de la publicació i els seus elements des d'una sola perspectiva no ens resulta suficient per tal d'obtenir la descripció de la imatge projectada per la revista *Barcelona Atracción*.

402 Costa, J. (1992).
403 Beerli, A. i J. D. Martín (2002)
404 Joannis, H. (1992).

Per apropar-nos a la revista en el seu conjunt i als seus elements analitzarem aspectes des del màrqueting (descripció del context general, del mercat, del públic objectiu, del producte, del preu i de la distribució de la publicació, de les polítiques de comunicació, finançament, etc.). Mentre que, per l'anàlisi dels cartells i anuncis caldrà també recórrer a aspectes més propis de la investigació motivacional o de les estratègies de creació publicitària (motivacions i frens, hàbits, actituds, públic objectiu, univers del públic objectiu, benefici bàsic, eix psicològic o l'enfocament creatiu del missatge publicitari).

Actualment, els professionals de la comunicació observen amb molta cura els missatges de la competència. Nombrosos autors han proposat els aspectes a tenir en compte per obtenir-ne informació útil. La semiòtica, per exemple, ha reclamat els missatges creatius com a objecte d'estudi. El terme "Semiologia de la publicitat" el devem a Roland Barthes, però fou Jacques Durand qui sistematitzà la seva retòrica i George Peninou[405] qui va reclamar amb força aquesta parcel·la comunicativa. Posteriorment, autors com Umberto Eco han escrit sobre la publicitat des d'un punt de vista semiòtic. No obstant, l'anàlisi semiòtica pot ser massa subjectiva a l'hora d'interpretar les connotacions de les imatges. Una visió interdisciplinària ofereix una visió més global i més completa. La sociologia proporciona informació sobre el context social i els moviments socials en els quals s'emmarca la comunicació i permet entendre-la dins un projecte social. La psicologia ajuda a comprendre el consumidor, els seus desigs i les seves necessitats, les seves motivacions i els seus frens. Ernest Dichter, fundador de l'*Institute for Motivational Research* el 1953, va implantar una nova perspectiva d'estudi del producte al fer-ho amb els ulls del consumidor[406]. Des d'Ernest Dichter fins l'actualitat, diversos autors han proporcionat coneixements que han acabat al servei de la comunicació persuasiva. Podríem citar, des de la psicologia, a Abraham Maslow o Ernest Dichter que han fet aportacions per l'anàlisi del comportament del públic objectiu. Mentre que des del món de la publicitat podríem citar, entre molts d'altres, a Claude C. Hopkins, David Ogilvi, Rosser Reeves[407], John Caples, William Bernbach o Henry Joannis. Marçal Moliné, al seu llibre *La comunicación activa: Publicidad sólida*[408], fa un recorregut pels temes i autors que són punts de referència obligats per la comunicació persuasiva.

405 Entrevista a Georges Peninou realitzada per Barthélémy (1976).
406 Sauerman, P. (1983)
407 Reeves, R. (1964)
408 Moliné, M. L. (1989)

Barcelona Atracción, context i característiques

L'aproximació a la revista en el seu conjunt es farà a partir del màrqueting. Aquesta disciplina ens permet apropar-nos al context general (economia, política, història, societat) i específic (mercat turístic); al propi mercat i al públic objectiu al qual va dirigida; el producte, el preu, la distribució i la comunicació. Però el principal objecte d'estudi és el producte, la revista *Barcelona Atracción*, la qual ens proporciona gran part de la informació mitjançant la seva descripció.

Context general

Pel que fa al context econòmic de la publicació, Carles Sudrià en la seva aportació al llibre *Estructura Econòmica de Catalunya*, diu que "la crisi mundial dels anys 30 (…) no va comportar un retrocés significatiu per Catalunya. La millora dels salaris que varen propiciar els primers governs republicans va fer possible mantenir la demanda interna de béns de consum, malgrat que la de béns de producció es veiés negativament afectada per la conjuntura econòmica mundial i per la conjuntura espanyola. (…) A les portes de la Guerra Civil, Catalunya comptava amb una economia industrial diversificada, però en la qual el sector tèxtil tenia un pes decisiu. La protecció aranzelària era intensa, però les relacions comercials amb l'exterior jugaven un paper molt important…"[409].

Molt lligat al nivell de desenvolupament econòmic, cada societat té el seu sistema comunicatiu, un conjunt de infrastructures, mitjans, circuits informacionals i institucions que operen de forma interelacionada. El nivell de desenvolupament del sistema comunicatiu varia segons les societats i les èpoques. L'interval temporal de 1932 a 1936 és d'un dels moments d'expansió de la societat de masses a Catalunya. Distingirem tres fases progressives en la construcció de la societat de masses a Catalunya (Tresserras, 1993). La primera correspon als anys de la Mancomunitat (1918-1924), la segona als anys de la Dictadura (1924-1931) i la tercera als anys de la República (1932-1936)[410]. Els números que s'analitzen de *Barcelona Atracción* corresponen a l'època de la República, de 1932 a 1936, sense que això sembli suposar cap trencament espectacular amb els números que de la mateixa revista es publicaven abans d'aquest període, ni pel que fa a la seva evolució periodística ni per les seves transformacions gràfiques. No obstant, tot desenvolupament del sistema comunicatiu va lligat a grans transformacions tecnològiques que posen a l'abast de la societat les eines necessàries per tal que els sistemes de comunicació es tornin més complexos. Actualment, la digitalització i la convergència tecnològica –és a dir, la confluència de tres sectors, la

409 Sudrià, C., (1990)
410 Tresserras, J. M. (1993)

informàtica, les telecomunicacions i els continguts- es troben en la base de les possibilitats de desenvolupament del nostre sistema comunicatiu.

Al llarg dels anys 20, arriben al mercat americà primer i poc temps després a Europa, tot un seguit de publicacions periòdiques que busquen conquerir els lectors i els anunciants, robant protagonisme als grans diaris de masses. Apareixen *magazines* especialitzats pels seus continguts i no necessàriament pels seus públics (Timoteo Álvarez, 1986)[411].

Públic objectiu

Segons la teoria del màrqueting, cada mercat consisteix en grups segmentats de clients amb diferents necessitats i desigs (Kotler, 1999)[412]. Els clients que reaccionen d'una manera homogènia, ja sigui per les seves motivacions, les seves reaccions davant de les activitats de màrqueting o els beneficis que busquen en el consum de productes o serveis, poden ser agrupats en segments per poder satisfer millor els seus desigs (Sollner and Rese, 2001)[413]. La identificació de diverses variables de tipus demogràfic, experimental, motivacional, actitudinal i educacional (McKercher i du Cros, 2003)[414], ens porta a establir una tipologia de clients, com ara consumidors de turisme cultural, com fan McKercher i du Cros al seu article *Testing a Cultural Tourism Tipology*.

Les relacions públiques ens proporcionen una idea més àmplia del concepte de públics i diferencien i actuen sobre públics interns i públics externs. "En un esquema simple, el departamento de relaciones públicas ha de tener en cuenta tres funciones básicas: las relaciones públicas externas, las relaciones públicas internas i las relaciones con los medios de comunicación social"[415] (Noguero, A. 1990). La correcta identificació i adaptació de les tècniques de relacions públiques utilitzades són un element essencial en la consecució dels objectius.

Els cercles intel·lectuals i els líders d'opinió són intermediaris en la creació de l'opinió pública i també en la conformació de la imatge d'un lloc o fenomen determinat. El segment de mercat sobre el qual la revista vol causar efecte és en última instància el de les persones susceptibles de poder viatjar a Barcelona i altres llocs de Catalunya, però el públic objectiu immediat al qual va dirigida la publicació són els Delegats de la Societat d'Atracció de Forasters, que tenen com a objectiu difondre les informacions que els arriben a través de la revista. Aquests delegats estan dispersats per Espanya i la resta d'Europa, Àsia, Àfrica,

411 Timoteo, J. (1986) pp. 162-163
412 Kotler, P. (1999)
413 Sollner A. i M. Rese (2001) pp. 25-36.
414 McKercher, B. and H. Du Cros (2003) pp. 45-58
415 Noguero, A. (1990): p. 107.

Amèrica i Oceania[416]. Per tant, el públic objectiu actua com a pont entre la informació generada per la societat i el públic objectiu real, els "forasters" o turistes que volen atraure cap a la ciutat de Barcelona. En aquest cas, el públic objectiu de la publicació es converteix a la vegada en emissor o en transmissor de la imatge de la ciutat.

Difusió i finançament

La publicació no té fixat un preu de venda ja que no es tracta d'un producte amb l'objectiu final de ser comercialitzat. El finançament de la publicació és mixt. D'una banda, la revista es finança amb capital privat i amb els ingressos per publicitat, i d'altra banda, la publicació rep la subvenció dels Ajuntaments de Barcelona, Arenys de Mar, Berga, Igualada, Molins de Rei, Sant Feliu de Guíxols, Vic i de la Diputació Provincial de Girona.

La distribució de la revista va dirigida als delegats de la Societat d'Atracció de Forasters, més de 170, repartits per tot el món, els quals es converteixen alhora en transmissors del seu contingut a la seva zona. Aquest sistema de distribució queda justificat pel fet que els principals objectius de la revista no van encaminats a la seva comercialització com a producte sinó que estem davant d'una eina de les relacions públiques. Una publicació creada per construir, modificar o projectar una imatge determinada de la ciutat de Barcelona, així com d'altres destins propers a la ciutat. La revista forma part de la política de comunicació del Sindicat d'Iniciativa (Societat d'Atracció de Forasters) creada per potenciar la bona imatge de Barcelona arreu del món. La difusió de la publicació i convertir-la en un punt de referència depèn de la xarxa de delegats, de la seva credibilitat i del seu prestigi.

Característiques generals de la publicació *Barcelona Atracción*

La periodicitat de la publicació és mensual. Les mides són de 27cm per 21,5 cm, consta de 44 pàgines, 32 + 12 de publicitat, ja que aquesta no està compaginada de forma alterna amb els continguts de la revista. La publicitat està impresa en plecs de paper a part, els quals inicien i tanquen la publicació, ocupant el plec exterior en l'enquadernació de la publicació. També trobem publicitat a la primera pàgina de la publicació, la contraportada i a la part inferior de la coberta. Això suposa, en la majoria dels números, aproximadament un 28% de publicitat en relació als continguts. Els articles de la revista estan impresos sobre un paper de més gramatge i satinat, mentre que els que serveixen de suport a la publicitat estan impresos sobre un paper

416 Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). *Barcelona Atracción*, núm 35, pp. 43-46.

de menor gramatge. La tripa de la publicació està impresa a una tinta, mentre que coberta i contracoberta inclouen un color que varia segons el número de la publicació.

El fet que la publicitat i els articles de contingut es presentin de forma separada permet més llibertat durant el procés de producció fent que la gestió i composició de l'una afecti el mínim possible l'altra, tot reduint aquesta relació a una qüestió purament econòmica, de finançament. Amb les possibilitats tècniques actuals, això ens pot semblar poc important ja que els sistemes de compaginació i disseny gràfic són molt més flexibles gràcies als recursos que ens ofereix la informàtica. En el context temporal de la publicació *Barcelona Atracción*, molt abans de la implantació de la informàtica a les redaccions i a la indústria editorial, els processos de producció eren més rígids i més costosos.

El disseny de la coberta es modifica cada any. L'estil, la tipografia i la compaginació estan subjectes a canvis al llarg dels anys analitzats. A la majoria de cobertes hi trobem la capçalera, una imatge fotogràfica i un faldó dedicat a la publicitat, algunes d'elles inclouen també dues caixes de text (any 1932). Pel que fa a la coberta, els canvis són poc espectaculars potser en un intent de mantenir elements identificadors de la imatge gràfica de l'associació.

Els recursos gràfics: tipografia, fotografia i dibuix.

Tant la publicitat com els continguts prenen forma amb la combinació de diversos recursos gràfics. L'interès d'aquest apartat es centra en els elements gràfics i tipogràfics utilitzats en la construcció dels missatges publicitaris (cartells i anuncis) i dels missatges periodístics (articles).

La tipografia

En el nucli central de l'aparició d'una nova tipografia trobem les obres produïdes per professors i estudiants de l'escola Bauhaus[417], malgrat que en un principi la tipografia no formava part del programa oficial de la Bauhaus com a matèria independent.

Si "la diferència fonamental entre tipografia tradicional centrada i la moderna és que una és passiva i l'altra activa; i l'asimetria i el contrast proporcionen la base de la tipografia moderna"[418], aleshores podem dir que l'ús dels elements tipogràfics a *Barcelona Atracción* es fa de forma tradicional tret en comptades

417 Aquesta escola, radicalment vanguardista, on s'estudiava arquitectura i arts aplicades de forma interdisciplinar, va ser creada el 1919 i va desapareixer el 1933 després de lluitar per obtenir finançament i de patir atacs sistemàtics per la seva ideologia socialista.
418 Spencer, H. (1990) p. 60.

ocasions on podem intuir, i només intuir, influències de les innovacions de l'època com ara l'ús de tipus sanserif o de tipus construïts geomètricament. El 1925, Josef Albers, professor de la Bauhaus, va realitzar un alfabet amb la combinació geomètrica de quadrats, triangles o mig cercles.

A partir de 1925 Herbert Bayer en la Bauhaus, y Jan Tschichold en la Escuela de Munich, recomendaron enérgicamente el uso de los tipos sanserif y ambos diseñaron alfabetos sanserif construidos geométricamente. Los tipos sanserif reflejaban la noción de "belleza útil" que se había convertido en el pivote de los experimentos de la Bauhaus, y también permitían unos contrastes tipogràficos más sutiles de grosor visual[419].

La força innovadora de l'escola europea de la Bauhaus va conquerir el món i a partir de llavors, la pintura i l'escultura, la fotografia, l'artesania, el disseny gràfic i industrial, l'arquitectura i la publicitat van adoptar els principis d'una nova expressió. Les figures de Walter Gropius, Mies van der Rohe, Breuer, Kandinsky, Klee, Moholy-Nagy, i molts altres, van aportar un sentit de síntesi, ordre i precisió que aviat s'estendria a l'univers de les marques i de la tipografia (Costa, 1989)[420].

La tipografia ha evolucionat en mans de la interdisciplinarietat i a cavall entre la matemàtica i l'art. El Lissitzky va descriure els seus dissenys experimentals com "l'estació d'intercanvi entre pintura i arquitectura"[421]. Lissitzky va estudiar a l'escola d'Enginyeria i Arquitectura de Darmstadt i va impartir classes, entre d'altres llocs, a l'escola d'art de Vitebsk, dirigida per Marc Chagall. Lissitzky va treballar en dissenys experimentals, al llarg dels anys 20, i va dur a terme cartells i portades de llibres on va desenvolupar les seves innovadores idees tipogràfiques i la seva aplicació en el disseny gràfic.

Si bé durant la dècada immediatament anterior a la publicació dels números de la revista que s'analitzen en aquest capítol hi ha nombroses i rellevants innovacions en el terreny del disseny gràfic i de la tipografia, les característiques que, segons els autors de la Bauhaus, podrien apropar modernitat a la publicació les trobem només molt puntualment, en pocs números. D'una banda, la tipografia de la capçalera dels números corresponents a 1935 exploten els tipus sanserif i de gruix visual, i d'altra banda, la tipografia de la capçalera de les cobertes de 1934 es compon a partir de la combinació de formes geomètriques, sense cap presència de traç fi i, a més, recorre a l'ús de la línia diagonal i de blancs generosos, característiques més pròpies d'obres avantguardistes. No obstant això, aquestes són algunes característiques que es troben diluïdes en un disseny generalment simètric i

419 Op. Cit. p. 67.
420 Costa, J. (1989)
421 Spencer, H (1990): idem . p. 69.

poc flexible que es mou entre el doble columnat dels articles, el centrat de títols i il·lustracions i textos compostos amb tipografies amb pal. En definitiva, en la majoria dels casos es fa una utilització dels recursos gràfics de forma conservadora. A més, no sempre els recursos tipogràfics de *Barcelona Atracción* han contribuït a fer-los més legibles i a l'amenitat de l'estil. Per exemple, la tipografia utilitzada en les capçaleres de 1933 s'allunya del principi de legibilitat, tant per ella mateixa com per la seva interacció amb la fotografia que li serveix de fons.

"En tipografia, la legibilidad y la amenidad de estilo son términos con significados distintos. La legibilidad se usa generalmente para designar la calidad de la diferenciación entre los caracteres, es decir, la claridad de las letras individuales. La amenidad de estilo es la calidad de lectura proporcionada por una obra tipográfica, en la que lo apretado del texto, el interlineado y otros factores tienen una influencia decisiva en la función del tipo"[422].

En l'actualitat, el concepte de legibilitat està canviant. Rob Carter, al seu llibre *Tipografia experimental*, diu que "els models tipogràfics s'han mantingut vàlids durant segles perquè estan pensats per facilitar la lectura. Però la legibilitat ha passat a ser un concepte relatiu. Els ràpids canvis a la televisió i als mitjans de comunicació, així com les noves tendències en la comunicació impresa, han augmentat en els últims anys el nivell d'alfabetització tipogràfica entre el públic en general. El que abans no es podia llegir, avui ja es pot. El públic és visualment més sofisticat i entén millor la tipografia"[423]. Aquest autor recomana partir de les "normes" de la tipografia tradicional i exposa després un mètode sistemàtic per trencar aquestes normes. Carter recull en el seu llibre els experiments tipogràfics d'Erik Brandt amb els quals vol demostrar que la senzillesa aconsegueix la màxima claredat i la màxima entorpia. Ricart Huerta[424], diu que "actualment, els lectors-fullejadors són capaços (per motius educacionals i d'excés d'informació gràfica) de comprendre molts més codis gràfics que no abans, fa tan sols trenta anys".

Per explorar els recursos tipogràfics, Carter proposa observar de forma sistemàtica els factors tipogràfics (caixa, cos, estil, inclinació, gruix, amplada), els factors formals (degradat, distorsió o perfil), els factors espacials (simetria, direcció o fons) i els factors de suport tipogràfic (símbols o imatges). Els quals li proporcionen més de vint-i-cinc variables a tenir en compte com a punt de partida en l'anàlisi i l'experimentació tipogràfica.

422 Blackwell, L. (1998). p. 185.
423 Carter, R. (1995). p 7.
424 Huerta, R. (1994). p 325.

Les il·lustracions: la fotografia i el dibuix.

La fotografia esdevé, segons Moholy-Nagy, un mitjà per retratar el misteriós dinamisme de la vida moderna. Els fotògrafs més destacats dels anys 20 van posar de manifest que la càmara percebia la realitat d'una manera diferent de l'ull humà. En un intent de fugir de les formes tradicionals d'expressió, fotògrafs com Rodchenko o Renger-Patzsch van adoptar perspectives inesperades, fotografiaven els objectes des d'angles oblics, es situaven per sobre de l'objecte o realitzaven primers plans de formes naturals amb la intenció de trobar analogies entre aquestes i els objectes produïts industrialment. La visió que oferia la càmara dels objectes industrials va fascinar els fotògrafs i va influir molt la imatge publicitària americana. Una part important de la fotografia dels anys 20 manté la seva funció purament documental. Amb el desenvolupament de les tècniques fotogràfiques, la fotografia documental perd neutralitat, aquesta tendència es veurà accelerada pels esdeveniments històrics de la dècada següent.

La fotografia documental és la tendència dominant de la fotografia dels anys trenta. No obstant, fotògrafs com John Heartfield i Hans Bellmer treballen amb un enfocament artístic absolutament allunyat dels documentalistes. La Gran Depressió i la Guerra Civil espanyola van proporcionar material abundant pels reportatges (Lucie-Smith, 2000)[425]. Els equips petits i lleugers apareixen en el mercat, el 1925 la Leica i el 1930 la Rolleiflex bifocal. L'extensió del seu ús va estimular l'acceptació d'un tipus de fotografia diferent que, moltes vegades, basava la seva autenticitat en la cruesa de la imatge. La fotografia documental feta als anys trenta per Cartier-Bresson és d'una tendència diferent, el seu recorregut fotogràfic per la vida de la classe treballadora i de la petita burgesia francesa proporciona una visió més suau de la societat que l'envoltava.

El desenvolupament dels mitjans de comunicació de masses va proporcionar més suports per a la difusió de la fotografia. Una nova generació de revistes il·lustrades es van convertir el context principal de la imatge fotogràfica. La revista *Life* es començà a publicar el 1936 i el 1939 ja tenia tres milions de lectors. *Life* va convertir la fotografia en informació, un instrument per informar, entretenir i comunicar directament; la imatge fotogràfica com a llenguatge alternatiu, no supeditat al text, capaç per sí mateixa de suplir l'estil i les formes literàries tradicionals de persuasió (Timoteo Álvarez, 1986).

Les tendències actuals de disseny gràfic de les revistes apunten cap a un predomini de les il·lustracions sobre el text, les publicacions periòdiques

425 Lucie-Smith, E. (2000): pp. 145-147

busquen adequar-se a uns lectors amb una educació àudiovisual cada cop més desenvolupada.

El dibuix és, en canvi, més sintètic i més conceptual que la representació realista de la fotografia. Gran part de la publicitat inserida a la revista *Barcelona Atracción* utilitza el dibuix per il·lustrar els textos publicitaris. No obstant, segons el publicista americà David Ogilvy, la fotografia representa millor la realitat mentre que el dibuix és menys creïble (Blanchard, 2000)[426]. No obstant, la capacitat de síntesi del dibuix portada a l'extrem ha proporcionat elements identificadors de la imatge de marca d'elevat valor econòmic. L'itinerari seguit en l'evolució de la imatge de la majoria de marques condueix generalment a l'augment de la simplicitat (Costa, 1987). La utilització del dibuix a la publicació no es limita només a la il·lustració d'anuncis, també trobem articles acompanyats de dibuixos. La secció *Glosario de Barcelona* obre i tanca l'article amb dibuixos de Grau Sala. Per exemple, aquest és el cas dels articles de Carles Soldevila[427] dedicat als teatres o el de Rafel Moragas[428] dedicat als restaurants de la ciutat.

Els recursos gràfics a *Barcelona Atracción*

El logotip actua com a element gràfic identificador de la marca. Els destins turístics en la construcció de la seva imatge i de la seva imatge de "marca" han creat també logotips identificadors de destins. En l'àmbit dels mitjans de comunicació impresos, l'element més característic de la imatge és la capçalera, a la qual associem una sèrie d'atributs que ens evoca la publicació, en definitiva, la seva imatge.

La coberta de *Barcelona Atracción* la componen, la capçalera, una fotografia i un anunci publicitari. La coberta i la contracoberta estan impreses en negre i un color. El faldó inferior de la coberta està reservat a la publicitat en totes les publicacions de tots els anys analitzats. En la majoria de números, es tracta de publicitat de productes de la indústria farmacèutica, però també n'hi trobem del sector de la restauració. El disseny de la coberta es modifica anualment, modificacions que podem observar en el quadre següent.

En definitiva, després d'observar les característiques de la publicació, es pot afirmar que els canvis formals als quals ha estat subjecta han estat poc espectaculars o més aviat discrets. En la majoria dels casos, els recursos gràfics han estat combinats sota criteris conservadors i s'han fet poques

426 Blanchard, G. (2000): pp. 264-300.
427 Soldevila, C. (1935): pp. 67-72.
428 Moragas, R. (1935): pp. 99-105.

concessions a la creativitat. Aquests adjectius aplicats al disseny, són també atributs associats a la imatge comunicats per la revista, probablement perquè s'adiuen amb el perfil dels promotors del projecte i el perfil del públic objectiu al qual va dirigida aquesta publicació.

Els articles. Aspectes formals del missatge periodístic.

El text es presenta a dues columnes de forma constant en tots els números dels anys analitzats. Només en casos comptats el text es presenta a una sola columna o distribuït en alineacions poc convencionals, justificat en diagonal, per exemple. Generalment, els títols es situen centrats a la pàgina, ocupant les dues columnes. Mentre que pels títols es fa servir una lletra sense pal, pels articles es manté constant l'ús de tipus amb pal, dels quals, encara actualment, es diu que faciliten la lectura. S'utilitzen també com a recurs estètic lletres orlades a l'inici d'alguns articles.

Les il·lustracions, fotografies, dibuixos i mapes, generalment impresos en blanc i negre o en tons sèpia, s'intercalen en el text acompanyats d'un peu de foto de cos petit en caixa baixa i lletra de pal. La disposició dels blancs és convencional, simètrica i es sol limitar als marges de pàgina, una mica més amplis quan envolten una fotografia.

Filets o altres recursos gràfics organitzadors de la informació, tant utilitzats avui en dia, són pràcticament inexistents en els textos de la revista i només fan aparició de forma regular a la coberta de la publicació.

Aspectes formals del missatge publicitari. Anuncis i cartells.

L'estudi *Eye Tracking* sobre el recorregut visual que els lectors fan per una pàgina o un anunci ens diu que un terç de la totalitat dels anuncis impresos en una publicació no són percebuts pel lector; la fixació de la vista en un anunci de premsa depèn de la mida, el nombre de productes, les imatges i logotips i el lloc on està situat, i els anuncis de format vertical atrauen més que els anuncis de format horitzontal situats en el terç inferior de la pàgina[429].

La contracoberta està sempre dedicada a la publicitat. Un sol anunciant ocupa tota la pàgina. Es tracta del format d'anunci més gran que trobem a la publicació. Aquest format es repeteix només en una o dues planes de la tripa, mentre que la resta d'anuncis són de mida més petita (de dos a deu anuncis per pàgina, aproximadament).

429 Mètode d'investigació i anàlisi del recorregut visual (Eye tracking) publicat a les pines dedicades a investigació de la revista ANUNCIOS, núm 401, octubre de 1989.

Els anuncis de format gran permeten la utilització d'il·lustracions més grans i complexes que els anuncis de més petits, així com també la possibilitat d'utilitzar els recursos tipogràfics amb més flexibilitat i amb combinacions més lliures de tipus, cos i disposició de les lletres. En aquests anuncis, des del punt de vista de les il·lustracions que acompanyen el text, els dibuixos predominen davant de la fotografia. La major part dels anuncis de la contracoberta utilitzen tipus amb pal de diverses mides.

A més dels anuncis a una pàgina, ½ pàgina (verticals, 23x8cm i horitzontals, 11x17cm) i ¼ de pàgina (11,5x8cm, 5x17cm), trobem gran varietat de formats més petits (8x6'3cm; 9'5x4cm; 2'5x8cm; 2'5x17cm; 6'5x8cm; 6'5x4cm). Aquests darrers, solen estar compostos únicament per text, acompanyat en comptades ocasions d'il·lustracions. L'absència de fotografies o il·lustracions en els anuncis ens priva de la contemplació del producte, ja que no sempre el trobem representat. Malgrat tot, alguns anuncis (de mitja, un quart de pàgina i alguns més petits) mostren el producte (una ampolla de Zumorange, l'Hotel Bonanova, Auto-cars Gran Turismo)[430]. Els anuncis són en molts números els mateixos. Es van incorporant anunciants nous, però la majoria d'ells incorporen els seus anuncis amb elevada freqüència, fins el punt que molts anuncis ocupen el mateix lloc al llarg dels anys corresponents al període analitzat. Aquest seria el cas de la Pensión La Mundial, l'Hotel Lloret o l'anunci de "lavabos, bañeras y cuartos de baño" de l'empresa de Jaime Sauret situada al carrer Pelayo de Barcelona. Pel que fa als anuncis de mida gran, la majoria d'empreses anunciants també fan aparició amb regularitat: el ferrocarrils de París a Orleans i del Midi, el servei d'autocars de la mateixa companyia, la Transmediterránea, el ferrocarril aeri de Sant Sebastià-Miramar o, més tard, els aparells de ràdio Emerson. Aquesta regularitat podem veure-la en els anuncis de la contracoberta de la publicació. La contracoberta té de tres a cinc anunciants per any. Un d'ells, Termas Orión, el trobem al llarg de tots els anys analitzats (1932-1936), d'altres apareixen al llarg de dos anys, com ara les màquines d'escriure Regminton (1932 i 1933), els cotxes DODGE (1933 i 1934) o les bàscules i caixes fortes ARISÓ (1935 i 1936), d'altres al llarg de tres anys, com un aliment elaborat d'extracte de cereals i lleguminoses, Caldocel (1934, 1935 i 1936). Per últim, la marca Ford de cotxes (1935), la Fira de Barcelona (1936), l'acadèmia d'idiomes Linguaphone o l'aigua de colònia CANAS (1933) ho fan només al llarg d'un any.

D'aquests anuncis també són pocs els que reprodueixen un logotip o un identificador gràfic de la marca o de l'empresa. Dels anuncis introduïts als números de *Barcelona Atracción* analitzats, els de la cadena hotelera Husa són

430 Plec de publicitat de *Barcelona Atracción*, núms 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254 i 255 (gener al setembre de 1932).

els primers que inclouen logotip i també ho fan empreses nord-americanes com la Paramount o Ford.

Els textos es solen presentar de forma lineal i mantenint l'horitzontalitat. En poques ocasions es trenca aquesta disposició dels elements tipogràfics que formen els textos publicitaris. Les formes corbes no són massa habituals en la publicació, característica aplicable també a la majoria dels anuncis. Hi ha però interessants excepcions. L'anunci dels cotxes FORD deixa enrera l'abús de les línies rectes i horitzontals, tant pel que fa a la il·lustració, les formes de la carrosseria del cotxe, com pel que fa al text, disposat de forma lleugerament corba. L'estil creatiu transmet suavitat i elegància a través d'un disseny gràfic que recorda més l'estil de cartells que l'estil pròpiament publicitari com l'entenem a l'actualitat. El color només és present en els anuncis publicats a la contracoberta de la revista que estan impresos a dues tintes així com la coberta.

Els cartells turístics publicats a *Barcelona Atracción* [431] són un testimoni dels principals destins turístics catalans de l'època. La majoria de cartells tenen com a elements destacables les il·lustracions de gran format i en color, i els textos en cossos molt grans. Aquestes característiques anaven sovint associades a costos de producció elevats. L'estil dels cartells ha anat lligat als moviments artístics i a les modes. Les cobertes dels fulletons publicitaris publicats a la revista exploten una estètica similar a la del cartell.

En els cartells publicats, la il·lustració ocupa la totalitat de la superfície i sobre aquesta o en una franja inferior o superior es situen les lletres. La majoria de dibuixos deixen de banda els detalls amb l'objectiu d'aconseguir la simplicitat i la síntesi de les formes dels objectes representats. Escapa d'aquesta descripció un cartell editat per la Societat d'Atracció de Forasters compost essencialment per tipografia i uns rectangles de color. La paraula més visible amb lletra negra, gruixuda i sense pal és BARCELONA, i sota llegim, en un cos més petit « 1.000.000 d'habitants ». En el cos del text, s'enumeren atributs de la ciutat que es veuen amb més deteniment a l'apartat dedicat als continguts.

431 Cal dir que els cartells que ens arriben publicats a *Barcelona Atracción* no ens proporcionen informació sobre el tamany i el color de la peça, ja que es tracta de reproduccions reduïdes i en blanc i negre. Per tant, podrem analitzar-ne més els continguts que els aspectes formals. La manca d'informació sobre l'ús del color ens fa impossible aportar dades sobre la notorietat, la legibilitat, el contrast, la complementarietat o l'ús de colors freds o càlids, dades que es poden tractar des del punt de vista de la psicologia del color, questió importantíssima i molt contemplada en l'àmbit de la publicitat.

Els continguts

Els continguts periodístics: les seccions de la revista i altres temes constants en els articles publicats

Hi ha una sèrie de continguts constants a la revista presentats sota títols de seccions que es repeteixen al llarg dels números publicats de 1932 a 1936. Hi ha temes que hi són presents reiteradament, però que no es presenten sota un títol identificador de secció. No totes les seccions apareixen a tots els números si bé mantenen una periodicitat, a vegades irregular i marcada pels esdeveniments que expliquen. Algunes seccions s'han anat incorporant o modificant al llarg dels anys.

Notas de turismo, Sociedad de Atracción de Forasteros proporciona informació sobre els esdeveniments i el moviment turístic de la ciutat. Es fa ressò del trànsit portuari, sobre tot dels vaixells de passatgers que arriben al port de Barcelona, de l'arribada de viatgers per altres vies de comunicació, i proporciona algunes dades del flux de turistes de la ciutat. Estimen que, al maig de 1932, calculant els turistes arribats en grups, han arribat a la ciutat de Barcelona 2.198 persones a més de les que viatgen de forma particular[432]. Els textos de *Notas de Turismo* es veu enriquit per fotografies que il·lustren els esdeveniments, com ara fotografies dels vaixells. El contingut de l'agenda d'aquesta secció és variat i va des de les curses de cavalls, fins a expedicions al Sàhara, elogis de Barcelona fets per personatges il·lustres, conferències o concerts.

Crónica de Barcelona fa un seguiment dia a dia dels actes importants de la ciutat: conferències, premis, inauguracions, visites de personatges destacats del món de les lletres i les arts o festes majors de barris de Barcelona. Al número d'octubre de 1934 podem llegir: "Dia 15. En el barrio de Gracia se inicían los festejos tradicionales de la Fiesta Mayor, con bailes y conciertos extraordinarios en las calles"[433]. El gener de 1933, llegim: "Dia 7. La universidad celebra solemnemente la recepción del ilustre filólogo Pompeu Fabra como catedrático de la lengua catalana en la Facultad de Filosofia y Letras"[434] i, el juny de 1936, "El eminente etnógrafo alemán Leo Frobenius visita nuestra Universidad"[435]. S'hi publiquen també altres esdeveniments com manifestacions, visites al president de la Generalitat, desfilades militars o partits

432 Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). *Barcelona Atracción*, Mayo, núm.251, pp. 148-151.
433 Op. Cit. (1934) Octobre núm 280, p. 304.
434 Op. Cit. (1933) Gener, núm 259, p. 23.
435 Op. Cit. (1936) Juny, núm 300, p. 169.

de tennis[436]. És a dir, aquesta secció ofereix una retrospectiva de l'agenda, la periodicitat de la secció és mensual però publica la informació de dos mesos enrera. Els temes recollits reflecteixen la vida social, política, acadèmica i artística de l'època ordenada cronològicament.

Sota el nom *Excursiones por Cataluña*, més tard *Catalunya turística,* es publica periòdicament un article sobre un destí de Catalunya (per exemple, Sitges al número 248; Ripoll, al 252; Poblet, al 255; El monestir de Santes Creus, al 249; Sant Joan de les Abadeses, al 251, o Tarragona, al 259). Sovint s'hi destaca la situació i el clima favorables, la història i els paisatges o monuments d'interès.

Los servicios municipales és la secció que obre els números de 1934 amb un article de quatre pàgines il·lustrat amb fotografies que fa un recorregut per espais municipals (parcs i jardins)[437], serveis municipals (guàrdia urbana, bombers), mercats[438], els museus d'art[439], museus de ciències naturals, laboratoris o els serveis demogràfics i estadístics. El 1935 aquests articles són substituïts per una secció anomenada *Glosario de Barcelona* que dedica el primer número de l'any a les Rambles de Barcelona[440], els següents s'ocupen dels voltants de Barcelona, dels teatres i els seus públics, dels restaurants, de barris i zones de la ciutat com l'Eixample o el Paral·lel, les platges, els cafès, la vida nocturna, el port i els cinemes. El 1936, la secció es converteix en *La vida cultural de Barcelona* i els articles giren al voltant de les lletres, les arts i les ciències. Els articles d'aquestes seccions són d'autor i estan escrits per col·laboradors, alguns d'ells molt habituals com Octavi Miret.

La Societat d'Atracción de Viatgers publica, a més de la revista *Barcelona Atracción*, monografies dedicades sovint a un destí turístic. *Nuestra biblioteca de turismo* en fa difusió mitjançant una fotografia de la coberta del llibre i una petita ressenya del contingut.

Elogios de Barcelona, és una secció que com a tal no apareix fins el 1934, abans hi trobem alguns apunts amb aquest títol a la secció *Notas de Turismo*, que publica elogis de la ciutat de Barcelona fets per personalitats que han visitat la ciutat o reprodueix paraules de personatges notables com ara les paraules d'elogi pronunciades pel mateix alcalde de la ciutat en un discurs.

La pintura, l'escultura, l'arquitectura, l'urbanisme, la zoologia, l'arqueologia o el comerç són temes constants en la publicació. Alguns articles sobre edificis,

436 Op. Cit.
437 Galtés, M. (1934): pp. 291-294.
438 Rué Dalmau, A. (1934): pp. 291-294.
439 Miret, O. (1934): pp. 227-231.
440 Maseras, A. (1935): pp. 3-6.

com ara el titulat *Las atarazanas de Barcelona* dedica catorze pàgines a explicar els edificis d'aquest recinte de forma minuciosa mostrant plànols dels edificis i nombroses fotografies[441]. Les *Exposiciones del mes* fa un recorregut regular als esdeveniments més importants relacionats amb les arts. Els monuments de la ciutat són també un dels focus d'atenció de la revista, són notícia les restauracions i inauguracions de monuments. En definitiva, el denominador temàtic comú de totes les peces periodístiques publicades és la ciutat de Barcelona, vista des de diversos punts de vista, però intentant donar sempre una imatge de ciutat amb una intensa vida política, econòmica i cultural.

L'interès de la revista pels personatges destacats com Pompeu Fabra, Goethe, Pau Casals, Casas, Rusiñol, contribueixen a difondre una imatge d'una Barcelona artística i intel·lectual.

L'estil de la redacció és molt sovint institucional. En alguns casos, ho fa obertament, com ara quan publica les notes sobre les Juntes Generals de la Societat. D'altres vegades, ho fa de manera més encoberta com els petits articles dedicats a les millores municipals que ens expliquen si s'ha arreglat un jardí o una plaça. En aquest sentit, la revista *Barcelona Atracción* es converteix en un mitjà de propaganda per aquestes institucions, alhora que és una eina de les relacions públiques per a la societat que l'edita i les mateixes institucions col·laboradores.

El llenguatge utilitzat i els continguts que exposen són característiques determinants en la segmentació dels públics. A més, no hem d'oblidar que, aleshores, el consum de productes turístics estava reservat només per alguns grups de consumidors amb cert poder adquisitiu i que la popularització del consum de productes turístics i culturals ha estat un fenomen posterior. Els continguts –molts d'ells escrits en to acadèmic, amb aportació de dades, històriques o geogràfiques- no semblen anar dirigits a lectors poc formats.

Entre publicitat i continguts de redacció, la relació en termes de compaginació i de procés de producció ja s'ha apuntat anteriorment, però s'estableixen també altres relacions com ara la publicació de continguts que són d'interès per als anunciants que aporten una part important del finançament. Així, els balnearis, clients habituals dels espais publicitaris, són tractats també en informacions periodístiques.

441 Miret, O. (1932): pp. 35-48.

Les il·lustracions

La gran majoria de fotografies acompanya el text amb una funció estètica, que ens fa més lleugera la lectura, i aporta significats que complementen la informació escrita. No és el cas de la secció *Vistas de Cataluña* que mostra una fotografia en solitari que pren significat per ella mateixa. Les fotografies de l'any 32 de *Vistas de Cataluña* són el resultat de la celebració d'un concurs de fotografia. L'any 33, els fotògrafs habituals de la publicació, com Sagarra, són els que hi publiquen les seves obres. L'aparició repetida d'aquesta secció dedicada a la fotografia en un mateix número ens fa pensar, que a més d'un tractament diferent en la presentació de les il·lustracions, és també un recurs de compaginació que permet omplir pàgines que d'altra manera quedarien blanques. La col·laboració puntual de fotògrafs no habituals proveeix d'imatges que surten dels cànons habituals de la publicació. La fotografia de Bucovich, per exemple, aporta nous punts de vista alhora de fotografiar vaixells. Aquestes fotografies van ser publicades de nou per il·lustrar un article sobre el port de Barcelona.

Totes les il·lustracions de les cobertes de l'any 1932 són de temples religiosos, catedrals i esglésies com ara la Catedral de Barcelona, la Sagrada Família o l'església Santa Maria del Mar[442]. El 1923, incorpora una novetat la temàtica a les il·lustracions, en les quals es representen espais oberts de la ciutat de Barcelona, inexistents a les cobertes de l'any 1932, places, fonts i carrers en els quals es mostra activitat humana, on hi podem veure persones i automòbils. Altres elements nous, en comparació amb l'any anterior on l'únic element reproduït és la pedra, són l'aigua i la vegetació. No obstant, ja en números d'anys anteriors als descrits en aquestes pàgines (1927 o 1931, per exemple) hi trobem fotografies amb aquestes característiques. El 1934, la temàtica de les fotografies es centra en la reproducció gràfica de monuments (a Prim, a Colón, a Aribau, a Galcerán Marquet, al Dr. Andreu, a Clavé, a Pitarra, a Maragall i a Verdaguer). Un any després, les imatges publicades fan referència a parcs, fonts, places, jardins i museus, mentre que, en els números de 1936, es reprodueixen escuts de la ciutat. El tamany i els motius representats en aquestes darreres fotografies fan que la imatge fotogràfica tingui un paper molt discret en el conjunt de la composició de la coberta.

442 (M.H.A./D. 03-06-1931/Gac. 04-06-1931. R-I-51-0421)
L'església de Santa Maria del Mar, construïda íntegrament al s. XIV, sintetitza els elements diferenciadors que va adoptar el gòtic català. A l'exterior predomina la massa sobre el buit, hi ha una manca d'arcbotants i un gran nombre de contraforts. L'interior és d'una gran puresa estructural i una gran sobrietat decorativa.

Els anuncis

Actualment, s'ha produït una evolució dels llenguatges publicitaris i de les tecnologies utilitzades en l'elaboració d'originals i peces publicitàries, però també s'ha produït una presa de consciència que ha portat a un coneixement més exhaustiu dels aspectes claus per aconseguir l'efectivitat de la comunicació publicitària en un mercat cada cop més competitiu i saturat de missatges, en el qual cal triar i jerarquitzar la informació que es vol comunicar i cal comunicar-la d'una forma clara i efectiva.

El nivell i tipus de consum és un indicador més alhora de descriure i comprendre les societats industrials i post-industrials. Els tipus de productes que s'ofereixen i es consumeixen en un moment determinat ens acosta a la vida quotidiana i als costums de determinats grups de població. En l'actualitat, l'elevada inversió publicitària ens dóna idea del nivell d'activitat econòmica d'algunes indústries com ara les telecomunicacions, l'automòbil o l'alimentació que es situen en els primers llocs del rànquing d'anunciants any rera any. El 2002, la inversió publicitària del sector de les telecomunicacions en televisió, diaris, revistes, suplements, ràdio, cinema, publicitat exterior i internet va ser de 256,8 milions d'euros, mentre que, el mateix any, la inversió publicitària de viatges, turisme i oci es valorava en 116,7 milions d'euros[443]. Entre els anunciants més destacats destaquen Marsans, Halcón, Iberia, Viajes el Corte Inglés, Sol Melià i RENFE, entre d'altres.

Els anunciants que introdueixen els seus anuncis a *Barcelona Atracción* són empreses de dimensions i característiques molt diverses. Generalment, són productes i serveis que es poden adquirir a la ciutat de Barcelona (perruqueries, sombrereries o sastreries) i també a d'altres poblacions (restaurants, hotels, pensions). Per bé que molts dels anunciants són locals, també hi ha empreses internacionals com ara la Ford, la Paramount o la Metro Goldvin Mayer.

Els missatges publicitaris que inclou la revista ens poden oferir informació sobre el *target* o públic objectiu, l'univers del *target*, si ens el mostra l'anunci; el producte, les característiques que explica o que podem veure en el missatge publicitari; el benefici bàsic que comunica, la diferenciació positiva del producte; el benefici secundari, altres diferenciacions positives del producte; la justificació del benefici; l'eix psicològic[444], resultat psicològic que vol obtenir l'anunci en l'esperit del consumidor, estimular una motivació o treure importància a un fre;

443 Segons dades elaborades per l'informe INFOADEX publicades a IPMARK, núm. 603, 1-15 de juny de 2003.

444 Joanis, H.: idem.

el concepte, concreció de la satisfacció en l'anunci, imatges visuals o verbals reflecteixen la satisfacció que n'obtindrà el consumidor; l'estratègia creativa, de relació o marca, de contingut o producte, i l'enfocament creatiu que determinarà el to, l'atmosfera, l'estil de l'anunci reflectit en gran mesura en els elements gràfics i tipogràfics. No tots els missatges publicitaris mostren tots els elements enumerats anteriorment. Alguns només fan referència al tipus de producte "paraguas y sombrillas", sense donar-ne cap característica, juntament amb el nom de la fàbrica "Magín Rimbau" i l'adreça. D'altres, com ara els anuncis dels balnearis publiquen textos molt llargs i saturats d'informació, d'on podem extreure els beneficis del producte.

En l'actualitat, els planificadors de mitjans tenen en el mercat de la premsa no diària la possibilitat d'arribar a públics molt segmentats pel grau d'especialització temàtica d'aquest mitjà. Alguns cops, i als anuncis de *Barcelona Atracción* molt sovint, l'anunci no mostra ni el *target* ni el seu univers, però el podem imaginar a través de les característiques del producte. Alguns anuncis estan dedicats als esports d'hivern i als allotjaments de les estacions d'esquí i a llocs on poder fer estades i jugar a golf. L'esquí i el golf són dos esports, que si es pot dir que s'han popularitzat, ho haurien fet darrerament. A partir del producte podem discernir els públics i comprendre una mica més a qui anaven dirigits. No obstant, els anuncis centrats en el producte són els més abundants. L'absència de fotografies, en la majoria d'ells, fa que pocs mostrin el *target* al qual van dirigits o el seu univers, i generalment, els anuncis il·lustrats o acompanyats de fotografies el que mostren és el producte. En alguns casos, però, trobem una representació o una explicació del públic al qual es dirigeix. Un anunci publicat l'agost de 1932 descriu així el seu públic: "Es el rendez-vous obligado de la alta sociedad. Cala de San Vicente, playa hechicera, frondosos pinares, (...) Cala de San Vicente es síntoma inequívoco de la más alta previsión física, moral y financiera". L'anunci de la cadena d'hotels HUSA inclou en un dels seus anuncis un dibuix d'una parella amb indumentària elegant asseguda en el seu descapotable carregat de maletes amb un muny d'adhesius. Un altre anunci que reprodueix el seu públic objectiu és el de Mallafina per vendre mitges, suèters, mitjons, guants i bolsos. Mostra un dibuix d'una jove de la qual destaquen les estètiques línies de les cames.

Els anuncis en altres llengües, a més del castellà i el català, també hi són presents. Alguns estan clarament dirigits a turistes i visitants estrangers. La Deusche Pensión Maria ofereix el seu producte en alemany, la sala de ball Stambul publica el seu programa en francès, anglès i alemany. *Barcelona Atracción* reprodueix "uno de los folletos que se publican para divulgar en el

extranjero las bellezas de nuestro país"[445]. En aquest fulletó publicat en anglès podem llegir: "Sitges for Sunshine. A charming resort on the Mediterranean coast of Spain". Un anunci en castellà de la sombrereria J. Masó Oriol "recomienda a los turistas y a todos en general compren sus sombreros gorras y boinas", "descuentos a los señores turistas". El benefici bàsic recau sobre la marca i sobre el preu: "sombreros de las más acreditadas marcas del país y extranjero, a precios de almacenista". La "Guía del turista" és una pàgina de petits anuncis d'establiments com perfumeries, antiguitats, camiseries, corbateries, llibreries, encapçalats amb el títol "Guía del turista" en sis idiomes (castellà, francès, anglès, alemany, portuguès i italià).

El cinema i la premsa eren en aquell moment els mitjans de comunicació de masses per excel·lència, però també la ràdio comença a créixer amb força. De tots tres mitjans en trobem una mostra a la publicitat de la revista. El 1932, "La nau" es presenta com "un diari català del vespre" que "iniciarà aviat la seva reforma amb un notable millorament i augment de col·laboració política i informativa". El mateix any, es fan públiques mitjançant la publicitat de la revista, les estrenes de tres pel·lícules: " El camino de la vida", "Ben-hur" i "El teniente seductor", les dues últimes de la Metro i la Paramount, respectivament. El benefici bàsic proposat als anuncis el podem veure reflectit en el text: "La mayor y más emocionante película que se proyectará esta temporada"; i "La película que perdurará a través de los tiempos, i "La película que le hará sentirse enteramente feliz". Pel que fa a la ràdio, les vendes d'aparells receptors van ser un lucratiu negoci en els primers anys de desenvolupament del mitjà. A principis de la dècada anterior als Estats Units, alguns fabricants d'aparells van finançar algunes estacions d'emissió per assegurar-se l'oferta de continguts de forma regular i poder potenciar així les vendes.

El 1935, Emerson Radio presenta un aparell receptor que costa 575 pessetes que "cubre todos los objetivos pues sirve para todas las ondas y todas las corrientes de 15 a 2000 metros, es decir extra-corta, corta o normal y larga". L'anunci, a una plana inclou un text de deu línies sobre l'empresa i el producte: "El mundo entero reconoce que "Emerson Radio" fue el creador de los aparatos Universales de alta calidad. Dos años de ventas y de empleo de este sistema, consagran el aparato Universal como sistema de la máxima solidez y musicalidad. Emerson Radio erigiéndose en guia de constructores se anticipa a todos, presentando el nuevo modelo DOBLEMENTE UNIVERSAL TODAS LAS ONDAS TODAS LAS CORRIENTES que llena todas las necesidades y satisface todas las aspiraciones. Esto es la meta. La casa que más progrese podrá llegar aquí, pero nadie podrá superar este modelo que lo resume todo".

445 Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). *Barcelona Atracción*, Enero, núm 283, pp. 14-15.

L'anunci ens dirigeix cap a un distribuidor de Barcelona situat a la Rambla Santa Mónica.

S'hi anuncien també productes i laboratoris fotogràfics, impremtes i enquadernació de llibres. La impremta Altés es defineix com "casa especializada en edición de semanarios, revistas de gran tiraje e ilustraciones". Els laboratoris fotogràfics de Luis Baltá anuncia "artículos fotográficos y cinematografía", proposant beneficis com la modernitat del laboratori i personal competent.

Diversos mitjans de transport són anunciants habituals de la revista: companyies de transport ferroviari, marítim i per carretera. Els mitjans de transport és un tema que ocupa la revista també en diverses seccions dels continguts periodístics. Les entrades de vaixells al port publicades a la secció *Notas de turismo*, un extens article sobre la construcció i el funcionament del "ferrocarril aéreo" de Miramar o algunes fotografies del port publicades a la secció *Vistas de Cataluña*, en són un exemple. Els funiculars i ferrocarrils "Aéreos" –el funicular de Montserrat a San Jerónimo i el "ferrocarril aéreo" de San Sebastián a Miramar, aquest últim objecte d'articles d'informació de la revista- volen donar imatge de modernitat tecnològica mentre que el consumidor troba com a benefici bàsic la contemplació d'una espectacular panoràmica. El Funicular Aéreo de Montserrat "asciende en 8 minutos con rampa de 200% (la mayor del Planeta) a la cumbre más elevada de la montaña, 1235 metros sobre el nivel del mar. Soberbio panorama de toda Cataluña que alcanza desde los altos Pirineos aragoneses y navarros hasta las islas Baleares. Complemento obligado de toda excursión bien organizada a Montserrat. Unido a la Abadía por un servicio regular de autobuses". Un anunci de 1935 del Ferrocarril Aéreo de San Sebastián-Miramar destaca com l'anterior la panoràmica i les seves capacitats tècniques: "Una de las maravillas del Ferrocarril Aéreo San Sebastián-Miramar: Su torre, la tercera en altura del mundo. El viaje en el Aéreo da la sensación de un vuelo sobre el puerto. Espléndido servicio de restaurant, bar y atracciones varias en las torres y en la estación Miramar. Excursión obligada del turista para admirar en pocos minutos el panorama más atractivo de la ciudad, del puerto y del Mediterráneo". La insistència sobre les característiques tècniques sembla anar dirigida a la reducció de frens relacionats amb la inseguretat. La motivació del client d'aquest servei és la panoràmica de la qual podrà gaudir. La Companyia Transmediterránea i els Ferrocarrils de París publiquen habitualment un anunci d'una pàgina amb els horaris i els trajectes.

Ford, amb un anunci molt gràfic, i DODGE, amb un anunci bàsicament tipogràfic, són les marques de cotxes anunciades a la revista. Altres serveis

oferts són els tallers mecànics, de planxisteria i les alarmes antirobatori per a cotxes.

Els hotels, termes i balnearis expliquen amb tot detall les composicions de les aigües i els serveis que ofereixen amb textos llargs i amb molta informació. No fan una "única proposta de venda", malgrat que indirectament proposen un benefici bàsic: "la salut"". La Puda de Bañolas publica aquest text: "Aguas sufídricas, sulfhidratadas sódicas, silicatadas y radioactivadas. Contienen: Ácido sulhídrico 55cc. Por litro. Sílice en forma de silicato sódico 0,15 gr. por litro. Y en estado coloidal 0,66 gr. por litro. Las más silicatadas de Francia, según Arnozan y Lamarque; no exceden en todas formas de 0,18 gr., teniendo las de "La Preste" solamente 0,15 gr. y las de Mont-Doré 0,16 gr; y esto no obstante, las excelencias de una y otra se atribuyen a su riqueza en sílice, diciendo el hidrólogo Jean Heitz con referencia a Mont-Doré; "Tal vez su base de sílice tiene mayor importancia si se advierte que esta substancia es uno de los elementos imprescindibles del cuerpo humano, más abundante en los tejidos que el hierro". Indicadísimas en grado extraordinario para la bronquitis crónica, tuberculosis tórpidas o fibrosas, faringitis, laringitis, asma y enfisema; herpes, litiasis renal, gota, prurito vulvar, avariosis, artritismo, etc. Está encuadrada en las inmediaciones de un lago de 8 kilómetros de perímetro, a 16 kilómetros de Gerona y 70 kms. de la frontera francesa; en medio de cultivos y bosques fértiles y frondosos."[446]

"Gran Balneario Prats de Caldas de Malavella. Medalla de oro Exposición Universal Barcelona 1888. Cocina especial para los sometidos a régimen. Servicio de cocina esmerado. Mesa redonda. Billar. Capilla. Servicios de preferencia. Galerías de Baño. Salas de ducha. Teléfono. Aguas similadas a las de Vichy francés y Carlbad, y completamente iguales a las del Vichy catalán, según análisis practicado por el Médico director D. José Gelabert (Memoria leida en la noche de su recepción en la Academia Médico-Farmacéutica de Barcelona)".

També, són nombrosos els anuncis de productes farmacèutics i remeis, comercialització d'aigües beneficioses per la salut, dirigits a un públic objectiu preocupat per aquesta. L'aigua de la Font del Bou de Caldes de Bohí està recomanada per "las afecciones del estómago, riñones e hígado" y es comercialitza a les farmàcies, drogueries i els magatzems d'aigües minerals.

446 Text publicat en un anunci de quart de pina horitzontal en diversos números de *Barcelona Atracción* de l'any 1933.

La xocolata (fàbrica de xocolata BUBI), el cafè, la pasta fresca, l'oli d'oliva són alguns dels productes alimentaris anunciats a *Barcelona Atracción*. D'aquesta indústria destaquen també anuncis dedicats a confiteries i bodegues.

Les institucions que ofereixen productes financers, de banca i borsa distingeixen clarament com a benefici bàsic la revisió "cuidadosa de las amortizaciones". Com a productes secundaris als "giros, cambios y bolsa" comercialitza "Depósitos de valores en custodia"i "cámara acorazada con compartimiento de alquiler de 22 pesetas anuales".

Altres productes i serveis oferts són un gimnàs, una agència de detectius, filatèlies, pianos, lavabos i banyeres i diversos establiments de complements de vestir.

Els cartells

La representació del producte, el *target*, l'univers del *target*, el benefici bàsic i l'estil creatiu no sempre és clara. La majoria dels cartells turístics que recull la publicació mostren només una imatge i el nom del destí. El cartell és i ha estat un suport publicitari i propagandístic molt utilitzat per la societat i la indústria. Els cartells i els fulletons turístics publicats a *Barcelona Atracción* són un testimoni d'alguns dels principals destins turístics catalans de l'època. A més dels cartells de Barcelona, Empúries o Sitges, les cobertes dels fulletons ens mostren llocs com S'Agaró, Camprodon, la Costa Brava i Tarragona. L'octubre de 1934, es publica a la secció de *Notas de Turismo y la Sociedad de Atracción de Forasteros*: "Nuestros queridos y beneméritos colegas de Sitges y el Ampurdán continúan trabajando activa e inteligentemente en la propaganda de esos dos interesantísimos centros turísticos de Catalunya. En su brillante actuación acaban de lanzar a la publicidad sendos carteles artísticos que han llamado la atención y que sin duda obtendrán el éxito que persiguen."[447]

El cartell d'Empúries mostra les ruïnes i una figura clàssica, el text diu: "La ciudad griega de la Costa Brava". El cartell de Sitges mostra una panoràmica on veiem l'església i la platja darrera de dues palmeres que es presenten en un primer pla. El litoral amb aquesta vegetació dóna sensació de clima temperat, atribut que destaca en diverses ocasions la publicació relacionat amb diversos destins turístics. Malgrat que veiem puntets que representen persones no podem identificar ni el *target* ni el seu univers en aquest cartell.

El desembre de 1934, a *Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*, es reprodueixen quatre cobertes de fulletons de Barcelona,

447 Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). *Barcelona Atracción*, Octubre, núm 280, pp. 295-296.

Tarragona, Sitjes i la Costa Brava, il·lustrades per fotografies. El text de la secció diu: "Además, recientemente han sido circulados con extraordinaria extensión cuatro magníficos folletos de propaganda turística. Uno de ellos ha sido editado por la Compañía de Ferrocarriles M.Z.A.; otro por nuestra Sociedad de Atracción de Forasteros y otros dos, por la Oficina de Turismo de Catalunya. En uno se señalan las imponderables bellezas de la inmortal Tarragona; en otro, el interés que Barcelona tiene para los turistas de todas las clases y en los otros se evocan los encantos insuperables de nuestra Costa Brava y de la hermosa villa de Sitges. Todos ellos han sido confeccionados con un gusto moderno muy depurado"[448].

Els cartells de la ciutat de Barcelona difonen esdeveniments culturals, econòmics o socials. La Fira de Barcelona, les Festes de la República, la Fira de les flors a la Rambla, exposicions de l'automòbil, exposicions de moda i, en el marc de les festes de primavera, concerts de música clàssica, exposicions fotogràfiques i partits de tenis, són els "productes" fets públics en aquests cartells.

El cartell editat per la Societat d'Atracció de Forasters, publicat el juny de 1932, té un text més llarg que la resta de cartells publicats a la revista i és un dels pocs publicats a la revista redactats en llengua catalana: "BARCELONA. 1.000.000 habitants. Immillorables comunicacions ferroviàries, aèries i per carretera, museus i biblioteques del més alt interès, monuments romànics, gòtics i del renaixement, hotels i restaurants de primer ordre, esplèndides excursions, espectacles escollits i grans manifestacions esportives"[449]. Cap altre cartell dels publicats ens esposa clarament amb llenguatge verbal els beneficis del producte. Només, en diversos cartells referents a esdeveniments de la ciutat, es posa èmfasi sobre la "internacionalitat" de l'esdeveniment. Els cartells destaquen la participació internacional a exposicions comercials o a partits de tenis que ens donen idea de magnitud.

La majoria de cartells no representen ni el *target*, ni el seu univers, només dos cartells premiats amb un primer premi i un segon premi en un concurs de cartells per promocionar La Rambla de les Flors, que diu: "Barcelonins: compreu les vostres flors a La Rambla"[450], ens mostren a la il·lustració l'un, un perfil i una cara de dues dones amb un ram de flors, l'altre una pintura d'una imatge de les rambles vistes des d'un angle superior a l'alçada dels arbres des d'on podem veure petites figures de gent. Aquests cartells varen participar al concurs de cartells convocat pel Patronat de la Rambla de les Flors. L'exposició

448 Op. Cit. (1934) Desenmbre, núm 282, pp. 372-373.
449 Op. Cit (1932) Juny, num. 252
450 Op. Cit (1933), Juny, núm 264 p. 210

dels cartells al local subterrani de la Plaça de Catalunya es va inaugurar el 25 de març de 1933. Els autors dels cartells guanyadors van ser Fulgencio Martínez, F. Fábregas, Bosch Roger, Miguel Ferré i Eusebio Mor. Formaven part del jurat representants del Patronat, de l'Arxiu Històric de la Ciutat, del Cercle Artístic, de Foment de les Arts Decoratives i de l'Associació de Cartellistes[451].

L'exposició internacional de l'automòbil o els grans matxs internacionals mostren imatges que evoquen el producte que s'està promocionant. En alguna ocasió, el producte es situa en el seu escenari. El cartell dedicat a l'Exposició de l'Art del Vestir, publicat al número de maig de 1935, mostra una luxosa passarel·la vista des de dalt amb una model centrada a la meitat superior de la imatge. Molts cartells del moment ens comuniquen la importància de la Fira de Barcelona i l'elevada activitat del recinte firal d'aquesta ciutat.
Referim finalment, el que hem considerat més important de les imatges gràfiques de l'etapa republicana. En l'annex V, del volum II, hem volgut recollir un nombre d'imatges suficients, que ens mostressin tant la temàtica com el valor documental de la imatge fotogràfica en la revista de promoció i informació turística. Tal i com hem explicat en la metodologia d'aquest treball, l'etapa republicana l'hem treballat més intensament que la resta.

Tot seguit oferim una síntesi dels continguts que podem visualitzar a l'annex V inclòs en el volum II:

Cobertes[452]
En aquest annex s'hi inclouen cinquanta-cinc portades de la revista *Barcelona Atracción* que corresponen a l'època de la República. Coincidint amb el canvi d'any la revista proposa una nova versió de la mateixa. En destaquem, com hem fet en l'estudi d'imatge de la revista, la corresponent a l'any 1934, per ser la més atractiva, per contemporània, des de la perspectiva de l'època.

Personalitats[453]
L'estudi inclou vint-i-una imatges de personalitats aparegudes a la revista *Barcelona Atracción* durant la República. Les personalitats destacades que apareixen a aquestes fotografies són: Ramon Casas, Johann Wolfgang Goethe, Apel·les Mestres, Jaume Aguadé, els actors Borràs i Barbosa, Josep Llimona, Emil Ludwing, Paul Valery, Jeroni Martorell, Joan Antoni Maragall, Joan B. Parés, Francesc Pujols, Enric Galwey, el pintor Mas i Fontdevila, Joaquim Mir, Eduard Toda, Dr. Pearson i Strawinsky. La il·lustració fotogràfica

451 Op. Cit. pp. 210-211.
452 Volum II, annex V, *p:* 1-10.
453 Volum II, annex V, *p:* 11-14.

escollida respon a la nostra intenció de posar de manifest la varietat temàtica d'aquest període, des de Paul Valery, a Jeroni Martorell, de Joaquím Mir al Dr. Pearson.

Cartells Turístics[454]

En aquest recull hi apareixen vint-i-dos imatges de cartells turístics apareguts a la revista *Barcelona Atracción* durant la República. Alguns dels cartells turístics que s'inclouen fan referència a Barcelona ciutat com per exemple el cartell de la sisena Fira de Barcelona, tres imatges referents a la setena Fira de Barcelona del 1934, de la vuitena Fira de Barcelona, del Saló de Creacions de Barcelona, i altres portades de fulletons de propaganda. Altres cartells turístics inclosos en aquest treball no fan referència a Barcelona, sinó que fan referència a Costa Brava-S'Agaró, M.Z.A. Xarxa Catalana de Costa Brava-Esprés, del Gran Balneari i Termes de Caldes de Boí, de Camprodon, quatre cartells de Sitges, d'Empúries, de la Costa Brava Catalana i de Tarragona.

La projecció de la imatge fotogràfica dels cartells està vinculada a la informació de forma nuclear, i en diverses ocasions, es deriven dels resultats de concursos, promocions i notícies que volen ser excepcionals.

Cartells Genèrics[455]

En aquest treball s'han inclòs quinze imatges referents a cartells genèrics publicats a la revista *Barcelona Atracción*. Aquestes imatges fan referència a temes diversos com a l'Exposició Històrica Fotogràfica de la Catalunya Actual al 1935, de l'Exposició Internacional de l'Automòbil del 1935, de l'Exposició de l'Art de Vestir el 1935, dels Grans Matxs Internacionals durant les Festes de Primavera del 1935, del Concert d'Hivern de l'Orquestra Pau Casals del 1935, dels centres culturals de Barcelona, de les Festes de la República, de la Fira de Flors a la Rambla del 1936 i del Dia del Llibre. A més, també hi ha les imatges dels tres primers premis del concurs de cartells del 1933 referent a Fira de Flors a la Rambla.

Ciutat contemporània[456]

L'estudi que ens ocupa inclou cinquanta-vuit fotografies aparegudes a la revista *Barcelona Atracción* durant la República, la gran majoria de les quals són de Barcelona ciutat. Aquestes imatges són del vaixell Montclare sortint del port, de la Torre Jaume I vista des de Miramar, de la ciutat des de Montjuïc, de les naus de l'edifici, de la via Laietana, del Parc de la Ciutadella, del Parc de Montjuïc, d'un solitari racó de l'antiga Barcelona, del Gran Teatre del Liceu i de la seva sala, del vaixell Empress d'Austràlia, de l'escenari amb un fris pintat per Lluís

454 Volum II, annex V, *p:* 15-18.
455 Volum II, annex V, *p:* 19-21.
456 Volum II, annex V, *p:* 22-31.

Masriera, de l'antic estudi Masriera i del seu interior, de la ciutat Barcelona des d'un avió, de la Casa Mir de Canet de Mar, del menjador i de l'edifici del nou hotel, un mapa de les platges més concorregudes de Barcelona, un plànol de la ciutat de Repòs, dels edificis on s'instal·larà l'Exposició de Turisme, de diversos aspectes de la ciutat antiga, de la part superior del pati, dos plànols de Barcelona a principi del segle XVIII, de la Via Augusta, d'una maqueta de les fonts i il·luminació de Montjuïc, de l'obra "Desconsol" al Parc de la Ciutadella, de la Plaça Catalunya, dels sortidors lluminosos de Montjuïc, cinc plànols que indiquen els passeigs arqueològics per Barcelona, del que va ser el Pavelló de l'Estat durant l'Exposició, del Poble Espanyol, d'un diorama de l'stand de la Costa Brava, del carrer Fortuny, de la sala de tertúlies del Cercle, de la casa Tortadés, de la Plaça de Sant Agustí, del carrer de la Boqueria, de les edificacions del carrer del Bisbe, del carrer Paradís, de la sala de vistes, dels vaixells Esperia i Geneisenau al port de Barcelona, de l'entrada al Restaurant La Cala, de la Sala Barcino, del nou Despatx Central de la Companyia de Ferrocarrils del Nord, del gabinet de la Mentora Alsina i del carrer del Call.
El ventall d'imatges barcelonines combina les vistes exteriors, les panoràmiques, la ciutat vella i la nova, els interiors que augmentaven el prestigi de la ciutat (com l'estudi de Masriera), complementat amb imatges documentals de les actuacions de la SAF.

Edificis Monumentals Civils[457]

L'estudi aporta vint-i-vuit fotografies que pertanyen a edificis monumentals civils aparegudes a la revista *Barcelona Atracción* durant l'època de la República. Aquestes imatges són de monuments civils tan diversos com l'edifici de la Mentora Alsina, l'Observatori Fabra, l'estació de Miramar, l'edifici del Maricel, l'interior de la nau major, el Maricel de Sitges, el Palau Nacional de Montjuïc, l'arc de Barà situat a la carretera de Tarragona, fortificacions del segle XVII, de la volta de Barcelona, de l'edifici de l'Acadèmia de Bones Lletres, de l'stand de la Societat d'Atracció de Forasters de Sitges, del Pavelló Albéniz, del Pavelló de la Rosaleda, del Palau de Pedralbes, del Palau Nacional de Montjuïc on s'instal·larà el Museu d'Art de Catalunya, de l'edifici del Parc de la Ciutadella, del Coliseum, del Kursaal, del Miria, del París, del Pathé Palace, del Victoria, del Palau March i de l'edifici de l'Acadèmia de Ciències i Arts.

Edificis Monumentals Religiosos[458]

El treball inclou quaranta imatges referents a edificis monumentals religiosos, les quals van ser publicades a la revista *Barcelona Atracción* durant la República. Les imatges són de la façana i del presbiteri de la catedral de Vic,

457 Volum II, annex V, *p:* 32-36.
458 Volum II, annex V, *p:* 37-43.

de l'edifici de les Santes Creus, del claustre i la portada del Monestir, de Santa Maria del Mar, de l'església de Sant Antoni de Tàrrega i del seu interior, de temples antics de Barcelona, dels claustres del Monestir de Poblet, dels claustres del Monestir de Ripoll, dels claustres del Monestir de Santes Creus, de la porta de Santa Eulàlia, de l'interior, dels claustres, dels contraforts, de l'absis i dels campanars de la Catedral, de la capella de Santa Àgueda, de la capella de Santa Llúcia, de l'església de Betlem, de la capella de Marc, de l'església de Sant Sadurní d'Osormort, de l'església de La Selva del Camp, del sepulcre de l'arquebisbe Terés, de la façana i de l'absis de la catedral de Tarragona, de la biblioteca de Poblet, i de l'interior, de la porta, de l'absis, de la nau del temple, de la portada lateral romànica, i de la vista general de l'església de Sant Martí Sarroca.

Un dels objectius del Govern de la Generalitat en l'etapa republicana, era donar a conèixer bona part del territori català a través de la revista. Per tant, veurem que la varietat de monuments religiosos queda ben compensat entre els urbans i els perifèrics. El gust pel detall monumental i no només per les perspectives generals, informaran també aquesta etapa.

La mirada a Catalunya[459]

L'estudi aporta quaranta-nou imatges d'arreu de Catalunya i de procedència diversa, ja que hi trobem paisatges, edificis i altres construccions, etc. Les fotografies aparegudes a la revista *Barcelona Atracción* durant l'època de la República són d'una vista parcial de Rupit, diverses imatges de Camprodon, de Cadaqués, de Sitges, del Besòs, de Tamarit, d'una granja d'Horta, de la riera del Congost, de les riberes del Ter, de l'església de Gausachs, de Sant Cugat, del Monestir de Sant Pere de Camprodon, de Cabrera, de Blanes, de S'Agaró, de Santa Cristina, d'Olesa de Montserrat, del salt de Santa Margarita, de Ribes de Freser, de l'arc romà del Pont de Martorell, de la Cova del Drac, de las Castellasses, de l'ermita de Santa Inès, del salt de la Fàbrica al Canigó, d'Ainet de Bessant, de Noarre, del bosc de Ribalera, d'un poble de la Vall Ferrera, del campanar de Sort, d'un antic carrer de Girona, del carrer Major de Tírvia, de típiques construccions del Pirineu, de l'ermita de Sant Jordi, de la Masia de Can Tona, de l'església de Vinyoles d'Orís i d'altres carrers i construccions característiques.

El paisatge cultural i el paisatge natural intervenen en la confecció de la imatge fotogràfica de Catalunya amb la intenció d'arribar a diferents públics: els interessats per el turisme industrial, els amants del Pirineu, molt assentat en l'imaginari del viatger des de principis de segle, els pobles amb encant considerats pintorescs, etc.

459 Volum II, annex V, *p:* 44-52.

Monuments a personalitats[460]

En aquest treball s'hi han afegit vint-i-nou imatges de monuments a personalitats, aparegudes a la revista que hem analitzat durant el període de la República. Algunes d'aquests monuments són el de Josep Llimona "el Treball" amb el que obtingué de la Medalla de la Ciutat, el de Marià Agulló al Parc de la Ciutadella, el de Milà i Fontanals també a la Ciutadella, el de Víctor Balaguer al Parc de la Ciutat, el dedicat a Clavé, el d'Emili Vilanova a la Ciutadella, el bust de Frederic Soler al Teatre Romea, el monument a Lleó Fontova, el monument a Casanova, l'estàtua de Berenguer el Vell al Saló de Fermí Galàn, la de Sant Jordi al Parc de Montjuïc, la de Berenguer el Gran, la del Treball al Parc de Montjuïc, el dedicat als Màrtirs de la Independència, el de Pau Gil, el del Canonge Rodó, el de Carles B. Aribau, els dedicats a Güell i Ferrer, a Josep Albert Barret, a Ramon Batlle, al Dr. Andreu, al Dr. Pearson, el bust de Güell i Ferrer a l'interior del Palau Güell, el monument a Güell i Ferrer durant les obres de restauració, el dedicat a Ramon Batlle situat a l'interior de la seva Escola Tèxtil i el monument a Clarà.

El reconeixement social als ciutadans que han contribuït notablement amb el seu esforç personal a construir la societat catalana, és un deure moral i exemplificatiu. Per això, la revista publicarà fotografies dels actes públics d'homenatge a aquestes personalitats. Els monuments, generalment, escultures que s'ubicaran en un lloc públic de la ciutat seran motiu i argument d'una revista turística perquè així, la contribució i la difusió de l'agraïment ciutadà s'amplificarà fins a les destinacions internacionals de la publicació.

Museus i exposicions[461]

Vint-i-sis imatges corresponents a museus i exposicions aparegudes a la revista *Barcelona Atracción* durant l'època de la República han estat incorporades a aquest treball. Les fotografies fan referència al temple en construcció, a l'exposició de plànols de parcel·les, a un dels salons de pintura, al desmuntatge de la secció de pintura gòtica del museu, al desmuntatge de les instal·lacions de prehistòria, al desmuntatge de les pintures romàniques del museu, a diverses sales del museu, a la sala Parés actualment, a la sala Parés el dia de la seva inauguració, a la sala d'exposicions, a una sala de la secció gòtica, a la sala Fortuny, a les sales Nonell i Picasso, a vàries sales d'art romànic, a vàries d'art gòtic, a la nova sala Esteva, a la nova sala Fortuny, a la nova sala Oasis i diverses fotografies dels interiors del Museu de Catalunya i del Museu Martorell.

460 Volum II, annex V, *p:* 53-57.

461 Volum II, annex V, *p:* 58-62.

Actes civils[462]

A la revista objecte de l'anàlisi, *Barcelona Atracción*, també hi apareixien imatges referents a actes civils celebrats a la ciutat, i vint-i-quatre d'aquestes fotografies han estat incorporades al treball. Les imatges incloses a l'estudi fan referència a la processó de Santa Maria del Mar pintada per Ramon Casas, a l'ofrena i homenatge de la colònia alemanya de Barcelona a Maragall, a l'acte d'inauguració del monument, a les autoritats durant l'acte inaugural, a l'acte inaugural de l'Exposició, a una escena de la representació de l'obra Ifigènia a Alcúdia, a Alexandre Kerenski fent una conferència a la sala Victòria, a l'alcalde rebent a les belleses europees a l'estació de França, al fèretre sortint de la casa mortuòria, a les autoritats i al Consistori dels Jocs Florals inaugurant el monument a Narcís Oller, a l'orquestra Pau Casals, als assembleistes visitant el Sr. Alcalde, als assembleistes visitant el Sr. President de la Generalitat, a l'entrega a Pau Casals de la Medalla de la Ciutat i del Títol de fill adoptiu de Barcelona, a la placa del carrer Aribau, a la presidència de l'acte inaugural del Museu, al temple de Poblet durant la reintegració de les restes del Príncep de Viana, vàries imatges referents a l'exhibició de maniquins, a la placa del carrer Ramon Batlle, al trasllat al temple de Poblet de les restes del Príncep de Viana, a l'acte d'inauguració del monument a Pi i Maragall, a l'elecció de Miss Catalunya al Palau Nacional i als assistents a la inauguració del Congrés visitant l'Exposició Bibliogràfica.

Objectes d'art[463]

En aquest treball s'han afegit quaranta-una imatges d'objectes d'art, les quals van ser publicades a la revista *Barcelona Atracción* durant la República. Les fotografies són de dues pintures de Sert, dels claustres de Sant Bernat de Bages reproduïts en un quadre de Ramon Casas, de l'anvers de la Medalla de la Ciutat modelada per Enric Casanovas, d'una escultura de marbre del segle XIV, d'una majestat bizantina, del revers de la Medalla de la Ciutat modelada per Enric Casanovas, d'una taula romànica, d'una de les obres de Picasso, de la porta principal del Museu, de quatre de les taules del retaule del Gremi de Plateros que es conserven al Museu d'Art de Catalunya de Barcelona, de dos dibuixos del Llibre de Passanties, de l'esperit de Barcelona, de la Gràcia de Barcelona, del Parc de Montjuïc, de l'estàtua que la ciutat de Barcelona va regalar a l'artista Sara Bernard, d'una de les taules procedents del retaule del Gremi de Curtidors, d'un mosaic a l'interior de l'església, de vuit taules del retaule, del retaule anomenat vulgarment de Santa Llúcia, d'una hègloga d'Eugeni Hermoso, d'una imatge de la Verge a l'altar major, de la casa Gralla situada al carrer de la Portaferrisa, de dues creus processionals, d'una pintura

462 Volum II, annex V, *p:* 63-66.

463 Volum II, annex V, *p:* 67-73.

del retaule, de la llitera de la Verge d'Agost de la Catedral de Girona, de Sant Damàs a la Catedral de Lleida, de la Pietat que es venera a l'església parroquial de Calaf i de l'altar de Valls.

Restes i objectes arqueològics[464]

L'annex també inclou les imatges de sis restes i objectes arqueològics, publicades a la revista *Barcelona Atracción* durant la República. Aquestes fotografies a les que ens referim són de sepulcres de nens posats en àmfores, de dues vistes generals de les excavacions, d'algunes peces descobertes i dipositades a l'Institut d'Estudis Catalans, del peu d'una torre amb bancs i de fragments arqueològics al costat de la Torre de l'Arquebisbe.

El prestigi social de l'arqueologia, i el prestigi del poble que treballa en descobrir i estudiar el seu passat, són també fonamentals a l'hora de publicar notícies de l'estat dels treballs, trasllats, edicions d'estudis sobre la matèria, etc.

Altres[465]

El treball també inclou tres imatges que no poden ser classificades en cap dels apartats anteriors, però que també foren publicades a les revista *Barcelona Atracción* durant la República i que mereixen ser analitzades. Aquestes tres imatges són bàsicament d'articles que parlen de l'aqüeducte romà, d'un informe d'un delegat de la societat i d'excursions fetes en avió.

Contracobertes[466]

L'estudi també ha considerat important analitzar les contraportades de la revista *Barcelona Atracción* durant la República i per això s'han afegit les imatges de dinou contraportades en aquest treball. Hem incorporat les dinou varietats de contraportada publicades durant l'etapa republicana. Bàsicament tracten de publicitat i fan referència a l'Aigua de Vilajuïga, a Sterilan, a màquines d'escriure Remington 12, dos referents al balneari de Vallfogona de Riucorp, dos referents al balneari Termes Orión, a l'exposició i venda d'automòbils Dodge, a la beguda Canas, a una Auto-alarma universal, a Emerson Ràdio, dos referents a aliments per a malalts Caldocel, dos a bàscules i arques Arisó, a automòbils de la marca Ford, a Linguaphone per idiomes i dos referents a la IX Fira de Barcelona.

Número de l'agost de 1936[467]

Aquest treball també inclou vint-i-vuit imatges corresponents al darrer número de la revista, la del mes d'agost de 1936. A aquest darrer número l'hem volgut

464 Volum II, annex V, pàgina 74.
465 Volum II, annexV, pàgina 75.
466 Volum II, annex V, *p:* 76-79.
467 Volum II, annex V, *p:* 80-84.

fotografiar per tractar-se del moment final de la publicació feta per la Societat d'Atracció de Forasters. Posa punt i final a un llarg projecte carregat d'iniciatives individuals, col·lectives, de moments d'eufòria, de contrarietat i finalment, i sense avisos previs, de desaparició.

12 Barcelona Atracción – D'Ací i D'Allà en el període de la República

Dues revistes ben diferents, en concepció, en continguts i per a públics diferents. Després de 1975, la recuperació i l'estudi de les revistes escrites en català i en certa manera avantguardistes, almenys en algunes de les seves etapes, ha estat fulgurant. D'Ací i D'Allà, Imatges, (de la que Sergi Dòria n'acaba de publicar un excel·lent treball), i d'altres. Aquí no pretenem fer una anàlisi exhaustiva d'una comparativa entre les dues revistes. Senzillament, ens proposem veure que aquestes dues publicacions tant dispars, en la llengua, en els continguts, en el tractament gràfic poden haver estat les dues publicacions més importants, l'una de consum intern i l'altre extern. Mentre D'Ací i D'Allà col·laborava en la construcció de la imatge de la Barcelona moderna d'abans de la guerra, i en ella hi confiava una societat sempre en cerca d'identitat i amb tantes contradiccions, *Barcelona Atracción*, emetia la imatge de Barcelona a molts estrangers, directament i indirecta, que veien i llegien la ciutat, influïts per aquesta revista.

Sense forçar exageradament les possibilitats de nexe entre una i altra revista, sí que volem fer notar que en alguns aspectes gairebé coincideixen.

D'Ací i D'Allà era una revista de consum intern, editada en català i feta per distribuir-se a Catalunya, sobretot. *Barcelona Atracción,* editada en castellà, anava destinada a un públic, a part dels mateixos delegats i membres de la *Sociedad de Atracción*, a d'altres Sindicats d'Iniciativa, -amb el sistema d'intercanvi- i a públics desconeguts per l'editor de la revista (Agents de Viatge, revistes especialitzades en viatges, etc.)
Alguns continguts sobre art, les exposicions programades a les diverses sales, etc. però, tal i com hem demostrat en aquest treball ocupaven una part important del contingut, i aquest es un primer punt d'encontre de les dues revistes.

Tresserras, considera que la transformació de la línia gràfica del magazine s'ha d'inscriure en el canvi d'orientació que les arts gràfiques tingueren a Catalunya després de l'Exposició Internacional del 1929, moment que ha servit diverses vegades per marcar cronològicament la fi de la preeminència noucentista o, com a mínim, l'inici definitiu de la seva davallada.

El Manifest Groc, l'entrada en escena del GATCPAC intervenen també en la posada en l'escena del nou grafisme de D'Ací i D'Allà, amb l'estil topogràfic provinent de Rússia i Alemanya, i en concret amb la intervenció del fotògraf Josep Sala i el pintor Will Faber, acabat d'arribar d'Alemanya, autor de gran part de les portades d'aquest període.
La revista, tal i com apunta Joan Manuel Tresserras, esdevenia una mena de film en què el seguit fotogràfic dels anuncis i el seguit de notícies de moda, literatura, novetats artístiques, decoració, arquitectura i cinema es completava amb un sentit d'exotisme.

"L'exotisme té també la porta oberta en aquells àlbums luxosos que constituïen la revista, una revista de gran to, una mena de summa dels refinaments de la vida moderna"[468]

Els successors de Sala, LLovet-Frisco, treballaren sobre el model inicial de juny de 1932. Un model perfectible que s'aniria reajustant a cada número, però que ja estava elaborat en les seves línies fonamentals a partir del numero 169, que inicia la darrera etapa de la revista. Enric Satué considera que en el mostrari espectacular i captivador de Josep Sala es nota la forta empremta de l'expressionisme alemany.

Considerant la imatge com a element crucial situat en el centre de les prioritats del magazine, la referència a les contribucions de LLovet-Frisco o de Sala ha d'anar acompanyada de les realitzades per Will Faber.
Entre les principals aportacions de Will Faber, Francesc Miralles subratlla els dissenys dels anuncis de Myrurgia o les portades D'Ací i D'Allà. Mitjançant aquestes activitats "Will Faber insulflaba un esperit renovador a objectes quotidians que fins aquell moment pot considerar-se inèdit.
La presència de Faber contribuí a la curiosa síntesi d'americanisme en el contingut i de germanisme en les formes, una de les opcions més genuïnes de D'Ací i D'Allà.

468 Tresserras, J., p. 149.

Tal i com hem comentat en el capítol precedent, *Barcelona Atracción* és una publicació molt més clàssica i immobilista a grans trets, si exceptuem les portades de l'any 1934, que probablement van voler emetre un imatge en consonància amb la primera gràfica barcelonina que però, ja al 1935 van tornar al seu estil més segur, probablement, encara que no ho justifiquen, perquè arribava a un públic més gran i donava confiança als agents turístics.

Pel que fa a les contribucions literàries de la revista Joan Torrent i Rafael Tasis citen junt amb Mario Bucovich i el director Carles Soldevila, aquests altres noms de qualitat:
Santiago Marco, Rossend Llates, Josep M. Guilera, Francesc Cambó, Joan Marin i Balmas, Pérez-Zamora, Lluís Ferrer-Vidal, Carles Riba, Màrius Rivière, Joaquim Folch i Torres, Carles Sindreu i Pons, Domènech Guansé, Guillem Díaz-Plaja, Josep Maria Rosal, Jaume Malagarida, M.A. Cassanyes, Josep Lluís Sert, Sebastià Gasch, Emili Carbonell, Josep Maria Capdevila, Carme Montoriol i Puig, A. Duran i Sanpere, Francesc Curet, Pere Coromines, Joan Sacs, Joan Cortés, Dr. Aguilar Feliu, Josep Maria de Segarra i Eugeni d'Ors.
Alguns d'aquests noms col·laboraren a *Barcelona Atracción*. Mario de Bucovich, fotògraf que treballà també per la *Sociedad de Atración de Forasteros*, treballà també com a fotògraf per la Societat d'Iniciativa turística de Paris i amb promoció turística de Nova York. A més de Bucovich, A. Duran Sanpere i Feliu Elias, Sert i Diaz-Plaja, també van col·laborar a *Barcelona Atracción*. Un cas interessant és el de Paul Valery. Carles Soldevila fa una presentació de l'escriptor al número 168 de desembre de 1931 plena d'entusiasme. Octavi Miret a Visitantes Notalbes, publicat a *Barcelona Atracción* el juliol de 1933, després que Valery llegís una lliço al Conferentia Club. El tractament de Soldevila i el de Miret son pràcticament exactes.
Escriu Soldevila al D'Ací i D'Allà, amb el títol "Davant una edició completa de les obres de Paul Valery":

> Una editorial francesa ha emprès solemne i luxosa de les obres completes de Paul Valery. Per als seus admiradors, escampats per tos els continents, però particularment espessos en aquest recó (sic) del Mediterrani, d'on ell és fill, l'anunci d'aquesta edició és una veritable festa. Fins ara, baldament la curiositat multipliqués la iniciativa dels cercadors de textos valerians, era força difícil de reunir-los tots, puix que havien estat distribuïts amb un elegant desordre dins llibres i fascicles dels formats més diversos. Aquesta anarquia és a punt de cessar; Paul Valery –al que en realitat hauríem d'anomenar Paul Valeri i així ens adonaríem instantàniament de la fraternitat que ens hi lliga- que fins avui ha pogut aparèixer als ulls distrets o mal disposats com un pensador sense densitat, massa endut pel caprici de les circumstàncies, en aquesta edició completa de les seves obres adquirirà una plasticitat que farà visible per a tothom la riquesa i la complexitat del seu pensament.
> Precisament si algú, en la literatura moderna, ha produït una obra que pugui suportar sense perill la prova de les impressions de luxe, aquest no és altre que Valery. L'aprensió que ell mateix ha manifestat, tot parlant de bibliofilía, (*c'est un jugement très precieux que de se voir*

magnifiquement imprimé) des d'ara no resultarà justificada. L'autor d' *Eupalinos* és un clàssic – un clàssic del nostre temps, no pas un clàssic ressagat, dels que liben amb insistència una mel ja assaborida. Aquest és el seu gran mèrit i la seva infinita gràcia: haver sabut recollir i dreçar en formes precises, sòlides i cristal·lines allò que per a la majoria dels seus contemporanis és encara una matèria fluent, una mena de lava que crema i que fumeja.
És per això que ocupa dins la literatura universal i especialment dins la literatura francesa una difícil i quasi sobrehumana actitud d'àrbitre, de *refree.* La dreta i l'esquerra s'hi giren per escoltar les seves sentències que obeeixen a la raó amb un desinterès increïble –més increïble que mai en la nostra època on les forces en lluita comminen tothom a prendre parit i consideren traïdors els qui no s'avenen a una tria grossera i apassionada. Valery, a còpia de talent i de serenitat, sembla haver conquistat el rar privilegi de pensar amb absoluta puresa, sens que ningú o quasi ningú –on no hi ha un energumen?- gosi insultar-lo.
Velery contempla el món sota l'angle de l'intel·lecte. I no es pas víctima dels seu exclusivisme. Ell mateix, amb la seva meravellosa agilitat, s'adona del perill i el denuncia. L'intel·lecte pot esdevenir un ídol –en el sentit que Bacon donava a aquesta paraula-; Valery ho sap..."*mais je m'en ai pas trouvé de meilleure*", ens diu. I bé: nosaltres tampoc.

Un altre autor compartit és Sagarra. L'article que segueix es de 1936, el 184, el número de primavera:

El paisatge pur, es pot dir que només s'aprecia en les documentals de cinema, en les fotografies artístiques, i es veu només que una mica de les impossibles finestretes d'aquestes grans vísceres metàl·liques que són els automòbils... Davant del sol artificial, de la seda artificial, dels robins artificials i de les dones artificials, el mil·lenari sentit de la naturalesa, es venja d'una manera irònica, d'una manera amabilíssima, presentant, per exemple, la modesta geometria d'un ou de gallina acabat de pondre... Al costat de l'home mecànic, fa la viu-viu l'home poètic, que es redueix a seguir la tradició i en el seu camí l'acompanyen els vegetals i els animals i el vent i les pluges.[469]

Les reproduccions de pintors a la revista, en aquesta darrera etapa son nombroses i diverses. En trobarem dels pintors Marian Andreu, Josep Togores, Josep Maria Sert, Francesc Sisquella, Joan Colom, Pere Pruna, Joaquím Sunyer, Lluís Montané, Francesc Domingo, Josep Obiols i Feliu Elias, entre d'altres tot i que la fotografia pren una alenada forta en detriment de la reproducció d'altres pintors o de més reproduccions dels que hem esmentat.
L'obra de pintors i artistes que són referits, per anunciar alguna de les seves exposicions o amb ressenyes més elaborades de la seva obra a *Barcelona Atracción*, com hem vist és amplíssima. Podem però establir un paral·lelisme amb els artistes, l'obra dels quals va ser reproduïda per D'Ací i D'Allà. Sert, Sunyer, Obiols, Elias, Domingo, Togores i Pruna són citats freqüentment a *Barcelona Atracción*. Tant el període republicà com amb anterioritat.
Tresserras, cita textualment, en el capítol dedicat al número d'hivern de 1934 sobre art contemporani:

469 Op. Cit. P. 204

La voluntat d'intervenir en la confrontació del gust de la gent benestant i cultivada determinà moltes vegades que d'Ací i D'Allà exercís funcions de revista d'art. Tant pel que fa a la promoció d'alguns pintors i artesans com per l'esforç divulgador de novetats i de tendències recents[...]
De més a més , continuant la tradició de la casa ara que la qualitat del paper i de la impressió ho afavorien, el magazine incloïa propostes de turisme diguem-ne cultural, o avaluacions inicials sobre alguns monuments d'interès històric (Pedralbes, Perelada, Poblet...)

Aquest es un aspecte clau, en el que el nexe d'unió entre les revistes es fa evident. Fixem-nos, que Tresserras considera que la revista D'Ací i d'Allà "incloïa propostes de turisme diguem-ne cultural" Els monuments d'interès històric com Pedralbes, Perelada, Poblet, i d'altres eren publicitats a la revista.
Doncs, d'aquest aspecte, ens interessa remarcar que el patrimoni monumental interessa a l'etapa republicana com a subjecte, tal i com ho havia estat durant tot el segle. El què canvia, és l'aproximació al monument des d'una nova mirada i és aquesta la que es constitueix en símptoma de modernitat.

El pes cultural i el valor de la revista ha estat reconegut per a molts i diversos estudiosos de D'Ací i D'Allà des de Tresserras, a Cirici-Pellicer, Tàpies, Subirana, Miralles, Corredor-Matheos, Fontbona, Minguet a Giralt-Miracle, etc. Tots ells consideren que la vocació de revista d'art es manifestà especialment en els esplèndids i sumptuosos números de Nadal, que tenien caràcter extraordinari. Els números de 1935 estan dedicats en bona part a recuperar la història i la imatge de Barcelona antiga. Exactament el contrari del que passa amb *Barcelona Atracción*
El número reproduïa nombrosos gravats del segle XIX i reproduïa a color, algunes pintures de Lola Anglada, que commemoraven la Barcelona vuitcentista.

Que el números de 1935, es dediquessin a la Barcelona Antiga i entre d'altres es reproduís obra de Lola Anglada, mostra un procés, potser el més habitual de la posada en valor del passat. Quan aquest és omnipresent en els mitjans i s'hi conviu com si no hi hagués risc de pèrdua, a la societat mica en mica, se li escapa el sentit i el valor patrimonial. Tal i com es va produir en plena etapa modernista, en què el vertigen de la pèrdua definitiva de l'artesà en el mitjà de producció industrial, va regenerar la mateixa definició d'artesà i el va elevar a una categoria superior que no tenia en moments precedents, en la mirada cap a la Barcelona Antiga succeeix una procés similar. Els diaris parlen de Passeig de Gràcia, de la nova seus dels Bancs, de la nova vida dels barcelonins, de la moda. És en aquest context quan l'home modern de Barcelona, editor i lector del D'Ací i D'Allà contempla amb una llum nova els monuments del passat. Contempla, això sí, els monuments solts en els camps, Poblet, Perelada, Pedralbes. Però els contempla, reconfortant-se i reconfortant-los en aquest

complex procés que hem intentat exposar a la primera part d'aquest treball (Choay, 1992)
Lola Anglada, també tant celebrada a *Barcelona Atracción*, coincideix amb la celebració que li fa D'Ací i D'Allà en aquest període.

Carles Soldevila justificava la iniciativa d'encarregar a Joan Prats i a Josep-Lluís Sert un número com aquell (el del Nadal del 1934), dient que tothom parla d'art modern; tothom espigola en els seus conreus; tothom hi pacta amb més o menys bona voluntat; però tanmateix, ningú no s'arrisca a donar una visió de conjunt d'aquest moviment que, espiat a través dels finestrons o de les escletxes, produeix una sensació més caòtica del que correspon a la seva condició de cosa fèrvida i jovenívola.[470] Ens deixem endur pel nostre propòsit nadalenc de posar una mica d'ordre en el desordre, de trobar un comú denominador a esforços que, a primera vista, sembla que no en tinguin, a trobar un panorama amb elements que s'ofereixen dispersos, en pàtries separades, sota cels aparentment enemics.

L'ADLAN I EL GATCPAC són tractats en el número extraordinari de D'Ací i d'Allà, el famós número de l'hivern de 1934, és a dir el número 179 (el número de Joan Prats i Josep-Lluís Sert) . Bé doncs aquí també volem posar de relleu la relació que el GATCPAC va tenir amb *Barcelona Atracción*. El mes de novembre de 1934, la revista *Barcelona Atracción*, en el seu núm. 281, dedica tres planes a l'article "Obras de Urbanización en Barcelona". Dins l'article es reprodueixen dues il·lustracions de l'exposició que va fer el GATCPAC, amb el títol "La nueva Barcelona". *Barcelona Atracción* parla del GATCPAC en el mateix moment exacte que D'Ací i D'Allà, només que la primera en parla en sentit negatiu, deixant clar el desacord amb noves propostes, que de seguir-les, seria com canviar "la totalitat de la Barcelona del moment per una ciutat totalment nova".

El 1935, en el núm. d'octubre corresponent al 292, *Barcelona Atracción* torna a parlar del GATCPAC, en motiu de la Conferència de la Costa Brava. Hi participa Sert en nom del grup, com a ponent. Va parlar d'una proposta per a urbanitzar la Costa Brava, oferint una alternativa conceptual a les edificacions i urbanitzacions de la Costa Blava francesa, pròpies del XIX, segons Sert. En aquest cas, a la revista, la proposta fou molt ben acollida. L'aparent contradicció entre els dos articles es salva si entenem que per *Barcelona Atracción*, urbanitzar segons els preceptes avantguardistes, les zones verges és una bona proposta perquè soluciona el lliure fer, sempre abocat a una imatge de barraquisme. En canvi, substituir la Barcelona antiga per una

470 Soldevila C. (1934)

proposta similar, significava per a la revista, renunciar a la sempre escassa matèria susceptible d'interessar al turista. I des de l'òptica turística els centres històrics són el patrimoni monumental i urbanístic per excel·lència, al que no s'hi pot renunciar.

D'Ací i D'Allà, convidava al GATCPAC, a això sí que no hi arribava *Barcelona Atracción*, a explicar als seus lectors, com havia de ser un interior d'una casa moderna, amb vistes de piscines i platges turístiques.[471]

Barcelona Atracción distava també de les revistes innovadores i avantguardistes com l'Amic de les Arts, Hèlix i Art, per motius similars als exposats.

El D'Ací i d'Allà ofereix en el número extraordinari de 1934 amb portada de Miró i il·lustracions a l'interior de Dalí, Kandinsky, Juan Gris, Braque i Picasso, un contingut també extraordinari perquè els números normals parlaven i reproduïen obra artística molt més convencional. En el tractament del cas Dalí, *Barcelona Atracción* i D'Ací i D'Allà es comporten de manera oposada. Mentre que Dalí va col·laborar a la Nova Revista de Junoy, amb certa regularitat, i el número de Nadal del D'Ací i D'Allà conté una il·lustració seva, a *Barcelona Atracción* només el trobarem a la darrera etapa de la revista, la de 1945-1954 després d'haver expressat de diverses maneres la seva simpatia al règim franquista. I no només per això. El trobarem en aquesta etapa perquè ja no és un pintor avantguardista i el tractament dels temes, tant els conceptuals, com de temàtica, com tècnics estan més en consonància amb la revista.

Carles Soldevila, en la presentació, escrivia que "ens hem adonat que a Catalunya i en català encara no s'havia intentat de fer una síntesi breu i alhora incisiva de les noves tendències que envaeixen fragmentàriament i sense ordre les nostres publicacions, les nostres coses i els nostres establiments". Soldevila, tal i com explica Miralles, tingué la iniciativa de la revista, confià l'edició a Sert i aquest va sol·licitar la col·laboració a Prats.

Per Molas, aquest número especial dedicat a l'Art Contemporani, constitueix la prova de l'absorció relativa de bona part de l'avantguarda literària i plàstica per grups més convencionals, pròxims a la burgesia cosmopolita dels anys trenta. "en principi, aquests grups, homogenis i segurs, van acceptar el que quedava de l'avantguarda, sobretot, perquè aquesta havia rebaixat el seu volum d'agressivitat i perquè, al capdavall, havia decidit de col·laborar amb ells"

471 Op. Cit., núm. 173, estiu 1933

Rosa Maria Subirana, constata que "des d'un començament, ADLAN va estar vinculat al GATCPAC i per això, des del primer moment, va poder utilitzar el seu local per a reunions i la seva revista AC per comentar actes i exposicions. Però afirma tot seguit que és el 1934, quan, en el luxós número extraordinari de Nadal de la revista d'Ací i d'Allà, quan ambdues organitzacions fan un resum i valoració conjunta de la situació de l'art i l'arquitectura d'avantguarda internacionals.
El comentari d'Antoni Tàpies d'aquest número, fet molt posteriorment i citat per Tresserras ens indica amb exactitud el valor d'un exemplar que marca afinadament el punt en què el català culte, burgès, modern i barceloní, es trobava estèticament i intel·lectualment parlant. Diu Tàpies: "primer amb perplexitat, després amb interès sempre creixent malgrat tots els equívocs d'alguns textos tinc el convenciment que la possessió i el fruïment d'aquell número de D'Ací i D'Allà em va despertar extraordinàriament la sensibilitat, em va donar una perspectiva molt exacta sobre tot el que es fonamental en la història de l'art modern i també un continuat i greu motiu de meditació sobre el conjunt del desenvolupament de la història cultural aquí, després de l'enfonsada de la República i, per comparació, sobre tots els altres terrenys de la vida del país"

Diu Tàpies que "els veritables mites dels temps de la nostra República, assimilats amb fruïció pels ulls d'un noi de vuit a dotze anys que provenia de la burgesia intel·lectual catalana, eren especialment el món de modernitat, de confort, de salut i d'elegància, entrevistos sobretot a les planes de la revista D'Ací i d'Allà, especialment els de la darrera sèrie (els cosits amb espiral metàl·lica). Tàpies es refereix especialment als "concursos de golf o de polo, els elàstics cossos de les noies alemanyes, les cases cubistes, els interiors de Marco, els retrats de les senyoretes Bertran o Gomis, la clínica dental d'Àngel i Carles Bofill, la pintura de Sunyer, d'Obiols o d'Anglada Camasara; i sobretot l'aleshores inquietant "art d'avantguarda". Enginyeria, producció, benestar, vacances d'estiu, ciència, nivell de vida, esports de neu, cinema, la Garbo, Chaplin, comèdies musicals, les novel·les de la Proa, el gramòfon de 78 revolucions. Tot un món recreat en l'imaginari a l'abast de l'home nou del segle XX.

Cirici considera que durant els anys 30, mentre que " la burgesia reaccionària es mantenia fidel al noucentisme", la burgesia intel·lectual i progressista sostenia l'avantguardisme, guiada per d'Ací i d'Allà, Mirador, i la columna "Meridià" que J.V. Foix publicava a La Publicitat.

Fontbona assenyala que d'Ací i d'Allà va crear escola i "Mallorca Brisas", amb Llorenç Vilallonga com a director literari n'és la demostració. El format gairebé

quadrat, l'estil general, les cobertes a color, fetes primer per Arthur E. Middlehurst i més tard per Joan Estiarte, Eduard Jener o Evarist Mora, entre d'altres, li donaren un aire semblant a d'Ací i d'Allà, i encara més quan les cobertes les feia Emili Grau-Sala per ambdues revistes.

En el número de primavera de l'any 1932, el 169, hi ha un article especial dedicat a S'Agaró-platja, amb un anunci de la platja de S'Agaró.
"La gràcia natural de S'Agaró no ha perdut res en el contacte amb la civilització, ans ha guanyat finors i intencions que eren a mig expressar. Catalunya hi ha guanyat una urbanització presentable que pot servir de model i, sobretot, d'estímul a altres empreses que perillen de prosseguir la trista tradició d'anarquia i de mal gust, de negligència i d'improvisació que ha malmès tants indret de la nostra terra."[472]
L'Hostal la Gavina, i la urbanització de Rafael Masó, són un exemple per a *Barcelona Atracción* i per a d'Ací i D'Allà. Els motius i arguments, exactes.

D'Ací i D'Allà també es preocupa de la conservació del patrimoni. El paisatge urbà, el natural, "monument d'arbres" textualment no quedés esborrat per sempre més? L'ambient progressiu de canvi, reformes, obres, urbanitzacions, etc. de vegades, provocava, que de vegades no és fessin distincions acurades entre el que calia conservar.
¿Fora tant difícil de legislar en forma que un monument d'arbres, obra de segles, no fos esborrat en pocs dies de la superfície de la ciutat, llevant-li un boci de bellesa que no podrà tenir mai més?[473]
.El sumari de la revista de 1932, el número 171, ens permet visualitzar, com a exemple, que pràcticament el quaranta per cent dels continguts eren similars entre les dues revistes. Sumari del D'Ací i D'Allà:
La neu a Barcelona, Yoyo, El Monestir de Pedralbes, El Parlament de Catalunya, Fulls del nostre àlbum, Orquídies, l'Art del mestre Josep Togores, Interior, la taula parada!, La conversa al volt d'una taula, Realitzacions fotogràfiques, Neu, Paisatge de Kermesse, La Molina, estació internacional, Sònia Hennie, campiona noruega, La neu i els infants, L'absorció cinematogràfica, L'art de Jaume Mercadé (signat per Josep Maria Junoy) Blanc i Negre (fotografies dee Carole Lombad) Pàgines de moda actual, Joan Busquets, moblista i decorador, Converses femenines, i Bars barcelonins.474
L'empresa editora ja es presentava com a Studios LLovet-Frisco amb l'escrit: La fotografia d'art al servei de la propaganda.

472 Revista "D'Ací i d'Allà", número 169, primavera de 1932.
473 Op. Cit., número 170, tardor de 1932.
474 Op. Cit. número 171, hivern de 1932.

En el número de 1933, corresponent al 172, Mario Bucovich signava el text Reflexions d'un fotògraf. Textualment llegim: "El nostre ideal de bellesa ha hagut d'entrar en composició amb la quatrena dimensió: la velocitat que té per símbol l'avió. De l'avió que és la meravella de l'art, després de les esglésies gòtiques, després de Velázquez i Rembrandt"[475].
Similar a una part del Manifest Groc de Dalí, Gasch i Montanyà i no tant lluny de l'article que Bucovich va escriure per *Barcelona Atracción*, al que ens hem referit en aquest treball.

Els temes relacionats amb el turisme, les platges, etc. per part de D'Ací i D'Allà són formalment més moderns però, en termes de pensament turístic són més conservadores que la manera en que ho fa *Barcelona Atracción*. Es evident que per a lectors sobretot Barcelonins, parlar de turisme era parlar de vacances, de platjes, d'ambients, de moda, de tenis, de piscines, de cases i urbanitzacions al mar.
Per *Barcelona Atracción*, parlar de Turisme era parlar de ciutats, de monestirs, de monuments, d'itineraris, encara que també, de creuers, de platges, de vacances. Joan Marín en el número 173, de l'any 1933, hi parla de creuers i tansantàntics, tal i com es posa en valor a les notes de turisme de *Barcelona Atracción*.[476]

Refereix a unes mostres del II Saló Internacional de l'Art Fotogràfic, de Barcelona. Mario de Bucovich deia que "S'Agaró aviat esdevindrà un dels centres mundial de vacances"[477]. Tresserras considera que el més interessant d'aquest número d'hivern es un reportatge amb fotografies de l'arxiu Mas, de Els carrerons vells de Barcelona, i una declaració d'autor desconegut però propera al GATCPAC sobre art i arquitectura. Joaquím Folch i Torres, director dels Museus d'Art de Barcelona, comentava la història i les vicissituds de La ceràmica d'Alcora. En aquest mateix moment, Folch i Torres també escrivia a BA sobre el projecte aprovat de Sert per a convertir el Poble Espanyol en un museu d'Art popular. Es considera que tindrà un gran atractiu tant des del punt de vista artístic com turístic[478]

En el número d'estiu de 1934, corresponen al 177, Mario de Bucovich parlava de Peralada, i Guillem Díaz-Plaja, teoritzava sobre el cinema en Dues estètiques lligades.
En el número de tardor de 1934, el 178, en els textos de la Lletra a una dama que vacil·la, Myself (pseudonim utilitzat per Soldevila) reportava un viatge a

475 Op. Cit. número 172, primavera de 1933.
476 Op. Cit. número 174, tardor 1933.
477 Op. Cit. número 175, hivern de 1933
478 Op. Cit. número 175, hivern 1933.

Egipte: "Encara que a l'Egipte de 1934 hi ha automòbils, autocars, tramvies, pullmans i fins aeroplans, el bons dragomans han reservat uns quants camells per a ús dels turistes"479

En número 180, de la primavera de 1935, amb una portada d'Obiols, hi apareix un anunci de la casa Beristain, especialitzada en material d'esport i viatge, de LLovet-Frisco. També una descripció de les meravelles dels viatges en transatlàntic. La presència del viatge en aquest número es notable. Carles Soldevila, en Des burgesos sedentaris als burgesos automobilistes, constatava com després de la revolució dels transports, la frontera entra la ciutat i el camp s'esfondra. Gràcies als trens, als autos i avions, hom pot arribar a un gènere d'existència que s'acosta a la ubiqüitat. L'article anònim "Viatjar es fugir" diu que en la futura organització del món, quan arribi l'hora de racionalitzar fins l'amor, les agències de viatge jugaran un paper de primer ordre[480].
En número 183, corresponent a l'hivern de 1935, Agustí Duran Sanpere, feia un repàs històric del tractament donat a la iconografia de les ciutats i del paisatge, acompanyats de dibuixos de Lola Anglada.

El número 184, de primavera de 1936, obria la revista amb un article de Josep Maria de Segarra, un altre col·laborador de *Barcelona Atracción*.
El paisatge pur, es pot dir que només s'aprecia en les documentals de cinema, en les fotografies artístiques, i es veu només que una mica de les impossibles finestretes d'aquestes grans vísceres metàl·liques que són els automòbils... Davant del sol artificial, de la seda artificial, dels robins artificials i de les dones artificials, el mil·lenari sentit de la naturalesa, es venja d'una manera irònica, d'una manera amabilíssima, presentant, per exemple, la modesta geometria d'un ou de gallina acabat de pondre... Al costat de l'home mecànic, fa la viu-viu l'home poètic, que es redueix a seguir la tradició i en el seu camí l'acompanyen els vegetals i els animals i el vent i les pluges.[481]
El reportatge turístic del número conduïa els lectors al paradís exòtic de Nova Zelanda, amb unes fotografies de l'agència Kosmos.

Tresseres continua: "Com tantes altres publicacions d'Ací i d'Allà, va desaparèixer a causa de la Guerra. Al juny de 1936 sortí el darrer número, el 185. La sola existència del magazine esdevé testimoni –potser paradoxal- tant de la futilesa d'una part de la burgesia catalana penjada(sic) del seu Hollywood imaginari particular, com del clima cultural excepcional de la Barcelona republicana, circumstancialment una de les meques europees de l'avantguarda"

479 Op. Cit. p. 193
480 Op. Cit. p. 198
481 Op. Cit. p. 204

El darrer número de *D'Ací i D'Allà* va ser el 185 (estiu de 1936) i aparegué just abans de començar la guerra. En aquest número hi ha un article acompanyat d'imatges sobre el paisatge urbà barceloní intitulat "Barcelona vista pels estrangers" En aquest cas també, i per primera vegada en aquest període republicà, el darrer número de D'Ací i D'Allà, incorpora un article sobre la Barcelona vista pels estrangers.

No sabem com haurien evolucionat les dues revistes de no haver esclat la guerra. Es probable que *Barcelona Atracción* hauria sofert pocs canvis formals i s'hauria anat adaptant, a la mirada dels estrangers sobre Barcelona i a la de com es veia ella mateixa. En canvi D'Ací i D'Allà, dóna mostres de com la visió urbana, una vegada adquirits i emesos aquells valors de la modernitat que els feien partícips d'una cultura més ampla, europea i americana, s'haurien plantejat potser altres reptes, com el que proposa el darrer número de la revista: Com veu Barcelona un estranger? i després com volem que ens vegin a l'estranger? Quina atractivitat oferim? La mirada projectada i la mirada rebuda, acaben configurant dos elements claus del imaginari del turisme urbà, i en aquest cas, cultural.

Que Barcelona volia ser una ciutat oberta i moderna, amb suficients col·leccionistes d'art, amb persones que sabien nedar, que anaven a S'Agaró, que jugaven a tenis, que sabien parar la taula, que vestien esportivament, que el disseny de mobles, de locals, de complements tenia un desenvolupament notori ens ha quedat clar. Ara, com els visitants veien "aquesta Barcelona", haurà de formar part d'un altre estudi.

Tercera part

Conclusions

13 Comprovació d'hipòtesis

En aquesta darrera part del treball, passem a validar les hipòtesis que formulàvem en el primer capítol. Aquestes hipòtesis genèriques són només l'eix central de l'aportació d'aquesta tesi, però considerem que el conjunt de la documentació que s'incorpora en els capítols anteriors formen la base d'una aportació més ampla, que ens permetrà analitzar el turisme des d'una òptica molt més qualitativa, contradient diversos tòpics assentats en l'imaginari turístic col·lectiu. Aquest treball sobre una font documental com és una revista mensual de promoció turística que s'edita ininterrompudament durant vint-i-sis anys en una tanda i nou a l'altra, constitueix en sí mateix la principal aportació d'aquesta tesi doctoral.
Per desenvolupar les conclusions partim de les cinc hipòtesis exposades en el primer capítol.

Primera Hipòtesi

La primera hipòtesi que ens plantejàvem era estudiar si el turisme cultural a Barcelona i Catalunya havia tingut suficient entitat abans de la dècada dels 90 del segle XX, quan es comença a socialitzar i generalitzar aquest concepte entre els investigadors, els planificadors, els polítics i els gestors turístics.

Tal i com hem vist a la primera part del document, el turisme cultural en els darrers anys és subjecte privilegiat d'anàlisi per part de sociòlegs, antropòlegs, filòsofs, economistes i gestors. La literatura acadèmica sobre turisme cultural ha crescut en almenys dues direccions: en profunditat i en extensió. En l'anàlisi de freqüència de publicacions sobre el turisme cultural, en les principals revistes indexades internacionals que varem presentar en la tesina "El turisme cultural, una aproximació conceptual i algunes aplicacions", exposarem que

entre 1990 i 1995 només s'havien publicat 7 articles als *Annals of Tourism Research* i a *Tourist Management*. De 1995 fins el 2000 el creixement va ser espectacular i aquestes mateixes revistes publicaven entre 5 i 6 articles cada any sobre el concepte. La revista *Cahiers Espaces* va editar un número especial monogràfic el 1.994 i els *Annals of Tourism Research* va dedicar enterament el número 23 de la revista, volum II, de 1996 al turisme cultural. L'efecte multiplicador pel prestigi internacional d'una revista com *Annals of Tourism Research* es va sentir immediatament. Des d'aleshores, el desenvolupament temàtic d'anàlisis de casos, de treballs comparatius entre diversos països, el creixement de les xarxes d'investigació i transferència, han estat molt notables.

Durant els anys 1991-1994 els articles referents a turisme cultural, fora de les revistes indexades, experimenten també un gran creixement. A banda de destins europeus com Itàlia i Gran Bretanya ens trobem amb els primers articles que tenen com a subjecte d'estudi l'Àfrica. Es multipliquen els articles referents al Sud-est Asiàtic i Amèrica, i les anàlisis ofereixen gran varietat en les aproximacions al tema: arqueologia, serveis comercials, turisme i gènere, etnologia, legislació, literatura de viatges, etc., a més de les ja clàssiques, les referents a tots tipus de patrimoni cultural i conceptualització del turisme cultural.

L'increment quantitatiu de la producció científica, però, paradoxalment ha deixat al turisme monumental i artístic en una situació ambigua. D'una banda, en l'imaginari del turisme cultural, el monument i l'art hi són implícits. De l'altra, gran part de la nova literatura sobre el concepte està directament relacionada amb els canvis adoptats per la UNESCO en matèria patrimonial i que, en essència, signifiquen l'entrada d'intangible en el patrimoni encara en major mesura, l'irrupció de l'etnològic i antropològic. En termes relatius, el Patrimoni Mundial entén que l'Art i el Monument han tingut un estatus privilegiat des de la Revolució Francesa, i per tant, és l'hora de fer justícia amb tots els altres patrimonis. L'art i els monuments, podrien ser estudiats com elements residuals.

En el cas de Catalunya com a destinació turística, les conseqüències d'aquesta obertura conceptual, com hem dit planteja oportunitats i amenaces. Entre les amenaces, el poc coneixement turístic que tenim del nostre passat. Construir paradigmes d'estudi del turisme sense haver treballat la nostra pròpia tradició, implica entrar en un camp de joc en el que l'únic possible es parlar de l'actualitat o del futur. En turisme, estudiar els cinc anys últims d'activitat ja resulta inútil.

Demostrar que a Catalunya el turisme cultural ha marcat territori des de principis de segle i fins almenys a l'inici de l'explosió massiva del turisme de sol i platja, ens aporta, tal i com veiem en el document, diverses oportunitats en relació als nostres competidors i en relació a nosaltres mateixos.

Antoni Muntanyola, el 1932, publicà el llibre "Organització Turística de Catalunya". El dedicà al Govern de la Generalitat, a manera de "contribució patriòtica". Hem vist que Muntanyola va classificar el turisme actiu d'aquesta manera: Turisme per curiositat, Turisme cultural, Turisme esportiu, Turisme religiós, Turisme artístic, Turisme científico-econòmic i Turisme higiènic o de salut i repòs.[482] Aquesta classificació, com indiquem en el document la fa després d'haver analitzat el turisme a Europa, introduint els sistemes de gestió de cada país, dels ara potents turísticament parlant i els que ho eren abans de la segona guerra mundial, com Txecoslovàquia, Polònia i Hongria. La seva classificació del turisme actiu respon doncs a una manera d'entendre el turisme d'aleshores, i el monument, l'art i la cultura, formen part del turisme cultural, del religiós, l'artístic, i parcialment del científico-econòmic. El que avui anomenem turisme industrial, estava ben conceptualitzat i parcialment desenvolupat abans de la guerra civil, com hem vist al llarg de la revista *Barcelona Atracción*.

Tota la segona part del document és el resultat de posar a l'abast, article per article, amb el complement indispensable de l'annex segon del primer volum, tota la tasca de difusió de l'art per conformar un imaginari suficientment dens en el que fa referència al patrimoni cultural barceloní. L'imaginari monumental i artístic del turisme cultural, com a mínim des de la creació de la Societat de Forasters, el 1908, forma part del nucli del valor de la ciutat i de tot Catalunya. La història de la cultura catalana viurà uns processos força més estudiats: el del modernisme, el noucentisme, les avantguardes, etc. La influència d'aquests moments en el canvi de projecció cultural que emet la revista, a grans trets, és molt feble.

Un cas paradigmàtic és el de la Sagrada Família. En cada període estudiat, és la gran icona de Barcelona, la millor i la més consistent. L'estat d'opinió que va generar Eugeni d'Ors, i d'altres agents del noucentisme, no queden recollits a la revista. *Barcelona Atracción* sent l'obligació prioritària d'acomplir amb els objectius turístics. La valoració exterior, a través de les cartes que rep dels estrangers, parlen d'aquest projecte sempre amb entusiasme. Maragall escriu "A la Sagrada Família", un text d' homenatge a Gaudí, publicat juntament amb d'altres elogis a la ciutat de Barcelona en motiu de l'exposició de 1929[483].

482 Op. Cit. p. 35

[483] Text que hem transcrit sencer en una nota al peu, dins el document, ja que *Barcelona Atracción* la feu servir sovint per justificar el seu afany a favor de la construcció del temple i a favor de la figura de Gaudí.

Barcelona Atracción reconeix que hi ha diversitat d'opinions en la valoració de les obres del temple però sempre segueix en la línea de defensar que els estrangers en queden admirats. I això, per la Societat d'Atracció de Forasters, és prioritari.

Hoy no puede citarse en el extranjero el nombre de nuestra ciudad sin recordarse los edificios que en ella levantó Gaudí y principalmente el famoso Templo Expiatorio de la Sagrada Familia. (maig de 1932).

Com es converteix un element artístic, monumental o un territori en icona turística?

Com hem vist en el capítol segon, en primer lloc per ser un objecte singular. Són els *sight seens*, tan importants en l'estructura del turisme cultural i urbà: la Sagrada Família, la Pedrera, el call jueu de Besalú, l'escola de belles arts de Glasgow, la casa Adolf Loos a Viena. És un procés molt semblant a la peregrinació: la voluntat de veure, almenys una vegada, aquestes icones més o menys universals.

Per els paisatges "semiòtics". En algunes ocasions, els turistes no consumeixen un node, sinó un espai, un paisatge cultural. Són la idealització d'un determinat escenari, al que hem atribuït una forta càrrega simbòlica: l'arquitectura de Barcelona, l'ambient de Cadaquès, el clima mediterrani.

Pels elements no familiars que han estat prèviament codificats com a familiars. Urry es refereix, per exemple, als museus on es representa la vida ordinària de la gent i els seus estris. Els visitants veuen aquests elements no familiars en una representació que certifica la seva condició d'elements familiars i propers.

Un altre element important és la qualitat de la literatura sobre el subjecte i l'índex de coneixement. Així, Langdon-Davies, escrivint sobre Catalunya en el mercat anglès, o Umberto Eco sobre Girona en *Il pendulo di Foucault*.

Es evident que en la jerarquia d'icones universals, els elements més coneguts ho són cada vegada més i els menys coneguts ho són cada vegada menys. De vegades però coincideixen aquestes quatre característiques: prestigi en el temps, pulcritud en el paisatge cultural, exposició d'un element artístic o monumental considerat de gran valor o de valor excepcional, i esdeveniment celebrat en un període determinat (exemple: La Toscana, Florència i la celebració del *maggio musicale fiorentino*). El resultat és l'intersecció i la projecció en el temps i l'espai d'un rostre que serà molt difícil de canviar. Bé doncs, aquest procés ha passat amb Gaudí i Barcelona. Però tal i com es

demostra en el treball, no a partir dels JJOO sinó des del mateix dia que començà la construcció de la Sagrada Família.

La revista *Barcelona Atracción* va publicar un total de 1.016 articles d'informació cultural des de 1910 fins a 1954, d'un conjunt total de 2.484, amb un equilibri global percentual si atenem els diversos períodes. En l'annex segon del volum primer, podem resseguir mes a mes el total d'articles publicats i el nombre que fa referència als culturals. Globalment, el 40 % dels articles es basen en elements culturals. Aquesta producció no la podem considerar residual sinó, ben al contrari, l'hem de situar en el centre de la temàtica de la revista. La resta d'articles són sobre notícies esportives, de platja, comercials i similars.

Recapitulant, doncs, la resposta a la primera hipòtesi és absolutament afirmativa. El turisme cultural es va conceptualitzar i va existir durant tota l'etapa de la revista.
Bona part de la literatura de la història turística introdueix el fenomen del turisme amb el Gran Tour, passa per els primers viatges organitzats per Cook i, en el cas de l'estat espanyol, salta directament als anys 60 del segle XX. Aquests anys es defineixen com els "primers anys del turisme". Aquesta qüestió que a primera vista pot semblar banal, té unes conseqüències desastroses en la concepció de l'imaginari turístic a l'interior i a l'exterior del nostre país. Es projecta una imatge de "nou arribat" a un model de turisme que ha resultat obsolet, el massificat i de sol i platja. Tota la resta ve a ser un pedaç, un matís, res amb suficient entitat. Com si fos el destí, el devenir ens torna a portar al lloc on érem fa trenta anys. A Barcelona, tretze anys després del 92, ja es parla de la "lloretització" de la ciutat.

Aquesta gran part del segle XX, des de 1908 a 1950, ha passat, per manca d'estudis a l'imaginari com un període de turisme de sol i platja, però amb menys turistes. Hauríem de saber trobar l'oportunitat d'incorporar alguns elements claus del turisme cultural en l'imaginari col·lectiu per transformar aquesta tendència.

Per tant, podem afirmar que efectivament el turisme cultural existeix com a mínim des del principi del període estudiat, tal i com preveiem en aquesta primera hipòtesi.

Segona hipòtesi

La segona hipòtesi de treball es basa en comprovar si els monuments, l'art i la cultura han estat superiors a qualsevol altre recurs en la projecció de la imatge turística de la ciutat. Per tant, visualitzar com s'ha projectat l'imaginari del turisme cultural.

La revista anava dirigida sobretot als Delegats representants de Barcelona per tot món. A més, hi tenien accés altres Sindicats d'Iniciativa europeus, via intercanvi de publicacions.

A part de l'anàlisi quantitativa que es troba en el document, en el capítol 9, mostrem els principals articles i la seva cadència en el temps. Hem constatat que aquest subjecte (art, monuments, cultura viva, etc) era el cos principal de la revista. Formular aquesta qüestió, no tindria sentit si aquest país no hagués estat turistitzat com ho ha estat . Ens la plantegem perquè des de 1905, ens sembla molt innovador el paper que el monument i la cultura van tenir en la promoció turística. El lema de la Societat d'Atracció de Forasters era prestigiar el país, donar-se a conèixer a través del turisme. Gairebé visionaris, sabien que sense una bona estructura de serveis lligats a determinats recursos artístics i culturals, Barcelona no aconseguiria ni garantiria una posició estratègica a Europa. El recurs base, el monumental tenia un nivell de conservació insuficient. Per això, i en línea amb el que més tard van defensar Eco, Zeri, Rogers, i d'altres, de tota restauració, per petita que fos, la revista en feia notícia. Des del començament, amb més o menys intensitat, és recurrent el problema de l'estat sovint desolador en que es troben els monuments catalans, sobretot els perifèrics . I la Societat d'Atracció, reequilibra els problemes de presentació física amb els de presentació literària. Tot monument té un sentit profund i s'intenta, tal com proposava Chastel a *Le Monde*, valorar la mirada romàntica sobre el monument, la que havien expressat perfectament Riegl i Ruskin. El monument es podia projectar com a notícia tant si s'estava restaurant, si es trobava en estat d'abandó o si tenia un bon estat de conservació.

La cultura entesa com a esdeveniment, celebració, concerts musicals, representacions teatrals, etc. és el tema preferent de l'etapa republicana. Els articulistes de la revista participen d'aquestes celebracions i sovint, en fan llargs articles. Llegir la revista de l'etapa republicana és fer-se una idea molt precisa de la vida de Barcelona. I aquesta realitat de l'activitat cultural

barcelonina és el tema més rellevant de la promoció turística. Ja des del primer número, de 1910, la revista projecta una imatge de ciutat artística, cosmopolita en els costums i les arts.

La Societat d'Atracció de Forasters, repeteix sovint als lectors de la revista, als que escolten les conferències, en els fulletons, en els butlletins, els avantatges de Barcelona com a ciutat d'hivern: el privilegi geogràfic de la situació, el valor d'antiguitat, Barcelona com centre d'una gran oferta complementària, que s'entén és tota Catalunya, són els eslògans de la ciutat. A part, Barcelona aposta molt fortament per la seva imatge arquitectònica i urbanística, convençuda que és un element de prestigi diferenciador respecte d'altres ciutats europees. Avui, més de noranta anys després, és el concepte més ben valorat pels turistes que visiten la ciutat, segons resultats de les enquestes de Turisme de Barcelona; aquests turistes donen a l'arquitectura i l'urbanisme el valor més elevat (9,6 sobre 10 a la darrera valoració de 2004).

L'art i les exposicions artístiques, són la notícia més freqüent de *Barcelona Atracción*. Ho hem vist en les dades quantitatives. Barcelona era després de París la ciutat més artística d'Europa. Si no ho era realment, vivia com si ho fos. I, per tant, a partir de la revista, es projecta una imatge molt segura que intenta relacionar les exposicions urbanes amb les de París. Les exposicions d'art francès seran un tema molt treballat i presentat amb tot tipus de detalls. A més, la revista intenta equilibrar els grans noms, ja coneguts a França, amb els artistes desconeguts. D'aquesta manera aconsegueix projectar un ambient artístic de primer ordre.

Per tant, la cultura, l'art i el monument, en la presentació de la revista i al llarg de tot el període és el tema més important. Ho hem dit, quantitativament, el 40% de mitjana, i qualitativament, amb un tractament desigual, intenta posar-se a nivell de les bones revistes. Les crítiques negatives a les exposicions no acostumen a sortir, ja que *Barcelona Atracción* volia atreure viatgers. El darrer número, el de 1936 va sortir a l'Agost, quan ja havia començat la guerra i llegint-lo atentament no hi ha un sol detall que demostri aquesta situació. Al contrari, ens convida a visitar set galeries d'art de Barcelona.

Per tant, l'art, els monuments i la cultura, en conjunt projecten una ciutat atractiva culturalment parlant en el mercat turístic europeu. Durant el llarg període d'entreguerres no hi va haver gaires ciutats més a Europa que van fruir d'aquesta situació. L'imaginari es construeix i es projecta en base a moltes notícies, grans notícies i petites notícies, moltes d'elles notícies culturals, cita obligada per als grans viatgers europeus.

Tercera hipòtesi

En la tercera hipotèsi del treball, hem volgut demostrar que sense un compromís continuat dels agents culturals en la gestió turística, el recurs monumental i artístic deixa de liderar la projecció de la imatge turística emesa esdevé un atractiu més, entre molts d'altres. Com a hipòtesi secundària en aquest context, hem volgut veure si hi havia una cultura del turisme diferent del turisme de la cultura.

La major part dels col·laboradors de *Barcelona Atracción* no són els principals artistes, ni agents culturals de la ciutat. Hem constatat una certa distància entre els articulistes i els grans agents culturals de la Barcelona d'entreguerres. Aquesta distància no és enorme, representen dues aproximacions a una distància prudent una de l'altra. No hem percebut trencaments ni antagonismes sinó més aviat que els que treballen per la Societat d'Atracció són menys radicals i una mica més prudents en les seves aportacions a la cultura. Segurament, el fet que la revista anés dirigida a públics amplis, diversos i allunyats geogràficament, aconsellava als articulistes i a la Junta de la SAF a mantenir-se en un segon pla dels vertaders protagonistes culturals. Amb tot, destaquem la participació de Josep M. Folch i Torras i de Pere Bohigas Tarragó (pare d'Oriol Bohigas) com a exemple.

En els primers anys de la revista, hi ha unes marcades sinèrgies entre el projecte cultural i les tasques que fa la SAF a tot el món. Això es produeix per la incidència que tenen els nombrosos artistes estrangers que feien estada a Barcelona. S'evidencia per la voluntat de *Barcelona Atracción* de reproduir les opinions d'aquests artistes a la revista.

Durant la segona etapa, la ideologia cultural noucentista s'adequa a grans trets amb la vocació educativa de la revista. Els valors dels ciutadans i de l'acció de govern són compartits per els seus articulistes.

L'etapa republicana, de 1931 a 1936, és el període en què es desenvolupa una major sintonia entre les accions turístiques i les accions culturals. En aquesta primera comparativa entre la revista D'Ací i D'Allà i *Barcelona Atracción*, constatem coincidències temàtiques, coincidències de col·laboradors que treballen per les dues revistes. El fotògraf i escriptor Mario de Bucovich, col·labora indistintament en una i altra revista. En aquest període *Barcelona Atracción* publica ressenyes de les conferències impartides al Conferentia Club. I així, el tractament donat per les dues publicacions a la dissertació de Paul Valéry, com a la de Sert, en els elements essencials pràcticament són

coincidents. Bona part dels pintors, obra dels quals reprodueix la revista D'Ací i D'Allà, també els veurem àmpliament documentats a *Barcelona Atracción.* Altres exemples emblemàtics els trobem en el tractament a Le Corbussier, el GATCPAC, Paul Valéry, etc... entre els estrangers, així com els Soldevila de Barcelona.

Recapitulant, excepte en alguns casos emblemàtics, els agents culturals no coincideixen amb els turístics, però en canvi hi ha una sintonia notable. Si ho relacionem amb el turisme cultural contemporani, hem de concloure que el nivell de responsabilització del món cultural respecte al turisme, era més elevat.

Quarta hipòtesi

En l'hipòtesi es planteja la possibilitar de verificar si han existit polítiques, celebracions de seminaris i congressos, en els que s'hagin pres acords que interessen al turisme cultural a nivell de concepció i de gestió. Quina entitat té el subjecte "posada en valor i gestió monumental i artística" en el debat turístic específic, tant en les discussions com en la presa de decisions.

Es evident que les polítiques són necessàries per establir un paradigma i una estructura que permetin incorporar les iniciatives singulars en el conjunt. Després d'haver individuat els decrets, normes i acords favorables a la pràctica del turisme cultural, quantitativament i qualitativament, hem vist que:

1. Les polítiques a favor del turisme cultural s'inicien tant bon punt es crea la *Comisión Nacional* per fomentar a Espanya les excursions artístiques i de recreació del públic estranger (Reial Decret 6 d'0ctubre de 1905), després de suprimir la *Comisaria General de Bellas Artes y Monumentos*, passant els seus atributs a la *Subsecretaria del Ministerio de Instrucción Pública*, coincidint amb l' any que França celebra la Primera Fira de Turisme.

2. Es celebren des de 1908, diversos Congressos Internacionals de Turisme en que participa l'estat espanyol. (Saragossa-1908, Sant Sebastià-1909, Tolosa-1910, Lisboa-1911, Madrid-1912)

3. Es celebren les Assemblees i Congressos dels Sindicats d'Iniciativa : Celebració de cinc Assemblees fins el 1936 (nacionals i internacionals). La darrera a Tarragona (juny de 1936), va ser la V Assemblea de la Federació de Sindicats d'Iniciativa de l'estat espanyol.

4. Es celebren els Congressos de turisme a Catalunya: Barcelona, 1919, Tarragona, 1921, Barcelona, 1979, Tarragona, 2001, Girona 2004. Hem constatat la celebració de diverses reunions des de principis de segle que no s'anomenen oficialment congressos però que estudis més aprofundits hauran de verificar si no haurien de considerar-se així. Per tant, la celebració de la Conferència Nacional de Turisme podria ser considerada també un Congrés de Turisme de Catalunya inclòs en el Congrés estatal. En el Congrés de 1919, l'acord més important que es va prendre va ser protegir els elements artístics per evitar la fuga de bens cap a l'estranger. El del 1921 va instar: als ajuntaments a restaurar i fer visitables tots els monuments possibles; interpel·lant la Mancomunitat per tal que posés tots els mitjans necessaris per excavar, estudiar i inventariar el patrimoni, i lluités per aconseguir més finançament de l'Estat; a les autoritats eclesiàstiques, a que aprofitant la bona formació del clergat, conservessin, estudiessin i lluitessin a favor de la restauració dels monuments; i finalment, interessar als mestres de les escoles primàries per oferir una bona educació patrimonial en totes les etapes educatives.

5. Conferencia Nacional de Turismo (a nivell de tot l'Estat) Barcelona, 1923. Es debat la problemàtica de manca de corresponsabilitat política i social en el desenvolupament turístic. La Conferència pren l'acord d'aprovar el projecte de llei i reglament i elevar-lo posteriorment al govern de Madrid per la creació del Consejo Nacional de Turismo.

6. Constitució del Touring Associació Catalunya,1935

7. Congressos de Turisme Cultural:
   Primer *Congreso Internacional de Turismo* Cultural, Salamanca, 2002.
   Primer *Congreso Internacional de Rutas e Itinerarios Culturales*, Santiago de Compostela 2001.

8. Fires de Turisme amb especial atenció al Turisme Cultural a Catalunya:
   Salons Internacionals de Turisme de Catalunya:1999 a 2005.

A més de diverses altres iniciatives complementàries, algunes de les quals no van arribar a celebrar tot i estar en un procés preparatiu molt avançat, com el III Congrés de Turisme de Catalunya a Figueres (notícia del 1924) i l'Exposició Internacional de Turisme a Barcelona (1934).

Dels resultats d'aquests congressos, en tant que referents per al turisme cultural en destaquem:

- En l'àmbit de la formació: La petició reiterada de que l'estat planifiqui la formació per als agents turístics especialment aquells que han de comunicar i gestionar el patrimoni cultural en l'àmbit turístic. És paradigmàtica la problemàtica dels guies-intèrprets de turisme, que des de 1910 (R.O.17 maig) ja veuen legislades les seves funcions, deures i obligacions i en canvi, paradoxalment, no s'estableix un programa de formació obligatori i especialitzat per acomplir amb els objectius que les polítiques proposen.

- En l'àmbit de la gestió del patrimoni: que es catalogui el patrimoni i es faci un inventari dels recursos culturals susceptibles de ser productes turístics; que la conservació i posada en valor del patrimoni monumental i artístic es comuniqui en tots els àmbits de la població: als ciutadans, als visitants nacionals i estrangers.

- En l'àmbit de l'organització i coordinació de les iniciatives que afecten el turisme cultural: celebració de congressos, assembles i federacions de sindicats d'iniciativa turístics. La publicació de les conclusions era immediata, encara que llegint atentament els acords d'un a l'altre i en el temps no sempre es realitzen les aportacions de forma relacionada amb els acords presos anteriorment.

- En l'àmbit de la comunicació de l'oferta als països estrangers: Creació d'oficines vinculades a les activitats comercials que facin de forma permanent d'ambaixades turístiques i col·laborin en l'organització del turisme emissor.

Recapitulant, podem concloure que més de la meitat dels acords que es prenien en aquests congressos feien referència, de manera directa o indirecta, a comunicar que tota Espanya tenia monuments importants susceptibles d'interessar als viatgers estrangers. De fet, es pretenia dinamitzar una acció circular en la qual, a més visitants, més possibilitats d'aconseguir ajuts per inventariar i restaurar els monuments, tal i com queda reflectit al capítol 7.

14 Recapitulacions

Quan *Barcelona Atracción* parla de cultura, el primer element que interessa destacar és l'ús que sovint es fa del terme "espiritual" per definir el patrimoni al llarg de tots els períodes i sobretot, en l'etapa republicana. Aquest terme no es fa servir aplicat al patrimoni religiós, sinó per definir l'ànima, l'esperit, l'intangible que governa tant el viatger tal i com hem vist en el tractament del viatger com a investigador de la vida i del territori, com el de l'espai que l'acull i sobretot en el monument construït que també s'utilitza en el sentit que hem desenvolupat en el capítol sobre l'al·legoria del monument.

Barcelona fins al 1936, és una ciutat amb un alt nivell d'atractivitat per a molts viatgers europeus i americans. Ho tornarà a ser massivament a partir del 1992. Els viatgers eren diferents entre ells i anaven a Barcelona per motius diversos. Les tipologies de públics eren molt diversificades: estudiants, industrials, joves parelles, sindicalistes, rendistes, artistes, etc. conformaven entre tots ells el conglomerat turístic a la ciutat.

Quan es comença a editar la revista, Barcelona es vista per una part dels viatgers com l'avantsala de Mallorca. Forçosament s'havia d'anar al port barceloní per arribar a les illes. Mallorca ja era freqüentada per turistes internacionals molt abans que Barcelona. Per això, *Barcelona Atracción* inicia el seu procés promocional no a partir de sí mateixa sinó, com a complement de Mallorca.

L'objectiu fonamental de la Societat d'Atracció de Forasters serà presentar la ciutat com a ciutat d'hivern, com alternativa a Cannes i Nîmes. Com una alternativa amb molt bon clima i més cosmopolita que les ciutats franceses. La bona temperatura hivernal, el cel blau i tot el patrimoni construït (equilibradament l'antic i el contemporani) seran suficients per a convèncer alguns rendistes a escollir Barcelona com a alternativa. La no participació

d'Espanya a la primera guerra mundial, contribuirà enormement a fer-la alternativa turística. El seu creixement industrial, poblacional i el model aplicat de ciutat contemporània a l'Europa del sud, faran també de la ciutat un argument turístic indiscutible per als recercadors i viatgers motivats en el coneixement humà i territorial. Per tant, la ciutat com "un model" a visitar en moments de grans canvis a Europa, model que incorpora l' activitat industrial a la oferta turística, la ciutat més gran, la més poblada d' Espanya en l'etapa republicana (més d'un milió d'habitants).

Per construir un catàleg d'al·licients variat i per a tots els públics, Barcelona associa al concepte urbà el de la perifèria urbana i periurbana: Sant Cugat, Montserrat, Terrassa, Manresa, Martorell i Sitges constitueixen l'oferta periurbana. La urbana, des del Tibidabo a Montjuïc, dibuixa els límits projectats com a grans parcs, semblants als francesos, però amb un clima més benigne.

En els monuments es produeix un procés de creixement dels elements d'interès a mesura que avança el segle. Primer, ocupen gairebé el mateix lloc jeràrquic en la revista que les muntanyes del Tibidabo, el port i Montjuïc. Aviat però es van individuant els elements, començant pels gòtics i en la penúltima etapa a tots els monuments a civils que se'ls reconeix la seva participació en la construcció de l'imaginari de Barcelona.

Amb tot, hi haurà elements dels que se'n repetiran les característiques formals, la història, etc. Parlem de la Casa de l'Ardiaca, de l'Ajuntament, el Palau de la Generalitat etc. El mateix hem d'aplicar-ho a les zones de la primera perifèria i dels elements que constitueixen el valor fix monumental de Catalunya: A part dels de Barcelona ciutat, Pedralbes (en zona fronterera), el Monestir de Sant Cugat del Vallès, Montblanc, Poblet, Peralada, Tarragona, etc.

El cas del Monestir de Pedralbes és paradigmàtic: durant totes les etapes de la revista és protagonista de grans elogis; l'any 1950, el resultat d'una enquesta radiofònica situava el Monestir en el tercer lloc més valorat entre les joies artístiques de Barcelona ciutat, només precedit per la Sagrada Família i el Barri Gòtic. Cinquanta anys després, en l'imaginari col·lectiu alguns d'aquests elements han canviat radicalment de situació, la qual cosa ens demostra que el patrimoni és una construcció social, tal i com han defensat Prats des de l'antropologia i Donaire des de la geografia. Des de la història de l'art, la fortuna crítica pot ser més o menys favorable, però tal i com hem explicat en el capítol 3, el valor essencial del monument conté en sí quelcom de no periple.

Les guies turístiques

L'anàlisi de les guies turístiques impreses al llarg dels períodes que hem estudiat, ens demostren algunes qüestions rellevants. La primera, és la producció quantitativa d'aquest material en el conjunt temporal. Tal i com indiquem en el capítol 6, les fonts documentals estudiades ens mostren que els períodes menys productius són l'etapa republicana i el període, aquest més previsible, de la guerra i la postguerra. El primer període, i fins a la celebració de l'Exposició de 1929, els promotors turístics, confien que l'edició d'aquest material servirà per augmentar el nombre de turistes disposats a visitar Catalunya i Espanya.

En l'etapa republicana, es produeix una reorientació de les polítiques turístiques; quan comencen a consolidar-se queden estroncades per l'inici de la guerra. El viatger estranger adquireix la guia per a visitar el país en origen, i el prestigi d'algunes grans marques editores deixa a les iniciatives esporàdiques i a les empreses de l'interior poc espai comercial. Les edicions interessants de períodes anteriors queden obsoletes, tant en informació de recursos visitables, com en la part d'informació pràctica.

D'altra banda, la presentació conjunta de Barcelona i Catalunya en una mateixa guia la trobarem en només el 3,88% dels exemplars analitzats. La Mancomunitat i l'acció de govern de l'etapa 1913-1920 fan una política unitària del territori i el resultat de les anàlisis ens demostren que justament en aquest període s'editen les guies de Catalunya i Barcelona com un tot. Paradoxalment, l'etapa republicana que també pretenia aquesta política global, no genera ni una sola guia conservada en les biblioteques estudiades, en que el subjecte sigui Barcelona i Catalunya.

La Select Guide, destaca per la curta durada ja que només publiquen onze volums entre 1910 al 1921, amb una cadència anual. En termes de producció, la primera etapa, la de 1900 a 1913, és la més important. Aquesta dada, té relació directa amb l'escassetat de material publicat anteriorment i amb la il·lusió que la producció de material augmentaria el nombre de turistes al país.
L'idioma predominant en les guies analitzades és el castellà seguit del francès; la resta de llengües com l'anglès, l'alemany i fins i tot el català tenen una presència quasi testimonial en les guies turístiques del període temporal subjecte d'estudi.

El fet que el castellà i el francès hagin estat les dues llengües predominants s'explica pel fet d'haver estat d'una banda, el castellà la llengua de projecció de Catalunya i especialment de Barcelona a nivell estatal i internacional als països

llatino-americans i de l'altra el francès com a llengua de coneixement de Barcelona a nivell internacional per excel·lència, donada la importància de París com a capital mundial del turisme, la cultura i país que concentra el percentatge més elevat de turistes que visiten el territori. Tal i com veiem, en el quadre adjunt, el lloc d'edició de les guies turístiques és fonamentalment Barcelona, seguides per Madrid i París. Els autors són de l'estat espanyol, i majoritàriament les publicacions tenen caràcter independent.

La insuficiència d'estudis de la història del turisme ens ha fet optar per l'estudi en profunditat d'un element, la publicació *Barcelona Atracción*, per tal de poder disposar en el futur d'una alta aportació a una història general del turisme. Hem estudiat el que fa referència directament i indirectament a la posada en valor del monument, l'art i la imatge general emesa des d'aquesta òptica.

La revista *Barcelona Atracción*

Una vegada vist el volum general, en el període estudiat, hem trobat 1.016 articles (des del primer numero al darrer) que hem classificat en 14 temàtiques culturals, fent ús de les metodologies validades per els principals estudis de turisme cultural actuals: Cultura viva-societat, museus, exposions-ambient artístic, patrimoni civil, patrimoni religiós, arquitectura civil, ciutat-poble cultural, urbanisme, monuments, l'artista, visitant i cultura, períodes artístics, excursionisme i itineraris, i altres (els no compresos en aquestes categories). La categoria amb menys articles és la de visitant i cultura. Aquest element ens indica que *Barcelona Atracción* s'esforça per informar i emetre una imatge de ciutat cosmopolita una i altra vegada. En canvi, el visitant en quan a turista cultural, al llarg de la revista només el trobarem dinou vegades com a subjecte d'anàlisi. El patrimoni religiós és el segon argument quantitativament parlant, i el patrimoni civil el tercer.

El discurs general que emet la revista està basat en el model francès: art, exposicions i patrimoni monumental civil i religiós (en el cas de *Barcelona Atracción*, religiós i civil). França, ho hem vist anteriorment al document, genera material d'anàlisi del patrimoni cultural monumental i artístic des de la Revolució Francesa. La conceptualització monumental, la identitat, la gestió pública i privada dels monuments i de les institucions museístiques, la celebració de jornades especialitzades, i un sistema de formació centralitzat, on els responsables en els diversos ordres i els investigadors treballen sobre el mateix element d'estudi. Barcelona fins a la guerra civil potser tenia més energia creadora que París però tenia dos grans problemes: ni era fàcil comunicar i compartir amb la societat civil objectius turístics, ni els òrgans de

govern estatals van entendre mai del tot les polítiques que es volien portar a terme.

Analitzant els continguts per períodes s'observa la següent classificació:

Durant els quatre primers anys de la seva publicació, la SAF va dedicar especial atenció a la temàtica d'exposicions i d'ambient artístic a la ciutat, així com als articles que destacaven la importància monumental i cultural d'una regió en conjunt. Les referències a les activitats socioculturals de la població també són significatives.

En el període 1914-1922 s'observa un destacat volum d'articles que ofereixen una marcada prioritat a les excursions i als itineraris de caràcter cultural. En segon lloc, continua dominant la temàtica d'exposicions i l'ambient artístic. Comparativament al període anterior, s'observa una certa millora pel que fa a la literatura vinculada als museus, el patrimoni amb les seves diferents classificacions, així com les referències a l'artista i als monuments.

Dels anys vint als anys trenta l'excursionisme pateix una important davallada com a temàtica dels articles culturals, enfront una major presència del patrimoni en la literatura de la revista, especialment de caire religiós, i la tendència general d'altres períodes en destacar les manifestacions artístiques a través d'exposicions.

Paral·lelament, cal destacar l'increment dels articles urbanístics, així com els referents a períodes i/o estils artístics, mentre que la temàtica vinculada a la cultura viva de la societat disminueix.

Els anys previs a la Guerra Civil Espanyola la temàtica cultural de *Barcelona Atracción* tendeix a distribuir-se en una major diversitat de referències culturals. Tot i que les exposicions i l'art continuen dominant el contingut de la revista, s'observa un considerable increment de la temàtica patrimonial, monumental i urbanística, així com les descripcions generals d'un territori des del punt de vista cultural i històric-monumental.

Barcelona Atracción dedica els darrers anys de la seva publicació a un contingut vinculat, especialment, al patrimoni religiós, així com a una major presència de la temàtica referent a l'activitat dels museus. D'altra banda, es manté la diversificació del contingut en altres temàtiques culturals i la desaparició de les referències a l'excursionisme i els itineraris culturals.

Són poques les diferències geogràfiques observades entre períodes, ja que en tots ells predominen els articles referents a la capital barcelonina. No obstant, considerem que durant els anys 20 fins als 30 destaquen, respecte a altres

períodes, els articles ubicats a Tarragona. D'altra banda, les referències a Espanya s'incrementen en la reaparició de la revista durant el darrer període 1945-1954.

El període de la Dictadura, és el que menys parla de Barcelona i més distribueix continguts pel territori. Deixant de banda Barcelona ciutat, aquests resultats són sensibles a un determinat pes en l'imaginari del què val patrimonialment i turística cada lloc. En ordre decreixent, Tarragona, Girona i Lleida. Girona és la zona que manté una estabilitat més gran, mentre que Tarragona és la més desigual.

En general, considerant el conjunt d'articles referents a Barcelona, 696 en total, pot observar-se que el contingut principal són les exposicions i l'ambient artístic de la ciutat, amb un 23% dels articles. En segon lloc, destaca el patrimoni civil i religiós, així com les notícies urbanístiques de la ciutat. La temàtica vinculada a l'artista i estils i/o períodes artístics són els continguts menys recurrents.

Del 1914 al 1922 els articles referents a Barcelona se centren en l'oferta d'itineraris i excursions disponibles a la ciutat. D'altra banda, persisteix el predomini del contingut vinculat a les exposicions i l'ambient artístic a la ciutat, així com les activitats socioculturals dels barcelonins. Cal tenir en compte respecte el període anterior un increment dels articles referents a l'activitat dels museus, els recursos monumentals i els artistes i la seva producció.

Dels anys 20 als anys 30 s'observa un destacat increment dels articles referents a l'activitat urbanística de Barcelona i el seu patrimoni civil. En detriment, la temàtica d'itineraris i excursions, així com la cultura viva de Barcelona esdevenen continguts poc recurrents. El contingut principal continua essent hegemonia de les exposicions i l'ambient artístic.

Els anys previs a la Guerra Civil la ciutat de Barcelona es projecta al visitant a través de les seves exposicions i el seu patrimoni monumental. A diferència d'altres anys, la temàtica d'excursions i itineraris no destaca en els articles de Barcelona, així com el contingut de cultura viva, l'artista i les descripcions referents al consum de la cultura per part del visitant.

L'anàlisi qualitativa és clau en la comparativa d'aquest període. Tal i com hem desenvolupat en el document central, l'etapa republicana es caracteritza per una manca d'artificiositat en la construcció de l'imaginari. Aquest es consolida a través de l'exposició de la cultura real urbana, dels visitants importants pel seu treball en l'arquitectura, la poesia, l'urbanisme, la gestió del patrimoni, etc. En relació a les hipòtesis del treball que hem formulat, afirmem que la implicació dels agents culturals en el projecte turístic és notable.

Els darrers anys de la revista *Barcelona Atracción* destaquen per la diversitat de temàtiques culturals mitjançant les quals es presenta la ciutat de Barcelona. Així doncs, tot i continuar dominant el contingut artístic i d'exposicions sobre la ciutat, s'observa una major presència d'articles vinculats al patrimoni religiós i a l'arquitectura civil, així com a la temàtica de museus i l'activitat urbana de la ciutat.

En l'anàlisi qualitativa, aquest període en el que la producció d'articles de temàtica cultural és més alta en relació a etapes anteriors, es demostra que els articulistes provenen de dues ideologies contraposades. Així, Oriol Bohigas, Cirici Pellicer, etc. accepten de col·laborar en la redacció. La temàtica religiosa domina en l'elecció del tema i en el tractament monumental. La celebració de l'any Eucarístic, l'any 1952 és rellevant en els resultats finals. El tractament dels articles sobre les exposicions d'art, és força superficial, molts d'ells un simple compendi enumeratiu de les diverses exposicions que es realitzen a la ciutat.

Conclusions de l'anàlisi quantitativa:
A banda del contingut d'exposicions, predominant en totes les publicacions de la revista, als articles culturals de Barcelona es poden observar altres temàtiques secundàries diferenciades en el temps:

- 1910-1913 L' Arquitectura civil, religiosa i urbanisme
- 1914-1922. Predomini dels articles referents a excursions i itineraris
- 1923-1930. Documents sobre urbanisme i patrimoni civil.
- 1931-1936. Monuments i urbanisme.
- 1945-1954. Patrimoni religiós arquitectura civil i museus.

A nivell comparatiu, entre els documents de Barcelona i el conjunt d'articles referents a altres territoris, s'observa una major descripció de la cultura viva en els articles del primer període referents a la ciutat. D'altra banda, el contingut vinculat al patrimoni religiós és més recurrent en el període 1923-1930 i 1945-1954. Es produeix un equilibri entre els articles dedicats a la ciutat vella i la ciutat nova.

La qualitat formal de *Barcelona Atracción* en l'etapa republicana

Caldria destacar dues qüestions relacionades amb el context en el qual es publica la revista: en primer lloc, el context econòmic i, en segon lloc, el fet que l'interval temporal del 1932 a 1936 és un dels moments d'expansió de la societat de masses a Catalunya. Sens dubte un marc propici per al desenvolupament i la difusió dels objectius de la Societat d'Atracció de

Forasters. A més, al llarg dels anys 20 hi ha una proliferació de magazines especialitzats pel que fa als seus continguts.

L'anàlisi de la tipologia dels anunciants ens proporciona certa informació de l'estructura del mercat. La majoria d'anunciants de la revista analitzada són nacionals, malgrat la presència d'alguns anunciants multinacionals. En les darreres dècades, la intensificació dels processos de concentració i internacionalització que han sofert nombrosos sectors d'activitat econòmica proporcionen a les publicacions actuals un percentatge major d'anunciants que operen a nivell mundial i de productes que es comercialitzen de forma globalitzada.

En aquests anuncis d'empreses multinacionals trobem innovacions gràfiques, com el dinamisme de les formes corbes o l'ús de logotips. En aquest sentit podríem dir que la influència exterior ha contribuït al desenvolupament de les formes de comunicació publicitàries.

Es detecta una relació entre publicitat i continguts. Sovint els anunciants són tractats en informacions periodístiques, cosa que aporta els beneficis i la rendibilitat que suposa generar publicity (informació publicada als mitjans de comunicació de masses no pagada per l'empresa, si més no de forma directa). Evidentment, aquesta relació també es detecta entre els continguts i les institucions que col·laboren en el finançament de la revista.

La dècada anterior a la publicació dels números analitzats es produeixen nombroses innovacions en el terreny del disseny gràfic i de la tipografia. Només en casos comptats la revista *Barcelona Atracción* utilitza elements de modernitat. Les cobertes de l'any 34, com podem veure a l'annex II, utilitzen tipografies realitzades a partir de la combinació de formes geomètriques que trenquen amb l'estil conservador de la majoria de números publicats. En general, la revista manté un to gràfic conservador probablement pel públic a qui va dirigida i també en un intent de mantenir la imatge de la revista allunyant-se de qualsevol canvi trencador.

El llenguatge utilitzat i el tipus de continguts afavoreixen la segmentació de mercat. Els articles sovint es redacten en to acadèmic amb una extensa aportació de dades històriques o geogràfiques fet que ens fa pensar que la publicació no va dirigida a un públic poc format.

El nivell de conservació de la revista, que ha arribat als nostres dies en un estat molt bo, manté, des de la perspectiva formal, una certa relació amb la ideologia i el pensament de la Societat d'Atracció de Forasters.

Aquest treball al servei d'altres projectes d'investigació futurs.

Entre els objectius d'aquest treball és relacionava la voluntat de fer un estudi de base, que pugui generar un discurs més elaborat en el futur, en tant que pot vincular els continguts expressats en el mateix en diverses àrees de coneixement tant en el seu nivell de desenvolupament actual com en treballs futurs.

Dèiem a la introducció, que argumentar les raons i els perquès de l'absentisme del sector cultural (agents i gestors) en la definició i gestió del producte turístic (en aquest cas el producte-territori, Barcelona i Catalunya) seria una tasca complexa i difícil.

1.- En aquest treball però, hem demostrat que la participació d'agents culturals importants en la promoció turística va ser natural a la primera meitat de segle XX. Aquest treball doncs, i sobretot els resums-fitxa que es presenten a l'annex segon del volum primer, ajuda a complementar la biografia. l'abast de l'obra i l'estudi de la difusió de l'obra de diversos escriptors, assagistes, músics, arqueòlegs, arquitectes, urbanistes, artistes, etc. que han col·laborat a *Barcelona Atracción*. Aureli Capmany, A. Duran i Sampere, Folch i Torras, Nicolau Rubió i Tudurí, Carles Rahola, Josep Maria Sert, Joan Estelrich, Jeroni Martorell, César Martinell, Zerkovich, J. Capdevila, Bucovich, Pere Bohigas, Alexandre Ciric Pellicer, Oriol Bohigas, etc. i tants d'altres.
A excepció de César Martinell, no hem trobat referències que vinculin aquests agents culturals amb la revista Barcelona Atracción. Una de les causes, és sens dubte, que la revista no havia estat estudiada i per tant, en molts casos es desconeixen les relacions i col·laboracions dels autors amb la mateixa Aquesta aportació afecta directament la construcció de l'imaginari del turisme cultural, en el sentit que el dota d'una determinada solera, relaciona la cultura i el turisme des de la visió modernista, noucentista, en relació a les avantguardes, en relació a la recuperació de la postguerra, amb persones com Cirici Pellicer i d'altres que contribueixen a una conformació del concepte turisme més culte i formulada des de la catalanitat.

2.- Aquest treball també fa una aportació a l'estudi de la difusió i promoció dels monuments concrets. Així podem resseguir el què diu la revista de La Sagrada Família en tot el període estudiat. Podem estudiar la projecció turística de la Sagrada Família a partir d'altres elements promocionals, però aportem aquí el que és relaciona amb Barcelona Atracción. També aportem dades per estudiar el pas d'element prinicipal a secundari en la jerarquització monumental del turisme com el Monestir de Pedralbes. Igualment, la revista aporta dades que ens permeten visualitzar la promoció del Museu d' Art de Catalunya, de les

ampliacions de les col·leccions i dels debats sobre l'ubicació definitiva del MNAC.

3.- La filmografia turística no ha estat objecte d'estudi monogràfic ni a Espanya ni a Catalunya. La paraula clau turisme no era acceptada en els catàlegs de cerca de les filmoteques espanyoles fins l'any 2004. Des d'aquest treball es fa una aportació al cinema amb finalitat promocional i turística. La revista Barcelona Atracción aporta dades sobre la filmació de *Barcelona, la perla del mediterráneo,* i les pel·lícules *Montserrat, Costas Pintorescas de Cataluña*, a més de notícies sobre la circulació de pel·lícules sobre Barcelona a diversos cinematògrafs d'Europa i Amèrica. A més, algunes pel·lícules que estan catalogades amb un nom determinat, eren pel·lícules de propaganda turística amb d'altres noms. Com a exemples: El noucentisme. 1926 (segons el COAC) i Barcelona- Ateneu, Rambles- per la SAF. Estudis posteriors en que aquest treball pot ser d'utilitat:
Fer una recerca que inclogués la catalogació i anàlisi els films turístics tant els emesos des d'aquí com els projectats a l'estranger em sembla bàsic per entendre una part de la influència turística del nostre territori durant tot el segle XX i la del futur.

4.- Sobre els cartells turístics. Tal i com s'ha dit, els estudis parcials sobre els cartells turístics son escassíssims. Des de principis del XX fins a la darrera dècada del XX, el cartell turístic ha estat emès de forma regular i ha configurat una part essencial de la formació de l'imaginari turístic en els mercats turístics emissors.
Properament s'editarà el volum dels primers cartells turístics emesos per el *Patronato Nacional de Turismo* durant les campanyes intenses de 1928 i 1929 i la resta de material fins a la guerra civil. Mancarà encara però l'estudi dels cartells editats per diversos ens promocionals com a mínim del 1905 al 1929. A Catalunya l'estudi dels cartells turístics es limita a alguns comentaris dins dels monogràfics sobre Morell, un parell d'articles significatius en els Estudis de Turisme de Catalunya, i a la contribució del catàleg Imatge i Destí, els cartells turístics de les comarques gironines (Monturiol, Vidal: 2003). Si exceptuem el treball d'inventari de la Biblioteca de Catalunya, i d'alguns ajuntaments com els de Girona i Barcelona, majoritàriament manca un treball d'inventari i catalogació que permeti treballar analitzant aquest material en conjunt. Aquesta mancança té efectes nocius en diverses direccions i diversos nivells. Sense aquests estudis de cartells previs, Catalunya no pot ser tinguda en compte en els estudis globals europeus o internacionals (a l'estat espanyol manquen aquests treballs en gairebé totes les comunitats autònomes). Aquesta mancança, és greu, doncs perquè consolida la imatge errònia d'un país turístic

sense solera, sense tradició i en el que la cultura ocupa un lloc pràcticament irrellevant.

Aquest treball aporta algunes dades útils sobre els concursos de cartells turístics, així com algunes il·lustracions d'algunes cartells de campanyes promocionals. Resseguir aquestes notícies, pot ser fructífer per recompondre, almenys parcialment, el que ha estat la imatge turística emesa. En el facsímil de la revista Barcelona Atracción, a la guarda del segon volum d' annexos, es poden veure alguns cartells turístics, així com al mateix volum segon, en l'annex cinquè. Per a un futur treball en aquest sentit, podem resseguir en el text central i també en l'annex segon del volum primer les notícies que porta la revista Barcelona Atracción.

5.- Contribució parcial a una història del turisme a Catalunya. Les aportacions a l'estudi del turisme les devem sobretot a Jordi Montaner, historiador, periodista i professor de turisme. La revista Estudis Turístics de Catalunya de la Generalitat publica a cada número un article que aporta informació sobre la història del turisme. La manca d'estudis i publicacions especialitzades a l'entorn de la història del turisme en un país en que el turisme es la principal activitat econòmica i el turista ha estat clau en la transformació cultural i social no deixa de ser paradoxal. Aquest document contribueix, ens sembla, en alguns aspectes a reconèixer el treball d'uns ciutadans que van treballar a base d'intuïcions i premonicions però que sobretot van tenir el valor de comunicar que Catalunya s'havia de posicionar en aquest procés. L'aportació que es fa des d' aquest treball és sectorial però des de l'àmbit cultural ajudaria a una història del turisme i de la seva promoció en els mercats internacionals des de la perspectiva cultural.

6.- Finalment, en un estudi específic sobre la post-imatge en la societat contemporània, en el que els conceptes d'intercanvi, de flux, de fragment van substituint els conceptes clàssics de producció cultural i producció de l'imatge de les destinacions turístiques, aquest treball també hi fa una aportació des del turisme cultural. La lectura de la contemporaneïtat en clau turística és entesa com a essencial (Michaud:2005) i per tant, descodificada des de la fragmentarietat dels protagonistes i les seves mirades.

Bibliografia

Adler, J. (1989). “Origins of sightseeing”. *Annals of Tourism Research*, Vol. 16 (1), pp. 7-29.

Adorno, T. W. i Horkheimer, M. (1947). *Dialéctica de la ilustración: Fragmentos filosóficos.* 1 Edición en español 1994. Editorial Trotta, S. A.

AIEST (1984). *Tourisme et patrimoine bati: aspects culturels, juridiques, economiques et promotionnel*. 34e Congrés de l'AIEST du 9 au 15 septembre 1984 a Prague. St. Gall (Suisse).

Aisner, P. i Plüs, C. (1983). *La rüée vers le soleil. Le tourisme à destination du Tiers Monde.* París: L’Harmattan.

Ajuntament de Besalú, Fundació d’Estudis Superios d’Olot i Universitat de Girona (udegé09) (2002). La museïtzació dels nuclis urbans. Actes del 2n Seminari de Turisme Rural a Catalunya. Besalú, 15 i 16 de novembre. Girona.

Alcalde, G. (2002). “L’ús turístic dels museus”. *Revista de Girona. Monogràfic “Els horitzons del turisme cultural”* (coord. Dolors Vidal), núm. 212: pp. 75-77.

Alicot, L. (1994). “La mise en tourisme des villes françaises: ampleur et diversité des actions menées”. *Cahier Espaces,* núm. 39: pp. 84-97.

Álvarez, I. (1995). "Apuesta por el turismo cultural". *Editur*, núm. 1821: p. 21.

Álvarez, I. i Fallon, L. (1994). "El turismo cultural: un diamante en bruto". *Editur*, núm.1774: p. 6.

Amar, G (1992). “Del Surrealismo a la Geopoètica” a *Cahiers de Geopoétique*, n. 3 Tréberurden: IGZ.

American Council For The Arts, COP. (1981). *The Arts and tourism: a profitable partnership*. New York: American Council for the Arts. U.S.A

Amigo, M. L. (2000). *El arte como vivencia de ocio.* Bilbao: Universidad de Deusto (Dcoumentos de Estudios de Ocio, 13).

Amirou, R. (1999). “Patrimoine, terroir et communication touristique. La relation entre imaginaire et communication”. *Cahier Espaces,* núm. 64: pp. 43-48.

Amirou, R. (2000). *Imaginaire du tourisme culturel*. París: Presses Universitaires de France.

André, M. (2002). "Turismo cultural como factor de desarrollo en zonas industriales". En: *I Congreso Internacional de Turismo Cultural:* Salamanca 5 y 6 de noviembre de 2002, Palacio de Congresos y Exposiciones: *Gestión integral de la calidad en los destinos de turismo cultural*. -- [Madrid] : Ministerio de Economía, Secretaría de Estado de Comercio y Turismo, Secretaría General de Turismo, Turespaña: Fondo Europeo de Desarrollo Regional. Vol. 3. pp. 155-157

André, M. (2004). "Políticas locales de dinamización turística y grandes atractivos culturales: el caso de Figueres". En: *Casos de turismo cultural: de la planificación estratégica a la gestión del producto*. -- Barcelona: Ariel, 2004. pp. 157-181

Andrieux, J. (1998). *Patrimoine et Société.* París: P. U. De Rennes.

Angué, J. L. (1990). "Un lieu pour le culte". *Cahiers du cardinal*, núm. 111: pp. 3-9.

Anquetil, G. (1997). "CD-ROM communicant: la seconde vie du off line? Le projet París Virtual Tourism". *Cahier Espaces,* núm. 50: pp. 126-127.

Antich, X. (2003). *Cataluña-España: relaciones políticas y culturales*. Icaria

Anton, S. (1996). "Turisme, territori i patrimoni: estrategies per a un desenvolupament sostenible". A: *I Conferencia sobre Recerca Turística a Catalunya, Girona 13-14 desembre 1996*, Recerca i formació. Girona: Institut Superior d'Estudis Turístics.

Anton, S. (1998). *Rutas e itinerarios culturales. Conceptos, prioridades y desafíos*. Barcelona: Karis.

Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: cultural dimensions of globalizationúm.* Minneapolis: University of Minnesota Press.

Aragó, N.-J. (1978). *Debat Costa Brava*. Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Girona.

ARCHITECTS' JOURNAL. (1994). *Cultural tourism.* Papers presented at the Robert Gordon University Heritage Convention.

Argullol, R. i Roque, M. A. (2001). *Estètica i valors mediterranis a Catalunya (visions de la història i la cultura catalanes a través de la Mediterrània).* Ed. Proa, Barcelona: Col. La mirada social. 245 pp.

Arroyo, S. R. (2003). "Notes sobre la conservació del patrimoni immoble i el seu ús a Mèxic". *Nexus,* juliol 2003. Barcelona: Fundació Caixa Catalunya.

Ashworth, G. J. (1995). "Heritage, tourism and Europe: a european future for a european past". A: *Heritage tourism and society*. London [etc.]: Mansell. pp. 68-84.

Ashworth, G. J. i Dietvorst, A. G. J. (ed.) (1995). *Tourism and spatial transformations: implications for policy and planning*. Oxon, (U.K.): CAB International.

Ashworth, G. J. i Larkham, P. J. (ed.) (1994). *Building a new heritage: tourism, culture and identity in the new Europe*. London [etc.]: Routledge.

Ashworth, G. J. i Tunbridge, J. E. (1990). *The Tourist-historic city*. Chichester [etc.]: John Wiley and sons: 283 pp.

Atkinson, K. (1995). "La professionnalisation du secteur des voyages". *Revue Espaces,* núm. 133: pp. 56-58.

Augé, M. (1997). *L'Impossible voyage: le tourisme et ses images*. París: Rivages. (Col. Petite bibliothèque, p. 214).

Augé, M. (2001) (A). "Rapports entre tourisme, culture et territoire". A: *Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural. SITC.* Saló Internacional de la Cultura. Barcelona: Fundació Interarts i Fira de Barcelona: pp. 19-32.

Augé, M. (2001) (B). "El turismo destruye al mundo". La Vanguardia. La contra. 2/7/01.

Aulet, S. (2002). "Entre la gestió cultural i la gestió turística". *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal); núm. 212: pp. 90-93.

Bady, J-P. (1987). "Patrimoine et société contemporaine: forum du patrimoine". *Entretiens du patrimoine, 3*. Cité des Sciences et de l'Industrie, La Villette, octobre. París: Ministère de la Culture.

Bagozzi, R. (1994). *Advanced methods of marketing research.* Cambridge: Blackwell.

Ballarda, A. (1933). "Las casas esgrafiadas de Sarriá (I)". (1933). *Barcelona Atracción,* Enero, núm. 259: pp. 9-12.

Ballart, J. (1997): *El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso*. Ariel Patrimonio Histórico: Barcelona.

Ballart, J. i Juan, J. (2001). *Gestión del patrimonio cultural*. Barcelona: Ariel.

Baloglu, S. (1997). "The Relationship between Destination Images and Sociodemographic and Trip Characteristics of International Travellers". *Journal of Vacation Marketing*. Vol. 3, No. 3, pp. 221-233.

Balsach, M. J. (2002). "Memòries de viatgers i fenomenologia del viatge"; *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal); núm. 212: pp. 88-89.

Balzac, M. J. (2001). *Del nuagisme a la crisi de l'art informal, art a Sabadell 1957-1970* [ET. AL.]. Ayuntamiento de Sabadell. Gabinete Técnico de Publicaciones.

Barçon, C,. (2002). "Pass, city card... des passeports pour mieux visiter les villes de France". *Panorama de l'offre, Afit,* Octubre.

Baretje, R. (1993). "Tourisme et musées: essai bibliographique". *Essais*, núm. 473. Aix-en-Provence: Centre des Hautes Études Touristiques.

Barré, J. (1995) (A). *Concours de la Galerie Multimédia de l'IESA. Vendre le Tourisme Culturel*. París: Europe Media Duplicationúm.

Barré, J. (1995) (B). *Vendre le tourisme culturel: guide méthodologique*. París: Institut d'Études Supérieures des Arts.

Barré, J. (1996). "Les musées en mal de touristes?". *Revue Espaces,* núm. 142: pp. 2-3.

Barrow, G. (1992). "La experiencia británica: interpretación, conservación y turismo". *Natour*, núm. 10: pp. 34-37.

Barthélémy (1976). "Entrevista a Georges Peninou" a Peninou, G: *Semiótica de la publicidad*. Barcelona: Gustavo Gili.

Barthes, R. (1957). *Mythologies*. París: Le Seuil [traducció anglesa, 1972, *Mytholgies*, Londres, cape].

Barthes, R. (1973). *Ensayos Críticos.* Barcelona: Seix Barral. (Biblioteca Breve; pp. 261).

Barthes, R. (1986). *Lo Obvio y lo obtuso: imágenes, gestos, voces.* Barcelona: Paidós. (Paidós comunicación; pp. 21).

Bassegoda, B. (1936). "Las edificaciones barcelonesas en el siglo XVIII (V)". *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 300: pp. 174-179.

Bayle, D. i Humeau, M. S. (1992). *Valoriser le patrimoine de sa commune par le tourisme culturel*: *Collectivités locales*. París: Editions du Moniteur.

Beaurain, N. (2003). "Ville et monument". *L'homme et la Société.*Gener

Bedate, A. M.; Sanz, J. A. i Herrero, L. J. (2001). "Turismo cultural y patrimonio histórico: aplicación multivariante al estudio de la demanda", *Estudios Turísticos*, núm. 150: pp. 113-132.

Beerli, A. i Martín, J. D. (2002). "El proceso de formación de la imagen de los destinos turísticos: una revisión teórica", a *Estudios Turísticos*, nº 154: pp 5-32, Instituto de Estudios Turísticos, Secretaria General de Turismo, Madrid.

Bell, D. (1976). *El advenimiento de la sociedad post-industrial*. Madrid: Alianza.

Berga, M. (1991) John Langdon-Davies: Una biografia anglo-catalana. Barcelona. Pòrtic

Berga, M. (1988). *Girona: notes per a un visitant* . Ayuntamiento de Girona. Servicio de Publicaciones.

Bernard, A. (1990). "Centre Régional de la Promotion de la Culture scientifique, technique et industrielle Nord/Pas de Calais (France)". A: *Actes du huitième colloque de l'AMCSTI, Strasbourg-France, 10,11,12 juin, 1990*: pp.72-77.

Berque, A. (1991). "Espace culturel et espace de loisirs". *Rencontres Epafrance*, núm. 17-18 Juinúm: pp. 77-94.

Berrio, J. (1999). *Estudis sobre la cultura contemporània*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació. (Col·lecció Materials, 61).

Bertinetto, J. F. (1994). "Les nouvelles technologies au service du patrimoine culturel". *Cahier Espaces*, núm. 37: pp. 123-130.

Bertrand, L. (1928). "En Tarrasa: La Biblioteca-Museo Soler y Palet". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 207: pp. 264-267.

Bertrand, L. (1936). "El nuevo edificio del Fomento del Trabajo Nacional". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 295: pp. 12-14.

Bigne, E. et al. (2000). *Marketing de destinos turísticos*. ESIC: Madrid.

Blackwell, L. (1998). *La tipografía del siglo XX*. Barcelona: Gustavo Gili

Blanchard, G. (2000). *Diccionario de la edición y de las artes gràficas*, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, Biblioteca del Libro, Ediciones Pirámide, Madrid.

Blasco, A. M. i Pla, R. (2004). *Gaudí i la dimensió transcendent.* Barcelona: editorial Cruïlla (Cristianisme i cultura, 47).

Bodei, R. (1995). *Le reforme del bello.* Bologna: il Mulino.

Bofill, E. i Marí, A. (1993). *Espacio y sociedad en la arquitectura de MBM*. Madrid: Ministerio de Obras Públicas y Transportes. Dirección General para la Vivienda y Arquitectura. 61 pp.

Bohigas, O. (1945). "Reconstrucción de los Templos de Barcelona: La Sagrada Familia". *Barcelona Atracción. D*esembre, núm. 309: pp. 239-243*.*

Boix, E. (2003). *Catàleg de targetes postals de Barcelona.* Sabadell: Ausa i Ajuntament de Barcelona.

Bonet, J. M. (1995). "Diccionario de las vanguardias en España 1907-1936". Madrid: Alianza Editorial.

Boniface, P. i Fowler, P. J. (1993). *Heritage and Tourism in "the global village"*. London (etc.): Routledge.

Boorstin, D. J. (1964). *The Image: A Guide to Pseudo-events in America*. Nova York: Harper i Row.

Bordieu, P. (1979). *La distinctionúm. Critique social du jugement*. París: Minuit.

Boret, A. (1989). *Itinéraires de tourisme avec annales. Aujord'hui l'avenir.* Malakoff: Jacques Lanore. (Hotellerie, restauration, collectivité, tourisme).

Botet, E. (1925). "Interesante descubrimiento arqueológico en Lloret de Mar". *Barcelona Atracción*, Agosto, núm. 170: pp. 20-21.

Bouman, O. (1996). *Realspace in quicktimes: architecture and digitalization.* Rótterdam. Nai Publishers, cop. 61 pp.

Bouman, O. i Van Toorn, R. (1994). *The Invisible in architecture.* Ernst & Sohn. 515 pp.

Bouvier, N. (1989). "Routes et déroutes, Réflexions sur l'espace et l'écriture", a *Revue des Sciences Humaines*, núm. 214, abril - juny.

Boyer, M. (1996). *L'invention du tourisme*. París: Gallimard.

Brangulí (1924). "El Palacio Real de Pedralbes". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 155: pp. 7-9.

Briere-Cuzin, F. (1994). *Methodologie touristique: les techniques d'organisation des visites en France et à l'etranger.* Rosny: Bréal. (BTS Tourisme-Loisirs. Formation aux métiers du tourisme).

Brousse, E. (1919). "El Porvenir Turístico de Cataluña". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 101: pp. 13-16.

Brown, R. (1989). *Clefs pour une poétique de la sociologie*. Arles, Actes Sud.

Burch, J. i Sureda, R. M. (2002). *Patrimoni cultural: sostenibilitat i desenvolupament dins l'àmbit municipal a la Costa Brava.* Girona: Institut de Patrimoni Cultural.

Bywater, A. (1993). "The market for cultural tourism in Europe", *Travel and Tourism Analyst*, núm. 6: pp. 30-46.

Cabot, R. (1916). "Cataluña Pintoresca: La Vuelta a Cataluña". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 66: pp. 9-18.

Cabrillo L. [et. al.] (1984). *Estudio sobre la diversificación de la oferta turística: el turismo cultural en España: análisis y propuestas*. Madrid: Instituto Español de Turismo.

Caccomo, J.(1998). "France - Espagne: le combat des champions européens du tourisme". *Revue Espaces*, núm. 151: pp. 28-30.

Caillet, E. (1994). "Se former à la médiation culturelle". *Cahier Espaces*, núm. 37: pp. 242-245.

Caillet, E. (1995). "Le tourisme culturel peut-il democratiser la culture?". *Revue Espaces*, núm. 135: pp.16-20.

Caillet, E. (1997). "La médiation culturelle. Un concept proche du concept d'interprétation". *Cahier Espaces*, hors série, avril 1997: pp. 28-34.

Caillet, E. (avec la collaboration de LEHALLE, Évelyne) (1995). *À l'approche du musée, la médiation culturelle*. Lyon: Presses Universitaires de Lyon (Muséologies, 306 pp.)

Campillo, R. (1998). *La gestión y el gestor del patrimonio cultural.* Murcia: KR (col·lecció Història i Patrimoni).

Capdevila, M. (1933). "La iglesia de la Sangre de Alcover". *Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 268: pp. 339-342.

Capdevila, M. (1936). "El Parlamento de Cataluña". *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 299: pp. 139-146.

Capdevilla, M. (1950) (A). "Itinerario Espiritual por las provincias catalanas". *Barcelona Atracción.* primer trimestre, núm. 326: pp. 2-12.

Capdevilla, M. (1950) (B). "El Centenario de la ex villa de Gracia". *Barcelona Atracción.* Tercer i quart trimestre, núm. 328: pp 114-123.

Capmany, A. (1932). "Lo que queda de los antiguos gremios barceloneses (IV): Tejedores de Velos". *Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 256: pp. 312-315.

Carbonell, E. [et al.] (1997). *Guia d'art romànic*. Museu Nacional d'Art de Catalunya

Carbonell, E. i Sureda, J. (1997*). Tresors medievals del Museu Nacional d'Art de Catalunya.* Lunwerg Editores, S.A. 448 pp.

Carrier, C. (1997). "Un musée sans collectionúm... Le musée Joachim du Bellay à Liré (France)". *Cahier Espaces*, hors série, avril 1997: pp. 66-71.

Carter, R. (1995). *Tipografia experimental*. Singapur: Index Books.

Causi, M. i Gorelli, S. (1987). "Dilemma e paradosso dei beni Culturali e delle citta d'arte". *Politica del Turismo: Rivista Trimestrale di Studi e Documentazione*; núm.3: pp. 315-327.

Cazes, G. (1994). "A propos du tourisme urbain: quelques questions préalables et dérangeantes". *Cahier Espaces,* núm.39, décembre: pp. 26-30.

Chabrier, S. (1996). *Le Montage des produits touristiques composés: réussir l'épreuve de forfait au BTS Tourisme-Loisirs*. Malakoff: Jacques Lanore.

Chambers, E (1997). *Tourism and culture: an applied perspective*. Albany (New York): State University of New York Press. pp. 221.

Chang, T. C.; Milne, S.; Fallon, D. i Pohlmann, C. (1996). "Urban heritage tourism". *Annals of Tourism Research*, 1996, vol. 23, núm. 2: pp. 284-305.

Chaspoul, C. (1993). "À qui appartient le patrimoine?". *Revue Espaces* núm. 122: juillet-août 1993: pp. 2-3.

Chaspoul, C. (1999). "Tignes construit son avenir". *Revue Espaces* núm.157, février 1999: p. 35.

Chaspoul, C. i Lunven, M. (1993). "Tourisme spirituel et tourisme culturel". *Cahier Espaces*, núm. 30: pp. 5-7.

Chastel, A. (1994). "Architecture et Patrimoine". *Choix de Chroniques du Journal "Le Monde*". París: Inventaire Géneral des monuments et des richesses artistiques de la France. Imprimerie National.

Chazaud, P. (2000). "Les nouvelles consommations de loisirs dans uneciété en mutation". *Cahier Espaces,* núm.66, septembre 2000: pp. 15-22.

Choay, F. (1983). *El urbanismo: utopías y realidades.* Editorial Lumen, S.A.

Chon, K.-S. (1992): "The Role of Destination Image in Tourism: An Extension". *The Tourist Review.* Vol. 3, No. 2, pp. 2-8.

Cid, C. (1951). "Arte moderno regional. En torno a una exposición de Joaquín Mir". *Barcelona Atracción,* Segon trimestre, núm. 330: pp. 94-98

Cirici, A. i Manent, R. (1975). *L'Arquitectura catalana.* Barcelona: Editorial Teide. 294 pp.

CISET / UNESCO (1995). "Alternative Tourism Routes in Cities of Art". *Technical Report*, núm. 23.

CISET / UNESCO (1995). "Tourism in Cities of Art". *Technical Report*, núm. 20.

Colardelle, M. i A. Montferrand (1994). *Economie touristique et patrimoine culturel*. París: Conseil National du Tourisme.

Colarossi, B. (1914). "Barcellona di Spagna". Publicada en "il corriere delle Maestre" et al *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 36: p. 27.

COMISIÓN DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS. (1996). *1er informe sobre la consideracion de los aspectos culturales en la acción de la Comunidad Europea.* Luxemburgo: Comunidades Europeas, Oficina de Publicaciones Oficiales.

COMUNITATS EUROPEES, COMISSIÓ (1993). *Le Tourisme Culturel en Europe*. Luxembourg: Office des Publications Officielles des Communautés Européennes.

CONGRESO EUROPEO SOBRE ITINERARIOS CULTURALES Y RUTAS TEMÁTICAS (1998). *Actas del Congreso Europeo sobre Itinerarios Culturales y Rutas Temáticas.* Logroño, 20, 21 y 22 de noviembre de 1997. Fundación Caja Rioja.

Congreso Nacional de Arquitectos (1922). *Programa y guía del congresista.* Barcelona. Sociedad de Atracción de Forasteros. (IX Edició: 1922).

Conill, B. (1921). "La Cerrajería de Gaudí". Traduït de la revista "Del'art de la forja" et al *Barcelona Atracción*, Julio, Num 123: p. 12.

Conseil de l'Europe (1991). "Villes historiques et tourisme: document de travail et conclusions: Cambridge 20-22 septembre 1989"*.* En: *Études et travaux,* 19. Strasbourg.

CONSEIL D'EUROPE (1991). *Rapport de la Commission au Conseil et au Parlement Européen sur l'année européenne du tourisme*. Brussel·les: Patronat Català Pro Europa.

CONSEJO INTERNACIONAL DE MONUMENTOS Y PAISAJES. COMITE DE TURISMO (1989). "Carta del turismo cultural"*. Informa: Revista de Turismo y Tiempo Libre,* núm. 3: pp. 39-41.

CONSELL COMARCAL DEL GARRAF (1993). *Seminari: turisme i cultura*. Barcelona: Diputació: Consell Comarcal del Garraf.

CONVEGNO "VIAGGI NELLE CULTURE" (1991). *Il turismo della cita d'arte "minori": atti del Convegno "Viaggi nelle culture"*, Treviso (Italia), 7-8 aprile 1990. Padova (Italia): CEDAM.

Corbin, A. (1995). *L'avènement des loisirs 1850-1960.* París: Aubier D.l. 471 pp.

Corbin, A. (2001). *L'homme dans le paysage.* París: textuel.

Cornet, B. (1912). "Las bellas Artes en Barcelona". *Barcelona Atraccions.* Desembre núm. 23: p. 18.

Cortés J. (1987). *Catàleg de la Postal antiga de Girona (1896-1960).*

Costa, J. (1989). *Imagen global. Evolución del Diseño de Identidad.* Enciclopedia del Diseño, CEAC, Barcelona.

Costa, J. (1992). *Imagen pública. Una ingeniería social*. Comunicación Social, Fundesco, Madrid.

Cova, M. (2001). *Barcelona de viatge. La ciutat des del Bus turístic*. Barcelona: Mediterrània.

Crang, M. (1996). "Magic Kingdom or a quixotic quest for authenticity". *Annals of Tourism Research*, 1996, vol.23, núm. 2: pp.415-431.

Cristin, R. (2002). *L'imaginaire voyageur ou l'experience exotique*. París: L'Harmattan.

Cubas, E. (1945). "Los nuevos Museos de Barcelona: El Museo Marítimo y las Antiguas Atarazanas" *Barcelona Atracción, D*esembre, núm. 309: pp. 231-235.

Cuenca, M. (2000). *Ocio y desarrollo humano: propuestas para el 6º Congresos Mundial de Ocio.* Bilbao: Universidad de Deusto

Dany, C. i Mangeant, J. (1999). "Le grand voyage dans le temps de l'Ardèche". *Cahier Espaces*, núm.64, décembre 1999: pp. 53-57.

Darellis, P. (1991). "Le Tourisme culturel et les dotations de l'Etat: la prise en compte de l'existence de monuments historiques dans les petites communes". A: *Technopoles, axes, ports, tourisme urbainúm*. París: CTHS. pp.125-128.

Davies, A. i Prentice, R. (1995). "Conceptualizing the latent visitor to heritage attractions". *Tourism Management,* vol. 16, núm. 7: pp. 491-500.

De Bucovich, M. (1933). "Elogio de Barcelona: Impresiones de un extranjero". *Barcelona Atracción*, Abril, núm 262: pp. 106-107.

De Kersauson, O. (1985). *Mémoires salées*. París, Robert Laffont.

De Zulueta, L. (1926). "Arca sin llave". Publicado en "El día gráfico" et al *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 175: pp. 13-14.

Dehio, G. (1914). "Denkmalschutz und Denkmalpflege*".* Im *Neunzehnten Jahrhundert. Festrede an der Kaiser-Wilhelms*-Universität zu Strassburg, den 27 Januar 1905, Kuntshistorische Aufsätze, Munich i Berlín

Delegación de Turismo ARE y CRPM (1990). *Guía de itinerarios culturales de las regiones de Europa*. Palma de Mallorca: Baleares, Consejo de la Presidencia, Assemblea de les Reunions d'Europa.

Delgado, E. (2001). "L'art del turisme". *A Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural.* SITC. Saló Internacional de la Cultura. Barcelona: Fundació Interarts i Fira de Barcelona, pp. 99-108.

Delgado, M. (2004): "Ciutats de mentida. El turisme cultural com a estratègia de desactivació urbana". *A TOUR-ISMES, la derrota de la dissensió. Itineraris crítics*. Barcelona: Fundació Antoni Tàpies. pp 54-66.

DÉPARTEMENT DES ETUDES ET DE LA PROSPECTIVE (1989). *La Valorisation touristique du patrimoine culturel.* París. Département des Etudes et de la Prospective.

Desdevises, M. (1918). "Sainte Marie de Ripio". En *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 93: pp. 6-12.

Desurvire, D. (1997). "Le timeshare culturel. Un noveau concept au service de la réhabititation du patrimoine". *Revue Espaces*, núm. 143: pp. 20-26.

Didi-Huberman, G. (1992). *CE que nous voyons, ce qui nous regarde.* París: Éditions de minuit (col·lecció "Critique").

Dietvorst, A. G. J; Ashworth, G. J. i Larkham, P. J. (1994). "Cultural tourism and time-space behaviour". A: *Building a new heritage, tourism, culture and identity in the New Europe*. London: Routledge. pp. 69-89.

DIRECTION DES MUSÉES DE FRANCE (1995). *Les Publics*. París. Direction des musées de France: pp.137-155.

DIRECTION DU PATRIMOINE (France) (1992). *De l'Utilité du Patrimoine: actes des colloques de la Direction du Patrimoine*. París: Picard.

Donaire, J. A. (1994). "De la ciutat al camp: un turisme alternatiu?", *Lauro*, núm. 7: pp. 39-41.

Donaire, J. A. (1995). "El turisme en una sociedad post-industrial. Algunas propuestas conceptuales". *Turisme i investigació*, núm. 3: pp. 179-186.

Donaire, J. A. (1996). *El turismo a los ojos del postmodernismo. La costa Brava, Tunicia i los Malls.* Tesis doctoral (no publicada).

Donaire, J. A. (1998). "La geografía del turismo después del fordismo: turistas en las fábricas, turistas en los centros comerciales". *Sociedade e Território. Revista de estudos urbanos e regionais*, núm. 28: pp. 55-68.

Donaire, J. A. (1999). "Les noves tendències del turisme contemporani". *Actes del Congrés Cultura i Turisme organitzat pels Amics dels Museus a*

Barcelona, *novembre de 1999*. [no publicat].

Donaire, J. A. (2002): "Girona, una ciutat amb turistes". *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal); núm. 212: pp. 70-74.

Dood, D. i Hemel, A. (eds.) (1999). *Planning Cultural Tourism in Europe: a presentations of the theories and cases*. Amsterdam: Boekman Foundationúm.

Doria, S. (2004). *Imatges 1930: Barcelonins i moderns*. Barcelona. La Campana.

Dudamzedier J. (1988). *Révolution culturelle du temps libre (1986-1988).* París: Méridiens Klincksieck.

Dufrenne, M. (1967): *L'objet esthétique; cf. Phénoménologie de l'expérience esthétique*, tom I, París, PUF.

Dugast, J. (2004*. La vida cultural en Europa entre los siglos XIX y XX.* Barcelona: Editorial Paidós.

Duncan, J. S. (1978). "The social construction of unreality: an interacionist approach to the tourist's cognition of environment". A: Ley, D. i Samuels, M. (eds.), *Humanistic Geography*. Londres: Croom Helm.

Dupavillon, C. (1992). *De l'utilité du patrimoine: actes de colloque, Abbaye royale de Fontevraud, novembre 1991*. París: Direction du Patrimoine, Ministère de la culture. pp. 252. (Entretiens du Patrimoine, 11).

Dupont, D. i Puydebat, J-M. (1997). *Interprétation du patrimoine* (Actes du colloque d'Auvers-sur-Oise, 2 et 4 décembre 1996). Cahier Espaces fora de sèrie. París: Éditions Touristiques Éuropéennes.

Dupuis, X. i Desjardins, C. (1994). *Eléments de synthèse sur l'économie du patrimoine*. París. Minúm. culture; Dep. des Etudes et de la Prospective: pp. 122.

Duran, A. (1926). "Los Monumentos Históricos y Arqueológicos: La Casa de la Ciudad de Cervera". *Barcelona Atracción,* Julio, núm. 181: pp. 23-26.

Duran, F. (1925). "Besalú". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 171: pp. 13-17.

Durand, G. (1984). *L'Imagination symbolique. Les structures antropologiques de l'imaginarie*. París: PUF. 132 pp.

Dvorak, M. (1981). *Historia del arte como historia del espíritu.* Barcelona: Gustavo Gili.

Eco, U. (1985). *La guerre du faux.* París: Grasset [traducció anglesa, 1987, *Travels in Hyper-Reality*, Londres, Pan Books].

Eco, U. (1988). *De los espejos y otros ensayos*. Barcelona: Lumen.

Eco, U. (1997). *En què creuen els qui no creuen.* Barcelona: Empúries.

Eco, U. (1999). *La estructura ausente*. Barcelona: Lumen.

Edgar, M. (1966). *El espíritu del tiempo*. Taurus Ediciones

Edward, J. A. i Llurdes, J. C. (1996). "Mines and quarries". *Annals of Tourism Research*, 1996, vol. 23, núm: 2, pp. 341-363.

Edwards (1996). "Postcards. Greetings from Another World". A: Selwyn, T., ed.; *The Tourist Image. Myths and Myth Making in Tourism*, Chichester, Wiley, pp.197-221.

Eliade, M. (1957). *Mythes, rêves et mystères*. París: Gallimard.

Élias, S. (1994). "La ville et son tourisme: image et accessibilité". *Cahier Espaces*, núm. 39, décembre 1994: pp. 53-60.

EMPREINTE-COMMUNICATION (1989). *La Valorisation Touristique du Patrimoine Culturel*. París: Empreinte-Communicationúm.

Enzensberger, H. M. (1973). *Culture ou mise en condition?.* París: Union Générale d'Editions.

Esteve, R. (1983). *Turismo, ¿Democratización o imperialismo?* Màlaga: Universidad de Màlaga.

Esteve, R. (1991). *Un nuevo modelo turístico para España.* Màlaga: Universidad de Màlaga.

EXPO TURISMO (1997). "Las ruta del legado andalusí. Viajes por los caminos de la memoria". *Expo Turismo*, núm. 61: pp.16-19.

Fau, F. (1999) (A). "Des entreprises au service des musées et des sites". *Revue Espaces,* núm.156, janvier 1999: pp. 21.

Fau, F. (1999) (B). "Les villes du Languedoc-Roussillon ont du coeur". *Revue Espaces,* núm.157, février 1999: pp. 28.

Fau, F. (1999) (C). "Les hauts lieux du tourisme culturel français". *Revue Espaces,* núm.157, février 1999: pp. 43-45.

Faucher, J. (1995). "Le tourisme dans l'union européenne?". *Revue Espaces* núm.134, juillet-août 1995: pp. 2-3.

Faucheur, P. (1994). "Mise en valeur du patrimoine et aménagement du territoire". *Cahier Espaces,* núm.37, juin 1994, pp. 174-177.

Faxedas, Ll. (2002). "Una proposta d'itinerari cultural a l'entorn de l'art". *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal), núm. 212: pp. 81-83.

Featherstone, M. (1991). *Cultura de consumo y postmodernismo.* Argentina: Amorrortu editores.

Feifer, M. (1985). *Going Places*. Londres: Mcmillan

Ferrer, F. (1954). "Visitez l'Espagne" a *Diari: Destino*, 3 abril, Cartas al director, (París): p. 30.

Fillot, E. (1994). "Cartes des rivages de l'ouest", a *Cahiers de Géopoétique*, núm. 4. Trébeurden: Institut International de Géopoétique.

Fladmark, J. M. (ED.) (1994). *Cultural tourism.* Papers presented at the Robert Gordon University Heritage Convention 1994. London: Donhead. pp. 413.

Font, J. (1934). "Las casas señoriales de Cataluña: La casa de Borrás y Sardá de Reus". *Barcelona Atracción,* Abril, núm. 274: pp. 116-117.

Font, J. (1947). "Museos de Cataluña: El Folklórico de Ripoll" *Barcelona Atracción,* Quart trimestre, núm. 317: p. 309.

Font, J. (2004). *Casos de turismo cultural: de la planificación estratégica a la gestión del producto.* Barcelona: Ariel.

Forbes, R. J. i Forbes, M. S. (1992). "Special interes travel". *World travel and tourism review,* núm. 2: pp. 141-144.

FORUM ATOLS, VERSAILLES. (1997). *Forum sur la mise en tourisme de la culture et du patrimoine: quels enjeux pour l'avenir?*. París: ATOLS : IREST. pp. 66.

Foyé, E. (1950). "Efemérides del arte: La ultima exposición del gran paisagista E. Meifrén". *Barcelona Atracción,* Primer trimestre núm. 326: pp. 42-44.

Frangialli, F. (1994). "Le tourisme en Méditerranée: l'enjeu du développement durable pour une destination majeure fragile". *Revue Espaces*, núm.126, mars-avril 1994: pp. 37-45.

Freeston, Ch. (1950). "Bibliografía – Nuestra Portada", *Barcelona Atracción, P*rimer trimestre núm. 326: p. 50.

Freixa, M. (1986). *El modernismo en España.* Ediciones Cátedra, S.A.

Freixa, M. (1991). *El modernisme a Catalunya.* Editorial Barcanova, S.A.

Frustier, P. (1999). "Pour une évaluation patrimoniale de la communication touristique". *Cahier Espaces*, núm. 64, décembre 1999: pp. 32-38.

Fumaroli, M. (1992). *L'état culturel: essai sur une religion moderne.* París: Fallois.

Fundació Antoni Tàpies i Fòrum Barcelona (2004). *TOUR-ISMES, la derrota de la dissensió: itineraris crítics.* Barcelona. 455 pp.

Fundació Caixa de Catalunya (1992). *AC Avantguardes a Catalunya 1906-1939*. Olimpíada Cultural Barcelona 1992 amb la col. Museu d'Art Contemporani de Bcn.

Fundació del Museo del Cinema-Col·lecció Tomas Mallol/Ajuntament de Girona (2004). Seminari *Imatge i Viatge. De les vistes òptiques al cinema: la configuració de l'imaginari turístic.*

Fundació La Caixa (1997). *Madrid Barcelona 1930-1936: La tradición de lo nuevo.* Barcelona. Catàleg de l'exposició celebrada a Madrid del 29 de maig al 20 de juliol de 1997, organitzada per "la Caixa" . 288 pp.

Fundación Caixa Catalunya (2003). *Nexus n. 30*. Juliol. 108 pp.

Galí, N. (2004). *Mirades Turístiques a la Ciutat. Anàlisi del comportament dels visitants en el Barri Vell de Girona*. [Tesi Doctoral: inèdita]

Galí, N. (2002). "El paper del guia en la difusió del patrimoni cultural". *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal); núm. 212: pp. 78-80.

Galtes, M. (1933). "La Escuela Superior de Arquitectura". *Barcelona Atracción,* Septiembre, núm. 267: p. 307.

Gáltes, M. (1934) (A). "Dos monumentos artísticos barceloneses". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 271: pp. 27-30.

Galtés, M. (1934) (B). "Los servicios municipales de Barcelona. Parques i Jardines". A *Barcelona Atracción*, Octubre, núm 280: pp 291-294.

Galvani, A. (1991). "I Francesi a ferrara un aspetto del turismo culturale della citta". *Rassegna di Studi Turistici,* núm. 3-4: pp. 287-300.

Garay M. (1980). *Le tourisme culturel en France*. París: La Documentation Francaise. (Notes et Etudes documentaries 4591 i 4592).

Garcia Espuche, A i Rueda, S. (eds.). (1999). *La ciutat sostenible*. Debat de Barcelona (4º. 1998. Barcelona). Angle Editorial. 166 pp.

García Espuche, A. (1990). *El Modernismo*. Museu d'Art Modern. Parc de la Ciutadella, 10 de octubre de 1990 - 13 de enero de 1990. Organizada por Olimpíada Cultural. Barcelona: Lunwerg Editores. 334 pp.

García Espuche, A. (1999). *Catalunya i Barcelona, crisis i recuperacions*. Barcelona: Institut de Cultura, DL. 40 pp.

García Espuche, A. (2002). *GEl quadrat d'or. Centro de la Barcelona modernista*. Barcelona: Lunwerg Editores, S.A. 366 pp.

García Espuche, A. i Guàrdia, M. (1986). *Espai i societat a la Barcelona pre-industrial.* Barcelona: Magrana: Institut Municipal d'Història, Ajuntament de Barcelona. 177 pp.

García, M. (2003). "El conjunt monumenta de l'alhambra de Granada". *Nexus,* juliol. Barcelona: Fundació Caixa Catalunya.

Garcia, N. (2001). *Culturas híbridas. Estrategias para entrar y salir de la modernidad*. Buenos Aires, [etc]: Paidós. (Estado y Sociedad, núm. 87).

Garcia, S. (2001). "Valores del turismo y del turista creativos". A: *Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural. SITC. Saló Internacional de la Cultura*. Barcelona: Fundació Interarts i Fira de Barcelona: pp. 67-74.

Garrido, J. (1996). "Turismo y ocio y cultura. Reproducción de enclaves originales". A: *El impacto del turismo en el patrimonio cultural, La*

Antigua Guatemala, 21-27 octubre. La Antigua Guatemala: Agència Española de Cooperación Internacional.

Garrigues, R. (1996). "La formation d'animateur européen". *Cahier Espaces,* núm.48, octobre 1996: pp. 122-126.

Gauthier, B. (1997). "Le patrimoine industriel comme outil de développement touristique (Québec)". *Cahier Espaces*, hors série, avril: pp. 141-147.

Givone, S. (1998). *En el signe de Dionís i altres escrits.* Universidad de Barcelona : Publicaciones y Ediciones.

Glorieux, R. (1998). "Mieux protéger les monuments en y créant des hébergements". *Revue Espaces,* núm.154, novembre: pp. 18-21.

Gómez, J. (2000). *La Creación de patrimonio para un turismo cultural: de la crisis industrial a la ciudad de servicios*. Bilbao.

Gómez, J. i González-Quijano, C. (1991). *Rutas e itinerarios turísticos en España.* Madrid: Síntesis. (Gestión turística, 7).

González, A. (2003). "Arribaran els nostres monuments al segle XXII?". *Nexus,* juliol. Barcelona: Fundació Caixa Catalunya.

GoodalL, B. i Ashworth, G. (Editores) (1993). *Marketing in the tourism industry: the promotion of destination regions*. London: Routledge.

Goodrich, J. N. (1978). "The relationship between preferences for and perceptions of vacation destinations: applications of a choice model". *Journal of Travel Research*, vol. 17, núm. 1: pp. 8-13

Graburn, N. (1976). "Tourism: The Sacred Journey". A: Smith, V.L. ed., *Hosts and Guests. The Anthropology of Tourism*. Philadelphia: University of Pensylvania Press. pp. 21-36.

Graburn, N. (1993). *To pray, pay and play: the cultural structure of Japanese domestic tourism*. Aix-En-Provence: Centre de Hautes Études Touristiques. (Les Cahiers du tourisme. Série B, 26).

Grande, J. (1998). *Actas del Congreso Europeo sobre Itinerarios Culturales y Rutas Temáticas*. Logroño, 20, 21 y 22 de noviembre de 1997. Fundación Caja Rioja.

Grande, J. (2001). "Análisis de la oferta de turismo cultural en España". *Estudios Turísticos*, núm. 150: pp. 15-40.

Greffe, X. (1999). "Les entreprises de tourisme culturel". A: *Actes del Congrés Cultura i Turisme* organitzat pels Amics dels Museus a Barcelona, novembre de 1999. [no publicat].

Guasch, A. M. i altres (2003). *La crítica de arte: historia, teoría y praxis.* Barcelona: ediciones del Serbal (La crítica de arte, 25).

Gutiérrez, J. i López, Mºl. (dir) (1996). *I Encuentro de turismo cultural*. Ávila, 26, 27 y 28 de Abril de 1996. Escuela Oficial de Turismo de Castilla y Leónúm.

Hackman, J. R. and Oldman, G. R. (1980). *Work Redesignúm*. [s.l]: Addison Wesley.

Harris, M. (2000). *Teorías sobre la cultura en la era posmoderna*. Barcelona: Crítica [original, 1999, Theories of culture in postmodern times].

Harrison, J. (1997). "Museums and touristic expectations". *Annals of Tourism Research,* vol. 24, núm. 1: pp. 23-40.

Harvey, D. (1989). *The condition of postmodernity*. Oxford: Blackwell.

Henry, O. (1993). "Le Mariage du Tourisme et de la Culture". *Pour: La Revue du Groupe de Recherche pour l'Education et la Prospective, núm. 133*: pp.119-123.

Herbert, D. T. (1995). *Heritage, Tourism and society.* London: Pinter. (Tourism, leisure and recreation).

Hernández, F. (2002). *El patrimonio cultural: la memoria recuperada.* Gijón: Trea.

Huerta, R. (1994). *Funció plàstica de les lletres*. València: Edicions del Bullent.

Hughes, G. (1995). "Authenticity in Tourism". *Annals of Tourism Research*, vol. 22, núm.4: pp. 781-803.

Hughes, H. L. (1996). "Redefining Cultural Tourism". *Annals of Tourism Research,* Volume 23, Issue 3, July 1996: pp. 707-709

Hughes, L. (1987). "Culture as a tourist resource: a theoretical consideration". *Tourism Management*, vol. 8, núm. 3: pp. 205-216.

Hughes, L. (1989). "Tourism and the arts: a potentially destructive relationship?". *Tourism Management*, vol. 10, núm. 2: pp. 97-99.

Hugot, J. P. i de Nicolay, R. (1994). "Pour une fondation du patrimoine français". *Cahier Espaces*, núm.37, juin: pp. 74-82.

Huisman, J.; Bohigas, O.; Llena, A. i Marí, A. (1988). *Diseño y arquitectura: 1966-1998*. Hertohenbosch: Museum Het Kruithuis. 176 pp.

Hulot, F. (1996). *Mise en lumière d'itinéraires touristiques urbains: guide pour leur conception et réalisation*. París: AFIT. (Les Cahiers de l'AFIT).

ICOM (2000). *Museos, Patrimonio y Turismo Cultural.*

ICOMOS (1981). *Nessun futuro senza passato.* VI Assemblea generale, congresso internazionale di studi, Roma-Bari-Firenze-Verona, 25-31 maggio 1981. Roma.

ICOMOS (1990). *Heritage and tourism.* ICOMOS European conference, Canterbury. University of Kent, 27th-30th March 1990. London: ICOMOS UK.

ICOMOS (1993). *Cultural tourism: International Scientific Symposium*. Colombo (Sri Lanka): Sri Lanka National Commite of ICOMOS.

ICOMOS (1994). *Los Itinerarios como patrimonio cultura.* Reunión de expertos: 24 y 25 noviembre. Madrid: Ministerio de cultura, ICOMOS Internacional.

ICOMOS (1995). *Seminar on 20th century heritage*: Helsinki 18-19-VI-1995: working papers. Helsinki: ICOMOS

Ingallina, P. (1994). "Urbanisme et gestion des flux touristiques - L'exemple de Florence". *Cahier Espaces,* núm.37, juin 1994: pp. 208-215.

Instituto Español de Turismo (2001). "Turismo Cultural. Seleccción de articulos". *Estudios Turísticos,* núm. 150.

INTERNATIONAL CONFERENCE ON CULTURAL TOURISM (1993). *Universal tourism: enriching or degrading culture?*. Yogyakarta, 1992. (Indonesia): Gadjah Mada University.

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON ARCHITECTURE OF TOURISM IN THE MEDITERRANEAN (1991). *International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean: policies, planning, design:* Istanbul, 13-16 October 1991. Istanbul: Yildiz University Press.

Jafari, J. (2000). *Enciclopedia of tourism.* London: Routledge.

Jansen-Verbeke, M. (1997). "Urban tourism: managing resources and visitors". A: *Tourism, development and growth: the challenge of sustainability.* London; New York: Routledge: pp. 237-256.

Jansen-Verbeke, M. i Rekom, J. (1996). "Scanning museum visitors. Urban tourism marketing". *Annals of tourism research*, 1996, vol. 23, núm. 2: pp. 364-375.

Janskee, R. L. (1996). "Historic houses and special events". *Annals of Tourism Research,* 1996, vol. 23, núm. 2: pp. 398-414.

Jardí, E. i Juncosa, G. (1999). *Guía de Museos de Catalunya.* Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Edicions 62. 414 pp.

Jauss, H. R. (1978). *Pour une esthétique de la réception*. París, Gallimard.

Jeudy, H. (1994). "Métamorphose des patrimoines". *Cahier Espaces,* núm.37, juin 1994: pp. 63-68.

Joannis, H. (1992). *El proceso de creación publicitaria. Planteamiento, concepción y realización de los mensajes*. Deusto, Bilbao.

Jünger, E. (1952): *Voyage atlantique*. París: La Table Ronde.

Junta de Andalucía (1996). *Catalogación del Patrimonio Histórico*. Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico. Col. Cuadernos. Consejeria de Cultura.

Junyent, O. (1927). "La restauración de Poblet". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 187: pp. 3-6.

Kalaora, B. i Granier, M. (1996). "Public protecteur ou public prédateur?". *Revue Espaces*, núm.138, mars-avril 1996: pp. 44-53.

Karageorghis, C. (1999). "La signalétique du Grand Louvre". *Cahier Espaces,* núm.63, novembre 1999: pp. 137-141.

Kennedy, M. (1990). "Tourist pollution". A: *International Conference on Cultural Tourism*, Canterbury, England. *Apollo*, núm.132. pp. 99-101.

Khan, M. [i al.]. (1993). *VNR'S encyclopedia of hospitalito and tourism*. Nova York: Van Nostrand Reinhold.

Kotler, P. (1999). *Kotler on Marketing: How to create, win and dominate markets*. Simon and Schuster, London.

Lacan, M.F. (1993). "Accueil monastique et tourisme". *Cahier Espaces,* núm.30, mars: pp. 148-151.

Lahuerta, J.J. (ed.) (1997) *Le Corbusier y España*. Barcelona. Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

Lanquar, R. (1994). "Articuler le couple tourisme-culture". *Cahier Espaces*, núm.37, juin: pp. 46-54.

Lassalle, H. (1993). *Un projet culturel pour chaque musée*. París: Direction des musées de France. p.19.

Latarjet, B. (1992). *L'Aménagement culturel du territoire*. París: La Documentation Française.

Latino, A. (1921). "Barcelona y sus bellezas. De un viaje reciente". Tomado de "La Nación de Buenos aires" et al *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 121: p. 16.

Law, C. M. (1993). *Urban tourism: attracting visitors to large cities*. London; New York: Mansell. (Tourism, Leisure and Recreation Series).

Lawson, R. W. [i altres]. (1998). "A comParíson of residents'attitudes towards tourism in 10 New Zealand destinations". *Tourism Management.* Vol. 19, No. 3, pp. 247-256.

Le Breton, D. (1988). *Corps et sociétés*. París: Méridiens Klincksieck.

Lebris, M. (1992). *L'home aux semelles du vent*. París: Payot.

Leed, E. J. (1992). *La mente del viaggiatore: Dall'Odissea al turismo globale".* Bologna: il Mulino.

Lefebvre, A. (1992). "Les ambiguïtés du tourisme culturel", Les Papiers: *économie, société, communicationúm*. Número spécial: *Patrimoine en débat, construction de mèmoire et valorisation du synbolique, 9*. Toulose: Presses universitaires du Mirail: pp. 115 a 130.

Léglise, J. P. (1999). "Les réseaux de villes, territoires de projets". *Revue Espaces*, núm.159, avril 1999: pp. 22-25.

Lelievre, F. (1997). "Entre le comment et le pourquoi. Qu'est-ce qu'un bon interprète?". *Cahier Espaces hors série*, avril: pp. 35-38.

Lerivray, B. (1975): *Guides Bleus, guides vertes et lunettes roses.* París: Du cerf.

LETTRE TOURISTIQUE, LA (1993). "Tourisme et culture, une dynamique Europeenne". *Les Dossiers de la Lettre Touristique: Supplement de la Lettre Touristique*, vol. abril: pp. 1-23.

Light, D. (1995). "Visitors' use of interpretative media at heritage sites". *Leisure Studies: the journal of the Leisure Studies Association*, vol. 14, núm. 2: pp.132-149.

Lindberg, K. I. i Johnson, R. L. (1997). "Modeling Resident Attitudes toward Tourism". *Annals of Tourism Research.* Vol. 24, No. 2, pp. 402-424.

Llopis, A. (1950). "Renace la "Casa de Cervantes" en Barcelona*". Barcelona Atracción, P*rimer trimestre, núm. 326: pp. 45-47.

Llopis, A. (1952) (A). "En el centenario de un artista genial: La obra de Antonio Gaudí (1a part: El Templo de la Sagrada Familia)". *Barcelona Atracción.* Tercer trimestre, núm. 335: pp. 123-128.

Llopis, A. (1952) (B). "En el centenario de un artista genial: La obra de Antonio Gaudí (2a part: El Parque Güell, creación mágica)". *Barcelona Atracción, Q*uart trimestre, núm. 336: pp. 175-179.

Llopis, A. (1953). "En el centenario de un artista genial. "La obra de Antonio Gaudí". III y último. El Palau Güell, "La Pedrera" y otras construcciones". *Barcelona Atracción. S*egon trimestre, núm. 338: pp. 82-87.

Lohmann, M. i Kaim, E. (1999). "Weather and Holiday Destination Preferences Image, Attitude and Experience". *The Tourist Review.* Vol. 4, No. 5: pp. 54-64.

López de Aguileta, I. (2000). *Cultura y ciudad: manual de política cultural municipal.* Gijón: Ediciones Trea.

Lopez-Fando, S. (1995). "Circuitos culturales: visitas turisticas como alternativa a las vacaciones de descanso". *Sesenta y mas*, núm. 127: pp. 48-51.

Lucie-Smith, E. (2000). *Artes visuales en el siglo XX*. Könemann.

MacCarthy, B. B. (1992): *Cultural tourism: how the arts can help market tourism products: how tourism can help provide markets for the arts*. Portland (Oregon): Bridget Beattie MacCarthy.

Magaz, M. C. (1996). "Patrimonio y turismo". *Signos Universitarios: revista de la Universidad del Salvador,* núm. 29: pp.119-131.

Mairot, P. (1996). "Inscrire le patrimoine dans le temps présent". *Revue Espaces,* núm.142, novembre-décembre: pp. 37-43.

Mairot, P. (1998). "Musées et entreprises se risquent à travailler ensemble". *Cahier Espaces,* núm. 57, septembre: pp. 58-63.

Majó, J. (2002). "Impacte de les noves tecnologies dins el mercat dels viatges culturals". *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal); núm. 212: pp. 84-87.

Marchena, M. (Ed).(1998). *Turismo urbano y patrimonio Cultural*: Una perspectiva Europea. Sevilla: Patronato Provincial de Turismo de Sevilla. Col. Documentos.

Marí, A. (1988). *Portmany*. Caixa de Balears Sa Nostra.

Marí, A. (2004). *La vida dels sentits*. Barcelona: Angle.

Marinel·lo, M. (1936). "Exposiciones de Arte en el mes de febrero". *Barcelona Atracción,* Abril, núm. 298: pp. 115-116.

Marinel·lo, M. (1935). *Barcelona Atracción,* Febrero, núm. 284: pp. 35-39.

Markwick, M. (2001). "Postcards from Malta. Image, Consumption, Context". *Annals of Tourism Research*, vol. 28, núm. 2: pp. 417-438

Mars St. (1914). "Huéspedes ilustres". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 44: p. 6.

Martin, C. (1994). "Les routes à thème". *Cahier Espaces,* núm.37, juin 1994: pp. 233-236.

Martorell, J. (1923). *Interiores: estructuras auténticas de habitaciones, del siglo XIII al XIX.* Barcelona: I. G. Seix & Barral Herms. (Exposición de Barcelona: publicaciones del repertorio iconografico).

Martorell, J. (1927). "Los monumentos históricos y artísticos. La restauración del arco romano de Martorell". (1927). *Barcelona Atracción,* Septiembre, núm. 194: pp. 285-288

Marweell, K. (1997): "Dimensions of Photography in a Nature-Based Tour". *Annals of Tourism Research*, vol. 24, núm. 1: pp. 131-155.

Maseras, A. (1932). "La sala de exposición de arte de Barcelona". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 250: pp. 99-103.

Maseras, A. (1935). "Glosario de Barcelona. Las Ramblas". A *Barcelona Atracción*, Gener, núm. 283: pp 3-6.

Mayor, F. (2001). "Turismo i Cultura de la Paz". *Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural. SITC. Saló Internacional de la Cultura*. Barcelona: Fundació Interarts i Fira de Barcelona: pp. 109-118.

Mazanec, J. A. (1994). "Image Measurement with Self-Organizing Maps: A Tentative Application to Austrian Tour Operators". *The Tourist Review.* Vol. 4, No. 2: pp. 9-18.

McCannell, D. (1976). *The tourist. A new theory of the leisure class*, Nova York: Scho.

McKercher, B. and Du Cros, H. (2003). "Testing a Cultural Tourism Typology", a *International Journal of Tourism Research,* núm 5, pp 45-58. Publicat a www.interscience.wiley.com

McLuhan, M. (1996). *Comprender los medios de comunicación: las extensiones del ser humano*. Barcelona: Paidós.

McMillan-Scott, E.[et al.]. (1992). *El turismo en Europa*. Luxemburg: Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees.

Meethan, K. (1996). "Consuming (in) the civilized city". *Annals of Tourism Research*, vol. 23, núm. 2: pp. 322-340.

Mejia, J. L. (1988). "Turismo vs. Cultura". *Turismo y Sociedad,* vol. 3, núm. 1: pp. 81-84.

Michaud, Y. (2003). "El turisme com a indústria. La cultura com a turisme". *Nexus,* juliol 2003. Barcelona: Fundació Caixa Catalunya.

Mihalik, B. J. i Wing-Vogelbacher, A. (1992). "Traveling art expositions as a tourism event: a market research analysis for ramesses the great". *Journal of Travel and Tourism Marketing,* núm. 3: pp. 25-41.

Millar, S. (1995). "Heritage management for heritage tourism". A: *Managing tourism*. Oxford: Butterworth-Heinemannúm: pp.115-121.

MINISTÈRE DE LA CULTURE ET DE LA FRANCOPHONIE, DIRECTION DE L'ADMINISTRATION GÉNÉRALE, DÉPARTEMENT DES ÉTUDES ET DE LA PROSPECTIVE (1993): *Le Tournant commercial des musées en France et à l'étranger*. París: La Documentation Française.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2001). *Actas del Congreso Internacional de Itinerarios Culturales*. Santiago de Compostela, 14-17 de novembre de 2000. Volum I i II. Madrid.

Ministral, M. (2002). "Cultura i territori: el paisatge cultural en l'oferta turística". *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal); núm. 212: pp. 65-69.

Miossec, J-M. (1977). L'image touristique comme introduction à la gèographie du tourisme", *Annales de Géographie*. pp. 55-70.

Miret, O. (1932). (A) "Ramon Casas, la estela de una vida artistica". *Barcelona Atracción,* Mayo, núm. 251: pp. 131-135.

Miret, O. (1932). (B) "El edificio de las ataranzas de Barcelona". A *Barcelona Atracción*, Febrer, núm. 248, pp. 35-48.

Miret, O. (1934). "Los servicios municipales de Barcelona. Los museos de arte". A *Barcelona Atracción*, Agosto, núm.278, pp. 227-231.

Miret, O. (1947). "Las obras de restauración de Monasterio de Montserrat" *Barcelona Atracción.* Tercer trimestre, núm. 316: pp. 252-260.

Moliné, M. (1989). *La comunicación activa. Publicidad sólida*: Deusto, Barcelona.

Mollard, C. (1994). *L'ingénierie culturelle*. París: PUF. (Que sais-je?).

Monferrand, A. (1998). *La Fréqüentation des lieux culturels et non culturels, en France métropolitaine, en 1991 et en 1996*. París: Observatoire National du Tourisme. (Analyses et perspectives du tourisme, 51).

Montanari, A. (1992). *Il turismo nelle regioni rurali della CEE: la tutela del patrimonio naturale e culturale*. Roma: Edizioni Scientifiche Italiane.

Montaner, J. (1997). "El turisme durant la Generalitat republicana". a *Estudis Turístics de Catalunya* , núm. 1: pp. 27-29

Montaner, J. (1999). "La Figura del guía a través de la historia del segle XX". En: *El Guiatge turistic*. -- Girona: Institut Superior d'Estudis Turístics: Universitat de Girona: pp. 9-12

Montero, L.; Desiderio, T. i Díaz, R. (2001). "La cultura como componente de la oferta de los destinos turísticos maduros". *Estudios Turísticos*, núm. 150: pp. 41-56.

Moragas, R. (1935). "Glosario de Barcelona. Los restaurantes". a "*Barcelona Atración*", Abril, núm 286, Barcelona: pp. 99-105.

Moragas, R. (1935). "Noticias del extranjero" a *Barcelona Atracción,* Febrero, núm. 284: pp. 35-39.

Moragas, T. (1948). "Aportación benemérita al patrimonio artístico de la ciudad. El Museo Marés". *Barcelona Atracción. Q*uart trimestre, núm. 321: pp. 145-149.

Morales, A. J. (1996). *Patrimonio histórico-artístico.* Madrid: Historia 16.

Moreno, J. (1997). *La Utilisation touristique du patrimoine culturel: l'experience: "llegendes de Gerone".*[Manuscrit]. Maître de mémoire: Dolors Vidal, (Maîtrise en ingénierie et commercialisation des produits hôteliers et touristiques/ Maîtrise de sciences et techniques hôtellerie, tourisme, thermalisme. Option hôtellerie restauration).

Morin, E. (1992). *Las ideas*. Madrid: Cátedra.

Moscardo, G. (1996). "Mindful Visitors. Heritage and Tourism". *Annals of Tourism Research*, 1996, vol. 23, núm. 2: pp. 376-397.

Moulin, C. L. (1995). "On concepts of community cultural tourism". *Revue de Tourisme*, núm. 4: pp. 35-40.

Moulin, C. L. (1996). "Appreciating the built environment through cultural tourism: fundamental changes in values and approaches". *Revue de Tourisme*, núm. 2: pp. 7-13.

Muller, L. (1995) "Patrimonio arquitectónico y turismo: apuntes para estrategias posibles". *Estudios y Perspectivas en Turismo,* vol. 4, núm. 3: pp. 243-248.

Mulvey, L. (1988). *Placer visual y cine narrativo.* Fundación Instituto Shakespeare [etc.]: València. Documentos de trabajo (Centro de Semiótica y Teoría del Espectáculo; 1). pp. 5-9.

Munilla, G. i altres. (2001). *Gestió del patrimoni històric.* Barcelona: Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya.

Muntanyola, A. (1932). *Organització turística de Catalunya*. Barcelona: Ed. Arts Gràfiques l'Estampa.

MUSÉES ET COLLECTIONS DE FRANCE (1995) "Patrimonie, musées et territoire". *Musées et collections de France*, núm. 208: pp. 4-53.

Museu d'Art de Sabadell (2003): *La festa Anunciada: cartells de la Festa Major de Sabadell: 1905-1939*.

Museu del Cinema, Ajuntament de Girona i Universitat de Girona (2001). *L'origen del cinema i les imatges del segle XIX.* Girona.

Museu del Cinema, Ajuntament de Girona i Universitat de Girona (2003). *La construcció del públic dels primers espectacles cinematogràfics.* Girona.

Nadal, J. M. de (1933). *Aquella Barcelona...* Barcelona: Libreria Catalonia.

Natali, M. (1996). *L'image-paysage: Iconologie et cinéma.* França: presses universitaires de Vincennes.

Neyret, R. (DIRECTEUR) (1992). *Patrimoine atout du développement*. Lyon: Presses universitires de Lyonúm. Centre Jacques Cartier. p. 156. (Collection Transversales, 2)

Noguero, A. (1990). *Relaciones públicas e Industria de la persuasión. Análisis gnoseológico y situacional*. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias (PPU).

Noir, P. i C. De Vichet (1994). "Valorisation du patrimoine - La démarche d'un créateur". *Cahier Espaces,* núm. 37, juin 1994: pp. 116-119.

Nora, P. (1997). *Les lieux de mémoire*. París: Gallimard.

Notarstefano, C. (1996) "Le Role des itineraires culturels du Conseil de l'Europe: integration mondiale des cultures et identites culturelles locales". A: *46º Congreso de l'AIEST,* Rotorua, Nueva Zelanda, 1996: *Globalisation and tourism*. Saint-Gall (Suisse): AIEST: pp. 525-530.

Nuryanti, W. (1996). "Heritage and postmodern tourism". *Annals of Tourism Research*, 1996, vol. 23, núm. 2: pp. 249-260.

Oddati, N. (2003). "La recuperació de Nàpols". *Nexus,* juliol. Barcelona: Fundació Caixa Catalunya.

OMT (1991). *Seminaire sur les nouvelles formes de demande et les nouveaux produits.* Nicosie (Chypre), 8-9 Mai 1991. Madrid: Organisation Mondiale du Tourisme.

OMT (1995). *Conceptos, definiciones y clasificaciones de las estadísticas de turismo*. Madrid: Organització Mundial del Turisme. (Manuales técnicos de la Organización Mundial del Turismo; 1).

OMT (1997). *WTO Silk Road Forum: Final Report*: Xi'an, China 17-20 June 1996. Madrid: World Tourism Organization.

Orfila, D. (1932). "El Cirpac en Barcelona". *Barcelona Atracción,* Junio, núm. 252: p. 188.

Origet de Cluzeau, C. (1994). "Musées: subir ou maîtriser la fréquentation?". *Cahier Espaces*, núm.37, juin 1994: pp. 143-147.

Origet du Cluzeau, C. (1995). "Distribution de produits touristiques culturels. Le sceptre d'autocar". *Cahier Espaces,* núm. 44, décembre 1995: pp. 98-102.

Origet du Cluzeau, C. (1996). "Evaluer les retombees economiques d'un reseau culturel: application a terre catalane". *Revue de Tourisme*, núm. 2: pp. 14-22.

Origet du Cluzeau, C. (1998) (B). *Le tourisme culturel*. París: Presses Universitaires de France. (Que sais-je?).

Origet du Cluzeau, C. (1998). (A) "Des guides de voyage aux guides de vacances". *Revue Espaces,* núm. 152, juillet-août, pp. 24-32.

Ortuño, M. (1995) (A). "Precisiones sobre el turismo cultural". *Industria Hostelera: Seminario de la Hosteleria y el Turismo*, núm. 293: p. 4.

Ortuño, M. (1995) (B). "Turismo cultural, patrimonio y ciudad". *Mar oceana*, núm. 2: pp. 331-348.

Ortuño, M. (1995) (C). *Turismo cultural y patrimonio histórico.* Valladolid: Escuela Superior de Turismo.

Page, S. J. (1995). *Urban Tourism*. London: New York: Routledge. (Routledge Topics in Tourism).

Panyella, A. (1952). "El Museo Etnológico y Colonial". *Barcelona Atracción. Q*uart trimestre, núm. 336: pp. 200-206.

Parkinson, D. (2002). *Historia del cine.* 2a. Barcelona: Ediciones Destino (El mundo del arte, p. 45).

Patin, V. (1987). "Les nouvelles images du patrimoine et la consommation touristique". A: *Colloque Tourisme et Patrimoine*, Novembre, 1987. Avignon.

Patin, V. (1994). "Peut-on encore parler de tourisme culturel ?". *Cahier Espaces,* núm. 37, juin, pp. 30-33.

Patin, V. (1997). *Tourisme et patrimoine en France et en Europe*. París: La Documentation Française. (Les Études de la Documentation Française)

Patin, V. (1999). "Organiser, étaler et limiter les flux dans les sites culturels". *Revue Espaces*, núm. 166, décembre: pp. 23-25.

Patin, V. i Croibier, N. (1996). *La Valorisation touristique du patrimoine culturel*. París: Empreinte communicationúm.

Patronat Català Pro Europa (1991). *Política de Turisme a la CEE (compil·lació)*. Girona

Patronat de Turisme de Barcelona (1990). *Memòria 1989*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Patronat de Turisme de Barcelona (1991). *Memòria 1990*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Patronat de Turisme de Barcelona (1992). *Memòria 1991.* Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Patronat de Turisme de Barcelona (1993). *Memòria 1992.* Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Pearce, D. (1989). "Using the literature of tourism: a personal perspective". *Revue de tourisme*, núm. 3: pp. 5-11.

Peleggi, M. (1996). "National heritage and global tourism in Thailand". *Annals of Tourism Research*, 1996, vol. 23, núm. 2: pp. 432-448.

Pelletier, J. (1991). "La Valorisation de sites historiques". *Revue Espaces*, núm. 110: pp. 5-6.

Pelletier, J. (1991). "Tourisme culturel: une marché que se cherche". *Les Cahiers d'Espaces,* núm. 25: pp. 116-120.

Peran, M.; Suàrez, A.; Vidal, M. (1994) *Noucentisme i Ciutat*. Electa i CCCB.

Perniola, M. (1997). *L'estetica del Novecento.* Bologna: il Mulino.

Phelps, A. (1994) "Museums as tourist attractions". A: *Tourism: the state of art*. Chichester [etc.]: John Wiley & Sons: pp. 169-177.

Pini, D. (2003). *La Riqualificazione urbana e la pianificazione come strumenti per la promozione della sicurezza urbana.* Firenze: Alinea. 158 pp.

Pomian, K. (1990). *El orden del tiempo.* Ediciones Júcar

Poon, A. (1993). *Tourism, technology and competitive strategies*. Oxon: CAB International.

Porcioles y Colomer, J. M. de (1962). *Palabras a la ciudad.* Barcelona: [s.n].

Poulot D. (1987). "Les nouvelles aventures du patrimoine". *Libération*.

Pratt, A. (2001). "The Relationship between the City, Cultural Tourism and the Cultural Industries". A: *Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural*. SITC. Saló Internacional de la Cultura. Barcelona: Fundació Interarts i Fira de Barcelona: pp. 33-44.

Prentice, R. (1994). (A) "Market-based product development in heritage tourism". *Tourism Management,* vol. 15, núm. 1: pp. 27-36.

Prentice, R. (1994). (B) *Tourism and heritage attractions*. London (etc.): Routledge. (Issues in tourism series).

Prentice, R. i Hudson, J. (1993). "Assessing the linguistic dimension in the perception of tourism impacts by residents of a tourist destination: a case study of Porthmadog, Gwynedd". *Tourism Management*. Vol. 3, No. 6: pp. 298-306.

Prentice, R. i Light, D. (1994). "Current issues in interpretative provision at heritage sites". A: *Tourism : the state of art*. Chichester (etc.): John Wiley and Sons: pp. 204-221.

Prentice, R.; Guerin, S. i McGugan, S. (1998). "Visitor learning at a heritage attraction: a case study of Discovery as a media product". *Tourism management*, vol. 19, núm. 1: pp. 5-23.

Prohaska, S. S. (1995). "Trends in Cultural Heritage Tourism". A: *Island Tourism: management principles and practice*. Chichester [etc.]: John Wiley and Sons: pp. 33-51.

Pulin, F. (1996). "Las transformaciones físicas y socioeconómicas producidas por el turismo en los centros historicos de La Antigua Guatemala", Taller internacional EL impacto del turismo en el patrimonio cultural. 21-27 octubre, 1996.

Quentin, C. (1994). "Tourisme et musées - Clefs pour un partenariat à l'usage des professionnels de musée". *Cahier Espaces*, núm.37, juin: pp. 131-135.

Quintana, A. (2003). *Fábulas de lo visible*. *El cine como creador de realidades*. Barcelona: El Acantilado

Quintana, A. (2004). "El Camino del cine europeo siete miradas". *Tour-ismes*, Fundació A. Tàpies.

Quintana, T. i Ballesteros, L. A. (2001). *Legislación urbanísitca, de edificación y vivienda de Cataluñ.a* (Librería Tirant lo Blanch), S.L.

Quintana, T. [ET. AL.] (2001). *Derecho urbanístico estatal y autonómico.* Librería Tirant lo Blanch, S.L.

Ràfols, J. F. (1934). "La decoración mural del despacho de la Alcaldía de Barcelona". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 273: pp. 89-93.

Rahola, C. (1936). "Los baños árabes de Gerona y su restauración". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 301: pp. 212-215.

Raimondo, C. (1988). "Itinerari turistico culturale: un piano per un progetto pilota". *Politica del Turismo: Rivista Trimestrale di Studi e Documentazione,* núm. 1: pp. 59-72.

Raunaud, P.(et al.) (1994). *Le Tourisme culturel en Europe*. Luxemburg: Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees.

Reeves, R. (1964). *La realidad en publicidad*. Madrid: Sever-Cuesta.

Ribagorda, M. (2002). *Patrimonio cultural.* Ed. Thomson. 200 pp.

Ribas, F. De A. (1929). "La restauración de la Casa de la Ciudad". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 211: pp. 13-17.

Richards, G. (1994) (A). "Cultural tourism in Europe". *Progress in tourism, recreation and hospitality management,* vol. 5: pp. 99-115.

Richards, G. (1994) (B). "Developments in European cultural tourism". A: *Tourism: the state of art*. Chichester (etc.): John Wiley and Sons, pp. 366-376.

Richards, G. (1996) (A). "Production and consumption of European cultural tourism". *Annals of tourism research,* 1996, vol. 23, núm. 2: pp. 261-283.

Richards, G. (1996) (B). *Cultural tourism in Europe: recent developments*. Wallingford (UK): CAB International.

Richards, G. (2001) (A). "Creating a New Tourism?". A: *Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural. SITC. Saló Internacional de la Cultura*. Barcelona: Fundació Interarts i Fira de Barcelona: pp. 59-66.

Richards, G. (2001) (B). "El desarrollo del turismo cultural en Europa". *Estudios Turísticos*, núm. 150: pp. 3-14.

Richards, G. (2001) (C). *Cultural Attractions and European Tourism*. Wallingford: Cabi Pubisching.

Richards, G. and Bonink, C. A. M. (1995). "European Cultural Tourism Markets". *Journal of Vacation Marketing*, vol. 1, núm. 2: pp. 173-180.

Richards, G. i Raymond, C. (2000). "Creative Tourism". *ATLAS News*, núm 23.

Richez, G. (1992). *Parcs nationaux et tourisme en Europe.* Collection tourismes et societés. París: L'Harmattan. 421 pp.

Riegl, A. (1903). *Der Moderne Denkmalkultus, sein Wesen und seine Entstehun.* Viena i Leipzig.

Riegl, A. (1984). *Le Culte moderne des monuments, son essences, sa genèse*. París: Seuil.

Rifkin, J. (2000). *La Era del acceso: la revolución de la nueva economía.* Barcelona: Paidós.

Ringer, G. (1998). "Destinations. Cultural landscapes of tourism". Routledge: London & New York. A: Sarlanga, E. (1997). *Les routes touristiques de l'animation à la conception*. París: Assemblée des Chambres de Commerece et d'Industrie.

Riviere, Ch. (1912). "La Prensa extranjera y Barcelona. Artículo publicado en "Annales Africaines" de Argel.". *Barcelona Atracción,* Agosto, núm. 19: p. 21.

Rizzardo, R. (1993). "Six thèmes pour un dialogue entre acteurs culturels européens". A: *Les enjeux culturel pour les régions d'Europe*). Strasbourg. Conseil de l'Europe, pp. 21-40. (Culture et regions).

Rizzardo, R. (1994). "Tourisme culturel: un élément d'aménagement du territoire". *Cahier Espaces*, núm.37, juin, pp. 178-185.

Robinson, M.; Evans, N. i Callaghan, P. (ED.) (1996) (A). *Culture as the tourist product*. Sunderland: Centre for Travel and Tourism University of Northumbria, Business Education.

Robinson, M.; Evans, N. i Callaghan, P. (ED.) (1996) (B). *Managing cultural resources for the touris*t. Sunderland: Centre for Travel and Tourism University of Northumbria, Business Education.

Robinson, M.; Evans, N. i Callaghan, P. (ED.) (1996) (C). *Tourism and culture: image, identity and marketing*. Centre for Travel and Tourism University of Northumbria, Business Education.

Rojek, C. i Urry, J. (1997). *Touring cultures*. London, (New York): Routledge.

Roman, A. (2004). *Ensayos de la mirada: el hombre y su proyección en el cine contemporáneo.* Espanya: estudio euroláser.

Rubió i Bellvé, M. (1930). *El Palacio de la Capitanía General de Catalunya: Notas sobre su historia y restauración y ampliación.* Barcelona: Librería Francisco Puig. (Biblioteca de Turismo de la Sociedad de atracción de forasteros)

Rubio, M. (1925). "Una interesante instancia de la S. De A. De. F." *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 173: pp. 12-13.

Rubio, M. (1926). (A) "La industria del Turismo en Cataluña". *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 185: pp. 10-11.

Rubio, M. (1936). (B) "La evolución del Paseo de Gracia". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 298: pp. 117-122.

Rué Dalmau, A. (1934). "Los servicios municipales de Barcelona. Los mercados". A *Barcelona Atracción,* Juny, núm 276: pp 291-294.

Ruiz, J. (1928). "Los Monumentos Históricos y Artísticos: El Circo y el Foro, de Tarragona". *Barcelona Atracción*, Agosto, núm. 206: pp. 236-237.

Ruiz, J.-A. (1997). "El turismo cultural: luces y sombras". *Estudios turísticos*, núm. 134: pp. 43-54.

Ryan, C. i Montgomery, D. (1994). "The attitudes of Bakewell residents to tourism and issues in community responsive tourism". *Tourism Management.* Vol. 15, No. 5: pp. 358-369.

Salasse, J. P. (1993). "Les sites d'interprétation dans l'Hérault". *Cahier Espaces, hors série*, février 1993: pp. 169-174.

Sancho, A. (1998). *Introducción al turismo.* Madrid: Organització Mundial del Turisme. pp. 41-46.

Sansot, P. (1985) *La France sensible*, Champ-Vallon, 1985

Sarlanga, E. (1997). *Les routes touristiques de l'animation à la conception*. París: Assemblée des Chambres de Commerece et d'Industrie.

Sarthou, C. (1932). "La Casa del Ardiciano de Barcelona". *Barcelona Atracción*, vol. Marzo, núm. 249: pp. 67-69.

Sauerman, P. (1983). *Psicologia del mercado. Introducción a la pràctica de la psicologia econòmica*. Barcelona: Herder.

Schmitt, J-M. (1994). "Une initiative de formation au tourisme culturel". *Cahier Espaces*, núm. 37, juin, pp. 252-256.

Schofiled, P. (1996). "Cinematographic images of a city. Alternative heritage tourism in Manchester". *Tourism Management*, vol. 17, núm. 5: pp. 333-340.

Schouten, F. F. J. (1995). "Heritage as a historical reality". A: *Heritage, tourism and society*. London [etc.]: Mansell. pp. 21-31.

Schveitzer, M. N. (1951). *Barcelona: Montserrat-Manresa.* París: Librairie Hachette.

Segalen, V. (1995). *Essai sur l'exotisme*. Cf. Œuvres complètes. 2 vol. París : Robert Laffont.

Seix Barral S.A., (1962). *Plano de la ciudad de Barcelona*. Escala 1: 10 000 Barcelona: Grafas.

Selby, M. i Morgan, N. J. (1996). "Reconstruing place image: A case study of its role in destination market research". *Tourism Management.* Vol. 17, No. 4: pp. 287-294

Selva, J. (1945) (A). "Algunas importantes exposiciones de Arte en Barcelona" *Barcelona Atracción.* Juny núm. 303: pp. 54-57.

Selva, J. (1945) (B). "Las Pinturas de Obiols en la Sacristía de Montserrat". *Barcelona Atracción.* novembre, núm. 308: pp. 208- 212.

Selva, J. (1947). "La labor de los museos de Barcelona –Exposición de obras adquiridas o restauradas por el Ayuntamiento-". *Barcelona Atracción.* Segon trimestre, núm. 315: pp. 221-226.

Selva, J. (1948). "Importante ingreso en el museo de arte moderno de Barcelona. Las maquetas, esbozos y estudios de Sert" *Barcelona Atracción. P*rimer trimestre, núm. 318: pp. 22-28

Selva, J. (1950). "Obra municipal pro Bellas Artes: Nuevas instalaciones de Arte de Catalunya" *Barcelona Atracción.* Tercer i quart trimestre, núm. 328: pp. 124-130

Selva, J. (1952). "La Exposición Nacional de Arte Eucarístico Antiguo" *Barcelona Atracción. T*ercer trimestre, núm. 335: pp 136 -140

Selwyn, T., ed. (1996). *The Tourist Image. Myths and Myth Making in Tourism.* Chichester: John Wiley.

Seminari Sobre els Antecedents i els Orígens del Cinema (2004). *Imatge i viatge. De les vistes òptiques al cinema: la configuració de l'imaginari turístic*. Girona: Museu del Cinema, Ajuntament de Girona i Universitat de Girona.

Sera, V. (1933). "El Palacio del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro". (1933). *Barcelona Atracción,* Marzo, núm. 261: pp. 73-77.

Serra, J. i Pujol, Ll. (2001). "Los espacios temáticos patrimoniales: una metodología para el diseño de productos turísticos culturales". *Estudios Turísticos*, núm. 150: pp. 57-82.

Serra, S. (1995). "Turisme i cultura a les Illes Balears: realitat històrica i perspectives". A: *III Jornades de Geografia del Turisme, Palma 28, 29 i 30 d'octubre de 1993. La formació, la rehabilitació i les noves modalitats turístiques*. Palma de Mallorca: Servei de Publicacions de la Universitat de les Illes Balears: pp. 299-307.

Serra, V. (1936). "La Obra del escultor Bonifaz en Cataluña". *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 299: pp. 155-158.

Shaw D. V. (1987). *Artists and cultural consumers*. Akronúm: The university of Akron.

Shaw, G. i Williams (1994). *Critical issues in tourism: a geographical perspective.* Oxford: Blackwell.

Shields, R. (1991). *Place on the margin. Alternative geographies el postmodernity*. Londres: Routledge.

Sierra, R. (1996). *Tesis doctorales y trabajos de Investigación Científica.* Madrid: Paraninfo.

Silberberg, T. (1995). "Cultural tourism and business opportunities for museums and heritage sites". *Tourism Manegement*, vol. 16, núm. 5: pp. 361-365.

Smith, M. D. i Krannich, R. S. (1998). "Tourism Dependence and Resident Attitudes". *Annals of Tourism Research.* Vol. 25, No. 4, pp. 783-802.

Smith, S. L. J. (1994). "The Tourism Product". *Annals of Tourism Research.* Vol. 21, No. 3, pp. 582-595.

Soane, J. V. (1993). *Fashionable Resort Regions: Their Evolution and Transformations.* Wallingford: CAB International.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1911). "Sitges, la ville blanche". *Barcelona Atracción,* Diciembre: pp. 10-12.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1911). "Le palais de la Musique Catalane et l'Orpheon Catalan". *Barcelona Atracción*, Octubre: pp 6-9.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Conferencias de propaganda". *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 13: pp. 18-19.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Excursiones por Cataluña. San Cugat del Vallés". *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 13: p. 11.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Obras Monumentales de Barcelona. Hospital de San Pablo". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 18: pp. 6-7.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Conferencias de propaganda". *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 16: p. 27

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "La prensa extranjera y Barcelona". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 14: pp. 24-25.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Las Plazas de Barcelona". *Barcelona Atracción*, Julio, n. 18: pp 16-21.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Propaganda en América". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 14: p. 25

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Setembre, núm. 20: pp. 26-30

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, vol. febrer, núm. 13: p. 22

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone*". Barcelona Atracción*, Junio, núm. 17: p. 24

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, vol. enero, núm. 12: p. 21

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone*". Barcelona Atracción*, Abril, núm. 15: pp. 20-21.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Diciembre, núm. 23: p. 29.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Mayo, n. 16, pp 24-25

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 12: p. 22.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Agosto, n. 19, p. 21.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Propaganda en el extranjero" En *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 16: p. 27

Sociedad de Atracción de Forasteros (1912). "Propaganda en el extranjero". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 18: pp. 23-24

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "San Pablo del Campo". *Barcelona Atracción,* Marzo, núm. 26: p. 4.

Sociedad de Atracción de forasteros (1913). "Congreso de Geografía Colonial". *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 34: pp. 24-25.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "Lista de Señores delegados de la Sociedad de Atracción de Forasteros. *Barcelona Atracción*, Diciembre, núm 35, pp. 43-46.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "Nueva película de propaganda". *Barcelona Atracción,* Agosto, núm. 31: pp. 23-25.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "Opiniones ajenas sobre Barcelona. De "L'indépendent" de Salónica". *Barcelona Atracción*, Agosto, núm. 31 pp. 4-5 y 23-24.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "Opiniones ajenas sobre Barcelona". *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 34 pp. 23-26.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Desembre, núm. 35: pp. 6-12

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 30: p. 26.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1913). "Syndicat d'initiative de Barcelone". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 26: pp. 23-25.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1914). "Catalunya Pintoresca. Gerri de la Sal". *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 46: pp. 14-16.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1914). "Ciudades que hablan. Barcelona arquitectónica". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 39: p. 4.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1914). "La catedral de Barcelona". *Barcelona Atracción*, vol. Septiembre, núm. 44: pp. 7-13.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1914). "La perla del Mediterráneo". *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 46: pp. 6-13.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1914). "Obertura de la Biblioteca de Catalunya". *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 41: p. 27.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1914). "Itinerarios para visitar Barcelona". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 36: pp. 8-26

Sociedad de Atracción de Forasteros (1915). "El Templo Expiatorio de la Sagrada Familia". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 51: pp. 20-21.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1916). "Catalunya Pintoresca: De Barcelona a Gerona y excursiones complementarias". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 68: pp. 9-12.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1916). "La Caravana Vasca". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 62: p. 26.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1916). "Los alrededores de Barcelona. *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 64: pp. 10-19.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1917). "La exposición de arte francés". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 75: p. 18.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1918). "Concurso de edificios y establecimientos urbanos. (Años 1913, 1914, 1915 i 1916)". *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 84: pp. 6-23.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1918). "El Cau Ferrat de Sitges". *Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 92: pp. 6-25.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1919). "Las nuevas adquisiciones del museo de Barcelona". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 95: pp. 6-26.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1919). "Primer Congreso de Turismo de Cataluña". *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 100: pp. 6-22.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1920). "Dos exposiciones". *Barcelona Atracción,* Febrero, num. 106: p. 11.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1920). "El Turismo es una riqueza". *Barcelona Atracción*, Septiembre, num. 113: pp. 10-12.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1921). "II Congreso de Turismo de Cataluña. En Tarragona". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 119: pp. 14-18.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1921). "Marycel*". Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 126: p. 14.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1923). "La sociedad de Atracción de Forasteros y el Primer Congreso del Comercio Español en Ultramar". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 147: pp. 7-10.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1923). "Piedad para nuestros monumentos históricos". *Barcelona Atracción,* Marzo, núm. 143, pp. 7-9.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1924). "Barcelona en el Extranjero". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 152: pp. 8-10.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1924). "En defensa de nuestro patrimonio artístico". *Barcelona Atracción*, Diciembre, núm. 162: pp. 10-12.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1924). "Excursión a Montserrat". *Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 160: pp. 16-20.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1924). "Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 152: pp. 10-12.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1924). "Noticario". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 154: pp. 19-20.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1924). "Tiempos antiguos de Gerona". *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 157: pp. 18-20.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1926). "Arca sin llave". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 175: pp. 13-14.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1926). "Notas arqueológicas". *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 177: pp. 10-12.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). "La ciudad de Barcelona se transforma y engrandece". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 194: pp. 273-275.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). "La exposición de Barcelona de 1929." *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 190: pp. 99-103.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). "Las obras de restauración del Palacio de la Diputación. El salón de San Jorge". *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 196: pp. 335-347.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). "Montserrat". Extracto resumen de la monografía recientemente publicada en la Biblioteca de Turismo de la Sociedad de Atracción de Forasteros". *Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 195: pp. 307-308 i 310-311.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1927). "Poblaciones notables de Cataluña. Gerona". *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 188: pp. 11-14.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). ""En Tarrasa: La Biblioteca-Museo Soler y Palet". *Barcelona Atracción,* Septiembre, núm. 207: pp. 264-267.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). "Biblioteca de Turismo: Vallbona de las Monjas". *Barcelona Atracción*, Agosto, núm. 206: p. 247.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). "La restauración de Poblet. Obras de consolidación". *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 205: pp. 211-212.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). "La riqueza del archivo de la corona de Aragón". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 207: pp. 271-273.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). "Los Monumentos Históricos y Artísticos: El Circo y el Foro, de Tarragona". *Barcelona Atracción*, Agosto, núm. 206: pp. 236-237.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). "Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros: Vich, Ripoll y San Juan de la Abadesas". *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 204: pp. 182-183.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1928). "Un monumento al Dr. Pearson". *Barcelona Atracción,* Julio, núm. 205: p. 207.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1929). "Inauguración de el Pueblo Español". *Barcelona Atracción*, Juliol, núm. 217: pp. 227-234.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1930). "Los monumentos históricos y artísticos: La Torre Pallaresa". *Barcelona Atracción*, Noviembre, núm. 233: pp. 342-345.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "El centenario de Goethe en Cataluña". *Barcelona Atracción*, Junio, núm. 252: pp. 182-186.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Excursiones por Cataluña: La ciudad de Vich". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 247: pp. 10-12.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Excursiones por Cataluña: El Monasterio de Santas Creus". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 250: pp. 108-110.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Excursiones por Cataluña: San Juan de las Abadesas". *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 251: pp. 146-147.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Excursiones por Cataluña: Ripoll". *Barcelona Atracción,* Junio, núm. 252: pp. 179-181.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Excursiones por Catalunya: Poblet". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 255: pp. 276-279.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Las obras de la Sagrada Família". *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 251: p. 152.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Montblanch". *Barcelona Atracción,* Noviembre, núm. 257: p. 346.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Para los museos de Barcelona: Adquisición de la colección Plandiura". *Barcelona Atracción,* Septiembre, núm. 255: pp. 179-181.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "La colección Plandiura. El alma de los pueblos". *Barcelona Atracción,* Septiembre, núm 255: pp. 265-266.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros. Segells artististics". *Barcelona Atracción*, Abril, núm. 250, p.116

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros. El Port de la ciutat". *Barcelona Atracción*, Mayo, núm. 251, p.148

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros. Nuevos museos de arte". *Barcelona Atracción* Junio, núm. 252, p.172

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, Julio, núm. 253, p. 216.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, agosto, núm. 254.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, septiembre, núm. 255: p. 281.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Mayo, núm. 251: pp 148-151.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1932). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Juny, núm 252.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Al Margen de la Asamblea de la Federación de Sindicatos de Iniciativa y Turismo". *Barcelona Atracción*, Septiembre, núm. 267: p. 288.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Cataluña Turística: Tarragona". *Barcelona Atracción,* Enero, núm. 259: pp. 28-30.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Distinciones y premios concedidos por la SAF". *Barcelona Atracción,* Abril, núm. 262: pp. 120-121.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Elogios de Barcelona". *Barcelona Atracción,* Diciembre, núm. 270: pp. 392-393.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "La exposición internacional de turismo de 1934". *Barcelona Atracción*, Agosto, núm. 266: p. 258.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Las reformas de la Casa del Ayuntamiento. Las pinturas murales". *Barcelona Atracción*, Decembre, núm. 270: pp. 383-390.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Nuevos Delegados". *Barcelona Atracción*, Juliol, núm. 265: p. 225.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Primer Salón Mirador". *Barcelona Atracción*, Juliol, núm. 265. pp. 239-241.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Una mejora importante: El Paseo Arqueológico de Tarragona". *Barcelona Atracción*, Decembre, núm. 270: pp. 399-405.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "El mes de las exposiciones. La Colección Rocamora". *Barcelona Atracción*, Agosto, núm. 266.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "El patronato de la rambla de las flores. Un concurso de carteles", *Barcelona Atracción*, Juny, núm 264, p. 210.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "El segundo Salón Intercaional de arte fotográfico". *Barcelona Atracción*, Diciembre, núm 270: p. 406.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Elogio de Barcelona: Impresiones de un extranjero". *Barcelona Atracción*, Abril, núm 262: pp. 106-107.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "En el mes de junio 1933: el mes de las exposiciones." *Barcelona Atracción,* Agosto, núm 266, pp. 251-257.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Las bodas de plata de la Sociedad de Atracción de Forasteros" *Barcelona Atracción,* Abril, núm. 262: p. 121.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros" *Barcelona Atracción* Abril, núm. 262: pp.120-121.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción* Agost, núm. 266: pp .239-263.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción S*etembre, núm. 267: p. 302.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Gener, núm. 259: p. 23.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1933). "Visitantes Notables". *Barcelona Atracción,* Juliol, núm. 265: pp. 219-223.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934) "Las fiestas de Primavera". *Barcelona Atracción,* Juny, núm 276.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Exposición del Desnudo". *Barcelona Atracción,* Enero, núm. 271: p. 59.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Elogios de Barcelona". *Barcelona Atracción,* Enero, núm. 271: p. 26.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Febrer, núm. 272: pp. 56-57.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Març, núm. 273: p. 86.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Juny, núm. 276: pp. 177-178.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, Juliol, núm. 277: p. 212.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros. El Patrimonio artistico de Catalunya" *Barcelona Atracción*, Octubre, núm. 280: pp. 295-297.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, Decembre, núm. 282: p. 372.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Octubre, núm.280: p. 304.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción, O*ctubre, núm 280: pp. 295-297.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1934). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Desembre, núm 282: pp. 372-373.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Actividades culturales en Barcelona" *Barcelona Atracción*, Febrero, núm. 284: pp. 59-62.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Glosario de Barcelona. Los alrededores de la ciudad". *Barcelona Atracción,* Febrero, núm. 284: pp. 35-39.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "La generalidad y el Turismo". La Conferencia de la Costa Brava". *Barcelona Atracción,* Octubre, núm. 292: pp. 298-301.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, Gener, núm. 283: pp. 14-15.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, Febrer, núm. 284: p. 58.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción*, Març, núm. 285: pp. 80-81.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción, E*nero, núm 283: pp. 14-15.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Poblaciones notables de Catalunya. Rupit" *Barcelona Atracción,* Febrero, núm. 284: p. 27.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Un nuevo monumento a José Llimona" *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 283: p. 22.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1935). "Una gran institución barcelonesa. El nuevo "Museo D'art de Catalunya". *Barcelona Atracción*, Enero, núm. 283: pp. 9-13.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1936). "Junta General de la Sociedad de Atracción de Forasteros". *Barcelona Atracción*, Marzo, núm. 297: pp. 72-73.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1936). "Manifestaciones artísticas en Barcelona". *Barcelona Atracción,* vol. Febrero, núm. 296: pp. 47-50.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1936). "Notas de turismo y la sociedad de atracción de forasteros." *Barcelona Atracción,* Juny, núm. 300: p. 169.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1945). "Reapertura de los Museos de Barcelona: El de Arte Moderno". *Barcelona Atracción*, Agost, núm. 305: pp. 122-125.

Sociedad de Atracción de Forasteros (1950). "Barcelona os ofrece…". *Barcelona Atracción,* Segon trimestre, núm. 327: p. 102.

Societat d'atració de Forasters (1934) *Guia del Turista en Barcelona. Barcelona*: Graficas Gost

Soldevila C. (1934). "El perquè i el com d'aquest número*", D'ACÍ I D'ALLÀ,* N. 179. Barcelona, desembre.

Soldevila, C. (1935). "Glosario de Barcelona. Los teatros y sus públicos*"*, *Barcelona Atracción*, Març, núm 285: pp. 67-72.

Soldevila, C. (1943). *Gracias y desgracias de Barcelona.* Barcelona: Librería Dalmau. (Colección Barcelona y su historia).

Soldevila, C. (1948). "El "Pueblo Español" de Montjuich o un imposible realizado". *Barcelona Atracción. Q*uart trimestre, núm. 321: pp. 135-139.

Sollner A. i Rese, M. (2001). "Market segmentation and the structure of competition: applicability of the strategic group concept fot an improved market segmentation on industrial markets.", a *Journal of Business Research*, núm 51: pp. 25-36.

Spencer, H. (1990). *Pioneros de la tipografia moderna*. Barcelona: Gustavo Gili

Steinecke, A. i Becker, C. (1993). *Cultural tourism: opportunities and dangers.* Trier (Germany): Europaisches Tourismus Institut.

Steiner, G. (1994). *En diálogo con Ramin Jahanbegloo.* Madrid: Anaya i Mario Muchnik.

Subiass, J. (1952). "El Museo "Federico Marés" ampliado y enriquecido". *Barcelona Atracción. T*ercer trimestre, núm. 335: pp. 155-160.

Sudrià, C. (1990). *Estructura económica de Catalunya*, Biblioteca de Economia, Serie manuales. Madrid: Espasa Calpe.

Swarbrooke, J. (1994). "The Future of the past: heritage tourism into the 21st century". A: *Tourism: the state of art*. Chichester (etc.): John Wiley and Sons: pp. 222-229.

Talec, P. (1993). "Définition du tourisme religieux". *Cahier Espaces*, núm.30, mars: pp. 19-23.

Teston, M. (1994) (A). "Politique de développement culturel: l'exemple du Vaucluse (encadré)". *Cahier Espaces,* núm. 37, juin: p. 235.

Teston, M. (1994) (B). "La route du patrimoine juif du midi de la France (expérience*)". Cahier Espaces*, núm. 37, juin: p. 237.

Teston, M. (1994) (C). "La route des Vaudois en Luberon (expérience*)". Cahier Espaces*, núm. 37, juin: p. 238.

Teston, M. (1994) (D). "La route de la vie romaine (expérience)". *Cahier Espaces*, núm. 37, juin: p. 239.

Thurot, J. i G. Thurot (1983). "The ideology of class and tourism: confronting the discourse of advertising". *Annals of Tourism Research*, vol. 10, núm. 1: pp. 173-189.

Timoteo, J. (1986). *Història y modelos de la comunicación en el siglo XX. El nuevo orden informativo*.Barcelona: Ariel Comunicación.

Tinard, Y. (1992). "Musée et tourisme: une possible cohabitation?". *Musées et collections publiques de France*, núm. 117: pp. 14-23.

Tomillo, F. (1996). "España 1994: turismo cultural". A: *La actividad turística española en 1994*. Madrid: Asociación Española de Expertos Científicos en Turismo; pp. 503-525.

Torralbo, A. (1950). "La nueva sede central del Banco Vitalicio de Espanya". *Barcelona Atracción.* Primer trimestre, núm. 326: pp. 48- 49 i 53- 54.

Tresidder, R. (1999). "Tourism and sacred landscapes". A: Crouch, D. ed., *Leisure/tourism geographies: practices and geographical knowledge*. Londres i Nova York: Routledge: pp. 137-148.

Tresserras, J. M. (1993). *D'ací i d'allà: Aparador de la modernitat (1918-1936).* Barcelona: Llibres de l'Índex.

Tribe, J. "The indiscipline of tourism". En *Annals of Tourism Research*, vol. 24: pp. 638-657.

Troitiño, M. Á. (1998). *Vivir las ciudades históricas : recuperación integrada y dinámica funcional.* Universidad de Castilla-La Mancha. Servicio de Publicaciones.

Troitiño, M. Á. i Prats, F. (1998). *Toledo 21: una estrategia turística para una ciudad patrimonio de la humanidad*. Cámara Oficial de Comercio e Industria de Toledo

Turisme de Barcelona (1995). *Memòria 1994*. Barcelona: Turisme de Barcelona.

Turisme de Barcelona (1997). *Memòria 1996.* Barcelona: Turisme de Barcelona

Turisme de Barcelona (1998). *Memòria 1997*. Barcelona: Turisme de Barcelona.

Turisme de Barcelona (1999). *Memòria 1998.* Barcelona: Turisme de Barcelona.

Turisme de Barcelona (2000). *Memòria 1999*. Barcelona: Turisme de Barcelona.

Turisme de Barcelona (2001). *Memòria 2000*. Barcelona: Turisme de Barcelona.

Turisme de Barcelona (2002). *Memòria 2001.* Barcelona: Turisme de Barcelona.

Turisme de Barcelona (2003). *Memòria 2002.* Barcelona: Turisme de Barcelona.

Turner, L. i Ash, J. (1975). *The Holden Hordes. International Tourism and Pleasure Periphery.* Londres: Constable [trad. cast. 1991. La horda dorada. Madrid: Endymion]

Turnovsky, L. (1929). *Catálogo de la participación oficial de la república checoslovaca en la exposición internacional de Barcelona 1929.* Písek: Francisco Lenc.

UNESCO (1996). *"*Turismo cultural en América Latina y el Caribe*".* En: *Encuentro Internacional sobre Turismo Cultural en América Latina y El Caribe*. La Habana: Ed. Por Oficina de cultura, América Latina y el Caribe.

UNESCO (1996). *Actes de la table ronde Culture, tourisme et développement: les enjeux du XXIe siècle:* París, 26-27 juin 1996. París: UNESCO.

UNESCO (1997*). Bibliographie Tourisme Culturel*. París: Unesco : Icomos.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI (1996). *Cultura, patrimonio y turismo: estrategias turísticas para las ciudades del siglo XXI*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili.

Urbain, J. D. (1993). *El idiota que viaja. Relatos de Turistas*. Madrid: Endymion. [trad. del francès, *L'idiot du voyage*, París, Plon]. (Turismo y Sociedad).

Urbez, J. (1945). "Los nuevos Museos de Barcelona: El de Historia de la Ciudad" *Barcelona Atracción.* Novembre, núm. 308: pp. 221-223.

Urry, J. (1990). *The Tourist Gaze.* Londres: Sage

Vadillo, E. (2001). "Paradores de Turismo de España y el Patrimonio Cultural". *Estudios Turísticos*, núm. 150: pp. 83-112.

Van Der Borg, J. i Costa, P. (1993). "Tourism management in cities of art"; *Working paper, 2*. Venecia: Universidad de Venecia, CISET.

Van Der Borg, J. i Costa, P. (1994) "Maîtriser le tourisme dans les villes d'art". *Cahier Espaces*, núm. 37, juin: pp. 202-207.

Van Der Borg, J.; Costa, P. i Gotti, G. (1996). "Tourism in European heritage cities". *Annals of Tourism Research*, vol. 23, núm. 2: pp. 306-321.

Varette, S. E. (1986). "Culture and tourism : measuring the impacts". A: *Fourth International Conference on Cultural Economics and Planning*, *Avignon, France*, May núm. 12-14, 1986. Avignon: Abt Associates of Canada.

Velenzuela, M. (1997). *Los turismos de interior. El retorno a la tradición viajera.* Madrid: Ediciones de la Universidad Autónoma de Madrid. p. 752.

Vernis, A. i altres. (1998). *La Gestión de las Organizaciones No Lucrativas.* Bilbao: Universidad de Deusto.

Vicens, J. (1961). *Trajectòria mediterrània del príncep de Viana.* Rafael Dalmau, Editor

Vidal, D., Aulet, S.(2004) "El cas de Girona" A: *Casos de Turismo* Cultural. *De la planificación estratégica a la gestión de producto.*(Font, J. ed.) Cap. 8. Barcelona. Ariel

Vidal, D.(ed) (1999). Cultura i Turisme= *Cultura y Turismo= Culture et tourisme*. Publicacions de la Universitat de Girona. Col. Tur(i)di . n. 1, 240 p.

Vidal, D. (2001). "Turisme cultural: una possiblitat des de l'Art"; *Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural.* SITC. Saló Internacional de la Cultura. Barcelona. Fundació Interarts i Fira de Barcelona: pp. 74-90.

Vidal, D. (2002). "Una mirada al turisme cultural a Espanya". *Revista de Girona. Monogràfic "Els hortizons del turisme cultural"* (coord. Dolors Vidal), núm. 212: pp. 62-64.

Vidal, D. (DIR.) (1997). *Patrimonio cultural y sus relaciones con el turismo:* Alicante, del 7 al 11 de Abril de 1997. València: UIMP. 2 vol.

Vidal, J. (2001). "La Cultura Popular en l'animació turística". A: *Turisme i Cultura. Debats del Congrés de Turisme Cultural.* SITC. Saló

Internacional de la Cultura. Barcelona: Fundació Interarts i Fira de Barcelona, pp. 91-98.

Viel, A. (1997). "Les débuts de l'interprétation". *Cahier Espaces hors série*, avril 1997: pp. 7.

Vighetti, J. B. (1993). "Un relais tourisme pour la culture". *Cahier Espaces*, núm. 31, mars 1993: pp. 64-66.

Vighetti, J. B. (1994). "Qu'est-ce-que le tourisme urbain ?". *Cahier Espaces,* núm. 39, décembre 1994, pp. 31-35.

Vitta, M. (2003) *El Sistema de las imágenes.* Barcelona: Ed. Paidós Ibérica.

Wackermann, G. (1991). "La Portee culturelle du tourisme transfrontalier dans une Europe sans frontiers". A: *Technopoles, axes, ports, tourisme urbainúm*. París: CTHS: pàg. 165-176.

Waitt, G. (2000). "Consuming Heritage: Perceived Historical Authenticity". *Annals of tourism Research,* 27 (4): pp. 835-862

Walle, A. H. (1996). "Habits of thought and cultural tourism". *Annals of Tourism Research*, 1996, vol. 23, núm. 4: pp. 874- 890.

Walle, A. H. (1998). *Cultural Tourism: A Strategic Focus*. Boulder (USA): Westview Press.

Walton, J. R. (1995). "How Real(ist) Can You Get?". *Professional Geographer*, vol. 47, núm. 1: pp. 61-65.

Wang, N. (1999). "Rethiking Authenticity in Tourism Experience". *Annals of Tourism Research*, 1999, vol. 26, núm. 2: pp. 349-370.

Warcollier, J. (1993). "La pérégrination à Compostelle". *Cahier Espaces*, núm. 30, mars 1993: pp. 46-57 i 86-89.

Warnier, J. P. (2002). *La mundialización de la cultura.* Barcelona: Gedisa.

Wells, P. A (1996). *Keys to the marketplace: problems and issues in cultural and heritage tourism.* Enfield Lock (UK): Hisarlik. pp. 142.

Wertheim, M. E. (1994). Market research for heritage attractions. *Journal of Vacation Marketing*, vol. 1, núm. 1: pp. 70-74.

Wunenburger, J-J. (1979). *L'utopie ou la crise de l'imaginaire*. Jean-Pierre Delarge.

Yale, P. (1991). *From tourist attractions to heritage tourism*. Huntingdon (UK): Elm Publications.

Young, L. (1997). "Museums, heritage, and things that fall in-between". *International Journal of Heritage Studies,* vol. 3, núm. 1: pp. 7-1.

Yúdice, G. (2002). *El recurso de la cultura: usos de la cultura en la era global".* Barcelona: Gedisa.

Yvan, J. (1988). "Diffusion culturelle et exploitation touristique". A: *Rencontres internationales pour la promotion culturelle*. París: Ministère de la Culture et de la communicationúm: pp. 17-26.

Zeppel, H. i HALL, C. M. (1992). "Arts and heritage tourism". A: *Special Interest Tourism.* London (etc.): Belhaven Press: Halsted Press: pp. 47.

ANNEXOS

Volum I

Annex 1 Discurs de Miquel Blay a la *Real Academia de Bellas Artes de San Fernando* (12 pàgines)

Annex 2 *Barcelona Atracción* (1910-1954). Selecció d'articles publicats (300 pàgines)

Annex 3 La primera imatge de la revista: les seves portades (1910-1954) (29 pàgines)

Volum II

Annex 4 Itineraris turístics (30 pàgines)

Annex 5 El recurs gràfic de *Barcelona Atracción* durant la república (84 pàgines)

Annex 6 25 anys de *la Sociedad de Atracción de Forasteros* (1935) (22 pàgines)

Annex 7 *Guia del turista en Barcelona*. Recull de publicitat (24 pàgines)

Annex 8 Les guies turístiques (112 pàgines)

Annex 9 Revista *Gerona Turística* (1952) (13 pàgines)

Annex 10 Revista *Gerona Turística* (1953?) (15 pàgines)

Annex 11 Narcís Jordi Aragó: documentació inèdita (5 pàgines)

Annex 12 Llista de delegats de *la Sociedad de Atracción de Forasteros* (4 pàgines)

Annex 13 Fulletons turístics: E.U.B.(1929), museus de Barcelona, Barcelona turística (1 pàgina)

Annex 14 Els congressos de turisme de Catalunya (17 pàgines)

Annex 1

Discurs de Miquel Blay a la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando

El Monumento Público. Discursos leídos ante la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando en la recepción pública del Excmo. Sr. D. Miguel Blay el día 22 de Mayo de 1910. (1910). Madrid: Imprenta de José Blass y Cía.

Discurso del Excmo. Sr. D. Miguel Blay

Señores Académicos:

Requerimientos del deber piden que mis primeras palabras, en este solemne acto, sean consagradas á exponer una disculpa y á manifestar una profunda gratitud.

Debiera estar ya entre vosotros hace algún tiempo, porque cuando se tienen la suerte de que una de estas altas Corporaciones, donde se reúnen las más ilustres figuras de las ciencias y de las artes, llame á su seno á un profesional de los nobles ministerios que aquélla desempeña, honrándole con el más preciado título de cuantos puede apetecer el hombre culto, y comprometiéndole en las tan nobles cuanto graves tareas que las Academias realizan, toda diligencia en acudir ha de parecer tarda, y cualquier injustificado retraso pudiera tenerse por censurable descortesía. Pero aun prescindiendo de que, muchas veces, la misma alteza de los compromisos adquiridos confunde, y por ello retrasa, con vacilantes desconfianzas y temores, el pronto cumplimiento de fórmulas reglamentarias; esta vez, y por lo que á mí me toca, me permitiréis invocar aquellos otros apremiantes i graves empeños de una ruda vida de artista, los cuales trajéronme, durante muchos meses, por extremo atareado, con viajes y obras de taller, imposibilitándome en absoluto acudir, como fuera mi deseo, á las gratas y tranquilas comuniones de esta vida espiritual que, para bien del arte y de la patria, aquí tienen su culto.

Y he de significaros, también, un profundo reconocimiento, porque aun cuando fueran muy otros de los que realmente son los aprecios que de mis justos méritos y cualidades me acredita la conciencia, siempre me sentiría abrumado y confundido al venir á este recinto, donde jamás se extingue el fuego sagrado del amor á las bellas artes y resplandece vuestra autoridad y sabiduría con labores y acuerdos transcendentales á la vida pública; venir, digo, para tomar posesión del rango que á vuestro nivel me coloca, al cual fui llamado por espontánea y generosa designación vuestra, y para compartir, con mis modestas facultades, la delicada tarea que os ocupa. Y supuesto que á otras más lamentables deficiencias en mi arte, agrego las de que no soy orador ni escritor –que de estos atributos jamás hice alarde, y nunca pudo ocurrir á mi vanidad de artista lucirme algún día con tan envidiables y admirados esplendores,- suplid con vuestra bondad y discreción lo mucho que han de callar mis pobres medios expresivos en este acto, y creed que nadie vendrá á solemnidad como la que ahora celebramos trayendo en su espíritu más cumplido conocimiento de lo mucho que vosotros valéis, y de lo obligado que á vuestra bondad se halla quien goza el inmerecido honor de ser recibido como compañero.

Y dejando ya este orden de consideraciones, que vuestra delicadeza y mis respetos aconsejan no llevar más adelante, paso á rendir el homenaje debido á la memoria de aquel glorioso antecesor, cuya vacante ocupo: Don Juan Samsó.

Fue este ilustre maestro figura interesante, que me libraré mucho de pretender esbozar siquiera en un panegírico recuerdo, donde sólo debe hablar el sentimiento de la pérdida y la noble exaltación de aquellos preciosos atributos que hicieron brillante y meritoria la vida del que ya no existe. Porque, ¿concebís nada más difícil que dibujar la fisonomía artística y la influencia creadora de un maestro, que vivió durante años y trabajó con devoción ardiente y pura, imprimiendo en sus obras los rastros típicos de su época, su temperamento y su educación? El artista es siempre un sér muy complejo, cuyo análisis aparece casi inabordable á todo espíritu crítico, por muy oculto y equilibrado que esté, cuanto más si es el de otro artista, que tiene quizás su temperamento técnico, su complexión orgánica, su educación y su ambiente social en condiciones muy distintas de las que formaron al que pretende criticar; y en casos tales se corre el grave peligro de ser injusto y apasionado, por examinar a través de un prisma individual condicionado y estrechamente subjetivo, lo que solamente corresponde á una contemplación impersonal abstracta y serena.

De Samsó se puede decir, para exaltar su memoria, mucho bueno, así social como artística y docentemente apreciado. Fue espejo de hombres caballerosos, dignos y correctos. Su bondad y deseo de servir le atraían el cariño de cuantos le trataban. Sincero, serio, incapaz de falsedades ni humillaciones, mostraba en su procedimiento una hidalguía que á veces se juzgaba un tanto por sobriedad y justeza de aquella su expresión, en lo demás siempre noble y respetuosa. Maestro

amantísimo de sus discípulos, miraba la juventud con la solícita ternura que las almas célibes y solitarias aplican á esa hermosa primavera de la vida que busca nuestro amparo, y nos ha de sobrevivir, continuando una obra de progreso que jamás verá el esfuerzo humano concluida. Espíritu creyente y tocado de místicos embelesos, consagró a la escultura religiosa sus más vivos afanes, plasmando con todos los esplendores de la forma, el estofado y una delicada expresión seráfica, aquellas divinas concepciones de su alma cristiana, con las cuales modeló la "Virgen Madre", que le valió su más alta recompensa; la "Concepción", que adoran en Barcelona; los "Sagrados Corazones", que guarda nuestro Real Palacio; la esculturita de "San Ildefonso", que fue el regalo de príncipes, y la "Virgen de Covadonga", última creación suya, tallada con el fervor de un Fray Angélico, y que recogerá allá, entre quebrados riscos de Asturias, las oraciones fervientes de incalculables futuras generaciones.

Su carrera artística y su ideal escultórico pudieran compararse á uno de esos lagos tranquilos cuya superficie jamás turba la más suave brisa, y que reflejan idílicos paisajes destinados á mantener la vida reposada de santas familias. Por eso no cambió nunca su eje moral. Y la firmeza de su espíritu, unida á la enérgica estabilidad de sus polos morales, le hicieron inaccesible á las sacudidas y acontecimientos de todo modernismo. Fue hombre, en fin, de una pieza, que nuca se torció ni se quebró; y cuando la muerte lo arrebató de nuestro lado, nos dejó el recuerdo de un acabado carácter, y un vacío difícil de llenar, así por sus virtudes cívicas, como por las cualidades peculiarísimas que le adornaron en su arte. Puede decirse de él que acabó según empezó; quizás renovándose sin cesar, como lo ordena el precepto índico, pero dentro de los cánones de perfección y belleza que su temperamento y su fe le hicieron mirar como sagrados é inmortales.

Y ahora, llegada ya la ocasión de abordar el tema de mi discurso, deseo que verse sobre uno de los motivos que más preocupan á todo escultor, quizás el que más cavilaciones y afanes le cuesta, y el que más satisfacciones y sinsabores le produce: hablo del "Monumento público", el cual quisiera apreciar bajo sus dos aspectos más nobles: su objeto moral y su finalidad artística.

Suprema obra de arte unas veces, que figura entre las más soberanas y colosales creaciones del genio, y menguada expresión de un símbolo generoso, otras, el monumento público se muestra, a través de la Historia, desde los más remotos tiempos, por los pueblos y las razas todas, y como documento expresivo y elocuente de las distintas civilizaciones, atestiguando siempre con sus masas y trazados, cuales son los mas altos ministerios y destinos de la vida del hombre.

Por ello aparece imponderable su misión, así cuando exalta el amor a la patria con hermoso símbolo, como cuando moraliza, acreciendo nuestro amor al prójimo, significado éste en sus heroicos hechos o en sus excelentes atributos. En tales casos su fin es siempre noble, porque da forma plástica y perenne a las figuras y al recuerdo de aquellos semejantes nuestros, cuyas acciones humanitarias, abnegadas o geniales, merecen que se las simbolice y recuerde por siempre, elevándolas sobre un pedestal donde se grabe hondamente su nombre y puedan servir de ejemplo y determinar veneración a las generaciones que van presentando, las razas y los pueblos todos, en el desfile de su existencia.

Varió la contextura y significación del monumento público á medida que fue desenvolviéndose el espíritu humano y que con ello fueron cambiando los ejes morales de su ideal. En la infancia de los pueblos, allá en los siglos lejanos, cuando el hombre levantó los primeros monumentos para glorificar, ó perpetuar, el recuerdo de algo que le pareció digno de ser venerado o inmortalizado, lo primero que procuró fue que su obra fuese duradera, y para conseguirlo la construyó de manera más simple y sólida que pudo, simbolizando en un bloque de piedra, ó en un artificio cualquiera, tosco y pesado, un sentimiento de admiración, de terror ó de respeto, fiel expresión de aquella alma naciente y ruda y de aquél instinto que le hacía presentir la continuidad de su raza a través de las edades.

Una vez que vió hecho piedra su propósito de perduración, sintió muy pronto la necesidad de hermosear su símbolo, aplicándole los rudimentos de arte que poseía, y para servir á su mismo afán iba creando, penetrado instintivamente de que tanto más aseguraba la duración de su obra y de soberanía de su ley, cuanto mayor fuese la suma de belleza que en ella lograba producir.

Esta cualidad de solidez y fortaleza de tal suerte marca la primera condición de un monumento publico, que hace, no solamente el que por la naturaleza de su materia desafíe los siglos, sino que además imponga por su traza el espíritu de todo observador la firme condición de invigoroso y

perdurable destino, como creación resistente y superior que es a las injurias del tiempo; algo parecido a lo que sucede con las infranqueables puertas de una prisión o fortaleza, cuyo aspecto sólido e indestructible obliga a comprender cuan inútil sería todo intento de forzarlas.

Por esto se advierten los esbozos de un arte serio aun en los primitivos y más toscos monumentos, porque forzoso es reconocer que es ya un artista quien logra expresar lo que quiere, y caracteriza su obra con el aspecto que corresponde á la idea que pretende simbolizar. No hay más que fijarse en los monumentos egipcios para encontrar frecuentemente expresado el fin que se proponían materializar; que era la idea de lo eterno, en las indestructibles y colosales masas de sus templos, monolitos, esfinges y pirámides, en todas las cuales se encarnaba aquella intención de la inmortalidad que –según Diodoro, historiador griego de comienzos de la Era cristiana – hacía que los egipcios considerasen sus viviendas como lugares de paso y sus tumbas como las residencias eternas.

Por eso los pobladores del valle del Nilo fueron los maestros en el arte de expresar lo eterno, y para realizarlo emplearon los materiales más duros, como son el granito y el basalto; á los cuales dieron las grandes proporcione, las formas estables y la líneas sobrias y permanentes, que mejor hablan el lenguaje de la inmortalidad. Y de aquí, también, un principio ó axioma, deducido de las enseñanzas de estas creaciones, á través de los siglos y de los pueblos, y es el de que la grandeza del símbolo, hazaña ó sentimiento de que se quiere expresar en un monumento público, debe guardar una relación natural con la solidez real y aparente de su fábrica.

La segunda condición, ya manifestada, y que aparece aquí como inseparable de la primera, es la belleza. Y digo que ambas son inseparables, porque siendo una monstruosidad, en toda creación artística, la solidez sin la belleza, esta no puede ni debe emplearse jamás sino sometiéndola a los más elementales dictados de la duración y la estabilidad.

¡Solidez y belleza! He aquí en dos vocablos, expresado todo el ideal que encierra el programa que ha de cumplir un escultor, o un arquitecto, cuando compromete su capacidad en el estudio de un monumento público.

¡Oh, la belleza! Expresión sublime del arte; armonía seductora de proporciones, planos y líneas, que rivalizando con las grandiosas maravillas de la Naturaleza, elevas el alma a los goces más puros y gloriosos de la existencia, sentimiento mágico de lo exquisito, que fuiste la insuperable maestra de la civilización griega y llevaste a una máxima perfección, ya por nadie superada, sus inmortales obras de arte, poniendo el ritmo, la cadencia y la más voluptuosa relación de formas y sonidos, tanto en el objeto en sí, como en las condiciones y circunstancias de su ambiente; belleza, trasunto adorable de la divinidad en la tierra: ¡si alguna obra es absolutamente esencial y necesaria, es el monumento público!

Porque ¿concebís nada más horripilante y digno de condenación que una obra fea, hecha con materia y propósito perdurable? Hablando Charles Blanc de lo horrible que es la fealdad en escultura, dice: “Pero en la escultura, tan fatalmente encadenada á la materia presente, la fealdad inmóvil, muda, grosera y petrificada, la fealdad cúbica, es una monstruosidad tanto más ofensiva cuanto que, tallada en mármol ó fundida en bronce, usurpa una inmortalidad, de la cual solamente es digna la belleza”.

Es, por consecuencia, como un postulado en escultura, que solamente cuando la solidez y la belleza se hallan estrechamente unidas es cuando se logra el resultado que se busca: crear una verdadera obra de arte reposada y estable.

Y adviértase que en el concepto de belleza comprendemos aquel atributo fundamental del monumento todo, como es su expresión o simbolismo, que marca el alma, la vida palpitante y pedagógica de la obra, habiendo determinado su existencia y su composición.

Los monumentos puramente decorativos son cada día menores en número, y en cambio aumentan los conmemorativos y culturales en grado prodigioso, porque la vida espiritual de las colectividades, urbes, corporaciones, institutos, etc., va ofreciendo una intensidad creciente y un empeño educador más noble y elevado á medida que la Historia se amplía, las ciencias progresan, las sociedades se transforman, el derecho público se desenvuelve, las fuentes de riqueza se multiplican, los genios se prodigan en las naciones, los heroísmos y altruismos toman diferentes aspectos, y el hombre siente la necesidad de fijar en mármoles y bronces las páginas inmortales de sus grandes hazañas y de sus ilustres figuras.

Las epopeyas á que deben sus pueblos su origen y su independencia; los supremos sentimientos que presiden al esplendor de la cultura y de la grandeza en las sociedades; los gloriosos personajes que produjeron ó impulsaron los centros, instituciones y obras que sirvieron poderosamente al bien común; los genios de la política, de la guerra, de las ciencias y de las artes, que magnificaron la vida del espíritu y del derecho; los emperadores, reyes y estadistas que fundaron los imperios dominadores, ó los llevaron á su respetada hegemonía, todo requiere una expresión soberana y elocuente, que hable, impresione, eduque y recuerde á las generaciones futuras lo que se desea inmortalizar; y no puede lograrse en términos cumplidos sin que el escultor procure, con esmerado y amplio estudio, abarcar todos los aspectos de su obra, y demandar, incluso á este sentido común, con frecuencia dormido, que le imprima aquellas otras condiciones que, no obstante aparecer como de carácter más secundario que la expresión, la solidez y la belleza, no dejan de ser muy importantes y de contribuir en rigor á la mayor perfección artística del monumento, como son, por ejemplo: su tamaño o proporciones; el paraje ó sitio donde se emplaza; sus relaciones armónicas con el ambiente y las masas que le rodean; la perspectiva; el objeto ó fin á que se destina; el carácter moral del hecho ó personaje que se representa, etc.

Partiendo de este principio, que aun siendo muy elemental todavía muestran algunos ignorarlo, y muchos, sin embargo que lo conocen, descuidan atenderlo en la práctica, el artista encargado de un monumento público tiene que proceder como ese modesto artesano á quien se le encargara hacer un mueble para un lugar determinado de una casa, el cual, lo primero con que se procura, es saber para qué espacio dispone, qué objetos le rodean, qué estilo y color dominan en el conjunto… etc., etc., requisitos que muy pronto advierte no son tan secundarios como parece, y que obligan al escultor á conocer á fondo al carácter físico y moral del individuo, si se trata de un personaje; la significación y trascendencia del hecho, ó el símbolo, cuando es esto lo que se quiere inmortalizar; la época y el ambiente social en que vivió aquél ó se desarrolló éste, para que la obra tenga sabor de su tiempo; y respecto al escenario donde ha de ser erigido el monumento, para que el cuadro y el marco no estén en lamentable y desdichada disonancia.

Manteniéndose en el círculo de lo que pudiéramos llamar cánones esenciales de todo monumento público, diremos que así tratándose del que ha de ser suntuoso, como del sencillo, para conseguir el tan necesario aspecto de su estabilidad, es requisito importante que el artista no olvide la pesantez de los materiales que emplea en su construcción, huyendo de intentar disfrazarlos, en términos de que venga á parecer frágil y ligero lo que es, por su naturaleza, sólido y pesado.

La concepción expresiva que haga el artista de la parte escultórica, debe sujetarla á las cualidades de ductilidad y resistencia que tenga las materias que se quieren emplear. El bronce permite expresar los más atrevidos movimientos, mientras que el mármol y la piedra obligan á concebir los grupos y las figuras, dentro de actitudes y de gestos dotados de una calma y gravedad sintética, que más bien favorecen que perjudican, haciendo que la obra gane en robustez y grandiosidad lo que tal vez pierda en expresión de vida animalizada.

Porque si es verdad que el bronce ofrece ancho campo para expresar cualquiera idea que la fantasía crea, el buen gusto y el sentido analítico del artista deben tasar esa libertad según las conveniencias de cada caso. Por ejemplo: un movimiento atrevido ó gracioso, que nos agrada en un bibelot, puede cansarnos pronto en una escultura de grandes dimensiones y de carácter decorativo, por hallarse en contradicción con el objeto y fin que preside á la erección del monumento; contradicción fundada en que mientras éste debe simbolizar, con su majestad y aplomo, el sello de lo perdurable, aquella movilidad impresiona como la resultante de un fenómeno fugaz, de algo así como la instantánea del gesto. Por eso, con perfecto sentido filosófico, dice el autor francés antes citado que “la moderación del movimiento y la sobriedad del gesto, son la primera ley de la escultura.”

Monumento que se componga no más que de una estatua y un pedestal, exige que la figura del personaje, por la mera razón de estar sola y como entregada á la digna posesión de sus atributos –salvo casos en que se impongan especiales y categóricas actitudes–, tenga postura y gesto más tranquilos y concentrados que los tendría si formara parte de un grupo de varias figuras.

En las agrupaciones ya la vida se exterioriza y difunde, y pueden sus personajes expresar vehementemente, con pronunciados gestos, el estado de su ánimo, siempre y cuando sus masas se equilibren y la silueta exterior de la composición, que es la dominante, aparezca sencilla, sin dejar de ser grandiosa. Y cuando sus figuras son muy movibles, el artista tendrá presente que el sol, con sus violentas iluminaciones y densísimos claro-obscuros, amenaza hacer una obra de

destrozo, y puede producir tal confusión que llegue á ser difícil adivinar, aun á no muy lejana distancia, cuál sea su verdadero significado.

A bien que esto de la iluminación solar, en los monumentos públicos, exige que el estatutario atienda á la acción cruelmente crítica y reveladora que ocasiona la luz natural en pleno espacio. Porque en realidad, desde que el sol despunta sus resplandores de nácar, por Oriente, hasta que se funde en la oscuridad de la noche los purpurinos arreboles del crepúsculo, no hace otra cosa, con la obra de arte, sino someterla á un examen impecable en su composición, su modelado y sus tonos, con un lentísimo y variado desmenuzamiento que la recorre por todos sus planos. Tal es esta revisión crítica que, á permanecer el artista fijo ante su obra, mientras el sol sigue su trayectoria por nuestro hemisferio, contemplando las revelaciones que su luz variada y sincera le iría presentando, habría de sentir las mismas angustias y tormentos que sentiría, en una exposición, el autor que se propusiera escuchar, de incógnito, el juicio que mereciese su obra á los muchos críticos que fueran desfilando por delante de ella. Esa luz solar que á través del medio atmosférico, y por sus variadas inclinaciones, va produciendo crudezas y desvanecimientos sin número y tonalidades infinitas; que en unas ocasiones deshace planos y líneas con el resplandor de una homogeneidad luminosa horrible, y en otras esfuma, afina y anima, con sombras y matices ideales, los relieves y modelados de la materia delicadamente trabajada; que unas veces atrae brutalmente los componentes escénicos contiguos, hasta aplastar la composición, y otras los aleja, suaviza y ornamenta, formando seductores armonías, esa luz es un factor de importancia técnica poderosa, con el cual debe contar el estatutario, para los fines de solidez y aplomo, de belleza y armonía, que venimos examinando.

De no menos capital importancia es saber elegir el momento psicológico de una actitud ó gesto que diga al espectador claramente y sin vacilaciones lo que fue el personaje que tienen á la vista. Y su gesto ha de ser tanto más sintético y significativo cuanto carece de aquellos factores complementarios y auxiliares que el pintor acumula en torno al héroe que pinta en la tela, y con las cualidades motiva, razona y explica el por qué de su gesto y de su actitud. Aquí, todo: paisaje, indumentaria, ambiente, accesorios periféricos, y más que nada, la presencia de otras figuras, todo contribuye á completar el efecto, en forma y de manera que la imaginación de quien vé el cuadro no tiene que hacer ningún esfuerzo para comprender la representación, sino que su espíritu siente instantáneamente las impresiones de admiración, veneración ó terror hacia el protagonista, que el autor del cuadro se ha propuesto sugerirle.

Séame permitido poner un ejemplo: Supongamos, por un instante, que el inmortal tipo de Juana la Loca creado por el insigne y nunca bastante admirado maestro D. Francisco Padrilla, no existiese, y que la figura de la histórica heroína fuese encomendada al más famoso escultor de los tiempos modernos: ¿cómo tendría que ser su estatua, para que sola y escueta, colocada sobre un pedestal en el centro de una plaza cualquiera, evocara la locura romántica de aquélla que, por montes y valles, paseó el cadáver de su idolatrado marido, Felipe el Hermoso? Por estupenda que fuese la obra del estatutario nunca llegaría á impresionar tan hondamente el espíritu como lo hace la del maestro aragonés.

¿Y por qué? Porque la figura de Doña Juana la Loca, del querido maestro, ya de suyo verdaderamente genial, se acrecienta por la escena que se desarrolla á su alrededor, cuyos efectos convergen todos hacia ella, aumentando y completando la impresión que produce su séquito triste y fatigado, admirablemente distribuído en el campo del cuadro; aquel amanecer gris y frío, la sinfonía de colores apagados, que son como la marcha fúnebre, todo, en fin, porque todo contribuye sabiamente á que la imagen de la protagonista tome un relieve tan saliente que hace que su físico, su moral, y con ella un trozo de nuestra Historia, se graben en nuestra mente con rasgo imborrable.

Por si no bastara este ejemplo, para demostrar cumplidamente la escasez de medios expresivos que tiene la estatuaria, cuando se la compara con la pintura, y cómo necesita la primera llevar el gesto, que es su principal lenguaje, á la más selecta y feliz concomitancia expresiva con la naturaleza ambiente, que le forma, por modo inevitable, el marco donde el artista ha de colocar su obra, podemos considerar otro caso, ya dentro de nuestro arte, que exprese uno de los muchos que se ofrecen al estudio del escultor.

Supongamos la erección de un monumento dedicado a glorificar el recuerdo de cualquiera de estos terribles conquistadores, que encarnando el genio maléfico de las guerras antiguas y medioevales, hubiera llevado su ejército exterminador por campos y ciudades, dejándolos arrasados en esas talas, incendios, ruinas y degüellos, que escriben en los anuales trágicos de la

humanidad una de las páginas que parecen el cumplimiento de apocalípticas maldiciones. En caso tal, podría suceder que si el escultor quisiera simbolizar en bronce tan imponente figura cuando se hallara en su mayor momento psicológico, que sería el de sus bélicos encendimientos y espantables arrebatos; y lo hiciera expresándola con actitud dramática, fiera, violentamente contraída su musculatura, alzados al aire sus potentes brazos, y blandiendo con férreo puño el mandoble, el hacha ó la maza, que descargaban mortales golpes sobre enemigos que no se ven; el contraste resultaría al contemplar aquel gesto de furor aniquilante, en medio de un escenario tranquilo y risueño, donde no había nada que justificase tan desordenada postura, ni resultado alguno que expresara sus efectos, podría fácilmente convertir en caricaturesca danza, ó en ataque espontáneo de agresiva epilepsia, lo más culminante y esencial de la obra, y podría hacer, por tanto, que ésta adoleciese de una incongruencia patética abominable, lo cuál sería un tremendo fracaso.

Es, pues, indispensable que el autor escoja de entre los infinitos gestos que ofrece á su elección la naturaleza viva y apasionada, el más sintético de todos, el que mejor facilite el pensamiento del observador comprender las necesarias relaciones y lógicas armonías entre la figura, el ambiente escénico, lo que precede al acto expresado y lo que le debe seguir ó continuar, á fin de que pueda vivir aquella representación y se despierten en su alma los sentimientos de grandeza, terror, admiración, gratitud, amor ó respeto que el monumento debe inspirar.

Probablemente, para suplir en parte esta escasez de medios expresivos, de la cual venimos tratando, fue por lo que el escultor debió utilizar el bajorrelieve, considerándole más apto para representar los hechos episódicos y familiares, cosa que la estatua no puede hacer, como hemos visto, sino de un modo sintético.

Los escultores egipcios, caldeos, asirios, persas y helenos arcaicos, se sirvieron ya de él para decoración mural, y para la ornamentación de rodelas, vasos, altares y pedestales, ó tronos, de sus dioses. Las estatuas colosales criselefantinas, es decir, de oro y marfil, el Esculapio de Calamis, la Juno de Argos, y muy especialmente la Atenea del Partenón y el Zeus de Olimpia, obras magistrales que inmortalizaron el nombre de Fidias, tenían sus pedestales, ó tronos, ricamente ornamentados con figuras y bajorrelieves, que representaban la historia de los dioses, ó la de los héroes de la Grecia.

Los griegos del siglo de Pericles, y más tarde los romanos, llevaron ese género de escultura á su grado de perfección más alto. Como testimonio indicaremos, de paso: el friso y la metopas del Partenón, las Nikés del Pyrgos, los relieves de los arcos de Tito y Constantino, y los de la columna de Trajano; obras admirables que nos han legado los siglos y son modelos acabados de insuperable maestría.

Como acabamos de decir, los escultores helenos hicieron uso del bajorrelieve en los tronos de sus dioses, y es de suponer que lo emplearon también para escribir escultóricamente en los pedestales de las estatuas las virtudes y los méritos, las acciones heroicas y hasta las familiares de aquellos conciudadanos suyos, que merecían el alto honor de ser elevados á la categoría de semidioses.

Sin duda alguna el pueblo romano empleó el mismo procedimiento en igual ó parecida forma.

El bajorrelieve antiguo, ó mejor dicho, el ateniense, por ser éste el que alcanzó mayor grado de perfección y belleza, no figuró más que como adorno accesorio de una forma principal, á la cual se amoldaba, respetando su integridad y debiendo sujetarse al grueso ó saliente que aquélla exigía, según fuese el sitio que debía ocupar.

Además, los escultores de aquellas épocas consideraron el fondo de sus relieves como sólido, y no como representando el aire ó el cielo, en lo cual, juntando mi modestísima opinión á la de reputados maestros en la materia, creo que estaban en lo cierto, porque así no desfiguraban, ó destruían “aparentemente”, la superficie y solidez de la obra ú objeto decorado.

Ellos supieron emplear en el relieve, con una ciencia que podríamos llamar exacta, los diferentes grados de espesor ó saliente que van, desde el que es casi imperceptible hasta el de todo relieve, según fuesen los diferentes casos que habían de expresar, y según fuese la distancia desde donde debía ser vista su obra, y según fuese la mayor ó menor intensidad de luz diurna que alumbrara.

Dentro de estas obligaciones, ó límites, á las cuales debía y sabía el escultor griego someter voluntariamente el bajorrelieve, hay que admirar cómo supo ser libre; con qué libertad empleó los más atrevidos gestos; con cuánta desenvoltura agitó, si era necesario, el prelago de las amplias vestimentas de sus figuras y qué ordenada naturalidad empleó en las agrupaciones movidas de personajes.

Con la caída del Imperio Romano se adormecieron las artes plásticas con un sueño letárgico parecido á la muerte, hasta que despertaron, ó renacieron, en el fecundo suelo de la hermosa Italia, á mediados del siglo XIV.

En los albores del renacimiento italiano encontramos la seria de relieves bíblicos de las famosas puertas del Baptisterio de Florencia, creación de Lorenzo Ghiberti, verdaderas obras maestras, de las cuales dijo Miguel Angel eran dignas de figurar en el Paraíso. Estos relieves, que fueron la fuente de inspiración de toda la escuela Florentina, y que son, digámoslo así, el prototipo de la nueva tendencia, me servirán de ejemplo para decir dos palabras sobre el bajorrelieve moderno, pues todavía perdura la escuela Ghibertiana.

La influencia de la pintura sobre la escultura es muy apreciable en los relieves del escultor florentino, pues todo, en ellos, está concebido y sabiamente ejecutado para obtener la falsa ilusión de que es un cuadro. Consecuencia natural del largo dominio que ejerció la expresión sobre la belleza, fue que el arte expresivo por excelencia, que es la pintura, diera el tono á la escultura, y fue un absurdo resultado de ello llegar á obtener, por medio de esa tendencia ó escuela, que podríamos llamar "hermafrodita", el que una superficie plana y sólida aparentase ser hueca y transparente, ó el que una convexa, como el fuste de una columna ó panza de un jarrón, por ejemplo, hiciera la ilusión de ser cóncava.

Porque ¿cómo tendríamos que calificar al escultor que pretendiera obtener, por medio de la fría y sabia graduación de los planos y salientes, y por una exacta perspectiva, ese ambiente que se ve en la joya de las joyas, el cuadro de las Meninas? ¡Ah!, sería una verdadera aberración pretender, valiéndose de la escultura en relieve, competir con los divinos colores del arco iris, para producir la magia de las distancias y el ministerio de los celestes espacios. Dejémonos, por tanto, de divagar invadiendo un campo que no es el que nos pertenece, y en donde todos nuestros esfuerzos resultarían, a más de estériles, contraproducentes. Seamos antes que todo escultores. Volvamos la vista hacia la escultura griega, sabia, serena y ponderada, y aprovechando las enseñanzas de aquel arte que se impuso voluntariamente unos límites que es peligroso traspasar, imprimamos á nuestras obras el reflejo de nuestras almas modernas.

Y ahora, señores, necesito concluir ya, porque traigo sobrado fatigada vuestra benévola atención, y no debo abusar más de ella. Extraño yo, por completo, como ya he dicho y es bien notorio, á las gentilizas y enseñanzas de la pluma, he procurado cumplir un requisito de nuestros estatutos, moviéndome en un campo literario donde soy un intruso y nada puedo ofrecer que sea digno de vosotros, He apuntado tan sólo algunas consideraciones, sencillas y sobrias, sin pretender remontarme á las sabias esferas de la erudición y la doctrina, donde vosotros, eximios intelectuales, tan gallardamente os mecéis de continuo; y con aquellas mis consideraciones os he traído algo de los problemas y afanes que angustian nuestro ánimo, cuando empuñamos los palillos y llevamos el barro de los grandes empeños del arte con los vehementes deseos del acierto. A prevalecer mi gusto, labor más adecuada a mis aptitudes os trajera, y con ella festejara mejor la ceremonia de este acto, para mí tan honroso. Pero preceptos del reglamento, que hacen dejen nuestras manos el cincel por la pluma, lo impiden; y yo que debo respetar cuanto nuestras instituciones ordenan, como mandamiento de mayor sabiduría, me limito a daros las gracias por vuestras numerosas bondades, y á reiteraros la más sentida expresión de mi solicitud y del deseo que siento por servir dignamente al bien público con mis labores académicas, como deseo servir á la gloria del arte con mis trabajos de taller.

Y para comenzar mis buenos oficios bajo el primer aspecto, permitidme cerrar lo que llamaré mi discurso, ya que por buen decir renuncie á darle su verdadero nombre, pidiendo á nuestros gobiernos, autoridades y poderosos, es decir, á nuestra sociedad toda, que dispensen al monumento público estatutario una mayor protección de la que España se le ha dispensado.

Pobre herencia es la que nos legaron los siglos en este ramo de la riqueza nacional, y cuando, paseando por nuestra nación se estudia nuestro arte retrospectivo, en esas históricas ciudades donde se desarrolló nuestra gloriosa y agitada historia, es muy poco y muy mediano lo que podemos llevar al haber de esta sección. La escultura religiosa y la estatuaria sepulcral son las

únicas que en nuestras catedrales, basílicas, magistrales, colegiatas y monasterios atraen la visita y mueven al estudio á los amantes del arte, haciéndolos conocer y admirar las obras de contadísimos escultores españoles. Fruto natural es esta pobreza, sin duda, del espíritu de aquellos tiempos y de las empresas de sus hombres; mas es lo cierto que quien visita Inglaterra, Francia, Alemania, Italia y demás pueblos de Europa, ve en ellos copiosos testimonios públicos de un arte que nosotros, cuando éramos poderosos, tuvimos en el mayor descuido.

Hoy parece que mostramos enmienda digna de aplauso, y que se requiere ya la colaboración del estatutario para asociar á todos los aspectos de la vida las creaciones de su difícil y costoso arte. La ornamentación de las fachadas, las frondas de los parques, los centros de plazas y paseos, las encrucijadas y perspectivas de las grandes vías, etc., etc., solicitan una decoración escultórica donde las creaciones voluptuosas del arte puro, ó las remembranzas simbólicas de nuestros hechos, nuestros hombres y nuestros ideales, perpetúen en piedras, mármoles y bronces los aciertos ó las equivocaciones de los artistas. Nos hallamos, sin duda, atravesando una fase crítica, con la cual puede el arte libre esperar tiempos de bonanza y de protección, que traigan días de gloria á la escultura española.

Y ante semejante suceso numerosos intereses alzan ya su voz aconsejándonos á todos, y aun de todos reclamando, una muy prudente y honrada administración del arte y de los recursos, para que la industria pueda servir lo menos posible á sus bastardas especulaciones, y el arte logre rendir lo más á sus nobles destinos.

Porque es lo cierto que, cuando el observador inteligente y honrado se encuentra frente á cualquiera de esos grandes monumentos que vemos elevados en parajes concurridísimos, por donde á diario discurren miles y miles de personas, las cuales contemplan la inversión dada a copiosas sumas adquiridas en públicas suscripciones, y el acierto con que artistas y comisiones procuraron responder, así á los empeños de un sentimiento nacional, como á las enseñanzas de una representación que ha de ser educadora de generaciones cultas y progresivas, si el observador advierte que aquella acumulación de materiales labrados ha tenido la desgracia de crear una mala obra, donde las leyes fundamentales de la belleza, la expresión y la solidez han sufrido cualquiera de esas injurias que el arte no perdona, ni acepta jamás, por ser justa y severísima su condición, ese observador sufre un sentimiento profundo, mezcla de indignación y de pena, y á su manera, con frase menos elocuente que la de Charles Blanc, pero no menos expresiva y enérgica, exclama también como recogiendo un fallo de la conciencia pública: “Aquí se ha cometido un delito de la lesa sociedad, porque aquí todo: arte, cultura, suscriptores, simbolismo, generaciones futuras… todo, ha sido burlado. Y lo ha sido de suerte y en forma que el mal ya no tiene remedio.”

He dicho.

CONTESTACIÓN
DEL
ILMO. SR. D. JOSÉ RAMÓN MÉLIDA

Señores Académicos:

Estas solemnidades en las que al reemplazar un compañero perdido llega un nuevo adalid de las Artes, embargan nuestro ánimo con sentimientos contrapuestos, y una vez más nos patentizan la ley de la vida, por la virtud de la cual, la renovación de las personas, en la sociedad humana, produce la sucesión de las ideas, de donde nace en el Arte la variedad de formas.

Don Juan Samsó, de grata y eterna memoria, fue un cultivador de la escultura religiosa al modo y al clásico estilo de los grandes artistas del Renacimiento italiano, que en la Historia representa la paz tras larga y empeñada lucha mantenida entre el sublime misticismo cristiano y la forma pagana, de soberana belleza. Quien viene á ocupar el sillón que vacío dejó al pasar á la inmortalidad aquel ilustre artista de ayer, que entre nosotros, bondadoso y justo, reposó de sus días de lucha y de gloria en los de su tranquila senectud, es un nuevo luchador, ardoroso y potente, que ha sabido arrancar, al modo que lo hicieron los antiguos, de la naturaleza humana, el nervio perdurable de la belleza, para crear un arte esencialmente moderno, que al subyugar los ojos sublima el espíritu del contemplador; es el triunfador de hoy, que llega juvenil aún, en la hermosa plenitud se sus facultades, entre el eco entusiástico universal provocado por la consagración definitiva de su genio, aclamado por los mismos artistas en la última Exposición Nacional de Bellas Artes.

Y por contraste soy yo, en fin, el más humilde, quien por dictado de vuestra benevolencia me levanto á dar la bienvenida al nuevo Académico con todo el entusiasmo y todo el efecto con que este alto Cuerpo ha querido sancionar aquella gloriosa consagración y con los efusivos sentimientos que me brotan del alma, inspirados por la admiración al egregio artista y la simpatía á la persona digna y estimable.

Tiene el Arte la virtud de dilatar en nuestro pensamiento el campo de la gloria y de la inmortalidad. Así lo siente, pues que con tanto acierto ha sabido expresarlo en su discurso el Sr. Blay. Su modestia, acrecentada y cohibida al hacerlo, no en el barro, tan dócil á sus ideas, que á su influjo se transforma en obras de perdurable belleza, sino por medio de la pluma, le ha hecho, por vez primera quizá, temeroso del acierto, y al propósito, como todos los artistas en su caso, siente que no sea aquel otro medio de expresión suya, natural y propio, el señalado para manifestar su personalidad en este solemne acto.

Pero bien claramente han confirmado siempre los artistas en sus discursos, como ahora el Sr. Blay en el suyo, que no pueden ellos ser jueces se sus obras, pero sí y con superior autoridad de las obras de los demás; y pues para esto y por virtud de sus méritos excepcionales, acreditados y ya sancionados, vienen á sentarse en este augusto tribunal, acertado es pedirles el día de su ingreso en él una exposición razonada de su personal criterio sobre las Artes.

El Sr. Blay ha respondido cumplida y acertadamente el precepto reglamentario, desarrollando un tema original y de grande trascendencia en la vida artística moderna.

Una de las señales, á mi juicio, del progreso moderno de las naciones es la atención preferente que hoy muestran las entidades directoras al embellecimiento de la vida pública, vertiginosa por la sed de progreso del momento presente, monótona por la uniformidad de sus medios materiales y por la facilidad al alcanzarlos; y esa aspiración noble y legítima de embellecer la existencia por medio de formas expresivas en las que por compensación á las fatigas y fugaces fenómenos del vivir pueda reposar el ánimo y recrearse en lo imperecedero, nace de un imperioso sentimiento estético, que ha formado poderosa corriente de opinión, por virtud de la cual en las grandes capitales se han formado sociedades estimuladoras de tan bello perfeccionamiento, espíritus cultivados y educados en el buen gusto hacen útiles propagandas de tan nobles aspiraciones, y ante este saludable movimiento a favor del desarrollo del Arte los escultores piden más ancho campo para sus obras que las salas de palacios y museos, y como los antiguos, hallan adecuado lugar para ellas las grandes plazas y espaciosas avenidas de la ciudades, donde el aire libre y á luz abierta puedan mejor desarrollar sus concepciones y elevar el procedimiento.

Tales aspiraciones de progreso se han manifestado también en nuestro país y han sido concretadas en esta Academia por arquitectos eminentes con ocasión de su ingreso en ella, tratando con tanta autoridad como maestría de la urbanización moderna, del aspecto artístico de la calle y, últimamente, de la Arquitectura española contemporánea en su relación con el medio y las exigencias sociales. Atento a estas mismas ideas, el Sr. Blay se ha fijado en otro aspecto de la cuestión, sintético y preciso, porque el monumento público es la más alta y soberana expresión de esas aspiraciones que piden sean inmortalizadas en mármoles y bronces las glorias y los ideales de los pueblos.

Tan elevados sentimientos colectivos y tan bello modo de expresarlos al pueblo y á las generaciones venideras, debémoslo por natural herencia las sociedades modernas á las antiguas.

Monumental por su excelencia fue el arte de las más remota civilización, la egipcia. De todas las artes fue el predominante en aquel primero y largo período de la Historia, la Arquitectura, que prestó su reposo y su estabilidad soberana características á la estatua y al relieve. Es el primitivo arte egipcio el arte de las grandes masas, imponentes y magníficas, que nos asombran en las pirámides, primeros monumentos en que la humanidad, con plena conciencia de su fuerza, de su actividad y de su vida inmortalizó la idea del reposo de la muerte. El obelisco, la esfinge misteriosa, la imagen colosal del soberano con otras tantas formas monumentales que debemos al Egipto.

Al aparecer luego en escena del mundo la raza helénica, la más inteligente y mejor dotada para la emoción estética, una nueva era comienza, en la cual se da la primacía al arte de la escultura, y en ella encarnan los más altos sentimientos y nobles ideales de aquella sociedad privilegiada. A los griegos se debe la invención del monumento público destinado á perpetuar la fama de los hombres superiores. En las leyendas homéricas, que ensalzan y subliman las épicas hazañas de los héroes está el germen fecundo de las ideas levantadas en que están inspirados los monumentos conmemorativos por los escultores griegos realizados.

Raza fuerte y poderosa la helénica, da á la educación física, como fundamental, un desarrollo sabio y artístico. El adolescente griego aprende á cantar versos sublimes en la escuela y á vigorizar sus miembros, á luchar y vencer, en el gimnasio. Para estimular esas aptitudes educadas créanse concursos musicales, que con los juegos atléticos é hípicos son en Grecia instituciones fundamentales. La noble emulación despertada entre las ciudades que enviaban sus coros á tales concursos y sus atletas á los estadios, y entre los poderosos que enviaban sus carros y sus aurigas á los grandes centros religiosos en que se honraban periódicamente á los dioses con tales homenajes de la fuerza o pujanza de aquella raza animosa, despertó el deseo de inmortalizar el recuerdo de esos triunfos por medio de monumentos públicos que costeaban las mismas ciudades, orgullosas de tales hijos, ó aquellos potentados no menos orgullosos del brío de sus caballos y de la destreza de sus aurigas.

El premio de los concursos musicales era el trípode de Apolo, y estos trípodes gloriosamente ganados eran los que ofrendaban los maestros directores de los coros vencedores, en el mismo lugar de su triunfo. De esta costumbre tomó origen en Atenas la calle de los Trípodes, así llamaba por el sinnúmero de ellos que las bordeaban en recuerdo de otros tantos triunfos, recuerdos que constituían otros tantos monumentos, cuyo remate simbólico era el trípode. El viajero Pausanias, que en el siglo II de nuestra Era vió todavía esta calle monumental, admiró en ella el Sátiro de Praxiteles, que formaba parte de uno de esos monumentos.

De ellos uno solo ha quedado en pie, el llamado por su forma circular linterna de Lisícrates, del nombre del “corego” ó director del coro que ganó el trípode de bronce que servía de remate al conjunto, y en el arquitrabe están grabados el nombre de Lisícrates, cuyo triunfo fue por los años 335 á 334 antes de J.C., de la tribu Acamantide, que había enviado el coro al concurso ateniense y, por lo tanto, se consideraba victorioso el nombre del flautista Teón, que había contribuído á ella, y el del arconta Evoenetos, bajo cuyo mando se había logrado.

En Delfos, memorable centro de culto de Apolo profético, se han descubierto los restos de otro monumento análogo, pero de distinta forma, pues no es arquitectónico, como el de Lisícrates, sino escultórico: tres figuras de mujer, esculpidas en mármol, constituyen juntas bello soporte de un especie de capitel triangular, compuesto tan sólo de hojas de acanto de gran vuelo, sobre las que arrancaba el soporte del trípode, como él de bronce, y formado por tres serpientes enroscadas, el cual soporte todavía se admira en lo que fue hipódromo de Constantinopla, por haberlo transportado allí á la caída del mundo pagano alguno de los emperadores bizantinos.

Estos monumentos son prototipo de los simbólicos.

Los juegos atléticos é hípicos dieron origen á otro género de monumentos esencialmente escultóricos, los primeros en que fueron inmortalizados héroes de carne y hueso. Un pedestal de mármol con una estatua de bronce constituyen la forma típica más sencilla de esta clase de monumentos, y la influencia que ellos ejercieron en el desarrollo de la escultura fue colosal y de grañidísima trascendencia: como que el tipo atlético, tan humano, lo fue de una escuela, la escuela argiva, mantenedora del arte dorio, vigoroso y fuerte, rival del arte sublime y gracioso de la escuela ática. Un tipo atlético sirvió al jefe de la escuela argiva del siglo V anterior á la Era, á Policleto, para crear el canon de proporciones académicas, canon que, como sabéis, modificó y alargó su sucesor Lisipo, en el siglo IV.

Estas estatuas de atletas, en bronce, que sólo conocemos por sus copias antiguas en mármol, poblaban el "altis" ó bosque sagrado donde se alzaba el gran templo de Zeus en Olimpia, centro principal de aquellos juegos en los que ponía todo su interés y su entusiasmo la Grecia entera, que allí concentraba su esfuerzo intelectual y material, con ocasión de las fiestas cuatrienales que señalaban el conjunto de las Olimpiadas.

Por igual modo que los triunfos atléticos fueron consagrados por el arte los hípicos, y de ello es buen ejemplo el monumento consagrado a Delfos por un príncipe de Siracusa en el siglo V antes de J.C. Consistía el monumento en la cuadriga vencedora, ejecutada en bronce, colocada sobre un pedestal de mármol, y el mejor de los restos que de su bello conjunto se conserva es la soberbia estatua del auriga diademado como vencedor, uno de los pocos bronces riegos que han llegado hasta nosotros y nos dan cuenta de lo que fue aquella escultura policromada con auxilio de damasquinado y las incrustaciones.

Si de la consideración de los monumentos griegos destinados á perpetuar los triunfos alcanzados en teatros y estadios pasamos á la de aquellos otros conmemorativos de los triunfos de mayor trascendencia para la vida de aquellas sociedades, logrados por la fuerza de las armas, ahí están el monumento levantado en Olimpia por los Mesenios y Neupactianos en honor de Zeus con el botín tomado de sus contrarios los Espartanos en 425 antes de J.C. y el monumento elevado en la isla de Samotracia, en una roca sobre el mar, por el animoso príncipe Demetrio Poliorcete, en recuerdo del triunfo que obtuvo sobre la flota superior y formidable del Rey de Egipto Ptolomeo I. Y nótese que lo que da expresión simbólica á uno y otro monumento es la estatua de la Victoria, en el de Olimpia, obra gallarda y atrevida del escultor Poenios de Mendea, colocada sobre una pilastra que ostentaba la inscripción conmemorativa, y en el de Samotracia, obra de no menor pujanza, en que el mármol fingió por modo maravilloso los paños flotantes agitados por la fuerte brisa del mar Egeo, sobre una proa gentil de nave, recuerdo elocuente de la victoria naval.

Si de los monumentos de Grecia pasamos á los de Roma, donde la vanidosa gente latina prodigó las estatuas, no de los artistas y de los vencedores en la arena, sino de los hombres políticos, y con mejor razón las de los generales, hallamos dos nuevas forma de monumentos, expresivas y propias: el arco triunfal, conmemorativo de la gloriosa entrada en la ciudad de los caudillos que para ella conquistaron el mundo, y en los cuales arcos el relieve describe las hazañas del vencedor y la columna, "rostrata" si la victoria fue naval, historiada si la guerra se sostuvo en tierra firme, y no señalaré los ejemplares típicos de tales monumentos porque están de seguro en la memoria de todos vosotros.

Y si de este examen somero de cómo entendieron el monumento nuestros maestros los antiguos, queremos deducir las leyes estéticas á que ellos por sentimiento se sujetaron y que dejaron con sus obras establecidas, ved cómo en ellas está sobriamente conseguida y expresada la solidez monumental que responde a su imperecedero destino; ved cómo lo logran por la belleza, que es el fin supremo del trabajo artístico, y cómo por ella inspiradora del monumento, su simbolismo y objeto, hecho de forma, para que hable á las multitudes y á las generaciones el lenguaje universal del Arte. En la armonía de todos esos elementos intrínsecos de los monumentos clásicos está el secreto y el canon de su belleza. Pero aún hay más: la universalidad del sentimiento estético de los antiguos les llevó á la concepción amplia y general de sus obras monumentales con relación al medio en que habían de ser contempladas. Para apreciarlo, menester es visitar las ruinas de lo que fueron centros de la vida antigua en Grecia y en Italia. Cuando se recorre aquel imponente repecho dominado por las montañas en que se levanta el monte Parnaso, donde estuvo el santuario de Delfos, ó por contraste la risueña vega del Alfeo en Olimpia, se comprende la distinta estructura de los monumentos délficos que escalonados aparecían en la vía sagrada de aquel

templo de Apolo, y la sencillez de los monumentos emplazados en el bosque florido que rodeaba el templo de Zeus olímpico.

Además los antiguos, y esto es muy de notar, para nada tuvieron en cuenta esa simetría absolutamente geométrica y de patrón que esclaviza, reduce y empequeñece las concepciones monumentales modernas. Siempre recordaré á este propósito la impresión que recibí al visitar la bellísima acrópolis de Atenas, y advertir que apenas pasados los Propileos se ve el pedestal en que se alzaba la colosal "Atenea Promacos" de Fidias, aquella estatua de dorado bronce que sobrepujaba en altura á los edificios allí levantados, y cuya lanza, brillando al herirla los rayos del sol sobre aquel cielo glorioso señuelo del pensamiento religioso y de la intelectualidad del mundo á los navegantes que antes de llegar al golfo doblaban al cabo "Sumium". Aquel pedestal que está emplazado como en la línea del "Erecteo" no está á eje con los Propileos y parece estarlo; tampoco lo está el Partenón, que se ve á la derecha y parece estarlo también. Nada hay allí en el centro privilegiado y todo parece ocupar sitio central y solemne; no guarda simetría real aquel conjunto maravilloso de monumentos y todos la guardan en la armonía estética de su disposición. ¡Honor á Fidias inmortal, genio de los genios, que supo hacer tan admirable trazado y tan artística distribución monumental!

Estas leyes eternas del monumento público son las que con tanta autoridad como elocuencia ha proclamado el Sr. Blay en su discurso; y bien puede hacerlo quien lo practica en sus obras.

En una sola me fijaré: el monumento elevado en el Parque del Oeste, de Madrid, al ilustre D. Federico Rubio, gloria de la Cirugía española. Es un monumento de clásica sobriedad. En mármol blanco ha sabido fijar para siempre el cincel del autor la figura venerable y severa de aquel patriarca de la ciencia que aparece en un cátedra en medio de un hemiciclo que recuerda las exedras antiguas donde están escritos los nombres de sus antecesores y de sus compañeros. El reposo y la fuerza son las características de este conjunto marmóreo, de lo imperecedero, la fama del hombre glorificado.

Delante, destacando sobre él, aparece el grupo en bronce de lo perecedero y contingente. La Humanidad, que con dos niños, emblemas de su veneración, llegan á las gradas del trono de la ciencia para rendir coronas á su héroe. Y nótese que tan expresivo conjunto no lo ha puesto el autor sobre elevado pedestal, sino en bajo, para que el bienhechor de los hombres reciba mejor su homenaje, con el que se confunde en el contemplador la admiración al artista que ha creado tan perfecta obra monumental.

¡Sea bien venido y llegue á recibir el galardón académico, bien ganado, este nuevo héroe, honra de la escultura española!

He dicho.

Annex 2

Barcelona Atracción (1910-1954). Selecció d’articles publicats

Nom revista	Touring Review - Barcelona (a partir de 1912: Barcelona Atracción)
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1910, núm. 1, desembre, p. 36
	Total: 6 articles (1 de ref. a monuments)

Pàgines	6 a 8
Títol	*Barcelona en invierno*
Tema	Els diversos carrers principals durant l'hivern
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del carrer Balmes, plaça Reial, Escola Municipal de Música i de plaça Catalunya
Resum	L'hivern a Barcelona és l'època de més activitat i es determina que hi ha una gran quantitat de població fluctuant de diverses nacionalitats que visita la ciutat. Assegura que el turista, a més de trobar-hi un bon clima, també troba activitats de lleure, i manifesta que totes les celebritats artístiques passen per Barcelona i actuen al Liceu o al Palau de la Música Catalana. Seguidament, la vida als diversos carrers principals de la ciutat (Pg. de Gràcia, les Rambles, el Paral·lel, la plaça Reial, Pg. de Colom, etc.).

Nom revista	Touring Review - Barcelona (a partir abril 1911: Barcelona Atracción)
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, gener-febrer, p. 16
	Total: 6 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	4 a 5
	*Citacions
Títol	*La Primavera próxima - VI Exposición Internacional de Bellas Artes de Barcelona Abril 1911*
Tema	Exposició Internacional de Belles Arts de Barcelona
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografia del Palau de Belles Arts de Barcelona
Resum	S'anuncia que la propera primavera l'ajuntament tornarà a celebrar l'Exposició Internacional de Belles Arts, ja que qualifica les anteriors exposicions de gran èxit. Paral·lelament a l'exposició se celebraran altres actes. La SAF manifesta que està col·laborant amb la comissió organitzadora per tal de promoure l'acte per Espanya i l'estranger, i així poder aconseguir la quantitat més gran d'assistents. Seguidament, s'anuncien alguns altres actes que se celebraran a la ciutat properament.

Pàgines	8 a 9
Tema	Els monuments més rellevants de Tarragona i província
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'aqüeducte, catedral, muralles romanes, Sepulcre dels Escipions, claustre de Poblet, ruïnes del Palau del Rei Martí, claustre de Santes Creus
Resum	Es presenta Tarragona com una ciutat monumental de valor històric i arqueològic. Al llarg del text s'esmenten els diversos monuments d'interès, i es posa de relleu aquell aspecte més important, però sense una descripció exhaustiva. Tot seguit presenta el monestir de Santes Creus i el de Poblet com uns altres vestigis històrics d'interès, fent referència a la seva situació i les seves característiques més rellevants.

Pàgines	10 a 11
	*Article en francès i alemany
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'Escola Municipal de Música, C. Balmes, Arc de Triomf, etc.

Resum	El text fa referències als privilegis de Barcelona pel que fa a situació, clima i serveis. Directament no parla dels monuments, però les imatges que presenta sí que fan una referència expressa al seu caràcter monumental.

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, abril, p. 16
	Total: 5 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	5 a 7
Títol	*VI Exposición Internacional de Arte*
Tema	Exposició Internacional d'Art a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del Palau de Belles Arts des de diversos angles exteriors i de dues sales de l'interior
Resum	S'anuncia que se celebrarà per sisena vegada l'Exposició Internacional de Belles Arts, on concorreran artistes de renom de França, Alemanya, Itàlia, Àustria, Hongria, etc., així com els nacionals. L'exposició inclourà tot tipus de manifestacions artístiques, destacant les diverses tipologies (pintura, dibuix, treballs sobre metall, etc.). Seguidament, es destaca la ubicació de l'exposició i algunes de les seves característiques artístiques com la font d'Hèrcules; també posa de relleu la bellesa de la ciutat en l'època de celebració de l'exposició.

Pàgines	8 a 11
Títol	*Primavera de 1911: Fiestas deportivas, populares y artísticas que se celebrarán en Barcelona durante los meses de Abril-Mayo-Junio*
Tema	Esdeveniments artístics a Barcelona i altres
A qui s'adreça	Turistes
Resum	S'anuncia que se celebrarà l'Exposició Internacional d'Art al Palau de Belles Arts i manifesta que les obres seran notables i de diversa índole. Destaca que se celebraran alguns actes musicals al mateix palau i que l'acústica serà bona; també es manifesta que la il·luminació serà bona i artísticament distribuïda. Tot seguit, s'expliquen la resta d'actes que se celebraran durant l'exposició i altres actes esportius i festivitats de caràcter popular.

Pàgines	12 a 14
Títol	*Excursiones: Islas Baleares*
Tema	Excursió a les Illes Balears de caràcter natural i monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de paisatges de les Illes. Destaca la catedral, els molins i un monument megalític.
Resum	Després de situar el turista sobre com arribar a Mallorca, s'esmenten els monuments que hi podrà trobar amb un petit esment de les característiques més rellevants. Seguidament, es destaquen altres trets, però de caràcter més natural. A continuació tracta la resta d'illes, centrant-se bàsicament en Eivissa, de la qual s'esmenten el seus monuments.

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, maig, p. 16
	Total: 5 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	6 a 7
Títol	*La VI Exposición Internacional de Arte de Barcelona*

Tema	Exposició Internacional d'Art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les diverses sales i obres de l'exposició
Resum	S'anuncia que s'ha inaugurat l'Exposició Internacional d'Art, i es qualifica la ciutat de centre artístic mundial, donada la gran quantitat d'artistes importants que hi han exposat. Se centra a explicar les sensacions que tindrà el visitant en contemplar cadascuna de les obres exposades.

Pàgines	8 a 11 *Citacions *Al final posa que continuarà
Títol	*Los monumentos antiguos de Barcelona*
Tema	Monuments de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de Sant Pau del Camp, exterior i claustre; capella del Marcús i claustre de Sta. Anna, Sta. Maria del Mar, Sta. Àgata, claustre de l'església de la Concepció, claustre de la catedral
Resum	Determina que Barcelona disposa encara d'algunes restes que es remunten a l'època romana de la ciutat, esmenta el que queda de la muralla romana i es descriu el recorregut per poder anar veient els diversos punts d'interès que emmarca, referents a les restes romanes que es conserven. Tot seguit, fa referència a temps més recents i els vestigis que es conserven a la ciutat, dels quals descriu aquells trets més rellevants, com l'època de construcció, l'estil, elements arquitectònics, etc.

Pàgines	14 a 15 *Text en francès
Títol	*Gerona*
Tema	Monuments de Girona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de les cases de l'Onyar + catedral, Porta dels Apòstols de la catedral, claustre, Sant Pere de Galligans, restes d'Empúries
Resum	Després de situar Girona i les seves característiques més rellevants, destaca els diversos monuments de la ciutat posant especial atenció en la catedral. Es descriuen els trets més importants dels monuments esmentats però amb poca extensió.

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, juny, p. 14
	Total: 5 articles (0 de ref. a monuments)

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, juliol, p. 16
	Total: 6 articles (1 de ref. a monuments)

Pàgines	6 a 13
Títol	*Los Museos de Barcelona*
Tema	Informació dels diversos museus de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Fa una relació dels diversos museus de Barcelona, tot esmentant-ne la situació, i destaca les característiques generals de les obres d'art que conserven. Els museus esmentats són el Museu d'Art Decoratiu i Art Arqueològic, ceràmica, vidrieria, prehistòria, etc. També es fa referència a algunes seccions especials com la de monuments arquitectònics i escultòrics, amb més concreció de les obres exposades.

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, agost, p. 16
	Total: 4 articles (0 de ref. a monuments)

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, setembre, p. 16
	Total: 3 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	4 a 7
Títol	*El Monasterio de Poblet*
Tema	El monestir de Poblet com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses estances del monestir de Poblet
Resum	Després d'una ubicació geogràfica de Poblet i de referències històriques, es passa a una descripció del monestir que alterna referències històriques i descripcions de caràcter més aviat tècnic.

Pàgines	8 a 12
Títol	*El Parque*
Tema	La monumentalitat del Parc de la Ciutadella
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies dels diversos monuments ubicats en parcs de Barcelona
Resum	Es fa una acurada explicació del Parc de la Ciutadella i dels seus trets més rellevants, amb un caràcter més aviat descriptiu i tècnic. Es fa especial atenció al Museu Arqueològic i d'Art Decoratiu, i als monuments de què disposa, i finalment es dedica una part bastant extensa al Parc Zoològic.

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, octubre, p. 16
	Total: 6 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	6 a 9
	*Text en francès
Títol	*Le Palais de la Musique Catalane et l'Orpheon Catalan*
Tema	El Palau de la Música Catalana i l'Orfeó Català com a monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior dels dos edificis
Resum	Es fa una descripció arquitectònica i artística del Palau de la Música Catalana en francès, fet que pot despertar gran interès al turista interessat en art. També es fa esment de fets històrics relacionats amb l'edifici i l'Orfeó.

Pàgines	12 a 15
Títol	*Excursiones por Cataluña: Manresa y Cardona*
Tema	Excursió a Manresa i Cardona de caire monumental i artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'una vista general de Manresa, façana de la Santa Cova, Panteó dels Ducs del Castell, etc.
Resum	L'excursió s'inicia a Manresa amb una situació de la ciutat i sobre com arribar-hi des de Barcelona. Seguidament se centra en els edificis, amb una petita descripció i referències històriques dels quals cal destacar Sta. Maria de la Seu,

l'església del Carme i la cova de Sant Ignasi. Tot seguit s'explica com arribar a Cardona, d'on destaca les mines de sal, així com el Pont del Diable i la Torre de la Minyona.

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, novembre, p. 16
	Total: 4 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	6 a 9
	*Citacions
Títol	*El Gran Teatro del Liceo de Barcelona*
Tema	El Liceu com a obra arquitectònica de gran valor artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses estances interiors del Liceu
Resum	S'introdueix l'article amb un seguit de referències sobre l'obra escollida per iniciar la nova temporada del Liceu, per continuar amb una explicació dels orígens del teatre, fins arribar a una descripció de les seves característiques principalment interiors amb força detall i amb referències de caràcter més aviat tècnic. També cal destacar que dóna la possibilitat al visitant de poder visitar el Liceu fora de temporada, mitjançant el contacte directe amb la direcció del teatre o a través de la SAF.

Pàgines	10 a 13
Títol	*Excursiones por Cataluña: Castellar del Vallés*
Tema	Excursió a Castellar del Vallès amb incís en els aspectes monumentals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de vistes del municipi, paisatges i edificis com l'església
Resum	Inicialment es procedeix a realitzar una descripció de la situació del municipi i les seves característiques més rellevants de manera bastant extensa, referint-se també a la seva base econòmica. Tot seguit es passa a esmentar els edificis més notables de la població i els seus trets més destacats amb detalls de caràcter tècnic. Entre els edificis tractats es presenten l'Escola Tolrà, la catedral del Vallès i el castell.

Nom revista	Barcelona Atracción - Touring Review
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any 1911, desembre, p. 16
	Total: 6 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	7 a 9
Títol	*Monumentos arquitectónicos modernos de Barcelona: El Templo de la Sagrada Familia*
Tema	La monumentalitat de la Sagrada Família i com serà en el futur.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses perspectives i detalls de la Sagrada Família
Resum	Es presenta l'obra de Gaudí com una obra genuïna i de gran valor artístic, de la qual s'explica l'inici de la seva construcció i l'estat actual de les obres, així com una descripció de com serà quan estigui finalitzada. Fa una comparació de com la Sagrada Família podrà parlar de la religió cristiana a les generacions futures, tal com han fet el Temple de Karnak o el Partenó.

Pàgines	10 a 12
Títol	*Sitges, la "ville blanche"*
Tema	Sitges, la ciutat amb un moviment artístic important

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del comte Güell, el Cau Ferrat i diverses vistes de la ciutat
Resum	Amb una introducció de la situació de Sitges i del seu entorn, un vocabulari literari determina que la ciutat és un centre del modernisme que ha concentrat nombrosos artistes, i destaca l'existència d'obres d'El Greco a la ciutat. Seguidament, se centra en el Cau Ferrat i les obres que custodia aquest museu, i diu que és un indret de visita obligatòria per a tots els turistes que visiten Sitges.

Pàgines	13 a 14
Títol	*Excursiones por Cataluña: Sitges*
Tema	Excursió a Sitges amb un referent als trets artístics disponibles
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuix d'una vista de Sitges, on destaca l'església.
Resum	Inicialment, es posen de relleu els trets de Sitges que estan més relacionats amb l'art, així com el Cau Ferrat, anomenant Santiago Rusiñol com a gran dramaturg, i el monument a El Greco. Destaca algunes característiques generals de les edificacions de la ciutat, però sense referències artístiques. Seguidament, passa a informacions més precises com les característiques de l'entorn de Sitges, on destaca les bodegues del comte Güell, l'ermita de la Trinitat, la Creu de Ribas, l'ermita de Nostra Senyora de Gràcia, etc., sense una descripció, només se les anomena. Així mateix, posa de relleu els serveis mèdics i de seguretat de què disposen, en què es basa l'economia de la ciutat i els indrets recreatius i establiments d'allotjament existents.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, gener, núm. 12, p. 24

Pàgines	4 a 7
	*Citacions
Títol	*Barcelona ciudad de invierno*
Tema	Ambient de la ciutat durant l'època d'hivern
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diferents espais privats - monumentals i públics
Resum	Incideix principalment en l'ambient que es viu a Barcelona durant l'hivern. Fa especial menció al seu clima suau, que fa de la ciutat un lloc privilegiat, i exalta aquesta època com la de més activitat a la ciutat: teatres, cafès, cinematògrafs, l'animació nocturna a les Rambles, així com espais amb encant (plaça Reial, el passeig de Colom o el Saló de Sant Cugat).

Pàgines	8 a 13
Títol	*Excursiones por Cataluña. Ribas=Puigcerdà*
Tema	Aspectes econòmics, paisatgístics i arquitectònics de Ribes i Puigcerdà
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies amb temàtica natural predominant
Resum	Realitza una descripció d'ambdós pobles des d'una visió molt natural. Incideix especialment en l'activitat econòmica (agricultura) i el mode de vida. D'altra banda, descriu el factor climàtic i l'estructura urbanística i els serveis de cada poble. Quan parla de Puigcerdà fa referència al patrimoni monumental, destacant el conjunt eclesiàstic.

Pàgines	14 a 20
Títol	*Los sports de invierno y el "Centre Excursionista de Catalunya"*
Tema	Celebració d'un campionat d'esports de neu a Catalunya
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de gent esquiant

Resum	Se centra en una ressenya històrica de l'esport de neu a Catalunya, i en destaca els millor espais per a la pràctica i les característiques. També descriu el programa del campionat d'esports d'hivern que se celebrarà a Catalunya i la informació necessària per als que hi vulguin assistir (transport, allotjament, etc.).

Pàgines	21 a 22
	*Citacions
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiatives*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès al mes de gener
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descriu l'activitat de l'associació al mes de gener: felicitacions als hotels que milloren els seus establiments, avaluació dels últims mesos d'activitat, estadístiques de visitants, futures actuacions publicitàries, llistat de diaris estrangers que publiquen articles sobre Barcelona, com *Le Touriste Algerien* (Algèria), *Le Journal de Paris*, *The Times* (Londres), *La Prensa de Buenos Aires* o *The Travel Magazine* (Londres); actuacions dels seus delegats a l'exterior i decisions sobre la junta de la societat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, febrer, núm. 13, p. 24

Pàgines	4 a 6
Títol	*El Carnaval en Barcelona*
Tema	La rellevància del carnaval a la ciutat
A qui s'adreça	Locals i en menor incidència a turistes
Elements gràfics	Fotografies de gent disfressada i passejant
Resum	Descriu el carnaval com un acte digne a Barcelona, no gaire famós però que crea moviment a la ciutat. Fa referència a les principals activitats que s'hi realitzen: concursos de màscares, balls, decoració d'establiments i locals, i incideix especialment en la rua del passeig de Gràcia. Menciona l'objectiu de fer més conegut el carnaval de la ciutat.

Pàgines	7 a 8
Títol	*El Laberinto de Horta*
Resum	Es descriu tot el recinte pertanyent al marquès d'Alfarràs, incidint en les dues parts principals en què està dividit: romàntic i clàssic, i alhora en el patrimoni natural i l'estructura dels seus laberints. La relació entre l'element monumental i l'element natural des d'una perspectiva grandiloqüent, lírica.

Pàgines	0
	*Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña. Sant Cugat del Vallés*
Resum	Realitza una descripció del poble i destaca el seu monestir, especialment la capella, tant des del punt de vista artístic com natural. Menciona l'afluència creixent de la gent de Barcelona i les seves construccions, així com les capelles d'estil barroc: Santa Escolàstica, Sant Benet, Sant Bartomeu, etc. Finalment ofereix indicacions per a una bona organització de l'excursió.

Pàgines	21 a 22
	*Citacions
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelone*
Tema	Descriu les actuacions realitzades per la societat i les notícies més rellevants del mes de febrer
A qui s'adreça	Al lector en general

Resum	Actuacions similars al mes de gener del 1912. Destaca la realització de la promoció de primavera, amb la realització de cartells per a les principals festivitats i editats també en francès. Emissió de documentació promocional als delegats d'Alemanya, París i Amélie-les-Bains, així com l'arribada d'una caravana francesa de diversos sindicats.

Pàgines	9 a 11
Títol	*La Plaza de Cataluña y los niños en invierno*
Autor	J. Oliva Bridgman
Tema	Barcelona com a estació hivernal
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de nens jugant a la plaça de Catalunya.
Resum	Descriu la impressió que Juan Sanllehy tenia de Barcelona com a estació hivernal a través de la imatge que tenia de la plaça de Catalunya, amb nens de totes les classes socials jugant i tocats pels raigs de sol. Ho considerava tot un privilegi del qual altres ciutats europees no gaudien.

Pàgines	18 a 19
Títol	*La Guardia Urbana de Barcelona*
Tema	Importància de la Guàrdia Urbana pels forasters de Barcelona i els seus habitants
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dos fotografies de guàrdies urbans
Resum	Lloa la Guàrdia Urbana per les seves actuacions respecte als visitants de Barcelona, informant-los, rebent les seves reclamacions, guiant les caravanes, etc. D'altra banda, descriu l'estructura de la guàrdia i les seves principals característiques.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, març, núm. 14, p. 28

Pàgines	4
Títol	*Preludios de Primavera*
Tema	Preparació de la ciutat per rebre la primavera
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Preparació de la ciutat i els seus residents per rebre la primavera: organització de jornades esportives, espectacles, agremiacions per a finalitats utilitàries, caramelles, la temporada del Gran Liceu, temporada taurina, exposicions i congressos.

Pàgines	5 a 15
Títol	*Barcelona-El Tibidabo*
Tema	Descripció del creixement urbanístic del Tibidabo i els seus atractius
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de paisatges, construccions privades del Tibidabo i el funicular
Resum	Explica la conquesta urbana de la falda del Tibidabo. Incideix en les vies de comunicació i en els diversos itineraris als quals es pot optar. Destaca principalment el paisatge que s'observa des del Tibidabo: Montserrat, els Pirineus i les poblacions del Vallès. D'altra banda, menciona les instal·lacions i els serveis que ofereix aquesta àrea per a l'excursionista i les sortides que es poden fer des del Tibidado.

Pàgines	16 a 21
Títol	*Excursiones por Cataluña. San Juan de las Abadesas*
Tema	Descripció del poble i el monestir de Sant Joan de les Abadesses

A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del poble i el monestir de Sant Joan de les Abadesses
Resum	Explicació general de la ubicació, activitat econòmica i social de Sant Joan de les Abadesses. El monestir es descriu des d'un punt de vista molt artístic i tècnic, incidint especialment en la seva història. És difícil percebre la intenció propagandista. D'altra banda, descriu les qualitats d'atracció d'aquest indret per la seva proximitat a la serralada pirinenca, atractiu pels forasters.

Pàgines	22
Títol	*Servicios Públicos de Barcelona*
Tema	Sistemes de neteja a la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de gent netejant els carrers
Resum	Destaca el sistema de neteja del clavegueram i la conducció de residus a la nit, així com la neteja dels tramvies.

Pàgines	23
Títol	*Natación de febrero*
Tema	La pràctica d'esports durant l'època d'hivern
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Reincideix en la condició de Barcelona com a ciutat d'estació d'hivern pel seu clima favorable, i conseqüentment, per a la pràctica d'esports durant aquesta època.

Pàgines	23 a 24
Títol	*Labor de la Junta Directiva*
Tema	Actuacions i debats de la junta durant el mes de març
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Fa referència als àmbits i temes tractats per la junta. Destaca l'acceptació de nous socis, l'estudi de diverses opcions publicitàries en el *Daily Mail* de París i l'arribada d'una caravana anglesa amb el Dunottar Castle. També dóna a conèixer les informacions dels delegats d'Amèrica, es debaten les possibles relacions publicitàries amb la Sociedad de Atracción de Forasteros a Cuba i es comenten projectes futurs com el tren de luxe entre Barcelona i París.

Pàgines	24 a 25 *Citacions
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès al mes de març
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Actuacions similars al mes de gener del 1912. Com a noves actuacions: comentaris sobre les conferències que realitzen els delegats a l'estranger; menció sobre proves d'acceptació de la pel·lícula de Barcelona a Àustria i Colòmbia; cartells sobre la festa de primavera; promoció a Niça, Alemanya i Itàlia; Barcelona en la premsa estrangera: *La Dépêche* (Tolosa), *The autocar* (Londres), *Revista de Viajes* (Buenos Aires); incidència de la junta de la societat perquè el monestir albergui visitants.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, abril, núm. 15, p. 24

Pàgines	4
Títol	*Barcelona de la Pascua del Corpus*
Tema	L'ambient que es viu a Barcelona durant la Pasqua
A qui s'adreça	Al lector en general

Resum	Vincula els diferents esdeveniments de Pasqua amb l'entorn de la ciutat. Utilitza un estil d'escriptura molt descriptiu i literari, no tècnic.

Pàgines	5
Títol	*Barcelona. Vallvidrera*
Tema	Vallvidrera: el seu entorn natural i arquitectònic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges del funicular de Vallvidrera, el poble i els seus paisatges naturals
Resum	Descriu aquest indret com un lloc encantat, i un dels espais més pintorescs i atraients de les muntanyes que envolten Barcelona. Destaca les seves torres i les comoditats dels seus hotels per la societat barcelonina, així com la restauració i excursions que s'hi poden realitzar, especialment a les fonts. Finalment, especifica diferents itineraris per arribar a Vallvidrera: pel ferrocarril elèctric de Sarrià, pel Tibidabo o per la mina Grott.

Pàgines	11 a 14
Títol	*Barcelone (Espagne). Printemps 1912*
Tema	Programació d'activitats que es realitzaran a la primavera
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les diverses activitats i esdeveniments
Resum	Descriu les diverses activitats que es portaran a terme, la data i els organitzadors que les promouen: activitats esportives, concerts, festes populars, exposicions, congressos i espectacles públics.

Pàgines	15 a 17
Títol	*Excursiones por Cataluña. Falset*
Tema	Descriu el poble de Falset i els seus atractius, especialment naturals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges del conjunt monumental de Falset
Resum	Destaca l'estructura urbanística del poble, la seva activitat febril i exalta els seus serveis públics, uns dels millors. També confirma el reduït patrimoni monumental del poble, però fa referència al seu antic castell i a algunes finestres gòtiques. El defineix com un poble pel passeig i les gires campestres.

Pàgines	18
Títol	*Excursión a Ibiza*
Tema	Activitats que es desenvoluparan a Eivissa amb motiu del congrés
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Amb motiu del Congrés Agrícola Catalanobalear descriu l'itinerari que els organitzadors de la sortida han programat. Es visita Formentera, les Salines i el Museu Arqueològic. S'assisteix a una funció del teatre Pereira, revetlles, regates, danses típiques. Paral·lelament es comenta la sortida a Mallorca.

Pàgines	18 a 19
Títol	*Festival Balear en Barcelona*
Tema	Descripció d'una festa balear al Parc Güell amb ànim recaptador
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia del port d'Eivissa
Resum	Centres fundats per mallorquins, eivissencs i menorquins organitzen una festa amb l'objecte de recaptar fons per proporcionar assistència mèdica als malalts que arriben des de les Illes a Barcelona. Comenta les característiques de la festa i la seva organització al Parc Güell.

Pàgines	19
Títol	*Labor de la Junta Directiva*
Tema	Temes tractats per la junta durant el mes d'abril

A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta els assumptes tractats i debatuts per la junta: donar suport a l'exposició de flors organitzada pel sindicat hortícola de Barcelona; solucionar errors d'edició de la documentació promocional i transmetre les reclamacions dels forasters a les empreses; felicitar els propietaris que realitzen instal·lacions artístiques, i organitzar les visites de caravanes franceses a la ciutat.

Pàgines	20 a 21
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'initiative de Barcelone*
Tema	Actuacions realitzades per la societat i notícies d'interès del mes d'abril
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Activitats similars al mes de gener del 1912. Destaquen com a singulars la nova publicació d'un fulletó en alemany, que assenyala les belleses de Catalunya, Barcelona i les Balears, així com Tarragona, Lleida i Girona; l'edició de cartells per a les festes de primavera; l'emissió de documentació promocional a l'Hotel Select de Roma, Sao Paulo i Río de Janeiro. Finalment, es destaca la futura obra literària de Carlos Bratti, que descriu les belleses i condicions de la ciutat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, maig, núm. 16, p. 32

Pàgines	10 a 18
	La primavera en Barcelona
Tema	Caracterització de la ciutat a la primavera
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descriu l'entorn de la ciutat a la primavera. Barcelona és descrita com una ciutat florida, de luxe, de festes aristocràtiques, un centre d'elegància i diversió. Festes espontànies com a conseqüència de la manera de ser del seu poble. Paral·lelament, fa menció a la llum i la seva influència en la imatge de la ciutat, així com els seus carrers.

Pàgines	9 a 13
Títol	*La montaña de Montserrat. La maravilla de Cataluña*
Tema	Descripció de Montserrat i el seu entorn
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de Montserrat, l'església i els misteris del dolor, el goig i la glòria
Resum	Exalta la bellesa de les muntanyes de Montserrat i les esplèndides vistes que es poden observar des de la capella de Sant Miquel. També descriu les diverses excursions que s'hi poden realitzar: a la Font dels Monjos, Santa Cecília, a la Roca-Foradada, etc.

Pàgines	13 a 14
Títol	*Barcelona - Fiestas de primavera. Copa de España*
Tema	Planificació de les instal·lacions necessàries per les festes
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descripció de la realització de les instal·lacions per portar a terme les activitats esportives: competicions d'automòbils, hípica, regates, natació, etc.

Pàgines	15 a 26
Títol	*Islas Baleares-La isla de Ibiza*
Tema	Coneixements sobre les illes amb motiu del Congrés d'Agricultura Catalanobalear que se celebrarà.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'illa, edificis monumentals, escultures i població resident

Resum	Descripció geogràfica de les illes, centrant-se en la ciutat d'Eivissa. En descriu l'activitat i els principals atractius monumentals: l'antic castell, la catedral, el museu arqueològic, els llegats àrabs, etc. En fa una exhaustiva descripció artística i vinculada a referències històriques. D'altra banda, parla del port d'Eivissa i els costums de la seva població. Finalment, suggereix set itineraris com a proposta excursionista a Eivissa: Necròpolis d'Eres, Puig d'en Valls, Jesús, Talamanca, Sant Rafael, Sant Antoni, Formentera, etc., i ofereix el programa de festivitats que s'hi podrà realitzar.

Pàgines	27 a 28
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'initiative de Barcelone*
Tema	Activitats realitzades per la societat i notícies d'interès del mes de maig
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Activitats similars al mes de gener. Destaca l'emissió de documents promocionals a Munic, Lisboa i Turquia. Publicació d'un àlbum de la ciutat que es publicarà gratuïtament per l'estranger; relacions amb l'ajuntament per reduir la venda ambulant als carrers de Barcelona a causa de la seva influència en la imatge de la ciutat; conferències dels seus delegats; pressió de la junta per aconseguir la urbanització del carrer Marina, pròxim a la Sagrada Família i que es preveu que adquirirà molta afluència per les visites al temple.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any II 1912, juny, núm. 17, p. 32

Pàgines	4 a 8
Títol	*Barcelona - Estación de Baños*
Tema	Les platges de Barcelona i els establiments de bany
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Escenes de platja

Pàgines	9
Títol	*Primavera de Barcelona*
Tema	Activitats esportives a la primavera
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'aeròdrom de Barcelona i camp de salts d'hípica
Resum	Actes durant la primavera: gran *meeting* d'aviació d'Espanya i concurs hípic internacional de Barcelona. Se centren en la descripció del programa.

Pàgines	9 a 15
Títol	*La arquitectura privada moderna en Barcelona*
Autor	L.M.F.
Tema	Descripció dels moviments artístic a través de la seva arquitectura
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de construccions privades com les cases Lleó i Morera, Milà i Camps, Batlló, Macaya o Terrades, entre d'altres
Resum	Es fa una retrospectiva de la història de l'arquitectura moderna a Barcelona, essent un article que incideix més en l'evolució arquitectònica que en la imatge turística. Menciona les construccions més rellevants per a la ciutat i els seus arquitectes, però no fa una descripció exhaustiva de cadascuna d'elles, sinó que se centra més en el moviment artístic.

Pàgines	16 a 23
Títol	*Excursiones por Cataluña. Sant Feliu de Guixols, Arbucias*
Tema	Descripció de les poblacions de Sant Feliu de Guíxols i Arbúcies
A qui s'adreça	Turistes

Elements gràfics	Fotografies naturals i construccions monumentals de Sant Feliu i Arbúcies
Resum	Realitza una descripció exhaustiva de les poblacions de Sant Feliu de Guíxols i Arbúcies, centrant-se principalment en la seva localització geogràfica i activitats econòmiques. Destaca més les al·lusions als recursos i paisatges naturals que monumentals. De Sant Feliu fa incís en l'església i el monestir, i d'Arbúcies, en l'església de la Mare de Déu del Mont. L'estil d'escriptura és molt líric i poètic en la descripció del patrimoni natural, mentre que en els atractius monumentals les referències tenen un caràcter més tècnic.

Pàgines	24 a 25
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'initiative de Barcelone*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès del mes de juny
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Actuacions similars al mes de gener del 1912. Com a dada singular destaca l'edició de monografies sobre monuments i poblacions importants de Catalunya; la premsa estrangera, l'èxit promocional dels delegats a l'exterior (Guatemala, República argentina, etc.), i l'estrena oficial de la pel·lícula de Barcelona (*La perla del Mediterráneo*).

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any II 1912, juny, núm. 18, p. 32

Pàgines	6 a 8 *Citacions
Títol	*Obras monumentales de Barcelona. Hospital de San Pablo*
Tema	Descripció de l'Hospital de Sant Pau i la seva funcionalitat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'Hospital de Sant Pau
Resum	Descriu el futur Hospital de Sant Pau com un dels més grans del món, per la seva extensió de terreny, i com una de les belleses de Barcelona. Incideix en els diferents recintes que contindrà, i en destaca tant la funcionalitat com les característiques artístiques i arts decoratives. Paral·lelament, descriu les vies de comunicació per arribar-hi, a través del tramvia que surt de la plaça d'Urquinaona.

Pàgines	8
Títol	*Aplech de la Sardana*
Tema	Festa del 14 de juliol a Vallvidrera, característica per les sardanes
A qui s'adreça	Turistes i població local
Elements gràfics	Imatges d'aplecs populars
Resum	Menciona el programa que es projecta pel 14 de juliol a Vallvidrera; participació de diferents cobles, ofici a l'església de Vallvidrera, sardanes i ballets populars, concerts. D'altra banda, destaca la curiositat que desperta en els forasters que s'apropen per gaudir de la festivitat.

Pàgines	10 a 11 *Citacions
Títol	*Turó-Park*
Tema	Activitats i espais del Turó-Park, centre de reunions de la societat
A qui s'adreça	Als turistes
Elements gràfics	Imatges dels espais del Turó-Park
Resum	Descrit com un dels barris més aristocràtics de l'exterior de Barcelona, amb diverses atraccions i amb una decoració esplèndida: fonts, llacs, grans avingudes i passeigs, flors i arbres, estàtues, un gran saló de festes (Music Hall), pista de patinar, de tennis, el llac d'ànecs, etc. Aquestes atraccions, un espai a l'aire lliure, amplies àrees per als automòbils i les facilitats de

comunicacions, fan del Turó-Park un lloc predilecte pels barcelonins a l'hora de reunir-se i pel jovent distingit que s'hi adreça per a la pràctica d'esports.

Pàgines	12 a 15
Títol	*Excursiones por Cataluña*
Tema	Descripció de Lloret de Mar des del punt de vista econòmic, social i cultural
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges panoràmiques de Lloret de Mar, la festa major i paisatges naturals
Resum	Inicia la descripció de Lloret de Mar per la seva ubicació geogràfica i la seva accessibilitat a través de l'estació de Blanes i xarxes de carreteres. En destaca l'activitat primària (agricultura i pesca) i el clima temperat a l'hivern, així com les espaioses platges i passeigs. Des del punt de vista monumental incideix en el monestir benedictí de Sant Pere del Bosc, el santuari de Santa Cristina, l'església romànica dedicada a Sant Ramon. D'altra banda, es mencionen les diverses excursions, característiques pels paisatges naturals, que es poden iniciar des del poble. També es fa referència a la festa major, motiu d'atracció de visitants de diverses comarques, i que sobresurt per la processó marítima.

Pàgines	16 a 22 *Citacions
Títol	*Las Plazas de Barcelona*
Tema	Anàlisi des del punt de vista artístic i social d'un espai públic: la plaça
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses places de Barcelona
Resum	Realitza una descripció específica de les diverses places que acull Barcelona, tant des d'un punt de vista subjectiu (emotiu, poètic), com objectiu. La descripció tendeix a considerar les diverses construccions i l'ambient que caracteritza cada un dels espais. Algunes d'aquestes places són: plaça de Catalunya, d'Urquinaona, Diagonal, etc.

Pàgines	23 a 26
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelone*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès durant el mes de juliol
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Actuacions similars al mes de gener del 1912. Destaquen la instal·lació de cartells a Sant Sebastià a causa de l'afluència de visitants; petició al Ministeri de Foment perquè l'amplada de les línies espanyoles s'iguali a les europees; emissió de documentació promocional a l'edifici alemany Spanische Weinhanlug, i exhibició de la pel·lícula de Barcelona a Baviera, Munic, França i Puerto Rico.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat Impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, agost, núm. 19, p. 32

Pàgines	4 a 10
Títol	*Mar y Montaña*
Elements gràfics	Imatges de pobles d'interior i del litoral: Montserrat, Blanes, Camprodon, Palafrugell
Resum	Caracteritza Catalunya pels seus contrastos de mar i muntanya. Recorre a un estil d'escriptura líric, poètic, subjectiu, amb el domini d'adjectius per descriure una imatge del país, que troba els seus atractius en el mar i la muntanya. Colors, olors i sensacions són els principals recursos utilitzats. Barcelona també s'inclou en aquesta descripció, tant per les seves platges com per les àrees muntanyoses del Tibidabo i Vallvidrera.

Pàgines	11 a 12
Títol	*Huéspedes Ilustres. La infanta Doña Isabel en Barcelona*
Tema	Promoció de la ciutat a través de la visita de la infanta Doña Isabel
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la infanta a la catedral, el port i les Rambles
Resum	A través de la visita de la infanta es promou Barcelona com una ciutat de belleses, divertida, segura i tranquil·la, mitjançant al·lusions als diversos espais que la infanta visità i sense necessitat d'escortes: «no cansándose de admirar las innumerables bellezas de nuestra ciudad, prolongó su estancia en esta».

Pàgines	13
Títol	*Nuestros Delegados.*
Tema	Actuacions del delegat de la societat, Carlos Martí, a Cuba
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de Carlos Martí
Resum	Es descriu l'actuació d'aquest delegat a Cuba a través de les publicacions que realitza al diari *La Lucha* i que s'estenen a la resta de diaris de l'Havana, així com el seu vincle i estima a Catalunya.

Pàgines	14 a 16
Títol	*Balnearios de Cataluña*
Tema	Llistat dels balnearis de Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Realitza una petita descripció de cada balneari sobre la seva localització, temperatures i classes d'aigües, així com les solucions medicinals a les quals responen.

Pàgines	17 a 20 *Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: Vilanova y Geltrú*
Tema	Descripció de Vilanova i la Geltrú i els seus principals atractius
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de diferents edificis públics i privats de Vilanova i la Geltrú, així com de vistes panoràmiques
Resum	Inicialment descriu la constitució històrica del poble, organitzada a partir de tres nuclis. Es fa referència a la presa de consciència per convertir Vilanova en un lloc de repòs, de contemplació i de tranquil·litat, i com aquest ideal comença a minvar per les construccions de xalets a la platja que acaben configurant la nova Vilanova. El seu principal tresor és la Biblioteca Museu Balaguer, amb més de 40.000 volums i 5.000 peces artístiques. D'altra banda, destaquen els centres d'ensenyança, com l'Escola Superior d'Indústries o l'Ateneu Vilanoví.

Pàgines	21 *Citacions
Títol	*La prensa extranjera y Barcelona*
Autor	Ch. Riviere
Tema	Article de Barcelona publicat a la revista *Annales Africaines*, d'Alger
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Realitza una exaltació de la ciutat de Barcelona a partir de diversos factors: la seva grandesa, activitat i circulació, abundància de tramvies i aigua, netedat. Un dels elements més admirables és la seva xarxa de comunicacions i estructura urbanística, que permet accedir a la platja. D'altra banda, s'aprecien les places i carrers de la ciutat, que atrauen l'atenció per les seves palmeres, les construccions noves i monumentals, vistes com a gracioses i d'estil original.

Pàgines	21 a 21
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelone*

Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès del mes d'agost
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es comunica la publicació de la *Select Guide*, escrita per Josep M. Folch i Torres; la projecció de la pel·lícula de Barcelona al Japó, i el programa d'una peregrinació cívica a Barcelona amb la finalitat d'afavorir les relacions entre espanyols i argentins.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat Impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, setembre, núm. 20, p. 36

Pàgines	4
Títol	*Actividad urbana*
Tema	Creixement urbanístic de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descriu el creixement urbanístic que es produeix a Barcelona, considerant aquest com l'impuls perquè la ciutat pugui esdevenir la capital del Mediterrani. Descriu la febre constructiva de grans estacions monumentals, ferrocarrils, les obres de reforma del casc interior per embellir la ciutat, la realització de certàmens i la instal·lació de fàbriques que dinamitzen el comerç i l'activitat industrial de Barcelona.

Pàgines	5 a 7
Títol	*Actualidades de Barcelona*
Tema	Activitats que realitza la població de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Mitjançant l'instrument fotogràfic es mostren diverses activitats que es realitzen a Barcelona: anar a la platja, visites de caravanes estrangeres, festivals infantils, temporada de toros i concursos esportius.

Pàgines	8
Títol	*Teatro de la naturaleza - Una fiesta helénica en Rosas*
Elements gràfics	Fotografies de la representació teatral
Resum	Comenta els diversos espectacles que els allotjats a la Casa de Família de Barcelona representaren a la costa de Roses: *Filoctetes*, *Prometheu encadenat* i *El Ciclop*, i crida els grans artistes de la ciutat a organitzar les seves representacions d'estiu, considerant-les com un potencial recurs d'atracció de visitants.

Pàgines	9 a 18
Títol	*Interiores barceloneses*
Tema	Descripció de les arts decoratives a l'interior de les cases barcelonines
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges d'interiors d'edificacions privades a Barcelona
Resum	Exalta mitjançant una descripció poètica i emotiva els interiors dels edificis de Barcelona, que valora més que els exteriors. Recorre els interiors de la Casa Ametller, la Casa Muntades, el Palau del Marquès de Robert o el del Marquès de Brusi. En destaca els seus ambients i constructors, sensacions que desperten, així com la divergència d'estils entre unes i altres, que són conseqüència dels arquitectes i les motivacions dels propietaris. Paral·lelament, lamenta les limitacions d'accessibilitat a aquests espais, que resultarien de gran interès per als forasters de Barcelona.

Pàgines	19 a 23
Títol	*Excursiones por Cataluña. San Pedro de Premià o Premià de Dalt*
Autor	J.M.F.
Tema	Espais i atractius d'interès a Premià de Mar

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges panoràmiques de Premià i fotografies d'edificacions particulars així com d'espais naturals
Resum	Defineix les característiques del poble de Premià de Mar, descrit com un àmbit pintoresc, ben situat i de bon clima, i l'afluència de personatges destacats de la societat de Barcelona, donant especial rellevància a les seves propietats i edificacions. Des del punt de vista monumental destaca el retaule gòtic del segle XV conservat a la sagristia de l'església parroquial, el santuari de Nostra Senyora de la Cisa o l'ermita de Sant Mateu, dels quals es realitza bàsicament una descripció objectiva i tècnica.

Pàgines	24 a 25
Títol	*Revista de espectáculos*
Tema	Descripció dels espectacles que s'inicien durant la temporada de setembre
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'una escena de lluita grecoromana
Resum	Comenta algunes de les representacions teatrals més rellevants que es realitzaran en els diversos teatres de Barcelona, i n'especifica les companyies i dates d'actuació, així com d'altres esdeveniments (lluita grecoromana).

Pàgines	26
Títol	*La película de Barcelona en Puerto Rico*
Tema	Opinió sobre l'exhibició de la pel·lícula de Barcelona a Puerto Rico
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Reprodueix dos articles publicats a *El Heraldo Español* i *El Mercantil* de Puerto Rico referents a l'exhibició de la pel·lícula de Barcelona editada per la SAF. Els articles descriuen els elements més impressionants i atraients de la pel·lícula: vies públiques, edificis sumptuosos, monuments artístics, etc.

Pàgines	27 a 30
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelone*
Tema	Actuacions de la SAF i notícies vinculades al turisme
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Les principals activitats i notícies es caracteritzen per agrair les actuacions dels delegats a l'estranger, donar suport a la planificació del Congrés Nacional de Música Sagrada i la publicació d'una monografia de Barcelona a la revista francesa *Pyrénées Océan*. Amb motiu del V Congrés Internacional de Turisme a Madrid es desenvoluparan diverses activitats per als congressistes, entre elles una excursió de tres dies a Barcelona, característica per la visita de monuments, principalment. També, la visita de la caravana Orphéon Toulousain i la publicació en anglès d'un fulletó de Barcelona sobre les belleses artístiques i naturals. Es comunica la futura celebració de l'exposició Internacional i el funcionament d'un servei ràpid de luxe diari entre Barcelona i París.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat Impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, octubre, núm. 21, p. 32

Pàgines	4
Títol	*La "rentrée" barcelonesa*
Tema	Descripció de la ciutat quan arriba la tardor
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descriu l'arribada de la tardor a Barcelona, el retorn dels que havien marxat al camp i com la ciutat reprèn la seva fisonomia natural i les activitats habituals que s'havien suspès durant el període estival. Es destaca bàsicament la represa d'espectacles teatrals, esportius i les activitats que s'ofereixen des del Tibidabo, la Rabassada i Turó Park.

Pàgines	9 a 22
Títol	*Monumentos de Barcelona*
Tema	Biografia dels principals monuments de personatges històrics de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de diversos monuments de Barcelona
Resum	Realitza una descripció profunda dels diversos monuments de Barcelona que commemoren personatges de la història, detallant-ne una breu biografia, el vincle amb la ciutat i els motius de la realització d'un monument commemoratiu per a cadascun, així com els respectius creadors de les obres. D'altra banda, les referències als aspectes artístics, d'estil i decoratius de les obres són reduïts. Alguns d'aquests monuments són: Bonaventura C. Aribau, el General Prim, Anselm Clavé o Cristòfol Colom.

Pàgines	23
Títol	*Revista de espectáculos*
Tema	Representacions teatrals que es realitzen a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Fa menció a les companyies teatrals que debutaren als teatres Romea i Novedades, i s'anuncien les millors obres d'autors catalans: Àngel Guimerà o Santiago Rusiñol, entre d'altres.

Pàgines	25 a 26
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelone*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès durant l'octubre
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comencen els moviments per crear una expedició cubana a Barcelona; Barcelona a la premsa estrangera; creació d'una institució d'estudis catalans a Buenos Aires; publicitat a Alemanya; sol·licitud de la pel·lícula de Barcelona a Cuba, i rectificacions a la guia publicada per Carlos Baedeker.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat Impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, novembre, núm. 22, p. 32

Pàgines	4
Títol	*Barcelona. La temporada lírica*
Tema	Obertura de la temporada al teatre del Liceu
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta l'obertura de la temporada al Gran Teatre del Liceu i el retorn als ambients luxosos i aristocràtics que es creaven al teatre les nits de representacions.

Pàgines	8
Títol	*Las Regatas de la próxima primavera*
Tema	Promoció de les regates de primavera
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Promociona les regates de primavera, on participarà el rei Alfons XIII i distingides personalitats de la societat barcelonina. D'altra banda, es comenta l'interès que ha adquirit l'activitat a l'estranger.

Pàgines	14 a 17
Títol	*Excursiones por Cataluña. Berga*
Tema	Descripció dels principals atractius de Berga

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges d'espais naturals, el ferrocarril, santuaris i espais de Berga
Resum	Realitza una descripció del poble de Berga, fent referència als seus hotels i fondes, orografia i situació geogràfica, així com els paisatges naturals que l'envolten: el Montseny, Montserrat i Sant Llorenç del Munt. Dedica especial atenció a les edificacions eclesiàstiques, realitzant una breu i senzilla descripció: església de Santa Eulàlia, convent de Sant Francesc, capella de l'Oratori, etc.

Pàgines	18 a 22
Títol	*Revista de espectáculos*
Tema	Descripció de les obres teatrals de més èxit a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Relació de crítiques a diverses obres teatrals que han acollit els teatres catalans. Destaca les obres de J. Pous i Pagès *Senyora àvia vol marit*; *Le petit cafè*, de Tristan Bernard; *Amor Vendado*, amb motiu de la visita del seu creador, el novel·lista italià Salvatore Farina, i *La Cena de los Cardenales*, entre d'altres.

Pàgines	22
Títol	*Obras de la línea de Ripoll a Francia=El túnel de Tossas en construcción*
Tema	Informe sobre les obres i l'estat del traçat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del túnel en construcció i del poble de Tosses.

Pàgines	23 a 25
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès vinculades a la seva activitat
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Sol·licitud al president de la junta de museus per fondre en bronze una escultura d'Agapit Vallmitjana per embellir la ciutat; decisions sobre la publicitat a Amèrica i la promoció estrangera de les festes esportives a Barcelona durant la primavera; estadístiques de forasters; es dóna a conèixer la celebració del III Congrés Nacional de Música Sagrada; article sobre Barcelona a la revista *La Esperanza* de Mèxic, i emissió de documentació publicitària a la companyia internacional de propaganda de Brussel·les.

Pàgines	23 a 25
Títol	*Actualidades barcelonesas*
Tema	Varis
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Banquet en honor de l'exgovernador Sr. Portela; visita del president del Senat de Cuba, Antonio González, a la Casa d'Amèrica; escenes teatrals; cursa de braus; vaixells, i exposició de quadres de Vizcaí al Saló Parés.

Pàgines	9
Títol	*Asamblea de Estudiantes*
Autor	Baguñá, Cornet i Brangulí
Tema	Visita d'estudiants madrilenys
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Assembleistes madrilenys a la Universitat de Barcelona, jornades esportives.

Pàgines	10 A 11
Títol	*Exposición de Crisantemos*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí

Resum	Diferents espais del Saló Reig, on s'organitzà l'exposició.

Pàgines	12
Títol	*Las Bellas Artes en Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Exposició de quadres moderns al Saló Reig. Pintures de R. Domingo al Saló Parés.

Pàgines	13
Títol	*Barcelona Deportiva*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Partits de futbol i tennis.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat Impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any II 1912, desembre, núm. 23, p. 36

Pàgines	4 a 13
Títol	*Barcelona-Estación de Invierno*
Tema	Barcelona des del punt de vista climàtic, urbà, cultural, monumental i social
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Diverses fotografies d'espais de Barcelona: la Sagrada Família en construcció, Horta, Arc de Triomf, etc.
Resum	Realitza una exhaustiva descripció de Barcelona des de diversos àmbits: climàtic, definint Barcelona com una ciutat que gaudeix d'un clima hivernal sense neu, boira i pluja, amb temperatures suaus i un cel sempre blau; urbà, exaltant diversos espais monumentals i de reunió de la ciutat des d'un punt de vista molt poètic i líric, centrant-se en les sensacions i els ambients que desprenen aquests espais i no tant en els elements d'especialització artística i tècnics (la plaça del Rei, la catedral, el Museu de Santa Àgueda, el passeig de Gràcia, el Palau de la Música, etc.), i el seu entorn natural. Paral·lelament, descriu l'hivern com l'època de més activitat a la ciutat, i ofereix diverses excursions: el Laberint d'Horta, el Parc Güell, el Tibidabo, Vallvidrera, així com indrets fora de la ciutat (les Illes Balears, pobles de la costa catalana, Montserrat, Poblet, etc.).

Pàgines	24 a 25
Títol	*Por los teatros*
Tema	Descripció de l'evolució de la temporada teatral a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descriu les representacions i èxits que es produeixen en els teatres de Barcelona.

Pàgines	26 a 27
Títol	*El VI Campeonato de Invierno organizado por el Club de Natación "Barcelona"*
Tema	Promoció del campionat de natació
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels nedadors que participaren en el campionat
Resum	Comunica la celebració del campionat el dia de Nadal, i elogia el Club Natació de Barcelona per l'impuls que ha donat a aquest esport a la ciutat. D'altra banda, es realitza una breu retrospectiva d'anteriors campionats i els seus guanyadors.

Pàgines	27 a 28
Títol	"*The Standart", de Londres. La bella Barcelona*
Tema	Article íntegre sobre Barcelona publicat a la revista *The Standart*
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Descriu Barcelona com una ciutat digna de ser visitada, moderna, amb una bona vida, barata i plena de diversions. D'altra banda, n'elogia el clima i la netedat de l'aire, així com la possibilitat de fer excursions a d'altres punts d'Espanya des de la ciutat.

Pàgines	28 a 30
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelone*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès el mes de desembre
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Fa menció de l'aparició de Barcelona a la premsa estrangera; emissió de documentació publicitària a la Compagnie Internationale de Propaganda a Brussel·les i el Bureau Général des Syndicats d'Initiatives Français; es comunica l'arribada d'una caravana americana pel gener i una de francesa pel maig; es comunica la intenció del cònsol d'Espanya a Tolosa de publicar articles sobre les belleses naturals i artístiques de Barcelona; publicació d'un nou fulletó *Barcelona-Cataluña-Baleares* o, a més dels itineraris ferroviaris i de carreteres, es detallen els pobles per on transcorre i les seves particularitats.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Actualidades Barcelonesas*
Autor	Baguñá, Cornet i Brangulí
Tema	Varis
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Central tèrmica en construcció als voltants de Barcelona; enginyers visitant la central d'energia elèctrica; celebració de la Festa de la Creu; vaixell *Marquès de Victòria*; assistents a la inauguració del casino Hispano-América, i escriptor italià Sr. Toqui a l'Ateneu Barcelonès, on va fer una conferència.

Pàgines	16
Títol	*Los grandes trabajos hidráulicos de Cataluña*
Autor	Baguñá i Cornet i Brangulí
Tema	Inici de la construcció del pantà de Foix
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Acte de col·locació de la primera pedra de les obres del pantà de Foix.

Pàgines	17
Títol	*Asamblea de Sociedades Económicas de Barcelona*
Autor	Baguñá, Cornet i Brangulí
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Assembleistes al Tibidabo i excursionistes a Montserrat.

Pàgines	18
Títol	*Las Bellas Artes en Barcelona*
Autor	Baguñá i Cornet i Brangulí
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Exposició de l'escultor E. Casanovas als salons dels Fayans Catalans, exposició de Ramon Pitxot als mateixos salons i l'artista Sr. Meifrén al Saló Parés.

Pàgines	19 a 20
Títol	*III Congreso Nacional de Música Sagrada, en Barcelona*
Autor	Baguñá, Cornet i Brangulí
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Arquebisbes i bisbes al congrés; aspecte de la sala del Palau de la Música i altres imatges d'assistents, la catedral de Barcelona durant la missa popular cantada per mil veus i l'Orfeó Català.

Pàgines	21 a 22
Títol	*Barcelona deportiva*
Autor	Baguñá, Cornet i Brangulí
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Carreres de natació i atletisme, torneig d'esgrima als jardins del Palau de Belles Arts, partit de futbol.

Pàgines	23
Títol	*El Raily Paper, en Barcelona*
Autor	Baguñá, Cornet i Brangulí
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Imatges de genets

Pàgines	23
Títol	*Actualidad teatral*
Autor	Baguñá, Cornet i Brangulí
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí
Resum	Escenes de diverses obres teatrals: *Príncipe de Bohemia*, *Entre ruinas* i *La bella marsellesa*.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III 1913, gener, núm. 24, p. 40

Pàgines	4 a 5
Títol	*Barcelona y el turismo sudamericano*
Tema	Avaluació de l'activitat promocional de la societat a Amèrica del Sud
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Realitza una síntesi de les actuacions promocionals que la societat ha anat efectuant als països sud-americans, a causa del corrent immigratori que des d'aquell continent es produeix cap als països europeus. En destaca l'èxit de l'emissió de la pel·lícula de Barcelona i la intenció de realitzar altres films, així com la realització del luxós fulletó *Barcelona Docente*, per atreure a la ciutat els estudiants sud-americans.

Pàgines	6 a 7
Títol	*VI Campeonato de Invierno*
Tema	L'evolució del campionat i els seus participants
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del campionat
Resum	Descripció detallada de l'evolució del campionat de natació celebrat el da de Nadal a Barcelona.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Embellecimiento de Barcelona*
Autor	J.M.F.
Tema	Descriu la iniciativa d'embellir la ciutat a partir de la instal·lació de tres fonts artístiques.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les tres fonts (fotografies de Brangulí, Braguña i Corrent)
Resum	Menciona la iniciativa de la Comisión de Ensanche d'embellir la ciutat, activitat iniciada amb la instal·lació de tres fonts artístiques a la plaça d'Urquinaona, el carrer Pelai i la Via Diagonal. Aquest fet es considera positiu per a la bellesa de la ciutat i favorable per al desenvolupament del sentit estètic de la població.

Pàgines	16 a 17
Títol	*Las mañanas en el paseo de Gracia*
Tema	Barcelona com estació d'hivern pel bon clima
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Gent passejant pel passeig de Gràcia. Fotografies de Brangulí i Mas
Resum	Indirectament defineix Barcelona com una estació d'hivern ideal, ja que en aquest període i a causa del seu bon clima la gent passeja per Gràcia i plaça de Catalunya sense abusar de l'abric.

Pàgines	19
Títol	*Inauguración de la linea del ferrocarril de la compañía de Caminos de Hierro del Noroeste de España de Barcelona a Martorell*
Tema	Descripció de la inauguració i les implicacions de la línia
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Menciona l'acte inaugural i els beneficis que suposarà per a la comarca del Baix Llobregat la nova línia ferroviària.

Pàgines	19 a 21
Títol	*Por los Teatros*
Tema	La temporada de teatre a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Anàlisi de la temporada en els teatres de Barcelona, destacant les obres de més èxit.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III 1913, febrer, núm. 25, p. 36

Pàgines	4 a 5
Títol	*Fin de estación*
Tema	L'ambient de la ciutat durant la primavera
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Menciona la fi de l'hivern a Barcelona i l'arribada de la primavera, de la qual destaca el luxe de la ciutat pel fet de poder gaudir d'aquesta estació amb més antelació que en d'altres països europeus. Amb la primavera arriben paral·lelament festivitats, espectacles, temporades teatrals, concursos esportius, etc., i es mobilitza la vida urbana.

Pàgines	6
Títol	*Casa de D. Francisco Casades=Mallorca*, 283
Tema	Vinculat a la secció «Interiores Barceloneses» ofereix imatges de l'interior.
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Imatges d'interior de la casa
Resum	Es comunica l'ànim de la societat a continuar dedicant seccions en els successius números de la revista als interiors de les cases barcelonines.

Pàgines	12 a 13
Títol	*Los "Boy-Scouts" barceloneses*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del jurament del reglament de la institució per part dels exploradors

Pàgines	20 a 21
Títol	*Los teatros de Barcelona*
Tema	Crítica de la temporada teatral i obres representades a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Anàlisi de la temporada en els teatres de Barcelona, destacant les obres de més èxit.

Pàgines	22 a 26
Títol	*Sociedad de Atracción de forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies vinculades a l'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es descriu una avaluació general de la temporada turística el 1912, la qual es considera molt favorable; la publicació de cartells per promocionar els esports d'hivern; una propera excursió a Barcelona provinent de Costa Rica; publicació d'un fulletó per donar a conèixer els avantatges de la via Buenos Aires-Barcelona-París; realització de quadres sobre vistes de Barcelona per penjar a l'estació de ferrocarrils francesa d'Orsay; realització d'una nova pel·lícula de Barcelona per la casa Eclipse, amb què es vol donar a conèixer principalment l'animació als carrers de la ciutat; comunicat d'una propera visita d'una caravana femenina alemanya, i debat de la possibilitat de publicar en els principals diaris europeus les temperatures de Barcelona amb la finalitat de promocionar-la com a estació d'hivern.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III 1913, març, núm. 26, p. 36

Pàgines	4
Títol	*San Pablo del Campo*
Tema	Descripció del monument religiós de Sant Pau del Camp
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de l'edifici
Resum	Descriu el monument religiós incidint en els diversos espais i parts que el configuren, especialment la façana i el claustre. Recorre tant a la descripció artística (estil, elements decoratius, detalls, etc.), com a la seva història i fundació.

Pàgines	5
Títol	*Barcelona primavera 1913*
Tema	Programa d'activitats per a la primavera del 1913
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Realitza una relació de les diverses activitats programades per la primavera: festes esportives, exposicions i congressos, espectacles públics, festes populars i solemnitats artístiques.

Pàgines	16
Títol	*Interiores barceloneses*
Tema	Imatges d'interior del Palau del Marquès de Mariano
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del menjador, saló, pati de columnes, el gran saló i l'escala d'honor

Pàgines	17 a 19
Títol	*Los teatros de Barcelona*
Tema	Crítica de la temporada teatral i obres representades a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Anàlisi de la temporada en els teatres de Barcelona, destacant les obres de més èxit.

Pàgines	20 a 22
Títol	*Excursiones por Cataluña. De Barcelona a Lérida, Balaguer, La Seo de Urgel y Andorra*
Resum	Realitza una descripció dels diversos pobles per on transcorre l'excursió, incidint, més que en l'aspecte natural, en els elements monumentals i artístics. No obstant això, la descripció és breu i objectiva, enuncia l'estil i les principals característiques arquitectòniques de les construccions. L'article dedica especial atenció, paral·lelament, als mitjans de transport per realitzar la sortida. Alguns dels monuments citats són: monestir de les Avellanes, la catedral romànica de la Seu d'Urgell o el Palau Episcopal, entre d'altres.

Pàgines	23 a 25
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès d'àmbit turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Menciona les actuacions promocionals dels delegats a l'estranger: Copenhaguen, Neuchâtel, Salònica, gestions a Orà per establir de manera regular el servei Orà-Barcelona-Marsella, Valladolid, etc.; publicitat a l'estranger (article descriptiu de la ciutat a la revista *Guides Meridionaux*).

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III 1913, abril, núm. 27, p. 48

Pàgines	8 a 9
Títol	*400 mutualistas franceses en Barcelona*
Tema	Visita a la ciutat per part d'un grup de mutualistes francesos: acollida i activitats desenvolupades
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels mutualistes francesos en diversos espais de Barcelona
Resum	Menciona l'acollida als mutualistes francesos, grup del que formaven part personalitats destacades del món polític francès, així com de l'àmbit de comunicacions. Destaquen les imatges fotogràfiques dels visitants a l'Hospital de Sant Pau, la Sagrada Família i el Tibidabo.

Pàgines	17
Títol	*Los teatros de Barcelona. Primavera*
Tema	Inici amb èxit de la temporada teatral a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels espectadors presenciant una obra teatral

Resum	Crida a l'èxit que ha tingut l'obertura de la temporada teatral a Barcelona, amb completa animació en tots els teatres de la ciutat, i amb especial dedicació a l'actriu María Barrientos, que triomfà al Liceu.

Pàgines	18 a 32
Títol	*En el Salón automòvil*
Tema	Inauguració del primer Saló de l'Automòbil a la ciutat i descripció de les marques participants
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies dels estands del saló
Resum	Descripció detallada de la inauguració del primer Saló de l'Automòbil a Barcelona al Turó Park, on s'exposen els últims models de les millors marques internacionals. Amb ocasió del saló es mencionen les diverses activitats desenvolupades: concerts diaris, festes i espectacles esportius. El gruix de l'article se centra en detall en cadascuna de les marques presents al saló i les característiques principals dels seus productes (C. Klein, J. Reynés, Motosacoche, Ford, Benz, etc.).

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, maig, núm. 28, p. 32

Pàgines	4 a 7
Títol	*Federación de Sociedades Deportivas de Barcelona*
Tema	Programa de festes per a la primavera
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Volta Ciclista de Catalunya, concurs internacional de Lawn-tennis, concurs de velocitat de coloms missatgers, concurs hípic, de futbol, etc.

Pàgines	16
Títol	*En el Puerto de Barcelona*
Tema	Desembarcament amb èxit del vaixell *Reina Victòria Eugènia* a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de passatgers que arriben al port de Barcelona
Resum	S'agraeix a les autoritats de duanes, sanitàries, del port i d'ordre públic la seva actuació en el desembarcament del vaixell espanyol *Reina Victòria Eugènia* al port de Barcelona, fet que segons la societat contraresta les crítiques que el port de la ciutat tenia a l'estranger, especialment a Amèrica, per la seva imatge de desordre, dificultats i incomoditats.

Pàgines	17
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelone*
Tema	Notícies d'interès respecte al turisme
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Destaca el proper asfaltat de les Rambles de Barcelona, en què ha influït la junta de la societat per fer que els carrers de la ciutat reuneixin totes les condicions de netedat i bon aspecte que determinen la seva fama. Comunica la quasi finalització de les obres a l'Hospital de Sant Pau i fa una relació de diverses personalitats distingides que han visitat la societat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, juny, núm. 29, p. 44

Pàgines	4 a 6
Títol	*Barcelona Estación de Baños. Los Baños de Barcelona*
Tema	Principals establiments de bany de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Banyistes a l'establiment Sant Sebastià
Resum	Fa referència als principals establiments de bany de Barcelona: La Concha, La Deliciosa, La M.I. Junta de Damas i Sant Sebastià, sobre el qual fa especial menció, ja que diu que és el lloc de reunió predilecta de la societat de Barcelona.

Pàgines	29 a 30
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Creació d'una oficina de la societat a Cuba des d'on es faciliten informacions i dades per al viatge a Barcelona; possibilitat d'instal·lar una oficina d'informació sobre dades generals de Barcelona a New Orleans pel delegat en aquell país; inserció de publicitat de la societat en els catàlegs dels grans establiments de Barcelona que emeten en l'àmbit internacional; emissió de documentació turística a París, i realització d'estadístiques.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, juliol, núm. 30, p. 40

Pàgines	4 a 5
Títol	*La exposición internacional de industrias eléctricas*
Autor	J.M.F.
Tema	Importància de l'exposició a Barcelona i participació de la SAF en l'esdeveniment
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatge de Joan Pich i Pon, iniciador de l'exposició
Resum	Destaca la idoneïtat de la celebració d'aquesta exposició en vista del desenvolupament industrial que assoleix la ciutat, i realitza tota una referència dels membres que participen en el comitè, entre ells la pròpia societat, que es compromet a la promoció de l'exposició a l'estranger.

Pàgines	6 a 9
Títol	*Fiestas de Primavera. El concurso hípico internacional*
Tema	Importància del concurs hípic a les festes de primavera
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de personatges femenins passejant pel concurs
Resum	Destaca el concurs com una de les activitats amb més renom de les festes de primavera, on es donen cita les més selectes famílies de Barcelona, i on també s'organitzen festes i les brillants desfilades de carruatges.

Pàgines	16 a 17
Títol	*Premios a establecimientos*
Tema	Atorgament de premis als establiments més notables
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels establiments premiats
Resum	L'establiment Royal, el Cine Ideal, la botiga d'objectes d'art Esteva i Cia. i la farmàcia Dr. Espinós han rebut els premis a les construccions més notables i de millor gust decoratiu en façanes i interiors de l'any 1913, premis atorgats per iniciativa de l'ajuntament.

Pàgines	19 a 20
Títol	*Los teatros de Barcelona. Teatros y atracciones*
Tema	Avaluació de la temporada teatral i referència als indrets d'esbarjo més destacats
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Espectadors presenciant una representació teatral
Resum	Descriu el teatre com una de les joies amb què la ciutat s'engalana, així com les nits als parcs d'atraccions, al Saturn Parc, on la novetat és el *watching waves*, el Turó Park, amb la varietat d'esports, la pista de patinar i la tribu de l'extrem orient. D'altra banda, destaca el Tibidabo, la Rabassada i els banys com els espais de més repòs i tranquil·litat.

Pàgines	21 a 25
Títol	*Excursiones por Cataluña. Palamós*
Tema	El desenvolupament econòmic i social de Palamós
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del Moll i paisatges naturals de Palamós
Resum	Descripció del poble de Palamós des del punt de vista històric i del seu creixement urbanístic, principalment. En aquest cas fa especial incís a la millora de les comunicacions pel que fa a l'asfaltat de carrers i dels serveis públics com el clavegueram, així com l'embelliment del poble. Es defineix com el principal port de la província de Girona, i a les seves platges destaca la creixent construcció de xalets on també s'ubiquen les principals indústries, especialment de suro. Des del punt de vista monumental menciona l'església parroquial de Santa Maria i l'hospital.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, agost, núm. 31, p. 36

Pàgines	4 a 5
Títol	*Opiniones ajenas sobre Barcelona*
Tema	Article publicat a *L'indépendent*, de Salònica
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Realitza una exaltació de la ciutat de Barcelona des del punt de vista climàtic, monumental (destaca la catedral i el temple de la Sagrada Família), la seva estructura urbana i l'enllumenat, així com la infinitat d'activitats que dinamitzen les nits de la ciutat. D'altra banda, es té en consideració l'entorn natural de la ciutat, en especial Montserrat, i la diversitat d'excursions que s'hi poden fer des de Barcelona, tant culturals com naturals (Tarragona, Poblet, Santes Creus, etc.).

Pàgines	5
Títol	*Movimiento Turístico. Excursionistas de Beziers en Barcelona*
Tema	Acollida als excursionistes de Beziers
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Fotografies dels excursionistes a la seu de la societat i la plaça del Palau
Resum	Menciona l'acollidora rebuda que reberen els excursionistes per part de la SAF.

Pàgines	6 a 7
Títol	*Huéspedes ilustres. S.A.R. la infanta Doña Isabel en Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges de la Infanta en diversos espais de la ciutat
Resum	Fa referència a la visita satisfactòria de la Infanta i els diversos elogis que realitzà a la ciutat, així com les diverses excursions que realitzà per Barcelona, com el port i la catedral.

Pàgines	8 a 9
Títol	*Huéspedes ilustres. Asamblea Nacional de Doctores y Licenciados en Ciencias y en Filosofía y Letras*
Tema	Els hostes il·lustres en espais monumentals de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges dels convidats a l'assemblea en diversos espais de la ciutat
Resum	Destaca la visita dels hostes il·lustrats de l'assemblea als monuments més notables de la ciutat: la Universitat Literària, Universitat Industrial, la catedral basílica, el Palau de la Diputació, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Institut d'Estudis Catalans, les cases consistorials, museus, etc.

Pàgines	17 a 18
Títol	*Los teatros de Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Destaca les actuacions de l'actor Enric Borràs i la cantant d'òpera Albertina Cassani, que han gaudit de grans aclamacions per part del públic barceloní.

Pàgines	19 a 22
Títol	*Excursiones por Cataluña. Caldas de Estrach o Caldetes*
Tema	Estacions de balnearis a Caldetes: principals serveis
A qui s'adreça	Turistes
Elements Gràfics	Imatges de les platges de Caldetes
Resum	Descriu el poble de Caldetes, les fonts i el balneari Caldes d'Estrac, incidint principalment en els serveis d'allotjament i les instal·lacions dels establiments. Pel que fa al nucli de Caldetes, no parla tant dels recursos monumentals com dels naturals, en què destaca els paisatges que s'observen des del poble: Montjuïc, el Montnegre, el castell de Burriach, les Tres Puntes. D'altra banda, fa referència a les diverses fondes que es troben pròximes a les termes.

Pàgines	23 a 25
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Opinió d'un il·lustrat company del delegat de la societat, el Dr. Vilaró, a Torino, que exposa el seu parer sobre la catedral, que avalua de magnífica, i de la qual desitja rebre documentació per tal de divulgar l'obra catalana entre els seus; intenció de concórrer amb publicacions i vistes dels principals monuments de la capital i de Catalunya a l'Exposició Internacional Urbana de Lió.

Pàgines	26 a 27
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Emissió de documentació turística a l'exposició de Gran (Bèlgica), a la secció de turisme; preparació d'un fulletó en anglès, alemany, francès i espanyol amb una descripció exhaustiva de la ciutat i il·lustrada amb gravats.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, setembre, núm. 32, p. 36

Pàgines	4
Títol	*Acontecimiento artístico en Barcelona. Parsifal en el Liceo*
Autor	J.M.F.

Tema	Preparació de l'estrena del *Parsifal*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comunica la preparació del teatre del Liceu per acollir, amb motiu de l'acabament del termini des de l'1 de gener de l'any que ve, la representació de *Parsifal*. La intenció és esdevenir la primera ciutat que en iniciar l'any ja hagi estrenat la gran obra, a més de convertir-la en una de les més espectaculars. Es comenten les actuacions preses per assolir aquest propòsit, contractant els millors artistes, dissenyadors i decorats. D'altra banda, la SAF participarà en la promoció de l'esdeveniment, vist com una oportunitat per atreure forasters.

Pàgines	5
Títol	*Fiestas aristocráticas en Barcelona*
Tema	Premiats en la participació del Rally Paper
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Fotografies de genets i amazones
Resum	Detalla els premiats en el Rally Paper

Pàgines	17 a 20
Títol	*Fiestas deportivas. La fiesta del Club de Natación Barcelona*
Tema	Evolució de l'esdeveniment esportiu
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatge de persones a la platja
Resum	Descriu l'evolució del festival als banys de Sant Sebastià, especificant les diverses activitats i curses portades a terme i els seus participants. De la mateixa manera, fa referència al partit de futbol La Paz a Barcelona.

Pàgines	22 a 23
Títol	*Los teatros de Barcelona*
Tema	Rellevància de diverses obres teatrals, òperes i recitals de vers
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Espectadors presenciant una representació teatral
Resum	Comenta les representacions d'òpera realitzades als teatres Bosque i Tívoli, així com inauguracions teatrals, *Los misterios de San Petersburgo*, i actuacions de companyies de vers.

Pàgines	24 a 25
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Inici de gestions amb els delegats de Marsella i Cincinnati per l'organització de caravanes cap a la ciutat; presentació de la pel·lícula *Costas Pintorescas de Cataluña*, de la casa Pathé Frères, destinada al mercat mundial, i arribada de dues caravanes, una de Mèxic en peregrinació a Montserrat i una altra austríaca, composta majoritàriament per senyores.

Pàgines	7
Títol	*Homenaje a un actor catalán, en Tarrasa*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges de l'homenatge
Resum	Comenta la trobada d'admiradors de l'actor català Aciscle Soler per realitzar-li un homenatge.

Pàgines	10
Títol	*Las colonias escolares*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Nens de retorn de les colònies

Resum	Comenta el retorn dels nens de les colònies benèfiques que ofereix l'ajuntament en diversos pobles del seu entorn.

Pàgines	11
Títol	*En la casa de América*
Tema	Festes a Casa d'Amèrica. Colònia argentina
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges de la colònia argentina a Casa d'Amèrica
Resum	Descriu el fet que a la Casa d'Amèrica se celebrin concorregudes festes aristocràtiques, i ho exemplifica amb una festa recent organitzada per una colònia argentina.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, octubre, núm. 33, p. 32

Pàgines	4 a 8
Títol	*La reforma del casco antiguo de Barcelona*
Autor	J.M.F.
Tema	Incidència de la Via Laietana en la reforma del casc antic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges de construcció de la Via Laietana i de reformes al casc antic
Resum	Concep la nova Via Laietana de Barcelona com el primer pas per a la completa reforma del casc antic, que crea nous centres de moviment i descongestiona el trànsit de l'interior. D'altra banda, es mencionen les diverses construccions que s'aixequen a la via, endegades principalment pels bancs, que asseguren el bon gust i la riquesa arquitectònica de Barcelona. També es valora l'aportació d'aquestes noves obertures a la ciutat per la consolidació de la higiene i la salubritat.

Pàgines	10 a 11
Títol	*Fiestas de la Bonanova*
Tema	Transcurs de la festivitat a la barriada de la Bonanova
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Diverses imatges de la festa
Resum	Destaca les activitats que es realitzaren en la festa major de la barriada de la Bonanova, amb festes i solemnitats religioses, artístiques i esportives, fent especial esment als Jocs Florals.

Pàgines	12
Títol	*Un invento notable*
Tema	Presentació d'una màquina industrial en l'estiratge de metxes de cotó
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges de l'invent i de la presentació. Fotografies de Baguñá, Cornet i Brangulí
Resum	Descriu un invent creat per un industrial de Sabadell, D. Fernando Casablancas, que esdevé innovador en l'operació d'estiratge de metxes de cotó, i la presentació d'aquest a l'Escola Industrial de Sabadell.

Pàgines	15
Títol	*Fiestas veraniegas en Cataluña*
Tema	Festes commemoratives de la fi de l'estiu arreu de Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Elements Gràfics	Imatges d'actes celebrats durant el setembre
Resum	Comenta la infinitat de festes que es realitzen com a commemoració de la fi de la temporada d'estiu en nombrosos llocs de Catalunya, excusant la impossibilitat

de comentar-los tots i oferint algunes notes i fotografies sobre diversos d'aquests esdeveniments.

Pàgines	17 a 19
Títol	*Una pereginación Mejicana en Barcelona*
Tema	La importància de l'agència MarsanRof en l'organització de viatges a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges dels peregrins mexicans a la Sagrada Família, Montserrat i altres espais de la ciutat
Resum	Destaca la tasca de l'agència MarsanRof en l'organització de viatges a la Ciutat Comtal, especialment la visita d'una caravana mexicana en peregrinació a Montserrat, amb una acollida considerada molt emotiva i encertada.

Pàgines	20 a 21
Títol	*Los teatros de Barcelona*
Tema	Inauguracions i altres teatres
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Escenes de diverses representacions teatrals
Resum	Destaca l'estrena de tres obres excel·lents als teatres barcelonins: *Mamá*, de la companyia Joan Balaguer; *Doña Desdenes*, de Josep Santpere, i *Las tres alegrías*, així com altres representacions en la resta de teatres barcelonins.

Pàgines	22 a 23
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Sortida d'una caravana de Buenos Aires cap a Barcelona amb l'objectiu de visitar el monestir de Montserrat i admirar-ne les belleses naturals i artístiques, així com dues caravanes alemanyes.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, novembre, núm. 34, p. 36

Pàgines	6 a 7
Títol	*Barcelona y sus progresos. Una entrevista interesante*
Autor	Diari *La Unión de Valparaíso*
Tema	Entrevista al delegat de la SAF a Valparaíso, el Sr. Francisco Daza i Naudó
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	L'entrevista se centra en qüestions concretes: dades generals de la ciutat, ubicació geogràfica, clima, ciutat antiga i moderna. Des del punt de vista monumental i arquitectònic es defineix Barcelona com una ciutat on conflueixen els dos grans estils de les ciutats: el de l'edat mitjana i el modern, i exalta els seus principals edificis i places públiques (la catedral, el passeig de Gràcia), especialment el modern art català, conegut en les revistes tècniques més importants del món.

Pàgines	11
Títol	*Peregrinación Argentina a Barcelona y Montserrat*
Tema	Estada de la caravana argentina a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges dels peregrins al port de la ciutat. Fotografies de Brangulí, Baguña i Cornet
Resum	Comenta l'acollida que rebé la caravana de peregrins argentins i les impressions satisfactòries que tingueren.

Pàgines	18 a 19
Títol	*Barcelona Deportiva*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements Gràfics	Imatges de les activitats esportives (Brangulí)
Resum	Comenta el transcurs del 10è concurs de Lawn Tennis i la festa esportivohumorística organitzada pel Club de Natació de Barcelona, consistent en una cursa de natació amb la peculiaritat d'anar vestits.

Pàgines	23 a 26
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiatives de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es proposa l'inici de gestions per aconseguir que en l'època de l'Exposició d'Indústries Elèctriques els serveis de comunicació siguin els adequats; conferències del delegat de Bucarest sobre Barcelona; col·locació de cartells sobre Barcelona com a ciutat d'hivern als establiments de Nuremberg; emissió de cartells als establiments hotelers, agències i espais públics de Roma; projecció de la pel·lícula de Barcelona a l'Argentina; organització d'excursions a Montserrat, Girona i Mallorca amb motiu del Congrés Espanyol de Geografia, colònia i mercantil, i transcripció de diverses opinions sobre la ciutat de Barcelona publicades a *Feuille de Neuchâtel* i *Touce à Tout*, i que distingeixen Barcelona de la imatge global que es té d'Espanya, destacant el moviment comercial de la ciutat i la seva arquitectura.

Pàgines	21 a 22
Títol	*Los Teatros de Barcelona*
Tema	Preparació de la representació teatral *Parsifal*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta la inauguració del Liceu per la propera temporada amb grans actrius com María Barrientos i Conchita Supervia, així com la preparació de l'estrena de l'obra de Wagner *Parsifal*, que ha despertat gran expectació a l'estranger pel fet de ser Barcelona una de les ciutats on l'entrada serà més barata i alhora una magnífica obra artística.

Pàgines	27
Títol	*Deportes. Barcelona Club Golf*.
Tema	Programa per a la temporada de 1913-1914
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Informa sobre els diversos esdeveniments esportius i les condicions de participació.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any III, 1913, desembre, núm. 35, p. 56

Número especial dedicat a la Sociedad de Atracción de Forasteros

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, gener, núm. 36, p. 40

Pàgines	6
Títol	*El dulce país de España*
Autor	Luis Schwartzenberg

Tema	Oposició a la imatge que es té d'Espanya a l'exterior.
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Realitza una gran exaltació de la imatge espanyola, segons l'autor distorsionada a l'estranger i errònia. Contradient aquesta imatge externa, defineix Espanya com un país civilitzat, amant de les arts i les ciències, la literatura, la pintura i escultura, ple d'indústries i tallers.

Pàgines	8,10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26,
Títol	*Itinerarios para visitar Barcelona*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges dels principals espais per on transcorre l'itinerari.
Resum	Informació d'un total de deu itineraris per visitar la ciutat: 1er itinerari (Rambles, façana de l'ajuntament, plaça de Catalunya, plaça del Rei, Palau de la Generalitat, plaça Reial, plaça Constitució, catedral); 2on itinerari (llac del Parc, Palau de la Música, plaça d'Urquinaona, Gerra en Marbre, col·lecció zoològica, Cascada Monumental, Saló de Sant Joan, Palau de Justícia); 3er itinerari (Mundial Palace, la Borsa, Portal de la Pau, Sant Pau del Camp, passeig de Colom, Santa Maria del Mar, el port, monument a Marquet); 4rt itinerari (biblioteca de la Universitat, Universitat Industrial, plaça de la Universitat, porta principal de la facultat, plaça de toros, claustre de la catedral, Facultat de Medicina, monument al Dr. Robert); 5è itinerari (estació inferior, línia del funicular, Tibidabo, observatori del Tibidabo, Sant Cugat del Vallès, Casino la Rabassada, passeig de Gràcia); 6è itinerari (Vallvidrera); 7è itinerari (Sagrada Família, Laberint d'Horta, Hospital de Sant Pau); 8è itinerari (Parc Güell); 9è itinerari (Bonanova, Rambla Catalunya, Pedralbes); 10è itinerari (Montserrat). A l'inici de cada itinerari es realitza una breu introducció, centrada especialment en les vies de comunicació. Després, es continua amb una descripció dels punts de l'itinerari, oferint una visió general de la importància de l'espai i el seu significat, amb un estil d'escriptura ni molt tècnica ni poètica. Cal dir que els itineraris corresponen a un àmbit força monumental, essent el 10è el d'una vessant més natural.

Títol	*Gran teatro del Liceo*
Tema	El gran èxit del *Parsifal*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta el gran èxit de la temporada del Liceu, *Parsifal*, essent Barcelona, tret de Bayreuth, la primera ciutat a representar la gran obra de Wagner i destacant en tots els detalls, tant en les interpretacions com en el decorat.

Pàgines	27
Títol	*Barcelona di Spagna*
Autor	Benedetto Colarossi (professor de les escoles italianes de Barcelona)
Tema	Poesia publicada a *Il Corriere delle Maestre*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Exaltació de Barcelona amb un estil molt poètic i emotiu.

Pàgines	30 a 31
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'informa de la incorporació a la revista d'una sèrie ditineraris per Barcelona, considerats d'utilitat per als visitants. També parla de la publicació d'un àlbum, *Barcelona artística e industrial*, d'Emili Canet, que conté vistes de la ciutat i les cases i empreses més importants de Catalunya.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any IV, 1914, febrer, núm. 37, p. 40

Pàgines	6 a 8
Títol	*Montserrat y el decorado de "Parsifal" en Bayreuth, París, Bruselas y Barcelona*
Autor	J.M.F.
Tema	Montserrat: el Montsalvat de *Parsifal*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Muntanya de Montserrat i cova de la Verge
Resum	Informa sobre l'afluència de visitants que ha rebut Montserrat pel fet de ser considerada el Montsalvat de l'obra *Parsifal*, on es va custodiar la sagrada copa del Graal. També, que arran d'aquesta identificació els decoradors dels teatres de París, Brussel·les i Bayreuth s'adrecen a Montserrat per inspirar-se.

Pàgines	15, 17
Títol	*VI Concurso catalán de sports de invierno*
Tema	Premis i espais del concurs d'esports
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la muntanya de Taga, la vall de Carboners i de Santa Clara
Resum	Comenta els diversos premis i activitats que conté el concurs i informació per poder participar-hi.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Sociedad de Atracción de forasteros. Syndicat d'initiatives de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	La junta directiva de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques de Barcelona organitza una visita a Madrid i Sevilla per completar, amb S. M. el Rei i el govern, la gestió de les facilitats per les seves tasques; publicació per part de la secretaria del fulletó *Barcelona, Ciudad Jardín*; referència a la memòria sobre la temporada del 1913; es comunica la decisió del ministre de Foment de col·locar telèfons a les carreteres, i agraïments de la junta a les actuacions dels seus delegats.

Es publiquen els deu itineraris. Pàg. 22-31

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any IV, 1914, març, núm. 38, p. 52

Pàgines	6
Títol	*Gross-Barcelona-La gran Urbe Mediterránea del Porvenir*
Autor	José Maluquer i Nicolau
Tema	Traduït d'un article de *La Veu de Catalunya* a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Incentiva l'Ajuntament de Barcelona a portar a terme el projecte de la Gross-Barcelona, com han realitzat altres ciutats: París, Berlín, Londres, etc. El projecte consisteix en la previsió d'urbanització general suburbana dels voltants de la ciutat. Paral·lelament, avalua la importància dels trens elèctrics, tramvies i la influència de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques per la seva aportació al desenvolupament urbà de la ciutat.

Pàgines	7 a 14
Títol	*El carnaval de Barcelona*
Tema	Reorganització del carnaval
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de carruatges i gent disfressada
Resum	Comenta l'èxit que ha tingut la reorganització del carnaval a Barcelona i algunes de les aportacions realitzades per la societat: concurs de carruatges i disfresses

amb valuosos premis, amb l'objectiu de revaloritzar el carnaval de la ciutat i fer créixer el nombre de forasters anualment.

Pàgines	16
Títol	*Concurso de carteles*
Tema	Cartells per promocionar l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels tres primers cartells que guanyaren el concurs. El primer premi fou per a D.J. Llimona, el segon per a D.D. Baixeras i el tercer per a J. Triadó. En tots ells no es dóna la manifestació del monument com a element central. En el cartell guanyador, *La Fada*, apareix una fada que recull aigua i al fons torres d'electricitat i trons. El segon incorpora personatges grecs que fan moure una roda hidràulica i al fons la silueta urbana d'una part de la ciutat. El tercer conté la imatge d'un rostre femení, en què dels cabells cauen gotes d'aigua que són recollides per contenidors i traspassades a les mànegues de tota una sèrie de persones que treballen en la recollida.
Resum	Breu avaluació sobre els resultats del concurs.

Pàgines	19 a 22
Títol	*Barcelona deportiva*
Tema	Golf-Club Barcelona i competicions esportives
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Gent jugant al golf, croquet, carreres de cars, d'atletisme i boxa
Resum	Breu descripció de la creació del Golf-Club Barcelona, components de la seva junta i socis més destacats.

Pàgines	24 a 25
Títol	*Cataluña pintoresca y monumental. El castillo de los condes de Peralada*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Saló d'hivern, corredor d'hivern, dormitori i façana del castell
Resum	Se centra més en els transports i horaris per arribar a Girona i el castell de Peralada que no en el contingut artístic i monumental. Del monument, en destaca la biblioteca, les joies i records històrics i artístics. És a través de les imatges fotogràfiques que es demostra la magnificència artística d'aquest castell.

Pàgines	26 a 28
Títol	*Los teatros de Barcelona*
Tema	Creació d'una nova sala d'espectacles: l'Auditorium
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Diverses escenes i espais de la sala d'espectacles Auditorium. Fotografies (Brangulí)
Resum	Comenta les principals representacions als teatres del Liceu, el Principal, el Romea, Novedades o el Gran Teatro Español, entre d'altres. Informa, paral·lelament, de la instal·lació per part d'Adrià Gual (director de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic) de l'escola a l'antic teatre de l'associació de propietaris de Gràcia, així com d'una sala d'espectacles anomenada Auditorium.

Pàgines	29 a 31
Títol	*Sociedad de Atracción de forasteros. Syndicat d'initiative de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Caravana de Béziers per les festes de Pasqua; diverses felicitacions, entre les quals a Domènech i Montaner i Rodríguez Codolá per la iniciativa a la fundació de museus capitulars; projecció d'un viatge d'enginyers, comerciants, agricultors i alumnes de les escoles d'estudis superiors de Roma per visitar els centres docents i industrials de Barcelona; fruit de les gestions de la societat,

s'aconsegueix que el ministre de Foment consideri les reparacions a la carretera internacional de Barcelona a França; nou servei marítim entre Holanda i Barcelona; caravanes alemanyes, austríaques i de Marsella, i articles de publicitat a les revistes *Die Wochenschau* i *Norddeutsche*, de Berlín, que han reproduït vistes de la Barcelona monumental.

Es publiquen els deu itineraris. Pàg. 33-42

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, abril, núm. 39, p. 48
Pàgines	2 a 8
	*Citacions
Títol	*Ciudades que hablan. Barcelona Arquitectónica*
Autor	Josep Branyas. Director de la revista *El Mercurio*, de Nova Orleans
Tema	El reflex del poble en l'arquitectura de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del Parc Güell, Casa Calvet, Casa Pons, la Sagrada Família, Casa Milà i Camps i altres edificis
Resum	Gran exaltació de caràcter poètic i molt subjectiva de Josep Branyas sobre l'arquitectura de Barcelona, destacant la ciutat com una de les poques on l'escultura, el monument i l'art són un reflex del poble. Cita Gaudí, Domènech i Montaner i Puig i Cadafalch entre els grans artistes que recullen aquesta idea, així com d'altres arquitectes, dels quals no destaca l'obra en si mateixa sinó el significat i el que desperta en l'observador.
Pàgines	12
Títol	*Una conferencia notable sobre las grandes obras hidro-eléctricas de Cataluña*
Tema	Problemàtiques de l'enginyeria elèctrica
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de centrals hidroelèctriques de Catalunya i de M. Raoul Bigot
Resum	Conferència donada per l'enginyer francès M. Raoul Bigot a l'Ateneu Barcelonès, que fou ben rebuda pel públic.
Pàgines	21
Títol	*Balcón Mont-Mar*
Autor	José Botey
Tema	Un lloc pintoresc a Montjuïc
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta un article del periodista José Botey a *La Veu de Catalunya* on dóna a conèixer als barcelonins un lloc molt pintoresc situat a Montjuïc, denominat el balcó de Mont-Mar, per recordar el Mont-Martre de París. El periodista exalta la proximitat del mar que ofereix aquest espai i les seves vistes, i el veu com un indret amb gran potencial d'afluència de visitants un cop estiguin condicionades les vies de comunicació.
Pàgines	22 a 23
Títol	*Los teatros de Barcelona*
Tema	Obres destacades als teatres de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Escenes de la representació teatral
Resum	Descriu el transcurs de la temporada teatral a Barcelona, destacant l'obra *Kaatje*, de Paul Spaak, a l'Auditorium, o *La dolça Agnès* al Teatro Español. D'altra banda, descriu els meravellosos ambients que es creen en les nits de teatre amb el luxe de l'aristocràcia barcelonina.

Pàgines	24 a 28
Títol	*Sociedad de Atracción de forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Destaquen les actuacions dels seus delegats, entre ells el periodista Carlos Martí a Cuba. S'informa sobre l'evolució dels treballs d'organització de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques i la realització d'una ponència entre l'ajuntament i la societat per estudiar les obres i millores necessàries per l'embelliment de Barcelona. Es recomana una excursió al pas de Collegats. També, publicacions d'interès referents a altres indrets fora d'Europa en revistes com *Ibérica* i *La Argentina en Europa*; dades sobre temperatures emeses pel Club de Natació Barcelona; arribades de diverses caravanes; nomenament de nous socis i delegats; agraïments a les actuacions de publicitat realitzades per diverses revistes; acord d'adherir-se al Tercer Congrés Excursionista Català, i sol·licitud al Ministeri de Foment perquè siguin facultatives les escales a Las Palmas en la línia Barcelona-Buenos Aires.

Es publiquen els deu itineraris. Pàg. 29-38

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any IV, 1914, maig, núm. 40, p. 44

Pàgines	6
Títol	*Nuestra portada. Las torres de la Plaza Nueva*
Tema	Evolució històrica i constructiva de les dues torres
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Descriu les dues torres de la plaça Nova, incidint en la seva evolució històrica i modificacions rebudes. D'altra banda, destaca breument els aspectes físics i constructius dels elements, sense incidir profundament en els aspectes d'interpretació o significat.

Pàgines	6
Títol	*Opiniones ajenas*
Autor	Louis Giol
Tema	Article publicat a la revista *The Universal Tourist*, de París
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Recorda la justificació de Cervantes sobre Barcelona: única quant a lloc i bellesa. Invita a visitar el Tibidabo, Montjuïc i la Ciutat Comtal, gaudint tant de la natura com dels seus monuments. No fa una descripció detallada dels espais, les referències a elements culturals concrets no apareixen, i al·ludeix a la cultura i al patrimoni monumental des d'una visió generalista però grandiloqüent.

Pàgines	15 a 16
Títol	*Expedición italiana a Barcelona*
Tema	Acollida i activitats realitzades pels excursionistes
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels excursionistes i el senyor Maristany
Resum	Descriu l'acollida a l'expedició italiana realitzada pel comitè i l'ajuntament, obsequiant-los amb festes, gales, banquets, excursions, etc. Una de les sortides que causà més admiració fou la visita als cellers Maristany.

Pàgines	19
Títol	*Barcelona Deportiva*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de genets durant el ral·li

Resum	Ral·li realitzat a Santa Perpètua de la Mogoda, organitzat pel Real Polo Jockey Club.

Pàgines	23
Títol	*Barcelona Deportiva*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del concurs
Resum	XII Concurs Internacional de Lawn-tennis, organitzat per l'associació de Barcelona, l'assistència del qual fou un èxit.

Es publiquen els deu itineraris. Pàg. 25-34

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, juny, núm. 41, p. 44

Pàgines	2 a 4
Títol	*Barcelona estación de baños*
Tema	Principals atractius que fan de Barcelona una estació de banys ideal
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Banyistes a la platja de Sant Sebastià
Resum	Promociona la ciutat de Barcelona com una ideal estació de banys, gràcies al seu clima, la bellesa dels seus entorns, les comoditats de la ciutat i un meravellós sistema de comunicacions que permet accedir a les platges i als espais naturals més elevats.

Pàgines	5
Títol	*Fiestas de primavera. Los Juegos Florales*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Jocs florals al Palau de la Música i banquet dedicat a M.F.T.
Resum	Comenta el transcurs dels jocs florals al Palau de la Música, amb la festa de la poesia catalana, el lliurament de premis al poeta Manuel Folch i Torres i l'elecció de la reina de la festa.

Pàgines	6 a 7
Títol	*Fiestas de Primavera. Carreras de Automóviles*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la carrera i de l'avinguda del Tibidabo, on se celebrà.
Resum	Destaca l'assistència de la carrera i la gran afluència de cotxes, així com de forasters d'altres províncies i de França.

Pàgines	22
Títol	*Homenaje a un delegado de la SAF en New Orleans*
Tema	Homenatge al director de la revista *El Mercurio*, Josep Branyas
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Banquet d'homenatge i senyor Branyas
Resum	Transcriu la invitació d'homenatge al senyor Branyas, on s'elogia la seva gran aportació literària a la revista.

Pàgines	23 a 27
Títol	*Obertura de la Biblioteca de Catalunya*
Tema	Inauguració de la biblioteca i vinculació a l'Institut d'Estudis Catalans
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges d'interior de la biblioteca i l'Institut d'Estudis Catalans

Resum	Comenta l'acte d'inauguració de la biblioteca amb els diversos discursos llegits i els assistents, així com una síntesi de la configuració del fons documental de la biblioteca, a través de diverses adquisicions d'obres d'Aguiló, manuscrits de Verdaguer i publicacions científiques de caràcter internacional. D'altra banda, realitza una descripció de l'estructuració de l'Institut d'Estudis catalans, ubicat al Palau de la Generalitat, i d'on neix la Biblioteca. Comenta les diverses seccions, destacant la decoració de la gran sala de lectura i el vestíbul.

Pàgines	28
Títol	*San José de la Montaña*
Tema	Celebració del 12è aniversari de la inauguració de l'església de Sant Josep
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Santuari de Sant Josep
Resum	Explica la gran afluència de visitants que van a l'església atrets per la miraculosa imatge de Sant Josep, i convida els turistes a visitar-la pel fet de ser un dels principals atractius de la ciutat. Des del punt de vista artístic, no se'n troben referències, sinó descripcions de la seva història i el seu asil d'infància.

Pàgines	29
Títol	*Excursiones por Cataluña. A la ermita de Brugués, Castillo de Arampruña y Fuente Ferruginosa*
Autor	Avant
Tema	Informació de diferents itineraris
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Castell d'Aramprunya i ermita de Brugués
Resum	Ofereix dos itineraris per escollir, dels quals només es realitza una referència dels diferents punts per on transcorren ambdós itineraris, sense incidir en una descripció detallada.

Pàgines	33 a 34
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Reconeixement de la propaganda realitzada pel delegat a Xile, D. Francisco Daza. S'aconsegueix que l'ajuntament instal·li a la plaça Urquinaona l'escultura *La vaca cega*. Promou excursions a la Vall d'Andorra. Emissió de propaganda a l'estranger.

No apareixen els itineraris de Barcelona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, juliol, núm. 42, p. 40

Pàgines	2
Títol	*Opiniones ajenas*
Tema	Article d'un reporter de la revista *El Mercurio* sobre la SAF
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Descriu l'activitat promocional que desenvolupa la Sociedad de Atracción de Forasteros.

Pàgines	23
Títol	*El túnel transatlántico*
Autor	Bernhard Kellermann
Tema	Promoció del llibre *El túnel transatlántico*
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Bernhard Kellermann
Resum	Obra escrita pel literat alemany Bernhard Kellermann on s'analitza el projecte de Mac Allan de construir un túnel subterrani que enllaci Amèrica amb Europa. A l'obra també es debaten l'entorn empresarial, febril, l'excitació pública i les crisis bancàries, els temes d'aquell període.

No apareix la secció Sociedad de Atracción de Forasteros i els itineraris de Barcelona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, agost, núm. 43, p. 40

Pàgines	6 a 8
Títol	*Excursiones por Cataluña. Excursión a Blanes, Ermita de Santa Cristina y Tossa*
Autor	Avant
Tema	Itinerari a realitzar
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Tossa i diverses cales
Resum	Realitza una descripció molt breu de l'itinerari que cal realitzar, centrant-se en el transport i els espais per reposar i dinar. Elogia els meravellosos paisatges marítims que es poden observar tant des de l'ermita de Santa Cristina com des de Tossa.

Pàgines	15
Títol	*La procesión de las barcas en Lloret de Mar*
Tema	Descripció de les característiques de la processó
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la processó. Fotografies de Bragulí
Resum	El dia de Santa Cristina s'organitza una processó per mar formada per un nombrós contingent de barques decorades que recorren la badia de Lloret.

Pàgines	17
Títol	*El pirineo catalán*
Tema	Promoció de la guia escrita per C.A. Torras
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Mont Taga i la Cometa de la Fontalba
Resum	La guia proporciona 84 itineraris d'excursions per les valls del riu Freser, amb més de 200 gravats il·lustratius.

Pàgines	19 a 20
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'Initiative de Barcelona*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Caravanes de Danzing i Tolosa; emissió de fotografies a l'Exposició Internacional de Lió; pressionar la comissió municipal de millores urbanes perquè estimuli els mitjans convenients per moure els propietaris d'edificis d'arquitectura típica per restaurar; acords de felicitacions, i agraïments per part de delegats i entitats als quals s'emet publicitat.

Es publiquen els deu itineraris. Pàg. 21 a 30

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, setembre, núm. 44, p. 40

Pàgines	2
Títol	*Opiniones ajenas*
Autor	Mont Calm
Tema	Transcripció d'un article pel redactor de la revista *El Mercurio* a Valparaíso
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Descriu l'aspecte educatiu de Barcelona. Elogia la bona reputació que tenen els col·legis tècnics i científics de les facultats de la ciutat i comenta breument els títols que s'imparteixen en les diverses escoles i facultats de Barcelona.

Pàgines	3
Títol	*La playa barcelonesa "San Sebastián"*
Tema	Reputació de la platja i el seu establiment de bany
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Banyistes a Sant Sebastià
Resum	Comenta l'afluència constant a aquesta platja i els bons serveis que ofereix l'establiment de bany a Sant Sebastià.

Es publiquen els deu itineraris. Pàg. 12 a 21
No apareix la secció de Sociedad de Atracción de Forasteros.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, octubre, núm. 45, p. 38

Pàgines	6
	*Citacions
Títol	*Huéspedes ilustres*
Autor	Dr. St. Mars
Tema	Impressions de l'editor de la revista *Work of Arts* sobre Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dr. St. Mars
Resum	Segons el Dr. St. Mars, els barcelonins contradiuen el proverbi anglosaxó que atorga als espanyols la condició d'orgullosos i endarrerits, i considera Barcelona una de les capitals més belles d'Europa. Destaca les places, rambles i vegetació urbana, així com la tasca de les entitats locals per al progrés de la ciutat.

Pàgines	7 a 13
Títol	*La catedral de Barcelona*
Tema	Evolució històrica de la catedral i impressions que desperta
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Façana de la catedral, espais interiors i detalls artístics
Resum	L'article es divideix en dues parts principals. En primer lloc, una referència històrica de l'evolució arquitectònica de la catedral, en què es detallen exhaustivament les etapes i transformacions de diversos espais, des d'un punt de vista més històric que artístic. En segon lloc, es transcriuen les impressions i sensacions que causà la catedral en un pintor del sud d'Europa, Miguel Utrillo.

Apareixen els 10 itineraris de Barcelona; pàg. 15-24
No apareix la secció de Sociedad de Atracción de Forasteros.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, novembre, núm. 46, p. 44

Pàgines	6 a 13

Títol	*La Perla del Mediterráneo*
Tema	Principals atributs de la ciutat de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Tibidabo, Jardins del Laberint, pantà de Vallvidrera, la plaça Reial, el port, el passeig de Colom i el monument a Antoni López
Resum	Descriu Barcelona segons el clima, la ciutat; l'hivern a la ciutat, excursions, transport i estada. Enumera tota una relació de recursos monumentals atribuint-los un o dos adjectius, sense aprofundir en els detalls artístics i històrics de cadascun d'ells. Al·ludeix a les esglésies, el casc antic, l'Eixample, la plaça del Rei i la plaça Catalunya, temples romànics, gòtics i barrocs, i també elements moderns (passeig de Gràcia, Palau de la Música, la Sagrada Família, etc.). Pel que fa a les excursions, menciona el Laberint d'Horta, el Parc Güell i el Tibidabo com altres indrets de la ciutat, i fora d'aquesta proposa les Illes Balears, els pobles de la costa, la ciutat de Tarragona (destacant els seu patrimoni romà, la catedral i la Rambla), així com Montserrat, Poblet i Santes Creus.

Pàgines	14 a 16
Títol	*Cataluña pintoresca. Gerri de la Sal*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Vista del poble, el monestir i detalls d'aquest i l'església del monestir
Resum	Comenta, primerament, la importància de les comunicacions en la simplificació de l'accessibilitat als llocs més apartats que conserven el seu caràcter típic i pintoresc, entre ells, Lleida. De Gerri de la Sal, en destaca la situació, les salines i el monestir, del qual realitza una descripció arquitectònica i artística detallada, més que des del punt de vista perceptiu i de sensacions.

No apareix la secció de la Sociedad de Atracción de Forasteros.
Apareixen els deu itineraris; pàg. 19-28
En aquest mes comença a inserir-se publicitat de la pròpia societat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IV, 1914, desembre, núm. 47, p. 36

Pàgines	2 a 8
Títol	*Interiores barceloneses*
Tema	Descripció de diversos espais interiors d'edificacions privades
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Casa Pladellorens, Casa Olano, Casa Ametller, Palau del Sr. Güell, Casa Llorach, Palau de Quadres, Palau Muntadas, Casa Macaya
Resum	Similar a l'article de la revista número 20 de setembre del 1912. Descriu espais d'interior vinculant-los a la diversitat d'estils i gustos, com el menjador de la casa Ametller, el saló Lluís XV i el menjador d'estil renaixentista de la casa Muntadas, els salons de gust japonès de la Casa Coll i Pujol, així com el pati del Palau del Marquès de Brusi a Sant Gervasi, d'estil plateresc, entre d'altres.

No apareix la secció de la Sociedad de Atracción de Forasteros.
Apareixen els deu itineraris. Pàg. 11 a 20

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, gener, núm. 48, p. 44, *10 itineraris

Pàgines	6 a 15
	*Citacions
Títol	*Barcelona Artística Industrial*
Tema	Característiques generals de la ciutat i propera exposició internacional

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos monuments i indústries de la ciutat
Resum	Inicialment, realitza una explicació de la situació geogràfica de la ciutat de Barcelona, els seus orígens, el clima. Incideix en com són anomenats diversos monuments de la ciutat, com la Sagrada Família, el Palau de la Música Catalana, de Justícia, de Belles Arts i l'Hospital Sant Pau. També anomena els parcs de la ciutat, els parcs d'atraccions i les places i carrers més emblemàtics. Seguidament, explica els atractius naturals més immediats a la ciutat, com el Tibidabo, Vallvidrera, Horta, etc. En una segona fase de l'article, es comenta la realització de la propera Exposició Internacional Elèctrica i General Espanyola – 1917, i publica íntegrament la llei que aprova la realització d'aquest esdeveniment. Finalment, explica que l'exposició es durà a terme al peu de Montjuïc, en un nou recinte destinat per a l'ocasió, i que les obres començaran properament.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, febrer, núm. 49, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	6
Títol	*El Carnaval de 1915*
Tema	La preparació del carnaval a la ciutat de Barcelona
A qui s'adreça	Locals i en menor incidència a turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'exsultà del Marroc en la visita a la SAF
Resum	En aquest article es fa esment dels ja iniciats preparatius per a la celebració del carnestoltes a Barcelona per part de les comissions encarregades de desenvolupar aquesta tasca. També es manifesta l'atractiu que suposa aquesta celebració pels forasters que vénen a la ciutat. A més, s'especifiquen els actes que es duran a terme durant els dies de carnaval.

Pàgines	7 a 16
Títol	*Cataluña Monumental*
Autor	Baguñá & Cornet, fotografia del Sepulcre dels Escipions
Tema	La monumentalitat dels atractius de Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Recull fotogràfic
Resum	Es presenten un total de 22 fotografies de monuments i detalls de diversos indrets de Catalunya. Fa esment del monestir de Santes Creus i dels seus detalls, la catedral de Barcelona, el Palau de la Generalitat, l'Arc de Barà i el Sepulcre dels Escipions de Tarragona, la Llotja, etc.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, març, núm. 50, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	10 a 11
Títol	*Excursiones de los Alrededores de Barcelona: El Convento de Montalegre y la Conrería*
Tema	Descripció del convent de Montalegre i creació d'un museu
A qui s'adreça	Locals i turistes
Elements gràfics	Fotografia panoràmica de la casa exconvent la Conreria
Resum	Al llarg d'aquest article s'expliquen els orígens del convent de Montalegre i se'n realitza una descripció arquitectònica. Posteriorment, esmenta el fet que el pintor dibuixant Lorenzo Brunet ha pres la iniciativa de crear un museu amb diversos objectes d'art i arqueològics, posant com a exemple a seguir el Cau Ferrat de Sitges. També es determina que ja s'han rebut nombrosos objectes d'interès per posar en el futur museu. Així mateix, es mencionen els objectes

reliquiaris de què disposa Montalegre. Aquesta iniciativa és vista com un efecte positiu per als indrets propers, que poden prendre aquest fet com un model a seguir.

Pàgines	15 a 21
Títol	*El Carnaval de Barcelona*
Autor	Fotògraf: Brangulí i Castellà
Tema	Celebració del carnaval
A qui s'adreça	Locals i turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses carrosses i gent disfressada
Resum	Amb motiu de la celebració del carnaval, Barcelona ha tingut un gran nombre de visitants forasters, i destaca que els estrangers residents a la ciutat també han pogut gaudir d'aquesta celebració, que ha estat un èxit sense incidents. Posteriorment, explica detalladament el transcurs del diumenge de carnaval i les activitats portades a terme, com la rua, la cavalcada i d'altres durant els dies de carnaval.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, abril, núm. 51, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	10 a 19
Títol	*Barcelona, Ciudad Jardín*
Autor	L.F.T.
Tema	Descripció dels parcs de Barcelona
A qui s'adreça	Sobretot per a locals i també turistes, en tant que menciona llocs d'interès.
Elements gràfics	Fotografies de diversos parcs de Barcelona
Resum	Un grup de persones de Barcelona, de les quals cal destacar Güell i López, Domènech i Montaner, Falqués, Montoliu, Puig i Cadafalch, Cambó, Signer Ferrer i Vidal Martorell, van formar una societat cívica anomenada Ciutat Jardí per tal d'introduir la natura en l'àmbit urbà i, per tant, promoure la creació de parcs dins la ciutat, la qual cosa es determina en els estatuts que s'introdueixen a l'article. Seguidament, es comenta que els fruits de la societat cívica es van portant a la pràctica, ja que s'han realitzat diversos projectes d'interès com el Parc de la Ciutadella i el Parc Güell.

Pàgines	20 a 21 *Citacions
Títol	*Templo Expiatorio de la Sagrada Familia*
Autor	J.M.F.
Tema	Les obres de la Sagrada Família
A qui s'adreça	Locals
Elements gràfics	Dibuix frontal de la Sagrada Família
Resum	Es posa de relleu la importància artística de la Sagrada Família com a obra de gran admiració per a forasters i generacions futures, i destaca la necessitat de donacions per part de la població per poder finalitzar les obres del temple. Finalment, es dóna el nom de diversos llocs on es poden dipositar aquestes donacions.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, maig, núm. 52, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	10 a 18
Títol	*Balnearios y Manantiales minero-medicinales de Cataluña*

Tema	Els balnearis catalans
A qui s'adreça	Turistes, sobretot de Catalunya
Elements gràfics	Fotografies de diversos balnearis de Catalunya
Resum	Catalunya, gràcies a la constitució geològica de què disposa, és un lloc privilegiat, situada en una posició distingida entre les diverses regions europees amb centres termals. Detalla els diversos balnearis del país a partir de la tipologia d'aigües. Tot seguit, critica el fet que hi hagi persones de Catalunya que vagin a balnearis de l'estranger, i destaca la gran quantitat d'aigües classificades com a mineromedicinals. De manera explícita es manifesta que la Sociedad de Atracción de Forasteros, juntament amb la col·laboració dels principals balnearis de Catalunya, edita aquest article per fer front al desconeixement dels establiments balnearis de Catalunya. Tot seguit, es presenta informació detallada de la situació, fonts, classificació, indicacions, especialització i temporada oficial dels balnearis situats als següents municipis: Caldes de Malavella, Cardó, Esplugues de Francolí, Font del Porro de San Martí de Torrelles, la Garriga, la Puda de Montserrat, Nostra Senyora de la Mercè, Ribes, Sant Hilari Sacalm, Sant Joan de les Abadesses, Tona i Vallfogona de Riucorb.

Pàgines	19 a 20
Títol	*Vida Deportiva*
Tema	Esports
A qui s'adreça	Turistes, locals i entitats
Elements gràfics	Dues fotografies, una de ciclistes i una de rems
Resum	Amb motiu de la creixent importància de l'esport detectada per part de la Sociedad de Atracción de Forasteros, s'ha decidit introduir un nou apartat dedicat a l'esport. En aquest número es fa referència a Lawn-Tenis, Club de Mar, Real Club Marítim, natació, la festa del pedal i boxa.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, juny, núm. 53, p. 40, *10 itineraris + 1 itinerari per Catalunya extra

Pàgines	10 a 12
Títol	Barcelona, Estación de Baños
Autor	J.M.F.
Tema	Les platges i les estacions de banys
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'estació de banys de Sant Sebastià
Resum	Barcelona veu com cada any augmenta el nombre de turistes, tant espanyols com estrangers, que es dirigeixen a la ciutat amb la motivació de gaudir de les seves platges, i es destaca que totes aquelles persones que han gaudit de platges de moda també poden trobar en les de Barcelona l'encant i les activitats de lleure complementàries. Es manifesta clarament el fet que no es pretén situar Barcelona com una ciutat centrada en els banys, ja que es vol mantenir com la «bella y graciosa ciudad de la luz y de los espectáculos, de los parques de recreo y de las montañas olorosas». Ressalta que el banyista passa desapercebut i que pot gaudir de diversió tant de dia com de nit. Tot seguit, anima les persones que ja disposen o no de casa, xalet, etc., a gaudir-ne per la seva situació privilegiada, esmentant com a zones preferents el Tibidabo i Vallvidrera, la Bonanova, Sant Gervasi i Pedralbes. Remarca el fet que els banyistes troben independència, aire pur i comoditats. Finalment, s'esmenten els quatre establiments de banys: Muy Ilustre Junta de Damas, La Deliciosa, Sant Miquel i Sant Sebastià.

Pàgines	13 a 18
Títol	*Vida deportiva*
Autor	Emilio Solé Brufau
Tema	Esports

A qui s'adreça	Turistes, locals i entitats
Elements gràfics	Fotografies de cursa de rems, carrera, nedadors
Resum	En aquest article es fa una explicació de les últimes activitats esportives dutes a terme en referència a esports: regates de rem, copa Montseny, concurs d'elegància, tir al plat, natació, esport basc, boxa. Esmenta l'activitat de la Federación de Sociedades Deportivas i agraeix a tots aquells lectors que han manifestat el bon acolliment d'aquesta nova secció.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, juliol, núm. 54, p. 40, *10 itineraris + 1 itinerari per Catalunya extra

Pàgines	10 a 11
Títol	*Una hermosa iniciativa de S.A.R. La Infanta Dª Paz de Borbón delegada honoraria en Munich de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Autor	M.F.T.
Tema	Inserció honoraria a la Sociedad de Atracción de Forasteros
A qui s'adreça	A tots els lectors
Elements gràfics	Fotografies de la família reial
Resum	La infanta D. Pau de Borbó ha decidit col·laborar com a delegada honorària a la Sociedad de Atracción de Forasteros. La seva col·laboració s'ha fet evident a partir de la posada en marxa d'una exposició del pintor Alejandro Pardiñas, que ha estat un gran èxit i ha servit per recaptar diners, a més de donar reconeixement artístic al pintor, que continuarà amb més exposicions a Madrid i Sant Sebastià. Una vegada finalitzada la guerra a Europa, es pretén continuar la iniciativa amb l'obertura d'una sala d'exposicions a Munic d'obres espanyoles. D'aquesta manera, el mateix local servirà per realitzar propaganda pro Espanya mitjançant el repartiment de fulletons, monografies, etc., que mostrin els valors naturals i artístics del país, d'acord amb els objectius de la SAF, que aportarà el material promocional necessari referent a Catalunya.

Pàgines	12 a 17
Títol	*Vida deportiva*
Autor	Emilio Solé Brufau
Tema	Esports
A qui s'adreça	Turistes, locals i entitats
Elements gràfics	Fotografies de tenis, bicicletes, hípica, etc.
Resum	Aquest article explica les activitats de diversos esports de moda, fent també referència a entitats esportives o altres temes referents als esports. Es parla del Law-Tenis, de ciclisme, del concurs hípic internacional, del concurs nacional d'esgrima, de regates de vela, d'atletisme, de colombofília i es dóna l'opinió sobre l'esport per a la dona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, agost, núm. 55, p. 48, *5 itineraris (Tibidabo, Vallvidrera, Sant Josep de la Muntanya, Bonanova i excursió a Montserrat) + 1 itinerari per Catalunya extra

Pàgines	9 a 17
Títol	*La futura Exposición de Barcelona*
Tema	Preparatius per a l'exposició de Barcelona del 1917
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'actes i de llocs d'interès per a l'exposició
Resum	Al llarg d'aquest article es presenta una justificació constant de les obres realitzades a la ciutat amb motiu de l'exposició del 1917, i destaca que els organitzadors del certamen han considerat que moltes vegades és més

interessant el que queda de l'exposició que aquesta en si mateixa. Finalment, s'anuncia que les obres ja han estat finalitzades i inaugurades.

Pàgines	18 a 24
Títol	*Vida deportiva*
Autor	Emilio Solé Brufau
Tema	Esports
A qui s'adreça	Turistes, locals i entitats
Elements gràfics	Fotografies d'hípica, boxa, bicicleta, etc.
Resum	Aquest article de la revista consta de dues parts. En un primer punt, es presenta una secció d'opinió sobre què en pensen les dones de l'esport. Seguidament, es presenta com en d'altres ocasions actes esportius, que en aquest cas fan referència a hípica, esport basc, esgrima, automobilisme, ciclisme, motorisme, boxa «pedestrismo» i natació.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, setembre, núm. 56, p. 40, *4 itineraris (Montserrat, Sant Josep de la Muntanya, Tibidabo, Vallvidrera) + 1 itinerari per Catalunya extra

Pàgines	9 a 12
Títol	*Catalunya Monumental: La Seo de Lérida*
Tema	Història de la catedral de Lleida
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de la catedral de Lleida i dels seus detalls escultòrics
Resum	Segons escrits trobats es determina l'emplaçament i els diversos usos que ha tingut la catedral de Lleida al llarg de la història. A causa de la seva situació, de difícil accés, es va decidir construir una nova catedral. Destaca que l'arquitecte va ser Pere de Coma o Cescomes i que es va posar la primera pedra el 22 de juliol del 1203. No han quedat restes dels plànols de l'obra, però es té constància que cap al 31 d'octubre del 1278 es va consagrar el temple. L'article té un contingut purament històric, deixant de banda l'aspecte monumental i artístic, del qual no fa cap descripció.

Pàgines	13 a 18
Títol	*Vida deportiva*
Autor	Emilio Solé Brufau
Tema	Esports
A qui s'adreça	Turistes, locals i entitats
Elements gràfics	Fotografies d'esports
Resum	Primera part amb l'opinió d'una lectora sobre l'esport i segona amb una explicació d'actes esportius.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, octubre, núm. 57, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	10
Títol	*La Exposición de Barcelona*
Tema	Exposició de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de les obres als terrenys d'ubicació de l'exposició
Resum	Aquest article fa referència a la continuïtat de les obres a Montjuïc per l'exposició de Barcelona. Cal destacar que menciona el fet de construir uns grans jardins en aquesta muntanya, i parla de la jardineria com un art. Per poder

dur a terme el projecte s'ha encarregat a l'enginyer forestal M. Forestier, conservador del bosc de Bolonya de París, un estudi de l'obra. Finalment, es fa una explicació de com van evolucionant les obres als diferents indrets de la ciutat.

Pàgines	11 a 15 *Citacions
Títol	*Barcelona Pintoresca*
Tema	Art i monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de llocs d'interès turístic
Resum	Es presenta la ciutat de Barcelona com un lloc d'interès turístic, explicant aspectes generals com el clima, els barris, etc. Es destaquen els passeigs, les places i els monuments de la ciutat, com la Rambla, la plaça Catalunya, el monument de Colom, el Parc de la Ciutadella, l'Arc de Triomf o el Palau de Justícia, entre molts d'altres. També es fa esment de la gran quantitat d'espectacles musicals i teatrals que es duen a terme a la ciutat, entre els quals figuren els del Liceu, del Palau de la Música Catalana, del Principal, del Romea, etc. En un altre punt destaca que hi ha edificis de gran antiguitat, com les columnes del Temple d'Hèrcules o les torres de la plaça Nova. Quant a edificis, s'assenyalen la Casa Consistorial, la Galeria de Catalans Il·lustres, la Llotja, la Universitat Literària, la Facultat de Medicina, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, etc. En un altre apartat dedicat a esglésies es fa esment de la catedral, la Sagrada Família, la necròpolis de Montjuïc i el cenobi de Sant Pau del Camp. Finalment, dedica un apartat als llocs d'interès de l'entorn de la ciutat, destacant el Tibidabo, el Tagamanent, Montserrat i Vallvidrera, entre d'altres.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, novembre, núm. 58, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	10
Títol	*Por Barcelona*
Tema	Nova secció a la revista
A qui s'adreça	Als lectors en general
Resum	A través d'aquest article es justifica el fet d'encetar una nova secció a la revista dedicada a les indústries catalanes, per tal de donar-les a conèixer mundialment, sense deixar de banda que la revista és una guia de Barcelona i rodalies. En aquests articles les indústries podran difondre les seves actuacions i donar a conèixer el seus productes i la importància dels seus establiments.

Pàgines	11 a 17
Títol	*Las grandes industrias catalanas: Butsems y Cia.*
Tema	Article promocional d'una indústria
A qui s'adreça	Als lectors en general
Elements gràfics	Fotografies de la casa, fàbrica de la família Butsems
Resum	Es realitza un repàs de la història de l'empresa, dedicada a la fabricació de mosaic hidràulic, i dels productes que fabrica.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any V, 1915, desembre, núm. 59, p. 36, *10 itineraris

Pàgines	10
Títol	*El Carnaval de Barcelona*

Tema	Preparatius del carnaval
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	En aquest article s'explica la reunió entre la Sociedad de Atracción de Forasteros i la resta d'entitats de la ciutat per decidir la composició de les diverses comissions encarregades de dur a terme els preparatius del carnaval.

Pàgines	11 *Citacions
Títol	*Barcelona Artística: Casa Consistorial*
Tema	Art i monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del Saló de Cent de l'ajuntament
Resum	Inicialment, es realitza una petita introducció històrica del Saló de Cent, destacant que el seu nom prové de la primera reunió realitzada pel Consell de Cent el 1373. Seguidament, es fa una descripció des d'un punt de vista artístic del monument.

Pàgines	11 *Citacions
Títol	*Diputación Provincial*
Tema	Art i monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del Palau de la Generalitat (detall)
Resum	Al llarg d'aquest article es realitza una descripció detallada del Palau de la Generalitat, tenint en compte fortes connotacions artístiques.

Pàgines	13 a 15
Títol	*Las grandes industrias catalanas: Fábrica de Pan de Viena de Manuel Maresma*
Tema	Article promocional d'una indústria
A qui s'adreça	Als lectors en general
Elements gràfics	Fotografies de les diverses estances de la fàbrica de pa
Resum	S'expliquen els productes que fabrica l'empresa de Manuel Maresma, així com l'organització interna i el tipus de maquinària i les matèries primeres utilitzades per al producte final.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VI, 1916, gener, núm. 60, p. 44, *10 itineraris

Pàgines	10
Títol	*El Carnaval Barcelonés*
Tema	Preparatius per al carnaval
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Els preparatius de la festa del carnaval s'estan duent a terme, destacant que la difusió de l'esdeveniment s'està realitzant per tot Espanya, les Canàries i el nord d'Àfrica. A més, les companyies ferroviàries estan estudiant la possibilitat de crear unes tarifes reduïdes per promoure una afluència més gran de públic. Es preveu un gran nombre de forasters per assistir a l'esdeveniment. Cal remarcar que es duran a terme diversos actes, entre els quals sobresurt la tradicional rua.

Pàgines	15 a 18
Títol	*Las grandes industrias catalanas: La Casa Ribas y Pradell de Barcelona*
Tema	Article promocional d'una indústria
A qui s'adreça	Als lectors en general
Elements gràfics	Fotografies de diverses construccions realitzades per l'empresa
Resum	La casa Ribas i Pradell es dedica a les construccions en ferro i fusta.

Pàgines	
Títol	*Barcelona Monumental y Pintoresca*
Tema	Monuments i paratges naturals de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Es presenten un total de 4 fotografies, on hi ha el Palau de Belles Arts, el Palau de Justícia, el llac del Parc, el Tibidabo i el port.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VI, 1916, febrer, núm. 61, p. 36, *10 itineraris, *Inclou programa del carnaval del 1916 entre pàg. 16 i 17.

Pàgines	10 a 19
Títol	*El Carnaval de Barcelona en la actualidad*
Tema	El carnaval
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de carrosses de carnaval
Resum	El carnaval de Barcelona és una festa important per a tots els habitants de la ciutat, tal com es manifesta en aquest article, ja que s'ha fet el possible per recuperar-lo després de la seva desaparició. Posteriorment, es recorda el carnaval del passat i els actes que es realitzaven en el transcurs d'aquesta celebració popular.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VI, 1916, març, núm. 62, p. 44, *10 itineraris

Pàgines	9 a 12
Títol	*La futura Exposición de Barcelona: La Jardinería en la futura Exposición de Barcelona*
Autor	Fotògraf: Brangulí
Tema	Exposició de Barcelona
A qui s'adreça	A lectors en general
Elements gràfics	Fotografies de treballadors plantant arbres i flors
Resum	S'explica que les obres a Montjuïc per a l'exposició de Barcelona van avançant, remarcant en aquest cas la plantació de flors i arbres en els grans jardins projectats. Es posa especial atenció en l'efecte positiu per a l'entorn de les flors i la jardinera en general.

Pàgines	14
Títol	*Las grandes industrias catalanas: La Casa José Sabadell y C.ª (S. en C.)*
Tema	Article promocional d'una indústria
A qui s'adreça	Als lectors en general
Elements gràfics	Fotografia d'un àpat
Resum	La Casa José Sabadell y C.ª és l'empresa que realitza la impressió de la revista *Barcelona Atracción.* En aquest article es destaca la importància donada a la festa celebrada per l'empresa com a mostra d'afecte cap als seus treballadors.

Pàgines	26 *Citacions
Títol	*La Caravana Vasca*
Tema	Visitants vinguts durant el carnaval

A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia d'un àpat amb tots els visitants de la Caravana Vasca
Resum	Un grup de bascs vinculats al món intel·lectual i de l'art van venir a Barcelona per tal d'assistir al carnaval. Durant la seva estada van tenir diverses trobades amb personalitats de la ciutat i es va dur a terme un intercanvi d'impressions. Al llarg de l'article es descriuen les activitats que van realitzar, *grosso modo*, i els monuments que van visitar.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VI, 1916, abril, núm. 63, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	10 a 13
Títol	*Opiniones Ajenas*
Tema	Preparatius de l'exposició de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les zones afectades per l'exposició
Resum	A partir d'una síntesi de la història de la ciutat, l'article se centra en les noves edificacions i canvis que s'hi produeixen amb motiu de l'exposició de Barcelona i com s'organitzarà el certamen. Dels edificis que es construeixen destaca el destinat a l'Exposició Marítima i el Palacio de la Luz.

Pàgines	14 a 20
Títol	*Establecimientos barceloneses nobles: La nueva Casa Juan Pich*
Tema	Article promocional d'una indústria
A qui s'adreça	Als lectors en general
Elements gràfics	Fotografies de la fàbrica en funcionalment
Resum	Aquest article se centra en el fet que el senyor Pich ha obert una nova botiga d'electrodomèstics, la qual cosa s'ha celebrat amb una festa.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VI, 1916, maig, núm. 64, p. 36, *10 itineraris

Pàgines	9 a 19
	*Citacions
Títol	*Los alrededores de Barcelona*
Tema	Art, monuments i espais naturals de l'entorn de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de jardins i monuments dels indrets descrits
Resum	A partir d'una introducció referent als atractius més immediats a la ciutat de Barcelona, es realitza una descripció dels següents espais: el Tibidabo, Vallvidrera, Pedralbes, el Parc Güell i el Laberint d'Horta. Destaca els seus encants naturals i posa especial atenció als aspectes artístics dels monuments que integren els espais esmentats.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VI, 1916, juny, núm. 65, p. 36, *10 itineraris

Pàgines	9 a 12
	*Aquest article s'assembla molt al publicat el juny del 1915
Títol	*Cataluña Pintoresca: Las Playas de Barcelona*
Tema	Les platges de Barcelona

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'estació de banys de Sant Sebastià
Resum	En aquest article es posa de relleu la importància de les platges barcelonines davant d'altres platges de gran reconeixement durant l'època, com les d'Ostende o Biarritz. D'altra banda, es posa èmfasi a destacar que les platges de Barcelona proporcionen serveis de lleure als turistes, a més de tenir gran quantitat d'atractius naturals, atraccions i esports, fet que no es presenta en altres llocs. Se citen, també, les estacions de banys: La Deliciosa, Sant Miquel i Sant Sebastià.

Pàgines	14 a 19 *Citacions
Títol	*El famoso retablo de Todos los Santos en el Museo Episcopal de Barcelona*
Tema	Art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de fragments del retaule de Tots els Sants
Resum	El retaule originari del monestir de Sant Cugat del Vallès ha estat traslladat al Museu Episcopal de Barcelona, la qual cosa fa que sigui un atractiu més d'aquest museu. Al llarg de l'article es descriu de manera molt detallada tot el retaule i les escenes que s'hi representen.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VI, 1916, juliol, núm. 66, p. 32, *8 itineraris

Pàgines	9 a 18 *Citacions
Títol	*Cataluña pintoresca: La Vuelta a Cataluña*
Autor	Ricardo Cabot
Tema	Programa de la Volta a Catalunya
A qui s'adreça	Turistes i potencials participants locals a la cursa
Elements gràfics	Fotografies de diversos llocs d'interès per on passa el circuit.
Resum	El Real Automòbil Club de Catalunya ha preparat la Volta a Catalunya, una prova de regularitat i turisme que recorrerà diversos indrets de Catalunya durant tres dies. En la primera part de l'article es posa especial atenció en l'explicació de l'esdeveniment. En segon lloc, es passa a una descripció detallada de l'itinerari que se seguirà. Al llarg de l'explicació de l'itinerari es parla d'aquelles poblacions que disposen d'atractius turístics, de manera que s'esmenten els més rellevants.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VI, 1916, agost, núm. 67, p. 36, *10 itineraris

Pàgines	9 a 17 *Tenir en compte article publicat s/balnearis el maig del 1915
Títol	*Balnearios de Cataluña: La riqueza minero-medicinal catalana*
Tema	Balnearis
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'establiments balnearis
Resum	La part introductòria d'aquest article coincideix plenament amb un altre article publicat el maig del 1915, número 52. Els canvis es presenten en els establiments balnearis que se citen, que en aquest cas són els situats als següents municipis: Alcarràs, Argentona, Banyoles, Caldes de Bohí, Caldes de Malavella, Caldes de Montbui, Caldetes, Cardó, Centelles, Espluga de Francolí, La Puda de Montserrat, Tordera, Font Santa de Torelló, Font del Porro de Sant Martí de Torrelles, Nostra Senyora de l'Esperança, Nostra Senyora de la Mercè,

Prats del Rei, Ribes, Rocallaura, Rubinat, Sant Bartomeu de la Quadra, Santa Coloma de Farners, Santa Helena, Sant Hilari Sacalm, Sant Jordi-Pedret, Sant Joan de les Abadesses, Sant Miquel de Fai, Santa Rita, Sant Vicenç, Segalès de Tona, Travesseres-Sanillés i Vilajuïga.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VI, 1916, setembre, núm. 68, p. 32, *10 itineraris
Pàgines	9 a 12
	*Citacions
Títol	*Catalunya Pintoresca: De Barcelona a Gerona y excursiones complementarias*
Tema	Proposta d'un itinerari turístic per Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'indrets d'interès
Resum	Després de considerar Girona com una ciutat de gran interès, es proposa una excursió cap a aquest municipi. Explica com arribar-hi i realitza una descripció des d'un punt de vista artístic dels monuments considerats més importants. D'altra banda, també proposa altres excursions a diversos municipis que es poden fer des de Girona: Sant Feliu de Guíxols, Olot, Banyoles, Flaçà, Palamós, Torroella de Montgrí, Figueres, Empúries i Roses.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VI, 1916, octubre, núm. 69, p. 28, *9 itineraris
Pàgines	10 a 13
Títol	*Excursiones por Cataluña: La Costa de Levante*
Tema	Municipis de la línia de costa de Barcelona a Girona
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies d'alguns municipis citats
Resum	Es proposa un itinerari per la costa del llevant català, presentat com una de les rutes més pintoresques que es poden realitzar en ferrocarril. L'explicació de cadascuna de les poblacions que se citen és molt simple. Hi ha molt poques citacions a monuments d'interès, dels quals només s'especifica el nom.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VI, 1916, novembre, núm. 70, p. 28, *No apareixen els itineraris.
Pàgines	10
Títol	*Cataluña Pintoresca: Barcelona Cultural. La "Societat de Ciències Naturals de Barcelona" "Club Muntanyenc"*
Tema	El Club Muntanyenc i les seves actuacions
A qui s'adreça	Als lectors en general
Elements gràfics	Fotografies d'expedicions i d'espais destinats a la recerca
Resum	En aquest article es dóna a conèixer el Club Muntanyenc, els seus antecedents i les seves actuacions. Una de les parts més rellevants és l'epígraf destinat al museu, on s'especifica el procés que es va seguir per la seva creació i les peces més importants que conté (el museu queda dividit en diferents espais: mineralogia, petrografia, paleontologia, conquiliologia, animals inferiors, prehistòria i espeleologia). També es posa especial atenció en la biblioteca.

Nom revista	Barcelona Atracción

Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VI, 1916, desembre, núm. 71, p. 28, *Només es publica l'itinerari núm. 4.

Pàgines	10
Títol	*La Temporada del Liceu*
Tema	Presentació de la temporada del Liceu
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies del Liceu, d'alguns decorats i artistes
Resum	A partir d'una petita introducció, on es presenta el Liceu com un dels espais dedicats a l'espectacle més importants, es presenten els artistes que participaran en els espectacles de la temporada i les obres que s'hi representaran.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VII, 1917, gener, núm. 72, p. 30, *10 itineraris

Pàgines	10
Títol	*El Carnaval de Barcelona*
Tema	Preparatius per al carnaval
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Com a principis de l'any anterior, es presenta un article sobre els preparatius de la festa del carnaval que s'estan duent a terme.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VII, 1917, febrer, núm. 73, p. 32, *10 itineraris

Pàgines	10 a 19
Títol	*El Carnaval Barcelonés en la actualidad*
Tema	El carnaval
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de carrosses de carnaval
Resum	Al llarg de l'article es descriuen les característiques del carnaval de Barcelona, de manera que es denota la intenció de donar a conèixer en què consisteix i, per tant, despertar la curiositat de nous visitants.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VII, 1917, març. núm. 74, p. 32, *10 itineraris

Pàgines	10 a 16
Títol	*El Carnaval Barcelonés de 1917*
Tema	El carnaval
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de diferents actes del carnaval
Resum	Aquest article presenta una descripció dels actes que van realitzar-se durant el carnaval del 1917.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any VII, 1917, abril, núm. 75, p. 28

*En aquesta revista es produeixen canvis substancials en la imatge i en els continguts, amb un nombre més gran de seccions i articles que hi estan vinculats, a més d'innovar-se la imatge de la portada i les tipografies emprades per als títols. També cal destacar que les seccions queden més ben definides. A la portada apareix el nom de J.M. Folch i Torras com a director de la publicació.
*No hi ha els itineraris.

Pàgines	10 a 14
Títol	*Programa Oficial de las Grandes Carreras de Caballos. Hipódromo de Barcelona (Casa Antúnez)*
Tema	Programa de carrera de cavalls
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de cavalls
Resum	En aquest article es detallen de manera sistemàtica els premis de les carreres de cavalls i les condicions generals de participació.

Pàgines	13 *Citacions
Títol	*Los premios anuales del Ayuntamiento*
Tema	Explicació dels premis d'arquitectura
A qui s'adreça	Als lectors en general
Elements gràfics	Fotografies d'un edifici premiat (Banco Hispano-Americano)
Resum	El més interessant d'aquest article, molt breu, és el fet de fer públic que l'ajuntament atorga premis per a aquells edificis construïts durant el darrer any d'acord amb el seu valor artístic i/o monumental. El 1917, els premis s'han donat a l'edifici del Banco Hispano-Americano i a l'edifici dels tallers de la Casa Editorial Seguí.

Pàgines	15 a 16
Títol	*Mejoras y Reformas: Servicios de limpieza*
Tema	La neteja a la ciutat
A qui s'adreça	Als lectors en general, però més a locals
Elements gràfics	Fotografies d'elements per a la neteja
Resum	A partir del nou sistema de neteja pública, es presenta un inventari dels recursos materials i humans de què disposa la ciutat per poder efectuar les tasques pertinents de recollida de residus. També s'expliquen quins són els espais destinats al seu abocament.

Pàgines	17
Títol	*De Arte: Teatros, Conciertos, Exposiciones. El Éxito de la Temporada*
Tema	Espectacles
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies d'una escena d'una obra de teatre
Resum	Es determina que Barcelona ha encetat una nova temporada d'espectacles, perceptibles en totes les sales d'exposicions, teatres, auditoris, etc. Així mateix, presenta la ciutat com un centre artístic.

Pàgines	18
Títol	*De Arte: La exposición de arte francés*
Tema	Exposició d'art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies del Palau de Belles Arts i del saló d'exposicions
Resum	S'anuncia que s'ha inaugurat l'exposició d'art francès ubicada al Palau de Belles Arts. Al llarg del text es manifesta el gran valor que suposa per a la ciutat el fet d'haver estat escollida per a aquesta manifestació artística.

Pàgines	20
Títol	*Deportes*
Tema	Activitats esportives
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Correspon a una agenda de les activitats esportives, especificant dia i hora en què se celebraran.

Pàgines	21 a 22
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros. Syndicat d'initiative*
Tema	Actuacions i activitats vinculades a la Sociedad de Atracción de Forasteros
A qui s'adreça	Locals i turistes
Resum	En les juntes directives del mes de març, entre d'altres qüestions, es destaca l'enviament de fulletons de Barcelona a l'Escuela Normal de Maestros. També es presenten les estadístiques referents als turistes que han pernoctat a la ciutat i els que han sol·licitat la prestació d'algun servei a la SAF. En aquest article també es donen notícies de com avancen les obres de l'Exposició Internacional de Barcelona, a més de publicar els canvis ocasionats en els horaris dels ferrocarrils.

Pàgines	19 i 21
Títol	*Barcelona Monumental -- Cataluña Pintoresca*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies independents
Resum	Es presenten dues fotografies, una per a cada títol genèric. De Barcelona Monumental destaca el monument del Dr. Robert de la plaça de la Universitat i de Cataluña Pintoresca es mostra el pont d'Espià de les Riberes del Segre.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, maig, núm. 76, p. 40, *No hi ha els itineraris.

Pàgines	6
Títol	*Vida Barcelonesa: Las grandes fiestas de primavera, de Barcelona*
Tema	Espectacles
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Tal com es manifesta en l'article, gràcies a la pau interior que viu el país, a diferència de la resta d'Europa, s'ha escollit aquesta ciutat per a diverses manifestacions artístiques, com l'Exposició d'Art Francès i el Cicle de Concerts de Música Francesa (celebrat al Palau de la Música). D'altra banda, també s'esmenten altres festes i celebracions populars i esportives. Es presenta la ciutat com un lloc privilegiat per acollir festes i espectacles.

Pàgines	7 a 19
Títol	*De Arte: La Exposición de Arte Francés*
Tema	Exposició d'art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies d'algunes obres d'art exposades
Resum	Amb la finalitat d'inaugurar l'Exposició d'Art Francès, es va realitzar una gran festa en què van assistir moltes personalitats de renom i artistes, on destacà la presència de Rusiñol i de Puig i Cadafalch. Seguidament, es presenta una guia de les obres exposades en cadascuna de les sales.

Pàgines	20 a 22
Títol	*Las Grandes Carreras de Caballos de Barcelona*

Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Esports. Cavalls
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies d'alguns moments de les carreres de cavalls
Resum	Destaca l'afany de felicitar reiteradament la tasca de restauració de les carreres de cavalls, i es determina que l'acte esdevingué un èxit. Com a impulsors de la seva recuperació s'esmenten el marquès d'Alella, Lluís Marsans, el baró Güell i Mariano de Ribera.

Pàgines	24
Títol	*Actualidades: Las nuevas instalaciones de la Junta de Ciencias Naturales*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Museus, cultura
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de la sala central del Museu de Catalunya
Resum	Es posa de relleu la inauguració dels nous serveis de la junta de ciències naturals i es manifesta la importància científica i cultural dels museus. Cal destacar la presència de Puig i Cadafalch com a diputat.

Pàgines	26
Títol	*Actualidades: Instituciones Benéficas. La protectora del Pobre*
Tema	Caritat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de la junta protectora i administradora
Resum	Consisteix a fer una crida als ciutadans més o menys benestants perquè participin amb donatius a la Cocina Económica, en la qual es dóna menjar als pobres.

Pàgines	27 a 28
Títol	*Deportes: Resumen del mes de abril*
Tema	Esports
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de pràctica d'esports
Resum	Es realitza una explicació resum de les activitats esportives fetes durant el mes d'abril.

Pàgines	33
Títol	*Las grandes atracciones del parque de Barcelona*
Tema	Nova temporada del parc d'atraccions
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies del parc d'atraccions
Resum	S'anuncia la reobertura del parc d'atraccions i els serveis de què disposa. Destaca que és un lloc de «rendez-vous» (de cita) per a la «distinguida sociedad».

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, juny, núm. 77, p. 36, *10 itineraris, *Es torna a anunciar l'obertura del parc d'atraccions.

Pàgines	6 a 9
	*Citacions
Títol	*Vida Barcelonesa: Los Baños de Barcelona*
Tema	Les platges de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'estació de banys de Sant Sebastià

Resum	Destaca les platges de la Barceloneta com un atractiu més de la ciutat, i posa de relleu que els turistes podran gaudir de total llibertat. Presenta la ciutat com un lloc privilegiat, en què es pot fruir de diversos atractius, tant naturals com culturals.

Pàgines	11 a 12
Títol	*La ciudad de Barcelona: Opiniones Ajenas*
Autor	Concha Espina
Tema	Catalunya
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es descriu l'experiència de l'autora de l'article, que vingué de Castella i es quedà meravellada de Catalunya. Aquest article va ser publicat a *La Vanguardia* i va ser transcrit literalment en aquesta publicació.

Pàgines	11 a 12
Títol	*Actualidades: La fiesta de los Orfeones. Homenaje al "Orfeó Català"*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Celebració
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de l'acte
Resum	Amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de la fundació de l'Orfeó Català, es van realitzar un seguit d'actes de commemoració i homenatge. Els actes van aplegar una gran quantitat de persones.

Pàgines	13
Títol	*Actualidades: La fiesta florida*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Celebració
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de l'acte
Resum	Com cada any es va celebrar la Festa Florida, amb motiu de la qual es van guarnir els balcons de la ciutat i es van premiar els més ben decorats. Al llarg del dia es van realitzar altres actes.

Pàgines	14
Títol	*Actualidades*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Actes i celebracions
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Recull fotogràfic
Resum	Es presenten dues fotografies, una de les quals fa referència a l'exposició del *Libro para niños*, organitzada per la secció artística de l'Ateneu de Barcelona, i la segona és una vista de la Diagonal durant la Festa de Jura de la Bandera.

Pàgines	15
Títol	*Barcelona Monumental*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Recull fotogràfic
Resum	Fotografia del cimbori de la catedral de Barcelona, vist des del claustre.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, juliol, núm. 78, p. 40, *8 itineraris

Pàgines	6
Títol	*Vida Barcelonesa: Congreso de Médicos de lengua catalana*
Tema	Congrés de metges
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del congrés
Resum	Es destaquen les personalitats que van assistir a la recepció dels congressistes, remarcant els nombrosos assistents del congrés.

Pàgines	7 a 9
Títol	*Vida Barcelonesa: El concurso hípico internacional de Barcelona*
Tema	Esports. Hípica
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del concurs hípic
Resum	Es remarca que l'acte va ser un èxit i determina explícitament el nom dels components de la junta de la comissió del concurs.

Pàgines	10
Títol	*Vida Barcelonesa: Niños y flores*
Tema	Festa popular
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de la festa
Resum	La Festa d'Infants i de Flors es va celebrar al Parc Güell, que va aplegar un gran nombre d'assistents. S'especifiquen molt clarament les activitats realitzades i les cançons interpretades pels músics.

Pàgines	12 a 18
Títol	*Estaciones de Aguas de Cataluña*
Tema	Balnearis
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de balnearis
Resum	S'especifiquen municipis on hi ha aigües minerotermals. Les poblacions citades coincideixen amb les d'anteriors articles.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, agost, núm. 78, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	6 a 8
Títol	*Vida Barcelonesa: La Semana Municipal*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Assemblea amb motiu de la reforma de descentralització del poder
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'acte
Resum	Amb l'objectiu d'estudiar la possibilitat de descentralitzar les actuacions públiques per tal que hi hagi un desenvolupament més gran per part dels municipis, es va celebrar a Barcelona la Setmana Municipal, que va aplegar un gran nombre d'assistents experts per tractar el tema.

Pàgines	8 a 12
Títol	*Barcelona Estación Estival*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	La ciutat com a centre d'atracció a l'estiu
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de llocs d'interès turístic on destaquen els espais naturals.

Resum	Presenta Barcelona com un gran centre estival, el qual concentra els estiuejants a l'entorn de la ciutat: Sant Gervasi, Bonanova, Sarrià, Pedralbes, Vallvidrera, Vallcarca i Horta. No parla en cap moment dels aspectes monumentals dels edificis, se centra més en l'aspecte natural.

Pàgines	12 a 15
Títol	*Actualidades*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Actes i celebracions a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies dels esdeveniments
Resum	Es descriu el desenvolupament de diverses festes i actes, entre els quals cal destacar la festa dels automobilistes, el ball de la Joventut Argentina, la Real Sociedad Colombófila, l'obertura d'un nou hotel i la inauguració del teatre circ Bosque.

Pàgines	16 a 17
Títol	*Por la región*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Actes i celebracions a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies dels esdeveniments
Resum	A causa de la constant tasca de la Mancomunitat de Catalunya per difondre la cultura catalana, aquesta ha decidit dotar de biblioteques populars totes aquelles poblacions catalanes on hi hagi condicions favorables. Amb motiu d'aquest fet, es fa la posada de la primera pedra de diversos indrets on es construiran noves biblioteques.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, setembre, núm. 79, p. 40, *10 itineraris

Pàgines	6 a 7
Títol	*La muerte de D. Enrique Prat de la Riba*
Tema	Record a Enric Prat de la Riba
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del funeral de Prat de la Riba
Resum	S'anuncia la mort d'Enric Prat de la Riba i es realitza un repàs de la seva vida, i remarca la importància que va tenir en el ressorgiment del catalanisme.

Pàgines	8
Títol	*Nota de actualidad*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Record a Enric Prat de la Riba
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies dels diferents actes
Resum	En aquest article es presenten dues notícies diferenciades: 1) El nou vaixell de la companyia Transatlàntica Espanyola va arribar a Barcelona per primera vegada, fet que serà important per les importacions procedents del nord d'Àfrica. 2) Exposició escolar.

Pàgines	9 a 10
Títol	*Los submarinos españoles*
Autor	Brangulí (fotògraf)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de submarins

Resum	Al port de Tarragona es van rebre els submarins que formarien part de la flota espanyola, fet que va aplegar un gran nombre de visitants de diversos punts de Catalunya. Al llarg de l'article s'explica com va transcórrer la jornada i els actes que es van dur a terme.

Pàgines	11 a 12
Títol	*Llegada de las colonias escolares*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Colònies escolars
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'acte
Resum	S'explica la rebuda dels nens i nenes de Barcelona que havien marxat de colònies a diversos indrets de Catalunya, i es destaquen els actes que es van realitzar per celebrar el seu retorn.

Pàgines	12 a 14
Títol	*Las colonias escolares*
Tema	Colònies escolars
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'algunes colònies
Resum	Es presenten de manera succinta algunes de les activitats realitzades pels nens i nenes barcelonins que van anar de colònies.

Pàgines	15 a 17
Títol	*Barcelona*
Tema	Monuments i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos monuments barcelonins
Resum	Inicialment, es presenta una descripció general de la ciutat i dels aspectes més rellevants, en especial el fet que tracti la ciutat com un indret de nombrosos atractius per a forasters. Pel que fa als monuments, només els anomena i no en realitza cap tipus de descripció. Destaca en un apartat les característiques de la població i informa de la tipologia d'allotjament que hom pot trobar a la ciutat. Finalment, presenta els horaris de ferrocarrils des de Sant Sebastià i Santander a Barcelona. (Es pot pensar que amb aquest article s'intenta captar un turista principalment espanyol i de les proximitats a les ciutats.)

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, octubre, núm. 80, p. 40, *8 itineraris

Pàgines	6 a 7
Títol	*El "Aplec de la Sardana"*
Tema	Festa popular
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'acte
Resum	A Vallvidrera se celebrà el tradicional Aplec de la Sardana. Es destaquen els diversos actes que es van dur a terme al llarg de la jornada, així com les entitats que hi van participar.

Pàgines	8 a 9
Títol	*Notas de Actualidad*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Festa popular
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies dels jocs florals

Resum	Al llarg de l'article es destaca la celebració de diverses festes populars durant el mes de setembre: festes majors, entre d'altres.

Pàgines	10 a 11
Títol	*Vida Barcelonesa: La restauración del teatro catalán*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	El teatre, espectacles
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografies d'escenes teatrals
Resum	Després d'un parèntesi del teatre català, aquest es torna a instaurar a partir de dues companyies teatrals, de les quals una actuarà al Teatre Romea i l'altra al Teatre Novedades.

Pàgines	12 a 14
Títol	*Las colonias escolares*
Tema	Colònies escolars
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'algunes colònies
Resum	Tal com es presenta en el número anterior, s'expliquen de manera succinta algunes de les activitats realitzades pels nens i nenes barcelonins que van anar de colònies.

Pàgines	15 a 19
Títol	*La Ley de Parques Nacionales: El Parque Natural de Ribas*
Tema	Natura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de paisatges de Ribes
Resum	Es destaca la importància d'una llei que protegeixi la riquesa forestal, presenta un comentari del reial decret sobre la creació de parcs nacionals del 23 de febrer de 1917 i, posteriorment, en transcriu els articles.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, novembre, núm. 81, p. 40, *9 itineraris

Pàgines	6
Títol	*Los ferrocarriles de Cataluña: De Barcelona a San Cugat*
Tema	Transport
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'estació de Sant Cugat i acte d'inauguració
Resum	Es detalla el recorregut del tren de Sant Cugat i es fa esment de l'acte d'inauguració.

Pàgines	14 a 16
Títol	*La Conrería de Montalegre y su Colonia-Bosque*
Tema	Natura, paisatges naturals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la Conreria i el seu entorn natural
Resum	Ressalta els atractius naturals de la Conreria de Montalegre i dels boscos que l'envolten.

Pàgines	15 a 18
Títol	*Las colonias escolares*
Tema	Colònies escolars

A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'algunes colònies
Resum	Tal com es presenta en números anteriors, s'expliquen de manera breu algunes de les activitats realitzades pels nens i nenes barcelonins que van anar de colònies.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VII, 1917, desembre, núm. 82, p. 40, *9 itineraris

Pàgines	6 a 20
	*Citacions
Títol	*El retablo de Granollers -Una adquisición importante para el Museo de Barcelona-*
Tema	Presentació i descripció de la nova obra adquirida pel Museu de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de diferents detalls del retaule
Resum	Es presenta una petita introducció històrica del retaule i, posteriorment, passa a realitzar una descripció exhaustiva de les imatges representades, lligades a la història sagrada.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, gener, núm. 83, p. 32, *Els dos articles que hi ha fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	13 a 17
Títol	*Excursiones por Cataluña. Castelló de Ampurias-Rosas*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotos A.T.V. Imatges de Roses, Empúries i la seva església
Resum	Article que destaca el patrimoni monumental d'Empúries i Roses, des d'un punt de vista més aviat històric però amb intenció turística. D'Empúries incideix en la seva església parroquial, consagrada el 1064, i descriu la façana, l'altar major i les capelles. De Roses fa referència a la ciutadella, el castell de la Trinitat, així com notes històriques sobre l'origen de la ciutat i les diverses excursions que es poden realitzar tant des d'aquesta com des d'Empúries.

Pàgines	18 a 21
Títol	*Premios anuales del Ayuntamiento*
Tema	Enumeració i descripció de les cases premiades
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	L'Ajuntament de Barcelona, amb el propòsit de donar l'adequada protecció i honor a l'arquitectura i a les arts i indústries vinculades, promou anualment premis per a aquells edificis de caràcter públic o privat que reuneixin millores artisticoornamentals. Paral·lelament a l'enumeració dels edificis guanyadors, es comenten els materials utilitzats, la decoració i la seva localització: Cases Comas i C., Casa Senyorial Roviralta, Xalet Fabra de Puig, etc.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, febrer, núm. 84, p. 36, *L'únic article que hi ha fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 23

	*Citacions
Títol	*Concurso de edificios y establecimientos urbanos. (Años 1913, 1914, 1915 y 1916)*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del Museu d'Art, Casa Miele (Puig i Cadafalch), Casa Vicenç Ferrer (Salvador Viñals), Casa Roviralta (Joan Rubió), i altres imatges
Resum	Primerament, introdueix una sèrie d'antecedents relatius a l'arquitectura catalana, en especial la urbana de Barcelona, que separa en dues seccions amb els següents títols: «La arquitectura privada moderna en Barcelona» i «La arquitectura suburbana en Barcelona». La primera secció descriu el decaïment de l'arquitectura privada de Catalunya durant els segles XVI i fins a la segona meitat del XIX a causa de la subordinació de l'art italià. La segona secció destaca l'arquitectura dels suburbis de Barcelona, on els ciutadans aixequen finques de lleure, sumptuoses viles, torres i estances senyorials. Aquí destaquen arquitectes com Puig i Cadafalch (Casa Muntades, Hotel d'Avelino Trinchet), August Font (façana de la catedral), Gaudí (torre dels senyors Figueras a Bellesguart), Rubió (El Frare Blanc), etc. Seguidament, es parla de la memòria del Jurat Qualificador del concurs de premis anuals de l'ajuntament sobre edificacions urbanes, i explica els criteris de selecció.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, març, núm. 85, p. 36, *Els dos articles que hi ha fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 19
	*Citacions
Títol	*Los nobles patios mallorquines*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies Antonietty. Imatges de patis
Resum	Primerament, descriu les característiques generals que defineixen els patis mallorquins, incidint en els estils gòtics i renaixentistes, per continuar amb una enumeració de diverses cases mallorquines que exemplifiquen aquestes construccions: casa del marquès de Sollerich, casa del marquès de Vivot, casa Rivas de Pina, etc. En segon lloc, realitza una extensa descripció sobre les illes balears i la seva evolució històrica.

Pàgines	20 a 25
Títol	*Excursiones por Cataluña. De Barcelona a Manresa y Berga*
Tema	Descripció de l'itinerari
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies Mas. Imatges de Manresa i Berga
Resum	Descriu l'itinerari remarcant els atractius més importants per visitar en cada punt, així com unes notes generals del lloc. L'itinerari transcorre per Cerdanyola, Sabadell (on destaca la seva indústria fabril), Terrassa, Viladecavalls, Monistrol, Sant Vicens de Castellet, Manresa, Sampedor, Balsareny, Navas, l'Ametlla, Puig-reig, Viladomiu, Gironella, Berga, Guardiola-Bagà i la Pobla de Lillet.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, abril, núm. 86, p. 32, *L'únic article que hi ha fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 20
	*Citacions
Títol	*La casa de l'Ardiaca*
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Imatges de la casa de l'Ardiaca
Resum	Comenta les poques possibilitats que la casa de l'Ardiaca desaparegui, ja que el col·legi d'advocats s'ha instal·lat a l'edifici i ha realitzat tasques de reforma i neteja, principalment de la façana de la casa.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, p. 56, 20 articles. *19 referents a balnearis i un al concurs regional d'hotels, fondes i allotjaments del 1918
	Número especial dedicat a la propaganda de les estacions d'aigües de Catalunya i de les finalitats de la Asociación de Dueños de Balnearios y Manantiales Minero-medicinales de Cataluña, 6 a 44.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, juny, núm. 88, p. 32, *Dels 6 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	9 a12
Títol	*El embellecimiento de Barcelona. La Fuente de la Plaza de Sta. Ana*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotos Brangulí. Imatges de la font
Resum	Explica lacabament de les tasques de restauració de la font de la plaça de Santa Anna, realitzada per l'artista Aragay, i de la qual es comenten altres restauracions que s'havien realitzat prèviament.

Pàgines	20
Títol	*Concursos de Monografías de poblaciones típicas y monumentos arqueológicos de Cataluña*
Autor	Mariano Rubió
Tema	Bases del concurs
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Citació: «La Sociedad de Atracción de Forasteros de Barcelona, deseosa de que sea puesto en su debido valor el tesoro de nuestros monumentos arqueológicos y de que se generalice cuanto sea posible la visita de aquellas poblaciones de nuestra región que ofrezcan un tipismo catalán más acentuado o que sean dignas de nota especial por las reliquias que conservan de su pasado histórico, abre un Concurso de Monografías de Poblaciones típicas y monumentos arqueológicos de Cataluña.»

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, setembre, núm. 91, p. 34, *De 4 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	10 a 16
Títol	*Noticia histórica de la Real Basílica de la Merced*
Tema	Origen de la basílica i descripció artística
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges d'interior i exterior de la basílica
Resum	Descriu el procés a través del qual sorgí la idea de crear la basílica de la Mercè, el 1249, i la seva construcció fins al seu acabament el 1775. La resta de l'article explica detalladament l'arquitectura i els elements artístics i ornamentals de la basílica: la façana, les capelles (quatre a cada costat), l'altar major, el cambril de

la Verge, les imatges de Sant Pau Nolasc i Santa Maria de Cervelló, la corona i el ceptre de la Verge, etc.

Pàgines	17 a 21
Títol	*Celestial decenso de Nuestra Señora de la Merced*
Tema	El seu origen, prodigis i veneració
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatge de Nostra Senyora de la Mercè
Resum	Descriu la creació de la imatge de la Mercè a partir de les visions que Pere Nolasc, preceptor de Jaume I, veié el 1218, i la realització de miracles per part de la Verge en situacions de pesta, guerra, etc. No realitza una descripció dels elements escultòrics i ornamentals de la imatge.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII 1918, octubre, núm. 92, p. 36, *De 2 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 25
	*Citacions
Títol	*El "Cau Ferrat" de Sitges*
Tema	Rusiñol com artista i la seva col·lecció del Cau Ferrat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotos Mas. Imatges del museu, Rusiñol i fons de la col·lecció
Resum	Aquest article s'estructura en tres apartats: «La Fiesta del XXV aniversario de su fundación», «El Alma del 'Cau Ferrat'» i «El 'Cau Ferrat' de Sitges». La primera part explica l'homenatge que es va fer a Santiago Rusiñol, propietari del museu Cau Ferrat, amb motiu del XXV aniversari de la seva fundació. Les seccions restants contribueixen a aquest homenatge per part de la revista, i que consisteix en la publicació de l'estudi que el crític d'art Manuel Rodríguez Codolá va publicar a la revista *Museum* sobre la personalitat de Santiago Rusiñol i la descripció detallada que fa sobre el Cau Ferrat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII 1918, novembre, núm. 93, p. 32, *Els dos articles que hi ha fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 12
	*Citacions
Títol	*Sainte-Marie de Ripoll*
Autor	M. Desdevises du Dezert
Tema	Monografia de l'arqueòleg francès M. Desdevises du Dezert de la Facultat de Lletres de Clermont-Ferrand, inclosa en el seu volum *Les villes d'art célèbres, Barcelone et les Grands Sanctuaires catalans*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del monestir i els seus espais interiors
Resum	L'autor realitza una descripció detallada del monestir de Ripoll, i puntualitza tant l'aspecte històric com l'arqueològic. Alguns dels elements descrits corresponen al portal monumental del temple, l'església, que descriu com a «pobre», el claustre, les seves escultures, detalls ornamentals, etc.

Pàgines	13 a 24
Títol	*Ripoll*
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Ampli catàleg fotogràfic del monestir, els seus espais i detalls concrets de la construcció
Resum	Primerament, realitza unes notes generals sobre el poble de Ripoll, per centrar-se seguidament en el patrimoni monumental i artístic de la localitat. Incideix en la descripció tant històrica com artística dels monuments i els elements que els componen: l'església de Santa Maria, que té adjuntes les esglésies i capelles de Sant Eduald, la capella de Nostra Senyora de Gràcia, de Nostra Senyora del Carme, dels Dolors, de Sant Josep i de la Concepció, així com ermites de fora de la població. El contingut textual de l'article se centra principalment en el monestir de Santa Maria de Ripoll, del qual descriu l'origen senyorial i fa detallades referències als elements arquitectònics i ornamentals del temple.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any VIII, 1918, desembre, núm. 94, p. 30, *10 articles
	No hi ha cap article que faci referència al patrimoni monumental i artístic.
	Número dedicat a la indústria de la joguina.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX, 1919, gener, núm. 95, p. 36, *L'únic article que hi ha fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 26
	*Citacions
Títol	*Las nuevas adquisiciones del museo de Barcelona*
Autor	F.T.
Tema	Activitat i col·leccions dels museus d'art i arqueologia
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del fons dels museus d'art i arqueologia de Barcelona
Resum	En primer lloc, l'article destaca les actuacions dels museus d'art i arqueologia de Barcelona en l'acumulació d'exemplars històrics o artístics que han constituït un fons d'inesgotable valor pel progrés de l'activitat artísticoindustrial, la importància de la qual ha arribat a traspassar les fronteres espanyoles. En segon lloc, descriu els diversos continguts que guarden aquests museus: la pintura gòtica sobre taula, les arts ceràmiques i de vidre, tèxtils, forjats, frontals d'altar, els dos exemplars d'altar romànic de l'església de Tavèrnoles i de l'església d'Estimaim, i també retaules gòtics (Agnus Dei), pintures de Viladomat del segle XVII i XVIII, l'art francès importat per Flaugier, les antiguitats d'Empúries, etc.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX 1919, febrer, núm. 96, p. 32, *De 6 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	12 a 13
Títol	*En el Colegio de notarios. Decorado del Salón de Sesiones*
Tema	Adquisició de pintures de Fèlix Mestres
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de Fèlix Mestres i pintures realitzades pel col·legi d'arquitectes
Resum	Informa sobre l'adquisició de diverses pintures de Fèlix Mestres per part del col·legi de notaris, col·locades al saló de juntes i que representen els orígens del notariat. D'altra banda, es lamenta que altres entitats de Barcelona no segueixin el mateix procediment i inverteixin en art.

Secció «Vida Barcelonesa». Estructurada en subapartats sobre els fets socials de la ciutat. Un d'aquests subapartats és «Sociedad de Atracción de Forasteros».

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX 1919, març, núm. 97, p. 32, *De 6 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	10 a 13
Títol	*Primer Congrés de Turisme de Catalunya*
A qui s'adreça	Als sindicats d'iniciativa o atracció de forasters i altres agents turístics
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Explica la iniciativa de la SAF per constituir una comissió organitzadora del Primer Congrés de Turisme de Catalunya, que té com a finalitat estrènyer les relacions entre els diversos sindicats d'iniciativa o atracció de forasters, companyies ferroviàries i marítimes, empreses d'hotels, ajuntaments i altres corporacions. Entre les diverses seccions amb què s'estructurarà el congrés, una d'elles fa referència a excursionisme, monuments i belleses naturals.

Pàgines	15 a 16
Títol	*Regina Pacis*
Tema	Descripció de la pintura i tècnica de Lluís Masriera
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	El pintor i la seva obra
Resum	Destaca la pintura *Regina Pacis*, de Luis Masriera, com una de les més transcendents de l'art català, i transcriu una crònica d'art publicada al diari *Las Noticias*, molt elogiosa amb l'obra.

Pàgines	17 a 21
Títol	*Vida Barcelonesa*
Tema	Actes, esdeveniments i notícies socials i de turisme
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Informa de la realització de l'exposició Cervantina al saló Goya, organitzada per una nova entitat, Mútua de Arte y Letras, els objectius de la qual són fomentar, promoure i divulgar la cultura. També parla de l'organització de l'exposició d'art, el director de la qual és el senyor Llimona, al Palau Municipal de Belles Arts.

Secció «Vida Barcelonesa». Estructurada en subapartats sobre els fets socials de la ciutat. Un d'aquests subapartats és «Sociedad de Atracción de Forasteros».

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX, 1919, abril, núm. 98, p. 33, *De 4 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 15
Títol	*La Ciudad futura*
Autor	El Comercio Hispano-Británico, Londres
Tema	Urbanització de la muntanya de Sant Pere Màrtir
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la urbanització, cases de Pedralbes. En dibuix i fotografies
Resum	El desenvolupament fabril de Barcelona ha motivat la necessitat creixent del contacte amb la natura, per la qual cosa proliferen les urbanitzacions als suburbis fora de la ciutat i al camp. Després del Tibidabo, un dels nous

processos urbanitzadors es produeix a la falda de la muntanya de Sant Pere Màrtir. La descripció d'aquest procés, amb la millora de les comunicacions, també inclou referències a la tipologia d'edificacions que s'hi construeixen, la majoria per a joves artistes que han sabut integrar les edificacions amb les ja existents i atorguen a l'entorn grandesa i benestar. També es fa esment de la construcció del palau que els monàrquics catalans oferiran als reis d'Espanya.

Pàgines	16
	*Citacions
Títol	*Un novel artista*
Autor	M.
Tema	Primera presentació de l'obra de Vidal i Quadras
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Pintures del senyor Vidal
Resum	Comenta la destacada exposició de pintura celebrada al Saló Parés, l'èxit del qual ha recaigut en l'obra d'un nou artista, Vidal i Quadras, del qual es realitza una breu però detallada descripció del seu estil pictòric.

Pàgines	19 a 23
Títol	*Vida Barcelonesa*
Tema	Adquisicions dels museus de Barcelona i futura exposició de belles arts
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Informa de l'aplaçament de l'exposició de belles arts al palau municipal de la ciutat fins al mes de maig, i realitza una enumeració de les diverses obres que han adquirit els museus de Barcelona durant el 1918.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX, 1919, maig, núm. 99, p. 32, *De 4 articles, un fa referència explícita al patrimoni artístic.

Pàgines	6 a 9, 12, 14 a 15
Títol	*"Apotecaria" Catalana*
Autor	M.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'antic material farmacèutic. Les fotografies continuen a les pàgines 14 i 15
Resum	Descriu una farmàcia catalana de la vila de Cardedeu, que conserva tot el caràcter antic i constitueix un historial de l'apotecaria catalana, ricament documentat, i fundada el 1600. Tot allò antic és a la farmàcia col·leccionat, guardat i qualificat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX, 1919, juny, núm. 100, p. 32, *Els dos articles que hi ha fan referència directament o secundària al patrimoni monumental.

Pàgines	6 a 22
	*Citacions
Títol	*Primer congreso de Turismo de Cataluña*
Tema	Sessió inaugural, ponències, conclusions, sessió de clausura i activitats dels congressistes
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Imatges dels congressistes en diversos espais de la ciutat: centre excursionista, Mancomunitat, fotografies de l'Institut d'Estudis Catalans, etc.
Resum	Primerament, realitza una relació de tots els congressistes i entitats que assistiren al primer congrés de Turisme de Catalunya. En segon lloc, comenta les ponències que hi hagueren per a les quatre seccions de debat organitzades: Organització i funcionament dels sindicats d'Iniciativa, propaganda i publicitat; Serveis públics en relació amb el turisme; Excursionisme, monuments i belleses naturals de Catalunya, i Hotels, Balnearis i estacions d'hivern i d'estiu. Jeroni Martorell, de la Junta de Conservació de Museus, desenvolupà el tema *Protecció de monuments arqueològics*. Finalment, l'article conclou amb les conclusions de cada secció i un apartat sobre altres activitats que desenvoluparen els congressistes durant la seva estada a la ciutat, com la visita al palau del comte de Belloch.

Pàgines	22 a 24
Títol	*Vida Barcelonesa. Grato recuerdo*
Tema	Visita a la ciutat d'una caravana d'alumnes de l'Escola d'Arts i Oficis de Pamplona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Comenta els principals espais que visitaren els estudiants: el port, l'Escola Provincial de Belles Arts, el Tibidabo, l'Espanya Industrial, els tallers de la Maquinista Terrestre i Marítima, els museus del parc, l'Escola Industrial, la central tèrmica de la companyia d'Energia Elèctrica de Catalunya, les drassanes Cardona i el Palau de la Música.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX, 1919, juliol, núm. 101, p. 32, *De 5 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	9 a 13
Títol	*Exposición de Bellas Artes*
Autor	M.M.
Tema	Crítica a l'exposició de Belles Arts del 1919
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de Brangulí. Imatges de l'exposició
Resum	Exposició anual d'art organitzada per les societats artístiques de Barcelona i l'ajuntament de la ciutat al Palau de Belles Arts. Comenta la manca de novetat i transcendència de l'exposició a causa de la presència menor d'artistes, i que ha estat com un compendi de les diverses exposicions que s'organitzen al llarg de l'any. La pintura catalana va ser prou representativa, es van dedicar homenatges a Fortuny i Rigalt, tot i que aquests homenatges tampoc van ser brillants, ja que no es van poder disposar de grans obres d'aquests pintors. Les obres d'altres autors van ser de Llimona, Martí Garcés, Carlos Vázquez, l'escultor Josep Cardona, Lluís Masriera, Pla i Rubió, etc.

Pàgines	13 a 16
	*Citacions
Títol	*El Porvenir Turístico de Cataluña*
Autor	Emmanuel Brousse. Diputat pels Pirineus Orientals
Tema	Potencialitat turística de Catalunya
A qui s'adreça	Gestors del turisme
Elements gràfics	Fotos Brangulí. Imatges del Congrés de Turisme: visita a l'Hospital Sant Joan, excursió a Sitges, jardins de Maricel, Cau Ferrat
Resum	Critica la manca d'actuació en qüestions de promoció i foment del patrimoni monumental i artístic de Catalunya. El país té un atractiu que si es difongués mouria els turistes estrangers a visitar Catalunya i a no marxar a d'altres àrees

d'Espanya com Andalusia. Es defensa la idea que Catalunya és coneguda a l'exterior pel seu caràcter comercial, industrial i vitícola, però no històric o monumental. També es parla del fet que caldria un acord amb les societats turístiques franceses com el Touring Club de France o els sindicats d'iniciativa com els de Llenguadoc i Rosselló; un acord que estava previst fer-se amb la visita del director de l'oficina nacional de Turisme, M. Flamechon, a Barcelona i que no va ser possible perquè el govern espanyol els va vedar l'entrada pels Pirineus, sense donar cap tipus d'explicació.

Pàgines	20 a 22
Títol	*Excursión a Sitges*
Tema	Espais visitats pels congressistes del 1er Congrés de Turisme de Catalunya
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotos Brangulí. Imatges de societat
Resum	Descriu els punts d'interès que visitaren els congressistes en una excursió a Sitges. Ressalta els principals elements que pogueren visitar i les seves característiques principals: castell de Belloch, Hospital de Sant Joan (on destaca la seva capella), casino del Prado, Cau Ferrat i Maricel.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX 1919, agost, núm. 102, p. 33, *De 7 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 13
Títol	*El Instituto Oceanográfico de Cataluña*
Tema	Projecte
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges d'Instituts Oceanogràfics d'altres països i dibuixos del projectat a Barcelona
Resum	Primerament, justifica els motius que han portat a construir un oceanogràfic a Barcelona, i que responen a qüestions d'investigació i educació principalment. En segon lloc, comenta la seva localització, a la plaça de la secció marítima del parc, així com l'estructura i l'estil de l'edifici, que responen al caràcter decoratiu i monumental que ha de tenir un edifici de les seves dimensions. Detalla el sistema de construcció i els diversos espais que es crearan, tant els restringits al públic com els que es poden visitar, i la seva funcionalitat.

Pàgines	15 a 16
Títol	*Paseo Arqueológico de Tarragona*
Tema	Valorització del patrimoni monumental de Tarragona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Informa sobre la realització d'un projecte d'estudi, per part de l'Institut d'Estudis Catalans, per apreciar el valor dels antics monuments de la ciutat de Tarragona, de tal manera que la dignifiqui i embelleixi. L'article comenta breument els projectes que presenta l'institut: creació d'un passeig arqueològic que permeti l'accés a la part de les muralles millor conservada, coneguda com Falsa Braga; creació d'una via al parc del mirador que conduiria a les mines de l'amfiteatre romà i temple romànic de Nostra Senyora del Miracle; la valorització del mur del Far, etc.

Pàgines	19 a 22
Títol	*Vida Barcelonesa*
Tema	Esdeveniments i actes a la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat

Resum	Comenta l'exposició escolar de la diputació a la Universitat Industrial. Destaca l'exposició de l'Escola Superior d'Agricultura, les Escoles d'Infermeres i d'Alts Estudis Comercials, l'Escola Tècnica d'Oficis d'Art, l'Escola Elemental del Treball, etc. D'altra banda, comenta l'estada d'una caravana d'infermeres nord-americanes que tornaven cap al seu país després de la guerra i l'homenatge de la Universitat de Barcelona al catedràtic Milà i Fontanals.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX, 1919, setembre, núm. 103, p. 32, *5 articles

No hi ha articles que facin referència al patrimoni monumental i artístic.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any IX, 1919, octubre-novembre-desembre, núm. 104, p. 32, *No hi ha articles que facin referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	12 a 13
Títol	*La Sociedad de Atracción de Forasteros en París*
Tema	Sucursal a París
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sr. Josep Gaya Busquets, director de la propaganda de la SAF a París, i fotografia dels locals ocupats per les seves acadèmies, on s'ha instal·lat la sucursal de l'associació.
Resum	Comenta el nomenament del senyor Gaya com a director de la publicitat de la SAF a París. S'estableix la sucursal a la reconeguda acadèmia de llengües Gaya, pertanyent a aquesta il·lustre persona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, gener, núm. 105, p.28, *De 9 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	13
Títol	*Monumento a Granados*
Tema	Monument de la Mutua de Artes y Letras a Enric Granados
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Maqueta del monument
Resum	Descriu les figures i la seva composició en el monument dedicat a Enric Granados i realitzat per Alfons Pérez Fábregas.

Pàgines	14 a 16
Títol	*¿Un "Rafael" en Barcelona?*
Tema	Descobriment d'una tela representant la Sagrada Família
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotos Mas. Pintures de la Sagrada Família de Rafael
Resum	Informa del descobriment d'una tela de la Sagrada Família que és igual a la còpia existent al Museu del Prado de Madrid, d'un dels quadres de Rafael Sanzio. La còpia s'atribueix al seu amic i col·laborador Julio el Romano. L'article debat la desconeixença de si la tela descoberta és verdaderament la que va crear Rafael o si es tracta d'una altra còpia. També comenta el procés pel qual ha arribat a ser descoberta (propietaris que el posseïen, etc.).

Pàgines	17 a 18

Títol	*Concurso Artístico*
Tema	Concurs de dibuixos per a la portada d'una guia de Tarragona
A qui s'adreça	Pintors
Resum	Comenta les bases del concurs. La composició dels dibuixos havia de representar gràficament la Tarragona arqueològica i monumental.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Noticiario*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges d'exposicions de canaris, festes i altres fotografies de societat
Resum	Previsió de constituir un sindicat d'iniciativa a Terrassa i informació sobre la construcció d'un nou edifici monumental, Palacio de la Prensa y de las Artes, al carrer de les Corts Catalanes.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, febrer, núm. 106, p. 28, *De 7 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 8
	*Citacions
Títol	*Resurgimiento de un Arte Catalán*
Autor	M.
Tema	Importància del ferro forjat com a joia i l'obra de Ramón Teixé
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Joies en ferro forjat
Resum	Comenta el ressorgiment del ferro forjat, davant del qual el gremi de serrallers i ferrers de Barcelona ha endegat diverses activitats a favor d'aquest art, com ara una escola tècnica, la revista *L'Art de la Forja* o una comissió de crèdits per als seus associats. Un dels orfebres als quals es dedica l'article és Ramón Teixé, del qual destaca la temàtica de les composicions i la tècnica en el procés de convertir la joieria en ferro.

Pàgines	10 a 12
Títol	*Dos Exposiciones*
Tema	Galwey i Rusiñol
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Quadre de Rusiñol a la pàgina 9 (no inclosa en l'article textual)
Resum	Descriu des d'un punt de vista artístic i no excessivament tècnic la fase artística a la qual han arribat ambdós pintors. Destaca la temàtica de les seves composicions pictòriques, l'ús de colors, la tècnica i el significat que desprenen les obres. Descripció molt harmònica.

Pàgines	17 a 18
Títol	*Será un hecho el Monumento al Pintor Fortuny*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Retrat del pintor
Resum	Comenta els processos realitzats per portar a terme la construcció del monument a Fortuny, obrint un concurs d'escultors per decidir l'obra que finalment farà homenatge a l'artista.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Noticiario*
Tema	Diversos esdeveniments de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de fonts monumentals i premis a una competició de rem

Resum	Confirmació de la data de celebració de l'Exposició d'Art de Barcelona; informació sobre l'acabament dels edificis aixecats a la Gran Via Laietana i a la barriada de Vallcarca, destinats a escoles de primària i assimilant l'estil constructiu del segle XVIII; imatges sobre les fonts monumentals premiades en un concurs organitzat per l'ajuntament per embellir la ciutat, i finalització de l'estàtua de Sant Jordi per part de Josep Llimona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, març, núm. 107, p. 28, *De 6 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	11 a 14
Títol	*Exposición de Planos de Barcelona*
Tema	Contingut de l'exposició
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades a l'article: plaça d'Urquinaona
Resum	Descriu el contingut de les diverses sales condicionades per acollir l'exposició de plànols al Palau de Belles Arts, i a partir dels quals es pot observar l'evolució urbanística de la ciutat en el temps.

Pàgines	17 a 18
	*Citacions
Títol	*Bellas Artes. Exposiciones Borrell*
Tema	La pintura de Juli i Ramon Borrell
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Descriu els diversos estils pictòrics d'ambdós artistes. Juli Borrell es caracteritza per la cerca de l'etern femení, el cultiu de la pintura alegre i la preeminència de la llum. Ramon Borrell és més auster, purità, tot i que també es troba arrossegat pel color, i sobresurt en la temàtica dels cavalls.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Noticiario*
Tema	Notícies de la ciutat o d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Estratègia per realitzar una intensa propaganda a Montevideo sobre les belleses artístiques i naturals de Catalunya i organització d'una exposició d'obres d'art per recaptar fons per al monument a Fortuny.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, abril, núm. 108, p. 28, *De 7 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	16 a 17
Títol	*Pintura religiosa*
Tema	Pintura religiosa de Monserdán
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades a l'article
Resum	Exalta Monserdán com un dels artistes que encapçalen la pintura catalana, sobretot referida a la temàtica religiosa. *Ascensión del Señor* es considera una de les seves obres més equilibrades i fermes, que recorda les composicions

vaticanes. També destaquen el *Corazón de Jesús* o el *Nacimiento* al Saló de Cent.

Pàgines	17 a 18
Títol	*Noticiario*
Tema	Esdeveniments de la ciutat i actuació de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades a l'article. Exposició d'Art
Resum	Informa de la construcció d'un palau als voltants de la ciutat per Sa Majestat el Rei d'Espanya, projectat pel senyor Bona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, maig, núm. 109, p. 28, *De 7 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	15 a 16
Títol	*El Monumento a Fortuny*
Tema	Exposició de belles arts per recaptar fons per al monument
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Exposició d'obres de pintura i escultura donades per contribuir a l'aixecament del monument en honor a Marià Fortuny. Agrasot, Borrell, Baixas, Cardunets, Galwey i Galofre Oller són alguns dels artistes que contribuïren amb les donacions.

Pàgines	19 a 20
Títol	*Noticiario*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades al contingut textual
Resum	Comenta l'èxit de l'exposició d'art celebrada al Palau Municipal de Belles Arts, d'on ha sobresortit la sala Martí i Alsina i la sala d'honor de l'artista Josep Llimona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, juny, núm. 110, p. 32, *1 article, pàgines de 8-22

Aquest número està dedicat a la visita de Sa Majestat el rei Alfons XIII a la ciutat de Barcelona.
No hi ha articles directes centrats en el patrimoni artístic o monumental.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, juliol, núm. 111, p. 36, *De 5 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 9
Títol	*El Pirineu Català*
Autor	M.M.
Tema	Publicació del tercer volum de la Guia *Pirineu Català*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges d'espais naturals i monuments dels diversos territoris que engloba el tercer volum de la guia. Les fotografies continuen apareixent després del text a les pàgines 10 a 12.

Resum	Jaume Massó Torrens realitza una guia de vuit volums sota el títol *Pirineu Català*. En aquest article es comenta el tercer volum, referit al Vallespir, el Conflent, el Canigó i les Alberes, amb 155 itineraris i 131 fotografies. Es destaca més el fet d'haver escrit una obra d'aquest interès pel Pirineu Català, que no tant pel contingut de l'obra en si mateixa. La temàtica monumental queda reflectida amb les imatges fotogràfiques de l'article, on apareix el monestir de Cuixà al Conflent, el castell de Requesens o l'església de Prades, també al Conflent.

Pàgines	15 a 18
Títol	*El arte del repujado y del cincelado. El maestro Jaime Escriu*
Autor	R.T.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades a l'article
Resum	Descriu l'obra de l'artista Jaume Escriu, tant en dibuixos, com en cisellats, modelats de cera i fang. Destaca especialment les dificultats de producció que suposa el gravat i el cisell, ja que no s'utilitzen pinzells sinó martells, i com l'artista va saber dominar l'art i desenvolupar la seva pròpia tècnica sense utilitzar matèries colorants. L'article finalitza enumerant algunes de les obres més destacades de l'artista.

Pàgines	20 a 21
Títol	*Noticiario*
Tema	Esdeveniments a Barcelona i actuacions de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descobriment del dibuix en ploma de Marià Fortuny que es trobava en possessió del canonge Framis de Sant Celoni, i que pertany a la primera època de l'artista de Reus, entre 1850 i 1856. També, continuació de les tasques de preparació de la Fira de Mostres de Barcelona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, agost, núm. 112, p. 32, *De 8 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	11 a 13
Títol	*La exposición de Barcelona*
Tema	Convida a la població a aportar idees per a l'exposició.
A qui s'adreça	Població local
Resum	Informa sobre l'última fase de preparació de l'exposició general espanyola, així com la continuïtat en l'organització de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques. Tot i que encara resti la segona etapa, parla de l'execució de l'exposició, amb la definició exacta de la data de celebració, contingut, edificis de caràcter permanent i transitori, etc. Realitza una crida a la població barcelonina perquè faci saber a la junta organitzadora les diverses idees que es tinguin envers l'esdeveniment. L'exposició general espanyola estarà dividida en quatre seccions: la secció d'art, la secció d'indústries, la secció agrícola, forestal i minera, i la secció de la vida col·lectiva.

Pàgines	13 a 15
Títol	*El Castillo de la Geltrú*
Tema	Cessió del castell a l'ajuntament de Vilanova i la Geltrú
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del castell, pàg. 11 a 17
Resum	Comenta la incorporació del castell de la Geltrú al patrimoni monumental de la vila, lliurat per la junta de museus de Barcelona després de ser restaurat per Font i Gumà i el senyor Martorell. L'article se centra bàsicament a descriure

l'acte cerimonial en què el castell passa a ser gestionat per l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. Les referències artístiques són escasses.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, setembre, núm. 113, p. 36, *De 8 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.
Pàgines	12 a 14
Títol	*Balance Artístico*
Autor	M.M.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades al contingut textual
Resum	Acabat l'estiu realitza una avaluació de l'any artístic de Barcelona, el qual destaca per l'abundància d'obres artístiques però amb dèficit pel que fa als nous moviments i innovació. Quant a pintura sobresurten els joves pintors Nogué, i els estrangers Beintmann i Kocklin. D'altra banda, destaca el bon paper dels artistes nacionals: Galwey, Baixeras, Meifrén, Julio Borrell, Rusiñol, etc. Parla també de les sales de l'Exposició d'Art destinades a honorar la memòria de Ramon Martí i Alsina. Com a pintores femenines destaca Lluïsa Maria Güell i Tórtola Valencia. Pel que fa a l'escultura, es considera en procés de decadència, malgrat el prestigi de Llimona, Casanovas i Cardona.
Pàgines	21 a 24
Títol	*Noticiario*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Informa sobre la publicació de la *Pequeña guía del comerciante forastero*; previsions d'una gran afluència de visitants per a la Fira de Mostres de Barcelona durant el mes d'octubre; últims detalls per finalitzar el monument a Verdaguer; donació d'Eduard Toda a la Biblioteca de Catalunya d'una col·lecció d'impressions elzevirianes constituïda per 700 exemplars; concessió als artistes catalans d'una sala especial al Saló de Tardor de París; descobriment a Riner (Lleida) d'una mina prehistòrica, i previsions de construir un monument a Francesc Pi i Maragall.
Pàgines	10 a 12
Títol	*El turismo es una riqueza*
Autor	M.M.
Tema	Inactivitat promocional d'Espanya
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut. Banyistes
Resum	Destaca la desenfrenada motivació turística que tenen els països europeus com França, Anglaterra o Itàlia per desenvolupar l'activitat, mentre que Espanya, país amb gran diversitat de recursos que hi podria competir, no realitza actuacions decisives que promoguin el territori i atreguin els forasters. Espanya destaca per la situació geogràfica, les riqueses artístiques, les condicions climatològiques, les riqueses naturals, etc., però té una gran mancança de turistes que vindrien pel reclam i l'organització. Es troben a faltar tres elements bàsics per poder promocionar el turisme: publicitat, línies ferroviàries i manca de preparació dels hotels. Aquesta inactivitat és comparada amb les tasques desenvolupades per altres països com França (creació del Touring Club).
Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any X, 1920, octubre, núm. 114, p. 32, *De 8 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	10 a 14
Títol	*Tarragona Romana*
Autor	Francisco de Cidón (De la revista *El Mercurio*)
Tema	Reconstrucció històrica
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatge de la pedrera del Mèdol i altres imatges de societat no vinculades a l'article
Resum	Realitza una reconstrucció històrica de l'abans i el després de l'aixecament de la ciutat romana de Tarragona, i vincula la descripció a les diverses civilitzacions que hi intervingueren: els celtibers, tirrens, grecs, romans, àrabs, visigots, cristians, etc., i les diverses construccions que cada un d'aquests pobles realitzà. D'altra banda, incideix en el llegat monumental que s'heretà d'aquells pobles: la torre dels Escipions, la pedrera del Mèdol, la basílica de Centelles, els temples de Santa Tecla i Sant Pau i la seva catedral, etc.

Pàgines	23 a 24
Títol	*Noticiario*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades
Resum	Comenta l'estada dels artistes catalans a París, on exposaren les seves obres al Saló de Tardor, cedit per la junta del saló. Es van exposar 115 obres referents a pintura, escultura, gravat, ceràmica, art decoratiu, teixits i joies. Alguns dels artistes assistents foren: Riquer, Mercader, Vayreda, Llavanera, Masriera, Baixeras, Llimona, Canyellas, Galwey, Rusiñol, Casanovas, Aragay, Sunyer i Mercadé, etc.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any X, 1920, novembre, núm. 115, p. 36, *Hi ha 9 articles.

La majoria dels articles tenen com a temàtica la Fira de Mostres de Barcelona (inauguració).
No hi ha cap article centrat en el patrimoni monumental i/o artístic.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any X, 1920, desembre, núm. 116, p. 32, *De 8 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	10 a 13
Títol	*Ceràmica Catalana*
Autor	M.M.
Tema	L'artista Josep Guardiola
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Obres de l'artista
Resum	L'article realitza una descripció de l'estil artístic que Josep Guardiola empra en l'art de la ceràmica, característic per una personalitat pròpia que ha fet renéixer la ceràmica espanyola. Explica que des de les primeres exposicions ha passat de la modèstia als dibuixos complexos, a les coloracions càlides, recorrent a la figura, sent un artista italianitzat. Un estil clàssic però amb personalitat pròpia.

Pàgines	13

Títol	*Una imagen notable*
Tema	Adquisició d'una obra artística
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Informa sobre l'adquisició, per part de l'església de Sant Jaume, d'una imatge de Nostra Senyora dels Dolors realitzada per Parera. L'article descriu l'obra des del punt de vista artístic, i destaca les figures, la composició i l'entorn.

Pàgines	22 a 23
Títol	*Noticiario*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments a la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Intenció de la SAF d'intensificar la propaganda de l'itinerari Niça-Barcelona; felicitar l'arquitecte Font i Gumà per promoure i facilitar la restauració del castell de la Geltrú; publicació de l'obra *Curiositats de Barcelona*, de Francesc Puig i Alfons.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, gener, núm. 117, p. 24, *De 8 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Una iglesia notable*
Tema	Restauració de l'església de Nostra Senyora del Carme
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades al contingut textual
Resum	Comenta l'obertura de l'església de Nostra Senyora del Carme per part dels P. Carmelites, i que fou projectada per l'arquitecte Josep Domènech Estapà. Es comenten els diversos estils arquitectònics del temple, així com els seus espais (naus, cimbori i galeries) i la decoració, considerada magnífica i realitzada per Francesc Labarta. L'església és vista com un nou edifici que els forasters de Barcelona podran visitar.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, febrer, núm. 118, p. 28, *De 6 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	14 a 16
Títol	*La Pintura Belga en Barcelona*
Autor	M.M.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual
Resum	Descriu l'èxit assolit per una exposició d'artistes belgues al Palau de Belles Arts, i destaca els diversos continguts temàtics de les obres i la seva correspondència amb els autors. En la figura: Lembert, Ganvelous, Cluysewaar o Delvin, i en el paisatge: Wysman, Gilsoul, Carpentier, Montegny. Pel cultiu dels interiors destacaren René, Faul i Genders. En conjunt l'exposició despertà impressions de tranquil·litat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any X, 1920, març, núm. 119, p. 28, *De 6 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	14 a 18 *Citacions
Títol	*II Congreso de Turismo de Cataluña. En Tarragona*
Tema	Evolució del congrés i conclusions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del congrés
Resum	El més destacat de l'article són les conclusions referents a les quatre seccions temàtiques en què s'estructurà el congrés, la tercera de les quals estava vinculada a la cultura i el patrimoni. D'altra banda, cal comentar les diverses visites que els congressistes realitzaren a Tarragona: Cartoixa, Pont del Diable, Museu Arqueològic, catedral i Museu Diocesà, torre dels Escipions, capella de Sant Pau i castell de Pilats,

Pàgines	18 a 19
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de l'entitat
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta que s'ha facilitat una col·lecció de fotografies de gran format que reprodueixen monuments i aspectes de la capital a la direcció de la Fira de Mostres de Barcelona, perquè siguin exhibides a l'estant que instal·laran a Brussel·les. També, publicació per a la fira del fulletó *Barcelona, séjour de la Société des Nations*.

Pàgines	20 a 21
Títol	*Noticiario*
Tema	Notícies de la ciutat o d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat
Resum	Possibilitat de visitar el museu d'antiguitats durant els mesos d'abril, maig i juny a la residència de Cornellà del comte de Belloch, i projecte de construcció d'un monument a Dant Alighieri al parc de Montjuïc.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, abril, núm. 120, p. 28, *De 4 articles, un fa referència al patrimoni monumental.

Pàgines	8 a 10
Títol	*El Meson "La Marinette". De Mollet del Vallès*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'hostal
Resum	Explica els canvis de propietat que sofrí un dels més antics i bells hostals de Mollet del Vallès: L'Hostal d'en Calderó, anomenat antigament Mas Umbert, de principis del segle XV. També comenta les diverses obres que hi realitzaren els corresponents propietaris. De l'aspecte arquitectònic o decoratiu, se'n fan poques referències.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, maig, núm. 121, p. 28, *De 5 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	12 a 16 *Citacions

Títol	*Barcelona y sus bellezas. De un viaje reciente*
Autor	Aníbal Latino. De *La Nación de Buenos Aires*
Tema	Barcelona com a potencial turístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades al contingut textual
Resum	El fil conductor de l'article consisteix en l'exaltació de la superioritat de Barcelona com a centre turístic per sobre d'altres ciutats del Mediterrani com Marsella, Gènova, Nàpols, Palerm i Constantinoble. Barcelona com a ciutat moderna, imponent i grandiosa pels carrers amplíssims, els edificis d'arquitectura estrident i les luxoses botigues, així com per l'animació i el comerç. L'article consisteix en una comparació dels atributs de Barcelona amb les esmentades ciutats.

Pàgines	21 a 22
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual
Resum	Intenció d'encarregar a la secretaria general la redacció d'un itinerari, per fer-lo en automòbil, de visita general als monuments més notables de Catalunya. També, suport al projecte de Jesús Bertran de crear un Museu del Teatre, la Música i la Dansa.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, juny, núm. 122, p. 28, *De 8 articles, un fa una breu referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades amb el contingut textual
Resum	Informa sobre la publicació de la monografia *Villanueva y Geltrú y la Biblioteca-Museo Balaguer*, de la Biblioteca de Turisme, que edita la societat; publicació pròxima dels itineraris en automòbil per Catalunya; estratègia de publicitat de *Barcelona, estación de invierno* al nord d'Espanya, i es pressiona perquè la comissió municipal de cultura porti a terme la impressió de pel·lícules d'esdeveniments notables que succeeixin a la ciutat per crear un arxiu cinematogràfic.

Pàgines	10 a 15
Títol	*Pro Turismo. Una interesante instancia de la sociedad de Atracción de Forasteros de Barcelona*
Autor	Marià Rubió
Tema	Sol·licitud de més actuació governamental en turisme
A qui s'adreça	Al ministre de Foment
Elements gràfics	Imatges no vinculades amb el contingut textual
Resum	Comenta la deficiència en l'organització turística després de la fallida de diversos sindicats d'iniciativa (similars a la SAF) a d'altres províncies d'Espanya a causa del desinterès del govern. Això ha fet que Espanya continuï fora de l'òrbita del turisme, mentre que d'altres països com França, Itàlia i Portugal han endegat una desenfrenada activitat per beneficiar-se dels grans beneficis que aporta. Incita el ministeri a fomentar els sindicats d'iniciativa mitjançant dotacions econòmiques, restauració de monuments arqueològics, protecció de l'espai natural, foment del desenvolupament del sector de l'allotjament i millora de les comunicacions i els serveis de transport.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, juliol, núm. 123, p. 28, *De 5 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 16
	*Citacions
Títol	*La Cerrajería de Gaudí*
Autor	Bonaventura Conill. Traduït de la revista *De l'Art de la forja*.
Tema	Procés de creació de Gaudí en l'art de la forja
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de forjats de diversos edificis de Gaudí. Arxiu Mas
Resum	L'article, a diferència de la tendència general de la revista, tracta aquesta temàtica des del punt de vista no descriptiu de l'obra de Gaudí sinó des del procés imaginari i estructural que crea l'artista a l'hora de realitzar una obra.

Pàgines	16 a 19
	*Citacions
Títol	*Pro Turismo. Una nueva instancia de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Autor	Marià Rubió
A qui s'adreça	Ministeri de Foment
Elements gràfics	Imatges no vinculades a aquest article
Resum	Com en anteriors números, critica la manca d'actuació del govern espanyol en el desenvolupament de la promoció turística, la deficiència en l'organització del turisme i els òrgans d'actuació a l'estranger. Posa com a exemple a seguir les actuacions dels països veïns, en especial Itàlia.

Pàgines	20 a 22
Títol	*Barcelona vista por los extranjeros*
Autor	C.F. *Le Journal de l'Exposition*, de París
Tema	Principals atractius considerats per la visió estrangera
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Descriu la ciutat de Barcelona per la seva animació incessant, l'estructura urbanística, el barri antic i els passeigs del Tibidabo i Montjuïc, així com la cortesia dels seus habitants. Des del punt de vista monumental destaca: els claustres de Santa Anna, Sant Pau i de la catedral, Santa Maria del Mar, la Generalitat i l'ajuntament.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, agost, núm. 124, p. 25, *De 4 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 11
Títol	*Los Museos Barceloneses. El Museo-Biblioteca Carreras*
Tema	Pintures, escultures i biblioteca del Museu Carreras
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges interiors del Palau de la Virreina
Resum	Inicialment, realitza una breu descripció del Palau de la Virreina, i continua amb la col·lecció privada que conté, propietat de la família Carrera. Destaquen les obres pictòriques, en total 400, d'artistes de renom com Perugino, Murillo, Ribera, Velázquez, Viladomat, Goya, Flauguer, Montaña, Zurbarán, Rafael, etc. De les pintures fa especial atenció a *Les dotze hores*, de Rafael. També fa referència a catorze escultures en marbre, d'Alonso Cano, Amadeu i els més de quinze mil volums entre manuscrits i impresos de la seva biblioteca. Finalment,

comenta la intenció de l'ajuntament d'adquirir el Palau de la Virreina perquè no desaparegui amb el temps.

Pàgines	11 a 16
Títol	*Poblet y Santas Creus. Monumentos Nacionales*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de Poblet i el seu monestir. Les fotografies de Santes Creus continuen a les pàg. 17 a 19
Resum	Explica la importància que han adquirit els pobles de Poblet i Santes Creus arran de la declaració de monuments nacionals dels seus monestirs. Posteriorment, considera Poblet un museu de l'art de la construcció en la diversitat de les seves manifestacions i ordres arquitectònics, i realitza una extensa descripció històrica i arquitectònica del seu monestir, així com del Palau Reial. La descripció realitzada pel monestir de Santes Creus és paral·lela.

Pàgines	16 a 19
Títol	*Ull de Ter y la Renclusa*
Autor	Bonaventura Bassegoda
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	
Resum	Informa sobre la publicació d'un fulletó per part del Centre Excursionista de Catalunya, com a promoció d'Ull de Ter i Renclusa. En aquest document es presenten diversos itineraris per anar a ambdues regions. A Ull de Ter per Sant Joan de les Abadesses-Camprodon fins a Setcases; també per Ripoll i Ribes (destacant la visita al monestir dels comtes de Barcelona i el dels comtes de Besalú), continuant per Queralbs, cap al santuari de Núria i el collat de Nou Creus; l'itinerari de les gorges del Freser. Pel que fa a la Renclusa, es proposen tres itineraris: per la província d'Osca, la Vall d'Aran i França.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, setembre, núm. 125, p. 16, *De 4 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	2 a 8
Títol	*Barcelona, Gòtica*
Autor	M.M.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Diversos edificis dels esmentats en el resum.
Resum	Malgrat el període de modernització patit per la ciutat en diverses etapes, encara conserva el segell característic de les poblacions medievals al barri gòtic i alguns edificis. L'article se centra en una enumeració de les principals construccions arquitectòniques de Barcelona més representatives del gòtic català: les esglésies del Pi, Santa Anna i Santa Maria del Mar, el saló de contractacions de la Casa Llotja de Mar, l'església de Sant Antoni, les de la Concepció i Montesió, el carrer de Montcada, el temple parroquial de Sant Martí de Provençals i el cenobi de Pedralbes, entre d'altres. De la catedral basílica realitza una profunda descripció, tant històrica, com arquitectònica i artística. També ho fa amb el Palau de la Generalitat, l'església de Santa Maria del Mar o la Casa Llotja.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, octubre, núm. 126, p. 23, *De 5 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	11 a 14 *Citacions
Títol	*Marycel*
Autor	M.M.
Tema	Article dedicat al Palau de Maricel a causa del seu tancament
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades
Resum	Descripció d'una visita realitzada al Palau de Maricel, d'on es destaquen tant les impressions personals com les referències a les obres d'art que conté el Palau, principalment obres pictòriques: retaules catalans, aragonesos i valencians, teles de Zurbarán, El Greco, Viladomat i Goya, de pintors contemporanis com Anglada, Meifren o Rusiñol. També passa revista als seus salons i al mateix edifici.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Nuevo Museo*
Tema	Museu del Teatre, la Música i la Dansa
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades
Resum	Descriu com es porta a terme, finalment, la creació del Museu del Teatre, la Música i la Dansa, promogut per Marc Jesús Bertran. D'altra banda, comenta la realització d'una exposició a una de les sales del Palau de Belles Arts per mostrar en què consistirà el museu: objectes d'actors, obres del teatre català, obres de consulta, llibres d'òpera, cartells teatrals, etc.

Pàgines	15 a 17
Títol	*La Universidad de Barcelona*
Tema	Descripció de la Universitat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades
Resum	Article dedicat a l'edifici de la Universitat de Barcelona així com als seus elements decoratius: cinc estàtues al vestíbul de Ramon Llull, Averroes, Sant Isidre, Alfons el Savi i Lluís Vives; la galeria de retrats al saló rectoral; el consell universitari amb pintures de gran valor com *Quint Curci* i *Anunciació*; la sala de reunions del claustre, també amb obres de renom, etc. En definitiva, es descriuen aquells espais vinculats a l'art mitjançant els elements que els decoren.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, novembre, núm. 127, p. 28, *De 4 articles, un fa referència al patrimoni monumental.

Pàgines	8 a 11 *Citacions
Títol	*Barcelona vista por los artistas*
Autor	M.M.
Tema	Barcelona des del punt de vista dels artistes
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de Cardunets
Resum	Explica com l'ajuntament, abans de començar les obres per a l'obertura de la Gran Via Laietana, va promoure un concurs entre els artistes barcelonins per perpetuar amb dibuixos la ciutat vella que havia de desaparèixer. Entre aquests pintors van destacar Baixeras i Cardunets, sobre el qual es fa especial menció com a artista. D'altra banda, comenta altres artistes atrets per les restes medievals de la ciutat: Galofre Oller amb *Bòria avall*, Estruch amb *Assalt a Barcelona*, Juli Borrell amb *Procés Rull*, Baixa, Mateu Balasch, Camins i d'altres centrats en la catedral i Santa Maria del Mar.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, desembre, núm. 128, p. 28, *De 7 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	14 a 15
Títol	*El "Conventet" de Pedralbes*
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Ja que no es van poder fer referències al *conventet*, edifici annex a Pedralbes, en la monografia dedicada al monestir reial, l'article realitza una descripció general sobre els principals atributs de l'edifici i la seva història, sense aprofundir en detalls artístics i incidint en l'estructura global.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, gener, núm. 129, p. 28, *De 5 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 11
Títol	*Tarragona y sus antiguos monumentos*
Autor	Jeroni Martorell
Tema	Revalorització del patrimoni
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de la muralla
Resum	Davant la desvalorització dels monuments de Tarragona, especialment de la muralla, es demana la dignificació i posada en valor mitjançant una certa urbanització i solucions d'art cívic, per fer de Tarragona una ciutat arqueològica. L'article presenta els diversos projectes que conseqüentment es plantegen: el passeig Arqueològic, construcció d'una via per baixar a les runes de l'amfiteatre i l'església del Miracle; deixar descobert el que resta del mur del Fòrum, així com altres espais urbans (places) i elements integradors (pedra romana i vegetació).

Pàgines	18 a 21
Títol	*Los Hospitales de Barcelona. Hospital Clínico y Facultad de Medicina*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual
Resum	Article dedicat a l'hospital clínic i la Facultat de Medicina, a l'Hospital de la Santa Creu i a l'Hospital de Sant Pau. La descripció consisteix bàsicament en la seva localització, els espais que ocupa i el seu funcionament. L'aspecte artístic queda relegat.

Pàgines	21 a 22
Títol	*Noticiario*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	El mes de febrer s'inaugurarà un servei de turisme en automòbil per visitar la ciutat al matí i efectuar a la tarda una excursió al Tibidabo.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, febrer, núm. 130, p. 28, *De 6 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 11
Títol	*Barcelona en el extranjero. La Exposición Universal*
Autor	Emanuel Brouse
Tema	Estat d'organització
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Parc de Montjuïc
Resum	En previsió de l'Exposició Universal del 1925 (finalment es realitzà el 1929), es comenten els projectes de transformació portats a terme a la muntanya de Montjuïc: el bulevard central, l'explanada de Miramar, el bulevard internacional, les places de Belles Arts i Internacional, el restaurant de la Font del Gat, així com els palaus de l'exposició.

Pàgines	12 a 14
Títol	*Turismo Hispano*
Autor	*Le Grand Tourisme*, París
Tema	Promoció del patrimoni històric i monumental d'Espanya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de Barcelona no vinculades al text: Parc de Montjuïc, església de Pedralbes, edifici de l'Arxiu de la Corona d'Aragó
Resum	Comenta la introducció d'una nova secció, «Turismo Hispano», a partir de la qual es publicaran reproduccions fotogràfiques del patrimoni monumental i artístic dels pobles d'Espanya, així com de grans artistes que hagin perpetuat en les seves obres les èpoques d'interès històric del país.

Pàgines	19 a 22
Títol	*Edificios Barceloneses. Palacio de Justicia*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat no vinculades al contingut: el port de Barcelona i el balneari casino previst per construir a la platja de Sant Sebastià.
Resum	El Palau de Justícia, arquitectura de Josep Domènech i Estapà i Enric Sagnier, esdevé l'element central d'aquest article, on es detallen els elements decoratius de cadascuna de les seves sales, així com el procés de construcció de l'edifici. La Sala del Civil, dels Contenciosos, o el gran saló dels Passos Perduts, més alt que l'edifici en la nau central i amb un decorat seriós i fastuós, són espais exemplars del caràcter descriptiu d'aquest article.

A l'article apareixen imatges fotogràfiques independents d'aquest: Vic (retaule gòtic de l'altar major de la catedral), porta romànica del monestir de Santa Maria de Ripoll i Lloret de Mar.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, març, núm. 131, p. 28, *De 8 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 11 *Citacions
Títol	*En el Colegio de Notarios. Decoración del Salón de Sesiones*
Autor	De *Las Noticias*
Tema	Obra de Fèlix Mestres al col·legi de notaris
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les quatre pintures realitzades per Fèlix Mestres
Resum	Explica la decoració del saló d'actes del col·legi de notaris realitzada per l'artista Fèlix Mestres, estructurada en quatre àmbits temàtics: Quiscum Notari, Reunió de l'antic col·legi de notaris de Barcelona per a l'elecció dels seus priors, Lectura de capítols matrimonials i Sanció de la llei del Notariat. En l'explicació es comenten les dificultats que es presentaren a l'autor, així com l'harmonia que aconseguí entre totes les pintures, sense crear tonalitats que canviessin la visió

global de la sala, i les diverses tècniques utilitzades, especialment de colors, per assolir aquests efectes.

Pàgines	21 a 22
Títol	*El Despacho del Gobernador*
Tema	Instal·lació del despatx del governador al saló de Carles III
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	L'article se centra en una descripció del saló de Carles III, comentant els seus elements de decoració en tapisseria, catifes, mobiliari i altres recursos com escultures i pintures.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, abril, núm. 132, p. 28, *De 5 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 11
Títol	*Los museos de Barcelona. Y el arte románico y gótico*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Pintures murals catalanes. Les imatges continuen a les pàgines 12 a 14.
Resum	Inicialment, explica la conversió del Palau de Belles Arts en Museu d'Art Modern, la qual cosa aporta més espai al Museu d'Art i Arqueologia. Aquest ha enriquit el seu fons amb la incorporació de les pintures murals de les esglésies de Sant Climent de Taüll, Santa Maria de Taüll, Pedret, Santa Maria de Bohí, Santa Maria d'Àneu, Sant Miquel de la Seu d'Urgell, Esterri de Cardós, Ginesterre, Santa Eulàlia d'Estahó i Sant Miquel d'Angolasters. Degut al procés d'extracció que s'estava realitzant a l'església de Mur, es temia que desapareguessin les pintures d'altres temples catalans. En segon lloc, es comenta el procés d'extracció i trasllat d'aquestes pintures al museu i la seva instal·lació, així com l'adquisició d'altres obres artístiques.

Pàgines	21 a 22
	*Citacions
Títol	*Gerona, la Inmortal*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual
Resum	L'article s'estructura en dos àmbits: la capital (ciutat de Girona) i la seva província. Realitza una descripció general dels principals atractius i incideix en el patrimoni monumental. Descriu Girona com una ciutat bella, que ha tingut la sort de no sofrir la destrucció dels seus edificis i ser substituïts per construccions modernes. D'altra banda, en l'àmbit provincial fa renom del poble pintoresc de Besalú, l'església de Castelló d'Empúries, la catedral de Girona i el seu paisatge tant pirinenc com marítim.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, maig, núm. 133, p. 28, *De 5 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	18 a 21
Títol	*La Exposición de Primavera*
Autor	M.M.
Tema	Artistes i continguts de l'exposició
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual

Resum	Primerament, enumera els diversos participants que han col·laborat en l'exposició de primavera celebrada anualment: Real Círculo Artístico, el Cercle de Sant Lluc, l'Associació Artística i Literària i l'Associació de les Arts i els Artistes. Les sales especials foren dedicades al paisatgista Vayreda, fundador de l'escola realista d'Olot, Joan Llimona i Enric Galwey. Hi participaren, paral·lelament, un grup de pintors holandesos, així com artistes contemporanis de Catalunya i novells: Baixeras, Tamburini, Masriera, Balasch, Camins, etc. Destaca la poca representativitat d'artistes castellans, tot i haver realitzat un bon paper, i les poques obres de les arts industrials.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, juny, núm. 134, p. 28, *De 5 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 17
Títol	*Barcelona y "La Vicaría"*
Autor	M.M. i Francesc Carreras i Candí
Tema	Gran obra de Fortuny: *La vicaria*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del quadre de *La vicaria*
Resum	Extensa i detallada biografia de Marià Fortuny i la seva obra *La vicaria*. Vincula el procés de creació d'aquesta pintura amb els diversos moments de l'artista. L'article divideix el contingut en dues parts: «Fortuny y su cuadro *La Vicaría*» arribat a Barcelona i «Cómo fué pintada *La Vicaría*».

Pàgines	18 a 21
Títol	*Barcelona en el extranjero*
Autor	Españolito. De *Diario Español*, de l'Havana
Tema	Barcelona versus Madrid
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut (visita de Sa Majestat Alfons XIII)
Resum	Afirma el fet que Barcelona sigui considerada la principal ciutat d'Espanya, fins i tot més que Madrid, però en alguns aspectes. Des del punt de vista artístic i monumental sobresurt Madrid, mentre que Barcelona destaca pel port comercial i els barris senyorials de fora de la ciutat. D'altra banda, elogia la ciutat moderna de Barcelona, pel seu estil urbanístic, tot i no igualar en nombre els espais de jardins i esbarjo de Madrid, ja que els barcelonins gaudeixen del seu temps lliure als afores. Finalment, augura un gran futur a la Ciutat Comtal pel caràcter treballador de la seva població.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, juliol, núm. 135, p. 28, *De 12 articles, 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	17 a 18
Títol	*El Palacio Real de Barcelona*
Tema	Estat d'obres del Palau Reial
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut
Resum	Comenta l'estat de les obres del Palau Reial de Barcelona, que acollirà el rei Alfons XIII i la seva esposa, Victòria Eugènia, en les seves estades a la ciutat. Comenta, també, l'orgull que aquest fet representa per a la població. No realitza cap descripció des del punt de vista artístic.

Pàgines	18 a 20
Títol	*El Pintor Simón Gómez*
Autor	A.Ll.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut
Resum	Article dedicat al pintor Simón Gómez, sobre el qual es realitza una breu biografia, es comenten les seves obres, referint-se especialment al seu estil, així com al fet que la junta d'exposicions li dediqui un tribut pòstum.

Pàgines	21
Títol	*La exposición internacional del mueble y decoración de Interiores de Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut
Resum	Descriu el fet d'organitzar-se aquesta exposició sobre el moble i la decoració d'interiors com una de les etapes preparatòries de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques i General Espanyola, consistent en certàmens monogràfics d'indústries especialitzades. L'exposició del moble i decoracions d'interior es presenta amb l'objectiu de donar a conèixer els antecedents històrics i el patrimoni artístic que existeix a Espanya, amb una visió completa dels diversos estils a través de les èpoques.

Pàgines	21 a 22
Títol	*"Barcelona". Álbum Artístico de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Informa sobre la publicació d'un àlbum de cinquanta fotogravats que reprodueixen les obres arquitectòniques més notables, antigues i modernes de la ciutat. Àlbum *Barcelona*.

Pàgines	22
Títol	*Noticiario*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Publicació de l'exemplar *Vich y su Museo Episcopal*, de Josep Gudiol, i restauració de la façana del Liceu.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, agost, núm. 136, p. 28, *De 7 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	10 a 16
Títol	*Archivo y Bibliotecas de Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de diversos arxius i biblioteques de Barcelona
Resum	Aquest article es refereix a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, la Biblioteca de Catalunya, la Biblioteca Arús, les biblioteques de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia, de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres, de l'Ateneu Barcelonès, de l'Ateneu Enciclopèdic, de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts, del col·legi d'advocats, de Foment del Treball Nacional, del Centre Excursionista de Catalunya i de l'associació de premsa diària de Barcelona, entre d'altres. Es comenta la localització de cadascun d'ells i l'edifici on s'ubiquen els centres, així com el procés de creació i evolució i el fons documental que contenen.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Montserrat*

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de la muntanya de Montserrat
Resum	Aquest article ofereix informació bàsica pel turista a l'hora de desplaçar-se a Montserrat, així com una referència dels principals atractius turístics, i en destaca principalment el monestir de Montserrat. D'aquest fa especial menció al cambril de la Verge i la imatge de la Moreneta. D'altra banda, fa referència als monuments que es descobreixen al llarg del camí que arriba fins a la cova on es descobrí la Verge, i que representen els misteris del Sant Rosari, així com la realització de diverses excursions des de Montserrat, on es poden visitar les ermites de Sant Miquel dels Apòstols, Santa Magdalena, Sant Joan i Sant Aciscle.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XI, 1921, setembre, núm. 137, p. 28, *De 9 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	9 a 11
Títol	*Las esculturas de la casa Lonja*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Escultures de la casa Llotja
Resum	Inicialment, descriu la reedificació de la Llotja a partir del 1772 sota la direcció del barceloní Joan Soler, i incideix en el saló de la Borsa i en els elements escultòrics que configuren els diversos espais de la casa: la font de Neptú, les estàtues que representen Europa, Àsia, Àfrica i Amèrica, així com altres escultures de Campeny i obres pictòriques al saló d'actes de l'Escola de Nàutica i la sala de juntes de la Cambra de Comerç.

Pàgines	13 a 15
Títol	*El Moderno Pedralbes*
Autor	Bonaventura Bassegoda (de *La Vanguardia*)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la casa Llotja, no vinculades al contingut textual
Resum	Primerament, explica la incorporació a Pedralbes d'un barri jardí aristocràtic que segueix l'avinguda Pearson, anomenat Sant Pere Màrtir. En segon lloc, l'article se centra en el descobriment d'una escultura femenina, sense cap, a la casa de Santa Catalina i les investigacions que es porten a terme per descobrir si la figura corresponia a la imatge de Santa Catalina.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, octubre, núm. 138, p. 28, *De 6 articles, un fa referència la patrimoni monumental.

Pàgines	9 a 13
Títol	*Catedral de Barcelona. El exterior*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges d'espais de la catedral: detalls del temple, catedral, la porta d'Ivor
Resum	L'església, el claustre, la capella de Santa Llúcia, la façana i algunes de les seves dependències són el pla que configuren la catedral i els espais que descriu l'article. No obstant això, també tracten altres elements com la porta d'Ivor, Sant Sever o Santa Eulàlia. Comenta la data de creació, els arquitectes que dirigiren els projectes (Josep O. Mestres i August Font) i els principals estils i recursos de capital que va representar.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, novembre, núm. 139, p. 28, *De 8 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	13 a 15
Títol	*Edificios notables de Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual
Resum	L'article se centra en dos edificis: el Palau Episcopal i la duana. El primer d'ells és valorat des del punt de vista històric, però no cultural. Realitza una recorregut pels principals espais del palau, sense caure en una extensa descripció, i només comenta els aspectes que s'hi poden trobar. També ho fa amb l'edifici de la duana, en què es destaquen, principalment, els diversos materials utilitzats.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1922, desembre, núm. 140, p. 24, *De 8 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 11
Títol	*Catedral de Barcelona*
Tema	La cripta i el claustre
A qui s'adreça	Turistes
Resum	La cripta i el claustre de la catedral de Barcelona esdevenen els elements temàtics d'aquest article, sobre els quals es realitza una descripció artística i històrica d'una manera concisa però completa. S'incideix en la urna de Santa Llúcia i els diversos elements decoratius que configuren la cripta. Pel que fa al claustre, es debat a partir d'aquest l'orientació de la primera catedral a Barcelona, la de Berenguer.

Pàgines	8 a 11
Títol	*Cercanías de Barcelona*
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Realitza una visió breu i global de Badalona, Sant Jeroni de la Murtra, Tiana, Montnegre, la Cartoixa i la Conreria, Turó Reig, Pedralbes, Sant Pere Màrtir i Sant Cugat del Vallès. D'aquesta manera es comenten les principals característiques d'arquitectura.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, gener, núm. 141, p. 24, *De 6 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	7 a 9
Títol	*Una iglesia notable*
Tema	Església de Porqueres i el seu portal
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Parts i elements decoratius de l'església
Resum	Porta a terme una detallada descripció de l'església parroquial de Porqueres, i en destaca el portal pels arcs de ferradura visigòtica. Realitza una retrospectiva històrica sobre aquest element arquitectònic i la seva rellevància a Catalunya.

Nom revista	Barcelona Atracción

Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XIII 1923, febrer, núm. 142, p. 25

Pàgines	8 a 9
Títol	*San Pablo del Campo*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotos Brangulí. Imatges d'interior de l'església i detalls
Resum	Comenta l'origen de la construcció de l'església, realitzada per Renard el segle X i ajudat per Guifré II. D'altra banda, fa una descripció general, simple i no tècnica de l'estil arquitectònic, els espais, els elements decoratius i d'altres peces que el caracteritzen.

Pàgines	12 a 14
Títol	*Concurso Plandiura*
Tema	Exposició de pintura
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut
Resum	Admiració envers el senyor Plandiura per la seva dedicació a l'art i la realització d'una considerable inversió en adquisició de quadres, de pintors joves especialment, i l'organització d'una exposició a les Galeries Laietanes. Amb tot, es considera que globalment els quadres presentats no sobresurten, ja que no hi ha cap artista revolucionari que sorprengui.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Las Necrópolis de Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut
Resum	Exalta des del punt de vista artístic i com a espais per visitar els cementiris de l'est de Barcelona i el de l'oest, molt més recent que el primer. Aquest últim es caracteritza per ser un parc convertit en cementiri, que convida a passejar, i pel seu contingut monumental amb obres d'artistes famosos com Atché, Clarassó, Campeny, Llimona i Reynés. En canvi, el cementiri de l'est, del 1815, és més llòbrec i conté al voltant de 200 monuments funeraris.

Pàgines	20
Títol	*Noticiario*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'informa sobre la publicació de la monografia *Vich y su Museo Episcopal* i la publicació per part de la SAF d'un cartell publicitari de la ciutat de Barcelona amb diferents vistes de la capital catalana.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XIII, 1923, març, núm. 143, p. 25, *De 6 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	7 a 9
Títol	*Piedad para nuestros monumentos históricos*
Autor	De *La Publicitat*
Tema	Protecció del patrimoni català
A qui s'adreça	Catalans
Elements gràfics	Imatges no vinculades amb el contingut (IV Fira de Mostres)
Resum	Realitza una crida al govern espanyol perquè la Mancomunitat i la població catalana pugui encarregar-se de la restauració dels seu patrimoni. Posa com a exemple Poblet i la seu de Lleida, monuments que es troben en decadència i dels quals el govern espanyol se'n despreocupa. D'altra banda, es trasllada la

responsabilitat d'encapçalar aquest moviment de defensa del patrimoni a la Mancomunitat.

Pàgines	18 a 19
Títol	*Edificios Públicos*
Autor	Govern civil i Palau de Belles Arts
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades amb el contingut
Resum	Descripció breu i global del govern civil i el Palau de Belles Arts. N'explica la localització, lorigen, la funcionalitat passada i present, així com els diversos espais que els integren. La valoració artística és deficitària.

Pàgines	20
Títol	*Noticiario*
Tema	Promoció
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'informa de l'edició d'un cartell per part de la SAF, amb vistes panoràmiques de Barcelona, així com la finalització d'una col·lecció de deu gravats bicolor reproduint monuments històrics de la capital catalana, i l'adquisició de diversos films amb vistes i escenes barcelonines per ser projectades a l'estranger, tal com s'havia fet abans de la guerra europea.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, abril, núm. 144, p. 24

Està dedicat a la conferència nacional de Turisme, organitzada per la SAF amb la finalitat de debatre entre els sindicats d'iniciatives i clubs d'automobilistes d'Espanya el projecte de llei de la realització d'un consell nacional abans de ser presentat al govern central.

Hi ha 6 articles d'aquesta temàtica:

«Un éxito efectivo»
«El espíritu del turismo»
«El turismo en automóvil»
«Turismo»
«I Conferencia Nacional de Turismo» (valoració de la conferència i conclusions extretes)
«El Consejo Nacional de Turismo» (Text íntegre del projecte de llei)

En els dos últims articles, i referent al patrimoni monumental, es fa una crida al govern per la protecció dels monuments.

Fotocòpia de l'article «El Consell Nacional de Turisme»

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XII, 1923, maig, núm. 145, p. 24, *De 2 articles, un fa referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	8 a 20
	*Fotocòpies
Títol	*Un Viaje a España*
Autor	B. Amengual. Traduït de la revista *The World's Markets*, de Nova York
Tema	Explica els principals recursos culturals i naturals per visitar a Espanya

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual. Fotografies de societat i espais de Barcelona: Exposició Internacional del Moble, Palau de la Indústria al Parc Güell, exposicions de pintura de primavera al saló Simón Gómez, etc.
Resum	Proporciona una descripció general però concisa del que Espanya ofereix com a més interessant per visitar, tant des del punt de vista històric com estètic, i fa referència al llegat de les diverses civilitzacions que van deixar la seva petjada al territori, les belleses naturals, així com els seus tresors artístics. Enumera i agrupa les diverses ciutats d'Espanya segons els principals recursos que les caracteritzen: Andalusia, per conèixer els monuments àrabs; Astúries, Lleó, Galícia i les dues Castelles, per visitar els monuments de la civilització cristiana; el patrimoni museístic a Madrid, i el Mediterrani, especialment la costa catalana i valenciana, per conèixer l'Espanya econòmica, els cultius de camps i indústries, així com el seu comerç, les construccions urbanes modernes, i les seves platges.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, juny, núm. 146, p. 23, *De 7 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	13 a 15
Títol	*La ciudad de Vich*
Tema	La catedral de Vic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual
Resum	Exhaustiva descripció de la catedral de Vic, des del punt de vista històric i artístic. Analitza les transformacions i edificacions realitzades des del 1038 al 1600, amb l'arquitecte Josep Morató com el darrer a emprendre una nova edificació. El vocabulari utilitzat és dificultós a causa de la gran utilització d'adjectius que compliquen la lectura. A més de l'edifici, es comenten els objectes que s'hi poden trobar: el retaule d'alabastre del Mestre Jaume Oller, dedicat a la Verge i Sant Pere; el cor; la capella de Sant Bernat; el sepulcre del bisbe Josep Torras i Bages, a la capella de la Verge de Montserrat, i les pintures dirigides per Luciano Romeu.

Pàgines	19
Títol	*Noticiario*
Tema	Actuacions de la SAF i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'anuncia l'edició del butlletí trimestral dedicat a l'església de Santa Maria del Mar i el repartiment de la *Guide Illustrée e Barcelona*. També es comenta l'emissió d'un cartell publicitari de Barcelona editat per la SAF, que representa una vista panoràmica de la capital i detalls dels seus monuments antics i més notables.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, juliol, núm. 147, p. 24, *De 5 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	7 a 10 *Citacions
Títol	*La Sociedad de Atracción de Forasteros y el Primer Congreso del Comercio Español en Ultramar*
Tema	Conclusions del congrés espanyol d'Ultramar
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual: nou hospital de Granollers
Resum	D'entre els preceptes marcats, cal destacar les conclusions referents al patrimoni monumental i artístic: fomentar tant com sigui possible la cultura, l'art i les comoditats urbanes; dedicació de més capital a la restauració dels monuments nacionals; construcció allà on no n'hi hagi de vies que facilitin la visita als monuments i les seves belleses naturals; creació d'agències i associacions de publicitat, i millora de l'allotjament hoteler i de les vies de comunicació.

Pàgines	10 a 16
Títol	*El Hospital Asilo de Granollers*
Tema	Procés de construcció
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'hospital no paral·leles al contingut textual. Les fotografies apareixen abans de l'article, de p. 7 a 10.
Resum	No tracta del contingut artístic o arquitectònic de l'edifici, sinó de la problemàtica de finançament que es presentà per poder-lo tirar endavant. D'altra banda, descriu la diada d'inauguració de l'hospital i els diversos actes commemoratius que es portaren a terme.

Pàgines	16
Títol	*Las Artes del Hierro*
Tema	Els estudiants de les escoles professionals salesianes
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges abans de l'article, p. 11 a 15: mostres de ferro forjat
Resum	Descriu la gran tècnica que els estudiants de les escoles professionals salesianes tenen en les arts del ferro, i destaca els treballs de final de curs dels estudiants de segons i tercer a l'hora d'examinar-se en la disciplina del ferro artístic. Fotografia a la pàgina 16 d'una tela de Juli Borrell que figurava a l'exposició d'art espanyol oberta a Santa Fe de Bogotà.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, agost, núm. 148, p. 24, *De 5 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6
Títol	*Actuación turística*
Tema	Barcelona com a eix del turisme a Espanya
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es considera Barcelona com un dels eixos turístics del país, no tant pels seus recursos atractius, sinó per les diverses activitats i iniciatives que s'han desenvolupat a favor del turisme. D'altra banda, vincula l'actuació turística amb els diversos congressos de turisme de Catalunya celebrats bianualment a la comunitat: el 1919 a Barcelona, el 1921 a Tarragona i pel 1923 es prepara a la ciutat de Girona. Els congressos se celebren sota el patronat de la Mancomunitat Catalana, els presidents de les quatre diputacions i dels ajuntaments de les capitals on tenen lloc els corresponents esdeveniments.

Pàgines	7 a 9
Títol	*Pedralbes, Museo de Arte*
Autor	M.M. de *Las Noticias*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del monestir i les seves obres d'art, durant l'exposició del contingut textual i després de l'article, a les p.10 a 12

Resum	En aquest article es pot conèixer amb profunditat el reial monestir de Pedralbes des del punt de vista històric i artístic. No obstant això, mes que en el mateix edifici, el contingut textual fa referència a les obres d'art que conté el monestir i que haurien fet d'ell un museu d'art si la majoria no haguessin estat venudes i espoliades. Així, doncs, s'incideix en el sepulcre de la fundadora, Elisenda de Moncada; el sepulcre dels vescomtes d'Illa, que conté magnífiques obres d'art; un museu on es guarden exemplars de ceràmica i vidres catalans, capitells, mobles i pintures de Ferrer Bassa, entre altres. També, les obres que representen les principals escenes de la vida de Jesús al sepulcre de l'abadessa Francesca de Portella, i en què s'observa la influència italiana d'aquella època.

Pàgines	14 a 19
Títol	*Las ermitas de Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Ermites de Montserrat
Resum	Referències breus a les ermites de Montserrat, descrivint el seu origen, els ermitans que les van dirigir, i els seu estat de conservació, principalment. Les ermites descrites són: ermita de Santa Anna, de Sant Benet, de Sant Salvador, de la Santíssima Trinitat, de Sant Dimes, de Sant Antoni, de Sant Jeroni, de Santa Magdalena, de Sant Onofre, de Sant Joan Baptista i de Santa Caterina.

Pàgines	19 a 20
Títol	*Noticiario*
Tema	Actuacions de la SAF i notícies d'interès
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual. Catalunya Pintoresca
Resum	Exposició de dibuixos antics i moderns el mes de novembre patrocinada per l'ajuntament i que se celebrarà al Palau Municipal de Belles Arts; previsió de la urbanització de la plaça de Catalunya per atorgar-li el caràcter monumental adequat, i continuació de les obres del Palau Reial de Pedralbes.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, setembre, núm. 149, p. 24, *De 4 articles, 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 7
Títol	*Un triunfo de Barcelona*
Tema	Exposició Internacional del Moble i Decoració d'Interiors
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta l'èxit que en aquells moments estava adquirint l'Exposició Internacional del Moble i Decoració d'Interiors, i en realitza una definició global del contingut i de l'objectiu de l'esdeveniment: manifestació de les arts sumptuàries i decoratives espanyoles que posen de manifest el geni i l'aplicació dels artífexs i artesans nacionals. Agraeix, paral·lelament, la participació d'industrials francesos que van col·laborar en infinitat d'instal·lacions diverses que permeten conèixer el refinament assolit a França.

Pàgines	7 a 18
Títol	*La Exposición internacional del Mueble*
Autor	Macario Golferichs
Tema	Contingut de l'exposició
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'exposició
Resum	Aquest article s'estructura en quatre àmbits. El primer d'ells fa referència a la inauguració de l'exposició i se centra en les diverses personalitats que hi van intervenir: l'ajuntament, representat entre d'altres personalitats pels consellers

Nonell, Vilaseca o Gabarró; la Mancomunitat i la diputació, formada pels corresponents presidents, Puig i Cadafalch i Vallés i Pujals, així com els diputats provincials, i la Cambra de Comerç i altres entitats. El segon àmbit tracta de la secció tècnica de l'exposició, on es posen de manifest les qüestions relatives a la indústria del moble i als avenços del seu perfeccionament. El tercer àmbit el constitueixen habitacions modernes creades des de la visió artística. Finalment, el quart àmbit el forma la secció retrospectiva, consistent en la reproducció de l'art espanyol en el mobiliari, per la qual cosa es reprodueixen sales a partir del segle XIII, ja que prèviament primava l'art estranger. Cada una de les sales és descrita textualment a partir de la seva història, vinculació amb el període artístic en què es creà i els artistes que hi participaren.

Pàgines	20
Títol	*Noticiario*
Tema	Actuacions de la SAF i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es comunica la publicació en alemany de la *Guía de España*, dirigida i patrocinada per la princesa D. Pilar de Baviera. La SAF ha emès fotografies de Barcelona i de diversos punts de Catalunya. D'altra banda, es comenta la bona acceptació que ha tingut entre els amants de les belles arts la monografia *Vich y su Museo Episcopal*, editada per la SAF. Finalment, fa conèixer la preparació d'un concurs fotogràfic per procedir a la formació d'un inventari gràfic descriptiu dels monuments arqueològics existents a Catalunya.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, octubre, núm. 150, p. 24, *De 6 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	11 a 13
Títol	*Coliseum*
Tema	Tipologia de construcció
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del Coliseum després de l'article a les p. 14 a 15
Resum	Descriu el Coliseum com una de les obres artístiques modernes de caràcter monumental que honren la ciutat de Barcelona, obra construïda pel jove arquitecte Francesc de P. Nebot. La resta de l'article no se centra a descriure els elements artístics o d'estil de l'edifici en profunditat, sinó a comentar els diversos materials que s'utilitzaren per a les diverses parts de la construcció, així com els seus proveïdors.

Pàgines	19 a 20
Títol	*El Santuario de Montserrat*
Tema	Història de l'església de Santa Maria i el monestir de Sant Benet
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual: Sitges (inauguració de l'autòdrom nacional)
Resum	Descripció històrica, des del segle X, de l'església de Santa Maria i el monestir dels monjos de Sant Benet. D'aquí és la primera menció de la renovació que el comte de Barcelona, Sunyer, realitzà de la donació que el seu pare Guifré va fer el 888 al monestir de Ripoll, i explica els diversos abats que passaren pel temple. El primer article fa referència a la paralització momentània del projecte de creació d'un Consell Nacional de Turisme, a causa de les problemàtiques cojunturals de la política històrica a Espanya, la decadència del progrés econòmic i la cultura contemporània. Continua amb la crida a potenciar el

turisme, millorar les vies de comunicació, protegir el patrimoni monumental i incrementar els allotjaments hotelers.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIII, 1923, novembre-desembre, núm. 151, p. 24, *De 6 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.
Pàgines	6 a 7
Títol	*Barcelona, centro de atracción*
Tema	Els afores de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual: tresor i retaule de l'altar dels arquitectes, a la catedral
Resum	No dubta de la centralitat de Barcelona com a centre turístic, però al mateix temps destaca la possibilitat de poder-se realitzar des de la capital curtes i agradables excursions que permetin pernoctar a la Ciutat Comtal. Comenta Sant Cugat del Vallès i en destaca el monestir i claustre romànic; les industrials i opulentes ciutats de Sabadell i Terrassa (en aquesta última es poden visitar les esglésies vetustes de Sant Pere i el castell dels senyors d'Egara); al litoral, les poblacions de Caldetes i Arenys de Mar; el castell de Castelldefels; els museus Cau Ferrat i Maricel de Sitges; el castell, i la biblioteca Museu Balaguer de Vilanova. Altres excursions considerades més llargues són les que van a Montserrat, Manresa, Vilafranca, Granollers, els monestirs de Poblet i Santes Creus i la vetusta Tarragona, amb els seus vestigis romans, entre d'altres. El vocabulari utilitzat és simple però atractiu, ja que permet accedir a la comprensió dels diversos itineraris i recursos turístics que s'ofereixen. La descripció es general però completa.
Pàgines	7 a 11
Títol	*La Catedral de Barcelona*
Tema	Sala capitular, tresor i arxiu
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Taules i fragments de retaules de la catedral, així com imatges no vinculades al contingut textual (referents al Coliseum)
Resum	Aquest article constitueix un llistat de les diverses obres i objectes que es poden trobar a la sala capitular, al tresor i a l'arxiu. Ofereix una breu descripció de cada una d'elles. A tall d'exemple, ja que no es poden apuntar totes les referències realitzades, de la sala capitular destaquen els retaules i les pintures procedents de la majoria de les capelles del claustre i corresponents pràcticament de l'escola del quatre-cents català: les taules de la transfiguració del Senyor (de Benet Martorell), la taula de la multiplicació dels pans i dels peixos, les bodes de Canaà, la Pietat (de Bartolomé Bermejo), etc. Quant al tresor, és importantíssima La Custodia, la creu processional, draps de brocat del segle XVII i altres elements d'orfebreria i de temàtica religiosa. Finalment, respecte a l'arxiu, destaquen documents salvats de la catàstrofe d'Almanzor i els llibres titulats *Exemplaria*.
Pàgines	15 a 18
Títol	*Los Muros Ciclópeos de Gerona y sus contornos*
Autor	Carlos Rahola, de *Las Noticias*
Tema	Murs romans o ibers?
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual: globus dirigible per la costa catalana
Resum	Constitueix un debat que avalua l'origen iber o romà dels murs ciclopis de Girona. Textualitza i fa referència a les avaluacions de diversos investigadors, com Martorell i Peña, Puig i Cadafalch (segons el qual els murs ja indicaven signes d'existència de nuclis de colonització), Carrers Candi (que defensa

l'origen romà del segle II abans de Crist) o Bosch i Gimpera (que els situa als segles V-IV abans de Crist).

Pàgines	19 a 20
Títol	*El Santuario de Montserrat*
Tema	Continuació del núm. 150
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Segueix la mateixa línia de contingut que el número anterior. Se centra en la història de l'ordre de Sant Benet al monestir, passant per l'incendi del temple de Santa Maria amb la invasió napoleònica, així com la seva total dissolució amb la llei d'extinció de les ordres monàstiques. No obstant això, aquest article introdueix referències a la Verge de Montserrat, amagada quan l'ordre va ser abolida i restituïda al temple quan s'obrí el culte al monestir el 7 de setembre del 1844.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, gener, núm. 152, p. 20, *Al llarg d'aquest any no surten els itineraris presentats en altres períodes.

Pàgines	6 a 7
	*Citacions
Títol	*Barcelona Artística*
Tema	Monuments, art
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de gravats realitzats per Alexandre Cardunets (pàg. 6 a 20)
Resum	Es presenta Barcelona com una ciutat que desperta els sentits d'artistes, poetes i escriptors per introduir el concurs que va realitzar l'ajuntament ja fa uns anys i premiar aquells dibuixos que captessin millor els llocs característics de la ciutat. El concurs va ser guanyat per dos artistes: Dionís Baixeras i Alexandre Cadunets, però aquest dibuixos no es van publicar mai i van quedar en algun lloc de la junta de museus. Anys després Alexandre Cardunets va recuperar la idea de la monumentalitat de Barcelona i va editar una col·lecció de dibuixos en carbó anomenada *Barcelona Artística Monumental*. L'objectiu era que quedés constància d'aquells indrets de la ciutat amb una certa identitat, però que estaven canviant la seva fisonomia per la seva renovació.

Pàgines	7 a 8
	*Citacions
Títol	*La Exposición Internacional del Mueble*
Tema	Exposició de mobiliari, art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies d'alguns actes de l'exposició (p. 13 a 15)
Resum	Barcelona va acollir l'Exposició del Moble, en què es va comptar amb la presència dels reis d'Espanya i el general Primo de Rivera. Es destaca l'ànim de posar de relleu l'art i la traça dels artistes catalans en la creació d'elements decoratius i d'utilitat.

Pàgines	8 a 10
	*Citacions
Títol	*Barcelona en el extranjero*
Tema	Publicacions sobre Barcelona a l'estranger, promoció de la ciutat
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	La revista *Revue des Voyages* és una publicació francesa dedicada al turisme, la qual el novembre del 1923 va publicar un article descriptiu sobre Barcelona. En aquest article es presenten fragments de la publicació sobre Barcelona, que se centra especialment amb el clima i la tradicionalitat de la ciutat. La revista *Il*

Globo, publicada a Roma i Milà, també va editar un article sobre Barcelona, especialment enfocant la ciutat com un accés a Espanya per mar. La SAF va facilitar fotografies de la ciutat.

Pàgines	10 a 12 *Citacions
Títol	*Visita de Barcelona en Automóvil*
Tema	Serveis turístics, visites guiades, excursions
A qui s'adreça	Turistes
Resum	S'informa del nou servei d'excursions amb automòbil per la ciutat de Barcelona, ofert per la Banca Marsans, que presenta dos recorreguts diferents: un pels dimarts i divendres, i un altre pels dimecres i dissabtes. Les excursions es realitzen amb un guia acompanyant. També destaca l'excursió que organitza Marsans periòdicament a Sitges. Es posa èmfasi a remarcar que aquests nous serveis turístics complementen els ja existents prestats per Thos Cook & Son, com ara les excursions d'un matí per la ciutat, l'excursió al Tibidabo (una tarda) i amb la previsió d'organitzar una excursió d'un dia a Montserrat.

Pàgines	12
Títol	*Coliseum*
Tema	Concessió d'un premi per la monumentalitat d'un edifici
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es va lliurar la Placa Artística i Medalla d'Honor de la Sociedad de Atracción de Forasteros a Metropolitan SA, propietària de l'edifici Coliseum i a l'arquitecte constructor Francesc de P. Nebot, pel caràcter monumental de l'edifici i tal com es diu: «apreciando el carácter monumental de la expresada obra verdaderamente digna de la importancia de nuestra ciudad».

Pàgines	12 a 13
Títol	*S.A.R. La Infanta Doña Paz*
Tema	Visita oficial
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	La infanta D. Pau, infanta d'Espanya i delegada honorària de la Sociedad de Atracción de Forasteros de Munic va ser uns dies de visita a la ciutat.

Pàgines	13 a 17
Títol	*La imprenta en Montserrat en los Siglos XV y XVI*
Autor	Francisco Carreras y Candi
Tema	Història. La impremta
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es fa un repàs de la història referent a la impremta, i posa especial atenció al transcurs històric a Catalunya i a Montserrat.

Pàgines	18 a 19
Títol	*La Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la Sociedad de Atracción de Forasteros
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es presenta de manera genèrica les actuacions de la Sociedad de Atracción de Forasteros, remarcant el balanç de socis, els serveis prestats i els comptes anuals.

Pàgines	19
Títol	*Centro Español en Londres*
Tema	Emissió de turistes a l'estranger. Londres
A qui s'adreça	Locals

Resum	Presentació del Centre Espanyol de Londres, el qual té la funció d'hotel amb diversos serveis, convidant totes aquelles persones del país que hi vulguin anar.

Pàgines	19
Títol	*Noticiario*
Tema	Notícies d'actualitat referents a diversos aspectes de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es presenten diverses notícies referents a successos vinculats o no a la Sociedad de Atracción de Forasteros. Destaca l'arribada del vaixell de vapor *Orbita* amb el primer grup de turistes anglesos, que inauguraven els viatges de lleure pel Mediterrani, organitzat per Thos Cook & Son.

Pàgines	16 a 17 i 19 a 20
Títol	*Fotografies "El Pirineo Catalán"*
Tema	Monumental i paisatgístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Consisteix en nou fotografies de diversos llocs del Pirineu català. Destaca un paisatge de l'entorn de Ribes i les vistes del poble, amb una fotografia específica al monument del parc. També ofereix vistes de Camprodon i de Ripoll, on destaca el monestir de Santa Maria, un pagès amb un carro tirat per bous, Pardines, el salt d'aigua de Cua de Cavall i el Santuari de Núria.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, febrer, núm. 153, p. 22

Pàgines	6 a 7
Títol	*Barcelona, Puerto aereo*
Tema	Transports, aeroport
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	S'ha sol·licitat la possibilitat que l'aeroport de Barcelona sigui internacional, per la qual s'espera resposta.

Pàgines	7 a 13
Títol	*Anteproyecto de puerto aereo para Barcelona*
Autor	Pere Cardona
Tema	Transports, aeroport
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Pere Cardona, mitjançant aquest article, presenta l'avantprojecte de l'aeroport de Barcelona, en què destaca que es preveu que el projecte estigui finalitzat per a l'exposició de Barcelona.

Pàgines	13 a 16
	*Citacions
Títol	*Los Claustros de San Cugat del Vallès*
Tema	Monuments, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del claustre del monestir de Sant Cugat i detalls de diversos capitells (p. 7 a 15)
Resum	Es presta especial atenció als capitells de les columnes dels claustre de Sant Cugat del Vallès. Fa un tractament històric a través del text i, al mateix temps, una descripció dels capitells i de la seva història.

Pàgines	16 a 18
Títol	*Una instancia interesante*
Tema	Promoció turística
A qui s'adreça	Al lector en general, però més a locals
Elements gràfics	Fotografia de la façana d'una casa
Resum	La promoció exterior per fer que turistes estrangers vinguin s'està duent a terme des de diverses «casas españolas». Per tal d'informar sobre el país, cal destacar que al Centro Español s'hi han posat diverses fotografies per impulsar el turisme. Fa especial menció al fet que s'estan perdent oportunitats que cal aprofitar i que s'ha de millorar el nom i les notícies del país, ja que algunes notícies negatives l'estan perjudicant.

Pàgines	16 a 18
Títol	*Nuevo Ferrocarril*
Tema	Transport, ferrocarril
A qui s'adreça	Turistes, locals
Resum	S'ha inaugurat un tram de la via fèrria internacional que unirà Lleida i Girona. Al llarg de l'article es destaca l'acte d'inauguració que es va realitzar.

Pàgines	18
Títol	*La Atracción de Forasteros en Paris*
Tema	Promoció turística
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Es presenta la memòria d'actuacions portades a terme per la SAF a París. Es destaca el manteniment de relacions amb entitats turístiques locals. S'ha ofert informació de París i França a totes aquelles persones procedents d'Espanya que l'han sol·licitat. S'ha informat als estrangers interessats en Barcelona, Catalunya i Espanya, entre altres.

Pàgines	16 a 18
Títol	*Fotografies "Barcelona Moderna"*
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de dues vistes diferents de la Casa de Maternitat de les Corts i una vista de la façana de la casa del baró de Ribelles (d'aquesta última s'anuncia que es derruirà, ja que ha sigut adquirida pels Almacenes Jorba).

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, març, núm. 154, p. 24

Pàgines	6 a 8
Títol	*Importante Opinión sobre el Turismo en España*
Autor	F. de A. R.
Tema	El turisme i la intervenció pública
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	En aquest article el seu autor reivindica la importància del turisme a Espanya i posa de relleu la manca d'iniciativa per part de les autoritats a impulsar el turisme i realçar els seus atractius.

Pàgines	8 a 11
Títol	*El Crédito Hostelero*
Tema	Entitat bancària
A qui s'adreça	Locals i empresaris

Resum	S'ha creat una nova entitat bancària a França anomenada Crédito Hostelero, de manera que es presenten els articles de la llei que proporcionen finançament per propiciar aquesta entitat i, al mateix temps, s'explica acuradament el seu funcionament. Així mateix, també es presenten els possibles problemes amb els quals es poden topar.

Pàgines	11 a 14
Títol	*Gerona Romana*
Autor	Carles Rahola
Tema	Història
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	S'explica la història de Girona i els seus voltants a partir de l'arribada dels romans, de manera que s'acaba justificant el llegat d'aquests avantpassats (llengua, construccions...). *No té en compte la vessant artística i monumental, bàsicament històrica i de successos.

Pàgines	14 *Citacions
Títol	*Mejora Urbana*
Tema	Enderrocament de patrimoni que es considera sense valor.
A qui s'adreça	Locals i lectors en general
Resum	S'ha derruït el convent de monges amb l'església dedicada a Sant Antoni Abad i a Nostra Senyora dels Àngels. Cal remarcar que es parla de l'edifici com una construcció de poc valor històric i arquitectònic, emprant un vocabulari de menyspreu. En tot cas es considera una actuació positiva i una millora urbanística rellevant. Intenta justificar l'actuació portada a la pràctica.

Pàgines	14 a 17 *Citacions
Títol	*Santa Maria de l'Estany*
Tema	Monument, art i excursió
A qui s'adreça	Turistes
Resum	S'explica l'excursió a Santa Maria de l'Estany a partir de la vivència de l'autor, el qual destaca la importància dels automòbils per visitar indrets d'interès turístic. Una vegada al monestir, es fa una introducció de la seva història i esmenta les característiques més destacades. També es mencionen els diferents municipis pels quals es passa per realitzar l'excursió.

Pàgines	17 a 19
Títol	*Circuito Nacional de Turismo*
Tema	Circuit d'interès turístic per Espanya
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotos no vinculades, però de monuments i escultures
Resum	S'informa que el projecte del Circuit Nacional de Turisme rep bones impressions, que està impulsat per la SAF i que pretén facilitar rutes que permetin als turistes, sobretot estrangers, realitzar un circuit per conèixer els indrets del país amb una importància històrica, artística i natural més gran.

Pàgines	19
Títol	*Centro Español de Londres*
Tema	Promoció turística
A qui s'adreça	Locals
Elements gràfics	Fotos no vinculades
Resum	Recorden a les persones locals que, si van a Londres, vagin al Centro Español, on trobaran diversos serveis, així com habitacions, restaurant, informació, etc.

Pàgines	19 a 20 *Citacions
Títol	*Noticiario*
Tema	Notícies d'actualitat referents a diversos aspectes de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es donen diverses notícies, de les quals cal destacar la continuïtat dels vaixells de turistes que arriben a Barcelona pertanyents a Thos Cook & Son. També es parla de les obres de consolidació del Palau de la Generalitat.

Pàgines	7 a 11, 13 a 19
Títol	*Fotografies amb diversos títols*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Monument, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Es presenten cinc grups d'imatges sota títols diferents: 1) *Barcelona Antigua*, fotografies de l'església de Nostra Senyora dels Àngels (interior i exterior); 2) *Cataluña Artística*, fotografia del retaule de l'altar major de Castelló d'Empúries; 3) *Tarragona*, tomba dels Escipions i escultura de la Verge del Claustre; 4) Detall del retaule dels apòstols de Sant Cugat, i 5) *Barcelona Moderna*, plaça de Catalunya i Casa de Sant Sebastià.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, abril, núm. 155, p. 24, *Es posa la durada del viatge des de diversos països a Barcelona i des de les principals ciutats europees a Barcelona.

Pàgines	6 a 7
Títol	*El Momento Culminante*
Tema	L'evolució de la indústria turística
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es manifesta que ha arribat el punt culminant del turisme a Espanya, ja que contínuament es construeixen noves carreteres, vies ferroviàries, apareixen noves empreses turístiques i el govern es planteja adoptar el Circuito Nacional de Turismo proposat per la SAF. Es vol captar el turista estranger de tot Europa a través de França.

Pàgines	7 a 9 *Citacions
Títol	*El Palacio Real de Pedralbes*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Monument, art i història
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'exterior i l'interior del Palau Reial de Pedralbes i de l'església (p. 7 a 16)
Resum	Es parla del Palau Reial de Pedralbes. Defineix la importància de la seva situació privilegiada en un context històric i social, i posa atenció a alguns aspectes rellevants de les obres o detalls que destaquen en el seu interior. També es deixa de relleu la col·laboració ciutadana prestada per tal que s'hagi pogut portar a terme la seva construcció.

Pàgines	10 a 11
Títol	*III Exposición Internacional del Automóvil*
Tema	Fira d'automòbils
A qui s'adreça	Al lector en general

Resum	La celebració de l'Exposició Internacional de l'Automòbil va ser un èxit i aprofita per remarcar el desenvolupament d'aquesta indústria.

Pàgines	11 a 16
Títol	*De la historia y la leyenda. Los paseos barceloneses*
Autor	Francisco Carreras Candi (de *Las Noticias*)
Tema	Història vinculada als passeigs de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Es presenta la història de Barcelona a partir de la construcció dels diversos carrers, la destrucció d'edificis i la construcció de nous, i es posa de relleu la importància dels passeigs.

Pàgines	16 a 19
Títol	*Los Museos del parque de la Ciudadela*
Tema	Museus, cultura
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Es refereix a tot aquell contingut del Museu del Parc de la Ciutadella referent a la secció oceanogràfica, el vivàrium i l'aquàrium. També detalla les característiques generals dels espais on s'ubica.

Pàgines	20
Títol	*Noticiario*
Tema	Notícies d'actualitat referents a diversos aspectes de la ciutat
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Es presenten diverses notícies d'actualitat a la ciutat. Destaca que l'Exposició de Primavera de Belles Arts no se celebrarà, ja que s'ha decidit que tingui caràcter bianual, alternant entre Madrid i Barcelona. També cal remarcar la proposada reforma de la Rambla, tot i que no tothom hi està d'acord.

Pàgines	18 a 19
Títol	*Fotografies "Tortosa"*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Dues fotografies: el castell de Sant Joan i la façana del Col·legi de Sant Maties

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, maig, núm. 156, p. 24

Pàgines	6 a 7 *Citacions
Títol	*Los Reyes de España en Barcelona*
Autor	Merletti i Brangulí (fotògraf)
Tema	Visita oficial dels reis d'Espanya
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'acte oficial i del monument a Jacint Verdaguer (p. 6-9)
Resum	Es manifesta l'arribada dels reis d'Espanya i la celebració de diversos actes oficials. Entre ells cal destacar la inauguració del Palau Reial de Pedralbes.

Pàgines	8 a 10
Títol	*El segundo Congreso y Exposición Mundiales de Avicultura*
Autor	Extracte de la revista *Iberia*
Tema	Congrés, natura

A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Se celebrà el 2n congrés d'avicultura amb una concentració de 350 congressistes procedents de països de tot el món. S'especifiquen informacions sobre diverses activitats realitzades.

Pàgines	11 a 12 *Article publicat a *La Industria Nacional*, de Santiago de Chile
Títol	*Ideas prácticas para nuestro desarrollo comercial e industrial*
Autor	Ramón Bafalluy (delegat de la SAF de Barcelona)
Tema	Turisme, indústria i comerç
A qui s'adreça	Locals, sobretot
Resum	Aquest article manifesta que les actuacions de la SAF són de gran importància per al desenvolupament turístic i que a més s'encarreguen de fomentar les exposicions i fires. Es destaca que altres ciutats espanyoles com Sant Sebastià o Bilbao també han seguit l'exemple de la SAF i els funciona. Finalment, reivindica el fet de donar mésr importància a la Exposición Permanente de Industrias Nacionales.

Pàgines	12 a 14 *Article publicat a *El Pacífico*, Tacna (Xile) *Citacions
Títol	*Barcelona y sus Bellezas: Notas de mi carnet de viaje*
Autor	J. Ribera C. (delegat en Valparaíso de la SAF) i Mas Guardia (Fotògraf)
Tema	Atractius turístics de la ciutat de Barcelona, monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'interior de la catedral
Resum	Destaca la importància de Barcelona respecte a d'altres ciutats rellevants i se'n realitza una descripció superficial. Realitza un repàs dels carrers i punts més importants de la ciutat, però sense focalitzar en el monument i l'art.

Pàgines	16 a 19 *Extracte i traducció del fulletó *Instal·lacions i serveis de la Junta de Ciències Naturals*
Títol	*Los grandes animales del pasado*
Tema	Natura i animals
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es fa una relació d'animals ja extingits i n'explica les característiques més rellevants.

Pàgines	19 a 22 *Continuarà el juliol del 1924, pàg. 20
Títol	*El Gorch negre y el Salto de Gualba*
Autor	Pere Vergés Moreu - Del llibre *Gualba*
Tema	Natura, llegendes
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	A partir de llegendes que envolten el Gorg Negre i el Salt de Gualba es ressalta la bellesa natural de l'entorn i la seva situació geogràfica.

Pàgines	22
Títol	*Centro Español de Londres*
Tema	Emissió de turistes a l'estranger. Londres
A qui s'adreça	Locals
Resum	Es presenta el Centre Espanyol de Londres, com en d'altres ocasions, el qual té la funció d'hotel amb diversos serveis, i convida totes aquelles persones del país que hi vulguin anar.

Pàgines	10 a 12

Títol	*Fotografies "Alrededores de Barcelona"*
Autor	Mas Guardia (fotògraf)
Tema	Paisatge
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografies de l'entorn de Barcelona. Mostra diversos paisatges per anar a la Font del Racó, al Tibidabo i, finalment, la font.

Pàgines	18 a 19
Títol	*Fotografies "Cataluña Artística"*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografies del lavabo del refectorium del convent de Bellpuig, a Lleida, i de la façana de la catedral de Tortosa.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, juny, núm. 157, p. 26

Pàgines	6 a 7
Títol	*Los Reyes de Italia en Barcelona*
Tema	Visita oficial dels reis d'Itàlia
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies dels actes oficials amb els reis d'Itàlia (p. 7 a 10)
Resum	Els reis d'Itàlia van venir en visita oficial i es van celebrar diversos actes en honor seu.

Pàgines	7 a 10
Títol	*La flota italiana en Barcelona*
Tema	Flota italiana
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia d'un vaixell de la flota italiana (p.11)
Resum	Amb motiu de la visita dels reis d'Itàlia, va venir al port de Barcelona la flota italiana.

Pàgines	10 a 11
Títol	*Feria Oficial de Muestras Internacional*
Tema	Fires
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de l'acte
Resum	La V Fira de Mostres de Barcelona s'ha ubicat als recintes que ocuparà la futura exposició de Barcelona. Es destaca que aquesta fira agafa un caràcter bianual i que se celebrarà alternativament amb València. Aquest fet perjudica els industrials catalans, que perden la possibilitat de negociar amb l'exterior.

Pàgines	11 a 14
Títol	*Vallvidrera*
Autor	Emilio Cantero, autor del llibre *Guía Reseña de Vallvidrera*
Tema	Celebració
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Aquest article queda dividit en quatre parts. En primer lloc, parla de l'origen del nom de Vallvidrera; en segon lloc, descriu el seu entorn; en tercer lloc, posa de manifest els mitjans de transport disponibles per arribar-hi, i, finalment, posa de relleu la importància de la natura per l'entorn.

Pàgines	14 a 18
Títol	*La ciudad de Vich*
Autor	Mon. Josep Gudiol. Monografia *El Llano y la Ciudad de Vich*
Tema	Història
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de Vic: plaça Major, hospital del Sant Hospital, sepulcre de Balmes, Palau Episcopal, catedral, ajuntament (p. 16 a 20)
Resum	S'explica de manera detallada la història de la ciutat de Vic i els personatges cèlebres nascuts a la ciutat.

Pàgines	18 a 20
Títol	*Tiempos antiguos de Gerona*
Autor	Un Gerundense, de *La Vanguardia*
Tema	Història, monuments i art
A qui s'adreça	Turistes
Resum	A partir de la vinculació de l'antiga Roma a la ciutat de Girona, s'explica part del llegat d'aquesta civilització desapareguda, de manera que es va vinculant l'art escultòric i els monuments amb la història.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Fotografies de Barcelona*
Tema	Arquitectura civil moderna
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Les fotografies apareixen sota dos títols: el primer és *La Reforma de Barcelona* i es mostra la Via Laietana; el segon és *Barcelona Moderna* i es mostra el carrer Fontanella.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XIV, 1924, juliol, núm. 158, p. 24

Pàgines	6 a 13
Títol	*El Circuito Nacional de Turismo: la de la Sociedad de Atracción de Forasteros // la del Real Automovil Club*
Tema	El Circuito Nacional de Turismo
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es publiquen dues cartes, de les quals una d'elles l'escriu la mateixa SAF i l'adreça al president del Directorio Militar. Entre altres qüestions, realça els avantatges del turisme com a mètode d'obtenció de divises estrangeres. A més, manifesta que les excursions en cotxe han augmentat molt, la qual cosa fa pensar que també poden augmentar per part dels estrangers. Per aquest motiu es reitera sobre la creació del Circuito Nacional de Turismo i proposa una opció, destacant que aquest permetria arribar als indrets amb un interès turístic més gran, i uniria Espanya i França. També realitza propostes sobre una línia ferroviària paral·lela. La segona carta l'escriu el Real Automóvil Club i l'adreça al president de la Comisión de Fomento. Aquí s'enfoca el tema de manera similar a l'anterior, i demana considerar la creació del Circuito Nacional de Turismo.

Pàgines	14 a 18
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros - V Concurso Regional de Hoteles, Fondas y Hospedaje (1924)*
Tema	Concurs
A qui s'adreça	Als propietaris d'empreses d'allotjament

Resum	Es presenten les bases del concurs per a les empreses d'allotjament de Catalunya amb l'objectiu de millorar les condicions d'aquests establiments i els seus serveis.

Pàgines	18 a 19 *Citacions
Títol	*Barcelona en el Extranjero: Barcelona, algunos pequeños datos y descripción*
Autor	J. Riera C., delegat a Valparaíso de la SAF – d'*El Abecé*, Antofogasta (Xile)
Tema	Barcelona com a centre turístic. Atractius, monuments i art
A qui s'adreça	Turista
Resum	És la transcripció d'un article publicat a Xile que descriu genèricament Barcelona i no presenta una descripció profunda dels monuments, només els esmenta. Cal destacar que posa especial atenció en l'art modern i en les seves construccions.

Pàgines	20
Títol	*El Gorch negre y el Salto de Gualba*
Autor	Pere Vergés Moreu - Del llibre *Gualba*
Tema	Natura, llegendes
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Continua amb l'explicació de les llegendes que envolten el Gorg Negre i el Salt de Gualba. Ressalta la bellesa natural de l'entorn i la seva situació geogràfica.

Pàgines	11 a 13
Títol	*Fotografies de Montserrat*
Autor	Zerkovitz (fotògraf)
Tema	Monument, natura, transport
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Fotografies del paisatge de diversos indrets per on passa el funicular.

Pàgines	15 a 18
Títol	*Fotografies de "Barcelona Monumental" i "Barcelona de Noche"*
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Fotografies de la catedral, el Parc de la Ciutadella, el teatre Eldorado, la plaça Catalunya i l'Arc de Triomf

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, agost, núm. 158, p. 24, *Té el mateix número que el més passat, el mes següent continua amb el 159.

Pàgines	6 a 8
Títol	*Sobre Barcelona*
Autor	D.F.B.
Tema	Barcelona vista des de l'aire
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies aèries de Barcelona i el Palau Reial, en pàgines posteriors
Resum	Es basa en l'experiència d'una persona que ha realitzat un viatge en avió per sobre la ciutat i destaca el Palau Reial de Pedralbes. Parla d'una boira que envolta la ciutat per la xafogor, i diu que no es permet una bona visibilitat. Després remarca l'aspecte industrialitzat de Barcelona.

Pàgines	6 a 7
Títol	*Estadística elocuente*

Tema	Estadístiques de visitants
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es presenta una comparació entre les estadístiques de visitants del 1917 i el 1923.

Pàgines	7 a 9
Títol	*De turismo*
Autor	D'*El Día Gráfico*
Tema	La gestió turística a Espanya
A qui s'adreça	Al sector turístic en general
Resum	Es destaca el fet que no es destinen esforços a captar el turisme i que els estrangers que vénen ho fan per les condicions climàtiques del país i el prestigi històric. Posa de manifest que no s'incideix en totes aquelles actuacions que fan referència al confort i a la satisfacció del turista. Compara Espanya amb altres països com Itàlia o França, que aprofiten els avantatges que proporciona el turisme i els guanys que aporta a la població local. Es recomana explícitament als hotelers que realitzin millores en els seus establiments per mantenir la satisfacció del turista.

Pàgines	9 a 10
Títol	*El Circuito Nacional de Turismo*
Tema	Circuito Nacional
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	El motiu d'aquest article és la presentació de l'esquema del Circuito Nacional de Turismo que acompanya la instància enviada al president del Directorio Militar.

Pàgines	11 a 16 *Citacions
Títol	*Tarragona: Resúmen Histórico*
Autor	José Sans
Tema	Història de Tarragona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Consisteix en un resum de la història de Tarragona, en què no es realitzen descripcions de monuments, simplement es fa algun comentari realçant la bellesa o monumentalitat de les construccions.

Pàgines	16 a 17
Títol	*Para Londres y París*
Tema	Promoció de la ciutat
A qui s'adreça	Local
Resum	Es presenten les activitats de promoció que s'estan duent a terme a Londres i París per donar a conèixer Espanya i especialment Barcelona. Es fa esment de l'edició d'un nou fulletó en anglès, que es titula *The Spanish Travel Bureau*. També es manifesta que s'ha editat un altre fulletó en francès per repartir a París, que conté fotografies d'aspectes notables de la ciutat. D'altra banda, s'ha editat un cartell que anuncia Barcelona com a ciutat d'hivern, que es destinarà a sindicats d'iniciativa, *touring clubs* i A.V. A Londres i París aquest cartell es fixarà a la via pública. Paral·lelament, es repartirà per Espanya el cartell de Barcelona que té una fotografia general i diverses fotografies d'edificis artístics.

Pàgines	17 a 20 *Citacions
Títol	*Itinerarios Cortos*
Autor	M.M.
Tema	Excursions a l'entorn de Barcelona, paisatges naturals i monuments
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies de peces del Museu Episcopal de Vic no vinculades a l'art

Resum	Es recomana als turistes que passen més d'un dia a Barcelona que realitzin excursions a l'entorn de la ciutat, aprofitant les bones condicions de què gaudeix, i fa referència a les diferents estacions que s'anirà trobant el viatger, amb una petita descripció de l'entorn. Cal destacar que quan parla de San Cugat del Vallès fa una descripció més extensa i se centra en el seu monestir, descrivint-ne les característiques amb un text més aviat tècnic.

Pàgines	17 a 20
Títol	*Centro Español de Londres*
Tema	Emissió de turistes a l'estranger. Londres
A qui s'adreça	Locals
Resum	Es presenta el Centre Espanyol de Londres, com en altres ocasions, dient que té la funció d'hotel amb diversos serveis, i convidant totes aquelles persones del país que hi vulguin anar.

Pàgines	17 a 19
Títol	*Fotografies sota el títol "Vich"*
Tema	Monumental, artístic
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Fotografies de diverses peces i sales del Museu Episcopal de Vic.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XIV, 1924, setembre, núm. 159, p. 24

Pàgines	6 a 8 *Citacions
Títol	*Decoración Mural*
Autor	M.M.
Tema	Pintura, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de decoracions murals de la Real Academia de Ciencias y Bellas Artes de Barcelona. Pàgs. 7 a 12
Resum	Amb motiu de les noves pintures realitzades en el saló d'actes de la Real Academia de Ciencias y Artes es presenta aquest article, en què es posa de manifest el talent del pintor Fèlix Mestres. Posteriorment, es descriu la composició de l'obra realitzada, amb un vocabulari que ressalta la bellesa de l'obra artística.

Pàgines	8
Títol	*Apertura de la calle de Nápoles*
Tema	Inauguració, millores urbanístiques de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	La SAF va ser invitada a la inauguració del carrer Nàpols i es destaca la millora urbanística que ha suposat aquesta actuació.

Pàgines	8 a 10
Títol	*La Casa del Arcediano*
Autor	D'*El Día Gráfico*
Tema	Del trasllat dels arxius històrics de la ciutat i les biblioteques a la casa de l'Ardiaca
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de la façana de la casa de l'Ardiaca. Pàg.15
Resum	L'Ajuntament de Barcelona va adquirir la casa de l'Ardiaca el 1919 amb la intenció de traslladar-hi l'Arxiu Històric de la Ciutat i diverses biblioteques públiques i privades, per concentrar tota la documentació referent a la ciutat en un sol punt. L'article parla de les obres d'adaptació de l'edifici al nou ús

projectat. Fa una relació de la documentació que es concentrarà en aquest espai, destacant la Col·lecció Gràfica de Barcelona. En referència a l'edifici, bàsicament esmenta l'època de la seva construcció i el seu origen.

Pàgines	10 a 11
Títol	*Mejoras obtenidas*
Tema	Actuacions del la Sociedad de Atracción de Forasteros
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'han aconseguit dues fites importants per part de la SAF. En primer lloc, que es prohibeixi el pas de ramats de cabres pels carrers; i en segon lloc, amb un caràcter més turístic, que s'hagin fet les millores oportunes per descongestionar el trajecte de Ripoll a Sant Joan.

Pàgines	11 a 12
Títol	*El turismo aereo en España*
Autor	Icaro, de *Las Noticias*
Tema	El transport aeri
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	A partir del viatge realitzat per un equip d'aviació que ha donat la volta a Espanya, es detecten noves oportunitats per emprar amb més força aquest mitjà de transport en turisme, encara que cal destacar que té el desavantatge de l'elevat preu. S'esmenta la possibilitat d'emprar hidroavions, però es veu que tenen més possibilitats els hidroavions amfibis.

Pàgines	13
Títol	*Prospectos a Granel*
Tema	Promoció
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Aprofitant les festes del Pilar a Saragossa s'han repartit fulletons de Barcelona, considerant que aquesta és una actuació molt positiva i eficaç, i que en tot cas aportarà nous visitants.

Pàgines	14 a 15 *Citacions
Títol	*Excursiones cortas*
Tema	Excursions, natura, monuments
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Es presenta una ruta per realitzar en municipis propers a Barcelona, dels quals fa una petita explicació dels seus atractius més destacats. Cal remarcar que descriu alguns monuments de manera molt breu.

Pàgines	15
Títol	*III Congreso de Turismo*
Tema	Congrés de turisme
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Ja que no es pot celebrar el III Congrés de Turisme a Girona, s'ha començat a treballar per celebrar-lo a Figueres.

Pàgines	16
Títol	*Obsequios: Urbanistas Ingleses*
Tema	Visita turística i promoció
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia dels urbanistes anglesos davant la catedral de Barcelona. Pàg.14
Resum	Un grup d'urbanistes anglesos van restar durant uns dies a Barcelona i van visitar els principals edificis de la ciutat, en especial fixant-se en el funcionament

de la diputació i l'ajuntament. La SAF els va obsequiar amb impresos de luxe editats per la mateixa societat.

Pàgines	16
	*Citacions
Títol	*Obsequios: El Vapor "Arcadia"*
Tema	Visita turística i promoció
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	La SAF va donar fulletons en anglès en edició de luxe als turistes anglesos i nord-americans que van arribar a Barcelona amb vaixell de vapor. Van visitar els monuments de la ciutat i van fer excursions a l'entorn de Barcelona.

Pàgines	16
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros: Concurso de Poblaciones*
Tema	Concurs per aconseguir millores urbanes en les poblacions turístiques
A qui s'adreça	Als municipis turístics
Resum	Amb l'objectiu d'aconseguir millores urbanes en les poblacions turístiques catalanes es realitza un concurs i es presenten les bases de participació.

Pàgines	18 a 19
Títol	*Los diez mandamientos del Turista*
Tema	Pel·lícula, natura
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Amb motiu dels passis de la pel·lícula titulada *Los diez mandamientos del turista*, es presenten els deu manaments, que fan referència especialment a la natura i al seu respecte.

Pàgines	19 a 20
Títol	*Centro Español de Londres*
Tema	Emissió de turistes a l'estranger. Londres
A qui s'adreça	Locals
Resum	Es presenta el Centre Espanyol de Londres, com en d'altres ocasions, que té la funció d'hotel amb diversos serveis, i convida totes aquelles persones del país que hi vulguin anar.

Pàgines	20
Títol	*Noticiario*
Tema	Notícies d'actualitat referents a diversos aspectes de la ciutat en què intervé la SAF.
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es presenten diverses notícies d'actualitat, de les quals cal destacar que la SAF ha iniciat les actuacions pertinents per sol·licitar que es facilitin els tràmits d'accés a Espanya dels turistes per la frontera francesa de Cerbera. S'anuncia l'escriptura d'una monografia sobre la necròpolis romanocristiana de Tarragona. Comenta que la SAF s'ha adreçat a entitats artístiques de Barcelona per realitzar un Saló de Tardor dedicat a la pintura. Finalment, es destaca que els fulletons en anglès s'han acabat i es passa a realitzar-ne una segona edició que es repartiran als EUA i a Anglaterra.

Pàgines	17 a 19
Títol	*Fotografies "Barcelona"*
Tema	Monument, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografies de l'interior de Nostra Senyora de la Mercè i detalls de les pintures murals de la basílica.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, octubre, núm. 160, p. 24

Pàgines	6 a 7
	*Citacions
Títol	*La Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions i activitats vinculades a la Sociedad de Atracción de Forasteros
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es presenten diverses notícies d'actualitat sobre actuacions i esdeveniments a l'entorn de la SAF: 1) El govern està estudiant el Circuito Nacional de Turismo, i destaca que la millora de les comunicacions no és l'únic objectiu, sinó que també ho és la restauració i conservació del patrimoni. 2) S'ha traslladat una comissió per valorar les restes paganocristianes de Tarragona, i van visitar les restes trobades fins aleshores i el museu provincial (se'n destaquen algunes obres de manera descriptiva). 3) Es va rebre un vaixell de vapor amb turistes que van visitar els monuments de la ciutat i alguns van fer una excursió a Montserrat; un dels viatgers era el príncep danès i se'l va obsequiar amb un «álbum de lujo Barcelona»; es van atendre nombroses peticions d'informació per part d'aquests turistes a les oficines de la SAF.

Pàgines	8 a 9
Títol	*El Gran Metropolitano de Barcelona*
Tema	Transports a Barcelona, tramvia
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de diverses estacions ferroviàries metropolitanes. Ocupen pàg. 7 a 13.
Resum	Es parla de la inauguració de les galeries subterrànies del tramvia metropolità, del qual es destaca l'estalvi de temps que suposa per a tota la població.

Pàgines	9 a 10
Títol	*Censo de Españoles residentes en el extranjero*
Tema	Promoció de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es determina que s'està duent a terme un cens dels espanyols i especialment dels catalans residents a l'estranger que tenen un establiment obert, amb la finalitat d'enviar-los fulletons de Barcelona i que els difonguin entre els seus coneguts i clients.

Pàgines	10 a 13
Títol	*Automovilismo*
Autor	José M. Có de Triola - president del Sindicato de Periodistas Deportivos, de *La Vanguardia*
Tema	Circuito Nacional de Turismo, monuments i natura
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Consisteix en la publicació d'una carta que forma part d'una sèrie de publicacions realitzades per *La Vanguardia* per divulgar el coneixement del Circuito Nacional de Turismo, en què es posa de manifest la grandesa dels recursos turístics de què disposa Espanya en general, els monuments, les tradicions populars, els espais naturals, etc.

Pàgines	13 a 14
Títol	*Guia Hotelera de Cataluña*
Tema	Serveis turístics, allotjament
A qui s'adreça	Al lector en general

Resum	S'anuncia la propera posada a la venda d'una *Guia Hotelera de Catalunya* i pressuposa que serà de gran utilitat per als forasters.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Paradojas: Hispanofilia*
Tema	Mort
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comentari d'un enterrament

Pàgines	15 a 16
Títol	*Paradojas: Caravanas en Puertas*
Tema	Promoció de la ciutat, actuacions de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	La SAF s'ha posat en contacte amb el Groupe Touristique Biterrois a través de l'Office Français du Tourisme per organitzar una caravana. També s'ha facilitat informació a l'empresa Hamburgo-Amerika Line perquè pugui organitzar creuers turístics que prevegin Barcelona com un punt de parada.

Pàgines	16 a 20 *Citacions
Títol	*Excursió a Montserrat*
Tema	Monument, art i excursions
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Inicialment, es presenta una descripció de la situació de Montserrat i, seguidament, de quins serveis turístics es disposen per poder-hi estar. També es fa una descripció dels monuments referents a l'indret. Tota l'explicació té un vocabulari essencialment tècnic. Finalment, s'esmenten possibles excursions des de Montserrat, com la de Sant Jeroni i la de Collbató.

Pàgines	20
Títol	*Centro Español de Londres*
Tema	Emissió de turistes a l'estranger. Londres
A qui s'adreça	Locals
Resum	Es presenta el Centre Espanyol de Londres, com en d'altres ocasions, que té la funció d'hotel amb diversos serveis, i convida totes aquelles persones del país que hi vulguin anar.

Pàgines	20
Títol	*Noticiario*
Tema	Activitats i actuacions vinculades a la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	La SAF ha intervingut en diversos afers, dels quals es poden destacar els següents: 1) Ha sol·licitat la millora de la carretera que va al Prat de Llobregat, 2) S'han tramés sis números de la revista *Barcelona-Atracción* als principals hotels de la Costa Blava, 3) Se sol·licita l'entrada de vehicles a l'estació marítima per oferir més comoditat als turistes que arriben per mar.

Pàgines	17 a 19
Títol	*Fotografies "Cataluña Pintoresca" i "Cataluña Artística"*
Tema	Monument, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografies de la plaça Major de Banyoles, el claustre de l'Esperança de Vic, la columna mil·lenària del temple romà de Vic i els capitells del convent de Bellpuig de Lleida.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, novembre, núm. 161, p. 24

Pàgines	6 a 8
Títol	*La Sociedad de Atracción de Forasteros en Madrid -Gestiones Importantes-*
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	A partir d'una reunió celebrada a Madrid amb la presència de diverses personalitats, es determinen les següents aspiracions per a Barcelona com a ciutat turística: dotar alguns trens de diversos trajectes que enllacin Barcelona amb la resta d'Europa amb vagó llit, així com també en el trajecte de Barcelona a Bilbao. També es demana dotar alguns trens amb vagó restaurant.

Pàgines	8 a 11
	*Citacions
Títol	*Casa Dou*
Tema	Arquitectura, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses estances de la Casa Dou. Pàg. 7 a 12
Resum	Després d'explicar en forma d'introducció la història de la família Dou i els membres vinculats a ella, es passa a explicar les característiques de l'edifici. Se centra especialment en els elements decoratius de la casa, amb un vocabulari mot descriptiu.

Pàgines	11 a 12
Títol	*Barcelona Puerto de Aviación*
Tema	Transport aeri
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'anuncia la creació d'un port d'aeronàutica

Pàgines	12 a 14
Títol	*Un turismo americano en Europa -Un río de oro*
Autor	D'*El Día Gráfico*
Tema	Promoció turística
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'ha detectat un fort corrent de turistes americans que van a passar les seves vacances a Europa (300 mil turistes). Es destaquen els avantatges i inconvenients econòmics detectats pel fenomen turístic. Tot i que els viatgers procedents d'Amèrica han augmentat a Espanya, encara no es nota gaire, i es detecta una manca d'actuacions promocionals a Amèrica.

Pàgines	14
Títol	*Concesión*
Tema	Acte oficial de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Concessió del distintiu de la societat als delegats.

Pàgines	16 a 17
Títol	*El Funicular de Gelida*
Tema	Transport turístic (funicular)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de Gelida. Pàg. 17 a 19
Resum	S'ha inaugurat el funicular de Gelida, del qual es destaquen les característiques tècniques i es dóna informació dels trajectes diaris i el seu cost.

Pàgines	17
Títol	*Turistas ingleses*
Tema	Visites a Barcelona per part de turistes anglesos
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Una vegada més es parla de la presència de turistes anglesos que han vingut amb el vaixell de vapor *Arcadia*, els quals van visitar els principals monuments de la ciutat. La SAF els va donar informació i fulletons amb il·lustracions de la ciutat. Van manifestar la intenció de tornar a Barcelona.

Pàgines	17 a 20
Títol	*La Necrópolis Romano-Cristiana de Tarragona*
Tema	Història, arqueologia
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es fa referència a la necròpolis de Tarragona des d'un punt de vista narratiu, és a dir, s'explica la troballa, les persones involucrades, etc. Posteriorment, s'expliquen fets de l'època romana, del paganisme i el sorgiment del cristianisme.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIV, 1924, desembre, núm. 162, p. 24

Pàgines	6 a 10
Títol	*Concursos de Hoteles -La "Sociedad de Atracción de Forasteros" y los Hoteleros de Cataluña*
Tema	Concurs d'establiments d'allotjament
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'hotels de diversos llocs de Catalunya (p.7 a 18)
Resum	La SAF, juntament amb el Real Automóvil Club de Cataluña, han premiat els establiments d'allotjament amb motiu del concurs d'hotels. Un total de 29 hotels arreu de Catalunya han rebut algun tipus de distintiu. Es reitera que l'objectiu d'aquest concurs és fomentar la millora dels establiments i dels serveis oferts, especialment els referents a les adequacions a l'automobilisme. Es determina que els camins han de ser correctes, per tal d'apropar el turista, ja que en cas contrari aquest s'allunyarà, ja que busca aquell establiment amb millors comoditats i condicions. Tot seguit, es presenten les diferents categories de premi i els establiments que l'han rebut. Posteriorment, es presenten els guanyadors d'altres edicions del present concurs. Per últim, s'esmenta el fet que la col·laboració dels hotelers no sempre està a l'altura i destaca que es van sol·licitar les dades de tots els establiments d'allotjament de Catalunya i només una quarta part van contestar.

Pàgines	10 a 12
	*Citacions
Títol	*En defensa de Nuestro Patrimonio Artístico*
Autor	De *La Noche*
Tema	Protecció del patrimoni
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	El mausoleu de Ramon III Folch de Cardona ha sigut posat a la venda i el vol adquirir una casa americana. Això es veu com una profanació del patrimoni, i amb aquest motiu des de l'Institut General Tècnic de Lleida s'ha cercat el suport del govern per protegir el monument. Aquesta petició ha estat acceptada i falta fer-la efectiva. Es realça la bellesa i el sentit artístic del monument.

Pàgines	12

Títol	*100.000 folletos*
Tema	Promoció de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'han donat 100.000 fulletons al vocal de la junta directiva de la SAF, dels quals la meitat són en espanyol, i de la resta 25.000 en francès i 25.000 en anglès.

Pàgines	13
Títol	*Concurso de Poblaciones*
Tema	Concurs de poblacions
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'està portant a la pràctica la recollida de dades per determinar els municipis guanyadors del premi.

Pàgines	13 a 14
Títol	*El gran turismo por el Mediterráneo*
Autor	Antonio Estevez Padín, d'*El Diluvio*
Tema	L'impuls del turisme a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es detecten nombroses caravanes que venen de l'estranger. Es destaca que, mundialment, la ciutat ha adquirit més importància quant a turisme després de la 1a Guerra Mundial, ja que és un indret tranquil. Al port es poden trobar vaixells procedents de diversos països del món. Es remarca la gran planificació que suposa un viatge organitzat. Finalment, s'emfatitza el fet que Barcelona cada vegada atreu un nombre més gran de turistes i que són les pròpies empreses estrangeres les que organitzen els viatges. Per aquest motiu es manifesta que cal posar atenció en l'embelliment de la ciutat.

Pàgines	13
Títol	*El Circuito Nacional de Turismo*
Tema	Circuito Nacional de Turismo
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Des de la SAF es detecta que la proposta del Circuito Nacional de Turismo ha estat ben rebuda al govern, ja que ha prioritzat la conservació i millora dels trams de carretera compresos al circuit proposat.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Automovilismo*
Autor	N.M.
Tema	Celebració de la cursa d'automobilisme d'Europa a Espanya el 1926
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	S'ha concedit a Espanya l'organització del Premi d'Europa 1926. Hi ha pressió perquè es dugui a terme a Catalunya.

Pàgines	15 a 18
Títol	*La Sociedad de Atracción de Forasteros*
Autor	L. Muñoz San Román, d'*El Liberal*, de Sevilla
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	En un diari sevillà ha sorgit una notícia referida a la SAF que s'ha transcrit. S'hi esmenten les característiques més rellevants de la societat, els seus objectius i algunes de les seves actuacions. Finalment l'escriptor manifesta la pena que suposa que a Sevilla encara no hi hagi cap iniciativa com a aquesta per atreure al turisme.

Pàgines	18
Títol	*Centro Español de Londres*
Tema	Emissió de turistes a l'estranger. Londres

A qui s'adreça	Locals
Resum	Es presenta el Centre Espanyol de Londres, com en d'altres ocasions, que té la funció d'hotel amb diversos serveis, i convida totes aquelles persones del país que hi vulguin anar.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, gener, núm. 163, p. 28, *Hi ha dotze articles, dels quals un se centra en el patrimoni artístic.

Pàgines	18
Títol	*El museo espiscopal de Vich*
Tema	Text breu sobre el museu amb intenció publicitària
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sí. Pàg. 17, 18, 19, 20
Resum	Convida als amants de l'art cristià a visitar el museu, i se centra a donar a conèixer l'espai a través d'imatges fotogràfiques sobre el seu fons i les seves sales.

Pàgines	15 a 17
Títol	*La Crisis de nuestro turismo*
Autor	*El Día Gráfico*
Tema	La manca d'actuacions propagandistes per part de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es critica la manca de propaganda exterior que es fa de Barcelona, en contraposició al gran moviment que va proliferar en els primers anys de la creació de la societat, atesa la importància dels recursos turístics que disposa la ciutat en comparació a d'altres regions on l'activitat turística es manté. Enumera tota una relació dels principals atractius de la ciutat, tant naturals com artístics.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, febrer, núm. 164, p. 28, *De 12 articles, n'hi ha dos que tenen com a element central el monument.

Pàgines	18 a 19
Títol	*Santa Maria del Mar*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí. Pàg. 17 a 21
Resum	Descriu la història constructiva de l'església i els seus detalls i espais més destacats: el seu orgue i les 33 capelles, de les quals desta la del Santíssim Sagrament i els llenços i quadres que contenen, així com grans documents d'interès que es guarden a l'arxiu del temple.

Pàgines	14 a 18
Títol	*Un par de dias en el santuario de Nuria*
Autor	Jesús Pinilla
Tema	La construcció de dos pavellons per a l'hostatge
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta l'afluència de visitants a Núria, per la qual cosa es volen construir dos pavellons laterals a l'església nova que proporcionaran 500 llits. Se centra en les dificultats de la construcció per la problemàtica del transport de materials, ja que el funicular encara no existeix. De l'aspecte artístic i arquitectònic no es fa referència, sinó de les llegendes i històries més conegudes.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, març, núm. 165, p. 28, *De 12 articles, dos prenen en consideració el patrimoni monumental.

Pàgines	15 a 21. Continuació als núm.166, 167 i 168
Títol	*La Catedral de Tarragona*
Autor	José Sans
Tema	Evolució constructiva de la catedral
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges del sepulcre, el claustre, l'absis, la porta principal d'entrada, l'altar major
Resum	Detalla l'evolució constructiva de la catedral de Tarragona. Se centra en les diverses etapes i els elements i detalls arquitectònics introduïts en cada una d'elles, i posa especial atenció en els seus promotors.

Pàgines	22
Títol	*El paseo de Gracia*
Tema	Creixement comercial i urbanístic del passeig
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descriu el desenvolupament del passeig de Gràcia com un dels principals centres comercials de la ciutat i un espai emergent de belles construccions, que van urbanitzant la ciutat i convertint aquest passeig en una veritable ciutat jardí.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, abril, núm. 166, p. 28, *De 9 articles, 3 tracten el patrimoni monumental. Un d'ells és la continuació de l'article aparegut al número anterior, «La Catedral de Tarragona», i que en aquest número ocupa les pàgines 20 a 21.

Pàgines	9 a 18
	*Citacions
Títol	*Tossa y la Vila Vella*
Autor	José Soler de Morell
Tema	Evolució de la vila vella i nova de Tossa, i els seus costums
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Visió de Tossa, carrers, festes i jardins
Resum	Realitza una exhaustiva explicació de la vila vella, la vila nova i els costums tradicionals de Tossa de Mar. Respecte el primer aspecte, focalitza en la constitució de la vila vella des que fou donada pel comte Miró al monestir de Santa Maria de Ripoll i del llegat que els abats hi van deixar: l'entrada a les muralles i detalls arquitectònics de nombroses cases, així com de l'església de la vila vella, en estat ruïnós i d'on es conserven les seves joies (creus parroquials, relicaris i calzes). La vila nova es construí fora muralla, i destaca la parròquia, que conté elements importants, com la campana i l'altar major.

Pàgines	19 a 21
	*Citacions
Títol	*Campins y su iglesia parroquial*
Autor	Joaquín Delgé
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Església parroquial
Resum	Desenvolupa una descripció breu i global de Campins. Incideix en la seva ubicació al Montseny, el clima i els seus habitants, així com en l'església parroquial, on destaca l'estil, les reformes i les joies que conté.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, maig, núm. 167, p. 30, *D'11 articles, 4 fan referència al patrimoni artístic i monumental. Amb tot, dos d'ells són continuació d'altres articles precedents: «La Catedral de Tarragona», article que fa la continuació de la revista número 166, pàg. 20 a 21; i l'article «La Rambla de Catalunya», del mes d'abril.

Pàgines	8 a 9
	*Citacions
Títol	*Turismo*
Autor	M.R.L.
Tema	Crítica a la manca d'organització turística estatal
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Compara l'organització turística portada a terme per l'estat en altres països europeus i la inactivitat de l'Estat espanyol, la qual cosa està perjudicant la promoció i limitant el nombre de visitants en un país on existeixen recursos suficients i atractius per als forasters.

Pàgines	10 a 14
	*Citacions
Títol	*Mallorca a Raimundo Lulio*
Tema	Descripció del retaule de Ramon Llull realitzat per Pere Barceló
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Escenes del retaule
Resum	Descriu el retaule que en homenatge al beat Ramon Llull oferí Mallorca a S.S. el papa Pius XI, amb motiu de l'Any Sant, i que fou realitzat per Pere Barceló, que va guanyar un concurs d'esbossos. El retaule es compon de la figura central de Ramon Llull i, al voltant, nou escenes que expliquen els principals moments de la seva vida, i que són descrits amb detall.

Pàgines	15 a 21
	*Citacions
Títol	*La Urbanización de la Plaza de Cataluña*
Tema	Problemàtica i elements introduïts
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Plànols del transcurs de la urbanització de plaça Catalunya
Resum	Comenta la problemàtica a l'hora de transformar la plaça de Catalunya en un conjunt harmònic i d'acord a les exigències urbanístiques de la ciutat, atenent a les necessitats de la circulació, al seu aspecte artístic i monumental i a les seves finalitats utilitàries. Explicada la problemàtica, característica principalment pels desnivells de l'àrea, es descriuen els criteris utilitzats per determinar els nivells i alçades de la plaça: viabilitat, enllumenat, pavimentació i decoració.

Pàgines	22
	*Citacions, és una continuació de l'article «La Rambla de Cataluña», al núm. 166, pàg. 23
Títol	*La Rambla de Cataluña*
Tema	Edificis modernistes
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Rambla de Catalunya
Resum	Fa referència a dos edificis modernistes de la Rambla: Casa Serra i l'església del convent de Montesió.

Pàgines	21

Títol	*La catedral de Tarragona*
Autor	José Sans
Tema	Continuació de l'article del mes de març
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Continuació de l'article «La catedral de Tarragona», al número 165. Comenta l'altar, el sepulcre de Joan d'Aragó i el claustre.

Pàgines	9 i 20
Títol	*Construcciones modernas*
Autor	Merletti
Tema	Fotografies independents
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Magatzems El Águila i la Casa de la Via Laietana.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, juny, núm. 168, p. 28, *De 14 articles, dos fan referència al patrimoni artístic i monumental. Un d'ells és continuació de l'article «La catedral de Tarragona», del número 167.

Pàgines	15 a 16
	*Citacions
Títol	*A la Comisión provincial de monumentos*
Tema	Valoració de la possibilitat de fer pagar entrada als monuments
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de costa no vinculades a l'article
Resum	Comenta la proposta del secretari de la Comissió Provincial de Monuments de Tarragona, D. Pedro Barragán, i el conservador, D. Cosme Oliva, d'exigir quota d'entrada als monestirs de Poblet i Santes Creus.

Pàgines	20 a 21
Títol	*La Catedral de Tarragona*
Autor	José Sans
Tema	Descripció del claustre
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Continuació de l'article «La Catedral de Tarragona», del número 167, pàgina 21.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, juliol, núm. 169, p. 28, *De 8 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental.

Pàgines	13 a 16
	*Citacions
Títol	*Sant Cucufate del Vallés. El monasterio*
Autor	José Gudiol,
Tema	Detall i evolució arquitectònica del monestir
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Vista del monestir, l'església i retaule de tots els sants
Resum	Convida als aficionats de les belles construccions heretades del passat a visitar Sant Cugat del Vallès, on destaca el seu monestir i el claustre romà. Realitza una sèrie de referències històriques respecte a les diverses transformacions sofertes pel temple, i intenta justificar-les segons el moment històric d'aquells temps.

Pàgines	17 a 20 *Citacions
Títol	*La cruz de Llavallol y la parroquia de Vallvidrera*
Autor	Emilio Cantero
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges d'espais naturals
Resum	En primera instància, comenta els itineraris que cal seguir per poder visitar ambdós llegats històrics, i després fa una descripció dels seus elements artístics, així com de la situació i la història. De l'església, en destaca el retaule i documents de gran valor històric.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, agost, núm. 170, p. 28, *De 10 articles, 2 fan referència al patrimoni monumental.

Pàgines	13 a 15
Títol	*La Atracción de forasteros en Campins*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Acte d'inauguració de la font
Resum	Acte inaugural de la font artística construïda amb el premi concedit a Campins en el concurs de poblacions catalanes, convocat per la SAF.

Pàgines	20 a 21 *Citacions
Títol	*Interesante descubrimiento arqueológico en Lloret de Mar*
Autor	Enric Botet i Sisó
Tema	Descripció dels jaciments trobats
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta la descoberta al promontori Turó Rodó, a Lloret de Mar, d'una muralla iberoromana de forma megalítica, així com dels ciments d'una torre, a més de trossos de ceràmica, eines de teixir i pesca que provindrien d'un vaixell anglès que naufragà fa dos segles.

Pàgines	24 Continuarà en pròxims números
Títol	*La Ronda de San Pedro*
Tema	Principals canvis i elements de la Ronda
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	La ronda de Sant Pere entrant per la plaça de Catalunya
Resum	Des del punt de vista artístic, destaca el monument a D. Rafael Casanova, primer conseller de la ciutat que fou ferit durant la Guerra de Successió. D'altra banda, menciona els canvis realitzats a la Ronda i els seus principals elements: Teatro Novedades o el Coliseu, enderrocat per les cases de D. Alejandro Pons.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, setembre, p. 28, *D'11 articles, tres fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a11 *Citacions
Títol	*Decoración del Camarín de la Bonanova*

Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Descripció de les il·lustracions del Cambril/Crist i obres de Galofre Oller
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de la decoració del cambril
Resum	Descriu les pintures que l'artista Francesc Galofre Oller ha realitzat per al Cambril/Crist de l'església. Paral·lelament, destaca d'altres obres que han afavorit el renom del pintor.

Pàgines	13 a 17 *Citacions
Títol	*Besalú*
Autor	Félix Durán
Tema	Descripció de les tres principals esglésies de Besalú
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de diversos temples: Santa Maria i Sant Pere
Resum	Realitza una exhaustiva descripció dels detalls artístics, arquitectònics i històrics dels atractius més notables de Besalú: l'església de Santa Maria, la de Sant Pere i l'església de Sant Vicens.

Pàgines	20 Continuació de l'article «La Ronda de San Pedro», al núm. 170
Títol	*La Ronda de San Pedro*
Tema	Continuació de l'article del número 170
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	La ronda de Sant Pere entrant per la plaça d'Urquinaona
Resum	Prossegueix la descripció del monument a Rafael de Casanova i cita l'Arc de Triomf i la bella arquitectura dels seus edificis.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, octubre, núm. 172, p. 28, *De 9 articles, un fa especial atenció al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	24 a 25
Títol	*Guillermo Puig*
Tema	Establiment comercial característic per les seves col·leccions d'art
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Establiment de Guillermo Puig
Resum	Destaca la importància comercial de l'establiment i la seva instal·lació artística, amb una col·lecció d'obres d'art que el converteixen en un museu de diverses manifestacions de l'art. La seva finalitat és la introducció en el mercat d'articles nous però de primera qualitat.

Pàgines	15 i 20
Tema	*Fotografies monumentals sense article vinculant*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Saló de Cent i santuari de Nostra Senyora de Núria

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, novembre, núm. 173, p. 24, De 7 articles, dos fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	6 a 9

	*Citacions
Títol	*La estatuaria en Cataluña. Períodos Pre-Romano y Romano*
Autor	Macario Golferichs
Tema	Relació de principals escultures gregues i romanes per regions catalanes
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	5 escultures
Resum	Realitza un recorregut per diverses regions de Catalunya on romanen llegats escultòrics de la cultura grega i romana. Incideix especialment en la ciutat de Tarragona. Altres poblacions mencionades són Empúries, Barcelona, Girona, Mataró o Lleida.

Pàgines	12 a 13
	*Citacions
Títol	*Una interesante instancia de la S.A.F.*
Autor	Mariano Rubió y Bellvé (president)
Tema	Instància al ministeri per promoure l'organització turística estatal
A qui s'adreça	Ministeri de Treball
Elements gràfics	Hi ha imatges però no vinculades amb el text (Parc Güell, Porta de la Pau i l'obra de Blay al Palau de la Música)
Resum	Sol·licita la creació d'un organisme que estudiï i resolgui els problemes que limiten l'impuls del turisme nacional. No només incideix en els recursos monumentals i xarxes de comunicacions, sinó també en l'aspecte comercial.

Pàgines	10 a 13, 15 a 20
Títol	"*Cataluña pintoresca", "Barcelona", "Cataluña histórica", "Barcelona Moderna", "Montserrat*"
Tema	Fotografies independents no vinculades a un text
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Imatges de Montserrat, Barcelona monumental (Parc Güell, Porta de la Pau i l'obra de Blay al Palau de la Música), castell i casa rectoral de Sant Ginés de Vilassar, retaules del Museu d'Art i Arqueologia i l'església de Bellpuig (Lleida).

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XV, 1925, desembre, núm. 174, p. 28

Pàgines	8 a 13
	*Citacions
Títol	*La Catedral de Tortosa*
Autor	Dr. Félix Durán
Tema	Descripció arquitectònica i artística dels principals elements de la catedral
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Desenvolupa un extens comentari sobre l'arquitectura i l'estil de la catedral, així com de les diverses etapes constructives i els seus possibles mestres d'obra, entre els quals es qüestiona el nom de Pascasio de Xulbe. Analitza la façana de la catedral, les seves disposicions interiors, el claustre (de poca importància arquitectònica però un referent pel tipus català), la capella del sagrari i les dependències annexes a la catedral, antigues habitacions dels canonges.

Pàgines	15 a 17
Títol	*Asamblea internacional de la propiedad urbana*
Tema	Inauguració de l'edifici de la Cambra Oficial de la Propietat amb motiu de l'Assemblea Internacional de la Propietat Urbana
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Nou edifici de la Cambra Oficial de la Propietat

Resum	Referències als assistents a l'assemblea i a les seves impressions respecte a la ciutat, des del punt de vista urbà, antic i modern.

Pàgines	17 a 20
	*Citacions
Títol	*El sepulcro de Don Ramón Folch de Cardona*
Tema	Declaració de monument nacional del sepulcre del monestir de Bellpuig
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sepulcre i imatge de Ramon Folch de Cardona
Resum	Comenta la declaració de monument nacional del sepulcre renaixentista, que corria el perill de ser traslladat a l'estranger. Transcriu la descripció del sepulcre que realitza Valeri Serra i Boldú en la seva monografia *El Monasterio de Bellpuig*, on destaca els ornaments, la façana, les inscripcions i els promotors de la seva construcció.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926, gener, núm. 175, p. 26, *7 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	6 a 12
	*Citacions
Títol	*El Salón de Ciento*
Autor	J. B. Martí y Navarre
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior del Saló de Cent i dels seus detalls
Resum	Es marca la importància del Saló de Cent des d'un punt de vista històric, a més de fer gran incís en la importància de l'obra arquitectònica, i es destaca que és un dels indrets més visitats de la ciutat pels turistes. S'esmenten els fets històrics que van comportar la creació d'aquest saló i els esdeveniments més rellevants que s'han viscut al seu interior. La descripció tècnica i artística del monument és molt minsa, i ho justifica el mateix autor, que manifesta no fer-ho perquè ja s'ha descrit en altres ocasions en la mateixa publicació de manera molt detallada.

Pàgines	13 a 14
	*Citacions
Títol	*Arca sin llave*
Autor	Luis de Zulueta, d'*El Día Gráfico*
Tema	Obres artístiques fora del seu lloc originari i destrucció del patrimoni
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Aquest article va ser publicat a *El Día Gráfico* i és una crítica al fet que part del patrimoni artístic d'Espanya es troba en mans estrangeres, en llocs com el Museu del Louvre de París o al Museu de Cluny. D'altra banda, també destaca el fet que, a causa de la renovació de les ciutats, s'estan destruint nombrosos edificis o les restauracions que es fan són de mala qualitat i, per tant, es produeix una pèrdua del patrimoni. Posa com a exemple a seguir Bèlgica, que està conservant el seu patrimoni sense deixar enrere el progrés de les ciutats. Per últim, destaca la importància turística d'Espanya quant a recursos monumentals i artístics, i la posiciona com el segon país d'Europa després d'Itàlia.

Pàgines	15 a 16 i 18 a 19
Títol	*Fotografies de monuments*
Tema	Monuments, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí

Resum	Es presenten 4 fotografies distribuïdes entre articles que no hi tenen cap vincle: el pont de Besalú, les ruïnes de l'església de Santa Maria de Besalú, l'interior de l'església de Santa Teresa de Vic i la creu de plata de Serrinilla.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926, febrer, núm. 177, p. 24, *9 articles (3 de ref. a monuments)
	*1 recull fotogràfic

Pàgines	6 a 10
	*Citacions
Títol	*La Estatuaria en Cataluña -Período visigótico, mozárabe y románico-*
Autor	Macario Golferichs. Fotografies de l'Arxiu Mas
Tema	Estàtues, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses escultures de verges del claustre de Solsona, d'un sepulcre de l'antiga catedral de Lleida i un àngel i una verge de la mateixa catedral
Resum	S'explica la introducció de la tècnica artística de l'escultura a l'art català des d'un punt de vista històric, seguint la narració d'aquesta. Es descriuen i destaquen les característiques artístiques d'algunes de les escultures presentades en fotografia, i s'esmenten altres obres artístiques de les quals no hi ha mostra gràfica, com és el cas de la portalada del monestir de Santa Maria de Ripoll.

Pàgines	10 a 12
	*Citacions
Títol	*La Exposición de Barcelona*
Tema	Exposició de Barcelona, temàtica, art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	S'ha plantejat un nou pla per a l'Exposició Universal de Barcelona, la qual abastarà tots els àmbits amb caràcter d'universalitat i quedarà dividida en tres nuclis: el primer tindrà un caràcter industrial, el segon farà referència a l'art i el tercer a l'esport. Al llarg del text s'esmenten els palaus que es construiran i quina serà la seva finalitat. Cal destacar que s'esmenta l'existència d'una secció titulada «El Arte en España», que aglutinarà diversos objectes artístics representatius de l'art del país i les seves regions al Palau Central. Així mateix, es té la intenció de celebrar una exposició d'art contemporani al Palau de les Arts. En l'article es destaquen les característiques de les instal·lacions que acolliran l'exposició i els costos i beneficis esperats de l'esdeveniment. Cal afegir que s'esmenta la intervenció en el desenvolupament de dos projectes de Puig i Cadafalch: el Palau de la Construcció i el d'Exposicions Transitòries.

Pàgines	10 a 12
	*Citacions
Títol	*Notas arqueológicas*
Tema	Excavacions arqueològiques, monuments i art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	Es parla de la restauració de diverses esglésies, i destaca la sol·licitud de restauració de l'església de Terrassa. La restauració d'aquest tipus d'edificis va començar cap al 1917 amb l'església de Santa Maria, la qual cosa va suposar la troballa del mosaic de la primitiva basílica del segle VI, que l'ha relacionat amb altres esglésies de Síria i el Nord d'Àfrica. Es posa de relleu que encara manca la restauració d'altres esglésies, com la del baptisteri de Sant Miquel i la del castell de Cardona. Al llarg de l'article, tot i que s'entén que parla de l'església i la seva restauració com un benefici per al patrimoni, no ho posa de relleu amb el vocabulari i no es realitza una descripció completa dels edificis que s'esmenten.

Pàgines	11 a 19
Títol	*"Barcelona", "Cataluña Artística", "Cataluña Pintoresca"*
Tema	Monuments, art, paisatges
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies diverses
Resum	Es presenten un seguit de fotografies enmig dels articles amb els quals no tenen una relació directa. De les fotografies, cal destacar-ne una del Liceu on se celebrava una festa i dues de carrosses de carnaval, així com fotografies de la finestra gòtica del Saló de Cent de la casa consistorial, de la nau lateral de la catedral, de l'escultura de la Verge de Castelló d'Empúries i de dos paratges de la Costa Brava.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926

*No es va publicar per qüestions de renovació de la revista.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926, maig, núm. 178-179, p. 32, *11 articles (4 de ref. a monuments) *2 reculls de fotografies

Pàgines	15
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Dibuix d'A. Cardunets
Tema	Monument, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Façana de la basílica de Santa Maria del Mar.

Pàgines	16 a 17
	*Citacions
Títol	*La moderna producción artística: La cerámica de José Guardiola*
Tema	Art modern, ceràmica
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'algunes de les obres adquirides durant l'exposició
Resum	Aquest article expressa la gran tradició artística de Catalunya i presenta aquesta secció manifestant que serà un lloc per conèixer els nous artistes catalans. Paral·lelament, presenta Josep Guardiola com un artista brillant, que ha triomfat en l'Exposició d'Arts Decoratives celebrada a París i que les seves obres han tingut un gran èxit. Moltes de les quals van ser adquirides per particulars i una en concret pel museu de Sèvres.

Pàgines	18 a 19
	*Citacions
Títol	*Poblaciones Notables de Cataluña: Montblanch*
Autor	Matias Poblet (autor art.); Mas (fotògraf)
Tema	Història de la ciutat, monuments i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la ciutat, l'església parroquial, la muralla i estàtua de la Verge
Resum	Es presenta una petita descripció amb les característiques generals de la ciutat i dels seus orígens. Seguidament, se centra en els edificis més emblemàtics amb una petita descripció física i històrica del monument, i en destaca l'església parroquial. De la resta d'edificis, sols n'esmenta el nom. Finalment, s'expliquen

algunes de les festes tradicionals de la ciutat i la situació actual quant a comerç i industrialització de la ciutat.

Pàgines	26 a 28 *Citacions
Títol	*Los monumentos históricos y arqueológicos: El Arco de Bará*
Tema	Monument i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'Arc de Berà (Tarragona)
Resum	El text es caracteritza per l'explicació des d'un punt de vista històric de la construcció de l'Arc de Berà. Destaca la importància del monument per la història del país i en realça la importància artística i monumental.

Pàgines	28 a 29 *Citacions
Títol	*Los monumentos históricos y arqueológicos: La Cantera Romana de "El Médol"*
Autor	Juan Ruiz Porta (data de l'abril de 1926)
Tema	Monument i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del Mèdol
Resum	Es descriu la situació del Mèdol i les seves característiques, així com el seu estat de conservació. La descripció no té un caràcter tècnic sinó més aviat literari.

Pàgines	30
Títol	*Paisajes de Cataluña*
Autor	Fotografies de la Casa Cuyás
Tema	Monument, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de Santa Maria de Talló. Antiga parròquia de Bellver (Cerdanya).

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XVI, 1926, juny, núm. 180, p. 32, *8 articles (1 de ref. a monuments) *1 recull de fotografies

Pàgines	8 a 13 *Citacions
Títol	*La Estatutaria en Cataluña -Arte Gótico-*
Autor	Macario Golferichs (autor art.), Arxiu Mas (fotògraf) i P. Viñas (santuari de les Alines)
Tema	Escultura i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'obres escultòriques com la imatge de Santa Maria la Blanca de Sant Joan de les Abadesses, l'altar major de la catedral de Vic i el de Castelló d'Empúries, entre d'altres
Resum	Inicialment, es realitza un repàs històric de l'evolució cap a l'art gòtic i el seu desenvolupament i significat per la població. Destaca les característiques bàsiques d'aquest art. Posa com a exemple de l'art gòtic, i especialment de l'estatutària, la catedral de Nôtre Dame de París, i posa atenció a les escoles d'art de França i Itàlia. També es fa esment del desenvolupament de l'art gòtic a Catalunya. Se centra molt a citar obres artístiques rellevants de l'art català, però en cap moment se'n realitza una descripció extensa. Només se'n ressalta la bellesa i algun detall notable.

Pàgines	19

Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Aquarel·la de M. Grau Mas
Tema	Monuments i art
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Sí
Resum	Aquarel·la de l'entorn de la catedral, que es pot veure al fons de l'obra.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926, juliol, núm. 181, p. 32, *9 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	21 a 22
	*Citacions
Títol	*Una nueva Sala en el Museo de Arte Contemporáneo*
Autor	Ventosa (fotògraf)
Tema	Obres d'art, museu
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de la nova sala d'exposicions i dues obres de Fabrés
Resum	Amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona del 1888, es va construir el Palau Municipal de Belles Arts, que acull el Museu d'Art Contemporani. En aquest museu s'ha obert una nova sala, inaugurada amb l'assistència de nombroses personalitats. Les obres que s'exposen en aquesta nova sala són d'Antoni Fabrés, que ha fet el donatiu de gran part de la seva obra a la ciutat. Al llarg del text s'explica de manera molt amena i concisa les qüestions esmentades fins al moment, i cita l'agraïment que es mostra a Fabrés pel seu donatiu, que forma part del patrimoni artístic de la ciutat.

Pàgines	23 a 26
	*Citacions
Títol	*Los monumentos históricos y artísticos: La Casa de la Ciudad de Cervera*
Autor	A. Duran i Sanpere
Tema	Arquitectura, monuments i art (Història)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de detalls de balcons, façana d'una casa i el campanar, la plaça i l'escut de la porta de la ciutat
Resum	Inicialment, es fa un repàs històric de la fundació de la ciutat per passar a introduir la seva història a partir dels moviments artístics del gòtic i el desenvolupament del barroc. Destaca el projecte i l'obra final de la casa consistorial. Al llarg del text no es presenten descripcions molt tècniques, sinó que s'esmenten característiques rellevants lligades a fets històrics i/o altres qüestions d'interès.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926, agost, núm. 182, p. 32, *14 articles (6 de ref. a monuments)

Pàgines	4
	*Citacions
Títol	*La Obra de Gaudí en Barcelona*
Tema	Monument, art. La Sagrada Família
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de la Sagrada Família
Resum	Amb motiu de l'anunciació de la mort de Gaudí, es fa esment de la important obra artística de l'arquitecte. Destaca la monumentalitat de la Sagrada Família encara inacabada i el Parc Güell com els més rellevants de la seva obra.

Pàgines	5 a 7
Títol	*El Parque Güell, espacio libre de la ciudad*
Autor	M.N. Rubió i Tudurí (autor de l'article, arquitecte director dels Parcs Públics de Barcelona); Rozas (fotògraf)
Tema	El Parc Güell com a espai públic
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de diverses perspectives del Parc Güell
Resum	Tot i que l'article tracta el Parc Güell, en aquest cas l'objectiu no és una descripció de les seves característiques, sinó anunciar que ha estat adquirit per l'ajuntament i que s'ha obert al públic. Es presenta com un homenatge a Gaudí, fortuït i casual. Es destaquen les dimensions i la seva situació geogràfica.

Pàgines	10 a 13 *Citacions
Títol	*El Monasterio de Pedralbes y su sexto centenario*
Autor	A. Duran i Sanpere
Tema	Sisè centenari del monestir de Pedralbes
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses perspectives del monestir i de detalls escultòrics
Resum	Amb motiu de la commemoració del sisè centenari de la construcció del monestir de Pedralbes, s'expliquen els orígens històrics i les principals característiques com a monument artístic, i realitza una descripció dels seus trets més característics. També es destaquen els sepulcres pertanyents a Elisenda de Montcada i a Joan d'Aragó.

Pàgines	18 a 19 *Citacions
Títol	*La moderna Producción Artística de Cataluña: Los Vidrios de Gol*
Autor	J. Capdevila
Tema	Manifestacions artístiques. Obres de vidre
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes de les obres de Gol i el mateix autor treballant
Resum	Es presenta Gol com un nou artista que treballa l'art del vidre. Destaca el redescobriment de les antigues tècniques emprades i la gran obra decorativa que realitza sobre el vidre. La descripció de la seva obra es fa amb un vocabulari molt literari.

Pàgines	22 a 24 *Citacions
Títol	*Los Monumentos Históricos y Arqueológicos: La Torre de los Escipiones y el Acueducto Romano*
Autor	Juan Ruiz i Porta
Tema	Monuments, art i història
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'aqüeducte i de la torre dels Escipions
Resum	Es presenta Tarragona com la «Corte de los Césares», de manera que es justifica la gran quantitat de monuments que es construïren a la ciutat en temps romà. D'altra banda, es compara Tarragona a ciutats italianes com Gènova i Nàpols per la seva monumentalitat. Seguidament, es descriuen diversos monuments, i destaca la torre del Escipions, el mas Rabassa i l'aqüeducte. L'explicació de les obres ve contextualitzada per les raons històriques que es presenten.

Pàgines	27 a 31 *Citacions
Títol	*Poblaciones notables de Cataluña: Rubí*
Autor	S.R.
Tema	Monuments, art i història

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos indrets d'interès de Rubí: ajuntament i església
Resum	S'explica la situació geogràfica de Rubí i els seus orígens històrics. Destaca alguns dels seus monuments i edificis més emblemàtics a partir d'una petita descripció. Posteriorment, s'emfatitzen les característiques físiques de la ciutat, els carrers i a què es dedica la població, i posa de relleu les principals indústries i el nombre de treballadors que ocupen.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926, setembre, núm. 183, p. 36, *12 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	13 a 16
	*Citacions, es presenta com una continuació de l'art. del juny, núm. 180
Títol	*La estatutaria en Cataluña - El Arte Gótico*
Autor	Macario Golferichs
Tema	Escultura i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'obres escultòriques citades al llarg del text. Destaca detalls del retaule de la seu de Lleida i l'estàtua de Santa Maria de l'Estany, entre altres.
Resum	Es continua amb la citació i descripció d'algunes obres catalanes importants. Posa de relleu el transcurs de la història, i destaca les escoles catalanes i els artistes reconeguts com el mestre Pere Joan. Les obres que s'esmenten són l'altar major de la catedral de Vic, el de la catedral de Tortosa, l'altar de la seu de Tarragona, el de la seu de Saragossa, l'església de Santa Maria de l'Estany, la Creu de Culla de Manresa o el monestir de Poblet, entre d'altres.

Pàgines	21 a 23
	*Citacions
Títol	*Las Colecciones particulares: Un tapiz aterciopelado policromo en la "Colección Rodón*"
Autor	Camilo Rodon i Font
Tema	Art, tapís
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografia del tapis envellutat
Resum	En primer lloc, l'autor de l'article i propietari del tapís explica on va adquirir l'objecte artístic i en realitza una descripció. Seguidament, es disposa a posar èmfasi en Gregoire, qui va iniciar el procés de pintar tapissos envellutats. Finalment, presenta la descripció de com es teixeix un tapís segons la definició de Bézon.

Pàgines	24 a 26
	*Citacions
Títol	*La moderna producción artística de Cataluña: Las joyas de Sunyer*
Autor	J. Capdevila
Tema	Art en joies i orfebreria
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes peces artístiques de l'autor
Resum	Comença explicant que amb la industrialització es van perdre gran quantitat d'oficis, els quals amb l'ajuda d'alguns artesans que hi han continuat treballant s'han recuperat. Aquest és el cas de Sunyer, hereu d'una gran família d'artesans dedicats a l'orfebreria. Es parla de Sunyer com un gran artista que domina la tècnica i realitza obres de gran valor artístic. Destaca les joies religioses com un dels camps on ha treballat millor.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any XVI, 1926, octubre, núm. 184, p. 32, *7 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	3 a 4 *Citacions
Títol	*Turismo: Un Catálogo de la Junta de Museos*
Tema	Promoció del patrimoni i l'art romànic
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la portada del nou catàleg dedicat a l'art romànic
Resum	Com a eina per aconseguir guiar als turistes en el Museu d'Arqueologia, s'ha publicat un primer catàleg de part de les seves obres, amb la intenció d'anar complementant la guia fins a obtenir-ne una que faci referència a totes les obres del museu. S'esmenta com a característica física de la publicació el fet que tingui una presentació gràfica luxosa i perfecte. Quant a contingut, té una introducció referent a l'art romànic i les seves característiques. Seguidament, hi ha una guia dels detalls de cada obra.

Pàgines	13 a 17 *Citacions
Títol	*La Capilla de San Jorge*
Autor	Mas i Rozas (fotògrafs)
Tema	Monument, art i història
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies de diversos detalls de la capella de Sant Jordi
Resum	Es destaca la bellesa de l'edifici i la seva importància monumental i artística. Posa de relleu la tasca de restauració iniciada per Prat de la Riba en nombrosos edificis barcelonins i encapçalada pel Palau de la Generalitat. Es fa una descripció de la capella i d'alguns dels seus detalls més rellevants, a mesura que es van comentant els efectes de l'obra de restauració iniciada.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XVI, 1926, novembre, núm. 185, p. 32, *7 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	6 a 9
Títol	*Los Barracones de Santa Maria del Mar*
Tema	La millora d'imatge del monument (Santa Maria del Mar)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies des de diverses perspectives de l'església des de l'exterior
Resum	S'esmenta el fet que s'han aconseguit fer retirar uns barracons de venda ubicats al costat de la façana principal de l'església de Santa Maria del Mar. En el text s'explica la tradició històrica i legal que ha comportat fins avui l'existència d'aquestes barraques, ja que l'església tenia dret a cobrar uns cànons per la ubicació de botigues exteriors als seus murs. Es destaca el perjudici visual al monument a causa de les decadents barraques. Es considera aquesta actuació com un acte d'embelliment de la ciutat.

Pàgines	10 a 11
Títol	*La indústria del Turismo en Cataluña*
Autor	Marià Rubió i Bellvé
Tema	Promoció de Barcelona i Catalunya, monuments i art
A qui s'adreça	Al lector en general, tot i que al final sembla que s'adreci als turistes.
Elements gràfics	Fotografies de la Rambla, la façana d'una església i paisatge de Sant Feliu de Guíxols
Resum	Primerament, es destaca la importància de la indústria turística per a Catalunya, econòmicament i cultural. S'esmenten actuacions realitzades enfocades a l'atracció del turisme, com la conservació del patrimoni o la millora de les vies de comunicació. Seguidament, es recorden els inicis de la SAF i s'esmenten els

atractius de què disposa en forma de pregunta i resposta. Destaca que es posen de relleu els atractius monumentals i artístics disponibles, així com altres recursos com els naturals.

Pàgines	21 a 26
Títol	*La moderna producción artística de Cataluña: El "Arxiu Mas"*
Autor	J. Capdevila
Tema	Fotografies de monuments, activitat artística
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de diversos indrets de la Casa Mas i detalls de la catedral
Resum	Adolfo Mas va començar com a reporter, la qual cosa va comportar que hagués de realitzar fotografies de monuments d'arreu de Catalunya. Puig i Cadafalch i Domènech i Montaner van fer que el seu treball acabés sent una recopilació d'un arxiu gràfic dels monuments catalans, que va servir per poder efectuar una catalogació dels monuments. Posteriorment, el comissari de l'exposició internacional va pensar en la realització d'un catàleg amb els monuments d'arreu d'Espanya, i el va encarregar a Mas. En el moment d'escriure l'article ja es disposaven d'uns 70.000 clixés amb fotografies de diversos indrets d'Espanya. Parla de l'arxiu fotogràfic com si fos un tresor i de caràcter únic.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVI, 1926, desembre, núm. 186, p. 32, *6 articles (1 de ref. a monuments)

Pàgines	21 a 23
	*Citacions
Títol	*Otras Mejoras urbanas*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Renovació de l'edifici del Centre Eqüestre
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'interior de l'edifici
Resum	S'esmenten les millores de diversos edificis de la ciutat. Destaca que són d'interès artístic pel seu estil, tot i que no se'n fa referència explícita. En primer lloc, es parla del nou edifici construït pel Cercle Eqüestre, en què va intervenir l'arquitecte vienès Alfred Keller, i les obres es van dur a terme per part de Salvador Soteras, substituït a la seva mort per Antoni Ferrater i Bofill. La direcció artística la va fer Josep Pagès. En segon terme, es tracta de la inauguració del temple dedicat a Sant Josep Oriol, del qual se'n realitza una descripció amb un vocabulari més aviat tècnic i sense realçar les qualitats artístiques. Per últim, es destaca l'acabament de les obres dels magatzems Jorba del portal de l'Àngel, i es fa esment de l'aspecte artístic de l'edifici. Finalment, es parla de les millores urbanes com un orgull per a la ciutat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, gener, núm. 187, p. 48, *9 articles, dels quals 6 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	3 a 6
Títol	*La restauración de Poblet*
Autor	Olegario Junyent
Tema	Importància del patrimoni monumental i indicacions per a la restauració del monestir
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Detalls i espais interiors del monestir. Fotografies de Roissin
Resum	Es fa esment a la importància que té la recuperació del patrimoni monumental del país. Fa una sèrie d'indicacions per a la restauració del monestir de Poblet.

Pàgines	11
Títol	*El primer volumen de la nueva "Biblioteca de Turismo". Gerona*
Tema	Promoció dels nous volums de la Biblioteca de Turismo
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Pati interior de la casa consistorial de Girona
Resum	Comenta les diverses publicacions que s'aniran emetent a fi de donar referències detallades i completes de les belleses que el turista pot visitar al país.

Pàgines	12 a 13
Títol	*La próxima exposición de Barcelona*
Tema	Contingut de l'exposició i distribució de les instal·lacions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Gràfic de distribució de les instal·lacions
Resum	Comenta les instal·lacions compreses en un dels tres grans sectors que contindrà l'Exposició Universal de Barcelona, concretament en el nucli industrial, on s'inseriran els diversos productes de les diferents branques industrials, i dóna especial atenció a la llum. La segona secció consistirà en exhibicions monogràfiques i periòdiques, secció popular d'esports, «L'art a Espanya» i manifestació de l'Espanya típica regional.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Las obras de urbanización de la Plaza de Cataluña*
Tema	Estat de construcció d'El Templete
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Detalls de l'obra d'El Templete
Resum	Descriu la rapidesa amb què l'obra més important de la plaça Catalunya, El Templete, s'està construint. A més d'ésser un element monumental, serà estació dels trens metropolitans subterranis que connecten amb la plaça.

Pàgines	29 a 30
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros. La catedral de Lérida*
Tema	Reintegració de la catedral al culte
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comenta la intenció de l'estat de reintegrar la catedral de Lleida al culte, ja que estava convertida en aquell temps en casa d'infanteria.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII 1927, febrer, núm. 188, p. 42, *De 8 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	38 a 42
	*Citacions
Títol	*Gerona*
Autor	Carlos Rahola
Tema	Extracte de la monografia publicada per la SAF
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Cases de l'Onyar, pujada de Sant Martí i Sant Domènec, la catedral, avinguda Ramon Folch
Resum	En primera instància, fa un recorregut pels diversos moments històrics que visqué la ciutat, i explica els seus orígens romans, la conquesta francesa, la guerra dels segadors, etc. Seguidament, se centra en els recursos monumentals més importants de la ciutat: el mur ciclopi a la plaça de Sant Domènec, el

claustre de la catedral, amb la torre de Carlemany, el temple de Sant Pere de Galligans, Sant Feliu, la capella de Sant Narcís, els Banys Àrabs, etc. De les joies de la catedral realitza una descripció històrica i artística, sense caure en una excessiva exaltació o emotivitat de la descripció.

Pàgines	49 a 53 *Citacions
Títol	*Fiestas y costumbres de Cataluña. La Capilla de Santa Lucía y su fiesta tradicional*
Autor	S. Altimit
Tema	Transformacions de la capella de Santa Llúcia
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de la capella, els seus sepulcres i altres detalls artístics
Resum	Descriu les diverses transformacions sofertes per la capella des que la catedral es transformà de romànica a gòtica. Destaca els dos sepulcres, el del bisbe Arnald de Gurb i el del canonge Francesc de Santa Coloma. La descripció està molt lligada als fets històrics que es produïren en aquells temps.

Pàgines	54 a 56
Títol	*La moderna producción artística de Cataluña. Los vidrios de Nogués y Crespo*
Autor	J. Capdevila
Tema	Reconeixement de les obres de vidre de Nogués i Crespo
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Vidres decorats amb esmalts
Resum	Comenta l'èxit que estan tenint les obres de vidre realitzades per Nogués i Crespo, característiques per la concreció i limitació artística en cada una d'elles, i en descriu, paral·lelament, els principis generals de la tècnica d'elaboració.

Pàgines	58 a 59
Títol	*La reconstrucción de la ermita de San Pedro Mártir*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Detalls de l'ermita
Resum	Comenta la creixent urbanització a la muntanya de Sant Pere Màrtir, amb la construcció de l'avinguda Pearson, nombrosos xalets, la construcció del Palau Reial i la projecció d'un funicular. També comenta que, amb motiu d'aquesta urbanització, els pares dominicans volen reconstruir l'antiga ermita dedicada al màrtir de Verona, sota la direcció de l'arquitecte Nicolau M. Rubió.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, mar, núm. 189, p. 44, *De 7 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	73 a 77 *Citacions
Títol	*El señor Toda y el Castillo de Escornalbou*
Autor	Juan Ruiz y Porta
Tema	La primera part d'aquest article es troba al núm. 188
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges del castell
Resum	Monografia del senyor Toda, on es realitzen referències a la restauració que realitza al castell d'Escornalbou, propietat d'ell mateix. Del castell, se'n descriuen les escenes històriques que visqué, així com l'espai on s'erigí, terra de poblats prehistòrics. No focalitza en els detalls artístics i arquitectònics, sinó en la reutilització dels espais del castell.

Pàgines	81 a 84 *Citacions
Títol	*La decoración mural de la catedral de Vich*
Autor	M. Utrillo
Tema	Importància de les pintures en la imatge turística de la catedral
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Façana i presbiteri de la catedral i pintures de Sert
Resum	Descriu la finalització de les obres realitzades per Josep Maria Sert per a la decoració de la catedral de Vic. Incideix en la rellevància que aquestes tindran com a valor afegit per als turistes que visiten la catedral i la millora de la seva imatge. No fa una descripció detallada de les pintures.

Pàgines	85 a 89
Títol	*Noticias de turismo y de la Atracción de Forasteros*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades amb el text: estació de la plaça d'Urquinaona, vaixells, urbanització de carrers
Resum	Realitza un llistat de les diverses caravanes que tenen previst visitar la ciutat. També comenta la visita feta durant el mes de gener de dues caravanes, una de 200 turistes anglesos i alemanys, i una altra de 400 visitants anglesos i nord-americans. Es preveu la publicació de pròximes monografies, i es comunica la concessió d'un ajut econòmic per part del govern per restaurar el monestir de Poblet.

Pàgines	90 a 94 *Citacions, és una continuació que parteix del núm. 183 del 1926
Títol	*La estatuaria en Cataluña. Arte Gótico*
Autor	Macario Golferichs
Tema	Sepulcres
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de diversos sepulcres
Resum	Fa esment dels sepulcres dels governants com els principals motius de l'estatuària catalana durant l'època gòtica, amb influències franceses de la cort d'Avinyó, determinades al mateix temps per les influències italianes. El sepulcre de Pere el Gran, a Santes Creus, el de Santa Eulàlia, a la catedral de Barcelona i el de Jaume I a Poblet en són algunes mostres, de les quals destaca l'autor i els principals detalls artístics.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, abril, núm. , p. 44, *De 7 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	99 a 103 *Citacions
Títol	*La exposición de Barcelona de 1929*
Autor	Octavio Miret
Tema	Construcció del Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànols i imatges en construcció del Palau Nacional
Resum	En primera instància, critica la manca d'escalf popular que hi ha envers la celebració de l'exposició de Barcelona, a causa del silenci amb què el comitè executiu porta a terme les tasques organitzatives per no incórrer en actituds d'autoconfiança després dels diversos endarreriments de l'exposició. En segon lloc, comenta les obres de construcció del Palau Nacional, que pretén ésser l'edifici més destacat de l'exposició, i que contindrà la secció titulada «El arte en España» (que oferirà una versió sintetitzada de tot allò que Espanya pot donar en aquest camp al visitant estranger).

Pàgines	112 a 116 *Citacions
Títol	*Interiores Barceloneses. Casa Dalmases*
Autor	Federico Martí Albanell
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Estances de la Casa Dalmases
Resum	Es diferencien tres descripcions principals. Primerament, una breu biografia del propietari de la Casa Dalmases, Don Pablo Ignacio Dalmases de Ros. En segon lloc, els diversos esdeveniments que acollí l'edifici, i incideix especialment en la fundació de l'Acadèmia dels Desconfiats. Finalment, una breu descripció dels espais i detalls de la casa, esmentant les dates de construcció i estil artístic.

Pàgines	117 a 121
Títol	*Noticias de turismo y de la Atracción de Forasteros*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges vinculades al text: construcció de l'edifici de la companyia telefònica, transatlàntics, nou mercat de Galvany
Resum	Es comenta la inauguració d'un línia aèria el mes d'agost de Berlín a Madrid i que passa per Barcelona; l'inici de gestions per part del senyor Conde de las Infantas, director general de Belles Arts, per restaurar els monestirs de Poblet i Santes Creus, i es comunica el projecte d'urbanització del barri de la catedral.

Pàgines	123 a 126 *Citacions, és una continuació que parteix del núm. 183 del 1926
Títol	*El tapiz de la Bonae Vitae de la Catedral de Tarragona*
Autor	Vicente de Moragas
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fragments del tapís
Resum	Detalla meticulosament tots els detalls del tapís. Realitza una exhaustiva vinculació amb diversos estils i escoles en aquest art, especialment a la del pintor flamenc Van der Weyden, així com el significat de les imatges i la seva justificació segons diversos moments històrics. La temàtica del tapís és la representació del concepte del bon govern.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XVII, 1927, maig, núm. 191, p. 54, *De 9 articles, 2 fan referències (poc destacades) del patrimoni artístic i monumental.

Pàgines	164 a 166
Títol	*Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Activitats de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es comenten les diverses caravanes que durant el mes de març ha rebut la ciutat de Barcelona, constituïdes principalment per anglesos, alemanys, francesos i nord-americans. Es comunica la publicació de la monografia *Casa de la Ciudad de Barcelona*, d'Agustí Duran i Sanpere, que posa de relleu l'interès històric i el valor arqueològic de l'edificació. També comenta la publicació a l'octubre d'una monografia del reial monestir de Vallbona de les Monges i la publicació d'un fulletó sobre les belleses de Barcelona promogut pel Bureau de Informaciones Pro-España. Parla de la visita del duc d'Alba, reconegut pels seus coneixement històrics i arqueològics, i que visità els monuments de la regió pels quals tingué paraules d'admiració. Finalment, es comunica la continuïtat en els treballs de la decoració mural de la catedral de Vic.

Pàgines	131 a 163
Autor	Marià Rubió i Bellvé; A. Duran i Sanpere; Manuel Ribé; Alfred Romea; Bonaventura Bassegoda; F. Puig Alfonso; Francesc Labarta; Artur Masriera
Tema	Aquest número conté vuit articles dedicats al passeig de Gràcia
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges anteriors al passeig de Gràcia del 1927
Resum	Els títols dels vuit articles són: «El paseo de Gracia. Arteria central de la ciudad moderna»; «Los paseos barceloneses predecesores del Paseo de Gracia»; «Cómo surgió el Paseo de Gracia»; «Datos Históricos del Paseo de Gracia»; «La urbanización y los edificios del Paseo de Gracia»; «Jardines, Cafés y Teatros del Paseo de Gracia»; «La moda en el Paseo de Gracia» i «Los crímenes famosos del Paseo de Gracia». Les referències al patrimoni artístic i monumental són poc representatives, els números se centren a descriure l'espai i els elements que existien prèviament al passeig del 1927, i les al·lusions als edificis consisteix més en una enumeració de les construccions que hi havien que en la seva descripció.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, juny, núm. 191, p. 44, *De 6 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	171 a 182
Títol	*La restauración del Parque de la Ciutadela*
Autor	Nicolau M. Rubió i Tudurí
Tema	Construcció i transformacions del parc
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Espais del parc
Resum	Incideix en les etapes constructives del parc i les diverses modificacions que ha anat sofrint des de finals del segle XIV, especialment amb motiu de l'Exposició Universal del 1888. Pel que fa a l'aspecte monumental i artístic, enumera alguns dels monuments i edificis que s'hi van aixecar, però sense aprofundir-hi: els monuments a Aribau i al general Prim, l'església de la Ciutadella, la Cascada Monumental, l'Umbracle o el Museu Martorell, entre d'altres.

Pàgines	186 a 189
Títol	*Mr. Deering de "Marycel"*
Autor	F.H. House
Tema	Patrimoni artístic recollit per Mr. Deering a Sitges
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la casa de Maricel
Resum	Comenta l'interès artístic i monumental d'un nord-americà, Charles Deering, conegut com Deering de Maricel, envers Espanya, i com la seva mort suposa la dispersió del seu patrimoni artístic per diversos lloc, principalment pels Estats Units. Entre el que Mr. Deering havia reunit per tal que fos patrimoni d'Espanya, es fa esment de la porta romànica de Tàrrega, la porta gòtica de Burgos, els capitells de Santa Maria de l'Horta, la xemeneia de Jaca que hi ha al Palau Reial de Pedralbes, el retaule de Sant Jordi i el retaule de Quejana, entre d'altres.

Pàgines	193 a 195
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Es comuniquen les reformes urbanes que es realitzaran al barri de les Drassanes, i que posaran en valor els monuments gòtics de Barcelona; emissió de fulletons pel Bureau d'informació pro Espanya a Nova York sobre la ciutat,

així com la difusió de 15.000 postals artístiques de Catalunya per l'estranger; publicitat de la monografia referent a Montserrat i el seu monestir.

Pàgines	190 a 192
Títol	*La exposición de Barcelona de 1929. La Casa de la Prensa*
Tema	Etapes de construcció de la Casa de la Premsa
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les obres constructives
Resum	La Casa de la Premsa es construeix amb motiu dels diversos serveis periodístics que es portaran a terme durant l'exposició universal, i serà una de les construccions que romandran una vegada finalitzada l'exposició. Bàsicament, es descriuen les diverses sales de l'edifici i la funcionalitat de cadascuna d'elles. La descripció des del punt de vista artístic és deficitària.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, juliol, núm. 192, p. 44, *De 7 articles, 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	203 a 211
Títol	*A proposito de un tema de actualidad. El monumento a Colón*
Autor	Octavio Miret
Tema	Origen de la idea i creació del monument
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges d'elements artístics i escenes gravades en el monument
Resum	Descriu el sorgiment de la idea de crear un monument a Colom per part del senyor Antonio Fages i planificada per l'arquitecte Cayetano Buigas. Comenta els concursos de projecte i publicitat per a l'obra, els costos de la construcció i materials necessaris, així com una descripció dels diferents elements que caracteritzen el monument des d'un punt de vista més artístic.

Pàgines	212 a 213
Títol	*Las obras de restauración del Palacio de la Generalitat. El Carillón*
Autor	Valeri Serra Boldú
Tema	Inauguració del Carrilló i les seves melodies
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Torre del pati dels tarongers
Resum	Descriu les quatre melodies que toquen al llarg del dia les tretze campanes del palau.

Pàgines	214
Títol	*El III Congreso nacional municipalista*
Tema	Visita de la ciutat de representants d'ajuntaments forasters
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatge dels congressistes durant la seva visita
Resum	Descriu les impressions d'admiració dels congressistes forasters en visitar la ciutat de Barcelona: Montserrat, Montjuïc, el Palau Reial de Pedralbes, la Universitat Industrial, el port, el Palau de Justícia i els museus del parc.

Pàgines	220 a 225
Títol	*Los monumentos Históricos y arqueológicos. La Casa de la ciudad de Barcelona*
Autor	A. Duran i Sanpere
Tema	Extracte resum de la monografia publicada per la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Espais exteriors i interiors de la Casa de la Ciutat de Barcelona

Resum	Descriu diverses etapes d'adaptació de la Casa de la Ciutat, explicant les incorporacions i desaparició d'estances i elements artístics que es van anar produint des del segle XIV. Incideix en la façana, els patis i el saló del consistori.

Pàgines	226 a 228
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Retrat de la duquessa de Bedford, primera persona amb caràcter turístic que visità la ciutat per via aèria.
Resum	Concurs de *framts* tipogràfics obert per la SAF amb la finalitat d'elaborar un fulletó de propaganda de la ciutat; visita de caravanes constituïdes principalment per anglesos, escandinaus, alemanys i nord-americans, i atorgament de suport per part de la SAF a l'establiment d'una línia d'autobusos que realitzin l'itinerari: Carcasona, Font Romeu, Puigcerdà, Ribas, Vic i Barcelona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, agost, núm. 193, p. 44, *De 5 articles, 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic, exclusivament o indirectament.

Pàgines	247 a 248
Títol	*La moderna producción artística de Cataluña. El artífice Jaime Mercadé*
Autor	J. Capdevila
Tema	Obra artística de Jaume Mercadé
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de joies
Resum	Exalta l'obra artística de l'orfebre Mercadé, i en descriu la tècnica, la senzillesa i la personalitat que atorga a les seves obres, així com l'èxit assolit per l'artista.

Pàgines	249 a 251
Títol	*Notas de Turismo y de la sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Vaixells i l'aviador italià marqués de Pinedo
Resum	Es comunica la confirmació de la construcció d'un hotel als voltants del monestir de Montserrat, així com la publicació de la monografia referent també a Montserrat.

Pàgines	252 a 256
Títol	*La exposición de Barcelona de 1929. El Palacio de Agricultura. Las obras del Palacio Nacional*
Autor	Octavio Miret
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Estat constructiu d'ambdós edificis
Resum	Informa sobre l'evolució de dues de les instal·lacions que acolliran l'exposició universal del 1929: El Palau d'Agricultura, edificació temporal, i el Palau Nacional, que romandrà després de l'exposició. Bàsicament es comenta l'estat de les estances i espais construïts en cada edifici, així com el contingut de les exposicions que contindran cadascun d'ells.

Pàgines	257 a 262
Títol	*La estatuaria en Cataluña. Renacimiento y Barroco*
Autor	Macario Golferichs
Tema	Escultures barroques i renaixentistes de Catalunya
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Imatges d'escultures: *La Verge* (Amadeu), *La Caritat* (Salas) i l'altar de Nostra Senyora de la Victòria, de l'església de Sant Francesc de Valls
Resum	Comenta la influència italiana durant el renaixement i el barroc en l'escultura espanyola, principalment a les ciutats de Barcelona i València, i enumera tota una relació d'artistes i obres referents a aquests estils produïdes en diverses regions de Catalunya.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, setembre, núm. 194, p. 44, *De 7 articles, tres fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	273 a 275
Títol	*La ciudad de Barcelona se transforma y engrandece*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Obres d'urbanització: edifici de la Banca Arnús, Palau Episcopal, carrer de Balmes, passeig Nacional
Resum	Descriu el creixement urbanístic de la ciutat i destaca, especialment, les obres de l'exposició, la plaça de Catalunya, la falda de Montjuic, les noves estacions de ferrocarrils, l'Eixample, el passeig Nacional, el barri gòtic, així com la restauració d'alguns edificis com l'antic Palau de la Generalitat o el Palau Episcopal.

Pàgines	276 a 281
Títol	*Los museos de Barcelona. Una importante adquisición*
Autor	El Museu d'Art Modern i Contemporani adquireix sis taules de Jaume Huguet.
Tema	Bagatge artístic de Jaume Huguet i procés d'adquisició de les taules
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les diverses taules
Resum	Aquest article s'estructura en diverses temàtiques. Primerament, realitza una descripció dels museus existents a Barcelona i del seu fons. Tot seguit, se centra en el Museu d'Art Modern i Contemporani, que adquireix sis taules del famós pintor català del segle XV Jaume Huguet. En tercer lloc, descriu l'origen d'aquestes taules, pertanyents al retaule de Sant Agustí, i que el pintor realitzà per a la confraria d'adobadors de Barcelona, que tenien com a patró Sant Agustí. Finalment, descriu el procés pel qual les taules són adquirides per la junta de museus.

Pàgines	285 a 288
Títol	*Los monumentos Históricos y Artísticos. La restauración del arco romano de Martorell*
Autor	Jeroni Martorell
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'arc abans i després de la restauració
Resum	Primerament, fa una explicació de l'arquitectura romànica i com aquesta va ser substituïda per la gòtica. En segon lloc, se centra en l'element principal de l'article, l'arc romà del pont de Martorell. Explica el seu estat inicial de degradació i com ha estat restaurat, embellint la imatge del pont i fent honor a la vertadera imatge d'arc romànic, la qual cosa incrementarà l'interès per visitar-lo des dels centres excursionistes.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, octubre, núm. 195, p. 44, *De 7 articles, 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	299 a 303 *Citacions
Títol	*Las obras de restauración del Palacio de la Diputación*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la galeria i del pati abans i després de la restauració
Resum	Es descriuen les diverses obres que va patir l'edifici del Palau de la Diputació des que aquest acollia la Generalitat, fins que fou ocupat per la diputació provincial. També comenta les reformes al pati dels tarongers, a la capella de Sant Jordi, o el monument pels que lluitaren per la creu i la pàtria.

Pàgines	304 a 312 *Citacions
Títol	*Montserrat*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	La muntanya i el santuari
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Muntanyes de Montserrat, el monestir, la biblioteca, el museu, el Sant Graal
Resum	Primerament, ofereix informació sobre la ubicació i l'accessibilitat del monestir de Montserrat, del qual realitza referències històriques sobre l'origen, i fa un breu incís en les restauracions que s'hi efectuaven. Des del punt de vista artístic, se centra en una exhaustiva descripció del cambril del santuari, i en destaca els vitralls i la imatge de la Santa Verge. D'altra banda, comenta els diversos monuments religiosos que s'ubiquen a les proximitats del monestir, com el de Maria Immaculada, i les capelles de Sant Miguel, dels Sants Apòstols o la capella de la Santa Cova.

Pàgines	315 a 316
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de turistes i de S.M. Alfons XIII al Spanish Travel Bureau
Resum	Realització de l'Exposició de la Indústria Hotelera i de l'Alimentació, i visita de l'enginyer director dels serveis municipals d'Osaka, al Japó, el senyor Sukemoto-Kono.

Pàgines	317 a 320
Títol	*Los monumentos históricos y arqueológicos. Las murallas y el teatro romano de Tarragona*
Autor	Juan Ruiz y Porta
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	El teatre i les muralles
Resum	Realitza una detallada descripció de la muralla de Tarragona a través de la proposta d'un itinerari que permet visitar també altres elements monumentals com les portes Ciclópies, les torres de defensa o l'alfabet ibèric esculpit a la muralla. D'altra banda, fa referència als solars de les antigues termes, el gimnàs, el temple a Minerva i l'Exhedra, on es reunien els savis i literats. Del teatre, en descriu les dimensions i l'estat de conservació.

Pàgines	321 a 323
Títol	*Libros que originan turismo*
Autor	M. Utrillo
Tema	Turisme literari
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Alçada de la façana de Santiago de Compostel·la i notes musicals
Resum	Inicialment, comenta la importància que han adquirit les obres literàries referents a monuments i regions des del punt de vista de les motivacions del viatge. Respecte a Espanya, posa dos exemples recents: *The Early Architectural History of the Cathedral of Santiago de Compostela*, de Mr. Kenneth John Conant (on es descriuen les diferents projeccions de construcció que s'albiraven

envers la catedral), i un segon llibre que fa referència a la música espanyola: *The music of Spanish history, to 1600*, per la Hispania Society of America.

Pàgines	324 a 325
Títol	*La futura decoración escultórica de la Plaza de Cataluña*
Tema	Problemàtica de l'escultura en places públiques
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Escultures de P. Gallardo, Jaime Durán, J. Parera, José Tenas, J. Borrell Nicolau i germans Oslé
Resum	Comenta les dificultats que comporten els elements escultòrics en tota plaça pública i la celebració d'un concurs privat entre artistes per afrontar aquestes problemàtiques. La descripció artística de les escultures no es menciona.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, novembre, núm. 196, p. 48, *De 8 articles, 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	331 a 333
Títol	*La exposición de Barcelona de 1929. El Palacio de los Deportes*
Tema	Principals característiques
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Planta de l'edifici, obres en construcció i previsió de la façana
Resum	Comenta el contingut d'aquest edifici destinat a desaparèixer amb la finalització de l'exposició universal. Incideix en els diversos espais en què s'estructurarà l'edifici i les seves principals característiques ornamentals i arquitectòniques.

Pàgines	334 a 336 *Citacions
Títol	*Las colecciones particulares. El Palacete del Marqués de Foronda*
Autor	Joaquín Ciervo
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Pintures i escultures
Resum	Comenta el destacat fervor que el marqués de Foronda té per l'art, i com aquest interès l'ha portat a disposar d'una important col·lecció de pintures i escultures d'artistes de renom com Rusiñol, Galwey, Tamburini, Mestres, Baly, Clarà o Borrell, entre d'altres. Per demostrar aquesta dedicació realitza una descripció de les diverses obres que es poden trobar en el seu palauet: un notable quadre de Murillo, un marbre de Blay o una pintura de Ramon Casas. La casa del marqués de Foronda és vista com un dels millors exemples del gust artístic que es troba en molts dels interiors de les cases de Barcelona, i està considerada com un veritable museu d'antiguitats i conjunts ornamentals.

Pàgines	335 a 347
Títol	*Las obras de restauración del Palacio de la Diputació. El Salón de San Jorge*
Tema	Pintures del saló
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Diversos despatxos de la diputació i pintures que decoren el Saló de Sant Jordi.
Resum	Inicialment, fa una introducció sobre l'edifici on s'ubica el Palau de la Diputació i es refereix a les diverses ampliacions que anà incorporant amb el trasllat de la institució a l'actual edifici. En segon lloc, se centra en l'ornamentació del Saló de Sant Jordi, i en descriu detalladament la decoració de les parets, amb una sèrie de plafons relatius a fets cèlebres de la història nacional i realitzats per diversos artistes de renom com Galofre Oller, Utrillo, Barrau, Mas i Fontdevila, entre d'altres.

Pàgines	350 a 353
Títol	*La estatuaria en Cataluña. Siglo XIX*
Autor	Macario Golferichs
Tema	Escultors i les seves obres
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Escultures d'A. Vallmitjana i Campeny
Resum	Destaca Damià Campeny com l'escultor català que caracteritza l'estil neoclàssic, i proporciona una breu biografia de l'artista. Després de Campeny, es comenta la influència dels nous corrents francesos contra el neoclassicisme, que donà lloc a l'escultura moderna de Barcelona, amb autors com Aleu i Teixidor. L'article consisteix, bàsicament, en un llistat d'una sèrie d'escultors de finals del segle XIX i inicis del XX, i explica la seva vinculació a les principals obres escultures d'estil modernista que realitzaren.

Pàgines	361 a 366 *Citacions
Títol	*La Rambla de Cataluña*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la Rambla
Resum	Descriu el creixement i la urbanització de la rambla de Catalunya des de l'exposició universal del 1888. Destaca, en l'àmbit monumental i artístic, les referències als monuments dedicats a Anselm Clavé i a Joan Güell i Ferrer, així com la Casa Serra i l'església del convent de Montesió.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVII, 1927, desembre, núm. 197, p. 48, *De 13 articles, 7 fan referència al patrimoni monumental i artístic.

Pàgines	368 a 369
Títol	*Un interesante estudio de Arqueología*
Tema	Relació entre les escultures de Suècia, França i el nord d'Espanya
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Detalls de la catedral de Lund, Santo Domingo de Silos i Saint-Pierre de Moissac
Resum	Comenta l'estudi del professor William Anderson de Lund, consistent a analitzar la relació entre les escultures de Suècia, França i el nord d'Espanya de finals del segle XI i inicis del XII, a través de l'estudi de les columnes de la catedral de Lund, el convent de Santo Domingo de Silos i Saint-Pierre de Moissac.

Pàgines	370
Títol	*La vida artística de Barcelona. La exposición Soler y Rovirosa*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Públic visitant l'exposició
Resum	Informa sobre el contingut de l'exposició al teatre del Liceu, característica per esbossos en aquarel·la i projectes de decorat escenogràfic de Soler i Rovira.

Pàgines	373
Títol	*Nuestra biblioteca de turismo. Las próximas monografías*
Tema	Publicacions de monografies del 1928
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portada de la monografia de Montserrat
Resum	Es fa esment de les publicacions monogràfiques del 1928: *Mallorca*, *Monestir de Vallbona de les Monges*, *Necròpolis romana de Tarragona* i *Palau de la Diputació provincial de Barcelona*.

Pàgines	376 a 378
Títol	*La Exposición de Barcelona 1929. El pabellón del estado*
Tema	Estat de les obres del pavelló
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Plànols de l'edifici
Resum	Aquest edifici està destinat a acollir l'aportació del poder públic al certamen, i serà on es posarà de manifest la importància i l'extensió dels serveis i institucions dels diversos departaments ministerials. Paral·lelament, descriu els diversos espais i zones del pavelló dibuixades per l'arquitecte Antoni Darder.

Pàgines	379
Títol	*La "Sociedad de Atracción de Forasteros" y la R.O. sobre sitios y monumentos de interés nacional*
Tema	Promulgació de la R.O. per a la declaració de llocs i monuments d'interès nacional
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comunica la satisfacció de la SAF per la promulgació de la R.O. per a la protecció dels llocs i monuments d'interès nacional, i convida els ajuntaments a inventariar els seus recursos naturals i monumentals per facilitar la declaració d'interès nacional.

Pàgines	381 a 383
Títol	*Notas de turismo y de la sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de societat i vaixells
Resum	Entre d'altres notícies, es parla duna monografia relativa a la ciutat de Lleida, que és un estudi complet escrit per l'historiador Valeri Serra i Boldú sobre tots els monuments històrics i artístics de la ciutat i l'aspecte de ciutat moderna que té Lleida.

Pàgines	393 a 397
Títol	*La ronda de San Pedro y la Plaza de Urquinaona*
Tema	Transformacions de la ronda
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Edificis de la ronda i plaça d'Urquinaona
Resum	Comenta les diverses construccions i desaparicions arquitectòniques i urbanístiques que es van produir a la ronda fins aleshores. Des del punt de vista monumental i artístic, destaquen els monuments a Rafael de Casanova i a Rosendo Nobas, així com el palau propietat del marqués de Sentmenat.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, gener, núm. 199, p. 32 (sense comptar anuncis, total 48)
	Total: 9 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	3 a 9
	*1 recull de fotografies
Títol	*La Iglesia de Belén y la Nueva Cripta de San Ignacio*
Autor	Aurelio Capmany
Tema	Història del monument
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i l'exterior de l'església de Betlem i el plànol de planta de l'església
Resum	L'article està dividit en tres apartats diferents. El primer, titulat «El Templo», inclou la història de l'església, el seu origen i els canvis arquitectònics que ha sofert al llarg del temps. El segon es titula «Las Reliquias de San Igancio» i

explica la procedència i destinació d'aquestes relíquies. El tercer, titulat «La Cripta de San Ignacio», explica, a més dels referents històrics, les reformes que ha sofert la cripta. Al llarg del text es té molt present la història, però en cap moment es fa esment dels edificis com a monuments o patrimoni artístic, tot i que cal destacar que les fotografies, sobretot les referents a l'església, realcen la monumentalitat de l'edifici com a obra artística.

Pàgines	12 a 14
	*Citacions
Títol	*Ayer y Hoy: La Plaza de Cataluña*
Autor	Apel·les Mestres
Tema	Plaça Catalunya, monument, escultura, art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Resum	La plaça Catalunya, tot i ser un lloc cèntric de la ciutat, va ser un dels últims llocs on es produí l'edificació per l'exposició del 1888. El llac que s'hi construí i l'arbrat que s'hi plantà no van durar gaire, i després de diverses reformes l'ajuntament té la intenció de fer obres a la plaça amb la voluntat d'embellir l'espai i realçar el caràcter monumental amb obres de reconeguts artistes. Per últim, es destaca que la plaça ha acollit nombrosos actes importants.

Títol	*Visiones Retrospectivas*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Es presenta un dibuix i una fotografia del monestir de Montserrat.

Pàgines	21 a 25
	*Citacions
Títol	*Bellezas de Cataluña: Tamarit*
Autor	Juan Ruiz y Porta
Tema	Història, natura i monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de vistes del poble en diversos angles i de la platja
Resum	S'explica la situació de Tamarit i les seves característiques generals, així com alguns fets històrics relacionats amb aquesta població, i esmenta la gran bellesa que té el poble. Més endavant, es destaca el seu patrimoni prehistòric i històric, i lliga aquest al de l'antiga Tarraco. Anomena algunes de les restes romanes que es poden trobar a prop de la població, com el Sepulcre dels Escipions o la pedrera del Mèdol. El text s'acaba amb un *continuarà*.

Pàgines	27 a 30
	*Citacions
Títol	*Los Museos de Barcelona: El Museo Diocesano*
Autor	M. Tens, Pbro.; Fotografies de l'Arxiu Mas
Tema	Obres d'art de caràcter religiós del museu diocesà
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses peces escultòriques, pintures i orfebreria del museu
Resum	Inicialment, s'expliquen els inicis del Museu Diocesà, els seus fundadors, etc. Seguidament, es presenta el fons del museu i es destaquen els retaules gòtics atribuïts a importants artistes de l'època. En última instància, remarca el caràcter públic del museu i els horaris de visita, facilitant així l'assistència dels turistes. Al llarg del text no es realitza una descripció detallada de cap de les seves obres.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, febrer, núm. 200, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42)
	Total: 8 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	35 a 37 *Citacions
Títol	*La exposición de Barcelona de 1929: El Palacio de Arte Moderno*
Tema	L'exposició del 1929 i l'art
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos dels plànols del Palau d'Art Modern
Resum	A més de l'exposició denominada El Arte en España, que es realitzarà durant l'exposició del 1929, s'ha cregut convenient portar a terme una mostra d'art modern amb les obres artístiques de pintura i escultura d'autors contemporanis i d'avantguarda. Amb motiu d'aquesta nova exposició, es construirà un nou edifici destinat a acollir aquestes obres d'art, que s'anomenarà Palau d'Art Modern. Després de la introducció que situa al lector en el context, es realitza una extensa descripció de com serà el nou palau, i esmenta també el pressupost destinat a aquesta obra.

Pàgines	38 a 41 *Citacions
Títol	*La decoración de la Catedral de Vich pintada por J. M. Sert*
Autor	M. Utrillo
Tema	Art i pintura de la catedral de Vic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes de les pintures de J.M. Sert de la catedral de Vic
Resum	Inicialment, s'introdueixen els successos que van comportar l'ornamentació dels murs de la catedral de Vic, i destaca que l'obra que va realitzar Sert correspon a una interpretació pròpia de les escenificacions pintades. Es descriu l'obra de Sert amb un llenguatge més aviat literari i no tècnic.

Pàgines	42 a 46 *Citacions
Títol	*Lérida (Extracto-resúmen de la monografía, profusamente ilustrada, que acaba de publicar la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Autor	Valeri Serra i Boldú
Tema	Monuments i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de monuments i indrets de la ciutat, catedral antiga
Resum	S'introdueix el text a partir d'una ràpida visió de la història de la ciutat i algun dels fets rellevants que hi han tingut lloc. Es destaquen alguns dels edificis i monuments més importants que acull la ciutat i es realitza una descripció de caràcter més aviat tècnic, però posant de relleu la seva rellevància artística. Dedica gran part del text a la catedral antiga de Lleida i, amb una menor atenció, a les cases consistorials, l'edifici de l'hospital (Santa Maria) i la catedral nova.

Pàgines	52 a 55
Títol	*Aspectos de Barcelona: La Avenida Alfonso XIII*
Tema	La Diagonal com a nou carrer important i alguns edificis destacats.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del Palau Reial, la Diagonal, l'església Nostra Senyora Pompeia, etc.
Resum	Es realitza una descripció de la Diagonal i el seu entorn, i destaca l'encreuament amb el passeig de Gràcia. S'anomenen diversos elements rellevants al llarg de la Diagonal, com és el cas del passeig de Sant Joan, les esglésies de Nostra Senyora del Carme i de Nostra Senyora de Pompeia i el Palau Reial de Pedralbes, entre altres (sense fer-ne una descripció). S'esmenta que aquest carrer representa part del futur de Barcelona i posa la incògnita de com serà d'aquí a cent anys. Finalment, es posa de relleu l'arribada d'un circ que s'instal·la uns dies en un solar de la Diagonal.

Pàgines	58 a 62 *Continuació del núm. 199, gener del 1928, *Continuarà
Títol	*Tamarit*
Autor	Juan Ruiz y Porta; pintura de l'antiga església de B. Galofre
Tema	Història, monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'antiga església abans de la rehabilitació, ruïnes del castell de l'arquebisbe, torres de defensa, entre altres
Resum	Des de l'inici del text es posa de relleu que s'explicarà de manera extensa la reconquesta de Catalunya per tal de determinar la importància que va adquirir Tamarit durant aquella època, només anomenant els monuments: el Mèdol, el castell de la Mora, el Mas Rabasseda, el claustre de la catedral i el Miarb, tots ells situats a l'entorn de Tamarit. Tot i que no es realitza un descripció dels monuments, sí que es pot entreveure el fet de despertar l'interès del visitant per poder veure els vestigis de la història, tenint en compte que es presenten fotografies de diversos edificis d'interès del municipi.

Nom revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, març, núm. 201, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42)
	Total: 10 articles (5 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	67 a 71
Títol	*Un monumento que recobra su valor: La fachada antigua de la Casa de la Ciudad de Barcelona*
Autor	A. Duran i Sanpere (autor del text), Ribera i Brangulí (fotògrafs), Lluís Rigalt (dibuixant)
Tema	Història, monument i art (rehabilitació)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuix de la façana i fotografies d'escultures i de les façanes
Resum	Al llarg del text s'explica la història de la Casa de la Ciutat i les actuacions que s'han portat a terme per a la rehabilitació de l'edifici. Tot i que es comenta l'estil artístic de l'edifici i s'hi fan algunes referències, no es fa una descripció de les seves característiques.

Pàgines	72
Títol	*La Semana Santa en España: Barcelona y la Región de Cataluña*
Tema	Visites a monuments i assistència a processons (promoció)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la portada del fulletó publicat per la mateixa SAF
Resum	Atesa la importància de les processons a Espanya i del fet que fins al moment les que més s'han donat a conèixer han estat les d'Andalusia, s'ha considerat promocionar les nombroses manifestacions religioses i de caràcter cultural que es donen durant la Setmana Santa a Catalunya i especialment a Barcelona. Per donar a conèixer tots aquests atractius, la SAF ha editat un fulletó on hi ha un seguit d'excursions i visites a monuments (que Viatges Marsans portarà a terme). Aquest article presenta interès des del punt de vista que es preparen excursions per visitar monuments de Barcelona i tot Catalunya durant la Setmana Santa. No s'esmenten els monuments que cal visitar.

Pàgines	79
Títol	*Aspectos de Cataluña*
Autor	Dolors Ferré (fotògraf)
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí

Resum	Fotografia d'un arc ogival amb tres columnes centrals del claustre del monestir de Poblet

Pàgines	79
	*Citacions
Títol	*La Exposición de "Els XII"*
Tema	Exposició d'art (gravats, llibres, enquadernacions i objectes varis)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la sala on hi ha l'exposició
Resum	La Galeria *Layetana* ha realitzat una exposició anomenada *Primera Exposición Els XII* en la qual s'han exhibit gravats, llibres, enquadernacions i altres objectes d'art, que pertanyen a diversos col·leccionistes particulars, dels quals se n'esmenten els noms. Es destaca el valor artístic de les obres exposades. Es parla de l'esdeveniment com una gran iniciativa artística digna de ser visitada.

Pàgines	82 a 85
	*Citacions
Títol	*Los Museos de Barcelona: El de Arte Contemporáneo*
Autor	Manuel Marinel·lo (autor del text); Vidal Ventosa (fotògraf)
Tema	Obres d'art, l'edifici del museu i la seva importància historicomonumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del museu i les diverses sales amb obres d'art exposades
Resum	Inicialment es realitza una descripció molt extensa de l'edifici, tant de l'exterior com de l'interior. Seguidament, s'esmenten les diferents sales del museu i les peces més importants que inclou. La primera sala és el Saló de la Reina regent, que està dedicada al pintor i escultor Antoni Fabrés, i on s'explica part de la vida d'aquest artista (es parla de 214 obres de Fabrés, però no se'n descriu cap). En últim lloc, trobem l'epígraf dedicat a la sala 1, en el qual es realitza un repàs de la vida dels artistes que hi tenen obres com Vicente López Portaña, Salvador Mayol, Bernardo López, Damià Campeny, Ramon Padró, etc. Així, doncs, se centra més en l'edifici i la vida dels artistes que en les obres exposades.

Pàgines	90 a 94
	*Continuació del núm. 200, febrer de 1928 *Continuarà
Títol	*Bellezas de Cataluña: Tamarit*
Autor	J. Ruiz Porta (autor del text); J. Gelabert (pintura a l'oli del castell)
Tema	Història, monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos indrets del municipi: porta d'accés a Tamarit, castell, cases, una galeria, etc.
Resum	Es continua amb una explicació de la història de Catalunya relacionada amb Tamarit sense destacar els monuments, tot i que cal esmentar que indirectament, a través de les fotografies, sí que queda reflectida la gran quantitat de vestigis passats que conserva la ciutat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, abril, núm. 202, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), Total: 8 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	104 a 107
	*Citacions
Títol	*Las obras de restauración del Palacio de la Diputación: El Patio de los Naranjos*
Tema	Història i restauració del Palau de la Diputació com a monument
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies des de diversos angles i detalls del Palau de la Generalitat

Resum	Inicialment, es realitza un repàs històric de les diverses modificacions arquitectòniques i ornamentals que ha sofert el Palau de la Generalitat al llarg del temps i, seguidament, es parla de la restauració de l'edifici i especialment del Pati dels Tarongers. Es posa de relleu la importància del monument i la seva bellesa artística al llarg del text. Les explicacions referents a l'edifici no tenen un caràcter tècnic, sinó més aviat literari.

Pàgines	118 a 120
Títol	*Santa María del Mar*
Autor	M. Utrillo
Tema	
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'exterior i l'interior de l'església
Resum	L'article consisteix en la presentació d'una monografia escrita per Bonaventura Bassegoda i Amigó sobre l'església de Santa Maria del Mar. L'obra consta de dos volums i està il·lustrada amb notes i gravats. Afirma que si hi haguessin més obres com aquesta sobre altres esglésies i monuments, no es deixarien perdre i que moltes de les obres artístiques no adquireixen la importància merescuda fins que no apareix una monografia que les valora.

Pàgines	121 a 126 *Continuació del núm. 201, març de 1928
Títol	*Bellezas de Cataluña: Tamarit*
Autor	J. Ruiz Porta (autor del text); J. Gelabert (pintura a l'oli del castell)
Tema	Història, monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos indrets del municipi: plaça, interior de l'església, i el quadre de J. Gelabert sobre unes vistes del poble.
Resum	Tal i com succeeix en el capítol anterior es continua amb una explicació de la història de Catalunya relacionada amb Tamarit, sense destacar els monuments, tot i que cal esmentar que, indirectament, a través de les fotografies, sí que queda reflectida la gran quantitat de vestigis passats que conserva la ciutat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, maig, núm. 203, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	131 a 136 *Citacions
Títol	*La Exposición de Barcelona de 1929: El Estadio*
Tema	L'Exposició del 29 i les construccions arquitectòniques
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les obres i del croquis de la façana i la planta de l'estadi. Plantes d'altres estadis d'arreu del món per realitzar una comparació.
Resum	Es descriu com serà el nou estadi que es construeix amb motiu de l'Exposició del Barcelona del 29, emprant un llenguatge tècnic. Se'n destaca la seva capacitat —és un dels més grans de tot Europa— i es realitza una comparació mitjançant text i dibuixos: s'afirma que serà més gran que l'estadi d'Amsterdam i més petit que el de Wembley. Finalment, es comenta com quedaran distribuïdes les diferents zones dins l'estadi.

Pàgines	137 a 144 *Citacions
Títol	*La nueva Casa de Correos de Barcelona: Algo de historia*
Autor	Buenaventura Bassegoda
Tema	Història de correus a Barcelona i els seus edificis

A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del nou edifici de correus: façana, l'entrada, pintures, etc.
Resum	Se centra en la història de correus a Barcelona i rodalies, el repartiment de cartes i segells. També s'esmenta que el nou edifici s'inaugurarà en pocs mesos i que embellirà la ciutat, creada pels arquitectes Torres i Goday. Finalment, es realitza una ràpida descripció del nou edifici, destacant que hi haurà una obra d'Arnau i quatre escultures de Manel Fuxà i Leal, escultor i acadèmic de Belles Arts.

Pàgines	145 a 148
	*Citacions
Títol	*El Palacio Episcopal de Barcelona -La restauración del patio central*
Autor	Isidro Sabater
Tema	Historia i monuments (Palau Episcopal)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de diverses perspectives de l'edifici
Resum	Es presenta una descripció inicial referent a la història de la construcció del Palau Episcopal, i les diverses residències episcopals a la ciutat. La restauració d'aquest pati representa un pas més per a l'embelliment de la ciutat iniciat ja fa uns anys.

Pàgines	149 a 153
	*Citacions
Títol	*La vetusta ciudad de Balaguer*
Autor	Valeri Serra i Boldú
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de diverses vistes de la ciutat i de la figura del Sant Crist
Resum	Es parla dels diversos vestigis arquitectònics del passat que encara resten a la ciutat, de manera que es descriuen les seves característiques principals amb un llenguatge més aviat literari, deixant de banda qüestions tècniques, i s'intercalen en el text fragments d'una cançó en honor a la ciutat de Balaguer. En referència a les construccions esmentades al llarg del text, cal destacar el pont per arribar a la ciutat, el temple dedicat al Sant Crist, la plaça del Mercadal, l'església de Santa Maria, etc.

Pàgines	156 a 158
	*Citacions
Títol	*Los monumentos históricos y arqueológicos: La Torre de Centellas*
Tema	Monument i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'arc de Centelles i de les dependències de l'ajuntament
Resum	A partir d'un seguit de referències històriques, es comenta la restauració de l'arc de Centelles, que era la porta d'entrada a la fortificació de la ciutat. La torre i la casa annexa es van habilitar per acollir l'ajuntament, i es destaca que s'ha respectat l'originalitat del monument fent-lo compatible amb les necessitats dels usos actuals. Les obres les ha dirigit Jerónimo Martorell, director del Servei de Monuments Històrics de la Diputació. No es realitza una descripció tècnica i exhaustiva de l'edifici.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, juny, núm. 204, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 11 articles (6 de ref. a monuments)

Pàgines	163 a 168
Títol	*Exposición de Barcelona de 1929*

Tema	L'Exposició de Barcelona de 1929 i les obres a la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les obres i dibuixos i plànols dels edificis projectats
Resum	S'esmenta la importància de la construcció d'aquests nous edificis en honor a la Exposició de Barcelona el 1929, i es fa una descripció tècnica dels següents edificis: el Palau de l'Electricitat, Força Motriu i Indústries Químiques; el Palau del Treball i el Palau del Vestit i de l'Art Tèxtil. Es destaca el nom dels seus arquitectes: Amadeu Llopart i Alexandre Soler i March (Palau de l'electricitat); Josep M. Jujol i Andrés Calzada (Palau del Treball); i Emilio Carmona i Juan V. Roig (Palau del Vestit, etc.)

Pàgines	170 a 173 *Citacions
Títol	*Las Instituciones Barcelonesas: El nuevo edificio de la Escuela Municipal de Música*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Arquitectura, construcció de nous edificis (Monuments)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de la façana i diverses estances de l'edifici de l'escola
Resum	Inicialment, s'explica com es va constituir l'escola de Música Municipal, s'enumeren algunes de les matèries que s'ensenyen (Rítmica, Història i Filosofia de l'Art, Història de l'Art, de la Música i d'Estètica) i els objectius del centre, enfocats a donar una categoria superior a l'escola. D'altra banda, es destaca la professionalitat dels professors i s'anomenen alguns exalumnes que han aconseguit un renom com Barrientos, Casals, Viñas, Malats, Socías, Gálvez, Chala, Nogués, Buixó, Goixens, Costa, Fornells... Per acabar, es descriu mitjançant un vocabulari literari el nou edifici on s'ubica l'escola, de manera que es realça la bellesa de l'edifici tant interior com exterior.

Pàgines	181
Títol	*En Honor a Goya*
Tema	Commemoració del centenari de la mort de Goya (pintura, art)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia d'un quadre del pintor Llovera
Resum	Amb motiu del centenari de la mort de Goya, la SAF vol rendir homenatge al gran artista mitjançant la reproducció d'una al·legoria feta per Josep Llovera (quadre que es presenta com a element gràfic), un altre pintor continuador de l'escola lluminosa iniciada per Goya. Al llarg del text s'esmenta Fortuny com un altre gran artista Tot seguit es rescriu la crítica de Raimon Caselles davant l'al·legoria de Lloveras, en la qual s'empra un llenguatge molt filosòfic.

Pàgines	182 a 183 *Citacions
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Notícies relacionades amb la SAF i el turisme en general (monument, art)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de tres vaixells de Vapor
Resum	Aquest article està format per diverses notícies entre les quals destaca la titulada: *Vich, Ripoll, San Juan de las Abadesas*. En aquest epígraf s'anuncia que les pintures de Sert a la catedral de Vic han tingut gran èxit, la qual cosa ha afavorit un flux turístic important cap a la ciutat, i es destaca que s'ha esgotat la primera edició de postals de les esmentades pintures. Es posa de relleu que Vic té un dels museus més importants d'Espanya. D'altra banda, s'aprofita per comentar el fet que Ripoll i Sant Joan de les Abadesses disposen de dos dels monuments romànics més importants de Catalunya. La SAF ha decidit promocionar els viatges turístics cap a aquests tres llocs, i realitza les gestions oportunes per poder fomentar els serveis als turistes que vagin a algun d'aquests municipis.

Pàgines	184 a 185
Títol	*Las coleciones particulares: La de indumentaria de don Manuel Rocamora y Vidal Sala*
Autor	Joaquín Ciervo
Tema	Col·lecció de peces d'art (indumentària)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses peces de la col·lecció comentades en el text
Resum	El senyor Manuel Rocamora i Vidal Sala, a més de ser pintor, també és col·leccionista. De manera que ha tingut la idea de realitzar un museu dedicat a les peces d'indumentària que col·lecciona. Tot seguit es presenta una explicació de les diverses peces que apareixen en les fotografies, i es donen detalls d'algunes de les seves característiques més destacables. Posteriorment, es destaca la col·lecció de gravats de què disposa el mateix senyor referents a diverses èpoques a la ciutat de Barcelona.

Pàgines	188 a 189 *Citacions
Títol	*Obras de Urbanización y Embellecimiento*
Tema	Embelliment de la ciutat, arquitectura
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del pont del Bisbe, la plaça Universitat i l'aqüeducte del carrer Marina.
Resum	S'anuncia que les obres d'embelliment de la ciutat s'estan duent a terme com estava previst, realçant els encants de la ciutat, ja que serà visitada per gran quantitat d'estrangers durant l'Exposició Internacional del 29. Es destaca la urbanització de la part central de la Plaça de la Universitat, la finalització del viaducte del carrer de la Marina, la inauguració del pont gòtic del carrer del Bisbe, entre altres. Es destaca que l'obra del pont ha estat portada a terme per l'arquitecte Juan Rubió.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, juliol, núm. 205, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	195 a 200
Títol	*La Exposición de Barcelona de 1929*
Tema	L'Exposició de Barcelona de 1929 i les obres a la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les obres, dibuixos i plànols dels edificis projectats
Resum	Tal i com s'ha realitzat en anteriors articles dedicats a l'Exposició del 1929 es descriuen tècnicament alguns dels edificis construïts amb motiu de l'esmentada Exposició. En aquest cas es destaca el Palau de les Arts Industrials i Aplicades, el qual acollirà tot el que es refereix al mobiliari i ebenisteria, decoració interior (ceràmica, vitralls artístics, metalls, ferros, bronzes, etc.), papers pintats, tapissos, cortines, catifes, cuiro, marroquineria, orfebreria, joguines i arts del teatre, entre d'altres. El Palau de les Projeccions és on s'instal·larà l'exposició de material dedicat a la fotografia i a la cinematografia, i en el Palau de les Comunicacions i Transports hi haurà material referent al ferrocarril, tramvies, automòbils, transports fluvials i marítims, navegació submarina i aèria. Els arquitectes que intervenen en la projecció dels edificis són els següents: Manuel Puig i Manuel Cases (Palau de les Arts industrials); Eusebio Bona i Francisco Aznar (Palau de les Projeccions); Adolfo Florensa i Félix de Azúa (Palau de les Comunicacions). S'utilitza un vocabulari molt descriptiu.

Pàgines	207 *Citacions

Títol	*Un monumento al Dr. Pearson*
Tema	Creació d'un nou monument d'homenatge
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de la inauguració del monument
Resum	En homenatge al doctor Fred Stark Pearson per haver contribuït a la introducció de l'electricitat a Catalunya, el senyor José M. Roviralta, membre del Rotary Club, va proposar construir un monument en honor seu. En l'article es destaca l'embelliment que suposa per la ciutat aquest nou monument.

Pàgines	211 a 212 *Citacions
Títol	*La restauración de Poblet -Obras de Consolidación*
Tema	Restauració de monuments
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia del monestir de Poblet abans de la restauració
Resum	Gràcies a la visita del Rei al monestir de Poblet i donat el ressò que això va comportar, va augmentar l'interès per destinar recursos econòmics per restaurar aquest important monument. Els interventors en l'obra de restauració de l'edifici han estat el director general de Belles Arts, senyor Conde, i la Junta de Monuments de Tarragona. L'arquitecte que va projectar les obres de consolidació va ser el senyor Josep Pujol i Brull. Finalment, es destaquen les actuacions realitzades per restaurar l'edifici.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, agost, núm. 206, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42), 13 articles (4 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	227 a 233 *Citacions
Títol	*Exposición de Barcelona, 1929: El Pueblo Español*
Tema	Exposició 29: Construcció del Poble Espanyol de Barcelona (Art, monument)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de diversos edificis que es reprodueixen al Poble Espanyol
Resum	Es presenta la descripció detallada de com serà el Poble Espanyol una vegada construït amb motiu de l'Exposició de Barcelona del 29. S'esmenta també que es preveu la realització d'espectacles de caràcter popular. Es comenta el fet que aquestes construccions no es podran comparar amb les altres realitzades durant l'Exposició Internacional d'altres ciutats, com la Rue du Caire (París, 1889), Mrway Plaisance (Chicago, 1894), Vieux Paris o Village Suisse (París, 1900) i les de Londres, Filadèlfia i Gante, on eren de guix i cartró. Així, doncs, es destaca que serà un dels elements més visitats pels turistes tant espanyols com estrangers.

Pàgines	234
Títol	*Paisajes de Cataluña*
Autor	Dolors Ferré (fotògraf)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de Santa Fe (Montseny) emmirallada en el llac de davant seu.

Pàgines	236 a 237 *Citacions
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos: El Circo y el Foro, de Tarragona*
Autor	Juan Ruiz i Porta
Tema	Monuments i art
A qui s'adreça	Turistes

Elements gràfics	Fotografia del carrer d'entrada al fòrum
Resum	Es fa un retrocés en la història explicant com era el circ i el fòrum de Tarragona en temps romans, de manera que es descriuen les seves característiques físiques i algunes de les activitats que s'hi portaven a la pràctica. El text és més aviat de caràcter històric i no massa tècnic.

Pàgines	238
Títol	*Don Andrés Garriga Bachs*
Autor	M.R.
Tema	Embelliment de la ciutat. Monument
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia del Sr. Garriga
Resum	El senyor Garriga ha cedit a l'ajuntament una casa que tenia al carrer Bisbe per tal que s'enderroqui i es creï un monument en memòria dels herois de la Independència. Aquest fet contribuirà a l'embelliment de la ciutat.

Pàgines	247 *Citacions
Títol	*Biblioteca de Turismo: Vallbona de las Monjas*
Tema	Publicació d'una nova monografia (Monuments, art i història)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la publicació
Resum	S'anuncia la publicació d'una nova monografia dedicada al monestir de Santa Maria de Vallbona de les Monges. En el text es destaca que és una guia útil i pràctica per visitar el monument. Posa de relleu el fet de contribuir al coneixement d'un gran monument català.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, setembre, núm. 207, p. 36 (sense comptar anuncis, total 40), 9 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	264 a 267 *Citacions
Títol	*En Tarrasa: La Biblioteca-Museo Soler y Palet*
Autor	L. Bertran i Pijoan
Tema	Nova biblioteca - museu: art i cultura
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies de les dependències de la Biblioteca - Museu
Resum	Es realitza un petit repàs de la vida del senyor Josep Soler i Palet, i es destaca el seu afany d'investigar i conèixer allò que l'inquietava en relació a la història, a l'art, a l'arqueologia, a la música, a la literatura, etc. Quan morí Soler i Palet, la seva dona va decidir fer realitat la voluntat del seu marit i va iniciar els tràmits que van fer possible la biblioteca museu. Finalment, es destaquen les característiques de l'edifici on està ubicada la biblioteca museu de manera molt bàsica, i es posa èmfasi en el seu fons i en les obres que hi ha dipositades de manera molt genèrica.

Pàgines	271 a 273 *Citacions
Títol	*La riqueza del archivo de la Corona de Aragón*
Autor	D.O.
Tema	Monuments on hi han situats arxius; documentació
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de l'edifici de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i de dues butlles
Resum	L'article comença parlant de diversos edificis monumentals com el Palau dels Comtes de Barcelona, el Palau dels Virreis, l'absis de la catedrali altres

edificacions de manera molt explicativa sense descriure els edificis, simplement per poder introduir la importància de l'entorn on es guarden importants fons documentals. La resta de l'article es refereix a un seguit de documents que es guarden a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, octubre, núm. 208, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (6 de ref. a monuments)

Pàgines	291 a 296
Títol	*Exposición de Barcelona, 1929: El Arte en España*
Tema	Exposició de Barcelona 29
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia del Palau Nacional i diverses estances interiors en construcció
Resum	El Palau Nacional serà el que acollirà l'exposició anomenada El Arte de España, que té per objectiu presentar públicament una síntesi del gran esplendor i desenvolupament de l'art. L'exposició estarà formada per obres d'art reconegudes i per objectes relacionats amb fets o personatges històrics. Es destaca que s'ha realitzat un inventari en fitxes fotogràfiques de monuments i obres d'art que es posarà a disposició del públic durant l'exposició. S'esmenta el fet d'haver escollit les peces que es consideren més interessants per l'exposició i posteriorment s'explica el procés que es seguirà per fer el trasllat de dites obres. Finalment, es posa de relleu que es van seleccionar un seguit de temes històrics relacionats amb Espanya, que van ser estudiats per historiadors i posteriorment tramesos a artistes per tal que en realitzessin uns dibuixos. Aquests dibuixos havien de ser exposats al certamen amb una explicació al costat. Aquest article és interessant des del moment que explica de manera detallada les intencions i la composició de l'Exposició del 29. Les explicacions són amenes i cal destacar que no s'esmenten directament les característiques del Palau Central dedicat a l'art.

Pàgines	297
Títol	*El monumento al aviador Duran*
Tema	Monument, art i història
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografia de l'acte d'inauguració del monument
Resum	En record a l'aviador Duran que morí en un accident d'avió a Barcelona se li ha aixecat un monument situat a les escalinates del Parc de Montjuïc en la zona de Miramar.

Pàgines	298 a 302
	*Continuació art. del març, núm. 201 (1928)
Títol	*Los Museos de Barcelona: El de Arte Contemporáneo*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Museu: Objectes d'art, escultura i pintura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses sales del museu i de pintures
Resum	Continua amb l'explicació de la resta de sales del museu i dels seus continguts, destacant en tot moment els artistes i part de la seva biografia de manera breu. Segueix la mateixa línia que la primera part de l'article.

Pàgines	304
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: La Necrópoli de Tarragona*
Tema	Publicació d'una nova monografia (Monuments, art i història)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la publicació

Resum	Es destaca la bona acceptació de la monografia publicada anteriorment (Vallbona de les Monges) i dóna les gràcies a César Martinell i V. Serra Boldú pels articles publicats a *La Publicitat* i a *La Vanguardia* fent bones referències de la monografia. Finalment, s'anuncia la publicació d'una nova monografia dedicada a la Necròpolis de Tarragona. En el text s'esmenta que és una guia útil i pràctica per visitar els monuments. Es destaca que hi ha un interès principalment històric en l'obra i que la major part de les il·lustracions són inèdites. També s'anuncia la propera publicació dedicada a la Casa de l'Ardiaca.

Pàgines	305 a 313
	*Citacions
Títol	*El Tesoro Artístico de Cataluña: El Paño de la Creación, de Gerona*
Autor	César Martinell
Tema	Obra d'art, tapís
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos detalls del tapís de la Creació
Resum	Es posa de relleu la importància del tapís de la creació, destacant el seu estat de conservació. Seguidament, s'explica l'origen de la iconografia medieval i posteriorment se centra en la interpretació i descripció de les diferents escenes del tapís.

Pàgines	316 a 319
	*Citacions
Títol	*La restauración de la antigua iglesia de la Ciudadela*
Autor	Branguí (fotògraf)
Tema	Restauració d'edificis i monuments
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'església de la Ciutadella
Resum	Es manifesten diverses de les actuacions de millora de zones de la ciutat i en especial s'esmenten cinc edificis situats dins el perímetre del Parc de la Ciutadella. S'ha buscat una solució de reestructuració pels nous edificis: el Palau de la Indústria s'enderrocarà per poder ampliar els jardins del parc. Es comenta la rehabilitació de l'església, que està en un estat molt precari sobretot pel que fa a l'interior que ha estat utilitzat com a magatzem. La idea principal era utilitzar-lo com a panteó per catalans il·lustres però, finalment, l'ajuntament ha decidit reimplantar el culte en el temple. En el text s'explica en què consisteixen les obres i es posa èmfasi en el fet que la restauració farà que no es perdi aquest monument.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928
	p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 10 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	323 a 350
Títol	*Exposición de Barcelona, 1929*
Autor	Carles Buigas («Jefe de la Sección de Aguas e Iluminación del Espectáculo de la Exposición de Barcelona»)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de com serà la il·luminació i les fonts de l'Exposició del 29
Resum	Per tal d'impressionar el públic s'ha dissenyat una il·luminació decorativa i jocs d'aigua amb llum. Els quatre punts que cal tenir en compte per aquest espectacles són: l'harmonia de proporcions i coloracions, la grandiositat, el misteri i la novetat. S'esmenta que la zona on hi haurà una major il·luminació decorativa serà entre la plaça d'Espanya i el Palau Nacional, i es destaquen alguns dels edificis i places afectades per aquesta sumptuosa decoració. Es realitzen algunes descripcions —de caire més tècnic— en referència a la

magnitud de les fonts, entre altes qüestions. Seguidament, s'exposen les normes seguides per dissenyar el projectes, basades en la no-visibilitat dels elements lluminosos (a partir de diversos elements decoratius d'il·luminació com sortidors lluminosos, arbres il·luminats amb llum indirecta, etc.). Finalment, es presenten els passos que se seguiran per il·luminar el recinte.

Pàgines	341 a 343 *Citacions
Títol	*La Moderna Producción Artística de Cataluña: Los hierros artísticos de Jaime Teixé*
Autor	J. Capdevila
Tema	Obres d'art de ferro
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes obres de l'artista Jaume Teixé
Resum	Es dóna a conèixer un dels joves artistes de Barcelona, i es destaca que les seves peces de ferro, encara que no són del tot originals ni estilitzades, tenen qualitat i que és una persona jove en ple moment d'aprenentatge. Les descripcions de les aptituds de l'artista es realitzen amb un vocabulari de caràcter literari.

Pàgines	344 a 345 *Citacions
Títol	*Las Obras de restauración de las Casas Consistoriales de Barcelona -La escalera de honor*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Restauració d'edifici d'interès monumental
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de diverses perspectives de l'escala i l'escut que la decora
Resum	Després que Agustí Duran i Sanpere publiqués la monografia de Biblioteca de Turismo de la SAF dedicada a l'edifici on hi ha situat l'ajuntament, es van adonar de la importància de restaurar-lo per tal d'aconseguir que perdurés en el temps. Seguidament es presenten les restauracions ja realitzades i a continuació les que s'han fer amb motiu de les noves obres ja finalitzades. En el text es destaca la construcció d'una nova escala i que es té intenció de posar una estàtua de bronze de Llimona al pati de l'escala. El text és explicatiu i deixa de banda les qüestions tècniques del projecte.

Pàgines	348
Títol	*Hallazgos arqueológicos en Cornellá*
Tema	Restes arqueològiques
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de les columnes i murs trobats a Cornellà
Resum	Amb motiu de les obres de restauració de l'edifici de l'ajuntament de Cornellà s'han descobert unes columnes i murs que es creu que són d'època visigòtica. Es creu que pertanyien a un edifici civil i era una construcció realment molt rica arquitectònicament. Es destaca l'increment del patrimoni artístic del país i que augmenta l'interès dels estrangers pel país.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XVIII, 1928, desembre, núm. 210, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 11 articles (1 de ref. a monuments)

Pàgines	359 a 366 *Continuació de l'octubre de 1928, núm. 208
Títol	*El Tesoro Artístico de Cataluña: El Paño de la Creación, de Gerona*
Autor	César Martinell

Tema	Obra d'art, tapís
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos detalls del tapís de la creació
Resum	Continua amb la interpretació i descripció de les diferents escenes del tapís de la creació, posant especial atenció al calendari i tenint en compte altres representacions que també hi són presents. Finalment, destaca la importància arqueològica del tapís per Girona. El text segueix la mateixa línia explicativa que la primera part.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, gener, núm. 211, p. 48, de 10 articles 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	3 a 7
	*Citacions
Títol	*Exposición de Barcelona 1929. La sección de Agricultura*
Autor	B
Tema	Preparació de les instal·lacions i contingut de la secció d'agricultura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Detalls de l'exterior i l'interior de l'edifici
Resum	Considera dos aspectes de l'edifici del Palau d'Agricultura: l'edifici i les manifestacions que contindrà. El contingut de l'exposició agrícola s'estructurarà en diverses seccions: maquinària, alimentació, bestiar i elements de cultiu — com llavors, productes làctics, oli, etc. Quant a l'edifici on s'emplaçarà l'exposició es descriuen els diversos espais, així com la seva decoració.

Pàgines	8
	*Citacions
Títol	*Notas de turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Creació d'un comitè hispanofrancès per organitzar un circuit de peregrinacions marianes per visitar els santuaris de Lourdes, el Pilar i Montserrat

Pàgines	13 a 17
	*Citacions
Títol	*La Restauración de la Casa de la ciudad*
Autor	F. De. A. Ribas
Tema	Restauració de la casa de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Vitralls, relleus de l'antiga porta del Trentenari del Museu Santacana de Martorell
Resum	Els detalls sobre la restauració de la Casa de la Ciutat se centren en els vitralls de la façana, realitzats en base a les imatges dels sants tutelars patrons de la ciutat, així com en la possible restauració d'una de les portes desaparegudes de les estances noves del Trentenari, amb motiu de la descoberta d'un dels seus elements.

Pàgines	18
Títol	*El tesoro artístico de Cataluña. La invasión napoleónica y nuestras casas*
Autor	Federico Camp
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Mobles d'una casa de Sitges
Resum	Descriu la permanència encara de les influències napoleòniques en la decoració d'algunes de les cases barcelonines, i se'n destaca, com a exemple, una casa de Sitges i els mobles de l'interior.

Pàgines	23 a 26
Títol	*Las recientes edificaciones monumentales*
Tema	Els recents edificis construïts a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels edificis construïts i de les antigues construccions que han substituït
Resum	Descriu la finalització de quatre magnífics edificis: el de les escoles Milà i Fontanals, d'una banda, i Luisa Curro, de l'altra; l'edificació de les escoles Pies a la ronda de Sant Antoni; el de la Companyia Telefònica Nacional; i la construcció de l'edifici del Cinema París. La descripció d'aquests edificis monumentals se centra en la vinculació que tenen amb les antigues construccions que han acabat substituint o restaurant.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, febrer, núm. 212, p. 44, de 9 articles 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	40 a 43
Títol	*Un laudable acuerdo de la Diputación Provincial. La definitiva restauración de San Cugat del Vallés*
Tema	Restauració del monestir de Sant Cugat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del claustre
Resum	S'informa sobre l'actuació de restauració que iniciarà la diputació provincial en el monestir de Sant Cugat. Les obres es començaran pel claustre, a causa del deficient estat en què es troba, i seguiran amb la consolidació de l'estructura de l'edifici i el desallotjament de les dependències de la planta baixa i el primer pis del claustre, on s'ubicarà un museu etnogràfic.

Pàgines	57 a 62
	*Citacions
Títol	*La II Exposición de Arte Litúrgico*
Autor	B.
Tema	Descripció dels artistes i les seves obres
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sala Gaudí-Llimona, escultures, pintures i vitralls
Resum	Exposició que engloba tots els aspectes de l'art aplicat a la litúrgia: arquitectura, escultura, pintura, gravat, orfebreria, indumentària, etc. Una de les sales estava dedicada a dos artistes ja desapareguts: Antoni Gaudí i Joan Llimona. En aquesta sala s'hi exposaven maquetes de la Sagrada Família i quadres religiosos de Llimona, com *La Comunión* o l'oli de la *Sagrada Família*. L'arquitectura estava representada per autors com Juan Bergós i Lluís Bonet; l'escultura per Pere Jou, Enric Monjo, Viladomat i C. Collet entre d'altres; pel que fa a la pintura es troben obres de Darío Vilás, Jaume Busquets o Antoni Vila; la indumentària religiosa es deu en gran part a Busquets, i els bells oficis es troben representats per Folgueras, Rafael Masó, Solanich o Busquets. L'article consisteix en una descripció en la qual es relacionen els artistes amb les seves obres.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, març, núm. 213, p. 44, de 11 articles 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	67 a 71

	*Citacions
Títol	*Exposición de Barcelona 1929. El palacio de Artes Industriales y Aplicadas*
Autor	B.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de l'exterior i l'interior del Palau
Resum	El Palau d'Arts Industrials i Aplicades esdevé per a l'exposició universal centre de reunió de la societat que concorrerà a les festes que se celebraran durant el certamen. L'article descriu els diversos espais que constitueixen el Palau i els continguts i detalls decoratius de les sales.

Pàgines	77 a 83
Títol	*Los antiguos "consellers" de Barcelona. Notas para su iconografía*
Autor	A. Duran y Sanpere
Tema	Història dels consellers i descripció dels retaules
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fragments de diversos retaules
Resum	L'article se centra en la representació gràfica dels Consellers de Barcelona, entre el segle XV i el segle XVII, a través de diversos retaules ubicats en diferents espais de Barcelona, com la capella de la Casa Municipal o a la capella de Sant Sever de la catedral de Barcelona (desaparegut). Els autors de les iconografies foren Lluís Dalmau i Bernat Martorell entre d'altres. L'article descriu detalladament les imatges dels retaules, i es justifica cadascun dels motius pictòrics (com la vestimenta, o la temàtica representada), amb la situació històrica i la realitat d'aquells temps.

Pàgines	89
Títol	*Nuestra "Biblioteca de Turismo". La Casa del Arcediano y el Archivo Histórico de la Ciudad*
Tema	Publicació de la monografia sobre la Casa de l'Ardiaca
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portada de la monografia
Resum	Informa sobre la propera publicació de la monografia dedicada a l'Arxiu Històric de la Ciutat, ubicat a la Casa de l'Ardiaca. Destaca aquest edifici com un dels més bells de Barcelona; aquesta monografia dedica nombroses il·lustracions de la part antiga de l'edificació i a les obres de restauració, així com a alguns dels tresors gràfics que conserva l'arxiu. La monografia ha estat escrita pel director i historiador de l'arxiu, el senyor Agustí Duran i Sanpere.

Pàgines	90
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Comunica la creació d'una oficina d'allotjament de l'Exposició de Barcelona.

Pàgines	91
Títol	*La moderna producción artística de Cataluña. Los hierros forjados de Emilio Albenosa*
Tema	Futures publicacions d'artistes vinculats al ferro forjat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Un dels treballs d'Emili Albenosa
Resum	Comenta la perfecció que la indústria barcelonina ha assolit, especialment en el ram del ferro forjat, i la intenció per part de la SAF de donar a conèixer les obres dels artistes del ferro que contribueixen a l'enriquiment d'aquest art, així com els industrials, un d'ells Emili Albenosa que executen aquest projectes artístics.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any XIX, 1929, abril, núm. 214, p. 44, de 9 articles 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	108 a 109
Títol	*Nuevas publicaciones de la sociedad de atracción de forasteros*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de les publicacions
Resum	Informa sobre la publicació de l'anuari del darrer any i de cinc edicions d'una sèrie de petits itineraris d'excursions per Catalunya, amb ferrocarril o per carretera, des de Barcelona i amb una durada d'un o dos dies. Els recorreguts dels cinc primers itineraris són: Vic, Ripoll i Sant Joan de les Abadesses; Girona, Figueres i Vilabertran, Peralada, Port de la Selva, Empúries i Castelló d'Empúries; Girona, Banyoles i Besalú; Sant Cugat del Vallés, Terrassa i Martorell, i Sitges, Vilanova, Tarragona, Reus, Poblet, Montblanc i Santes Creus

Pàgines	123 a 126 *Citacions
Títol	*Barcelona ante la Exposición*
Tema	Urbanització
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les obres urbanes a la ciutat
Resum	Realitza una sèrie de referències a les transformacions per embellir la ciutat: la desaparició del teatre Eldorado, la construcció del banc de Biscaia, les perllongues dels metros transversals, la urbanització de la plaça d'Espanya, i els jardins del passeig de sant Joan i del passeig de Gracia, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XIX, 1929, p. 44 De 9 articles 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	135 a 138
Títol	*Las colecciones particulares. La Colección bibliográfica de D. Luis Escobet Cots*
Autor	Joaquín Ciervo
Tema	L'enquadernació
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Exemplars de notables llibres enquadernats
Resum	Descriu la important col·lecció creada pel senyor D. Luis Escobet Cots en referència a notables llibres característics per la seva enquadernació, que pertanyen al segle XV, al període d'enquadernació hispanoàrab o al període napoleònic. Alguns exemplars són el *Psalterium et Cantica Cantorum*, (en llengua Caldea) i la *Pasión de Nuestro Señor* del segle XIV. L'article fa menció a altres mestres d'enquadernació i fa una breu descripció de la importància històrica de l'enquadernació.

Pàgines	141 a 146
Títol	*Barcelona ante la Exposición*
Tema	Urbanització, restauració i reforma a Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Obres a la ciutat
Resum	Descriu una sèrie d'obres que es van produint a la ciutat a causa de l'exposició universal: la font monumental a la plaça d'Espanya, la conversió de la part inferior de la rambla de Catalunya en bulevard, la restauració de les estàtues i balustrades del Saló de Sant Joan, l'embelliment dels edificis de la capitania general i del Govern Civil, la construcció al carrer del Bisbe d'una plaça i un monument als màrtirs de la guerra de la Independència, la restauració del monument a Güell, la font monumental del Marqués de Camp Sagrat, etc.

Pàgines	149 a 156
Títol	*Los orígenes de Barcelona. La ciudad Romana*
Autor	Juan de Malta
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fragments monumentals romans, làpides, mosaics, la muralla romana
Resum	L'article debat els orígens romans de la ciutat de Barcelona a partir de l'anàlisi de diversos elements monumentals trobats a la ciutat. Es descriuen tant des d'un punt de vista històric com artístic. També s'analitzen les restes de la muralla —considerades del segle III—, les dues torres de la plaça Nova, fragments de columnes dispersos en diverses àrees de la ciutat, sepultures romanes trobades a Montjuïc, la làpida trobada al cementiri del SO del segle I, mosaics, com el del Palau de Templers, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, juny, núm. 216, p. 44, de 9 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	170 a 175
	*Citacions
Títol	*Poblaciones notables de Cataluña. Castelló de Farfaña*
Autor	Valeri Serra i Boldu
Tema	Els recursos monumentals (església de Santa Maria)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Elements decoratius de l'església, la Verge Santa Maria i altres espais del poble
Resum	Descriu els elements monumentals i artístics del poble i concentra la descripció en l'església de Santa Maria, de la qual destaca la seva porta gòtica, la imatge de Santa Maria, així com també els diversos retaules que historien els principals passatges de la vida de la verge i l'altar franciscà que conté les restes d'un compte d'Urgell.

Pàgines	183 a 186
	*Citacions
Títol	*Las colecciones particulares. La de antigüedades y obras de arte de don Joaquin de Montaner*
Autor	V. Sole de Sojo
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les col·leccions del senyor Joaquin de Montaner
Resum	Descriu la col·lecció privada de Joaquin de Montaner, que comprèn diverses arts com l'enquadernació, la pinacoteca, el mobiliari, els gravats i ventalls i vidres catalans, principalment. Algunes d'aquestes obres són: una Madona de Botticelli, una tela de Murillo, un armari gòtic, centenars de ventalls —des de l'època de Lluís XIV— i altres tresors com mosaics del segle XVII.

Pàgines	187 a 188
Títol	*Nuevas publicaciones de propaganda turística*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades i interior de les publicacions
Resum	Informa sobre la publicació de dos documents: un fulletó, editat pel grup d'hotelers dels edificis construïts amb motiu de l'exposició, per informar els turistes sobre l'allotjament a Barcelona, i un fascicle publicat per la Companyia del Ferrocarril de Cremallera de Montserrat per difondre les belleses de la muntanya. La SAF ha publicat cinc petites guies que consisteixen en resums de diverses èpoques de la història de Barcelona, a través de les quals els turistes poden visitar els monuments de la ciutat. Les cinc guies es refereixen a l'edat

antiga, a l'alta edat mitjana, al període de l'art ogival religiós, a l'arquitectura gòtica civil i a les construccions dels últims segles.

Pàgines	189 a 190 *Citacions
Títol	*Las obras de restauración de la casa del Ayuntamiento*
Tema	Inauguració dels elements incorporats i restaurats
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Obres inaugurades a l'ajuntament
Resum	Comenta les inauguracions de diverses obres i elements decoratius i monumentals de l'ajuntament per a la festivitat de nostra Senyora de Montserrat, el 27 d'abril. Es descriuen els principals detalls artístics de cadascuna d'aquestes obres: les fulles de la porta d'entrada al Saló de Cent, un tapís dels que ornamentaran el mur principal de l'escala d'honor, una escultura de bronze de Josep Llimona, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XIX, 1929, juliol, núm. 217, p. 56, de 7 articles 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	207 a 215 *Citacions
Títol	*Inauguración de "El Arte en España" en el Palacio Nacional*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les sales i vitrines de l'exposició
Resum	L'article s'inicia anunciant la finalització de les obres del Palau Nacional per acollir l'exposició *El Arte en España*, així com el procés d'obtenció, organització i documentació dels objectes exposats. El nucli central de l'article és la descripció dels objectes exposats: dues col·leccions de tapissos de la Casa Reial, reproduccions de les escultures més valuoses realitzades per les cases La España Artística i Lena, la creu dels àngels pertanyent a la catedral d'Oviedo i la butlla pontifícia del Papa Silvestre II, tresors de l'art romànic com el tapís de la creació de Girona, l'arca de les relíquies de la Cambra Santa d'Oviedo, etc.

Pàgines	219 a 223 *Citacions
Títol	*Inauguración del Estadio*
Autor	Miguel Cabeza
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Façana de l'estadi, activitats esportives i espectadors
Resum	Descriu l'estadi, una vegada finalitzades les obres, i el situa com un dels principals centres esportius d'Europa. També comenta l'acte inaugural, que va consistir en competicions esportives realitzades en les instal·lacions de l'estadi.

Pàgines	227 a 234 *Citacions
Títol	*Inauguración de "El Pueblo Español"*
Autor	B
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges dels diversos barris, carrers, places i espais del Poble Espanyol
Resum	L'article realitza una exhaustiva descripció del Poble Espanyol, inaugurat al mateix temps que l'Exposició Internacional. Descriu els diversos barris que representen les regions d'Espanya així com també monuments, places i altres espais representatius de la cultura espanyola: cases consistorials del poble de Valderrobles (Teruel), reproduccions de Ronda, Baeza, Mallorca i Múrcia, el

portal de l'església de Porqueres, el campanar de l'església de Taradell, cases de la Garriga, Santa Pau i Cornudella, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, agost, núm. 218, p. 44, de 8 articles 1 fa referència explícita a l'art
Pàgines	264 a 266
	*Citacions
Títol	*Una interesante exposición en Barcelona. El grabado checoslovaco*
Autor	Rafael Marquina
Tema	Gravats de llibres
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels gravats
Resum	S'exalta la tècnica txecoslovaca utilitzada en els gravats dels llibres, de la qual en realitza una anàlisi profunda. Malgrat la diversitat d'estils, es pot observar una petjada ancestral que impregna la diversitat d'obres i una tendència a perpetuar les grans llegendes populars i tradicions nacionals.
Referències que cal considerar	
	La resta d'articles fan referència a les inauguracions dels pavellons estrangers de l'exposició, congressos realitzats, a més de les seccions de «Noticias de Turismo» que en aquest número no destaquen el patrimoni monumental i artístic.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, setembre, núm. 219, p. 36, de 7 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic
Pàgines	277 a 284
	*Citacions
Títol	*Los museos de Barcelona. El de arte contemporáneo*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Museu: objectes d'art, escultura i pintura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses sales del museu i de pintures i escultures
Resum	Continua amb l'explicació de la resta de les sales del museu i dels seus continguts, i es destaquen en tot moment els artistes i part de la seva biografia de manera breu. Segueix la mateixa línia que l'article del número anterior (mes d'octubre, núm. 202, any 1928)
Pàgines	285 *Citacions
Títol	*Montjuich Block-Notas*
Autor	V. Solé de Sojo
Tema	L'avinguda de l'Estadi
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Mette, la nina danesa
Resum	Descriu l'avinguda de l'Estadi com un dels elements més destacats de l'exposició i que ha de ser el Trocadero barceloní del 1929. Comenta l'interès de la premsa per fotografiar les Cascades, el Palau Nacional, les fonts lluminoses i les grans vedets de Montjuïc.
Pàgines	289 a 290
	*Citacions

Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Vaixells
Resum	Comenta l'arribada de caravanes i destaca els visitants anglesos, de Budapest, d'Hongria, de França, de Noruega, de Nord-amèrica i de Polònia entre d'altres; la continuïtat de les reformes de la ciutat tot i haver començat l'exposició (al passeig de Gràcia, convertit en una artística placeta escultòrica); la publicació de la monografia de la Biblioteca de Turisme sobre l'església i excol·legiata de Santa Anna de Barcelona.

Pàgines	291 a 298
	*Citacions
Títol	*Los claustros góticos de Barcelona*
Autor	A. Gallardo
Tema	Estil romànic i gòtic dels claustres de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes (l'objecte és adreçar-se als turistes, però el contingut s'associa al lector en general)
Elements gràfics	Imatges de diversos claustres de Catalunya: de la catedral de Barcelona, de l'Hospital de la Santa Creu, del Col·legi de Sant Miquel, de l'església de Sant Antoni Abat, del convent de Sant Agustí
Resum	Realitza una exhaustiva anàlisi arquitectònica i artística dels claustres de Barcelona, concretament de la catedral de Barcelona, de l'Hospital de Santa Creu, del convent de Jerusalem, del pòrtic de l'església de Sant Antoni Abat, i de Sant Agustí Vell. La descripció d'aquests monuments parteix d'una introducció inicial que es refereix a les característiques generals de l'estil romànic i gòtic, i com aquests monuments representen o s'allunyen d'aquests preceptes generals. L'article és molt descriptiu i objectiu, amb la finalitat d'explicar l'evolució del claustre gòtic des de les seves tradicions romàniques fins al Renaixement.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, octubre, núm. 220, p. 44, de 9 articles 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	307 a 308
Títol	*Las recientes mejoras urbanas*
Tema	El passeig de Gràcia i el pont del carrer Almogàvers
Elements gràfics	Font monumental del final del passeig de Gràcia, gràfic del pont del carrer Almogàvers, i imatges d'inauguració de les millores urbanes.
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Descriu els elements escultòrics de la font monumental que es troba al final del passeig de Gràcia, creada per Borrell Nicolau i que representa el despertar de l'Aurora. També comenta les dificultats i solucions que ha representat la construcció del pont del carrer Almogàvers per solucionar la problemàtica dels passos a nivell.

Pàgines	321 a 322
	*Citacions
Títol	*Nuevas publicaciones de propaganda turística*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions
Resum	S'informa de la publicació de la monografia de l'església de Santa Anna «La Joya Gótica de Nuestra Ciudad», elaborada per Antoni Capmany, així com l'edició d'una sèrie de fulletons a càrrec del Patronato Nacional del Turismo que tracten les excel·lències de la ciutat i l'exposició, en diferents idiomes, repartits pels centres de turisme del món. També han publicat cartells de propaganda de

Barcelona amb vistes fotogràfiques: l'interior de l'església de Santa Maria del Mar, la vista exterior de la catedrali el Palau Nacional de l'exposició són els temes que il·lustren els cartells, executats pels tallers NAGSA.

Pàgines	324 a 330 *Citacions
Títol	*Los claustros góticos de Barcelona*
Autor	A. Gallardo
Tema	Continuació del núm. 219
A qui s'adreça	Turistes (l'objecte és adreçar-se als turistes, però el contingut s'associa al lector en general)
Elements gràfics	Pedralbes, Montesió, convent de Jonqueres, església Santa Anna, galeria de l'antic Palau de la Generalitat
Resum	Realitza una exhaustiva anàlisi arquitectònica i artística dels claustres de Barcelona, concretament del monestir de Pedralbes, del convent de Montesió, del convent de Jonqueres, de la col·legiata de Santa Anna i del Palau de la Generalitat de Catalunya. La descripció d'aquests monuments parteix d'una introducció inicial que fa referència a les característiques generals de l'estil romànic i gòtic, i com aquests monuments representen o s'allunyen d'aquests preceptes generals. L'article és molt descriptiu i objectiu, amb la finalitat d'explicar l'evolució del claustre gòtic des de les seves tradicions romàniques fins al Renaixement.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XIX, 1929, novembre, núm. 221, p. 44, de 9 articles 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	341
Títol	*Notas de turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la societat i notícies d'interès
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	Entre d'altres notícies comunica la publicació de la monografia sobre el Palau de la Diputació provincial de Barcelona.

Pàgines	342 a 346 *Citacions
Títol	*Los antiguos "Consellers" de Barcelona*
Autor	A. Duran i Sanpere
Tema	Continuació del núm. 213, mes de març
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Diverses pintures i obres d'art on es representen els consellers
Resum	El núm. 213 està dedicat als consellers representats en monuments públics i als que intervingueren en actes solemnes. Aquest número descriu les representacions dels consellers a través de l'art. L'estil és descriptiu i es comenten detalladament les imatges dels quadres. S'intenta vincular les representacions amb els moments històrics i socials d'aquells temps.

Pàgines	357 a 362 *Citacions
Títol	*Los claustros góticos de Barcelona*
Autor	A. Gallardo
Tema	Continuació del núm. 220
A qui s'adreça	Turistes (l'objecte és adreçar-se als turistes, però el contingut s'associa al lector en general)
Elements gràfics	Casa de la ciutat, Casa Gralla, convent de Pedralbes, Casa de l'Ardiaca, claustre de Jerusalem, Casa dels comptes de Santa Coloma

Resum	Realitza una exhaustiva anàlisi arquitectònica i artística dels claustres de Barcelona, concretament de la Casa de la Ciutat, o ajuntament; de l'antiga Casa Gralla, del convent de Pedralbes, del pati de la Casa de l'Ardiaca. La descripció d'aquests monuments parteix d'una introducció inicial que fa referència a les característiques generals de l'estil romànic i gòtic, i com aquests monuments representen o s'allunyen d'aquests preceptes generals. L'article és molt descriptiu i objectiu, amb la finalitat d'explicar l'evolució del claustre gòtic des de les seves tradicions romàniques fins al Renaixement.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XIX, 1929, desembre, núm. 222, p. 44, de 11, 3 de ref. a monuments

Pàgines	379 a 381
Títol	*Apoteosis*
Autor	Manuel Marinel·lo
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	L'entrada a l'exposició, restaurants i visitants
Resum	Descriu la situació apoteòsica que es viu a Barcelona arran de l'exposició, i es considera el moment culminant per a la seva consagració com a una de les principals capitals europees. Hi ha un gran moviment de viatgers, un enorme èxit en l'afluència a les diverses exposicions, pavellons i palaus, especialment al Poble Espanyol, al Palau Nacional, al Palau de les Missions i al Palau d'Agricultura.

Pàgines	386
Títol	*Montjuich Block-Notas*
Autor	V. Solé de Sojo
Tema	Notícies d'interès sobre l'exposició internacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	El pavelló de Bèlgica
Resum	Convida a visitar l'arquitectura de Montjuïc durant el dia, ja que durant la nit, amb els impressionants sortidors d'aigua i el seu espectacle de llums, la mirada als monuments queda subjugada per la de les fonts i no es pot admirar la seva bellesa, segons l'autor, especialment la del Pavelló Reial. D'altra banda destaca els pavellons de Bèlgica i Iugoslàvia pel seu estil arquitectònic.

Pàgines	392
Títol	*Nuestra biblioteca de turismo. El palacio de la Diputación Provincial de Barcelona*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Portada de la publicació
Resum	Publicita la nova monografia del Palau de la Diputació Provincial. És interessant per la multitud de fotografies que apareixen de l'edifici, realitzades pels artistes Martí Garcés i Gelabert. Aquesta publicació va acompanyada d'una traducció íntegra al francès, anglès i alemany.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, gener, núm. 223, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 11 articles (2 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	13
	*Citacions d'«Artistas Reunidos»
Títol	*Montjuich Block-Notas*

Autor	V. Solé de Sojo
Tema	Notícies relacionades amb Barcelona. Es destaquen les relacionades amb l'art.
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia del sortidor de davant l'Ambassadeurs
Resum	Es presenten un total de 4 notícies de les quals cal destacar-ne dues relacionades amb l'arquitectura i l'art. 1) «El pabellón de la ciudad» presenta el pavelló de Barcelona com una obra arquitectònica excel·lent de l'arquitecte Goday, que recull la identitat artística i històrica de la ciutat. Es determina que aquest edifici ha de perdurar en el temps com un museu de gran interès pels visitants. 2) «Los artistas reunidos». L'esperit marcat en l'Exposició del 25 a París dels Artistes Reunits ha arrelat a Barcelona. S'han aglutinat en el pavelló dels Artistes Reunits mobles, instal·lacions domèstiques, etc. Es comenta que Barcelona s'ha de col·locar al mateix nivell en la creació en arts decoratives que París, Munic i Viena. Es destaca la col·locació de l'estàtua *La ballarina* de Gargallo que crea una paradoxa entre el material de què està feta, el ferro, i la lleugeresa d'una ballarina.

Pàgines	22 *Citacions
Títol	*Bellezas de Cataluña*
Autor	Dolors Ferré
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'exterior de Santes Creus

Pàgines	23
Títol	*Notas de turismo y la Sociedad de Atracción de Forasteros: Rotulación necesaria*
Tema	Detecció de la necessitat de senyalitzar l'existència de monuments
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de la primera pàgina de l'àlbum de *Barcelona*
Resum	La SAF ha detectat la necessitat de col·locar rètols que indiquin l'existència de la carretera romana del Mèdol, a Tarragona, i les restes de Tamarit, i indica que si no es fa, el turista no sap que en aquell indret hi ha un monument que pot ésser del seu interès. Estén aquesta idea a la resta de poblacions que disposen d'un recurs que pot ser d'interès pel turista i que no està senyalitzat, cosa que fa pensar que, si es realitzen aquestes tasques de senyalització, s'aconseguiran uns majors fluxos de turistes.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XX, 1930, febrer, núm. 224, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (1 de ref. a monuments)

Pàgines	56 a 59 *Citacions
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos: Impresiones de la Catedral de Tortosa*
Autor	Salvador Sedó
Tema	Monument religiós d'art neoclàssic
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de la catedral de Tortosa
Resum	L'article queda dividit en quatre parts diferenciades: la introducció, que situa el lector en els elements externs de la catedral de Tortosa; l'estil arquitectònic i les característiques més notables de la seva façana; la descripció interior, amb un cert detall en aquells elements que es consideren més interessants —com és el cas de l'ornamentació, les capelles i el baptisteri entre altres—, i la descripció del claustre i el fons bibliogràfic de la catedral. Al llarg del text s'intenta donar

una explicació suficient per tal que el turista quan visiti el monument pugui valorar les seves qualitats. Tot i que hi ha un cert nivell tècnic en el vocabulari de l'article, no és excessiu i es combina amb un vocabulari més literari.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XX, 1930, març, núm. 225, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44) Total: 10 articles (2 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	67 a 72
Títol	*Exposición de Barcelona 1930: El Tesoro Artístico del Palacio Nacional*
Autor	Daniel Orfila (autor text); Arxiu Mas (fotografies)
Tema	Peces d'art religiós exposades al Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes obres d'orfebreria i pintures exposades
Resum	Donada la intencionalitat de continuar l'Exposició de Barcelona, iniciada el 1929, amb caràcter nacional al llarg del 1930 i la percepció que el manteniment de l'exposició d'art del Palau Nacional no tindria baixes en el nombre de visites, s'ha continuat aquesta tasca. Tot seguit s'explica quines obres conté cada sala. En aquesta darrera part el text és una mica feixuc.

Pàgines	74 a 77
Títol	*Instituciones Barcelonesas: En nuevo hospital de la Santa Cruz y de San Pablo*
Autor	Valeri Serra i Boldú
Tema	Edifici hospitalari com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'Hospital de Sant Pau
Resum	L'article tracta la necessitat d'ampliar l'antic Hospital de Santa Creu i la construcció del nou hospital denominat de Santa Creu i Sant Pau, el qual fou construït per l'arquitecte Domènech i Montaner del qual en destaca el «buen gusto, fastuosidad, monumentalidad». Es realitza una descripció de l'edifici i se'n destaca la higiene, la bona organització dels espais i la seva funcionalitat. Al final de l'article es remarca la sumptuositat de l'edifici i el seu valor artístic.

Pàgines	87
Títol	*Interiores Notables de Cataluña*
Tema	Edifici civil de caràcter artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	2 fotografies de l'interior de la mansió de Josep A. Torrents a Vilanova i la Geltrú

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XX, 1930, abril, núm. 226, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), total: 8 articles (4 de ref. a monuments), *1 recull fotografies

Pàgines	99 a 104 *Citacions
Títol	*Exposición de Barcelona 1930: Los retablos pintados exhibidos en el Palacio Nacional*
Autor	Joan Sacs
Tema	Retaules romànics i gòtics exposats al Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies dels retaules exposats al Palau Nacional

Resum	Es descriu, de manera genèrica, en què consisteix l'exposició de retaules i frontals i les seves línies generals i de cada sala se'n destaca aquella obra més notable, ja sigui per les seves característiques pictòriques i artístiques, o per l'època, l'autor i l'estil. S'incideix en els autors i aspectes artístics de les obres.

Pàgines	106 a 109
Títol	*Montjuich, Block-Notas: El Pueblo Español*
Autor	V. Solé de Sojo (autor text); Sagarra (fotografies)
Tema	El Poble Espanyol com a obra artística
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos carrers i vistes del Poble Espanyol
Resum	El Poble Espanyol fou creat per a l'Exposició de Barcelona amb l'ànim no només de reproduir un monument arquitectònic, sinó per reproduir les obres arquitectòniques més representatives del poble espanyol. Al text s'esmenten les diverses peces que composen el Poble Espanyol i se'n parla com si es tractés d'una meravella artística.

Pàgines	113 a 117 *Citacions
Títol	*Exposición de Barcelona, 1930: Los Tapices del Palacio Nacional*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Exposició de tapissos (art)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'alguns tapissos exposats: tapís de la crucifixió, de la infàmia, de la conquesta de Tunísia i el dels actes dels Apòstols
Resum	Un altre dels esdeveniments que donen continuïtat a l'Exposició de Barcelona el 1930 és l'exposició de tapissos al Palau Nacional on es recullen obres d'Espanya i de l'estranger que representen diverses èpoques. S'esmenten aquelles obres amb un major valor artístic i se'n descriuen els detalls més rellevants. Entre les obres esmentades destaca el tapís de la creació de Girona, el tapís Jafté, el tapís de la crucifixió, etc. El vocabulari és més aviat descriptiu.

Pàgines	118
Títol	*Las fantasticas iluminaciones de la Exposición*
Autor	J. Guardiola (fotografies)
Tema	L'Exposició de Barcelona, la il·luminació i el Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	2 fotografies de la il·luminació de Montjuïc, en una de les quals es veu el Palau Nacional i es pot apreciar la seva monumentalitat.

Pàgines	122 a 126 *Citacions
Títol	*Poblaciones Notables de Cataluña: Tárrega*
Autor	Valeri Serra i Boldú
Tema	Monuments i art a Tàrrega
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de Tàrrega: plaça de l'Hospital, sepulcre de la Casa Sobies a l'església, detalls de la Casa Sobies, ajuntament, carrers del casc antic i Crist de l'església de l'Hospital
Resum	Aquest article s'adreça al viatger que passa per Tàrrega i que parla dels edificis i les seves particularitats més notables. També s'introdueixen passatges històrics. Les explicacions sobre els edificis i les obres artístiques tenen un caràcter descriptiu i poc tècnic.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any XX, 1930, maig, núm. 227, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42), 9 articles (4 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Any	1930
Mes	Maig
Núm.	227
Pàgines	131 a 136
Títol	*La Exposición de Barcelona, 1930: Los esmaltes del Palacio Real*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Exposició al Palau Nacional d'esmalts (art)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'algunes de les peces exposades (esmentades al resum)
Resum	Es destaquen les obres d'esmalt més rellevants que conserva el Palau Nacional exposades, de manera que s'esmenten les obres i algunes de les característiques més importants, així com també la seva procedència, antiguitat i autors. D'entre les obres esmentades destaquen les fotografiades: l'estàtua jaient del bisbe Maurici, l'Arqueta d'esmalt de Limoges de la catedral d'Osca, una de les tapes del missal de sant Rufo de la catedral de Tortosa, calze i patena del Papa Lluna de Tortosa, etc.

Pàgines	141 a 144
Títol	*Los monumentos históricos y artísticos: San Cucufate del Vallès*
Autor	Carlos Srthou Carreras
Tema	El monestir de Sant Cugat com a monument que cal visitar
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la façana del temple, el claustre i de les imatges de marbre que s'hi conserva, i la caixa gòtica.
Resum	S'explica el recorregut que cal fer per poder arribar a Sant Cugat del Vallès. Es destaca que alguns dels còdexs es troben a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i algunes peces d'orfebreria, al Museu de Belles Arts. El text combina passatges històrics i descripcions referides al monestir i algunes de les seves estances, i es posa èmfasi en la seva bellesa amb un vocabulari més aviat tècnic.

Pàgines	145 a 148
Títol	*Exposición de Barcelona, 1930: La sección de "La España Primitiva" del Palacio Nacional*
Autor	P. Bosch Gimpera
Tema	Exposició d'art primitiu al Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes peces exposades de caire primitiu
Resum	Al Palau Nacional es pot visitar la part de l'exposició dedicada a l'art primitiu. Aquestes peces procedeixen de diversos indrets d'Espanya. Es descriu el contingut de les diverses sales, tenint present l'ordre cronològic i sense realitzar una descripció exhaustiva de cap peça, sinó que només s'esmenten i se situen en el seu entorn geogràfic d'origen.

Pàgines	149
Títol	*Bellezas de Cataluña*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del recinte emmurallat de Tossa

Pàgines	152
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: Tarragona*
Tema	Monografia sobre Tarragona
A qui s'adreça	Turistes

Elements gràfics	Fotografia de la portada
Resum	Presenta la monografia editada per la SAF dedicada a Tarragona, que la defineix com una ciutat amb gran interès arqueològic i, per tant, turístic. En aquest llibre s'inclou un capítol dedicat als descobriments que s'estan realitzant a la necròpolis. S'esmenta la gran quantitat de gravats que inclou la publicació i el fet que properament es publicaran noves monografies. L'autor d'aquesta monografia és Juan Ruiz Porta.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, juny, núm. 228, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	163 a 167
Títol	*Exposición de Barcelona, 1929: Las reproducciones del Palacio Nacional*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Exposició de les reproduccions del Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes de les reproduccions exposades
Resum	Amb motiu de l'exposició *El Arte en España* es construir maquetes que reproduïen edificis sencers o parts d'aquests per donar una major complementarietat a l'exposició de les manifestacions artístiques a Espanya. Es fa un repàs de les diverses maquetes exposades segons les sales i l'estil artístic que els correspon. S'esmenta bàsicament l'obra reproduïda i la seva procedència. Cal destacar la reproducció del pòrtic de la Glòria de la catedral de Santiago, els sepulcres dels sants Vicens, Sabina i Cristeta, la portalada de l'església de Sant Vicens d'Àvila i el sepulcre de Carles el Noble de la catedral de Pamplona.

Pàgines	168
	*Citacions
Títol	*Una mejora notable*
Autor	Brangulí (fotografies)
Tema	Embelliment de l'església de Santa Anna
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de la façana de l'església de Santa Anna
Resum	S'anuncia l'enderrocament d'un edifici annex a l'església de Santa Anna, la qual cosa ha suposat un embelliment de l'edifici i conseqüentment per la ciutat. Es parla de l'església com «una de les joies arquitectòniques més apreciables que honren a Barcelona» i es fa una crida a estendre actuacions similars a altres edificis de la ciutat.

Pàgines	181 a 186
Títol	*Exposición de Barcelona, 1930: El Pabellón de la Ciudad de Barcelona*
Autor	B.
Tema	Exposició sobre la història de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la façana del pavelló i d'alguns dibuixos exposats
Resum	Una de les joies de l'Exposició de Barcelona és el Pavelló de la ciutat de Barcelona, on es va desenvolupar l'exposició dedicada a la història de la ciutat, en la qual s'hi inclouen reproduccions de sepulcres, com ara el que representa el rapte de Prosèrpina, així com fotografies i documents.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, juliol, núm. 229, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (3 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	195 a 199
Títol	*La Exposición de Barcelona 1930: La pintura del Renacimiento en el Palacio Nacional*
Autor	J. Sacs (autor text); Arxiu Mas (fotografies)
Tema	Exposició de pintura renaixentista del Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'obres exposades: 2 Apòstols d'El Greco, 3 fragments del Retaule de Sant Narcís i Sant Sebastià d'El Greco
Resum	En l'article s'anomenen les diverses obres exposades al Palau Nacional d'Art Renaixentista, i es destaquen les seves característiques de manera superficial i s'esmenta l'autor i la procedència com a tendència general.

Pàgines	200 a 201
Títol	*Mejoras Urbanas: La desaparición del Palacio de la Indústria*
Tema	Enderrocament del Palau de la Indústria de l'Exposició del 1888
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies exteriors de l'edifici enderrocat i del Parc de la Ciutadella
Resum	Com que no es va poder aprofitar satisfactòriament l'edifici central de l'Exposició del 1888 es va enderrocar, ja que es considerava que aquesta actuació era una millora urbanística i d'embelliment de la ciutat. També s'esmenten els diversos usos que tingué el Palau de la Indústria abans de la seva destrucció.

Pàgines	215
Títol	*Bellezas de Cataluña*
Autor	J. Mas Guardiola
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del Molí de les Pipes d'Arbúcies

Pàgines	218 a 222
Títol	*Exposición de Barcelona 1930: Los marfiles del Palacio Nacional*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Exposició de peces de marfil del Palau Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses peces exposades
Resum	A partir d'una introducció en la qual es posa de relleu la importància del marfil en les peces d'art de diverses èpoques històriques, no només a Espanya sinó també a Europa, es determina que la col·lecció exposada al Palau Nacional és representativa de les diverses etapes artístiques. Tot seguit, s'esmenten les peces més importants de forma cronològica, i s'esmenta la data i l'autor —en cas que es conegui. Les descripcions no són exhaustives i es lliguen amb alguns fets històrics d'interès per a l'explicació.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, agost, núm. 230, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments),

Pàgines	238 a 241
	*Citacions
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos: El viejo Hospital de Santa Cruz*
Autor	C. Sarthou (autor text); Marín (fotografies)
Tema	Història i monumentalitat artística del vell Hospital de la Santa Creu
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les diverses estances de l'edifici i detalls d'aquest

Resum	Dóna notícia que la ciutat de Barcelona està plena d'edificis memorables i de valor monumental i artístic, i centra l'explicació en el vell Hospital de la Santa Creu, del qual en descriu els detalls més rellevants amb un llenguatge de caràcter tècnic. També destaca l'edificació del nou Hospital de la Santa Creu i Sant Pau projectat per Domènech i Montaner, del qual en destaca el valor i la bellesa arquitectònica.

Pàgines	243 a 248
Títol	*Las colecciones particulares: Los abanicos del señor Pirozzini*
Autor	L. Bertran Pijoan (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	Col·lecció particular de ventalls com a obres d'art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos ventalls de la col·lecció
Resum	Després de realitzar una extensa explicació sobre alguns aspectes de la vida del senyor Pirozzini com a personalitat rellevant de l'Exposició de Barcelona, es transcriu l'entrevista que se li va fer en ocasió d'aquest article. En una pàgina central de l'article apareixen diverses fotografies de ventalls i una petita descripció de les característiques més rellevants.

Pàgines	254
Títol	*Fiestas conmemorativas del centenario de Mistral en Barcelona: Inauguración de un Monumento*
Autor	D.O. (autor text); Branguí (fotografia)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument a Mistral
Resum	Amb motiu del centenari del naixement de Mistral s'organitzen diversos actes commemoratius, entre els quals hi ha la inauguració d'un monument situat al Parc de Montjuïc. Aquesta obra és el bust del senyor Arnau i va ser un projecte de l'arquitecte Puig i Cadafalch.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, setembre, núm. 231, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	263
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Ricardo Baquer (fotografia)
Tema	Carrers de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del carrer de les Caputxes, guanyador del primer premi de la Secció Barcelona antiga del concurs de fotografia de la SAF.

Pàgines	270
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: La Capitanía General de Cataluña*
Tema	Monografia dedicada a la Capitania General de Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la monografia
Resum	Anuncia la publicació d'una nova monografia dedicada al Palau de la Capitania de Catalunya, escrita per Mariano Rubió Bellvé. En la monografia s'hi recullen nombroses fotografies, plànols i dibuixos antics. També cal esmentar que posa èmfasi en explicar la importància d'aquest edifici i les circumstàncies de la seva restauració.

Pàgines	270

	*Continuació núm. 219, setembre de 1929
Títol	*Los Museos de Barcelona: El de Arte Contemporaneo IV*
Autor	Manuel Marinel·lo (autor text); Vidal (fotografies)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes sales d'exposició i algunes de les obres d'art
Resum	L'article explica de qui són les obres que es conserven a cada sala del museu començant per la sala VII. El text se centra bàsicament en els autors i alguns fets importants de la seva vida, més que en descriure les obres exposades. S'esmenten autors com Tusquets, Fortuny, Moragas, Teixidor, Ferran i Masriera, entre molts altres.

Pàgines	284 a 286
	*Citacions
Títol	*Fiestas y Costumbres de Cataluña: El Santo Cristo de Balaguer*
Autor	Valeri Serra Boldú (autor text); Roisin (fotografies)
Tema	Monument i obres artístiques dedicades al Sant Crist de Balaguer
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del Sant Crist, el santuari i l'altar del Sant Crist
Resum	S'explica la llegenda de la creació del santuari de Balaguer dedicat al Sant Crist, amb una descripció de la Verge amb el nen Jesús, el Sant Crist i algunes qüestions referents al Santuari, amb una continua referència a la situació històrica. També es fa referència a versos escrits per Verdaguer i Jerónimo Palol.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, octubre, núm. 232, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (2 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	291 a 296
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: El Palacio de Justicia de Barcelona*
Tema	Monografia dedicada al Palau de Justícia de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la monografia
Resum	Anuncia la publicació d'una nova monografia dedicada al Palau de Justícia de Barcelona, en destaca la importància històrica per Catalunya i que es tracta d'un edifici públic dels més notables de Barcelona. El text és de J. Martí Navarro i les fotografies que conté de Brangulí.

Pàgines	306
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Diverses notícies sobre la societat
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Sí, però no vinculades als articles als quals es fa referència
Resum	Entre les diverses notícies que es donen en referència a la SAF i al turisme, es destaca la titulada «Por nuestro patrimonio artístico» on es felicita l'ajuntament per la instal·lació de l'Institut d'Estudis Catalans a l'antic Hospital de la Santa Creu, la qual cosa es veu com una actuació que afavoreix a l'edifici, considerat una joia artística i arquitectònica de la ciutat.

Pàgines	308
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Rosendo Vilalta (fotografia)
Tema	Plaça de Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí

Resum	Fotografia de la Plaça Catalunya, guanyadora del primer premi de la Secció Barcelona Moderna del concurs de fotografia organitzat per la SAF

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, novembre, núm. 233, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), Total: 9 articles (5 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	323 a 327
	*Citacions
Títol	*Notables pinturas decorativas en la Iglesia de Ntra. Sra. de la Merced*
Autor	Manuel Marinel·lo (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	Pintures murals de l'església de la Mercè
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes pintures de l'església de Nostra Senyora de la Mercè
Resum	Julio Borrell guanyà el concurs que li va permetre pintar els murs de l'església de la Mercè. En l'article s'expliquen les representacions de les pintures al·legòriques i es posa èmfasi en el mestratge i el coneixement de la tècnica del pintor.

Pàgines	330 a 332
Títol	*El Bello edificio de la Delegación de Hacienda*
Autor	Antonio R. de Dalmau
Tema	L'edifici de la delegació d'Hisenda com a edifici d'interès monumental
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'edifici
Resum	La delegació d'Hisenda està instal·lada en un edifici que, tal com és descrit, és tot un palau amb una perfecta distribució per el treball que acull. Al llarg del text s'esmenten els trets més destacats de l'edifici i la seva organització interna. En tot moment es posa èmfasi en la sumptuositat de l'edifici.

Pàgines	338
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	C. Sarthou (fotògraf)
Tema	Monumentalitat artística del claustre de Sant Pau del Camp
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del claustre de Sant Pau del Camp, guanyadora del segon premi de la secció Barcelona Antigua del concurs de fotografia de la SAF.

Pàgines	340 a 341
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Notícies referents a monuments i art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de vaixells
Resum	De les diverses notícies referents al turisme i a la SAF, cal destacar-ne dues referents als monuments i l'art. La primera es refereix a la iniciativa del Real Círculo Artístico de Barcelona de fer un concurs de pintura sota el tema *Barcelona Vista por sus Artistas*. La segona fa referència a la restauració del monestir de Poblet que s'està fent i de la qual només se'n fan elogis i es tracta el Monestir com una de les joies monumentals més importants d'Espanya.

Pàgines	342 a 345
	*Citacions
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos: La Torre Pallaresa*
Autor	A. (autor text); Amat (fotografies)

Tema	La casa Torre Pallaresa com a monument artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la Torre Pallaresa i alguns dels detalls de la porta
Resum	L'article descriu la casa Torre Pallaresa, tenint en compte els seus detalls més notables i amb un vocabulari que combina aspectes tècnics i literaris. També s'inclouen comentaris històrics referents a la casa.

Pàgines	350
Títol	*En el edificio del Archivo Histórico: Una nueva sala de Exposición*
Tema	Exposició d'obres d'art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la sala d'exposició
Resum	L'exposició que es va realitzar a la Casa de l'Ardiaca va comptar amb diverses obres procedents de l'Escola Massana, dedicada a la conservació dels oficis d'art. A l'exposició s'hi van poder veure dibuixos, pintures, etaules, repujats, peces de metall, gravats i peces de vidre.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XX, 1930, desembre, núm. 234, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	355 a 358
	*Citacions
Títol	*Los viejos patios barceloneses*
Tema	Arquitectura civil, patis
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'alguns patis de cases i palaus de Barcelona
Resum	En l'article se citen diversos patis que pertanyen a cases senyorials i palaus de la part vella de la ciutat, descrits amb un vocabulari molt literari sense descripció arquitectònica. Se centra en el valor artístic des d'una vessant literària.

Pàgines	367 a 369
Títol	*Mejoras urbanas*
Autor	Brangulí i Sarrara (fotografies)
Tema	Actuacions urbanístiques sobre monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies dels edificis que han rebut millores: el campanar de Gràcia, les torres romanes de la plaça Nova, la Llotja, etc.
Resum	Barcelona està fent noves actuacions urbanístiques per millorar la ciutat. En aquest article es fa referència a les actuacions del passeig Isabel II al costat de la Llotja, a les torres romanes i al campanar de Gràcia. No es realitza una descripció dels edificis o de les actuacions exactes, sinó que més aviat es parla de la importància històrica dels edificis millorats o de fets que van succeir-hi.

Pàgines	370
Títol	*Bellezas de Cataluña*
Autor	Rosendo Vilalta (fotògraf)
Tema	Bellesa artística d'un carrer del casc antic de Vic
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un carrer del casc antic de Vic, presentada al concurs de fotografia.

Pàgines	375
Títol	*Inauguración de un monumento a Soler y Rovirosa*
Tema	Monument d'homenatge a Soler i Rovirosa

A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografia del monument i de l'acte d'inauguració. Dibuixos d'escenografies i retrat de Soler i Rovirosa
Resum	El novembre del 1930 es va inaugurar el monument a Soler i Rovirosa, obra de Frederic Marés. Al llarg del text s'explica la vida i obra de l'artista

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, gener, núm. 235, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	3 a 14
	*Continuació núm. 231 del setembre de 1930
Títol	*Los Museos de Barcelona: El de arte contemporáneo V*
Autor	Manuel Mariniel·lo
Tema	Obres d'art exposades al Museu d'Art Contemporani
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia d'algunes sales d'exposició i peces d'art exposades
Resum	Continua amb l'explicació del contingut de les sales del Museu d'Art Contemporani a partir de la sala IX. Segueix la mateixa línia que en els capítols anteriors, esmenta les obres i els autors, així com també les seves dades biogràfiques. S'esmenten autors com Llimona, Salvador Florensa, Francisco Galofré Oller i Josep Triadó Mayol, entre molts altres.

Pàgines	15 a 18
	*Citacions
Títol	*La Casa e iglesia de San Antón (Escolapios) I parte*
Autor	Antonio Gallardo
Tema	L'església de Sant Anton com a edifici monumental artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses portes de l'església de Sant Anton
Resum	Presenta l'església i casa de Sant Anton com un edifici poc visitat pel turista, i en destaca les característiques físiques de manera descriptiva, s'introdueixen possibles reformes de millora que caldria realitzar i es fan referències històriques.

Pàgines	23 a 25
Títol	*La reconstrucción de la antigua "Casa dels Velers"*
Tema	Obres de millora d'edificis d'interès monumental i artístic
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografia i dibuix de la façana de la Casa dels Velers i plànols dels carrers
Resum	S'expliquen les actuacions urbanístiques que s'estan portant a terme en tres vestigis històrics: la Casa dels Velers, les restes de la muralla romana i una part d'obra gòtica. Totes tres construccions d'interès artístic i monumental es recuperaran, gràcies al canvi del pla de reforma interior de la ciutat, projectat pels arquitectes Lluís Domènech, Puig i Cadafalch i Romeu. La rectificació del projecte interior va ser de Baixeras. Es posa molt interès en el fet que es recuperin monuments de la ciutat.

Pàgines	28 a 30
Títol	*Aspectos de Barcelona: Las Modernas Edificaciones*
Tema	Arquitectura civil de caràcter monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses cases monumentals de Barcelona
Resum	L'ajuntament estudia la manera de regular les alçades dels edificis a plaça Catalunya per aconseguir una visió de conjunt més uniforme. D'altra banda, al llarg de Via Laietana i l'Eixample s'estan construint cases de caràcter noble i

monumental en solars buits o bé en substitució d'altres edificis amb un menor valor monumental. Esmenta el fet que aquest tipus de construccions són un orgull per a Barcelona, cosa que no succeeix en altres ciutats europees.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, febrer, núm. 236, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (4 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	41
Títol	*Un donativo al Museo de Barcelona*
Autor	Vidal (fotografia)
Tema	Donació de retaule d'interès artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del retaule donat al Museu de Barcelona
Resum	Posa de manifest la recent existència dels Museus de Barcelona i en destaca la poca capacitat econòmica que tenen per augmentar els seus fons, i afirma que només es podran aconseguir a partir de la donació de col·leccions particulars de barcelonins com és el cas del retaule donat pels hereus d'Ignasi Girona i Anna Jover.

Pàgines	42
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Miquel Capdevila
Tema	El Poble Espanyol com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del Poble Espanyol del Parc de Montjuïc, premiada en el concurs fotogràfic de la SAF

Pàgines	45
Títol	*Inauguración del Monumento a Bolívar*
Autor	Brangulí (fotografia)
Tema	Monument d'homenatge a Bolívar
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument a Bolívar
Resum	S'anuncia que, a iniciativa del cònsol general de Colòmbia a Barcelona, s'ha inaugurat el monument d'homenatge a Bolívar en el centenari de la seva mort, i s'explica que a l'acte d'inauguració hi van assistir nombroses personalitats.

Pàgines	51
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Augusto Alguero (fotògraf)
Tema	Caràcter monumental i artístic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del carrer de la Pietat, premiada pel concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	52
	*Citacions
Títol	*Ampurias: Las Ruinas de Emporión*
Autor	Carlos Sarthou Carreres (autor text i fotografies)
Tema	Les restes arqueològiques d'Empúries
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les ruïnes d'Empúries

Resum	Inicialment, es parteix de l'explicació de fets històrics que comportaren la fundació de la ciutat romana d'Empúries i seguidament, s'expliquen les troballes arqueològiques que s'han realitzat recentment i l'organització de l'espai arqueològic a mans d'Emilio Gandía Ortega, de qui es fa una breu biografia.

Pàgines	52
Títol	*Un "Pessebre" artístico en el Pueblo Español*
Autor	D.O. (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	El pessebre com un element artístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del pessebre
Resum	Es manifesta que, donada la necessitat de captar l'atenció del públic, la Junta de Museus de Barcelona va organitzar l'exhibició d'un pessebre amb figures de l'artista d'imatgeria Ramon Amadeu, iniciativa que va tenir una gran concurrència. D'altra banda, exposa que el fet d'haver ubicat aquesta exposició al Poble Espanyol, fa que aquest espai augmenti el seu valor, i aposta per continuar fent-hi diverses activitats. Tot seguit s'explica la realització d'activitats paral·leles relacionades amb la música i la seva inauguració.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, març, núm. 237, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (3 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	74 a 79
	*Continuació núm. 235, gener de 1930
Títol	*Los Museos de Barcelona: El de Arte Contemporaneo VI*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Obres d'art exposades al Museu d'Art Contemporani
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales d'exposició i algunes obres exposades
Resum	L'article se centra en explicar de qui són les obres que es conserven en cada sala del museu començant per la sala XIII. El text bàsicament se centra en els autors i alguns fets importants de la seva vida, més que a descriure les obres exposades. S'esmenten autors com Dionisio Fiernos, Francisco Pradilla, Eduardo Rosales, Joaquín Sorolla, etc.

Pàgines	83 a 87
	*Continuació núm. 235, gener de 1931
Títol	*La Casa e Iglesia de San Antón (Episcolapios) II y ultimo*
Autor	Antonio Gallardo
Tema	La història de la casa-església de Sant Anton
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies l'església de Sant Anton en diferents moments de la història
Resum	Tot i que continua de la primera part del mes de gener, aquest darrer capítol és més de caràcter històric, sense referències de l'edifici com a monument artístic.

Pàgines	88
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: Seo de Urgel*
Tema	Monografia de la Seu d'Urgell
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la publicació
Resum	Es presenta la nova monografia de Biblioteca de Turisme dedicada a la Seu d'Urgell i escrita per Valeri Serra Boldú. Es destaca que és un indret amb gran atractiu turístic, amb una gran tradició històrica i importants vestigis monumentals i artístics. En la publicació hi ha nombroses fotografies.

Pàgines	92
Títol	*Bellezas de Cataluña*
Autor	Francisco Castelló
Tema	Arquitectura civil amb caire artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia titulada «Típico rincón de un pueblo catalán» de Francisco Castelló, premiada en el concurs de fotografia de la SAF

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, abril, núm. 238, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (5 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	99 a 103
	*Citacions
Títol	*Los Monumentos del Parque de la Ciudadela*
Autor	Antonio Rué Dalmau
Tema	Monuments situats al Parc de la Ciutadella
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies dels monuments del Parc de la Ciutadella
Resum	S'explica que els barcelonins que es dirigeixen al Parc de la Ciutadella poden gaudir de nombrosos monuments d'homenatge a il·lustres personalitats. Seguidament, trobem referències als diversos monuments i un petit resum biogràfic de la persona homenatjada, tot i que cal destacar que no es realitza una descripció del monument, sinó que se'n ofereix una fotografia.

Pàgines	112 a 115
Títol	*Reformas en la Plaza del Rey*
Tema	Actuacions urbanístiques que afecten a edificis monumentals i artístics
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies dels edificis i les restes arqueològiques trobades
Resum	S'exposen les diverses actuacions que es volen portar a terme en els edificis del Museu arqueològic, el de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i el del convent de Santa Clara, dels quals es destaca el seu valor artístic i històric per a la ciutat. Paral·lelament, s'esmenta una actuació urbanística important, ja que al costat de la capella de Santa Àgueda hi havia dues cases sense valor artístic que es van enderrocar; al seu lloc s'hi va reconstruir la Casa Padellés, ja que estava situada en un lloc poc visible i amb una clara tendència a desaparèixer. Es considera una actuació molt important ja que aquest edifici és una obra artística del gòtic català, tal i com s'apunta repetidament. En remoure els fonaments de les cases enderrocades es van trobar restes de banys, compartiments i ceràmica dels segles IV o V.

Pàgines	116 a 117
	*Citacions
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos: San Pons de Corbera*
Tema	Conservació d'edificis històrics i artístics i l'exemple de Sant Ponç
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i l'exterior de l'ermita de Sant Ponç
Resum	S'ha constituït l'associació Amics de l'Art Vell, que es dedica a impulsar la valoració i restauració del patrimoni històric i artístic, del qual es destaca l'ermita de Sant Ponç a Corbera de Dalt. Es descriu com un edifici romànic que forma part del patrimoni històric i artístic, i es realitza una ràpida descripció dels elements més notables que presenta.

Pàgines	118
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Tema	Fotografia d'un palau de l'Exposició de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un palau de l'Exposició de Barcelona realitzada per Ernest Puig, premiada en el concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	119 a 121
Títol	*Barcelona vista por sus artistas*
Tema	Concurs de pintura sobre els aspectes de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'acte d'inauguració i de quatre quadres guanyadors (Olegario Junyent, Jaime Mercader, Francisco Laborta i J. Bosch-Roger)
Resum	S'ha inaugurat l'exposició amb les pintures presentades al concurs convocat pel Real Circulo Artístico, i es destaquen alguns aspectes de l'acte. Tot seguit se citen els guanyadors i els premis rebuts.

Pàgines	123 a 126
Títol	*Barcelona y Montserrat*
Tema	Barcelona i Montserrat i els seus atractius artístics i monumentals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les muntanyes de Montserrat i de l'interior de l'església
Resum	A tall d'introducció es posa de relleu la gran quantitat de recursos monumentals i artístics de què disposa Barcelona, i s'afirma que per poder conèixer bé la ciutat es necessita com a mínim una setmana. També emfasitza el fet que Barcelona representa la capital d'Espanya pel seu desenvolupament econòmic i cultural, i destaca alguns dels edificis més preuats com la Catedral, el Parlament, la Diputació, etc. Seguidament, se centra en Montserrat, i se'n parla com si l'autor estigués realitzant una visita en grup i n'expliqués les sensacions i les coses que ha pogut observar.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, maig, núm. 239, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (2 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	136
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Augusto Algueró (fotògraf)
Tema	Monestir de Pedralbes
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'entrada al monestir de Pedralbes realitzada per Augusto Algueró, presentada al concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	142 a 144
Títol	*El "Institut d'Estudis Catalans" y el antiguo edificio del Hospital*
Autor	J. Capdevila
Tema	L'antic Hospital de Santa Creu com a monument artístic rellevant
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la portada, pati, claustre i naus de l'antic Hospital
Resum	Es parla dels inicis de l'Institut d'Estudis Catalans i la seva evolució, que ha generat la necessitat de cercar un nou edifici per desenvolupar les seves tasques. El fet que s'hagi construït el nou Hospital de la Santa Creu fa que l'antic hagi quedat buit, i per tant existeix la possibilitat de ser ocupat per aquesta

institució. De l'edifici de l'antic hospital se'n destaca la seva bellesa artística i monumental i se'n descriuen les seves característiques més notables.

Pàgines	148 a 153
Títol	*El Greco en Cataluña*
Autor	Daniel Orfila
Tema	El valor artístic de l'obra d'El Greco
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses obres d'El Greco
Resum	Al llarg del text s'intenta resumir la vida d'El Greco, qualificat de gran artista i se'n explica la valoració de l'obra d'aquest artista a partir del segle XIX. Al mateix temps, també esmenta que després del desenvolupament de les lletres i les arts a Catalunya es va començar a donar valor a la seva obra. Rusiñol fou l'artista que adquirí obres d'El Greco per exposar al seu museu de Sitges. Utrillo també va contribuir a la causa publicant diversos treballs sobre l'artista Seguidament, es descriuen les obres d'El Greco que pertanyen a col·leccions catalanes com les de Francesc Cambó, la biblioteca de Balaguer, l'església de Sant Esteve d'Olot i Santiago Rusiñol.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, juny, núm. 240, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments + 1 anunci en forma article), *1 recull fotogràfic

Pàgines	166
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: La Catedral de Tarragona*
Tema	Publicació de la monografia de la catedral de Tarragona
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la monografia
Resum	Es presenta la publicació d'una nova monografia titulada *La Necrópolis romano-cristiana de Tarragona*, en què es fan referències precises dels aspectes arqueològics del monument. Es destaca el grau d'estudi que ha rebut Tarragona i alguns dels aspectes concrets com la Catedral. El seu autor és Juan Ruiz i Porta.

Pàgines	167 a 172
	* Continuació núm. 237, març de 1931
Títol	*Los Museos de Barcelona: El de Arte Contemporáneo VII y último*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Obres d'art exposades al Museu d'Art Contemporani
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales d'exposició i algunes obres exposades
Resum	L'article se centra en explicar de qui són les obres que es conserven a cada sala del museu. Comença per la sala XVI i XV i es dedica, primer, a les sales d'art estranger, i seguidament, es tracten les obres de l'escala de sortida i del gran saló i galeria. El text segueix la línia dels anteriors i se centra en els autors i alguns fets importants de la seva vida, més que a descriure les obres exposades. S'esmenten autors com Alfredo Withers, Berta Art, Teófilo Brock, Marius van de Maarel, Enric Serra, Mateo Silvela i Duna Novicio, entre altres.

Pàgines	174 a 178
	*Citacions
Títol	*Monumentos Históricos y Artísticos: Las iglesias románicas de Tarrasa*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Les esglésies de Terrassa com a monument de valor artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les diverses esglésies romàniques de Terrassa

Resum	Inicialment es justifica la realització de l'article mitjançant una curta explicació i l'esment de les obres de restauració de les tres esglésies, de Sant Miquel, de Sant Pere i de Santa Maria, situades a l'antic assentament d'Egara. Mitjançant aquestes obres s'ha pogut aconseguir trobar detalls que no es detectaven, cosa que dóna més importància als monuments. Cal destacar que l'arquitecte i director de l'obra fou Puig i Cadafalch. Tot seguit es realitza una descripció del conjunt monumental a partir de tres punts diferents: el monument, les pintures i els retaules. L'explicació té un caràcter especialment descriptiu i utilitza un vocabulari bastant tècnic.

Pàgines	187
Títol	*El Monasterio de Pedralbes*
Tema	El monestir de Pedralbes com a monument artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	2 Fotografies del claustre del monestir de Pedralbes des de diferent perspectiva

Pàgines	191 a 192 *Citacions *En realitat és un anunci però té forma d'article
Títol	*Un edificio Monumental*
Tema	La presentació d'un nou edifici de caràcter monumental al Passeig de Gràcia
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la façana de l'esmentat edifici
Resum	Expressa l'opinió de que una ciutat avança si n'evoluciona la construcció, i posa de relleu la intencionalitat d'aconseguir que Barcelona sigui una ciutat admirada per les seves construccions, tant a nivell estatal com internacional. Manifesta que cal que les obres que es realitzin tinguin un caràcter artístic i monumental. Posteriorment, fa referència explícita al nou edifici de la companyia asseguradora La Unión y el Fénix i felicita efusivament la companyia que l'ha construït.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, juliol, núm. 241, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (1 de ref. a monuments)+1 anunci en forma article, *2 reculls fotogràfics

Pàgines	201
Títol	*Aspectos de Cataluña*
Autor	A. Alguera (dibuixant)
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Dibuix de la plaça d'Arbúcies

Pàgines	208 a 210
Títol	*Para la instalación de nuestros museos*
Autor	Arxiu Mas (fotografies)
Tema	Donació per a la construcció del museu de Vic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del museu del Louvre, l'interior del museu de Vic i el museu Balaguer
Resum	S'ha fet una donació per realitzar el nou museu de Vic i així revaloritzar les obres del museu Episcopal. Posa exemples de com seria el món si tot fos públic i no s'haguessin d'esperar donacions per poder aconseguir aquest tipus d'impulsos per tal de valorar del patrimoni.

Pàgines	211
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	Ernesto Puig (fotògraf)
A qui s'adreça	Turistes
Elemanets gràfics	Sí
Resum	2 fotografies: una de la cascada del Parc de la Ciutadella i l'altre del claustre de la Catedral, procedents del concurs fotogràfic de la SAF

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, agost, núm. 242, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (4 de ref. a monuments) + 1 anunci en forma article, *3 reculls fotogràfics

Pàgines	227 a 232
	*Citacions
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos: La Catedral Basílica de Barcelona*
Autor	Carlos Sarthou Carreras (autor text); fotografies de l'autor
Tema	Història i monumentalitat artística de la catedralde Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les diverses portes i alguns detalls de la Catedral
Resum	Després d'una introducció que esmenta els fets històrics més rellevants referits a la Catedral, per tal de situar al lector, es passa a una descripció de l'edifici que no té caràcter tècnic, sinó més aviat literari, ja que es combina amb algun fet històric rellevant per a l'explicació. A la part final, fa referències a l'entorn de la catedral i al barri Gòtic, i està explicat de tal manera que fa venir ganes de visitar-lo, amb un vocabulari literari.

Pàgines	233
Títol	*Aspectos de Cataluña*
Autor	Jerónimo Martorell (fotògraf)
Tema	Monument a Sant Joan de les Abadesses
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la font al·legòrica de la llegenda del Comte Arnau.

Pàgines	238 a 241
Títol	*Las colecciones particulares: La de joyas antiguas de Madronita Andreu*
Autor	Laius
Tema	Col·lecció privada de joies com a obra artística
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies d'algunes joies de la col·lecció
Resum	Inicialment es realitza una introducció sobre les col·leccions privades de personalitats barcelonines i com contribueixen a salvar el patrimoni, ja que el sector públic no es podria fer càrrec de l'adquisició de tantes obres. Seguidament, es destaca la col·lecció de la senyora Madronita Andreu. Es descriu com la col·lecció més bona, tant pel que fa a la qualitat com a la quantitat, a nivell de tot l'Estat. A continuació, se citen algunes de les joies més rellevants però no se'n realitza una descripció exhaustiva.

Pàgines	242 a 246
Títol	*La arquitectura moderna de Barcelona*
Autor	Brangulí i Sagarra (fotografies)
Tema	Nova corrent artística en l'estil arquitectònic
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de diversos edificis moderns
Resum	Es vol posar de manifest el nou corrent artístic plasmat en els edificis construïts recentment i que es diferencia clarament de l'obra originada per Gaudí i el

modernisme com a corrent artístic. I es presenta la teoria que l'arquitecte francès Le Corbusier ha estat l'impulsor d'aquest nou estil.

Pàgines	247
Títol	*Monumentos de Barcelona*
Autor	Pérez de Rosas (fotògraf)
Tema	Pedralbes com a monument de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'església de Pedralbes

Pàgines	247
Títol	*Aspectos de Barcelona*
Autor	J. Branguí (fotògraf)
Tema	L'antic Hospital de la Santa Creu com a monument de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del pati de l'Hospital de la Santa Creu

Pàgines	251 a 254
Títol	*El Cau Ferrat Museo Público*
Tema	La col·lecció d'obres d'art de Rusiñol en el seu museu del Cau Ferrat
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de les sales d'exposició del Cau Ferrat, l'últim quadre de Rusiñol i una fotografia d'ell amb Ramon Casas.
Resum	S'explica com mica en mica Rusiñol va anar formant la seva col·lecció d'obres artístiques i com finalment va obrir el museu del Cau Ferrat a Sitges. Es destaca el fet que la presència de Rusiñol en aquesta població costanera va generar un clima cultural important, fins i tot en els actes que s'hi celebraven. Finalment es descriu, breument, les peces que formen la col·lecció exposada al Cau Ferrat. Es destaquen les obres d'El Greco que formen part de la col·lecció i el gran nombre de turistes i excursionistes que han visitat el museu.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, setembre, núm. 243, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 6 articles (2 de ref. a monuments) +1 anunci en forma article, *2 reculls fotogràfics

Pàgines	263 a 273
Títol	*La urbanización y las esculturas de la Plaza de Cataluña*
Autor	Octavi Miret (autor text); Sagarra (fotografies)
Tema	La construcció de la Plaça Catalunya i el seu caire artístic
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies de les escultures de la plaça Catalunya fetes per artistes catalans de renom
Resum	Tal i com s'explica al llarg del text, la plaça Catalunya va sorgir per inèrcia, ja que el projecte de Cerdà no preveia aquesta plaça. D'entre els diversos fets que succeïren abans de la urbanització de la plaça Catalunya cal destacar l'actuació de l'alcalde Ledesma, que va donar l'impuls necessari per poder dur a terme la concepció d'aquesta plaça. Puig i Cadafalch fou l'encarregat de desenvolupar el projecte. Aquesta actuació va ser impulsada per l'Exposició de Barcelona per embellir la ciutat. La plaça es troba acabada i amb un munt d'escultures que són obra dels artistes contemporanis de més renom, tal i com es diu en el text. Les obres són d'Otero, de Nicolau, de Navarro, de Duran, de Monjo, de Marés, d'Arnau, de Gargallo, de Borrell Nicolau, de Llimona, de Clará, de Casanovas, etc.

Pàgines	276
Títol	*Aspectos de Cataluña*
Tema	Edifici Maricel de Sitges com a aspecte monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'edifici Maricel de Sitges

Pàgines	277 a 282
Títol	*Lo que queda de los antiguos Gremios de Barcelona*
Autor	Aurelio Capmany (autor text); Estorch (fotografies)
Tema	Història del gremi de sabaters i algunes obres en relació al gremi
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses obres d'antics gremis
Resum	Barcelona és una de les ciutats que tingué gremis d'artesans importants que produïren nombroses obres. Aquest article se centra en el gremi de sabaters, el qual fou el primer. Se n'explica la història i es parla dels diversos vestigis artístics en honor del gremi (escut de coure, escut de pedra a la casa gremial, taula on hi han pintats els sants del gremi, etc.)

Pàgines	283
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos*
Tema	Santa Maria del Mar com a monument artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	2 fotografies de l'interior de l'església de Santa Maria del Mar

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, octubre, núm. 244, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 7 articles (2 de ref. a monuments) + 1 anunci forma article, *1 recull fotogràfic

Pàgines	297 a 301
Títol	*Los Museos de Barcelona: el de Arte y Arqueologia (I)*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Història del Museu d'Art i Arqueologia de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes sales del museu i la seva façana
Resum	L'article consta de dues parts ben diferenciades, la primera consisteix en una explicació sobre la situació política del país, i queda lligada amb la segona, en la qual es fa un resum de la història de la formació del Museu d'Art i Arqueologia de Barcelona. No es fan referències directes a edificis històrics o obres d'art, cosa que fa suposar que es realitzarà en capítols posteriors.

Pàgines	306
Títol	*Aspectos de Cataluña*
Autor	L. Amat (fotògraf)
Tema	Rupit com a lloc d'interès artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un carrer de Rupit

Pàgines	307 a 312
	*Continuació núm. 242, setembre de 1931
Títol	*Lo que queda de los antiguos Gremios de Barcelona (II) Tenderos, revendedores*

Autor	Aurelio Capmany (autor text); Estorch (fotografies)
Tema	Història del gremi de botiguers i revenedors amb algunes obres en relació al gremi
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses obres d'antics gremis
Resum	A través d'explicacions de la història del gremi de botiguers i revenedors s'expliquen obres que han quedat fruit de la seva existència, i d'algunes d'aquestes obres se'n fa una descripció —com l'edifici que ocupaven o un retaule amb diverses escenes de la vida de sant Miquel Arcàngel, el seu patró. La descripció se centra especialment en l'edifici i els seus detalls, mentre que la resta només els esmenta. La descripció és de caràcter tècnic.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, novembre, núm. 245, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (2 de ref. a monuments) + 1 anunci en forma article, *1 recull fotogràfic

Pàgines	332
Títol	*Los Monumentos Históricos y Artísticos*
Tema	Façana de l'antiga església de Sant Joan com a monument artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la portada de l'antiga església de Sant Joan, que està reconstruïda en la façana posterior de l'església de Santa Madrona

Pàgines	338 a 342
	*Continuació núm. 244, octubre de 1931
Títol	*Los Museos de Barcelona: El de Arte y Arqueologia (II)*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Història del Museu d'Art i Arqueologia de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia d'algunes sales del museu i la seva façana
Resum	Continua l'explicació de com es va formar el museu, i tot seguit determina quina tipologia de peces formen part del fons del museu i la seva relació amb la història, tot i que cal destacar que no es parla de peces en concret.

Pàgines	346 a 350
Títol	*Fuentes Artísticas de Barcelona*
Autor	A. R. D.
Tema	Fonts de Barcelona com a Monument artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses fonts de la ciutat
Resum	L'article consisteix en un resum de com les reformes urbanístiques —després d'un període en el qual hi havia hagut un cert allunyament— comencen a estar estretament relacionades amb l'art, mitjançant l'embelliment de la ciutat amb escultures artístiques de bons artistes del moment com Josep Campeny, Josep Tenas, B. Alentorn, Frederic Marès, etc. Al llarg del text no es descriuen les escultures de les fonts, sinó que es fa referència a l'artista que les va concebre, a l'any i a la situació.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXI, 1931, desembre, núm. 246, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), I: 10 articles (4 de ref. a monuments), *3 reculls fotogràfics

Pàgines	360 a 364
Títol	*El Museo de Sabadell*
Autor	Lluís Mas
Tema	Les obres d'art exposades al Museu de Sabadell
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales del museu i algunes peces
Resum	Durant la Festa Major de Sabadell es va inaugurar el Museu de la Ciutat, que es veu com un fet positiu reafirmat per senyor Felío Elías. El Museu està dividit en diverses seccions de les quals s'esmenten les peces més importants que inclouen, però sense realitzar-ne una descripció.

Pàgines	365
Títol	*Las Cruces de Termino*
Autor	Arxiu Mas (Fotografies)
Tema	Creus de termes municipals com a vestigi artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	2 Fotografies, la primera és de la creu del terme de Balaguer i la segona del terme de Cardedeu.

Pàgines	368
Títol	*Dos nuevos monumentos: Tarragona - Montserrat*
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografia del monument als màrtirs de Tarragona i el monument a l'Abad Oliva a Montserrat
Resum	S'han inaugurat dos nous monuments: el primer dedicat als màrtirs de 1811 a Tarragona, realitzat per Julio Antonio, i que es defineix com «una simpática nota de arte moderno». El segon, dedicat a l'Abad Oliva i realitzat per Josep Llimona, és qualificat com «la bellísima estatua de Montserrat, continuidad de la pura tradición artística, tan solidamente cultivada en nuestra tierra». Es destaca que les actuacions d'embelliment mitjançant obres de caràcter artístic no només es realitzen a Barcelona, sinó a tota Catalunya.

Pàgines	369
Títol	*Los Monumentos Históricos*
Autor	Branguí (fotògraf)
Tema	El pont romànic de Martorell com a monument
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del pont romànic de Martorell

Pàgines	373
Títol	*Las recientes edificaciones de Barcelona*
Autor	Brangulí (fotògraf)
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies del temple de Sant Josep Oriol, edifici de La Unión y el Fénix Español, el del Banc de Biscaia i la Plaça Catalunya amb vistes del darrer edifici esmentat
Resum	Després d'introduir la idea que al país li afecta la crisi econòmica d'altres països i la pròpia inestabilitat política, es parla de la construcció de nous edificis i se'n destaca la sumptuositat i la monumentalitat. No es realitza una descripció dels edificis però es posa èmfasi en donar a conèixer el nom de l'arquitecte que ha creat l'obra. Els arquitectes que se citen són: Enrique Sagnier, Eusebio Boma, Manuel J. Galindez, etc.

Pàgines	377 a 378
	*Citacions

Títol	*El ex-Palacio Real de Pedralbes será convertido en Museo*
Autor	Sagarra (fotografies)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la façana del Palau Reial i de dues sales interiors
Resum	El Palau Reial, després del canvi de règim polític al país ha quedat en mans de l'ajuntament, i s'ha decidit convertir-lo en museu, excepte el darrer pis que es destinarà a residència de noies estudiants. Es considera que el valor de l'edifici resideix en la sumptuosa decoració i que en funció de l'ús que se li donés no es podria conservar. Per aquest motiu es considera oportú convertir-lo en museu d'arts decoratives, ja que de fet la junta de museus disposa d'una sèrie de peces de diversos tipus —com ara mobles, ceràmiques, indumentària, etc.— que no es poden exposar en la resta de museus per el seu caràcter diferenciat. A més, es considera que destinar aquest edifici a l'ús de museu permetrà seguir-lo mantenint.

Pàgines	379
Títol	*Las cruces de término*
Autor	Arxiu Mas (Fotografies)
Tema	Creus de termes municipals com a vestigi artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Dues fotografies: la primera és de la creu del terme de Balenyà i la segona del terme de Montblanc

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, gener, núm. 247, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42), 8 articles (3 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	10 a 12 *Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: La ciudad de Vich*
Tema	Vic i els seus atractius monumentals i artístics
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior del Museu, el campanar de la catedrali una pintura de Sert de l'interior de la Catedral
Resum	Es presenta la possibilitat de realitzar una excursió a Vic, i s'ofereix al turista la informació bàsica per despertar-li l'interès i facilitar-li la situació de la ciutat. El text queda dividit en cinc parts diferenciades: situació i clima, història, descripció —dedicada a esmentar les característiques més rellevants de la ciutat—, allò que cal veure —i se'n destaquen els punts de més interès sense arribar realitzar una descripció exhaustiva tot i que sí que realitza puntualitzacions, sobretot, referides a la catedral i als estils artístics—, i itineraris des de Barcelona, per facilitar l'arribada a Vic des de la capital.

Pàgines	14
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Jaume Morell (fotògraf)
Tema	Santuari de Bellmunt com a vestigi arquitectònic de caràcter artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del Santuari de Bellmunt del Ripollès, presentada al concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	22 a 26
Títol	*Las exposiciones del mes de noviembre*
Tema	M. i O.

A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies d'algunes sales on hi ha ubicades exposicions
Resum	Es presenten tres exposicions que es poden visitar en la ciutat: l'exposició de Galwey —de la qual es diu que és un homenatge a aquest famós pintor i en la qual es reprodueix la introducció del catàleg de l'exposició, on es determina que es fa un repàs de la vida del pintor a través de les seves obres i en destaca el seu talent—, l'exposició iconogràfica de Cornamusa, en la qual s'han recollit obres de grans artistes com Apel·les Mestres, Junceda, Ribot, Fortuny, entre molts altres, i l'exposició de la Rambla, impulsada pel Círculo Artístico. Aquesta darrera és una exposició sobre la rambla de les Flors per la importància que representa per la ciutat, amb pintures i dibuixos d'aquesta zona. En cap cas es descriuen les obres exposades, sinó que es dóna una informació suficient per tal que el turista conegui l'esdeveniment i li desperti l'interès per anar a visitar-lo.

Pàgines	27
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Jaume Morell (fotògraf)
Tema	Santes Creus com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la façana de Santes Creus i la font que hi té davant, presentada al concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	28 a 30 *Citacions
Títol	*El Archivo de la Corona de Aragón: Interesantes Reformas*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Nous serveis de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i el seu edifici
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'edifici
Resum	Inicialment s'explica la ubicació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó al palau del virrei de Catalunya i se'n esmenten referències artístiques i els trets més rellevants, amb un caràcter més aviat tècnic. Seguidament, es continua amb la història i orígens de l'arxiu fins a l'actualitat, i s'esmenten les reformes que s'han realitzat a l'edifici que acull l'arxiu per tal de fer-lo més accessible a la població amb un pla de restauració general dictat per Jerónimo Martorell, i es dota a la institució d'una sala més dedicada a la lectura, una sala de fotocòpies i un laboratori fotogràfic, per tal de facilitar la difusió del patrimoni, el qual fou negat mitjançant un antic decret que prohibia la seva lliure difusió. Així, doncs, aquest article combina tres elements que cal destacar: la importància de l'edifici com a obra artística, la història de l'arxiu i el tractament del seu fons patrimonial.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, febrer, núm. 248, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 6 articles (3 de ref. a monuments) + 1 anunci en forma article

Pàgines	35 a 48
Títol	*El edificio de las Ataranzanas de Barcelona*
Autor	Octavio Miret
Tema	La importància històrica i artística de les Drassanes
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies i plànols de les Drassanes des de diversos angles
Resum	Pel fet que trobem una base militar a les Drassanes de Barcelona des de fa temps, els habitants de la ciutat han volgut que desapareguessin, sense tenir en compte el gran valor arquitectònic i artístic que contenen, i que no es poden valorar per l'ús que se n'ha fet (fins i tot Cerdà en el seu pla contemplava la possibilitat que fossin destruïdes). Al llarg del text es fan referències històriques

a la creació, evolució i usos d'aquest edifici fins avui, i es destaca una recopilació de fotografies de les Drassanes vistes des de diferents angles on s'hi expliquen les característiques més rellevants. Un dels objectius d'aquest text és, clarament, donar a conèixer el valor artístic de l'edifici.

Pàgines	49 a 51
Títol	*Excursiones por Cataluña: Sitges*
Autor	Branguí (fotografies)
Tema	Excursió a Sitges i els seus recursos patrimonials i artístics
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia d'una sala del museu Cau Ferrat, de l'edifici del Maricel, de l'església parroquial i del monument a El Greco.
Resum	L'article intenta donar suficients dades útils al turista per tal que pugui arribar a Sitges i al mateix temps tenir referències de què hi trobarà i què pot visitar. Així, es destaca la recomanació de visitar l'església parroquial, de la qual se'n descriuen els trets més rellevants; el Cau Ferrat, iniciativa de Rusiñol on hi ha nombroses obres de les quals en cita algunes; l'hospital, i la Casa Falç entre altres atractius. Les explicacions són molt breus.

Pàgines	54 a 57
Títol	*Los "pessebres" públicos de Barcelona*
Autor	J. Selva
Tema	Exposició de pessebres com a peces de valora artístic
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de detalls dels pessebres de l'exposició
Resum	Diverses entitats han instal·lat en les seves dependències exposicions de pessebres, com l'Associació de Pessebristes, l'Arca de Noè, Foment de les Arts Decoratives i els Amics de l'Art Litúrgic. La d'aquest darrer va tenir més transcendència ja que va revelar la importància que ha tingut des de fa segles la reproducció del naixement. S'esmenten els pessebres més representatius de l'exposició amb una petita descripció dels trets més rellevants.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, març, núm. 249, p. 32 (sense comptar anuncis, total 40), 11 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	67 a 69
	*Citacions
Títol	*La Casa del Arcediano de Barcelona*
Autor	Carlos Sarthou Carreres
Tema	La història de la Casa de l'Ardiaca i alguns trets artístics
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la façana, el pati, la porta principal i una finestra.
Resum	Després de realitzar un contrast entre la ciutat moderna i la medieval, i la seva estructura urbanística, inicia les referències directes a la Casa de l'Ardiaca, de la qual se n'explica la història a grans trets, i al final es realitza una petita descripció de les característiques més rellevants de l'edifici.

Pàgines	75
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: La iglesia de San Pablo del Campo de Barcelona*
Tema	Publicació d'una nova monografia dedicada a Sant Pau del Camp
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada
Resum	La darrera monografia publicada per la SAF ha estat la dedicada a Sant Pau del Camp, monument de gran importància artística i arquitectònica. En destaca

alguns fets importants de la seva història, com el fet que el 1835 l'església fou declarada patrimoni nacional.

Pàgines	88
Títol	*Exposiciones del mes de enero*
Tema	Exposicions referents al turisme i l'art
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de l'*stand* de la SAF
Resum	Del 30 de gener al 14 de febrer hi hagué l'Exposició Nacional de Turisme, on va participar la SAF de la mateixa manera que altres sindicats d'iniciatives i les AAVV de Barcelona. També es destaquen les instal·lacions dedicades a la promoció dels principals punts d'estiueig com Camprodon, Sitges, Caldetes i la Costa Brava i els d'interès artístic i arqueològic com Tarragona, Poblet i Santes Creus. S'esmenta, també, la realització d'una exposició concurs de caricatures.

Pàgines	93 a 94 *Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: San Cucufate del Vallés*
Tema	Excursió cultural a Sant Cugat com a monument d'interès artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de l'església, del claustre i de l'absis
Resum	Aquest article segueix una estructura similar als articles dels mesos precedents en els quals es presenten algunes excursions. Cal destacar que la descripció realitzada del monestir és àmplia i tècnica i posteriorment posa de relleu aquells detalls més rellevants en que cal que el turista es fixi.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, abril, núm. 250, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 7 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	99 a 103 *Citacions
Títol	*Las salas de Exposición de Arte de Barcelona*
Autor	A. Maseras
Tema	La difusió de l'art català i les sales on es realitza
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior de sis sales d'art diferents
Resum	Inicialment, es diferencia l'art català del francès i l'espanyol, i s'afirma que Barcelona és la capital d'aquest art, tot i que durant molt temps no s'ha pogut difondre a l'exterior per la manca d'exposicions oficials d'art. Tot seguit, s'esmenten les galeries d'art més rellevants de la ciutat, en exposicions d'art català, de les quals destaca la Sala Parés, on hi ha exposades obres d'artistes com Joaquim Mir, Joan Colom, Eliseu Meifren, Galwey, Llimona, etc. Galerías Layetanas, la Sala Mar i Cel de Sitges, la Casa Busquets, Sala Badrinas, La Pinacoteca, Sala Barcino, etc. De cada sala citada al llarg de l'article en realitza una explicació sobre els seus inicis i el tipus d'obres que ha acollit, entre les altres dades rellevants.

Pàgines	108 a 110 *Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: El Monasterio de Santes Creus*
Tema	Excursió al monestir de Santes Creus i el seu valor artístic i monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior del monestir de Santes Creus

Resum	Després de l'explicació de la situació, el clima i les referències sobre la seva història, es fa una descripció del temple amb un caràcter més aviat tècnic, i tot seguit es destaquen els detalls més interessants.

Pàgines	113 a 115
Títol	*Hallazgo Arqueológico: Una Necrópolis Romana en Barcelona*
Autor	Samuel Navarra
Tema	Troballes arqueològiques
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les restes de la necròpolis descoberta
Resum	La ciutat de Barcelona, antigament estava totalment emmurallada, però la muralla va desaparèixer quasi totalment en el moment que la ciutat va anar creixent fora dels murs. Tot seguit es destaca la importància d'unes troballes arqueològiques, sobretot per a la història, de la necròpolis romana al costat de l'Hospital de Santa Creu i Sant Pau, i es realitza un resum dels successos passats des dels primers indicis de les restes.

Pàgines	120 a 126 *Continuació núm. 243, octubre de 1931
Títol	*Lo que queda de los antiguos gremios de Barcelona (III) Faquines de la Aduana*
Autor	Aurelio Capmany
Tema	Història del gremi Faquines de l'Aduana
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses obres dels antics gremis
Resum	Al llarg del text, es fa referència a la història del gremi de Faquines de l'Aduana i les tasques que desenvolupaven, tot incloent referències a alguns del vestigis que es conserven d'aquest gremi associats a les seves creences i les seves tasques.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, maig, núm. 251, p 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (4 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	131 a 135 *Citacions
Títol	*Ramón Casas - La estela de una vida de artista*
Autor	Octavio Miret (autor text); Vidal i Serra (fotografies)
Tema	La contribució de Ramon Casas en la conservació del patrimoni
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'enterrament de Casas, la façana de Maricel de Sitges, el claustre de Sant Benet de Bages, etc.
Resum	Després d'anunciar que es va celebrar l'enterrament de Ramon Casas, es realitza un repàs de la seva vida lligada a l'art. S'esmenta la seva contribució al turisme i a la conservació del patrimoni històric i artístic del país, i es destaca l'adquisició del Maricel de Tamarit, l'Hospital de Sitges i molt especialment es refereix a la seva intervenció en la conservació del monestir de Sant Benet de Bages.

Pàgines	136 a 137
Títol	*La nueva capilla del Santo Cristo de Lepanto*
Autor	J. Selva (autor text); Segarra i Brangulí (fotografies)
Tema	La imatge del Sant Crist com a obra artística i de culte
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la nova capella i del trasllat de la imatge a la nova capella
Resum	Amb motiu de la construcció de la nova capella realitzada per al Sant Crist de la catedral de Barcelona i la Dolorosa, que data del segle XVI, s'explica la llegenda

del Sant Crist de la catedrali se' realitza una descripció. S'esmenten, també, les activitats relacionades amb la Setmana Santa en les quals participa aquesta imatge.

Pàgines	144
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Raymundo Costa (fotògraf)
Tema	Santa Maria del Mar com a monument artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la façana de Santa Maria del Mar, presenta al concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	146 a 147 *Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: San Juan de las Abadesas*
Tema	Excursió a Sant Joan de les Abadesses on destaca el monestir com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'interior de l'església i del claustre del monestir
Resum	Seguint la línia general d'aquesta tipologia d'articles dedicats a excursions, cal destacar la descripció realitzada dels diversos punts d'interès del municipi, de manera que en el punt de «Lo que debe verse» encamina el turista de manera específica al monestir del qual en realitza una extensa descripció de caràcter més aviat tècnic.

Pàgines	152 *Citacions
Títol	*Las obras de la Sagrada Familia*
Tema	La monumentalitat de la Sagrada Família i la continuïtat de les obres
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la Sagrada Família
Resum	Es manifesta que l'obra de Gaudí ha estat cabdal per a la ciutat de Barcelona. I segueix amb la qualificació de la façana del Naixement com a una autèntica obra d'art. També es posa de relleu que Maragall es va inspirar en el temple de la Sagrada Família per escriure sobre la tragèdia de l'inacabat i destaca que encara resten molts anys per l'acabament del Temple. Finalment evoca la frase de Maragall que estableix que potser el dia en que finalitzin les obres del temple aquest perdrà l'encant que té.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXII, 1932, juny, núm. 252, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (4 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	163 a 165
Títol	*Las viejas capillas de Barcelona*
Autor	Antonio Rue Dalmau
Tema	Història de les antigues capelles de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la capella de l'Esperit Sant, la de la nostra Senyora de l'Ajuda, de Marcús, de la verge del Pilar, del Sant Crist d'Hostafranchs i de Sant Cristòfol.
Resum	Mitjançant aquest article es donen a conèixer diverses capelles situades a la trama urbana de Barcelona, de les quals se n'explica el seu origen, el sant al qual estan dedicades, així com les circumstàncies en les quals es van construir. Cal destacar, però, que no es fan referències a la tipologia de construcció o a la

seva importància arquitectònica. Aquest darrer punt es pot veure a través de les fotografies que acompanyen l'article.

Pàgines	169 a 170 *Citacions
Títol	*Un busto del Maestro Nicolau*
Tema	Bust d'homenatge a Antoni Nicolau, obra de Josep Llimona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia del bust d'homenatge al mestre Nicolau
Resum	S'anuncia que es va realitzar la inauguració del bust en homenatge al Mestre Nicolau, ubicat en un dels salons de l'Escola de Música, en record a la seva contribució a la música catalana. L'autor de l'escultura és Josep Llimona, qualificat de gran escultor català. Finalment es realitza un petit repàs de la vida de Nicolau i la seva contribució a l'Escola de Música. Al llarg del text es fan referències a les activitats portades a terme durant la inauguració del bust sant.

Pàgines	171
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Rosendo Vilalta Abella (fotògraf)
Tema	L'església parroquial de Gausachs com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'església del poble de Gausachs, presentada al concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	172 a 174
Títol	*Notas de Turismo y la Sociedad de Atracción de Forasteros: Nuevos Museos de Arte*
Tema	Creació de nous museus d'art amb fins turístics
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la capella de Santa Àgueda
Resum	Després que Santiago Rusiñol deixés el seu llegat artístic a Sitges, l'ajuntament de la ciutat i la Generalitat han acordat la catalogació de totes les obres dipositades al Cau Ferrat per poder-lo obrir permanentment al públic i amb especial interès pels turistes. D'altra banda, la capella de Santa Àgueda, considerada un dels monuments més valuosos de Barcelona, serà convertida en museu d'art sumptuari de Catalunya; per últim, destacar que en aquesta capella hi romandrà el retaule de Jaume Huguet.

Pàgines	178
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Pedro Pujol Pascual (fotògraf)
Tema	La creu del terme com a obra artística
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la creu del terme de Sant Cugat, la qual fou presentada al concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	179 a 181 *Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: Ripoll*
Tema	Excursió a Ripoll, destacant la monumentalitat artística del monestir
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portalada, la tomba de Ramón Berenguer i capitells
Resum	Després de situar el viatger i introduir a grans trets la història i descripció de la vila, es posen de relleu aquells elements de visita obligada, centrats bàsicament en el monestir amb una petita descripció dels detalls més rellevants.

Pàgines	188 a 190
Títol	*El CIRPAC en Barcelona*
Autor	D.O. (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	Conferències sobre arquitectura moderna
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de la sala d'exposició de plànols
Resum	A partir de la iniciativa de la GATCPAC i de l'Ateneo Enciclopédico Popular de Barcelona els membres de la CIRPAC (Comité Internacional para la Resolución de los Problemas de la Arquitectura Contemporanea) van celebrar una reunió a Barcelona abans del Congrés d'Urbanisme convocat a Moscou. En aquest comitè hi havia nombrosos arquitectes honorats mundialment com Le Corbussier i Walter Gropius, els quals, entre altres, van realitzar conferències donant la seva visió de l'urbanisme modern i les possibilitats de les noves construccions, tenint present la funcionalitat. D'altra banda, durant la visita de la CIRPAC es va inaugurar l'exposició d'Estudis de Parcel·lació Racional, de la qual el comitè en va extreure un seguit de conclusions. Es manifesta que els membres catalans de la GATCPAC adherits a la CIRPAC volen presentar el projecte d'urbanisme de la futura Barcelona al congrés de Moscou per posteriorment presentar-lo a l'ajuntament.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, juliol, núm. 253, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (3 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	204 a 206
Títol	*Nuevos hallazgos arqueológicos: Un poblado ibérico en Barcelona*
Autor	Samuel Navarra (autor text); Serveis excavacions de IEC (fotografies)
Tema	Descobriment de restes arqueològiques
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies dels terrenys on s'han trobat les restes i d'algunes peces.
Resum	Després d'introduir referències de les troballes realitzades de la necròpolis romana i de fer un extensa reflexió sobre del fet que haguessin existit antigues poblacions que haguessin viscut en els actuals entorns de Barcelona, es realitza una descripció de les restes trobades referents a un poblat ibèric al turó de la Rovira.

Pàgines	209 a 212
	*citacions
Títol	*La Exposición de Primavera, 1932*
Autor	Daniel Orfila (autor text); Brangulí (fotografies)
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografies de la sala de pintura, la sala d'escultura i de la inauguració.
Resum	S'ha inaugurat l'Exposició de Primavera del 1932 dedicada a l'art, per aquest motiu des de la revista s'aprofita l'ocasió per poder explicar la història de la Junta Municipal de Exposiciones de Arte i altres institucions que han intervingut en la organització d'aquest tipus d'esdeveniments. Tot seguit, es realitza una relació de les obres més representatives exposades com les referents a Apel·les Fenosa, Capmany, Joaquim Mombrú, Joaquim Sunyer, Marés, etc.

Pàgines	219
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	R. Vilalta Abella (fotògraf)
Tema	El monestir de Sant Pere de Camprodon com un monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí

Resum	Fotografia del monestir de Sant Pere de Camprodon, que fou presentada al concurs de fotografia de la SAF

Pàgines	220 a 222
Títol	*Exposiciones del Mes de Mayo*
Autor	D. O. (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	Exposició d'homenatge a l'obra de Santiago Rusiñol
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la sala amb obres exposades de Santiago Rusiñol, exposició de flors de Pedralbes i Apel·les Mestres visitant l'exposició de flors
Resum	El Círculo Artístico ha preparat una exposició en homenatge a Santiago Rusiñol, amb les seves millors obres, algunes de les quals s'esmenten sense descripció. Al llarg del text es destaquen paraules d'elogi cap a l'obra d'aquest artista i també es recorden les tradicionals exposicions anuals que es realitzaven quan encara era viu Rusiñol. També, s'esmenta la realització d'una conferència com a clausura de l'exposició per part de Miguel Urtillo. Paral·lelament, s'anuncia també la realització de l'exposició de flors de Pedralbes.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, agost, núm. 254, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 1 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	227 a 230
	*Citacions
Títol	*Un elogio de Barcelona del Alcalde Dr. Jaime Aguade*
Tema	L'alcalde de Barcelona descriu la ciutat i fa referències als monuments
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del Palau Nacional de Montjuïc, Parc de la Ciutadella, de Montjuïc, Via Laietana, carrer del barri Gòtic i alguns actes on hi ha participat l'alcalde.
Resum	L'alcalde va fer un discurs per Ràdio Barcelona, sobre a la ciutat, transcrit l'article. De les paraules de l'alcalde cal destacar les que es refereixen als vestigis del passat i que constrasten amb les noves construccions. Cal esmentar, però, que se'ls tracta més com records del passat que no pas com obres artístiques.

Pàgines	245 a 248
	*Citacions
Títol	*Un monumento a Santiago Rusiñol*
Tema	Un monument d'homenatge a Santiago Rusiñol
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument a Santiago Rusiñol i de l'acte d'inauguració
Resum	Sitges a més dels monuments a El Greco i al doctor Robert —idea de Rusiñol i altres artistes— també acull un monument en honor a Santiago Rusiñol i, de fet, és el primer lloc de Catalunya que té un monument a aquest artista S'esmenten també els actes que van acompanyar la inauguració del monument.

Pàgines	249 a 251
Títol	*Una excursión provechosa: La Masia Provechosa*
Autor	Valeri Serra i Boldú
Tema	Cases de Pagès catalanes de diverses èpoques
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les cases visitades: Can Pagès Vell (Canovelles), Granja Marinette (Parets), Ca l'Oliveres (Montseny), finca de Mariano Recolons (Canovelles)
Resum	Anualment, els membres de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre de Barcelona, en la celebració del dia del seu patró visiten alguna explotació

agrícola que en aquest cas es va realitzar de diferent manera, fent un itinerari per diverses masies catalanes. A l'acte hi va assistir l'autor del text que explica en primera persona. A mesura que explica l'itinerari realitzat esmenta algunes dades històriques rellevants de la masia en qüestió i algun dels seus detalls més remarcables, sense destacar-ne especialment el seu caràcter artístic.

Pàgines	253 a 254
Títol	*La feria del Dibujo*
Autor	Daniel Orfila
Tema	Fira del dibuix on hi intervenen nombrosos artistes i galeries d'art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la vista general de la fira i alguns actes de la fira
Resum	El mes de maig passat es va realitzar la fira del dibuix a instància d'un grup d'artistes i diverses galeries d'art amb el propòsit de contribuir a l'educació artística del públic i facilitar l'adquisició de dibuixos, posant-los a l'abast. El GATCPAC va ser l'encarregat de realitzar el projecte de les instal·lacions de la fira i la seva execució. Les galeries d'art que van exposar a la fira foren: Galeries Syra, Joan Merlí, Galeries Laietanes, Sala Parés, Galeries Avinyó, Sala Badrines, Sala Busquests i Sala Gaspar. Alguns dels artistes (pintors i dibuixants) representats a la fira van ser: Nogués, Vila-Arrufat, Casas, Castanys, Meyfren, Cal·licó, Cardunets, Vila, Junceda, Labarta, Obiols, Opisso, Torres-García, Segrelles, Lola Anglada, Mir, Nonell, Baixeras, Gimeno, Apeles Mestres, Canals, Pruna, Shum, etc. En referència a escultors hi van ser presents: Casanova, Ferrant, Fenosa, Granyer, Manolo i Canyes. S'estima que hi van assistir unes 40.000 persones.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, setembre, núm. 255, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	259 a 264
	*Citacions
Títol	*Para los museos de Barcelona: Adquisición de la colección Plandiura*
Autor	J. F. Rafols (autor text); Vidal (fotografies)
Tema	Incorporació al museu d'obres d'art procedents de la col·lecció Plandiura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les noves obres d'art adquirides.
Resum	La Junta de Museus va negociar diverses setmanes amb el senyor Plandiura per tal de procedir a la compra venda de la seva col·lecció d'art. En les negociacions hi intervingué Josep Llimona, president de la Junta de Museus, i Joaquim Folch i Torras, director general dels Museus. Tot seguit, queda descrita la col·lecció Plandiura. Finalment, es remarca la importància que té l'adquisició de noves col·leccions d'obres d'art des d'un punt de vista turístic i esmenta que si el museu del Prado de Madrid és un referent pels estrangers que volen conèixer la pintura castellana i andalusa dels segles XVI a XIX, Barcelona serà el referent per poder contemplar els retaules i imatges medievals.

Pàgines	276 a 279
	*Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: Poblet*
Tema	Excursió a Poblet destacant el seu valor artístic i monumental.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del claustre, interior de l'església, sala capitular i portalada de la capella de Sant Jordi
Resum	Inicialment, es fa una explicació de la situació geogràfica i climàtica de Poblet i una extensa referència sobre els fets històrics més rellevants a l'entorn d'aquest temple, així com també una descripció del monestir, fonamentalment, de

caràcter tècnic. Tot seguit el punt destinat a determinar aquells elements més rellevants que cal visitar simplement es dedica fer una enumeració d'aquests elements sense descriure'ls. També, s'esmenta com arribar-hi.

Pàgines	282
Títol	*Nuevas salas de exposiciones de Arte*
Autor	Brangulí (fotografia)
Tema	Noves sales d'exposicions d'art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la Galeria Emporium
Resum	En aquest article es manifesta que l'activitat artística a Barcelona cada vegada augmenta més i pren una major intensitat, de manera que s'han obert dues noves sales: Sala Aginyó i Sala Emporium. Es diu Galerias Emporium. «Ambas estan instaladas con el buen gusto, que es ya proberbial en los establecimentos barceloneses, y por su perfecta organización constituyen un eficaz centro de transacciones de la producción de arte.»

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, octubre, núm. 256, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (6 de ref. a monuments)

Pàgines	291 a 293
Títol	*Edificios y establecimientos premiados por el Ayuntamiento*
Autor	Sagarra (fotografies)
Tema	Premis anuals a edificis per el seu gust arquitectònic i artístic
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia dels edificis premiats
Resum	Els premis que anualment dóna l'ajuntament, foren creats per motivar la construcció d'edificis que tinguessin un sentit artístic, cosa que s'esmenta ja que no és el principal objectiu, perquè segons l'autor de l'article actualment en tots els edificis que es construeixen a la ciutat ja s'hi té present el bon gust artístic. Seguidament, es presenten els guanyadors del concurs que són: l'edifici de MZA, la casa de Juan Andrés Miralles, l'edifici Ali-Bey, la fàbrica Myrurgia i la botiga Dique Flotante.

Pàgines	303
Títol	*Un monumento a Garreta*
Tema	Monument d'homenatge a Garreta.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument d'homenatge a Garreta.
Resum	A Sant Feliu de Guíxols s'hi va inaugurar el monument d'homenatge a Garreta, compositor català. Es va realitzar un acte d'inauguració en el qual van assistir nombroses personalitats.

Pàgines	304 a 307
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros: En pro de nuestro patrimonio artístico*
Tema	Carta d'atenció per salvaguardar el patrimoni prehistòric
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de vaixells no vinculades al present epígraf
Resum	La Casa del Vallès ha enviat una carta a la Generalitat de Catalunya, a través de la qual se sol·licita que es portin a terme accions de protecció del patrimoni prehistòric que es troba en perill de destrucció al Vallès i a tot Catalunya, i posa com a exemple de ràpida actuació un menhir situat en un camp a Parets del

Vallès, que es vol dinamitar per evitar molèsties en el treball del camp; així mateix s'exposen altres casos.

Pàgines	308 a 210
Títol	*El nuevo museo arqueológico de Tarragona*
Autor	Octavio Miret
Tema	Les restes de la ciutat romana de Tarragona i el seu museu arqueològic.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les restes de la ciutat, sales del museu i algunes peces
Resum	Es donen les gràcies a la fàbrica de tabac que va trobar les restes romanes en el subsòl dels seus terrenys, on hi havia projectada l'ampliació de la fàbrica, i va contribuir en facilitar les tasques d'excavació. Ara s'anuncia la creació del museu on s'hi estan exposades les peces que es van trobant a la Necròpolis. Finalment, recomana un viatge a Tarragona, d'on destaca la gran quantitat de monuments històrics i artístics.

Pàgines	312 a 315 *Continuació núm. 250, abril de 1932 *Citacions
Títol	*Lo que queda de los antiguos gremios barceloneses (IV) Tejedores de Velos*
Autor	Aurelio Capmany (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	Vestigis d'antics gremis
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de vestigis de l'antic gremi
Resum	En el text s'explica la història del gremi de teixidors de vels i es destaquen els esgrafiats de l'edifici gremial i l'escultura que decora la seva façana, que en ambdós casos es destaca pel seu nivell artístic. També es mostra el misteri que està dipositat al museu de la Ciutadella.

Pàgines	316 a 318
Títol	*Excursiones por Cataluña: Montserrat*
Tema	Excursió a Montserrat on se'n destaquen el monestir i l'església com a monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'exterior del monestir i del funicular
Resum	Aquest article segueix la mateixa estructura que els altres articles d'aquesta secció, amb una explicació de la situació i el clima, la història, i una descripció que en aquest cas fa referència a aspectes naturals de l'entorn i a la basílica. La descripció és de caràcter tècnic. Quant a les visites obligades, fa referència tant a aspectes naturals com les coves o el Museu de Prehistòria.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXII, 1932, novembre, núm. 257, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (5 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	327
Títol	*Un monumento a Maragall*
Tema	Monument d'homenatge a Maragall a Olot.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument d'homenatge a Maragall
Resum	S'ha inaugurat un nou monument a Maragall a Olot, a prop de la Fageda d'en Jordà. Ja es va rendir homenatge a Maragall en altres ocasions mitjançant el monument en el seu honor al Parc de la Ciutadella i un altre en una ciutat costanera, de la que no s'esmenta el nom.

Pàgines	328 a 330

Títol	*Una Plaza Histórica*
Autor	L. Bertran Pijoan
Tema	Història i elements arquitectònics i esculturals destacats de la Plaça Medinaceli
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la plaça Medinaceli i de la làpida de casa on nasqué Clavé, també hi ha un fragment d'un plànol de Barcelona on hi part del convent de Fra menors.
Resum	Donats els fets polítics que han comportat el canvi de nom de la plaça Medinaceli per Manuel Azaña, se n'explica la història tot realitzant un itinerari per aquesta plaça. Es destaquen el monument a Galcerán Marquet, l'edifici de la Companyia Transatlàntica, la placa en record al naixement de Clavé en l'edifici on està ubicada i el Palau dels comtes de Santa Coloma. De tots els elements esmentats de la plaça la referència que se'n fa és bàsicament històrica i no es fa des d'un punt de vista històric.????

Pàgines	331
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Font de caràcter artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'antiga font de Santa Maria

Pàgines	333 a 338
Títol	*La salvación de un monumento arquitectónico: La Pahería de Lérida*
Autor	Octavio Miret
Tema	Restauració de l'edifici de la Paeria de Lleida.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i l'exterior de la casa de la Paeria de Lleida
Resum	Es destaca que Lleida, després de Barcelona, és la ciutat més moderna de tot Catalunya i té un patrimoni de gran riquesa. Entre aquest patrimoni es troba l'edifici de la Paeria, del que se n'explica la seva història i la seva restauració, i es remarca com s'han distribuït els espais per ubicar l'ajuntament en aquest edifici. No es fan descripcions de caràcter artístic, simplement alguna puntualització, i tampoc es descriu l'edifici. Al final, es destaca que aquesta actuació ha afavorit al salvament del patrimoni artístic de Catalunya.

Pàgines	339 a 341
Títol	*Las murallas de Gerona*
Autor	Carlos Rahola
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de les muralles des de diverses perspectives
Resum	Es realitza una descripció de les muralles de Girona, paral·lelament, a l'explicació de la història de la ciutat i les muralles. Seguidament es posa més atenció a les torres Gironella i al castell de Montjuïc amb una mera descripció i algunes referències històriques. Llavors, se centra en les muralles i l'enderrocament de les torres de Santa Clara i Sant Francesc, amb la finalitat de poder ampliar la ciutat, cosa que es planteja com una fita històrica que s'ha aconseguit.

Pàgines	345
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Brangulí (fotografia)
Tema	La plaça del Rei com a indret de valor històric i monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un angle de la Plaça del Rei

Pàgines	346 *Citacions
Títol	*Montblanch*
Tema	El caràcter monumental i artístic de Montblanc.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Pintures del portal de Sant Jordi i l'altre del carrer de l'Abadia d'Arturo Portau
Resum	Es destaca la bellesa monumental de Montblanc i el fet que nombrosos artistes l'hagin escollida per pintar-la. En aquest cas es presenten les pintures realitzades per Arturo Portau. Es posen de relleu els estils arquitectònics dels vestigis històrics que es poden trobar a Montblanc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXII, 1932, desembre, núm. 258, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments), *3 reculls fotogràfics

Pàgines	355 a 360
Títol	*Edificios Barceloneses: La antigua Casa Moya, hoy Palacio de Comillas*
Autor	A. Maseras
Tema	Les pintures decoratives del Palau de Comillas
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'edifici i de les diverses estances interiors amb pintures de Francesc Pla
Resum	Es presenta la rambla de les Flors com un espai de la ciutat únic i especial per a ciutadans i viatgers, de la qual se'n destaca la façana del Liceu, el Palau de la Virreina, per arribar al Palau de Comillas del qual en remarca, fonamentalment, les seves pintures interiors i exteriors. De les exteriors en destaca les de Josep Flaugier, que ja gairebé no s'aprecien, i les de Francesc Pla. Aquest darrer també pintà les estances interiors. Cal esmentar que no es realitza una descripció de les obres pictòriques del palau, ni de les seves característiques físiques.

Pàgines	365
Títol	*Vistas de Barcelona*
Tema	Monument a Verdaguer
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del monument a Verdaguer a l'avinguda 14 d'abril

Pàgines	366 a 368
Títol	*Excursiones por Cataluña: Gerona*
Tema	Excursió a Girona destacant els seus monuments
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografia de la catedrali Sant Feliu, de les escales de Sant Martí, de l'interior de la Catedral, de l'exterior de Sant Pere de Galligans
Resum	Seguint la mateixa estructura que altres articles dedicats a excursions comença situant el municipi i en descriu el clima. També aporta les dades històriques més rellevants. La descripció de la ciutat està centrada en la part antiga de la ciutat i els seus edificis més rellevants. En l'apartat referent a allò que cal veure es fa una descripció acurada dels diversos edificis emblemàtics de la ciutat, de caràcter tècnic i centrada, especialment, en la Catedral.

Pàgines	373
Títol	*El monumento a Colón y la Torre de Jaime I*
Tema	El monument de Colom
A qui s'adreça	Turista

Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del monument a Colom i la torre de Jaume I

Pàgines	374
Títol	*Las recientes edificaciones de Barcelona*
Autor	Branguí (fotògraf)
Tema	Noves edificacions de caràcter artístic a la ciutat de Barcelona.
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies de l'antic i nou edifici d'Almacenes Jorba
Resum	Manifesta que cada vegada hi ha més preocupació entre les persones que es fan construir un edifici a la ciutat, per tal que tingui un aspecte artístic. Així, doncs, aquest article manifesta la inauguració del nou edifici d'Almacenes Jorba, que el qualifica de monumental i manifesta que es pot constatar en les fotografies que acompanyen a l'article.

Pàgines	377
Títol	*Vistas de Barcelona*
Tema	Cascada del Parc de la Ciutadella (monumental)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la cascada del Parc de la Ciutadella

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXIII, 1933, gener, núm. 259, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42), 11 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	3 a 7
Títol	*Para el primer Parlamento de Cataluña*
Autor	Octavio Miret
Tema	Nova ubicació de les obres del Museu de la Ciutadella
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies del trasllat de les obres d'art, el Palau Nacional i el Palau del Parc de Montjuïc
Resum	El canvis polítics que ha comportat la constitució de la República espanyola han fet que el nou Parlament català necessiti un espai per desenvolupar les seves tasques. Segons els acords amb l'ajuntament, aquest ha cedit al Parlament el Palau de la Ciutadella on hi havia instal·lat el Museu d'Art i Arqueologia, cosa que ha fet traslladar totes les obres a d'altres locals i principalment al Palau Nacional de Montjuïc, on ja estava pactat el trasllat, però aquesta activitat s'ha avançat a causa de la urgent necessitat per dotar al Parlament d'un espai. Al llarg del text es fa una relació de les dverses tipologies d'obres d'art i la seva nova ubicació en diversos edificis de la ciutat, que es qualifica com a positiu, tenint en compte que els nous indrets d'ubicació seran més adequats a les necessitats de les obres d'art.

Pàgines	8
Títol	*El monumento a Pedro Vila y Codina*
Tema	Monument d'homenatge a Pedro Vila i Codina i la construcció d'escoles públiques
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument el dia de la inauguració
Resum	Es manifesta que durant una època el ràpid creixement de la ciutat va deixar de banda algunes necessitats de la ciutat com la construcció d'escoles públiques. Aspecte que, d'un temps ençà, s'ha començat a solucionar mitjançant un pla que preveu la construcció de diverses escoles, però es manifesta que hauria pogut ésser més ràpid i fàcil si hi haguessin hagut més persones com Dionís

Baixeras o Pere Vila i Codina que haguessin realitzat donacions a la ciutat. S'aprofita per rendir homenatge a Pere Vila Codina, amb la inauguració d'un monument en el seu honor.

Pàgines	9 a 12
Títol	*Las Casas esgrafiadas de Sarriá (I)*
Autor	Antonio Gallardo
Tema	L'art d'esgrafiar les façanes de les cases
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Façanes d'algunes cases esgrafiades
Resum	S'introdueix l'article a partir d'un resum de la història de Barcelona a partir del segle XVIII quan les tropes de Felip V assetjaren la ciutat fins a inicis del segle XIX, amb una especial atenció a Sarrià. Es presenta una mena de ruta de les cases esgrafiades d'aquest barri de Barcelona de les quals n'explica les característiques més rellevants. El text, a part dels fragments amb referències històriques, té un caràcter molt descriptiu.

Pàgines	20 a 22
Títol	*Los Monumentos de Barcelona: 1. Los Navegantes*
Autor	T.
Tema	Monuments d'homenatge a Colom, Gacelán Marquet i Antonio López
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels tres monuments de què parla
Resum	Consideren que Barcelona no viu d'esquena al mar com en alguns moments s'ha cregut, ja que hi ha diversos monuments que al·ludeixen a personatges lligats a aquest element natural, així com el monument a Gacelán Marquet, el de Colom i el de Antonio López, dels quals se'n realitza una descripció i s'esmenten els arquitectes i artistes que intervingueren en la seva creació com Lluís Rigalt, Damià Campeny, Cayetano Boigas, Antoni Vilanova, Josep Llimona, etc.

Pàgines	28 a 30 *Citacions
Títol	*Cataluña Turística: Tarragona*
Autor	M.M.
Tema	
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la catedral de Tarragona, Aqüeducte, Arc de Barà i muralla
Resum	Partint de la introducció sobre la situació i clima de Tarragona, segueix amb uns apunts sobre els fets més importants de la seva història. Es presenta una explicació dels monuments més rellevants de la ciutat, però només en fa petits esments sense arribar a fer-ne una descripció. Aquesta es presenta més endavant i s'afirma que són part del tresor artístic i arqueològic. Aquesta descripció és més aviat tècnica i fa referències històriques.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, febrer, núm. 260, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 12 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	35 a 39
Títol	*La inauguración del Parlamento de Cataluña*
Autor	Octavio Miret
Tema	La transformació i canvi d'usos del Palau de la Ciutadella
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies del Palau de la Ciutadella, interior i exterior i actes oficials
Resum	Després d'explicar que s'han produït els actes de formació del Parlament català, s'introdueixen els fets històrics relacionats amb la Ciutadella, des de la seva

creació fins a les diverses transformacions que ha patit al llarg de la seva existència. Fins i tot es comenta la transformació del palau en museu i la posterior ubicació del Parlament en l'edifici. Si bé, inicialment les explicacions són de caire més narratiu al final acaben adoptant un caràcter més descriptiu, sobretot pel que fa als espais i a les modificacions que s'hi realitzen.

Pàgines	41 a 44
Títol	*El "Casal del Metge"*
Autor	M. Galtés
Tema	La nova edificació del Casal del Metge (edifici modern)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'interior i exterior de l'edifici
Resum	Després d'explicar diverses dades històriques referents al Casal del metge, es destaca la bellesa de l'edifici, la seva sumptuositat i es determina que els interiors estan d'acord amb els exteriors. També s'ha reproduït l'antiga majòlica de l'antiga casa de Convalescència i al saló d'actes s'ha reproduït la barana de la galeria superior de l'amfiteatre, cosa que es qualifica de detalls molt interessants. Els arquitectes foren Catà i Florensa.

Pàgines	50 a 52
Títol	*Barcelona tiene un nuevo museo: El Palacio de Pedralbes*
Autor	Alberti (fotografies)
Tema	La transformació del Palau Reial en Museu de les Arts Decoratives
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les diverses sales del Palau de Pedralbes
Resum	Després de narrar la història de com va sorgir la idea de construir el Palau Reial i com va arribar a mans de la Junta de Museus, es determina que després d'eliminar certes instal·lacions que no eren d'interès pel museu, s'hi van ubicar les peces de vidre, esmalts, carruatges, mobles, joies, etc. que formaven part del fons de la junta i així es creà el Museu de les Arts Decoratives.

Pàgines	53
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: "Tárraga"*
Tema	Publicació d'una nova monografia dedicada a Tàrrega
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la monografia
Resum	Valeri Serra Boldú és l'autor de la nova monografia que es presenta referent a Tàrrega. Es determina que aquesta monografia ajudarà a enriquir la col·lecció. Es caracteritza per tenir gran quantitat de fotografies, les quals permeten orientar al turista, segons diu el text. Finalment, s'esmenta que properament sortirà una altra monografia dedicada a les antigues esglésies de Barcelona.

Pàgines	56
Títol	*Para el monumento a Pi y Maragall*
Autor	Brangulí (fotografies)
Tema	Nou monument a la ciutat de Barcelona en homenatge a Pi i Maragall
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'exposició de les figures presentades al concurs públic
Resum	Donat que el projecte del monument de Pi i Maragall que s'havia començat es considera que no és l'adequat, s'ha obert un concurs públic on s'hi han presentat diverses figures escultòriques. Aquest concurs s'ha realitzat al Palau de Belles Arts. L'escultura que ha guanyat ha estat la de l'artista Josep Viladomat i l'efígie la de l'escultor Juan Pié.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

Any XXIII, 1933, març, núm. 261, p. 32 (sense comptar anuncis, total 40), 8 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	73 a 77
Títol	*El Palacio del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*
Autor	Valeri Sera Boldú
Tema	Història i restauració del Palau dels Fivallers
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i l'exterior de l'edifici
Resum	En el Palau dels Fivallers queda instal·lat l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. Però també es posa de manifest que el visitant que ve a Barcelona i es passeja pel Barri Gòtic pot admirar els edificis antics són els que donen personalitat a la ciutat. Al llarg del text es fan un seguit de referències històriques de gran extensió, tot i que al final, en l'explicació referent a la restauració de l'edifici, es realitza una descripció de les reformes que s'hi ha realitzat, tenint en compte les seves característiques més rellevants, basades en esments als trets artístics, sobretot, referides a pintura.

Pàgines	84 a 89
	*Continuació núm. 259, gener de 1933
Títol	*Las Casas esgrafiadas de Sarriá (II)*
Autor	Antonio Gallardo
Tema	L'art d'esgrafiar les façanes de les cases
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Façanes d'algunes cases esgrafiades
Resum	Es continua amb la ruta presentada en la primera part de l'article amb una explicació de les característiques més rellevants del dibuix esgrafiat de la façana.

Pàgines	92 a 94
Títol	*Cataluña Turística: Manresa*
Autor	M.M. (autor text); Roisin (fotografies)
Tema	Excursió a Manresa d'on destaquen els seus monuments.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de vistes de la ciutat, portada catedral i carrer de Sant Miquel
Resum	Després de la situació i clima de la ciutat i un petit repàs de la seva història es fa una descripció de la seva estructura, però sense analitzar de manera exacta dels seus punt d'interès. A continuació s'esmenten els edificis d'interès, la Catedral, Sant Miquel, Santa Cova, etc. No es realitza una descripció exhaustiva, sinó que simplement es relaten algunes dades importants, com l'època, l'estil i alguna dada més de l'aparença física.

Pàgines	93 a 94
	*Citacions
Títol	*Excursiones por Cataluña: San Cucufate del Vallés*
Tema	Excursió cultural a Sant Cugat com a monuments d'interès artístic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de l'església, del claustre i de l'absis
Resum	Aquest article segueix una estructura similar a les excursions presentades en els mesos precedents, destacant que la descripció realitzada del monestir és àmplia i tècnica i posteriorment posa de relleu aquells detalls en els quals cal que el turista es fixi.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, abril, núm. 262, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 11 articles (4 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotògraf)
Tema	Monument romà, l'Arc romà del pont de Martorell
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'arc romà en el pont de Martorell

Pàgines	106 a 107 *Citacions
Títol	*Un elogio de Barcelona: Impresiones de un extrangero*
Autor	Mario de Bucovich (autor text); Sagarra (fotografies)
Tema	La modernitat de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia d'una vista de la ciutat i de nens jugant
Resum	Determina que Barcelona és una ciutat amb l'esperit jove en comparació a Gènova i Marsella, i que creix amb múltiples estils arquitectònics. Destaca la modernitat de la ciutat i el seu traçat ampli i harmònic. Compara París i Barcelona, i ve a dir que a Barcelona es respira una major tranquil·litat i llibertat. Al final, descriu com es pot arribar a la ciutat i esmenta les sensacions d'arribar en avió i en vaixell molt breument.

Pàgines	108 a 109
Títol	*Un nuevo edificio: El Banco de España*
Autor	Brangulí (fotografies)
Tema	La monumentalitat del nou edifici del Banc d'Espanya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'interior i exterior de l'edifici i acte de inauguració
Resum	L'obertura de la Via Laietana va comportar l'enderrocament de nombroses cases que, si més no, podien tenir un atractiu pintoresc, però l'objectiu dels barcelonins en fer aquesta avinguda monumental s'aconsegueix mitjançant la construcció de sumptuosos edificis, dels quals destaquen el nou edifici del Banc d'Espanya, que es qualifica com una edificació moderna de proporcions clàssiques i es destaca com una obra monumental que ha fet augmentar la riquesa artística de la ciutat. «Es en definitiva, una obra verdaderamente monumental y artística que no sólo honra a sus autores y a sus propietarios, sino a Barcelona, que con ella, ha acrecentado su riqueza artística y su aspecto de gran ciudad.»

Pàgines	112 a 115 *Continuació núm. 259, gener de 1933
Títol	*Los monumentos de Barcelona. II.-Los procursores del catalanismo*
Autor	T.
Tema	Personalitats homenatjades per les seves tasques. Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels monuments citats al llarg de l'article.
Resum	A partir d'una petita introducció referent a dades històriques sobre el catalanisme, es presenten les persones homenatjades, de les quals se n'expliquen els esdeveniments més rellevants de la seva biografia relacionats amb el catalanisme. Així, doncs, les personalitats que s'esmenten són Manuel Milà Fontanals, Marià Aguiló i Víctor Balaguer. Al llarg de l'article només es fan referències històriques i biogràfiques sense posar de manifest la importància artística de les obres dels homenatjats, tot i que aquesta qüestió es desprèn de les fotografies que acompanyen el text.

Pàgines	116
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotografia)

Tema	Monument romà. L'Arc de Barà
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'Arc de Barà de Tarragona

Pàgines	123 a 124
	*Citacions
Títol	*Una nueva sala de espectáculos: El "Studium" Masriera*
Tema	Un edifici monumental transformat en teatre
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'interior i l'exterior de l'edifici
Resum	L'edifici del pintor Masriera situat a l'Eixample sempre ha cridat l'atenció pel seu caràcter monumental. Durant molt de temps aquest fou el taller on s'hi acumulaven nombroses obres d'art que col·leccionava el mateix artista Un dels seus successors, Lluís Masriera, ha incrementat el valor de l'edifici convertint-lo en teatre. L'obra ha estat de Joan Masriera, un jove arquitecte de la família. Al llarg del text s'insisteix en la monumentalitat de l'edifici.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, maig, núm. 263, p. 62 (sense comptar anuncis, total 74), 10 articles (1 de ref. a monuments), *Revista especial del 25è aniversari de la SAF

Pàgines	160 a 167
	*Citacions
Títol	*Veinticinco años de arquitectura barcelonesa*
Autor	César Martinell, arquitecte
Tema	L'evolució arquitectònica de Barcelona en els darrers 25 anys.
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de Palau Nacional, Hotel Ritz, Casa de Correus, Sagrada Família, Hospital de Sant Pau, Teatre Coliseum, Estació de França, etc.
Resum	L'Exposició de 1888 va donar a la ciutat la possibilitat de créixer, fet que va ser aprofitat pels seus arquitectes i artistes. Es van realitzar nombroses construccions de gran valor arquitectònic i artístic, com el Parc de la Ciutadella, el Palau Reial, etc. els quals, segons l'article, responien a l'eclecticisme que dominava Europa. Es destaca que el modernisme va tenir gran repercussió en la ciutat i es fa referència a edificis i arquitectes com Gaudí, Domènech i Montaner, Gallissà, Font i Gumà, Bassegoda, i Puig i Cadafalch. L'article es divideix en diversos apartats: preponderància medievalista, eclecticisme renaixentista, l'exposició i la post exposició. En aquest apartats s'esmenten els edificis de rellevància arquitectònica que es construïren i qui foren els seus arquitectes. Tot i que d'alguns edificis es posen de relleu alguns dels seus trets, no es fa una descripció des d'un punt de vista artístic i per tant no es pot captar aquesta faceta de la construcció. Però aquest aspecte ja s'esmenta a l'inici de l'article. Al llarg de l'article queda clar que Barcelona és una ciutat que conserva gran quantitat d'edificis interessants des d'un punt de vista artístic i que en els darrers anys hi ha hagut un gran creixement en el nombre d'edificis d'aquestes característiques.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, juny, núm. 264, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 11 articles (3 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	190 a 193
	*Continuació núm. 256, octubre de 1932
Títol	*Lo que queda de los antiguos gremios barceloneses V. Carpinteros*

Autor	Aurelio Capmany (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	Vestigis d'antics gremis
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de vestigis de l'antic gremi
Resum	Al llarg del text s'explica la història del gremi de fusters, i dels vestigis que n'han restat destaquen la capella a la Catedral, el raspall de sant Josep i la bandera del gremi. Cal destacar que l'escultura custodiada a la capella és de l'escultor Lluís Bonifàs i Massó.

Pàgines	194
Títol	*Vistas de Catalunya*
Autor	Sagarra (fotografies)
Tema	L'església de Sant Antoni de Tàrrega (monument)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'església de Sant Antoni de Tàrrega

Pàgines	201
Títol	*Vistas de Catalunya*
Autor	Segarra (fotografies)
Tema	Tamarit (monument)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'una casa artística de Tamarit

Pàgines	203 a 204
Títol	*La Atracción de Sitges: Un nuevo museo de arte. Un nuevo hotel moderno.*
Tema	Reinauguració del museu Cau Ferrat de Sitges amb ampliació de les obres exposades.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior del Cau Ferrat i interior i exterior del nou hotel
Resum	Després de la mort de Santiago Rusiñol el museu anomenat Cau Ferrat passà a mans de l'ajuntament, al qual se li van afegir les obres de ferro del museu de la Ciutadella, i així s'especialitzava el museu en aquest tipus d'art. Al mateix temps de la nova inauguració del museu s'ha inaugurat un nou hotel en el qual s'hi desenvolupen diverses activitats de caire cultural a través de les seves entitats artístiques i literàries.

Pàgines	209
Títol	*Monumentos arquitectónicos: Casa Mir, de Canet de Mar*
Tema	La Casa Mir com a monument de rellevància històrica i arquitectònica.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la façana de la casa
Resum	Es realitza una ràpida i breu descripció de les característiques més importants de l'edifici, així com de la seva història.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, juliol, núm. 265, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44) 10 articles (5 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	228 a 230
	*Continuació núm. 262, abril de 1933
Títol	*Los monumentos de Barcelona. III. La musa popular.*
Autor	T.
Tema	Homenatges a Clavé i Emili Vilanova

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de 4 monuments a Clavé i un a Emili Vilanova
Resum	Es tracta de determinar la procedència de la inspiració de Clavé per la música i poesia que composava. L'article segueix amb un petit resum de la seva vida i esmenta alguns dels homenatges que se li han fet a aquest artista A continuació es presenta Emili Vilanova, també com un artista al qual se l'ha homenatjat a través de monuments.

Pàgines	232 a 235
Títol	*Instituciones Barcelonesas: El Colegio de Agentes de Cambio y Bolsa*
Autor	Agustín Blasco
Tema	Història de la institució amb referències de la Casa Llotja
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Fotografies de la façana i interior de la Casa Llotja i de l'església de Santa Maria del Mar
Resum	Es realitzen extenses referències històriques entorn al col·legi d'Agents de Canvi i Borsa, fins al punt de tenir present la Casa Llotja de Mar, de la qual hi han vagues referències descriptives, ja que el pes de la història és major.

Pàgines	238
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	J. M. Sagarra (fotografia)
Tema	Església de caràcter monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la façana d'una església

Pàgines	239 a 241 *Citacions
Títol	*Primer Salón "Mirador"*
Autor	D.O.
Tema	L'art del retrat femení en la pintura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia d'una sala de l'exposició i algunes obres en concret
Resum	Amb motiu del centenari del Renaixença català s'ha realitzat el primer saló mirador sota el títol *Cent anys de Retrat Femení*, que ha acollit nombroses obres del període 1830-1930, moltes de les quals eren de particulars i per tant no formaven part de cap col·lecció en concret. Per aquest motiu es determina que el valor de l'exposició ha estat molt més gran. Alguns dels pintors que han tingut obres exposades han estat: Rodé, Mayol, Arrau, Espalter, Rull, Claver, Lonrenzale, Martí, Alzina, Mercader, Llimona, Casas, Canals, etc. Paral·lelament, es van realitzar conferències.

Pàgines	243
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: Los Templos Antiguos de Barcelona*
Tema	Nova monografia dedicada als antics temples de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuix de la façana principal de Santa Maria del Mar
Resum	S'anuncia la publicació d'una nova monografia dedicada als antics temples de Barcelona. Aquesta publicació està formada per una descripció dels monuments i de les curiositats que més poden interessar al turista, i també per una petita explicació històrica i fotografies dels diversos temples als quals es fa referència. Alguns dels temples dels que es fa referència són la Catedral, Sant Pau del Camp, Sant Pere de les Puelles, Santa Maria del Mar, Nostra Senyora del Pi, Sant Just i Pastor, Santa Anna, etc.

Pàgines	244 a 246

Títol	*Sant Llorens del Munt*
Autor	Lluís Amat
Tema	Recursos naturals, història i referències monumentals de Sant Llorens del Munt
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de diverses coves i paisatges naturals i l'interior de l'església
Resum	Després de posar en context la situació de Sant Llorens del Munt, es realitza una explicació sobre els atractius naturals de la muntanya i les seves coves. Al final es fan referències monumentals i artístiques sobre l'església, que tenen un caràcter tècnic.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, agost, núm. 266, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	251 a 257
	*Citacions
Títol	*En el mes de junio de 1933: El mes de las exposiciones*
Autor	D.O. (autor text); Sagarra i Brangulí (fotografies)
Tema	Exposicions d'art i altres temes del mes de juny
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses exposicions.
Resum	D'entre les diverses exposicions que es van realitzar a Barcelona durant el mes de juny cal destacar-ne algunes que fan referència a l'art. En primer lloc la que gira entorn de la Masia Catalana, on es van exposar mobles, rajoles, etc., i material gràfic de l'aspecte arquitectònic de la masia. La segona, dedicada a l'Arquitectura escolar, presentava projectes i maquetes. La tercera és l'Exposició de Primavera, on hi van concórrer nombrosos artistes reconeguts, entre els quals hi havia Togores, Domingo, Creixams, Colom, Vila Puig, Nogués, Junceda, Apel·les Mestres, etc. També s'esmenta l'Exposició Retrospectiva del Vestit formada per les col·leccions particulars Vilardaga, Tolosa i Torres. També s'esmenta l'Exposició de la Col·lecció Rocamora al Museu d'Arts Decoratives de Pedralbes, la 2a Fira del Dibuix, etc.

Pàgines	264 a 266
Títol	*El Castillo de la Geltrú*
Autor	Octavio Miret
Tema	Restauració i conservació de monuments i el Castell de la Geltrú
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de diverses perspectives exteriors del Castell de la Geltrú
Resum	El Servei de Catalogació i Conservació de Monuments ha salvat de la destrucció el Castell de la Geltrú gràcies a les actuacions de restauració i conservació de l'edifici. Tot seguit es fan referències de l'origen del castell i de la seva història de manera molt breu, i se'n destaca l'intent de destrucció del 1915 amb motiu de l'obertura d'un carrer entremig del castell, que fou aturat pel Centre Excursionista de Catalunya i la SAF, i posteriorment estudiat pel Servei de Catalogació i Conservació de Monuments, per realitzar-ne el pla de restauració. Al llarg del text no es fan referències descriptives de l'edifici i dels seus atractius, tot i que es qualifica d'interessant monument de gran atracció turística.

Pàgines	275 a 278
Títol	*Visiones de Barcelona en el siglo XIX. Exposición gráfica de Lola Anglada*
Autor	Aurelio Capmany
Tema	Exposició de dibuixos sobre Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de diversos dibuixos exposats
Resum	Es posa de relleu que l'obra realitzada per Lola Anglada és molt encertada, ja que capta molt adequadament la vida de Barcelona. L'exposició se celebrà a la

Casa de l'Ardiaca. En destaca la sensibilitat artística de l'artista repetidament i l'encert d'immortalitzar les costums vives dels barcelonins (l'ou com balla, la mona de pasqua, diumenge de rams, etc.).

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933
	p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 10 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	289 a 291
Títol	*Castillos feudales conservados y en ruinas existentes en Cataluña*
Autor	Felipe Damians Mante
Tema	Castells medievals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del Castell de Castelldefels, el de Cardona i mapa de Catalunya
Resum	Es presenta un inventari en forma de llista per municipis dels castells medievals de la província de Barcelona, i al final s'estableix que continuarà amb una segona part.

Pàgines	294 a 296
	*Continuació núm. 265, juliol de 1933
Títol	*Los Monumentos de Barcelona IV. El teatro Catalán*
Autor	T.
Tema	Història i contribució al Teatre Català. Monuments d'homenatge.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels monuments d'homenatge als personatges esmentats.
Resum	Es tracta el teatre català des d'un punt de vista històric i es fa referència als personatges que hi van tenir un paper més important, de manera que es parla de tres autors significatius: Frederic Soler, Iscle Soler i León Fontova. A aquests personatges se'ls va erigir un monument d'homenatge. El monument a Frederic Soler és obra de l'arquitecte Pere Flaqués i de l'escultor Agustí Querol. Els monuments a Iscle Soler i León Fontova foren obra de l'escultor Pablo Gargallo.

Pàgines	306 a 309
	*citacions
Títol	*Instituciones barcelonesas: La Escuela superior de Arquitectura*
Autor	M. Galtés
Tema	Estudis d'arquitectura amb una vinculació a la importància del monument
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'edifici que acull l'Escola d'Arquitectura
Resum	Inicialment, es destaca que, tot i que les noves tendències urbanístiques estan simplificant les línies constructives, l'arquitectura mai deixarà de tenir importància en un país on hi ha nombrosos vestigis arquitectònics de totes les èpoques. A partir d'aquí es destaquen els estudis dedicats a l'arquitectura, i es fa referència a les instal·lacions del centre i l'estructura dels cursos.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, octubre, núm. 268, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 10 articles (5 de ref. a monuments), *3 reculls fotogràfics

Pàgines	318 a 322
	*Continuació núm. 267, setembre de 1933
Títol	*Castillos feudales conservados y en ruinas existentes en Cataluña*

Autor	Felipe Damians Mante
Tema	Castells medievals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del Castell de Riudabella, de Solsona i de Recasens
Resum	Es presenta un inventari en forma de llista per municipis dels castells medievals de la resta de províncies de Catalunya, així com dels castells andorrans.

Pàgines	328
Títol	*Edificios Notables*
Autor	Brangulí (fotografia)
Tema	Casa monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la Casa de la Vall (Andorra)

Pàgines	329 a 330
Títol	*La próxima Exposición de Turismo*
Tema	L'exposició de turisme, vinculada a les manifestacions artístiques
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia dels Cartells del concurs de cartells per a l'exposició i del Poble Espanyol.
Resum	S'està preparant l'Exposició de Turisme pel proper any, destacant que el president del Comitè és l'artista Josep Maria Sert, que està desenvolupant un notable projecte aprovat per el director general dels Museus D'Art de Barcelona, en Joaquim Folch i Torres. Aquest projecte consisteix en convertir el Poble Espanyol en museu d'Art Popular Espanyol i té bona acollida i consideració des del punt de vista artístic, ja que es considera que serà un gran atractiu. D'altra banda, per poder decidir el cartell que promocionarà l'exposició s'ha realitzat un concurs de cartells on els artistes han pogut mostrar les seves habilitats. Es destaca la importància de Montjuïc i el posa com un lloc idoni per celebrar l'exposició.

Pàgines	331
Títol	*Vistas de Cataluña*
Tema	Monestir de Montserrat
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de Montserrat on s'hi veu el ferrocarril i fotografia del cremallera de Núria. Cal esmentar que en la fotografia de Montserrat sobresurt l'element monumental del monestir per sobre del ferrocarril.

Pàgines	332 a 336
Títol	*Instituciones barcelonesas: El Instituto Náutico del Mediterráneo*
Autor	T.
Tema	El nou edifici i característiques de l'Institut Nàutic del Mediterrani.
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'edifici.
Resum	L'Institut de Nàutica del Mediterrani ha construït un nou edifici per poder portar a terme la seva tasca diària. Aquest edifici fou projectat pels arquitectes Adolfo Florensa i Joaquim Vilaseca, i se n'estableixen les característiques més rellevants a nivell arquitectònic i de distribució dels espais: biblioteca, museu, aules, etc.

Pàgines	337
Títol	*Un Concurso de Carteles de Propaganda Turística*
Tema	Cartells turístics per a la promoció
A qui s'adreça	Turistes i locals

Elements gràfics	Fotografia dels cartells premiats de diverses ciutats de Catalunya
Resum	La Federació de Turisme de Catalunya i Balears va convocar un concurs de cartells turístics per prosseguir amb la promoció turística. Es van exposar cartells emprats anteriorment per a la promoció turística per tal que els artistes es poguessin inspirar. Es qualifica la convocatòria d'èxit absolut, tant per les qualitat del treballs artístics com per la quantitat i es destaca que els cartells presentats denoten clarament les tendències artístiques de la propaganda del moment. Es realitzà una exposició amb els cartells guanyadors.

Pàgines	338
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotografia)
Tema	Sant Miquel del Fai com a element arquitectònic monumental
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'una façana de Sant Miquel del Fai

Pàgines	339 *Citacions
Títol	*La iglesia de la Sangre de Alcover*
Autor	Miquel Capdevila (autor text); Arxiu Mas (fotografies)
Tema	L'església de la Sang d'Alcover com a monument arquitectònic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la portalada de l'església i diversos detalls d'aquesta Santa
Resum	Inicialment, es parteix dels fets històrics que van comportar la creació de nombroses esglésies i monestirs arreu de Catalunya, i es destaquen els fets succeïts a Alcover on es va construir l'església de la Sang. Es realitza una petita descripció de les característiques arquitectòniques de l'església amb connotacions tècniques, però tot seguit es fa referència a les paraules de Puig i Cadafalch en el seu llibre *Història de l'Arquitectura Romànica a Catalunya*, on parla d'aquesta església. Aquest temple ha estat declarat monument historicoartístic, fet que dóna la possibilitat que sigui restaurat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIII, 1933, novembre, núm. 269, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (4 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	352
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotografia)
Tema	Monumentalitat del campanar de la catedral vella de Lleida
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del campanar de la catedral vella de Lleida

Pàgines	354 a 356
Títol	*Los monumentos históricos y artísticos: La Casa de la Canonja o de la Almoina de Barcelona*
Autor	Antonio Gallardo (autor text); Vidal (fotografies)
Tema	La monumentalitat de la Casa Canonge de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les façanes de l'edifici i diversos detalls d'aquest sant
Resum	Posa de relleu que la catedral conserva el seu encant gràcies als edificis històrics que l'envolten. La Casa de la Canonge n'és un d'ells, i se'n realitza una descripció que recull els seus trets més rellevants, posteriorment se'n narra la història de manera resumida.

Pàgines	259
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotògraf)
Tema	Edifici monumental de Lleida
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un antic edifici monumental de Lleida

Pàgines	360 a 362
Títol	*Las Ermitas de Montserrat*
Autor	Carlos Sarthous Carreres
Tema	Les ermites de Montserrat i la seva història
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de les diverses ermites de Montserrat
Resum	L'article té referències, fonamentalment, històriques de les ermites de Montserrat, i es té present l'època de creació i alguna dada de caràcter arquitectònic com l'estil, o algun tret característic que sobresurt respecte les altres, però no n'arriba a fer la descripció.

Pàgines	363
Títol	*Un nuevo establecimiento de Asistencia Pública*
Tema	Un nou edifici públic a Barcelona obra de l'arquitecte Josep Plantada
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la façana de l'edifici
Resum	S'anuncia la construcció d'un nou edifici al servei de la ciutat, obra de l'arquitecte Josep Plantada, que es destina a acollir els dements i malalts nerviosos abans del seu ingrés definitiu, per tal de millorar la imatge que donen aquests malalts al carrer. Es descriu de manera molt breu l'edifici sense tenir presents les característiques artístiques.

Pàgines	364 a 367 *Continuació núm. 267, setembre de 1933
Títol	*Los monumentos de Barcelona IV. La pintura catalana contemporánea*
Autor	T.
Tema	Història i contribució al Teatre Català. Monuments d'homenatge
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels monuments d'homenatge als personatges esmentats
Resum	Es determina que hi ha hagut nombrosos catalans que han aportat importants obres d'art, especialment de pintura. Es poden resseguir les diverses etapes d'aquest art en el Museu d'Art Contemporani de Barcelona. Es destaca que tot i els nombrosos artistes catalans, Barcelona només n'ha homenatjat a tres, i en deixa altres de pendents, com ara Caba, Canals, Casas, Flaugier, Fortuny, Galofre, etc. Els tres artistes homenatjats són: Francesc Soler Rovirosa, Joaquim Vayreda i Pepita Teixidor, dels quals es fa un petit repàs de la seva vida i la de l'autor del monument. El monument de Francesc Soler és obra de Josep Carcassó, el de Vayreda de Josep Canalías, i el de Peptia Teixidor de Fuixà.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXIII, 1933, desembre, núm. 270, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	383 a 390 *Citacions

Títol	*Las reformas de la Casa del Ayuntamiento. Las pinturas murales*
Autor	T. (autor text); Sagarra i Vidal (fotografies)
Tema	Les pintures murals de l'ajuntament
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales de l'ajuntament i de pintures murals de l'edifici
Resum	Al llarg del text s'explica la història de l'edifici que acull l'ajuntament, de manera que es van esmentant els diversos canvis i restes artístiques que s'han conservat d'altres èpoques. Es destaca l'obra d'alguns artistes moderns com Sert i Bialdrich que decoren les parets d'algunes estances de l'edifici. Es remet al lector a la monografia de la Biblioteca de Turismo dedicada a aquest edifici per tal de conèixer-ne més detalls.

Pàgines	392 a 393
	*Citacions
Títol	*Elogios de Barcelona*
Tema	La ciutat vista per un nord-americà
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia panoràmica de la ciutat i dibuix panoràmic de la ciutat
Resum	L'ambaixador dels EUA, el senyor Claude G. Browers, va visitar Barcelona i en va deixar unes paraules d'elogi que es publiquen a la revista. Cal destacar que ha percebut Barcelona com una ciutat molt avançada, i que l'ha fascinat el seu patrimoni monumental i artístic. En destaca el tracte amable que ha rebut i l'equipara a Chicago o Nova York. Dona importància al Palau on Colom va anunciar a la reina Isabel el seu descobriment i els antics documents que es guarden en referència a la història de la ciutat.

Pàgines	398
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: Los templos modernos de Barcelona*
Tema	Nova monografia dedicada als Temples Moderns de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la monografia
Resum	Es realitza una mínima comparació entre aquesta monografia i la dedicada als temples antics de Barcelona. D'aquesta nova publicació se'n destaquen les explicacions de caràcter resumit i sintètic, que donen importància al seu valor històric i artístic. Anomena els temples moderns més importants, entre ells el temple Expiatori de la Sagrada Família, la basílica de la Mercè i la parròquia de Betlem. Posa de relleu que la SAF disposa de pocs recursos econòmics però que realitza un esforç per poder seguir publicant les monografies.

Pàgines	399 a 405
	*Citacions
Títol	*Una mejora importante: El Paseo Arqueológico de Tarragona*
Autor	M.G. (autor text); Servei de Monuments Històrics (fotografies)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de les restes arqueològiques
Resum	S'anuncia que les muralles de Tarragona han estat restaurades i es planteja com un fet altament positiu. Al llarg del text es posa de relleu la importància arqueològica i monumental que tenen les muralles romanes de Tarragona. Es parteix d'algunes referències dels arqueòlegs que hi han treballat i tot seguit es fa un petit resum històric. Es destaca en tot moment la monumentalitat de l'obra. Tot seguit es realitza una descripció de caràcter tècnic amb mesures i pesos. A continuació s'afirma que no fa massa temps que es té constància de l'existència d'aquestes restes i que fou el Servei de Monuments Històrics qui va decidir executar el projecte de valoració del monument, tot i que el procés ha estat lent. Determina que aquest indret es mereix ser visitat, i anima al turista a anar-hi. Es destaca que si es valorés més el patrimoni, Espanya ja s'hauria aconseguit el màxim rendiment turístic.

Pàgines	406
Títol	*El segundo Salón Internacional de Arte Fotográfico*
Tema	Saló Internacional d'Art Fotogràfic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la inauguració de l'exposició
Resum	Destaca els grans avenços que s'han produït en la fotografia i les tècniques associades a aquesta, destacant que donen un major valor i impacte als elements de promoció turística. En el concurs organitzat hi van participar 22 països d'Europa majoritàriament i de la resta de continents en una menor proporció. L'Exposició es va celebrar al subterrani de la Plaça Catalunya.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, gener, núm. 271, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42), 8 articles (2 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	8
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotografia)
Tema	Monumentalitat artística de la ciutat de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un carrer del barri Gòtic de dóna a un cantó de la Catedral.

Pàgines	9 a 14
Títol	*Del barrio de Ribera al Parlamento de Cataluña. I.-Barrio de Ribera*
Tema	Història de la ciutat de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànols de la ciutat en el segle XVIII
Resum	S'explica la història de la ciutat de Barcelona i concretament del barri de Ribera des del segle XVIII, emmarcant determinats fets històrics i l'arquitectura i les característiques urbanístiques de la ciutat en aquella època. Se cita també, l'existència de diversos temples, així com el seu estil arquitectònic i d'altres elements.

Pàgines	15
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotografies)
Tema	Monuments històrics de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del carrer que dóna al Palau del Virrei. (em sembla que és aquest edifici, però no diu res).

Pàgines	27 a 30
	*Citacions
Títol	*Dos monumentos artísticos barceloneses*
Autor	M. Galtés
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses estances exteriors dels edificis tractats.
Resum	El govern espanyol ha incorporat en el patrimoni artístic espanyol el Palau de la Virreina i l'edifici de l'Academia de las Buenas Letras. D'ambdós edificis es posa de relleu la situació geogràfica dins la ciutat i se n'expliquen fragments de la seva història, principalment del Palau de la Virreina. També es fan referències de les característiques arquitectòniques, però de manera molt breu.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, febrer, núm. 272, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (3 de ref. a monuments) , *2 reculls fotogràfics

Pàgines	40 a 43
Títol	*Exposición Monográfica de "La Taula Parada"*
Autor	D.O.
Tema	Exposició referent a les arts decoratives del parament de la taula
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia d'algunes de les taules parades que es van exposar
Resum	Es qualifica l'exposició de *La taula parada* com una gran manifestació artística, de la qual se'n destaca l'existència de diverses tipologies d'art, totes elles associades a l'art decoratiu de la taula aplegades en aquesta exposició. No es donen noms d'artistes, ja que la llista seria infinita, però anomena els arquitectes decoradors Santiago Marco, Jaume Planells i M. Casas Lamolla per la fantàstica tasca realitzada en la decoració de les estances.

Pàgines	47
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotgrafia)
Tema	Monumentalitat de l'església de Sort
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de la façana posterior de l'església de Sort, d'on sobresurt el seu campanar

Pàgines	49 a 54
Títol	*Lo que queda de los Antiguos Gremios de Barcelona VI.- Platerios*
Autor	Aurelio Capmany (autor text); Brangulí (fotografies)
Tema	Vestigis d'antics gremis. Els argenters
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de vestigis de l'antic gremi
Resum	Al llarg del text s'explica la història del gremi dels argenters, i se'n destaquen les pintures, la imatge de sant Eloi, els llibres de passanties i l'antic armari arxiu del gremi.

Pàgines	58
Títol	*Vistas de Cataluña*
Autor	Sagarra (fotografia)
Tema	Girona com a ciutat antiga amb caràcter artístic i pintoresc
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un carreró del barri vell de Girona

Pàgines	59 a 62
Títol	*Exposición del Desnudo*
Tema	Exposició d'art de nus, en pintura i escultura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'una sala d'exposició, de l'acte d'inauguració i d'algunes obres de Fortuny, Clarà, Martí Alzina, Ricardo Canals i Camps Ribera
Resum	Es va celebrar una exposició d'obres d'art de nus. La convocatòria al certamen es va obrir al públic. L'objectiu era oferir nous valors i un exemple dels treballs dels grans artistes noucentistes als joves. Entre les obres es troben les dels artistes Vila Arrufat, A. Opisso, Perramón, Estrany, Marquès Puig, Clarà, Fortuny, Casas, Nonell, Campeny, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, març, núm. 273, p. 32 (sense comptar anuncis, total 40), 8 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	78 a 84
	*Continuació núm. 271, gener de 1934
Títol	*El Barrio de Ribera al Parlamento de Cataluña II.-La construcción de la Ciudadela*
Autor	Miquel Capmany
Tema	Història de la ciutat de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànols i dibuixos de la Ciutadella en el segle XVIII
Resum	S'explica la història de la ciutat de Barcelona i concretament de la construcció de la Ciutadella, després de la caiguda de la ciutat sota el domini de Felip V, amb dades precises referides als fets històrics.

Pàgines	89 a 93
	*Citacions
Títol	*La decoración mural del despacho de la alcaldía de Barcelona*
Autor	J. F. Ràfols
Tema	Pintures murals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la sala i d'algunes pintures murals
Resum	L'article se centra fonamentalment en la trajectòria professional de Xavier Nogués, l'artista que va pintar els murals del despatx de l'alcaldia. En una segona part de l'article es descriu la simbologia de les pintures realitzades en l'esmentat despatx.

Pàgines	94
Títol	*Un nuevo monumento*
Tema	Monument d'homenatge a Guillem Graell
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument a Guillem Graell
Resum	S'anuncia que es va celebrar l'acte d'inauguració del monument d'homenatge a Guillem Graell, obra de l'escultor Vicente Antón. Finalment, es presenten de manera ràpida els fets més rellevants de la vida del personatge homenatjat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, abril, núm. 27, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), articles (4 de ref. a monuments), *3 reculls fotogràfics

Pàgines	104 a 107
Títol	*Paseos arqueológicos por Barcelona. Itinerario primero*
Autor	A. Gallardo
Tema	Itinerari turístic pel casc antic de Barcelona.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànol de l'itinerari i fotografia de la façana de Sant Pere de Puelles.
Resum	Es presenta un itinerari que engloba diversos carrers de Barcelona dins la Ciutat Vella, d'on es destaquen algunes esglésies com la de Sant Francesc de Paula i diverses cases senyorials de diverses èpoques. L'itinerari s'inicia al carrer Alt de sant Pere i continua per la Via Laietana, carrer Comtal, carrer Espolsasachs, carrer Montesió, avinguda Porta de l'Àngel, carrer dels Arcs, carrer del Bou de la plaça Nova, carrer dels Mercaders, carrer de les Beates, carrer Baix de sant

Pere, església de Sant Pere de les Puelles, carrer de l'Hort dels Velluters, carrer Rec Comtal, carrer dels Ocells, carrer Cortines, «Balsas» de Sant Pere, plaça Sant Agustí vell, restes del convent de Sant Agustí, carrer dels Carders, carrer de la Blanqueria, carrer de Fonollar, carrer de Gombau, mercat de Santa Catalina, plaça de Santa Catalina, carrer Mercaders, carrer de l'Oli, arc de sant Onofre i finalitza al carrer de la Borja. De cadascun dels carrers esmentats se n'esmenten els edificis més rellevants, als quals cal prestar atenció fent una petita referència a algun tret que els caracteritzi com l'estil arquitectònic, per exemple.

Pàgines	108
Títol	*Vistas de Cataluña*
Tema	El claustre del monestir de Ripoll com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un angle del claustre del monestir de Santa Maria de Ripoll

Pàgines	109 a 112
Títol	*El cincuantenario de la "Sala Parés"*
Autor	T.
Tema	La Sala Parés com a impulsora de la producció artística de Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels propietaris de la sala, d'alguns pintors i de la sala
Resum	Posa de relleu el gran augment de galeries d'art com a conseqüència de la gran producció artística que es du a terme i determina que aquestes sales són molt concorregudes a causa del moviment artístic de la ciutat. La Sala Parés és un dels establiments més representatius, fundada el 1884 i centre impulsor del mercat d'obres d'art. Durant molt de temps la Sala Parés va ser el punt de llançament de la gran majoria de les obres artístiques dels grans mestres catalans. Pels barcelonins aquesta sala esdevingué un tipus d'organisme institucional i un indret de visita obligada. En els seus inicis, el primer quadre venut fou una pintura de Mas i Fontdevila. Enric Sala va atraure a l'aristocràcia barcelonina, i s'hi van exposar obres de Vayreda, Rusiñol, Nonell (aquest darrer es va donar a conèixer en aquesta sala). Fou la seu de les exposicions de la Sociedad Artística y Literaria de Cataluña i va ser la impulsora de la producció i comercialització d'obres de pintura i escultura. El 1925 el seu propietari Juan B. Parés la va vendre a Juan Antonio Maragall. Per celebrar el 50è aniversari es va realitzar una exposició de Joaquim Mir i es van llegir unes memòries de Enrique Galwey que feien referència a la Sala Parés.

Pàgines	114
Títol	*Vistas de Cataluña*
Tema	El claustre del monestir de Poblet com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia des d'un angle del monestir de Poblet

Pàgines	116 a 117 *Citacions
Títol	*Las casas señoriales de Cataluña: La Casa de Borrás y Sardá de Reus*
Autor	J. Fort
Tema	Cases senyorials
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de dos salons de la Casa Borràs i Sardà
Resum	Després d'introduir el fet que el turista disposa de nombroses meravelles monumentals i naturals per visitar a Catalunya, es manifesta que també hi ha nombroses cases senyorials que són com petits museus. En aquest article es

tracta la Casa Borràs i Sardà de Reus, de la qual se'n descriuen les estances, i se'n destaca la riquesa artística de les obres d'art que custodia.

Pàgines	119
Títol	*Vistas de Cataluña*
Tema	El claustre del monestir de Santes Creus com un monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un racó del claustre del monestir de Santes Creus

Pàgines	120 a 126
Títol	*La obra de un artista -José Llimona*
Tema	La mort de Llimona i el seu record com un gran artista
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de Josep Llimona, algunes de les seves obres i l'enterrament.
Resum	S'anuncia la mort de Josep Llimona i es realitza un repàs de la seva vida; se'l presenta presentant-lo com un gran artista. Es destaquen algunes de les seves obres com l'estàtua a Berenguer el Vell, el monument a Colom, el monument al Dr. Robert, etc. En dues pàgines centrals de l'article es presenten quatre fotografies d'obres de Llimona, de les quals se'n realitza un comentari.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, maig, núm. 275, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (2 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	140
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Bucovich (fotògraf)
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'una escultura del Parc de Montjuïc d'esquena

Pàgines	142 a 148 *Continuació núm. 274, abril de 1934
Títol	*Paseos arqueológicos por Barcelona. Itinerario segundo*
Autor	A. Gallardo
Tema	Itinerari turístic pel barri Gòtic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànol de l'itinerari i fotografia de la façana de la capella de Santa Àgata, la de Santa Llúcia, l'interior de la catedrali la porta de Santa Eulàlia de la Catedral.
Resum	Es presenta un itinerari que engloba els carrers de dins del barri Gòtic de Barcelona, i es destaquen les muralles romanes, la plaça del Rei, la capella de Santa Àgata, el Palau Major, la catedrali els seus elements més destacats, etc. De cadascun dels carrers esmentats i punts d'interès se'n destaquen aquells trets més rellevants. Les explicacions referides als monuments que es tracten al llarg del text són de caire tècnic, descriptiu i amb referències històriques.

Pàgines	156 a 158
Títol	*Pallars Oriental y Vall Ferrera*
Autor	Jaume Urtillo
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de vistes de Tírvia i cases típiques de muntanya
Resum	A partir d'una introducció que situa al lector geogràficament la població de Tírvia es posen de manifest les característiques generals de la seva arquitectura, i es

presenten com a construccions de caire artístic. Es fa referència, sobretot, a les cases i a l'església parroquial. Finalment, es proposen altres poblacions properes per visitar, però no es descriuen, simplement s'ofereixen dades referents a la distància o a algun atractiu que s'hi pot trobar.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, juny, núm. 276, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (2 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	171
Títol	*Visitas de Barcelona*
Autor	J. Brangulí (fotografia)
Tema	El campanar de la catedral com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del campanar de la catedral de Barcelona

Pàgines	179 a 180
	*Continuació núm. 269, novembre de 1933
Títol	*Los monumentos de Barcelona VI.- Los médicos*
Autor	T.
Tema	Monuments d'homenatge a dos metges importants per Catalunya
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels monuments d'homenatge als personatges esmentats
Resum	Es determina que al llarg del temps hi ha hagut grans metges catalans, dels quals destaca Valentí Carulla i Emili Pi i Molist, i s'expliquen de manera breu els fets més rellevants de la seva vida.

Pàgines	182 a 186
	*Continuació núm. 275, maig de 1
Títol	*Paseos arqueológicos por Barcelona. Itinerario tercero*
Autor	A. Gallardo
Tema	Itinerari turístic pel barri Gòtic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànol de l'itinerari i fotografia de l'interior de l'església de Santa Anna, la façana de l'església de nostra Senyora del Pi i una finestra del carrer de Sant Ramon
Resum	Seguint la tendència de la primera i la segona part es continua amb l'itinerari del barri Gòtic de manera que es passa, entre altres punts, per l'església de la col·legiata de Santa Anna, el seu interior i exterior, la plaça del Pi, l'església del Pi, etc. Les explicacions són de caire tècnic, com en les altres ocasions.

Pàgines	187
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	J. Brangulí (fotògraf)
Tema	El cimbori de la catedral com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del cimbori de la catedral de Barcelona

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, juliol, núm. 277, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 10 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	199
Títol	*Un nuevo monumento. El del novelista Narciso Oller*
Tema	Monument d'homenatge a Narcís Oller.
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de l'acte d'inauguració del monument a Narcís Oller.
Resum	S'ha inaugurat el monument a Narcís Oller del Parc de la Ciutadella, per tal d'homenatjar una persona considerada cabdal en la literatura renaixentista.

Pàgines	213 a 218 *Continuació núm. 277, juny de 1934
Títol	*Paseos arqueológicos por Barcelona. Itinerario IV*
Autor	A. Gallardo
Tema	Itinerari turístic pel cas antic de Barcelona (barri del Rabal)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànol de l'itinerari i fotografia de la façana de l'església del Betlem, l'església del Bon Succés, i el pati de l'antic Hospital de la Santa Creu.
Resum	Es continua amb l'itinerari ja iniciat, però aquesta vegada al costat esquerre de la Rambla (el barri del Rabal), d'on destaca ja inicialment un menor valor arqueològic que en la banda dreta explicada en els anteriors capítols. L'itinerari s'inicia al carrer Tallers i continua per l'Hospital Militar, el carrer de Valldonzella, la Casa de la Caritat, etc. Passa per l'Hospital de la Santa Creu i finalment es presenten els atractius més rellevants del carrer Hospital. Les descripcions són de caràcter tècnic com anteriorment.

Pàgines	219
Títol	*La incesante renovación del Teatro Principal*
Tema	Obres de reconstrucció del Teatre Principal, donada la seva importància
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la sala del teatre
Resum	Després de que el Teatre Principal hagués sofert un incendi que el va destruir, es van realitzar esforços per poder-lo reconstruir, donada la seva importància per a la vida barcelonina. Es determina que donat que el Teatre Principal fou el prototip de la Barcelona vuitcentista i va ser un model per als inicis del segle XX, diu que s'han aplicat amb perfecció artística la decoració i arquitectura actual.

Pàgines	220 a 222
Títol	*Los monumentos históricos y artísticos: La restauración del Arco Romano de Martorell*
Autor	R.S.
Tema	Restauració d'un monument: l'Arc romà de Martorell
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'arc romà de Martorell i la festa de finalització de les obres
Resum	Donat que l'arc romà estava en males condicions de conservació es van realitzar les obres oportunes per garantir-ne la perdurabilitat en el temps. Es descriu el monument i es posen de relleu les seves característiques més rellevants i els elements que l'envoltaven en l'antiguitat. Es determina que les obres han aconseguit fer augmentar el valor de l'esmentat monument.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXIV, 1934, agost, núm. 278, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	227 a 231
Títol	*Los servicios municipales de Barcelona. Los Museos de Arte.*
Autor	Octavi Miret

Tema	La nova estructuració dels museus d'art de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies del Palau Nacional, el Palau de Pedralbes, el Pavelló de La Rosaleda, Pavelló de l'Estat, Pavelló Albéniz i vista del Poble Espanyol
Resum	Es comença explicant que el 1932 es decidí que el Museu dArqueologia i Art Antic situat al Parc de la Ciutadella passés a ser la seu del Parlament de Catalunya, fet que va comportar el trasllat de les peces d'art al Palau Nacional. Tot i que s'ha produït una reorganització dels museus d'art de la ciutat, aquesta situació té precedents davant altres situacions que van condicionar la seva organització. S'explica que l'entrada del partit catalanista el 1902 al Parlament feu recuperar nombroses obres catalanes per tal de preservar aferrissadament el patrimoni purament català, tot i que amb l'entrada de la dictadura la Junta de Museus es va encarregar de salvar, només, aquell patrimoni en perill. Entre altres fets que es detallen en el text, l'arribada de la república feu que es tracés un pla de reorganització museística, que es presenta en el text i està basat en la redistribució de les obres segons temàtiques en els diversos palaus i espais reservats a la finalitat de museus.

Pàgines	238 a 243 *Continuació núm. 277, juliol de 193
Títol	*Paseos Arqueológicos por Barcelona. Itinerario quinto*
Autor	A. Gallardo
Tema	Itinerari turístic pel cas antic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànols de l'itinerari i fotografies de el claustre de l'església de Sant Pau del camp i façana lateral de l'església de nostra Senyora de la Mercè
Resum	Seguint amb el mateix estil d'article, es presenta la continuació de l'itinerari iniciat en el casc antic de la ciutat de Barcelona, de manera que es va des del carrer de la Riera Alta, es visita l'església de Sant Pau (interior i exterior), la muralla de sant Policarp, les Drassanes, l'església de la Mercè, la Barceloneta, etc. Les explicacions continuen essent de caire tècnic amb referències històriques quan és necessari.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, setembre, núm. 279, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 7 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	268 a 274 *Continuació núm. 277, juliol de 1934. Aquest número no s'ha tingut en consideració a causa del seu caràcter purament històric sense referències al monument i l'art
Títol	*Del Barrio de la Ribera al Parlamento de Cataluña IV. El pabellón del Gobernador y la Iglesia castrense*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	Història i descripció del pavelló del governador de la Ciutadella
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies dels edificis del pavelló, l'església, classes i despatx de l'escola, etc.
Resum	Es continua amb la història de la Ciutadella a finals del segle XIX i se centra en el pavelló del governador, l'església i l'arsenal. Al llarg del text es determinen els diversos usos del pavelló i s'afirma que en l'exposició del 1888 es va respectar aquest edifici degut al seu valor artístic i històric. L'església queda totalment descrita amb un vocabulari tècnic sense realçar la seva bellesa o valor artístic de forma literària.

Pàgines	275 a 279
Títol	*La Exposición de Primavera*
Autor	Daniel Orfila

Tema	Exposició d'art (escultura, pintura i arquitectura)
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la sala d'exposicions i dues obres premiades d'Humbert i Clará
Resum	Es determina que en l'exposició d'art anual de primavera hi participen nombrosos artistes catalans de renom, i s'afirma que si la Junta continua el camí seguit fins al moment adquirirà prestigi en els mitjans artístics europeus i serà una atracció per a professionals i aficionats d'altres països. Després de la introducció l'article esmenta algunes de les obres i autors que van participar en l'exposició i se'n destaquen tres epígrafs: escultura, pintura i arquitectura. Alguns dels artistes citats són els següents: Clarà, Casanovas, Rebull, Dunyac, Viladomat, Llaurador, Canyelles, Humbert, F. Galí, Sunyer, Vila Arrufat, Artigas Guardiola, Alós, Serra, Abella, etc.

Pàgines	281 a 286
Títol	*Paseos Arqueológicos por Barcelona. Itinerario sexto*
Autor	A. Gallardo
Tema	Itinerari turístic pel cas antic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànol de l'itinerari i fotografia de la portalada de l'església dels Sants Just i Pastor.
Resum	Continua l'itinerari iniciat en el casc antic de la ciutat de Barcelona, que se centra en la part baixa del primer recinte de la ciutat. En aquest itinerari es proposa la visita dels següents punts: muralles romanes, l'església de l'Esperança, l'església dels Sants Just i Pastor, l'església del Palau, entre altres.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, octubre, núm. 280, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 8 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	295 a 297
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros. El patrimonio artístico de Cataluña*
Tema	Nova legislació referent a la preservació del patrimoni monumental i artístic.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	No
Resum	S'anuncia que el Parlament català ha aprovat dues lleis referents al patrimoni artístic de Catalunya, la primera estableix les garanties necessàries perquè les grans obres d'art i el patrimoni monumental i artístic de Catalunya no es pugui alienar lliurament i la segona fa referència a la conservació i manteniment del patrimoni.

Pàgines	298
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo. Manresa*
Tema	Publicació d'una nova monografia, aquesta dedicada a Manresa
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la publicació
Resum	Es presenta Manresa com una de les ciutats amb major interès turístic, degut al seu valor històric. L'autor de la monografia és Antonio Gallardo. Es destaca que és una bona guia per realitzar una visita a més d'expressar que hi ha un gran nombre de fotografies. Finalment, s'anuncia que les properes monografies que es publicaran fan referència al Castell de Peralada, a Terrassa i a Cervera.

Pàgines	299 a 303
Títol	*Del barrio de Ribera al Parlamento de Cataluña V.El edificio del Arsenal*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	Història i descripció del Arsenal de la Ciutadella

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i l'exterior de l'edifici de l'Arsenal
Resum	Aquest article fa referències a l'edifici de l'Arsenal de la Ciutadella, del qual a més de fer esment de nombrosos fets històrics lligats a l'edifici també es realitzen descripcions de l'edifici. Aquest edifici va ser el que finalment va ser emprat com a Museu.

Pàgines	305 a 312
	*Continuació núm. 280, setembre de 1934
Títol	*Paseos Arqueológicos por Barcelona. Itinerario sexto.*
Autor	A. Gallardo
Tema	Itinerari turístic pel cas antic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Plànol de l'itinerari i fotografies de la portalada de Santa Maria del Mar, capella de Marc, imatge de Sant Aleix, pati de la Llotja, estàtua de Neptú, escala d'honor de la Llotja i escut de la Casa Montcada.
Resum	Continua l'itinerari iniciat en el casc antic de la ciutat de Barcelona, el qual s'inicia al carrer del consolat i finalitza a la plaça de les olles. Segueix amb el mateix estil d'escriptura i estructuració del text.

Pàgines	315 a 318
	*Continuació 276, juny de 1934
Títol	*Los monumentos de Barcelona. VII Los poetas*
Autor	T.
Tema	Monuments d'homenatge a poetes catalans
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels monuments d'homenatge als personatges esmentats
Resum	Es posa de relleu l'existència de grans autors que van fer sorgir la seva obra durant la Renaixença catalana. L'article se centra en tres personatges de gran importància per la poesia de l'època que es tracta: Bonaventura Carles Aribau, Jacint Verdaguer i Joan Maragall, de les vides dels quals se'n destaquen els fets més rellevants. Els artistes que van intervenir en la creació d'aquestes obres foren l'escultor Manel Fuixà i l'arquitecte Josep Vilaseca per la d'Aribau, l'escultor Borrell i Nicolau i l'arquitecte Josep M. Pericas per el monument a Verdaguer i l'artista J. Carreras pel monument a Joan Maragall.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, novembre, núm. 281, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 7 articles (3 de ref. a monuments), *4 reculls fotogràfics

Pàgines	352
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Brangulí (fotografia)
Tema	Els contraforts de la catedral de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia dels contraforts de la catedral de Barcelona

Pàgines	331a 338
	*Continuació núm. 272, febrer de 1934
Títol	*Lo que queda de los Antiguos Gremios de Barcelona VII.-Curtidores*
Autor	Aurelio Capmany
Tema	Vestigis d'antics gremis. Els curtidors
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de vestigis de l'antic gremi

Resum	Al llarg del text s'explica la història del gremi dels curtidors, i es destaca el retaule del gremi, caracteritzat per la gran qualitat artística, però no se'n realitza cap descripció.

Pàgines	336 a 338
Títol	*Obras de Urbanización en Barcelona*
Tema	Reformes urbanístiques a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia del Carrer Fortuny i diorama i dibuix del projecte de reforma del GATCPAC.
Resum	Al llarg de l'article es parla de diverses reformes urbanístiques que es volen realitzar a la ciutat, per tal de millorar la circulació interna. Paral·lelament s'esmenta l'exposició realitzada per la GATCPAC durant el mes de juliol titulada *La nueva Barcelona*, que ha rebut nombroses crítiques en sentit negatiu, ja que es considera que havia de ser com canviar la Barcelona del moment per una ciutat totalment nova.

Pàgines	339
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Bucowich (fotògraf)
Tema	El campanar de la catedral de Barcelona com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia del Campanar de la catedral de Barcelona

Pàgines	339
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Brangulí (fotògraf)
Tema	Absis de la catedral de Barcelona com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'absis de la catedral de Barcelona

Pàgines	343 a 346
Títol	*Instituciones Barcelonesas: El Círculo Artístico*
Autor	M. Galtés
Tema	Activitats del Círculo Artístico de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de les sales del seu edifici
Resum	El Círculo Artístico va ser fundat el 1885 i dirigit per l'artista Ramón Rigol. Té com a objectiu fomentar les belles arts, protegint els artistes adherits a l'associació i els que no ho estan. També ha cooperat i coopera en l'acció artística de les entitats que sol·liciten el seu suport i prenen nombroses iniciatives com l'organització d'exposicions, ajudes a joves artistes, concursos, etc. Anualment organitzen exposicions d'art que inicialment es portaven a terme a la Sala Parés i posteriorment al Museu d'Art Contemporani que ha estat, segons l'article, un dels atractius de Barcelona. Per tal de poder desenvolupar les tasques artístiques es va realitzar una organització interna per disciplines artístiques: pintura, escultura, dibuix i gravats, arts decoratives, literatura i declamació, música i fotografia. Posteriorment, el Círculo Artístico es va fusionar amb el Centro de Artes Decorativas de Barcelona i més endavant va incorporar elements del Centro de Conciertos Clásicos. El cercle disposa d'una biblioteca especialitzada en art i té una extensa col·lecció d'art amb obres de Clará, Jaume Cardona, Casanovas, Anglada, Rusiñol, Casas, Mir, Raurich, Manel Feliu, Galwey, Picasso, Llop, Matilla, Cardunets, etc.

Pàgines	347

Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Sagarra (fotografia)
Tema	El claustre de la catedral de Barcelona com a monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia d'un racó del claustre de la catedral de Barcelona

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIV, 1934, desembre, 282, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44), 9 articles (5 de ref. a monuments), *2 reculls fotogràfics

Pàgines	360 a 363
	*Continuació núm. 280, octubre de 193
Títol	*Los monumentos de Barcelona. VIII Los bienhechores*
Autor	T.
Tema	Monuments d'homenatge a benefactors
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels monuments d'homenatge als personatges esmentats
Resum	Es presenten tres persones que es considera que han dedicat la seva vida a fer el bé al món. Aquestes persones són el canonge Rodó, Pere Vila Codina i Pau Gil. Amb motiu de les seves bones tasques durant la seva vida se'ls ha rendit homenatge mitjançant monuments els quals són obres de reconeguts artistes. El monument al canonge Rodó fou de l'arquitecte J. Vilaseca i de l'escultor Frederic Marès, el monument a Pau Gil de l'escultor Eusebi Arnau i el que està dedicat a Pere Vila Codina fou obra de l'escultor Josep Dunyach.

Pàgines	365
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Brangulí (fotografies)
Tema	Edificis monumentals artístics del barri Gòtic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de les antigues edificacions del carrer del Bisbe de Barcelona

Pàgines	367 a 370
Títol	*Excursión espiritual a los lugares que hizo célebres el poeta Verdaguer*
Autor	Valeri Serra Boldú
Tema	Excursió relacionada amb la vida de Verdaguer i indrets d'interès
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument a Verdaguer a Folgueroles, l'església de Vinyoles d'Oris, el santuari de la Gleva, la font del Desmai de Vic, la masia Can Tona i l'ermita de Sant Jordi.
Resum	Es proposa una excursió pels diversos indrets amb els quals Verdaguer va tenir un vincles importants relacionats amb diversos esdeveniments de la seva vida. El text fa referència quasi exclusivament a fets relacionats amb la vida de Verdaguer i s'esmenten dels indrets indicats que formen part de la ruta proposada però sense descriure'ls. És interessant perquè ja es veia Verdaguer com un gran artista els passos del qual calia conèixer.

Pàgines	374
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo: Tarrasa*
Tema	Publicació d'una nova monografia, la qual està dedicada a Terrassa
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la monografia
Resum	S'anuncia la publicació de la nova monografia dedicada a Terrassa. L'autor és Manuel Marinel·lo. Al llarg de la monografia es parla dels antecedents històrics

de la ciutat, dels seus orígens i s'analitza la importància dels monuments i objectes artístics de la ciutat. Qualifica la ciutat de Terrassa com una de les més interessants a nivell turístic de Catalunya. Hi ha nombroses fotografies que acompanyen les explicacions i les biografies dels personatges il·lustres de Terrassa.

Pàgines	375 a 379
Títol	*La Arquitectura Renacentista en Cataluña*
Autor	J. Selva
Tema	La brillantor del les obres arquitectòniques del renaixement
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior de l'església de la Selva del Camp, el sepulcre de l'arquebisbe Terés, la façana del Palau de la Diputació General, el balcó principal de la Diputació i l'altar del Santíssim Sagrament de Tarragona.
Resum	Pere Blay fou l'arquitecte català que més destacà durant el renaixement. L'article se centra fonamentalment en l'església de la Selva del Camp, obra d'aquest arquitecte. Es destaquen els elements arquitectònics més significatius i inèdits. També es fan referències a la catedral de Barcelona, a la Diputació General i a la Casa de la Ciutat. L'article es basa molt en esdeveniments històrics però no acaba de realitzar una descripció des d'un punt de vista artístic dels monuments esmentats, tot i que cal destacar que afirma sobre la vila de la Selva del Camp que posseeix la joia arquitectònica més autèntica del renaixement.

Pàgines	380
Títol	*Vistas de Barcelona*
Autor	Zerkowitz (fotografies)
Tema	Edificis monumentals-artístics del barri Gòtic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'antic edifici del carrer Paradís de Barcelona

Pàgines	381 a 382
Títol	*El tributo de un Artista: Apeles Mestres*
Tema	Homenatge a Apeles Mestres per ésser un gran artista
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia i dibuix d'Apel·les Mestres
Resum	Amb motiu del 80è aniversari d'Apel·les Mestres es va celebrar una festa en honor seu. A part d'aquest fet es parla d'Apel·les Mestres com un gran artista i expert en diverses disciplines, i es destaca que posseïa una col·lecció de diversos artistes contemporanis.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV 1935, gener, núm. 283, p. 42
	De 9 articles hi ha 6 amb fitxa. 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic, els altres dos estan més vinculats al turisme en general o altres elements a tenir en consideració per l'estudi («Las Ramblas y noticias de turismo y de la sociedad de Atracción de Forasteros»)

Núm.	283
Pàgines	3 a 6
	*Citacions
Títol	*Las Ramblas*
Autor	Alfonso Maseras
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuixos de Grau Sala (dones a la rambla) i fotografies de les Rambles

Resum	Avalua les Rambles com un dels espais inoblidables pel turista. Artèria de la ciutat, és considerada un pols vital on no sols es va a passejar sinó a experimentar i viure. Un lloc d'ocells i on es venen en abundància diaris, revistes i llibres.

Pàgines	9 a 13
	*Citacions
Títol	*Una gran institución barcelonesa. El nuevo «Museu d'Art de Catalunya»*
Tema	Inauguració del museu, la seva importància per la ciutat i contingut.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de les sales del Museu d'Art.
Resum	El dia 11 de novembre de 1934 es va inaugurar del Museu d'Art de Catalunya al Palau Nacional, considerat com un importantíssim instrument de cultura i que incrementa considerablement l'interès i els atractius de la ciutat Barcelonina. Aquesta fita s'atribueix al president de la societat Mariano Rubió i Bellvé, així com a les condicions bàsiques de distribució i forma del Palau. D'altra banda s'exalta la retolació del museu, que per primera vegada en el món permet una àmplia explicació de cada objecte en cinc idiomes diferents, dins la mateixa sala. Aquest museu es descriu com un factor contribuent a la importància, el prestigi, l'interès i la categoria de la ciutat, cofre de l'art català, dedicat al romànic, gòtic, renaixentista i modern.

Pàgines	14 a 15
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Esdeveniments de la ciutat i actuacions de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portada d'un fulletó de Sitges
Resum	Comenta l'estada a la ciutat dels delegats de la societat a Londres, el senyor Bosch, i Ginebra, amb el senyor Bassegoda. Explica els projectes turístics d'ambdós dirigents; Bosch orienta el turisme cap a la costa catalana (s'Agaró, Sitges i Caldetes) i Bassegoda fa una eficaç propaganda a través de les publicacions periodístiques. D'altra banda s'informa de la publicació *Visió Econòmica de Catalunya* de Lluís Creus, un estudi de totes les realitats i possibilitats de la terra catalana per incrementar les seves fonts de riquesa, i es dedica un capítol al turisme arqueològic i artístic, així com la possible formació de patronats per a diverses comarques.

Pàgines	22
Títol	*Un nuevo monumento a José Llimona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	El monument
Resum	Inauguració del monument a Llimona amb motiu de la inauguració paral·lela del Museu d'Art de Catalunya. Simplement descriu la imatge del monument, que representa l'escultura *La Bellesa* del propi artista, així com una mascareta del mestre realitzada pel seu deixeble A.R. González.

Pàgines	23 a 26
Títol	*Comentario sentimental a «Visions de la Barcelona vuitcentista» de Lola Anglada y Sarriera*
Autor	F. Curet
Tema	Exposició de quadres
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Quadre de Lola Anglada (*El glacis de la Ciudadela*, *La fiesta de las Castañeras en la Puerta del Angel Custodio*, *Diada del Angel Custodio*)
Resum	En commemoració del centenari del renaixement literari català el 1934 i entre les diverses manifestacions realitzades per celebrar l'esdeveniment, es va celebrar una exposició de 41 gravats sota el títol *Visions de la Barcelona vuitcentista* exhibit per Lola Anglada i Sarriera a la Casa de l'Ardiaca. Una

exposició que produí autèntica emoció als visitants que l'admiraren. L'article comenta algunes d'aquestes «Visions» de la vida barcelonina del segle XIX.

Pàgines	27 a 30
Títol	*Rupit*
Autor	J. Selva
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Rupit. Fotos de J. Vidal i Ventosa
Resum	Descripció general del conjunt monumental de Rupit que se centra en la rusticitat dels seus elements constructius i els seus grans balcons de fusta, així com carreres, posades, la plaça major del poble, i altres elements que desperten aquest caràcter muntanyenc de Rupit. D'altra banda, s'explica el creixement de l'afluència de visitants al poble, la situació del qual, pròxim a Collsacabra i Tavertet, contribueixen a formar un itinerari per les Guilleries que atrauen els excursionistes.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV, 1935, febrer, núm. 284, p. 36, de 8 articles destaca 1 com a vinculació amb l'art

Pàgines	42 a 48
Títol	*En el septuagenario de un gran músico*
Autor	Rafael Moragas
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies del Liceu, amb Strauss dirigint una orquestra, així com altres imatges de societat
Resum	Fa referència a les quatre visites que Strauss realitzà a Barcelona en els anys 1897, 1901, 1908 i el 1925. Explica les seves actuacions musicals i no dóna l'opinió o visió de la ciutat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV, 1935, març, núm.285, p. 42, de 9 articles 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	73
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo. Peralada*
Tema	Monografia de Peralada
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portada de la monografia
Resum	Amb el volum de Peralada es completa la sèrie de la Biblioteca de Turisme de la SAF. Escrita per Carles Rahola, és un estudi de la història del palau i del valor de les varietats i nombroses obres d'art que conté. El text apareix il·lustrat amb multitud de fotografies que reprodueixen les sales del palau i una selecció de les pintures, tapissos, porcellanes i altres objectes de les seves col·leccions.

Pàgines	74 a 78
Títol	*Comentario sentimental a «Visions de la Barcelona vuitcentista» de Lola Anglada y Sarriera*
Autor	F. Curet
Tema	Continuació del número 283
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Quadres de Lola Anglada

Resum	A partir de l'exposició de Lola Anglada *Visions de Barcelona vuitcentista* es continua descrivint la història de la ciutat i els esdeveniments que s'hi van succeint, especialment quant a les urbanitzacions (passeig de Gràcia) i els diversos dirigents que van governant la ciutat. Descripció històrica més que no pas artística.

Pàgines	80 a 81
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portada de la *Guía del turista en Barcelona*
Resum	La junta directiva de la SAF demana al ministre d'Instruccions Públiques que els mestres d'ensenyament primari ofereixin als seus alumnes conferències relatives a poblacions i llocs d'interès turístic del país per tal de promoure el desig en els infants de visitar aquests indrets i l'interès per les obres artístiques. Nova edició de la *Guía del Turista en Barcelona* en espanyol i francès; naixement de la revista *Oasis* a Madrid, dedicada a la promoció turística.

Pàgines	86 a 90
Títol	*Una exposición homenaje a Apeles Mestres*
Autor	A.Campany
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels objectes d'Apel·les Mestres.
Resum	Exposició de les col·leccions d'art de Mestres, les seves obres artístiques i literàries i records de la seva vida als salons de l'Arxiu Històric de la Ciutat el 27 de desembre del 1934. D'altra banda, es fa una breu biografia de l'artista, i com les diverses etapes de la seva vida influenciaren en la pintura.

Pàgines	91 a 94
Títol	*El nuevo y definitivo monumento a Pi y Margall*
Tema	Problemàtica en la seva construcció
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels diversos monuments projectats
Resum	L'article explica les diverses controvèrsies que hagué d'afrontar el projecte d'edificació del monument a Pi i Maragall des del 1907 fins el 1935, des del punt de vista de l'emplaçament, de la tipologia d'imatge que calia representar amb l'escultura i dels intents d'impugnació del primer monument aixecat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV, 1935, abril, núm. 286, p. 44, de 10 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	110 a 111
Títol	*Nuevas salas en el museo de las Artes Decorativas*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'algunes de les sales
Resum	Primerament comenta l'interès del públic envers el museu de les Arts Decoratives de Pedralbes des de la seva inauguració el 1932, i l'increment de donacions particulars com les de Damián Mateu, que consisteixen en una sèrie d'objectes xinesos, les de Manuel Rocamora, formada per una col·lecció d'indumentària dels segles XVIII i XIX i les de Juan Artigas Alart, amb 32 mantons de Manila.

Pàgines	112 a 115
Títol	*Por la belleza de la ciudad. Las Atarazanas y el Palacio Güell*

Tema	Protecció dels edificis
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les Drassanes i el Palau Güell
Resum	Realitza una descripció global d'ambdós edificis, especialment pel que fa a la seva creació, i presenta la situació de possible desaparició en cas de ser desallotjats. D'altra banda, queda explícita la intenció de les entitats defensores del patrimoni de fer arribar a les autoritats el sentit general de la ciutat per defensar aquests edificis, dels quals l'antiga Drassana queda definitivament salvat, mentre que respecte al Palau Güell continuen les gestions.

Pàgines	116 a 117
Títol	*Notas de Turismo y de la «Sociedad de Atracción de Forasteros»*
Tema	Esdeveniments de la ciutat i actuacions de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de l'*Aquitània*: vaixell.
Resum	El grup parlamentari de turisme dona suport als sindicats d'iniciativa de turisme d'Espanya en el seu objectiu de tenir representació en el Patronat Nacional de Turisme; el diari de Buenos Aires *Crónica* dedica setmanalment una pàgina de la seva publicació a la promoció de les belleses de Catalunya.

Pàgines	122 a 126
Títol	*Los Monumentos de Barcelona.*
Autor	T
Tema	IX.- *Los poetas no catalanes*. Continuació del núm. 280 del 1934
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de monuments: a Llorent, Mistral i Dante
Resum	Article centrat en els monuments a Mistral al Parc de Montjuïc, a Llorent al Parc de la Ciutadella i a Dante al Parc de Montjuïc i la seva escultura elaborada per Suñol al Museu d'Art de Catalunya. L'article justifica les motivacions que portaren a realitzar aquestes obres, i explica a grans trets les aportacions literàries dels escriptors. Mistral i Llorent per la seva dedicació al renaixement català i a la reivindicació la personalitat catalana. A Dante pel compliment del seu sisè centenari.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV, 1935, maig, núm. 287, p. 42, de 8 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	141
Títol	*Crónica de Barcelona marzo*
Tema	Esdeveniments de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Foto de l'homenatge Amics dels Museus a Folch i Torres
Resum	Exposició de dibuixos d'Eusebi Planas al centre excursionista de Catalunya; homenatge a Folch i Torres; tributació d'un homenatge a Josep Clarà; bust de Narcís Oller al saló d'actes de l'Ateneu Barcelonès; inauguració de l'exposició d'art del vestir al palau de Montjuïc.

Pàgines	142 a 143
Títol	*Notas de Turismo y de la «Sociedad de Atracción de Forasteros»*
Tema	Esdeveniments de la ciutat i actuacions de la SAF
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Cartell anunciador de Vic i de s'Agaró
Resum	S'atorga la delegació de la SAF a Toulouse a la Colònia Catalana; s'informa de l'increment de les demandes d'informació turística a les oficines de la SAF; el triomf del bon art modern en la promoció turística a Espanya, els pintors i

dibuixants contribueixen amb magnífiques produccions artístiques en guies, fulletons i cartells de promoció, tal com ha fet l'ajuntament de Vic i l'empresa de s'Agaró; la promoció de Catalunya en el cinema a través dels films *Montserrat* i *Els Camins de don Joan de Serrallonga*, aquesta última vinculada al Montseny, els seus boscos i castells.

Pàgines	144 a 148
Títol	*Comentario sentimental a «Visions de la Barcelona vuitcentista» de Lola Anglada i Sarriera*
Autor	F. Curet
Tema	Continuació del núm. 285
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Quadres de l'artista
Resum	Seguint la línia descriptiva de la història, principalment social, de Barcelona durant el segle XIX, aquest article se centra en el moment de creació del cementiri general i la intenció d'eliminar els cementiris parroquials de l'interior de la ciutat. D'altra banda, fa referència a les milícies i les colles de Sant Mus catalanes que anaven contra el militarisme. La importància artística d'aquest article ve donada per les il·lustracions que acompanyen el contingut textual, elaborades per Lola Anglada.

Pàgines	155 a 158
Títol	*Alrededores de Barcelona. San Ginés «Dels Agudells»*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Poble d'Agudells i l'església de Sant Ginès
Resum	En primer lloc, exposa el procés d'annexió del terme municipal d'Agudells a Barcelona, primer annexat al barri d'Horta i després a la Ciutat Comtal. Pel que fa a les referències monumentals, només fa esment a l'església de Sant Ginès, que no té belleses arquitectòniques però sí una admirable rusticitat; el seu altar del renaixement sorprèn per les seves línies austeres, així com la severitat de la seva entrada romànica. Refugi de soledat i silenci.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV, 1935, juny, núm. 288, p. 44, de 9 articles hi ha 4 fitxes. 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic, i la fitxa «Notas de Turismo y de la SAF» a aspectes turístics a tenir en consideració

Pàgines	167
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo. Cervera*
Tema	Publicació monogràfica
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Portada de la publicació
Resum	Estudi de Fernando Razquin Fabregat, on s'analitzen les característiques de la població, vicissituds històriques, etc. En destaca la seva Universitat, el valor artístic dels seus monuments i el contingut del seu arxiu històric i museu.

Pàgines	176 a 177
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF i notícies d'interès turístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges no vinculades al contingut textual: senyoretes de la residència d'estudiants de Madrid, visitant el Palau de la Generalitat
Resum	Congregació dels principals organismes turístics de Catalunya a Tarragona a fi d'intercanviar opinions sobre el projecte d'efectuar el 1936 una Exposició oficial de turisme i art popular i coincidir així amb el congrés anual de Sindicats de

Turisme d'Espanya. Progressiu èxit dels films cinematogràfics destinats a la propaganda turística executats pel comitè de cinema de la Generalitat.

Pàgines	178 a 179
Títol	*Para salvar el Palacio de la Virreina*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Façana del palau i escut senyorial
Resum	Intervenció de l'entitat Amics dels Museus de Catalunya per intercedir davant autoritats barcelonines per què el Palau de la Virreina no desaparegués, ni estigués destinat a un ús que no correspongués al seu caràcter. L'article transcriu la disposició del president de la Generalitat respecte a aquesta qüestió, i on es manifesta la inclusió en el registre del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya del Palau de la Virreina.

Pàgines	186 a 188
Títol	*Después de cien años Poblet*
Tema	Rehabilitació i reconstrucció del monestir de Poblet
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Monestir de Poblet i Eduardo Toda (important col·laborador en la salvació del temple)
Resum	La revolta del 25 de juliol del 1835, Crema dels Convents, suposà la desaparició i crema d'aquestes construccions que representaven el patrimoni cultural del país. L'article explica com un d'aquests temples, el de Poblet, després de cent anys torna a ressorgir gràcies a la contribució del moviment catalanista i Eduardo Toda en la reconstrucció del monument. La SAF es proposa dedicar un volum de la Biblioteca de Turismo per difondre el ressorgiment i les belleses del monestir de Poblet.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV, 1935, juliol, núm. 289, p. 44, de 9 articles hi ha 5 fitxes. 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic, la cinquena «Notas de turismo y de la SAF» és destacat per les referències generals al turisme.

Pàgines	200
Títol	*Un nuevo monumento a Ponce de León y Pablo Bonet*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del monument
Resum	Amb motiu del XXV aniversari de la fundació de la Sociedad de Socorros mutuos entre los sordomudos de ambos sexos de Cataluña s'inaugura un monument a Fray Pedro Ponce de León i Juan Pablo Bonet, fundadors de l'ensenyança de sord-muts.

Pàgines	201 a 205
Títol	*Comentario sentimental a «Visions de la Barcelona vuitcentista» de Lola Anglada i Sarriera. IV capítol*
Autor	F. Curet
Tema	Continuació del número 287
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Quadres de Lola Anglada
Resum	Així com en els números precedents, els quadres de Lola Anglada, reflecteixen les vivències socials de Barcelona, esdevenen el fil conductor del contingut textual. En aquest número s'incideix en les festivitats de Barcelona, especialment en les processons, com la de les bordes a l'Hospital de la Santa Creu o la processó dels enamorats a l'església Santa Catalina, així com el carnaval.

Pàgines	215 a 218
Títol	*El centenario de la quema de los Conventos*.
Autor	Miguel Capdevila
Tema	El que va succeir el 25 de juliol de 1835
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de l'església del convent de Sant Francesc
Resum	Aquest article representa una reproducció dels diversos successos que es produïren el dia de la crema dels convents a Barcelona el 1835, i es descriu la forma en què els diversos temples van desaparèixer. Es fa una descripció general de les seves característiques principals. Aquest article se centra en l'església del convent de Sant Francesc. Representa més una descripció històrica que artística.

Pàgines	219 a 220
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments a la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	El sindicat d'iniciativa de Madrid publica una revista mensual *Madrid* que inclou una guia de la ciutat. S'organitza un servei d'excursions en avió a Montserrat, Sitges i la Costa Brava per l'entitat Touring Club de Catalunya i Balears. *La Nación* de Buenos Aires i la *Revista Boie* de Filipines han publicat articles dedicats als aspectes més interessants i atractius de Barcelona; el reconegut escriptor Santiago Vinardell és escollit delegat dels serveis de turisme de l'estat a París.

Pàgines	221 a 222
Títol	*Una exposición monogràfica* La Barceloneta
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos vinculats a l'exposició: maqueta de la Ciutadella, aquarel·la que reprodueix part de la plaça de Palau i maqueta de l'antiga Porta del Mar
Resum	Exposició celebrada a la Casa de l'Ardiaca, que evoca episodis del passat i testimonis dels elements desapareguts del barri de Ribera i la Ciutadella fins a la urbanització del Passeig Nacional. Destaca d'aquesta exposició la fidelitat històrica de la representació del que van ser les construccions aixecades a la Barceloneta.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV 1935, agost, núm. 290, p. 42, de 8 articles hi ha 5 fitxes. 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic, i la fitxa «Federación de Sindicatos de Turismo de Cataluña» a temàtiques generals de turisme que poden ser interessants

Pàgines	236 a 242
Títol	*Las esculturas del parque de Montjuïch*
Autor	M. Galtes
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Escultures: *Neptuno*, *Diana* de J. Viladomat, escultures de Josep Llimona, *Fertilitat* de Josep Clarà, *Pomona* de Pablo Gargallo, etc.
Resum	Tot i que l'enriquiment del Parc de Montjuïc es deu a l'exposició del 1929, l'autor comenta la importància que en aquell moment estan assolint els jardins de Montjuïc, per la seva pròpia bellesa, localització i elements decoratius, independentment dels palaus i els seus monuments. D'entre aquests elements decoratius l'article se centra en enumerar les principals escultures del parc, que pertanyen a l'art contemporani, excepte el conjunt escultòric *Neptuno*, d'estil neoclàssic. Josep Llimona, Josep Clarà, Josep Dunyach, Joan Rebull, Pablo

Gargallo, Miguel y Luciano Oslé, o Federico Marés són alguns dels autors de les obres de les quals l'autor descriu.

Pàgines	243
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments de la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fulletó de propaganda de Cardedeu
Resum	La junta de la SAF dóna suport al sindicat d'iniciativa de Saragossa per establir un circuit turístic entre els santuaris de Lourdes, del Pilar i de Montserrat

Pàgines	244 a 247
Títol	*Enriquecimiento y ampliación de nuestros museos de arte*
Tema	Adquisició de noves col·leccions als museus catalans
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de les sales del Museu de Pedralbes i l'edifici Maricel
Resum	Es fa referència a quatre grans aportacions de particulars barcelonins als museus d'art de Catalunya. Una d'elles és el donatiu de Maria Badeigts, comtessa de Cornellà, que va consistir en quadres de Zurbarán, Morales i Vicent López, i taules del pintor Jaume Huguet, així com armes de la col·lecció Estruch i mobles antics. Una altra donació és la del col·leccionista Manel Rocamora, d'indumentària, igual que la realitzada per Ricardo Torres Reina. Al museu de Pedralbes també s'ha incorporat un carruatge italià del segle XVIII dels marquesos d'Alfarràs. Finalment l'ampliació del museu Cau Ferrat fundat per Santiago Rusiñol es realitzarà a l'edifici Maricel, fet que permetrà salvaguardar la construcció. En aquesta ampliació s'instal·larà la reproducció d'una farga catalana, col·lecció de vaixells en miniatura i objectes de marineria catalana.

Pàgines	248 a 249
Títol	*Un nuevo monumento a Santiago Rusiñol*
Tema	Cerimònia inaugural
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	El monument i l'acte inaugural
Resum	Aquest article descriu la cerimònia inaugural del monument dedicat a Santiago Rusiñol, realitzat per Alarma i Clarasó. Es detallen les diverses entitats que hi participaren: la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona, el comitè executiu del Cau Ferrat, l'Escola d'Art Dramàtic, la societat d'Amics dels Museus de Catalunya, el Cercle Artístic i el Foment de les Arts Decoratives, entre d'altres.

Pàgines	250 a 254
Títol	*Federación de Sindicatos de Turismo de Cataluña. La II Asamblea anual*
Tema	Assemblea dels interessos del turisme a Catalunya
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Els assembleistes a la catedral de Tarragona i el passeig Arqueològic.
Resum	Els dies 8, 9, i 10 de juny del 1935 tingué lloc a Tarragona la segona assemblea de la Federació de Sindicats de Turisme de Catalunya. Les diverses ponències que es van presentar tractaven de: creació d'una exposició nacional de turisme i art popular pel 1936, demanar al govern català el desenvolupament del turisme aeri a través de la instauració d'instal·lacions adequades, constituir un fons de propaganda amb aportacions de les diverses entitats de turisme, amb la finalitat d'editar un fulletó del conjunt de Catalunya que representi una guia i informació completa dels atractius de Catalunya, degut a la importància de la natura i el paisatge com a recursos turístics fomentar la replantació d'espècies; retolació de les principals carreteres de Catalunya; que els sindicats locals defensin les seves platges, cales i boscos; demanar a la Generalitat un pla general d'urbanització que aturi les actuacions particulars dels sindicats que perjudiquen els recursos naturals de la Costa Brava.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XXV, 1935, setembre, núm. 291, p. 34, de 11 articles hi ha 6 fitxes, de les quals 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic i la fitxa «Noticias de Turismo y de la SAF» a referències del turisme en general

Pàgines	263 a 266
Títol	*La exposición de primavera de Barcelona*
Autor	Daniel Orfila
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	El Saló d'Art Modern, el saló de Montjuïc i imatges de les obres exposades
Resum	Avaluació global de l'exposició de primavera, caracteritzada per una menor participació d'obres en comparació a l'any anterior i per la uniformitat del conjunt, sense estridències d'escola que sobresortissin, i on dominà el paisatge per sobre de la figura humana. D'altra banda, es realitza una enumeració parcial de les obres que van tenir una important aprovació per la crítica: un nu de Francisco Galí, teles d'Olga Sacharoff, característica per la seva sensibilitat, paisatges de J. Mercadé, Ventosa, i Armengol amb el seu paisatge d'Horta, Nogués o Canyellas. Tot i que les obres esculturals van ser menys representatives en nombre foren de gran resultat, destacant-ne Pablo Gargallo. Al saló d'art de Barcelona sobresortí Meyfren que va guanyar el premi Isidre Nonell.

Pàgines	268 a 269
Títol	*Notas de turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments a la ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatge de l'anuari de Barcelona
Resum	La companyia de ferrocarrils MZA ha optat per publicar una revista dedicada a la promoció dels atractius del país espanyol i especialment d'aquells punts que es localitzen a la seva xarxa ferroviària. S'informa de la publicació de l'*Anuari de Barcelona* corresponent al 1934-1935, que es caracteritza per haver inserit una ressenya de la ciutat en català, castellà, francès, anglès, alemany i italià que ofereix una idea de Barcelona als forasters i és complementat per multitud de vistes fotogràfiques de la ciutat.

Pàgines	271 a 273
Títol	*La Salvación de los monumentos históricos y artísticos*
Tema	Església de Santa Anna, Empúries i Poblet
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Plànol del projecte d'aïllament de l'església de Santa Anna, monestir de Poblet i excavacions d'Empúries
Resum	Celebra diverses actuacions que s'han realitzat a favor de la revalorització del patrimoni històric i artístic. En primer lloc lloa la tasca de salvació dels monuments que realitzen les associacions Amics de l'Art Vell i Amics dels Museus, que han aprofitat les obres de construcció del nou edifici de la companyia d'Aplicacions Elèctriques, a la plaça de Catalunya, per deixar al descobert i valoritzar un aspecte de l'església de Santa Anna. D'altra banda, s'elogia la resposta pública que ha tingut la societat davant la crida del Patronat de Poblet per recaptar fons suficients per finalitzar la reconstrucció del Monestir. I Finalment l'entusiasme despertat davant una altra subscripció pública per intensificar les excavacions a Empúries.

Pàgines	274
Títol	*Un monumento a Eusebio Güell i Bacigalupi*
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	El monument
Resum	Inauguració del Monument a Eusebi Güell en la colònia Güell de Santa Coloma de Cervelló, realitzat per Miguel i Luciano Oslé. L'article comenta les característiques de la cerimònia i menciona alguns dels seus assistents.

Pàgines	275 a 279
Títol	*Comentario sentimental a* Visions de la Barcelona vuitcentista *de Lola Anglada i Sarriera. Capítol V*
Autor	F. Curet
Tema	Continuació del número 289
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Quadres de Lola Anglada
Resum	L'article prossegueix amb el relat de les vivències socials a Barcelona. En aquest cas fa referència a les festivitats celebrades en família: Nadal, el dia de Reis i la mona de Pasqua. Paral·lelament dedica passatges a les fires, embelats i mercats que se celebren a la Boqueria, el moll de la Riba i la Plaça de Sant Sebastià. Des del punt de vista artístic s'ha de prestar atenció a les il·lustracions (Quadres de Lola Anglada).

Pàgines	282 a 286
Títol	*Lo que queda de los antiguos gremios. VIII-Hosteleros y Taberneros*
Autor	Aurelio Capmany
Tema	Continuació del núm. 281 del 1934
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del fons artístic que deixà el gremi: Imatge de Santa Marta, i el misteri de la Pietat
Resum	Breu biografia del gremi d'Hostaleria i Taverners que incideix especialemnt en la seva fundació, en l'entitat i en els vestigis vinculats al gremi que s'han conservat després de la seva desaparició: el medalló amb la imatge de Santa Marta, la bandera del gremi.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XVV, 1935, octubre, núm. 292, p. 42, de 9 articles hi ha 4 fitxes de les quals tres fan referència al patrimoni monumental i artístic i la primera a l'àmbit turístic en general

Pàgines	298 a 301
Títol	*La Generalidad y el Turismo. La Conferencia de la Costa Brava*
Tema	Tipologia de construcció
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del Coliseum després de l'article a les p. 14 a 15
Resum	Conferència que reuní a diverses entitats de la Costa Brava i d'altres províncies conscients dels diversos problemes del territori per debatre'ls i donar-los solució per preservar l'espai natural. Entre les intervencions a la conferència cal destacar la ponència de l'arquitecte Sert, en nom de l'entitat GATCPAC, i que defensà una urbanització a la costa brava allunyada de les característiques del segle XIX, culminats en la Costa Blava francesa.

Pàgines	302
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Resum	El turisme té un poeta: Miguel Melendres, que en la segona Assamblea de la Federació de Sindicats de Catalunya creà un treball titulat *Elogi del turisme*, que el sindicat d'iniciativa de Tarragona transcriví en format de fulletó. Una vertadera visió literària del turisme. Biblioteca de Turismo de la SAF publica una

monografia dedicada a Poblet i escrita per César Martinell. El govern de la República reconeix la utilitat pública dels sindicats d'iniciativa, que eren considerats entitats privades.

Pàgines	308 a 313
Títol	*Los monumentos de Barcelona. X.- Los políticos*
Tema	Continuació del núm. 286 del 1935
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos dels diversos monuments descrits
Resum	Realitza una enumeració de diversos monuments dedicats a personatges polítics i de la vida pública de Catalunya, la majoria fills de la terra. El primer d'ells i el més antic, 1888, correspon a Rafael Casanova, conseller en cap, l'homenatge al qual no respongué a una motivació catalanista sinó a sentiments d'amor al passat. Altres monuments són en homenatge a Rius i Taulet, Bartolomé Robert Yarzabal, el bust d'Enric Prat de la Riba i finalment el monument a Eduardo Dato e Iradier. L'article fa menció als escultors de les obres, el motiu que portà a realitzar-les així com una breu biografia dels personatges homenatjats.

Pàgines	314 a 318
Títol	*Lo que queda de los antiguos gremios. IX.- Pesadores y Medidores*
Autor	Aurelio Capmany
Tema	Continuació del núm.291 del 1935
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del gremi, la seva entitat, el seu altar i utillatge utilitzat
Resum	Explicació de la creació del gremi i la seva evolució, així com els diversos vestigis del passat que es conserven en la seva entitat, en aquest període en un dels molls de la dàrsena del Comerç: la imatge de Sant Crist a la qual pregaven els agremiats, una sèrie d'antigues mesures de gran valor per la història del comerç barceloní.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XVV 1935, novembre, núm. 293, p. 44, de 9 articles hi ha 5 fitxes. 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic, i la fitxa «Noticias de Turismo» a referències destacades per a la història del turisme català

Pàgines	329 a 334
Títol	*Los monumentos de Barcelona. XI.- Los militares*
Autor	T.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges dels monuments descrits
Resum	Segueix la mateixa tendència descriptiva dels números anteriors. En aquest cas es tracta d'una enumeració de diversos monuments de Barcelona amb caràcter militar, dels quals s'explica el motiu de la seva creació, autors, biografia dels personatges homenatjats i detalls artístics. Alguns dels monuments referenciats corresponen a: el monument a Joan Prim i Prats que és el més antic en memòria als militars; monument situat al Palau de la Generalitat als voluntaris catalans de la guerra d'Àfrica del 1860; el monument a Juan Manuel Duran i el bust de Bolívar al Parc de Montjuïc.

Pàgines	335 a 338
Títol	*Comentario sentimental a* Visions de la Barcelona vuitcentista *de Lola Anglada i Sarriera. VI i útlim*
Autor	Francisco Curet
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de Lola Anglada

Resum	Seguint la mateixa línia de l'article, en aquest capítol es continua amb el quadre costumista de Barcelona, i incideix especialment en les rifes i loteries que es feien a la ciutat i les sortides campestres de la societat. El motiu artístic es reflecteix més en les il·lustracions de Lola Anglada que en el contingut textual.

Pàgines	339
Títol	*Un nuevo museo en Tossa de Mar*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Una de les sales del museu
Resum	El museu de Tossa és una de les mostres que l'impuls de la Junta de Museus de Barcelona ha donat a l'afany de recollir i conservar obres d'art antic i modern i testimonis de la pàtria en tots els àmbits de Catalunya. El Museu de Tossa es presenta en una notable edificació antiga on es reuneix un bon nombre de peces d'excavació de la vila antiga de Tossa, i obres pictòriques de les corrents artístiques dominants en aquell moment. Un Museu creat pel doctor Alberto del Castillo i l'artista Rafael Benet.

Pàgines	340 a 343
Títol	*El centenario de la quema de los conventos*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	Continuació del núm. 289 del 1935
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Aquarel·la del claustre del Carme per Soler i Rovirosa, claustre de Santa Caterina per Parcerisa, gravat de la ciutat amb els convents incendiats
Resum	Prossegueix amb l'explicació del desenvolupament de la crema dels convents a Barcelona, que començà a la Rambla, amb l'incendi del convent dels Carmelites Descalços de Sant Josep, seguit del convent dels Agustins, el convent del Carme i el convent de Santa Caterina, del que se'n descriuen meravelles d'art i arquitectura. Tal com s'ha descrit en l'anterior número, es realitza una breu explicació del que va ser cada convent i dels seus principals atractius, així com els convents que es van poder salvar.

Pàgines	344
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros*
Tema	Actuacions de la SAF i esdeveniments de Barcelona
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia d'un vaixell al port
Resum	Procés d'execució del patronat de la Costa Brava arran de la conferència de la Costa Brava a Girona. Constitueixen part del patronat: Catalina Albert, Víctor Català; Eusebi Bona Puig, Pedro Bosch Gimpera, Javier Calderó Coronas, Enric Ferrer Portals, Francesc Folguera Grassi, August Pi Suñer, Santiago Vinardell Palau i Josep Maria Sert entre d'altres.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	XVV 1935, desembre, núm. 294

Pàgines	367
Títol	*El nuevo edificio escolar Collaso y Gil*
Tema	Inauguració
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatge de l'escola
Resum	Aquest edifici a més de la seva funcionalitat pública es considera un element més que enriqueix el patrimoni artístic i la vida cultural de la Barcelona per la seva monumentalitat. Emplaçat en els terrenys que ocupava el convent de Sant Pau, ha estat dirigit per l'arquitecte Josep Goday.

Pàgines	335 a 338
Títol	*Comentario sentimental a* Visions de la Barcelona vuitcentista *de Lola Anglada i Sarriera. VI i últim*
Autor	Francisco Curet
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de Lola Anglada
Resum	Seguint la mateixa línia de l'article, en aquest capítol es continua amb el quadre costumista de Barcelona, i s'incideix especialment en les rifes i loteries que es feien a la ciutat i les sortides campestres de la societat. El motiu artístic que reflectit en les il·lustracions de Lola Anglada més que en el contingut textual

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXVI, 1936, gener, núm. 295, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44) Total: 10 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	10 a 11
Títol	*De la obra de Forestier en Barcelona*
Autor	Nicolás M. Rubió
Tema	Exposició *La France a l'Étranger* amb participació barcelonina
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de dos jardins de Barcelona i la medalla Forestier
Resum	El mes d'octubre del 1933 se celebrà una exposició a París titulada *La France a l'Étranger*, que tenia com a objectiu mostrar als francesos les produccions artístiques dels seus artistes fora de les fronteres franceses. L'ajuntament de Barcelona en fou un convidat aportant plànols i fotografies dels treballs realitzats a Barcelona per Forestier. Es destaca que Barcelona va ser la ciutat que millor va entendre l'art de Forestier i manifesta que mentre París li va rendir homenatge mitjançant un banc a Bagatelle, Barcelona li va dedicar un edifici sencer.

Pàgines	12 a 14 *Citacions
Títol	*El nuevo edificio del "Fomento del Trabajo Nacional"*
Autor	L. Bertran Pijoan
Tema	El nou edifici del Fomento del Trabajo Nacional
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i l'exterior de l'edifici
Resum	Després d'explicar referències dels orígens de l'entitat de Fomento del Trabajo Nacional i alguns trets rellevants sobre les seves tasques es realitza una descripció de l'estructura del nou edifici, obra dels arquitectes Adolfo Florensa i Josep Goday, del que se'n destaca l'estil que encaixa perfectament amb les edificacions del seu entorn. La descripció és molt breu i sense referències que realcin l'atractiu artístic o monumental de d'edifici.

Pàgines	16 a 20
Títol	*El Retablo de Santa Clara y Santa Catalina devuelto al culto*
Autor	Miquel Capdevila
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de fragments del retaule
Resum	Després d'explicar els motius que van comportar la custodia i aïllament del públic el retaule de Santa Clara i Santa Caterina es realitza un repàs de la seva història i les circumstàncies que van crear-lo. Al final del text es realitza una descripció del retaule de manera molt breu i simplement destacant que és una meravella artística i s'esmenten les escenes que el formen.

Pàgines	23 a 26
Títol	*El nuevo Museo de Arqueologia de Barcelona*
Tema	El nou museu arqueològic de Barcelona i la procedència del seu fons
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la façana del Museu i algunes peces exposades
Resum	S'anuncia que ja s'ha creat el nou Museu d'Arqueologia de Barcelona, que era un dels objectius marcats per la Junta de Museus. Es determina que per realitzar la divisió de les èpoques s'ha tingut en compte el criteri següent: les obres arqueològiques compreses fins la dominació romana i a partir de la finalització d'aquesta etapa fins l'actualitat es consideren elements artístics. El fons del museu està format a partir de les troballes arqueològiques realitzades per les excavacions de la mateixa Junta de Museus i les peces que estaven al Museu Provincial d'Antiguitats. Es determina que el fons del museu és un eloqüent testimoni de la importància de Barcelona i Catalunya durant l'Època romana. Tot seguit es fan referències sobre l'acte d'inauguració.

Pàgines	28 a 30
Títol	*La Medalla de la Ciudad a Apeles Mestres*
Tema	Homenatge a Apel·les Mestres per la seva trajectòria artística.
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies dels actes d'homenatge
Resum	Amb motiu del 80è aniversari d'Apel·les Mestres, se li va rendir un homenatge que es va perllongar en concedir-li la Medalla de la Ciutat i es van celebrar diversos actes de commemoració.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVI, 1936, febrer, núm. 296, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 10 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	47 a 50
Títol	*Manifestaciones artísticas en Barcelona*
Tema	Exposicions d'art i noves adquisicions
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'obres d'art exposades i sala d'exposició del Museu d'Art
Resum	Durant el mes de desembre passat es van portar a terme diverses exposicions d'art, fet que mostra el gran interès dels barcelonins pel patrimoni artístic. D'altra banda, també es posa èmfasi en l'adquisició d'una obra primerenca de Fortuny que pertany a una col·lecció particular i a diverses obres de Venaci i Agapit Vallmitjana Barbany i Agapito Vallmitjana Abarca, donades per la pròpia família. Aquestes obres formen part del Museu d'Art de Catalunya i se'ls ha dedicat una sala. La pintura *El aficionado a las estampas* va ser exposada al Palau de la Virreina. S'havia de pagar una pesseta per poder-la veure perquè es volien recollir suficients recursos per poder-la adquirir. També se celebrà a les Galeries Valenciano una exposició de pintures de les escoles catalanes i valencianes.

Pàgines	53
Títol	*Nuestra Biblioteca de Turismo. El Arte en Poblet*
Tema	Publicació d'una nova monografia dedicada a Poblet
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada de la monografia
Resum	S'anuncia que s'ha publicat la nova monografia dedicada a Poblet. S'esmenta que Poblet fou brutalment destruït fa 100 anys i que ara s'està reconstruint per poder recuperar aquest monument. L'autor és César Martinell. El seu contingut fa referències extenses a la història i a les seves belleses arquitectòniques i escultòriques.

Pàgines	56 a 59
Títol	*La edificación barcelonesa en el siglo XVIII (1)*
Autor	Buenaventura Bassegoda
Tema	Història de les edificacions al segle XVIII a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Dibuix vistes de Barcelona al segle XVIII i foto de la casa de Las Balsas de Sant Pere
Resum	Es fan referències històriques al llarg de tot l'article referents a la construcció de Barcelona en general. Les explicacions es remunten a l'entorn del 1491 fins al 1713.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXVI, 1936, març, núm. 297, p. 32 (sense comptar anuncis, total 40) Total: 9 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	67 a 71
Títol	*La vida cultural de Barcelona II.-Archivos y Bibliotecas.*
Tema	Referències històriques dels arxius de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i de l'Arxiu Històric de la Ciutat
Resum	En aquest article es tracta la història dels arxius de la ciutat. L'aspecte monumental i artístic dels edificis dels arxius es pot veure en les fotografies que acompanyen l'article. No es presenten referències que emmarquin la bellesa de l'edifici, de manera monumental i/o artística en cap moment.

Pàgines	78 a 82
Títol	*La edificación barcelonesa en el siglo XVIII (II)*
Autor	Buenaventura Bassegoda
Tema	Història de les edificacions al segle XVIII a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de l'església del Betlem, el palau March, el pati del Palau dels Dalmases, Palau de Parellada, edifici del gremi de Calders, Pati de la casa Padellas, façana església de Sant Sever i Palau Moya i dibuix de la Casa Gralla.
Resum	Es fan referències històriques al llarg de tot l'article referents a la construcció de Barcelona en general, tot i que en aquest cas es diferencia de l'interior perquè es posa un èmfasi especial en els edificis i en algun cas se'n destaquen dades sobre l'estil arquitectònic o sobre alguna de les seves característiques més remarcables.

Pàgines	83 a 86
Títol	*Exposiciones de Arte en el mes de enero*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Exposicions d'art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales d'exposicions Barcelino, Oasis, Fortuny, Esteva i dues pintures de Eugenio Hermoso.
Resum	S'aclareix que, donada la gran quantitat de manifestacions artístiques que es realitzen a la ciutat, només es farà referència a les més rellevants. Tot i així es destaca l'obertura de quatre noves sales: Barcelino, Oasis, Fortuny i Esteva. En l'article es tracten les exposicions que han realitzat en aquestes i en d'altres sales, i es destaquen els artistes que hi han exposat. A la Sala Parés s'hi han exposat obres de Joan Serra, Meifrén i Enric Casanovas; a les Galeries Laietanes les obres exposades han estat de Galofre Surís, Pons Arnau, etc. A la Sala Barcelino s'hi ha fet una exposició d'Eugenio Hermoso i a La Pinacoteca, una d'Alejandro de Cabanyes i Amat. A la Sala Busquets hi han exposat Mariano Valls Quer i Darío Vilás, a la Sala Gaspar: Bernardino de Pantorba;

Sala Fortuny; Sala Syra: Enric Porta, F. Muntanyá i J. Trenchs; Oasis: Nicaor Vázquez; Sala Esteva: el grup ADLAN ha portat 25 obres *discutides* de Picasso, que segons l'autor de l'article s'aparten de qualsevol concepció estètica per la seva empenta ultrarevolucionaria.

Pàgines	87 a 93
Títol	*San Martin Sarroca*
Autor	Joan Boada Camps (Canonge de Barcelona)
Tema	Excursió de caire monumental a Sant Martí de Sarroca
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'església (interior + exterior), el retaule i detalls d'aquest i obres d'orfebreria
Resum	El text va acompanyat per un gran nombre de fotografies i abunden les que presenten detalls del retaule. Després de descriure la situació de Sant Martí de Sarroca al lector, s'explica que hi ha dos monuments rellevants que cal visitar: l'església i el castell. Seguidament, es descriu l'església i els seus atractius de manera bastant tècnica i s'evoca l'opinió de Puig i Cadafalch pel que fa a la datació de l'edifici —considera que és del segle XII o XIII, mentre que d'altres determinen que és del s. XI. A continuació se citen dues de les riqueses artístiques de què disposa l'església: el retaule i les creus de processó, de les quals no se'n realitza una descripció gaire extensa, més que tot esments històrics.

Pàgines	94
Títol	*Un nuevo monumento: El de los voluntarios catalanes en la guerra del 1914*
Tema	Monument d'homenatge als catalans que van lluitar a la Primera Guerra Mundial
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument
Resum	Atès que un grup de catalans es va allistar a les forces aliades durant la Primera Guerra Mundial, cosa que és vista com un fet heroic, es decidí fer honor a aquestes persones mitjançant un monument, realitzat per l'escultor Josep Clarà.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVI, 1936, abril, núm. 298, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 9 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	104 a 108
	*Continuació núm. 297, març de 1936
Títol	*La edificación barcelonesa en el siglo XVIII (III)*
Autor	Buenaventura Bassegoda
Tema	Història de les edificacions el S. XVIII a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'edifici de la Ciutadella, Portal del Mar, portalada Hospital de la Santa Creu, portalada de Sant Joan de Jerusalem, Santa Maria del Mar, Sant Miquel del Port i plànol de la Ciutadella.
Resum	Es fan referències històriques al llarg de tot l'article sobre la construcció de Barcelona i especialment sobre la construcció de la Ciutadella i els successos posteriors. Cal destacar que no es descriuen els edificis i no es fan referències artístiques, tot i que els edificis que es mostren a les fotografies fan aquesta funció.

Pàgines	115 a 116
	*Citacions
Títol	*Exposiciones de Arte en el mes de febrero*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Exposicions d'art realitzades en sales de Barcelona durant el febrer

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de pintures exposades de Vicente Rincón, Planas i Laporta
Resum	Tal i com s'ha presentat en l'article de la mateixa secció del mes anterior s'esmenten les sales més rellevants de Barcelona i s'esmenten alguns dels autors que hi han tingut obres exposades. Sala Parés: Josep M. Prim, Planas Doria; Galeries Laietanes: Viladoms, Sagnier; La Pinacoteca: Laporta Astor, Ventosa; Sala Barcino: Maria Luisa Daza, Sarabia; Sala Busquets: Marques Puig; Sala Gaspar: Josep Pujol; Sala Fortuny: Fabregat i Emili Vilà; entre altres sales. Cal destacar que es descriuen les característiques generals de les obres exposades i alguns trets de l'estil de l'artista. També es tracta la trajectòria de la sala d'exposicions en alguns casos.

Pàgines	117 a 122 *Citacions
Títol	*La evolución del Paseo de Gracia*
Autor	Mariano Rubio Bellve
Tema	Els canvis que ha sofert el passeig de Gràcia
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuixos i fotografies del passeig de Gràcia i algunes cases monumentals
Resum	Al llarg del text es pretén veure quina ha estat l'evolució del passeig de Gràcia i quins han estat els canvis que hi ha tingut un major impacte per finalment marcar les tendències que s'estan portant a la pràctica. En aquesta última part es posa de relleu la monumentalitat i grandiositat d'alguns edificis que es troben en aquest espai.

Pàgines	122
Títol	*El nuevo edificio de la Consejería de Sanidad*
Tema	Reformes d'adaptació d'edificis notables a nous usos
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la façana i interior de l'edifici de la Conselleria de Sanitat
Resum	Es fa una relació de diverses reformes que s'han fet a determinats edificis als quals se'ls ha canviat l'ús que se'n feia per millorar els serveis de la Generalitat de Catalunya. La primera d'aquestes modificacions quals fou l'adaptació de l'edifici de la Ciutadella per al nou Parlament, seguidament a l'edifici del Govern Civil de la Província s'hi va ubicar la Conselleria del Governació de la Generalitat. Es destaca la recent adquisició d'un immoble per la Conselleria d'Obres Públiques i s'ha inaugurat l'edifici de la Conselleria de Sanitat i Assistència Social. El projecte es de l'arquitecte Sellés, esperant que les seves línies i estructura respongui als cànons moderns, tot i que es destaca el contrast de l'edifici davant els que l'envolten.

Pàgines	123 a 126 *continuació núm. 297, març de 1936
Títol	*San Martin de Surroca (conclusión)*
Autor	Joan Boada Camps (Canonge de Barcelona)
Tema	Excursió de caire monumental a Sant Martí de Sarroca
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de les ruïnes del castell
Resum	Aquesta segona part de l'article té un caire més històric, ja que es fa referència bàsicament a la història referida al castell de Sant Martí de Sarroca, la part més descriptiva és la introductòria que especifica la situació del castell, el seu estil i algunes característiques.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVI, 1936, maig, núm. 299, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 8 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	139 a 146
Títol	*El Parlamento de Cataluña*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	L'adaptació de l'edifici de la Ciutadella per el Parlament
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior del Palau del Parlament
Resum	A partir d'una contextualització històrica de la desaparició i reaparició del Parlament de Catalunya es passa a descriure el Palau situat a la Ciutadella. La descripció que es realitza de l'edifici és molt exhaustiva i de caràcter més aviat tècnic, tot i que també s'esmenta el seu valor artístic.

Pàgines	148 a 150 *Continuació núm. 298, abril de 1936
Títol	*La edificación barcelonesa en el siglo XVIII (IV)*
Autor	Buenaventura Bassegoda
Tema	Història de les edificacions al segle XVIII a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'edifici del gremi del Velers, temple de la Mercè, carrer de la Barceloneta
Resum	Es continua amb l'explicació de com es va anar construint Barcelona durant el segle XVIII, i es posa un èmfasi especial a determinats fets històrics i a la construcció d'alguns edificis rellevants com la reforma de l'església de la Mercè, que la va convertir en un valorat edifici barroc o les característiques d'algunes construccions civils. Les explicacions són de caràcter tècnic sense emfatitzar gaire en la seva vessant artística i monumental.

Pàgines	152 a 154
Títol	*Exposiciones de Arte en el mes de marzo*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Exposicions d'art realitzades en sales de Barcelona durant el març
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de pintures exposades de Mir i Labarta
Resum	Tal i com s'ha presentat en l'article de la mateixa secció del mes anterior s'esmenten les sales més rellevants de Barcelona i s'esmenten alguns dels autors que hi han tingut obres exposades. Sala Parés: Joaquim Mir; Galeries Laietanes: Agapit Casas Abarca, Francisco Bonnin, Joaquim Marsillach, etc.; La Pinacoteca: Ivo Pascual, Ernesto Santasusagna; Sala Busquets: Fibla, Alberto Junyent, Labarta; entre altres sales i artistes

Pàgines	155 a 158 *Citacions
Títol	*La obra del escultor Bonifás en Cataluña*
Autor	V. Serra Boldú
Tema	Les obres artístiques de Bonifàs i el seu gran talent
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'obres de Bonifàs: Sant Dámaso, La pietat, l'altar de Sant Aleix, La llitera de la Verge d'Agost i la porta lateral del cor de la catedral de Lleida.
Resum	L'article tracta exclusivament de les obres de Bonifàs Massó i el seu gran talent artístic, així com les característiques generals de la seva obra. Més que descriure les obres realitzades per aquesta artista se centra en explicar anècdotes relacionades amb aquestes.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVI, 1936, juny, núm. 300, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 11 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	174 a 179
	*Citacions *Continuació núm. 299, maig de 1936
Títol	*La edificación barcelonesa en el siglo XVIII (V y último)*
Autor	Buenaventura Bassegoda
Tema	Història de les edificacions al segle XVIII a Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del Palau de la Virreina, pati de l'antiga Casa de Convalesència, Palau Episcopal, Palau Moixó, detalls d'esgrafiats de façanes, etc.
Resum	Es continua amb l'explicació de com es va anar construint Barcelona durant el segle XVIII, i es destaquen alguns fets històrics rellevants, també es posen de relleu els canvis constructius que s'han produït amb el temps i destaca les obres que són un clar exemple de l'arquitectura del segle tractat: la Casa Dou, la del marquès d'Alfarràs, la Casa Magarola, etc.

Pàgines	188 a 189
Títol	*Exposiciones de Arte en el mes de abril*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Exposicions d'art realitzades en sales de Barcelona durant l'abril
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de pintures exposades de Legares i Porcar
Resum	Tal i com s'ha presentat en l'article de la mateixa secció del mes anterior s'esmenten les sales més rellevants de Barcelona i s'esmenten alguns dels autors que hi han tingut obres exposades. Sala Parés: Rafael Llimona i Antonio García; Galeries Laietanes: Josep Guardiola, Rogelio López, J. Ferrer Carbonell; La Pinacoteca: J. vidal Quadras, B. Puig Perucho, Porcar; Sala Fortuny: Antoni Prats, Joan Marcè; Sala Renard: Josep Cabañes, Lola Anglada; entre altres sales i artistes.

Pàgines	190
Títol	*Un nuevo monumento a Francisco Layret*
Tema	Monument d'homenatge a Francisco Layret
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'acte d'inauguració i del monument
Resum	Se celebrà la inauguració del monument en homenatge a Francesc Layret. L'obra es de Frederic Marès.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVI, 1936, juliol, núm. 301, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 9 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	201 a 207
Títol	*Manifestaciones de la cultura catalana en el mes de mayo*
Autor	J. Selva
Tema	Exposicions d'art i altres actes relacionats amb la vida cultural
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos retaules gòtics i d'actes oficials
Resum	En aquest article es fa referència a diversos actes relacionats amb la vida cultural a Barcelona durant el mes de maig. En primer lloc, i amb una major importància es tracta el tema referent al segon saló Mirador, que està enfocat a l'exposició d'obres gòtiques, bàsicament retaules. Al llarg del text s'expliquen les característiques de la pintura gòtica i alguns fets històrics que cal destacar relacionats amb aquesta caracterització. A l'exposició s'hi van poder veure obres d'Huguet i de Vergós, entre altres. Paral·lelament a l'exposició es va celebrar un cicle de conferències sobre la pintura gòtica. També se celebrà el 1r Congrés Jurídic Català. La societat Fomento de las Artes Decorativas, formada pels artistes i industrials relacionats amb aquest art (dibuixant del projecte i oficis

relacionats amb la decoració) i que en els últims anys ha participat en la organització d'exposicions nacionals i estrangeres ha estrenat edifici, instal·lant en aquest el primer saló d'Artistes Decoradors. També es destaca que es va celebrar la inauguració d'un nou monument a la Font de l'Oreneta a prop de Viladrau, que s'ha convertit en monument d'homenatge al poeta Bofill i Matas, obra de l'arquitecte Joan Mirabell i l'escultor Joan Rebull i inclou una dedicatòria original de Josep Carner. Finalment s'anuncia que s'han instal·lat definitivament al Museu d'Art de Catalunya les pintures de les col·leccions de Ròmul Bosch Caternieu, Ramon Ferrer Estruch i Francesc Fabregues Mas i es va exposar per primera vegada el quadre de Fortuny *El aficionado a las estamas*.

Pàgines	210 a 211
Títol	*Exposiciones de Arte en el mes de mayo*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Exposicions d'art realitzades en sales de Barcelona durant el maig
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de pintures exposades de Carlos Vázquez i de Daniel Sabaté
Resum	Tal i com s'ha presentat en l'article de la mateixa secció del mes anterior s'esmenten les sales més rellevants de Barcelona i s'esmenten alguns dels autors que hi han tingut obres exposades. Sala Parés: Humbert; Galeries Syra: Creixams, Antoni Cunilleras; Centre Excursionista de Catalunya: Josep Arrau Barba; Associació d'artistes independents: Bas Gelabert, Merlan, Barrenechea, Llopis, Sunyé, Giménez, Planella, Cochet i Carles Cases; entre altres sales i artistes

Pàgines	212 a 215 *Citacions
Títol	*Los Baños arabes de Gerona y su restauración*
Autor	Carlos Rahola
Tema	La bellesa artística i arquitectònica dels banys àrabs i la seva restauració
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior dels banys àrabs de Girona
Resum	L'autor del text explica la seva experiència en entrar al convent de clausura que custodiava els banys àrabs de Girona, destacant en tot moment la seva fascinació davant el monument i la bellesa que hi podia apreciar, just abans de la seva restauració. Tot seguit s'esmenta que a partir de la divulgació que se'n va realitzar del monument els senyors Jeroni Martorell, director del Servei de Conservació de Monuments de l'Institut d'Estudis Catalans; Rafael Masó Valentí, restaurador de les notables cases de Girona, i Emili Blanch, arquitecte provincial, van realitzar els estudis necessaris del monument per tal de restaurar-lo. Es fan referències a les obres que es van realitzar als banys àrabs per poder-los recuperar. A les obres també hi intervingueren el 1935 Puig i Cadafalch i Joan Subías. També es fan referències sobre els orígens del monument i es destaca que Girona amb la restauració d'aquest monument ha afegit una esplèndida flor a la corona monumental existent.

Pàgines	218 a 222
Títol	*Lo que queda de los antiguos gremios X. Merceros*
Autor	Aurelio Capmany
Tema	Història i vestigis de l'antic gremi dels Mercers
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuix de la casa gremial i fotografia de dues imatges del patró i pàg. llibre i goig
Resum	Al llarg del text s'explica la història del gremi dels Mercers i s'esmenten alguns dels vestigis que en resten sense efectuar-ne una descripció. Des de 1910 subsisteix el gremi sota el nom d'Associació de Mercers al Detall on es conserven els esmentats vestigis, els quals es mostren en les fotografies que acompanyen el text.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVI, 1936, agost, núm. 302, p. 32 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 10 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	232 a 237
Títol	*En Sitges se ha inaugurado el Museo Marisel, Honrando la memoria de Santiago Rusiñol*
Autor	Rafael Moragas
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'edifici Maricel, actes homenatge i obres d' El Greco exposades al Cau Ferrat
Resum	Coinicidint amb el 5è aniversari de la mort de Rusiñol es va inaugurar l'ampliació del Cau Ferrat situat al edifici del Maricel de Sitges. Així l'autor del text explica els records que té de Santiago Rusiñol quan, en la seva joventud, sentia parlar a casa seva de la col·lecció de ferros que estava fent Rusiñol o de l'adquisició de les dues obres d'El Greco. També esmenta les seves visites al Cau Ferrat i els records que en conserva d'alguns detalls d'aquest espai i de la companyia de Santiago Rusiñol i altres personalitats totes elles relacionades amb el món de la cultura i l'art. També es citen algunes de les obres exposades, així com algunes obres destacades de Rusiñol com *L'auca del senyor Esteve*.

Pàgines	238
Títol	*Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros. Las casas góticas de la calle del Call*
Tema	Salvament de dues obres arquitectòniques d'art gòtic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia d'un cartell de promoció de Cardedeu (té un arbre fotografiat)
Resum	Juntament amb altres notícies es presenta la que fa referència a les obres d'enderrocament de dues cases d'estil gòtic que s'havien iniciat al carrer del Call. Les obres d'enderrocament foren suspeses gràcies al toc d'atenció a l'ajuntament, realitzat per part de l'entitat Amics de l'Art Vell, de manera que es podran conservar aquests dos exemplars arquitectònics de caràcter històric i artístic.

Pàgines	239 a 240
Títol	*Exposiciones de Arte en el mes de junio*
Autor	Manuel Marinel·lo
Tema	Exposicions d'art realitzades en sales de Barcelona durant el juny
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia d'una pintura de Hermen Anglada titulada *Jardí*
Resum	Tal i com s'ha presentat en l'article de la mateixa secció del mes anterior s'esmenten les sales més rellevants de Barcelona i s'esmenten alguns dels autors que hi han tingut obres exposades. Sala Parés: R. Capmany, R. Llimona, J. Prim, J. Serra, E. Maregall, Viladomat; Galeries Laietanes: Cardona, Kurt Leyde; La Pinacoteca: Arderiu, Hermen Anglada; entre altres sales i artistes.

Pàgines	244
Títol	*Un nuevo monumento al Doctor Martí y Juliá*
Tema	Monument d'homenatge al Dr. Martí Julià
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia del monument el dia de la inauguració
Resum	Se celebrà l'acte d'inauguració del monument d'homenatge al doctor Martí i Julià, obra de l'escultor Josep Dunyach, on hi van assistir nombroses personalitats.

Pàgines	251 a 254
Títol	*La Exposición de Primavera*

Autor	Daniel Orfila
Tema	Valoració detallada de l'exposició de primavera
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Es presenta una valoració detallada de l'exposició de primavera, de la qual es destaca que el manteniment dels salons de Montjuïc i Barcelona separadament no té sentit i se citen alguns artistes que no han estat representats en aquesta darrera edició i que sí que hi havien exposat en altres ocasions com Nogués, Carles, Pascual, Bosch, Roger, Colom, Suñer, Togores, Mir i Benet, Rebull, Hugué, J.R. González, Fenosa, Llauradó i Casanovas. D'altra banda, es van detallant altres canvis produïts en aquesta edició, destacant els artistes que hi han tingut obres exposades com J. Amat, Mayfrén, R. Fábregas, J. Narro, etc. Viladomat va ser premiat per la seva obra i Pedro Pruna per la seva tela *El vi de Quios*. Al llarg del text s'esmenten molts altres artistes que hi van intervenir i les obres més importants que s'hi van poder veure d'aquests artistes.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros

*La revista ja no es publica

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXVII, 1945, maig, núm. 302, p. 36 (sense comptar anuncis, total 40) Total: 10 articles (3 de ref. a monuments), * 1 recull fotogràfic

Pàgines	7 a 10
Títol	*El Ayuntamiento de Barcelona atende el Patrimonio Arquitectonico de la Ciudad*
Autor	J. Benavent S.
Tema	La preservació del patrimoni monumental i artístic (Història)
A qui s'adreça	A lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de monuments realitzats per el Servei d'Edificis Artístics i Arqueològics.
Resum	Es fa un repàs històric des del moment que entre els anys 1927 i 1929 es vetlla per la restauració i conservació de diversos edificis notables de la ciutat, i es destaca que aquest interès també es va fer palès entre el 1931 i el 1936. Amb la Guerra Civil es va produir la destrucció completa o parcial d'alguns monuments, de manera que es veié clar que calia cercar alguna solució per preservar el patrimoni de la ciutat, el problema estava en el fet que els entesos en art i arqueologia no es trobaven al país, per aquest motiu es va actuar per instint amagant tot tipus d'escultures i pintures de valor artístic i es van tapiar portes i finestres d'esglésies i edificis d'interès de qualsevol tipus. Finalitzada la guerra, cap a l'any 1939 l'ajuntament va crear el Servei d'Edificios Artísticos y Arqueológicos, el qual es va encarregar de catalogar tots els edificis d'interès, la seva restauració, etc.

Pàgines	16 a 28 *Citacions
Títol	*El Milenario de San Pedro de la Puellas*
Autor	Miquel Capdevila
Tema	Història de Catalunya, monuments i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos de l'interior i exterior de l'església
Resum	S'introdueix el text amb una extensa explicació de la invasió àrab i fets paral·lels d'aquell esdeveniment històric, i se'n destaca l'expulsió. Posteriorment, s'esmenten algunes restes que es conserven d'aquells fets i es continua amb el relat històric fins el 1936. Cal destacar que al llarg del text es fan diversos esments relacionats a personatges de la història que han realitzat accions de conservació del patrimoni artístic i monumental tal com és el cas de Puiggarí o Maria Ignasia de Desvalls i de Ribas. L'article es fonamentalment històric i les

descripcions o referències a monuments no són de caire tècnic, ni amb una clara voluntat de vendre'ls.

Pàgines	29
Títol	*Fotografies de Plaça Catalunya*
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos punts de la plaça Catalunya
Resum	Es presenten quatre fotografies de plaça Catalunya i un petit text que la defineix com el centre de la ciutat que uneix la ciutat vella amb la moderna.

Pàgines	32 a 33
Títol	*Exposición del Segundo Centenario de Ramón Amadeu*
Autor	J. Selva
Tema	Exposició d'art, imatgeria
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les sales del museu amb peces de l'artista exposades
Resum	Es posa de relleu la importància de l'artista i es destaquen les seves facetes artístiques (imatgeria, figures de pessebres, etc.). El promotor de la idea va ser l'Associació Pessebrista i finalment l'ajuntament fou qui la va portar a terme. S'esmenta que l'exposició estava situada al Palau de la Virreina i es comenten diversos actes paral·lels a aquesta. Cal destacar que l'exposició ja ha finalitzat i per tant l'article no té una funció d'anunciar als visitants de la ciutat una possible activitat a realitzar.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVII, 1945, juny, núm. 303, p. 32 (sense comptar anuncis, total 36)
	Total: 10 articles (2 de ref. a monuments)

Pàgines	43 a 48
Títol	*La Iglesia del ex Hospital Militar*
Tema	Restauració de monuments d'interès artístic
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de detalls de l'església i de les obres de restauració
Resum	S'expliquen les dades més importants referents a l'època de construcció de l'església del carrer Tallers i es detallen algunes de les característiques arquitectòniques i artístiques més notables de l'edifici, així com l'estat de conservació d'alguns elements. El llenguatge emprat és més aviat tècnic.

Pàgines	54 a 57
	*Citacions
Títol	*Algunas importantes Exopsiciones de Arte en Barcelona*
Autor	J. Selva
Tema	Exposicions d'art (pintura, escultura, orfebreria, etc.)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'algunes peces d'art exposades
Resum	Es presenten tres exposicions d'obres artístiques de tipologia diversa que s'han portat a terme al Palau de la Virreina, totes elles ja finalitzades, de manera que no és una forma de fer promoció per atraure visitants, sinó una mera informació dels esdeveniments. La primera exposició que tracta és d'art francès, i es remarca que en l'exposició hi quedaven reflectides algunes de les teories de l'estètica moderna i destaca alguns dels artistes que hi tenien obres exposades com: Maillot, Despiau i Marquet, entre altres. Les peces exposades eren de tres tipus: pintures, escultures i il·lustracions de llibres. Es posa de relleu que feia molts anys que Barcelona no acollia una exposició d'art francès. La següent exposició que tracta és sobre l'art de la passió de nostre Senyor. Va ser

organitzada per els Amics dels Museus i les obres d'art procedien de diversos museus diocesans i el Museu de Belles Arts de Barcelona. Entre les peces esposades es podien trobar referents escultòrics, mobiliari gòtic, gravats, etc. El fet d'haver coincidit amb la Setmana Santa li va donar un aire religiós més profund. Per últim, es presenta l'exposició de pintura de W. Januszewski, que està formada per dibuixos i pintures de diversos indrets, des de Polonia fins a Barcelona, de manera que deixen entreveure els paisatges que anava descobrint durant el seu viatge. De l'obra d'aquest pintor en destaca el decorativisme exòtic i la disciplina de les modernes corrents de la pintura.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVII, 1945, juliol, núm. 304, p. 32 (sense comptar anuncis, total 36)
	Total: 12 articles (3 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	70
Títol	*De la Oda a Barcelona*
Tema	Commemoració del centenari del naixement de Jacint Verdaguer
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia del monument a Verdaguer a Barcelona
Resum	Hi ha la poesia de Jacint Verdaguer *Oda a Barcelona* escrita en català i amb la lletra del mateix poeta, més avall surt traduïda al castellà. Després d'aquest art. hi ha tot un article dedicat al centenari del naixement de Verdaguer i les activitats preparades per aquesta commemoració.

Pàgines	82 a 83
Títol	*Exposiciones de Arte durante el mes de mayo*
Autor	Josep Selva (autor del text); Brangulí (fotògraf)
Tema	Exposicions d'art (pintura, escultura, orfebreria, etc.)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'una sala i vestits d'una de les exposicions citades
Resum	Es presentes tres noves exposicions celebrades a Barcelona durant alguns mesos anteriors del present any. La primera dedicada als llibres antics de medicina, va ser realitzada pel Col·legi de Metges de Barcelona amb motiu de la seva reobertura. La segona fa referència al pintor Luciano Pereira Dos Santos, que es va realitzar al Palau de la Virreina. Es descriu l'obra del pintor amb un caire literari i se'n poden destacar les pintures dedicades a Barcelona (les rambles, la Porta de la Pau, el monument a Colom i el port). En últim lloc, es destaca l'exposició titulada *Un siglo de vida parisina*. Es tracta d'una exposició que permetia veure l'evolució de París des de 1830 a 1930 a partir d'uns 200 gravats. Paral·lelament es van fer un seguit de conferències d'anàlisi dels canvis soferts. Aquesta exposició també es va dur a terme al Palau de la Virreina.

Pàgines	87 a 91
Títol	*Alrededores de Barcelona: San Jerónimo de la Murtra*
Autor	M. Galtes
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos espais del monestir de Sant Jeroni de la Murtra
Resum	En un principi s'explica la situació del monestir i les característiques generals dels monjos que hi vivien, encara que actualment no n'hi ha. Seguidament, s'esmenta com es pot arribar al monestir i a partir d'algunes notes històriques es descriuen les característiques més destacables de l'edifici, sense realitzar una explicació excessivament tècnica.

Pàgines	94
Títol	Tarragona
Tema	Monuments, art

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Tres fotografies, una de l'exterior de la catedrali una de l'interior

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVII, 1945, agost, núm. 305, p. 32 (sense comptar anuncis, total 42)
	Total: 12 articles (4 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	103 a 109
	*Citacions, és una continuació del núm. 303 del juny de 1945
Títol	*Hallazgos Pictóricos en la iglesia del ex-Hospital Militar*
J. Benavent S. // Fotografies del Servei Municipal d'Edificis Artístics i Arqueològics i de l'autor	
Tema	Descobriments artístics, pintura mural
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de les pintures descobertes
Resum	Primerament s'afirma que l'edifici és part del patrimoni barceloní, cosa que es desprèn de les paraules d'Agustí Coy, que destaca l'interès que desperten entre els visitants que les observen. Seguidament, es realitza una descripció de les característiques més destacades de les pintures trobades i la seva situació dins l'església.

Pàgines	110
Títol	*Panoramas de Cataluña*
Tema	Monuments i natura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Tres fotografies: una del monestir de Montserrat, una d'un llac dels Pirineus i una darrera d'una torre de Tossa al costat del mar. Les fotografies estan acompanyades d'un petit text que explica de què es tracten i destaca que són atractius estivals.

Pàgines	116 a 120
Títol	*Peñiscola: Escenario emotivo de un drama histórico transcendental*
Autor	Miquel Capdevila
Tema	Monuments i història
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia dels diversos monuments de Peníscola (exterior)
Resum	A partir de diversos passatges històrics introdueix els diversos monuments existents i s'expliquen les seves característiques més palpables amb un llenguatge de caràcter literari.

Pàgines	122a 125
	*Citacions
Títol	*Reapertura de los Museos de Barcelona: El de Arte Moderno*
Tema	Museus, obres d'art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de l'edifici del nou Museu d'Art Modern i d'algunes sales
Resum	Es realitza un repàs de la vida del Museu d'Art Modern des de la seva obertura el 1888 fins al 1945 quan ha estat traslladat al Palau Reial. Es fa una curta explicació de la cerimònia d'inauguració i se centra finalment en la distribució de les sales i les obres d'alguns autors que hi ha exposades. El fet d'informar que queda obert al públic fa que denoti la voluntat d'informar als forasters, per tal que el puguin visitar.

Pàgines	126 a 127

Títol	*Segunda Exposición de Miniaturas Navales*
Autor	J. Selva
Tema	Exposició de miniatures navals
Elements gràfics	Fotografies de les sales amb vaixells en miniatura exposats
Resum	S'ha realitzat la 2a exposició de vaixells en miniatura on era possible veure l'evolució històrica dels vaixells a través de les miniatures. Es destaca el valor de les peces exposades i la gran quantitat de visitants que ha rebut.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVII, 1945, setembre, núm. 306, p. 32
	Total: 9 articles (1 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	135 a 139
	*Citacions
Títol	*Historia de un monumento que renace*
Autor	P.B.T.
Tema	El monument a Güell i història
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografies del monestir des de diverses perspectives i èpoques
Resum	Es fa un repàs a la vida de Güell i s'expliquen els successos que es van produir després de la seva mort, cosa que va comportar la creació d'un monument en honor seu per part de l'arquitecte Joan Martorell, del qual se'n detallen les característiques més importants. El 1929 es va restaurar, però al 1936 va ser destruït. L'any 1942 s'aixecà un nou monument a Güell de mans de l'arquitecte Joan Vilaseca, també fent esment de les seves característiques de manera tècnica.

Pàgines	150
Títol	Fotografies d'ermites dedicades a Montserrat
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de diverses ermites de Montserrat (Santa Cecília, Sant Miquel i Sant Isclo i Santa Victòria)

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXVII, 1945, octubre, núm. 307, p. 32
	Total: 9 articles (4 de ref. a monuments), *1 recull fotogràfic

Pàgines	171
Títol	*La Catedral de Barcelona*
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Tres fotografies de l'interior de la catedral acompanyades de la següent frase: «Algunos aspectos de la muchas bellezas que ofrece el interior de la magnífica Catedral de Barcelona.»

Pàgines	175
Títol	*Viejos monumentos de Cataluña*
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí

Resum	Dues fotografies des de diferents perspectives del Castell de Tamarit. Acompanyat de la següent frase: «Aquí el magnífico aspecto del castillo de Tamarit, que embellece un paraje de la costa tarraconense y evoca en sus románticas ruinas el recuerdo de memorables sucesos y doradas leyendas.»

Pàgines	180 a 184 *Citacions
Títol	*Aspectos de Barcelona: La calle de Manacor*
Autor	A. Cirici Pellicer (autor text); Daniel Leo (autor dibuixos)
Tema	Construccions artístiques i monuments, context històric
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Dibuixos de diversos indrets del carrer de Manacor
Resum	A partir d'una introducció que fa referència al carrer de Manacor com un dels més poètics de Barcelona es revela el seu naixement, tenint en compte que en aquella època (segona meitat del segle XIX) la vida artística a la ciutat quedava representada per l'Escola de Llotja i personificada per Claudio Lorenzale Sugrañes i també hi havia Pau Milà i Fontanals. Es destaquen altres artistes com Clavé, Martí i Alzina i Fortuny. Es posa de relleu la vida artística que es vivia a la ciutat, fet que va comportar la construcció de diverses cases de caràcter artisticomonumental, les quals estan descrites amb major o menor detall al llarg del text, les seves formes, materials, etc.

Pàgines	186 a 189
Títol	*Resurgen las viejas iglesias barcelonesas: El Templo de la Bonanova*
Autor	Antonio Pauli
Tema	Història i monument
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos de l'església de la Bonanova (interior i exterior)
Resum	Donat que el temple fou destruït en gran part durant la Guerra Civil i fou reconstruït posteriorment, es fa un repàs dels fets històrics més rellevants de l'esmentat edifici.

Pàgines	191 a 194
Títol	*El Puerto de Barcelona*
Tema	Espai d'interès turístic, monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografies del port de Barcelona. Se'n destaca una que inclou el Palau del Mar. El text que acompanya les fotografies defineix el port com un espai important per a la història i de gran valor pintoresc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXVII, 1945, novembre, núm. 308, p. 32 Total: 10 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	199 a 201
Títol	*Los lugares columbinos*
Autor	M. Guerra
Tema	Monuments commemoratius
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies del convent de la Ràbida, monuments a Colom, etc.
Resum	Un cop passada la festa de la Hispanitat es fa un recordatori dels diversos monuments dedicats a Colom i es destaca el de Barcelona i posteriorment. També es fa esment del que existeix a la Ràbida, un convent de Huelva amb el qual Colom va tenir una relació directa en un moment de la seva vida. També es

destaquen els monuments a Pinzón. Al llarg del text es denota un to patriòtic i d'orgull al descobriment de les Amèriques.

Pàgines	208 a 212 *Citacions
Títol	*Las pinturas de Obriols en la Sacristía de Montserrat*
Autor	J. Selva
Tema	Pintures murals
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de detalls de les pintures murals
Resum	Donades les obres de restauració i reformes del monestir de Montserrat s'ha realitzat la decoració pictòrica de la Sagristia de la mà del pintor Josep Obriols. Es detallen algunes de les representacions pictòriques realitzades i finalment, s'explica l'evolució de la tècnica de la pintura així com l'emprada pel pintor.

Pàgines	216 a 219 *Citacions
Títol	*La iglesia parroquial de Vallvidrera*
Autor	Miquel Capdevila
Tema	Monument i història
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses estances de l'església (interior, exterior, cementiri, etc.)
Resum	Es destaca la bellesa de l'entorn on està situada l'església de Vallvidrera, seguit d'una explicació dels orígens del seu nom. Es posa especial atenció en diversos documents que parlen d'aquesta parròquia. El to del text és de caràcter històric, tot i que també es descriu de manera breu algunes de les característiques de l'edifici.

Pàgines	221 a 223 *Citacions
Títol	*Los nuevos Museos de Barcelona: el de Historia de la Ciudad*
Autor	J. Urbez (Conservador del museu)
Tema	Obres d'art, restes arqueològiques, etc.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografia de l'edifici del museu i d'algunes sales amb obres exposades.
Resum	Es realitza una explicació de les diverses estances del museu, destacant les característiques generals de les peces exposades i anomenant més específicament algunes de les obres més importants. És un text bastant descriptiu.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXVII, 1945, desembre, núm. 309, p. 32 Total: 10 articles (1 de ref. a monuments)

Pàgines	232 a 235 *Citacions
Títol	*Los nuevos Museos de Barcelona: El Museo Marítimo y las Antiguas Atarazanas*
Autor	Enrique Cubas
Tema	El museu en un monument, art i història
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses sales del museu i d'alguns detalls de l'edifici
Resum	El museu Marítim situat a les Drassanes fou visitat pel pintor Zuloaga. Es descriuen i s'esmenten detalls de l'edifici, que rep un tractament de monument per les seves característiques i per la seva història. Es fa un repàs a la història de l'edifici i posteriorment s'explica a què estan dedicades cadascuna de les

sales que formen el museu. El text és més aviat literari i no ofereix gaires detalls tècnics.

Pàgines	239 a 243 *Citacions
Títol	*Reconstrucción de los Templos de Barcelona: La Sagrada Familia*
Autor	Oriol Bohigas
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies la Sagrada Família, detalls d'aquesta i fotografia dels bancs
Resum	S'expliquen els orígens de la Sagrada Família i es posa de relleu la vida de Gaudí, les seves inquietuds i la seva experiència en la concepció del Temple Expiatori. També es destaca el fet que durant la revolta del 1936 es va destruir gran part dels seus estudis i maquetes que permetien la continuació de la construcció del Temple, destacant finalment el fet que s'està treballant intensament per poder retrobar els càlculs i tècniques de Gaudí. Al llarg del text es presenta Gaudí com un gran mestre que va fer obres de gran vàlua.

Pàgines	247
Títol	*Gerona*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Tres fotografies amb la Catedral, la pujada de Sant Martí i la Porta de Sobreportes

Pàgines	248 a 251
Títol	*La Barcelona Vetusta vista por un artista moderno*
Autor	Miguel Xirgu
Tema	Monuments i aspectes de Barcelona dibuixats per Cardunets.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuixos de diversos carrers de la ciutat on hi ha edificis monumentals (el Fossar de les Moreres, el Passeig del Bore, carrer Freneria, plaça Berenguer el Gran, plaça Santa Maria, etc.)
Resum	Es posa de relleu la importància de l'obra d'Alejandro Cardunets, i es destaca que va dibuixar la ciutat de l'Exposició Universal de 1888. Es remarquen la quantitat de detalls minuciosos que presenten els dibuixos. El text té un caràcter literari i filosòfic.

Pàgines	254
Títol	*El nuevo monumento a Joaquín Vayreda*
Tema	Nou monument d'homenatge
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Després de l'enderrocament de l'edifici de Belles Arts va quedar el monument dedicat a Joaquín Vayreda en un lloc poc apropiat (monument de l'arquitecte Falqués i de l'escultor Fluxà), per aquest motiu va ser traslladat al Parc de la Ciutadella, davant el Museu d'Art Modern.

Pàgines	255
Títol	*Los alrededores de Barcelona*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Tres fotografies d'ermites de prop de Barcelona (Santa Creu de Olorde, Sant Medir i Sant Genis dels Agudells)

Nom Revista	Barcelona Atracción

Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo Any XXVIII, 1946, primer trimestre, núm. 310, p. 40 (sense comptar anuncis, total 44), 7 articles (4 de ref. a monuments), *1 recull de fotografies

Pàgines	9 a 13
Títol	*El Parque de la Ciudadela (resumen histórico)*
Autor	P. Bohigas Tarragó
Tema	Història del parc de la Ciutadella, Monuments.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos dels monuments i edificis que acull el Parc
Resum	Es realitza un resum de la història del Parc de la Ciutadella des dels seus inicis. Tot i que el text no denota una voluntat promotora de l'espai com un atractiu turístic les fotografies capten molt bé la monumentalitat del parc i els detalls artístics més interessats.

Pàgines	14
Títol	*Monumentos artísticos de España: La Catedral de Barcelona*
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turista
Elements gràfics	Sí
Resum	Fotografia de l'interior de la catedral de Barcelona, acompanyada d'un text que diu el següent: «He aquí un aspecto de la magnífica catedralde Barcelona, el soberbio monumento orgullo de la ciudad, tesoro de venerandas tradiciones, testigo de la història de la gran metrópoli mediterránea, arca de la fe inconmovible de los barceloneses.»

Pàgines	15 a 20
Títol	*Lo que significa el Liceo*
Tema	Història i Monument
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografies del Liceu. Es destaquen: la façana, la sala de descans, la sala d'espectacles, l'entrada, l'escenari i una pintura de Mestres Cabanes.
Resum	Aquest article consisteix en una reflexió sobre el Liceu i allò que significa per a la ciutat. En algunes frases s'hi pot entreveure alguna crítica. Queda clara la importància del Liceu per la ciutat.

Pàgines	22 a 25
Títol	*El Pintor José M. Sert*
Autor	Felipe Muntaner
Tema	Història, art i pintura
A qui s'adreça	Turista i local
Elements gràfics	Fotografies de diverses pintures de Sert
Resum	Realitza un repàs a la vida de Sert i es posen de relleu les seves aptituds artístiques de caràcter internacional.

Pàgines	22 a 25
Títol	*La villa de los museos*
Autor	Juan Cristóbal
Tema	Museus, obres d'art (història).
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diversos espais del Cau Ferrat
Resum	Es realitza una explicació de la fundació dels diversos museus de Sitges, entre els quals destaquen: el Cau Ferrat fundat per Santiago Rusiñol; Maricel, fundat per Charles Deering; La Col·lecció de Marinería, fundat per Emerenciano Roig i Raventós, i el Museu Romàntic que es fundarà aviat. De tots ells cal destacar les grans obres que acollien els dos primers, destacant obres de Felipe Massó,

Josep M. Llopis, Agustí Ferrer, Joaquim Sunyer, El Greco, Rusiñol, Padilla, Mir, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXVIII, 1946, segon trimestre, núm. 311, p. 40
	Total: 7 articles (1 de ref. a monuments)

Pàgines	41 a 46
Títol	*El llano de la Boquería*
Autor	A. Duran Sanpere (Director de l'Arxiu Històric de la Ciutat).
Tema	Història, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies i pintures del Pla de la Boquería, una font, escultura, etc.
Resum	El text explica el Pla de la Boquería i el seu entorn i alguns dels canvis que s'hi han produït al llarg del temps. Text més aviat descriptiu. El més interessant a nivell turístic són les fotografies que donen una imatge de possibles elements que cal visitar.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXVIII, 1946, tercer trimestre, núm. 312
	p. 40 (sense comptar anuncis, total 48)
	Total: 6 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	82 a 91
	*Citacions
Títol	*Las Catedrales de Cataluña*
Autor	Josep Selva
Tema	Monuments i art
A qui s'adreça	Turistes
Resum	Fotografies de les catedrals de: Tarragona, Barcelona, Vic, Lleida (la nova i la vella), Solsona, la Seu d'Urgell, Girona i Tortosa Després de posar en context històric el naixement de les catedrals es passa a l'explicació de cada una de les catedrals de Catalunya. Se'n realitza una petita descripció, primerament s'expliquen els orígens d'aquestes catedrals i tot seguit, en alguns casos, es fa una pinzellada dels trets característics i més rellevants. Les explicacions no són tècniques, sinó que més aviat són explicatives.

Pàgines	99 a 103
	*Citacions
Títol	*Monumentos Catalanes: El Castillo de la Geltrú*
Autor	José Artís
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del castell de la Geltrú i de diversos dels seus detalls
Resum	A partir d'una descripció més aviat tècnica de les característiques generals del monument s'expliquen els diversos moments de la història en que s'ha adquirit, intentat reformar i enderrocar el conjunt monumental. Es destaca que l'any 1943 l'ajuntament decidí fer-lo museu i arxiu municipal, i es va crear una comissió per aconseguir aquesta fita.

Pàgines	107 a 112
	*Continuarà en el següent núm.
Títol	*Pequeña excursión por la pintura catalana del siglo XVI al XIX*

Autor	J.F. Rafols
Tema	Història i Pintura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de quadres A. Viladomat i F. Tramulles
Resum	Destaca que si un turista li interessa la pintura i visita Catalunya podrà contemplar les peces més importants d'aquest art. Continua amb l'explicació dels artistes catalans més importants des del segle XVI i anomena algunes de les obres més importants. Entre els artistes esmentats hi ha: Pere Serafí, Fra Joaquim Joncosa, Viladomat i Manuel Tramulles.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXVIII, 1946, quart trimestre, núm. 313
	p. 40 (sense comptar anuncis, total 50)
	Total: 7 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	132 a 136
	*Citacions
Títol	*El Monasterio de Santa Maria de Ripoll*
Autor	E. Junyent (Conservador del Museo Episcopal de Vic)
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior del monestir, la portalada, tomba de Guifré i el claustre.
Resum	A partir de la contextualització històrica de la creació del monestir de Ripoll es descriuen algunes de les seves característiques més representatives alternant amb els trets de la història del monestir des de la seva construcció. Es destaca l'obra com un monument important per Catalunya.

Pàgines	137 a 141
Títol	*Pequeña excursión por la pintura catalana del siglo XVI al XIX*
Autor	J.F. Rafols
Tema	Història i Pintura
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de quadres de Faugier, Mayol, Rigalt i esbossos de Casanovas
Resum	Continua amb la narració de la història de la pintura iniciada en el capítol anterior, destacant autors com: El Vigatà, Josep Flaugier, etc.

Pàgines	146 a 149
Títol	*Lérida ciudad abierta*
Autor	Luis G. Abadal
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de capitells de la catedral i gravats de vistes de la ciutat.
Resum	El text d'aquest article consisteix en un seguit de citacions de l'autor Rodrigo Mendes de Silva en referència a la ciutat de Lleida. Tot el text té un sentit molt literari i poètic.

Pàgines	248 a 251
Títol	*Las "folies" barcelonesas*
Autor	A. Cirici Pellicer
Tema	Arquitectura civil, art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses «folies» de Barcelona i alguns dibuixos de Bohigas
Resum	S'explica amb un caire històric el naixement del neoclassicisme i especialment les *folie* franceses. Aquest tipus de construcció va influir en les construccions de la gent adinerada de Barcelona i entre el 1825 i el 1860 se'n van construir varies

a Gràcia, Sant Gervasi, la Salut i Horta. Es destaquen algunes de les característiques comunes i/o més importants d'aquests edificis.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIX, 1947primer trimestre, núm. 314.
	p. 40 (sense comptar anuncis, total 48)
	Total: 8 articles (0 de ref. a monuments)

*En aquest núm. no hi apareixen articles dedicats als monuments i l'art, tot i que hi ha alguna fotografia de monuments, però la majoria són de Mallorca.
7 dels 8 articles estan dedicats al mar i a les platges.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIX, 1947, segon trimestre, núm. 315
	p. 40 (sense comptar anuncis, total 52)
	Total: 9 articles (6 de ref. a monuments)

Pàgines	202 a 206
	*Citacions
Títol	*La restauración de la iglesia de los Santos Justo y Pastor*
Autor	Manuel Rosselló
Tema	Restauració de monuments
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i detalls de l'església
Resum	S'expliquen els orígens i història del temple i se'n destaquen finalment algunes de les actuacions de restauració portades a la pràctica.

Pàgines	207 a 210
	*Citacions
Títol	*Montblanch*
Autor	Manuel Ribé
Tema	Història i monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies d'esglésies de Montblanc i dos dibuixos del pintor Arturo Potau
Resum	L'article se centra en els atractius monumentals del poble i en certs fets històrics que van originar la seva existència. Es fa referència a diversos monuments d'entre els que destaquen la muralla, la parròquia de Santa Maria, l'Hospital, l'església de Sant Miquel, entre altres. D'altra banda, també es destaca la seva proximitat a dos grans monuments com és el de Poblet i Santes Creus. Les explicacions relatives als diversos monuments són molt breus i estan fetes amb un vocabulari que no és massa tècnic. Finalment, es remarca la gran atracció turística que representa Montblanc i es posa de manifest que és un complement a Tarragona, Poblat i Santes Creus.

Pàgines	212 a 215
Títol	*La Acrópolis de Egara*
Autor	A. Cirici Pellicer
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'església de Sant Miquel, la de Sant Pere i pintures murals
Resum	Es posa de relleu la monumentalitat i importància de l'Acrópolis d'Egara, tot i les reconstruccions romàniques i es parla de les restes dels monuments existents. També s'analitza com devien ser algun en la seva època. Al llarg del text es fan incisos històrics. Les descripcions dels monuments són curtes i només posen de relleu les característiques més importants i es fan comparacions amb les

característiques d'altres monuments, com per exemple quan parla de l'absis l'equipara al de Ràvena o Salònica.

Pàgines	248 a 251
Títol	*La Plaza de España*
Autor	Sempronio
Tema	L'entorn de la plaça Espanya i les sensacions que evoca
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses *folies* de Barcelona i alguns dibuixos de Bohigas
Resum	Es descriu l'entorn de la plaça i les sensacions que evoca. Encara que no es descriu amb un ànim de realçar la monumentalitat o l'art, convida al visitant a visitar-la de manera indirecta. Les fotografies ajuden a aconseguir aquest efecte, ja que presenten la plaça amb una certa monumentalitat. Es tracta d'un text molt literari.

Pàgines	220 a 226 *Citacions
Títol	*La labor de los Museos de Barcleona -Exposición de obras adquiridas o restauradas por el Ayuntamiento*
Autor	J. Selva
Tema	Exposició d'art. Pintura
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de les obres exposades i les sales d'exposicions
Resum	Es parla d'una exposició que s'ha realitzat referent a les obres adquirides i restaurades per l'Ajuntament de Barcelona des del 1939, per tal de poder donar a conèixer l'enriquiment artístic que s'havia produït en les institucions museístiques de la ciutat. Seguidament, es presenta el recorregut que cal seguir i que englobava la primera sala del Museu Marés, el Museu d'Història de la ciutat i tres salons del Palau Municipal. Al llarg de l'explicació s'esmenten les obres més importants que es podien veure en cadascuna de les sales. No es realitza una descripció de les obres exposades, i al final s'expressa que la mera enumeració de les obres no permet poder palpar la qualitat artística d'aquestes. Entre els artistes esmentats es pot destacar Huguet, Borrassà, Sert, Martí Alzina, Espalter, Casas, Rusiñol, etc.

Pàgines	233 a 238 *Citacions
Títol	*Poblet. Tesoro Artístico, Panteón Real y Gran Monasterio*
Autor	Alberto Balcells Gorina
Tema	Monument i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses perspectives i detalls de Poblet
Resum	La introducció reflecteix que l'objectiu principal de l'article es «detallar los aspectos más interesantes de la trilogía de Poblet como monumento artístico de primer orden, como factor que influye en la història patria y como monasterio cisterciense modélico». D'aquesta manera l'article queda dividit en quatre punts el més interessant dels quals és el primer, que fa referència a l'art. La resta de punts tenen en compte, fonamentalment, fets històrics relacionats amb el monument. Cal destacar que en aquest primer apartat posa especial èmfasi en la monumentalitat del monestir i les seves grans dimensions en totes les seves estances, tot seguit es parla del seu creador i se'n destaquen alguns detalls artístics.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros
	Any XXIX, 1947, tercer trimestre, núm. 316.
	p. 40 (sense comptar anuncis, total 44)
	Total: 6 articles (3 de ref. a monuments)

*1 recull de dibuixos

Pàgines	242 a 247 *Citacions
Títol	*Montserrat, fogaril perenne de la fe.*
Autor	José Bernabe Oliva (autor text); Oscar Janer (fotògraf)
Tema	Religió / Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les muntanyes i el monestir de Montserrat (exterior)
Resum	Posa de relleu el fet que la verge de Montserrat és coneguda arreu del món i en parla con un subjecte al culte i a la fe. Cal destacar que les fotografies evoquen a la monumentalitat del monestir.

Pàgines	252 a 260 *Citacions
Títol	*La obra de restauración de Montserrat*
Autor	Octavi Miret
Tema	Restauració de monuments.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de pintures i relleus del Monestir, la Verge i dibuixos del monestir
Resum	S'esmenten les diverses modificacions arquitectòniques que ha sofert el monestir de Montserrat degut a les necessàries restauracions. Se centra sobretot en els canvis de lloc que ha sofert la imatge de la Verge.

Pàgines	261
Títol	*Cataluña vista por sus artistas*
Autor	Arturo Potau (dibuixant)
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Dos dibuixos fets per Arturo Potau, el primer dels quals és un carrer de la vila de Prades (es veu el campanar de l'església) i l'altre és de l'entorn de Berca (té un caire més natural)

Pàgines	265 a 272 *Citacions
Títol	*Los primeros cien años del Liceo*
Autor	Sempronio
Tema	Historia del Liceu (monument, art)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos de l'interior i exterior del Liceu, fotografies de festes i documents
Resum	S'explica la història dels primers cent anys d'història del Liceu. En l'últim paràgraf es fa referència a la necessitat de transformar l'escenari als nous temps i es destaca que cal millorar-lo per reafirmar l'aspecte monumental de l'edifici. Al llarg del text aquesta és la única referència d'aquest tipus, però és important destacar que les fotografies li donen més suport a aquest paràgraf final.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Sociedad de Atracción de Forasteros Any XXIX, 1947, quart trimestre, núm. 317 p. 40 (sense comptar anuncis, total 48) Total: 9 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	283 a 293
Títol	*Barcelona a Cervantes*

Tema	Monuments i homenatges a Cervantes
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos de cases amb homenatges a Cervantes i llocs on va estar el Quixot, com l'impremta Cormella. També hi ha dibuixos de diversos artistes d'algunes de les escenes de Don Quijote
Resum	S'explica com s'han realitzat diversos homenatges a Cervantes i s'han intentat ubicar monuments dedicats a aquest escriptor en diversos punts de la ciutat. Es destaca que l'any 1930 l'escultor F. Marès va guanyar un premi pel seu bust de Cervantes. Aquest bust havia de posar-se a la plaça del Poble Espanyol, però no es va fer. Ara es vol fer un arc monumental a l'avinguda del Generalísimo i posar-hi les paraules que Cervantes va dedicar a la ciutat.

Pàgines	294 a 298
Títol	*La XIIª Asamblea Nacional de la Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo*
Tema	Assemblea oficial, itinerari turístic, visita a monuments
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies dels actes portats a terme
Resum	A causa de la celebració de l'Assemblea Nacional van venir a Barcelona una gran quantitat de personalitats relacionades amb el turisme de tot el país. Una de les activitats que cal destacar de la seva estada és la visita turística a la ciutat. Van visitar el barri Gòtic, el monestir de Montserrat, el Parc de Montjuïc, el Museu d'Art de Catalunya, Poblet, Santes Creus. Finalment, es transcriuen les conclusions extretes de l'assemblea.

Pàgines	309 *Citacions
Títol	*Museos de Cataluña -El Folklórico de Ripoll-*
Autor	José Font Solsona
Tema	Museu
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales del museu i els objectes d'art exposats
Resum	Després d'explicar el contingut general del museu i la seva situació s'especifica una mica més quins són els objectes que es poden observar durant la visita. Al llarg del text posa de manifest l'interès que desperten els diferents objectes exposats.

Títol	*Biblografía Barcelonesa (Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos*
Tema	Notícies d'interès turístic. Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada del llibre *Catalogo de las Plantas Cultivadas en los Jardines Municipales*
Resum	Juntament amb altres dos epígrafs apareix la notícia que la Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos ha publicat un llibre amb les seves actuacions referents al salvament de monuments, entre altres, i contribuint d'aquesta manera a fer més atractiu el país pels forasters. L'autor del llibre és José Grahit.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo Any XXX 1948, primer trimestre, núm. 318 p..44, de 7 articles 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	2 a 12 *Citacions
Títol	*El monasterio de San Cugat del Valles*

Autor	Antonio Griera, Pbro.
Tema	Històrica, arquitectura i tresors.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Ampli recull d'imatges sobre el temple i detalls artístics
Resum	Realitza una detallada explicació sobre la història i els elements monumentals i escultòrics del monestir, i posa especial èmfasi en el claustre i en l'església, així com en els sarcòfags que conté, la iconografia dels capitells, escultures i retaules. D'altra banda destaca la cultura literària que existí en el monestir: manuscrits de Donaturs i Prisciliano.

Pàgines	20 a 21
	*Citacions
Títol	*La Villa de Montblanch es declarada conjunto monumental y artístico*
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Portal de Bové, l'Hospital, portal Sant Joan, pont sobre el Francolí.
Resum	Publica el text íntegre de la declaració de conjunt monumental i artístic de la vila de Montblanc, de la que es fan referències descriptives respecte les seves muralles, l'arquitectura religiosa representada en l'església de Santa Maria, i els conjunts dels edificis civils.

Pàgines	22 a 28
	*Citacions
Títol	*Importante ingreso en el museo de Arte Moderno de Barcelona. Las maquetas, esbozos y estudios de Sert*
Autor	José Selva
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Pintures de Sert i sales d'exposició de la seva obra
Resum	Comenta l'adquisició per part de l'ajuntament de Barcelona de diverses maquetes de Sert, com les de les decoracions de 1927 y 1945 de la catedral de Vic, de les residències de M. Jules Pams i M. Maurice Wendel de París, a més d'esbossos de les pintures per a la residència de Mr. Joshua Cosden, així com obres cedides pels hereus de l'artista L'article descriu d'una forma senzilla però entenedora i amb contingut l'estil i les obres de Sert, aportant imatges que exemplifiquen la seva obra i art pictòric: *Los Supervivientes*, *Heliodoro expulsado del templo*, etc.

Pàgines	29
Títol	*El Palacio de Deportes de invierno de Barcelona*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Projecte exterior i interior del palau
Resum	Informa de la celebració en el Museu d'Art Modern d'una exposició dels avantprojectes per aixecar el Palau d'Esports d'Hivern, que serà un atractiu monumental més de la citat així com una aportació al desenvolupament esportiu de la ciutat.

Pàgines	30
Títol	*Enrique Casanovas. La estela de la vida de un artista*
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Diverses escultures: el monument a Monturiol Figueras, les de la plaça de Catalunya, el monument d'Albéniz
Resum	Informa sobre la defunció de l'escultor Enric Casanovas i destaca les seves principals obres, il·lustrades a la notícia mitjançant fotografia.

Nom Revista	Barcelona Atracción ..
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXX, 1948, segon trimestre, núm. 319,
	p. 56 , de 7 articles 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	40 a 45 *Citacions
Títol	*La Calle de Montcada. Monumento Nacional*
Autor	Ramon Aliberch
Tema	Declaració del carrer Montcada conjunt monumental i artístic.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Espais del palau de Dalmases, i altres cases del carrer Montcada.
Resum	Informa sobre la declaració de conjunt monumental i artístic del carrer Montcada, sobre el que realitza una breu descripció dels seus orígens, així com dels principals palaus senyorials i els seus detalls monumentals i ornamentals: l'edifici de la Capella, la casa gremial dels pelleters, el palau del comtes de Santa Coloma, del marqués de Llió, palau dels Montcada i el més bonic el palau de Dalmases, al que es dedica la majoria d'il·lustracions fotogràfiques.

Pàgines	46 a 53 *Citacions
Títol	*La comarca leridana de la Segarra*
Autor	Luis G. Abadal
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Universitat de Cervera, castell de Mejà, cenobi de Vallbona de les Monges, castells de Montcortés i les Sitjes, castell de Verdú i castell de Concabella. Fotografies de: Zerkowitz, Doménech, Capell i Arxiu Mas.
Resum	L'article se centra en el llegat monumental, artístic i universitari de la ciutat de Cervera, i es fonamenta principalment en referències d'escriptors per realitzar moltes de les descripcions sobre la ciutat, com Bernardo de Valbuena o el cronista Antonio Paz. De les referències monumentals destaquen els castells de Cervera, així com la Universitat a la que dedica especial atenció. Altres monuments i conjunts monumentals són: l'església parroquial de Santa Maria, la vila Guimerà i la vila de Verdú, Tàrrega, el monestir de Vallbona de les Monges, etc.

Pàgines	59 a 62
Títol	*Vilafranca del Penedés. Un museo del vino en España*
Tema	Recollida de material referent a la història del vi
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sales del museu i objectes exposats
Resum	Informa sobre la recent inauguració del museu del vi a Vilafranca del Penedès i justifica la ubicació d'aquest museu en aquesta comarca degut a la llarga tradició i en l'elaboració de vi. No obstant, l'article se centra en comentar la fase de recollida de material sobre la història del vi des del punt de vista industrial, comercial i artístic, així com una descripció dels principals elements exposats en el museu.

Pàgines	63 *Citacions
Títol	*Bibliografía barcelonesa. "La ciudad de Barcelona", per J. Amand, J. Gudiol i F.P. Verrié*
Tema	Catàleg artístic i arquitectònic de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatge d'un fulletó *Las flores y su comercio* (vinculada a una altra notícia bibliogràfica)
Resum	Segons la notícia, l'Estat ha anat publicat durant els darrers anys catàlegs de les riqueses artístiques i arquitectòniques de les províncies del país, i darrerament de Barcelona, gràcies a la intervenció de l'Institut Diego Velázquez del Consejo Superior de Investigaciones Cientifícas. Es tracta de dos volums que només tracten la capital i amb més de 1400 reproduccions fotogràfiques i un text de contingut profund i estudiat.

Pàgines	67 a 76
Títol	*La Capilla de San Jorge del Palacio de la Diputación Provincial de Barcelona*
Autor	J. Selva
Tema	Tresor de la capella
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Imatges de les diverses ofrenes realitzades al patró sant Jordi
Resum	Descriu les diverses ofrenes realitzades al sant patró de Catalunya, Sant Jordi, a la capella de la diputació provincial, i que configuren el tresor d'aquesta: vestit de vellut venecià, el frontal brodat per Antoni Sadurní, l'estàtua del sant de plata daurada, el fèmur de sant Jordi, tapissos, casulles del segle XVI, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXX, 1948, tercer trimestre, núm. 320
	p. 58, de 11 articles 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	101 a 106
Títol	*La Galería de catalanes ilustres*
Autor	José Selva
Tema	Restauració de la Galeria
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Pintures de persones il·lustres de Catalunya
Resum	Es comenta l'impuls que l'ajuntament de Barcelona dóna a la Galeria de catalans il·lustres, al palau de Belles Arts, emplaçant-la a les instal·lacions del Museu d'Art Modern al palau XVIII del Parc de la Ciutadella i la intenció d'anar-la ampliant amb noves obres de personatges il·lustres, una ampliació que s'havia paralitzat el 1916.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXI, 1948, quart trimestre, núm. 321
	p. 82, de 14 articles 6 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	101 a 106
Títol	*La Casa de la Ciudad*
Autor	F.P. Verrié
Tema	Reformes i transformacions a la Casa de la Ciutat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Saló del Cent, façanes de l'ajuntament, l'escrivania, Saló de les Cròniques, la porta del consistori nou, galeria gòtica i l'escala d'honor
Resum	Comenta les diverses reformes i construccions realitzades a la Casa de la Ciutat des de l'any 1373, en què els consellers i jurats de la ciutat inauguraren el gran Saló del Cent. Comenta els diversos autors que intervingueren en l'obra gòtica, així com els canvis produïts en el Trentenari durant el segle XVI i les grans pèrdues artístiques de les reformes del segle XIX.

Pàgines	135 a 139
	*Citacions
Títol	*El "Pueblo español" de Montjuïch o un imposible realizado*
Autor	Carlos Soldevila
Tema	L'èxit i la importància d'atracció del Poble Espanyol
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Diversos espais del Poble Espanyol
Resum	L'article no descriu les construccions del Poble Espanyol, sinó que exalta la idea d'haver unit en un sol poble les diversitats del país, i l'èxit, que contràriament al

que s'esperava, ha tingut. Hi havia un fort pessimisme inicial sobre la idea de crear un poble que trencava amb la tendència de l'homogeneïtat. D'altra banda, descriu el poble espanyol com un dels principals atractius i èxits de l'Exposició Internacional.

Pàgines	145 a 149
	*Citacions
Títol	*Aportación benemérita al patrimonio artístico de la ciudad. El "Museo Marés"*
Autor	Tomás Moragas
Tema	Sales i contingut del museu
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Objectes del museu, principalment imatges i escultures religioses
Resum	Informa sobre la creació d'un nou museu a partir de la col·lecció privada que Frederic Marès ha donat a la Ciutat Comtal. L'article exalta l'actuació de Marès i descriu les diverses sales del museu i els continguts que acullen: talles de fusta, escultures d'alabastre, imatges i escultures de diversos estils —romànic, gòtic i renaixentista— obres d'art menor (piles de vidre, safates, creus processionals, arquetes romàniques i gòtiques, etc.), així com dues sales que porten els títols: *Cómo vivían nuestras abuelas* i *Cómo se divertían nuestros abuelos*.

Pàgines	150 a 153
	*Citacions
Títol	*Ibiza la isla blanca*
Autor	Arturo Llopis
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuixos i fotografies de cases eivissenques, pescadors, el port i processons.
Resum	Article que descriu els principals pobles de l'illa d'Eivissa, Sant Antoni i Santa Eulàlia, mostra l'art i el patrimoni monumental com a principals atributs d'alguns d'aquests pobles. Destaca l'estil de construcció de les esglésies, encalades i amb el campanar d'espadanya, així com el museu més important del món en art punicocartaginés.

Pàgines	154 a 160
Títol	*Motivos navideños. Los "Pesebristas" y las ferias de Santa Lucía. Una devoción que se enriquece con la producción artística*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	El pessebre com a art
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges i dibuixos de figures i mercats de pessebres. Dibuixos de: F. Frías, López Ramón, F. Llorens i Riu. Figures i talles de: Amadeu, Augeret, Damián Campeny.
Resum	Explica la tendència creixent dels barcelonins a celebrar el Nadal amb la realització del tradicional pessebre, i com sorgeix l'associació de pessebristes sota l'organització de Josep Oriol Mestres. D'altra banda s'afirma el pessebre era considerat un art en el qual hi participaven artistes de renom, com Ramon Amadeu. L'excel·lència en aquest art s'observa en el conjunt d'il·lustracions fotogràfiques i pictòriques que conté l'article, més que en el contingut textual.

Pàgines	161 a 170
Títol	*Barcelona y Mariano Fortuny. España debe guardar las cenizas del gran artista*
Autor	Joaquín Ciervo
Tema	Vida i obra de Mariano Fortuny
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Obres de l'artista: *La Vicaria*, *La batalla de Tetuán*, *El Condesito*, *El afilador de sables* i altres quadres.
Resum	L'article s'estructura en tres parts. La primera és una breu —encara que completa— biografia de l'artista. La segona part descriu les principals obres pictòriques de Fortuny, en especial *La Vicaria* i *La batalla de Tetuán*. En

aquestes obres l'artista hi va estar treballant durant tota la seva vida de pintor. Finalment, la tercera part és una crida als artistes de les Belles Arts perquè reclamin les restes de Fortuny, sepultades a Itàlia, on va morir l'artista.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXI, 1949, primer trimestre, núm. 322, p. 60
	De 11 articles, 9 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	2 a 9
Títol	*La Casa de la Ciudad*
Autor	Luis G. Manegat
Tema	El barri de Santa Maria del Mar
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	El temple de Santa Maria, la plaça Palau, carrer de les Caputxes, carrer del Born Vell, carrer del Rec, Fossar de les Moreres, etc.
Resum	L'article descriu principalment l'ambient que es viu en els carrers propers a l'església de Santa Maria. Se'n destaquen els carrers del Born i Moncada, espais de nobles, festes i actes populars, així com els carrers on s'instal·laren diversos artesans: Abaixadors, Argenteria, Agullers, etc. Des del punt de vista monumental fa referència als edificis senyorials, mansions i palaus dels comtes de Santa Coloma, dels senyors Dalmases, dels senyors de Montcada i altres personalitats, però no en realitza una descripció detallada.

Pàgines	10 a 19
Títol	*Las grandes avenidas barcelonesas. El Paseo de Gracia.*
Autor	Miguel Capdevila
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos del passeig entre el 1850 i 1890, i fotografies de La Pedrera, de la Casa Rocamora, de construccions de Domènech i Montaner, i Puig i Cadafalch entre d'altres imatges.
Resum	L'article explica detalladament els orígens i transformació del passeig de Gràcia, que té els seus inicis en un camí que seguia el camí romà que comunicava amb Barcelona, i que començà a construir-se el passeig l'any 1821. Realitza referències a les construccions que existien abans de la creació del passeig, com el convent Els Josepets. També comenta l'arquitectura que nasqué amb el passeig i en les cases es reflecteixen diversos estils arquitectònics del segle XIX i XX. La magnificència del passeig es fa palesa amb les il·lustracions que acompanyen el contingut textual.

Pàgines	25 a 27
Títol	*Hallazgo Arqueológico en Mallorca. Las cuevas de Campanet. Su interpretación pictórica por Tarrassó*
Autor	Valentín Moragas Roger
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Coves de Campanet i el pintor Tarrassó pintant-les
Resum	Realitza una descripció sobre el procés, els objectius i les sensacions que tingué Tarrassó mentre reproduïa en pintura les coves de Campanet.

Pàgines	28 a 30
	*Citacions
Títol	*Una monumental obra de arte en la Egara de hoy. El altar mayor del Santo Espíritu*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Projecte de substitució del retaule incendiat de Joan Mompeó
A qui s'adreça	Turistes

Elements gràfics	L'altar major, tres fragments de les pintures que cobreixen l'absis, el grup escultòric *El Crist naixent* i les figures de la volta.
Resum	Després de l'incendi del 1936 del retaule de Joan Mompeó del temple de l'Esperit Sant, construït entre els segles XVII i XVIII, la ciutat el substitueix amb un gran projecte de l'arquitecte Lluís Bonet Garí, l'escultor Enric Monjo, i el pintor Antoni Vila Arrufat. L'article destaca la magnificència, que es tracta d'una obra agosarada, i incideix més en les sensacions que desprèn que en els detalls concrets de l'obra.

Pàgines	31 a 35 *Citacions
Títol	*El monumento románico de Tarrasa. Las tres iglesias de San Pedro constituyen un conjunto excepcional*
Autor	T. Moragas
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Retaule de sant Abdó i sant Sendén, vistes de les esglésies, pintura mural de l'absidiola de Santa Maria d'Egara, retaules de sant Cosme i sant Damià, retaule del martiri de sant Pere, de sant Miquel i altres fragments de pintures.
Resum	Es descriu el conjunt romànic de Sant Pere a Terrassa, considerat com el monument artístic i arqueològic més historiat i estudiat de Catalunya després dels cenobis cistercencs de Poblet i Santes Creus. El conjunt està constituït per les esglésies de Sant Pere, Santa Maria i Sant Miquel, de les que realitza una detallada descripció.

Pàgines	42 a 45
Títol	*Renacimiento de un noble edificio barcelonés. El museo municipal de Artes Decorativas está instalado en el palacio de la Virreina*
Autor	J. Selva
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Retrat del virrei del Perú, façana del palau, col·leccions del museu i espais externs de l'edifici.
Resum	Comenta el projecte que engega l'ajuntament amb el Palau de la Virreina del Perú, que consisteix en la instal·lació del Museu de les Arts decoratives, i l'avaluació dels materials i canvis que requereix una construcció d'aquestes característiques, i que pertany al segle XVIII. L'objectiu de l'ajuntament era tornar l'edifici al seu estat primitiu, ja que es tracta d'un dels edificis més sumptuosos i importants aixecats a la ciutat.

Pàgines	46 a 48 *Citacions
Títol	*Arte español contemporáneo. La madurez fecunda y magistral de máximo caballero. El octogenario artista sigue pintando en su retiro de Sardañola*
Autor	Hilario García-Fresnedo
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Composicions de carbó: *El bautizo*, *La Odalisca*, *La feria de San Isidro*, *La modelo*.
Resum	Realitza una breu biografia del pintor Máximo Caballero, desconegut a Barcelona i famós a l'estranger. Aquest pintor, amb la seva tècnica impressionista, recorda a Fortuny i de Menzel, una tècnica d'on destaquen les obres de carbó, en les quals mostra el seu talent per a la composició.

Pàgines	50
Títol	*Bibliografía*
Autor	José María Huertas
Tema	Publicacions de monografies històriques
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions

Resum	Informa de les publicacions de dues monografies: *Vaticano*, de G. Fallani i M. Escobar, i *Los viejos rincones de mi ciudad*, de Luis Almerich, i que fa referència als elements i espais perduts a Barcelona.

Pàgines	51 a 52
Títol	*El Castillo-Cartuja de Vall Paradís futuro Museo de la ciudad de Tarrasa*
Tema	Història i estat de conservació
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos del castell (espais interiors i exteriors)
Resum	L'article explica els orígens del castell cartoixa, i se centra, principalment, en els diversos propietaris que va tenir. Inicialment pertanyia a Blanca de Centelles. També descriu a grans trets l'estat del castell, que globalment es troba en estat ruïnós.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXI, 1949, segon trimestre, núm. 323
	p. 60, d'11 articles, 8 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	52 a 58
Títol	*Tradición y sonrisa de Barcelona. La Rambla de las Flores*
Autor	Miguel Capdevila
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos i fotografies de gents passejant per la Rambla
Resum	Explica la història de la Rambla, i se centra principalment en les edificacions que es construïren i desaparegueren des de finals del segle XVI. Entre els elements monumentals destaca el convent de les religioses Carmelites Descalces ja desaparegut, i que suposà la urbanització del paisatge. D'altra banda, es construí la capella de Santa Maria del Pi, el Palau de la Virreina, l'església de Betlem, el mercat de la Boqueria que substituí el convent de les Carmelites, etc.

Pàgines	63 a 66
Títol	*El "Hogar Ochocentista" de la Blanca Subur*
Autor	Creació i característiques del museu
Tema	Contingut de les sales
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Espais interiors del museu
Resum	Comenta la recent inauguració del museu Hogar Ochocentista de Sitges, a partir de la restauració d'una mansió que la família Llopis cedí a l'ajuntament. El contingut del museu és de caràcter romàntic, i s'expliquen les diverses fases de creació del museu així com les característiques principals (sales i exposicions) que s'hi poden visitar.

Pàgines	67 a 71
Títol	*De la vieja ciudad: El Barrio de Santa Catalina*
Autor	Luis G. Manegat
Tema	Patrimoni monumental i elements representatius del barri de Santa Caterina
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Quadres de diversos espais del barri de Santa Caterina: del convent dels Dominics de F.J. Parcerisa, del convent de Santa Caterina, la capella de Marc, *Boria avall* de Francesc Galofre Oller i altres artistes.
Resum	Descriu els principals edificis monumentals del carrer de Santa Caterina, especialment de caràcter religiós i se'n destaquen les característiques més rellevants: el convent de Santa Catreina, l'església parroquial de Sant Cugat, les capelles de Sant Marc i nostra Senyora de l'Ajuda. D'altra banda fa referència a algunes de les tavernes que assoliren renom en el carrer de Santa Caterina.

Pàgines	82 a 84
Títol	*El "Instituto Amatller de Arte Hispánico"*
Autor	Carmen Perarnau de Bruse
Tema	Activitat de la Institució
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Façana de la casa Amatller i espais de l'interior
Resum	Es tracta d'una entrevista realitzada al senyor Gudiol i Ricart. En aquesta entrevista s'expliquen les principals funcions i col·leccions que allotjava la institució: una col·lecció fotogràfica de consulta basada, principalment, en l'Arxiu Mas, la disposició d'un arxiu biblioteca on s'organitzen seminaris, conferències i intercanvis escolars, etc., i l'emissió de publicacions d'art espanyol.

Pàgines	85 a 88 *Citacions
Títol	*Esplendor y grandeza de Montblanch. Resucita un bello artesonado*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Declaració de Conjunt Monumental i Artístic de Montblanc
Elements gràfics	Fotografies de Sant Miquel de Montblanc, Santa Maria, l'Hospital de Santa Magdalena, el carrer dels jueus i panoràmiques de Montblanc.
Resum	Informa sobre la declaració de Conjunt Monumental i Artístic de Montblanc mitjançant una descripció i es convida el lector a visitar els principals recursos monumentals: l'església de Santa Maria, l'Hospital de Santa Magdalena, l'església de Sant Francesc, el temple de Sant Marsal i l'interior del temple de la Mare de Déu de la Serra, així com l'exconvent de Mercedaris.

Pàgines	92 a 94
Títol	*Arte Español Contemporáneo. Las flores de Igual Ruiz*
Autor	Ernesto Foyé
Tema	Biografia i obra del pintor
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Quadres de flors d'Igual Ruiz
Resum	Explica el bagatge artístic del pintor i també fa descripció subjectiva del seu estil i de les sensacions que desprèn la seva obra.

Pàgines	98
Títol	Bibliografía
Autor	Luis Miracle
Tema	Publicacions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions
Resum	Destaca la publicació *Barcelona vista por Dionís Baixeras*

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXI 1949, tercer trimestre, núm. 324
	p. 64, de 10 articles 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	131 a 135
Títol	*Una joya del arte románico catalán.San Pablo del Campo*
Autor	Luis G. Manegat
Tema	Història i característiques arquitectòniques del monestir
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos de la façana del monestir, el claustre i el poble de Sant Pau del Camp

Resum	Descriu les fases de construcció i restauració del monestir, així com els principals espais i elements artístics del monestir: l'església, el claustre, i la sala capitular. Descripció objectiva.

Pàgines	144 a 149
Títol	*Los monumentos conmemorativos de Barcelona. Su dedicación y emplazamiento.*
Autor	Joaquín Ciervo
Tema	Construcció i principals elements decoratius dels monuments dedicats a Cristòfol Colom, Galcerán Marquet i Antonio López
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos del procés de construcció i d'acabat dels monuments
Resum	Article detallat sobre la història dels personatges als quals es dedica el monument. Es donen dades sobre l'emplaçament i els autors de l'obra, sobre el procés de construcció i les dificultats que comportava, i es fa una descripció general dels elements artístics més rellevants.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXI, 1949, quart trimestre, núm. 325
	p. 56, de 9 articles 5 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	152 a 158
Títol	*El Palacio de la Diputación de Barcelona*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	Història arquitectònica del Palau
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos d'espais de l'interior i l'exterior de l'edifici: la porta principal, el Saló de Sant Jordi, Saló de Sessions, Pati dels tarongers, etc.
Resum	L'article parteix de la idea de la diversitat d'estils de construcció que poden existir en un mateix edifici degut als moments històrics de cada edificació. Aquesta idea es projecta en el Palau de la Diputació, del qual ens són descrits cronològicament els diversos elements i espais incorporats. Se'n destaquen els autors, el moment artístic en què es produïren i conseqüentment les principals característiques arquitectòniques que representaven aquells períodes.

Pàgines	159 a 166
	*Citacions
Títol	*Pedralbes y su histórico monumento*
Autor	Luis G. Manegat
Tema	Història i principals característiques arquitectòniques i decoratives
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Principalment fotografies i dibuixos dels espais comentats al resum
Resum	S'ofereix la història constructiva de Pedralbes, i s'incideix especialment en la descripció del sepulcre de la seva fundadora, la reina Elisenda de Moncada, considerat l'element més notable del temple. També es parla del claustre, de la Sala Capitular i de la decoració de la capella de Sant Miquel.

Pàgines	174 a 178
Títol	*"El Museo textil Biosca"*
Autor	F. Torrella Niubo
Tema	Contingut del museu
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Dibuixos de vestits senyorials del segle XI, XII i XIII, i fotografies de teixits exposats
Resum	Museu característic per tractar tota la història del teixit artístic, des dels seus inicis fins a l'actualitat. Destaca per l'interès que desperta en tota classe de

públics (tècnics, estudiants, turistes..). L'article descriu breument cada una de les sis col·leccions de teixits que alberga el museu.

Pàgines	186 a 190
Títol	*Un monumento clásico recobrado. La antigua Catedral de Lérida*
Autor	Luis G. Abadal
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Elements arquitectònics i decoratius de la catedral
Resum	Descriu el procés de restauració de la catedral de Lleida des de 1948, realitzada pel Servei Defensa del Patrimoni Artístic Nacional. Es fan referències a les belleses que s'han recuperat: Porta dels Infants i de l'Anunciació, així com també la dels Apòstols. També es parla de les pintures murals i dels sepulcres i laudes que incrementen l'interès dels visitants.

Pàgines	191 a 193
Títol	*Cien años de existencia provechosa y enaltecedora. La Real Academia Catalana de Bellas Artes de San José*
Autor	Enrique Rodríguez Mijares
Tema	Centenari de l'Acadèmia
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Edifici de la Llotja, pati del Palau, la biblioteca i el saló d'actes
Resum	L'aspecte monumental de l'edifici i les seves instal·lacions queda reflectit en les imatges fotogràfiques, ja que el contingut textual fa referència a l'equip humà que constituïa l'acadèmia i a les problemàtiques per trobar un edifici per a la seva localització.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de turismo
	Any XXXII, 1950, primer trimestre, núm. 326
	p. 54 (sense comptar anuncis, total 60)
	Total: 14 articles (7 de ref. a monuments)

Pàgines	2 a 12
	*Citacions
Títol	I*tinerario espiritual por las provincias catalanas (Con motivo del Santo Año)*
Miquel Capdevila	(autor art.); Zerkwitz, Torras, Estruch, Sirera Jané, Ars, Ricart, Wunderlich, Arxiu Mas i Garcia (fotografies)
Tema	Religió / Monument i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de temples religiosos de tot Catalunya (Sagrada Família, monestir de Sant Cugat, monestir de Montserrat, la seu de Lleida, monestir de Poblet, pintures de Sert i la catedral de Vic, monestir de Ripoll, etc.)
Resum	Amb motiu de l'Any Sant, als nombrosos peregrins i turistes, que es preveu passin per Catalunya, se'ls proposa un itinerari pels diversos monuments religiosos del país. Es destaca que Catalunya té notables monuments religiosos i se citen els que es consideren més importants per a l'arquitectura religiosa catalana. A més dels monuments esmentats que surten fotografiats també se n'esmenten d'altres com el monestir de Pedralbes. Les descripcions referents a cada monument en concret són molt breus i destaquen allò més rellevant. També fent esment de moments històrics en cas que sigui necessari. El vocabulari emprat sempre porta a pensar en el monument com una meravella.

Pàgines	23 a 27
Títol	*En la levítica ciudad Ausetana: El Museo Episcopal de Vich*
Autor	Carmen Perarnau de Bruse (autora text); Bach, Gudiol i Robert (fotos)
Tema	Obres d'art de diverses tipologies, museu
A qui s'adreça	Turistes

Elements gràfics	Fotografies de les sales del Museu, algunes obres i la plaça Major de Vic.
Resum	Després d'introduir els orígens del museu i les previsions d'ampliació del nombre de sales d'exposició —després del recent canvi d'edifici— es destaca quina serà l'organització de les diverses sales, i es posa atenció als autors de diverses obres d'art gòtic que es troben en el museu, com Huguet o Borressà. Seguidament s'esmenten algunes peces de caràcter més antic i de gran interès com creus i encensiaris, el Crist en Majestat, fragments del vestit d'ant Bernat entre moltes altres. No es descriuen les obres, simplement se les esmenta.

Pàgines	28 a 29 *Citacions, explicacions en castellà, anglès i francès
Títol	*Barcelona. Offers you... Vous offre...*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Sí
Resum	Quatre grups de fotografies amb una explicació al costat en tres idiomes: monument a Colom, recinte firal, Poble Espanyol i plaça Catalunya. Les explicacions només donen el nom del lloc representat a la fotografia i una petita referència a la seva importància.

Pàgines	42 a 44 *Citacions
Títol	*Efemérides del arte: La última exposición del gran paisagista E. Meifrén*
Autor	Ernesto Foyé
Tema	Pintura
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies d'algunes pintures de Eliseo Meifrén
Resum	En el 10è aniversari de la mort del pintor paisatgista Eliseo Meifrén, la galeria d'art Sala Gaspart, on es va realitzar l'última exposició del pintor, realitza una nova exposició commemorativa. Al llarg del text s'elogien les obres pictòriques de Meifrén, així com també es destaca la seva tècnica i estil. Es posa de relleu el gran èxit de la darrera exposició feta en vida del pintor.

Pàgines	45 a 47 *Citacions
Títol	*Renace la "Casa de Cervantes" en Barcelona*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Cervantes i una casa monument
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de la façana de la Casa de Cervantes i dos retrats de l'escriptor.
Resum	Al passeig de Colom hi havia una casa anomenada la Casa de Cervantes, encara que no es tenia cap referència documentada de l'estada de Cervantes en aquesta casa, però la llegenda així ho indicava. A causa de la degradació de l'edifici i el canvi d'amo, aquest va decidir enderrocar-la però el Servei Municipal d'Edificis Artístics i Arqueològics va guardar les pedres de la façana per tal de reconstruir-la posteriorment. Al final descriu la façana de l'edifici amb un to poètic.

Pàgines	48 a 49 i 53 a 54(aquestes van enmig les altres) *Citacions
Títol	*La nueva sede central del Banco Vitalicio de España*
Autor	Antonio Torralbo Marín
Tema	Arquitectura, edifici modern de caràcter monumental
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior de l'edifici
Resum	Explica l'existència d'un nou edifici a Barcelona, que el defineix com a colossal i que està d'acord amb els gustos arquitectònics de l'època, on impera el ferro i el ciment. Es detallen elements molt tècnics de l'edifici.

Pàgines	50 *Citacions
Títol	*Bibliografia -Nuestra Portada*
Autor	Charles L. Freeston F.R.G.S., de *The Roads of Spain* -Londres, 1930 .
Tema	Monument
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia = portada. Cartell Sagrada Família amb motiu de l'Any Sant.
Resum	És un petit escrit en castellà, anglès i francès, on es transcriu un article publicat el 1930 en la publicació *The Roads of Spain* i on es posa de manifest la importància de la Sagrada Família com a monument.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de turismo Any XXXII, 1950, segon trimestre, núm. 327 p. 54 (sense comptar anuncis, total 60) Total: 13 articles (6 de ref. a monuments)

Pàgines	69 a 72
Títol	*Savia nueva en la viaja ciudad: El cenáculo literario de "El Trascacho" -"Vino y verdad sin aguar", es su lema-*
Autor	Luis G. Manegat (autor text); J. Mestres Cabanes (pintures)
Tema	Relacions entre artistes, intel·lectuals, etc.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies d'algunes reunions i quatre pintures del carrer Montcada.
Resum	Al carrer de Montcada del barri vell de Barcelona es va crear una mena d'Ateneu anomenat El Trascacho, on s'hi reunien diversos professionals com: professors, escriptors, artistes, pensadors, advocats, militars i periodistes, per tal de realitzar tertúlies. Aquest moviment intel·lectual no es regia per limitacions de classe social, sentiments o opinions. Algunes de les persones que van assistir a aquest local per realitzar alguna conferència són Federico Garcia Sanchiz, Ginés de Albareda, Luys Santa Marina, Don Ventura, Elisabeth Mujder, Gregorio Prieto, Maruchi Fresno, Marta Santa Olalla, Julián Permartín, Juaquín Muntaner, el coronel Pumarola, Luis Maravillas, Bartolomer Soler, Martínez Tomás, Ana Inés Bonnín i Luis G. Manegat, entre altres no esmentats en el text.

Pàgines	78 a 83 *Citacions
Títol	*Los bellos pueblos de la Costa Brava: Tossa de Mar -La "Villa Vella", recuerdos históricos y su hermosa playa*
Miquel Capdevila	(autor text); DGT, Conitz, Steinhoff, Cuvás, Zerkowitz y Serra (fotografies)
Tema	Història i monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les restes de la ciutat vella i del paisatge marítim, també fotografies de persones a la platja i mariners.
Resum	Després d'una reflexió sobre les necessitats de les persones, s'introdueix la caracterització de Tossa de Mar com un poble de costa molt pintoresc. Se n'explica la situació geogràfica i se'n realça la bellesa natural i paisatgística. Seguidament, es realitza un repàs de la seva història, i se'n destaquen les restes arqueològiques, amb una petita explicació que no entra en masses detalls.

Pàgines	86 a 92
Títol	*Una modélica institución municipal: La antigua Escuela del Mar -Magnífica obra de un pedagogo barcelonés*
Autor	Oriol Bohigas
Tema	Arquitectura civil i pintura
A qui s'adreça	Turistes i locals

Elements gràfics	Fotografies de l'interior i l'exterior de l'escola i les pintures murals
Resum	S'ha construït un nou edifici, molt notable, per a l'Escola del Mar. S'expliquen els inicis de l'escola i la seva història i es destaca que va ser traslladat a un nou edifici i que compta amb obres pictòriques a les parets d'autors com Obiols, Pruna, Bellmunt, Berga i Pere Vergés. Aquest darrer ha realitzat una obra amb transcendència pedagògica. Les obres es descriuen a grans trets i no se'n parla com grans obres artístiques.

Pàgines	94 a 97
Títol	*Resultado de una encuesta: Las seis joyas artísticas de Barcelona*
Autor	F-P. Verrié (autor text); Arxiu Barcelona Atracción, Cuyás, Ribera i Mas (fotogr.)
Tema	Enquesta i monuments
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de les sis joies artístiques de Barcelona
Resum	Amb l'objectiu de saber quin són els monuments més significatius i representatius de la tradició barcelonina per poder-ho oferir als turistes, l'Arxiu Històric de Barcelona va realitzar una enquesta telefònica a tots els ciutadans a través del seu programa radiofònic *Divulgación Histórica*. Van respondre un total de 1.200 ciutadans, i el resultat va ser que els sis monuments més representatius per ordre de preferència són: la Sagrada Família, el barri Gòtic, el monestir de Pedralbes, la Catedral, el conjunt d'art romànic del Museu d'Art de Catalunya i les Drassanes. De cadascun d'ells en realça la seva importància històrica i monumental.

Pàgines	102 *Citacions
Títol	*Barcelona os ofrece...*
Tema	Llocs d'interès de Barcelona, monuments.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del barri Gòtic i una pintura de la rambla de les Flors.
Resum	Es descriuen dos espais de manera molt breu per despertar la curiositat del turista: la rambla de les Flors i el barri de Santa Maria del Mar. Tot i que potser el text no reflexa del tot la importància artística i monumental, però si que s'evidencia a les fotografies.

Pàgines	102 *Citacions
Títol	*Bibliogafia -Belleza de España-*
Tema	Monuments
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografia de la portada del llibre
Resum	S'anuncia la posada a la venda d'un llibre que inclou monuments de tot tipus de tot l'Estat, on també s'hi inclouen els catalans. També s'esmenta que s'hi han inclòs frases de cèlebres escriptors i poetes del país com Cervantes, Maragall, Verdaguer, Garcia Lorca, etc. A través del text s'intenta aconseguir la curiositat del lector per aquest llibre.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de turismo Any XXXII, 1950, tercer i quart trimestre, núm. 328 p. 58 (sense comptar anuncis, total 66) Total: 13 articles (8 de ref. a monuments)

Pàgines	283 a 293 *Citacions
Títol	*El Archivo de la Corona de Aragón*
Autor	J. Font i Solsona

Tema	Arxiu històric i el seu fons (història)
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'edifici i d'algunes obres: miniatures, pintures, etc.
Resum	S'explica la història de l'Arxiu de la Corona d'Aragó des dels seus orígens i es descriuen les característiques dels seus fons. Al final s'esmenten les reformes previstes en l'edifici on hi ha l'arxiu: el Palau del Virrei del qual se'n destaca la necessitat de restaurar-lo per dignificar l'emplaçament de l'Arxiu.

Pàgines	114 a 123 *Citacions
Títol	*El centenario de la ex villa de Gracia*
Autor	Miquel Capdevila
Tema	Història, arquitectura i monuments (Gaudí)
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos dels carrers de Gràcia i alguns dels seus edificis, destacant les fotografies relatives a la Pedrera i al Parc Güell
Resum	A través de l'explicació de la història de Gràcia i com es va integrar al municipi de Barcelona, es destaquen alguns edificis religiosos i civils com les cases modernes i els santuaris i temples parroquials: nostra Senyora de l'Anunciació, santuari de Sant Josep de la Muntanya; la plaça de Lesseps, etc. Finalment, es destaca el Parc Güell com una de les construccions més notables de Gaudí, amb una descripció poetitzada que presenta Gaudí com un gran artista per la seva obra original i imaginativa. Es parla de l'obra com si es tractés d'un poema.

Pàgines	124 a 130 *Citacions
Títol	*Obra municipal pro Bellas Artes: Nuevas instalaciones en el Museo de Arte de Cataluña*
Autor	J. Selva (autor text); Mas i Arxiu del Museu (fotografies)
Tema	Museu i obres d'art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales del museu i d'obres d'art exposades (pintures)
Resum	A tall d'introducció es posa de manifest la importància de les obres d'art d'estil medieval conservades al Museu d'Art de Catalunya i es diu quines són les més importants. Tot segut s'explica la reorganització portada a terme de tres sales d'aquest museu a partir de les obres ja existents, les de nova adquisició i donacions realitzades per diverses entitats. Seguidament es passa a descriure el contingut de cadascuna de les tres sales reorganitzades i s'esmenten algunes de les obres i els seus autors.

Pàgines	135 a 138 *Citacions
Títol	*Los bellos alrededores de la ciudad: La apreciable barriada de Vallvidrera*
Autor	Luis G. Manegat
Tema	Paisatge, monuments i art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de Vallvidrera i els seus paisatges, destaca la plaça Jacint Verdaguer i una pintura de l'habitació on morí.
Resum	Inicialment s'estableix la situació de la ciutat i seguidament es descriuen alguns dels seus elements més interessants. Destaca l'església parroquial amb una descripció que emfasitza els estils arquitectònics de la construcció. La descripció no és massa tècnica.

Pàgines	139 a 145
Títol	*La colección de indumentaria de Luis Tolosa y los tiemps que fueron.*
Autor	María Luz Morales (autora text); Arxiu Tolosa i sdolé Guillaume (fotògraf)
Tema	Indumentària com a obra artística del passat
A qui s'adreça	Turistes i locals

Elements gràfics	Fotografies de diverses peces d'indumentària exposades
Resum	Es realitza una introducció sobre la modernitat de la ciutat i s'explica allò que podrà visitar el foraster. Seguidament, es passa a tractar el tema referent al Museu de la Indumentària. S'afirma que no és gaire conegut, ni tant sols entre els barcelonins. També es fa referència a les èpoques de les quals es tenen vestits i altres peces i es fan referències al estil d'aquests vestits, a la sumptuositat, a la riquesa i a l'ornamentació que presenten les diverses peces exposades.

Pàgines	146 a 148
Títol	*Los Monumentos Conmemorativos de Barcelona.*
Autor	Joaquín Ciervo (autor text); Arxiu BA, Ballell i Solé Guillaume (fotogr.)
Tema	monuments commemoratius
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies dels diversos monuments commemoratius de la ciutat
Resum	Al llarg del text es van esmentant els diversos monuments commemoratius, s'explica quina és la seva situació i qui en fou l'autor, així com alguns fets històrics rellevants del context. Els monuments esmentats són els següents: monument a Verdaguer, a Mistral, a Lorente, a Aguiló, a Soler i March, a Joan Maragall, a Domènech i Montaner, a Dante Alighieri, a Santiago Rusiñol, etc.

Pàgines	152 a 156
Títol	*El Círculo Ecuestre de Barcelona en su nueva sede.*
Autor	Valentín Moragas Roger
Tema	Història del Círculo Ecuestre i referències a l'arquitectura civil
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'interior de l'edifici
Resum	S'explica la història del Circulo Ecuestre i com l'any 1917, quan es volia canviar d'edifici, es va obrir un concurs internacional de projectes d'edificis. Es destaca que la comissió artística estava formada per Alarma, Llimona, Casas, Abarca, Carlos Vázquez, Federico Bernades, Solà i Sert, i el vescomte de Güell. Els assessors dels socis van ser els arquitectes Domènech i Montaner, Villar i Carmona, Buenaventura Bassegoda i Enrique Sagnier. Els arquitectes guanyadors van ser Keller i Soteras, aquest darrer, en morir, va ser substituït per Antonio de Ferrater i Bofill. Seguidament, es realitza una descripció de l'edifici resultant de manera no massa extensa i a continuació es determina que el 1947 es va vendre l'edifici per adquirir-ne un altre, i que fou on hi havia instal·lat l'Institut Balmes. D'aquest edifici també se'n realitza una senzilla descripció.

Pàgines	162 *Citacions
Títol	*Bibliografia -Historia de la arquitectura española*
Tema	Monuments i art
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografia de la portada del llibre
Resum	Es presenta la traducció del llibre *Historia de la arquitectura española* escrit per Bernard Bevan, on es manifesta explícitament el fet que el llibre va ser escrit per persones que no coneixien el país. S'esmenten alguns dels monuments o llocs dels quals tracta el llibre i es posa un èmfasi especial en Santa Maria de Ripoll, la catedral de Barcelona, Poblet i la catedral Vella de Lleida, com a edificis més destacats en l'àmbit català. De tots ells se'n destaca la seva bellesa artística.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXIII, 1951, primer trimestre, núm. 329
	p. 52, De 9 articles 2 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	2 a 9
Títol	*Jardines de Barcelona. El parque de la Ciudadela*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	El barrio de Santa Maria del Mar
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Monument al general Prim, maqueta de l'antiga Ciutadella i la Torre de Sant Joan desapareguda, avingudes del parc, la cascada monumental i altres imatges
Resum	Descriu el procés de desaparició de la Ciutadella creada per Felip V a principis del segle XVIII i la seva substitució per Parc de la Ciutadella. Destaca els elements incorporats al Parc, com el museu Martorell, els monuments dedicats a Bonaventura Carles Aribau i al general Prim, el restaurant construït per Lluís Domènech i Montaner, considerat també com a monument. D'altra banda es comenta la importància que adquirí una vegada celebrada l'Exposició del 1888, que s'havia ubicat al Parc de la Ciutadella, i on també s'hi havia realitzat altres esdeveniments socials de Barcelona.

Pàgines	10 a 15
Títol	*El valioso legado artístico de un patricio. La "Colección Cambó" en los Museos de Barcelona*
Autor	J. Selva
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Diverses pintures de la col·lecció Cambó
Resum	Comenta l'ingrés al Museu de Belles Arts de Barcelona de la col·lecció de pintures llegada per Francesc A. Cambó, l'objectiu del qual fou adquirir pintures estrangeres del Renaixement i del Barroc per a Catalunya. L'article comenta els principals autors de la col·lecció de Cambó

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXIII, 1951, segon trimestre, núm. 330
	p. 68, De 10 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	48 a 56
Títol	*Las grandes vías barcelonesas. La avenida del Generalísimo Franco.*
Autor	Miguel Capdevila
Tema	Desenvolupament de la Gran Via Diagonal
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Construcció del monument als caiguts, l'avinguda, Palau Reial, plaça Calvo Sotelo, plaça de la Victòria, i altres fotografies.
Resum	Destaca l'entrada a la ciutat per la carretera de Madrid, amb circumval·lació pel nord de la ciutat, per l'avinguda del Generalíssim Franco, des d'on es destaca la magnífica vista que s'obté de la ciutat. Comenta el desenvolupament de la Gran Via Diagonal i els carrers que hi naixien, així com els monuments referents al Palau Reial o el monestir de Pedralbes.

Pàgines	67 a 72
Títol	*Una entidad de sólido prestigio cultural. Los "Amigos de los Museos"*
Autor	Enrique Rodríguez Mijares
Tema	Actuacions de la societat
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Principalment pintures donades per l'entitat
Resum	Explica la fundació i desenvolupament de la societat Amics dels Museus, instal·lada al Palau de la Virreina i que tenia com a funcions la divulgació i el suport a l'art Catalunya, donatius, exposicions, conferències, organització de viatges, publicacions, realització de visites a museus i col·leccions privades, etc.

Pàgines	77 a 83
Títol	*Una joya de la escultura catalana. El coro de la catedral barcelonesa*
Autor	Manuel Rosselló
Tema	Construcció del cor
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	El cor i elements ornamentals que el configuren
Resum	Comenta el procés d'elaboració del cor de la catedral. Es tracten detalladament els diferents artistes que hi van intervenir i en quin element concret de l'obra: l'Anunciació, el púlpit, el conjunt de cadires episcopals i beneficiat, etc. Alguns dels autors comentats són Sanglada, Jordi Johan, Claperós, Bonafé, etc.

Pàgines	94 a 98 *Citacions
Títol	*Arte moderno regional. En torno a una exposición de Joaquín Mir*
Autor	Carlos Cid
Tema	Promoure l'interès per l'art contemporani
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Pintures de l'artista
Resum	Inicialment fa una emotiva crida a l'interès pels artistes contemporanis i no sols per l'art englobat dins del pretèrit, prenent com a exemple la col·lecció de Joaquim Mir exposada al Museu d'Art Modern Aquesta una mostra està formada per 42 quadres representatius del seu bagatge artístic.

Nom Revista	Barcelona Atracción ..
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo Any XXXIII, 1951, tercer trimestre, núm. 331 p. 62, De 8 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	115 a 122
Títol	*La importantísima colección teatral de Don Arturo Sedó*
Autor	Valentín Moragas Roger
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Sales on s'ubica la col·lecció
Resum	Exalta la col·lecció privada realitzada per Artur Sedó i que abasta 90.000 obres del teatre espanyol, d'autors com Benavente, Tirso de Molina, Vélez de Guevara, Espinosa, etc. L'article descriu paral·lelament el procés d'adquisició de Sedó.

Pàgines	123 a 131
Títol	*Los bellos pueblos de la Costa Brava. Cadaqués. Paraíso y musa de artista y poetas*
Autor	Antonio Rosinach
Tema	Cadaqués a la literatura i la pintura
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos i fotografies panoràmiques de Cadaqués i la seva església
Resum	Primerament realitza una lectura històrica de Cadaqués, des del punt de vista econòmic i de creixement, principalment. En segon lloc, comenta l'interès despertat envers Cadaqués com a poble que cal visitar, sobretot pel fet que aparegués com element principal en obres pictòriques i literàries d'autors de renom com: Ramón Pichot, Eliseo Meifrén, Salvador Dalí, Eduardo Marquina, els germans Rahola i Josep Pla.

Pàgines	132 a 136
Títol	*El Museo de Sabadell ha cumplido veinte años*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Contingut del museu

A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies dels espais del museu i dels elements exposats: imatge religiosa de Joan Almerich, dibuix de carbó i vitralls del santuari de nostra Senyora de la Salut, de A. Vila Arrufat.
Resum	Reivindica la idea que Sabadell no és sols una de les grans ciutats industrials de Catalunya, sinó també una localitat que engendra art i cultura i que va culminar amb la creació del Museu, regit per Lluís Mas Gomis. Aquest es divideix en diverses seccions, les més rellevants són: Geologia, Paleomastologia, Prehistòria, Ibérica Romana, Arqueologia Històrica, Numismática, Etnologia tèxtil, Belles Arts, etc.

Pàgines	143 a 146
Títol	*Savia nueva en la vieja ciudad. La vinoteca de Don Quijote*
Autor	Rafael Manzano
Tema	Ambientació del museu
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del museu realitzades per Beltrán y Ramírez
Resum	Comenta l'establiment d'un nou comerç original al barri Gòtic: La Vinacoteca de Don Quixot, que reprodueix part de la biblioteca de l'*hidalgo* de Cervantes. Dins dels volums d'aquesta *biblioteca* s'amaguen ampolles de vi de tot el país i no les aventures dels cavallers que tornaren boig al Quixot. D'alta branda comenta l'existència d'una sala d'exposicions artístiques: Sala Cervantes.

Pàgines	147 a 150
Títol	*Las fiestas de la Merced. Brillante resurgimiento de una truncada tradición*.
Autor	J. Selva
Tema	Programa de les festes
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Espais de la ciutat: capella de Santa Àgata, l'orquestra municipal de Barcelona, Palau del Museu d'Art Modern, l'estadi de Montjuïc, la plaça del Rei, la sala d'espectacles del Coliseum, plaça de toros Monumental.
Resum	Del programa d'activitats de les festes de la Mercè destaca: la inauguració al museu d'Art Modern, de l'exposició d'escultura, dibuix i gravat convocat per l'ajuntament amb motiu del certamen nacional, l'exposició de l'obra de Josep Llimona organitzada pel Cercle Artístic de San Lluc als locals restaurats del que va ser l'Hospital de la Santa Creu i la inauguració de noves sales al Palau de la Virreina amb l'exhibició de les obres donades per Francesc de A. Cambó als museus de la ciutat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXIII, 1951, quart trimestre, núm. 332
	p. 68, De 9 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	156 a 165
Títol	*El Parque de Montjuïch. Una montaña trocada en vergel maravilloso*.
Autor	Miguel Capdevila
Tema	Retrospectiva històrica de Montjuïc, els seus pobles i construccions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Dibuixos de M. Oller, Artur Ballester i Lola Anglada. Fotografies de Mas. Oriol i Arxiu de Barcelona. Imatges sobre el Teatre Grec, l'estadi de Montjuïc, la font màgica, el Palau Nacional, carrers del Poble Espanyol, la Pèrgola, Plaça d'Espanya, escultura de Jaume Otero, la rotonda de Diana, etc.
Resum	Primer realitza una extensa descripció sobre les restes arqueològiques que verifiquen l'establiment de les civilitzacions ibera i romana a Montjuïc, i es realitza una anàlisi més històrica que artística. En segon lloc, es produeix una relació de les construccions i instal·lacions que es realitzaren amb motiu de l'Exposició del 1929. Se'n destaquen els seus jardins, que foren programats per

Joan C.N. Forestier i del qual es comenten altres obres produïdes arreu del món (París); el Palau Nacional; el Palau d'Agricultura; el Pavelló de la ciutat; el Poble Espanyol; les fonts il·luminades de Carles Buigas, l'estadi esportiu, etc.

Pàgines	166 a 172
Títol	*El LXXV aniversario del Centro Excursionista de Cataluña*
Autor	J. Font i Solsona
Tema	Creació i evolució del centre excursionista
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de la seu de l'entitat al carrer de Paradís, els seus refugis de muntanya
Resum	Comenta l'inici del centre excursionista i la seva activitat. Més que el contingut destaca la imatge gràfica. Textualment, és important fer referències a la biblioteca de l'entitat, amb 14.440 volums catalogats, i un arxiu fotogràfic de 11.484 de clixés de negatius, 12.274 diapositives i 6.632 fotogravats.

Pàgines	184 a 189
Títol	*El "Christmas", fino mensaje de felicitación navideña*
Autor	Enrique Badosa
Tema	Origen i difusió de la tradició de les nadales per Europa
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges de nadales elaborades entre d'altres autors per: Alejandro Cirici, *Naixement* de Murillo, Joan Castells, Pere Riu, J. Benavent, Gabriel Amat, Pepa García Valenzuela, pintor Jacinto Conill, etc. Fotografies de Brangulí i de l'Arxiu B.A.
Resum	El contingut textual fa referència a l'inici de la tradició de les nadales durant l'edat mitjana i l'evolució soferta a Europa segons cada període artístic. D'aquest article destaca el contingut gràfic, on es poden observar com alguns artistes (J. Benavent, Pere Riu) utilitzaven com a motiu de les nadales elements urbanístics, monumentals o artístics: Museu Marés, Santa Maria del Mar, o una nadala elaborada per l'Institut Municipal d'Història de Barcelona, que reprodueix el *Llibre d'Hores*, de B. Martorell.

Pàgines	210 a 211
Títol	*Bibliografía*
Tema	Noves publicacions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions
Resum	Destaquen tres publicacions referents al patrimoni monumental i artístic: *Pedralbes*, de Federio-Pablo Verrié; *Cadaqués*, de Josep Pla, i *Tot l'any a Cadaqués*, d'Anna Maria Dalí.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de turismo
	Any XXXIV, 1952, primer trimestre, núm. 333
	p. 68 (sense comptar anuncis, total 84)
	Total: 11 articles (3 de ref. a monuments)
	*1 art. s/França als anuncis

Pàgines	2 a 6
Títol	*El XXXV Congreso Eucarístico Internacional*
Autor	Miquel Capdevila
Tema	Congrés religiós, vinculat a la riquesa monumental i artística de la ciutat
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de: el Papa, cartell i portada revista del congrés a més de paranimf de la Universitat, Saló del Tinell, Temple del Tibidabo, detall de la façana del Palau de la Música, catedral de Barcelona, Palau de la Virreina, Sagrada Família.

Resum	Determina que gràcies a la riquesa històrica, artística i cultural de la ciutat, així com les característiques urbanes de la ciutat, s'ha decidit realitzar el Congrés Eucarístic Internacional a Barcelona. Posa de relleu que les anteriors ciutats que han acollit el congrés no tenien els mateixos avantatges que Barcelona. Es destaquen els llegats reials deixats a l'església i la seva riquesa artística.

Pàgines	22 a 28
Títol	*El Museo Municipal de Música*
Autor	Arturo Llopis (autor text); Ramírez (fotògraf)
Tema	Museu de la Música
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales del museu i d'algunes peces exposades
Resum	El museu de la Música de Barcelona, que està obert des de 1946, tot i que no és tant conegut com altres museus, guarda gran quantitat de peces interessants. A l'exposició es destaca el piano, com un dels instruments on es veu representada l'evolució sonora i decorativa. Es destaca també la bellesa i qualitat de les diverses tipologies d'instruments

Pàgines	33 a 40 *Continuació III del núm. 328 del 3r, 4rt trimestre de 1950
Títol	*Los Monumentos conmemorativos de Barcelona -Su dedicación y emplazamiento-*
Autor	Joaquin Ciervo
Tema	Monuments commemoratius
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies dels monuments esmentats al llarg del text .
Resum	Tal i com es realitza en les dues parts anterior s'esmenten els diversos monuments dedicats a personalitats cèlebres i es determina quin serà el seu emplaçament. D'entre els diversos monuments cal esmentar el monument a Rius i Taulet, a Marino Fortuny, a Anselm Clavé, a Narcís Oller, a Güell i Ferrer, a Antoni Viladomat, a Roger de Llúria, al General Prim, a Pau Gil, a Àngel Guimerà, a Soler Rovirosa, a Ramon Berenguer el Gran, etc.

Pàgines	Apartat final dels anuncis
Títol	*Francia, tierra de Catedrales, Abadias e iglesias.*
Tema	Monuments religiosos i centres de peregrinació
A qui s'adreça	Turistes locals
Elements gràfics	Fotografia de Lisieux
Resum	Es remarca la importància de la constitució de les abadies a França i catedrals d'estil gòtic en gran part del país. Es destaca en última instància els centres de peregrinació de Lourdes i Lisieux. L'article és una enumeració de llocs d'interès, ja que la descripció no és aparent.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de turismo Any XXXIV, 1952, segon trimestre, núm. 334 p. 56 (sense comptar anuncis, total 72) Total: 10 articles (3 de ref. a monuments)

Pàgines	66 a 72
Títol	*Las Basílicas barcelonesas*
Autor	Manel Rosselló
Tema	Monuments i edificis religiosos de Barcelona
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior de la catedrali detalls d'aquesta com el cor o la imatge de Sant Crist; Santa Maria del Mar (interior i exterior), basílica del Pi, basílica de nostra Senyora de la Mercè, de Sant Just i Pastor i la de Sant Josep Oriol.

Resum	S'explica la importància de la catedral de Barcelona, i les basíliques de Santa Maria del Mar, Santa Mercè, el Pi, Sant Just i Sant Josep Oriol, des d'un punt de vista històric i religiós sense esmentar la bellesa arquitectònica i/o artística dels edificis, tot i que es mencionen les troballes arqueològiques realitzades en el seus subsòls.

Pàgines	78 a 83
Títol	*El Museo de Villafranca del Panadés*
Autor	Josep Font i Solsona (autor text); Servei Monuments Històrics de la Diputació (fotografies)
Tema	Museu, peces d'art
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del Palau dels Reis d'Aragó, de diverses sales del museu i de vistes del municipi.
Resum	Presenta el museu de Vilafranca del Penedès com un atractiu turístic més. Es troba situat al Palau dels Reis d'Aragó, del que destaca la seva història. S'esmenta que la ubicació del museu en aquest edifici ha dignificat el seu valor històric i artístic. Tot seguit, es detallen les diverses obres exposades al museu segons la seva categorització i situació.

Pàgines	89 a 94
Títol	*La Exposición Antológica de la I Bienal Hispanoamericana de Arte*
Autor	J. Selva (autor text); Arxiu Museus Municipals d'Art (fotografies)
Tema	Exposició artística d'obres artístiques de pintura i escultura
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies d'obres exposades de J. M. Mallol, Benjamin Palencia, Josep Clarà, Dalí, etc.
Resum	La celebració de l'exposició antològica Biennal d'Art es va realitzar a Barcelona, situada al Museu d'Art Modern i al Palau de la Virreina. Es destaca la importància de l'esdeveniment i de les obres d'art exposades, algunes d'elles procedien de col·leccions particulars. Les obres d'artistes convidats com Sunyer, Colom i Dalí van ser exposades al Museu d'Art Modern així com també les obres de Nonell, Gimeno i Pidelaserra al Palau de la Virreina. Paral·lelament, se celebrà un concurs de pintura. A l'exposició hi van assistir més de 80.000 persones durant el 50 dies que va durar. Es manifesta que el gran nombre d'assistents fou degut principalment a les trenta obres de Dalí exposades (olis, aquarel·les, gravats i dibuixos). Es parla de l'exposició d'art com un gran esdeveniment que passarà a la posteritat.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de turismo
	Any XXXIV, 1952, tercer trimestre, núm. 335
	p. 48 (sense comptar anuncis, total 62)
	Total: 10 articles (4 de ref. a monuments)

Pàgines	122 a 128 *Citacions
Títol	*En el centenario de un artista genial: La obra de Antonio Gaudí (1a part: El Templo de la Sagrada Família)*
Autor	Arturo Llopis (autor text); Arxiu Temple de la Sagrada Família (fotos)
Tema	Antoni Gaudí i la seva obra, la Sagrada Família
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de la Sagrada Família i d'alguns dels seus detalls. Plànol de la planta
Resum	S'esmenten alguns fets importants de la vida de Gaudí lligats a la creació i obra de la Sagrada Família. Es parla de la Sagrada Família com una gran obra inacabada, com la catedral inacabada de gran bellesa artística i monumental, i l'equipara a la catedral de Reims, a la de Rouen, a la Chartres i als temples

romànics espanyols. Adreça el text al visitant i en destaca la porta del Naixement.

Pàgines	136 a 140 *Citacions
Títol	*La Exposición Nacional de Arte eucarístico Antiguo*
Autor	J. Selva
Tema	Exposició d'art i orfebreria religiosa.
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses de les peces exposades
Resum	Amb motiu del Congrés Eucarístic celebrat a Barcelona es va realitzar una exposició d'orfebreria religiosa procedent d'arreu d'Espanya. Es posa de relleu el valor artístic. L'exposició es va dur a terme als edificis gòtics de la plaça del Rei. De cada sala se'n destaquen les obres més importants i la seva procedència.

Pàgines	151 a 154
Títol	*Los bellos pueblos de la Cerdaña: Puigcerà -centro de veraneo aristocrático en una situación privilegiada-*
Autor	Valentín Moragas Roger (autor text); Fotografies de l'Arxiu de l'autor
Tema	Els monuments de Puigcerdà i els seus atractius
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies del municipi: el llac, pont, vistes de la vila, etc.
Resum	L'article introdueix la idea que Puigcerdà és un bon lloc per passar-hi l'estiu i seguint aquesta idea es fan diverses puntualitzacions històriques. Esmenta també alguns monuments que encara es conserven després d'haver explicat com era antigament l'església parroquial de Santa Maria. Seguidament, se centra en la bellesa paisatgística del municipi i els serveis turístics de què disposa. Després d'anomenar gran quantitat d'artistes i intel·lectuals n'esmenta la seva presència repetida a la vila, d'entre ells destaca Verdaguer, Guimerà, Narcís Oller, Joan Maragall, Pere Borrell, Santiago Rusiñol, etc.

Pàgines	155 a 160 *Citacions
Títol	*El Museo "Federico Marés" ampliado y enriquecido*
Autor	Joan Subiass Galter (autor text); Ribera i Arxiu Museu Marés (Fotos)
Tema	Obres d'art donades al Museu Marès
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de les sales d'exposició i algunes peces en concret com la verge de Cervera, el Gran Crusifix, etc.
Resum	Després de la donació realitzada per un col·leccionista particular al Museu Frederic Marès, aquest conserva un major nombre de peces de diverses èpoques i de gran interès històric i artístic. S'esmenten algunes de les obres incloses en el fons del museu, però no es realitza una descripció de cadascuna de les obres, sinó que en destaca alguns trets de forma literària.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de turismo
	Any XXXIV, 1952, quart trimestre, núm. 336
	p. 52 (sense comptar anuncis, total 60)
	Total: 10 articles (5 de ref. a monuments)

Pàgines	170 a 174
Títol	*La Casa del Arcediano*
Autor	Manel Roselló
Tema	Història de la Casa de l'Ardiaca
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos de la Casa de l'Ardiaca i les seves estances interiors

Resum	Es realitza un repàs històric de la Casa de l'Ardiaca des dels seus orígens fins l'actualitat.

Pàgines	175 a 179
	*Citacions *Continuació del núm. 335, 3r trimestre de 1952
Títol	*En el centenario de un artista genial: La obra de Antonio Gaudí (2a part: El Parque Güell, creación mágica)*
Autor	Arturo Llopis (autor text); Plasencia, Gamis i Arxiu B.A. (fotos)
Tema	Antoni Gaudí i la seva obra, Parc Güell
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses perspectives del Parc Güell
Resum	Es continua amb l'explicació de l'obra gaudiniana, en aquest cas es posa de relleu la relació entre Gaudí i el comte Güell i els encàrrecs que aquest va fer a l'arquitecte. Posteriorment, l'article se centra en el Parc Güell amb una descripció combinada entre els tecnicismes i el vocabulari de caire literari.

Pàgines	180 a 183
	*Citacions
Títol	*Una impresionante exhibición de pintura medieval: La Exposición de Primitivos Mediterráneos.*
Autor	J. Selva (autor text); Museus Municipals d'Art i Zérkowitz (fotos)
Tema	Exposició de pintura medieval
A qui s'adreça	Turistes i locals
Elements gràfics	Fotografies de les obres d'art exposades i algunes sales
Resum	S'introdueix l'article esmentant la importància de l'art per la ciutat de Barcelona i es destaquen alguns dels esdeveniments lligats a l'art que s'han portat a terme. La iniciativa de la realització de l'exposició d'art gòtic es deu a Brussel·les i al patrocini de França, Itàlia i Espanya que han facilitat el trasllat de les obres. Es destaca el caràcter únic de l'esdeveniment i el fet que és improbable que es pugui repetir una exposició que reculli obres de diversos països amb un caràcter comú. Paral·lelament, se celebrà un cicle de conferències dedicat a la pintura gòtica. Posa de relleu en gran nombre de visitants que va acollir l'exposició. En cap moment es descriuen les obres però es manifesta que aquestes procedien de l'escola de Siena, Provença i Avinyó juntament amb les obres catalanes i valencianes.

Pàgines	193 a 199
Títol	*Monumentos capitales de nuestra región: El Monastero de Poblet y sus Tumbas Realies*
Autor	J. Sole Sanroma
Tema	Història de Poblet relacionada amb les tombes del reis
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de l'interior i exterior del monestir, així com de les tombes reials
Resum	Es realitza un repàs de la història de Poblet en relació a les tombes dels reis catalanoaragonesos. S'explica en l'incendi que es va produir durant la revolució del 1835 i que el va destruir. El contingut en si, no fa massa referències turístiques, però les fotografies conviden l turista a visitar el Monestir.

Pàgines	200 a 206
	*Citacions
Títol	*El Museo Etnológico y Colonial.*
Autor	Augusto Panyella (autor text); Català, Aleu i Arxiu Mas (fotos)
Tema	Obres artístiques de caràcter etnològic
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de diverses obres exposades al Museu
Resum	El Museu Etnològic i colonial disposa de nombroses peces procedents de diverses cultures, de manera que el seu fons queda dividit entre les peces de cultures primitives (maies, tolteca, pipil, etc.) i els objectes indígenes actuals.

Les obres exposades no representen tot el fons del museu, sinó que són una recopilació de les adquirides més recentment i amb un interès fonamentalment artístic. S'esmenten el tipus d'obres que es disposen de cada civilització amb una descripció no massa extensa.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXV, 1953, primer trimestre, núm. 337, p. 62
	De 9 articles 6 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	2 a 8
	*Citacions
Títol	*Los nobles edificios civiles de Barcelona. El Palacio de la Lonja*.
Autor	J. Selva
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Imatges del Palau de la Llotja de Cuyás, Arxiu Històric de la ciutat, Robert, Ramírez i arxiu B. A.
Resum	Destaca el Palau de la Llotja no sols per la seva antiguitat i bellesa arquitectònica, sinó pel seu significat en la història econòmica i artística de la ciutat. Edifici de reunions i contractacions mercantils, l'article descriu la seva evolució arquitectònica, destacant el seu saló, i l'estil de construcció, neoclàssic i amb el seus elements característics.

Pàgines	9 a 15
Títol	*Dos fechas gloriosas en la historia barcelonesa. 1888-1929*
Autor	Manuel Ribé
Tema	Impressions sobre les dues exposicions universals de Barcelona.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotos de l'Arxiu històric de la ciutat i l'arxiu de B. A. Imatges del saló de les Cròniques de la casa de la ciutat, decorat per Sert; espais del Poble Espanyol; la font màgica; el gran Hotel; Acte d'inauguració de l'exposició; Palau de la indústria, Arc de Triomf; Colom i vista general de la ciutat
Resum	Atorga a aquestes dates la gloriositat, triomf i prestigi de la ciutat de Barcelona. Recull les impressions del propi autor durant les dues exposicions internacionals de Barcelona i incideix principalment, en les sensacions personals i impressions de destacades personalitats que visitaren les exposicions (el rei Alfons XIII o Guillermo Marconi). L'aspecte monumental queda reflectit en els elements gràfics, tant dibuixos com fotografia.

Pàgines	16 a 22
Títol	*El Museo-Biblioteca Balaguer*
Autor	J. Font i Solsona
Tema	Vida de Víctor Balaguer, edifici del museu i contingut de l'exposició
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Diverses sales del museu i imatges de Balaguer. Fotos de Gilabert i Arxiu Mas
Resum	L'article se centra en tres continguts diferenciats: Breu biografia de Víctor Balaguer, personalitat al qual va dedicat el museu. L'edifici on s'ubica el museu; i en tercer lloc les diverses sales i continguts que engloba el fons del museu.

Pàgines	27 a 30
	*Citacions
Títol	*Historia y leyenda de la capilla de Marcús. Un pequeño templo románico del siglo XII, en un típico barrio barcelonés*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Entorn social de la capella de *Marcús*
A qui s'adreça	Turistes

Elements gràfics	Dibuixos de la capella Marcús, de Dionís Baixeras i pintures de Josep Mestres Cabanes.
Resum	Convida el turista que li agrada perdre's per llocs desconeguts i que busca el color local a visitar un barri modest però amb caràcter com és el barri de Sant Cugat. D'aquest barri destaca la capella Marcús com la principal joia, i sobre la qual no incideix artísticament sinó en l'entorn social que s'hi va desenvolupar al voltant.

Pàgines	31 a 37
Títol	*Las fuentes monumentales y artísticas de Barcelona*
Autor	Joaquin Ciervo
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fonts de Barcelona
Resum	Realitza una enumeració de les principals fonts monumentals de Barcelona i en comenta la seva ubicació, personatges il·lustres als quals es dedica la font, i elements decoratius més destacats. Font monumental dedicada al Marqués de Campo Sagrado, la cascada del Parc de la Ciutadella, de Gaudí, font dels nens de Josep Reynés, o la Dama del paraigües entre d'altres.

Pàgines	48
Títol	*Bibliografía*
Autor	E.F.
Tema	Noves publicacions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions.
Resum	Des del punt de vista monumental destaquen el primer volum de la col·lecció Andar y Ver, Guías de España, dedicada a la ciutat de Barcelona i realitzat per Jaume Miravall, així com el que es refereix a Montserrat, de la mateixa col·lecció però escrit per Josep Maria de Segarra.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXV, 1953, segon trimestre, núm. 338, p..58
	De 9 articles 3 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	57 a 61
Títol	*Monumentos capitales de nuestra región. "El Monasterio de Santas Creus"*
Autor	J. Sole Sanroma
Tema	Història, tradició i llegenda del gloriós cinobi tarragoní
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Diverses visions d'interior i exterior del monestir
Resum	Des del punt de vista monumental i artístic no es realitza cap descripció. Les referències al monestir es concreten bàsicament en els personatges i ordes eclesiàstics que intervingueren directa o indirectament en la possibilitat de construir el monestir. D'altra banda, comenta la constitució el 1947 de l'Arxiu bibliogràfic de Santes Creus, l'objectiu del qual era estudiar la història i l'art del monestir.

Pàgines	82 a 87
	*Citacions
Títol	*En el centenario de un artista genial.*
Autor	Arturo Llopis
Tema	III y últim. El Palau Güell, La Pedrera i altres construccions
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies de Mas i Gomís sobre els edificis civils d'Antoni Gaudí
Resum	Continuació del núm. 336, del 4t trimestre del 1952. Aquesta part se centra en els edificis civils de Gaudí. Dels quals fa una enumeració cronològica segons el període de construcció, i se'n destaquen, paral·lelament, els elements artístics i

definitoris de l'arquitecte en cada un d'ells. En descriu la Casa Vicens, el Palau Güell, Casa Batlló, la Casa Milà.

Pàgines	88 a 91
Títol	*Vestigios de la antigüedad clasica. "Evocación de Ampurias"*
Autor	Carlos Cid Priego
Tema	Origen, desaparició i descobriment d'Empúries
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Artesania i espais d'Empúries. Fotografies del Servei de Conservació de Monuments Diputació provincial, Museu arqueològic de Barcelona i l'autor
Resum	Realitza una descripció de l'antiga metròpolis d'Empúries, des de la civilització grega, romana, l'islam i el cristianisme, i com a partir del 1908 comença a ressorgir de la terra per les excavacions impulsades per la diputació de Barcelona i la junta de Museus. D'altra banda, menciona part del llegat que s'heretà d'aquelles civilitzacions: l'escultura d'Escolapi, retrats de dames romanes, sarcòfags, el got *cazurro*, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXV, 1953, tercer trimestre, núm. 339
	p. 60, de 10 articles 6 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	105 a 110
Títol	*Una nota de tradición y señorío en el ensanche de Barcelona. El nuevo edificio del colegio de abogados*
Autor	Valentin Moragas Roger
Tema	Constitució i cerca d'un domicili social
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Espais interns i d'exterior del Palau Casades, així com de la Casa de l'Ardiaca, on s'ubicà inicialment.
Resum	Explica el procés d'ubicació del col·legi d'advocats de la ciutat a partir de la seva constitució el 1832 i la problemàtica per trobar un edifici, que finalment acaba localitzant-se al carrer de Lauria, al Palau Casades. L'article se centra en descriure les obres de reforma i espais que s'introdueixen en l'edifici: la façana, escultures i jardins, i especialment la biblioteca, amb 125.000 volums; la sala d'actes i la pinacoteca, formada per retrats dels degans de la corporació

Pàgines	111 a 115
Títol	*La basílica de Santa María del Pino, cinco vecse centenaria*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Origen i característiques de l'església
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de Visor i Campañá-Puig Ferrán i dibuix de Ramón de Capmany
Resum	L'article fa referència a l'origen del nom de l'església de Santa Maria del Pi, així com les característiques constructives del temple. Incideix especialment en el campanar, i en la figura de Ramon Amadeu, que participà en l'elaboració de les pintures de l'església.

Pàgines	116 a 119
Títol	*Huellas de la Roma Imperial. Historia y leyenda del Arco de Bará*
Autor	Josep Font i Solsona
Tema	Un bell monument del segle II, en el camp de Tarragona
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos del arc, així com del Vendrell i el Port de la ciutat
Resum	Descriu les característiques arquitectòniques generals del monument, que fou dedicat a Lucio Licini Sura, seguit d'una explicació de les diverses vicissituds que sofrí fins a mitjans del segle XX. La descripció realitzada és objectiva.

Pàgines	120 a 124
Títol	*Instituciones culturales de nuestra región. El Museo Municipal de Martorell*
Autor	Carmen Perarnau de Bruse
Tema	Representació de la ceràmica catalana de més de tres segles.
Elements gràfics	Espais d'interior del museu, fotografies de l'Arxiu Històric de la Ciutat i F. Serra; i gravat de la Martorell realitzat per Dequevauvillers
Resum	El Museu de Martorell (1945) representa la ceràmica catalana de fa més de tres segles, conté peces donades per Vicent Ros, director en aquell temps del museu i que passà més de cinquanta anys col·leccionant ceràmica catalana. L'article descriu les diverses peces i seccions que configuren el museu, especialment del segle XVII i XVIII i comenta la intenció de fer una secció d'oficis de la comarca.

Pàgines	125 a 130
Títol	*Contrastes de una típica vía Barcelonesa. "La Avenida del Marqués del Duero"*
Autor	Joaquín ciervo
Tema	Traçat que condueix des del port i les velles muralles, al Parc de Montjuïc
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies Visor. Soberanas, Zerkowitz i arxius dels museus municipals d'Art. Imatges de la Plaça d'Espanya, la muralla i un oli del Paral·lel pintat per Emili Bosch Roger.
Resum	Descriu els diversos establiments que s'ubiquen a l'avinguda del Marqués del Duero, coneguda com a Paral·lel. Es tracta des del punt de vista monumental les reials drassanes medievals, convertides en Museu Marítim, així com les restes de la muralla de Santa Madrona, de la vella urbs que estaven essent restaurades per l'ajuntament en aquell temps. D'altra banda realitza una breu menció dels jardins, museus i el Poble Espanyol de Montjuïc.

Pàgines	131 a 138 *Citacions
Títol	*Vestigios del medioevo heroico. Los castillos de Cataluña*
Autor	Ramon Piñol Andreu
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies Cuyás. Diversos castells
Resum	Realitza una descripció global de la funcionalitat dels castells catalans, descrivint els principals materials en què eren construïts. També s'enumeren els castells de Catalunya, se'n descriu la ubicació, els propietaris feudals i el seu estil constructiu i de conservació, principalment. Alguns dels castells mencionats són: el castell de Montsoliu, de Farfanyà, castell de Palafolls, de Torroella de Montgrí, etc.

Pàgines	144
Títol	*Un eficaz instrumento de información turística. "La Guía urbana de Barcelona" segons el "P.T. City Guide System"*
Autor	X
Tema	Plànol urbà dels establiments, comerços i monuments de la ciutat
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Guia urbana d'Oslo i viatgers davant d'un pannell informatiu.
Resum	Publicitat ZEN introdueix a Barcelona un servei públic, la *Guía Urbana de Barcelona*, que consisteix en un plànol de la ciutat, de gran mesura col·locat en centenars de llocs estratègics, i que permeten localitzar a l'instant la situació de comerços, sales d'espectacles, institucions, monuments, etc.

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo
	Any XXXV, 1953, quart trimestre, núm. 340
	p. 54, de 9 articles 7 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	146 a 152 *Citacions
Títol	*«Albergue de los extranjeros». Barcelona, vista por un pintor francés*
Autor	Valentin Moragas Roger
Tema	Paul Pernez, fidel intèrpret del paisatge urbà de Barcelona
Elements gràfics	Aquarel·les realitzades pel pintor Paúl Pernez: imatges del port, carrer de la Freneria, sortidor del claustre de la catedral amb l'ou com balla, carrer del Bisbe Irurita, carrer de l'Argenteria
Resum	Descriu l'obra del pintor aquarel·lista Pernez, destacant, bàsicament, les sensacions que desprèn i els motius dels seus quadres, uns 300, sobre el port de Barcelona i el barri Gòtic.

Pàgines	153 a 156
Títol	*Instituciones municipales de cultura. "El gabinete Numismático de Cataluña"*
Autor	J. Selva
Tema	Ampliació recent de quatre sales
Elements gràfics	Espais del Gabinet i del Palau del parc de la Ciutadella. Fotografies de l'Arxiu de Museus Municipals d'Art
Resum	Comenta la incorporació de quatre noves sales al Gabinet Numismàtic de Barcelona, instal·lat al Palau de la Ciutadella, i que acaba completant la col·lecció de monedes que formava part dels Museus d'Art i Arqueologia. D'altra banda comenta les diverses parts en què es constitueix el Gabinet: museu; serveis tècnics; seminari Botet i Sisó dedicada a cursets i conferències

Pàgines	165 a 169
Títol	*Una notable y emotiva manifestación del arte popular. "Los exvotos"*
Autor	Juan Amades
Tema	Els ex-vots al llarg de la història
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de Joan Amades. Fotos d'exvots de naus i retaules oferts a les divinitats que els van atorgar el compliment dels seus vots
Resum	Realitza una descripció temporal de la tipologia d'exvots que s'han realitzat al llarg de la història, entre els quals destaquen els retaules i les naus en miniatura que reflecteixen la devoció marinera. Algunes de les col·leccions de retaules que en aquella època encara es conservaven es trobaven a l'abadia de Nostra Senyora de Montserrat, al santuari de la Verge del Miracle, al museu d'Indústries i Arts populars del Poble Espanyol, i el museu folklòric de Ripoll.

Pàgines	170 a 174
Títol	*Monumentos de nuestra región. "El monasterio de San Pedro de Roda"*
Autor	Juan Subias Galter
Tema	Edificis històrics: el monestir de Sant Pere de Roda.
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Claustre, cenobi, monestir i elements decoratius de Sant Pere de Rodes.
Resum	L'article se centra en una cronologia dels canvis d'estil que es produïren en el monestir de Sant Pere de Rodes, des del seu mal estat de conservació actual fins a l'esplendor de casa monàstica amb la regència de l'ordre de Sant Benet que tenia antigament, sense incidir en l'aspecte descriptiu dels elements artístics .

Pàgines	175 a 178
Títol	«*Iconografia de la Natividad y la Epifanía del Señor». A través del Museo de Arte de Cataluña (Palacio Nacional de Montjuïch)*
Autor	Ramon Piñol Andreu
A qui s'adreça	Al lector en general.

Elements gràfics	Museu d'Art de Catalunya, frontal segle XIII de l'escola catalana, retaule de la verge del segle XIV, pintura de l'escola del mestre de Xàtiva, de l'escola valenciana, etc.
Resum	Realitza un tractament de les obres d'art vinculades al contingut temàtic de la Nativitat i l'Epifania: frontal de Cardet a la província de Lleida i frontal de Mosoll a Girona, pertanyents ambdós al segle XIII; del segle XIV retaule de la Verge de l'escola valenciana i procedent de Port Mingalbo (Terol), així com obres del Museu d'Art de Catalunya.

Pàgines	179 a 182
Títol	*Tres nuevos retratos en la Galería de Catalanes Ilustres*
Autor	S. Vives
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Retrats dels tres catalans il·lustres, de Jaume Pahissa i Víctor Moya. Fotografies de l'Arxiu de Museus Municipals d'Art.
Resum	Comenta la incorporació de tres nous retrats de personatges il·lustres a la Galeria de catalans il·lustres ubicada al palau de la Ciutadella: Elisenda de Montcada, Eusebi Güell Bacigalupi i el general Carlos Ibáñez e Ibáñez de Ibero

Pàgines	185
Títol	*Bibliografías*
Tema	Noves publicacions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions.
Resum	Informa sobre la publicació de quatre nous volums de la col·lecció Andar y Ver, dedicades a Mallorca (Lorenzo Vilallonga), Madid (César González-Ruano), Ávila (Camilo José-Cela) i l'Escorial (Luis Felipe Vivanco).

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo Any XXXVI, 1954, primer trimestre, núm. 341 p. 58, de 8 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	2 a 7
Títol	*Las grandes avenidas barcelonesas. "La via Layetana"*
Autor	Joaquin Ciervo
Tema	Urbanització i creixement de la via Laietana
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Fotografies de l'Arxiu històric de la ciutat, Mas, Català, Soberanas, Cebollero i Arxiu B.A. Imatges de la Via Laietana i els seus edificis.
Resum	Comenta el procés d'obertura de la via Laietana a inicis del segle XX, i la desaparició de construccions que aquesta reforma suposà per a la ciutat. No obstant, des del punt de vista monumental i artístic enumera els diversos edificis que s'aixecaren a la via i el seu voltant així com els nous espais que apareixen: plaça de Berenguer des d'on es té visió de la capella de Santa Àgata, la casa Clariana Padellás (seu del museu d'història de la ciutat), l'estàtua del comte de Barcelona creada per Josep Llimona, la basílica de Santa Maria, etc.

Pàgines	26 a 30
Títol	*Una faceta poco conocida del coleccionismo barcelonés. "La Exposición de Belenes de salón"*
Autor	J. Selva
Tema	Inauguració de la nova seu del cercle artístic de Sant Lluc amb l'exposició de pessebres
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Fotografies de figures i naixements de diversos autors i propietaris: Ramon Amadeu, Museu municipal d'Indústries i Arts populars del Poble espanyol. Fotos Mas
Resum	Exposició amb pessebres produïts al país i fora de la frontera, de diversos materials i imatges creades, amb aportacions de reconeguts artistes com Ramon Amadeu o Talarn.

Pàgines	31 a 36
Títol	*Un maravilloso alcazar medieval. "El Castillo de Cardona"*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Restauració del castell
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Visions de Cardona i espais interns i externs del castell. Fotografies de Boixadera
Resum	Compara l'estat de decadència en què es trobava el castell anys enrera, i com s'intenta en aquell temps que no decaigui completament. Destaca com una de les joies del castell la col·legiata de sant Vicens i els sepulcres dels senyors Folch de Cardona, així com l'alcàsser de Cardona, prestigiós pel fet d'haver fallit el sant cardenal Sant Ramon Nonat i que fou convertida en capella, en aquell temps en procés de restauració per l'arquitecte César Martinell i l'escultor Frederic Marés.

Pàgines	41 a 43
Títol	*Bibliografía*
Tema	Noves publicacions
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions
Resum	Informa sobre noves publicacions de la col·lecció Andar y Ver. Guías de España: *Guia de Toledo* (Gaspar Gómez de la Serra), *Santiago de Compostela* (Ramón Otero Pedrayo) i *Rías Bajas de Galicia* (José María Castroviejo)

Nom Revista	Barcelona Atracción
Entitat impulsora	Junta provincial de Turismo Any XXXVI, 1954, segon trimestre, núm. 342 p. 58, de 8 articles 4 fan referència al patrimoni monumental i artístic

Pàgines	46 a 52
Títol	*El Pueblo Español de Montjuïch*
Autor	Valentin Moragas Roger
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotografies i dibuixos del Poble Espanyol de Brangulí, Pérez de Rozas i l'arxiu B.A.
Resum	Descriu el Poble Espanyol en forma de narració d'un itinerari que transcorre pels diversos carrers que configuren el recinte. D'altra banda, degut a la conversió del recinte en Museu d'Indústries i Arts Populars el 1942 es comenten els nous espais i activitats en el recinte: treballs presencials que desenvolupen artesans de diferents oficis, així com el museu etnogràfic dels Pirineus catalans, aragonesos i de Navarra entre d'altres recursos. D'altra banda fa una breu menció al procés imaginari de creació del poble espanyol, dirigit per Javier Nogués, Miguel Utrillo i els arquitectes Ramon Reventós i Francesc Folguera.

Pàgines	53 a 57
Títol	*El Museo de Historia de la Ciudad*
Autor	Ramón Piñol Andreu
Tema	De la colònia romana al la Barcelona del segle XX
A qui s'adreça	Al lector en general

Elements gràfics	Fotografies de l'Arxiu Històric de la Ciutat que mostren els espais interiors del museu i elements d'exposició com un plànol italià de Barcelona del segle XVII, i dibuixos de J. Benavent, Claudio Lorenzale o López Ramón.
Resum	Realitza un exhaustiu recorregut pel museu, ubicat a la Casa Clariana Padellás i comenta el contingut que guarda cada sala: subterrani amb vestigis de la colònia romana dels segles IV i V; a la planta baixa hi trobem sales que estudien l'evolució de la ciutat des de l'època romana fins el segle XV i plànols moderns de la ciutat; el primer pis tracta aspectes monogràfics de Barcelona; i el segon continua amb la cronologia de l'evolució de la ciutat fins el segle XIX.

Pàgines	59 a 66 *Citacions
Títol	*Tarragona, capital romana*
Autor	Arturo Llopis
Tema	Solera històrica i vitalitat moderna d'una ciutat mediterrània.
Elements gràfics	Fotos Cuyás i Arxiu de l'autor. Imatges de les rambles de Tarragona, del passeig Arqueològic, l'ajuntament i la Diputació de Tarragona (segle XIX), Torre dels Escipions, aqüeducte romà, Arc de Barà, balcó del mediterrani, muralles romanes i la catedral, entre d'altres.
Resum	És un article de caràcter promocional de la ciutat de Tarragona, estructurat en diverses seccions: «Huellas romanas en el camino: El Arco de Bará, el (Clot del Mèdol), la torre de los Escipiones»; «La ciudad Romana»; «Un paseo excepcional», que segueix les muralles romanes i les medievals superposades; «La Tarragona Medieval»; «La Ciudad Delimitada», que defineix tres parts de la ciutat: la part alta/monumental, part mitja/residència de la població i la part baixa/port i àrea industrial; «Tarragona Viva» referent a la població i aspectes socials i finalment «Cien Años de Ramblas». Quant a les primeres seccions, de temàtica artística i monumental, descriu un contingut breu i destacant els aspectes més importants, ni molt menys recorre a la història, que fa que el text sigui amè i s'observi la intenció d'informació turística

Pàgines	67 a 72 *Citacions
Títol	*Rutas inolvidables. "Grandeza y esplendor del castillo de Perelada"*
Autor	T. Moragas Calvet
A qui s'adreça	Turistes
Elements gràfics	Fotos Meli (Figueras). Imatges dels diversos espais del castell.
Resum	Inicialment explica la història dels propietaris del castell de Perelada, incidint, especialment, en la família Rocabertí. La segona part de l'article descriu el monument, destacant l'església del Carme, així com el seu museu i la biblioteca. Entre el fons museístic destaquen 34 teles a l'oli de Vicente López, així com quadres de El Greco, Zurbarán, Ribera, Guido Reni, etc. Incideix, paral·lelament, en la col·lecció de vidres, i els més de 15.000 volums, amb 134 incunables, que acull la biblioteca.

Pàgines	85 a 86
Títol	*Bibliografía*
Tema	Noves publicacions de ciutats monumentals
A qui s'adreça	Al lector en general
Elements gràfics	Portades de les publicacions
Resum	Informa sobre noves publicacions de la col·lecció Andar y Ver. Guías de España: *Córdoba*, de Ricardo Molina; *Sevilla*, de Rafael Laffón, i *Granada*, de F. Prieto Moreno.

Annex 3

La primera imatge de la revista: les seves portades (1910-1954)

Portades de la Revista:

BARCELONA ATRACCIÓN
Revista Mensual de la Sociedad de Atracción de Forasteros (Sindicat d'Initiative)

1910

Desembre
1ª Portada: Tren en blanc i negre i cel vermell (dibuix)
2ª Portada: "Manada de pavos llegando a Barcelona para la fiestas de Navidad" (Foto Brangulí)

1911

Gener, Febrer i Març
1ª Portada: Pallasso (dibuix)
2ª Portada: No n'hi ha, comença l'article directament

Abril
1ª Portada: Dibuix d'un compositor/director d'orquestra
2ª Portada: No n'hi ha

Maig
1ª Portada: Senyores oferint-se flors (dibuix)
2ª Portada: Caçadors que han caçat un porc senglar

Juny
1ª Portada: Dona en vaixell (dibuix)
2ª Portada: Costa catalana- Cadaqués-

Juliol
1ª Portada: *Corrida* de Toros (cartell)
2ª Portada: Foto de la plaça de toros i un torero

Agost
1ª Portada: Bosc
2ª Portada: Xalet refugi: Ull de Ter

Setembre
1ª Portada: Barcelona. Cascada monumental del Parc
2ª Portada: Poblet. Sala Capitular

Octubre
1ª Portada: Exterior del Palau de la Música Catalana
2ª Portada: Interior Orfeó Català (vestíbul)

Novembre
1ª Portada: Façana del gran teatre del Liceu
2ª Portada: Vestíbul i escala principal del Liceu

Desembre
1ª Portada: Temple de la Sagrada Família (en construcció)
2ª Portada: Rua de "St. Tomàs"

1912

Gener

1ª Portada: Freser a Ribas
2ª Portada: Entrada del poble de Ribas

Febrer

1ª Portada: Jardins del laberint d'Horta
2ª Portada: El dolmen de Vallgorguina "Pedra Gentil"

Març

1ª Portada: Vista del Tibidabo
2ª Portada: Avinguda del Tibidabo

Abril

1ª Portada: Vallvidrera (Pantà i Vil·la Joana)
2ª Portada: Vallvidrera (Voltants de l'església)

Maig

1ª Portada: Monestir de Montserrat
2ª Portada: Sant Feliu de Guíxols (Punta del Garbí)

Juny

1ª Portada: Casa Milà
2ª Portada: Exposició instal·lada a la Universitat

Juliol

1ª Portada: Hospital Sant Pau
2ª Portada: Vista general de l'hospital de Sant Pau

Agost

1ª Portada: Cardó (Tortosa)
2ª Portada: Montserrat (Camí de la Cova)

Setembre

1ª Portada: Gerro de marbre
2ª Portada: Menjador de la Casa Ametller

Octubre

1ª Portada: Monument a Güell i Ferrer
2ª Portada: Ferrocarril de Manresa a Berga

Novembre

1ª Portada: Hotel en construcció a l'avinguda del Tibidabo
2ª Portada: Plaça de la Universitat

Desembre

1ª Portada: La Rambla de les flors
2ª Portada: Park Güell

1913

Gener
1ª Portada: Façana de les cases consistorials
2ª Portada: Poble del Montseny

Febrer
1ª Portada: Monument a Galcerán Marquet
2ª Portada: Pont romà del diable a Martorell

Març
1ª Portada: Façana de l'església de Sant Pau del Camp
2ª Portada: Riberes del Segre (Organyà). Pont d' Espià

Abril
1ª Portada: Plaça de Catalunya
2ª Portada: Coll de Nargó

Maig
1ª Portada: Llac del Parc
2ª Portada: Vall d'Andorra

Juny
1ª Portada: Park Güell (escalinata d'accés)
2ª Portada: Orfeó Català

Juliol
1ª Portada: Palamós
2ª Portada: Vista general de la Platja de la Fosca

Agost
1ª Portada: Façana de l'entitat de la SAF
2ª Portada: Caldetes (xalets)

Setembre
1ª Portada: Arc de Triomf
2ª Portada: Illa de Vedrà

Octubre
1ª Portada: Escala del Palau de Jaume II d'Aragó
2ª Portada: Muntanya de Montserrat

Novembre
1ª Portada: Plaça Reial
2ª Portada: Jardí del Cercle Artístic de Barcelona

1914

Gener

1ª Portada: Escola municipal de Música de Barcelona
2ª Portada: Façana Museu-Taller Masriera

Febrer

1ª Portada: Monument a Cristòfol Colom
2ª Portada: Monument a Colom i Mundial Palace

Març

1ª Portada: Entrada principal de la facultat de Medicina
2ª Portada: Visita de Barcelona des de Vallvidrera

Abril

1ª Portada: L' Argenteria en el Pas de Collegats
2ª Portada: Pinars en la línia del funicular de Vallvidrera

Maig

1ª Portada: Torres romanes a la Plaça Nova
2ª Portada: Museu Martorell al Parc

Juny

1ª Portada: Establiments de bany a la platja de "Sant Sebastià"
2ª Portada: Vista general de Vallcarca

Juliol

1ª Portada: Moll de la Pau i Mundial Palace
2ª Portada: Església parroquial de Vallvidrera

Agost

1ª Portada: Reial Club Marítim
2ª Portada: Detall de la Costa

Setembre

1ª Portada: Pati de l'antiga casa de Dalmases al carrer de Montcada
2ª Portada: Umbracle del Parc

Octubre

1ª Portada: Púlpit de la Catedral
2ª Portada: cor de la catedral de Barcelona

Novembre

1ª Portada: Vista panoràmica de Vallcarca i el Putxet
2ª Portada: Passeig de Colon

Desembre

1ª Portada: Casa Macaya
2ª Portada: Saló del Palau Sr. Marqués de Mariano

1915

Gener
1ª Portada: Casa Lleó-Morera (Passeig de Gràcia)
2ª Portada: Plaça del Palau i la Borsa

Febrer
1ª Portada: Porta del Saló de Cent de les Cases Consistorials de Barcelona
2ª Portada: Monestir de Montserrat

Març
1ª Portada: Església de Sta. Maria del Mar
2ª Portada: El port de Barcelona

Abril
1ª Portada: Escultura de Joan Maragall
2ª Portada: Parc vista panoràmica

Maig
1ª Portada: Monestir de St. Cugat del Vallès
2ª Portada: Paisatge

Juny
1ª Portada: Platja
2ª Portada: Passeig de Gràcia amb automòbils desfilant

Juliol
1ª Portada: "Ferrocarril aeri" Tibidabo
2ª Portada: Plaça Catalunya

Agost
1ª Portada: Paisatge (emplaçament exposició)
2ª Portada: Plànol del lloc de l'exposició

Setembre
1ª Portada: Porta de la Seu Vella de Lleida
2ª Portada: Capitells de l'interior de la Seu

Octubre
1ª Portada: Passeig de la Bonanova
2ª Portada: Treballs en els terrenys de l'exposició

Novembre
1ª Portada: Monument Dr. Robert
2ª Portada: Plaça Antonio López

Desembre
1ª Portada: Natura. Transport
2ª Portada: Rambla de les flors

1916

Gener
1ª Portada: Claustre del Convent de St. Daniel. Girona
2ª Portada: Estació de França

Febrer
1ª Portada: Palau del baró de Vilagaya d'Esplugues
2ª Portada: Monument a Rius i Taulet

Març
1ª Portada: Bellpuig. Sepulcre d'en Ramon de Cardona
2ª Portada: No hi ha imatges

Abril
1ª Portada: Església romànica d'Agramunt
2ª Portada: No hi ha imatges

Maig
1ª Portada: Campanar de Bàscara
2ª Portada: No hi ha imatges

Juny
1ª Portada: Platges St. Sebastià
2ª Portada: No hi ha imatges

Juliol
1ª Portada: Monestir de Pedralbes
2ª Portada: No hi ha imatges

Agost
1ª Portada: Cova Mallorca
2ª Portada: Observatori Fabra. Tibidabo

Setembre
1ª Portada: Natura
2ª Portada: Platja de Palamós

Octubre
1ª Portada: Escalinates del Parc
2ª Portada: Passeig de Gràcia

Novembre
1ª Portada: Cova
2ª Portada: Natura

Desembre
1ª Portada: Passeig de Gràcia
2ª Portada: Arqueta de les relíquies de St. Càndid. Museu provincial de Barcelona

1917

Gener
1ª Portada: Monument del General Prim
2ª Portada: Plaça de Catalunya

Febrer
1ª Portada: Cartell de Carnaval
2ª Portada: Edifici de la Junta de Protecció a la infància

Març
1ª Portada: Campanar de St. Miquel de Fluvià
2ª Portada: Edifici on hi ha l'arxiu de la Corona d'Aragó (No diu que sigui Ardiaca)

Abril
1ª Portada: Natura, paisatge
2ª Portada: Edifici Natura, paisatge

Maig
1ª Portada: Façana principal del Palau de Belles Arts
2ª Portada: Paisatge

Juny
1ª Portada: Paisatge
2ª Portada: Façana del castell de Piera

Juliol
1ª Portada: Palau de la Generalitat
2ª Portada: Ruïnes de la porta de sortida a la població de Tamarit

Agost
1ª Portada: Paisatge
2ª Portada: Paisatge

Setembre
1ª Portada: Ruïnes de l'antiga església de Castellar Vell
2ª Portada: Paisatge

Octubre
1ª Portada: Vall de Ribes
2ª Portada: Ermita de St. Pere de Montgrony

Novembre
1ª Portada: Paisatge
2ª Portada: Creu del terme de Cardadeu

Desembre
1ª Portada: Retaule de Granollers (detall)
2ª Portada: Retaule de St. Esteve (detall)

1918

Gener
1ª Portada: Vista panoràmica de la Bahia de Roses
2ª Portada: Castelló d'Empúries. Façana de l'església

Febrer
1ª Portada: Castelló del Vallés. Fotografia E. Torres
2ª Portada: Castellfolit

Març
1ª Portada: Palma de Mallorca. Pati de la casa Vert. Foto Antonietty
2ª Portada: Palma de Mallorca. Porta de l'església de Sant Francesc

Abril
1ª Portada: Pati de la Casa de l'Ardiaca
2ª Portada: Cabdella (Lleida). Línia del funicular de l'energia elèctrica de Catalunya

Maig
1ª Portada: Balnearis i manantials minero-medicinals de Catalunya
2ª Portada: Eslògan de l'Associació de propietaris de Balnearis

Juny
1ª Portada: Platja de l'establiment Sant Sebastià
2ª Portada: Església romànica en Tavèrnoles, plana de ViC/. Foto Antonietty

Juliol
1ª Portada: MontjuïC/. Panorama del Tibidabo i Vallvidrera des del mirador de l'exposició universal
2ª Portada: Mur de contenció construït junt al Passeig Central, segons el projecte de l'arquitecte Puig i Cadafalch

Agost
1ª Portada: Lloret-Coves de la Boadella
2ª Portada: Vista de l'ermita de Sta. Cristina en Lloret

Setembre
1ª Portada: Basílica Nostra Senyora de la Mercè
2ª Portada: Detall de la pintura de Codina Langlin, que decora l'interior de la Basílica de Nostra Senyora de la Mercè

Octubre
1ª Portada: Sitges- Una sala del "Cau Ferrat"
2ª Portada. Peça de ferro forjat de la col·lecció del "Cau Ferrat"

Novembre
1ª Portada: Ripoll. Detall de l'interior de la Basílica
2ª Portada: Clau de Volta de l'antiga església de Santa Maria de Ripoll

Desembre
1ª Portada: Façana de l'edifici principal de la Universitat Industrial. Fotografia: Brangulí
2ª Portada: Jocs i joguines

1919

Gener
1ª Portada: Obra escultòrica de Llimona en els jardins del Museu ArqueològiC/. Fotografia de Clixé Kodak
2ª Portada: Ceràmica de Paterna. Al museu arqueològic

Febrer
1ª Portada: Ribas. La Població i la zona on se celebren els esports d'hivern
2ª Portada: Esports d'hivern a Ribes

Març
1ª Portada: Cases modernes del Passeig de Gràcia
2ª Portada: Carnaval; una parella del ball infantil de disfresses

Abril
1ª Portada: Entrada a l'antic recinte del monestir de Pedralbes (Brangulí)
2ª Portada: Urbanització de Sant Pere Màrtir

Maig
1ª Portada: Monument en marbre de l'hospital de la Santa Creu
2ª Portada: Apotecaria catalana

Juny
1ª Portada: Cases consistorials
2ª Portada: La taula presidencial en la sessió de clausura del 1er congrés de Turisme a Catalunya

Juliol
1ª Portada: Palau de la Generalitat. (Testa de Prat de la Riba en el pati dels tarongers. (Brangulí)
2ª Portada: Exposició de Belles Arts . Obra de Fortuny

Agost
1ª Portada: Església romànica de Serinyà
2ª Portada: Institut oceanogràfic de Mònaco

Setembre
1ª Portada: Construccions modernes a l'avinguda del Tibidabo
2ª Portada: Lliçons de natació (Brangulí)

Octubre-Novembre-Desembre
1ª Portada: Plaça de les corts i font de Diana Caçadora, modelat per Venanci Vallmitjana. Fotografia de Brangulí
2ª Portada: Escrutini de les eleccions verificades al despatx de l'alcaldia per construir el consell provincial d'agricultura

1920

Gener
1ª Portada: Palau municipal de Belles Arts i Saló de Sant Joan. (Foto Brangulí)
2ª Portada: Palau municipal de Belles Arts i jardí annex al mateix

Febrer
1ª Portada: Plaça en els jardins de la torre Maria Codolar
2ª Portada: Braçalet de ferro forjat i esmalt, per Ramón Teixé

Març
1ª Portada: La Plaça de Catalunya a vista d'ocell (Foto Brangulí)
2ª Portada: Retorn de l'hidroavió al nostre port

Abril
1ª Portada: Grup en bronze del monumental Dr. Robert, obra de Josep Llimona (Foto Brangulí)
2ª Portada: SS.AA.RR els infants Don Carlos i Dª Luisa revisant les forces armades d'infanteria de Marina en el vaixell "Princesa d'Astúries"

Maig
1ª Portada: Monument a Rius i Taulet
2ª Portada: Creuer italià "Roma" (Foto Brangulí)

Juny
1ª Portada: Noves cases construïdes en el carrer d'Argüelles. Gran Via Diagonal. (Foto Brangulí)
2ª Portada: SM el rei pujant al carruatge de l'alcalde. (Foto Brangulí)

Juliol
1ª Portada: Barcelona. Horta. Finca anomenada "La Torre dels Pardals"
2ª Portada: Vallespir-Arles (claustres del monestir)

Agost
1ª Portada: Voltants de Barcelona. Pantà de Vallvidrera. (Foto Brangulí)
2ª Portada: Escut d'armes dels senyors de la Geltrú

Setembre
1ª Portada: No hi ha Portada principal
2ª Portada: Cotxe que transporta els nens de la casa provincial de la ciutat als banys

Octubre
1ª Portada: Pirineus Catalans: Estanc dels encantats
2ª Portada: Escola d'oficis per a la dona (pati de lleure)

Novembre
1ª Portada: Un carrer de la fira de mostres al migdia. (Foto Brangulí)
2ª Portada: Stand informatiu de la província de Santa Fe (Argentina)

Desembre
1ª Portada: Perspectiva del funicular que porta a l'ermita de Sant Joan, a prop de Sant Jeroni. (Foto Brangulí)
2ª Portada: Barcelona preparant-se per a les regates de vela organitzades per Real Club Marítim

1921

Gener
1ª Portada: Temple de la Sagrada Família
2ª Portada: Nova església del convent de P.P. Carmelites

Febrer
1ª Portada: Nova església de la PP. Carmelites
2ª Portada: Sitges. Una pèrgola de Terramar

Març
1ª Portada: Tarragona. La Cartuja
2ª Portada: La delegació de Xina per a la Conferència Internacional de Comunicacions i Trànsit (Barcelona)

Abril
1ª Portada: Casa Llotja (Foto Brangulí)
2ª Portada: Mollet. Hostal de "La Marinette". Aguamantil

Maig
1ª Portada: Vall d'Aran. Plaça del Poble i Escuñán. (Foto Julio Soler)
2ª Portada: Vall d'Aran. Viella. Casa Rodés una de les més típiques de la població. (Foto Juli Soler)

Juny
1ª Portada: Banys de Sant Sebastià
2ª Portada: Regates de canots de passeig

Juliol
1ª Portada: Palau del comte Güell
2ª Portada: Claustre de la catedral (reixa antiga)

Agost
1ª Portada: Castell feudal al Baix Urgell
2ª Portada: Palau de la Virreina

Setembre
1ª Portada: Catedral Basílica (interior)
2ª Portada: Palau de la Generalitat (Galeria de l'antiga façana, amb el famós medalló de Sant Jordi)

Octubre
1ª Portada: Palau de l'Ardiaca. (Arxiu Mas)
2ª Portada: Detall del parc de Montjuïc

Novembre
1ª Portada: Barcelona. Hospital de la Santa Creu. Pati de la casa de Convalescència. (Arxiu Mas)
2ª Portada: Detall del parc de Montjuïc

Desembre
1ª Portada: Església parroquial de Nostra Senyora de Betlem (Arxiu Mas)
2ª Portada: Clau de la capella de Sant Jordi

1922

Gener
1ª Portada: Paranimf de la Universitat (FotoBrangulí)
2ª Portada: Projecte d'embelliment d'una part de la muralla romana de Tarragona

Febrer
1ª Portada: Palau de Justícia. (Foto Brangulí)
2ª Portada: Temple romà de Vich

Març
1ª Portada: Claustre romànic de l'església de Sant Pau del Camp
2ª Portada: Cor de les monges del reial monestir de Pedralbes

Abril
1ª Portada: Palau de la Generalitat. Pati dels tarongers
2ª Portada: Pintures murals catalanes (Un diaca en les pintures de Sta. Maria d'Àneu)

Maig
1ª Portada: Dibuix d'una noia dins del mar (a la platja de Sant Sebastià)
2ª Portada: Barcelona des d'un aeroplà (vista d'ocell)

Juny
1ª Portada: Cases Consistorials (Saló del Cent)
2ª Portada: SM el rei recorrent el parc de Montjuïc

Juliol
1ª Portada: Escala principal de la Casa Llotja
2ª Portada: Prat del Llobregat. La volateria. Un aterratge

Agost
1ª Portada: Pati de la facultat de Dret. Universitat Literària
2ª Portada: Edifici de l'arxiu de la corona d'Aragó

Setembre
1ª Portada: Palau de la Generalitat (entrada gòtica del carrer del Bisbe)
2ª Portada: Casa Llotja

Octubre
1ª Portada: Claustre de la catedral
2ª Portada: Estació de la Molina

Novembre
1ª Portada: Palau de Justícia. Escala d'honor (Foto Brangulí)
2ª Portada: Famós pi de Sta. Cristina a Lloret de Mar

Desembre
1ª Portada: Església dels Salesians
2ª Portada: Claustre de la Catedral

1923

Gener
1ª Portada: Escala principal del Palau de la Generalitat
2ª Portada: Església parroquial de Porqueres

Febrer
1ª Portada: Antiga sala gòtica de la casa Llotja
2ª Portada: Església de Sant Pau del Camp

Març
1ª Portada: La Sagrada Família
2ª Portada: El Palau de la Fira i els stands

Abril
1ª Portada: Escut de Barcelona (Conferència Nacional de Turisme)
2ª Portada: Grup de xalet de la barriada de Sant Gervasi

Maig
1ª Portada: Racó del Parc de Montjuïc
2ª Portada: Exposició de Primavera (Sala Simón Gómez)

Juny
1ª Portada: Església de Sta. Maria del Mar
2ª Portada: Capella on hi ha la cova de la verge Montserrat

Juliol
1ª Portada: Museu d'art i arqueologia
2ª Portada: Vista de conjunt del nou hospital Asil (Granollers)

Agost
1ª Portada: Antiga Plaça del Rei
2ª Portada: Sarrià. Monestir de Pedralbes. Clau de la volata de la sala capitular

Setembre
1ª Portada: Gran Via Laietana
2ª Portada: Exposició Internacional del Moble. Menjador estilitzat

Octubre
1ª Portada: Claustre del Reial monestir de Poblet
2ª Portada: Saló de la secció retrospectiva de l'Exposició Internacional del Moble i Decoracions d'Interior

Novembre-Desembre
1ª Portada: Canteres romanes del Mèdol (Tarragona)
2ª Portada: Visió panoràmica del barri gòtic de Barcelona (vista d'ocell)

1924

Gener
1ª Portada: Caldes de Montbui –Portada barroca de l'església
2ª Portada: Portada romànica del Monestir de Sta. Maria de Ripoll

Febrer
1ª Portada: Barcelona. Columnes romanes del "Centre Excursionista de Catalunya"
2ª Portada: Absis de St. Cugat del Vallès

Març
1ª Portada: Barcelona. Edifici Casino Mercantil (el Bolsín)
2ª Portada: Aqüeducte romà de Tarragona

Abril
1ª Portada: Palau Reial de Pedralbes. (façana principal)
2ª Portada: Escultura del Palau Reial de Pedralbes

Maig
1ª Portada: Tarragona. Pati d'accés al recinte del Monestir de Santes Creus
2ª Portada: Barcelona. Arc de Triomf

Juny
1ª Portada: Barcelona. C/ de les Corts Catalanes
1ª Portada: No hi ha cap imatge

Juliol
1ª Portada: Porta de l'Àngel. Barcelona
2ª Portada: Campanar del convent de Nostra Sra. dels Àngels

Agost
1ª Portada: Barcelona. Palau de la Música Catalana
2ª Portada: Vic Museu Episcopal. Sala II

Setembre
1ª Portada: Tarragona. Claustre de la catedral
2ª Portada: Plaça Catalunya. Barcelona

Octubre
1ª Portada: Façana església St. Cugat del Vallès
2ª Portada: Pont de Ter de Serinyà

Novembre
1ª Portada: Tarragona. Monument romà. Torre dels Escipions
2ª Portada: Barcelona. Sala rodona de la Casa Dou

Desembre
1ª Portada: Casa Ardiaca. Barcelona
2ª Portada: Menjador de l'hotel Sta. Fe

1925

Gener
1ª Portada: Carrer Fernando 1902
2ª Portada: Portalada d'entrada al Museu episcopal

Feber
1ª Portada: Passeig de Gràcia
2ª Portada: Carnaval de Barcelona

Març
1ª Portada: Palau de la Generalitat
2ª Portada: Universitat Literària (Brangulí)

Abril
1ª Portada: Racó de la vila vella
2ª Portada: Visió general de la vila vella (1354)

Maig
1ª Portada: Racó del Parc de Montjuïc
2ª Portada: Mirador Parc Montjuïc

Juny
1ª Portada: Costa de Palamós
2ª Portada: Far de San Sebastià

Juliol
1ª Portada: Sepulcres Reials de Santes Creus
2ª Portada Sant Cugat del Vallès. Detall de la Pradel·la de tots els Sants

Agost
1ª Portada: Casa del carrer de Montesino
2ª Portada: Riu Llobregat

Setembre
1ª Portada: Sant Cugat del Vallès
2ª Portada: Decoració del Camarí de l'església de la Romanota

Octubre
1ª Portada: Parc de Montjuïc
2ª Portada: Casa provincial de Caritat

Novembre
1ª Portada: Cor de la catedral
2ª Portada: Tarragona. Escultura romana. Cap de Trajà

Desembre
1ª Portada: "Barcelona moderna". Una de les viles aixecada als voltants de la ciutat
2ª Portada: Pila baptismal de la catedral de Tortosa

1926

Gener
1ª Portada: Barcelona. Angle del claustre de Sta. Anna
2ª Portada: Sumari

Febrer
1ª Portada: Parc de la Ciutadella
2ª Portada: Sumari

Març
No es va publicar la revista

Abril
No es va publicar la revista

Maig
1ª Portada: Campanar de St. Feliu de Girona
1ª Portada: Castell del Rei (Mallorca- Pollensa)

Juny
1ª Portada: Montserrat (quadre de Santiago Rusiñol)
2ª Portada: EsC/. de Carrança (Foto Llorach)

Juliol
1ª Portada: Platja de St. Pol de Mar (quadre Nicolas Raurich)
2ª Portada: Oliveres mil·lenàries de Deià (Foto O. Junyent)

Agost
1ª Portada: Evocació de Mallorca (Tríptic Decoratiu de J. Colom)
2ª Portada: Tossa (Foto Vives)

Setembre
1ª Portada: Cartell de propaganda de Barcelona.
cita la frase de Cervantes: “Barcelona, en sitio y belleza única)
2ª Portada: “La estación monumental de las obras”

Octubre
1ª Portada: El port de Barcelona (impressió a l’oli de D. Carles)
2ª Portada: Mallorca. Els pins de Deià. (Foto Oli de Junyent)

Novembre
1ª Portada: “Un rincón de la Costa Brava” (Oli de M. Grau Mas)
2ª Portada: Tibidabo

Desembre
1ª Portada: “El Serrat”- Centelles (quadre de F. Labarta)
2ª Portada: Palau Reial de Pedralbes

1927

Gener
1ª Portada: Escultura de Llimona del Parc de la Ciutadella
2ª Portada: Font gòtica i columna romana a la Plaça del Rei

Febrer
1ª Portada: Font escultòrica al passeig de Sant Joan
2ª Portada: Creu de pedra

Març
1ª Portada: Parc de Montjuïc
2ª Portada: Obelisc de Santa Eulàlia a la Plaça del Padró

Abril
1ª Portada: Diana, escultura a la Plaça de les Corts
2ª Portada: Font de la Plaça de Santa Anna

Maig
1ª Portada: El Passeig de Gràcia (compleix centenari aquest mes)
2ª Portada: La font de Ceres al Parc de Montjuïc

Juny
1ª Portada: Una de les entrades al Parc de la Ciutadella
2ª Portada: Antiga font del Parc de la Ciutadella

Juliol
1ª Portada: Isabel II, escultura dels jardins del Palau de Pedralbes
2ª Portada: Font antiga dels jardins del Palau de Belles Arts

Agost
1ª Portada: Font artística a la ronda de Sant Antoni
2ª Portada: Cisterna a l'hospital de Santa Creu

Setembre
1ª Portada: Cascada monumental en el parc de la Ciutadella
2ª Portada: Antiga font de la Plaça de Sant Just

Octubre
1ª Portada: Escultures decoratives al parc de Montjuïc
2ª Portada: Antiga font de la barriada de Sans

Novembre
1ª Portada: Gerra artística al parc de la Ciutadella
2ª Portada: Pati i sortidor de la casa antiga de l'Ardiaca

Desembre
1ª Portada: Detall dels jardins del Laberint
2ª Portada: Font escultòrica al país de la Llotja

1928

Gener
1ª Portada: Vista del parc de la Ciutadella
2ª Portada: Façana de l'Església de Betlém

Febrer
1ª Portada: La porta de la pau
2ª Portada: Imatge de la façana de l'antiga casa del "Gremi de Velers"

Març
1ª Portada: Vista enlairada de Barcelona
2ª Portada: La imatge de Sta. Eulàlia. Façana de l'antiga casa del "Gremio de Veleros"

Abril
1ª Portada: Fotografia aèria de la Sagrada Família
2ª Portada: Relleu de St. Jordi de la façana gòtica de la Diputació

Maig
1ª Portada: Vista aèria de la Plaça de Catalunya
2ª Portada: Imatge de la façana del C/ Corribia

Juny
1ª Portada: Vista aèria de l'emplaçament de l'exposició de Barcelona del '29
2ª Portada: Hospital de la Sta. Creu. Imatge de St. Pau

Juliol
1ª Portada: Vista aèria de l'Hospital Clínic i el seu entorn
2ª Portada: Relleu de pedra en una façana. C/ Capellans

Agost
1ª Portada: Vista aèria de Barcelona
2ª Portada: La Caritat. Escultura de la façana de l'Hospital de Sta. Creu

Setembre
1ª Portada: Les Drassanes vistes des del monument a Colom
2ª Portada: St. Sever a la façana de l'Ajuntament

Octubre
1ª Portada: Fotografia aèria de la barriada de St. Martí
2ª Portada: St. Felip Neri en la façana del carrer de la palla

Novembre
1ª Portada: Fotografia aèria del barri de Sta. Maria
2ª Portada: Capella de la façana d'una casa de la Rambla de Canaletes

Desembre
1ª Portada: Vista aèria del port de Barcelona
2ª Portada: Imatge de la Verge a la façana d'una casa de la Rambla

1929

Gener
1ª Portada: La casa de Correus
2ª Portada: Imatge(escultura religiosa) de la façana antiga de l'Ajuntament

Febrer
1ª Portada: El Palau de Justícia
2ª Portada: Imatge de Sant Joan en una façana del carrer d'Assaonadors

Març
1ª Portada: Façana principal de l'Hospital Clínic
2ª Portada: Imatge de Sant Antoni en una façana del carrer Corribia

Abril
1ª Portada: Barcelona. Gran teatre del Liceu
2ª Portada: Capella en una façana de la plaça del Pi

Maig
1ª Portada: Barcelona. L'hospital de Sant Pau
2ª Portada: Estàtua de Sant Jordi a la façana de la diputació provincial

Juny
1ª Portada: Façana del Palau de la diputació
2ª Portada: Imatge de Sant Pere en la façana de la Caixa d'Estalvis

Juliol
1ª Portada: El Palau Nacional de l'Exposició
2ª Portada: Imatge de Sant Jaume a la façana de la Caixa d'Estalvis

Agost
1ª Portada: La casa de la Junta d'Obres del Port i el monument a Colón
2ª Portada: Imatge de Sant Josep al carrer de Montesión

Setembre
1ª Portada: Façana del Palau de l'ajuntament
2ª Portada: Capelleta de la façana d'una casa de la Rambla

Octubre
1ª Portada: La Universitat de Barcelona
2ª Portada. Imatge de la façana de la Caixa d'Estalvis del Passeig de Gràcia

Novembre
1ª Portada: Capitania General de Barcelona
2ª Portada: Imatge en una façana de la plaça de la Boqueria

Desembre
1ª Portada: Edifici del Govern Civil
2ª Portada: Imatge a la façana del carrer de l'Hospital

1930

Gener
1ª Portada: Barcelona. Plaça-Jardins de la Reina Victòria
2ª Portada: Imatge de la façana del carrer Diputació

Febrer
1ª Portada: Anuncia que l'Exposició de Barcelona dura fins el juliol
2ª Portada: Imatge de la façana del Seminari

Març
1ª Portada: "Uno de los aspectos de la Exposición de Barcelona, 1930" (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Imatge de la façana d'una casa de la Plaça Beat oriol (Foto de Sagarra)

Abril
1ª Portada: "Uno de los aspectos que ofrecen las iluminaciones de la Exposición" (Foto de J. Guardiola)
2ª Portada: Imatge d'una façana de la Rambla Catalunya (Foto de Sagarra)

Maig
1ª Portada: Palau Nacional i les cascades de l'Exposició
2ª Portada: Imatge de la façana de l'antic hospital

Juny
1ª Portada: Plaça de l'Univers de l'Exposició de Barcelona, 1930 (Foto Rozas)
2ª Portada: Imatge de la façana del col·legi Comtal

Juliol
1ª Portada: Exposició de Barcelona –Palau de l'Agricultura (Foto Rozas)
2ª Portada: Imatge façan C/. Londres (Foto de Sagarra)

Agost
1ª Portada: Plaça de Catalunya (Foto Rozas)
2ª Portada: Imatge de façana C/.Claris (Foto de Sagarra)

Setembre
1ª Portada: Poble espanyol (vista aèria)
2ª Portada: Imatge façana del C/. Diputació (Foto de Sagarra)

Octubre
1ª Portada: Parc de Montjuïc: "Un bello rincón" (Foto Sarthou)
2ª Portada: Imatge façana C/. de Ribas

Novembre
1ª Portada: Parc de Montjuïc. C/. Mirador (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Imatge façana Diagonal

Desembre
1ª Portada: Jardins del Teatre grec a Montjuïc (Foto Jordi Vidal, 2n premi concurs)
2ª Portada: Imatge façana C/. Xuclà

1931

Gener
1ª Portada: Plaça del Duc de Medinaceli. Barcelona (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Estàtua d'una façana del Passeig de Gràcia (Foto Brangulí)

Febrer
1ª Portada: Plaça d'Espanya (Foto de Sagarra)
2ª Prtada: Grup escultòric de l'edifici de la Junta d'Obres del Port (Foto de Sagarra)

Març
1ª Portada: Plaça del Palau (Foto Brangulí)
2ª Portada: Grup escultòric de la façana de l'Orfeó Català (Foto de Sagarra)

Abril
1ª Portada: Plaça de La Universitat (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Grup escultòric en l'edifici de la Caixa de Pensions de Montjuïc (Foto Brangulí)

Maig
1ª Portada: Plaça del Teatre (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Escultura façana Escola Comerç (Foto de Sagarra)

Juny
1ª Portada: Plaça Urquinaona (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Escultura de l'edifici de la Caixa de Pensions

Juliol
1ª Portada: Plaça de Tetuan (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Grup escultòric de la façana del Palau de Justícia

Agost
1ª Portada: Plaça Francesc Macià abans Plaça Reial (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Grup escultòric de la façana de la comandància dels Sometents (Foto de Sagarra)

Setembre
1ª Portada: Plaça del Rei (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Grup escultòric de la casa de la lectància (Foto de Sagarra)

Octubre
1ª Portada: Plaça de Goya (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Grup escultòric d'una façana del Passeig de Gràcia (Foto de Sagarra)

Novembre
1ª Portada: Plaça del Padró (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Grup escultòric d'una façana de la Rbla Catalunya (Foto de Sagarra)

Desembre
1ª Portada: Plaça Lesseps (Foto de Sagarra)
2ª Portada: Relleu escultòric de la casa de Correus (Foto de Sagarra)

1932

Gener
1ª Portada: Catedral de Barcelona
2ª Portada: Escultura de la façana del C/. Fontanella (Foto de Sagarra)

Febrer
1ª Portada: Temple de la Sagrada Família
2ª Portada: Escultura de la façana d'una casa del C/. Vergara (Foto de Sagarra)

Març
1ª Portada: Església de Sta. Maria del Mar
2a Portada: Escultura de la façana del Passeig de Gràcia (Foto de Sagarra)

Abril
1a Portada: Església de St. Pau del Camp
2a Portada: Grup escultòric de la façana de l'escola municipal (Foto de Sagarra)

Maig
1a Portada: Església dels sants Just i Pastor
2a Portada: Grup escultòric en una façana de la Via Layetana (Foto de Sagarra)

Juny
1a Portada: Església de Nostra Senyora del Pi
2a Portada: Relleu escultòric de la Via Laietana (Foto de Sagarra)

Juliol
1a Portada: Església de St. Martí de Provençals
2ª Portada: Grup escultòric de la façana de St. Joan de Déu (Foto de Sagarra)

Agost
1ª Portada: Església de St. Jaume
2ª Portada: Escultura d'una façana del C/. Cortés (Foto de Sagarra)

Setembre
1ª Portada: Església de St. Pere de Puel·les

2ª Portada: Alt relleu en una façana de la Via Laietana (Foto de Sagarra)

Octubre
1ª Portada: Església de Sta. Anna
2ª Portada: Acabat escultòric de la façana de l'Ajuntament (Foto de Sagarra)

Novembre
1ª Portada: Església de la Concepció
2ª Portada: Escultures de la façana de la Casa de Correus (Foto de Sagarra)

Desembre
1ª Portada: Església de Sta. Llúcia
2ª Portada: Grup escultòric de la façana de la Delegació d'Hisenda (Foto de Sagarra)

1933

Gener
1ª Portada: Edifici monumental. Plaça d'Espanya. Al fons es veu la Plaça de Toros Les Arenes de Pl. Espanya
2ª Portada: Escultura Noucentista

Febrer
1ª Portada: Via Laietana
2ª Portada: Escultura Noucentista

Març
1ª Portada: Plaça Catalunya
2ª Portada: Escultura d'una font

Abril
1ª Portada: Plaça Francesc Macià
2ª Portada: Escultura del bon Pastor

Maig
1ª Portada: Foto de l'alcalde de Barcelona, en l'acte de reconeixent la tasca de la SAF
2ª Portada: Escut de Barcelona (esculpit sobre pedra)

Juny
1ª Portada: Parc de la ciutadella i Museu de Zoologia
2ª Portada: Escultura dona

Juliol
1ª Portada: Hospital de Sant Pau de Domènech i Montaner
2ª Portada: Escultura de Josep Llimona

Agost
1ª Portada: Font Monumental de Plaça Espanya
2ª Portada: Escultura d'un home

Setembre
1ª Portada: Parc de la Ciutadella
2ª Portada: Escultura dona

Octubre
1ª Portada: Via Laietana
2ª Portada: Escultura dona

Novembre
1ª Portada: Parc de Montjuïc
2ª Portada: Escultura dona

Desembre
1ª Portada: C/. de les Corts
2ª Portada: Escultura dona + gos

1934

Gener
1ª Portada: Monument al General Prim
2ª Portada: Escut esculpit en relleu

Febrer
1ª Portada: Monument a Colom
2ª Portada: Escut de Barcelona
Març
1ª Portada: Monument a Gacelán Marquet
2ª Portada: Escut de Barcelona

Abril
1ª Portada: Monument a Güell i Ferrer
2ª Portada: Escut de Barcelona

Maig
1ª Portada: Monument a Antonio López
2ª Portada: Escut de Barcelona

Juny
1ª Portada: Monument a Aribau
2ª Portada: Escut de Barcelona

Juliol
1ª Portada: Monument al Dr. Andreu
2ª Portada: Escut de Barcelona

Agost
1ª Portada: Monument a Clavé
2ª Portada: Escut de Barcelona

Setembre
1ª Portada: Monument a Casanova
2ª Portada: Escut de Barcelona

Octubre
1ª Portada: Monument a Frederic Soler
2ª Portada: Escut de Barcelona

Novembre
1ª Portada: Monument a Maragall
2ª Portada: Escut de Barcelona

Desembre
1ª Portada: Monument a Verdaguer
2ª Portada: Escut de Barcelona

1935

Gener
1ª Portada: Avinguda saló de Fermin Gala

Febrer
1ª Portada: Avinguda principal del parc de Montjuïc

Març
1ª Portada: Un aspecte del parc de Montjuïc

Abril
1ª Portada: El museu de les arts decoratives de Pedralbes

Maig
1ª Portada: Sortidor del Passeig de Gràcia

Juny
1ª Portada: Parc de Montjuïc

Juliol
1ª Portada: Les fonts de la Plaça de Catalunya

Agost
1ª Portada: Edificacions a la plaça de Catalunya

Setembre
1ª Portada: Jardins de Montjuïc

Octubre
1ª Portada: La Plaça de Catalunya

Novembre
1ª Portada: Edificacions del Parc de Montjuïc

Desembre
1ª Portada: Una perspectiva de Barcelona

1936

Gener
1ª Portada: Grup escultòric amb l' escut d'una façana

Febrer
1ª Portada: Escut de Barcelona esculpit en relleu

Març
1ª Portada: Escut esculpit en relleu

Abril
1ª Portada: Escut esculpit en relleu

Maig
1ª Portada: Escut esculpit en relleu

Juny
1ª Portada: Escut esculpit en relleu

Juliol
1ª Portada: Escut esculpit en relleu

Agost
1ª Portada: Escut esculpit en relleu

1945

Gener
No es va publicar la revista

Febrer
No es va publicar la revista

Març
No es va publicar la revista

Abril
No es va publicar la revista

Maig
1ª Portada: Escultura d'un parc de Barcelona
2ª Portada: Parc de Montjuïc

Juny
1ª Portada: Acte oficial davant un edifici notable de Barcelona
2ª Portada: Font del Parc de la Ciutadella

Juliol
1ª Portada: C/ de Barcelona amb edifici notable (església?)
2ª Portada: Vila Joana de Vallvidrera

Agost
1ª Portada: Monestir en un jardí amb palmeres
2ª Portada: El Parc Güell

Setembre
1ª Portada: Jardins i Palau
2ª Portada: Rambla de les Flors

Octubre
1ª Portada: Imatge general urbana de Barcelona
2ª Portada: Parc de Montjuïc

Novembre
1ª Portada: Escales amb el Palau Nacional al fons (Montjuïc)
2ª Portada: Parc de Montjuïc

Desembre
1ª Portada: Font de Montjuïc
2ª Portada: Palau Nacional de Montjuïc

1946

1r Trimestre
1ª Portada: Parc de la Ciutadella (Aquarel·la orig. J. Ma Ros-Vila)
2ª Portada: Carrer de la Catedral (Foto Jové)

2n Trimestre
1ª Portada: "El llanto de la Boquería hacia 1888" (Oli de Battistuzzi)
2ª Portada: Paisatge

3r Trimestre
1ª Portada: Interior de la Catedral de Barcelona (Oli de J. Mestres Cabanes
2ª Portada: Interior de la Catedral de Barcelona (detall)

4rt Trimestre
1ª Portada: Aranjuez (Oli de Santiago Rusiñol)
2ª Portada: Parc de Montjuïc

1947

1r Trimestre
1ª Portada: "El Mediterráneo en Mallorca" (Oli de Martorell)
2ª Portada: Dibuix amb vaixells

2n Trimestre
1ª Portada: Interior de l'església de Sant Just i Pastor. Barcelona
2ª Portada: Façana principal de l'església de Sant Just i Pastor

3r Trimestre
1ª Portada: Al·legoria de la Verge de Montserrat (Oli Olga Sacharoff)
2ª Portada: Monestir de Montserrat

4rt Trimestre
1ª Portada: Entrada de *Don Quijote* a Barcelona (Aquarel·la de J. Pahissa)
2ª Portada: Entrada de *Don Quijote* a Barcelona (Dibuix de Gustavo Doré)

1948

Primer trimestre
1ª Portada: Taula procedent del monestir de Sant Cugat, ubicada al Museu d'Art Contemporani de Barcelona
2ª Portada: Imatge del port

Segon trimestre
1ª Portada: Pati de l'antiga casa del comtes de Santa Coloma (Pintura a l'oli de J. Mestres Cabanes)
2ª Portada: Nen al carrer de Montcada

Tercer trimestre
1ª Portada: La locomotora "Mataró" exhibida davant la universitat el 1876
2ª Portada: Estació del ferrocarril de Barcelona a Mataró

Quart trimestre
1ª Portada: La vella façana de la casa de la ciutat, segons un gravat del segle XIX (Arxiu històric de la ciutat)
2ª Portada: Porta principal interior del saló del Cent segle XVI i l'escut de la ciutat del portal de Sant Antoni a les muralles de Barcelona

1949

Primer trimestre
1ª Portada: Església de Santa Maria del Mar (Gravat antic)
2ª Portada: Carrer de les Caputxes al barri de Santa Maria del Mar

Segon trimestre
1ª Portada: Rambla de les flors (llenç de Josep Amat i que figura al museu d'Art Modern)
2ª Portada: Rambla de les flors segons una pintura a l'oli de López Ramón i una imatge d'una parada de flors

Tercer trimestre
1ª Portada: Les modes espanyoles al segle XIX (dibuixos de models)
2ª Portada: Una model

Quart trimestre
1ª Portada: Capítol del "Toisón" d'or a la catedral de Barcelona, presidida per Carles I (pintura de Mas i Fontdevila al saló de Sant Jordi de la diputació)
2ª Portada: Façana del Palau de la diputació provincial a mitjans del segle XVIII

1950

Primer trimestre
1ª Portada: Sagrada Família (pintura, autor desconegut) "Año Santo"
Interior de la Catedral de Barcelona
2ª Portada: *ContraPortada interior amb l'anunci de la Fira de Mostres de Barcelona (en color)

Segon trimestre
1ª Portada: Cartell de *corrida* de toros
2ª Portada: Dibuix de la *corrida* de Gustavo Doré

Tercer i quart trimestre
1ª Portada: Plaça del Rei de Barcelona (Oli de López Ramón)
2ª Portada: Edifici de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (façana), (Oli de J. Mestres Cabanes)

1951

Primer trimestre
1ª Portada: Dibuix Parc de la Ciutadella on es divisa l'escultura del general Prim (Ezequiel Mas)
2ª Portada: Escultura "Desconsol" de Josep Llimona als jardins de davant del Museu d'Art Modern

Segon trimestre
1ª Portada: La Plaça de la Victòria, formada per l'encreuament de l'avinguda del Generalíssim amb el Passeig de Gràcia (Aquarel·la de F. Lloveras)
2ª Portada: Avinguda del Generalíssim Franco

Tercer trimestre
1ª Portada: Vista parcial del port de Barcelona (Federico Lloveras)
2ª Portada: Porta de la Pau presidida pel monument a Colón

Quart Trimestre
1ª Portada: Parc de Montjuïc amb fons de les cúpules del Palau Nacional. (Foto d'un dibuix de Plasencia)
2ª Portada: Afores de Barcelona, amb la muntanya de Montjuïc al fons. (Fotografia d'un dibuix, en l'arxiu històric de la ciutat)

1952

Primer trimestre
1ª Portada: Custodia de la Catedral de Bcn col·locada sobre el tro de Plata (Foto Mas) és un dibuix pintat i al seu costat s'anuncia el XXXV Congrés Eucarístic Internacional
2ª Portada: Edifici de la Universitat Literària de Barcelona, on es celebra el Congrés Eucarístic.

Segon trimestre
1ª Portada: Claustre de la Catedral (aquarel·la de Pablo Pernez)
2ª Portada: Façana Catedral de Barcelona (Foto)

Tercer trimestre
1ª Portada: "Los campanarios de la Sagrada Família –obra màxima de Gaudí- emergiendo en un paisaje de jardinería urbana" (Fot Català) és un dibuix
2ª Portada: Fotografia de la Sagrada Família (Foto Francesc Català)

Quart trimestre
1ª Portada: Plaça Nova a finals del S. XVIII, amb les torres de l'antiga porta de la ciutat romana; que foren el 1r nucli arquitectònic de la Casa Ardiaca (dibuix)
2a Portada: Fotografia de la Casa de l'Ardiaca (1r pis i galeria)

1953

Primer trimestre
1ª Portada: La Casa Lonja de Barcelona. (Aquarel·la inspirada en un grabat antic)
2ª Portada: Pati del palau de la Lonja

Segon trimestre
1ª Portada: Processó de l'Octava del corpus, en la Barcelona vuitcentista (Dibuix Puiggarí)
2ª Portada: Gegants de la Basílica de Santa Maria del Mar, durant la processó del Corpus de la barriada

Tercer trimestre
1ª Portada: Platja de la Barceloneta (Pintura a l'oli de Josep Amat)
2ª Portada: Voltants de la desapareguda plaça de toros de la Barceloneta el 1880 en un dia de corrida (Aquarel·la de Masó)

Quart Trimestre
1ª Portada: Carrer del Bisbe (Aquarel·la de P.Pernez)
2ª Portada: La Plaça del rei amb la porta d'accés al saló del "Tinell" i a la capella de Santa Àgueda. (Aquarel·la de Pau Pernez)

1954

Primer trimestre
1ª Portada: Via Laietana amb un policia i gent passejant (Catalán Roca)
2ª Portada: Via Laietana

Segon trimestre
1ª Portada: Palau Nacional de Montjuïc
2ª Portada: Carrer dels Arcs (reproducció del barri andalús) del Poble Espanyol

Tercer i quart trimestre
No es va publicar

ANNEXOS

Volum I

Annex 1 Discurs de Miquel Blay a la *Real Academia de Bellas Artes de San Fernando* (12 pàgines)

Annex 2 *Barcelona Atracción* (1910-1954). Selecció d'articles publicats (300 pàgines)

Annex 3 La primera imatge de la revista: les seves portades (1910-1954) (29 pàgines)

Volum II

Annex 4 Itineraris turístics (30 pàgines)

Annex 5 El recurs gràfic de *Barcelona Atracción* durant la república (84 pàgines)

Annex 6 25 anys de *la Sociedad de Atracción de Forasteros* (1935) (22 pàgines)

Annex 7 *Guia del turista en Barcelona*. Recull de publicitat (24 pàgines)

Annex 8 Les guies turístiques (112 pàgines)

Annex 9 Revista *Gerona Turística* (1952) (13 pàgines)

Annex 10 Revista *Gerona Turística* (1953?) (15 pàgines)

Annex 11 Narcís Jordi Aragó: documentació inèdita (5 pàgines)

Annex 12 Llista de delegats de *la Sociedad de Atracción de Forasteros* (4 pàgines)

Annex 13 Fulletons turístics: E.U.B.(1929), museus de Barcelona, Barcelona turística (1 pàgina)

Annex 14 Els congressos de turisme de Catalunya (17 pàgines)

Annex 4

Itineraris turístics

Vista general de Barcelona desde el Tibidabo - *Vue générale de Barcelone, prise du Tibidabo*

BARCELONA - ESTACIÓN DE INVIERNO

Su clima. — En general, la costa Norte del Mediterráneo goza de un clima dulce, suave y apacible. Y dentro de estas envidiables condiciones climatéricas, puede asegurarse que Barcelona ocupa un lugar verdaderamente privilegiado. En efecto, su situación topográfica especial es admirable, única. Ocupa una hermosa llanura, rodeada de verdeantes colinas en forma de anfiteatro, que se abre sobre el mar. Estos montes de belleza helénica, que se enlazan desde Montjuich a Mongat, teniendo como cúspide principal el Tibidabo (532 metros sobre el nivel del mar), resguardan por completo a la ciudad de los vientos del Norte, a la vez que acogen las tibias y confortadoras brisas del mar.

La *presión atmosférica* se mantiene alrededor de los 760 metros, o sea la presión media normal al nivel del mar. Casi son desconocidas las bruscas variaciones barométricas, y tampoco suelen observarse ni presiones muy altas ni demasiado bajas. Las indicaciones barométricas en Barcelona señalan con bastante fijeza la previsión del tiempo; aquí se cumple con notable regularidad la conocida regla de que el barómetro alto acusa buen tiempo y malo cuando baja, pudiendo pronosticarse

Barcelona - Estación Marítima «Mundial Palace» - *Gare maritime*

Barcelona - Un aspecto de la Gran Plaza de Cataluña - *Un aspect de la Grande Place de Catalogne*

tempestad cuando se advierten rápidas oscilaciones.

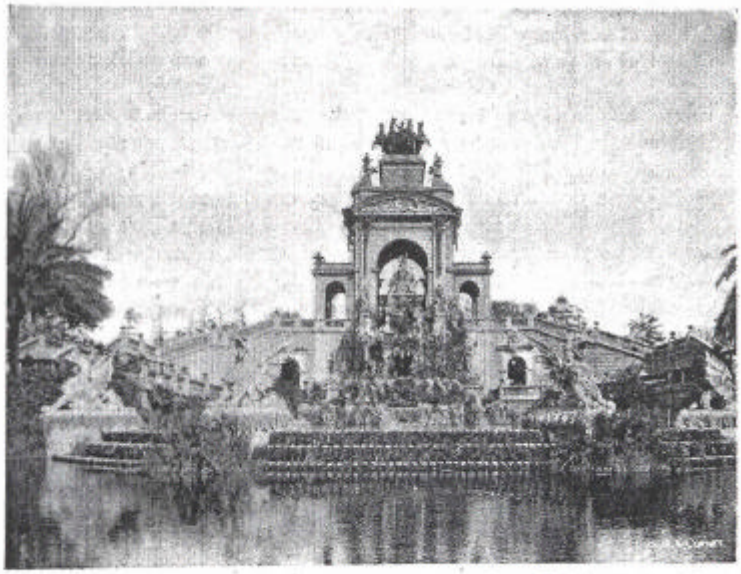
La temperatura corresponde a una isoterma de 16 grados centígrados (temperatura media anual), y sin ninguna clase de exageración puede afirmarse que constituye el tipo ideal durante la estación de invierno.

La temperatura media de Barcelona en los meses de Diciembre, Enero y Febrero es de 9 a 10 grados centígrados sobre cero y a la sombra, siendo la mínima constantemente superior a 0 grados, salvo rarísima excepción.

Por otra parte, son poco acentuadas las variaciones termométricas, aun incluyendo las extremas, y esta cualidad, como dice muy bien el distinguido Director del Observatorio Meteorológico de la Universidad, Sr. Alcobé, contribuye poderosamente a la notable benignidad del clima de Barcelona.

Pero lo más admirable de este clima es el estado atmosférico. Los días verdaderamente lluviosos apenas si son veinte o veinte y cinco durante todo el año: escasean los días cubiertos, y los que se consideran nubosos son aquellos en que las nubes cubren sólo una fracción de la bóveda celeste, de manera que no impiden que durante largas horas luzca el sol en todo su esplendor, o tachonen las estrellas nuestro incomparable cielo meridional.

Según datos de origen fidedigno, España

Barcelona - Parque de la Ciudadela - Cascada monumental - *Parc - Fontaine monumentale*

Barcelona - Arco de Triunfo y Palacio de Justicia - *Arc de Triomphe et Palais de Justice*

que esmaltan los campos, viene a humedecer la tierra, compensando así la escasez de las lluvias. Porque en Barcelona llueve poco, registrándose como épocas de mayor lluvia los meses de septiembre, octubre y abril. En todo el invierno apenas si caen unos 150 milímetros de lluvia. Las tempestades son de breve duración, caracterizándose Barcelona por el sinnúmero de pararayos que tiene instalados, lo cual contribuye a quitar toda importancia a las tormentas, que por otra parte, no tienen lugar nunca en invierno.

disfruta unas 3000 horas de sol al año, es decir, horas en que brilla el astro rey sin que lo oculten las nubes; Italia tiene 2300 horas; Alemania 1700, e Inglaterra sólo 1400 horas. Pues bien, a Barcelona le corresponde una situación preeminente en España: durante los días invernales, que en Londres y París son grises y nebulosos, aquí el sol se ostenta con toda su magnificencia en las horas que se halla sobre el horizonte, fuera de excepciones insignificantes que, incluyendo las del invierno entero, no llegarán a un 25 por 100.

Las nubes en Barcelona adoptan generalmente la forma de cirrus-cúmulus, o hacia el crepúsculo vespertino aparecen los estratos al Oeste, que el sol poniente tiñe de los más bellos y encendidos colores. La puesta del día en nuestras regiones supera a toda ponderación: sus soberbios arreboles son la desesperación de los artistas, y la majestuosa melancolía del crepúsculo llena el alma del espectador de un singular sentimiento de elevación y calma.

En cuanto a las nieblas, puede decirse que son un fenómeno bien raro en Barcelona. Aun más raro todavía es la nieve, y contadas son las mañanas en que se encuentra escarcha, a lo sumo el rocío matutino, con sus poéticas perlas

Los vientos dominantes son las brisas y los provinientes del Sur: su velocidad es moderada, pudiéndose señalar como media de invierno la de unos 210 kilómetros en veinte y cuatro horas.

De todo lo expuesto se deduce que Barcelona goza de un clima invernal sin nieve, sin niebla y sin lluvia, de temperatura tibia, bajo un cielo siempre azul, donde se destaca un sol sin nubes o resplandecen serenamente las estrellas.

Pero no somos nosotros los que pregonamos la excelencia del clima barcelonés: pasad por la Rambla de las Flores cualquier día, de invierno lo mismo que de estío, en enero igual que en junio, y veréis a derecha e izquierda como la abundancia y variedad de las flores proclaman con su belleza y con su fragancia que en Barcelona reina una primavera eterna.

La ciudad. — Bajo tan hermoso cielo está la ciudad de los Condes, que es digna de él. Su antiquísimo y glorioso abolengo se revela en sus viejas iglesias, sus edificios medioevales, sus reliquias históricas, las callejuelas estrechas y las plazas solitarias de su casco antiguo. El ímpetu y pujanza de su moderno desenvolvimiento se exterioriza en su espléndido Ensan-

che, cuajado de notabilísimos ejemplares de un estilo arquitectónico nuevo, tan bello como sugestivo.

Aquella plaza del Rey, con su aspecto medioeval; aquellas calles retorcidas, silenciosas, flanqueadas de góticos muros, que hay en las proximidades de la Catedral; aquellos templos románicos, góticos y barrocos; aquellas amplias escalas señoriales de los viejos palacios; aquel riquísimo archivo de la Corona de Aragón, o aquel museo de Santa Agueda; aquellas venerables columnas de Hércules, o aquellas torres romanas de la Plaza Nueva, todas aquellas maravillosas reliquias de los siglos que fueron, bastarían para atraer al curioso, deleitar al artista, sugestionar al erudito, fascinar al turista, encantar al viajero y retener al indiferente durante muchas semanas.

Y cualquier ciudad moderna se sentiría orgullosa de tener una plaza como la Plaza de Cataluña; un paseo como el Paseo de Gracia; edificios modernos como el Palau de la Música Catalana, el Observatorio Fabra, el Palacio de Justicia y la Sagrada Familia; monumentos como el de Colón, la Cascada del Parque, el Arco de Triunfo o las numerosas estatuas que adornan sus grandes vías; jardines como el Parque; Museos como el de Bellas Artes, el de Historia Natural, el Arqueológico o el Petrográfico.

Pues bien: Barcelona reúne ambos encantos; el de la ciudad vieja, que es el núcleo, y el de la ciudad nueva que la envuelve y estrecha amorosamente. Y Barcelona tiene más todavía; posee aquellas montañas siempre verdes, cubiertas de bosques donde florecen en pleno invierno las violetas, pobladas, aquí y acullá, por quintas, torres y chalets, montañas a las cuales se sube en cómodos funiculares que conducen a cúspides desde donde se contemplan paisajes que ni el pincel acertaría a pintar ni la pluma puede describir.

El invierno en Barcelona. — Como en todas las grandes capitales, en Barcelona es el invierno la época de la mayor actividad.

Por sus calles discurre el incesante bullicio de una apiñada muchedumbre; los teatros, cafés y cinematógrafos rebosan de gente; la ciudad arde en fiestas, y la buena sociedad celebra sus *soirées* donde tan cordial acogida encuentra el extranjero.

Barcelona es, en efecto, una población eminentemente franca, hospitalaria y cosmopolita. Baste decir, que están avecindados e inscriptos, como residentes en esta capital, muchos millares de extranjeros, contándose por miles los franceses, italianos, alemanes, ingleses, americanos, etc., domiciliados en Barcelona, número que seguramente duplica si se considera la población flotante que visita de continuo esta ciudad. Y como es natural, todas las naciones civilizadas tienen representación consular en Barcelona.

Barcelona - Palacio de Bellas Artes - Vista general - *Palais des Beaux-Arts*

Barcelona - Cruce del Paseo de Gracia y Gran vía Diagonal
Croisement du Paseo de Gracia et Avenue Diagonale

Así, pues, el turista encuentra aquí, además del atractivo del clima y de las bellezas de la capital, un agradable cúmulo de esparcimientos y recreo. Todas las celebridades artísticas pasan por Barcelona; a menudo actúan en nuestros teatros las compañías extranjeras más renombradas, y la temporada de ópera del Liceo, lo mismo que las campañas musicales del Palau de la Música Catalana, nada tienen que envidiar a las más famosas y acreditadas del mundo.

Al mediodía y por la tarde, constituye el Paseo de Gracia el punto favorito de la buena sociedad, y con justo motivo, porque esta magnífica avenida, con sus cuatro hileras de árboles, sus dos paseos centrales, sus tres arroyos y sus dos espaciosas aceras, todo ello flanqueado de soberbios y originales edificios, ofrece una hermosísima perspectiva.

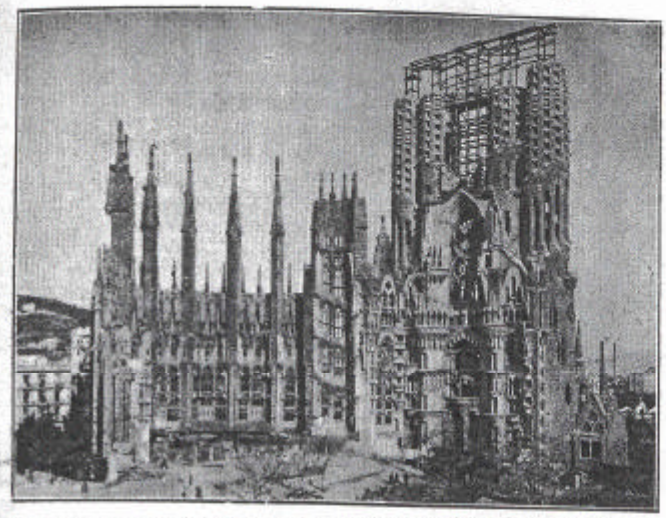
Cuando empieza a obscurecer, la animación no es menor en la calle de Fernando. Bajo el derroche de luz de las suntuosas lámparas de triple arco voltáico, que realza la opulenta belleza de las mujeres barcelonesas, circula un verdadero río de gente. Una serie de espléndidos escaparates, profusamente iluminados, forma una especie de museo del lujo y del fausto, y la ligera pendiente de la calle permite apreciar un golpe de vista realmente admirable.

De distinta índole es la animación que caracteriza el famoso *Paralelo*, pero no por eso reviste un aspecto menos alegre y sugestivo. Es el Paralelo una amplia vía casi exclusivamente formada por teatros, cafés y cinematógrafos populares, a donde acude a solazarse la menestralía de la población. Con justicia se ha llamado este paseo el Montmartre barcelonés, digno de ser conocido y visitado.

Y luego, como gran arteria de la ciudad, dividen en dos mitades el casco antiguo las *Ramblas*; una de ellas, la de las *Flores*, con un mercado permanente de plantas y flores que maravilla a todos los turistas por su delicioso, abigarrado y típico colorido, Rambla donde Taine decía que había visto por primera vez toda la gracia del niño y de la mujer. Tranvías, coches y automóviles cruzan por doquiera, y la

Barcelona - Palau de la Música Catalana
Interior de la gran Sala de Audiciones
Palais de la Musique Catalane

Barcelona - Templo de la Sagrada Familia (en construcción) - *Temple de la Sainte Famille*

vida urbana es tan intensa como en las grandes capitales europeas.

Mas, aparte de estos centros de aglomeración, existen bellísimos lugares que no carecen de encanto, como la Plaza Real con sus pórticos regulares y sus preciosos jardines llenos de palmeras, siempre verdes; el Paseo de Colón, que arranca desde el monumento al gran descubridor de América, también con dos filas de soberbias palmeras; el Salón de San Juan, con el Palacio de Bellas Artes, el monumento a Rius y Taulet, el Palacio de Justicia, el Arco de Triunfo y las ocho estatuas de catalanes ilustres que limitan dicho salón; la extensísima y señorial calle de Cortes, con sus tres hermosas plazas de Tetuán, Universidad y España; la Gran Vía Diagonal, que cruza el Ensanche, y otras que sería prolijo enumerar.

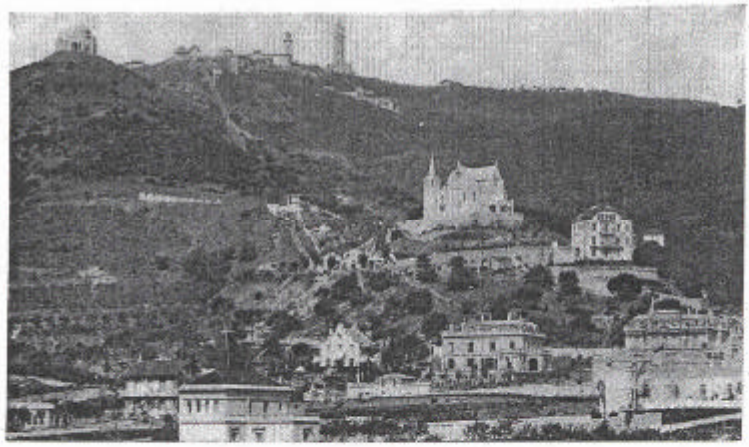
El extranjero puede recorrer día y noche todas las calles de Barcelona, y no verá, no ya ningún escándalo, pero ni tan siquiera un beodo. ¡Tal es la moriger-ación verdaderamente estupenda y única de esta ciudad de 800.000 habitantes! Al contrario, el forastero encontrará por todas partes guardias urbanos que en catalán, francés o castellano, se pondrán amablemente a la disposición de todo aquél que solicite sus servicios.

Excursiones.—Los alrededores de Barcelona bastan para llenar durante algunas semanas el programa del turista más activo.

El famoso *Laberinto*, propiedad del Sr. Marqués de Alfarrás, en Horta, es un espléndido ejemplar de los jardines del refinado siglo XVIII. Y en contraposición con él, se nos ofrece un estilo ultramoderno en el portentoso *Park Güell*, propiedad del Sr. Conde de Güell, estilo tan original, y al mismo tiempo de un gusto tan magnífico, que puede afirmarse que este parque no tiene precedentes ni rival en el mundo. Ambas fincas son, como hemos dicho, de dominio particular; pero pueden ser visitadas fácilmente solicitando las oportunas autorizaciones.

Barcelona - El Tibidabo - Vista general del «Putxet» con Barcelona en el fondo
Vue générale du Putxet; la mer au fond

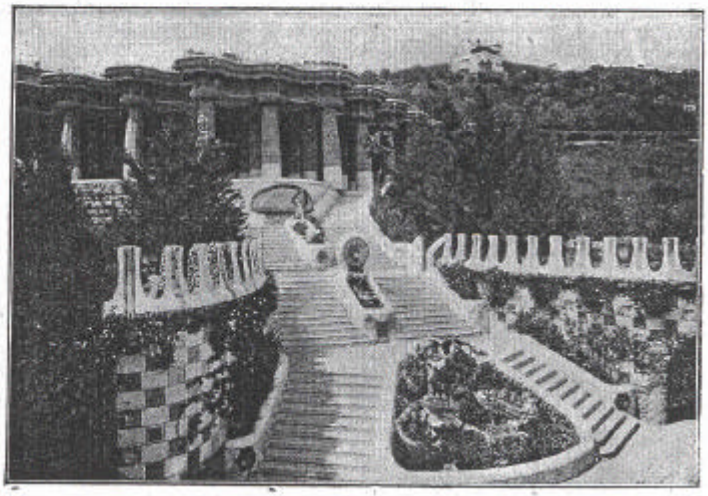
Barcelona - Vista del Funicular del Tibidabo - *Vue du Funiculaire du Tibidabo*

Barcelona posee además otro parque grandioso, de una extensión inmensa: sus montañas, donde en el rigor de la estación invernal, el aroma resinoso y fortificante de los pinos se mezcla con el suave perfume de las violetas silvestres. Puede subirse a Vallvidrera en funicular, y allí se encuentra el viajero en plena selva, entre un ejército de pinos, siempre verdes, «constructores con la espada», como les llamaba Ruskin. Al Tibidabo conduce otro funicular, y desde aquella altura de 532 metros, el espectáculo que se vislumbra deja en el ánimo una impresión imborrable: se vé la inmensa ciudad tendida a los pies de la montaña, el mar azul y luminoso, los espesos bosques que parecen trepar y escalar las alturas, infinidad de pueblos y caseríos, la extraña y sorprendente silueta de Montserrat, y los majestuosos picachos del Pirineo. Además de las atracciones que ha instalado allí la Compañía que explota el funicular, se encuentran en el Tibidabo el Observatorio Astronómico Fabra y el precioso gabinete de física titulado *Mentora*.

Por último, un tranvía eléctrico, serpenteando por la falda meridional de la montaña, conduce desde Vallvidrera a la plaza del funicular del Tibidabo (estación inferior).

El viajero hallará por todas partes además de las comodidades para trasladarse, restaurants y hoteles a la altura que pudiera pedir el más exigente.

Los turistas que deseen extender fuera de la ciudad el círculo de sus excursiones, durante el invierno, pueden recorrer toda la zona templada catalana que es una verdadera joya. En frente de Barcelona, con fácil comunicación, están las islas Baleares, que han ilustrado viajeros tan

Barcelona - Parque Güell - Escalinata de acceso - *Parc Güell - Escalier d'entrée*

Barcelona - Vallvidrera - Alrededores de la Iglesia - *Un paisage de Vallvidrera*

famosos como Jovellanos, Jorge Sand, Chopín, Aragó y el Archiduque de Austria Luis Salvador, propietario de una soberbia finca en Mallorca. En esta isla puede visitar el viajero el torrente de Pareys, las cuevas de Artá, las de Manacor, etc., etc.

No menos interesantes son los pueblos de la costa catalana. Por Levante hay un verdadero rosario de pueblos, a cual más pintoresco, desde Barcelona a Arenys de Mar, donde se encuentra el célebre Monte Calvario. Por Poniente, a fin de no alargar demasiado esta relación, nos limitaremos a citar a Sitjes, con una preciosa playa, y la antigua ciudad de Tarragona, con sus murallas ciclópeas, la casa de Pilatos, las ruinas del acueducto romano, el sepulcro de los Escipiones, la Catedral, el monumento a Roger de Lauria, y sobre todo su hermosa Rambla que termina con un balcón sobre el Mediterráneo, el *mejor*, según frase del insigne orador Emilio Castelar.

Constituyen también excursiones muy sugestivas las que pueden hacerse a Montserrat, el milagro de Cataluña como la ha llamado el gran poeta Maragall —, así como a Poblet y a Santas Creus, venerables monumentos enriquecidos por la munificencia y la piedad de nuestros reyes

Barcelona - El Tibidabo - Excursionistas contemplando el panorama desde las Terrasas de la cúspide
Le Tibidabo - Excursionistes régardant la panorama

Barcelona - El Laberinto de Horta - El pequeño templo griego sobre el Laberinto
Le Labyrinthe de Horta

de la Edad Media. Pero en estos puntos, la temperatura es algo más baja que en Barcelona, aunque dista mucho de revestir la crudeza de los climas del Norte en invierno.

El viaje a Barcelona. — Lo mismo por tierra que por mar, el viaje a Barcelona puede realizarse de una manera veloz y cómoda. Varios trenes rápidos hacen el trayecto entre Barcelona y la frontera (167 kilómetros) en el corto espacio de unas tres horas.

Por mar, el Puerto de Barcelona tiene comunicación directa con todos los puertos importantes del mundo.

Respecto al servicio de cabotaje, y a las comunicaciones con el interior, sólo diremos que en este punto Barcelona marcha a la cabeza de España. Las agencias de turismo más acreditadas tienen sucursales en Barcelona, entre las cuales citaremos la casa Lubín (Foyé), la razón social Tomás Cook and Son y la casa Marsans Rof e hijo. Igualmente existen numerosas agencias de transportes, en combinación con las análogas del extranjero, que realizan a satisfacción los servicios de domicilio a domicilio entre Barcelona y las ciudades importantes de Europa y hasta de Ultramar.

La Sociedad de Atracción de Forasteros (Rambla del Centro, 30, Barcelona - España), se apresurará a contestar gratuitamente cualquier consulta que se le haga sobre el viaje y estancia en Cataluña, pudiéndosele dirigir la correspondencia en cualquier idioma. Todos los servicios que tiene el honor de prestar esta Sociedad son siempre completamente gratuitos.

La estancia en Barcelona. — Barcelona, como todas las grandes capitales modernas, ofrece al forastero cuantas comodidades y refinamientos pueda apetecer.

Numerosos hoteles y restaurants de las más diversas categorías, montados con arreglo a los últimos adelantos satisfacen las exigencias de todas las clases sociales, así el lujo y el confort que desea el capitalista, como las necesidades de la familia más modesta.

Los turistas que quieran pasar una temporada en Barcelona en pensión, haciendo vida de familia, encontrarán con suma facilidad casas en las mejores condiciones, pues son muchas las familias respetables así del país como extranjeras inclusive, que albergan un número reducido de huéspedes o ceden habitaciones.

Existen igualmente multitud de *garages*, cocherías, casas de baño y todos los establecimien-

Barcelona - Vallvidrera - Un rincón del Pantano - *Un coin de l'étang*

Barcelona – Un aspecto de la tradicional rwa de Santo Tomás en el Parque

tos que frecuenta el turista, de todos los precios y para todos los gustos, pero en general muy confortables, dentro de su respectiva esfera.

El carácter catalán es francamente hospitalario; serio pero sincero y leal. Predomina en Barcelona una hombría de bien que es infinitamente superior a la zalamería falsa y de oropel con que de ordinario se suele halagar al turista en otros puntos, a menudo para disimular una descarada explotación. Aquí, no se explota al viajero, los precios suelen ser moderados en relación con los servicios, y además la visita a los museos, templos, bibliotecas, etc., es por regla general, gratuita por completo.

Cualquier viajero que se crea víctima de un abuso, puede reclamar ante los guardias urbanos (uniforme rojo) o en las oficinas de la Sociedad de Atracción de Forasteros (Rambla del Centro, 30), y será atendido gratuitamente con toda solicitud.

Itinerarios para visitar Barcelona

ITINERARIO 1

Plaza de Cataluña. — Ramblas de Canaletas y de Estudios. — Ramblas de las Flores y del Centro. — Gran Teatro del Liceo — Calle de Fernando. — Plaza de la Constitución. — Casas Consistoriales. — Diputación Provincial y Audiencia. — «Institut d'Estudis Catalans». — Catedral. — Archivo de la Corona de Aragón. — «Centre excursionista de Catalunya» (Columnas Romanas). — Plaza de Rey. — Museo Arqueológico.

RESEÑA

Plaza de Cataluña. — Centro de animación, donde se cruzan las más importantes líneas tranvías.

Ramblas. — Desde la Plaza de Cataluña hasta la Calle de Fernando se pasa por las Ramblas denominadas de Canaletas, de los Estudios, de San José o de las Flores y del Centro. Son las Ramblas la principal arteria de la ciudad antigua, bordeada de frondosos plátanos. Partiendo de la Plaza de Cataluña terminan, en el Puerto, al pie del Monumento á Colón.

Rambla de los Estudios. — En este trozo de Ramblas se encuentran el edificio de la Real Academia de Ciencias y Artes, los Grandes Almacenes de «El Siglo» y la Iglesia de N. S. de Belén. Mercado de pájaros por la mañana.

Rambla de las Flores. — Es en esta Rambla donde esta instalado el mercado de flores durante todo el año. El aspecto que ofrece es altamente agradable. A mano derecha puede verse el *Palacio de la Virreina.* Data del año 1776. Biblioteca particular notable. A continuación de la entrada principal de dicho Palacio sigue un pasaje que conduce al *Mercado de San José.*

Rambla del Centro. — Una de las Ramblas que mayor animación presenta a todas horas del día. En el número 30 la Sociedad Atracción de Forasteros.

Gran Teatro del Liceo. — En la esquina de la Rambla del Centro con la calle de San Pablo se levanta el Gran Teatro del Liceo, uno de los más grandes de Europa, puesto que puede contener con toda comodidad más de 3.500 espectadores. Muy lujoso y de buenas condiciones acústicas, está dedicado exclusivamente a la ópera. En la planta baja del mismo está instalado con gran riqueza y gusto artístico, el *Círculo del Liceo.* De la mitad de la Rambla del Centro, parte la *Calle de Fernando.* — Una de las más elegantes de Barcelona por los lujosos establecimintos que en ella hay instalados.

A la derecha, el *Pasaje de Madoz,* que conduce a la popular *Plaza Real.*

Plaza de la Constitución o de San Jaime. — En esta plaza se hallan enclavados los edeficios de las *Casas Consistoriales, Diputación Provincial, antigua Real Audiencia el Institud y «Estudis Catalans» la Biblioteca de Cataluña* y la *Caja de ahorros de Barcelona.* Visita pública en todos ellos.

Catedral. — La construcción actual fué empezada bajo los auspicios de los reyes de Aragón en el año 1298. La fachada principal y el cimborio son de reciente construcción.

La Catedral de Barcelona es uno de los más importantes monumentos del arte gótico. Las puertas de la Piedad, de Santa Eulalia y de San Ibo, son notables, Claustro rectangular gótico, de mucho mérito. En el interior, magnífico coro de nogal hábilmente esculturado y de gusto artístico exquisito.

Llaman la atención del visitante, el trono episcopal en mármol tallado, dos candelabros (siglo XVII) donativo de los *Concelleres.* La tumba de Santa Eulalia en la Cripta, la escalera que conduce al pálpito, el órgano (siglo XVI), el sepulcro de Berenguer y su esposa, y entre las joyas, la incomparable custodia, antigua silla de plata dorada que perteneció al rey D. Martín el Humano.

En las inmediaciones se encuentran: el *Palacio Episcopal.* — Existente ya en 926, fué reconstruido en 1505. Residencia actual del Obispo de la Diócesis; la *Plaza Nueva* — Torres de la Edad Media con base romana. Antigua puerta de la ciudad en lo que fué parte norte del primer circuito de murallas romanas de Barcelona, la *Casa del Arcediano,* el *Real Monasterio de Santa Clara.* — Frente a la puerta de San Ibo de la Catedral, en la calle de los Condes de Barcelona. Antigua residencia de la Casa de Aragón.

Archivo de la Corona de Aragón. — Data de la época de Carlos V. (1549). Estos Archivos, son conocidos de todos los centros europeos. Horas de de visita, de 8 a 1.

«Centre Excursionista de Catalunya». — Asociación excursionista y de estudios arqueológicos, geológicos, folklóricos, etc. Se guardan 2 columnas romanas.

Museo Arqueológico Provincial. — Instalado en la antigua Capilla de Santa Agueda, Iglesia Real de la Casa de Aragón.

ITINERARIO II

Plaza Cataluña—Plaza de Urquinaona.—«Palau de la Música Catalana».—Arco de Triunfo.—Palacio de Justicia.—Escuela Municipal de Música.—Parque.

RESEÑA

Partiendo de la Plaza de Cataluña y pasando por la hermosa calle de Fontanella, en la cual hay grandes y lujosos establecimientos, se llega a la

Plaza de Urquinaona.=Espaciosa plaza con jardines, donde está instalada, con carácter interino, la Administración Principal de Correos.

A pocos pasos de la Plaza de Urquinaona, pasando por la calle de Trafalgar y el Pasaje de Cameros, se levanta el suntuoso: *Palau de la Música Catalana*, que ocupa una superficie de 36.000 palmos cuadrados.

Visible todos los días de 12 a 1 y los festivos de 11 a 1.

La Sociedad de Atracción de Forasteros facilita tarjetas para visitar el «Palau de la Música Catalana».

Arco de Triunfo.=Al extremo de la calle de Trafalgar se levanta el Arco de Triunfo, en recuerdo de la Exposición Universal de 1888, formando entrada al *Salón de San Juan*, hermoso Paseo limitado por balaustradas de piedra.

En los extremos superior e inferior, hay ocho estatuas en bronce, dedicadas a catalanes ilustres.

A mano izquierda del Paseo Salón de San Juan, se halla enclavado el

Palacio de Justicia.=Suntuoso edificio de cuatro fachadas.

En dirección al Parque, se hallan: el monumento erigido a Rius y Taulet, el *Palacio de Bellas Artes*, grandioso edificio destinado a festivales artísticos. Hay un bello jardín, con una fuente dedicada a Hércules, contigua al edificio; la *Escuela Municipal de Música*, enfrente al Palacio de Bellas Artes.

Parque.=Grandes y hermosos jardines. Lago navegable. *Colección Zoológica.*

El Parque de Barcelona tiene una superficie total de 307.667 metros cuadrados.

Diversas entradas dan acceso al Parque, siendo las principales las del Salón de San Juan y Paseo de Pujadas, Paseo Industria, frente a la calle de la Princesa y Paseo de la Aduana.

En diversas plazuelas, artísticamente colocados entre frondosidades, existen bustos dedicados a la memoria de ilustres catalanes, entre ellos los monumentos a Aribau, publicista, y al general Prim, estatua ecuestre en bronce.

La Cascada, soberbio monumento.

En el piso superior de la Cascada, al que dan acceso dos escaleras monumentales, está instalado el *Aquarium*, con variadas especies de peces de la región. En los primeros rellanos de las citadas escaleras, están situadas las entradas a las grutas.

La Sección Marítima. Por medio de un puente viaducto se une el Parque con la Sección Marítima, nombre provinente de la Exposición Universal, por estar allí instalados varios pabellones cerca de la playa. Una terraza, avanzando hasta más allá de la rompiente de las olas, permite contemplar el mar en una grande extensión. *Panteón de Catalanes Ilustres.* Antigua Iglesia de la Ciudadela, destinada a guardar los restos de los hombres ilustres de Cataluña.

Museos.=En el recinto del Parque están instalados los Museos de Historia Natural o Martorell, el de Arte Decorativo y Arqueológico y el de Bellas Artes.

Museo de Historia Natural.=Contiene colecciones importantes y notables ejemplares de historia natural.

Visible de 9 a 12 y de 3 a 5.

En el terraplén donde se levanta el sobrio edificio del Museo está instalado el nuevo

Museo Petrográfico.=Colección notable de de piedras, mármoles, basaltos, rocas eruptivas y rocas sedimentarias de las diferentes comarcas catalanas.

Museo de Arte Decorativo y Arqueológico. Situado en la Plaza de Armas. Contiene importantes secciones de Reproducciones, Cerámica, Vitrería, Numismática, Mobiliario, Tejidos, Bordados y Encajes, Escultura, Prehistoria Dibujos, Grabados, Etnografía, Pintura, Biblioteca gráfica y musical, etc., etc.

Visible de 9 de la mañana a puesta de sol todos los días, excepto los lunes.

La biblioteca gráfica instalada en el Museo, está a disposición del público todas las mañanas de 10 a 1.

Paseo de la Industria. La salida del Parque puede efectuarse por una de las puertas del Paseo de la Industria, donde se tomará el tranvía de media circunvalación (Cruz roja sobre fondo blanco, n.° 30), para regresar a la Plaza de Cataluña, pasando por el Paseo de la Industria, Salón de San Juan, Arco de Triunfo, Plaza de Tetuán, Gran Vía y Paseo de Gracia.

ITINERARIO III

Circuito de Rondas

RESEÑA

Es de mucha conveniencia, para formarse una idea del circuito de Rondas (*boulevards*) que separan el Ensanche del casco antiguo, hacer en tranvía el paseo de circunvalación.

En la Plaza de Cataluña se tomará el tranvía (bandera verde: n.° 29), (10 céntimos el trayecto. El recorrido completo comprende dos trayectos).

Calle Pelayo.—Es una hermosa vía que pone en comunicación la Plaza de Cataluña con la de la Universidad.

Plaza Universidad.=(VÉASE ITINERARIO IV.)

Ronda de San Antonio.=Comunica la Plaza de la Universidad con la del Mercado de San Antonio.

Mercado de San Antonio.=Situado al extremo de la Ronda.

Ronda de San Pablo.—Casi al extremo de esta Ronda, y desembocando en ella, se halla la calle de San Pablo y la Iglesia de su nombre.

Iglesia de San Pablo.=Edificio casi milenario, recientemente restaurado con gran cuidado por competentes facultativos; interesante para el arqueólogo. (Siglo X).

Calle del Marqués del Duero. (Paralelo).—Anchurosa y pintoresca avenida llamada vulgarmente *el Paralelo.*

Aduana.=Frente al cuartel de Atarazanas se levanta el edificio de la Aduana.

Oficinas abiertas al público de 9 a 12 y de 3 a 5.

Monumento a Colón.=Sobre una base de piedra limitada por pedestales con grandes leones fundidos en bronce, se levanta una columna de 2'25 metros de diámetro, encima de la cual, se halla la estatua en bronce erigida al famoso descubridor de las Américas.

Puerta de la Paz y Mundial Palace.=Inmediato al Monumento a Colón se halla el desembarcadero de la Paz y el *Mundial Palace*, soberbio edificio destinado a estación marítima, en el que está instalado el reputado Restaurant «Mundial Palace». (Servicio de Telégrafo y otros varios).

Paseo de Colón.=Hermoso y elegante paseo de palmeras.

Plaza de Medinaceli.=Contigua al Paseo de Colón. Monumento al Almirante barcelonés Galcerán Marquet.

Capitanía General.=Con fachada en el Paseo de Colón. El exterior poco vistoso contrasta con la magnificencia de los salones del interior.

Iglesia de la Merced.—Detrás de la Capitanía General.

Casa de Cervantes.=Una casa de pobre apariencia, señalada con el número 33 en el Paseo de Colón, es la que se supone fué habitada por el inmortal Cervantes durante su estancia en Barcelona.

Plaza de Antonio López.=Antigua plaza, hoy completamente cambiada de aspecto a causa de la apertura de la Granvía Layetana. Monumento erigido al activo armador don Antonio Lopez.

Lonja o Bolsa.=Inmenso edificio situado en el Paseo de Isabel II y Plaza de Palacio. Construído en 1770, en el lugar que ocupaba la antigua Lonja de Mar, de la cual se conserva el magnífico salón de contrataciones (1383), admirable por la elegancia de sus líneas y la belleza de su conjunto.

Plaza de Palacio.=En el centro de la Plaza una magnífica fuente monumental en marmol, erigida en honor del Marqués de Campo Sagrado.

Santa María del Mar.=Al extremo de la angosta calle de la Espadería, se levanta la Iglesia de Santa María del Mar, cuyo conjunto pertenece al último período ojival. Su construcción data del año 1329.

Gobierno Civil.=Inmediato a la Plaza de Palacio, a mano derecha del Paseo de la Aduana, está enclavado el antiguo edificio que hoy ocupa el Gobierno Civil de la Provincia, construído bajo el reinado de Carlos IV. Ocupa una superficie de 1,942 metros cuadrados En el interior, varias pinturas murales de relativo mérito representan episodios de los reinados de Carlos III y IV.

Estación de M. Z. A.=La estación actual, que en realidad desmerece de la importancia de nuestra ciudad, está destinada a desaparecer para construir en su lugar una estación monumental, cuyo proyecto esta ya trazado.

Parque (Véase ITINERARIO II.)=El tranvía prosigue su marcha por el Paseo de la Industria, Bellas Artes, Salón de San Juan, pasando por frente del Palacio de Justicia (véase ITINERARIO II), hasta el Arco de Triunfo, donde toma la dirección de la Ronda de San Pedro, una de las más hermosas de Barcelona, tanto por su extensión como por la suntuosidad de sus construcciones particulares.

Después de pasar por la Plaza de Urquinaona, se llega a la de Cataluña al mismo punto donde empieza el presente itinerario.

ITINERARIO VI

Vallvidrera.—A. De Barcelona a Vallvidrera por el ferrocarril eléctrico de Sarriá y el funicular de Vallvidrera.—B. Por el metropolitano miniatura.—C. Por el Tibidabo.

RESEÑA

A

De Barcelona a Vallvidrera por el ferrocarril eléctrico de Sarriá y el funicular de Vallvidrera.

En la parte más baja (unos 300 metros) de la cadena de montañas que se extiende desde el Tibidabo hasta San Pedro Mártir, se halla enclavado el pintoresco sitio conocido con el nombre de Vallvidrera. Abundan en Vallvidrera los puntos a propósito para realizar excursiones, ya que entre la espesura de los pinares brotan infinidad de fuentes por demás agradables y pintorescas.

Una de las comunicaciones más directas para trasladarse a Vallvidrera es la siguiente:

Partiendo de la Plaza de Cataluña, se utilizará el ferrocarril eléctrico de Sarriá, cuya estación se halla en la misma plaza esquina Pelayo. Pasando por la calle de Balmes, el tranvía atraviesa las barriadas de Gracia, San Gervasio y la aristocrática de la Bonanova. Es un hermoso y pintoresco recorrido.

Este tranvía conduce al pie de la estación funicular.

Funicular de Vallvidrera.—La línea recorre un trayecto de 720'65 metros.

De Barcelona a Vallvidrera, pesetas 1'35 en 2.ª clase, 0'85 en 3.ª; ida y vuelta, pesetas 2 en 2.ª clase y 1,10 en 3.ª.

Servicio especial en días festivos: desde Barcelona o cualquiera estación del trayecto a Vallvidrera, ida y vuelta una peseta.

Excursiones.—Desde Vallvidrera pueden realizarse diversas excursiones. Baste decir que diseminadas por las hondonadas existen treinta y cuatro fuentes con ricas aguas que se escurren entre frondosidades vírgenes y deliciosos parajes.

Son dignos de mención la *Villa Juana*, célebre por haber fallecido en ella el genial poeta Mossen Verdaguer. *El Pantano*, donde se recogen las aguas de todas las vertientes del hermoso valle. Es un lugar delicioso y pintoresco, y la *Iglesia de Vallvidrera*, situada en uno de los más pintorescos lugares del valle.

Hoteles, restaurants, etc.

B

A Vallvidrera por la Mina Grott o ferrocarril miniatura

Puede también verificarse la excursión a Vallvidrera yendo directamente al Pantano por medio del pequeño metropolitano que atraviesa la montaña, pasando por un túnel de un kilómetro y medio de longitud, que desemboca al pie del Pantano.

Desde la Plaza de Cataluña se tomará el tranvía de la Compañía General (banderola color verde oscuro con un 9 blanco). (Trayecto 25 céntimos).

A algunos minutos del final del trayecto se encuentra la pequeña estación de la Mina Grott.

Este originalísimo tren miniatura, conduce a una pintoresca hondonada contigua al Pantano (0'25 pesetas). Puede regresarse por el mismo camino, o bien subir desde el Pantano a la Plaza de Verdaguer y de allí utilizar el funicular de Vallvidrera o el tranvía del Tibidabo.

C

A Vallvidrera por el Tibidabo.

Con el tranvía de la Bonanova (véase itinerario V), se va hasta la Avenida del Tibidabo. Allí se toma el llamado tranvía azul (con indicación Vallvidrera), el cual, pasando por la Plaza Funicular, recorre uno de los más hermosos trayectos que imaginarse pueda.

Poco antes de llegar a Vallvidrera se halla el Ideal Pavillón, hotel-restaurant.

Este tranvía conduce hasta la Plaza Verdaguer, de Vallvidrera.

Plaza de Cataluña a Avenida del Tibidabo, pesetas 0'25; Avenida del Tibidabo a Vallvidrera, 0'60; Avenida del Tibidabo a Vallvidrera y viceversa, una peseta.

ITINERARIO V.

Tibidabo. -Rabassada.—San Cugat del Vallés.

RESEÑA

En la Plaza de Cataluña se tomará el tranvía Atarazanas-Bonanova, n.° 22 sobre bandera roja y azul.

Trayecto desde la Plaza de Cataluña a la Avenida del Tibidabo, 25 céntimos.

El tranvía recorre el trayecto siguiente:

Paseo de Gracia.—Hermosa y aristocrática vía, de un kilómetro y medio de longitud. Cuatro hileras de árboles bordean los dos paseos.

La mayor parte de los edificios son de una riqueza y buen gusto excepcionales, algunos de ellos de una gran originalidad y suntuosidad.

Calle de Salmerón.—Del extremo superior del Paseo de Gracia, arranca la calle de Salmerón, arteria principal de la barriada de Gracia, la cual conduce a la hermosa *Plaza de Lesseps*, llamada vulgarmente «Els Josepets». Iglesia del siglo XVI.

El tranvía se interna por el *Paseo de la Diputación*, formado especialmente por casas-torres y algunos chalets. A cierta altura del mencionado Paseo, se descubre a mano derecha el precioso panorama de Vallcarca.

El tranvía sigue por la calle de Craywinkel, hasta la gran Avenida del Tibidabo donde el viajero se apeará para tomar el llamado *Tranvía azul* que ha de conducirle a la estación inferior del Funicular. Trayecto, 10 céntimos.

Gran Avenida del Tibidabo.—Espléndido paseo, bordeado de preciosas villas. Continuamente el excursionista admira los más bellos y variados espectáculos de naturaleza.

Estación Inferior del Funicular.—Hermosa plaza en la que hay instalados diversos establecimientos con Café-Restaurant y Terrazas rústicas con espléndida vista, donde se sirven consumaciones a precios ordinarios. De esta plaza parte el tranvía para Vallvidrera. (Véase ITINERARIO VI).

Ascensión al Tibidabo.—Nada más pintoresco que el recorrido del Funicular. La línea pasa continuamente entre pinares en una extensión de 1.800 metros, que el ferrocarril recorre en ocho minutos.

Poco antes de llegar al término del Funicular se halla el *Apeadero*. A la izquierda, sentado en un promontorio, se levanta el magnífico OBSERVATORIO, y a mano derecha, la casa del Apeadero y el GABINETE DE INVESTIGACIÓN CIENTÍFICA «La Mentora».

Narración alguna puede dar idea del grandioso é incomparable espectáculo que al llegar a la cima del Tibidabo (532 metros sobre el nivel del mar) puede admirar el excursionista, y esto muy cómodamente, gracias a la bien entendida construcción de miradores y terrazas, desde donde sin peligro alguno se domina todo el paisaje.

La ciudad se extiende a nuestros pies en toda su superficie. Vénse asimismo, gran número de pueblos de la hermosa costa levantina al pie del azul Mediterráneo, que se domina en mucha extensión. Y por la parte opuesta, el Monserrat famoso, con los picachos sin par, se yergue altivo entre el ondular de las montañas de Sant Llorens de Munt, el Montseny, los Pirineos y otras muchas más que sería interminable enumerar.

El artista admirará allí la granriqueza de colores que el sol se complace en derramar sobre el magnífico paisaje.

Y esta maravilla la disfruta el excursionista, ya sea cómodamente sentado en las terrazas, o instalado en los restaurants y cafés allí existentes, oyendo continuamente el dulce murmurar de los robustos pinos y respirando su refrigerante aroma.

Por la noche la contemplación de Barcelona iluminada es portentosa.

Está en construcción en la misma cumbre un templo dedicado al Sagrado Corazón de Jesús. Restaurants, hotel. etcétera, etc.

TARIFAS DEL FUNICULAR.—Clase general: Subida, 1 peseta; bajada 0'75; subida y bajada 1'50.—Clase de lujo: Subida, pesetas 1'50, bajada 1; subida y bajada 2.

La Rabassada.—La excursión a la Rabassada puede efectuarse a pie desde el Tibidabo, por la carretera.

Para ir directamente desde Barcelona, ha de tomarse el tranvía en la Plaza de Cataluña, que por la carretera de San Cugat se dirige a La Rabassada, o bien el ómnibus automóvil que hace el servicio de San Cugat del Vallés, desde la Plaza de Cataluña.

El Hotel Restaurant de la Rabassada está situado en uno de los sitios más pintorescos de las inmediaciones de Barcelona, contiguo a la carretera de San Cugat y distante de dicho pueblo unos 5 kilómetros. Contiene numerosas atracciones americanas, casino, restaurants. etcétera, etc. En San Cugat no dejará de visitarse el notable Monasterio, famoso desde el doble punto de vista arquitectónico e histórico.

ITINERARIO IV

Plaza de Cataluña.—Universidad.—Hospital Clínico.—Universidad Industrial.—Arenas de Barcelona.—Plaza de España.—Granvía.

RESEÑA

Partiendo de la Plaza de Cataluña por la calle de Pelayo, se llega a la Plaza de la Universidad donde está instalado el espacioso edificio de la Universidad Literaria de Barcelona. En el centro de la plaza se levanta el

Monumento al Doctor Robert.—Erigido por suscripción popular, al que fué ilustre Catedrático de esta Universidad, médico famoso y honrado político.

Universidad Literaria.—De puro estilo y sobria ornamentación exterior.

Hermosa escalera de mármal blanco, que conduce al primer piso. Salón Rectoral, Galería de Retratos, Esculturas, Despacho del Rector, Sala del Consejo Universitario, Sala de Reuniones del Claustro Universitario, Paraninfo, muy rico en ornamentación. La Biblioteca de la Universidad comprende siete grandes salas además de otras de más reducidas proporciones.

En la planta baja se hallan las aulas de las facultades de Derecho y Filosofía y Letras, y Ciencias; Facultades de Farmacia e Instituto de 2.ª Enseñanza.

Están, además, instaladas en el edificio de la Universidad la Escuela de Arquitectos y la de Ingenieros, los Gabinetes de Física e Historia Natural, etc., etc.

Hospital Clínico y Facultad de Medicina.—En la Plaza de la Universidad se toma uno de los tranvías que conducen al Hospital Clínico. Trayecto, 10 céntimos. Signos: Bandera fondo verde, núms. 13 y 14 blanco.

El Hospital Clínico y la Facultad de Medicina ocupan una área de 27,700 metros cuadrados, lindando el edificio con las calles de Córcega, Provenza, Villarroel y Casanovas. En esta última está la puerta principal.

Estos edificios están dotados de cuanto exigen las necesidades del objeto a que se hallan destinados: lavado mecánico, ascensores y monta cargas, calderas para baños calientes, abundadcia de agua, electricidad, excelente farmacia, departamentos de terapéutica, gabinetes de física, fotografía y radiografía, salas de operaciones, cámara figrorífica alveolar, horno crematorio. estufas de desinfección, etc., etc.

Universidad Industrial.—Siguiendo por la calle de Córcega, se encuentra a algunos metros de distancia la Universidad Industrial, situada en la calle de Urgel. Edificio de vastas proporciones, dedicado especialmente a enseñanzas industriales, para lo cual cuenta con maquinaria moderna y profesores competentes.

En el mismo edificio se halla instalado el Museo Social, ocupando cinco vastas salas con notables instalaciones. Visita: los martes, jueves y domingos de 10 a 13 y de 15 a 16'30.

Siguiendo por la calle de Roselón, hállase la

Cárcel Modelo.—Tiene este grandioso edificio su entrada principal por la calle de Entenza. La Cárcel Modelo reune las condiciones arquitectónicas que reclama el sistema celular.

Ocupa en total el edificio una superficie de 27,406 m. c.

El gabinete antropométrico y las dependencias de administración se hallan en la planta baja, así como el locutorio público.

En el primer piso se hallan los locutorios particulares destinados a los abogados, un salón de audiencias judiciales y las celdas de detenidos políticos.

Existen celdas para los reclusos enfermos. Enfermería etcétera, etc.

Cuarteles de Alfonso XII.—Inmediata a la cárcel celular, se encuentra la calle de Vilamarí, en la cual están instalados los cuarteles de Alfonso XII, de moderna construcción, destinados a fuerzas de caballería.

Matadero Público.—Siguiendo por la misma calle de Vilamarí, a la altura de la de Aragón se encuentra el espacioso edificio construído recientemente para Matadero Público. Comprende una serie de naves, dispuestas de manera que los servicios puedan realizarse con el mayor orden y comodidad. Cada especie de ganado tiene su departamento especial con todo el mateaial moderno necesario. Secciones de desuello, de limpieza de despojos, inspección sanitaria, instalacipnes higiénicas, abundancia de agua, etc., etc.

Además del mencionado, existen en Barcelona otros mataderos públicos en las distintas barriadas extremas.

Arenas de Barcelona.—A poca distancia del Matadero, con fachada a la calle de las Cortes, se levanta la nueva Plaza de Toros, titulada Arenas de Barcelona. Su arquitectura es árabe. Dan acceso a la puerta principal dos rampas, por las cuales pueden circular los carruajes hasta el mismo dintel.

Para el regreso se utilizará el tranvía Arenas, Plaza de Calaluña, Atarazanas (bandera amarilla con A negra). Trayecto, 10 cénts.

Laberinto de Horta

ITINERARIO VII

Templo de la Sagrada Familia y Hospital de San Pablo (en construcción).

RESEÑA

En la Plaza de Urquinaona, se tomará el tranvía eléctrico de Horta hasta la Sagrada Familia (trayecto, 10 céntimos).

Templo de la Sagrada Familia.—Genial edificio en construcción, obra del arquitecto catalán Gaudí. Eminentes arquitectos y artistas extranjeros venidos expresamente a Barcelona para visitar esta maravilla del arte moderno, están contestes en afirmar que esta Catedral, cuya construcción está sufragando la limosna de los fieles barceloneses, será la que en futuros tiempos dará razón del genio artístico de nuestra época. Un ilustrado publicista, en un notable artículo publicado en el Boletín de la S. de A. de F., hace esta pregunta, que por sí sola da idea de lo que es el templo de la Sagrada Familia: ¿Cuál es el forastero y el indígena que ante la grandiosa obra del templo de la Sagrada Familia no ha sentido latir su corazón al ver la temeridad del genio, que convierte en excelsa sinfonía de piedra las modestas limosnas que da el pueblo para su Catedral?

Hospital de San Pablo.—Siguiendo por la calle de Provenza hasta la calle del 2 de Mayo, al extremo de esta última, está construyéndose el inmenso Hospital de San Pablo, obra de una extraordinaria magnitud, que lleva a cabo el ilustre arquitecto catalán Doménech y Montaner. La superficie total del terreno que ocupará el gigantesco Hospital es de 124.000 metros cuadrados. El estado de las obras permite ya hacerse cargo de las proporciones del mencionado establecimiento y del buen gusto que preside su construcción, perfectamente hermanado con las modernas necesidades de esta clase de instituciones.

El regreso puede efectuarse por medio del mismo tranvía, tomándolo en el llamado Camp del Arpa. (Trayecto, 10 cts.)

EXTENSIÓN DEL ITINERARIO VII

Horta, y Laberinto del Marqués de Alfarás y Casa Martí-Codolar.

Horta.—Antiguo Municipio, agregado hoy a Barcelona. Iglesia de San Juan, de singular arquitectura románica del siglo XII. Fué, en la antigüedad, capilla del castillo feudal de Guillermo de Horta. El tranvía conduce hasta la misma Plaza de Horta, debiendo hacerse a pie el recorrido que le separa del Laberinto, cuya dirección dee pedirse al conductor del tranvía.

Laberinto.—Vasta posesión del Excelentísimo señor Marqués de Alfarrás, en cuyo centro se halla un bien entendido laberinto de cipreses, que se domina completamente desde una plataforma, a la que conducen magníficas escalinatas, rematadas por un templete griego. En la entrada que da acceso al laberinto, aparece un bajo relieve en mármol, representando a Adriana y Teseo teniendo en las manos el ovillo del laberinto de Creta. Para visitar esta hermosa posesión, es necesario proveerse anticipadamente de un permiso de su propietario, que puede solicitarse por conducto de la Sociedad de Atracción de Forasteros. (El trayecto del tranvía desde la Plaza de Urquinaona a la Plaza de Horta, 20 cts.)

Casa Martí-Codolar.—En el mismo término municipal, se halla la expléndida finca de dicho nombre, muy digna de ser visitada como modelo de jardines de éxquisito gusto.

ITINERARIO VIII

San José de la Montaña.—Park Güell

RESEÑA

Partiendo de la Plaza de Cataluña, con el tranvía que ostenta la bandera roja con franja central azul y n.º 24 blanco, se recorre hasta la Plaza de Lesseps el mismo trayecto del Itinerario V.

Desde la Plaza de Lesseps (Josepets) sigue el tranvía por la *Travessera de Dalt*, hermosa avenida de chalets y villas circundadas de jardines. Casi al final del trayecto se halla el camino que conduce al

Santuario de San José de la Montaña.—Este Santuario ocupa una situación muy pintoresca. La iglesia y el convento son de moderna construcción. Descendiendo nuevamente a la Travesera se sigue hasta la calle de Larrad, que conduce al

Parque Güell.—Dirigidas las obras de este parque, propiedad del Sr. Conde de Güell, por el eminente arquitecto Gaudí, autor del proyecto de la Sagrada Familia, ofrece este aspecto de grandiosa originalidad y de riquísima fantasía que revelan todas las obras del arquitecto-poeta. Y Gaudí soñó. Y el sueño de un poeta, realizado, es el Parque que Güell, con sus miradores fantásticos, con sus rutas trazadas con mágico arte, con sus palacios de hadas, en los que triunfan de una manera marivillosa las formas concebidas por una imaginación poderosísima.

Recuerdo de la naturaleza es lo que Gaudí ha hecho surgir en el Parque Güell, más bien que una imitación de la misma. Este artista genial y sabio—dice un notable crítico de arte en el *Boletín de la S. de A. de F.*—ha podido desarrollar toda la fantasía que cabe en su portentosa imaginación, sin separarse de las conveniencias que eran de respetar en la naturaleza del terreno que iba a transformar; antes bien ella le sirvió de inspiración a la gran obra de embellecimiento suburbano que acaba de realizar.

Gracias a una amplia y monumental carretera que suavemente se desarrolla por toda el área del monte, los carruajes pueden recorrerlo todo hasta la misma sierra.

El Parque Güell es único en el mundo. Situado en un anfiteatro formado por un recodo de las montañas vecinas de Barcelona, ocupa una situación de incomparable belleza. Ochenta y seis columnas de piedra sostienen la gran esplanada del teatro de la Naturaleza, abierto al panorama indescriptible de la ciudad y del mar. Hábilmente combinadas con los desmontes naturales, se levantan aquí y allá soberbias miradas de una originalidad incomparable, puentes, terrazas y avenidas, dispuestas por medio de sistemas de construcciones por demás originales. La entrada al Parque Güell está gravada para el forastero con un impuesto destinado a fines benéficos. Un vale de cuatro entradas que facilita el portero, 2 pesetas. Una persona sola, 1 peseta. Trayecto desde la Plaza de Cataluña, 20 céntimos. El regreso puede verificarse en el mismo tranvía o bien en el que, partiendo de la Plaza de Rovira, cerca de la Travesera de Dalt, sigue el siguiente itinerario: Plaza de Rovira, Providencia, Torrente de la Olla, Calle de Córcega, Clarís, Provenza, Bruch, Cortes, Lauria, Urquinaona, Fontanella, Plaza de Cataluña y Plaza de Santa Ana (Trayecto 15 cts).

ITINERARIO IX

Bonanova - Sarriá - Pedralbes

RESEÑA

En el parador de tranvías de la Plaza de Cataluña, frente a la calle de Vergara, se toma el tranvía que ostenta bandera verde con un n.º 10 blanco.

Este tranvía conduce a Sarriá, pasando por la Rambla de Cataluña, Vía Diagonal y calle de Muntaner hasta la Plaza Mayor de Sarriá. Todo el trayecto, 25 céntimos. En algunos días festivos, todo el trayecto 20 céntimos.

Rambla de Cataluña.—Hermosa avenida paralela al Paseo de Gracia. En su cruce con la calle de las Cortes, se levanta el *Monumento a Güell*, erigido a la memoria del entusiasta proteccionista y economista eminente Güell y Ferrer, padre del Excmo. Sr. Conde de Güell, propietario del hermoso parque de su nombre.

En el cruce con la calle de Valencia, puede verse el *Monumento a Clavé.*—Clavé fué el fundador de los coros populares de Cataluña. Músico y poeta a un tiempo, logró reunir en casi todos los pueblos del llano de Barcelona un grupo de obreros amantes de la música, formando una federación de coros que alcanzó merecido renombre.

Granvía Diagonal.—Espaciosa avenida, con multitud de edificios particulares de gran riqueza y buen gusto.

Calle de Muntaner.—La casi totalidad de construcciones que bordean esta hermosa calle, la constituyen soberbios chalets y magníficas residencias particulares con sendos jardines, que le dan un aspecto suntuoso a la par que de exquisito buen gusto.

Iglesia de la Bonanova.—Situada en la Plaza del mismo nombre, esta iglesia es muy visitada por los barceloneses.

Paseo del Obispo Morgades y calle del Doctor Robert.—La antigua carretera de Sarriá a la Bonanova ha tomado los nombres de estos ilustres catalanes, formando una avenida de las más hermosas de los alrededores de Barcelona, tanto por su situación privilegiada como por la suntuosidad de sus edificios.

Esta avenida conduce directamente a la Plaza de la Constitución, de Sarriá, de donde parte el

Paseo de D.ª Elisenda de Moncada, que conduce a *Pedralbes*.—El monasterio de este nombre es verdaderamente notable, tanto por los recuerdos históricos que atesora como desde el punto de vista arquitectónico. Ocupado por una comunidad de religiosas franciscanas clausuradas, no es permitida la entrada al interior del convento. Puede visitarse la iglesia, cuyas líneas y proporciones son dignas de estudio como monumento de arte gótico catalán. Inauguróse el Monasterio en 1327, con la profesión de varias princesas de Aragón y de Castilla. Fundado por la Reina Elisenda de Moncada, esposa de Jaime II, esta clausura fué durante largos años la preferida de la nobleza. La iglesia es de una sola nave; contiene una artística sillería de coro tallada en roble. En el prebisterio puede admirarse el panteón de alabastro que guarda los restos de la ilustre fundadora.

Dos puertas, adosadas a otros tantos torreones, dan acceso al recinto de Pedralbes.

Capilla de Nuestra Señora de Lourdes.—A poca distancia del Monasterio, existe una capilla imitación de la famosa gruta de Lourdes (Francia).

Fuente del León.—Antigua fuente, con un rico caudal de agua, situada en la misma falda de la montaña de San Pedro Mártir. Restaurant.

Diseminadas por la montaña hay, además, diversas fuentes, entre las que descuellan la fuente de la Magnesia, la fuente del Hierro, etc., etc. El regreso puede efectuarse siguiendo el mismo itinerario, o bien tomando en la Plaza de Borrás, de Sarriá, el tranvía (bandera verde con el n.º 13 blanco), que pasando por la Plaza Mayor de Sarriá, se dirige por la carretera del mismo nombre hasta la Plaza de Cataluña. (Trayecto, 25 céntimos).

Paso de los franceses

Vista parcial del Monasterio

Salida de Montserrat

Cueva de la Virgen

Segundo Misterio de gozo

ITINERARIO X

EXCURSIÓN A MONTSERRAT

La excursión a Montserrat desde Barcelona, puede realizarse en un día, aun cuando la montaña tiene el aliciente necesario para pasar en ella una temporada.

Varios trenes diarios salen de la Estación del Norte, combinando con el ferrocarril de cremallera que conduce al pie mismo del monasterio. El trayecto completo desde Barcelona a Montserrat se recorre en tres horas, siendo los precios de ida y vuelta: en 1.ª clase, 16,55 pesetas; en 2.ª clase, 11'05, y en 3.ª clase, 9'45.

En ciertas festividades circula un tren cuyo precio en 3.ª clase es de 6 pesetas, ida y vuelta.

Los billetes de ida y vuelta son valederos por 6 días.

Nota.—Para las Romerías, Colectividades, Agrupaciones, etc., que se compongan de un mínimun de 50 pasajeros, hay establecido un servicio especial temporal de billetes de ida y vuelta de Barcelona a Montserrat al precio reducido de 6 pesetas en 3.ª clase.

Estancia en Montserrat.—A los que deseen pernoctar en el Monasterio, los Rvdos. Padres Benedictinos les facilitan habitaciones y el abrigo necesario, a cambio de lo cual se entrega alguna limosna.

Inmediato al Monasterio y dentro del recinto del mismo, está instalado el Restaurant de Montserrat, con un buen servicio establecido en toda época del año.

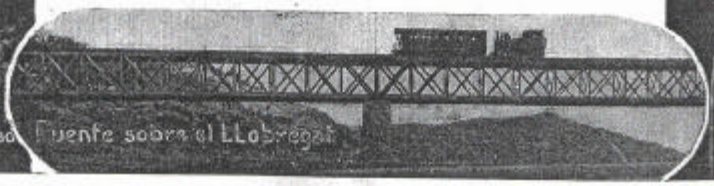
A unos minutos de automóvil del Monasterio se halla la «Colonia Puig», ocupando una situación inmejorable. Dicho establecimiento cuenta con espaciosas y alegres habitaciones y con esmerado Restaurant. El servicio entre el cremallera y la «Colonia Puig» se realiza en automóvil. Dicho establecimiento, lo mismo que el restaurant de Montserrat, de los Sres. Perelló y Busquets está adherido a la Sociedad de Atracción de Forasteros de Barcelona. Esta Sociedad facilita en sus oficinas, Rbla. del Centro, 30, bajos, teléf. 1515, toda clase de datos referentes a la excursión a Montserrat, y reparte gratuitamente los itinerarios de la Compañía del ferrocarril de cremallera.

Montserrat.—El excursionista que desde Barcelona se dirige a Montserrat, apearse en la estación de Monistrol, tomando el ferrocarril de cremallera, cuya estación está contigua a la del Norte.

Al dejar el tren en Monistrol ofrécese ante la vista la mole imponente y fantástica de monte coronado de desnudas y enhiestas peñas que se destacan sobre el azul del firmamento, semejando un ejército de gigantes. El cremallera, después de bajar hasta el cauce del Llobregat va escalando a fuerza de curvas y revueltas las graderías del macizo, hasta llegar a la plataforma donde se levanta el templo dedicado a la Virgen, patrona de Cataluña. En el camino de cornisa que conduce a la Cueva donde fué hallada la Imagen de la Virgen (siglo IX) levántase una serie de artísticos modernos, representativos de los misterios del Rosario.

Excursiones a la *Font dels Monjos a Santa Cecília*, a la *Roca forada* y a *Can Massana*, por carretera que bordea un continuo parapeto erizado de peñas imponentes; a las grandiosas grutas de Collbató, algo distantes, y a las ermitas diseminadas en los puntos más pintorescos del monte. La ascensión a San Jerónimo es de rigor y puede hacerse a pie o en caballería. El camino conduce a la cumbre, desde donde se divisa un panorama incomparable.

El Gigante encantado

Puente sobre el Llobregat

Línea del F. C. de Cremallera

EXCURSIONES POR CATALUÑA

DE BARCELONA A IGUALDA

Nordeste de España

Son innumerables las que pueden realizarse, a cual más interesante; y al considerable número de las ya conocidas, puede añadirse un trozo inédito de Cataluña cuyas bellezas no podían antes admirarse con la comodidad con que hoy se efectúa por el pintoresco ferrocarril N. E. E. de vía estrecha que, partiendo de su elegante estación de Barcelona (Riera-Magoria) y atravesando la risueña vega del río Llobregat, llega hasta la importante ciudad de Igualada, pasando por las poblaciones que a continuación se expresan:

Hospitalet.—Villa de cerca 5.000 habitantes, regada por el Canal de la Infanta. Posee algunas industrias y se visita en su término, el Santuario de N. S. de Bellvitge.

Cornellá.—En la margen izquierda del río Llobregat. En su término se halla la máquina elevadora de las aguas de dicho río. Iglesia del siglo XII. Castillo.

San Baudilio de Llobregat.—Pintoresca villa de más de 5.000 habitantes, situada a la derecha del Llobregat. Sus tierras cubiertas de árboles frutales, ofrecen un aspecto muy agradable. Posee uno de los mejores manicomios de España. En su grandiosa iglesia parroquial se conservan los restos del gran patricio de 1714, R. de Casanova.

Santa Coloma de Cervelló.—En su término se halla la importante fábrica del Excmo. Sr. Conde de Güell, llamada *Colonia Industrial Güell*, formada por un centenar de edificios, pudiendo citarse como una institución industrial modelo.

San Vicens dels Horts.—Pueblo de cerca 2.000 habitantes.

Pallejá.—Pintoresca población de cerca 1000 habitantes. Posee preciosos alrededores.

San Andrés de la Barca.—Pequeño pueblo cuyo término riega el Llobregat.

Martorell.—Importante villa situada en la confluencia de los ríos Noya y Llobregat. Posee bastantes fábricas.

Una de sus curiosidades es el llamado puente del Diablo. Es de construcción romana, formando un solo y atrevido arco. Servicio de automóviles para la famosa montaña de Montserrat.

San Esteban Sesrovires.—Pueblo de cerca mil habitantes. Fuente de agua ferro-sulfurosa.

Begudá Alta.—Caserío agregado a Masquefa. En el año 1880 se encontraron unas sepulturas orientadas hacia Oriente, creyéndose que son prehistóricas.

Masquefa.—Pequeña villa de cerca 1.000 habitantes, con sus agregados *Begudá Alta* y *Lo Serralet*.

Piera y Hostalets.—Piera, con sólo sus 4.000 habitantes, es una villa cuajada de recuerdos históricos y ha sido cuna de preclaros varones.

La iglesia parroquial data de 1200. Conserva un Palacio que pertenecía a los Reyes de Aragón y en el que se albergaba Jaime I en sus viajes de Aragón a Barcelona, quien, después de la conquista de Mallorca ofreció al famoso Santo Cristo de Piera, dos banderas tomadas a los moros y vestiduras sagradas, bordadas por su esposa D.ª Violante, que se conservan en la actualidad.

La imagen del Santo Cristo, famosa en toda Cataluña, se cree es del siglo IX o X.

Hostalets, es un caserío agregado al municipio de Pierola.

Vallbona.—Pueblo de menos de 1.000 habitantes. Su término es montañoso y tiene agregada la parroquia de Cabrera.

Capellades.—Pintoresca villa a la derecha del río Noya. Pueden realizarse interesantes excursiones al *Turó de Miramar* y *Capellá*. Desde remotos tiempos es famosa esta villa por su industria papelera.

Pobla de Claramunt.—Pueblo de más de 1.000 habitantes, situado en la izquierda de la Riera Carme, cerca de su confluencia con el río Noya.

Vilanoveta del Camí.—Pueblo de menos de 1.000 habitantes, situado a la izquierda del río Noya.

Igualado.—Estación de término de la línea del ferrocarril del N. E. E.

Ciudad de 10.500 habitantes. Su especialidad es la elaboración de curtidos, de cuya industria existen más de 100 fábricas.

Bajo el punto de vista histórico, ostenta esta ciudad gloriosas páginas. Es una de ellas la parte principalísima que tomó en la célebre batalla del Bruch. En la guerra contra Felipe IV, Igualada defendió con tesón la causa catalana.

Es famosa la imagen del Santo Cristo que los igualadinos llevaban consigo durante la guerra contra la invasión francesa.

LA VUELTA A CATALUÑA

PRUEBA DE REGULARIDAD Y TURISMO

que tendrá lugar los días 23, 24 y 25 de Julio de 1916, organizada por el

"Real Automóvil Club de Cataluña"

La VUELTA A CATALUÑA reserva las más variadas y las más intensas de aquellas agradables impresiones que son fuente de inefables goces para el alma del turista.

Nuestro país, precisamente, atesora un conjunto de bellezas naturales tan abundantes, tan espléndidas y tan diversas, que no parece sino que la naturaleza ha querido hacer en él un paraíso donde poner reunidas, en muestra, todas las maravillas que la creación esparció por la tierra.

Sin separarnos del circuito elegido para la prueba, desde la playa risueña de nuestro mar azul que la carretera bordea al salir de Barcelona, entre Badalona y Malgrat, hasta el mismísimo corazón del Pirineo pasando por Gerona, Olot, Ripoll y Ribas; desde Puigcerdá a Lérida, pasando por las llanuras de Urgel y las riberas del Segre, y desde Lérida a Barcelona pasando por el Campo de Tarragona y los acantilados de Garraf, el viajero no cesa de admirar los cuadros sublimes de paisaje que la marcha del automóvil va poniendo sucesivamente y con rapidéz vertiginosa delante de su vista, lleno todo de color y de vida, en una época del año en que la vegetación, llegada al apogeo de su fuerza, luce sus más espléndidas galas, y en que las aguas procedentes del deshielo de las nevadas cumbres pirenaicas, se precipitan bulliciosas y a veces imponentes por las cascadas, hasta quedar dominadas en los cauces de los ríos para llevar a lo largo de ellos, a través de la tierra, de la montaña al mar, la nueva del buen tiempo.

◆ ◆ ◆

Cataluña entera será teatro de ese gran acontecimiento automovilista, y las poblaciones por donde pasa el circuito, ante ese espectáculo grandioso e inusitado, se levantarán en armas de fiesta y de triunfo para saludar el paso de los concurrentes.

Por mucho que se esfuerce la imaginación, por mucho que sueñe la fantasía y por elocuencia que se ponga en la palabra, no es posible formarse idea, no es posible dar idea de la impresión que a de dejar en el ánimo de todos el conjunto turbulento de las emociones recibidas.

A los encantos del paisaje, a la satisfacción de una marcha sin contratiempos, a los agasajos de las poblaciones del tránsito, añádase que el atractivo principal de la prueba está en el interés suscitado por la lucha deportiva, contenida en los límites de una prudente velocidad marcada en el reglamento, sin peligro alguno para las personas; téngase en cuenta que la calidad de éstas, en su gran parte socios y amigos del Real Automóvil Club, es garantía de que la cortesía, la caballerosidad y la mutua consideración ha de ser característica de la lucha; piénsese en los momentos de descanso, y en las horas de la comida hecha en un ambiente de verdadero compañerismo y de verdadera familiaridad, donde cada uno contará sus hazañas y sus peripecias entre los alegres comentarios de todos, y dígase si no se concibe lógicamente que en el momento final, cuando nuestros héroes lleguen por la carretera de Pedralbes a la vista de Barcelona — que después de la breve ausencia aparecerá a sus ojos más bella que nunca — ocurra que para muchos la alegría de haber llegado al fin no compense el sentimiento de terminarse la prueba, y que cuando los cuerpos pidan descanso, después de la última jornada, muchas almas hnyan, en sueños, para disfrutar de nuevo flotando entre las emociones del ambiente vivido aquellos días.

RICARDO CABOT

Del Programa Oficial de la Vuelta a Cataluña

DESRIPCION DEL CIRCUÍTO

Primera Etapa

TENDRÁ lugar el día 23 de Julio, saliendo por la mañana de Barcelona, frente al local del REAL AUTOMOVIL CLUB DE CATALUÑA, situado en la Ronda de San Pedro, núm. 2, junto a la Plaza de Cataluña, siguiendo por la Ronda de San Pedro, Salón de San Juan, Paseo de Pujadas y calle de Pedro IV, llegando, al final de ésta, al

Km. **5** : donde se entra en la carretera de Madrid a Francia, por La Junquera, que debe seguirse sin interrupción hasta Gerona.

Km. **9** : Travesía de Badalona, ciudad de 21.000 habitantes, la antigua «Betulo» de los romanos, de cuya época guarda algunos vestigios. En la sacristía de la iglesia parroquial puede admirarse una hermosa colección de cuadros del pintor catalán Viladomat. Es ciudad eminentemente industrial existiendo en ella fábricas de cristal, abonos químicos, refinerías de anisados, etc., etc. Posee un barrio de pescadores y en sus afueras se construyen preciosos chalets.

BLANES.—Detalle de la playa

Km. **13** : Travesía de Mongat, centro de las excursiones a la «Cartuja de Montealegre» y a la «Conreria».

Km. **15** : Masnou, villa muy pintoresca.

Km. **20** : Premiá de Mar.

Km. **25** : Vilasar de Mar.

Km. **31** : Travesía de Mataró.

Km. **34** : Travesía de Llavaneras.

Km. **39** : Caldetas. Se pasan varios bádenes. De las poblaciones de la costa de Levante, es Caldetas una de las más hermosas. Es estación balnearia y tiene numerosas villas y chalets con jardines. Hay establecimiento de aguas termales.

Km. **41** : Travesía de Arenys de Mar.

Km. **45** : Travesía de Canet de Mar, estación veraniega. Puede visitarse, en sus cercanías, el Castillo de Santa Florentina.

Km. **49** : San Pol de Mar. Travesía en cuesta con viraje difícil. Poste indicador del REAL AUTOMÓVIL CLUB DE CATALUÑA.

Km. **51** : Costas de Calella.

Km. **52** : Travesía de Calella.

Km. **65** : Tordera. Paso a nivel señalado con poste indicador del REAL AUTOMÓVIL CLUB DE CATALUÑA.

Km. **66** : Carreteras a derecha e izquierda, respectivamente, que conducen a Blanes y Hostalrich.

Km. **79** : Se deja a la derecha la carretera que conduce a Vidreras.

Km. **80** : Carretera a la izquierda que conduce a Santa Coloma de Farnés. A la derecha se deja la que conduce a Caldas de Malavella, población muy frecuentada y famosa por su manantial de aguas minerales del Vichy Catalán.

Km. **93** : Carreteras a derecha e izquierda a Riudellots y Salitja, respectivamente.

Km. **102** : Carretera a la izquierda a Aiguaviva.

Gerona monumental

Km. **108** : Gerona. Capital de la provincia de su nombre de 16.500 habitantes, circuida por los ríos Ter, Oñar y Galligans. Posee notables y antiguos monumentos, sobresaliendo de entre ellos la Catedral, situada en la parte alta de la ciudad, ascendiéndose al Templo por una gradería de 85 peldaños. La fachada es estilo renacimiento y el interior de la Catedral corresponde al estilo gótico. Forma una ancha y atrevida nave que se divide en tres al llegar al ábside; pueden admirarse en el interior ricas tapicerías y valiosas joyas y multitud de esculturas notabilísimas.

Otro de los monumentos notables de Gerona es la antigua Colegiata de San Félix, construída sobre lo que fueron las antiguas catacumbas, en 1313. En el interior puede admirarse, entre otras, la sepultura del general Alvarez, heroico defensor de la ciudad en la guerra de la Independencia, y la de San Narciso, obispo y patrón de Gerona, cuyo cadáver se conserva incorrupto.

Son notables asimismo el templo de San Pedro de Galligans, la iglesia de San Nicolás, hoy cuartel, y otrasiglesias y edificios recuerdo de todas las épocas y estilos. Pueden también visitarse los ruinosos fuertes y las antiguas murallas que tantos recuerdos históricos encierran.

Uno de los sitios más pintorescos de Gerona es, sin duda alguna, el Parque llamado la Devesa, que acusa una forma triangular limitada por todos lados por los ríos Oñar, Ter y un pequeño torrente.

La Rambla, donde se celebra el mercado diario, es uno de los puntos típicos de la ciudad.

Gerona constituye un importante centro comercial y agrícula. Conservando su carácter típico, tiende por esto a modernizarse.

Km. **105** : Santa Eugenia. Paso a nivel, señalado por postes indicadores del R. A. C. DE C.

Km. **107** : Salt.

Km. **111** : Bescanó.

Km. **115** : Carretera a la derecha a San Martín.

Km. **116** : Carretera a la izquierda a Riudellots.

Km. 119 : Anglés. Paso a nivel, señalado con postes iniciadores del R. A. C. DE C.

Km. **120** : La Sellera. Paso a nivel, señalado por el R. A. C. DE C.

Km. **123** : El Pasteral; tres pasos a nivel, señalados por el R. A. C. DE C.

Km. **126** : Amer.

Km. 133 : Las Planas; paso a nivel, señalado por el R. A. C. DE C.

Km. **137** : San Feliu de Pallarols.

Km. **148** : San Estéban de Bas; paso a nivel, señalado por el A. A. C. DE C.

Km. 151 : Las Presas; paso a nivel, señalado por el R. A. C. DE C.

PREMIÁ DE DALT.—Vista panorámica.

Km. **156**: OLOT - Control fijo; descanso y comida — Ciudad pintoresca, cabeza de partido judicial y perteneciente en lo eclesiástico al obispado de Gerona. Su población actual es de 8.000 habitantes y tiene en su circulio abundantes fuentes y manantiales de aguas minerales, por lo cual, se ve muy concurrida durante el verano por la afluencia de forasteros. Entre los edificios importantes cuéntanse, la grandiosa, bella y sólida iglesia parroquial, obra del siglo XVIII, de estilo greco-romano; el Teatro, que es uno de los buenos coliseos de la provincia; la Casa de la Ciudad, Plaza de Toros, Hospicio, Cuartel militar, Colegio de PP. Escolapios, Convento de Capuchinos y algunos edificios de propiedad particular. Posee buenos centros docentes de enseñanza y cuenta, además, con una Escuela de Bellas Artes y Academias de Pintura y Escultura, y un Gimnasio. El Museo de la Ciudad, instalado en el primer piso del Hospital, atesora valiosos ejemplares de escultura, pintura, ciencias naturales y piedras volcánicas de la región y de la provincia, y también colecciones numismáticas y objetos trabajados por el hombre en la época prehistórica. Dicho Museo posee también una Biblioteca Pública.

En el recinto de la población se observan las huellas de cráteres volcánicos apagados, que han sido objeto de detenido estudio por los geólogos, y muy especialmente por el ilustre presbítero don José Gelabert, en su notable y estimado libro «Los volcanes extinguidos de la provincia de Gerona».

DIA 23 DE JULIO

TARDE

Salida de Olot por la carretera que se dirige a San Juan de las Abadesas.

Km. **169**: Coll de Coubet.

SAN JUAN DE LAS ABADESAS. – Vista general de la población

OLOT. – Una avenida del parque.

Km. **179**: San Juan de las Abadesas. Villa de más de — 2.000 habitantes. Posee un establecimiento de aguas sulfurosas, importantes minas de carbón de piedra y fábrica de cemento. Se conservan dos notables monumentos arqueológicos: la antigua iglesia abacial del siglo XII (hoy parroquia) y la iglesia de San Pol. Actualmente, gracias a la iniciativa de algunos entusiastas arqueólogos, va a procederse a la restauración del antiguo monasterio. Se conservan los absides y la puerta de entrada del templo románico. Es notable el claustro del Palacio Abacial, y el camarín del Santísimo Misterio.

Km. **183**: Paso a nivel señalado por el R. A. C. DE C.

Km. **191**: Ripoll. Villa de unos 5.000 habitantes, magnificamente situada en la confluencia de los ríos Ter y Fresser. Debe su nombradía al antiguo y suntuoso Monasterio de Benedictinos que posee, restaurado con singular cariño por suscripción popular iniciada por el obispo Morgades, en la que tomó parte toda Cataluña.

Este monasterio, al cual un esclarecido publicista califica de la Covadonga de la reconquista de Cataluña, fué fundado en 888 por el conde soberano Wifredo «el Velloso», y hasta la unión de Cataluña con Aragón fué panteón de los gloriosos condes de Barcelona. Este grandioso monumento es de estilo remánico; la fachada de la iglesia es reputada come el mejor ejemplar de estilo bizantino que hay en España. El interior es muy suntuoso. Tiene siete ábsides. El claustro se

compone de 112 arcos. La torre es cuadrada y muy notable por la pureza de su estilo.

Desde Ripoll pueden verificarse magníficas excursiones, siendo las más notables las de Ribas, Puigcerdá y Cerdaña.

Km. 195 : Campdevanol — Lugar de 1.300 habitantes. El río forma aquí una hermosa cascada. Hay algunos establecimientos de veraneo, bastante concurrido por las personas que toman las aguas medicinales del valle. «La Corba», «Perramón» y «Montagut», son los nombres de otros tantos establecimientos situados en puntos sumamente pintorescos.

CAMPDEVANOL. — Prado.

En una barrancada se abren «Las Covas». El aspecto que ofrece este sitio es en realidad imponente. Las montañas están cortadas a pico, mientras las aguas del Fresser se lanzan impetuosas en el precipicio.

Pasado el estrecho se encuentra el manantial de las aguas medicinales de Ribas. Son acídulo - salinas.

Km. 206 : Ribas. Villa de 1.700 habitantes, situada a una altura de 920 metros sobre el nivel del mar, en la confluencia de los ríos Rigart con el Fresser y del Fresser con el Sagadell.

Km. 231 : Collada de Tossas.

Km. 247 : Escardars.

Km. 255 : PUIGCERDÁ; control fijo y fin de la etapa. Se pasará la noche en esta pintoresca villa de más de 3.000 habitantes. Antigua capital de la Cerdaña, situada a 1.190 metros sobre el nivel del mar. Es cabeza de partido. Tiene importantes fábricas.

COLL DE NARGÓ. — Vista panorámica.

Son dignas de visitarse la iglesia parroquial (siglo XII), la iglesia de Ntra. Sra. de los Dolores y la capilla de Ntra. Sra. de Gracia; la Cárcel que fué iglesia de PP. Predicadores, cuya fachada es de mármol. El convento está destinado a cuartel de infantería. La Casa de la Villa es una magnífica obra de los siglos XIV y XV. El colegio de PP. Escolapios está instalado en una casa señorial del siglo XV. En la plaza Cabrinetty hay un obelisco en mármol rojo, dedicado a los que murieron en defensa de la villa. En la Plaza Mayor hay una estatua del general Cabrinetty, obra de Nobas.

Segunda Etapa

DIA 24 DE JULIO

MAÑANA

Salida de Puigcerdá por la carretera a La Seo de Urgel.

Km. 17 : Bellver.

Km. 25 : Martinet.

Km. 35 : Pont de Bar.

Km. 38 : Baños de S. Vicente.

Km. 51 : La Seo de Urgel. Ciudad de más de 3.000 habitantes, situada en el centro de una espléndida llanura. Está fortificada.

Es muy notable la Catedral románica (siglos X al XI), el Palacio Episcopal, el Seminario, etc. El obispo de Urgel, residente en La Seo, es príncipe - soberano de Andorra.

La Seo es un magnífico centro de excursiones, so-

bre todo a la sierra del Cadí y a otros interesantes puntos pirenaicos.

Km. 53 : Castellciutat.

Km. 55 : Arfá.

Km. 59 : Plá de San Tirse.

Km. 64 : Els Hostalets.

Km. 75 : Organyá.

Km. 80 : Coll de Nargó.

Km. 94 : Oliana.

Km. 102 : Basella.

Km. 104 : Carretera a la izquierda a Solsona.

Km. 105 : Castellnou de Basella.

Km. 115 : Tiurana.

Km. 120 : Carretera a la izquierda a Calaf.

Km. 120 : Pons.

Km. 126 : Gos.

Km. 136 : Carretera a la derecha a Tremp.

Km. 136 : ARTESA DE SEGRE. Control fijo. Descanso y comida.

DIA 24 DE JULIO

TARDE

Salida de Artesa de Segre.

Km. 137 : Carretera a Tárrega.

Km. 147 : Cubells.

Km. 160 : Carretera a Agramunt, a la izquierda.

Km. 162 : Carretera a la derecha que conduce a Balaguer.

SEO DE URGEL.—Campanario

Km. 162 : Carretera a la izquierda a Vilagrasa.

Km. 176 : Vilanova de la Barca.

Km. 184 : Carretera a la izquierda a Tárrega.

Km. 187 : LÉRIDA. Control fijo y fin dela 2.ª etapa. Se pasará la noche en dicha capital, que cuenta con una población de 21.500 habitantes y está situada a orillas del Segre y en un cerro que domina el extensísimo llano de Urgel.

De su pasado conserva aún la estructura de sus calles empinadas y tortuosas que escalan la falda del monte coronado por un castillo, formando singular contraste con las alamedas, paseos y vías modernas emplazadas en la parte baja.

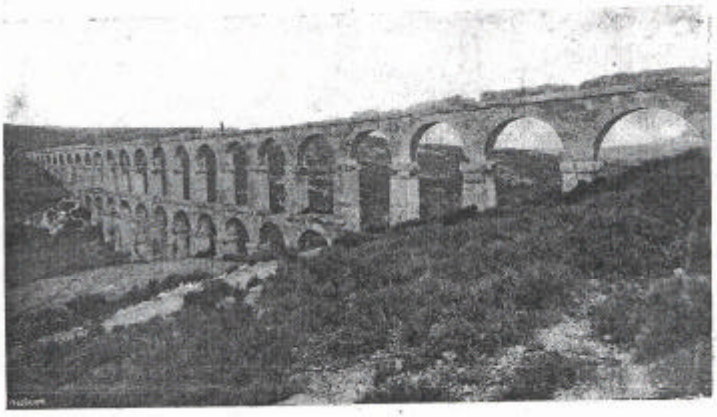
La Catedral antigua, encerrada en el recinto del castillo y convertida en cuartel por Felipe V, es uno de los más importantes monumentos religiosos de Cataluña. Al mérito de su grandiosa fábrica, lo mismo en el templo que en el claustro contiguo, une una espléndida decoración. La puerta principal, y sobre todo, la «dels Fillols» o «Infants», constituyen dos bellísimos ejemplares modelos en su género. Desde la torre de las campanas, de gran elevación, divísase un panorama soberbio: al Norte, y en toda su extensión, la inmensa vega del Segre, sembrada de pueblos y cubierta de verdor hasta llegar a la barrera del Montsech, por encima de la cual asoman los nevados picos del Pirineo central; a Levante, el Montsant y las sierras de Prades, y a Poniente y Mediodía, las montañas de Aragón.

LÉRIDA

Otros edificios: la Catedral nueva, de últimos del siglo XVIII, enriquecida con buenas imá-

genes y algunos lienzos de mérito; las antiguas iglesias de San Lorenzo y de San Martín, convertida en cárcel del partido; las más modernas, de la Enseñanza y San Antonio; el Hospital, edificio del siglo XV, en el que hay que admirar su sencilla y esbelta escalera gótica y el hermoso doselete de su fachada que cobija la imagen de la Virgen, y la Casa Consistorial, la vieja «Paheria», cuyos ajimezados ventanales sugieren el recuerdo de la antigua importancia cívica de la ciudad, preciado florón de la corona aragonesa. En este edificio se halla instalado un rico archivo, en el cual se guardan curiosos documentos, testimonio fehaciente de la importancia que tuvo la ciudad por sus instituciones

TARRAGONA. — Acueducto Romano.

libres y por su Universidad, que llegó a hacerse famosa, hasta que Felipe V, en castigo a la fidelidad de Lérida a la causa catalana, la suprimió, trasladándola a Cervera.

Tercera Etapa

DIA 25 DE JULIO

MAÑANA

Salida de Lérida.

Km. 3 : Carreteras a la izquierda a Balaguer y a Tárrega.

Km. 18 : Ramal a la izquierda a Torregrosa.

Km. 18 : Juneda.

Km. 24 : Ramal a Arbeca.

Km. 24 : Borjas Blancas. Paso a nivel, señalado por el R. A. C. DE C.

Km. 38 : Carretera a la derecha a Albí.

Km. 38 : Vinaixa.

Km. 45 : Vimbodí.

Km. 50 : Espluga de Francolí. Ramal a la derecha al Monasterio de Poblet.

Km. 56 : Carretera a la izquierda a Tárrega.

Km. 57 : Carretera a la derechaa Reus.

Km. 57 : Montblanch: Pasos a nivel, señalados por el R. A. C. DE C.

Km. 60 : Coll de Lilla.

Km. 67 : Fonscaldes.

Km. 73 : Carreteras a la derecha a Alcover y Picamoixons y a la izquierda a Vendrell y a Pont de Armentera.

Km. 73 : Valls. Travesía y paso a nivel, señalado por el R. A. C. DE C. Ciudad de cerca 12.000 habitantes. Posee algunos edificios notables, entre los cuales han de citarse: la Casa de la Caridad (antiguo convento), el Teatro, el antiguo Hospital, el Banco de Valls, las Casas Consistorisles (siglo XVI), etcétera. Tiene un bonito paseo llamado del 4 de Marzo y notables iglesias, entre las que descuellan la de San Juan (1570), la de San Antonio Abad, etc.

Km. 78 : Vallmoll.

Km. 79 : Carretera a la derecha a La Masó, y a la izquierda a La Secuita.

Km. 93 : Carreteras a la derecha a Brafim y a Reus.

Km. 93 : TARRAGONA. Control fijo. Descanso y comida. Es Tarragona la capital de la provincia de su nombre. Ciudad de 24.000 habitantes. Los monumentos más notables son: la Catedral y su claus-

tro, el Palacio de Augusto; el Foro romano, las murallas ciclópeas y romanas, el Circo y el Anfiteatro romano, las Capillas de San Pablo y de Santa Tecla, el acueducto romano y la torre llamada de los Scipiones.

La Catedral es una magnífica obra, una brillante muestra del estilo románico y gótico. El Palacio de Augusto, llamado también Castillo de Pilatos, es un resto grandioso del palacio construído por el emperador Augusto. El Foro, casi no existe más que como recuerdo, pero se pueden admirar los restos de unarco en la plaza de Pallol. Las Murallas según la generalidad de los historiadores, son anteriores a la época celtibérica y fueron continuadas por los griegos, posteriormente por los romanos y luego en la Edad Media. El Circo y el Anfiteatro son dos construcciones que tuvieron gran fama en la época de la Tarragona romana. Del Circo no quedan más que unos importantes vestigios en el Parque de Artillería y en algunas casas de calles viejas. Del Anfiteatro aun se ven restos muy interesantes de su gradería, desde el Balcón del Mediterráneo. El Acueducto romano (situado a 4 kms.) llamado vulgarmente El Puente del Diablo, es una de las obras más portentosas que haya dejado en Tarragona el pueblo romano y ha sido declarado monumento nacional. La Torre de los Scipiones (a 6 kms.), es un monumento funerario que se cree fué la tumba de los hermanos Scipiones, generales romanos, verdaderos protectores de esta ciudad.

También tenemos que indicar, como notable, la Cruz de San Antonio, precioso ejemplar del siglo xv y la Puerta de San Antonio que fué abierta en 1757.

DIA 25 DE JULIO

TARDE

Salida de Tarragona.

Km. 99 : Montnás.

Km. 99 : Ramal a la izquierda a Catllar.

Km. 103 : Ramal a la izquierda a Salomó.

Km. 104 : Altafulla.

Km. 106 : Torredembarra.

Km. 108 : Ramal a la izquierda a Montornès.

Km. 120 : Paso a nivel, señalado por el R. A. C. DE C.

Km. 121 : Carreteras a la izquierda a San Jaime dels Domenys, Valls y a Villafranca del Panadés.

Km. 121 : Vendrell. Travesía y paso a nivel señalado por el R. A. C. DE C.

Km. 126 : Calafell.

VILLANUEVA Y GELTRU.- Plaza de la Constitución. Interior del Museo Balaguer.

Torre de San Juan

Km. 127 : Ramal a la derecha a la estación.

Km. 132 : Cunit.

Km. 135 : Cubellas.

Km. 140 : Carreteras a la izquierda a Arbós y a Cañellas.

Km. 140 : Travesía de Villanueva y Geltrú. Importante villa industrial. Es cabeza de partido y tiene 13.000 habitantes. Se halla situada en una llanura espaciosa que desciende hasta el mar. Tiene un impor-

tante Museo-Biblioteca que lleva el nombre de Balaguer, su fundador, instalado en un hermoso edificio construído exprofeso. Posee cerca de cuarenta mil volúmenes y el museo consta de unas cinco mil piezas y, además, una colección numismática de más de siete mil monedas.

Son dignas de visitarse la iglesia parroquial de Villanueva así como la de Geltrú (mucho más antigua) y la importante Escuela Superior de Industrias.

Km. 148 : Carretera a la izquierda a Villafranca.

Km. 148 : Sitges. Travesía y paso a nivel, señalado por el R. A. C. de C. Hermosa villa, cuya situación es altamente pintoresca. Está situada en la orilla del mar. Su aspecto general es de los más simpáticos, gracias a la proverbial limpieza de sus casas y calles y al gran número de chalets y casas-torres que se han construido allí.

Una de las notabilidades de Sitges es el «Cau Ferrat», pequeño museo propiedad de don Santiago Rusiñol, en el que se exhiben preciosas colecciones de hierros artísticos y lienzos antiguos.

Es famosa la «Malvasía» de Sitges, rico licor que se cosecha en una corta extensión de sus viñedos.

SITGES – Vista general.

Sitges tiene buenos edificios y hermosos paseos. Algunos monumentos, uno de ellos dedicado al Greco. En los alrededores se halla el Santuario del Vinyet, muy concurrido en ciertas épocas del año.

Km. 167 : Castelldefels. Pequeño pueblo dominado por una prominencia en la que se levanta el «Castillo de Faels», de donde proviene el nombre de Castelldefels.

Km. 170 : Ramal a la izquierda a Begas.

Km. 170 : Gavá.

Km. 172 : Viladecans.

Km. 182 : Carreteras a la izquierda a San Baudilio, a Esplugas y a San Feliu de Llobregat.

Km. 184 : Cornellá.

Km. 187 : Esplugas. Carreteras a derecha e izquierda a Barcelona y Martorell respectivamente.

Km. 191 : Pedralbes.

Km. 192 : Sarriá.

Km. 193 : Llegada a Barcelona y término de la prueba frente al local del Real Automóvil Club de Cataluña.

Monasterio de Pedralbes

Annex 5

El recurs gràfic de *Barcelona Atracción* durant la república

192703 març. portada

193102 Febrer. portada

193201 gener. portada

193202 Febrer. portada

193203 Març. portada

193204 Abril. portada

193205 maig. portada

193206 juny. portada

193207 juliol. portada

193208 agost. portada

193209 Setembre. portada

193301 Gener. portada

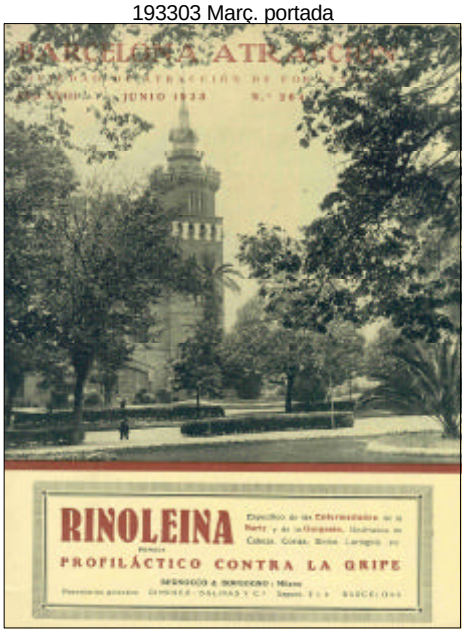
193302 Febrer. portada

193303 Març. portada

193304 Abril. portada

193306 Juny. portada

193307 Juliol. portada

193308 Agost. portada

193309 Setembre. portada

193312 Desembre. portada

193401 Gener. portada

193402 Febrer. portada

193403 Març. portada

193404 Abril. portada

193405 Maig. portada

193406 Juny. portada

193407 Juliol. portada

193408 Agost. portada

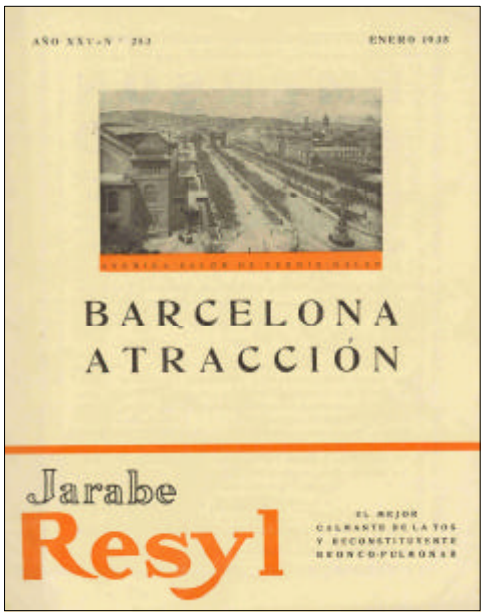
193410 Octubre. portada

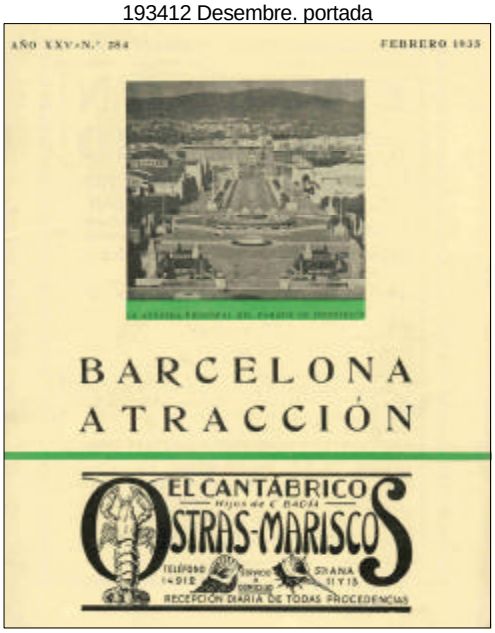
193411 novembre. portada

193412 Desembre. portada

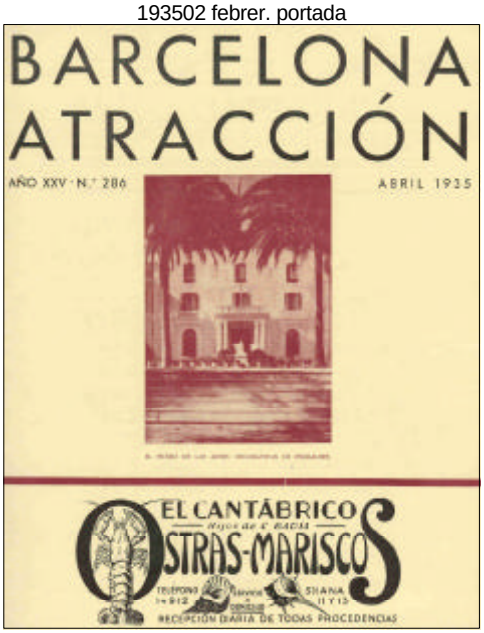
193501 Gener. portada

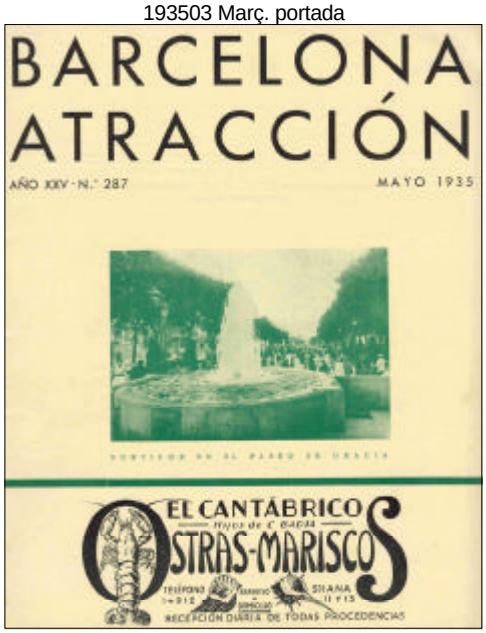
193502 febrer. portada

193503 Març. portada

193504 Abril. portada

193505 Maig. portada

193506 Juny. portada

193507 Juliol. portada

193508 Agost. portada

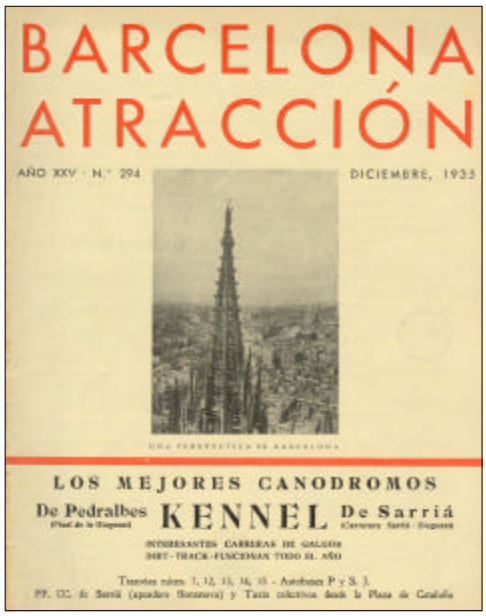
193509 Setembre. portada

193510 Octubre. portada

193511 Novembre. portada

193512 Desembre. portada

193601 Gener. portada

193602 Febrer. portada

193603 Març. portada

193604 Abril. portada

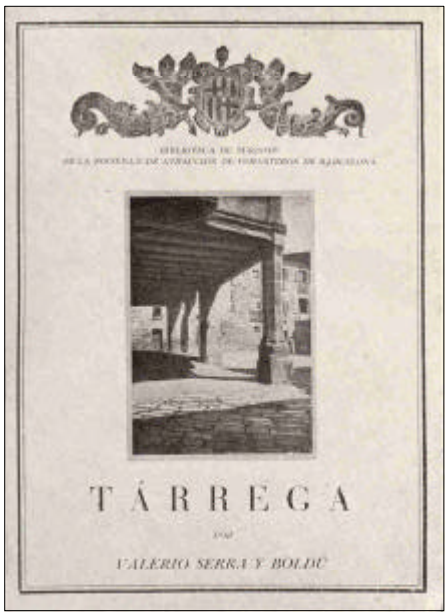
193605 Maig. portada

193606 Juny. portada

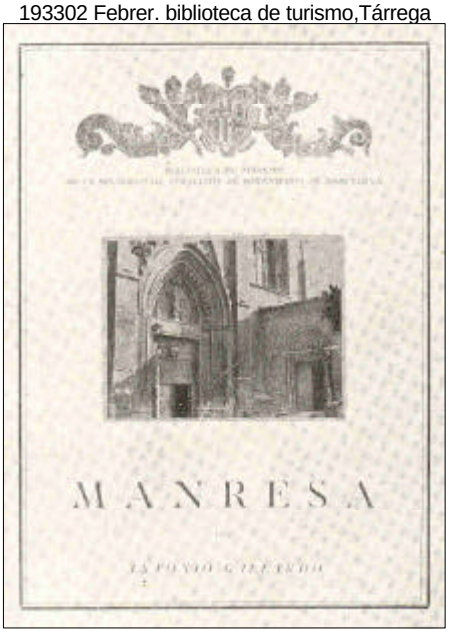
193608 Agost. portada

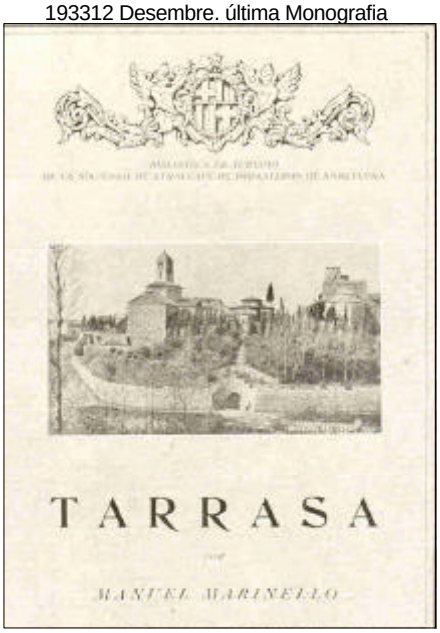
193302 Febrer. biblioteca de turismo,Tárrega

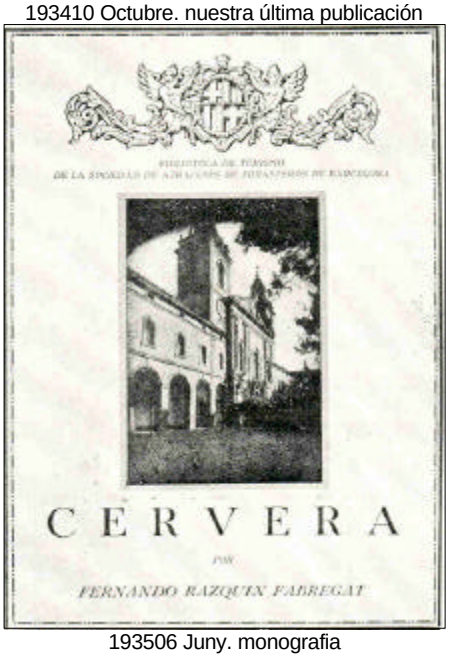
193312 Desembre. última Monografia

193410 Octubre. nuestra última publicación

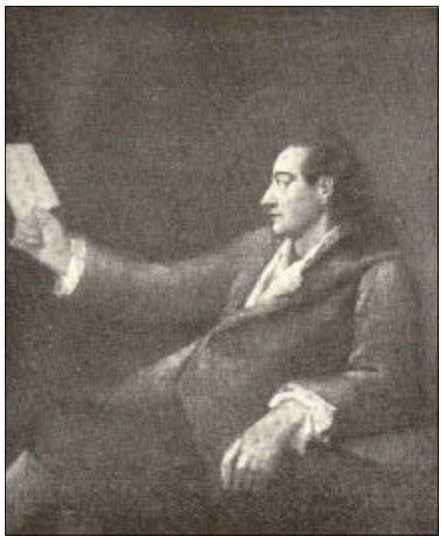
193412 Desembre. Tarrasa

193506 Juny. monografia

1932 maig. Autorretrat de Ramon Casas

1932 juny. Johann Wolfgang Goethe (1749-1832)a los veinte y seis años, según el retrato de G.M.Kraus

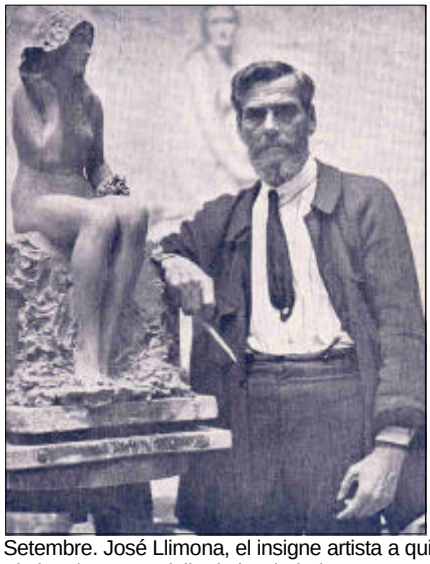
1932 juliol. El laureado artista, famoso cultivador,Apeles Mestres,visita la exposición de Flores

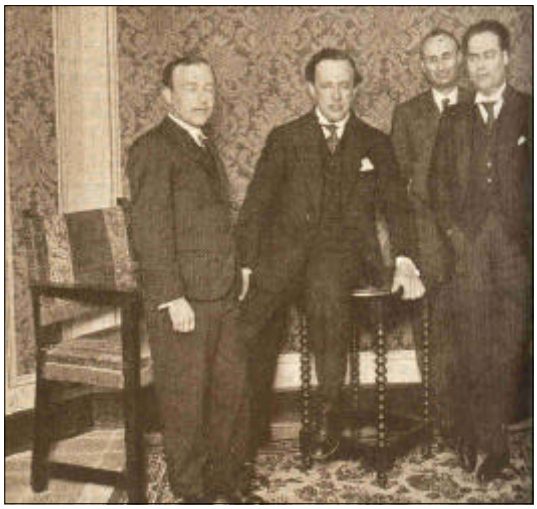
1932 agost. El alcalde de Barcelona, Dr Jaime Aguadé

1932 agost. Los actores Borrás y Barbosa depositan flores al pie del monumento

1932 Setembre. José Llimona, el insigne artista a quien se ha atorgado la primera Medalla de la Ciudad

1933 Juliol. Emil Ludwing con la Junta del Conferentia Club

1933 Juliol. Paul Valery

1933 Desembre. El arquitecto Jerónimo Martorell, autor del proyecto y director de las obras

1934 Abril. Don Juan Antonio Maragall, actual propietario y animador de la Sala

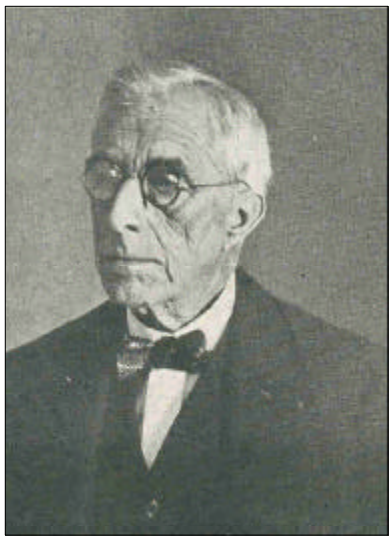
1934 Abril. Don Juan B, Parés fundador de la Sala

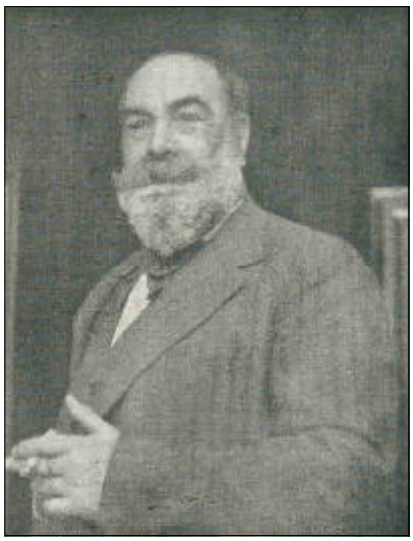
1934 Abril. El crítico de arte Francisco Pujols que ha dado una conferencia en la Sala Parés, con motivo del cincuentenario

1934 Abril. El pintor Enrique Galwey

1934 Abril, El pintor Mas y Fontdevila, recientemente fallecido, autor del primer cuadro que se vendió en la Sala Parés

1934 Abril. Joaquim Mir, autor de las obras que han formado la Exposición del Cincuentenario de la Sala Parés

1934 Abril. José Llimona

1934 Decembre. Un retrato de Apeles Mestres, ejecutado por Ramón Casas, existente en el Museo de Barcelona

1935 Juny. Don Eduardo Toda por Ramón Casas

1935 Desembre. Retrato del Dr, Pearson

1936 Maig. El retrato de Strawinsky, por Picasso

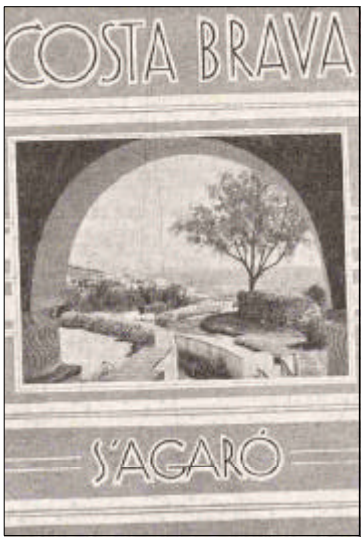
1936 Maig. Strawinsky con algunos amigos barceloneses, al salir del Museo de la capilla de Sta.Agata, en ocasión de su primera visita a nuetra ciudad

1932 juny. Cartel editado por nuestra sociedad

1932 agost. Folletos de propaganda turística recientemente publicadas CostaBrava Expres

1932 agost. Folletos de propaganda turística recientemente publicadas Sagaro

193 2agost. Folletos de propaganda turística recientemente publicadasCaldes de Bohi

1933 gener. Portada del folleto que acaba de publicar nuestra sociedad

1933 juny. Cartel anunciador de la feria de Muestras

1933 agost. Portadas de algunos de los últimos folletos de propaganda turística que se han editado2

1933 agost. Portadas de algunos de los últimos folletos de propaganda turística que se han editado 3

1934 Maig. Primer premio

1934 Maig. Segundo premio

1934 Maig. Tercer premio

1934 Juliol. Portada de nuestro folleto de propaganda

1934 Octubre. Cartel de propaganda turística, recientemente publicado

1934 Octubre. Cartel que ha publicado la Sociedad de Atracción de Forasteros de Sitges

1934 desembre. portadas de folletos de propaganda Barcelona

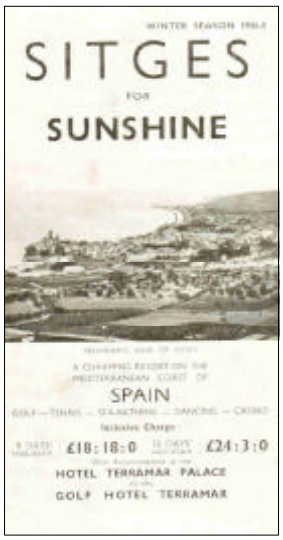
1934 desembre. Portadas de folletos de propaganda Costa Brava

1934 Desembre. Portadas de folletos de propaganda Sitges

1934 Desembre. Portadas de folletos de propaganda Tarragona

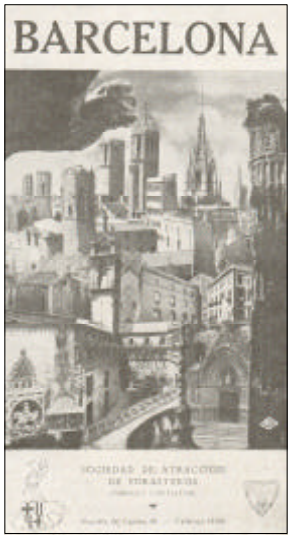
1935 Gener. Portada de un folleto extranjero de propaganda de la villa catalana de Stiges

1935 Maig. Les festes de primavera Fira de Barcelona

1935 Desembre. El cartel anunciador

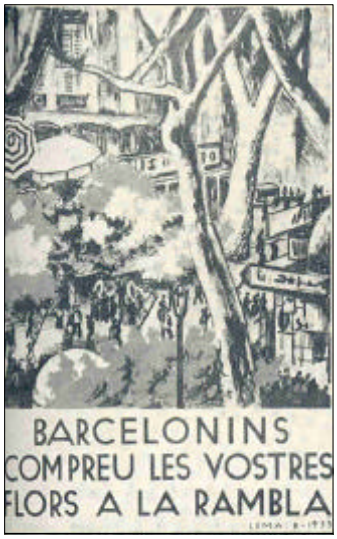
1935 Desembre. Nuestro folleto de propaganda

1933 Juny. Otro tercer premio

1933 Juny. Cartel premiado con el primer premio de un concurso de carteles

1933 Juny. Otro Segundo premio

1933 Juny. Segundo premio

1933 Juny. Tercer premio

1934 Maig. El concurso de carteles anunciados de la próxima Feria de Barcelona

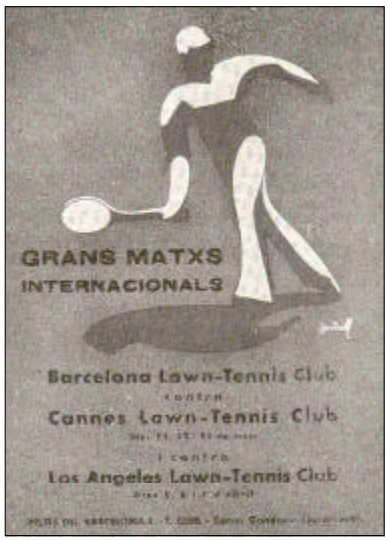
1935 Maig. Les festes de primavera Exposició històrica fotogràfica

1935 Maig. Les festes de primavera Exposició internacional del Automovil Barcelona

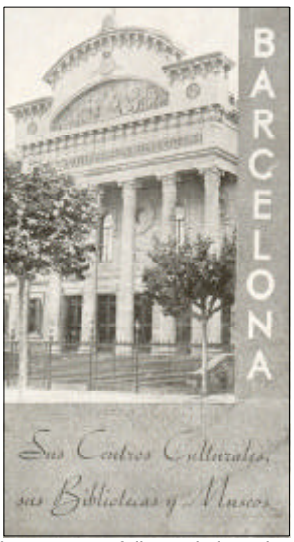
35 Maig. Les festes de primavera Exposición del arte del vestir

1935 Maig. Les festes de primavera Grans Matxs internacionals

1935 Maig. Les festes de primavera Orquestra Pau Casals

1935 Desembre. Nuestro folleto relativo a los centros de cultura de Barcelona

1936 Juny. El cartel anunciador de las fiestas

1936 Juny. El cartel anunciador de la Feria de Flores

1936 Juny. El cartel anunciador

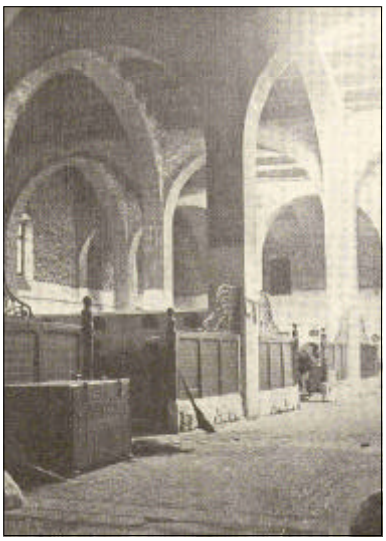
1932 Setembre. El Montclare, al atardecer, sale del puerto de Barcelona

1932 Gener. De miramar a la torre de Jaime I

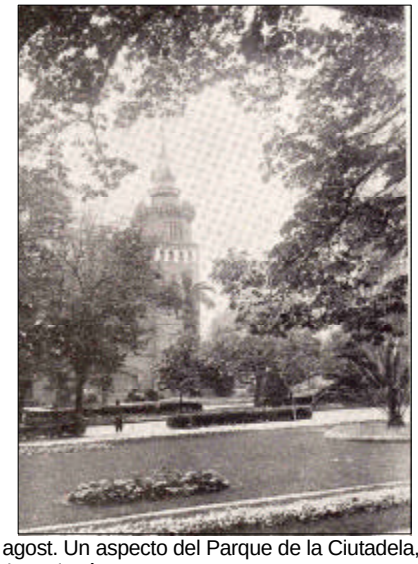
1932 Gener. La ciudad vista desde el ferrocarril

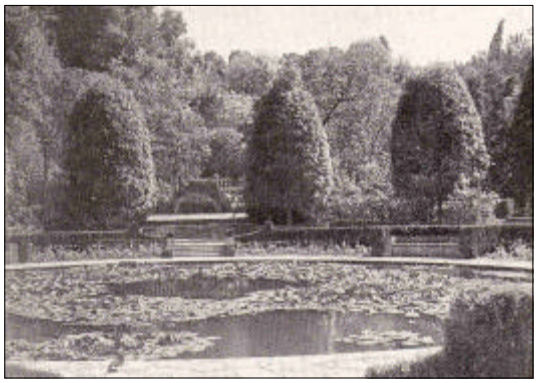
1932 Febrer. Una de las naves del edificio

1932 agost. La vía Layetana, la gran moderna , abierta a través de las viejas callejas del casco antiguo

1932 agost. Un aspecto del Parque de la Ciutadela,el clásico jardín barcelonés

1932 agost. Uno de los rincones del Parque de Montjuich, la obra magnífica de Forestier

1932 agost. Uno de los solitarios rincones de la vieja Barcelona,recuerdo poético de otras épocas y relicario de arte

1933 Març. El edificio del Gran Teatro del Liceo en el momento actual

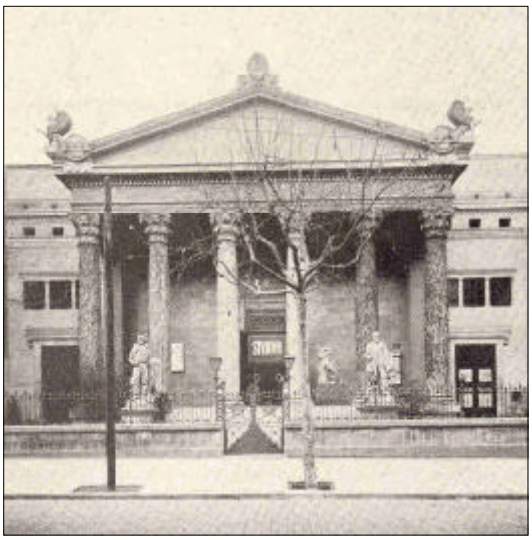
1933 Març. La sala

1933 Abril. El Empress of Australia

1933 Abril. El escenario, con el friso pintado por Luis Masriera

1933 Abril. La fachada del antiguo estudio Masriera, convertido en la sala Studium

1933 Abril. Un detalle del interior

1933 Abril. Vista de Barcelona desde un avión

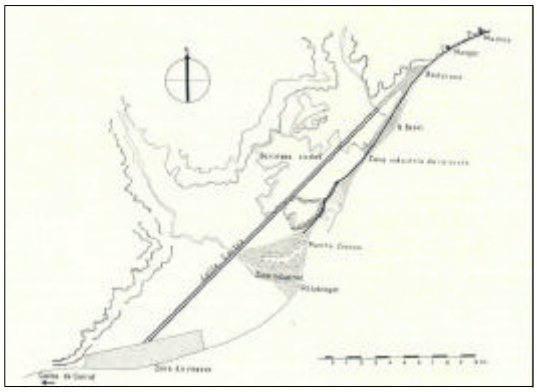
1933 Juny. Casa Mir de Canet de Mar, monumentos arquitectónicos

1933 Juny. El comedor del nuevo hotel

1933 Juny. El edificio del nuevo hotel

1933 Juny. Las playas actualmente concurridas por los barceloneses, la ciudad de Barcelona, la zona de reposo que se proyecta

1933 Juny. Plano de la ciudad de Reposo

1933 Setembre. Edificios donde se instalará la proxima Exposición de Turismo

1934 Gener. Barcelona - Un aspecto de la ciudad antigua

1934 Gener. Barcelona - Un aspecto de la ciudad antigua2

1934 Gener. Parte superior del patio

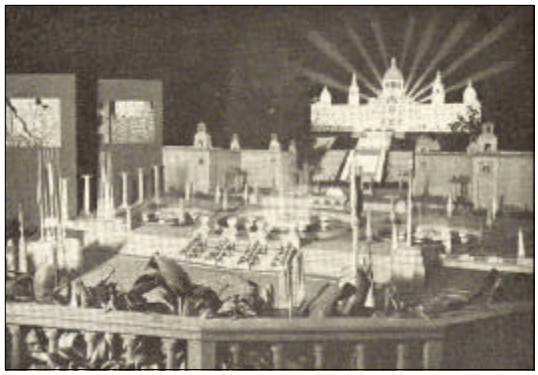
1934 Gener. Plano de Barcelona a principios del siglo XVIII, en el que se distingue la fisonomía del barrio de Ribera

1934 Gener. Plano de Barcelona a principios del siglo XVIII

1934 Gener. Tal como quedaria la Via Augusta, una vez cubierta la actual sanja del tren eléctrico

1934 Febrer. Una maqueta de las fuentes e iluminaciones de Montjuich

1934 Abril. Desconsol en el Parque de la Ciudadela

1934 Abril. En la Plaza de Catalunya

1934 Maig. Los surtidores luminosos de Montjuich

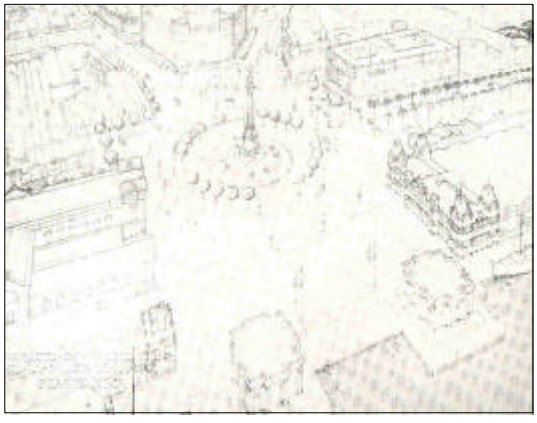
1934 Maig. Parque de Montjuich2

1934 Maig. Paseos arqueológicos por Barcelona

1934 Juny. Paseos arqueológicos por Barcelona

1934 Juliol. Como quedaria el desembarcadero de la Puerta de la Paz

1934 Juliol. Paseos arqueológicos por Barcelona

1934 Agost. El que fue Pabellón del Estado durante la Exposición, será convertido en Museo Pedagógico de História del Arte

1934 Agost. Paseos arqueológicos por Barcelona

1934 Agost. Un aspecto del Pueblo Español que ha de cobijar el Museo de Arte Popular

1934 Agost. Uno de los dioramas del stand de la Costa Brava

1934 Octubre, Paseos arqueológicos de Barcelona

1934 Novembre. El final de la calle de Fortuny, que próximamente será destruido para prolongar dicha via hasta la Rambla

1934 Novembre. Salón de tertulias del Circulo

1934 Novembre. Una sala de Casa Tortadés

1934 desembre. Antigua edificacion en la plaza de StAgustín

1934 Desembre. Antiguas edificaciones en la calle de la Boquería

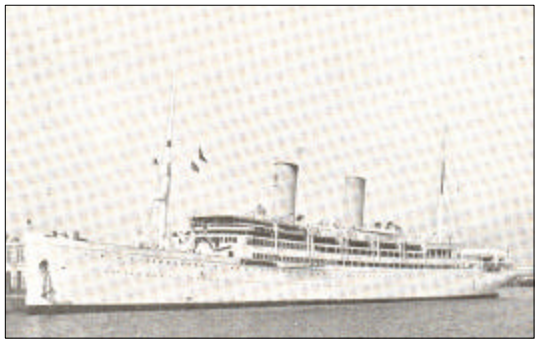
1934 Desembre. Las antiguas edificaciones de la calle del Obispo

1934 Desembre. Un viejo edificio en la calle de Paradís

1935 Desembre. La Sala de vistas

1936 Març. El Esperia en nuestro puerto

1936 Març. El Geneisenau en nuestro puerto

1936 Març. La entrada al nuevo restaurant La Cala

1936 Març. La nueva instalación de la Sala Barcino

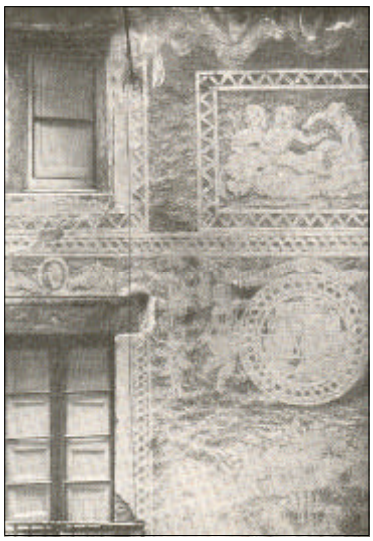
1936 Maig. Fachada del nuevo Despacho Central de la Compañía de Ferrocarriles del Norte

1936 Maig. Los aparatos del gabinete de la Mentora Alsina en su nueva instalación

1936 Maig. Una calle de la Barcelona con las típicas casas de la época en que fué construida esta barriada

1936 Juny. Esgrafiados en la calle del Call

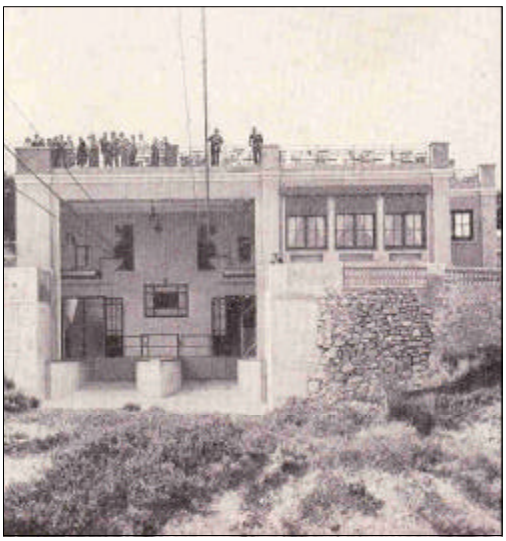
1936 Juny. Esgrafiados en la calle del Call2

1936 Maig. El edificio de la Mentora Alsina

1936 Maig. El edificio del Observatorio Fabra

1932 Gener. La estación de Miramar

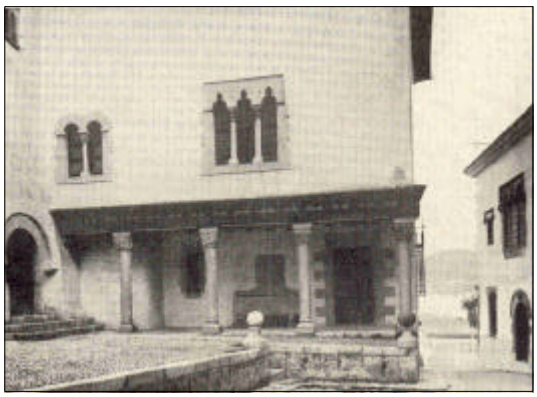
1932 Febrer. El edificio del Maricel

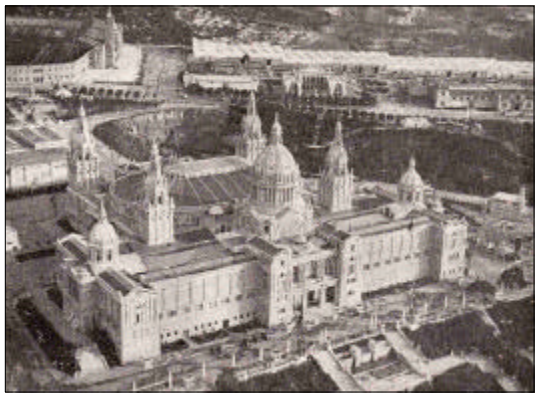
1932 Febrer. Interior de la nave mayor

1932 maig. El Maricel de Sitges

1932 maig. Otro aspecto del Maricel de Sitges

1932 agost. Una de las modernas edificaciones barcelonesas,El Palacio Nacional de Montjuich

1933 Abril. El arco de Bará en la carretera de Tarragona

1933 Desembre. Baluarte principal con las fortificaciones el siglo XVIII, tipo Vauban

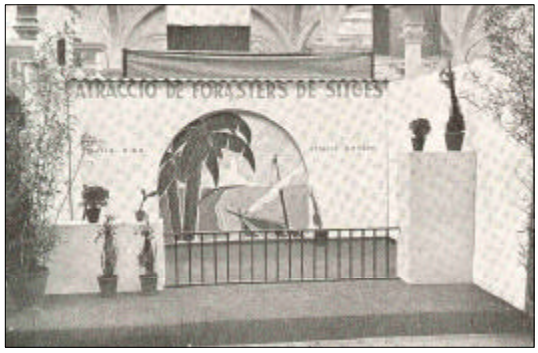
1934 Gener. La escalera

1934 Gener. La Vuelta a Barcelona

1934 Gener. Patio del edificio que ocupa la Academia de Buenas Letras

1934 Agost. El stand de la Sociedad de Atracción de Forasteros de Sitges

1934 Agost. Pabellón Albéniz, destinado a Museo de Instrumentos de Música

1934 Agost. Pabellón de La Rosaleda donde quedará instalado el Gabinete Numismático de Catalunya

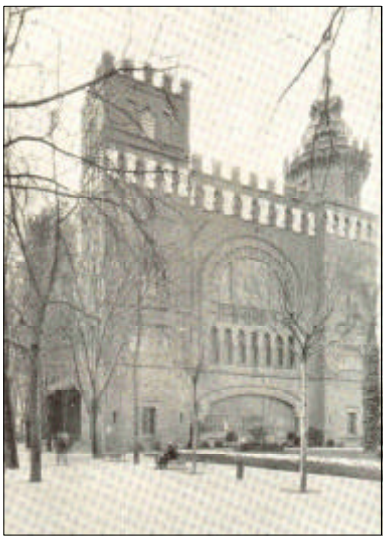
1934 Agost. Palacio de Pedralbes, Museo de las Artes Decorativas

1934 Agost. Palacio Nacional de Montjuich, donde estará instalado el Museo de Arte de Catalunya

1934 Octubre. Escalera de honor de la Lonja

1934 Novembre. El edificio del Parque de la Ciudadela en el que hállase actualmente instalado el Museo de Catalunya

1935 Desembre. El Coliseum

1935 Desembre. El Kursaal

1935 Desembre. El Miria

1935 Desembre. El París

1935 Desembre. El Pathé Palace

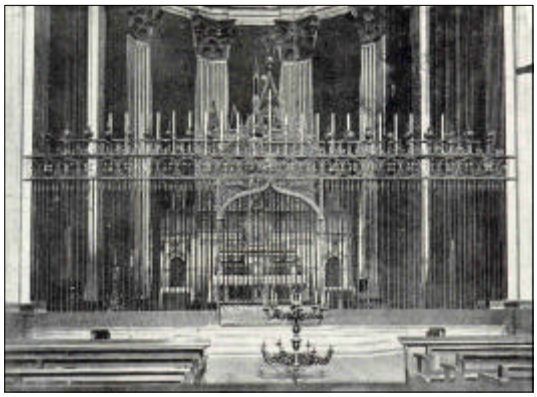
1935 Desembre. El Victoria

1936 Març. El palacio March, en la Rambla de Santa Mónica, hasta hace poco ocupado por el Banco de España

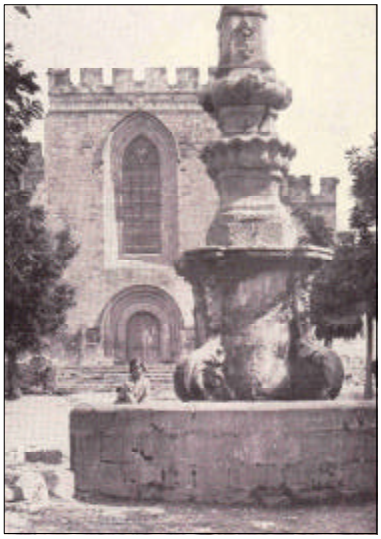
1936 Maig. El edificio de la Academia de Ciencias y Artes

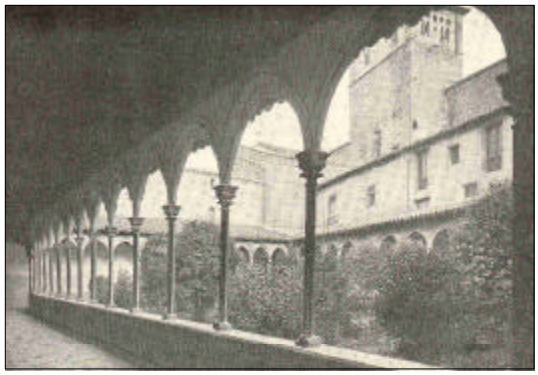
1927 Març. El presbiterio de la catedral de Vich donde han sido colocadas las pinturas de Sert

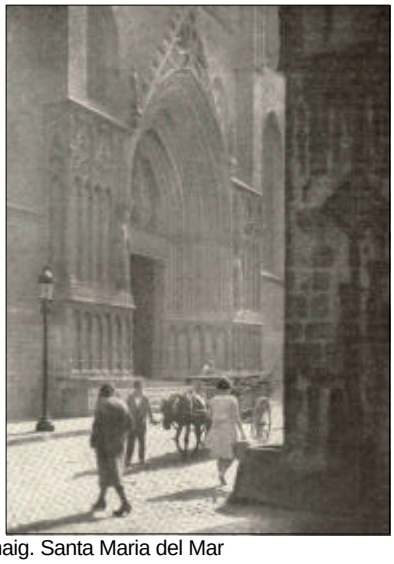
1927 març. fachada de la catedral de Vich

1932 Gener. Santas Creus

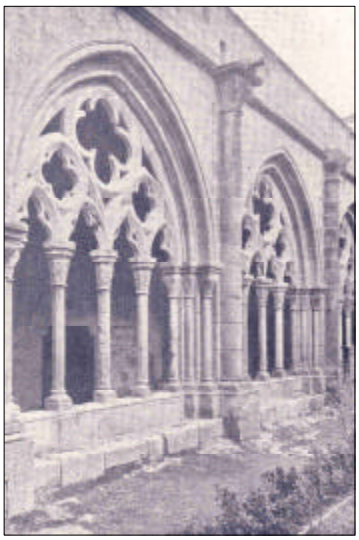
1932 maig. El claustro del monasterio

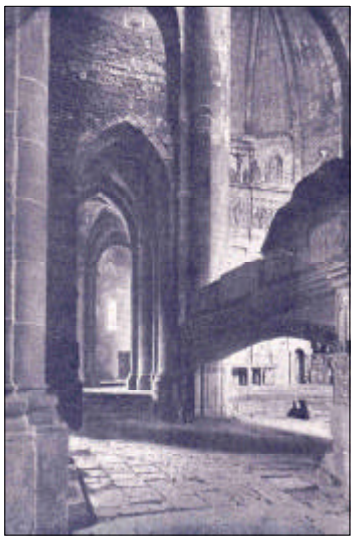
1932 maig. Santa Maria del Mar

1932 juny. La portada del monasterio

1932 Setembre. El claustro

1932 Setembre. Una nave de la iglesia

1933 Juny. Iglesia de San Antonio, en Tárrega

1933 Juliol. Interior de la iglesia

1933 Juliol. Los templos antiguos de Barcelona

1934 Abril. Los claustros del Monasterio de Poblet

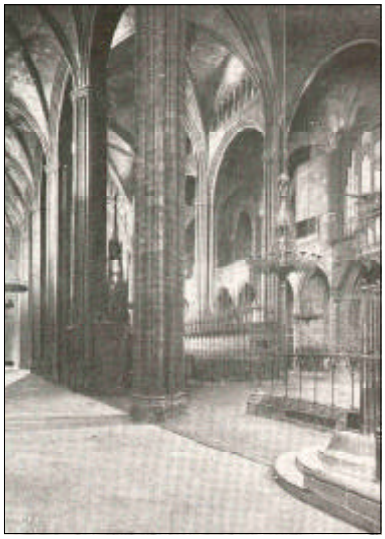
1934 Abril. Los claustros del Monasterio de Ripoll

1934 Abril. Los claustros del Monasterio de Santas Creus

1934 Maig. Catedral, puerta de Santa Eulalia

1934 Maig. Catedral,Interior

1934 Maig. La capilla de Santa Agueda en la Plaza del Rey

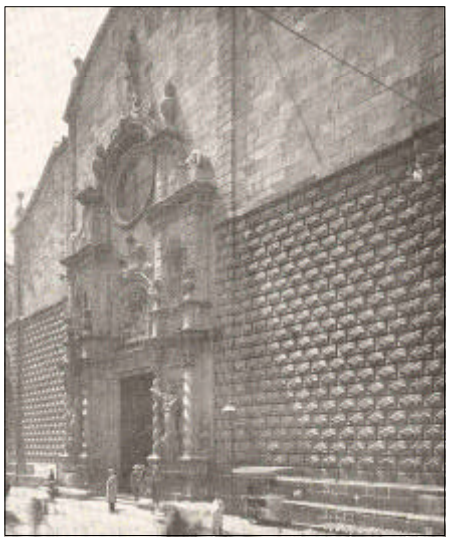
1934 Maig. La capilla de Santa Lucia, junto a la Catedral

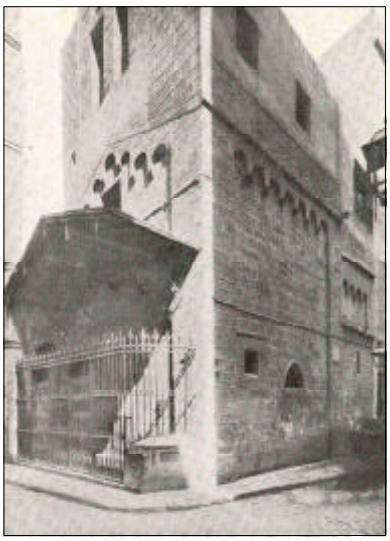
1934 Juny. El cimborio de la Catedral

1934 Juny. Los campanarios de la Catedral

1934 Juliol. Fachada de la iglesia de Belén

1934 Octubre. Capilla de Marcús

1934 Novembre. El ábside de la Catedral

1934 Novembre. Los campanarios de la Catedral

1934 Novembre. Los claustros de la Catedral

1934 Novembre. Los contrafuertes de la Catedral

1934 Novembre. San Sadurní d'Osormort, Iglesia románica en la que hay unas notables pinturas del siglo XI

1934 Desembre. Interior de la iglesia de La Selva del Campo

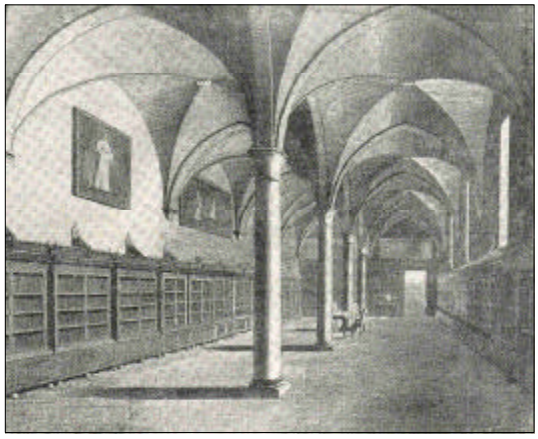
1934 Desembre. Sepulcro del Arzobispo Terés en la catedral de Tarragona

1935 Gener. El ábside de la iglesia

1935 Gener. Fachada de la iglesia

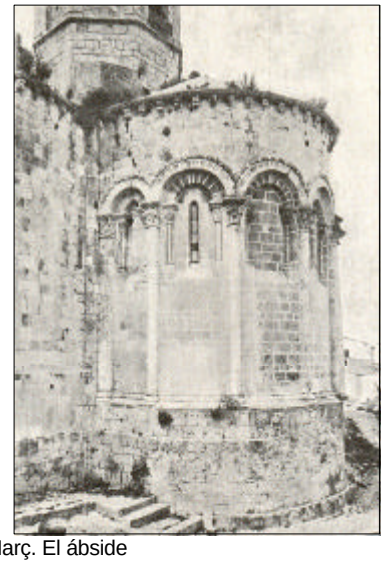
1935 Juny. La biblioteca de Poblet antes de la destrucción

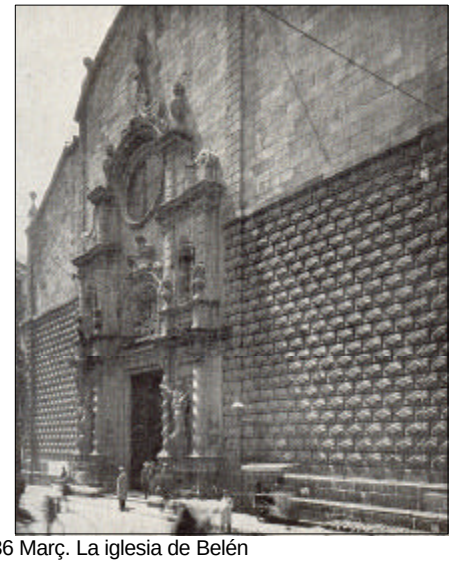
1935 Desembre. Interior de la iglesia

1935 Desembre. La Puerta de la iglesia

1936 Març. El ábside

1936 Març. La iglesia de Belén

1936 Març. La nave del templo

1936 Març. La portada lateral románica

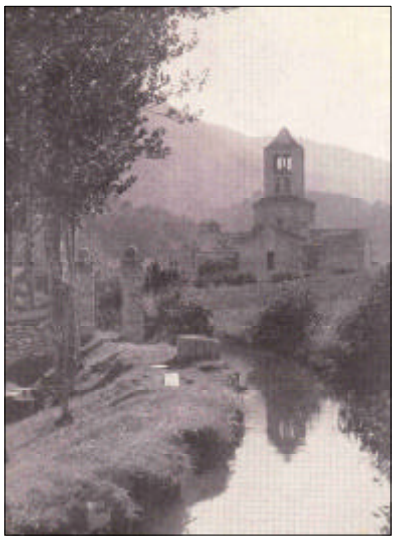
1936 Març. La portada principal del templo

1936 Març. Vista general de la iglesia

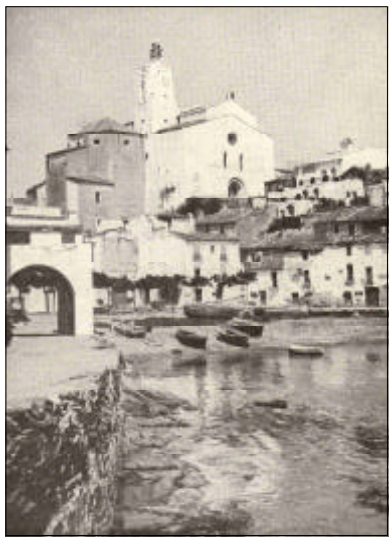
1935 Gener. Rupit - Vista parcial

1932 Gener. Camprodón

1932 Febrer. Alrededores de Camprodón

1932 Febrer. Cadaqués

1932 Febrer. La iglesia junto al mar

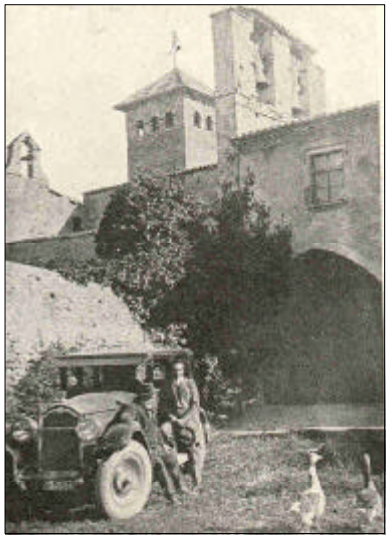
1932 Abril. La Roca de Camprodón

1932 Abril. Niebla en el Besós

1932 maig. Granja vieja de Horta

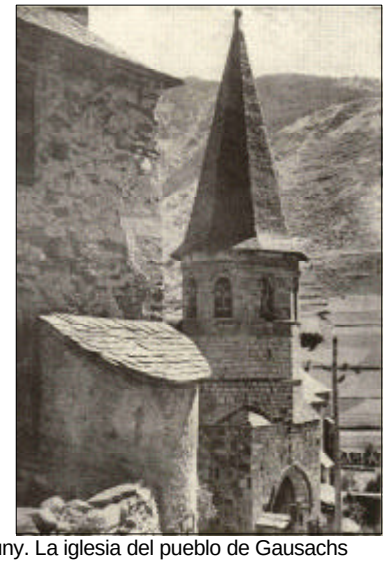
1932 maig. Ramon Casas y Domingo Carles en Tamarit

1932 maig. Riera del Congost

1932 juny. Camprodón,Riberes del Ter

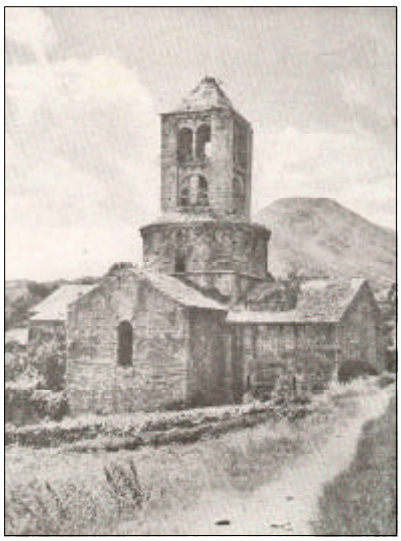
1932 juny. La iglesia del pueblo de Gausachs

1932 juny. Sant Cugat

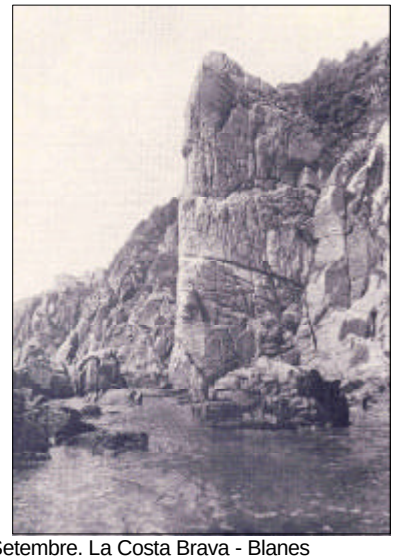
1932 juliol. Cadaqués

1932 juliol. Camprodón,Monasterio de St,Pedro

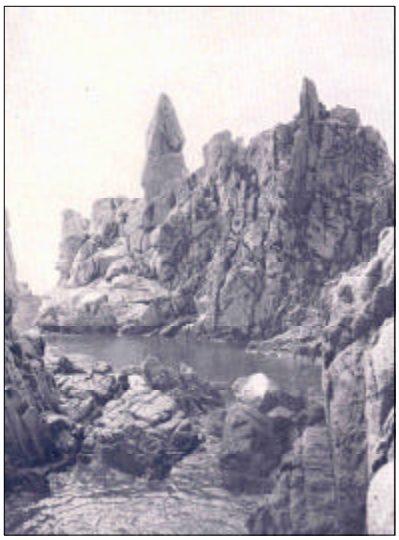
1932 juliol. Subiendo a Cabrera

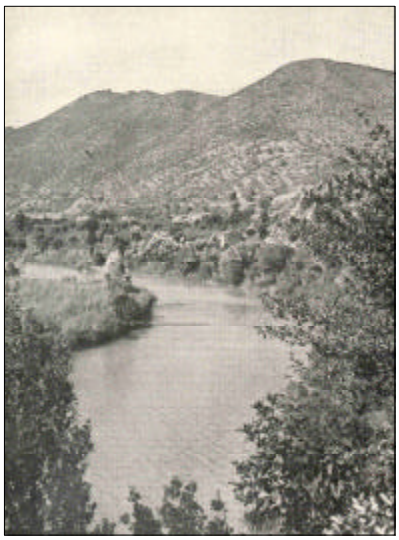
1932 Setembre. La Costa Brava - Blanes

1932 Setembre. La Costa Brava - S'Agaró

1932 Setembre. La Costa Brava - Sta. Cristina

1933 Gener. Olesa de Montserrat

1933 Gener. Salt de Santa Margarida

1933 Febrer. Ribas de Freser

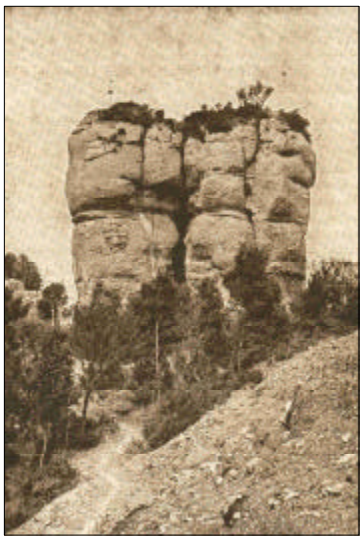
1933 Abril. Arco Romano en el Puente de Martorell

1933 Juny. Aspecto de los bosques en los terrenos donde se proyecta la ciudad de repos

1933 Juny. Tamarit

1933 Juliol. La cova del drac

1933 Juliol. Las Castellasas

1933 Juliol. Ruines de la ermita de Santa Inés

1933 Juliol. Salt de la Fàbrica en el Canigó

1933 Juliol. Una esglesia

1933 Desembre. Paso de ronda urbanizado junto a las murallas y torres

1934 Gener. Ainet de Bessant

1934 Gener. Bordas de Noarre, Casas en cuyas cubiertas la pizarra está sustituida por paja

1934 Gener. Bosque la Ribalera

1934 Gener. Un pueblo de Vall Ferrera

1934 Febrer. El campanario de Sort

1934 Febrer. Una antigua calleja de Gerona

1934 Maig. Construcciones en la calle Mayor de Tirvia

1934 Maig. Otras típicas construcciones

1934 Maig. Típicas construcciones pirenaicas

1934 Desembre. La ermita Sant Jordi

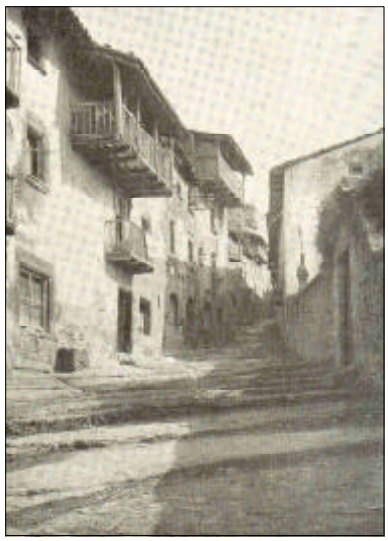
1934 Desembre. La masia Can Tona

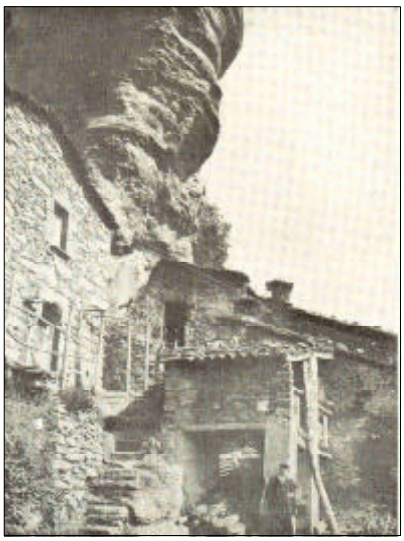
1934 Desembre. esglesia Parroquial de Vinyolas d'Oris

1934 Desembre. La ermita StJordi

1935 Gene.r Una calle típica

1935 Gener. Una construcción característica

1935 Desembre. Entrada al recinto

1935 Desembre. Un aspecto del pequeño cementerio

1935 Desembre. Vista general

1932 Setembre. La estatua -El trabajo- de Jose Llimona que dió origen a la creación de la Medalla de la Ciudad

1933 Abril. El de Mariano Aguiló, en el Parque de la Ciutadela

1933 Abril. El de Milá y Fontanals en el Parque de la Ciudadela

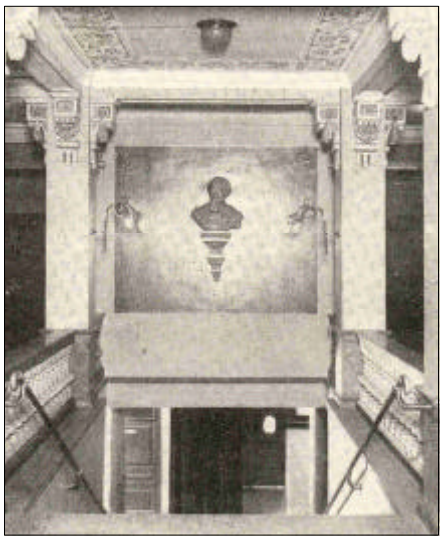
1933 Abril. El de Victor Balaguer, en el Parque de la Ciudad

1933 Juliol. El monumento a Clavé

1933 Juliol. El monumento a Emilio Vilanova en el Parque de la Ciudadela

1933 Setembre. El busto de Federico Soler en el vestíbulo del Teatro Romea

1933 Setembre. El monumento a León Fontova

1934 Abril. El monumento a Casanova

1934 Abril. La estatua de Berenguer el Viejo en el Salón de Fermín Galán

1934 Abril. La estatua de San Jorge en el PArque de Montjuich

1934 Abril. La estatua del monumento a Berenguer el Grande

1934 Abril. La estatua del Trabajo en el Parque de Montjuich

1934 Abril. Las figuras del monumento a los Mártires de la Independencia

1934 Desembre. El de Pablo Gil

1934 Desembre. El del Canónigo Rodó

1934 Maig. Parque de Montjuich

1934 Març. El monumento

1934 Octubre. El de Carlos B, Aribau

1935 Gener. El monumento

1935 Desembre. A Güell y Ferrer

1935 Desembre. A José Alberto Barret

1935 Desembre. A Ramón Batlle

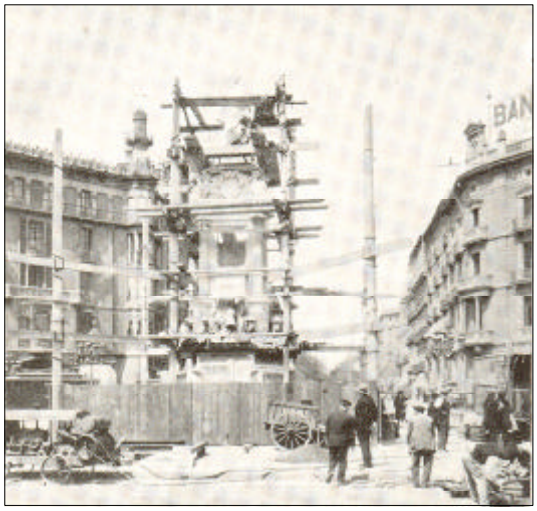
1935 Desembre. Al Dr, Andreu

1935 Desembre. Al Dr, Pearson

1935 Desembre. El busto de Güell y Ferrer en el interior del Palacio Güell

1935 Desembre. El monumento a Güell y Ferrer durante las obras de restauración efectuadas en él con motivo de la Exposición de 1929

1935 Desembre. El monumento a Ramón Batlle, en el interior de su Escuela Textil

1936 Març. El monumento, obra de Clará

1932 maig. El templo en construcción

1932 juny. Un aspecto de la exposición de planos de parcelación

1932 juliol. Uno de los salones de pintura

1933 Gener. Desmontaje de la sección de pintura gótica del Museo, para dar lugar al Parlamento

1933 Gener. Desmontaje de las instalaciones de prehistória, donde se situarán las dependencias

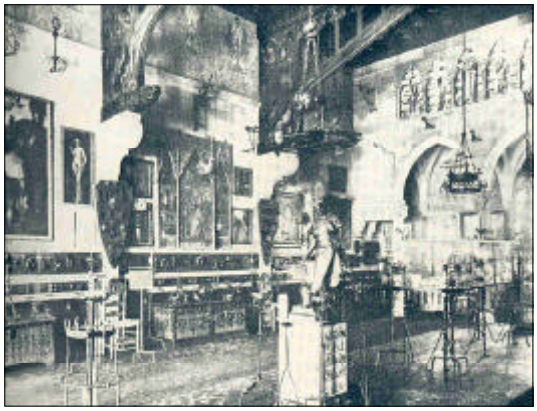
1933 Gener. Desmontaje de las pinturas románicas del Museo

1933 Juny. Sala del museo

1933 Juny. Salas del Museo

1933 Juny. Salas del museo

1933 Juny. Salas del museo

1934 Abril, La Sala Parés en nuestros dias

1934 Abril. La Sala Parés, en los dias de su inauguración

1934 Novembre. La sala de exposiciones

1935 Gener. Aspecto de una sala de la sección gótica

1935 Gener. La sala Fortuny

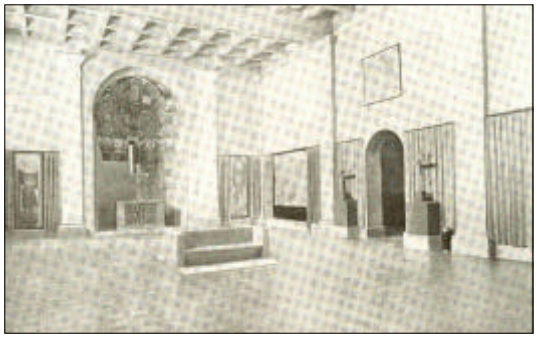
1935 Gener. Las salas Nonell i Picasso

1935 Gener. Otra de las salas de arte románico

1935 Gener, Otra sala de arte gótico

1935 Gener. Una de las Salas de arte románico

1935 Gener. Una sala de arte gótico

1936 Març. La nueva Sala Esteva

1936 Març. La nueva Sala Fortuny

1936 Març. La nueva Sala Oasis

1936 Maig. Sala Parés, Costa Vermella de Mir

1936 Juny. Interiores del Museu de Catalunya y del Museu Martorell1

1936 Juny. Interiores del Museu de Catalunya y del Museu Martorell2

1932 mayo. La procesión de sta.Maria del mar,el cuadro en el que Ramon Casas ha dejado palpitante un momento de la vida barcelonesa

1932 junio. Ofrenda y homenaje de la colonia alemana de Barcelona a Maragall, el gran catalán que tradujo a Goethe

1932 agosto. El acto de la inauguración del monumento

1933 Abril. Las autoridades en el acto inaugural

1933 Juny. Acto inaugural de la Exposición

1933 Juny. Una escena de la representación de Ifigenia en Alcudia

1933 Juliol. Alejandro Kerenski dando su conferencia en el Salón Victoria

1933 Juliol. El alcalde recibe en la estación de Francia a las bellezas europeas

1934 Abril, El féretro al salir de la casa mortuoria

1934 Juliol. Las autoridades y el Consistorio de los Juegos Florales en el acto de inaugurar el monumento a Narciso Oller

1934 Agost. La orquestra Pau Casals

1934 Agost. Los asambleistas en su visita al Sr, Alcalde

1934 Agost. Los asambleistas en su visita al Sr, presidente de la Generalidad

1934 Agost. Monumento de serie entregada a Pablo Casals la Medalla de la Ciudad y el título de hijo adoptivo de Barcelona

1934 Octubre. Placa que rotula la calle de Aribau

1935 Gener. La presidencia del acto inaugural del Museo

1935 Desembre. El templo de Poblet durante la solemnidad religiosa motivada por la reintegración de los restos del Príncipe de Viana

1935 Desembre. Exhibición de maniquíes1

1935 Desembre. Exhibición de maniquíes2

1935 Desembre. Placa que rotula la calle de Ramón Batlle

1935 Desembre. Traslado al templo de Poblet de los restos del Príncipe de Viana

1936 Juny. El acto de inauguración oficial del monumento a Pi y Maragall

1936 Juny. Elección de Miss Catalunya en el Palacio Nacional

1936 Juny. Las concurrentes a la inauguración del Congreso visitan la Exposición Bibliográfica

1927 Març. Otra de las pinturas de Sert

1927 Març. Una de las pinturas de Sert

1932 maig. Los claustros de St.Bernat de Bages reproducidos en un cuadro de Ramon Casas

1932 Setembre. Anverso de la Medalla de la Ciudad, modelado por Enrique Casanovas

1932 Setembre. Escultura en mármol del siglo XIV

1932 Setembre. Magestat bizantina

1932 Setembre. Reverso de la Medalla de la ciudad, modelado por Enrique Casanovas

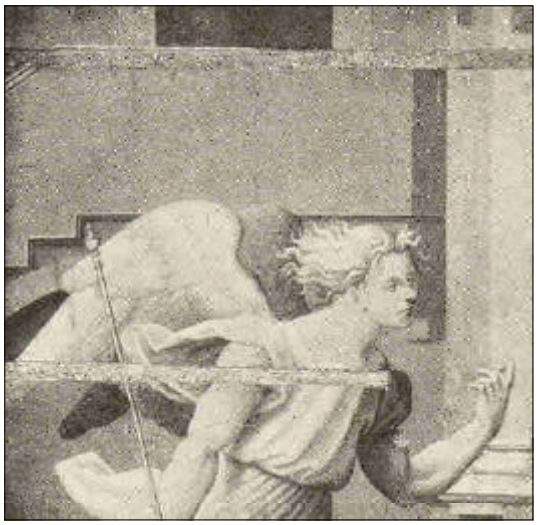
1932 Setembre. Tabla románica

1932 Setembre. Una de les obres de Picasso

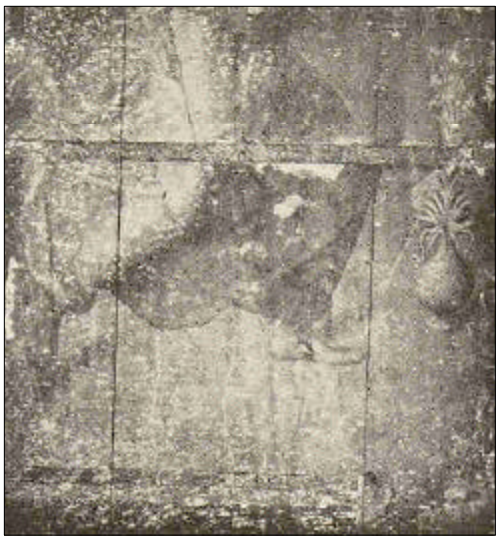
1933 Gener. La puerta principal del Museo cerrada ya definitivamente hasta que sea el Palacio del Parlamento

1934 Febrer. Cuatro de las tablas del retablo del Gremio de Plateros que se conserva en el Museu d'Art de Catalunya de Barcelona1

1934 Febrer. Cuatro de las tablas del retablo del Gremio de Plateros que se conserva en el Museu d'Art de Catalunya de Barcelona2

1934 Febrer. Cuatro de las tablas del retablo del Gremio de Plateros que se conserva en el Museu d'Art de Catalunya de Barcelona

1934 Febrer. Cuatro de las tablas del retablo del Gremio de Plateros que se conserva en el Museu d'Art de Catalunya de Barcelona

1934 Febrer. Otro dibujo del Llibre de Passanties

1934 Febrer. Un dibuix del Llibre de Passanties

1934 Març. L'esperit de Barcelona

1934 Març. La Gracia de Barcelona

1934 Abril. En el Parque de Montjuich

1934 Abril. Estatuita que la ciudad de Barcelona regaló a la artista Sara Bernard

1934 Novembre. Una de las tablas procedentes del retablo del Gremio de Curtidores

1935 Desembre. Mosaico en el interior de la iglesia

1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

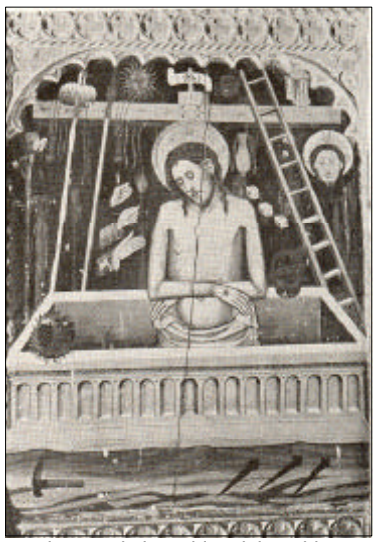
1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

1936 Març. Algunas de las tablas del retablo

1936 Març. El retablo vulgarmente llamado de Santa Lucía

1936 Març. Hegloga, de Eugenio Hermoso

1936 Març. Imagen de la Virgen del altar mayor

1936 Març. La casa Gralla, que se levantaba en la calle de la Puertaferrisa

1936 Març. Otra cruz procesional

1936 Març. Otra pintura del retablo

1936 Març. Una cruz procesional

1936 Maig. Catedral de Gerona, La llitera de la Virgen de Agosto

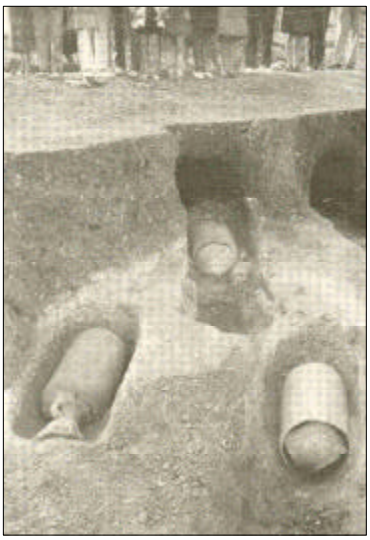
1936 Maig. Catedral nueva de Lérida, San Dámaso

1936 Maig. La Piedad que se venera en la iglesia parroquial de Calaf

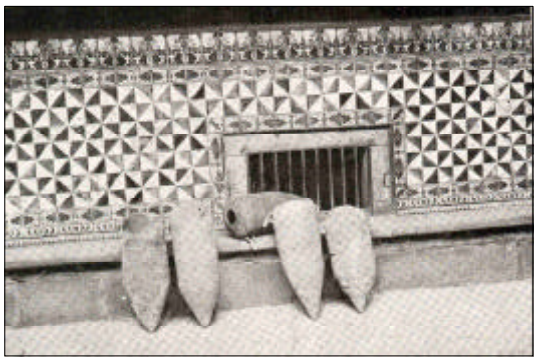
1936 Maig Valls, Altar de San Alejo

1932 Abri. ISepulcros de niños metidos en ánforas

1932 Abril. Vista general de las excavaciones

1932 juliol. Algunas de las piezas descubiertas, depositadas en los locales del Institut d'Estudis Catalans

1932 juliol. Vista general de las excavaciones

1933 Desembre. Al pié de una torre con bancos para reposo y plantaciones

1933 Desembre. Fragmentos arqueológicos junto a la Torre del Arzobispo

Cataluña Turística

TARRAGONA

1933 Gener. El acueducto romano

1934 Juny. Informe de un delegado de nuestra sociedad

1935 Juliol. Excursiones en avión

1927 març. contraportada

1931 Febrer. contraportada

1932 Gener. contraportada

1932 juliol. contraportada

1932 juny. contraportada

1932 maig. contraportada

1933 desembre. contraportada

1933 Gener. contraportada

1934 Abril. contraportada

1934 Desembre. contraportada

1935 Abril. contraportada

1935 Desembre. contraportada

1935 Febrer. contraportada

1935 Novembre. contraportada

1935 Octubre. contraportada

1936 Abril. contraportada

1936 Agost. contraportada

1936 Gener. contraportada

1936 Maig. contraportada

V Asamblea de la Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo, y I Exposición de Turismo en Tarragona

La IX Feria de Muestras de Barcelona

Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros

UN NUEVO MONUMENTO Al Doctor Martí y Julià

LA EXPOSICIÓN DE PRIMAVERA

La vida cultural de Barcelona

II.—LAS LETRAS

En Sitges se ha inaugurado el Museo Maricel

HONRANDO LA MEMORIA DE SANTIAGO RUSIÑOL

Crónica de Barcelona

(1936)

JUNIO

SUMARIO

La vida cultural de Barcelona. E. Lluch Lloret.

Crónica de Barcelona (1936). Junio.

En Sitges se ha inaugurado el Museo Maricel. Honrando la memoria de Santiago Rusiñol, por Mercedes Mercader.

Notas de Turismo y de la Sociedad de Atracción de Forasteros.

Exposiciones de arte en el mes de julio, por Manuel Manrique.

La IX Feria de muestras de Barcelona, por J. Arxer.

Un nuevo monumento al doctor Martí y Julià.

V Asamblea de la Federación de Sindicatos de Iniciativas y Turismo, y I Exposición de Turismo en Tarragona.

Los nuevos establecimientos de Barcelona.

La Exposición de Primaveras, por Daniel Ortelli.

Revista mensual de la Sociedad de Atracción de Forasteros

(Sindicat d'Iniciativa) Rambla del Centro, 34

Teléfono 18508

Annex 6

25 anys de *la Sociedad de Atracción de Forasteros* (1935)

"Veinticinco años de arquitectura barcelonesa". (1933). *Barcelona Atracción,* Mayo, núm. 263: Pág. 160-167

Veinticinco años de arquitectura barcelonesa

Veinticinco años de arquitectura; un cuarto de siglo de historia constructiva de la populosa ciudad mediterránea, que vamos a evocar ahora en unas cuantas cuartillas y que en un tratado general de arte, quizás quede condensado en breves líneas. Y sin embargo, en el desgranar lento de los días, ¡cuántos afanes suponen! ¡Qué desgaste de energías, esfuerzos de organización, aportaciones económicas, inquietudes profesionales para realizar dignamente la obra encomendada!

Como en el trabajo silente de las células de vida vegetativa ve sustituir tejidos viejos e inútiles por otros nuevos y robustos, que paulatinamente cambian el aspecto de un ser orgánico y lo adaptan a sus nuevas condiciones de vida; del mismo modo este organismo vivo que es la ciudad, cambia su modo de ser y se adapta a los tiempos sujeto a una ley que él mismo desconoce.

A pesar de ser el trabajo individual el más eficaz, no es en la viva cotidiana donde podemos ver el crecimiento ni la evolución que se produce. Necesitamos una más vasta perspectiva, para dar a cada hecho su justo valor y apreciar debidamente la importancia que tiene en la vida social y en los ideales de un pueblo.

Hagamos alto sobre la marcha y aprovechamos la ocasión de estas bodas de plata de la *Atracción de Forasteros* para asistir a la evolución material de Barcelona revisando lo más sobresaliente que ha producido en arquitectura monumental durante el último cuarto de siglo.

Época interesante en el crecimiento barcelonés ésta que nos proponemos revisar, por cuánto pudiéramos decir que la ciudad alcanza en ella su plenitud de gran metrópoli. Deja vacilaciones propias de la infancia y de la pubertad de todo organismo y dibuja definitivamente los trazos que le han de dar fisonomía propia.

Antecedentes

Han pasado los días románticos, de planes que parecían ilusiones, en que el Ensanche iba tomando forma con su crecer asombroso, flanqueando sus vías de edificios en serie; anodinos los más de ellos, y otros con aciertos que aseguran posibilidades halagüeñas. Una de estas posibilidades, la Exposición Universal de año 1888, en la cual concretan los afanes y la capacidad de grandeza de la capital catalana, y da ocasión a sus arquitectos para que exterioricen sus dotes de constructores y de artistas.

Dio aquel certamen construcciones próceres que, aun hoy en día, honran nuestra urbe. El Parque de la Ciudadela, importante por sí mismo y por los edificios que comprendía, destinados a Exposición; el Palacio Real, adaptado a este uso por Falqués; la Gran Cascada, obre de Bohigas; y el Café Restaurant, hoy Conservatorio de Música, de Doménech. Fue también de este arquitecto el gran Hotel Internacional, en el paseo de Colón, amplio y bello edificio construido, con rapidez no superada en Europa, en el reducido tiempo de unos dos meses. El palacio de Bellas Artes, de Augusto Font; el Arco de Triunfo de José Vilaseca, y el monumento a Colón, de Bohigas, levantado pocos años antes.

Estos y otros monumentos, cuya enumeración seria prolija, muestran la potencialidad constructiva de Barcelona en aquella época. Sus ideales estéticos se funden en el eclecticismo que entonces dominaba en Europa, si bien se deja adivinar marcada preferencia por los estilos románico, gótico, reflejo de su romanticismo no extinguido, alentador del resurgimiento literario y político que conmovía Cataluña en los días de fin de siglo.

Al empezar el actual, la ciudad ocupa una extensión considerable, pero son muchos los espacios sin edificar y los huecos artísticos que hacen añorar edificios públicos, que rebasen los ideales constructivos de la clase burguesa. El Modernismo repercute aquí fomentando el espíritu de

independencia y originalidad de nuestros artistas, que si en ocasiones consigue resultados satisfactorios, en otras pone en entredicho el buen gusto de nuestros arquitectos.

Hija, Barcelona, del esfuerzo individual; huérfana, hacía tres centurias, de una función de Estado; truncada su tradición aristocrática, quedó la arquitectura, a pesar de ser la más social de las Bellas Artes, a merced de un régimen individualista, impropio de su misión colectiva. Este individualismo se va acentuando en algunos monumentos por un afán de originalidad en el cual se manifiesta, interesantísimos valores que, sin un prestigio estatal donde acogerse no llegan a plasmar el tipo nacional que anhelan y al cual son acreedores por la valía de su esfuerzo. A la cabeza de esta tendencia se halla el genio de Gaudí; y simultáneamente con él otros menos ambiciosos buscan inspiración en los estilos históricos, que en sus manos hallan magníficas adaptaciones a las necesidades y gustos actuales. Doménech y Montaner, Gallisá, Font y Gumá, Bassegoda y Puig y Cadafalch, entre otros, representan dignamente esta modalidad tradicionalista.

Más entrado el siglo, sea por ley del cansancio de las formas o por desconfianza en el éxito del esfuerzo individual, nuestra arquitectura acude de nuevo a los elementos clásicos y al neo-barroquismo en busca del sentido moderno de lo aristocrático, que no halló en las supervivencias de nuestro pasado artístico ni pudo crear al servicio de nuestros organismos provincianos.

El Ayuntamiento de Barcelona se da cuenta de esta falta de protección oficial y crea premios anuales para las construcciones de mérito relevante, que al propio tiempo estimule la aportación de propietarios, encauce la labor de los arquitectos por caminos de dignificación urbana.

Así, el socaire de este complejo de causas, se ve estructurando nuestra monumentalidad que durante los últimos veinticinco años ha convertido Barcelona, de una gran ciudad que ya era, pero provinciana todavía, en una metrópoli con vida y carácter.

Sin citar más que los edificios de carácter público y aún entre ellos los más importantes, podremos seguir los diversos matices estéticos que acabamos de indicar.

Preponderancia medievalista

En 1908, se inaugura el palacio de Justicia, que estaba en construcción desde 1887, proyectado por Doménech Estapá y Enrique de Sagnier. En él son aplicados por primera vez en un edificio público soluciones de inspiración medieval, que se habían contenido hasta entonces en la arquitectura privada.

Este mismo año Doménech y Montaner da al público el *Palau de la Música Catalana*, de gran fastuosidad, conseguida con elementos modestos –cerámica, vidrios y ladrillo, éste muy bien tratado-, que corresponden a su destino eminentemente popular. En este edificio, con fachada de una gran valentía en el claro oscuro, y al cual quita importancia su emplazamiento entre calles angostas, hay verdaderos aciertos constructivos y de composición. Tiene en su esquina un grupo escultórico esculpido por Blay. En 1910 se termina el convento e iglesia de los Capuchinos en la Avenida del 14 de Abril, obra de Sagnier que da en ellos, particularmente en la segunda, una muestra de su buen gusto en la adaptación moderna del arte gótico. La nave del templo está resuelta con arco de artesanado de madera policromada a semejanza de la antigua capilla real de Santa Águeda, uno de los ejemplos más prestigiosos del siglo XIV.

El año 1912 se termina el cimborio de la catedral, que Augusto Font estaba construyendo desde hacía seis años. Con este elemento importante quedaba terminada la fachada de nuestro primer templo, que en los tiempos modernos, ha sufragado la munificencia de la familia Girona; y a pesar de las críticas de que se ha hecho objeto, por no haber seguido las soluciones propias de nuestra arquitectura gótica, con él su arquitecto supo resolver con acierto una serie de problemas artístico-constructivos y dio a la catedral una flecha de elegante silueta.

En 1913 se inaugura la iglesia del Carmen que Pericas, desde 1911 ha proyectado y dirigido teniendo en cuenta las formas litúrgicas tradicionales y los procedimientos de construcción modernos.

Nuevamente la pericia de Luis Doménech y Montaner atrae a los inteligentes con el pabellón de administración que da entrada al Hospital de San Pablo, inaugurado en 1914. Este vasto edificio, empezado en 1902 gracias al espléndido legado de don Pablo Gil, ocupa un solar,

admirablemente emplazado, de cerca ciento cincuenta mil metros cuadrados, consta de cuarenta y ocho edificios independientes, enlazados por galerías subterráneas y rodeados de jardines. Tras este pabellón son otros los que se van terminando bajo la dirección de Doménech y Roura, que prosigue la obra de su padre y ha terminado recientemente la iglesia, que descuella por su belleza en la riente arquitectura de aquel conjunto. Este edifico es el más valioso ejemplar de la tendencia modernizadora de nuestra arquitectura medieval.

El mismo año 1914 se inaugura en la calle de Fontanella el Banco Hispano Americano, suntuoso edificio de Miguel Madorell, que embellece aquella vía.

El Palacio real de la Exposición del 88, convertido en Museo, es ampliado por el propio Falqués, que hizo la anterior adaptación, y se le añaden dos alas laterales que aumentan la importancia del edificio. Esta reforma se inaugura el año 1915 y si bien sigue fielmente las líneas arquitectónicas del edificio, le prestan nuevo realce, además, los nichos con bustos de artistas catalanes, labrados por nuestros mejores escultores. Estos dos edificios no siguen en estilo la tendencia dominante en los que estamos enumerando y que tampoco exponemos como de un valor absoluto en Barcelona. Sin poderlos considerar como precursores de los que luego impondrán sus normas, tienen con estos el parentesco de su filiación pseudo clásica.

Dos años después, abre sus puertas al público el nuevo edificio de la Caja de Pensiones, trazado por Enrique Sagnier, que se mantiene fiel a las normas que hemos visto en la iglesia de los Capuchinos, si bien aquí da a su alma el carácter civil que le es propio. Es de notar la original y graciosa torre con que remata el ángulo de dos de sus fachadas. Con este edificio de animado aspecto, gana Sagnier por tercera vez el premio de la ciudad y se le otorga la gran medalla de oro instituida al efecto.

En la misma tendencia medievalista se construyen otros edificios importantes que tardarán algunos años en terminarse y que si bien invaden épocas en que predominan otros gustos, su orientación es hija de este periodo que acabamos de evocar.

Eclecticismo renacentista

En 1919, dos nuevos suntuosos edificios enriquecen las calles de nuestra Ensanche: los dos concebidos dentro de las normas del renacentismo francés, que truncan, por decirlo así, la afición al tradicionalismo artístico catalán y señalan el origen de las nuevas orientaciones hacia el clasicismo decorativo. Son estos dos edificios, el *Hotel Ritz*, dirigido por Eduardo Ferrés y el Teatro Tívoli, obra de Madorell, que ponen sendas notas de distinción a la calle de las Cortes Catalanas y a la de Caspe. El Ritz da ocasión a que para el cruce de las calles a que da frente, se estudie una urbanización especial, con la fuente de Diana en el centro, decorada por una bella estatua del escultor Vallmitjana. Con estas construcciones desaparecen los viejos teatros de la Gran Vía y el Tívoli primitivo, viejos edificios de carácter provisional impropios del sitio donde se alzaban.

El año siguiente se inaugura la primera parte del *Banca Arnús*, en la cual su arquitecto E. Sagnier, se muestra incorporado a la nueva orientación dominante. Ocupa la parte contigua a la parte de Rivadeneira, donde existió la *Maison Dorée*, y más tarde es completado el proyecto hasta la Rambla de Canaletas, sustituyendo al antiguo café Continental. La construcción de este edificio bancario, marca el final de una época de tipismo provinciano en esta parte de Plaza de Cataluña, al cual reemplaza esta prueba del auge financiero que aquellos años.

Es del propio 1920, el Grupo Escolar Baixeras en la Vía Layetana. En él, José Goday muestra su buen gusto y su afición a las normas clasicisantes italianas.

En 1923, F. de P. Nebot, que se había dado a conocer en construcciones particulares, termina el cinema *Coliseum*, dentro de una libre y elegante concepción barroca.

El año 1924, se ofrece una nueva prueba de la pericia de Goday en la Casa de Maternidad, decorada con bellos esgrafiados. En este mismo establecimiento, sección de Inclusa, interviene el arquitecto Rubió y Bellver.

Un concurso de proyectos para el monumento a Verdaguer, celebrado en 1913, dio el premio al arquitecto Pericas, en unión de los escultores Oslé. Empezada la construcción no logra verse terminado hasta este de 1924 que estamos refiriendo.

A fines del mismo año, se termina el Santuario de la Virgen del Carmen, en la Diagonal, que se da al culto los primeros días del siguiente. Empezó la obra en 1910, bajo el proyecto y sabia dirección de Doménech y Estapá, que no pudo verla terminada. A su muerte, en 1917, le sustituyó su hijo Doménech y Massana, que prosigue el templo. Su arquitectura se inspira en el románico, adaptado a los modernos procedimientos constructivos; y los motivos ornamentales, dibujados por F. Labarta, evocan los que tanto abundan en nuestras iglesias del Pirineo. Este santuario, inacabado todavía en su exterior, presenta, interiormente, uno de los conjuntos más interesantes y bien resuelto.

El teatro-circo Olimpia, proyectado por Francisco Folguera, con notable cúpula metálica de cerca 40 metros de diámetro, ostenta, en su exterior, una sobria arquitectura de elementos neoclásicos, que da tono al trozo de Ronda de San Antonio en que se halla. Este coliseo, terminado en 1925, es apto para espectáculos de gran aparato y cuenta con una pista convertible en piscina.

Barcelona ha ido adquiriendo carácter de gran ciudad. A pesar de la intensa lucha social, que en ocasiones alberga, sus atractivos naturales y artísticos logran imponerse. Ello, unido a conveniencias de carácter político, hace que, en aquellos días, sean frecuentes la visitas reales. La aristocracia barcelonesa, quiere proporcionar digno albergue a su Soberano, y el Conde de Güell, cede una mansión señorial rodeada de jardines en Pedralbes, para ser convertida en residencia de la Corte. El arquitecto Eusebio Bona, dirige la reforma y ampliación del nuevo palacio que se inaugura en 1925; y la Gran Vía Diagonal, hoy Avenida del 14 de Abril, con trazado más amplio, se prolonga y embellece hasta el pie del palacio, actualmente convertido en Museo de Artes Decorativas, que incorpora aquella zona periférica a la vida activa de la ciudad.

En la Avenida del Portal del Ángel, un grupo de casas ochocientistas desaparecen para levantar en su lugar los Almacenes Jorba, inaugurada una parte en 1925 y terminado el plan, con verdadera grandiosidad, en 1932. Este edificio, concebido, exteriormente, en un orden colosal de columnas, es obra del arquitecto Arnaldo Calvet.

A principios de 1926, se termina el primer campanario del templo Expiatorio de la *Sagrada Familia*, de fama mundial, que Gaudí construye con paciencia de iluminado, desde 1883. Ha vivido lo suficiente para poner en la cúspide de su obra la nota policromada, de suntuosidad oriental que él sueña para todo templo. Muere el maestro, pocos meses después, y sigue el proyecto el que fue su colaborador, Domingo Sugrañes, que ha terminado otros tres campanarios y, actualmente, está dando fin a la construcción de la fachada del Nacimiento.

Uno de los servicios que el Estado tenía desatendidos, en Barcelona, era el de Correos. Finalmente, este mismo año 26, se inaugura la nueva casa, construida bajo el proyecto de los arquitectos Torras y Godoy, que había sido premiado en reñido concurso. El espacio que se destinó a este edificio, más bien peca de reducido, atendiendo al incremento que toma la ciudad y el futuro desarrollo que es de prever; sin embargo, la nobleza de su arquitectura, con la esbelta torre angular y el gran hall, dan a esta Casa las máximas cualidades urbanísticas y utilitarias propias de un edificio público, que da carácter al sitio donde se levanta y armoniza con el vetusto edificio de la Lonja, que le es vecino.

Otro edificio, terminado el mismo año, que motivo un concurso internacional entre arquitectos, fue el *Círculo Ecuestre*, en el Paseo de Gracia. Fue concedido el premio a Soteras, que muere durante la construcción, la cual continúa Ferrater. Sobresale este Círculo por la grandiosidad de su fachada y el confort de los servicios interiores.

La plaza de Cataluña va sustituyendo sus casas de alturas mesuradas por otras mas atrevidas. Esquina al Portal del Ángel se ha levantado una casa de alquiler, hoy en derribo, que en su tiempo es la más alta de España. No tarda en sobrepasarla el edificio de la *Telefónica* que se le enfronta y que el arquitecto Clavero construye dentro de cánones clásicos dominantes, influidos de simplificación que tiende al concepto moderno de arte.

El año 1928 es el de la inauguración del templo parroquial de San José Oriol, proyectado por E. Sagnier, que inspira su obra en la arquitectura románica, y por su composición y decoración interior recuerda las iglesias romanas de planta basilical y techo plano.

No son estos todos los edificios notables que embellecen Barcelona durante el período que revisamos. Quedan algunos no menos importantes que desglosamos de la cronología apuntada, por no tener a mano los datos precisos. Recordamos entre los más destacados: El monumento al Dr. Robert; la Plaza de Toros Monumental; el Balneario de San Sebastián, de Millás; y la parte arquitectónica de la Estación del Norte, de Florensa.

A estos monumentos hay que añadir otros de menor importancia y algunos conmemorativos que perpetúan nombres célebres en plazas y jardines, así como fuentes artísticas en profusión que ornamentan y dan aires de gran ciudad a los parajes donde se levantan.

La Exposición

Han pasado cuarenta años de la Exposición Universal y Barcelona prepara una nueva manifestación de pujanza artística, industrial i económica, que concrecionó en la Exposición de 1929. A semejanza de la anterior, pero en mayor escala, no es sólo el recinto de Montjuich que alberga el Certamen, lo que resulta mejorado, sino la ciudad entera. Urbanizaciones incipientes, se terminan; edificios vetustos, se remozan; y se atienden servicios olvidados.

Es de estos días el arreglo de la plaza de Cataluña, cuya solución suscitó razonadas discusiones, y en la cual se ha reunido una selección de obras de los escultores que actualmente dan prestigio al arte monumental de la ciudad; la supresión del ferrocarril de la calle de Balmes, convertido en subterráneo; el Metro Transversal se ha unido al Gran Metro, que ya existía; la plaza de España, que da entrada a la Exposición, se rodea de grandiosos edificios y adorna su centro con una fuente monumental proyectada por Judiol, embellecida con estatuas de acreditados escultores.

La Casa de la Ciudad, bajo la dirección de los arquitectos Falguera, Florensa y Joaquín Vilaseca, se amplía, y reforma, con gran acierto, la parte existente.

El Palacio de la Generalidad, es también reformado por Rubió y Bellver, para adaptarse al afán de ostentación de que gustaban entonces los dirigentes de la cosa pública. El antiguo convento de Mercedarios, convertido en Capitanía en 1846, es dignificado, construye nueva fachada y pone en valor algunos elementos antiguos, bajo la dirección del arquitecto Florensa.

La *Compañía M.Z.A.,* se ha decidido, por fin, a prescindir de la que durante años fue vergonzosa estación de término y construye en su lugar el edificio actual que proyecta Muguruza, en colaboración con Durán Reynals, que decora el gran Hall.

La Compañía Arrendataria de Tabacos, encarga a Guardia la construcción de un extenso edificio en la Vía Layetana, que antes de utilizarse es adquirido por el Estado y adaptado a Delegación de Hacienda.

Paralelamente a estos edificios públicos, los particulares cuidan su decoro y procuran dar a la ciudad un aspecto digno.

Donde culmina el esfuerzo de Barcelona es en los jardines de Montjuich que ya de tiempo se iban hermoseando bajo la dirección de Forestier, eficazmente auxiliado por Rubió Tudurí, ahora convertidos en recintos de la Exposición. Una cantidad imponente de palacios se construye con rapidez increíble. No es nuestro propósito, ni cabría dentro los límites de un artículo como el presente, la enumeración de todos ellos. Recordemos como más importante el Palacio Nacional, proyectado por Doménech y Rovira, Cendoya y Catá, que centraba el conjunto de la Exposición, en el fondo de las avenidas, escalinatas y juegos de agua, que perdurarán en la memoria de esta generación, por la belleza de su conjunto durante el día y por la maravilla de iluminación durante la noche.

La Post Exposición

Pasa el período de la Exposición y aunque Barcelona tenía motivos para sentir cansancio por el esfuerzo realizado, éste no es tan ostensible como se podía presumir. Con ritmo menos rápido, a causa de la producción abundante que hemos visto y de las circunstancias políticas que siguieron, aparecen nuevos edificios que mantienen el tono de nuestra construcción.

En el año 1930 son terminados los grupos escolares de *Pedro Vila*, *Ramón Llull* y *Milá y Fontanals*, proyectados por Godoy y cuyas obras habían quedado en suspenso durante el régimen dictatorial.

El año siguiente, el *Banco de Vizcaya* inaugura su local en la plaza de Cataluña. Bella construcción, la primera entre las de carácter público, que recoge las tendencias modernas del arte, proyectada por Galíndez y dirigida por Cendoya.

En 1932 Bona termina con éxito el suntuoso edificio del Fénix Español, en el Paseo de Gracia, fiel a sus normas renacentistas.

A principios del presente año se inaugura la sucursal del *Banco de España*, en la Vía Layetana, obra de los arquitectos de Madrid, Yarnoz y Menéndez Pidal, de líneas clásicas y severas.

Se ha terminado el *Gobierno Militar*, sin inaugurar todavía, obra de ingenieros militares, en colaboración con Florensa, que ha resuelto la parte arquitectónica. Este mismo arquitecto, juntamente con Vilaseca, ha construido el Instituto Náutico.

Tres grandes edificios destinados a Cuarteles, obra de la Junta Mixta de Acuartelamiento, de excelentes condiciones utilitarias, se alzan en Sans y en San Andrés, con discretas líneas arquitectónicas; y otro en Pedralbes, inspirado en la arquitectura militar de la Edad Media, que le da un pintoresco aspecto, más próximo a la escenografía que al espíritu de una construcción actual. Estos tres cuarteles están ultimándose y próximamente serán entregados a su uso.

***

La arquitectura pública barcelonesa no ha dado todavía una muestra típica de la moderna arquitectura funcional. No así las construcciones particulares en las cuales se han producido algunos ejemplos valiosos.

El arte barcelonés, tan osado en otros aspectos, quizá ha pecado en éste de demasiado cauto. Pudo aprovechar la pasada Exposición con sus edificios de carácter transitorio, para lanzarse a los más atrevidos experimentos y no lo hizo. Pasada esta oportunidad, es lógico que los arquitectos sientan la responsabilidad de la creación arquitectónica permanente y las novísimas tendencias no se incorporen a la arquitectura pública, hasta que la aquiescencia popular las haya dado carta de naturaleza y haya iniciado la modalidad que más convenga a nuestras tradiciones estéticas y constructivas.

La capital catalana, en este alborear inquieto de sus libertades redivivas, sigue su tarea cotidiana y silenciosa. En el subconsciente de su instinto sabrá hallar una nueva modalidad del arte uno y eterno, que responda a su nueva vida que empieza.

CÉSAR MARTINELL
Arquitecto

“Veinticinco años de actuación”. (1933). *Barcelona Atracción*. Mayo, núm. 263

Veinticinco años de actuación

Fue en abril de 1908 y en días calamitosos para la ciudad, que vino a la vida corporativa la *Sociedad para la Atracción de Forasteros* de Barcelona, por iniciativa del ilustre patricio don Domingo J. Sanllehy, Alcalde de grata recordación, quien logró pronto reunir en torno suyo a destacados elementos intelectuales y prestigiosas figuras del comercio, de la banca y de la industria. Por aquel entonces, el Ayuntamiento barcelonés habíase percatado de la necesidad de montar una oficina informativa encargada de dar todas las facilidades al forastero y al turista que visitaran la capital, y que al propio tiempo pudiera desarrollar un plan de propaganda de la misma, por España y el extranjero; pero, las divergencias políticas que en ella existían, obligaban a que este nuevo organismo pudiera actuar libremente y al margen de la vida consistorial, motivo por el cual fue patrocinada y subvencionada por el Ayuntamiento la entidad recién constituida y llamada a cumplir aquellas funciones municipales que no podían articularse oficialmente, tardando poco en subvencionarla también la Diputación Provincial.

No eran ciertamente halagüeños tales momentos para la empresa que se iniciaba bajo tan altos auspicios: el espíritu ciudadano sentíase deprimido, era indiferente a las iniciativas que tendieran a levantarlo y no existía el menor asomo de opinión turística. Ardua resultaba por tanto, la empresa confiada a la *Atracción de Forasteros*; sin embrago, sus iniciadores eran hombres de alientos y lograron formar pronto un núcleo de 77 beneméritos ciudadanos, dispuestos a aportar su esfuerzo económico y su prestación personal a la patriótica entidad; y ésta se puso en marcha con tal ímpetu que, al año, figuraban ya en sus listas de socios 200 nombres de prestigiosos vecinos de la Ciudad Condal, ocupando diversos cargos de su primera Junta Directiva los señores: don Domingo Sanllehy, Presidente; don Federico Rahola y don Mariano Rubió y Bellvé, Vice-presidentes; don José Bertrán Suñol, Tesorero; don Hércules Cacciani, Contador; don Manuel Ribé, Secretario; don Luis Durán y Ventosa, don Sixto Quintana, don Jaime Algarra, don José Rogent, don Pedro Clapés, don José Puig y Cadafalch, don Carlos Pompidor, don Bartolomé Amengual, don Enrique Vilalta, don Narciso Masferrer y don Luis Figuerola, Vocales.

¿Cuál era, brevemente expuesta, la labor que la *Sociedad* debía realizar sin desmayo alguno? Ante todo, facilitar a los forasteros que a ella se acercaran, cuantos informes pudieran convenirles, relacionados con su visita a la ciudad, y a excursiones por Cataluña, así como el viaje a la Baleares; descripciones de las bellezas naturales, arqueológicas y artísticas que contienen; tarifas de hoteles, pensiones y servicios públicos; medios de comunicación más prácticos, y cuantos datos de carácter particular hubieran de contribuir a hacer agradable su estancia entre nosotros. Así mismo tocábale velar privadamente por el perfeccionamiento de los servicios propios de la naciente industria turística, en sus diversos aspectos, y por la mejora de los de carácter ciudadano, sin olvidar la buena presentación de los monumentos históricos de la Ciudad y la acertada conservación y debido ornato de calles y plazas, promoviendo constantemente la urbanización de la parte nueva de la creciente metrópoli.

Otras de las funciones a llenar, era la de la propagación gráfica del conocimiento de Barcelona, que debía ir desarrollando constantemente; para ello fue nombrando celosos Delegados en Madrid, París, Londres y otras capitales, naturales del país en su mayoría; púsose en contacto con las sociedades de carácter regional y nacional existentes más allá de la frontera, relacionándose con los Sindicatos de Iniciativa, Agencias de Viajes y empresas de carácter turístico: promovió la venida de caravanas y buques que hicieran cruceros de recreo por el Mediterráneo y confeccionó un interesante censo de españoles residentes lejos de la patria, dispuestos a convertirse en voceros de sus bellezas y de sus progresos, al tiempo que iban apareciendo los primeros millares de folletos descriptivos e ilustrados, impresos en diversos idiomas; las Guías de la Capital y de Cataluña, planos e itinerarios, vistosos carteles murales, etc., y salían a la luz su boletín *Barcelona* y la Revista mensual *Barcelona Atracción*, sumamente solicitada, y últimamente, la *Biblioteca de Turismo*, constituida por hermosas monografías de monumentos barceloneses o de otros puntos de Cataluña, sin contar los diversos álbumes publicados, con fotografías de la Ciudad habiendo facilitado últimamente a Radio Barcelona el texto de cincuenta excursiones semanales por Cataluña y 64 negativos de edificios notables para ser transmitidos por televisión.

Al tiempo que procedía al reparto de sus publicaciones, cada día en mayor número y más variadas, acudía a las exposiciones turísticas y *Ferias de Muestras* de París, Lyon, Grenoble, Marsella, Tolosa, Bruselas, Milán, Turín, Poznan y Budapest; convocaba concursos de Hoteles y Paradores, persiguiendo la mejora de los mismos, de acuerdo con el *Automóvil Club de Cataluña*; organizaba Concursos Fotográficos y de Estaciones, y Congresos Regionales de Turismo; creaba para premiar las iniciativas particulares y colectivas que entraban dentro de su esfera de acción, la Medalla de la Sociedad, el Diploma de Honor y el policromado, al tiempo que apoyaba en la medida de sus fuerzas, la celebración de fiestas típicas y populares, especialmente las de Carnaval, Pascua y Navidad. Naturalmente que, con tales esfuerzos, logró la *Sociedad de Atracción de Forasteros*, primera entidad española que levantó la bandera turística en la península, pues en Baleares la había alzado poco antes el *Fomento del Turismo*, abrirse paso y llamar la atención de las personas que empezaban a iniciarse en el conocimiento de los diversos aspectos que el problema ofrece: la Diputación Provincial de Gerona, y los Ayuntamientos de Arenys de Mar, Berga, Igualada, Molins de Rey, Sant Feliu de Guíxols y Vich, considerándola de utilidad pública la subvencionaron; también vióse recompensada en la *Exposición del Turismo*, de Grenoble; en la *Mundial de Propaganda Turística Y Deportiva*, de Turín; en la *Internacional del Reclamo*, de Budapest; en la barcelonesa *Hotelera y de Alimentación* y en la de Barcelona de 1930, habiéndola distinguido además con su *Plaquette d'Honneur*, el *Touring Club de France*. Últimamente el *Patronato Nacional del Turismo*, reconociendo los esfuerzos que tenía realizados para llegar a la creación de un alto organismo turístico oficial, en España, mantuvo con ella constante contacto, en los días de la *Exposición Internacional*, concediéndole una importante subvención para que pudiera ampliar la propaganda intensa que de la misma y de la Ciudad venía haciendo con el mayor entusiasmo, y confiándole luego su *Delegación* en la provincia, transferida después con carácter general para Cataluña, al Gobierno de la *Generalitat*, mediante ciertos pactos de reciprocidad en cuanto a la propaganda se refiere. Actualmente la *Atracción* forma parte de la *Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo*, de la *"Federació del Turisme de Catalunya i Balears"* y de la *Unión de Sindicatos de Iniciativa de los Pirineos*, entidad hispano-francesa, teniendo al propio tiempo representación en el *Patronato de la Rambla de las Flores*, en la entidad *"Defensa del Bosc de Catalunya"* y en el Comité de Honor de la próxima *Fira de Barcelona*. Entre las muchas mejoras de servicios turísticos obtenidos por la *Sociedad* en su actuación privada pueden citarse: el régimen de tránsito de los equipajes de los viajeros llegados por vía marítima, para proseguir su viaje al extranjero; el atraque de los buques trasatlánticos, evitando las molestias y abusos de trasbordo; la exención de los derechos de transporte exigidos a los viajeros que desembarcaban en nuestro puerto; la inclusión de éste en los itinerarios de muchos buques de turismo que hacen cruceros por el Mediterráneo; rebajas considerables en los derechos de desembarque que gravaban el pasaje procedente de América que rendía aquí viaje o debía continuarlo a Francia; la implantación de los servicios de turismo en la Compañía Trasatlántica; la ordenación del servicio de viajeros en nuestra estaciones terrestres y marítimas; el proyectado *Circuito Nacional de Turismo*, por Carretera, que dio pie a la creación del actual de *Firmes Especiales*; el establecimiento en Barcelona de la *Feria de Muestras*; la organización inicial de la *Exposición Internacional* que ha transformado la montaña de Montjuich; la exención de los derechos de timbre concedida por el Estado a los anuncios y carteles de propaganda meramente turística y la regulación y coordinación de muchos servicios ferroviarios, en beneficio de la creciente inmigración turística y, por último y muy recientemente, que la revisión de los equipajes para Francia, que en la estación de Port-Bou se hacía obligando a los pasajeros a llevarlos a aquella Aduana, se verifique en el propio vagón en que se hallen sus dueños, así como que la de los equipajes destinados a Barcelona por aquella línea, se haga en la Aduana de esta capital.

Refiriéndonos a las mejoras de carácter público logradas por la Junta Directiva, cabe mencionar como capitales; la del puente sobre el río Tordera, que tardó largos años a construirse y fue destruido por la riada de marzo de 1928, y la edificación de la estación de Port-Bou, bella antesala de nuestro país que dispone favorablemente al forastero. También se interesó vivamente la Directiva en la construcción de la estación Monumental de M. Z. A., llamada de *Francia*, vulgarmente, hoy orgullo de Barcelona.

¿A qué seguir detallando la labor realizada sin desmayos, durante veinticinco años de ininterrumpida actuación? Basta señalar en este cuarto de siglo se ha formado en Barcelona, en Cataluña, en España toda, una importante conciencia turística, la cual se advierte en la mejora de sus hoteles y fondas, de las carreteras y de los ferrocarriles; en la creación de agencias de viajes, en la publicación de libros y revistas que de turismo tratan; en la relación constante de los sindicatos de iniciativa españoles, particularmente los de Gerona, Tarragona, Valencia, Zaragoza y Palma de Mallorca, con nuestra Sociedad; en la fundación de Sociedades análogas en más de treinta poblaciones catalanas que han tomado por modelo la *Atracción de Forasteros*.

Hoy, nuestra entidad, al cumplir el XXV aniversario de su fundación y celebrar públicamente sus Bodas de Plata, hace un alto en el camino, para mirar atrás, y se siente orgullosa de la tarea realizada con los escasos medios de que ha podido disponer, aun contando con el apoyo eficaz del Ayuntamiento de Barcelona, de la Diputación, de otras corporaciones y la cooperación patriótica y desinteresada de sus constantes adheridos y de su honorífico Cuerpo de Delegados.

La Junta Directiva que rige actualmente los destinos de la *Atracción de Forasteros*, está formada por los señores siguientes: Presidente, don Mariano Rubió Bellvé; Vicepresidente primero, don Francisco Puig y Alfonso; Vicepresidente segundo, don José Rogent Pedrosa; Tesorero, don Manuel Sabater Carbonell; Contador, don José Serra Farré; Vocal secretario, don Manuel Ribé Labarta; Vocales, don Bartolomé Amengual Andreu, don Luis Durán y Ventosa, don Alfredo Arruga Liró, don Ricardo Margarit Calvet, don Pelayo Miquel Banús, don Jacinto Monitor Pujol, don Arturo Perelló Salmentón, don Enrique Ribalta Martí, don Damián Ribas Barangué, don Salvador Roca Bellver, don Juan Ruiz Porta, don José Torra Closa o el Iltre. señor don Joaquín Ventelló, delegado del Ayuntamiento.

Viene a demostrar el cariño con que los dirigentes de la Sociedad cuidan de la buena marcha y de la prosperidad de la misma, el hecho de que los señores Rubió, Rogent, Ribé, Durán y Ventosa y Amengual, vienen perteneciendo a la Directiva desde la constitución de la primera Junta.

Tal es, rápidamente esbozada, en sus puntos salientes, la vida de la *Sociedad de Atracción de Forasteros* que ha seguido firme en sus propósitos de trabajar por y para Barcelona, y de velar por sus prestigios en país extranjero, mediante sus relaciones, para contrarrestar los ataques de diverso género que ha debido sufrir la Ciudad amada, qua ahora yérguese triunfante ante el Mundo entero, con toda la pujanza de su espléndido desarrollo, convertida en un importante centro mundial de cultura y de turismo, al que van a afluir en breve a más de las vías terrestres y marítimas, importantes líneas aéreas de carácter internacional.

Recientemente y en sesión pública, el Ayuntamiento de la Ciudad ha venido a honrarla, con el reconocimiento de la eficacia de su actuación desde el año 1908, y el acuerdo de expresarle su agradecimiento, lo cual viene a ser su verdadera consagración ciudadana.
Y la *Sociedad* al emprender de nuevo la marcha, siéntese convencida, más que nunca, de que puede ser el turismo para nuestra tierra una abundante fuente de riqueza, como lo es desde hace tiempo, en los países donde han sabido organizarlo, al explotar la iniciativa particular.

Por ello se dirige hoy a sus conciudadanos para decirles:
¿Queréis que Barcelona sea conocida de todo el mundo?
¿Deseáis verla visitada anualmente por muchos millares de forasteros y turistas, españoles y extranjeros?
Venid a aumentar la lista de nuestros asociados, en estos momentos decisivos para la prosperidad de Barcelona y de Cataluña entera, contribuyendo a que podamos intensificar nuestra propaganda y ensanchar nuestra esfera de acción.

MANUEL MARINEL·LO
Secretario General S.A.F.

“El pasado y el porvenir de Barcelona”. (1933). *Barcelona Atracción,* Mayo, núm. 263

El pasado y el porvenir de Barcelona

La Sociedad “Atracción de Forasteros” ha conmemorado el vigésimo quinto año de su funcionamiento que tuvo lugar el día primero de abril del año 1908. Con este motivo, se han examinado varios datos relativos a aquella fecha, y de ellos se deduce la enorme transformación, que ha tenido Barcelona en el transcurso de los últimos veinticinco años. Se consideró entonces cosa extraña suponer que nuestra ciudad sería capaz de atraer una parte del movimiento turístico internacional, pues, en este concepto, parecía que se había olvidado totalmente la hermosa lección que dio el certamen de 1888. No se creía posible que Barcelona tuviese méritos suficientes para justificar el viaje de forasteros y extranjeros por le placer de gozar de los encantos de su clima o para admirar sus calles viejas y sus avenidas modernas, sus monumentos diversos, sus variados alrededores. La experiencia ha demostrado que tales opiniones pesimistas eran inexactas. A pesar de las graves agitaciones de todas clases de que Barcelona ha sido teatro durante el período al que me refiero, el movimiento turístico ha ido creciendo en proporción mucho más elevada a lo que pudiera haberse esperado. Sin necesidad de acumular cifras bastará indicar que entonces era rara la llegada a Barcelona, cuyo puerto no tenía siquiera estación de viajeros, de vapores con turistas. Uno o dos de tales buques era la cifra registrada entonces; mientras que para el año actual hay anunciada ya la venida a nuestra ciudad de más de sesenta buques de gran porte conduciendo viajeros de diferentes nacionalidades.

En este período de veinticinco años, Barcelona ha duplicado, casi, el número de sus habitantes. La agregación de Sarriá explica una parte de este aumento de población, pero la parte principal de este notable crecimiento reside en causas múltiples, manifestadas igualmente en otras grandes poblaciones, y también en motivos especiales, no fáciles de indicar en pocas líneas. Sea cualquiera la explicación que de ello se admita, el hecho notable, extraordinario, verdaderamente asombroso, es que Barcelona, después de veinticinco siglos de existencia – histórica y prehistórica – ha pasado en los últimos veinticinco años a ser la ciudad más populosa de la península ibérica y también la de mayor población de todo el Mediterráneo; en cuyo litoral se han asentado, y muchas de ellas viven hoy con gran esplendor, ciudades magníficas, ciudades gloriosas, cuyos anales constituyen en conjunto casi toda la historia universal. Con varias de estas ciudades, en particular las del Mediterráneo occidental, Barcelona sostuvo empeñada competencia durante largos periodos de la edad media; pero pudo creerse un día que la derrota de nuestra ciudad era cosa definitiva, aplastada por el poderío de la capital de España y por el desarrollo del comercio ultra atlántico. Pero no ha sido así, ni mucho menos. La duplicación del número de sus habitantes en el último cuarto de siglo ha determinado el prodigioso avance de Barcelona hasta darle el lugar preeminente el que hubiera semejado locura y vana presunción pensar hace pocos años.

Este triunfo de nuestra ciudad, por mucho que nos halague, no debe apartar de las mentes de todos los ciudadanos y de todas las ciudadanas la responsabilidad que les corresponde en cuanto se refiere al empeño que Barcelona entera ha de mostrar en sostener dignamente el puesto que ha conquistado entre todas las urbes ibéricas y mediterráneas. Una ciudad no brilla solamente por el número de sus habitantes, sino principalmente por sus manifestaciones de cultura, por su limpieza e higiene, por el esplendor de sus calles y comercios, de edificios y monumentos, por el esmero con que procura conservar sus restos históricos y sus encantos naturales.

Barcelona, por diferentes motivos que han determinado su extremado crecimiento, entre los cuales figura el que la cifra de su mortalidad no sea, ni con mucho, tan elevada como la de otras ciudades que podrían competir con ella, es natural que continúe aumentando la población, y constituiría una causa de responsabilidad colectiva el no pensar continuamente en la extensión que probablemente ha de tener en los años venideros. Una población en pleno desarrollo ha de tener siempre fija la vista en lo que habrá de ser cincuenta años después del momento en que vive. Esto es un principio de urbanización cuyo respeto, como necesario, nadie discute; y en efecto, si Barcelona ha podido extenderse ordenadamente después que fueron derribadas las murallas que la circuían, es porque dispuso desde el primer momento del plano Cerdá, que ha permitido durante tan larga serie de años que se poblasen las magníficas calles que han transformado la fisonomía general de nuestra gran urbe.

Precisa que los hombres de ahora tengan análoga previsión que la que tuvieron los hombres de entonces, y que queden desde luego bien determinadas todas las líneas de la ciudad de mañana, aunque ésta, en un periodo de veinticinco o más años, duplique de nuevo el número de sus habitantes y alcance la cifra de dos millones. Las grandes arterias deben ser objeto preferente de atención. La principal de ellas, la calle de Cortes, ha de ser prolongada por el lado de levante hasta Badalona, y por el de poniente hasta Castelldefels, constituyendo así, la indicada calle, una extensa línea, base de la estructura de Barcelona; cual línea urbana, por su longitud de más de veinte kilómetros, por su anchura y por tener sus dos extremos junto al litoral, constituirá una de las más hermosas de Europa. La calle Diagonal o de "14 de abril" tiene actualmente sus extremidades casi en el aire, y nada más necesario que prolongarla por un lado hasta juntarse con la carretera de Cornellá y por le otro lado hasta el mar. Nuestra ciudad, que ciertamente no puede negar su carácter de población marítima, parece que tiene a gala esta circunstancia, pues se da el caso de que una gran parte de la urbe que linda con el mar, tiene cerrado su acceso a la playa, de modo que los vecinos de aquellos sectores de la ciudad han de dar grandes rodeos para aproximarse al litoral. No realizado ni siquiera en parte el proyecto de establecer un paseo marítimo, para los ciudadanos de Barcelona casi no hay otro mar que el puerto, con lo cual se resta a la misma uno de los que podrían ser sus más bellos atractivos. De las aguas de este mar que se pueden llegar a ver, ya dije algo en otra ocasión, y más vale no repetirlo, pues ciertamente que no constituye aún tema agradable.

Barcelona, en virtud de circunstancias diversas, ha pasado ha ser, como he dicho antes, la hermana mayor de todas la ciudades ibéricas y también de todas las ciudades que se bañan en el Mediterráneo o se hallan asentadas a corta distancia de sus orilla. Si esto puede ser para nosotros motivo de orgullo, ha de constituir igualmente un fundamento de deberes inexcusables. Deberes de la municipalidad en cuanto se refiere a la estructura general de Barcelona y a la adecuada ordenación de los servicios públicos. Deberes del gobierno de Cataluña en lo que corresponde al enlace de la urbanización de la capital con las de las poblaciones que con ella, por el sitio en que están colocadas, tienen estrecha relación. Y deberes de todos los ciudadanos para que las generaciones venideras no puedan echarnos en cara el que no hayamos sabido sostener el puesto en que nos han colocado los continuados esfuerzos de las generaciones que pasaron.

MARIANO RUBIÓ Y BELLVÈ
Presidente de la Sociedad de Atracción de Forasteros

"Han pasado veinticinco años". (1933). *Barcelona Atracción,* Mayo, núm. 263

Han pasado veinticinco años

Sí, han pasado cinco lustros y parece que fue ayer que un grupo de barceloneses, de una manera absoluta admiradores de su ciudad, se reunían para fundar la *Sociedad de Atracción de Forasteros*. Este título, impuesto por circunstancias, que después veremos, quizás no represente exactamente el ideal de los iniciadores de la corporación de nuestros entusiasmos. Es su misión principal atraer forasteros, pero no lo es menos la de propagar por todo el mundo las bellezas y encantos de Barcelona. El título, a pesar de su sencillez, de su modestia, se ha acreditado. Esto basta.

Por la labor realizada y por el inmenso éxito logrado, parece que hayan transcurrido muchos más años. Comparar la Barcelona de 1908 con la Barcelona de 1933 es demostrar la fuerza más ascensiva y dinámica que puede concebirse. Un solo detalle: ha duplicado su población. ¿Y cómo? Ha crecido, igual que un huérfano de padres, que crece, se educa, se ilustra y se enriquece, al mismo tiempo que atiende, educa, ilustra y enriquece a numeroso hermanos y parientes.

Entorpecimientos y obstáculos como ha hallado Barcelona, parece que no puedan concebirse, y, sin embargo, ha sabido y podido triunfar siempre. Todo lo que tiene Barcelona es suyo, es producto de su esfuerzo gigante y digno de admiración.
En 1907, a iniciativa del entonces concejal, don Luis Durán y Ventosa, se constituyó una Ponencia municipal para la atracción de forasteros con una partida en el presupuesto para atender a este propósito.

Justo es recordar como don Luis Durán y Ventosa ha sentido siempre esta necesidad ciudadana; su cultura, su manera de sentir a lo grande la política, siempre la sugerido la idea de que Barcelona debía y merecía ser conocida y, con ella, preciso es decirlo, el resto de Cataluña y España entera. El opinaba, y opinaba muy bien, que aquí debía instalarse el motor, porque de no ser así no lo había. Es preciso, con un poco de buena voluntad, recordar como se pensaba y qué se pensaba respecto a turismo hace veinticinco años!

Nuestro ilustre amigo y verdadero fundador, vio pronto que por los fríos derroteros burocráticos no llegaría la nave a puerto, y concibió la feliz idea de constituir la Sociedad, que con el título de la partida incluida en el presupuesto y con el importe de aquella llamémosla subvención, cuidara de la atracción de forasteros e hiciera toda la propaganda posible de Barcelona. Y el Ayuntamiento se sirvió acordar todo cuanto propuso el señor Durán en este sentido.

Comenzaba el año 1908 y el señor Durán y Ventosa reunió en el Ateneo Barcelonés a un reducido número de amigos, muy pocos, para exponerles su plan, y es obvio decir que a todos les pareció bello, oportuno y patriótico. Se pensó, desde luego, qué personalidad había de presidir la Sociedad, detalle al cual, el señor Durán y Ventosa, con su notoria clarividencia, dio la máxima importancia, y propuso, con el mayor de los aciertos, un nombre, todo prestigio y relieve, el del entonces alcalde de Barcelona, don Domingo J. Sanllehy, tan barcelonés, que nos atreveríamos a decir que para él con las Ramblas y la plaza de Santa Ana, podía formarse el mundo.

Y todo ha seguido bien hasta ahora que hemos cumplido 25 años, edad toda llena de esperanzas e ilusiones.

Durante este cuarto de siglo hemos propagado y definido Barcelona. Esta es nuestra gran labor. Durante estos cinco lustros, modestamente si se quiere, hemos contribuido a engrandecer y hersear Barcelona. Esta es nuestra gran satisfacción.

Durante estos 25 años, hemos logrado, que la palabra turismo dejara de ser un concepto exótico y pasara a ser pata toda España una realidad. Este es nuestro legítimo orgullo. Toda esta labor la ha llevado a cabo la Sociedad para la Atracción de Forasteros, modestamente, con admirable tenacidad, sin ridiculizarse y, nos atreveríamos a decir, con algún acierto. Nosotros no debemos decir más. Esta labor pro-Barcelona se ha podido realizar gracias al Ayuntamiento de Barcelona que nunca ha regateado su apoyo, y a los 600 socios con cuya valioso cooperación ha podido la Sociedad cumplir su patriótica tarea y, por fin, a aquel Cuerpo de Delegados cuyo entusiasmo y

abnegación nunca será lo suficiente agradecido. Y no podemos acabar este apartado sin referirnos a los dignos funcionarios de las oficinas que con su inteligencia y laboriosidad han hecho posibles los acuerdos de la Junta Directiva.

Han pasado veinticinco años y hemos logrado muchos amigos. Al mencionarlos queremos contar entre ellos a los millares de turistas que nos han visitado; creemos no exagerar: todos los que han venido a Barcelona han quedado amigos suyos; no dudamos en absoluto de ello; verla y amarla es lo mismo. Son amigos predilectos las autoridades que nos apoyan, los socios y delegados que a nuestra alta misión cooperan y todos aquellos que nos ayudan y alientan.

A pesar de todas estas grandes y legítimas satisfacciones también tenemos nuestros recuerdos tristes: durante estos veinticinco años hemos perdido entrañables amigos y entusiastas y valiosísimos cooperadores; para todos ellos nuestro recuerdo más afectuoso; nunca los olvidaremos; esto sería imposible y además injusto. Circunscribiéndonos a los compañeros de Junta, cómo más representativos, pero igualmente queridos que los demás consocios que no pertenecieron a ella, hemos de recordar a nuestro primer presidente, aquel ilustre barcelonés, don Domingo J. Sanllehy, que ocupó el cargo con tanta dignidad y acierto. Su memoria aún influye entre los que quedamos; ¡cómo olvidar su distinción y caballerosidad! Los nombres prestigiosos de Federico Rahola, todo ponderación; Bertrán i Suñol, el optimismo personificado; Juan Pantaleón, Juan Coma, Pedro Clapés, cuya labor administrativa ha hecho posible nuestra obra ciudadana; Enrique Vilalta, que con su exquisita sensibilidad tanto supo influir en nuestros destinos; Francisco Ribas, el entusiasta, el técnico incomparable del automovilismo y el turismo, que siempre, sin desmayos ni dudas, nos sirvió de guía y maestro. Y hemos dejado el último lugar para recordar aquel probo e inteligente funcionario, que durante tantos años desempeñó la Secretaría General, Manuel Folch y Torres, poeta exquisito, distinguido abogado, amigo también entrañable de todos. El recuerdo de estos amigos perdidos ha de servirnos, si es preciso, de acicate y ejemplo. Tampoco queremos dejar de recordar los valiosos servicios que prestó a nuestra entidad, José María Folch y Torres, que durante algún tiempo compartió con su hermano Manuel, las tareas de la Secretaría y especialmente las de propaganda.

Nuestro porvenir es lisonjero y preñado de esperanzas. El desarrollo del turismo y su total organización dista de ser un hecho, porque todo lo exige y por encima de todo, el decoro nacional. Lo necesario, lo básico está en nuestras manos; sólo se requiere nuestra voluntad.

Si todos los demás organismo cooperan, el turismo en Cataluña, en España entera, puede ser una espléndida realidad y una fuente de riqueza. Sólo falta que cada uno cumpla con su deber; que la *Sociedad para la Atracción de Forasteros* sabrá llenar su cometido, lo prueban patente, clara y decisiva estos veinticinco años que han pasado y además el hecho que ocupe su presidencia una personalidad tan destacada, como don Mariano Rubió y Bellvé, hombre de ciencia y de corazón, que ama a Barcelona y la enaltece como sólo saben hacerlo los escogidos.

MANUEL RIBÉ
Secretario General de la S. de A. de F.

“Crónica de Barcelona”. (1933). *Barcelona Atracción,* Mayo, núm. 263

Crónica de Barcelona

Marzo

Día 2

- El G.A.T.P.A.C. inaugura, en los subterráneos de la Plaza Cataluña, una exposición de proyectos de la “Ciudad del Reposo” o futura playa de Barcelona.
- El ilustre publicista y jurisconsulto don Ángel Osorio y Gallardo, pronuncia la primera conferencia de una serie que bajo el tema Amor, Matrimonio y Divorcio ha de profesar en la Residencia Internacional de Estudiantes.
- Fondea en el puerto, procedente de Liverpool y Gibraltar, el trasatlántico inglés “Duchess of Artholl” con 364 turistas a bordo.

Día 3

- Las populares *colles* de San Medín celebran la típica romería a la ermita de dicho santo.
- El presidente del Ateneo Barcelonés, don Luis Nicolau d’Olwer, inaugura el curso académico de la entidad, disertando sobre “El Patriotismo y la Democracia en el proceso constitucional de la Cataluña antigua.”

Día 4

- En el Gran Teatro del Liceo se conmemora el cincuentenario de la muerte de Wagner con una representación de *Tristan and Isolde* a cargo de reputados artistas alemanes.

Día 5

- Los súbditos alemanes residentes en Barcelona, ejercen su derecho al sufragio a bordo del vapor “Halle”, de la matrícula de Hamburgo, encargado de conducirles a seis millas de la costa, fuera de la aguas jurisdiccionales, para participar libremente a las elecciones convocadas por el gobierno del *Reich*.
- En Montjuich tiene lugar la primera carrera del Campeonato ciclista infantil.

Día 6

- Después de veintidós horas de discusión, el Ayuntamiento aprueba su presupuesto ordinario.

Día 7

- Visita a las autoridades una nutrida representación de una Sociedad Musical Universitaria de Belgrado.

Día 11

- En el Salón de Ciento del Ayuntamiento tiene lugar el solemne acto inaugural del XVIII Curso Internacional Montessori.

Día 12

- En el Gran Teatro del Liceo se coloca una placa de homenaje al tenor catalán Francesc Viñas, primer intérprete de los dramas wagnerianos en Barcelona.
- En el XVIII Campeonato de Cross Country peninsular, se clasifica en primer lugar el atleta Manuel Andreu.
- Llegan los ministros de Agricultura y Obras Públicas, señores Domingo y Prieto.

Día 13

- Se detiene breves momentos en Barcelona el socialista belga Henri de Man.

Día 17

- Llega la motonave inglesa Alcántara con 347 turistas a bordo.

Día 18

- En la Generalidad de Cataluña y ante las autoridades locales, el ilustre filólogo alemán doctor Rudolf Grossman, pronuncia una brillante disertación que pone fin a los actos celebrados con motivo del centenario de Goethe.

Día 19

- En los partidos semifinales del Campeonato de España de Jockey, el equipo Terrassa, de Tarrasa, vence al *Atletich* de Bilbao.

Día 20

- Recala en el puerto el transatlántico inglés Arandosa Star, conduciendo 303 turistas a bordo.

Día 21

- La *Societat d'Autors de Catalunya* ofrece una cena de homenaje al poeta Eduardo Marquina.
- Procedente de Hamburgo, fondea en el puerto el vapor alemán *Oceana* con 150 turistas a bordo.

Día 23

- Llega a Barcelona el aviador Iglesias, encargado de realizar una exploración geográfica en la cuenca del Amazonas.

Día 25

- Se inaugura una exposición de los carteles presentados al concurso convocado por el Patronato de la Rambla de las Flores.

Día 26

- Llega a Barcelona el catedrático argentino y senador socialista don Alfredo F. Palacios.
- El equipo de la Asociación Ciclista de Montjuich se adjudica el II trofeo Masferrer.
- Fondea en el puerto, procedente de New York y escalas, el transatlántico "Columbus" con 256 turistas a bordo.

Día 29

- Fallece en nuestra ciudad el eminente actor castellano don Francisco Morano.

Día 30

- El hispanista inglés Mr. Allison Peers, diserta en la *British-Spanish Association* sobre la Universidad inglesa.

“Actos celebrados con motivo del XXV aniversario de la Sociedad de Atracción de Forasteros”. (1933). *Barcelona Atracción,* Mayo, núm. 263

Actos celebrados con motivo del XXV aniversario de la Sociedad de Atracción de Forasteros

La Junta Directiva de la *Sociedad de Atracción de Forasteros*, al acercarse la fecha del veinticinco aniversario de la fundación de la entidad, entendió que debía conmemorar este jalón de su existencia, no precisamente para simple vanagloria, sino para presentar al público y a las corporaciones oficiales que han apoyado su actuación durante todo este tiempo, el resultado de los trabajos y las iniciativas que desde la fundación ha realizado el Sindicato para divulgar la importancia que tiene el turismo en la riqueza económica de los pueblos, para estimular la visita de forasteros a nuestra ciudad y a toda Cataluña, para hacer valer ante el mundo cuanto notable e interesante cuenta nuestra tierra, para estimular la permanencia y el acrecimiento de sus bellezas y de sus tesoros artísticos y, finalmente, para consolidar su merecido prestigio.

***

Conducida por este desinteresado anhelo decidió, en primer término, la publicación del presente número extraordinario, en el que se detallan, por un lado, las actividades desarrolladas durante todo este tiempo por la Sociedad, y, por otro, la evolución ascendente que, durante el mismo, ha seguido Barcelona, a cuyos espléndidos resultados no pretende la *Atracción* haber contribuido de una manera directa y absoluta, como único elemento que los ha producido, pero sí en una proporción innegablemente considerable, que sin vanidad ni jactancia puede presentar hoy como ejecutoria de ciudadanía y aspirar a que se aprecie y se reconozca en lo que vale.

***

Consideró, además, que debía someter su obra a la sanción moral del Ayuntamiento que tanto ha contribuido a ella con las subvenciones que anualmente le ha otorgado y que representa el sentir de la ciudad, y ha tenido la inmensa satisfacción de verse honrada con un acuerdo tomado unánimemente por el cabildo municipal, que el alcalde, doctor Aguadé, ha transmitido a la Sociedad con el siguiente comunicado:
“La corporación municipal que tengo el honor de presidir, en sesión pública celebrada el 24 de marzo de este año, tomó por unanimidad, a propuesta del teniente de alcalde don Joaquín Ventalló, el siguiente acuerdo:
El Ayuntamiento de Barcelona, reconociendo la eficacia de la actuación que desde el año 1908 viene realizando la *Sociedad de Atracción de Forasteros*, acuerda manifestarle su agradecimiento.
Es con verdadera satisfacción que tengo el honor de transmitirle este acuerdo que creo sinceramente que es el sentimiento también unánime de la ciudad.”

***

Convencida de que esta actuación tiene su importancia, hubo de tener muy presente el valioso concurso personal que a ella le prestaron en distintas ocasiones los insignes compañeros que hoy no se encuentran entre nosotros por haber pasado a mejor vida, especialmente el malogrado primer presidente de la Sociedad, don Domingo J. Sanllehy, que fue a la vez alcalde de Barcelona y sostuvo la fe y la abnegación de todos sus compañeros en los días en que las circunstancias hacían más difícil la obra patriótica de la naciente entidad.
En consecuencia, el día 3 de abril, a las once de la mañana, reuniéronse en los claustros de la catedral los miembros de la actual Junta Directiva y buen número de socios, y ante la tumba del inolvidable presidente hicieron ofrenda de abundantes ramos de flores, galantemente regalados por las floristas de la Rambla que de este modo se asociaron al homenaje y testimoniaron su agradecimiento a la Sociedad por cuanto ha hecho a beneficio de esta popular industria que constituye una de las más atrayentes notas de la ciudad.
El actual presidente, don Mariano Rubió y Bellvé, al agradecer a todos sus presentes su asistencia, dedicó un sentido recuerdo a su antecesor e hizo constar que en la persona del señor Sanllehy, la Sociedad honraba también la memoria de los demás compañeros fallecidos, entre los que deben citarse, principalmente, a los señores Federico Rahola, Bertrán y Suñol, Juan

Pantaleón, Francisco de A. Ribas, Juan Coma, Enrique Vilalta, Pedro Clapés y Manuel Folch y Torres, para todos los cuales tubo sentidas palabras de elogio.

***

Por la noche del propio día tuvo lugar en el Hotel Ritz el banquete conmemorativo del aniversario, para dar ocasión a que con este motivo se reunieran todos los amigos y compañeros de la Sociedad, sellando con su presencia el espíritu de continuidad de la obra de la Atracción que sólo podrá declinar el día en que en ellos decayera el amor a Barcelona y a sus grandezas.

Presidió la mesa el alcalde doctor Jaime Agüadé, quien tenía a su izquierda a los señores mariano Rubió y Bellvé, presidente de la Sociedad; Enrique Ribalta, Jacinto Monitor, José Serra, Manuel Sabater y Damián Ribas, de la Directiva de la Sociedad; y a su derecha, al diputado de la Generalidad, señor Farreras Durán, que representaba al Consejero de Economía; el teniente de alcalde, don Joaquín Ventalló y los señores Luis Durán y Ventosa, Francisco Puig y Alonso y Miguel Regás, también de la Directiva.

El menú servido fue el siguiente: “Martín Cocktail”, “Manite a la Menagere”, “Paupiettes de Sole normando”, “Chapons del Prat a la Catalana”, “Jambon Cork et Gelatina Truffée”, “Salade Chicorée”, “Pobres glaces Dacemberg”, “Patisserie”, “Fruits”, “Café Double”, “Sauternes”, “Vinícola N.E.”, “Champagne Codorniz”, “Liqueurs”, aguas minerales.

Entre los numerosos asistentes figuraban los señores: Augusto de Rull, Cayetano Cornet, Mariano Viada y Lluch, Daniel Ferrer, Ramón Trabal, J. Barral, J. Grant Sala, Antonio Galve, Justo Lafuente, J. Nieto, Emilio Puigdoménech, P. B. Tarragó y destacando, como es de suponer, el que ha de señalarse como uno de los principales animadores de la *Atracción*, don Manuel Ribé.

A los postres, el Secretario General, don Manuel Marinel.lo, dio lectura del transcrito acuerdo del Ayuntamiento, que fue saludado con grandes aplausos, de las excusas remitidas por los vocales de la Junta, don Bartolomé Armengual y don José Rogent, que se habían visto imposibilitados de asistir al acto y de las adhesiones del Patronato Nacional de Turismo, de los Sindicatos de Iniciativa de Valencia, Salamanca, Palma de Mallorca, Palencia, Reus y Sitges; del Sr. Eusebio Güell y López, ex delegado Regio de Turismo; de la Sociedad de Atracción de Forasteros, de Gerona; del Sindicato de Iniciativas de Atracción de Forasteros, de Tarragona; del Ateneu Barcelonés; Sindicato de Iniciativa i Propaganda, de Aragón, de Zaragoza; del Círculo Artístico de Barcelona; del señor Vidal Sureda, Presidente de la Federación Española de Sindicatos de Turismo; de numerosos delegados de la *Sociedad* en el extranjero, de la mayoría de las entidades artísticas, literarias y científicas de Barcelona, etc. Finalmente, hizo constar que el conocido coleccionista don Juan Terradas se adhería al acto regalando a la *Sociedad* un interesante grabado antiguo representando las antiguas murallas de la Rambla de Canaletas, que estaba expuesto en el propio comedor.

A continuación, el mismo Secretario, dio lectura al siguiente discurso de don Mariano Rubió i Bellvé:

“La *Sociedad de la Atracción de Forasteros*, celebra con esta reunión íntima el recuerdo de los veinticinco años de su existencia. Es la primera vez, desde que fue creada, el primero de abril de 1908, que sale de su casa de trabajo, para recrearse un instante con el examen de la obra realizada y para reunir las nuevas fuerzas que quiere y debe emplear a favor de Barcelona. Labor, la de la *Sociedad de Atracción*, obscura por su naturaleza, trabajo que no luce el sonido, persistencia en esfuerzo que no tienen otro ideal que el de dar a conocer las bellezas de la ciudad, procurar corregir o al menos disimular sus defectos, preocuparse de que sean mejorados los servicios públicos, y todo haciéndolo lo más discreta, lo más silenciosamente posible, que es la forma que dicta el cariño que los buenos ciudadanos han de sentir por la ciudad en que viven y de cuyo porvenir son, en diferentes grados, responsables.

Hace ya más de tres siglos que el genio Cervantes, al hacer la apología de Barcelona, con frases admirables, abrió el camino que en los últimos años ha querido seguir nuestra *Sociedad*. Nada es tan difícil como el conocerse a si mismo, y nada cuesta tanto al ciudadano de Barcelona como el comprender las cualidades superiores de la población en que vive y el hacerse cargo de la justicia de las palabras del autor del *Quijote*. Pero los hechos han de hacer comprender que sin cualidades especialísimas, Barcelona no hubiera podido llegar al lugar preeminente que ha conquistado entre las grandes ciudades de Europa. Cuando se reflexiona que en los veinticinco

años últimos Barcelona ha doblado el número de sus habitantes y ha pasado delante de ciudades tan célebres, tan privilegiadas por su situación geográfica o por la fuerza de la sugestión histórica como Lisboa, Madrid, Marsella, Génova, Roma, Nápoles, Venecia, Atenas y Constantinopla, hemos de reconocer que este hecho extraordinario no se debe a la casualidad, sino a causas perfectamente determinadas y justificadas.

El fenómeno principal del progreso de Barcelona es el amor que todos los barceloneses, los catalanes, sienten por la gran caridad, que forma el núcleo fundamental de Cataluña; y es debido también al espíritu decidido que anima a la mayor parte de nuestros paisanos para conquistar situaciones más firmes y elevadas. Amigos de la crítica, casi siempre exagerada, vehemente, si las lenguas fuesen hachas, y no más que de tijeras de carne se convirtiesen en tijeras de acero, de nuestra tierra, no ya en veinticinco años, sino en veinticinco días, no quedaría nada en pie. Pero el catalán, o al menos un gran número de catalanes, después de desahogar su espíritu con la más dura de las críticas hacia todo lo que le rodea, deja sosegada la lengua para dedicarse al trabajo. Afila la punta de su inteligencia, investiga, hurga, rasga, inventa o imita, sintiendo permanentemente la seducción de un provenir mejor, no desmayando nunca para conseguir un éxito, de la forma y naturaleza que sea, mientras sea un éxito favorable que le proporcione la íntima satisfacción del triunfo.

Sobre todo el espíritu catalán anhela la realización de las cosas en grande, de proporciones extraordinarias, aunque a veces no sean hijas de un pensamiento lógico. Nuestra tierra que, después de la civilización romana, apenas si ha sentido dentro de ella los efectos permanentes de otras dominaciones, piensa y ejecuta en romano. No repite textualmente "soy ciudadano de Roma", pero mentalmente, desde el fondo de su alma, tienen orgullo de ser ciudadano de Barcelona, y quiere que Barcelona, en la forma que sea, sobrepase en todos los órdenes a las ciudades que podrían ser sus competidoras.

El amor que el catalán siente por Barcelona ha sabido transmitirlo a los muchos extranjeros y forasteros que vienen a esta ciudad. Así como el hierro virgen, al ponerlo en contacto con el imán, se transforma él mismo en imán, los no catalanes que, en número extraordinariamente grande, son verdaderos ciudadanos de Barcelona, se convierten, por regla general, en colaboradores entusiastas de nuestros deseos y son poderosos elementos de atracción que contribuyen a engrandecer nuestra ciudad y a hacerla más admirada.

La *Sociedad de Atracción de Forasteros* ha de hacer constar en este acto de agradecimiento que siente para todos los que le han ayudado en su actuación. Agradecimiento a las autoridades, al Ayuntamiento de Barcelona, cuya cooperación valiosísima no le ha faltado ni un solo momento, a sus numerosos delegados en las villas extranjeras y a todos sus socios que con una abnegación ejemplar han dado su ayuda material, y sobre todo su ayuda moral a los constantes esfuerzos de nuestra Asociación para realizar la tarea que se había impuesto.

¡Ciudadano de Barcelona, no olvides ni por un solo instante que no puedes considerarte desligado de la actuación de la Sociedad de la Atracción de Forasteros! Factor importante de la economía de la ciudad, es el ingreso que produce la venida de forasteros y extranjeros, y este ingreso de dinero exótico no puede despreciarlo una ciudad que necesariamente ha de invertir cantidades enormes para asegurar el funcionamiento de todas sus actividades.

¡Habitante de Cataluña! Tú has ayudado con tus fuerzas a realizar la belleza y el esplendor de Barcelona. Desde el Puigmal a las Alfagas, desde la Costa Brava a las llanuras de Urgel, el catalán ve que la vida y la fuerza de Barcelona son elementos indispensables de su propia vida y de su propia fuerza. Es necesario juntar el aliento de todos para que el camino que seguimos no se tuerza, para la mayor gloria de Barcelona, de Cataluña, de España entera, y aún de toda la humanidad, a la que, como hombres del mundo que somos, hemos de desear su mejoramiento nunca interrumpido".

Grandes aplausos coronaron las cálidas palabras del Presidente.

Seguidamente levantóse a hablar don Luis Durán y Ventosa, quien empezó expresando su satisfacción por la obra de la *Sociedad*, dedicando, además, un cariñoso recuerdo a los compañeros abnegados que participaron en ella durante sus primeros tiempos.

Recordó, el señor Durán, los comienzos de la Sociedad, que inició la obra del turismo cuando nadie en España se preocupaba de estos asuntos, y relató, además, el origen de la misma, nacido en el seno del Ayuntamiento.

Hizo constar que fue un acierto confiar esta labor a una entidad no oficial, que resulta más adecuada a sus necesidades, pero señaló al mismo tiempo la conveniencia de que nunca le falte, como no le ha faltado, el apoyo moral y material de las corporaciones oficiales.

Dijo que se congratulaba de la presencia en el acto de la representación de esas corporaciones, lo cual venía a demostrar que no ha cesado aquella compenetración, y terminó elogiando la obra realizada por nuestro Sindicato, la cual, a su entender, es realmente digna del apoyo y la admiración de que disfruta.

El discurso del señor Durán fue largamente aplaudido por todos los comensales.

Habló a continuación el señor Farreras Durán. Empezó excusando la asistencia del Consejero de Economía, cuya representación ostentaba el orador. Recordó las circunstancias sociales y públicas de Barcelona en los tiempos en que se fundó la *Sociedad de Atracción de Forasteros*, para señalar la abnegación y el patriotismo de que tuvieron que estar poseídos los hombres que en aquellos días dirigían la entidad para no desmayar en la empresa y conseguir el triunfo obtenido. Dijo que por esto y por los abundantes resultados que ha conseguido su patriótica empresa, merecen el agradecimiento del país y son dignos de que las nuevas promociones les respeten y acudan a ellas para recibir el consejo de la experiencia.

Luego explicó los entusiasmos que animan a los hombres dirigentes de la Generalidad para lograr la máxima eficacia en la obra del turismo y terminó diciendo que ella había de orientarse con las lecciones de la gloriosa experiencia y del benemérito ejemplo de la *Atracción* y de articularse con las instituciones que, como ella, están animadas de tan fuerte espíritu de realidad.

Los concurrentes premiaron el discurso del señor Farreras con prolongados aplausos.

Finalmente, levantóse a hablar el alcalde doctor Aguadé. Con palabra cordial y elocuente, glosó las principales manifestaciones de todos los oradores anteriores y muy singularmente el laudatorio acuerdo del Ayuntamiento, que era fiel reflejo del sentir de toda Barcelona.

Continuó luego haciendo una atinada comparación entre el centenario de Aribau, próximo a celebrarse, y la conmemoración que se estaba efectuando, para deducir que los pueblos han de trabajar indistintamente para su grandeza espiritual y para su prosperidad económica.

Terminó elogiando calurosamente la labor realizada por la *Atracción* durante este periodo de veinticinco años, periodo, dijo, considerablemente breve en comparación con el trabajo efectuado.

En las últimas palabras del alcalde, los asistentes al acto pusierónse en pie para aplaudirle entusiásticamente, en tanto que el quinteto del hotel interpretaba *Els Segadors*. Con ello dióse por terminado el acto.

***

El último acto de los que formaban el programa de estas bodas de plata de nuestra Sociedad, fue la exposición del material de propaganda publicado durante estos veinticinco años, la cual inauguróse el día 8 del propio mes de abril en la sala de exposiciones de “Agrupación Fotográfica de Cataluña”, galantemente cedida el efecto.

Entre los trabajos expuestos se destacan los siguientes: Carteles de rotograbado en colores, diversas ediciones de proyectos en catalán, castellano, francés, inglés, italiano, alemán y esperanto; diversas ediciones de guías, en los idiomas citados; planos, mapas y gráficos turísticos; modelos de diplomas concedidos; los números de 22 años de la revista “Barcelona Atracción”; el boletín de 18 años convertido en biblioteca de turismo; el “Select Guide”, de 8 años; los números de “Barcelona artística e industrial”, de 15 años; los de 7 años del “Anuario Barcelona”; fotográficos de Roisin y Zerkowitz; modelos de fotos y postales; sellos de propaganda en retrogradado; pequeñas monografías de sitios interesantes, de itinerarios artísticos y de excursiones en automóvil; medalla de la *Sociedad* y distintivo de socio; documentos de identidad y nombramientos; hojas, sueltos, circulares, etc.

Después de ver lo expuesto, el señor Rubió y Bellvé, en nombre de la *Sociedad de Atracción de Forasteros*, en un breve discurso agradeció a la Agrupación Fotográfica la atención y delicadeza de cederles sus salones para instalar la exposición, que demuestra el esfuerzo realizado en pro de Barcelona y de Cataluña durante veinticinco años por la *Atracción de Forasteros*, e hizo un resumen histórico de la entidad.

El secretario de la Agrupación Fotográfica, señor Martínez, contestó al señor Rubió diciéndole que ésta se consideraba muy honrada con que tan notable exposición haya sido instalada en sus salones, que están siempre a disposición de todas las entidades que laboren en el engrandecimiento y prosperidad de Barcelona y Cataluña.

La exposición continuó abierta hasta el día 22 del mismo mes, habiendo sido visitada por un público numeroso y unánimemente elogiada.

***

"Hablan los números". (1933). *Barcelona Atracción,* vol. Mayo, núm. 263

Hablan los números

Como complemento al historial-resumen de la *Sociedad de Atracción de Forasteros* que precede, hemos reunido los datos estadísticos siguientes, por los cuales, los números, con más fuerza que las letras, nos hablan elogiosamente de su ya larga actuación.

En primer lugar empezaremos por decir que la Junta Directiva ha celebrado 591 sesiones y que las Juntas Generales de Socios han sido 25. El total de comunicaciones y circulares cursadas es de 68.467, sumando 392.049 las informaciones servidas verbalmente en la Oficina de la Sociedad. Ha invertido en publicaciones literarias y gráficas, carteles, folletos, hojas estadísticas, postales, etc., 685.298 pesetas; en fotografías y grabados 71.928, habiendo gastado en subvencionar diversas mejoras urbanas, 22.000, y en premios, exposiciones y congresos, 42.190. El total de pesetas invertidas por la Sociedad en sus veinticinco años de actuación asciende a 1.441.445 Ptas., habiendo circulado más de cuatro millones de impresos, sin contar la Revista *Barcelona Atracción*, publicada consecutivamente durante veintidós años, formando un total de 792.000 ejemplares y el Boletín *Barcelona*, convertido después en *Biblioteca de Turismo*, que, en 16 años, ha dado al público 195.000 fascículos de diversa clase, interesantes monografías de carácter turístico. Cabe mencionar también entre sus publicaciones periódicas la *Select Guide de Barcelona y Cataluña*, publicada durante 8 años con un total de 24.000 volúmenes y el álbum *Barcelona Artística e Industrial*, salido anualmente 15 veces, sumando 45.000 ejemplares, al cual sustituyó luego el grande anuario *Barcelona*, que se viene publicando desde 1924, y los álbumes de lujo del propio nombre, todo lo cual asciende, en conjunto, a más de 15.000.

Cabe mencionar también una edición de 20.000 postales dobles y otra de 300.000 sellos en rotograbado para ser adheridos a los sobres de la correspondencia particular y mercantil.

En el orden de otras actividades, la Sociedad ha organizado dos *Congresos Regionales de Turismo*: Barcelona, 1919 y Tarragona, 1921; una *Conferencia Nacional* del mismo carácter, en abril de 1923, base de la creación del *Patronato Nacional del Turismo*; *Concursos de hoteles y paradores*, de acuerdo con el *Automóvil Club de Cataluña*, en 1914, 1918, 1920, 1922, 1924 y

1926, sumando 36 los establecimientos premiados. *Concurso de poblaciones Turísticas de Cataluña*, en 1925; *Concurso de frases epigráficas*, aplicables a Barcelona, 1925*; Concurso cronológico y bibliográfico*, 1928; de *Itinerarios de visita en automóvil a la capital*, y de proyectos de *folletos ilustrados* de la misma, el propio año; de *estaciones adornadas*, 1929 y de *Fotografías artísticas y Monumentales*, los años, 1930 y 1931.

La *Atracción de Forasteros* en otro orden de sus actividades, ha concedido en sólo los 10 años últimos, los siguientes premios y distinciones, por fiestas, actos y servicios relacionados con el turismo: Placas Honoríficas, 4; Copas Deportivas, 15; Diplomas de Honor, 40; Policromados, 45; corrientes, 35; Medallas, 156; Diplomas especiales a los *Guardias Urbanos*, *Conductores de Taxis y Agentes de Servicios Públicos*, por el civismo demostrado durante la Exposición, 2.121; también ha concedido 50 premios en metálico para fomentar las fiestas populares y de cultura.

Con motivo de la Exposición Universal de Barcelona tuvo la *Sociedad* que aumentar sus actividades: en primer lugar, compartió sus locales con la Oficina *de Información y Alojamientos* de la misma, para atender los servicios que su título indica, relacionados directamente con el magno certamen, y, en segundo lugar, aumentar su material de propaganda de acuerdo con el *Patronato Nacional del Turismo* que le prestó su auxilio económico, circulando 45.000 guías de la ciudad y de la Exposición, en español, francés e inglés; 4.000 carteles en retrogradado; dos ediciones de folletos ilustrados, en cuatro lenguas y en número de 80.000 ejemplares (20.000 de cada), y 90.000 pequeños gráficos de monumentos de la ciudad, situación de ésta respecto a otras capitales de Europa, y de entradas y salidas de la misma por carretera.

Últimamente la Sociedad ha celebrado una Exposición del material de propaganda por ella publicado y repartido constantemente en España y el extranjero, que ha sido la prueba evidente de la importancia de su actuación. Hallase actualmente formada por 571 socios numerarios, 5 protectores y 15 cooperadores, ascendiendo el número de sus Delegados a 293 esparcidos por todo el globo.

Al comenzar el año 1933, la *Atracción de Forasteros* tenía a punto de circular, 3.000 folletos en lengua catalana, 27.000 en castellano, 10.000 en francés, 15.000 en inglés y otros tantos en alemán, editados a la moderna, poseyendo, además, 10.000 planos de la Ciudad, primorosamente impresos, puestos al día, y preparando, a partir del año en curso, la publicación anual de un *Guía de Barcelona y de Cataluña*, en edición de 10.000 ejemplares, la cual tendrá el triple carácter de turística, artística e industrial. Réstanle todavía algunos millares de el *Plano Guía* de bolsillo de la Ciudad, de su *Álbum Zerkowitz* de vistas fotográficas barcelonesas en retrogradado; de la *Guía Hotelera de Cataluña*, de la *Ilustrada de los Archivos*, *Bibliotecas y Museos*, de sus cuadernos monográficos de poblaciones interesantes, pertenecientes a la colección *Cataluña Turística*; de sus itinerarios de *Visitas Artístico-Arqueológicas a la Ciudad de Barcelona*; de los de excursiones en automóvil a las *Estaciones Monumentales de Cataluña*, y del reciente folleto *Cataluña vista en Automóvil*, que contiene un interesante circuito de visita a lo más notable que encierra nuestra región y, por último, del gráfico de las carreteras que conducen a la frontera. Son incontables los millares de folletos de otros puntos de Cataluña que la Sociedad ha repartido, gustosa, uniéndolos a su material de propaganda: Gerona, Tarragona, Reus, Sitges, Costa Brava, Montserrat, Puigcerdá, Nuria, Tarrasa, Palma de Mallorca, habiendo circulado, en lo que va de año, más de 25.000 impresos de todas clases.

Así pertrechada, la Sociedad entra de lleno en el año XXV de su dilatada y fecunda vida corporativa y pública, en tanto está renovando el censo de españoles residentes y establecidos en el extranjero, que pasa de 4.000 inscritos, para comenzar oportunamente el plan de propaganda de Barcelona y de Cataluña entera, que tiene de antemano estudiado.

Si con los escasos medios de que ha dispuesto hasta el presente, ha hecho tanta labor fecunda, ¿qué no sería la que pudiera hacer, si contara con abundantes recursos económicos?

Demuestran los gráficos estadísticos adjuntos que, pasado el periodo de la Exposición (1929-1930), la corriente turística ha seguido aumentando de tal modo que ha quedado normalizada en cerca al doble de la correspondiente al primer año del último quinquenio transcurrido; con ello queda confirmado, una vez más, ser Barcelona una ciudad de Turismo, que crece y se desarrolla esplendorosamente, a pesar de las circunstancias difíciles venidas a obstaculizarle el paso, y la guerra sorda que desde allende la frontera le hacen sus emboscado enemigos.

Congratulémonos de ello y siga la Atracción de Forasteros adelante, satisfecha de su obra: los 62 buques de turismo anunciados para este año, son una de sus mayores victorias.

A. LL.

Annex 7

Guia del turista en Barcelona. Recull de publicitat

CODORNÍU

UN REFRESCO IDEAL

UN VASO DE AGUA Y.... DIEZ CENTIMOS

MAGNESIA DOMENECH

"La Montserratina"

Típiques
Coques
de
Montserrat

Panets de diferents classes

Condal, 15
Telèfon 13583

VINOS
Hontblanch
JOVE A. GUARDIOLA
BARCELONA

Bar-Charcutería "La Pineda"

M. VERDAGUER

Avenida Puerta del Angel, 12 - Teléfono 18583

BARCELONA

Casa especial en emparedados, canapés, sandwichs de todas clases, rotisería, platos fríos, meriendas y resopones. - Gran surtido en Jamones Serranos, Avilés, Aragón, vinos, champagnes y licores de todas clases. - Gran variedad en fiambres. - Degustación de todos sus artículos en el propio local.

ESTA CASA NO TIENE SUCURSAL

J. Vives Puig

Pasatge Madoz, 4
Telèfon 17063
BARCELONA

Casa especialitzada en productes alimenticis i de règimen

Representant dipositari de Conserves i Cuelas de Rosis

Vins i licors nacionals i estrangers

Gasosa "Claramunt"

El mejor refrescante

Sifones higiénicos esterilizados

Fábrica y despacho: Diputación, 123-125

Teléfono 31096 **BARCELONA**

Gran fàbrica d'aigües carbòniques esterilitzades

E. GILBERGA

"LUSTRAL"
MARCA REGISTRADA

Bèlgica, 37
Mariano Cubí, 60
Telèfon 71319
BARCELONA

Granja Mir Homs

LECHE PURA DE VACA

SE GARANTIZA LA LECHE POR SU BUENA CALIDAD

Se sirve a domicilio

Venta al por mayor y detall

Codols, 27 - Teléfono 13326 - BARCELONA

Precios especiales para Hoteles y Restaurantes

BOMBONERIA

SAVOIA

La selectísima y de gran distinción

Fivaller, 13

Tel. 20226

BANCO ESPAÑOL DEL RÍO DE LA PLATA

Casa Matriz: BUENOS AIRES

— Fundado en el año 1886 —

BARCELONA — Plaza de Cataluña, 15

CHANGE

DE MONNAIES

EXCHANGE OFFICE
GELDWECHSEL
CAMBIO VALUTE
CAMBIO DE MONEDAS
CANVI DE MONEDES

MONEDAS DE ORO
METALES PRECIOSOS

GRAU & COMP.ª S. EN C.
BARCELONA

RAMBLA DEL CENTRO, 35
TELÉFONO 22669

Soler y Torra H.nos

BANQUEROS

Casa Central: BARCELONA
Rambla de los Estudios, 11 y 13
Sucursales: MADRID - SAN SEBASTIAN - VICH

PRINCIPALES OPERACIONES

Compra y Venta de Valores - Negociación de Cupones y Títulos Amortizados - Cambio de Monedas y Billetes - Cartas de Crédito - Giros sobre España y Extranjero - Ordenes de Bolsa - Cuentas corrientes

CHANGE DE MONNAIES - MONEY EXCHANGE
CAMBIO VALUTE - GELDWECHSEL

CREDIT LYONNAIS

Fondé en 1863 / / PARIS - LYON

Capital entièrement versé. Fcs. 408.000,000
Fonds de Réserve. . . . „ 800.000,000

BARCELONE — *Rambla del Centro, 28 et Plaza Urquinaona, 11*

MADRID - VALENCE - SEVILLE

Escompte de papier sur l'Espagne et sur l'Etranger :: Achat et vente de devises Etrangères :: Ouvertures de crédits, acceptations et domiciliations a l'Etranger :: Lettres de crédit pour tous les pays :: Achat et vente de titres à toutes les Bourses :: Dépôts de valeurs et avances sur titres :: Escompte de coupons

Location de coffres-forts pour la garde de titres, documents, bijoux, objets de valeur, etc.

Peluquería y Perfumería
Coiffeur Parisién
— de —
José Escoda
Plaza Cataluña, 9, pral., 1.ª - Teléfono 13905

Salón especial para Señoras y Caballeros
Salón de Belleza
Tinturas en todos los colores
Postizos de arte
Especialidad en permanentes y ondulaciones
Perfumería selecta

On parle français

---

perfumes de moda
Productos de belleza
Artículos de tocador
Precios corrientes

On parle français
Man spricht Deutsch
Si parla italiano

Perfumería Ordóñez
Rambla Cataluña, 103
(Esquina Provenza)
Teléfono 78048

FANTASIO - Paseo de Gracia, 69 - Teléfono 78218

Calçats i Perfumeria
VANITY
LA CASA MILLOR ASSORTIDA
EN PERFUMS
GRAN ASSORTIT EN MARQUES
NACIONALS I EXTRANJERES
Passeig de Gràcia, 25
Telèfon 11699

PERFUMERIA
NACIONAL Y EXTRANGERA
Joaquín Oller
Paseo de Gracia, 75 Teléfono 74676

Instituto de Masaje
Depilación eléctrica permanente
Tratamiento de Belleza
Rambla del Centro, 7, pral.
(frente Liceo)

Coiffeur pour Dames
de
F. ARNAL
INSTITUT DE BEAUTÉ
Rambla del Centro, 36-38, entresol
(Au dessus du Café Le Chat Noir)
BARCELONA
Spécialité en Ondulation Permanente - Teinture Henné et Kummel
Ondulation à l'Eau et Marcel - Massage et Manicure
Téléphone 24139

Artículos Fotográficos

CASA TORRAS

Aparatos fotográficos y cinematográficos

Placas, películas, papeles y accesorios

Grandes laboratorios modernos para trabajos de aficionado

Central SALMERÓN, 83 *Tel. 70013*
Sucursal JAIME I.°, 14 *Tel. 14920*

Aparatos Fotográficos y Cinematografía Amateur

Kodak - Zeiss - Agfa
Leica y Woigtlander

LABORATORIOS FOTOGRÁFICOS

Revelado Copias y Ampliaciones

La maison plus importante d'Articles Photographiques

MODERNES LABORATOIRES

Developement Copies et Agrandissements

VISITEZ LA MAISON

J. Sábat

Calle Fontanella, 18 BARCELONA
près la Place de Catalogne (Centre de la Ville)

Casa fundada COSMOS FOTOGRÁFICO *en 1902*

Fernández, S. A.

Rambla Canaletas, 1 **Teléfono 13943**

CÁMARAS Y MATERIAL FOTOGRÁFICO de todas las marcas.

LABORATORIO con entregas al día

Deutsche Bedienung English spoken

TRABAJOS DE LABORATORIO

Artículos Fotográficos

FOTO-MECANIC "SOTERES"

Unica casa que tiene taller exclusivo para las reparaciones de aparatos

Material de las mejores marcas

BARCELONA Frente escalinata Catedral TELÉF. 22320 Corribia, 17

Agfa

Sus fotos con

Isochrom

El material fotográfico más moderno

Muy sensible

Se vende en

Rollfilms, Filmpacks y Placas

Hotel Cataluña

RESTAURANT

Santa Ana, 24 (Entre Ramblas y Plaza Cataluña) Teléfono 10474 BARCELONA

Hospedajes a 12 Ptas. :: Cubiertos a 5 Ptas.

Confortables habitaciones con agua corriente, cuartos de baño, etc.

ON PARLE FRANÇAIS ENGLISH SPOKEN

NOUVEL HOTEL

Santa Ana, 18 y 20

BARCELONA

100 habitaciones
50 cuartos de baño
Todo confort

Directores propietarios: MIRALBELL y ESPEL

SITUACIÓN ESPLÉNDIDA (ENTRE RAMBLA Y PLAZA CATALUÑA)

HOTEL DEL CENTRO

DE

Antonio Serra

Instalado en el mejor sitio de la capital
al lado del Gran Teatro del Liceo
Hospedaje 10 pesetas Teléfono 15951
BARCELONA

HOTEL CASANOVAS

Habitaciones para viajeros desde 5 Ptas.

Rambla del Centro, 3
(Frente al Gran Teatro del Liceo)
Teléfono 19646

Barcelona

PENSIÓN DE PRIMER ORDEN

para familias. - Lujosas habitaciones, agua corriente, caliente y fría, calefacción, baño, ascensor, comida sana y esmerada. - Precios razonables.

Rambla Canaletas, 6, 4.º (JUNTO PLAZA CATALUÑA)
Teléfono 12782

Gran Pensión SAN REMO

— DE —

PEDRO SAPPIA

JAIME 1.º, 14, pral.
(Entre Pl. de S. Jaime y Vía Layetana)
BARCELONA

HOSPEDAJE COMPLETO DESDE 8 PTAS. POR DÍA
SERVICIO ESMERADO EN CUBIERTOS DESDE 3 PTAS.

Teléfono 24128

Situada en lo más céntrico de la población con vistas a las Ramblas, restaurada con ventiladas habitaciones

Hay representante en la estación

Habitaciones, baño y todo confort
Cocina italiana, francesa y española

Si parla italiano On parle français

Pensión Andreu

On parle français

Para familias y viajeros
Precios moderados — Trato familiar
Sitio céntrico, a un minuto de Ramblas y Catedral
Calle Duque de la Victoria, 5 *Teléfono 10931*
BARCELONA

Pensión Roca

Rbla. del Centro, 31, pral.
Plaza Medá, 17
Teléphone 19431
(En face le Crédit Lyonnais)

Cuisine Française et espagnole soignée

Cocina francesa y española muy acreditada

Pension de famille
Pension complète et chambre seule
Eau courante - Chauffage Central
Salle de Bains
Pension complète 13-14 et 15 Ptas.
Chambre seule: 4 à 6 Ptas.

Casa de familia - Trato esmerado
Pensión completa y habitaciones
Agua corriente - Calefacción Central - Cuarto de baño
Pensión completa : 13 á 15 Ptas.
Habitación : 4 á 6 Ptas.

HOTEL FALCON

RAMBLAS Y PLAZA TEATRO

BARCELONA

SU MAGNIFICA SITUACIÓN

SU CONFORT

SU COCINA RENOMBRADA

SUS PRECIOS MODERADOS

BAJO LA GARANTÍA DE UNA ESTANCIA IDEAL

TELÉFONO 24635

Cuando viaje

HUSA

HOTELES UNIDOS, S. A.

LA MAYOR ORGANIZACIÓN HOTELERA DE ESPAÑA

Para informes: AGENCIAS DE VIAJES

BALNEARI

VILLA ENGRACIA

(Espluga de Francolí)

Aigua de la FONT DEL FERRO

Cura les Anemies - Clorosis - Hemofilia - Neurastenia - Escrofulisme - Linfatisme, etc.

Pròxima obertura de l'espléndid Hotel Francolí

Obert l'Hotel Villa Engracia

Teléfon 5 - Pensió: 15 ptes.

Coberts des de 6'50 ptes. XALETS moblets

MASIA DE L'AIGUA - Pensió: 9 pessetes

Informes a Barcelona: Carrer del Bruch, 114, o al Balneari Teléfons 1 i 5 d'Espluga

HOTEL COMERCIO

Teléfono 18467

JOSÉ PUIG - Barcelona

Escudillers, 15, y Zurbano, 7 EL MÁS CÉNTRICO

frente Plaza del Teatro (Rambles)

Servicio en todo de primer orden y familiar

Espléndidas habitaciones, todas con agua corriente caliente y fría - Baño - Teléfono

Estancia diaria desde 9 pesetas

Representante del Hotel a las Estaciones y Muelles

"VILLA ISABEL"

PENSIÓN DE PRIMER ORDEN

Calle Alta Gironella (cerca del Aparadero Bonanova)

SARRIÁ - BARCELONA

Teléfono 73164

Hotel - Pensión distinguida, seria y acreditada — Compuesta de chalets con jardín, situada en el distrito aristocrático de Sarriá (afueras de Barcelona), residencia de familias distinguidas y centro de extranjeros, a 8 minutos de la Plaza Cataluña (centro de la ciudad) c. f. c. de Sarriá — Trenes cada 5 minutos — Todas las habitaciones son exteriores, con agua corriente, calefacción y teléfono — Aire apacible y mucho sol — Cocina franco-española.

Hotel del Universo

Agua corriente y calefacción central

Pensión desde 9 pesetas

Pablo Iglesias, 44 (antes Princesa)

Barcelona

BALEAR PENSIÓN

TOMÁS SBERT

Dirección telegráfica: BALEAR, Clavé, 3

English Spoken

On parle Français

FAMILIA MALLORQUINA

Habitaciones con vista a la Rambla, Monumento a Colón y Puerto - Mobiliario todo nuevo - Trato familiar - Cuarto de baño

Pensión completa desde 8 pesetas

Calle José A. Clavé, 3, principal, 1.ª

Junto al monumento a Colón - Teléfono 21034

MOZO A LA LLEGADA DE TRENES Y VAPORES

BALEAR PENSIÓN

TOMÁS SBERT

Dirección telegráfica: BALEAR, Clavé, 3

English Spoken

On parle Français

FAMILIA MALLORQUINA

Habitaciones con vista a la Rambla, Monumento a Colón y Puerto - Mobiliario todo nuevo - Trato familiar - Cuarto de baño

Pensión completa desde 8 pesetas

Calle José A. Clavé, 3, principal, 1.ª

Junto al monumento a Colón - Teléfono 21034

MOZO A LA LLEGADA DE TRENES Y VAPORES

HOTEL LLORET

Pensión completa desde 12'5o ptas.

EL MAS CÉNTRICO

Rambla Canaletas, 8
Teléfono 1515

Junto Plaza Cataluña
BARCELONA

HOTEL INTERNACIONAL

Hospedajes desde 15 Ptas.

COCINA EXCELENTE :: CALEFACCIÓN CENTRAL

Rambla del Centro, 1 y 3

HOTEL DE SAN ANTONIO

de SANTOS y LLUIS

Calle de San Pablo, 7
(Junto a la Rambla y Gran Teatro Liceo)

Teléfono 22148
Comunicación con toda España

Cuarto de baño :: Agua corriente en las habitaciones
Teléfono en todos los pisos

SERVICIO A LA CARTA

PENSIÓN COMPLETA DESDE 8 Y 10 PESETAS

A la llegada de trenes y vapores hay un empleado de la casa

Para IDIOMAS vaya a la
Escuela Massé
La Escuela donde se aprende
Francés por franceses. Inglés por ingleses.
Alemán por alemanes. Italiano por italianos.
Cursos superiores de catalán por profesores titulares
Español a los Extranjeros
Rambla de los Estudios, 14 y Canuda, 2
Teléfono 18162

LA ESCUELA BERLITZ DE IDIOMAS
es la única universalmente conocida
Abierta todo el año
PELAYO 58
Conferencias gratuitas en Inglés, Francés y Alemán con proyecciones

Academia CHERIGNY
IDIOMAS
VERGARA, 6
Teléfono 22524
BARCELONA

central suiza, s. a.

JOIES I RELLOTJES

Cases en La Chaux de Fonds (Suïssa)
Pforzhim (Alemanya) Anvers (Bèlgica)

Avinguda Porta de l'Angel, 23
Telèfon 17894 BARCELONA

CLAVAGUERA

BRILLANTES
DIAMANTES
PERLAS

JOYERIA - PLATERIA

RONDA DE LA UNIVERSIDAD, 22
(JUNTO A LA PLAZA CATALUÑA)

TELÉFONO 13834 BARCELONA

Joyeria Carreras

Impresos comercials de tota mena

Existencia per a la venda en BASARS
i PAPERERIES de talonaris d'inquilinat

Impremta MIRET
Guifré, 12 - Teléf. 12291
BARCELONA

Rebuts
Lliurament
Comanda
Factures
Botiguers
Rifa, etc.

Librairie Louis Bergé

Rambla del Centro, 19
Teléfono 23118

El mejor y mayor surtido en libros franceses

Kiosque Français

Rambla de los Estudios, 7

(Succursal de la Librairie LOUIS BERGÉ)

Revistas y periódicos extranjeros

Librería Subirana

Libros de todas clases - Papelería y objetos de escritorio - Estampería - Encuadernaciones - Suscripciones - Artículos para regalo, etc., etc.

Puertaferrisa, 14 Teléfono 13877 BARCELONA

Tarjetas - Libros - Revistas
Cartas-postales - Guías de viajeros
Français - Anglais - Español - Italien

Librairie Française

y **LIBRERIA GENERAL ESPAÑOLA**

Rambla del Centro, 8 y 10
Succursal: Paseo de Gracia, 87

LIBRERÍA BOSCH

CASA FUNDADA EN 1889

Ronda de la Universidad, 11

BARCELONA

LIBRERÍA GENERAL

Obras de texto y consulta para Universidades, Institutos y Escuelas especiales

Especialidad en Obras de Derecho

Depositaria para España de las Publicaciones de la

Sociedad de las Naciones y del **Instituto Internacional de Cooperación Intelectual**

REMITIMOS A SOLICITUD:

Material pedagógico moderno - Material de escritorio y dibujo - Papelería - Libros. Casa especializada en mapas para excursiones - Guías excursionistas - Planos. Postales.

MATERIAL ESCOLAR Y CIENTIFICO, S. A.

M. E. C., S. A.

SUCESORA DE *J. ESTEVA MARATA*

Ronda Universidad, 7 **Teléfono 10505**

DIRECCIÓN TELEGRÁFICA: **MESA**

BARCELONA

GRÁFICAS GOST
CALLE PROVENZA, 330
TELÉFONO 73341
BARCELONA

El Cantábrico
OSTRAS
MARISCOS
CRUSTÁCEOS
Restaurante
especial
Temporada desde 1.º de
Octubre a 30 de Abril
Santa Ana, 22 y 23
TELÉFONO 14911
BARCELONA

Maison Dorée
RESTAURANT
Salón de Te
Café Brasserie
Salones para Banquetes
7, Plaza Cataluña, 7
BARCELONA

GRAN FONDA ESPAÑOLA
Propietaria: JULIA BLASCO
BOQUERÍA, 18
TELÉF. 14806
Esta casa es acreditada por su buen servicio e higiene
SALÓN PARA BANQUETES : ESPLENDIDAS HABITACIONES
Cuarto de baño: Agua corriente en todas las habitaciones
On parle français
Cerca las Ramblas
BARCELONA

Café Restaurant COSMOS
ESPECIALIDAD EN PLATOS
REGIONALES Y PAIS, SER-
VICIO PERMANENTE
COMEDORES INDEPENDIENTES
Plaza Teatro, 1
Escudillers, 2
Teléfono 19312

Restaurant "Casa Juan"
RAMBLA SANTA MÓNICA, 21 - 23
TELÉFONOS 11692 - 15759
Especialidad en la Paella Valenciana
Salones especiales para Banquetes

Restaurant LA PATRIA
BARCELONA
Plaza GOYA esquina a MUNTANER - Teléfonos 33374 - 35276
Propietario:
Manuel Sabat
Casa especial y acreditada por su buen
servicio de RESTAURANT en
BANQUETES, BODAS, BAUTIZOS,
LUNCHS y VINOS DE HONOR - SALÓN DE FIESTAS
— Excelente servicio en CUBIERTOS y a la CARTA —

BAR RESTAURANT
A. ANGUERA
Servicio a la carta
Precios moderados
Comida selecta
Ronda S. Pedro, 12 (entre Plaza Cataluña y Urquinaona)
BARCELONA - Teléfono 17968

BAR RESTAURANT
A. ANGUERA
Servicio a la carta
Precios moderados
Comida selecta
Ronda S. Pedro, 12 (entre Plaza Cataluña y Urquinaona)
BARCELONA - Teléfono 17968

Restaurant LA PATRIA BARCELONA

Plaza GOYA esquina a MUNTANER - Teléfonos 33394 - 35276

Propietario: Manuel Sabat

Casa especial y acreditada por su buen servicio de RESTAURANT en BANQUETES, BODAS, BAUTIZOS-LUNCHS y VINOS DE HONOR - **SALÓN DE FIESTAS**

— Excelente servicio en CUBIERTOS y a la CARTA —

Restaurant
de la Font del Gat

Servicio de cubiertos y a la carta
Inmejorable cocina

●

El Rincón más típico del Parque de Montjuich

Horchatería Valenciana

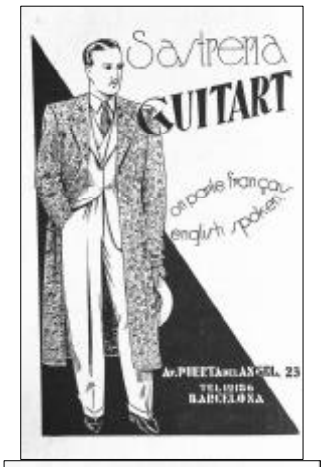
LUGAR PREFERIDO POR LA BUENA SOCIEDAD BARCELONESA

SERVICIO A DOMICILIO
13554

EL DIQUE FLOTANTE

ROPA BLANCA Y GÉNEROS DE PUNTO
PARA SEÑORAS Y NIÑAS :: LENCERÍA
Canastillas - Moiseses - Equipos para recien nacido - Especialidad en géneros sueltos - Equipos para novia
Juegos cama - Mantelerías - Pijamas - Equipos colegial - Artículos primera Comunión - Especialidades para roperos
Casa March
Call, 10
Teléfono 16223
Barcelona

Maria Oliveras
Robes-Manteaux
Còrcega, 302-304
Teléfono 71503
BARCELONA
On parle français

Sastrería
GUITART
on parle français
english spoken

PRECIO FIJO
ALMACENES
LA MARIPOSA
2, URGEL, 4
BARCELONA
NOMBRE REGISTRADO
LA MARIPOSA
(nombre registrado)
Ronda San Antonio, 1
Esta acreditada Casa se surte de las mejores fábricas de
Lanas Sedas y Algodones
Visitándola encontrarán
ECONOMÍA Y BUEN SURTIDO
On parle français — English spoken

PABLO MUSSONS
BARCELONA
Maletas-mesa plegables, equipadas para 4 y 6 cubiertos con sus sillas correspondientes.
Cestas para excursiones.
Bolsos, Monederos, Carteras, Billeteras, Petacas Cinturones, Carteras documentos, etc.
Baules-roperos, Maletas, Cajas, Cajitas-estuche, Necseres, Sombrereras.
SECCIÓN ESPECIAL PARA ENCARGOS Y
COMPOSTURAS RÁPIDAS

Sastrería
ARBIOL
Trajes hechos a medida para hombres y niños
BARCELONA
ARBIOL
TAILLEUR
Vêtements sur mesure pour hommes et enfants
Hospital, 61, 3.°
BARCELONA

Camisería y Novedades
Aloy
Especialidad en vestidos finos para niños
Plaza de la República, 5 y Obispo 2
Teléfono 17923
(Cerca de la Catedral)
BARCELONA

ENCAJES NACIONALES Y EXTRANJEROS
Cuellos señora, siempre última novedad
y buen surtido
Tapetitos y cubre bandejas, confeccionados a mano
Almacenes CANET
Calle Tapinería, 25 (al lado Vía Layetana) Teléfono 19110
(Ventas por mayor y detall)

Hija de Pablo Fábregas
Fábrica de Géneros de Punto Frenería, 5
Venta al detall Piedad, 12
Especialidad en trajes interiores de lana para señoras, caballeros y niños
Medias y calcetines
NURIA

Casa Rodó
FONTANELLA, 14
Secciones de Sastrería
Camisería
Géneros de punto
Sombrerería
Zapatería etc.
para Caballeros
Señoras y niños
En partie français
English Spoken

Lo más mejor surtido en Bisutería
Bolsos de Viena
Rambla de las Flores, 11
Gran surtido en Bisutería fina
Bolsos de Viena
Artículos Duchi
Bijoux Chic
Fivaller
núm. 25

J. Torrens
Rambla de las Flores, 6 pral.
Barcelona
Calzado de lujo
para
Señora, Caballero
y
Niños

LA MODA BLANCA
JAUME I, N.º 8
Casa especialitzada en confeccions interiors per senyora i nens

Camisería
Corbatería
T. Bonet
Sucesor Bonet Hnos.
Rambla del Centro, 3
Teléfono 10082
frente Gran Teatro Liceo
Barcelona

Almacén de Esponjas
CASA GRIEGA
Gamuzas - Esponjas de todas clases - Plumeros Cepillos para uñas - Paños simil gamuza - Esponjas goma Pase-Par-Tout
JUAN MUNUJOS
Teléfono 19203 - BARCELONA
Calle Escudillers Blanchs, 4
Continuación de la de Baurich
Próximo a la calle Fivaller.

Sastrería - Camisería
Sombrerería - Zapatería
Comas
S.A.
Especialistas
en artículos
para Caballero
Paseo de Gracia, 2 - Ronda S. Pedro, 1
Teléfono 11923

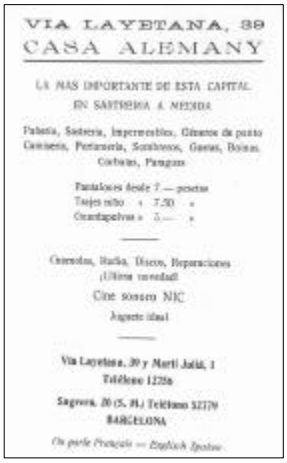

Almacenes Fontanella
Las últimas novedades en sederías, lanerías y algodones para trajes y abrigos de señora
PRECIOS REDUCIDOS
Visiten la exposición interior
Fontanella, 12
Teléfono 17071

TELÉFONO 11296
B. KLEIN
Ladies and Gentlemen's
TAILOR
Fontanella, 6, pral. - BARCELONA
English spoken
On parle Français
Man spricht Deutsch
Spreekt Hollandsh

Corsés. Fajas. Sostenes
La Siréne
Pelayo, 26 - Barcelona
Teléfono 13934
SAN SEBASTIAN — PARIS — MADRID

TIMONEDA
SASTRE MODISTO
CORTE ELEGANTE Y DISTINGUIDO
Montaner, 12 - Teléfono 33494
Tiene el honor de invitarle para que se ponga al corriente de la moda.
Trajes a partir de 200 pesetas
ON PARLE FRANÇAIS

LABORES PARA SEÑORAS, MERCERÍA, LANAS, SEDAS, HILOS Y ALGODONES
CARLOS PALMÉS
Dibujos y Bordados - Botones de nácar
Artículos pirografía - Repujado y Tarso
ON PARLE FRANÇAIS
Madame: Le meilleur souvenir d'Espagne c'est un ouvrage estile «Lagartera».
Avda. Puerta del Angel, 12 - Teléfono 17836
BARCELONA

VIA LAYETANA, 39
CASA ALEMANY
LA MÁS IMPORTANTE DE ESTA CAPITAL
EN SASTRERÍA A MEDIDA
Pantalones desde 7 — pesetas
Trajes niño » 7.50 »
Guardapolvos » 5.— »
Vía Layetana, 39 y Marti Julia, 1
Teléfono 12256
Sagrera, 30 (S. M.) Teléfono 52170
BARCELONA

La Providencia
Cuenca, 3 y 4
Teléfono 18.434
BARCELONA
La Casa más antigua, mejor surtida y más acreditada en
LABORES DE SEÑORA Y LANAS
Artículos para confeccionar toda clase de adornos para la casa: pantallas antiluces, aplicaciones, telas fantasía, damascos, moharás, telas hilo, boals, etc. etc.
El más extenso stock en Lanas para sweters y jerseys.
Lanas de todas clases, calidades y grosor.
Siempre nuevos modelos en abrigos y vestidos para niños, enseñándose su ejecución gratuitamente.
Gran Taller de dibujo y bordado a mano, especializado en la confección de Casullas, Estandartes, Banderas, etc., etc.
Artículos para regalos, gran surtido en bolsas de labor.

Basque Caps for Ladies and Gentlemen. - Caps, straw and felt hats. - Foreign and home makes.

EDUARDO ARNAU
FIVALLER, 26
Alongside the Church of st. James
Established 1870

Bérets Basques pour Demoiselles et Messieurs. - Casquettes, chapeaux de paille et chapeaux de feutre. - Marques Nationales et Etrangères

EDUARDO ARNAU
FIVALLER, 26
A Côté de l'Eglise St. Jacques
Maison fondée en 1870

CALZADOS
La Internacional
NOMBRE COMERCIAL REGISTRADO

Ultimos modelos
Calzado fino y de lujo
José Gaynés Nat
On parle Français
Calzados para caballeros señoras y niños
Jaime, I, n.° 6
Teléfono 21456 BARCELONA

Teléf. 74566 On parle Français
BARCELONA
Paseo de Gracia, 92
Mosella L. Dauder
SECCIÓN DE CAMISERIA
DE
ARTÍCULOS EXTRANJEROS
SASTRERÍA

Camisas - Corbatas - Pijamas
Tirantes - Calcetines
Géneros de punto
Especialidad en la medida
Camiserías
Deulofeu
Artículos exclusivamente para caballero
Call, 30
Plaza San Jaime, 3
Rambla de las Flores, 4
Teléfonos 19023 - 19052
BARCELONA

Dr. Honorato Fournier

MÉDICO - CIRUJANO
de los HOSPITALES DE NEW-YORK Y PARÍS

Piel - Vías Urinarias - Matriz

Consulta de 11 a 1 y de 3 a 5 :: Festivos de 10 a 1

Unión, 22, entlo. *BARCELONA*

NARCISO CODINA

CIRUJANO - DENTISTA

Ex alumno de los Hospitales y regente de la casa Jeñ de París

CONSULTA: de 10 a 12 y de 4 a 7
(excepto Sábados y Domingos)

FIVALLER, 41, PRAL. (antes Fernando)
TELÉFONO 19733 BARCELONA

"Foramen"

MODELO PATENTADO

UNICO SIEMPRE LIMPIO

HIJO DE R. TRABAL PALET

MANUFACTURA DE CEPILLERIA DE HUESO Y CELULOIDE

BARCELONA Carretera Sarriá, 113

Tintoreries Oliveras

Rentats a sec - Tenyits al vapor - Colors a la mostra - Secció especial per a dols ràpits - Planxat austriac per a colls, punys i camises.

Casa central i tallers: **Carme, 91 i 93**

Sucursals: **Banys Nous, 4 - Pau Iglesias, 9**
Pau Iglesias, 37 - Plaça Sant Agustí Vell, 9
Portal Nou, 1

Telèfon 15602 **Barcelona**

Comerciantes - Electricistas
Radio y Cinema Sonoro

Visitantes de BARCELONA

interesados en los diversos especialidades

FERM

les invitamos a visitar la casa constructora

PLATÓN TEXIDÓ Dirección, 178-180 BARCELONA

desde su los facilitan nuestros detalles precisos, de instalaciones de radio, foto y cinematografía sonora.

Principales construcciones "FERM"

Sección maquinaria. — Embobinadoras para cualquier tipo y clase de dinamo de 1/4 a 3 HP. - Electrobombas centrífugas de 30 litros/h y bombas para pozo. - Motores para soldar. - Cortadoras. - Separadoras y ventiladores industriales. - Grupos electrógenos «FERM».

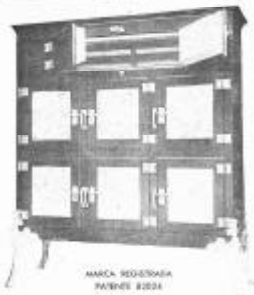
Sección material eléctrico y de precisión. — Interruptores y conmutadores potencia de 1 a 1000 p/cm. - Interruptores automáticos con fusibles. - Disyuntores térmicos de mínima y máxima tensión. - Relevés de protección para alta y baja tensión. - Cuentarevoluciones de taxímetros y otros vehículos. - Aparatos de medida.

Sección radio y amplificación. — Aparatos de radio y radiofonía de potencia. - Amplificadores de todas capacidades. - Altavoces dinámicos con excitación y de imán permanente (pentavoz). - Pick-ups.

Sección cinematográfica sonora. — Equipos completos para barcos y cines sin baterías. - Dispositivos de lentes ANAMÓRFICAS adaptables a todos los proyectores. - Pilotos electrónicos. - Amplificadores y pre-amplificadores. - Pantallas. - Accesorios para cabinas. - Reostatos. - Elementos diversos y PROYECTORES, etc., etc.

Distribuidor general para España de **OLARTON RADIO**

Primera Fábrica Nacional de Neveras armadas

MARCA REGISTRADA
PATENTE 82224

JOSÉ CLUA

TALLERES: Príncipe Jorge, 28 (Barrio Arenal) Teléfono 80119 BARCELONA

ALMACENES ALEMANES

PELAYO, 20, 24

La casa que vende más barato de Barcelona
La marcha qui vend le moins cher de tout Barcelone
The cheapest store in Barcelona
Das billigste Verkaufshaus in ganz Barcelona

BAZAR

Juguetes, artículos viajeros y mercadería. Cristal. Loza. Electricidad. Cerámica, campiña. Mercería. Bolsa. Sastrería. Sombrerería. Confecciones. Pañolería. Zapatería. Sport. Objetos para regalo. Piel, finas artificiales. Pachwork. Peletería. Guantes. Corbatas para niños. Monederos. Juguetes. Bolsería. Cestería. Pinturas. Perfumería. Droguería. Alcoholes. Pesca. Pirotecnia. Pompas fúnebres. Limpieza.

BAZAR

Pantalones, trajes sastre y de montar. Capas. Impermeables. Gorras. Sombreros. Boinas. Radio. Taller. Relojería. Fotografías. Cerámica. Objetos de arte. Cuadros. Pinturas. Artículos de fumar. Cuero. Valijas y cestas. Aparatos. Joyería. Herboristería. Comercio. Peinetería. Bisutería. Accesorios. Tisú. Perfumería. Peluquería. Relojería.

FANCY GOODS BAZAAR

Photographic, cheap and progressive. Optical goods. Glass goods. Electric goods. Pottery. Lamps. Haberdashery. Woollen cloths. Tailoring. Shoe trade. Fishing requisites. Clothes. Perambulators for the children. Purses. Toys. Clocks and watches. Diamonds. Silverware. Porcelain. Fancy jewellery. Absorbent goods. Needlework. Wholesale goods. Umbrellas. Cleaning material.

BAZAR

Photographic, artistic and progressive. Optical goods. Glass. Electricity. Ceramics. Lamps. Haberdashery. Woollen cloths. Tailoring. Shoe trade. Fishing requisites. Clothes. Perambulators. Leather goods. Purses. Toys. Clocks and watches. Diamonds. Silverware. Porcelain. Fancy jewellery. Absorbent goods. Needlework. Wholesale goods. Umbrellas. Cleaning material.

Grutas Sala Mercè

Palacio de Bahcia

(Bajos del Teatro Olympia)

Espectáculo único en Barcelona
Diversas atracciones especiculares

Fantásticas exhibiciones de gran efecto

Trucos luminosos. Teleciano. Evocación. Extensas grutas maravillosas

GRUTAS SALA MERCE

existe continuamente, en departamento aparte, diferentes visiones artísticas alusivas a las solemnidades más características del año, tales como el PESEBRE MONUMENTAL, GRAN CALVARIO DE JESUS, PROCESIONES DEL CORPUS, etc. con grandes perspectivas y decorados cartonajes, figuras de gran tamaño y escenificaciones históricas.

Dirección artística: ***Ros y Güell***

GRUTAS SALA MERCE, es un espectáculo artístico y cultural, asequible a todos.

Cambios y Metales Preciosos, S. A.

Compra-Venta de toda clase de monedas y billetes nacionales y extranjeros.

MONEDAS ANTIGUAS

Compra-Venta de PLATINO, ORO y PLATA

ORO PARA PAGOS DE ADUANAS

Via Layetana, 29 **Teléfono 17312**

BARCELONA

Francisco García

APODERADO GENERAL:
F. TERRÉ CONESA

Tránsito Internacional - Importación - Exportación - Consignaciones - Embarques - Comisiones Seguros Marítimos.

●

BARCELONA - Ancha, 4 - Teléfono 23921

Sucursales en Port-Bou y Cerbère (Pyr. Or.)

Romeo, Ribot y C.ª

SOCIEDAD LIMITADA

AGENTES DE ADUANAS COLEGIADOS

Agentes Generales de WELTIFURRER
C.ª Hispano-Alemana de Transportes WINTERSDORF

Sucursales: Tarragona - Port Bou - Cerbere
Agencia en Madrid: Alcalá, 108

José A. Clavé, 5 - Telét. 13050 - BARCELONA

IMPORTACIÓN : EXPORTACIÓN : SEGUROS

TRANSPORTES INTERNACIONALES

TRANSITOS

J. Cardús Torrents

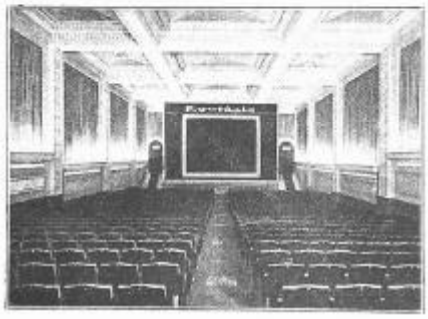
SERVICIOS ESPECIALES Y COMBINADOS
para las Islas Canarias ,Repúblicas de Cuba, México, Argentina, Uruguay, Chile, etc.
CASA EN PORT-BOU Y CERBERE
(FRONTERA FRANCO ESPAÑOLA)

LLAUDER, 3
Frente a La Lonja y junto al edificio de Correos

TELÉFONO 22434
Cable y telegr. Jardas

BARCELONA

FANTASIO - Paseo de Gracia, 69 - Teléfono 78215

El local más elegante de Barcelona

FÁBRICA DE SOBRES Y BOLSAS

BOLSAS PARA EL COMERCIO, REVISTAS, MUESTRAS, POSTALES Y FOTOGRAFÍAS. TRABAJOS ESPECIALES

SUCESOR DE VICENTE MIRABET

CASA FUNDADA EN 1897

Notariado, 9 - Teléfono 15834 - BARCELONA

ELECTRICIDAD

Hijo de Valentín Arrasa

instalaciones generales de electricidad, teléfonos, timbres y pararrayos, taller de reparaciones para toda clase de máquinas eléctricas, aparatos de radio y derivados, reparación de todo lo eléctrico del automóvil.

VILLARROEL, 33 - TEL. 34081

VIDRIERIA BARCELONESA

Juan y
Cayetano Vilella,
S. A.

Botellas, Garrafones, Bombonas, Vidrios impresos, Baldosillas, Baldosines para revestimiento en depósitos, Tejas y piezas especiales de vidrio prensado.

Teléfono 53130
Dirección telegráfica "VIDRIERIA"
Calle Gerona, n.° 54

BARCELONA

Beristain, S. A.

Rivoller, 1 - Rambla de las Flores, 12
BARCELONA

Artículos para Viaje y Deportes.
Armas. Objetos para Fumador.
Artículos de Toledo y Eibar

Souvenirs d'Espagne

Remembrances from Spain

TELÉFONOS 14667 Y 10163

Postage Stamps
Briefmarken
Timbres Poste
Francobolli

Salón Filatélico
J. MORACHE
Pino, 14 Barcelona
Teléfono 17176

ALMACENES
LA VIRREINA

HIJO DE
Francisco Rodríguez

Artículos de loza típica
Cristal, loza y porcelana
Batería de cocina

Rambla San José, 31
Teléfono 14353
BARCELONA

Drop In

and take a TURKISH COFFEE with turkish delight FREE in the ORIENTAL BAZAR there you will see all kinds of Orienta objects —low priced for end of season—legitimate Persian rugs with 45 % reduction in price.

ORIENTAL BAZAR - Rbla. Cataluña, 14
TELÉFONO 19846

Llorens

Maison fondée en 1870

Specialité en

Objets de Cristal
Vaisselles
Poissonnières
Porcelaines
etc., etc.

Rambla Flores, 30

Sellos para colecciones
Briefmarken - Stamps
Timbres Poste - Francobolli
Especialidad:
España y Colonias

FRANCISCO DEL TARRÉ
Fontanella, 7 - Telef. 11886
BARCELONA

Batería de cocina - Metales para adorno

FERRETERÍA SOLER

Jaime I, 1 y Plaza de San Jaime, 6 - Teléfono 22764
BARCELONA

Galerías Padró

MUEBLES :: DECORACIÓN DE
INTERIORES :: LÁMPARAS ::
BRONCES :: OBJETOS DE ARTE

Paseo de Gracia, 61 - BARCELONA

Bisutería - Monederos - Tarjeteros
Paraguas - Abanicos
y demás artículos propios
para regalos

Catalònia

Salvador Borrut

PIVALLER, N.° 41 (ANTES FERNANDO)

ON PARLE FRANÇAIS
ENGLISH SPOKEN

SYRA

GALERIES D'ART

VIDRES :: CERAMICA :: PORCELLANES
OBJECTES PER A PRESENTS

Diputació, 262 :: Telèfon 18710

B A R C E L O N A

ANTIQUES

María Esclasans Vda. de Trius

Compra y venta de toda clase
de antigüedades de arte

Calle Piedad, 10
(Detrás de la Catedral)
Teléfono 12113

BARCELONA

MECCANO

el mejor Juguete
De venta en los BAZARES y LIBRERÍAS de ESPAÑA

JOSÉ PALOUZIÉ SERRA Agente General en España y Portugal

Despacho: Calle Industria, 226
Almacén: Pasaje de Ramón, 78
Teléfonos 75552 54896

BARCELONA

Garage Vila

Director A. T. Williams, Ing. Ind.
PLAZA LESSEPS, 2 y 3
Teléfono 73097
Telegramas: AUTOVICTOR

ESPECIALIDAD: VIAJES COLECTIVOS
EN AUTOS DE LUJO Y AUTO-CARS

SERVICIOS NACIONALES
Y EXTRANJEROS

PUPILAJE - TALLER
MECÁNICO - ELECTRICO - PINTURA

Agentes de la A. A. (Londres)

J. ALTER GRAU

CONCESIONARIO DE

Cadillac - La Salle - Buick -
Vauxhall - Bedford - Chevrolet

Grandes talleres especializados
en estas marcas.

Espléndida estación de servicio dotada con
maquinaria ultra-moderna.

Personal exclusivamente espe-
cializado para los trabajos que
se requieran.

Exposición, Ventas, Oficinas, Talleres y Recambios

Cortes, 766 y 768 Cerdeña, 204 y 206

Teléfono, 51490

Línea de Navegación CATALANO-BALEAR

Servicio regular bisemanal entre los puertos de
BARCELONA Y PALMA DE MALLORCA
por el rápido vapor de 11 millas **"San Eduardo"**

ADMITIENDO CARGA DE TODAS CLASES

Para informes y fletes dirigirse a sus Consignatarios

Pijoan y Galvé, S. L.

BARCELONA
Paseo de Colón, núm. 24
Teléfono 24951

PALMA DE MALLORCA
Plaza Rastrillo, n.º 3, 1.º
Teléfono 2063

VIAJES MARSANS

BARCELONA-CÓRDOBA-GRANADA-MADRID-PALMA-SEVILLA-VALENCIA

S. A.

Billetes de Ferrocarril
Pasajes Marítimos y Aéreos
Viaje a "Pacbell", todo incluido
Billetes kilométricos españoles
Excursiones acompañadas
Servicios de automóviles
y autocares de lujo
Organización de viajes

AGENTES GENERALES
PARA ESPAÑA
"CUNARD LINE"
"NIPPON YUSEN
KAISHA"

Vaya a Montserrat
por el
«Funicular aéreo»

Rápido - Moderno - Práctico

Despacho de billetes, directos a Montserrat, en todas las estaciones de los F. C. Catalanes, Hoteles y Agencias de viajes.

INFORMACIÓN EN BARCELONA:
Vía Layetana, 13, entlo. Telef. 22335

Annex 8

Les guies turístiques

Nº FITXA	**1**
DADES GENERALS	
Títol	**Espagne et Portugal**
Autor	Paul Joanne
Col·lecció	Guides-Joanne
Any	1900
Lloc d'edició	París
Editorial	Hachette
Idioma	Francès
Nº pàgines	41 (índex de la informació pràctica) + 66 (informació pràctica) + 474 (itineraris) + 132 (anuncis)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	A 97 8º 191
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística d'Espanya i Portugal
Imatges	4 mapes i 47 plànols desplegables en color. També hi ha alguns dibuixos de plantes de catedrals o monestirs.

Aquesta guia representa el precedent de la Col·lecció "Les Guides Bleus" de l'editorial Hachette, i com es pot constatar segueix la mateixa dinàmica de les "Guides Bleus" ja analitzades.

La guia queda dividida en 4 parts: **1a part-** Índex detallat per conceptes de la informació pràctica; **2a part-** Conté: Resum de la història d'Espanya; resum històric de les Arts a Espanya; Consells pràctics als viatgers i informacions generals (*A*- època del viatge, models d'itinerari, pressupost de viatge, passaport i peces d'identitat, equipatge, duana, llengua, moneda, viatges en circulació i AAVV, Companyia de Wagons-lits; *B*- Mitjans de transport: ferrocarrils, vaixells de vapor; *C*- Correus i telèfons; *D*- Hotels, restaurants, cafès, tabac, jocs de pilota; incisos sobre Espanya); explicacions d'alguns termes; avís important als turistes; rutes preliminars (són rutes que surten de França i indiquen com arribar a Espanya, són diverses alternatives en funció de a quin indret d'Espanya es vol anar). Cal destacar que a partir d'aquí es pot dir que comença la **3a part** de la guia en la qual hi ha les informacions relatives als diversos indrets i monuments d'interès d'Espanya i Portugal. La part dedicada a Espanya queda dividida per zones i al mateix temps per seccions de manera que hi ha la zona del Nord, el Centre, el Sud i Portugal. La secció dedicada a Catalunya és la segona i queda integrada en la zona Nord i comparteix espai amb Navarra i Aragó (En les posteriors Guides Bleus, Catalunya comparteix espai amb les Balears i queda separada d'Aragó i Navarra). L'espai de la guia ocupat per Catalunya és de 42 pàgines, espai inferior a les guies futures de l'Hachette. La **4a part** està conformada per anuncis principalment d'hotels i companyies ferroviàries i marítimes.

El contingut de les seccions està dividit per rutes, i en el cas de Catalunya se'n presenten 4 de diferents: 1) De Perpinyà a Barcelona (amb subdivisions de la mateixa ruta); 2) Barcelona; 3) De Barcelona a Tarragona; 4) De Barcelona a Saragossa. De les rutes presentades cal tenir en consideració que es presenta la ruta que caldrà seguir i tots els pobles pel quals es passa, fent petits incisos sobre les seves característiques més rellevants, i en el cas de poblacions amb un major interès la informació que es presenta és més extensa. En referència a la ruta dedicada a Barcelona en cal destacar, inicialment una introducció que tracta la seva situació, aspectes generals, el port i el clima, s'esmenta que són necessaris almenys dos dies per poder veure el més important de la ciutat. La informació relativa als aspectes interessants que cal visitar de la ciutat està dividida de la següent manera: **a.-** Carrers, boulevars, places, estàtues, etc.: Ciutat vella (La Rambla, Plaça de la Pau, Plaça Catalunya, Pg Colom, el Parc, Plaça Constitució, Palau de la Diputació, Audiència, Església de Sta Maria del Mar, Casa dels Dalmases). Ciutat Nova (Universitat, Pg de Gràcia -esmenta la Sagrada Família-); **b-** El Parc i els seus entorns; **c-** Edificis religiosos: la Catedral, Sta Maria del Mar (aquests dos primers en negreta, la resta només en cursiva), Sta Maria del Pi, St Pau del Camp, St Pere de Puelles, Sta Anna, Sagrada Família, Les Saleses; **d-** Edificis civils: Arxiu General de la Corona d'Aragó, Casa Consistorial, Casa de la Diputació, Audiència (Palau de la Generalitat), Col·legi d'advocats, Llotja; **e-** Museus i Col·leccions: Museu Arqueològic provincial, Museu Estruch, Museu de Reproduccions, Museu

Municipal de Belles Arts (els 3 primers en negreta i el darrer en cursiva). **f-** Les excursions a les rodalies de Barcelona recomanades són: Montjuïc i Montserrat.

D'altra banda, en referència a Girona, inclosa en la 1a ruta, només es tracta com a monument rellevant la Catedral, tot i que també s'esmenta St Feliu i el campanar de St Pere de Galligans, el convent dels caputxins i els banys àrabs com a llocs d'interès però sense una referència extensa. En canvi Tarragona rep una major atenció, sobretot, per la seva Catedral. A més és interessant posar de relleu que en la ruta hi ha inclòs Poblet, mentre que a Santes Creus, encara no se li dóna gens d'importància.

El fet que la lletra sigui molt petita fa que es dificulti la lectura, ja que el text resulta molt dens. Els textos referents a les poblacions i els seus monuments i recursos turístics són històrics i principalment descriptius dels seus trets.

Nº FITXA	**2**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia ilustrada de España y Portugal**
Any	1901
Lloc d'edició	Barcelona i Madrid
Editorial	E. López
Impremta	A López Robert, impressor
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	925pp+57pp direccions de salut i medicina+499pp de publicitat al final de la guia
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97-8º.57
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 7 il·lustracions de vistes generals de regions o monuments d'Espanya. De Catalunya apareix la catedral de Tarragona.
Observacions	Portada de color vermell. Sanefes

Després d'introduir un llistat alfabètic dels pobles i llocs compresos en la guia, així com advertències preliminars sobre el viatge (allotjament, moneda, ferrocarrils.....) dedica un capítol a itineraris per Espanya, dels quals realitza una descripció general dels diversos espais per on transcorren els recorreguts.

D'itineraris que comprenguin la regió de Catalunya hi ha:

- Portbou a Barcelona
- Mollet a Caldes
- Flaçà a Palamós
- Girona a Sant Feliu de Guíxols
- Girona a Amer
- Portbou a Barcelona pel litoral
- Barcelona
- Barcelona a Sant Joan de les Abadesses
- Barcelona a Lleida
- Manresa a Berga
- Barcelona a Tarragona (Línia Vilanova)
- Martorell a Igualada
- Barcelona a Valls i Picamoixons
- Tarragona a Reus i Lleida
- Reus a Salou
- Tarragona a València
- Barcelona a Saragossa
- Lleida a Saragossa

D'aquests itineraris descriu cadascun dels llocs pels que passa el recorregut, incidint especialment en les grans ciutats.

La descripció es caracteritza per descriure físicament la ciutat, és a dir la seva organització urbanística, la història i els monuments.
De Girona destaca la Catedral, l'església de Sant Feliu i Sant Pere de Galligants.
De Barcelona realitza una extensa referència, i pel que fa als monuments, se centra especialment, en les esglésies i la Catedral de la ciutat, la Diputació, la duana, la llotja, els espais documentals com l'arxiu, la Universitat, la Biblioteca Universitària, així com el museu arqueològic provincial.
De Lleida: Proposa visitar les restes antigues de la ciutat (muralles romanes, el palau dels comtes de Barcelona, o l'església i el palau dels cavallers templaris); la Catedral, Sant Llorenç, la Catedral moderna i les cases consistorials.
De Tarragona: la muralla Ciclòpea, el Palau August, l'amfiteatre, la Catedral, els temples de Sant Pau i Santa Tecla, el museu arqueològic.

Les descripcions resulten complexes perquè estan fetes amb molt de detall.
A continuació d'aquest capítol, hi ha un apèndix dels principals centres d'Art, Ciència, Indústria i Comerç de les ciutats d'Espanya.

Nº FITXA	**3**
DADES GENERALS	
Títol	**Datos curiosos de Barcelona. Folleto interesante en todo tiempo y para toda persona por los muchos detalles que contiene. Fiestas de la Merced**
Autor	Antonio Peinado (Tipògraf)
Any	1902
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Impremta de Pedro Ortega
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	31pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	De butxaca.
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B-1902-(1)-12º (op)
ESPECIFICACIONS	
Característiques	El vocabulari utilitzat és bastant accessible, sense caure en tecnicismes. Més que un estil descriptiu, el text és una enumeració d'una sèrie d'atributs de la ciutat, dels quals es realitza una breu descripció, exaltant el passat i història d'aquell monument, edifici o festivitat, abans que la descripció artística.
Imatge	No hi ha imatges
Observacions	L'element decoratiu s'utilitza a la portada. Sanefes

Aquesta guia està estructurada en diferents títols: *Historia rápida de Barcelona; Geografía; Alrededores; Templos; Archivos; Bibliotecas; Museos; Edificios Públicos; Monumentos; Espectaculos; Varios Datos; Cuerpo de bomberos; Las fiestas de la Merced.*

Dins de la secció *Alrededores* fa menció a Miramar, Tibidabo, Sant Cugat del Vallés, Sant Pere Màrtir, Vallvidrera, Pedralbes, Sarrià i Bonanova, indrets dels que realitza una breu descripció de la seva situació, origen, així com l'existència d'algun monument o edifici destacat.

Pel que fa al títol temples, realitza una enumeració de les diverses construccions de Barcelona: Catedral, Santa Maria del Mar, Santa Maria del Pi, Sant Pere de les Puelles, la Mercè i la parròquia de Sant Miquel, Sant Jaume, Sant Cugat, Sant Pau del Camp, Sant Agustí, Betlem, Sant Francesc de Paula, Sant Miquel del Port, Carme, Sant Josep, Santa Mònica, Concepció, Santa

Maria de Sans, Sant Àngel Custodi i Sant Antoni, així com altres esglésies no parroquials. D'aquest llistat menciona bàsicament l'any de construcció.

Respecte els arxius, destaca el de la Corona d'Aragó, del Reial Patrimoni, el municipal, i el de l'audiència i la Catedral.

Pel que fa als museus fa incidència en l'Arqueològic i provincial, el museu Municipal de reproduccions, el museu de Martorell i el de Belles Arts.

Com a edificis públics destaca la Casa Consistorial, la Diputació i l'Audiència, el Govern Civil, la Capitania General, la Llotja, la Universitat literària, el Palau de Justícia, el Palau dels reis d'Aragó, el Palau Episcopal i l'Hospital Clínic.

Respecte els monuments trobem: Obelisc de Santa Eulàlia, monument a Galcerán Marquet, Font de la Plaça del Palau, Cascada del Parc, monuments a Aribau, a Colón, a Prim, a Güell i Arc de Triomf.

Sota el títol *Varios Datos* es fa una referència a altres edificis o serveis de la ciutat, descrivint el seu origen: la impremta, hospital de la Santa Creu, Casa provincial de caritat, el castell de Montjuïc, casa de correus, el port, passeig de Gràcia, l'eixample, l'enllumenat públic, etc.

Nº FITXA	**4**
DADES GENERALS	
Títol	**Calles, Plazas y demás Vías Públicas de Barcelona**
Any	1902
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Luis Tasso Impressor Editor
Impremta	Luis Tasso Impressor Editor
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	95pp.+ 10 plànols dels districtes
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	De butxaca.
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B-1902-12º-1
ESPECIFICACIONS	
Característiques	Disposa de 10 plànols de carrers
Imatge	13 Imatges de : Pont sobre el Besòs, façana de la Catedral, monument a Güell, monument a Rius i Taulet, monument a Galceran Marquet, nou hospital clínic, Arc de Triomf, monument a Colón, Teatre principal, Nova Duana, Museu Arqueològic municipal i escola municipal de música, monument a Aribau. Les fotografies es realitzen tenint com a punt de mira la façana principal de l'edifici o el monument, i il·lustrant-lo en la seva totalitat
Observacions	A la portada hi ha una imatge del monument a Antonio López. Entremig de la guia també apareixen anuncis publicitaris que ocupen tota una pàgina, però no són excessius, normalment tendeixen a estar a l'altra cara de la pàgina on hi ha una fotografia sobre Barcelona. Blanc i negre

Com a Guia turística no té cap utilitat, ja que es tracta d'una llista alfabètica de carrers de la ciutat i els pobles agregats, descrivint les entrades i sortides, els encreuaments i enllaços. Les diverses il·lustracions existents són l'únic recurs que es podria associar amb el vertader significat d'una guia turística

Es tracta d'una guia perquè el foraster es pugui orientar, però no d'informació sobre els recursos turístics de la ciutat.

Nº FITXA	**5**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	L. García del Real
Col·lecció	Guía Diamante
Any	1904. És la tercera edició
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Librería de Francisco Puig
Impremta	Hijos de J. Jepús
Idioma	Castellà i francès
Núm. Pàgines	442pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	De butxaca.
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1904-12º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	12 imatges que ocupen tota una pàgina: Rambla del centre, passeig de Gràcia, casaca del parc, rambla de Catalunya, el Port, la Llotja, claustres de la Catedral, Santa Maria del Mar, església i convent de les Saleses, monument a Colón, l'Arc de Triomf, la Universitat literària. La imatge pren tot el monument o edifici, des de la part frontal i en la majoria d'ocasions sense persones o amb pocs individus

És una guia que tant pel format com la manera d'expressar el contingut textual resulta molt atapeïda i densa pel lector. El seu format de butxaca i el fet d'estar escrita en dos idiomes, fa que el text s'estructuri en dues columnes: a l'esquerra el text en castellà i a la dreta la traducció en francès.
La descripció que es fa dels diversos espais i elements referenciats és molt completa i extensa, i el vocabulari resulta senzill.

Enmig de la guia acostumen a sortir alguns anuncis, però és al final del document quan s'incorporen la majoria.

Tal com s'indica a la introducció:

Pàg. 5 i 6

"Hace algunos años que publicó esta casa una ***Guia de Barcelona*** *de las más conocidas del público, y aunque son varios los libros de esta naturaleza consagrados á la reseña, bajo todos aspectos, de esta importante capital y escritos todos ellos por personas competentes, según nuestro entender, tratan las materias con demasiada extensión y con exceso de detalles; lo cual es incompatible con la prontitud con que el viajero desea enterarse de cuanto le interesa.*

Esto nos sugirió la publicación de la ***Guía-Diamante de Barcelona****, siguiendo el ejemplo de las que existen con dicho nombre en otras capitales del extranjero; un volumen tan manejable que se pueda llevar en el bolsillo, y que contenga, sin embargo, con la suficiente amplitud, todos los elementos que son esenciales en libros de este género, todos los datos que debe tener en cuenta lo mismo el extranjero que el hijo del país para conocer una ciudad que es el orgullo de España, así un resumen de los recuerdos que enaltecen su historia, como una indicación de la vida de la actual Barcelona y de los pueblos que vienen á ser sus arrabales.*

Publica nuestra ***Guía Diamante****, en español y en francès, aparece como la única que reúne esa condición que la hace accesible á todos los extranjeros, por ser el francès el idioma universal, y porque en estos últimos tiempos, sobre todo desde la inolvidable Exposición Universal de 1888, se ha acrecentado la existencia cosmopolita de nuestra ciudad y el deseo de conocerla por todo el mundo civilizado"*

Índex:

-Llegada del Viajero (Dades bàsiques sobre com arribar a Barcelona)

-Locomoción interior y exterior
-Sección de correspondencia
-Consulados
-Oficinas Públicas
-Banqueros
-Cambistas de moneda
-Situación y topografía
-Ojeada histórica
-Población, los habitantes, su carácter, etc.
-Reseña descriptiva de la ciudad.

La descripció es realitza a partir d'una divisió territorial de la ciutat: ciutat antiga, l'eixample, i passeigs de l'eixample. I en cada una d'elles els diversos carrers, dels quals es comenta una breu descripció històrica o es menciona algun element artístic o patrimonial destacat

-El Parque y jardines de la Ciudadela
-El Puerto
-Edificios Civiles

: Casa Consistorial, Saló de Cent, Despatx de l'alcalde, Saló de Conferències, Arxiu, la Diputació Provincial, Saló i capella de Sant Jordi, l'Audiència, Sales del Tribunal, Govern de la Província, la Duana, el Palau de la Capitania General, Palau de Belles Arts, Palau de Justícia, Palau Reial

-Edificios Religiosos

: Catedral Basílica, esglésies parroquials i no parroquials, esglésies de comunitats religioses, convents, convents de religioses dedicades a la beneficència, a l'ensenyança

-Monumentos

: a Cristòfol Colón, a Antonio López y López, a Prim, a Rius i Taulet, a Güell i Ferrer, Arc de Triomf, monument a Clavé, a Aribau, font monumental de la plaça del Palau, i a Galceran Marquet

- *Instrucción*: escoles, seminaris, universitats i conservatoris
-Beneficencia
-Cárceles y edificios militares
-Museos, Bibliotecas, archivos, colecciones artísticas, antigüedades de Barcelona
-Teatros y otros espectáculos
-Sociedades y corporaciones
-Servicios municipales
-Servicios urbanos
-Servicios sanitarios y de higiene
-Alrededores de Barcelona.- Los pueblos del Llano (Gràcia, Les Corts de Sarrià, Sant Gervasi de Cassoles, Sans, Sant Martí de Provençals, Sant Andreu de Palomar, Sarrià.-Vallvidrera.-Pedralbes, Horta, Tibidabo, La Rabassada)
-Hotel Restaurant
-Crédito, industria, comercio y artes
-Indicador de las calles y plazas de Barcelona

Nº FITXA	**6**
DADES GENERALS	
Títol	**Quatre jours à Barcelone**
Autor	Grand Hôtel d'Orient (entitat privada)
Any	1905
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Grand Hôtel d'Orient
Impremta	Joaquín Horta
Idioma	Francès
Núm. Pàgines	106pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	De butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1905-12-1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Homenatge del Gran Hotel d'Orient als seus clients
Imatge	20 imatges que ocupen tota una pàgina:10 pàgines dedicades a les instal·lacions de l'hotel, façana de la Catedral, cor de la Catedral, monument a Colón, vista del port, teatre principal, Montjuïc, Arenas de Barcelona, Arc de Triomf, cementiri de l'Est, Montserrat amb el monestir
Observacions	Portada amb l'escut de Barcelona. 2ª portada amb vista global de la ciutat

Primerament dedica un capítol al Gran Hotel d'Orient, descrivint les seves instal·lacions i serveis. En segon lloc, ofereix un llistat d'informació bàsica sobre transport intern, consolats, administració del correu, esglésies parroquials, teatres i administracions públiques, així com museus i arxius. D'aquests s'informa sobre la seva ubicació, bàsicament carrer, i horari d'obertura i tancament.

En segon lloc s'entra al que és pròpiament al cos del contingut de la guia: una breu introducció a la ciutat de Barcelona, el seu clima, notes històriques, costums i tradicions.
D'altra banda es proposa un itinerari per a quatre dies a la ciutat. L'itinerari esdevé un recurs de la guia per anar enumerant tots els indrets monumentals, jardins, parcs i altres espais de la ciutat. Més que realitzar una selecció del més destacat, sembla que introdueixen un llistat infinit de tot el que hi ha a la ciutat: des d'esglésies a monuments, parcs, port, museus, teatres, edificis públics, etc. No hi ha un criteri temàtic a l'hora d'anar enumerant els recursos.
Ara bé, cada element referenciat rep una breu descripció tant històrica com des del punt de vista artístic
El vocabulari sembla bastant senzill i entenedor.
També hi ha anuncis intercalats entre el text.

Nº FITXA	**7**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía de Barcelona**
Any	1905
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	La Hormiga de Oro
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	79pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Mida llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1905 8º op.1
ESPECIFICACIONS	
Característiques	Abundància d'anuncis al mig del contingut de la guia. Blanc i negre

Imatge	Excloent les imatges d'anuncis publicitaris, hi ha 15 pàgines il·lustrades sobre el contingut propi dels espais d'interès turístic de la ciutat
Observacions	És interessant d'observar no perquè sigui exemplar d'una bona guia, sinó pel desordre que la caracteritza. Blanc i negre. La portada té com a imatge l'escut de Barcelona i el dibuix d'un ocell, essent molt senzilla

L'element desqualificador d'aquesta guia és el seu format. Els anuncis s'intercalen i es barregen amb el contingut propi de la guia, sense utilitzar eines que distingeixin o separin clarament un contingut de l'altre. Sensació de desordre.
D'altra banda, la guia és introduïda amb un redactat dedicat als senyors anunciants de la guia, realitzant promoció de les avantatges que suposa participar en aquest document ubicant la promoció de les seves empreses.
Seguidament es dóna una breu descripció de localització, demografia, economia, i aigües minerals de Barcelona i els seus entorns.
Per acabar trobem un llistat de tarifes de carruatges públics segons les diverses zones de Barcelona, agències de transports, establiments d'ensenyança, sistema de correspondència, un apartat de teatres, i, finalment, tot un llistat d'edificis, monuments i altres espais de Barcelona barrejats i sense incloure's en cap capítol o títol temàtic. Així doncs, a la pàgina 13 trobem una enumeració d'edificis, no vinculats entre ells pel contingut: l'arxiu de la casa d'Aragó, el museu de Belles Arts, museus de reproduccions, la fàbrica La España Industrial, mercats, el parc, o la presó Model. De tots aquests es realitza una descripció de tres o quatre línies, explicant la seva ubicació i el contingut a visitar.

A nivell general, i una vegada introduïts plenament en la guia s'observen tres elements característics que defineixen l'estructura d'aquesta: sempre apareix un anunci publicitari, de mitja o plana sencera; en segon lloc una enumeració de diversos monuments, parcs, edificis o espais de Barcelona, barrejats entre ells i amb una breu descripció que comenta la seva ubicació, història o de vegades una descripció artística. La tercera característica consisteix en una explicació un mica més extensa d'un recurs que es vol resaltar, juntament amb una il·lustració fotogràfica.

Les descripcions són breus però completes, amb un vocabulari amè. Tendeix a ser bastant objectiu, tot i que de vegades utilitza adjectius subjectius com ara magnífic, admirable o encantador entre d'altres.

Els indrets més destacats són: els monuments a Anselm Clavé i a Joan Prim, la Diputació provincial, els monuments a Antoni López i a Francisco de P. Rius, la Font de la Plaça de Palau, la Catedral, l'Ajuntament, la Universitat, l'hospital Clínic, el Tibidabo, monuments a Cristòfol Colón, a Eusebi Güell, a Bartolomé Robert, les Salesas, monument al duc de Medinaceli, la Sagrada Família.

Al final de la guia s'ofereix una nomenclatura de carrers de Barcelona

Nº FITXA	**8**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía de Barcelona**
Col·lecció	Guías ABC. Enciclopedia Artística
Any	1908
Lloc d'edició	Vilanova i la Geltrú
Impremta	Oliva, Impressor: S.en C
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	464pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Mida llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1908 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No apareixen imatges

Pàg. 5-6

" *Podrá ser censurable que los pueblos ensalcen sus propios méritos; pero que ignoren sus valimientos y desconozcan sus virtudes, es cometer un delito atentatorio á la prosperidad de las generacions futuras, ya que es ley inmutable, que los esfuerzos de los de hoy, han de ser el patrimonio de los de mañana.*

Por nosotros, por los que han de sucedernos, por esa mal consentida crencia, de que España, marcha á remolque de la civilización, hácese indispensable, que todos contribuyamos á demostrar el error craso de tal aserto.

Al confeccionar esta obra, creemos haber llenado un vacío, puesto que se imponía, que, con el rigor de la verdad histórica, con la exactitud del antecedente de archivo, con la precisión de la inscripción descifrada, pudiéramos resañar los tesoros que guarda nuestra hermosa Ciudad y los elementos valiosos que, en todos los órdenes de la vida, la distinguen; que consignar cuanto ella vale, encierra y significa, es decir cuanto vale y significa la madre patria.

Por ello, bajo el título de ***Enciclopedia Artística: Guía de Barcelona****, nos hemos propuesto presentar un libro tan necesario al terrateniente, como indispensable al extranjero. El primero, tendrá la facilidad de encontrar recopilado lo que hallaba disperso; el segundo, tendrá la garantía de que, al honrarnos con su visita, llevará la complacencia de su estancia entre nosotros, dictando á su retorno su fallo de apreciación, con un espíritu de justicia que hoy indebidamente se nos regatea."*

Aquesta guia s'inicia amb un capítol de generalitats que inclou l'etimologia del nom de Barcelona, la seva situació geogràfica, el clima, la història, i el desenvolupament d'aquell temps.

El segon capítol es titula "Descripción de Barcelona" i s'estructura en diversos subtítols:

-Barcelona Artística (Edificios Religosos, Edificios Públicos, Monumentos Diversos, Edificios particulares antiguos, Edificios particulares modernos, Edificios premiados por el Excmo. Ayuntamiento, Museos, Sociedades artísticas)
-Barcelona Recreativa (Sociedades de Sport, Teatros de Barcelona)
-Barcelona Industrial, Comercial, Agrícola y Naviera
-Barcelona Intelectual
-Barcelona Judicial
-Barcelona Militar
-Barcelona Eclesiástica
-Barcelona Marítima
-Barcelona Bancaria
-Barcelona Periodística
-Notas útiles al viajero
-Hoteles
-Cafés Restaurants
-Varios
-Automovilismo
-Alrededores de Barcelona
-Excursiones Combinadas
-Industrias o establecimientos dignos de visitarse en Barcelona

Aquesta guia té una valoració molt positiva si ens fixem en els textos, cosa que no succeeix amb la imatge gràfica, la qual és inexistent i representa no el principal complement de les guies però sí un complement essencial, doncs les il·lustracions tenen una major importància en els fulletons.

És una guia molt completa, no només pel que fa referència a la informació bàsica de la ciutat i artística, sinó a dades que no només són d'utilitat pels turistes vacacionals, sinó pels visitants que anaven a la ciutat per qüestions laborals, comercials, etc.

Des del punt de vista del contingut referent al patrimoni artístic i monumental, s'observa una organització del text per temàtiques, cosa que no succeïa en algunes guies precedents, (vegi's Barcelona Artística i els diversos subtítols).

Pel que fa a l'estil d'escriptura, proporciona una lectura molt agradable i "melòdica". Fa servir un vocabulari que per la seva senzillesa i utilització d'adjectius positius convida al lector a prosseguir la lectura, i deixa clar les característiques principals que destaquen en aquell monument, edifici o espai. Tot i que en qüestió de format resulta molt densa, es pot dir que la intenció turística de la guia queda ben reflectida en el text, que compleix la seva funció d'enaltiment dels recursos a visitar. No necessita dels recursos tècnics de l'art o de la història per explicar quelcom que assoleix a través de les sensacions o impressions que desperta l'element en sí mateix. Un exemple:

Pàg. 173-174

Casa Dalmases
"Se levanta, en la que fué aristocrática vía en otros tiempos, llamada calle de Moncada y señalada en la actualidad con el número 20.
Su patio es soberbio. De suyo señorial y serio, tiene una fuerza atrayente tal, que cuanto más se admira más embelesa al amante de la arquitectura clásica.
La escalera, pieza principal de observación, luce hermosas columnas salomónicas, con preciosos detalles de filigrana en sus canales, sustentando las mismas, unos arcos singulares, de curva especial, y del mejor gusto. Un plafón ó friso, formado por figuras mitológicas de labor de encaje, corre todo el largo de la balaustrada dando al patio abierto una entonación severa, é imprimiendo al lugar, el sello del arte mudo, pero elocuente. Adornos góticos en las puertas y ventanales, y bajos relieves en el frontis de la fachada, completan la labor artística del edificio, digno de ser visitado"

Nº FITXA	**9**
DADES GENERALS	
Títol	**Encyclopédie Artistique. Guide de Barcelone**
Col·lecció	Guías ABC. Enciclopedia Artística
Any	1909
Lloc d'edició	Bruch
Impremta	Imprimerie moderne de Guinart et Pujolar
Idioma	Francès
Núm. Pàgines	464pp+ 1plánol
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Mida llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1909 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No apareixen imatges
Observacions	La descripció és equivalent a la guia publicada en espanyol el 1908 amb el mateix títol, i que degut a l'èxit d'aquesta decidí publicar-se en francès l'any següent

Nº FITXA	**10**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelonon**
Autor	Korgreso Internacia Esperantista
Any	1909
Lloc d'edició	Barcelona
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	quartilla
Nom biblioteca	Arxiu Històric de Barcelona
Referència	Guies B-1909 12º op 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia del congressista d'Esperanto que va a Barcelona
Característiques	llibret de 15 pàg. escrit en esperanto
Observacions	És interessant pel fet que està escrita en esperanto

Explica els passos per poder arribar a Barcelona des de Portbou. Tot i que no s'entén gaire el que es diu, s'intueix que dóna indicacions de com arribar a l'hotel situat a la Rda. de St. Pau. També es donen les tarifes del transport, correus, entre altres serveis, així com les adreces dels consolats situats a la ciutat.

Nº FITXA	**11**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	L. García del Real
Col·lecció	Guía Diamante
Any	1909. És la quarta edició
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Librería de Francisco Puig
Impremta	Hijos de J. Jepús
Idioma	Castellà i Francés
Núm. Pàgines	448pp+15 il·lustrades
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	De butxaca.
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1909-12º-3
ESPECIFICACIONS	
Característiques	El contingut de la guia és pràcticament igual a la guia del 1904. Gràficament és idèntica, en qüestió de contingut, la majoria dels recursos descrits són els mateixos, tot i que se'n han incorporat de nous o n'han desaparegut alguns, però la seva representativitat a nivell de diferenciació de la primera guia és mínima
Imatge	12 imatges que ocupen tota una pàgina: Rambla del centre, passeig de Gràcia, casaca del parc, rambla de Catalunya, el Port, la Llotja, claustres de la Catedral, Santa Maria del Mar, església i convent de les Saleses, monument a Colón, l'Arc de Triomf, la Universitat literària. La imatge agafa tot el monument o edifici, des de la part frontal i en la majoria d'ocasions sense persones o amb pocs individus
Observacions	Portada sense cap imatge. Blanc i negre

Nº FITXA	**12**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1910-1911
Lloc d'edició	Barcelona
Volum	1
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	158pp(de contingut i publicitat intercalada)+34 pp finals de publicitat
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1910- 8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 58 pàgines amb il·lustracions, sense comptar les corresponents a publicitat: Sagrada Família, Casa Ametller, seu de la SAF (2), Universitat de Barcelona, l'alcalde Sannllehy, Tramvia del Tibidabo, Plaça Catalunya, Passeig Sant Joan, Gran Via Diagonal, Audiència, Vallvidrera, guàrdia urbana, Palau de la Música Catalana, Parc Güell (3), llac del parc, Plaça de Barcelona, estacions de tramvies, festa del jardí al parc, teatre Liceu, plaça toros Arenas de Barcelona, "La Verge dels consellers"-quadre de Dalmau", vall de la Rabassada, hotel restaurant Water Chute, monument a Güell, Xalet de la Colònia Güell, Escoles i instal·lacions pels nens de la colònia, exposició "Artis Imperial", Magatzems "El Siglo" (8), claustre de la Catedral, museu de Santa Àgueda, Orfeó Català, Arc de Triomf, Palau de Belles Arts, Saló de Sant Joan, Palau de Justícia i monument a Rius i Taulet, escola municipal de música, porta de la Pau i Mundial Palace, detall de la Llotja, cases consistorials, Rambla de Catalunya, Carrer Balmes, Gran Via, Passeig de Gràcia amb la façana de la casa Pathé frères, carrer de Salmerón, Tibidabo(2), funicular Vallvidrera, Plaça d'Urquinaona, església de les Saleses, hospital Sant Pau, Finca Bellesguart a Bonanova, Mont Nello (3)

A la Select Guide es poden distingir dos tipus de contingut diferenciats. El primer d'ells i que representa bona part de la guia, consisteix en informació bàsica sobre les necessitats bàsiques que pugui requerir el visitant per arribar i estar a la ciutat de Barcelona: estacions, cotxes de lloguer, correspondència, llistat de teatres, hotels, restaurants, etc. Així com una explicació introductòria sobre la història de la ciutat i una descripció general de Barcelona per crear en el lector una imatge global del que és i es pot trobar a la ciutat.

El contingut vinculat al "Qué ver en Barcelona?", es presenta en forma de 10 itineraris a través dels quals es descriuen els diversos espais, monuments, i edificis de la ciutat, segons els llocs que inclou cada itinerari. D'altra banda també es proposen excursions fora de la capital, així com una visita al port.

El recorregut dels diversos itineraris:

-Itinerari I: Plaça de Catalunya- Rambles de Canaletes i d'Estudis – Reial Acadèmia de Ciències – Grans Magatzems "El Siglo" - Església de N.S. de Betlem – Rambles de les flors i del centre – Gran Teatre del Liceu – Carrer de Ferran – Església de Sant Jaume – Plaça de la Constitució – Cases Consistorials – Baixada de Sant Miquel – Palau dels comtes de Centelles – Diputació provincial i Audiència – Institut d'Estudis Catalans – Carrer Bisbe - Catedral – Palau Episcopal – Plaça Nova – Casa de l'Ardiaca – Plaça de la Catedral – Carrer dels comtes de Barcelona – Convent de Santa Clara – Porta de Sant Iu – Arxiu de la corona d'Aragó – Carrer del Paradís – Centre Excursionista de Catalunya – Plaça del Rei - Museu Arqueològic i Antiga Capella de Santa Àgueda.

-Itinerari II: Plaça de Catalunya - Carrer Fontanella - Plaça d'Urquinaona - Carrer de Trafalgar - Passatge de Cameros - Palau de la Música Catalana i Orfeó Català - Carrer Trafalgar - Arc de Triomf - Palau de Justícia - Monument a Rius i Taulet - Palau de Belles Arts - Escola Municipal de Música – Parc - Col·lecció zoològica - Museu Arqueològic - Museu d'Història Natural - Panteó de catalans il·lustres - Monument al General Prim - Passeig de la Indústria - Saló i Passeig de Sant Joan - Plaça de Tetuán - Gran Via - Passeig de Gràcia i Plaça Catalunya

-Itinerari III: Carrer de Pelai - Ronda de Sant Antoni – Mercat - Ronda de Sant Pau - Església de Sant Pau del Camp - Carrer del Marqués del Duero - Porta de Santa Madrona – Duana - Monument a Colón - Porta de la Pau al Port - Mundial Palace - Passeig de Colón - Plaça de Medinaceli (monument a Marquet) - Capitania General - Església de Ntra. Sra. de la Mercè - Plaça d'Antonio López - Passeig d'Isabel II – Borsa - Església de Santa Maria del Mar - Plaça del Palau - Govern Civil - Saló i Passeig de Sant Joan - Arc de Triomf - Ronda de Sant Pere - Plaça d'Urquinaona - Passeig de Gràcia - Plaça de Catalunya

-Itinerari IV: Plaça de Catalunya – Pelai – Universitat - Monument al Doctor Robert - Carrer Aribau - Hospital Clínic - Carrer Còrsega - Universitat Industrial - Carrer Rosselló - Presó Model - Carrer Vilamarí - Casernes de Caballeria – Escorxador - Arenas de Barcelona - Plaça d'Espanya - Gran Via

-Itinerari V: Plaça de Catalunya - Passeig de Gràcia - Carrer de Salmerón - Plaça de Lesseps - Passeig de la Diputació - Carrer de Craywinkel - Avinguda del Tibidabo - Estació inferior del funicular - Ferrocarril del funicular - Cim del Tibidabo - Observatori Fabra - Gabinet de Física La Mentora. Extensió de l'itinerari: La Rabassada - Sant Cugat del Vallés

-Itinerari VI: Vallvidrera pel ferrocarril de Sarrià i el funicular de Vallvidrera, o pel metropolità miniatura o pel Tibidabo

-Itinerari VII: Plaça de Catalunya - Carrer Fontanella - Plaça d'Urquinaona - Temple Sagrada Família i hospital de Sant Pau en construcció. Extensió de l'itinerari a Horta i el seu laberint

-Itinerari VIII: Plaça de Catalunya - Passeig de Gràcia - Carrer de Salmerón - Plaça de Lesseps - Travessera de Dalt - Santuari de Sant Josep de la muntanya - Parc Güell - Plaça de Rovira - Carrer del Bruch - Plaça d'Urquinaona - Carrer de Fontanella - Plaça de Catalunya

Itinerari XI: Plaça de Catalunya - Tranvia Bonanova - Església Bonanova - Tranvia Sarrià - Plaça Sarrià - Passeig de Reina Elisenda - Pedralbes
Itinerari X: Cementiri del S.O.

De cada un dels itineraris es realitza una breu descripció de l'espai o recurs a visitar, per ubicar al lector en el context funcional i històric del corresponent recurs. Les descripcions no acostumen a ser extenses, i més aviat tenen un estil definit per l'enumeració de característiques del recurs, sense recórrer al discurs. És més objectiu que subjectiu, la qual cosa dificulta el trasllat d'impressions al lector. No obstant, contraresta aquest element amb una introducció representativa d'il·lustracions, més aviat d'edificis públics i privats, molts d'ells vinculats al modernisme.

All llarg de la guia es poden observar anuncis publicitaris esporàdics, però el gran gruix es troba al final de la guia.

Cal tenir en consideració la realització d'alguns capítols temàtics com: "Cataluña industrial y sus hombres" incidint en l'industrial Güell, el funicular de Vallvidrera o la Rabassada.

Nº FITXA	**13**
DADES GENERALS	
Títol	**Album de Barcelona**
Any	1911
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Fundación tipográfica sucesor de J. De Neufville
Idioma	Castellà
Nº pàgines	48
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibret
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B.1911 8º op 2
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia de Barcelona especialment realitzada per als congressistes del Congrés Nacional de les arts del llibre
Imatges	El text va acompanyat de fotografies, de les quals algunes són d'edificis de caràcter monumental com el Palau de la Música Catalana o la Sagrada Família, tot i que predominen les fotografies d'actes socials, festivitats o carrers de Barcelona en un dia quotidià. En la part dedicada a la fundació Tipogràfica hi ha diverses pàgines amb fotografies de les seves estances a les oficines d'arreu d'Europa
Observacions	Està dedicat: "Dedicado a los congresistas del primer congreso nacional de las artes del libro". A part de les tapes originals en porta unes de cartolina.

Aquesta guia consisteix en diverses parts: 1) Presentació de l'editor o patrocinador de la publicació. 2) Diverses imatges i textos referents a la ciutat, les seves característiques, els seus atractius, etc. 3) Part dedicada a l'editor i a les seves oficines d'arreu d'Europa. 4) Adreces d'interès i un plànol de la ciutat de Barcelona de grans dimensions.

Posant atenció a la part dedicada a la ciutat s'observa que aquesta part queda estructurada a partir d'un text narratiu en diversos punts que defineixen la seva situació, història..., així doncs els punts són els següents: *Situación topográfica, Clima, Facilidades; Pasado y presente de Barcelona; Aspecto general; Paseos, plazas y monumentos; Fiestas, diversiones y concursos; Antigüedades; Edificios Civiles; Iglesias; Edificios particulares; Alrededores*. Cal destacar que en referència als edificis de caràcter monumental i artístic se'n cita el nom integrat en el text i es realitza una petita descripció dels seus trets més rellevants. Com a edificis civils que no han aparegut de manera molt freqüent en altres publicacions s'esmenten: la Casa de Maternitat, l'Hospital de convalescència, el Manicomi de Sta. Creu i l'Observatori Astronòmic del Tibidabo; en referència a esglésies que tampoc han tingut gaire presència en altres guies, s'esmenten esglésies modernes com la del Sagrat Cor, les Saleses, St. Josep de la Muntanya... i com a cas contrari el Temple de la Sagrada Família que es presenta com un gran monument en construcció. D'altra banda, en l'apartat dedicat a les adreces útils hi ha informació perfectament esquematitzada referent a hotels, restaurants, teatres, cafès cantants, cinematògrafs, festes hípiques, toros, jocs de pilota, arxius, garatges, bancs, biblioteques, consignataris de vaixells, correus i diaris.

Nº FITXA	**14**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	Sociedad de Atracción de Forasteros
Any	1911
Lloc d'edició	Barcelona
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	64pp+1plánol
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1911-8º-Op 1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 36 pàgines d'il·lustracions. Apareixen imatges poc habituals en altres guies: la Porta de la Pau i el Mundial palace, l'Orfeó Català, magatzems "El Siglo", carrer de Balmes, Bellesguard a la Bonanova. Les perspectives de les fotografies no tendeixen a focalitzar la façana principal, com és habitual en altres guies, sinó detalls o perspectives laterals
Observacions	No hi ha anuncis

Aquesta guia segueix una línia bastant similar a la Select Guide, tot i que en dimensions més reduïdes.
Primerament, introdueix la publicació fent una descripció històrica de la ciutat, per continuar amb l'actualitat de Barcelona durant aquell període. Es considera Barcelona com la ciutat de la mediterrània amb més qualitats; ja sigui pel seu clima, topografia, teatres, esports, mitjans de comunicació, i serveis de seguretat.

D'altra banda s'enumeren els diversos arxius, museus i biblioteques de la ciutat, així com els deu itineraris que oferia la Select Guide. L'estil descriptiu és el mateix, ja que consisteix en una transcripció del mateix itinerari. Així doncs, explica el recurs descrit i les peculiaritats més destacades, sense entrar excessivament en la història o descripcions artístiques.

Al final de la guia es proporciona informació referent a dades bàsiques d'interès pel visitant i un plànol.

Nº FITXA	**15**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona Cataluña Baleares**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1912
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Establecimiento Gráfico:Thomas: Barcelona
Volum	3
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	256pp+24 pp publicitat+plànol
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1911- 8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 107 pàgines amb il·lustracions, excloent les pàgines publicitàries. De les imatges referents a Barcelona destaquen: el moll i la porta de la Pau, la plaça de Catalunya, el Passeig de Gràcia, i Montserrat i Vallvidrera com

	entorns. Pel que fa a les imatges de Catalunya i Mallorca, corresponen tant a espais naturals com a monuments, edificis o parts d'aquests. Les fotografies acostumen a ser molt panoràmiques, i s'introdueix més l'element humà. Hi ha moltes il·lustracions, la qual cosa fa que la guia sigui bastant gràfica.
Observacions	A la portada, de color verd, hi ha representat un recurs monumental. Hi ha bastants anuncis entre els diferents textos, així com un considerable gruix, agrupats al final de la guia

La guia està ordenada per itineraris, segons l'autor, per facilitat al viatger, amb les dades i informacions concernents, els mitjans de comunicació que puguin utilitzar-se per visitar els recursos de Catalunya, així com una descripció de la capital, Barcelona.

Per estructurar la guia s'ha pres Barcelona com a centre natural per efectuar les excursions per Catalunya, distribuint aquestes en dues categories: pels turistes que viatgen per ferrocarril i pels que ho fan en cotxe.
Per la primera se segueixen les cinc grans línies ferroviàries: de Barcelona a Empalme (litoral), de Barcelona a França per l'interior, de Barcelona a Sant Joan de les Abadesses, de Barcelona a Lleida i de Barcelona a Tarragona i Tortosa.

Pels automobilistes els itineraris es realitzen en base a la xarxa de carreteres que des de Barcelona es dirigeixen a la frontera del Perthus, Puigcerdà, Lleida, Tortosa, etc.

Com a complement, es publica una descripció de les Illes Balears.

Entrant en el contingut pràctic, el capítol dedicat a la ciutat de Barcelona presenta, inicialment, la situació geogràfica, el clima i la ciutat antiga i moderna a grans trets. El contingut artístic queda concretat en diversos subtítols enunciats: "Edificios Públicos-Monumentos" (Catedral, Sant Pau del Camp, Cases consistorials, Diputació provincial, casa Llotja, Liceu, palau de la Música, parc Güell, Universitat literària, hospital de Sant Pau); "Museos, Archivos, Bibliotecas" i "Alrededores de Barcelona" (Tibidabo, Rabassada, Sant Cugat del Vallès, Vallvidrera, Horta).

D'altra banda, també s'especifiquen els serveis i la informació necessària pel turista a la ciutat de Barcelona, referents a transport, tarifes, consolats, allotjament, etc.

A més dels itineraris de Catalunya, que representen el gruix més gran de la guia, i la descripció de les Illes Balears, dedica dues extenses explicacions a la Colònia Güell i al parc d'atraccions de la Rabassada, que s'insereixen entre els itineraris de Catalunya.

Nº FITXA	**16**
DADES GENERALS	
Títol	**España y Portugal**
Col·lecció	Guia Michelin
Any	1912
Lloc d'edició	Paris
Volum	Any III
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	478pp+ 2 plànols d'Espanya
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	A. 91 12º 186
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha imatges referents a les diverses regions o els seus recursos. Per a les grans ciutats s'ofereixen plànols o croquis, en total 53. D'altra banda, al llarg de la guia apareixen dibuixos de la mascota de l'empresa Michelin en diversos contextos turístics (de torero, ballant, pescant...)

Observacions S'oferia gratuïtament. A la portada hi ha un mapa d'Espanya i Portugal

La guia s'estructura en tres títols:

Primer Títol: Els pneumàtics Michelin (ciutats amb stock Michelin, comandes, instruccions per l'ús dels pneumàtics, reparacions, manteniment....)

Segon Títol: Guia de la Carretera. Estructurat en tres capítols:

1.- Programa d'estades: descriuen de forma general itineraris proposats durant un període d'estada llarga a Espanya i les seves comunitats. Aquests itineraris consisteixen en proposar els punts extrems de l'itinerari (sortida-arribada), i la distància.
En els capítols d'aquest mateix subtítol ("Itineraris detallats" i "Nomenclatura de les poblacions per ordre alfabètic") es detallen els camins i els recursos més destacats d'aquests itineraris
Així doncs, per estar un mes a Espanya proposen un itinerari per a cada dia, dels quals, el quart dia es proposa fer Catalunya-Madrid. D'aquest itinerari només comenta la distància en km, es recomana agafar esmorzar, i marca la pàgina de la guia on es pot trobar el recorregut amb més detall.
Respecte a Catalunya, proposa un programa d'estada de 15 dies per Catalunya i la costa mediterrània:
-1er dia Perpignan-Barcelona, podent esmorzar a Figueres o Girona
-2on dia Barcelona
-3er i 4rt dia Montserrat
-5è dia Barcelona-Tarragona
-6è dia Tarragona-Castellón de la Plana
-La resta de dies transcorren per la costa d'altres comunitats

2.- Itineraris Detallats. Pel que fa a Catalunya, es descriuen quatre itineraris: 1) Madrid-Barcelona (passant per Saragossa) i viceversa, 2) València-Barcelona (passant per Tortosa) i viceversa, 3) Barcelona-Puigcerdà, 4)Barcelona-Perpinyà

Els itineraris incideixen en primer lloc en l'estat de les carreteres, així com en l'interès del recorregut.
1) Del primer itinerari i pel que fa a Catalunya considera les parts més interessants entre Igualada i Esparreguera, i la serra de Montserrat. Les localitats catalanes per on transcorre l'itinerari de Madrid a Barcelona després de travessar Saragossa són Lleida, Bell-Lloch, Sidamunt, Mollerussa, Golmes, Bellpuig, Vilagrassa, Tàrrega, Cervera, Vergos de Cervera, Igualada, Castellolí, Bruch Altó, Bruch Bajó, Collbató, Esparreguera, Martorell, Sant Andreu, Pallejà, Molins de Rei, Sant Feliu de Llobregat, Sant Just, Esplugues, Sans i Barcelona. D'aquestes demarcacions només comenta l'estat de les carreteres així com la disposició d'stocks Michelin.
2) Del segon itinerari, considera el trajecte més interessant els punts que van del Vendrell fins a Tarragona. Les localitats per on transcorre l'itinerari (de Barcelona a Tortosa) són: Sans, Cornellà, Sant Boi de Llobregat, Viladecans, Gavà, Castelldefels, Port de Garraf, Vallcarca, Sitges, Vilanova, Cubelles, Cunit, Calafell, Vendrell, Torredembarra, Altafulla, Monnás, Tarragona, Vilaseca, El Vera, Cambrils, Hospitalet, Vila de Sant Jordi, Perelló i Tortosa (la resta són de la comunitat valenciana)
3) L'itinerari de Barcelona a Puigcerdà transcorre per Sant Andreu de Palomar, Cerdanyola, Bàrbara, Sabadell, Sentmenat, Caldes de Montbui, Sant Feliu de Codines, Centelles, Tona, Vic, Sant Quirze, Montesquiu, Ripoll, Grau, Ribes, Fornells, Port de Toses, Escadars i Puigcerdà.
4) L'últim itinerari de Barcelona-Perpignan o viceversa pren com a punts del recorregut Badalona, Masnou, Premià de Mar, Vilassar de Mar, Mataró, Llavaneres, Caldes d'Estrac, Arenys de Mar, Canet de Mar, Sant Pol de Mar, Calella, Pineda, Malgrat, Tordera, Girona, Sarrià, Banyoles, Serinyà, Faras, Besalú, Navata, Vilamalla, Figueres, Pont de Molins, la Jonquera, Le Perthus, Le Boulou i Perpignan.

3.- Nomenclatura de pobles per orde alfabètic. Es realitza una referència de tots els pobles que apareixen als itineraris, realitzant dos tipologies de descripcions, unes més superficials, i altres

més detallades, destacant accessos, tipologia d'allotjaments, recursos d'interès, transports, stocks Michelin, sortides de la població, etc.

Comentarem les ciutats catalans a les quals es dedica més atenció:
-Barcelona. La catedral es puntua amb dues estrelles (curiositats molt interessants), i proposa també visitar l'església de Sant Pau del Camp, el passeig de Colón i el seu monument, el parc de la Ciutadella, les Rambles i el Temple de la Sagrada Família. D'excursions es proposa visitar Montserrat, mentre que puntua el Tibidabo amb una estrella (curiositats interessants). S'ofereix un plànol de la ciutat on es marquen els llocs més interessants per veure
-Girona: Només es proposa veure la Catedral i Sant Feliu, però no els hi dóna categoria, només es comenta el segle al qual pertanyen. La resta d'informació correspon a transport i allotjament
-Lleida: Proposa veure la Catedral, l'institut provincial, i el castell. Comenta els requeriments per poder-hi accedir. Resta d'informació igual que Girona

-Vic: Veure la Catedral, el museu arqueològic-artístic
-Tarragona: Veure la Catedral, el palau de l'arquebisbe, les muralles Ciclòpies (1 estrella), el museu i el port. Proposa excursions a l'aqüeducte de les Ferreres (1 estrella). Proporciona un croquis d'accessibilitat a la ciutat
-Cervera, Figueres, Arenys de Mar, Badalona, Puigcerdà, Bellpuig, Igualada. Informació bàsica d'accessibilitat i transport

Finalment, trobem informacions útils a un xofer: formalitats administratives, circulació de cotxes,

transport de cotxes i duanes.

Com a síntesi, s'observa l'orientació clara d'aquesta guia als conductors per carretera, a causa del gran volum d'informació que es proporciona referent a vies i sortides dels pobles, estat de les vies, subministradors de rodes Michelin, manteniment...Tota aquesta informació va en detriment de la informació relativa a recursos d'interès turístic, tant paisatgístics com els que mouen a l'estudi, és a dir, monumentals i artístics.

Pel que fa a la qüestió d'anuncis publicitaris, només s'introdueixen un parell o tres d'anuncis al principi i al final de la guia, relacionats amb els serveis de manteniment de cotxes i serveis de crèdit.

Realment no es pot valorar el vocabulari emprat o la manera en què es descriuen els llocs d'interès, quan difícilment no es realitza aquesta descripció. L'exposició de la informació es realitza principalment per signes i icones, la qual cosa, per a una persona inexperta, fa que hi hagi una gran dependència de la llegenda inicial de la guia sobre com utilitzar-la. Pràcticament es pot dir que predominen els signes sobre el text.

Resulta una guia útil pel conductor, no per la persona que vol visitar.

Nº FITXA	**17**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona Cataluña Baleares**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1913
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Establecimiento Gráfico:Thomas: Barcelona
Volum	4
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	407pp+15 pp publicitat finals+plànol
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó

Referència Guies B. 1913- 8º-1

ESPECIFICACIONS

Imatge Hi ha 136 pàgines d'il·lustracions sense considerar la publicitat: les imatges referents a Barcelona combinen les fotografies de la ciutat antiga i la ciutat moderna: Catedral, arxiu de la Corona d'Aragó, museu arqueològic, Diputació provincial, Ajuntament, plaça Catalunya, la casa Lleó i Morera, la casa Milà, la colònia Güell, Pedralbes... Pràcticament la majoria es troben presents tant en la guia del 1910 com en la del 1912. El format destaca per la imatge gràfica, que és considerable i fa una guia més amena, amb un increment d'imatges que se centren en els detalls del monument o l'edifici, en comptes de tot el conjunt

Observacions Portada amb fons blau. Vista general de la ciutat. Dibuix d'un artista

Aquesta guia segueix la mateixa estructura que la del 1912. No obstant, el capítol dedicat a Barcelona, a banda de realitzar una descripció general de la història de la ciutat comtal i de la vida social, se centra exclusivament en els X itineraris, essent idèntics als ja publicats anteriorment en altres guies de la mateixa col·lecció. S'insereix una voluminosa publicitat així com descripcions considerables d'empreses industrials i comercials, com a exemple una de les més referenciades és la colònia Güell, les il·lustracions de la qual apareixen acompanyades de considerables descripcions en la majoria de guies.

A continuació dels itineraris es presenten una sèrie de llistats referents a serveis i informació de primera necessitat pel turista, així com una enumeració dels museus, biblioteques i arxius de la ciutat, dels quals també es realitza una breu descripció incidint en la seva localització i funcionalitat.

Pel que fa a Catalunya, el contingut també s'organitza a partir dels itineraris ideats per a turistes que viatgen per ferrocarril i els que ho fan per cotxe, a l'igual que en la guia del 1912.

Finalment, es presenta, també, el capítol dedicat a les Illes Balears.

Seguint la mateixa línia que a les altres guies, el vocabulari és comprensible i no tècnic, i la descripció tendeix més a l'enumeració i l'objectivitat, que no al discurs i la descripció artístico-tècnica. Se centra en les característiques i impressions generals que produeixen els recursos turístics.

Nº FITXA **18**

DADES GENERALS

Títol **Album-Guia Barcelona**
Any 1913
Lloc d'edició Barcelona
Editorial Casa de América
Impremta Impremta de la Librería Religiosa
Idioma Castellà
Núm. Pàgines 130pp

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació Guia
Format Llibre de lectura
Nom biblioteca Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència Guies B. 1913- 8º-op2

ESPECIFICACIONS

Tema Guia orientada al públic d'Amèrica Llatina
Imatge Hi ha 13 pàgines amb il·lustracions sense considerar la publicitat: el port de Barcelona, un aeroplà, la Plaça de Catalunya, el Palau de Belles Arts, Palau de la Música Catalana, plaça d'Urquinaona, plaça Universitat, entrada al parc, Arc de Triomf i Palau de Justícia, escola municipal de música, la

	borsa, funicular del Tibidabo, voltants de Vallvidrera, Sitges, i restaurant d'Arenys de Mar "Monte-Nello"
Observacions	Portada en blanc i negre amb l'escut de Barcelona i la Casa d'Amèrica

Guia orientada als forasters de l'Amèrica llatina.
La primera peculiaritat d'aquesta guia és la considerable publicitat inserida. Des del seu inici fins a la pàgina 67 tot són anuncis publicitaris, que continuen al llarg de la guia acompanyant el text referent a la ciutat de Barcelona.

Quant al contingut que ens interessa, s'estructura en els següent títols:

-Barcelona de Ayer, de hoy, Intelectual, Artística y Económica

-Sports y diversiones

-Aspectos de Barcelona. Comenta les principals vies de la ciutat: la ciutat antiga, el passeig de Gràcia, les Rambles, el parc de Barcelona, etc. I explica els diversos monuments i elements d'interès que es poden visitar en cada un d'ells

-Excursiones: Tibidabo, Parc Güell, Vallvidrera, Pedralbes, Sant Pere Màrtir, Montjuich, La Rabassada, Montserrat, Poblet, Santes Creus, costa de llevant, Empúries, etc.

Es dóna molta importància a Barcelona com una ciutat d'artistes, explicant les diverses entitats i associacions sorgides entorn de la cultura

La descripció és bastant objectiva, sense caure en un text melós però tampoc en un text on s'emprin excessivament els tecnicismes o recursos de contingut històric. Se centra més en la contextualització del recurs descrit en el present de la ciutat que no pas en el seu passat.
L'estructura formal respon a un discurs i no a una simple enumeració de monuments o espais de la ciutat.
Finalment, també es donen tot un conjunt de referències a serveis bàsics i d'informació pel visitant.

Nº FITXA	**19**
DADES GENERALS	
Títol	**Album-Guia Barcelona**
Any	1914-2ª Edició
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Casa de América
Impremta	Impremta Francisco Borrás
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	128
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1914- 8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	10 pàgines amb il·lustracions, excloent les publicitàries. Algunes imatges són diferents d'altres guies: Passeig i monument de Colón, carrer de les Corts, cascada del parc, hospital Clínic. Les fotografies són panoràmiques, i la majoria prenen com a primer pla la façana principal
Observacions	Portada: escut de la ciutat de Barcelona i logotip de l'editor

En similitud a la primera edició d'aquesta guia, el 1913, destaca, també, el volum d'anuncis publicitaris que s'insereixen al llarg de tota la publicació, especialment al principi.
S'observa, però, un canvi en l'estructura del contingut d'interès turístic. Els títols corresponen a:

-Barcelona-Impresión General

-Barcelona Monumental: la Catedral, la Diputació provincial, la Casa Llotja, el gran teatre Liceu, Palau de la Música Catalana, Sagrada Família, Parc Güell, Universitat Literària, Facultat de Medicina i Hospital Clínic, Hospital de Sant Pau, Sant Josep de la Muntanya, Santa Maria del Mar

-Alrededores de Barcelona (igual que a la primera edició)

-La ciudad material y la ciudad espiritual. Seria l'equivalent a les seccions resumides de Barcelona Intelectual, Artística i d'Aspectes Generals de la primera edició.

Nº FITXA	**20**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1914
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Establecimiento Gráfico:Thomas: Barcelona
Volum	5
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	408pp+48pp finals de publicitat+1plànol
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1913- 8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 104 pàgines amb il·lustracions, exceptuant les referents a anuncis publicitaris. El recull de fotografies és molt igual al de la guia del 1913, la majoria de vegades utilitzant les mateixes fotografies. No obstant, cal tenir en consideració que la segona part de la guia, dedicada a l'Exposició Internacional, il·lustra, principalment espais de la Barcelona ciutat de jardí, a Montjuïc i el laberint d'Horta bàsicament. L'estil fotogràfic tendeix també a prendre imatges dels interiors dels edificis, i de vegades, o es centra en detalls artístics molt concrets, o bé realitza panoràmiques que prenen com elements centrals diversos recursos. Hi ha moltes fotografies preses des de la llunyania, i en ocasions no des de la banda frontal sinó lateral. A les il·lustracions d'exteriors tendeix a aparèixer la persona, mentre que a l'interior habitualment no hi són presents
Observacions	Portada: dibuix d'una panoràmica de la ciutat de nit durant l'Exposició internacional

La guia del 1914 s'estructura en dues parts:
1) La primera, dedicada als recursos turístics de la ciutat de Barcelona, és molt similar al contingut de la Select Guide del 1912. Una introducció general dels atractius naturals (litoral i muntanya) de Barcelona així com artístics i patrimonials, per concretar seguidament en els capítols "Monumentos Antiguos", "Monumentos, Museos y jardines", "Construcciones modernas" i "Alrededores de Barcelona". Finalment s'introdueixen els deu itineraris, sense canvis, i la secció d'informació bàsica pel turista.

2) La segona part és la que ocupa més espai, i està dedicada a la Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques i les seves aplicacions i General Espanyola. Explica tot el procés pel qual va sorgir la idea d'organitzar l'exposició, i tots els debats i assemblees que es van realitzar a l'ajuntament per planificar el projecte: decidint la data de celebració, el contingut, l'emplaçament, i les instal·lacions.

En la guia hi ha una gran abundància d'anuncis que es confonen amb el contingut de la mateixa; normalment estan ubicats en una plana sencera i no on apareix l'explicació d'interès turístic. Lles descripcions que algunes empreses industrials i comercials reben al document són més extenses que les que es realitzen en referència als recursos turístics de Barcelona.

L'estil descriptiu segueix la mateixa línia que a les altres guies

Nº FITXA	**21**
DADES GENERALS	
Títol	**España**
Col·lecció	Guia Michelin
Any	1914
Lloc d'edició	Paris
Impremta	Berger-Levrault
Volum	Any V
Idioma	Castellà i Francès en algunes parts, no es tradueix completament
Núm. Pàgines	537pp+2 plànols parcials d'Espanya
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	A. 91 12º 186
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha imatges referents a les diverses regions o els seus recursos. Per a les grans ciutats s'ofereixen plànols o croquis, en total 157. D'altra banda, al llarg de la guia apareixen dibuixos de la mascota de l'empresa Michelin en diversos contextos turístics (de torero, ballant, pescant...)
Observacions	S'oferia gratuïtament als conductors. A la portada hi ha un mapa de la Península

En comparació a la guia Michelin del 1912, en el segon títol s'introdueix un capítol d'excursions, i al tercer un capítol dedicat al País Basc i Navarra.

D'altra banda, introdueix un apartat en francès, traduint els signes convencionals que ajuden a comprendre el contingut de la guia.

En el capítol d'itineraris detallats es pot observar que s'incrementen en vint els itineraris per Espanya respecte el 1912, fent un total 68.

L'itinerari de Barcelona a Puigcerdà varia fins a Vic. L'itinerari s'inicia a Badalona i continua per Masnou, Alella, Palou, Granollers, la Garriga, Figuero de Montmany, Aiguafreda, Tona.
L'itinerari de Barcelona a Perpignan varia de Girona a Figueres, passant per Sarrià, Medinyà, Orriols i Bàscara.

Pel que fa al capítol introduït en el títol II, "Excursions" de Catalunya es proposen 8 itineraris, en els quals no es descriuen els diversos espais sinó las seva accessibilitat i els diversos trams per on s'ha de passar per accedir:
-Barcelona, Terrassa, Montserrat, Barcelona
-Barcelona, Vendrell, Barcelona
-Barcelona, Granollers, Arenys de Mar, Barcelona
-Girona, Estartit, Palamós, la Bisbal, Girona
-Girona, Olot, Girona
-Girona, Sant Feliu, Tossa, Santa Coloma, Girona
-Figueres, Roses, Cadaqués, Port de Selva, Llançà
-Tarragona, Vendrell, Espluga de Francolí, Tarragona.

Respecte les nomenclatures per pobles, i pel que fa a Catalunya, hi ha hagut modificacions. De Tarragona només es presenta un croquis d'una part de la ciutat, mentre que en la guia del 1912 es proposaven visites. D'altra banda, s'han incrementat el nombre de plànols per regions, i podem trobar els de poblacions com Figueres, Badalona, Granollers, Olot, Palamós, Sant Feliu de Guíxols, etc. De la Seu d'Urgell es proposa veure la Catedral i el palau Episcopal, i de Cervera l'ajuntament, l'església i l'ex-universitat.

Pel que fa a la resta de la guia, l'estructura és similar, tot i que s'introdueixen anuncis publicitaris darrera dels plànols d'Espanya o de capitals de província.

Nº FITXA	**22**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona Cataluña Baleares**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1915
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Establecimiento Gráfico:Thomas: Barcelona
Volum	6
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	432pp+8pp publicitat final
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1915- 8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 76 pàgines amb il·lustracions excloent les pàgines amb anuncis publicitaris. Les grans diferències respecte a d'altres guies de la mateixa col·lecció és un increment de les referències a Vallvidrera i les panoràmiques de Barcelona, així com més fotografies de detalls concrets de la Catedral (claustre, retaules, altar...), i altres monuments. D'altra banda, pel que fa a les construccions modernes de Barcelona, apareixen edificis de la Diagonal, Vallcarca, el Tibidabo o la Rambla de Catalunya. Sobresurten els interiors per sobre de les imatges de pla general del recurs fotografiat. Es tracta de fotografies reduïdes i combinades, de vegades, en "collage" amb 6-7 fotografies aproximadament. Pel que fa a les il·lustracions dels itineraris per Catalunya i el capítol de les illes Balears, la majoria corresponen a panoràmiques dels pobles descrits, més que elements concrets
Observacions	Portada: Dibuix d'una panoràmica d'una regió de costa

L'estructura de la guia és similar a la de la Select Guide del 1912. Una introducció sobre el caràcter turístic de la ciutat, i els capítols dedicats a: monuments antics; parcs, monuments i museus; construccions modernes; els voltants de Barcelona; costums; clima; i Barcelona com a centre d'excursions pel Vallés, les Costes de Llevant i Ponent, Montserrat, Berga, Sant Miquel del Fay, Sant Joan de les Abadesses, Tarragona, Poblet....

Reprodueix, de la mateixa manera que la resta de guies, els deu itineraris de Barcelona, així com els sis itineraris per Catalunya, i un capítol dedicat a les illes Balears.

Tampoc desapareixen les grans descripcions d'empreses industrials i comerços de Barcelona, així com l'abundant publicitat que apareix al llarg de tota la guia.

L'estil descriptiu i la utilització del vocabulari és paral·lel a l'emprat en les guies de la mateixa col·lecció

Nº FITXA	**23**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona Cataluña y sus manantiales**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1916
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Establecimiento Gráfico:Thomas: Barcelona
Volum	7
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	419pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1916- 8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 176 pp amb il·lustracions, incloent les de la secció de balnearis i excloent la resta d'anuncis publicitaris. En quant a diferències amb altres guies, es comprova un major interès per fer aparèixer imatges de la vida social de Barcelona, amb il·lustracions d'espais com les Rambles o el Passeig de Gràcia amb gent passejant. D'altra banda, apareixen noves imatges de detalls i espais de la Catedral, així com més fotografies de jardins i parcs de la ciutat, Vallvidrera, i xalets dels entorns de la ciutat. També són abundants les fotografies del parc zoològic, el laberint d'Horta, i Pedralbes. La resta de fotografies coincideixen pràcticament amb les altres guies pel que fa als elements fotografiats
Observacions	La portada, a diferència de les altres guies, està constituïda per fotografies, en color, de l'Arc de Triomf, la muntanya de Montserrat i altres elements monumentals

Estructura similar a la guia anterior. No obstant hi ha importants modificacions de contingut. Desapareix el capítol dedicat a les illes Balears i és substituït per "Balnearios de Cataluña-La Riqueza minero-medicinal de Cataluña". En aquest capítol s'enumeren les diverses estacions d'aigües termals de Catalunya i es comenta la seva situació, les fonts, indicacions de salut, especialització i temporada d'obertura.

A causa d'aquest capítol el gruix d'anuncis publicitaris que acostumen a aparèixer al final de la guia no s'han inserit, tot i que sí que hi ha un índex sobre els diversos anunciants.

Nº FITXA	**24**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona Cataluña**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1916
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Compañía Española de Artes Gráficas
Volum	8
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	352pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1917- 8º-1

ESPECIFICACIONS

Imatge	Hi ha 164 pàgines amb il·lustracions, excloent les pàgines de publicitat: Abundants imatges de societat, amb el Reial Club Marítim, turistes a les obres de la Sagrada Família i el port. També apareixen imatges poc habituals com la casa de Convalescència, el saló de Cent, la façana de la casa de la ciutat, així com la cascada monumental del parc il·luminada, abundants fotografies del zoo, i la plaça de toros de la ciutat. Pel que fa a les imatges dels itineraris per Catalunya, combina les panoràmiques de regions amb imatges del patrimoni monumental i els seus detalls. En aquesta guia hi ha una tendència a fotografiar espais molt oberts, tot i que això no exclou imatges d'elements concrets del patrimoni
Observacions	Portada també en color, amb Montserrat, Arc de Triomf, i un claustre, possiblement de la catedral de Barcelona

Característiques semblants a la guia precedent. Tot i que en aquest cas no apareix la secció de les illes Balears, però tampoc cap que la substitueixi com a la guia del 1916. Així doncs, es presenten els itineraris de Barcelona i Catalunya, juntament amb els capítols introductoris de la ciutat comtal que han aparegut en les altres guies.

Nº FITXA	**25**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona Cataluña**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1918
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Compañía Española de Artes Gráficas
Volum	9
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	344pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1918- 8º-1

ESPECIFICACIONS

Imatge	Hi ha 156 pàgines amb il·lustracions sense considerar les pàgines de publicitat. Algunes imatges poc habituals o que no apareixen en altres són: Palau de la Caixa d'Estalvis per a la vellesa, Institut d'Estudis Catalans, Palau de la Generalitat i la Biblioteca de Catalunya; panoràmiques de la ciutat de nit, el riu Llobregat. Combinació d'imatges llunyanes i properes, la majoria són de dimensions reduïdes.
Observacions	Portada també en color, amb Montserrat, Arc de Triomf, i un claustre, possiblement de la catedral de Barcelona

Aquesta guia parla de la ciutat de Barcelona amb el capítol “La Gran Ciudad de Barcelona”, que introdueix diversos subcapítols, el primer dels quals és “Barcelona ciudad de Turismo”, que en les altres guies era el primer títol introductori, i que conté les diverses seccions sobre Barcelona (Monumentos Antiguos; Parques, Monumentos y Museos; Construcciones Modernas; Alrededores de Barcelona;). Els nous subcapítols introduïts són “Barcelona Industrial”; “Bosquejo Histórico”; “La Ciudad Monumental” i “Vida social y urbana”.

La resta del contingut és igual a les guies de la col·lecció, amb els itineraris de Barcelona i Catalunya.

Nº FITXA	**26**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia del Peregrino en Barcelona**
Autor	Junta del VII centenario del descenso de la santísima virgen á Barcelona
Any	1918
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Talleres de Artes Gráficas de Henrich i Cª en Cta.
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	127pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1918. 12º 1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 24 pàgines amb il·lustracions: Ntra. Senyora de la Mercè, la Basílica de la Mercè i els seus espais; església de Sta. Maria del Pi, la plaça de Catalunya, església de Betlem, església de Sant Jaume, la façana de la Catedral, esglésies de Sant Pau, de Santa Maria del Mar, de Sant Josep, temple expiatori del Tibidabo, esglésies de Sant Cugat del Vallés, les Saleses, de Vallvidrera, la Sagrada Família i Montserrat. Pràcticament totes les fotografies estan preses des de la façana principal
Observacions	No hi ha anuncis. A la portada hi ha la imatge de la Mercè

Guia que va dirigida als peregrins de Barcelona.
S'observen dos continguts diferenciats:
1) Una primera part de temàtica religiosa, dedicada a la Reial Basílica de la Mercè, la verge i els diversos cultes religiosos que es realitzen a la ciutat al llarg de l'any. Aquesta secció és bastant densa des del punt de vista formal, tot i que el vocabulari emprat i l'estil d'escriptura són accessibles.
2) La segona part, de caràcter turístic, transcriu els deu itineraris de Barcelona que publica la Select Guide, així com una completa enumeració d'adreces d'interès turístic o utilitat que pugui requerir el peregrí. Aquesta és la part més voluminosa de la guia.

Nº FITXA	**27**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1919-1920
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Compañía Española de Artes Gráficas
Volum	10
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	224pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1919-20- 8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 126 pàgines amb il·lustracions, excloent les pàgines de publicitat. Destaca una major importància a la imatge gràfica des del punt de vista formal, ja que les il·lustracions són molt més grans i moltes representen una plana sencera, així com també hi ha imatges petites. Fotografies diferents a altres guies són les de l'observatori Fabra, la plaça de la Cascada, pintures

	d'artistes ("Celos" de Fortuny), imatges de les instal·lacions per a l'Exposició internacional d'indústries, nombrosos retaules i obres que es conserven al museu de Belles Arts, l'església de Santa Anna, teatre Tívoli, visitants al museu Maricel de Sitges, Sant Cugat del Vallès, hotel i restaurant La Rabassada, Turó Park, el museu Cau Ferrat, la casa del comte Güell a Sitges, el Centre Excursionista de Catalunya, escola Salesians de Sarrià,
Observacions	La fotografia de la portada és en blanc i negre, representant el monument a Rius i Tauler

La guia del 1919-1920 es caracteritza per dedicar-se exclusivament a la ciutat de Barcelona, eludint els capítols dedicats als itineraris de Catalunya. Malgrat aquesta disminució de contingut, el capítol dedicat a Barcelona coincideix amb el de la guia precedent, essent iguals els diversos títols i el seu corresponent text. Els canvis més importants es produeixen en la imatge gràfica (veure fitxa), així com en la major incidència en les dades bàsiques d'informació pel turista, consistents en allotjament, transport, consolats, etc.
La inserció de publicitat continua essent bastant considerable.

A l'igual que en les altres guies, comentar la dedicació a algunes empreses industrials, especialment a la Colònia Güell, de la que es fa una exhaustiva descripció. D'altra banda, al final de la guia trobem les referències a informació bàsica, principalment d'ubicació, de teatres, exposicions de pintures i objectes d'art, parcs i jardins, hotels, etc.

Nº FITXA	**28**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Michelin**
Any	1920
Lloc d'edició	Paris
Editorial	Michelin & Cie, Clermont-Ferrand
Impremta	Berger-Levrault
Volum	Any VII
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	224pp+1 plànol dels stocks Michelin a Espanya
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	A 91 12º 186
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 116 pàgines amb il·lustracions, de les quals 6 corresponen a Barcelona, una a Montserrat, i 3 a Tarragona. D'altra banda hi ha 142 croquis dels centres principals de 142 regions d'Espanya. Les fotografies de Barcelona o Tarragona coincideixen com a mínim amb els monuments i edificis que proposa la guia textualment, podent aparèixer imatges d'altres espais que no es proposa visitar en el text
Observacions	A la portada hi ha un mapa de la península amb tretze quadres que retallen Espanya. El format de les fulles ha canviat, de paper aspre, tipus reciclatge, a paper setinat.

En aquesta guia desapareixen els programes d'estada i els itineraris detallats, del títol II, tot i que es manté el capítol d'excursions incorporat el 1914, amb els mateixos itineraris per Catalunya.

Al tercer títol s'incorpora un capítol referent a impostos, codi de carreteres del RACE, correus i telègrafs, i cartografia.

Pel que fa a la nomenclatura dels pobles, s'observa la introducció del discurs descriptiu per a algunes regions. Aixa doncs, en el cas de Catalunya, s'amplia la informació referent a Barcelona, Montserrat, Tarragona, així com en menor mesura a Girona, Manresa, Palamós o Montblanc.

De Barcelona i Tarragona realitza una descripció general i històrica. A Barcelona se centra en: la Catedral i el seu interior amb plànol de la planta, Santa Maria del Mar, Sant Pau del Camp, Santa Anna, La Universitat, el Palau de la Diputació, l'Ajuntament, la Sagrada Família, les Rambles, el parc de la Ciutadella, el Palau dels Museus de Belles Arts i el Palau de Justícia i l'Arc de Triomf, Montjuïc i Tibidabo. Les descripcions són senzilles, però se centren en la temàtica històrica.

De Tarragona descriu els mateixos espais que ja proposava en altres guies precedents, introduint la fortificació de l'alt de l'olivera. D'altra banda de Montblanc i Manresa proposa la visita a les seves esglésies, mentre que en d'altres guies només es comentava l'accessibilitat i els serveis.

Nº FITXA	**29**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	Josep Mª Folch i Torres. Sociedad de Atracción de Forasteros
Col·lecció	Select Guide
Any	1921
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Labraña, S, en C.-Impresores
Volum	11
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	192pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1921 8-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 123 pàgines amb il·lustracions, sense considerar les pàgines de publicitat. S'ha de tenir en consideració que en una mateixa pàgina hi podien haver més de 5 fotografies en format reduït. La majoria de la temàtica de les fotografies coincideixen amb les de la guia del 1910, no obstant apareixen noves il·lustracions: laberint d'Horta, vistes panoràmiques de Barcelona, funicular i terrasses-mirador del Tibidabo per a l'exposició universal, Turó Park, museu arqueològic, entrada a la Pedrera, passeig de Colón, Palau del Govern Civil, Via Laietana, esglésies de Ntra. Sra. de la Mercè i de la Concepció, Biblioteca de Catalunya, Institut d'Estudis Catalans, Palau de la Generalitat, parc zoològic, fira de mostres de Barcelona, construccions modernes, imatges de societat (volta ciclista a Catalunya, festes populars), Montserrat, Vallcarca, funicular de Vallvidrera, establiment de beneficència, etc.
Observacions	Hi ha bastants anuncis intercalats entre el text, la majoria acostumen a ocupar una pàgina sencera, la majoria d'indústries, comerços i entitats bancàries. A la portada hi ha un conjunt escultòric de Montjuïc

Les diferències entre la Select Guide del 1921 i la del 1910, es troben, principalment, en la primera part de la guia (la segona descriu els itineraris per la ciutat)

Així doncs, la primera part de la guia s'estructura en diversos capítols: "La Gran ciudad de Barcelona", consistent en lloar els grans atributs que té Barcelona per atraure el turisme, un d'ells l'arquitectura medieval i moderna de la ciutat; però només mencionant-ho, no aprofundint.

Per mostrar la riquesa arqueològica de la ciutat trobem un capítol de "Monumentos Antiguos", en el que es fa un recorregut per la Catedral, la casa de l'Ardiaca, el reial monestir de Santa Clara, el Palau Episcopal, el Palau dels comtes de Barcelona, el museu arqueològic, la casa consistorial, Santa Maria del Mar, etc.

Un altre capítol és el dedicat a Parcs, Monuments i Museus, i un altre es titula “Construcciones Modernas”. En aquest últim destaquen: el parc Güell i el temple de la Sagrada Família, l’hospital clínic i facultat de Medicina, la presó model, l’hospital Sant Pau, el Palau de comunicacions, el Palau d’estalvi o la caixa de pensions, la Universitat industrial, el Palau de la música catalana, o el Mundial Palace entre d’altres edificis principalment de caràcter públic.

La Barcelona industrial i la seva fira de mostres són altres continguts de capítols concrets de la guia. Sense deixar de banda el referent a la història de la ciutat, els seus voltants i el clima, semblants al de la primera guia del 1910.

En general la descripció no és exhaustiva, és a dir, es comenten les línies generals de cada recurs o monument, per passar seguidament al següent. La intenció va més encaminada a comentar el que hi ha i per què és important.

Pel que fa als itineraris que es proposen en aquesta guia, són iguals als que es descrivien deu anys enrera, coincidint també en el text.

Les il·lustracions, més nombroses, i moltes, diferents a les de la primera guia de la SAF, són un altre factor que les diferencien. Fotografies que, o bé ocupen tota una pàgina de la guia, o bé formen un “collage” entre 4 o 5 il·lustracions. D’altra banda, ja no només predominen les imatges de pla sencer de l’element fotografiat, sinó que apareixen fotografies d’elements decoratius o fragments d’un edifici o un espai concret. I es combinen tant les de presència humana com aquelles on no apareixen persones.

En aquesta guia, la informació bàsica com serveis de comunicació, adreces d’interès, allotjament i altres dades de necessitat pel turista són publicades al final, i formalment amb menys volum que en la primera guia, on aquesta informació representava un gruix considerable i estava ubicada al principi de la mateixa. En definitiva, el contingut està millor estructurat, per seccions.

Nº FITXA	**30**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelone. Séjour de la Societé des Nations**
Autor	Sociedad de Atracción de Forasteros
Any	març 1921
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Compañía Española de Artes Gráficas
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	32pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1921 12ºop.1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 26 pàgines amb il·lustracions: els elements fotografiats coincideixen amb els publicats en altres guies, tot i que, a més de Barcelona, s'introdueixen imatges d'altres poblacions com Sitges, Vilanova i la Geltrú o Terrassa
Observacions	Guia realitzada per als participants a la Conferència internacional de comunicacions i de trànsit. A la portada hi ha la fotografia de Sant Jordi. No apareixen anuncis

La guia consisteix en una introducció general de cinc pàgines sobre Barcelona, incidint tant en la seva modernitat com en el seu passat, a través del seu patrimoni monumental, enumerant diversos edificis com la Universitat, l’hospital clínic, la Sagrada Família, el convent de Sant Pau del Camp, el Palau Episcopal, la Catedral, la Diputació, la Llotja, etc.
La resta de la guia consisteix en un llistat de localització dels diversos serveis públics, i espais de la ciutat d’interès pels forasters.

Realment són les il·lustracions les que ajuden a crear una idea del patrimoni de Barcelona, més que les descripcions textuals. Al final de la guia es proposen excursions curtes per ferrocarril a la província de Barcelona.

Nº FITXA	**31**
DADES GENERALS	
Títol	**En Barcelona. Guía práctica de la ciudad**
Any	1921
Lloc d'edició	Barcelona
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	140pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1921 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 25 il·lustracions, una menys que a la "Guia del peregrino en Barcelona". Les imatges són les mateixes
Observacions	Portada de Toullor: dibuix d'una vista panoràmica de la ciutat amb uns turistes en primer pla

Aquesta guia té el mateix contingut i estructura que “Guía del peregrino en Barcelona”

Nº FITXA	**32**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía del turista en Barcelona**
Autor	Sociedad de Atracción de Forasteros
Any	1922
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Talleres Gráficos Hostench
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	56pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1922 12º Op-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 43 pàgines amb il·lustracions: Església de Betlem, Palau de la Virreina, Liceu, monument a Frederic Soler, palau Güell, església de Sant Josep, monument a Colón, capitania general, casa Llotja, basílica de la Mercè, Govern Civil, museu Martorell, d'arqueologia i Belles Arts, Casino mercantil, centre excursionista, capella Marcús, taller Masriera, Seminari, presó cel·lular, Casa Milà, Josepets, Sant Josep de la Muntanya, casa de Maternitat... són imatges que en altres guies no apareixien o ho feien escassament. La majoria de les fotografies es realitzen des d'una perspectiva lateral. A més, són reduïdes, no ocupen una sola pàgina, sinó que acostumen a estar combinades amb una altra il·lustració diferent
Observacions	A la portada hi ha l'escut de la SAF. No apareixen anuncis

La guia s’inicia amb una descripció general de la ciutat de la qual es transcriu una part:

Pàg. 4 i 5

[…]

El genio catalán ha levantado en el Ensanche de la ciudad edificios públicos verdaderamente monumentales, como la Universidad, el Palacio de Justicia, el Hospital Clínico, etc., y está construyendo el de San Pablo y el templo de la Sagrada Familia, dos portentos arquitectónicos de una belleza original y majestuosa.

La ciudad de Barcelona con sus arrabales, que fueron pueblos ayer y ha ido absorbiendo en su constante desarrollo, ocupa una extensión que excede de 73 kilómetros cuadrados, no muy inferior a la de París: es por lo tanto, una ciudad que sobrepuja por todos conceptos a sus rivales Marsella y Génova. Su afán de modernización, su actividad y cosmopolitismo le permiten aspiar a convertise, dentro un breve plazo, en uno de los grandes emporios europeos, centro de especulación importantísimo con la zona neutral de su puerto, próxima a funcionar.

[…]

Restan en pie, como testigos mudos de sus días remotos, las vetustas torres romanas de la Plaza Nueva; las columnas del templo llamado de Augusto, cuidadosamente guardadas como una santa reliquia, por el "Centre Excursionista de Catalunya" y un lienzo de la primitiva muralla con sus enormes sillares ennegrecidos por el tiempo.

Háblanle todavía de su esplendor medioeval el cenobio de San Pablo del Campo, netamente románico; la fachada bizantina del Palacio Episcopal; la exquisita Catedral Basílica, de un gótico severo y elegante; la primitiva fachada del ayuntamiento, con las iglesias del Pino, Santa María y San Justo, y el vasto palacio de la Generalidad, todo ello del más puro estilo ojival; recuérdanle su decadencia el Palacio de la Diputación, la Lonja y las Casas Consistoriales, fábricas de severas líneas.

Completan tan rica documentación monográfica los tesoros arqueológicos y artísticos reunidos a fuerza de perseverancia y sacrificos en el Museo de Arqueología y Bellas Artes, sostenido a expensas de la ciudad, y en el Provincial de Arqueología, sin contar las valiosas colecciones particulares poseídas por distinguidas familias.

[…]

Seguit d'aquesta introducció es presenten set itineraris:

-Itinerari I: Plaça Catalunya – Rambles - Passeig Colón - Passeig Isabel II - Plaça de Palau - Passeig de la Duana

-Itinerari II: Parc, Saló i passeig de Sant Joan - Ronda de Sant Pere - Plaça d'Urquinaona

-Itineari III: Carrers de Ferran, Avinyó i Baixada de Sant Miquel - Places de Sant Jaume, Sant Just i del Rei - Carrers dels Comtes i del Bisbe - Plaça Nova – Gran Via Laietana – Carrer Alt Sant Pere – Carrer de la Canuda – Plaça Sta. Anna – Plaça del Pi – Apèndix

-Itinerari IV: Carrers Tallers - Montalegre – Elisabets – Notariat - Carme i Hospital - Plaça de Padró – Carrer i Ronda de Sant Antoni – Carrer del Marqués del Duero

-Itinerari V: Passeig de Gràcia - Carrers de Caspe, Aragó i Mallorca, dos de Maig Passeig de Sant Joan – Carrer de les Corts

-Itinerari VI: Plaça Universitat – Carrers d'Aribau, Casanova, Urgell, Entença, Vilamarí, Corts i Ronda de Sant Antoni

-Itinerari VII: Rambla de Catalunya – Gràcia - Afores

Els itineraris esdevenen l'eix a partir dels quals es van enumerant els diversos elements que es poden visitar en cada un dels punts del recorregut. Es descriuen principalment el detalls artístics més rellevants i, si s'escau per la seva importància, referències històriques.

Nº FITXA	**33**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona. Guía General de la Ciudad**
Autor	Jose Mª Merino
Any	1922
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Ajuntament de Barcelona
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	370pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1922 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Nomenclatura de carrers i serveis
Imatge	Sense tenir en compte els anuncis, no hi ha il·lustracions
Observacions	Portada: Panoràmica de la ciutat al fons, i en primer pla un guàrdia urbà indicant uns turistes. Altres edicions d'aquesta guia de la qual es tingui constància a l'Arxiu de l'Ardiaca són les del 1909, 1912, 1914, 1917, 1920, 1925 (incorpora plànol). Altres guies similars són les del 1901 "Guia de Barcelona. Nomenclatura de Carrers", la del 1922 "Guia de Barcelona" de Juan Prats Vázquez, la del 1925 també titulada "Guía de Barcelona" de Joaquim Serra, el 1926 "Guia de Barcelona" obsequi de la casa Vegetalín, aquesta mateixa guia el 1927 obsequi de la casa Chocolates Amatller (empreses privades actuant “d'espònsors”). Aquestes guies tenien format de butxaca

Aquesta guia és més una nomenclatura de carrers i guia de serveis que una guia turística, ja que proporciona tot un llistat de serveis amb les seves adreces corresponents. No realitza cap discurs descriptiu en referència a la ciutat, a un monument o a un espai concret. Alterna la informació bàsica amb tot un conjunt d’anuncis publicitaris que ocupen planes senceres.

Nº FITXA	**34**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona. Guia general de la Ciudad**
Autor	José Mª Merino (Oficial de la Guardia Urbana i Pilot de Marina Mercant)
Any	1923
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Artes Gráficas
Impremta	Artes Gráficas
Idioma	Castellà
Nº pàgines	372
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	A 97 8º 266
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia de carrers de Barcelona
Imatges	No n'hi ha. A la portada hi ha un dibuix d'un guàrdia urbà que mostra a una parella que sembla de l'aristocràcia alguna cosa, veient-se al fons la vista general de la ciutat.
Observacions	Hi ha gran quantitat d'anuncis de tota mena de productes, tot i que la majoria estan vinculats al turisme, també hi ha un índex dels anunciants.

Aquesta guia està estructurada de la següent manera: Abreviatures i observacions; Barcelona: Situació geogràfica, superfície i població; Gràfic de distància de la Plaça Catalunya a varis punts de la ciutat; Orientació i distancies des de Barcelona als punts més importants del món; Gràfic parcial dels ferrocarrils de Catalunya; Nomenclatura dels carrers, camins, etc.; Relació de carrers d'una sola direcció per el trànsit rodat amb expressió de les seves entrades i sortides; Relació de carrers en els quals la seva numeració ha de canviar-se; Rectificacions de noms; Relació de Carrers de Sarrià que han canviat de denominació per estar repetits a Barcelona al agregar-se a la ciutat; Guia numerada dels principals carrers; Passatges que per la seva situació és més fàcil trobar; Places de l'Eixample, situació i numeració; Plànol de direccions dels carrers de l'Eixample.

Aquesta guia, tot i que a priori es podria pensar que és turística, en el fons no ho és ja que es limita a donar informació referent als carrers i deixa de cantó altres informacions de gran interès pel turista com poden ser els llocs a visitar i altres informacions d'interès.

Nº FITXA	**35**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona. Guía del Turista 1923**
Any	1923
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Royal-Lux
Impremta	Talleres Gràf. J. Fontana
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	79pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Mida llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1923 8º op.1
ESPECIFICACIONS	
Característiques	Abundància d'anuncis al mig del contingut de la guia. Blanc i negre
Imatge	Les úniques imatges que apareixen pertanyen a anuncis. El contingut textual d'interès turístic no s'acompanya d'il·lustracions. Només la portada, amb una imatge de l'Arc de Triomf, el monument a Colón, i el Port
Observacions	S'interessa més per la descripció dels voltants de la ciutat que pels recursos de la capital barcelonesa. Aquestes descripcions es caracteritzen per ocupar tota una pàgina

Aquesta guia es caracteritza per una abundant introducció d'anuncis publicitaris, de tal forma que hi ha més pagines d'anuncis que de contingut d'interès turístic.
Pel que fa a aquest contingut, reben una especial atenció els voltants de la ciutat de Barcelona: Les Planes de Vallvidrera, Vallvidrera, Sant Cugat del Vallès, Sabadell, Terrassa, Rubí i Montserrat. Així com també dues seccions dedicades a les exposicions de Barcelona i les seves festes.

La descripció que es realitza és bastant general, a diferència de les altres guies, on predominava la utilització de la història o la descripció d'un monument, edifici o element concret. En aquest cas no es descriu un element concret sinó una població. El vocabulari és senzill i fàcil de seguir.

Pel que fa als atractius de la ciutat comtal, simplement s'enumeren, en forma de llistat, els monuments, els museus, teatres, esglésies, edificis i oficines públiques, hospitals, convents d'ensenyança i cases de beneficència. És destacable observar com aquests recursos eren descrits i valorats en altres guies de tal forma que el seu tractament era totalment oposat al que realitza aquesta guia, considerant-los com un simple anunci.

D'interès turístic, cal esmentar també la publicació d'informació bàsica sobre els serveis de transport, amb els seus horaris i tarifes, anuncis d'hotels i restaurants, consolats, i serveis de correspondència.

Nº FITXA	**36**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona en la mano**
Autor	Luís del Arco
Any	1925
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Iberia-Reus
Impremta	Gráficos Rabassa
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	255pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1925-8º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 39 imatges d'Il·lustracions, però la majoria no corresponen a aspectes de la ciutat de Barcelona, sinó a imatges que complementen un article o una notícia de diverses temàtiques com la moda, receptes de cuina, etc. D'imatges que corresponguin a la ciutat hi ha el Palau de Justícia, la façana del Palau de la Diputació, el museu del parc, la façana de la Catedral, el Palau de la casa Dalmases, la Plaça de Catalunya, i la Gran Via de les Corts Catalanes. Es tracta de fotografies petites realitzades frontalment
Observacions	A la portada hi ha una mà que sosté la Sagrada Família

Principalment és una guia de serveis i nomenclatura de carrers, complementada amb articles i notícies interès més socials que turístiques, com la moda, receptari de cuina, distraccions, etc. Des del punt de vista explícit de la ciutat de Barcelona es pot trobar un apartat titulat "Principales monumentos de Barcelona", on es fa una enumeració dels diversos monuments que han aparegut il·lustrats en altres guies, i dels quals destaquem aquells que no acostumaven a aparèixer anteriorment, com l'església del Pi, el seminari Conciliar, Sant Josep de la Muntanya, el Palau dels comtes de Centelles, boscos del Guinardó, de les Planes, o el parc infantil d'Hostafranchs.
Les descripcions són bastant breus, ubicant el lector en les característiques principals, i principalment amb la intenció de donar una imatge de grandiloqüència i importància dels diversos monuments i espais. Són discursos descriptius.

D'altra banda, també es fa una descripció general de la ciutat: una retrospectiva històrica, el clima, la situació geogràfica, el desenvolupament industrial, la població divisió, de la ciutat i aspectes globals de Barcelona.

La presència d'anuncis publicitaris és considerable, n'hi ha a cada pàgina de la guia.

Nº FITXA	**37**
DADES GENERALS	
Títol	**Guide Illustré de Barcelona**
Autor	SAF
Any	1926
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	F. Hostench
Idioma	Francès
Núm. Pàgines	110pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1926 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia realitzada amb motiu del XXè Congrés de la Unió Internacional de Tramvies, de ferrocarrils interès local i de transports públics per carretera
Imatge	Hi ha 25 pagines amb il·lustracions. Aquesta guia combina les fotografies de dimensions reduïdes, que acostumen a ubicar-se al final d'un capítol com a element de tancament, així com grans fotografies que ocupen tota una pàgina. Una altra característica pel que fa a la qüestió gràfica és l'emmarcat que es realitza de la fotografia, de forma quadrada i circular, i amb una línia gruixuda que de vegades finalitza amb alguna sanefa en els angles del marc. A diferència d'altres guies, les imatges no prenen només com a tema central tot l'edifici o monument, sinó també part d'aquest. La perspectiva de les fotografies no són sempre frontals, sinó que es combinen diverses visions, especialment laterals. Com a imatges que destaquin pel fet de no haver estat gaire considerades en altres guies hi ha: Església Saleses, església de Sant Pau del Camp, capella de Santa Llúcia, claustre de l'església de la Concepció, museu Masriera.
Observacions	No hi ha anuncis publicitaris

Aquesta guia, tot i ser realitzada amb motiu del Vintè Congrés de tramvies, ferrocarrils d'interès local i de transports públics, comença a semblar-se a la tipologia de guies que actualment trobem al mercat.

Es distingeixen dos continguts. El primer d'ells dedicat a la ciutat de Barcelona com a espai base que sustenta tota una sèrie de construccions d'interès pel visitant. Així doncs, es desenvolupen els següents capítols:

- La ciutat de Barcelona
- La ciutat moderna.- Places, carrers, passeigs i avingudes – Parcs i monuments
  A diferència de les altres guies, es comenten espais poc referenciats anteriorment: plaça de Sant Jaume, plaça de la Constitució, plaça de Santa Anna, plaça delTeatre, plaça Nova, i plaça del Padró. Quant als carrers, trobem l'avinguda Fivaller, Portaferrisa, Hospital, el comte d'Assalt, Sant Pau, Sant Martí i del Clot. Es comenten moltes rambles i monuments dedicats a personatges il·lustres; és a dir, hi ha moltes més referències, un fet que no empobreix les descripcions, combinant valoracions objectives així com subjectives

- Divertiments públics
- Les esglésies: la capella de Santa Llúcia, monestir de Santa Clara, Sant Felip de Neri, Sants Faust i Pastor, Sant Miquel del Port, Santa Mònica, Sant Agustí, Sant Antoni Abad i Nostra Sra. dels Àngels, Nostra Sra. del bon Succés, Sant Francesc de Paula, Sant Pere de las Puelles, convent de nostra Sra. de l'Esperança, Ntra. Sra. del Mont Sion i la capella de Palau, representen noves referències a esglésies que en altres guies no acostumaven a aparèixer

- Edificis importants de caràcter oficial i curiositats diverses: el Panteó dels catalans il·lustres, la Canonja, el col·legi d'Art Major de la Seda, Hotel dels postes, Comandància

General dels Sometents Armats de Catalunya, Palau de la Indústria, mercats (la Boqueria), casa del gremi calderers, Casa de Cervantes, antiga farmàcia Pedrell, porta de Santa Madrona, Col·legi de notaris, constitueixen noves referències poc habituals en les anteriors guies

- Edificis particulars remarcables: Palau de la Virreina, Palau del marqués de Comillas, Casa Milà, i sota el títol "altres edificis" apareixen els Palaus dels marquesos d'Alfarras, Mariano, Planàs, les cases Lleó, Ametller, Fuster i Rocamora, de la Sra. Terradas, i de Cambó entre d'altres

- La vida industrial i comercial – Grans fàbriques i empreses – Bancs, Borses, etc
- La vida artística – Museus, Exposicions, Concerts, etc
- Biblioteques – Instituts, escoles i moviment d'ensenyament general
- Vida esportiva
- La Beneficència i les institucions socials

En general, sembla ser una guia bastant aconseguida, ja que es pretén completar al màxim cada un dels títols mencionats, no només fent referència als elements que es consideren més importants, sinó al que existeix en vinculació a cada temàtica.

Normalment les descripcions que es fan són senzilles, no s'abusa del format tipus discurs, sinó que s'estructura el text per títols, i el contingut d'aquest per punts que distingeixen cada recurs monumental o espai que es comenta. Principalment s'esmenta la ubicació, si resulta destacat el seu origen, i els elements que els fan rellevants, ja sigui per qüestions històriques o artístiques.

La segona part de contingut de la guia, consisteix en informació bàsica de serveis de la ciutat, especialment de transports.

Nº FITXA	**38**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona. Album fotográfico**
Any	1926
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Sociedad de Atracción de Forasteros
Idioma	Castellà i francès
Nº pàgines	10 + 20 làmines
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Album-guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Entid 203 - 5.2
ESPECIFICACIONS	
Tema	Àlbum de Barcelona amb una explicació dels seus trets més rellevants.
Imatges	Es presenten 20 làmines, en les quals cal destacar que a la part de sota hi ha posat el nom del que es veu en la fotografia en 4 idiomes: castellà, francès, anglès i alemany. Les fotografies són de diversos espais de la ciutat, edificacions, monuments, d'entre els quals cal esmentar: el monument a Colom, la Catedral, el Palau Reial, la Casa Consistorial, la Diputació Provincial, el Claustre de St. Pau, la cascada del Parc, l'Arc de triomf, la Universitat, la Sagrada Família i la façana de la Plaça de Toros. En la portada hi ha l'escut de Barcelona que està adornat amb uns angelets, flors... i unes tires que diuen la frase de Cervantes *Barcelona en sitio y Belleza unica "Cervantes"*
	Es presenta un text de 4 pàgines en el qual s'expliquen diverses qüestions referents a la ciutat, quedant dividides pels següents punts: situació; clima; extensió i població; història; aspectes generals; caràcter; patrimoni artístic; la

ciutat moderna; edificis i monuments; espectacles i diversions; la vida mercantil i la indústria. Cal destacar que dins l'apartat dedicat a edificis i monuments s'hi inclouen el parc Güell i la Sagrada Família, podent interpretar que els considera simplement edificis, ja que seguidament tracta els monuments d'homenatge més rellevants. (veure citació) També cal tenir present que es cita la Casa Milà com un edifici digne de ser admirat.

"Ante todo deben mencionarse los Parques de la Ciudadela, sede que fue de la Exposición de 1888, el de Montjuich, recintemente construído en la montaña del mismo nombre, y el denominado Güell, obra originalísima del arquitecto Gaudí, que ultimamente ha adquirido el Ayuntamiento.
Entre los edificios públicos son dignos de admirarse el Templo de la Sagrada Familia, en construcción, el Hospital Clínico, los Palacios de Bellas Artes y de Justicia, la Universidad, la Aduana y los teatros Liceo, Trívoli, Olympia, Coliseum y la sala de conciertos Orfeó Catalá. Y entre las edificaciones particulares, casas como las de Rocamora, Lleó, Milá, Mercet y Fuster en el Paseo de Grácia, los hoteles Colón y Ritz, la Caja de Pensiones para la Vejez y otras varias.
En los diversos sitios levántanse artísticos monumentos, algunos de tan estimable buen gusto u originalidad como el de Colón, el del Doctor Robert, el de Jacinto Verdaguer y el de Prim."

Nº FITXA	**39**
DADES GENERALS	
Títol	**Plano-Guia de Barcelona**
Autor	SAF
Any	1926
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Librería de Francisco Puig
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	56pp que inclouen un plànol dividit en 10 zones
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1926 8º-op-1
ESPECIFICACIONS	
Tema	La guia consisteix en 7 itineraris, agafats de la "Guia del turista en Barcelona", del 1922
Imatge	No hi ha il·lustracions
Observacions	No hi ha anuncis publicitaris

La guia s'estructura en tres continguts diferenciats. Els dos primers es caracteritzen pel seu format enumeratiu, és a dir es tracta d'una sèrie de llistats de la nomenclatura de carrers de Barcelona i la seva ubicació, i el segon correspon a una enumeració d'entitats i edificis notables de Barcelona.

La tercera part de la guia respon als set itineraris per la ciutat, de la "Guia del turista en Barcelona", del 1922 elaborada per la SAF.

En l'itinerari I es comenten edificis com: el Palau del marqués de Comillas, el Palau de la Virreina, Principal Palace, església Santa Mònica, banc d'Espanya, comandància dels Sometents, casa de Cervantes, Correus, Dipòsit Comercial.

De l'itinerari II podem destacar espais poc habituals de trobar referenciats en guies són el Dipòsit d'aigües, l'asil municipal, el Museu petrogràfic, el Vivarium, la fàbrica d'electricitat, o la biblioteca Arús.

De l'itinerari III destaquen: el Palau del Bisbe, l'església de Sant Felip Neri, l'església de Sant Francesc de Paula, la caixa de Pensions, l'ateneu Barcelonès, o el Foment del treball nacional.

L'itinerari IV és el que mostra espais que apareixen molt poc en altres guies: Casa provincial de caritat, Casa de misericòrdia, teatre Romea, capella de Sant Llàtzer, església de Sant Antón, Olympia.

A l'itinerari V cal destacar l'aparició del Cercle eqüestre, Teatre Novetats, col·legi de MM. Escolapies, Palau de la mutualitat...

En l'itinerari VI: l'institut de Puericultura

I en el VII: Coliseum, Casa Milà (ja havia aparegut amb anterioritat, però amb poca incidència)

Les diverses seccions del plànol de Barcelona es van intercalant al llarg de la guia segons el tipus d'itinerari que es tracti, a fi de facilitar la ubicació gràfica dels punts que es proposen en cadascun d'ells.

Nº FITXA	**40**
DADES GENERALS	
Títol	**Espagne**
Autor	Marcel Monmarché (director de la publicació)
Col·lecció	Les Guides Bleus
Patrocinadors oficials	Touring Club de France, Office Natioal de Tourisme, Club Alpin Français
Any	1927
Lloc d'edició	París
Editorial	Hachette
Impremta	Paul Brodard
Volum	
Idioma	Francès
Nº pàgines	131 (introductòries) + 618 (contingut)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	A 91 4º 19
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística d'Espanya
Imatges	10 mapes (2 a les portades interiors) i 55 plànols. No hi ha fotografies ni il·lustracions, només hi ha el dibuix de 8 plantes de catedrals.
Observacions	Tapes de cartolina sobreposades. La lletra de tota la guia és molt petita. Conté instruccions de com fer-la servir. Guia molt extensa i densa, tot i que segueix una estructura lògica. Guia adaptada als francesos

Aquest guia està composada per un seguit de capítols referents a informacions generals d'Espanya i de serveis turístics i una segona part dividida en 9 seccions, cada una de les quals està dedicada a una o més regions d'Espanya, a més d'un capítol dedicat a les vies d'accés, el qual és el que dóna pas a les 9 seccions específiques.

Amb una anàlisi més concreta s'observa que les informacions de caràcter general de la primera part són: un índex dels mapes i plànols; visió general geogràfica; visió general històrica; les arts a Espanya; abreviatures; informació general com època del viatge, pla de viatge, principals curiositats monumentals (petites referències, en la majoria dels casos sense explicació i remarcant en quina pàgina hi ha una major atenció; destaca la Catedral de Barcelona, el monestir de Ripoll, Poblet, Santes Creus, Casa Consistorial, la Diputació Provincial, muralles i aqüeducte de Tarragona); curiositats naturals; pressupost del viatge; passaport, equipatge i duanes; moneda; vies ferroviàries; AAVV; vaixells de vapor; avions; automobilisme i ciclisme (drets de duana, circulació internacional, circulació); mapes; correus i telegrafia; hotels, restaurants i cafès; tabacs i diaris; visites dels edificis: esglésies (horaris i altre informacions), propines; espectacles i festes

(teatres, curses de toros, joc de la pilota Basca, fires, processons); relacions amb els espanyols; llengua (vocabulari); bibliografia.

De la segona part de la guia cal destacar que la 1a secció està dedicada a Catalunya i Balears d'on es destaca a través del títol la importància donada a Girona, Barcelona, Lleida, Tarragona i Palma. Aquesta secció ocupa un total de 90 pàgines. Amb una introducció referent a les característiques específiques de Catalunya i les seves zones diferenciades de Pirineus, litoral i la plana. El contingut d'aquesta secció s'estructura a partir de rutes, destacant que se'n presenten un total de 7, en les quals s'explica la ruta a realitzar tenint en consideració diverses informacions com la referent a les poblacions per les quals es passa. Es van comentant les poblacions, la seva història els seus atractius, la qual cosa va en funció de la importància de la ciutat, p. ex Girona té una major extensió que Olot. Les explicacions referents a monuments són molt descriptives amb un vocabulari molt tècnic que queda combinat amb fets lligats a la història.
Les rutes que es comenten tenen alternatives, és a dir es proposen diversos camins per sortir d'un lloc i arribar en un altre. Les rutes proposades són les següents:
1.de Perpinyà a Barcelona: per ferrocarril, per carretera (amb tres alternatives) i per la Cerdanya (les poblacions per les quals es passa per la 1a alternativa són: Figueres, Olot, Girona, St. Feliu de Guíxols, Amer, St. Feliu de Pallerols, Hostalric, Gualba i Granollers)
2. de Tolosa a Barcelona: per Puigcerdà, per la Vall d'Aran
3. Barcelona i rodalies (en aquest apartat es dedica a explicar les característiques generals de la ciutat Comtal i es dóna informació de serveis turístics com garatges, hotels, restaurants, correus, transports, teatres, espectacles, AAVV, consolats, cambres de comerç, OIT francesa, SAF... també es tracta el tema històric, les festes populars i religioses, així com dues rutes interiors a la ciutat i una d'exterior. Les rutes interiors són les següents: a) La ciutat vella, que inclou les Rambles, Casa Consistorial, Casa de la Diputació, Audiència, Catedral i l'Església de Sta. Maria del Mar, també es tracta el Museu arqueològic provincial, Sta. Maria del Pi, el Palau de la Música Catalana i St. Pau del Camp; b) Ciutat nova, que inclou el Passeig de Gràcia d'on es destaca literalment que "els immobles dels nº 35, 41, 43, 92" són obra de Gaudí, sense anomenar les cases ni les seves característiques, la Sagrada Família, Museu de Belles arts, el Parc i el Palau dels Museus artístics Municipals (es descriu el contingut del museu per tipus d'obres) c) Els entorns de Barcelona, destacant Montjuïc, Pedralbes, Sarrià, Vallvidrera, el Tibidabo, La Rabassada i St. Cugat del Vallès).
4.de Barcelona a Montserrat
5.Les illes Balears
6.de Barcelona a Tarragona
7.de Barcelona a Saragossa.

L'estructura i característiques de la guia posades de relleu en referència al capítol dedicat a Catalunya són vàlides per la resta de parts de la guia.

Nº FITXA	**41**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Michelin**
Any	1927. Edició VIII
Lloc d'edició	Paris
Editor	Michelin & Cie, Clermont-Ferrand
Impremta	F. Hostench
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	632pp+mapa d'itineraris per Espanya +mapes parcials d'Espanya
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	A 91 12º 186
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions respecte les regions que es descriuen. Hi ha 156 il·lustracions de mapes i plantes de monuments, sense comptabilitzar les imatges d'anuncis publicitaris, il·lustracions de reparacions i manteniment dels pneumàtics Michelin, així com dibuixos del logotip de l'empresa representant costums d'Espanya

Observacions Els anuncis publicitaris darrera dels mapes d'Espanya

Tot i que el contingut continua essent bastant similar, la seva estructuració ha variat, de tal forma que la informació es troba molt més organitzada. Continua disposant de tres títols, i abans de presentar el primer dedica un apartat de com utilitzar eficaçment la guia.

1) El primer títol és tot un conjunt de consells sobre pneumàtics.

2) El segon títol conserva la seva denominació "Guia de Carretera", tot i que els capítols també han estat modificats. Per una banda, torna a introduir els programes d'estades, és a dir, itineraris de llarg recorregut, tot i que ara es denominen "Programa de Viatge".
Pel que fa a Catalunya, hi ha un itinerari de 15 dies per llevant i la costa mediterrània (no inclou només Catalunya sinó també València). Barcelona, Montserrat i Tarragona són els indrets catalans que inclou.
D'altra banda es proposa un itinerari de 16 dies als Pirineus (Catalunya, Aragó i Navarra). Girona, Olot, Barcelona, Montserrat, Puigcerdà, i Lleida són els llocs per on transcorre l'itinerari.

El segon títol conté, al mateix temps, el capítol d'itineraris detallats, que en la guia del 1920 havia desaparegut. En comparació a la guia Michelin del 1914, que sí introduïa aquest apartat, s'observen els següents canvis:

L'Itinerari de Barcelona a Madrid canvia en el tram de Sant Feliu de Llobregat, passant directament a Sans, i no per Sant Just ni Esplugues

S'introdueixen els itineraris: de Lleida-Osca, de Lleida-Montrejeau o Bagnères de Luchon (per la Vall d'Aran): Alcoletge, Vilanova de la Barca, Termens, Cubélls, Artesa de Segre, Isona, Conques, Vilamitjana, Tremp, Salas, Pobla de Segur, Gerri, Sort, Rialb, Llavorsí, Escaló, Esterri d'Aneu, València d'Areo, Sorpe, Salardü, Vielha, Bosost, Les (la resta de poblacions són franceses); de Lleida-Seu d'Urgell-Puigcerdà; de Lleida-Tarragona: Juneda, Borges Blanques, Vinaixa, Vimbodí, Espluga de Francolí, Montblanc, Franscaldes, Valls, Vallmoll, Tarragona.

L'itinerari de Barcelona a Puigcerdà ha canviat: Badalona, Alella, Palou, Granollers, La Garriga, Figaró, Aiguafreda, Tona, Vic, Sant Quirze de Besora, Montesquiu, Ripoll, Campdevànol, Ribas, Port de Tosas, Urg, Puigcerdà.

L'itinerari de Barcelona a València passant per Tarragona també ha quedat modificat, ja que no es passa per Tortosa sinó per Castelló de la Plana. De Barcelona fins a Castelldefels l'itinerari varia, ja que s'inicia a l'Hospitalet, Cornellà, Sant Boi de Llobregat, Viladecans, Gavà, Castelldefels. D'altra banda, també varia el recorregut del Perelló (Tarragona) fins a Castelló de la Plana. Del Perelló es passa a Amposta i Aldea, Sant Carles de Ràpita, Vinaròs, Benicarló, Alcalà de Chisvert, Torreblanca, Orpesa, Benicàssim i Castelló de la Plana.

El capítol de les excursions per Catalunya és manté igual, excepte l'excursió de Barcelona-Vendrell-Barcelona que desapareix, i es modifica l'excursió de Tarragona-Vendrell-Espluges de Francolí-Tarragona, per Tarragona-Vendrell-Monestir de Poblet i Tarragona.

En el capítol de "Nomenclatura de les poblacions per ordre alfabètic" han desaparegut les imatges fotogràfiques, tot i que en contraposició s'han introduït més poblacions catalanes i s'han incrementat les descripcions de les grans ciutats:
Barcelona: La descripció per temàtiques no es troba tan ben diferenciada com en la guia precedent, tot està englobat en un mateix discurs i es distingeixen els temes per la demarcació en negreta. Pel que fa als espais i monuments que es recomana visitar, són els mateixos. La Catedral continua tenint dues estrelles, i s'amplien les referències a hotels.
Es comenten més indrets de Catalunya: Bellpuig, Berga, la Bisbal, Caldes de Malavella...
Es recomana veure el castell de Sant Ferran, les biblioteques i cases consistorials de Figueres, quan abans no es feia comentari al respecte, i de Sant Feliu per exemple, les escoles municipals i les escoles de Belles Arts
Girona: Incorpora com a elements a visitar St. Pere, la Devesa, les muralles, la Torre Gironella i el Museu
Lleida: incorpora l'Acadèmia Mariana, el Museu Diocesà, el museu d'art, el castell i la nova catedral XVIII

Les descripcions continuen essent breus i sense gaire contingut.

Nº FITXA	**42**
DADES GENERALS	
Títol	**Guide Illustré de Barcelone**
Autor	Société d'Atraction des Étrangers (Syndicat d'Initiative)
Any	1928?
Lloc d'edició	Barcelona
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	llibret de mida quartilla
Nom biblioteca	Arxiu Històric de Barcelona
Referència	B 91 12º op 13
ESPECIFICACIONS	
Tema	Itineraris turístics per la ciutat de Barcelona
Característiques	45 pàg. Amb fotografies en blanc i negre. Idioma: francès
Imatge	Les fotografies presentades són les següents: Plaça del Rei (1/2), Saló de Cent (1/2), façana de l'Ajuntament (sencera), pati del Palau de la Generalitat (1/2), Casa de l'Ardiaca (1/2), interior de la Catedral (sencera), Palau de la Diputació Provincial (1/2), la Borsa (1/2), temple de la Sagrada Família (sencera), Palau de Belles Arts (1/2), Parc de Montjuïc (1/2), Escultura façana del Palau de la Musica (sencera), escalinata del Palau de Justícia (1/2), Parc de la Ciutadella 1/2), escalinates Parc Güell (sencera), Hospital de St. Pau (1/2), Avda. del Tibidabo (1/2) i Muntanya de Montserrat (1/2).
Observacions	El més interessant d'aquesta guia és que introdueix la Casa Milà com un lloc a visitar per el turista que realitza l'itinerari proposat.

Inicialment, es tracta el tema de la ciutat en general, és a dir, es parteix d'una explicació referent a les seves característiques més genèriques com el nombre d'habitants, les temperatures mitjanes i a continuació parla de la modernitat de la ciutat i cita els seus vestigis més importants de manera lligada a algunes consideracions històriques. Cita els parcs com a grans espais dedicats al passeig i les nombroses manifestacions artístiques i culturals que es duen a terme a la ciutat, de manera genèrica sense entrar en detalls d'esdeveniments particulars. En el text es manifesta que Barcelona sempre ha estat partícip de la innovació en l'evolució de les civilitzacions tot i que per tal que fos una vertadera ciutat moderna li faltava un camp d'aviació mundial, cosa que ara ja té.

Abans d'iniciar el text introductori es presenta una fotografia, que ocupa una tercera part de la pàgina, del port de Barcelona on es veu el monument a Colom. Al mig del text apareixen dues fotografies més, la primera del Claustre de Sant Pau del Camp 1/3 de pàgina, i les colònies romanes del "Centre Excursionista" de pàgina sencera. Després d'aquesta introducció es passa a presentar set itineraris diferents per Barcelona, els quals es caracteritzen per una citació dels monuments i edificis rellevants del recorregut que es proposa, amb una explicació de caràcter histórico-tècnic, a més d'un vuitè itinerari referent a una excursió a Montserrat. Els itineraris que es proposen són els següents:
1) Plaça Catalunya, Les Rambles, Passeig Colom, Passeig Isabel II, Plaça del Palau i Passeig de la Duana.
2) El Parc de Barcelona, El Saló i el Passeig de St. Joan, la Rda. St. Pere i la Plaça d'Urquinaona.
3) C. Ferran, C. d'Avinyó i Baixada de St. Miquel, Plaça St. Jaume, Plaça de St. Just, Plaça del Rei, C. dels Comtes i C. del Bisbe, Plaça Nova, Gra Via Laietana, Plaça Sta. Anna, Plaça del Pi i un apèndix .
4) C. Tallers, C. Montalegre, C. Elisabets, C. del Notari, C. del Carme i C. de l'Hospital, Plaça del Padró, C. i Ronda St. Antoni, C. del Marqués Duero.
5) Pg. de Gràcia, C. Casp, C. Aragó i C. Mallorca, C. del 2 de maig, Pg. St. Joan i C. de les Corts o Gran Via.
6) Plaça Universitat, Carrers Aribau, Casanova, Urgell, Entença, Vilamarí, de les Corts i Ronda St. Antoni.

7) Rambla Catalunya, Gràcia, voltants. Parc de Montjuïc, el Tibidabo i Horta.

Al llarg d'aquests set itineraris es presenten un seguit de fotografies totes elles de monuments o indrets de caràcter monumental, principalment, en dues mides: 1/2 pàgina o pàgina sencera. Cal destacar que cada dues planes, habitualment en la imparell hi apareix una fotografia i quasi mai està vinculada a algun dels edificis de l'itinerari que s'està explicant, sol ser un avenç del que vindrà; també cal destacar que algunes vegades el monument fotografiat no apareix en les explicacions textuals dels itineraris com és el cas de la Sagrada Família. D'altra banda, cal tenir present que gran part dels elements proposats a visitar són monuments d'homenatge a personatges rellevants per la ciutat o per la història.Com a curiositat es proposa la visita a la Casa de Cervantes (C. Colom, nº33, on es creu que passar les nits quan estigué a Barcelona) i una qüestió a tenir en compte és el fet que en l'itinerari 7 (p.38) s'inclou com a edifici d'interès la Pedrera de la qual diu el següent: "MAISON MILÀ.- *Vulgairement nommée "La Carrière du Pierre".- Proménade du Gràce.-* (Euvre de l'architecte Gaudi, son originalité a donné lieu a de vivies discussions entre techicinens et artistes."
De l'excursió a Montserrat, en primer lloc s'esmenta la seva bellesa i el seu caràcter únic, per passar a trets més tècnics com l'altura i com arribar-hi.

En una tercera part de la guia es troba un recull de tarifes referents als lloguers de cotxes, taxis (cotxes), taxis (motos), dels vaixells i del transport d'equipatge.

Nº FITXA	**43**
DADES GENERALS	
Títol	**Novísima Guía de Barcelona**
Autor	Felipe Fernández de Cuevas y Vive
Any	1928
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Impresos Costa
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	302pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1928 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia de la nomenclatura de carrers de Barcelona, passeigs, places... i de serveis. Els recursos turístics no es diferencien de serveis com cafeteries, comerços, hotels... el format és igual, és a dir, només s'informa de les adreces dels monuments, palaus, esglésies, parcs i altres espais de Barcelona que puguin interessar al visitant, en forma de llistat
Imatge	No hi ha il·lustracions, tan sols les dels anuncis publicitaris

Nº FITXA	**44**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Michelin España-Portugal**
Any	1929. Edició IX
Lloc d'edició	Paris
Editor	Michelin & Cie, Clermont-Ferrand
Idioma	Castellà, i portuguès i francès en alguns capítols
Núm. Pàgines	766+mapa dels itineraris+mapes parcials d'Espanya
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	A 91 12º 186

ESPECIFICACIONS

Imatge	No hi ha imatges fotogràfiques o dibuixos de les diverses regions que explica la guia o dels seus monuments, sinó 174 il·lustracions entre plànols del territori i de les plantes dels monuments, sense comptabilitzar dibuixos del logotip de l'empresa Michelin que apareix al llarg de la guia representant activitats turístiques, i altres imatges vinculades a capítols de manteniment dels cotxes
Observacions	Hi ha anuncis publicitaris darrera dels mapes principals de ciutats que ocupen dues pàgines. Els anuncis són de l'empresa Michelin, com en les altres guies

Aquesta guia conté un capítol explicatiu de com viatjar amb la guia Michelin en espanyol, un altre en portuguès i l'altre en francès. En aquest últim hi ha una secció amb les expressions espanyoles i portugueses més utilitzades en les descripcions d'itineraris i excursions.

El títol I continua en general amb el mateix contingut que altres guies prèvies, centrat en l'aspecte tècnic del transport i del manteniment dels pneumàtics Michelin.

El títol II es divideix en dos apartats. El primer d'ells, "Informacions generals", comenta les senyals i numeració de carreteres, carreteres intransitables i programes de viatge. Els programes de viatges són els mateixos que en la guia del 1927.

El segon apartat tracta "Itineraris detallats i excursions" amb 170 itineraris i 40 excursions.

Pel que fa als itineraris detallats vinculats a Catalunya queden pràcticament igual, la diferència ve donada pel fet de prendre els mateixos itineraris d'altres guies, com Madrid-Barcelona, i dividir el seu recorregut en itineraris més curts. Però els trams de l'itinerari, malgrat algunes excepcions, continuen essent iguals. D'altra banda, introdueixen itineraris d'Espanya a Portugal.

L'itinerari de Barcelona a Puigcerdà varia, ja que s'estructura en dos itineraris concrets. Un de Barcelona a Girona passant per la costa: Badalona, Masnou, Premià de Mar, Vilassar de Mar, Mataró, Sant Andreu de Llavaneres, Caldetes, Arenys de Mar, Canet de Mar, Sant Pol de Mar, Calella, Pineda, Tordera, Girona.

I l'altre de Girona a Puigcerdà: Pontmajor, Sarrià, Medinyà, Orriols, Bàscara, Figueres, Pont de Molins, La Jonquera, Le Perthus, Le Boulou i Perpignan.

Respecte el capítol d'excursions, es mantenen la majoria de Catalunya, tot i que desapareix la de Figueres a Llançà, s'incorpora el recorregut de Girona a Perpignan i l'excursió de Girona a Olot, incloent el tram cap a Castellfollit de la Roca.
La descripció continua centrant-se en guiar per carretera al turista, més que explicar els recursos turístics del territori. (El monestir de Montserrat és l'únic lloc puntuat amb estrelles: 2).

Finalment, l'apartat de nomenclatura per pobles resta similar, tot i que al tractar-se d'una guia d'Espanya i Portugal s'incorporen regions portugueses i en portuguès.

El títol III, tracta informació bàsica del viatge, com les formalitats de la conducció a Espanya i Portugal, transports i comunicacions, etc.

Nº FITXA	**45**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Col·lecció	Guias Cob
Any	1929, setembre (1a edició)
Lloc d'edició	Madrid
Impremta	Artes Gráficas
Idioma	Castellà, francès, anglès i alemany
Nº pàgines	192
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalnya
Referència	97 8º 713
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Barcelona
Imatges	La darrera part és la dedicada a fotografies de Barcelona (76 pàgines), que mostren diversos aspectes de la ciutat, però sobretot el seu caràcter artístic i monumental. La majoria de fotografies provenen de l'Arxiu Mas. Hi ha adjunt un plànol de Barcelona desplegable i independent al llibre.
Observacions	Segons els objectius específics manifestats a la guia es pretén donar a conèixer les belleses de Barcelona per tot el món, ja que per els catalans ja són conegudes. Aquesta publicació ha estat tornada a enquadernar amb tapes dures.

La guia queda dividida en tres parts clarament identificables, la primera coincideix amb la informació general de Barcelona i la proposta de diversos itineraris, escrits en els 4 idiomes. La segona dóna informació relativa a serveis que poden resultar d'interès per el turista i la tercera està composada per un total de 76 pàgines amb fotografies, la majoria de caràcter artístico-monumental de la ciutat.

La primera part presenta 8 itineraris a més d'una excursió a Montserrat i una a l'Exposició Internacional (ambdues molt curtes). Els itineraris proposats pretenen donar a conèixer els principals monuments de la ciutat i els seus atractius més notables a través de petites descripcions de caràcter històric i tècnic. Els itineraris són els següents:

1.- Rambla dels Caputxins i C. Ferran: Església de St. Jaume, Casino Mercantil, Palau del Comte Centelles; Plaça de la Constitució: Casa Consistorial, Diputació i antiga audiència, Palau Episcopal; C. de Sta. Llúcia, Plaça de la Catedral; Catedral; C. Comtes de Barcelona; Arxiu de la Corona d'Aragó; Baixada de Sta. Clara i Plaça del Rei; Museu Arqueològic Provincial, Columna Romana, Església dels Sants Just i Pastor; Plaça de Sant Just i Pastor: Obres de reforma, Sta. Maria del Mar; C. Sombrerers, Plaça Montcada, C. Montcada, Casa dels Dalmases; Plaça Comercial, C. Comerç, Pg. Dduana: Estació ferrocarrils, Plaça Palau; Plaça Palau, Pg. d'Isabel II: Casa Llotja; Pg. d'Isabel II, Plaça Antonio López: Monument a Antonio López, Palau de les Comunicacions; Plaça Antonio López, Pg. de Colom: Dipòsits del port, Capitania general, Comandància Marina; Pg. Colom, C. de Boltres, Plaça Mercè: Església parroquial de Ntra. Sra. de la Mercè; C. Ample, Plaça Medinaceli: Monument a Marquet, Companyia Transatlàntica Espanyola; Pg. de Colom, Plaça de la Pau: Monument a Colom; Rbla. Sta. Mònica, Plaça del Teatre: Monument a Frederic Soler.

2.- Parc: Jardins, Monuments, Museus, Col·lecció Zoològica, etc.(Jardins del Parc, Monument a Prim, Església, Pavelló de la Reina Regent, Museu d'Antiguitats, arqueologia i art decoratiu, Ex nau central de l'Exposició de 1888, Gran Pont, Col·lecció zoològica, Casernes noves, Atraccions, Gran cascada monumental, Monument a Aribau, Escola Municipal de Música, Museu de Ciències Naturals, Umbracle.

3.- (Casc Antic, Port, Barceloneta) Gran Teatre del Liceu; Parròquia de St. Agustí, Teatre Romea, Hospital de la Sta. Creu, Església de Ntra. Sra. del Carme, Església de Sant Antoni Abad, Església de Sta. Madrona, Sant Pau del Camp, Paral·lel, Drassanes, Duana nova, Dic flotant, la Barceloneta, Escullera del port, Mercat del llibre d'ocasió, Parròquia de Sant Josep, Principal-Palace, Atracción de Forasteros, Casa Güell.

4.- (Eixample: edificis moderns, esglésies, teatres, etc.) Sta. Maria del Pi, Establiments Maragall, Foment del Treball Nacional, Sala Mozart i Escola d'art dramàtic, Ateneu barceloní, Pg. de Gràcia (aquí es destaca la casa Amatller, el Palau Robert, la Casa Milà i Camps i el Cercle Eqüestre, sense cap descripció ni més explicació que l'enumeració), Teatre de Novetats, Fronton Novedades, Teatre Tivoli, Sagrat Cor de Jesús, La Zanja, Temple de la Concepció, Monument a Verdaguer, Convent de les Saleses, Plaça Monumental, Biblioteca Arús, Estació de Ferrocarril del Nord, Sant Pere de Puelles, Arc de Triomf, Palau de Justícia, Monument a Rius i Taulet, Palau de Belles Arts, Església de Sant Cugat, Capella de Marcus, St. Francesc de Paula, Palau de la Música Catalana, Institut de Cultura i Biblioteca popular per la dona, Caixa de Pensions, Església parroquial de Sta. Anna.
5.- Mercat de les Flors, Virreina, Església de Ntra. Sra. del Betlem, Mercat d'Ocells, Real Acadèmia de les Ciències i les Arts, Teatre Poliorama, Estació de ferrocarril de Sarrià, Cine Catalunya, Teatre Barcelona, Monument a Güell, Monument a Clavé, Església-convent de Montesió, Hospital Clínic, Presó Model, Caserna d'Alfons XIII i Maria Cristina, Escorxador, Arenes de Barcelona, Entrada a l'Exposició, C. de Cortés, Casa de la Lactància municipal, Monument a Robert, Universitat, Seminari, Casa de la Caritat, Casa d'infants orfes, Casa de Misericòrdia, Església del Bonsuccès.
6.- Excursió a les afores: Tibidabo, Vallvidrera, Sarrià, Sant Gervasi, Gràcia.
7.- Temple de la Sagrada Família. Excursió a Sant Joan d'Horta i el Laberint. (Font Monumental, Sagrada Família, Hospital de Sant Pau, Horta, Santuari del Coll, Carmel)
8.- Pg. Colom, Via Laietana, Pg. d'Isabel II, Plaça Palau, Arc de Triomf, Pg. de Gràcia, C. Corts.

Tot i que segurament s'ha intentat que fos molt entenedor, si és cert que es presenta la informació de manera esquemàtica però la mida de la lletra i la seva condensació fa que sigui una mica dificultosa la seva lectura. Les explicacions relatives a cada monument o lloc d'interès són molt breus, amb pocs comentaris, que són, principalment, històrics i tècnics.

La informació de la segona part només està en castellà i inclou els següents punts: Automnibús, comunicacions aèries, tarifa per els auto-taxis, vaixells, ferrocarrils catalans, metropolità transversal, gran metropolità, tramvies, telèfons, telègrafs, taxes telegràfiques, gir telegràfic, telegrafia sense fil, parcs i jardins, museus, monuments, estàtues i restes arqueològiques, biblioteques, varis de inicial a, bancs, consignataris i armadors de vaixells, consolats, diaris, palaus i edificis notables (hi són presents el Palau de la Virreina i el Palau de la Música Catalana), teatres i altres espectacles, hotels. La informació d'aquesta part està molt més ben estructurada i és més esquemàtica, la qual cosa facilitat molt la cerca de la informació desitjada.

Nº FITXA	**46**
DADES GENERALS	
Títol	**Cicerone. Barcelona Exposición 1929**
Promotor	R.E. Sanders
Any	1929
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Impremta Romana
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	104pp + 2 plànols (un sobre les instal·lacions de l'exposició i l'altre de la ciutat de Barcelona)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1929 12º-4
ESPECIFICACIONS	
Tema	La ciutat de Barcelona davant l'Exposició Universal. Les instal·lacions de l'exposició i itineraris per Catalunya
Imatge	Hi ha 40 pàgines amb Il·lustracions. La qualitat de les fotografies no és gaire excepcional, són bastant fosques i reduïdes. Les imatges que surten són: Passeig de Gràcia de nit, avinguda Alfons XIII, Sagrada Família, pati gòtic de la Diputació, casa de la ciutat, Catedral, parc Güell, monument a Colón, església de Sant Pau, plaça i Rambles de Catalunya, les fonts amb llum,

plaça d'Espanya i entrada a l'exposició, plaça de l'Univers, Avda. Amèrica, Palau de les Arts Aplicades, Palau del material esportiu, Palau Nacional, funicular de Montjuïc, Llafranc, llac de Sant Maurici, monestir i claustre de Poblet, Santes Creus, Calella, Santa Cristina, Sitges, església antiga de Tossa, monestir de Montserrat. Pràcticament totes les fotografies donen una imatge global de tot el monument o indret.

Observacions La portada és en color; hi ha representada una visió panoràmica de la ciutat de Barcelona. En aquesta guia també hi ha anuncis intercalats entre el contingut propi de la guia

Malgrat la publicitat present en aquest document, aquesta guia és una vertadera eina de promoció de Barcelona i del seu entorn durant l'exposició Internacional de Barcelona.

El contingut s'exposa mitjançant una estructura literària, és a dir, tot un discurs cohesionat que tracta diverses temàtiques sota un sol títol. No obstant, lògicament hi ha grans capítols que es poden diferenciar entre ells.

El primer capítol "Barcelona", és una àmplia descripció de la ciutat des de diversos àmbits temàtics: la seva magnificència com a ciutat, les seves vies de comunicació, l'hospitalitat de la seva gent, les seves Rambles, construccions modernes, el casc antic, el seu comerç, etc. Es tracta d'un discurs on l'adjectiu és una de les eines més utilitzades.

El segon capítol "Exposición Internacional de Barcelona 1929" és una presentació del significat i importància que representa l'exposició per a la ciutat, així com el contingut d'aquesta i les diverses instal·lacions de què consta. A través d'aquesta descripció, es promocionen les diferents construccions que s'aixecaren a Montjuïc, des d'un punt de vista grandiloqüent.

Un altre capítol ben definit és "Itinerarios de visita en automóvil a las estaciones monumentales de Cataluña", que consta de cinc itineraris:

- Itinerari I: Sant Cugat del Vallés, Terrassa, Martorell
- Itinerari II: Girona, Banyoles i Besalú
- Itinerari III: Girona, Figueres, Vilabertran, Peralada, Port de la Selva, Empúries, Castelló d'Empúries
- Itinerari IV: Vic, Ripoll, Sant Joan de les Abadesses
- Itinerari V: Sitges, Vilanova i la Geltrú, Reus, Tarragona, Poblet, Montblanc, monestir de Santes Creus

La descripció dels itineraris respon principalment al patrimoni monumental dels diversos espais que inclouen els recorreguts.

La descripció no abusa dels recursos artístics o històrics, sinó que se centra en comentar les diverses impressions que desperten els espais i els seus monuments, la qual cosa no requereix d'un discurs complex.

El quart capítol, generalitzat en totes les guies, consisteix en una sèrie de referències bàsiques sobre els serveis de necessitat turística o espais d'interès pels visitants.

Cal tenir en consideració, paral·lelament, la realització de tres articles concrets, dedicats al funicular de Montjuïc, el Turisme, i Montserrat.

Formalment, destaca la decoració de les pàgines, decorades amb sanefes que formen un marc.

Nº FITXA	**47**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona. Guía Práctica y Artística de la Ciudad**
Promotor	Asociación de Hoteleros y similares de Cataluña
Col·lecció	Guias P.I.C.S
Any	1929
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Librería Catalonia
Impremta	A.G.Belart
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	205pp+18 plànols de la ciutat a sis tintes
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1929 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Realment aquesta guia no conté dibuixos o fotografies referents a monuments, parcs o altres espais de Barcelona, el que sí que es troben són, a més dels 18 plànols de la ciutat, 10 plànols corresponents als itineraris proposats, i 20 imatges de plantes de monuments, teatres i camps esportius
Observacions	No hi ha anuncis. A la portada no hi ha cap imatge

Pàg. 7-8 (Pròleg)

"Hasta la aparición de esta Guía, puede decirse, sin jactancia, que no existe una verdadera Guía de Barcelona, puesto que la base principal de una Guía, el Plano de la Ciudad, se ha formado en todas las que han aparecido hasta ahora, por yuxtaposición del de Barcelona antigua y los de los pueblos agregados, unidos por las cuadrícula del Ensanche, según el plano Cerdá, que se supone extendida sobre terrenos, como los comprendidos entre San Andrés, Horta, el río Besós y grupos aislados, unidos por los caminos que de antiguo cruzan aquellos campos. Por esta razón, las Guías de Barcelona no son hasta la fecha más que un libro sin valor práctico para el forastero o extranjero.

Guías P.I.C.S., para acabar con esta desgraciada tradición, se ha impuesto la tarea de trazar el Plano de Barcelona partiendo de una triangulación, a fin de que la escala del mismo no sea una ficción más. En esta forma se han podido representar debidamente las calles de la Ciudad y de los pueblos agregados, así como los caminos de enlace entre los mismos o entre los grupos aislados urbanizados.

[...]

En Esta Guía de Barcelona que ofrecemos al público, hemos dividido su contenido en cuatro partes. En la primera hallará el viajero cuanto pueda interesarle a partir de su llegada a la Ciudad. En la segunda parte insertamos una "Guía artística de la ciudad por itinerarios", cuya redacción hemos encargado expresamente para esta Guía al conocido publicista D.F.Elías, que facilitará al lector el reconocimiento de las principales calles y monumentos de nuestra ciudad, en su aspecto artístico y arquitectónico; también se detallan en esta parte los Museos, Bibliotecas y Colecciones particulares que posee Barcelona. En la tercera parte se da somera noticia de algunas de las principales excursiones que pueden efectuarse desde nuestra Ciudad, habiendo cuidado que en su mayoría permitan al viajero regresar el mismo día a su hospedaje. La cuarta y última parte contiene el "Nomenclator o Índice alfabético de las calles y plazas de la Ciudad", con su situación en el plano, y una "Guía numerada de las calles", tales como las del Ensanche, que por su longitud requieren esta indicación para situar rápidamente al viajero en el lugar que desee visitar."

La primera part d'aquesta guia es diferencia d'altres guies pel fet d'incloure el plànol de seients dels teatres de Barcelona, així com una secció referent als esports que es poden realitzar a la ciutat.

Els itineraris de la “Guía artística por itinerarios” corresponen a 9 recorreguts : Barri de la Catedral; entorns de la catedral; carrers de Jaume I, de la Princesa i adjacents; Barri de Sant Pere; Barri de la Mercè; Barri de Santa Maria; Rambles; Barris de l’Hospital i de Sant Pau; Eixample. Tots ells estan complementats amb plànols dels barris, sense il·lustracions. La descripció dels itineraris es realitza seguint fil per randa la descripció de cadascun dels carrers i espais per on transcorre l’itinerari, intentant trobar en tots ells qualsevol element a comentar, ja sigui artístic o històric. La descripció pot resultar complexa per aquesta enumeració constant de carrers, però no es pot negar el detallisme amb què s’ha realitzat. No és el vocabulari el que cansa el lector sinó el discurs literari que el caracteritza.

En relació a les excursions es proposa visitar: Sarrià, Pedralbes, Vallvidrera, Tibidabo, Sant Cugat del Vallès, Horta, Terrassa, Vilanova i la Geltrú, Sitges, Martorell, Vic, Santa Maria de l’Estany, Manresa i Montserrat.

Nº FITXA	**48**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía de Barcelona**
Promotor	Hotel Oriente
Any	1929
Lloc d'edició	Barcelona
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	34pp+1plànol de l'exposició
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca reduït
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1929 12º-op.2
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 12 pàgines amb il·lustracions, i no apareixen anuncis publicitaris. Les fotografies prenen dins el seu objectiu tot el conjunt de l'element il·lustrat, principalment, i els elements fotografiats no són inèdits, sinó que ja han sortir en altres guies, la majoria monuments de caire religiós, parcs i avingudes; no apareix cap monument a personatges il·lustres

La primera part de la guia consisteix en una breu descripció de la ciutat, agrupant en ella tots els avantatges i virtuts de la ciutat: població, activitat industrial i comercial, monuments, el seu entorn natural, i el seu clima.

En segon lloc es dediquen capítols a: monuments i edificis històrics (Diputació, Ajuntament, Acadèmia provincial, Llotja, Teatre del Liceu, Palau de la Música Catalana, Catedral i Sagrada Família); arxius, museus i biblioteques (Arxiu de la Corona d’Aragó, museu d’Art i arqueologia, museu Martorell, biblioteca de Catalunya, museu de Catalunya, biblioteca Provincial i Universitat de Barcelona); passeigs i avingudes; excursions (la Rabassada, les Planes i les Fonts, Montserrat i la costa del Garraf). La resta de títols responen a serveis de necessitat o d’interès pel visitant.
També es proposa un itinerari de tres dies consistent en:

- Primer dia: Carrer Ferran, Diputació, Ajuntament, Santa Maria del Mar, Parc de la Ciutadella, Museus, Sagrada Família, jardins de Montjuïc, palaus de l’Exposició internacional i Tibidabo
- Segon dia: Montserrat
- Tercer dia: Tarragona, Sitges i costa del Garraf

Les descripcions que es realitzen són breus i simples. Comenten els autors de l’obra, quan es dóna el cas, l’estil, la ubicació i el principal element que configura la imatge o la importància del monument o el recurs.

És una guia pràctica per la seva mida, així com el seu format, que ofereix una impressió de senzillesa pel fet no abusar del text, el qual està estructurar en forma de punts, i aprofitar la imatge. Les pàgines estan decorades amb sanefes que dibuixen un marc de color verd.

Nº FITXA	**49**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona. Exposición Internacional de 1929**
Any	1929
Lloc d'edició	Madrid
Editor	Enciclopedia Espasa
Impremta	Talleres Espasa-Calpe XA
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	90pp+6pp de publicitat
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1929 8ª op.3
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 46 pàgines amb il·lustracions, de les quals destaquen, pel fet de ser inèdites, el temple de Sagrat Cor de Jesús al Tibidabo, el Palau de Comunicacions i Casa de la Pia Almoina. D'altra banda, apareixen imatges sobre plànols de les plantes de diversos monuments. Les fotografies seleccionades es caracteritzen pel joc d'ombres i llums, és a dir, la majoria semblen haver estar realitzades en un moment en què el sol s'hi projectava directament i creava aquest joc. La majoria de les il·lustracions d'exterior estan preses frontalment, tot i que també n'hi ha des d'altres perspectives. També destaquen les fotografies que prenen com a element central un detall concret.
Observacions	A la portada hi ha dibuixat un llibre, amb un mussol i una ploma d'escriure

Primerament, el format d'aquesta guia, que estructura el text com si fos un discurs literari, complica la lectura i orientació del lector, donant una impressió de confusió, desordre i densitat.

Estableix tres grans capítols: "Generalidades", "Edificios y Monumentos", "Historia"

El primer capítol s'estructura en els següents títols:

- Població, territori i clima
- Serveis
- Beneficència
- Instrucció i cultura (Universitat; Biblioteques i Museus)
- Vida religiosa, social i artística (Temples i comunitats; Societats i Corporacions;
- Economia (Indústria, Comerç)
- Descripció General (Barris; Passeigs i Grans Vies; Parcs i voltants)
- Exposició Internacional (comenta el motiu de l'esdeveniment i les seves instal·lacions)

El segon capítol s'estructura en:

- Edificis Religiosos
- Edificis Civils, militars i particulars

L'avantatge d'aquesta guia és el gran volum d'informació que proporciona, tant a l'hora d'enumerar els diversos recursos de la ciutat (realitza una major enumeració que altres guies) com descriure'ls, aprofundint el necessari perquè el visitant pugui interpretar correctament el que se li presenta, sense caure en un excés d'informació i provocar ignorància o manca d'interès. Es comenten tant aspectes històrics, artístics com funcionals de cada element, emprant un estil d'escriptura còmode pel lector.

No obstant la manera d'estructurar la informació, fa que la guia no sigui tan pràctica. Al final de la guia es proporciona un llistat de carrers i places de Barcelona que consten en els plànols parcials de la guia.

Nº FITXA	**50**
DADES GENERALS	
Títol	**L'art d'ensenyar Barcelona**
Autor	Myself
Any	1929
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Llibreria Catalonia
Impremta	A. Lopez Llausas
Idioma	Català
Núm. Pàgines	57pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. sd 12º op.19
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia del barceloní que vol guiar els amics forasters sense massa errors ni vacil·lacions
Imatge	Hi ha 16 pàgines amb il·lustracions, utilitzant la tècnica del dibuix. Destaquen imatges com l'observatori de Montjuïc, un detall de la catedral (gàrgola), ocells de la Rambla, senyals de tràfic, skyline de l'exposició de nit, un mosso d'esquadra, les gavines i l'ermita del poble espanyol
Observacions	A la portada es veu l'skyline de la ciutat, on es pot distingir clarament el monument a Colon. En primer pla s'observa una persona donant una explicació a uns visitants de Barcelona. No hi ha anuncis publicitaris

És una guia completament diferent a les altres per l'orientació que té. Està concebuda per ser d'utilitat pels barcelonins a l'hora de representar el paper de cicerones per familiars o forasters als quals els hi hagin d'ensenyar la ciutat de Barcelona.

La guia s'adreça directament al lector, l'interpel·la, i, per tant, no utilitza la tercera persona en el discurs. En tot moment manté un to amistós i de conseller, és a dir, no obliga el lector a visitar sinó que recomana.

El contingut del discurs s'assembla a una historieta. La guia parteix d'un exemple pràctic, és a dir, de com un barceloní rep la visita de la família Kaufmann, d'Alemanya, amb motiu de l'Exposició universal, i la problemàtica en què es troba el protagonista a l'hora de decidir què els pot ensenyar. L'autor, des del moment que la família arriba a Barcelona, va proposant al protagonista diversos espais i monuments a visitar, estructurant l'explicació per jornades. D'altra banda, també resulta curiós l'incís que realitza en el comportament que hauria de tenir el barceloní, a l'hora de realitzar la visita als seus hostes, recomanant informacions generals i d'interès i no abusant de les explicacions.

Breument, s'exposen els diversos itineraris o espais que l'autor recomana.

- Dia d'arribada (visita general, per obtenir una primera impressió de la ciutat, combinant trajecte en cotxe i a peu): Parc, Saló de Sant Joan, Rondes, Plaça Catalunya, Passeig de Gràcia, la Sagrada Família, la Diagonal, Palau Reial, Pedralbes, Carrer de les Corts, Plaça d'Espanya, el Paral·lel, el Port, les Rambles (Palau de la Virreina i Betlem). A la tarda recomana la visita al barri gòtic, incidint en monuments com la catedral, de la qual recomana la visita dels seus claustres i la volta exterior per la porta de Sant Iu i la de la Pietat i Santa Llúcia; la casa de l'Ardiaca, el Palau de la Generalitat, el centre excursionista de Catalunya, la plaça del Rei, el Palau Reial, Santa Àgueda, Santa Maria del Mar.
- El Tibidabo i Vallvidrera
- Parc de la Ciutadella-Museu-Barceloneta-Llotja-Port-Sant Pau del Camp
- Montserrat
- Les Nits: El Liceu, el Palau de la Música i Olympia

- Altres indicacions complementàries: el Laberint a Horta, Camp de les Corts, carrers d'interior de Barcelona: Portaferrissa, Petritxol, Boqueria...
- Montjuïc amb l'exposició i sense

Pàg. 7 i 8

Paraules Preliminars

Tothom fa guies a fi d'orientar els forasters que vénen a Barcelona; n'hi ha a dotzenes, n'hi ha de totes les grandàries i de tots els colors.

Però ningú no s'ocupa de guiar els barcelonins dins llur pròpia ciutat. M'ha semblat una injustícia i fins una imprudència.

Barcelona esdevé un centre turístic important. Qualsevol de nosaltres es pot trobar en el compromís d'haver d'acompanyar uns amics de Berlín, uns clients de París, uns coneguts de Roma... Per on començar? Què és interessant? Quins monuments valen la pensa? Quins aspectes tenen to? Quins altres són pintorescos?

Totes aquestes preguntes troben una resposta en aquest assaig. Una resposta que no aspira pas a ésser la resposta. Més aviat la intenció de l'autor ha estat de suscitar en la consciència dels barcelonins que el llegeixin la idea que ensenyar la ciutat que els ha vist néixer pot esdevenir una mena de treball artístic. El cicerone per afició o per cortesia pot, a còpia de graduar efectes i de combinar contrastos, a còpia de subratllar o atenuar impressions amb els seus comentaris, crear una ciutat més interessant que la que veiem cada dia en el tràfec dels nostres negocis.

[...]

Pàg. 16

[...]

No hi ha res que interessi tant l'home mitjà, l'home corrent - i l'altre! – Com la fesomia d'una ciutat nova. Sempre m'ha semblat una cosa absurda, sols tolerable als especialistes o als enderiats, d'arribar a una ciutat i sense haver-ne entrevist el conjunt, anar a tancar-se a un museu o a visitar un claustre romànic. Les ciutats europees totes són prou semblants, però encara són més semblants llurs museus i llurs catedrals. I les mateixes diferències que separen uns museus i unes catedrals d'uns altres museus i d'unes altres catedrals, és al carrer, a les botigues, en els rostres de la gent on solen tenir una explicació més palesa i més eloqüent. Primer la ciutat viva, sense classificar, sense retolar; primer, la gent que passa, que parla, que gesticula; la corrua dels vehicles, la terrassa dels cafès, el paisatge....

Això no vol dir que tot fent aquest tomb d'exploració general, hàgiu de passar de llarg per davant tots els monuments que us surten a camí. No. Us imagino –posem per cas- voltant des de les deu del matí en auto descobert o mig descobert, per poc que la temperatura i les disposicions dels hostes ho permetin. He fet el Passeig de Gràcia. En passar pe davant de LA PEDRERA, somrieu amb aire resignat i senyaleu.

-Què és això? –exclamaran els Kaufmann a cor.
-Encara no ho sabem ben bé- els poden dir -. L'edifici té més de vint anys d'existència...No obstant, els barcelonins no acabem de saber què diantre és...
-Però...algun objecte deu tenir?
-Naturalment, és destinat a habitació...
Hi viu gent; s'hi lloguen pisos... Vol ésser, realment, una casa de lloguer...Però, ho és?
-És estrambòtic...
-És l'obra d'un arquitecte indiscutiblement genial, però d'un gust lamentable. Ara, si us sembla, ens arribarem a veure una altra obra seva...LA SAGRADA FAMÍLIA, catedral en construcció... I donarem per acabat aquest capítol tan enutjós com indispensable.

En primer lloc realitza una introducció sobre dades històriques de la ciutat així com de l'actualitat de la ciutat el 1929, des del punt de vista social, demogràfic, econòmic i turístic.

El segon capítol ofereix tres itineraris: Casc Antic; L'Eixample; Afores: plaça de Lesseps, església Josepets, Sant Josep de la Muntanya, Parc Güell, església de la Bonanova, Pedralbes i el Tibidabo. Aquests itineraris no es caracteritzen per la descripció, sinó que simplement enumeren, pràcticament, tots els monuments i edificis d'aquestes àrees.

El tercer capítol proposa excursions per realitzar en cotxe o tren. En aquest cas sí que es realitzen breus descripcions dels llocs recomanats: Montserrat, Sitges, Tarragona, Sant Cugat del Vallès, Ripoll, Monestir de Poblet, Monestir de Santes Creus, Vic, Mallorca.

Finalment, a l'igual que en altres guies, s'ha seleccionat tota una sèrie d'indicadors de serveis i llocs d'interès que pot necessitar el foraster.

Nº FITXA	**51**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía de Barcelona y pueblos limítrofes**
Autor	Emilio Ramos
Any	1930. Primera edició
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Nèlida
Impremta	Impremta Victoria
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	61pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1930 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Nomenclatura de Carrers i guia de serveis
Imatge	No hi ha il·lustracions ni anuncis publicitaris

Des del punt de vista turístic, es pot tenir en consideració que sota l'indicador "Excursiones" es proposi: Les Planas, la Rabassada, El Tibidabo i Montserrat.

Com a "Palacios Notables": el Palau Episcopal, la casa de l'Ardiaca, la Casa Consistorial, el Palau de Belles Arts, el Palau de Justícia, el Palau de la Diputació, dels Virreis de Catalunya, Palau Reial, Casa Columnes d'Hèrcules i Hospital de Sta. Creu.

Amb l'indicador "Visitas a la ciudad": Palau de la Diputació i l'Ajuntament; l'Acadèmia provincial de Belles Arts, la Llotja, el Teatre Liceu, la Catedral, el parc Güell i la Sagrada Família.

Només s'informa de la seva ubicació. No es realitza cap descripció.

Nº FITXA	**52**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelone**
Autor	Marcel Monmarché
Col·lecció	Les Guides Bleus Illustrés
Any	1934
Lloc d'edició	Paris
Editor	Librairie Hachette
Impremta	Brodard & Taupin
Idioma	Francès
Núm. Pàgines	57pp+2 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1934, 12º-Op 1
ESPECIFICACIONS	

Imatge Hi ha 20 pàgines amb il·lustracions. Aquestes representen fotografies, dibuixos i plànols de plantes de monuments. Les fotografies són de diversos autors, i destaquen imatges de les Rambles amb gent passejant, la plaça de Macià, l'església de Santa Maria presa des d'un carrer lateral; un espai concret del Poble Espanyol. Les il·lustracions són de molt bona qualitat i es poden distingir amb claredat els diversos elements. Són imatges on la presència humana és rellevant.

La guia s'inicia amb una descripció general de la ciutat de Barcelona, que se centra en l'estructuració urbanística de la ciutat, distingint la ciutat antiga de l'Eixample, i comentant els eixos principals de cada una d'elles. El seu port, l'envejable clima i la seva animació són vectors que es prenen com a característiques definitòries de Barcelona.

En segon lloc, dades pràctiques pels visitants, estructurades en forma de llistats, i una breu explicació històrica de la constitució de la ciutat comtal.

La tercera part de la guia consisteix en diversos capítols dedicats a espais concrets de Barcelona, realitzant una completa descripció de les particularitats principals dels monuments i altres recursos d'interès turístic. Aquesta descripció fa ús del contingut històric, artístic i subjectiu, és a dir, d'impressions generals que desperta el recurs en la persona que l'observa. La descripció es caracteritza, paral·lelament, per la detallada ubicació dels espais i monuments que realitza la guia, marcant en cada moment al lector en quina orientació de l'espai es troba o cap a quin carrer s'ha de dirigir. No obstant, aquesta concreció també determina la major densitat i complexitat de la lectura.

Els diversos capítols que descriu són:

- La ciutat antiga
  - Les Rambles; Casa Consistorial; Palau de la Generalitat; Audiència; Catedral; Església de Santa Maria del Mar. Cal tenir en consideració, que a més d'aquests espais i monuments es descriuen altres recursos que es troben en la mateixa àrea
- L'Eixample
  -1ª Part S.E: Saló de Sant Joan; el Parc
  -2ª Part S.O: Universitat; Carrer de les Corts; Montjuïc; Museus
  -3ª Part N.O: Passeig de Gràcia; Diagonal; Pedralbes; Sarrià
  -4ª Part N.E: Parc Güell, Sagrada Família, Eixample
- Entorns de Barcelona: El Tibidabo, la Rabassada, Vallvidrera, Sant Cugat del Vallès, Terrassa,
- Excursions de Barcelona a Montserrat i de Barcelona a Manresa.
  Descriu les possibilitats d'anar a Montserrat via tren i passant per Sabadell, o per Martorell. Una altra possibilitat és per carretera. D'altra banda, dedica una descripció a la situació geogràfica de Montserrat i els seu monestir (instal·lacions, oficis religiosos i excursions que s'hi poden realitzar pels seus voltants).
  Pel que fa a l'excursió a Manresa, des d'aquesta ciutat es proposa la visita a Vic, Ripoll, Cardona i Solsona.

Nº FITXA	**53**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía Turística de la España Sagrada, Artística y Monumental**
Autor	D. Jose Diez Monar
Col·lecció	Guía del Clero
Any	1936
Lloc d'edició	Madrid
Impremta	Talleres Tipográficos AF
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	388pp
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca

Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 934

ESPECIFICACIONS

Imatge	Hi ha 9 il·lustracions entre fotografies i dibuixos, de monuments i pintures religioses d'Espanya. De Catalunya no hi ha imatges. Fotografies en blanc i negre
Observacions	Al mig de la guia van apareixent esporàdicament anuncis publicitaris d'allotjaments i serveis d'interès pel turista. Hi ha 40 pàgines dedicades a Catalunya

La guia s'estructura en tres parts principals:

- Notes útils (passaport, oficines d'informació de turisme, allotjament, províncies eclesiàstiques i bisbats, diòcesis i residència de la seu)
- Espanya Sagrada. Amb dos capítols: un dedicat a Espanya i l'altre a les Diòcesis espanyoles i poblacions que consideren interessants.
- Comunicacions per terra, mar i aire

Per l'estudi és interessant fixar-se en el segon capítol, en el qual es dediquen referències a algunes poblacions d'Espanya. Per cada indret es fa una descripció actualitzada de la ciutat, pel que fa a l'economia, demografia, posicionament mundial....així com informació de caràcter religiós (diòcesis del territori), un apartat dedicat als monuments més importants, indicacions útils i, finalment, referències a altres poblacions interessants dels voltants.

De Catalunya apareixen les següents poblacions:

Barcelona (6pp): Com a monuments destaca en majúscules la Catedral i el Seminari (dels que realitza una breu descripció sobre la seva construcció i estil). Pel que fa altres espais d'interès, enumera sense cap descripció d'un conjunt de monuments i llocs de la ciutat, destacant els espais religiosos (esglésies), públics (Palau de la Generalitat, Ajuntament, arxiu, biblioteca de Catalunya...) així com museus (museu Municipal d'Art i arqueologia, d'Art contemporani, Martorell de Ciències Naturals, Episcopal, de Geologia, de Reproduccions), jardins (Ciutadella i Montjuïc), la Llotja, Universitat, Palau de la música i de Belles Arts, principalment.

Girona (6pp): Destaca la Catedral i el Seminari conciliar. En segon lloc el col·legi de la Sagrada Família, les esglésies de Sant Feliu, Sant Pere de Galligants, Sant Domènec, convent Caputxins, els banys àrabs, el castell de Montjuïc, la Forca Vella, la Torre Gironella i la Devesa.
A l'igual que a Barcelona, es proposen sortides a altres poblacions del voltant, d'on fan sobresortir les esglésies parroquials.

Lleida (5pp): Com a monuments principals destaca les catedrals nova i vella, així com el Seminari. Altres espais que menciona són la biblioteca, el museu Episcopal, acadèmia Mariana, hospital de Santa Maria, les cases consistorials, l'arxiu municipal, l'institut, el castell Gardeny, la Universitat i diverses esglésies.

Tarragona (7pp): Catedral i Seminari, dels quals realitza una descripció. Altres espais que recomana veure són: Biblioteca, museus escolars, la muralla Ciclòpia, circ Màxim, palau d'August, l'amfiteatre, les muralles romanes, museu Arqueològic, necròpolis, l'Ajuntament, l'arc de Barà, l'aqüeducte romà, i especialment altres esglésies de la ciutat.

Tortosa (6pp): Catedral, Seminari, el col·legi de vocacions eclesiàstiques de Sant Josep, l'observatori astronòmic, el monestir de Cardó, així com diverses ermites de la regió

Seu d'Urgell (5pp): Catedral, Seminari, biblioteca, palau Episcopal, fortaleses de la Ciutadella, castell i torre de Solsona.

Vic (5pp): Catedral i Seminari. Biblioteca, museus, arxius, esglésies, castell de Montcada, cases consistorials, hospital de la Santa Creu, dolmen de Sant Jordi, torre de Saladeures i col·legi de Sant Josep

Com es pot observar la guia se centra especialment en construccions de caràcter religiós, i les descripcions només es realitzen de les catedrals i els seminaris.

Nº FITXA	**54**
DADES GENERALS	
Títol	**España y Portugal**
Autor	Angel Vegue i Goldoni
Col·lecció	Novísima Guia
Any	1936. 2ª edició
Lloc d'edició	Madrid
Editor	Francisco Beltran
Impremta	Librería Catalonia
Volum	2 volums
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	803 (engloba els dos volums)+57 plànols de ciutats i plantes d'edificis notables
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 934
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions
Observacions	Hi ha 149 pàgines dedicades a indrets de Catalunya (1er volum) de la 205-352

La guia s'introdueix amb una sèrie de dades útils pels turistes, referències històriques d'Espanya i una explicació sobre l'art al país espanyol.

El nucli de la guia consisteix en tot un conjunt d'itineraris per les diverses regions del país. En el cas de Catalunya es proposen els següents recorreguts:
-De Perpignan a Barcelona per Granollers
-De Portbou a Barcelona (línia del litoral)
-De Perpignan a Barcelona per Figueres (carretera internacional)
-De Perpignan a Puigcerdà i Barcelona pel Conflent i Cerdanya
-De Barcelona a Puigcerdà per Ripoll
-De Barcelona a Valls i Picamoixons
-De Barcelona a Saragossa i Madrid per Lleida
-De Barcelona a Saragossa i Madrid per Reus i Casp
-De Barcelona a Tarragona i Reus per Vilanova (línia de la costa)
-De Tarragona a Reus i Lleida
-De Tarragona a Tortosa i València

A partir d'aquests itineraris es van detallant els diversos punts, pobles i espais que engloben els seus recorreguts, no només limitant-se a les grans ciutats com les capitals de província.
És indubtable el detallisme en què es caracteritza aquesta guia, però és exhaustiu. Aquest fet, juntament amb el seu format, text en forma de prosa on no s'utilitzen recursos per diferenciar continguts temàtics, fa il·legible el document, i elimina el seu caràcter pràctic.

En qüestió de referències monumentals és molt completa, però en el text és difícil identificar el monument que s'està descrivint sense haver de llegir la descripció, ja que tal com s'ha mencionat, no es realitza aquesta distinció mitjançant negreta, espais dobles o altres recursos.

De les referències realitzades a les quatre províncies de Catalunya, s'han destacat aquelles explicacions que en d'altres guies no apareixien. No obstant, aquests itineraris també introdueixen descripcions a altres ciutats i pobles que no tenen capitalitat. Cal dir que la guia dedica una gran atenció a Barcelona i Lleida.

Girona: Es mencionen els monuments: Catedral, Sant Feliu, Sant Pere de Galligants, Museu arqueològic, convent Caputxins, Montjuïc, la Devesa, vall de Llimona, monument a Álvarez de Castro, monument commemoratiu a la defensa de Girona.

Barcelona. Al dedicar una major proporció d'informació, aquesta s'ha estructurat sota els següent títols: Notícies preliminars i d'interès pràctic; govern, tribunals, autoritats militars i de Marina, corporacions provincials, municipals i regionals; espectacles i esports; museus; institucions docents i culturals; societats; establiments i institucions de beneficència; història; caràcter i costums, festes populars; descripció sumària de la ciutat; temples; edificis militars; altres edificis notables; monuments; afores i voltants de Barcelona; palaus de l'Exposició internacional del 1929. Pel que fa als itineraris circulars per recórrer Barcelona i els seus voltants, esmenta els següents:

1. Plaça de Catalunya, Rambles, Passeig de Colón, Passeig Isabel II, Avinguda del marqués d'Argentera, parc i retorn pel saló de Sant Joan i Ronda de Sant Pere.
2. Plaça de Catalunya, carrer de Fontanella, Gran Via Laietana, carrer de la Mercè, plaça del Duc de Medinaceli, carrer Anselm Clavé, plaça de la Pau, Rambles i plaça de Catalunya
3. Plaça de Catalunya, Avinguda de la porta de l'Àngel, plaça de Santa Anna, carrer dels Arcs, plaça Nova, carrer del Bisbe, carrer de Santa Llúcia, plaça de la Catedral, carrer dels comtes de Barcelona, plaça del Rei, baixada de la Presó, llibreria, plaça de la Constitució, carrer de Ferran i Rambles
4. Plaça de Catalunya, passeig de Gràcia, carrer de Salmerón, plaça de Lesseps, Sant Josep de la muntanya, parc Güell, Ntra. Sra. del Coll, Avinguda Tibidabo, estació interior del funicular, observatori Fabra, Mentora, Tibidabo i funicular a plaça de Catalunya
5. Vallvidrera
6. Sant Gervasi, Bonanova, Sarrià, Pedralbes
7. Plaça de Catalunya, ronda Universitat, carrer Diputació, carrer Provença, carrer Universitat,

carrer de les Corts de Sarrià, plaça Universitat, carrer corts Catalanes, plaça d'Espanya, Avinguda

Amèrica, carrer Tamarit, ronda Sant Antoni, carrer Pelayo i plaça Catalunya

8. Plaça Catalunya, rambla Santa Mònica, Carretera del Morrot, carretera Casa Antúnez, carretera

del Port i rambla

9. Rambles, plaça de la Pau, Duana, carrer del Marqués del port, plaça d'Espanya, carrer de les Corts, arenes, escorxador, "caserna" de cavalleria, presó model, carrer de les Corts, carrer de Pelayo, Rambles, Drassanes, passeig Colon, plaça Antoni López, Passeig Isabel II, plaça de Palau, passeig Nacional, plaça Catalunya
10. Plaça Catalunya, carrer d'Ausiàs March, Sagrada Família, fàbrica pianos i armonium "cussó SFHA", hospital Sant Pau, Manicomi de la Santa Creu, "La Hispano Suiza", plaça d'Urquinaona.

Tarragona: Introdueix nous espais d'interès a més dels que ja es venien descrivint en altres guies com: La Universitat pontifícia, el mercat, els seus passeigs

Lleida: Les referències són similars a les d'altres guies.

Nº FITXA	**55**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía del neumático Michelin. España Portugal**
Col·lecció	Michelin
Any	1936-1938
Lloc d'edició	Madrid
Editor	Clermont-Ferrand
Impremta	Successores de Rivadeneyra
Idioma	Castellà, Portuguès i francès
Núm. Pàgines	624+14 plànols de les principals capitals d'Espanya+4 mapes parcials de la península+1 mapa sencer de la península
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	A 91 12º 186

ESPECIFICACIONS

Imatge	Hi ha 166 pàgines amb petits plànols parcials d'algunes poblacions així com de plantes dels seus monuments, però no apareixen fotografies o dibuixos del territori i dels seus recursos.
Observacions	Fins a aquest període totes les portades han tingut com a fons el color groc. En aquesta guia a la portada hi ha l'home Michelin i un quadre resum del contingut de la guia

El primer apartat de la guia coincideix amb el de la resta de documents de la mateixa col·lecció: un guió de com fer servir la guia en espanyol, portuguès i francès, tot i que en aquesta ocasió està molt més il·lustrada amb dibuixos de l'home Michelin que exemplifica gràficament les instruccions textuals de la guia. S'han reduït els índexs.

Els itineraris per Catalunya són pràcticament els mateixos, amb algunes modificacions com:

> L'itinerari de Tarragona a Castelló de la Plana torna a passar per Tortosa
>
> L'itinerari de Barcelona a Puigcerdà varia a l'inici, passant per Mollet i després per Granollers, en comptes d'iniciar el recorregut per Badalona.

D'igual forma es continuen publicant les excursions als voltants de Barcelona, Girona i Tarragona.

La resta del contingut de la guia és similar al de la guia del 1929, tant el títol II (nomenclatura de pobles per ordre alfabètic) com el títol III.

A nivell de format, els plànols en color de les grans ciutats ja no s'ubiquen al llarg del desenvolupament del capítol "nomenclatura de pobles per ordre alfabètic" sinó al final de la guia. D'altra banda, s'han incrementat els anuncis publicitaris de l'empresa Michelin i els mapes que publiquen.

Nº FITXA	**56**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía urbana de la Ciudad de Barcelona**
Autor	Arnaldo Gassó
Any	1941
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Solidaritat Nacional
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	122pp+148 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1941 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia especialment útil al funcionari públic
Imatge	No hi ha il·lustracions ni anuncis publicitaris
Observacions	Tapes de cartró dur i utilització de paper reciclat

La guia s'estructura en dues parts centrals. La primera d'elles "Información General", és semblant a una guia de serveis. En aquest apartat apareix una secció titulada "Para Turistas", en la qual s'especifica la ubicació de: l'Arxiu històric, l'Ajuntament, la Catedral, el Centre Excursionista, la Diputació Provincial, la Pedrera, l'església Santa Maria, la Llotja, Miramar, les Muralles Romanes, la plaça del Rei, el Parc Güell i el Temple de la Sagrada Família. És important tenir en consideració aquesta enumeració, ja que del gran ventall de recursos turístic que disposa la ciutat només han considerat els enunciats prèviament.

La segona part de la guia consisteix en el nomenclàtor de carrers i places de la ciutat, vinculada als 148 plànols que publica la guia. Abans d'aquest contingut es dediquen tres pàgines a explicar l'origen del nom d'alguns dels carrers de Barcelona.

El format difereix d'altres guies amb el mateix contingut, ja que utilitza pestanyes que permeten ubicar els diversos capítols amb rapidesa; també hi podem trobar la publicació de l'ordenança municipal referent als drets i obligacions generals dels habitants.

Nº FITXA	**57**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Merino Barcelona**
Autor	Jose Mª Merino Lubian
Any	1942-1943 31ª Edició
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Graficas Typus
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	315pp+15 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1943 12º 1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions ni anuncis publicitaris
Observacions	A la portada apareix l'escut de Barcelona

Aquesta guia es diferencia de la guia del 1922 "Barcelona Guía General de la Ciudad" pel fet d'introduir 15 plànols, a més de publicar indicadors referents a agències de viatges i turisme.

D'altra banda, ofereix informació d'exposicions d'art (salons i galeries), així com altres seccions que apareixen prèviament en altres guies, referents als monuments, palaus i edificis.

De palaus i edificis notables marca: Arxiu històric, palau Episcopal, Catedral, casa columnes Hèrcules, casa Convalescència, casa de Padellás, casa Consistorial, casa dels Comtes de Centelles, casa dels Comtes de Güell, palaus de Belles Arts, de la Diputació, de la Música, de la Mutualitat, de Pedralbes, de la Virreina, de Justícia, Nacional, dels Virreis de Catalunya, del Parc, Sala del Tinell i Hospital de Sant Pau i de la Santa Creu

Nº FITXA	**58**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía Merino. Barcelona**
Autor	José Mª Merino (Pilot de Marina Mercant, Oficial d'Hisenda Municipal i Ex Oficial de la Guardia Urbana)
Col·lecció	Guia Merino
Any	1943 32ª Edició
Lloc d'edició	Barcelona
Idioma	Castellà
Nº pàgines	350
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 142
ESPECIFICACIONS	

Tema	Guia urbana de Barcelona amb connotacions turístiques
Descripció	
Imatges	A la portada hi ha dibuixat l'escut de Barcelona
Observacions	Hi ha pestanyes que separen el contingut de la guia i faciliten la cerca d'informació.

La present guia, en referència a la del 1923 analitzada anteriorment, ha evolucionat cap a un major contingut i a una quantitat d'informació de major utilitat per el turista. De les informacions incorporades cal destacar que són d'utilitat pel turista les referents a: AAVV, Transports, bancs, consolats, correus, diaris, exposicions d'art, hotels, museus, palaus i edificis notables, parcs i jardins públics, teatres, comunicacions, nomenclatura de carrers, etc.

Els "Palaus i Edificis Notables", els posa en una llista amb la seva adreça i són els següents: Arxiu Històric, Palau Episcopal, Catedral, Casa Columnes de Hèrcules, Casa Convalescència, Casa de Padellàs, Casa Consistorial, casa dels Comtes de Centelles, Palau dels Comtes de Güell, Palau de Belles Arts, Palau de la Diputació, Palau de la Música, Palau de la Mutualitat, Palau de Pedralbes, Palau de la Virreina, Palau del Parc, Sala del Tinell i Hospital de Sant Pau i de la Santa Creu.

Nº FITXA	**59**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Autor	Josep Gudiol Ricart
Col·lecció	Guias Artísticas de España
Any	1946 (1a edició)
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Aries
Impremta	SA Horta IE
Idioma	Castellà
Nº pàgines	208
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 368
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Barcelona
Imatges	Les fotografies (en blanc i negre) de les pàgines es corresponen a la temàtica del capítol que es tracta. Hi ha un total de 86 pàgines il·lustrades. Cal destacar que en el capítol dedicat a l'Arquitectura Contemporània hi ha una fotografia de la Pedrera, en la qual només es pot percebre la part baixa de la seva façana.
Observacions	En realitat és una guia incompleta, ja que li manquen totes les informacions referents a serveis d'interès pel turista.

Aquest guia es refereix fonamentalment a la història de Barcelona i els seus vestigis.

El primer capítol està basat, en la seva totalitat, en la història de la ciutat, en canvi, en els nou capítols restants, a partir d'una explicació general es van desenvolupant les descripcions i tractament específic de monuments. Per fer-se una idea del contingut de la guia a continuació s'esmenten els títols dels diversos capítols que la composen:
II) Expansió Medieval; III) Catedral; IV) Esglésies Gòtiques [Església de Sta. Anna, Sta. Maria del Pi, Sta. Maria del Mar, Monestir de Pedralbes, Sants Just i Pastor, Sta. Maria de Montesió, La Concepció, Sant Martí de Provençals]; V) Arquitectura Civil. Edificis Públics [Palau Reial Major, Arxiu de la Corona d'Aragó, Casa de la ciutat, Palau Reial Menor, Palau de la Diputació General de Catalunya, Llotja, Hospital de la Sta. Creu, Casa de Convalescència, Reial Acadèmia de Medicina]; VI) Els Carrers i les cases del barri gòtic [Cases canonicals, Canònica i Pia Almoina.

Museu Diocesà, Casa de l'Ardiaca. Arxiu Històric de la Ciutat, Casa Padellàs. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, Plaça de Sant Just, Carrer Montcada]; VII) Construccions renaixentistes, barroques i neoclàssiques [Església de Ntra. Sra. del Betlem, Sant Sever, Sant Felip Neri, Sant Miquel de Port, Sant Sever i Sant Carles Borromeu, Ntra. Sra. de la Mercè, Casa dels Velers o de l'art de la seda, Palau del Duc de Sesa, Palau de la Virreina, Palau de Moya, Duana. Govern Civil, Port]; VIII) Arquitectura del segle XIX i expansió Moderna [Plaça Reial, Casa Xifré]; IX) Arquitectura contemporània; X) Museus de Barcelona [Museu Arqueològic, Museu d'Art de Catalunya, Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona; Drassanes i Museu Marítim, Museu Diocesà, Museu d'Art Modern].

El text de tot el llibre té bàsicament referències històriques i descripcions tècniques, que no sempre són del tot clarificadores i resulta en determinats moments dens. En referència al capítol dedicat a l'arquitectura moderna, cal destacar que no es realitza la descripció de cap obra en concret sinó que es limita a una explicació dels artistes contemporanis, el seus estil i les obres més rellevants, tot i que es posa de relleu la monumentalitat de les obres de Gaudí. En la resta de capítols es passa a una descripció molt detallada i extensa dels monuments en qüestió, de manera que en alguns moments es pot arribar a considerar que el nivell de detall assolit és excessiu.

Pàg. 135-136 "IX Arquitectura contemporánea"[...] La casa Batlló, en el Paseo de Gracia, es un buen ejemplo del lirismo decorativo de Gaudí a comienzos de siglo, y la casa Milá, la monumental "Pedrera" de la calle de Provenza, representa la etapa subsiguiente llena de preocupaciones de estereotomía y juegos de luces. La Sagrada Família es, ciertamente, su obra maestra y el primer monumento de la Barcelona moderna; empezando por Font en el lúgubre estilo gótico que preside la cripta, surgió a flor de tierra bajo la dirección de Gaudí, quien, apasionado por la obra, llegó a convertirla en misión definitiva de su existencia. [...]

Nº FITXA	**60**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia urbana de Barcelona**
Autor	Arnaldo Gassó
Any	1948-1949
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Solidaritat Nacional
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	151pp+106 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1948 12º-1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions. Els anuncis publicitaris s'insereixen en els plànols
Observacions	La guia es publica cada dos anys amb les pertinents rectificacions i ampliacions. L'autor d'aquesta guia és el mateix que el de la guia del 1941 "Guia urbana de la ciudad de la Barcelona".

Aquesta guia, a diferència de la del 1941 “Guia urbana de la Ciudad de Barcelona”, dedica major atenció al capítol d’informació general, o de serveis, de tal manera que amplia les referències a llocs, edificis i tipologia de comerços de la ciutat.

D’altra banda, crea una secció “Barcelona Turística” que proposa nou itineraris a realitzar. Formalment aquests itineraris responen a un discurs literari, la qual cosa fa que no sigui atractiu de llegir, i que difícilment es puguin trobar referències a monuments o espais concrets sense haver-se de llegir tot el contingut. D’altra banda, facilita informació sobre les millors opcions de transport per realitzar els itineraris, i descriu senzilla i breument els principals monuments i edificis que es localitzen en aquests recorreguts:

-Itinerari a la zona antiga
-Visita de temples: Santa Maria del Mar, Sagrada Família i Església de Sant Pau

-Les Rambles i el port
-Plaça d'Espanya, Palau Nacional i Parc de la Ciutat
-Palau de la Diputació, casa de l'Ajuntament, la Llotja, Tibidabo
-Parc Güell, santuari de Sant Josep de la Muntanya, l'ex-Palau Reial, Pedralbes,
-Montserrat
-Cementiri del sud-oest i grans magatzems (turisme de *shooping*)
-Itinerari marítim fins la punta de l'escullera

La segona part de la guia i la més dimensionada, consisteix en el nomenclàtor de carrers.

Nº FITXA	**61**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona y sus contornos**
Autor	Antonio Guardiola
Col·lecció	Itinerarios de España. Manuales-Guía del turista y el viajero
Any	1951
Lloc d'edició	Madrid
Editorial	Editorial RADAR SL
Impremta	Selecciones gráficas
Volum	2
Idioma	Castellà
Nº pàgines	204
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre mida quartilla
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	A 91 12º 172
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia de Barcelona i de Catalunya en general
Imatges	Hi ha un total de 12 pàgines amb imatges, en les quals hi ha, habitualment, dues fotografies en cadascuna, tot i que amb excepcions.
Observacions	Tot i que aquesta guia es posiciona com una guia de Barcelona, en realitat ho és de tota Catalunya, tenint en compte que els itineraris proposats no es limiten a l'entorn més immediat de Barcelona, sinó que s'arriba fins a la Seu d'Urgell i Andorra. Per tant, potser el títol *"Barcelona y sus contornos"* no és el més apropiat.

La guia queda dividida en 6 capítols que, a més d'incloure el recorregut de la ciutat, també inclouen el viatge a diversos indrets de Catalunya. Inicialment, es presenta un apartat dedicat als propòsits de la col·lecció, que van encaminats a facilitar el viatge i tots el elements d'aquest. A continuació, sota el títol "Invitación al Viaje" posa de manifest els sentiments i la necessitat del viatge, evocant directament la necessitat del viatger d'emprar una guia, de manera que acaba determinant que aquesta publicació és la ideal, dient on es pot adquirir i quan val. Tot seguit, amb un cita de El Quixot, ja comença la guia pròpiament dita, seguint amb una descripció de la ciutat poc convencional i amb un caràcter altament literari.

En el següent capítol ja es comença amb un itinerari per la ciutat, de manera que el text va explicant al lector què ha de fer i on ha d'anar, què es trobarà i en alguns casos fa com un petit diàleg de preguntes i respostes, com si fos el viatger que es qüestiona el dubte; a partir d'aquest moment es van desenvolupant els itineraris en els diversos capítols que engloben, a més de Barcelona, diversos indrets de Catalunya com Vic, Granollers, Ripoll, La Seu d'Urgell...

Tot i que la major part de la guia està estructurada en forma de text descriptiu, també hi ha alguns punts més esquematitzats, com les AAVV de Barcelona, els bancs, les tarifes aèries, serveis ferroviaris, etc. En realitat la guia és poc pràctica, ja que segueix una estructura poc esquemàtica i molt textual, de manera que a qui l'ha d'utilitzar li pot resultar molt difícil trobar la informació desitjada.

La informació referent al patrimoni és difícil de poder-la trobar al mig del text, tot i que en l'índex es pot apreciar un punt dedicat a "Los templos más notables de Barcelona", però no queda diferenciat en el text i, per tant, és difícil de trobar. Un cop localitzada, comprovem que aquesta part del text és molt descriptiva del que hi ha i què es pot apreciar de l'edifici, tot i que no empra un vocabulari amb paraules molt tècniques.

Lema de la col·lecció: *¡Ante todo, conozca usted España! "¡La impresión que causa la España actual es de maravilla!" (Palabras del Comodoro don Cornelio Joaquín, Comandante del vapor filipino Haleakala, en su reciente viaje a España.)*

Nº FITXA	**62**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía de Barcelona**
Autor	Carlos Soldevila
Any	1951 1ª edició
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Ediciones Destino, SL
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	447pp+9 mapes parcials+ 1 mapa general
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura gruixut
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1951 (1) 8º
ESPECIFICACIONS	
Imatges	Hi ha 365 pàgines amb il·lustracions. Moltes de les imatges de la guia són il·lustratives de la vida social, on el protagonista és la població barcelonina. Així doncs, en algunes fotografies un monument pot quedar en segon pla per donar protagonisme a la persona. Pel que fa a la temàtica, apareixen diverses vistes de la ciutat des de diferents punts (Montjuïc, el Port, des de la carretera de Rabassada...); diverses parts de la Casa de l'Ardiaca i el Palau Episcopal, zones del casc antic, la Plaça Nova i les torres romanes del carrer del Bisbe, la Catedral i els seus espais interiors presos des de diversos angles, així com alguns dels seus objectes o detalls artístics, el pont gòtic del carrer Bisbe, diverses esglésies, perspectives del Palau de la Generalitat amb els seus salons i jardins, fotografies de pintures, escultures i altres modalitats artístiques com el retaule "Condensable" de Jaume Huguet, escultura romànica del Pantocrator, pintura mural de Xavier Nogués a l'alcaldia, fotografies de carrers i barris de Barcelona (carrer Caputxes, barri de Ribera, carrer de Montcada...), patis d'interior com el de la Casa Dalmases, els Palaus del Marqués de Llió i el pati del Palau de Santa Coloma, etc. En definitiva, més que recollir tots el recursos de la ciutat, pretén oferir una imatge general de les peculiaritats de la ciutat. Cal destacar la gran qualitat de les fotografies preses, tant exteriors com d'interior, on s'aprofita molt el joc de les llums i les ombres
Observacions	Plànols en color, on es poden ubicar amb claredat la majoria de recursos d'interès turístic. No hi ha anuncis publicitaris

Pàg. 7

"No es, ciertamente, el tomar de la mano al dócil turista y conducirlo a visitar a paso de carga los principales edificios, museos, establecimientos y curiosidades de Barcelona con el mejor método y la mayor comodidad posibles. Esta misión cuadra a otro género de guías cuyo prototipo ha sido el famoso e insuperado Baedeker. Mi deseo al aceptar el honroso encargo de escribir una "Guía de Barcelona", dentro de la misma colección tan inolvidablemente inaugurada por mi viejo amigo y compañero José Pla con su "Guía de la Costa Brava", es la de procurar a los barceloneses, tanto o más que a los forasteros, un estímulo para adentrarse en el alma de la ciudad y salir de la condición de simple autómatas en que han caído sin querer o sin darse cuenta.

Conocer una población no consiste únicamente en familiarizarse con su topografia y su toponimia, el aspecto de sus monumentos y el trazado de sus calles, ni siquiera en adaptarse mecánicamente a sus ritmos y plegarse con más o menos flexibilidad a sus costumbres. Consiste también y sobre todo, en penetrarse de su atmósfera espiritual, en desposarse con su presente, su pasado y su futuro, en tomar cariño a sus cualidades y sentir el sabor agridulce de sus grandes defectos".
[…]

Aquesta guia, tot i utilitzar un format literari, no provoca una sensació de complexitat o desordre com succeïa en altres guies, perquè tot el contingut està molt cohesionat i disposa d'un fil conductor, és a dir, no consisteix en una simple enumeració de monuments o recursos i la descripció de les seves característiques principals, sinó en un discurs que pren com a referència la història, i especialment les valoracions personals i subjectives de l'autor així com d'altres personatges que participaren en la vida de Barcelona o que visitaren la ciutat. És aquesta manifestació de les impressions personals i la interpel·lació directa amb el lector el que fa que la lectura, tot i el seu format prosaic, esdevingui amena i agradable.

El seu índex de matèries s'estructura de la següent manera.

- *Ojeada desde la altura* (impressions de Barcelona des de diverses panoràmiques)
- *El Barrio Gótico: 1)Recuerdos romanos, Palacio Episcopal, Casa del Arcediano, Catedral; 2) Palacio de la Generalidad, Plaza del Rey, Casa Padellàs, Salón del Tinell, Capilla de Santa Águeda, Palacio Real Mayor, Museo Federico Marés, Casa de la Inquisición.*
- *De la Plaza de San Jaime hasta el Borne: La Casa de la Ciudad y el barrio de San Justo; Barrio de Santa María*
- *Las Ramblas: Las de ayer; Las Ramblas de hoy*
- *A la Derecha de las Ramblas: Paseo de Colón, Calle Ancha y Plaza Real; Los Barrios del Pino y Santa Anna; Pequeña incursión a la derecha de la Via Layetana.*
- *De la Barcelona Neoclásica a la de la Exposición del 98: La Plaza de Palacio; El Parque de la Ciudadela, el Museo de Arte Moderno y el Salón de San Juan.*
- *A la Izquierda de las Ramblas: Atarazanas, Museo Marítimo y "barrio chino"; Hospital de la Santa Cruz y sus alrededores*
- *El Paralelo y Montjuich: Marqués del Duero, Poble Sec y los jardines de Montjuich; El Museo de Cataluña.*
- *Barcelona y el Mar: La Barceloneta; El Puerto*
- *El Ensanche: Características generales; Las Rondas; El Paseo de Gracia y la Rambla de Cataluña; La Derecha del Ensanche; Flora del Ensanche; Templos del Ensanche; Las Plazas de Toros y el Palacio de Deportes; La izquierda del Ensanche*
- *Las Ex Villas: Gracia; Horta; Tibidabo y Vallvidrera; De Vallvidrera a Sarriá; San Gervasio*
- *El futuro anti-ensanche: La prolongación de la Avenida del Generalísimo Franco y sus aledaños; Zona de fiestas y deportes*
- *Carácter y costumbres de los barceloneses*

Una altra de les peculiaritats d'aquesta guia és l'aspecte crític de l'autor, la qual cosa fa que el seu to respecte els diversos recursos que es descriuen no caigui sempre en la grandiloqüència i lloança del monument o l'espai:

Pàg. 300

" Cuando yo era muchacho y sentía como el que más la atracción del modern styl, se tenía la impresión de que el Ensanche quedaría marcado para siempre más con su sello. Y la verdad es que hoy, caminamos horas enteras sin descubrir los testimonios de aquella orgía. No es, precisamente, que hayan desaparecido todos; es que los que subsisten, o bien han perdido el brillo de la novedad que atraía nuestra atención, o bien quedan sumergidos por el tono blancuzco y la vulgaridad de las nuevas edificiaciones. Para que el visitante se haga cargo de lo que fué esta etapa del Ensanche, conectada con el modernismo europeo, le recomendamos que se detenga un rato ante la casa número 92 del Paseo de Gracia, vulgarmente conocida con el nombre de La Pedrera (La Cantera). Es obra del famoso arquitecto Antonio Gaudí, que fué un técnico genial y que en su afán de expresión desafió con admirable intrepidez los riesgos de la fealdad y del mal gusto. El inmueble, en cuestión, que por la abrumadora fuerza de su fachada, la ciclópea importancia de su portal y de sus aberturas, donde se retuercen unos hierros de apariencias vegetales en función de baranda, pudiera sugerirnos la idea de un destino superior o de una aspiración trascendente, no es más que una casa de alquiler. En el proyecto, que el propietario no

quiso o no pudo llevar íntegramente a cabo, se le daba un remate mucho más imponente que el actual."

D'altra banda, s'ha de considerar la imatge gràfica d'aquesta guia, que per la seva qualitat és un dels elements que atrauen més l'atenció del visitant.
Dels diversos autors de les il·lustracions, destaca la participació de l'arxiu Mas, Ramón Dimas, J. Martínez Casanovas, J. Tous Casals, Óscar Jove, entre d'altres.

Nº FITXA	**63**
DADES GENERALS	
Títol	**Espagne**
Autor	Francis Ambrière (director de la publicació)
Col·lecció	Les Guides Bleus
Any	1952
Lloc d'edició	París
Editorial	Hechette
Impremta	Crété
Idioma	Francès
Nº pàgines	50 (introductòries) + 62 (secció preliminar) + 964 (contingut)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	T 12º 2611
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística d'Espanya
Imatges	4 mapes (2 a les portades interiors) i 204 plànols. No hi ha fotografies ni il·lustracions, només hi ha el dibuix de 8 plantes de catedrals + un mapa de carreteres desplegable d'Espanya enganxat a l'interior de la contraportada.
Observacions	Tapes de cartolina sobreposades. Cada part de la guia té una numeració de pàgines independent a les altres. Guia adaptada als francesos. Guia molt extensa i densa, tot i que segueix una estructura lògica. A la part superior de cada pàgina hi ha el nom de la població o el monument o monuments que es tracten en la pàgina en qüestió.

Seguint una estructura similar a la guia Hachette de l'any 1927, cal destacar que afegeix una part, de manera que es poden distingir 3 parts ben diferenciades:

La primera part és de caràcter general sobre Espanya i inclou la següent informació: índex de plànols i mapes, resum geogràfic, resum econòmic, resum històric, resum artístic, les músiques espanyoles (on es destaquen els trets regionals, bibliografia, termes topogràfics, resum lingüístic (petit diccionari de vocabulari) i les dades generals (època de viatge, AAVV, pressupost de viatge, passaport, duana, canvi, espectacles i festes, hotels, restaurants i cafès, transports i comunicacions.)

La segona part, és l'anomenada secció preliminar, la qual queda diferenciada pel el color blau de les seves pàgines. Aquesta part està dedicada als mitjans de transport: línies aèries, ferrocarrils i via marítima. En el cas dels ferrocarrils es marquen les possibles rutes que es poden realitzar per arribar a Espanya. Finalment, i ja sortint d'aquesta secció es presenten les vies d'accés per carretera acompanyada aquesta informació per una taula de distàncies.

La tercera part està formada per deu seccions dedicades a les diverses regions espanyoles (una més que en la guia de 1927), la primera de les quals està dedicada a Catalunya i les Balears com en la guia del 1927, i on també es destaca, a través del títol, la importància donada a Girona, Barcelona, Lleida, Tarragona i Palma, ocupant una extensió de 195 pàgines. El text de les rutes proposades, i sobretot el referent a la descripció de monuments, en molts casos és el mateix que

el text escrit a la guia del 27, tot i que s'ha refet part del text, però sense canviar el caràcter descriptiu i històric amb un vocabulari tècnic. Es proposen un total de 10 rutes (3 més que el 27):
1.de Perpinyà a Barcelona: a)per Girona (en aquesta ruta que passa per Girona, en cal destacar que s'ha restat importància a aquesta ciutat, destacant que la seva explicació ja no va acompanyada per un plànol de la ciutat), b)pel litoral, c)per la Cerdanya.
2.de Tolosa a Barcelona: a)de Tolosa a Puigcerdà, b)de Puigcerdà a Barcelona.
3.Barcelona i rodalies (va acompanyada d'un plànol de la ciutat igual que el de la guia del 27, però amb colors diferents que el fan més difícil d'interpretar.) La informació relativa als serveis turístics a la ciutat són iguals, però actualitzats, destacant que s'ha afegit un apartat dedicat als esports, capella francesa, bancs, entre d'altres. En aquest apartat de les rutes interiors de la ciutat que es proposen cal tenir present que són les mateixes que les proposades en l'altre guia, però en l'itinerari del Barri gòtic a més s'afegeix la visita al Museu Marès, al Museu d'Història de la Ciutat i L'Hospital de la Sta. Creu, i es subratlla l'església de Sta. Anna en negreta conservant la mateixa explicació. De l'itinerari a la ciutat nova, (el plànol que acompanya aquesta part és en blanc i negre, baixant la qualitat respecte la guia del 27) cal destacar que és substancialment diferent i es proposa el següent circuit dividit en 4 parts: a)Saló de Victor Pradera, Museu de l'Art Modern; b)Universitat, Av. José Antonio Primo de Rivera, Plaça Espanya, Montjuïc, Museu Arqueològic i d'Art antic; c)Pg. de Gràcia, Diagonal, Pedralbes, i Sarrià. Apareix la mateixa citació a Gaudí, sense canvis; d)Parc Güell i Sagrada Família (en aquest moment es dóna una major importància a aquestes dues obres amb apartat propi). Es presenta un tercer apartat dins aquest punt referent a l'entorn de Barcelona, en el qual es citen els mateixos indrets que el 27 més Terrassa i les seves esglésies de St. Pere, Sta. Maria i St. Miquel i s'han extret d'aquest apartat Montjuïc, Sarrià i Pedralbes, ja citats en la visita a la ciutat nova.
4.de Barcelona a Montserrat.
5. de Barcelona a Manresa.
6.de Barcelona a Tarragona i Tortosa.
7.de Barcelona a Saragossa (per Lleida, per Tarragona)
8.de Tarragona a Lleida.
9.de Tolosa a Lleida per la Vall d'Aran.
10. Les Illes Balears.

Nº FITXA	**64**
DADES GENERALS	
Títol	**España – 1951-52**
Autor	SAFE Neumáticos Michelin. Servicio de Turismo
Col·lecció	Guía del neupático Michelin
Any	1952
Lloc d'edició	Sant Sebastià
Impremta	Talleres Offset
Idioma	Castellà
Nº pàgines	142
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	A 91 4º 19
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística d'Espanya
Imatges	No hi ha fotografies en tota la guia, tot i que hi ha alguns dibuixos representatius de certs monuments dels quals es vol remarcar la seva importància histórico-artística. A la portada hi ha un mapa d'Espanya i els dibuixos del principal monument o element característic de les principals ciutats de l'estat. Hi ha un total de 33 mapes en color i 4 en negre i vermell; 32 plànols en negre i vermell. També hi ha un total de 4 il·lustracions i 5 plantes de catedrals.
Observacions	Al final hi ha anuncis de les guies i mapes de la marca Michelin i dels pneumàtics. Les estrelles dels monuments van associades a: *** "el viatge val la pena"; ** "val la pena desplaçar-s'hi", * "és interessant"

Aquesta guia té 3 parts diferenciades: En primer lloc hi ha la dedicada a la preparació del viatge, que inclou un total de 33 divisions territorials d'Espanya presentades mitjançant mapes de carreteres nacionals i algunes comarcals a una escala 1:1.000.000; es destaca que totes les ciutats escrites de color negre estan citades o descrites a la guia, si està emmarcada en verd vol dir que es recomana la seva visita i si el nom de la població està sobre un fons verd vol dir que és excepcional i val la pena desplaçar-s'hi. Al costat de cada població remarcada hi ha uns signe que simbolitza hotel, que si està en vermell vol dir que hi ha un hotel molt agradable, també hi ha simbologia referent a gasolina i reparació al costat del municipi assenyalat.

La segona part està dedicada a generalitats sobre Espanya i consells als turistes: Formalitats i duanes, temporades per viatjar a Espanya, OIT, plànol de relacions, aèries i marítimes, fisonomia de la Península Ibèrica (explicacions concretes per a CCAA), Història, l'art a Espanya, el folklore (explicacions per CCAA i els seus trets diferenciadors), cuina i vins, literatura espanyola, recomanació de llibres (de Catalunya recomana L'Atlàntida de Verdaguer i La Ben Plantada de D'Ors)), descodificació de matricules, "manifestaciones turísticas" (festes típiques de poblacions que es presenten com a turístiques, de Catalunya s'assenyala la Fira Internacional de Barcelona, les Festes de la Mercè, el Premi automobilístic Peña Rihn de Barcelona i Missa del Gall de Montserrat) i curiositats (Poblet: Monestir; Barcelona: Catedral, claustre i Tibidabo; Palamós: Costa Brava, cornisa; Ripoll: Pòrtic de l'església; Sant Feliu de Guíxols: Costa Brava, cornisa; Santes Creus: Monestir; Tarragona: Claustre de la catedral; Tossa de Mar: Costa Brava, cornisa; Vic: Catedral, retaule.).

La tercera part és la dedicada a les poblacions que es consideren d'interès de tot Espanya, de Catalunya hi figuren:
Poblacions citades: Puigcerdà, La Molina, Núria, Ribes de Freser, Camprodon, Figueres, La Jonquera, Port Bou, Cadaqués, Roses, Sta. Coloma de Farners, S'Agaró, Blanes, Arenys de Mar, Mataró, Sils, Caldes de Malavella, La Garriga, Caldes de Montbui, Igualada, Molins de Rei, Vilanova i la Geltrú, Cervera, Sitges, Comarruga i Reus.
Poblacions d'interès amb requadre verd: Ripoll, Girona, Vic, Palamós, St. Feliu de Guíxols, Tossa de Mar, Manresa, Montserrat, Barcelona, Santes Creus, Poblet, Tarragona, Lleida i Tortosa.
Cal destacar que no remarca cap població catalana com a punt de visita obligada pel seu atractiu. Tot i així a Barcelona dedica 5 pàgines de la guia, dues de les quals corresponen a un plànol de la ciutat. Després de marcar quatre dades generals de com arribar-hi i algunes dades històriques es destaquen els principals monuments i punts d'interès de la ciutat amb una petita descripció de caràcter tècnic, així com possibles excursions i hotels i restaurants. Al final posa on trobar el concessionari Michelin a la ciutat. Tot i que les explicacions no són molt extenses dóna suficient informació per saber la importància de l'indret, ds serveis turístics que pot necessitar i la seva estructura esquemàtica i ordenada permet una fàcil i ràpida consulta.

Barcelona Visita ràpida: Barri gòtic*, Catedral**, Claustre**, Diputació-Audiència*, Ajuntament*, Montjuïc*, Museu d'Art de Catalunya*, Poble espanyol*, Sagrada Família (sense estrella). Excursions: Tibidabo**, Montserrat (paratge**), Costa Brava**, St. Cugat del Vallès (claustre romànic*) Girona Població antiga*, Catedral*, Claustre*. Lleida Visita ràpida: Catedral antiga*, Excursió: Monestir de Poblet***(excursió). Tarragona Visita ràpida: Catedral*, Claustre**, Muralles ciclòpies*, Població antiga*, Excursions: Monestir de Poblet***, Santes Creus-Monestir**, Aqüeducte de les ferreres*

Nº FITXA	**65**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelone**
Autor	Jose Gudiol Ricart
Col·lecció	Guides Artistiques d'Espagne
Any	1952 1ª edició en francès. 1946 1ª edició en espanyol i 1950 2ª edició en espanyol
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Aries
Impremta	Talleres Gráficos A. F. Rovira
Idioma	Francès
Núm. Pàgines	207pp+1 plànol desplegable

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1952 12º 2

ESPECIFICACIONS

Imatge	184 pàgines amb il·lustracions: constituïdes per fotografies, plànols antics, plànols de plantes de monuments i dibuixos. Al tractar-se d'una guia artística es poden observar diverses imatges d'un mateix recurs, ja sigui des de l'exterior, espais d'interior o objectes que conserva. Algunes de les il·lustracions que apareixen, cal esmentar-les pel fet ser poc habituals en anteriors guies: muralles dels arsenals i porta de Sta. Madrona, elements decoratius i retaules de la Catedral, pintures murals de l'església de Pedralbes, església dels Sants Just i Pastor, església de Sta. Maria de Jonqueres, convent de Sant Agustí el vell, espais interiors i detalls de l'Ajuntament i del Palau Reial, la Pia Almoina, patis interiors de diversos edificis privats, objectes del museu Arqueològic i el museu d'Art de Catalunya. Es combinen diverses perspectives de fotografies
Observacions	La portada té un dibuix en color de la Sagrada Família

Es tracta d'una guia monotemàtica centrada en l'aspecte artístic i monumental de la ciutat de Barcelona.
El seu contingut s'estructura en el següent índex:

- Laye (primitivament primer assentament en el territori que avui representa Barcelona)
- Expansió de Barcelona a l'Edat Mitjana
- La Catedral
- Esglésies Gòtiques
- Arquitectura Civil
- Els carrers i les cases del barri gòtic
- Monuments renaixentistes, barrocs i neoclàssics
- Arquitectura del XIXè segle, i expansió moderna
- Arquitectura Contemporània
- Museus de Barcelona

Cada un d'aquests capítols es divideix en títols referents als monuments i edificis que estan vinculats amb el contingut del capítol .Així doncs, en el capítol d'arquitectura contemporània, es troben abundants referències a Gaudí i la seva obra arquitectònica, així com a Domènech i Montaner.

Les descripcions són bastant extenses, i molt vinculades al període històric de cada moment, fet que condiciona la tipologia descriptiva dels diversos monuments i edificis, amb un format literari. Alhora, intenta ser una guia que representi l'evolució dels diversos estils arquitectònics i artístics de la ciutat de Barcelona.

No es pot negar que la lectura no és senzilla en comparació a altres guies, però és comprensible degut a la profunditat que es dóna al tema tractat.

Nº FITXA	**66**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia del Peregrino al Congreso Eucarístico Internacional de Barcelona**
Autor	"por un peregrino"
Any	1952
Lloc d'edició	Barcelona
Idioma	Castellà
Nº pàgines	141 + annex amb vocabulari

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre

Nom biblioteca Arxiu Història Barcelona
Referència Guies B 1952 12 1

ESPECIFICACIONS

Tema Guia de Barcelona adaptada al pelegrí, amb motiu del Congrés Eucarístic Internacional de Barcelona

Imatges 10 fotografies, l'autor de les quals és Zerkowitz. La majoria de les fotos evoquen el caire monumental de la ciutat. A l'interior de les portades hi ha plànols desplegables enganxats, el de l'interior de la portada actualment està arrencat i es creu que era dels carrers de Barcelona; el de l'interior de la contraportada és un mapa d'Espanya i Portugal. Cal destacar que la portada no té cap referència turística de la ciutat, ja que hi ha el logotip del Congrés Eucarístic.

Observacions En l'itinerari del 3r dia que inclou el Pg. de Gràcia, esmenta la Pedrera com un edifici d'interès

Aquesta guia queda dividida per 3 parts i al mateix temps aquestes per capítols, però tot just a l'inici de la guia es presenta el programa del Congrés Eucarístic.

1) La primera part està dedicada a la ciutat de Barcelona, presentant en el primer capítol informació referent a la topografia, història, situació actual.
En el segon capítol es donen, ja fets, itineraris per a 5 dies: 1r dia. Plaça Catalunya, Rambles, Plaça Reial, Plaça de St. Jaume, Ajuntament, Església dels Sants Just i Pastor, Diputació Provincial, Monument als herois de la Independència, Església de Sant Sever, Església de Sant Felip Neri, Palau Episcopal, Plaça Nova, Catedral, Temple Romà, Palau Reial Major, Plaça del Rei, Plaça de Berenguer el Gran, Sta. Maria del Pi i Sta. Anna; 2n dia. Plaça d'Espanya, Parc de Montjuïc, Sant Pau del Camp, el Port, Monument a Colom, La Mercè, Sta. Maria del Mar, el Parc de la Ciutadella, Palau de Justícia, Arc de Triomf, Sant Pere de Puelles i Palau de la Música Catalana; 3r dia. Pg. de Gràcia, Tibidabo, Vallvidrera, Sarrià, Pedralbes, Palau Reial, Plaça Pio XII, Turó Park, Universitat Industrial, Hospital Clínic, Basílica de Sant Josep Oriol; 4rt dia. Plaça de Catalunya, Pg. de Gràcia, Diagonal, Major de Gràcia, Lesseps, St. Josep de la Muntanya, C. Olot, Parc Güell, Cottolengo del P. Alegre, Hospital de la Sta. Creu i Sant Pau, Sagrada Família, Plaça Monumental, Glòries Catalanes, Pg. de Sant Joan, Monument a Verdaguer, Saleses, Concepció, Aragó, Rambla Catalunya, Seminari Conciliar, Universitat Literaria; 5è dia. Visió de conjunt (proposa realitzar un trajecte per aconseguir una visió de conjunt de la ciutat i també es proposa que si es disposa d'un dia suplementari pot ser útil per acabar de veure algun atractiu de la ciutat que hagi quedat penjat). Els itineraris van acompanyats de fotografies i plànols de situació per tal de facilitar la situació del turista, les explicacions dels monuments i el recorregut són molt entenedores, descriptives i de caràcter més aviat tècnic, tot i que cal destacar que ajuden a l'usuari a situar-se i a poder observar l'espai amb un mínim grau de coneixement.
En el tercer capítol es dóna informació referent a esglésies, museus, arxius, biblioteques monuments (en aquesta llista cal destacar la presència de La Pedrera), comunicacions, hotels, garatges, metros i consolats.
En el quart capítol la informació és referent als indrets per visitar propers a la Ciutat Comtal: Montserrat i les seves ermites, Sant Cugat del Vallès i Terrassa.

2) La segona part de la guia està dedicada a excursions per Catalunya i les Balears, de manera que a través dels diversos capítols que conté es van presentant possibles rutes a realitzar, tot i que cal destacar que en aquest cas el text visualment, sembla més dens, ja que s'explica detalladament el recorregut a realitzar i les principals característiques de cadascun dels municipis pels quals es passa amb un text tot seguit i sense ser esquemàtic i tant ben estructurat com la part anterior. El primer capítol està dedicat a la Costa Brava, el segon al recorregut Barcelona-Portbou, el tercer a Barcelona-Puigcerdà, el quart als Monestirs de Poblet i Santes Creus, el cinquè a les Illes Balears (totes).

3) La tercera part consta d'itineraris per realitzar des de les principals ciutats espanyoles a Barcelona: Madrid-Barcelona; Bilbao-Barcelona, per Lleida i Manresa; Irún, St. Sebastià, Pamplona, Saragossa i Barcelona; València-Barcelona. (els itineraris per Catalunya i per Espanya només van acompanyats de mapes assenyalant el recorregut, sense fotografies).

4) Per últim la quarta part està dedicada a Santuaris de Roma, Lourdes i Fàtima. Després de diversos anuncis, la majoria relacionats amb l'església hi ha un petit diccionari de vocabulari "turístic", entenent que és vocabulari útil per el viatge.

Nº FITXA	**67**
DADES GENERALS	
Títol	**A la découverte de l'Espagne**
Autor	Jean Carle i Henry Charbonneau
Col·lecció	Guide du touriste letré
Any	1952
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Editions Touristiques et Littéraires
Impremta	Librería Palau
Idioma	Francès
Núm. Pàgines	387pp+13 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97-8º 630
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 90 pàgines amb fotografies, cedides la majoria per la Direcció de Turisme Espanyol i la llibreria Ruiz Vernacci de Madrid, l'escultor Enrique Pérez Comendador, els pintors Magdalena Leroux i Maria Droc, M.V.Salas, abat Pierre Brevet. D'aquestes fotografies, 6 corresponen a Catalunya: catedral de Girona, Miramar, Montserrat, la casa de l'Ardiaca, Port de Barcelona i la vall de Vielha
Observacions	Hi ha 25 pàgines dedicades a Catalunya. Gran part de la guia és ocupada per la primera part (descripció general d'Espanya)

Aquesta guia conté diverses parts que la fan diferent a altres guies analitzades. Destaca pel seu interès en deixar de manifest la riquesa cultural d'Espanya, no tant sols des del punt de vista monumental, sinó d'altres arts.

A la primera part de la guia hi trobem:

-Aspectes d'Espanya (quadre geogràfic, trets històrics, la literatura espanyola i els museus folklòrics i sentimentals)

-L'art espanyol (períodes i característiques, arquitectura, pintura i museus, escultura, i les arts menors)

-La vida espanyola

La segona part "À la découverte des Espagnes", conté diversos capítols dedicats a les comunitats o conjunts territorials del país, i és on es troba realment el contingut referent a Catalunya.

El contingut es presenta en format prosaic, i es va construint a partir de les artèries de comunicacions o carrers dels diversos espais o ciutats, és a dir, a partir d'un recorregut per diversos eixos d'una ciutat es van presentant els recursos més interessants.
La descripció es troba bastant equilibrada, ja que incorpora referències històriques i artístiques, i a la vegada, valoracions personals/subjectives de l'autor.

En el cas de Catalunya trobem: en primer lloc, una visió general de Catalunya, diferenciada d'altres descripcions de guies precedents pel fet d'introduir referències a la cultura catalana (artistes, pintors, escriptors, etc.). La descripció es completa amb una ubicació geogràfica i història de la comunitat, així com etnogràfica i econòmica. Realitzada aquesta breu introducció, es presenten les grans ciutats de Catalunya, coincidint amb les capitals de les quatre províncies:

- Barcelona. A banda d'una introducció geogràfica i urbanística, els seus atractius es recullen en diversos títols:

-Rambles. Casc Antic: Destaca el palau de la Virreina, el Liceu, la Plaça Sant Jaume, el Palau de la Diputació, el conjunt romà de les dues torres, el Palau comtal, els arxius de la corona d'Aragó, el mirador del mar, la Via Laietana, el passeig de Gràcia, avinguda del generalíssim Franco, de Primo de Rivera i Pedralbes
-Sagrada Família
-Els Parcs
-Museus: Museu d'art antic, museu d'art modern, museu de les arts decoratives, museu d'història, museu marítim
-Esglésies: Sant Pau del Camp, Sant Pere de les Puelles, Sta. Maria del Mar, Sta. Maria del Pi, Betlem.
-Platges
-Paral·lel

- Tarragona: considerada la segona ciutat més interessant de Catalunya després de Barcelona. La descripció és més breu i no divideix el contingut per temàtiques. Realitza un recorregut per diversos espais de la ciutat, especialment, vestigis del llegat romànic. A diferència d'altres guies es mencionen espais com el passeig arqueològic, i se centra en objectes concrets com l'estàtua de bronze de l'emperador August o la tomba de Jaume el conqueridor a l'interior de la Catedral.

- Girona: Destaca els mateixos recursos que en altres guies: Catedral, Sant Feliu, Sant Pere de Galligants, banys àrabs i Devesa

- Lleida: considerada una ciutat de pocs monuments remarcables: Catedral, església de Sant Llorenç i palau dels comtes de Barcelona

A continuació, s'ofereixen diversos itineraris per Catalunya: Montserrat; Costa Brava; el Circuit dels monestirs i Tarragona; el Circuit dels Pirineus Catalans i les Estacions d'esquí. (passa per Girona, i les comarques de la Garrotxa, Ripoll, Osona, així com per la Seu d'Urgell); La Vall d'Aran.

Nº FITXA	**68**
DADES GENERALS	
Títol	**España**
Autor	Doré Ogrizek. Versió espanyola d'Enric Navarro Ramos
Any	1953
Lloc d'edició	Madrid
Editor	Ediciones Castilla
Impremta	Grafos SA
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	414pp+ 12 plànols de ciutats
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	91 8º-39
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 273 pàgines amb il·lustracions. De Catalunya n'hi ha 17: vestimenta tradicional, Tossa, Cadaqués, Palamós, Barri antic Barcelona, catedral Barcelona, Barri xinès, la porta de la Pau, floristes de la Rambla, bevent en porró, mossos d'esquadra, la catedral de Tarragona, la torre de l'Escipió, sardanes. Les il·lustracions són de Beuville, A.Brenet, Paulo Ferreira, Lorenzo Goñi, Jacques Liozu, Pierre Noel, Marianne Peretti, R. de Villepreux. Realment són dibuixos que donen un tret característic a aquesta guia i la fan més interessant, potser perquè els dibuixos també són en color.

Observacions	Hi ha 23 pàgines referents a Catalunya de la 285 a la 307

L'estructura i contingut d'aquesta guia divergeix bastant d'altres documents estudiats.
Així doncs, no trobem cap espai dedicat a "l'ús de la guia" o d'informació pràctica (allotjaments, transport...). És una guia que podríem dir que serveix per escollir una destinació, més que per preparar el viatge. Realitza un recorregut pel territori espanyol, un recorregut idíl·lic. S'intenta descriure la imatge del lloc en global, i no enumerar un nombre de recursos infinits.

Descripció prosaica, dóna la sensació d'estar llegint una història, pel fet de combinar dades històriques que no cauen en la monotonia o el tecnicisme, així com per la incidència en les descripcions personals i no tant artístiques dels monuments i dels espais. Es destaca més la intangibilitat que la tangibilitat.

En el capítol dedicat a Catalunya, trobem només sis títols principals, referents a les províncies de la comunitat, Montserrat i la Costa Brava. En cada títol la descripció no cau en el detallisme, sinó en una informació general però completa. No realitza una enumeració de monuments concrets, sinó que, a mesura que es va descrivint la història d'una ciutat i les seves tradicions, aquests esdeveniments es van vinculant amb els recursos del territori, sense forçar la seva aparició o la referència directa a un espai o monument concret.

Nº FITXA	**69**
DADES GENERALS	
Títol	**España y Portugal. Guia ilustrada**
Autor	Arnaldo Gassó
Col·lecció	Guías Fodor
Any	1954
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Editorial AHR
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	511pp+1 mapa general+ 4 plànols de Madrid, Barcelona, Sevilla, Lisboa
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 980
ESPECIFICACIONS	
Imatge	22 pàgines amb il·lustracions fotogràfiques. De Catalunya apareixen la plaça de Catalunya de Barcelona, muntanya de Montserrat amb el monestir, una cala de la Costa Brava, la Sagrada Família, i vista panoràmica de Barcelona. Al llarg de la guia també apareixen dibuixos que il·lustren el costumisme espanyol
Observacions	22 pàgines tenen contingut referent al territori català

La primera part de la guia és una completa dedicació a la informació pràctica per la preparació prèvia del viatge, i l'estada a España i Portugal.

La segona part respon a aquella informació relativa a les característiques d'España i Portugal, i per tant, el que el turista descobrirà en aquests països. A diferència d'altres guies, aquestes característiques no estan tan vinculades al patrimoni o l'espai físic, sinó a la cultura viva, el mode de viure espanyol, el temps i l'oci, la dona, les tradicions, la passió nacional, etc.
No obstant, es proposen alguns títols dedicats a territoris del país, com Castella, les Illes Balears, els Pirineus, Andalusia.....i no a totes les ciutats d'Espanya.
Realment hi ha una gran diferència amb altres guies: la selecció d'espais concrets, la preferència per fer remarcar unes regions per sobre de les altres.

Pel que fa a Catalunya es troben dues referències a indrets del territori català:

Una d'elles es troba en un capítol titulat "El aspecto de España: itinerarios españoles", en el qual apareix un Itinerari amb sortida a Barcelona, visitant la Costa Brava, Mallorca i Montserrat, seguint fins a la costa sud a València. Aquest itinerari, no resulta tan concret o específic com en altres guies, a l'hora de citar els diversos llocs per on transcorre el recorregut, així com la incidència en deixar reflectits, encara que sense descriure, tots els recursos turístics o peculiaritats de cada espai. Contràriament, fa una descripció bastant superficial del recorregut, no realitzant comentari sobre la ciutat de Barcelona, i destacant abans que tot Montserrat, així com les platges de la Costa Brava, i Tarragona amb les seves muralles romanes. Aquesta limitació, fa que la lectura sigui amena i agradable, però empobreix la quantitat de contingut.

Pel que fa a la segona referència de Catalunya cal anar al capítol "La Costa Brava: el más reciente descubrimiento turístico de España" per trobar referències al territori català. Les mencions que es realitzen es distingeixen de les guies analitzades fins al present pel fet de descriure el territori des de la visió personal de l'escriptor, és a dir, sense caure en la tendència de realitzar enumeracions de monuments, fets històrics i dates. Contràriament, són poques les referències directes que es fan a monuments. Es van descrivint els principals pobles de la Costa Brava d'una forma general i subjectiva, incidint més en les impressions que desperten que en el contingut material de la regió. Així doncs, es fa referència a Cadaqués, Tossa de Mar i Pals (destaca el seu paisatge i les viles antigues), Torroella de Montgrí i el seu castell, les runes d'Empúries, Roses...pràcticament realitza un recorregut per tota la Costa Brava, especialment els pobles de litoral.

Pàg. 238-239

"Figueras es un excelente punto desde el cual se puede ir a visitar el golfo de Rosas, las ruinas de Ampurias o el puerto del pueblecito de pescadores Cadaqués, donde nació Salvador Dalí, el fantástico pintor surrealista".

242-243

[…]
"Los habitantes de Gerona, que aseguran que fueron visitados por San Pablo y Santiago, llaman a su ciudad la Venecia española, si bien no sabemos en qué se fundan para ello, pues, en realidad, no tiene canales ni lagunas. El río Oñar cruza la ciudad, que tiene un puente bueno y otro mediocre; puede decirse que las enlodadas aguas de ese río bañan las casas que hay en sus orillas. El panorama de la ribera de Gerona es inmensamente pintoresco aunque algo primitivo y sin semejanza alguna con las elegantes vistas de Venecia.

Su catedral, de estilo gótico, con reformas y aditamentos hechos en el siglo XVII, tiene una maravillosa escalera de piedra de color, y desde luego, respira grandeza. Desde el siglo VIII, en el que Carlomango hizo edificar la iglesia primitiva, ha sufrido varios incendios, reformas destrucciones y reparaciones. Su claustro, del siglo XII, tiene evidente afinidad con los claustros del Rosellón, especialmente con los de Elne o Arles-sur-Tech. Casi enfrente están los Baños árabes, perfectamente conservados."
[…]

Nº FITXA	**70**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Urbana de Barcelona**
Autor	Arnaldo Gassó
Any	1954-1955
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Grafos, SA
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	152pp+104plànols parcials+1plànol general
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1954 12º.1

ESPECIFICACIONS

Imatge	No hi ha il·lustracions ni anuncis publicitaris
Observacions	Portada: part d'un plànol i una brúixola

Aquesta guia és bastant similar a la publicada sota el mateix títol i autor el 1948-1949.
Dos grans capítols contemplen el contingut de la guia: una primera part d'informació general on es realitza tot un conjunt de referències de serveis, llocs i recursos de la ciutat; una segona part dedicada al nomenclàtor de carrers i places. Aquest nomenclàtor varia pel fet de no descriure els carrers a través dels carrers d'entrada o de sortida, sinó que se centra en la seva localització a través dels plànols corresponents i els districtes i zones als quals pertanyen.

D'altra banda, tampoc introdueix la secció "Barcelona Turística" de la guia del 1948-1949, la qual proposava 9 itineraris per la ciutat. Des del punt de vista descriptiu de la ciutat no realitza cap referència.

Nº FITXA	**71**
DADES GENERALS	
Títol	**The Tourist Guide-Book of Spain**
Autor	Herbert W. Serra Williamson
Col·lecció	The Green Guides
Any	1955. 7ª Edició
Lloc d'edició	Madrid
Editor	Editorial Biográfica Española
Idioma	Anglès
Núm. Pàgines	611pp+46 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 978
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions ni anuncis publicitaris. Les imatges d'alguns monuments apareixen sobre els plànols
Observacions	Portada: mapa d'Espanya. En total hi ha 53 pàgines de contingut dedicades al territori català, però no continuades sinó sota diverses rutes

La guia s'estructura en 4 parts:
Descripció general d'Espanya (població, història, llengua i dialectes, govern, educació....); Informació necessària pel viatge i l'estada al país; Rutes; L'art a Espanya (pintors, escultors, músics, arquitectes, etc.) Aquesta última part és bastant innovadora pel que fa a altres guies, on no es dedicava tanta atenció a la cultura espanyola.

Pel que fa a les rutes, cal tenir present aquelles on apareixen indrets de Catalunya: ruta Madrid – Saragossa - Barcelona; ruta frontera espanyola – Barcelona – València - Alacant (passa per la Costa Brava)

A partir de la primera ruta es poden trobar referències de Barcelona, Lleida i Sitges, mentre que en la segona apareixen, pràcticament, les principals poblacions turístiques d'avui dia, destacant des del punt de vista monumental Girona, Figueres, Tossa de Mar, Sant Feliu de Guíxols, Empúries, Tortosa, la Seu d'Urgell, etc.

Les descripcions per a cada indret són bastant detallades a l'hora de comentar visites d'interès, detallades no en el sentit de volum d'informació, sinó d'enumeració de monuments i espais, estenent el contingut en les grans capitals. Aquesta descripció s'inicia proporcionant informació

general d'accessos al territori, allotjament, i dades demogràfiques i econòmiques generals. Pel que fa al contingut turístic, és bastant descriptiu, i les notes subjectives són limitades.

Cal dir que la majoria de monuments, espais i llocs que es comenten coincideixen amb altres guies precedents, essent poques les referències de recursos inèdits que no hagin aparegut en altres guies. És el cas de Barcelona, Girona, o Lleida. No obstant, es proporcionen exemples d'alguns dels nous espais que apareixen o que ja es mencionaven però esporàdicament. Entre d'altres podem trobar:

Barcelona: Església dels Sants Just i Pastor, mirador del mar, museu Federic Marès, barri xinès, museu marítim, museu de les indústries populars,

Tarragona: monuments a Roger de Lluria i als herois de la guerra de la independència d'Espanya, parc del Miracle, torre de Carles V, torre de Pilat, església de Nazaret, Palau de l'arquebisbe, Palau de Pilat, la indústria Tobacco

Sitges: església de Sant Bartomeu

Costa Brava: Tossa de Mar (castell medieval i museu arqueològic), Figueres (castell de Sant Ferran, església de Sant Pere), Girona (Catedral, Sant Feliu, Sant Pere de Galligants)

Granollers: església de Sant Esteva

Arenys de Mar: Bany de Titus, torre dels encantats

Nº FITXA	**72**
DADES GENERALS	
Títol	**Guida degli Italiani de Barcellona**
Any	1957
Lloc d'edició	
Editorial	Consolato Generale d'Italia
Idioma	Italià (introducció traduïda al castellà)
Nº pàgines	91
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B 1957 8º op 9
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia de Barcelona adaptada als italians ressaltant els lligams de Barcelona amb Itàlia
Imatges	No hi ha imatges al llarg de la publicació, tot i que a la portada, que porta els colors de la bandera italiana, hi ha dibuixats de manera inclinada la Porta del Maschio Angioino i el Monument a Colom, simbolitzant Nàpols i Barcelona. A l'interior de la contraportada hi ha un plànol de Barcelona en color, en el qual hi han marcats amb números els punts d'interès per visitar. La nomenclatura es troba a la darrera pàgina de la guia, d'on cal destacar que el Palau de la Virreina està marcat com a monument i l'únic monument que s'assenyala de Gaudí és la Sagrada Família.
Observacions	A la darrera pàgina hi ha un escrit que diu que aquesta guia no pretén ésser oficial ni tant sols completa, només pretén ser útil.

Aquesta guia presenta característiques molt peculiars, ja que ha estat creada pel Consolat General d'Itàlia, tenint com a finalitat la de documentar la presència dels italians a Catalunya, tal i com es diu en la introducció. Així, doncs, la informació que es dóna és referent a tot allò que té relació amb Itàlia i que està a Barcelona.

En primer lloc, es presenta un capítol de caràcter històric titulat "Italians a Barcelona". El següent capítol dedicat a l'art "Art i Artistes italians a Barcelona": pintors i escultors; "Notícies sobre el teatre líric italià a Barcelona"; "Gran Teatre del Liceu"; "Teatre de Prosa"; "Notícies Bibliogràfiques"; "Representació diplomàtica i consolar italiana a Espanya"; "Institut Italià de Cultura", "Escola italiana"; "Casa de l'italià"; "Cambra de comerç italiana a Espanya"; "Comunicacions amb Itàlia"; "Tarifes postals, telègrafs i telèfons per Itàlia"; "Noticies útils pel viatger" (en castellà); "Col·laboracions italo-espanyoles" (negocis de diversa índole d'origen italià instal·lats a Barcelona). De fet s'observa que és una guia complementària, ja que en realitat els coneixements que es donen d'aquesta només estan relacionats amb Itàlia, tot i que és una iniciativa rellevant que cal tenir en compte.

Nº FITXA	**73**
DADES GENERALS	
Títol	**Cide guia por Barcelona**
Col·lecció	Guias Cide
Any	1957
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Trabajos aéreos y fotográficos
Idioma	castellà
Nº pàgines	100
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibret
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B 1952 8º op 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia de Barcelona amb plànols.
Imatges	Les fotografies que es presenten al llarg de la guia no tenen gaire bona qualitat, fet que perjudica la visió que en pot extreure el visitant a priori. Hi ha un total de 46 pàgines amb fotografies. 15 plànols desplegables en color (1 de general de la ciutat, 1 d'Espanya, 12 de parcials i un de Mallorca a la contraportada) i 2 plànols en blanc i negre que ocupen una plana del port de Barcelona. El fons de les portades és una fotografia filtrada de color groc d'una vista general de la ciutat i en la portada hi ha una fotografia, com inclinada, de la Sagrada Família (pot representar que es veu la Sagrada Família com una icona de la ciutat)
Observacions	A l'apartat dedicat a la història de Barcelona hi ha una fotografia de la Pedrera (pàg. 6)

Aquesta guia té el següent contingut: Història de Barcelona; fets i costums; la seva riquesa artística (en aquest apartat que només ocupa una plana es resumeix el fet que Barcelona té gran quantitat d'edificis de caràcter històric i de diversos estils, també destaca que Cervantes va escriure a *El Quixot*, que Barcelona era: "albergue de extranjeros" i "archivo de cortesía" i cita que Barcelona és un lloc ideal per fer excursions saltant immediatament a Mallorca.

Índex de llocs d'interès històric i artístic (destacant entre aquests La Pedrera, la resta d'edificis citats són els tradicionals); Índex de centres oficials, instructius i de lleure (Duana, AAVV, bancs, biblioteques, canvi de moneda, cafès, bars, cinemes, consolats, correus, esports varis, escola industrial, estudis cinematogràfics, ferrocarrils, hotels, línies aèries, parcs, plaça de toros, port, restaurants, sales de festes, cabarets i "nidos de arte", sales d'exposicions d'art, teatres, telefonia, telègrafs i radiogrames, turisme (OIT); Índex de topònims; Línies de Tramvies; (a partir d'aquí es combinen pàgines explicatives i plànols desplegables en color de la ciutat, de manera que la pàgina explicativa titulada "de interés en el plano" esmenta els edificis rellevants que es troben en aquest plànol amb una petita explicació descriptiva dels trets més rellevants i d'alguns fets històrics. El curiós és que presenta un total de 4 plànols sense res d'interès, ja que fins el plànol VI no hi torna a haver-hi una explicació, tenint present que en el plànol III hi ha el Parc Güell. Hi ha un total de XII plànols, destacant que el que té un major nombre d'explicacions és el corresponent al Barri Gòtic. Del plànol VI cal destacar que posa com a edifici d'interès la Pedrera i en realitza una petita explicació; Regió Catalana (amb explicacions d'indrets d'interès per realitzar-

hi una visita: Montserrat, Santes Creus, Poblet, la Costa Brava, St. Joan de les Abadesses, Camprodon, Ripoll, Núria, La Molina, Vic, el Montseny, Manresa, Terrassa, St. Cugat del Vallès, Lleida i Sitges; i el darrer apartat està dedicat a Mallorca.

Nº FITXA	**74**
DADES GENERALS	
Títol	**3 jours à Barcelone**
Autor	José Pamias Ruiz
Col·lecció	Guias Arimany
Any	1958
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Miguel Arimany SA
Impremta	Gráficas Aymami
Idioma	Francès
Nº pàgines	64
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	Mts C 7/2
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Barcelona.
Imatges	Només hi ha 8 pàgines amb fotografies intercalades al mig del text (primer 4 i després les altres 4), la majoria de les quals són monumentals. Cal destacar que, d'entre les fotografies, una correspon a la Pedrera [a sota la foto hi posa "La Carrière (Maison Moderne)"], al costat del Liceu, l'Arc de Triomf i les Arenes. A l'interior de la portada hi ha un plànol de la ciutat en color on hi ha assenyalats els monument i edificis emblemàtics que cal visitar. També trobem un total de 4 plànols interiors referents als recorreguts proposats en els itineraris.

El contingut d'aquesta guia és el següent: Informació indispensable d'interès general (horaris, Correus, Telègrafs, transport...); Itineraris per a tres dies amb programa per a tot el dia; museus, informació pràctica (Entrada a Barcelona; Formalitats oficials de compliment pels estrangers; Metros, tramvies, autobusos i funiculars; Hotels, pensions familiars i restaurants; Balls, cabarets, "nidos de arte"; Espectacles públics i esports; Curses de braus; Consolats; Principals esglésies i horari de les misses; Guia de carrers, places i avingudes.)

Els itineraris que es presenten són els següents:
1r dia- *Matí:* Plaça Catalunya, Necròpolis romana, Plaça Nova, Palau Episcopal, Casa de l'Ardiaca, Casa del Degà, Capella de Santa Llúcia, Catedral, Arxiu de la Corona d'Aragó, Plaça del Rei, Palau Reial Major, Capella de Santa Àgata, Museu Històric de la ciutat, Diputació Provincial, Ajuntament, Plaça Reial, Rambles; *Tarda:* Tramvies fins el Tibidabo, Tramvies fins el Monestir de Pedralbes.
2n dia- *Matí:* Plaça Espanya, Recinte de Montjuïc, Poble Espanyol, Museu d'Art de Catalunya, Museu Arqueològic, Miramar; *Tarda:* Temple de Sant Pau del Camp, Monument a Colom, Llotja, Palau de la Música Catalana, Església de Sant Pere de Puelles, Església de Santa Maria del Pi, Palau de la Virreina, Església de Ntra. Sra. del Betlem; *Vespre:* Barri Xinès.
3r dia- *Matí:* Arc de Triomf, Palau de Justícia, Parc de la Ciutadella, Museu d'Art Modern, Església de Sta. Maria del Mar, C. de Montcada amb les seves cases senyorials, Església de Sant Jaume; *Tarda:* Plaça Catalunya, Carrer Pelai, Universitat de Barcelona, Passeig de Gràcia, Temple de la Sagrada Família, Parc Güell.

El vocabulari emprat per les explicacions dels diversos monuments que formen els itineraris proposats, que són de caràcter històric i descriptiu, és més aviat tècnic, però molt entenedor. Amb aquests itineraris el turista pot aconseguit veure la ciutat en tres dies, tot i que cal destacar que són una mica densos. En referència a la Pedrera, només s'esmenta el següent: *"A l'angle du*

Paseo de Gracia et de la rue Provenza s'élève la "Pedrera" (carrière), oeuvre de l'architecte Gaudí) [sic.]"

Nº FITXA	**75**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Urbana de Barcelona**
Autor	Gassó
Any	1958-1959
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Jose Pamias Ruiz
Impremta	Grafos, SA
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	168pp+104plànols parcials+1 plànol general
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B. 1958 12º.1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions ni anuncis publicitaris
Observacions	Portada: part d'un plànol i una brúixola

L'estructura i contingut de la guia és la mateixa que la guia del 1954-1955. Només es diferencia en els canvis que puguin haver-se donat en contingut per qüestions de canvis de noms de carrers o la construcció de nous.
Els plànols varien pel seu format, han canviat de color vermell a blau

Nº FITXA	**76**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelone et la Catalogne**
Autor	Francis Ambrière (Director de la publicació)
Col·lecció	Les Guides Bleus Illustrés
Any	1959
Lloc d'edició	París
Editorial	Hachette
Impremta	De Matteis
Idioma	Francès
Nº pàgines	176
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	98 8º 1167
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Catalunya i Barcelona
Imatges	2 mapes desplegables en color de Catalunya + 1 plànol desplegable en color de Catalunya (tots tres integrats a la guia) + 3 plànols en blanc i negre + 25 fotografies en blanc i negre + 3 plantes de catedrals. A la portada hi ha una fotografia de Tossa de Mar i a la portada interior hi ha el St. Jordi esculpit en baix relleu al Palau de la Generalitat.
Observacions	La guia que hem referenciat està tarada, ja que hi ha diverses planes sense imprimir. Cal destacar que les rutes presentades en aquesta guia s'assemblen molt a les d'altres guies Hachette, tot i que eren d'Espanya en general. És com si fos una part d'una guia d'Espanya adaptada a Catalunya

(més especialitzada, però amb el mateix contingut). Està enquadernada amb tapes de llibre dures.

Aquesta guia conserva en certa manera la mateixa estructura de les "Guides Bleu" sense il·lustrar, amb dues parts diferenciades: la primera tracta els aspectes generals de Catalunya, així com els serveis turístics i la segona es dedica a establir un seguit d'itineraris a través d'una secció preliminar dedicada a les vies d'accés i uns itineraris establerts per carretera.

Primera part:
Introducció a Catalunya (quadre físic, els homes, la vida econòmica, l'art català, la música i la dansa, la festa i les tradicions populars, la gastronomia); Bibliografia; Cartografia; Informacions generals (programes de viatge, informacions pràctiques [AAVV, Passaport, Duana, Moneda, Canvi, Dies festius] hotels, restaurants, preus, codi telegràfic, circulació amb automòbil, carreteres, permisos i drets de duanes, autocars, correus, telegrafia i telèfon, espectacles i festes, teatres, curses de braus.)

Segona part:
Secció preliminar: es tracten les diverses vies d'accés al país (l'aèria, la marítima, la ferroviària i la carretera). Cal destacar que, en referència a la ferroviària, es detallen els possibles recorreguts a fer des de França a Catalunya.

Itineraris per carretera, es presenten 10 itineraris diferents, dels que un és d'accés des de França i la resta són referents a Barcelona i Catalunya. Els itineraris proposats són els següents: 1.Del Perthus a Barcelona, 2.De Port-Bou a Barcelona, 3.De Puigcerdà a Barcelona, 4.Barcelona, 5.Rodalies de Barcelona, 6.De Barcelona a Tarragona, 7. De Barcelona a Lleida, 8.De Tarragona a Lleida, 9.De Lés (Val d'Aran) a Lleida, 10.De Lleida a Tortosa.
Al llarg dels itineraris es proporciona informació general i específica de les poblacions per les que es passa, així com, dels atractius artístics i monumentals que hi ha. Posant atenció a la ruta nº4 dedicada a Barcelona, s'observa que la informació queda dividida en diversos punts: una introducció general referent als trets de la ciutat, un seguit d'informacions pràctiques (aviació, ferrocarrils, oficines de viatge de la RENFE, guies de navegació, hotels, restaurants, correus, radiotelegrames, telèfons, autobús, tramvies, metros, funiculars, taxis, vaixells, espectacles, esports, club automobilístic, garatges, pàrkings, AAVV, policia, consolats, consellers comercial de França, Llibres francesos, Capella francesa, OIT, Història, Arribada i estada).
Tot seguit es presenta la informació relativa a la visita dels atractius de la ciutat, que queda dividida en dues parts diferenciades. La relativa a la ciutat vella i la de la ciutat nova:
1)Ciutat Vella: Les Rambles, Plaça Catalunya, Església de Sta. Maria del Pi, Museu d'Art escènic, Plaça de la Pau, Museu Marítim, Passeig de Colom, Plaça Palau, La Barceloneta, Plaça de Sant Jaume, Casa Consistorial, Saló de Cent, Diputació Provincial, Catedral, Claustre, Museu Diocesà, Palau Reial Major, Museu Frederic Marès, Plaça del Rei, Museu d'Història de Barcelona, Saló del Tinell, Muralles romanes, Església de Sta. Maria del Mar, Sant Pere de les Puelles, Sta. Anna, Hospital de la Sta. Creu i Sant Pau del Camp.
2)Ciutat Nova (dividida en 4 parts) **a-**Saló Victor Pradera, Parc, Museu d'Art Modern; **b-**Universitat, Av. José Antonio Primo de Rivera, Plaça de Espanya, Montjuïc, Museu d'Arqueologia i d'Art Antic. **c-**Pg. de Gràcia, Diagonal, Pedralbes i Sarrià (Com en altres guies Hachette es presenta una petita citació de les cases del Pg. de Gràcia que són obra de Gaudí, només posant el número de la casa, tot i que en aquest cas al costat del nº92 hi ha un parèntesi que posa "dit *la Pedrera*, oeuvre d'A.Gaudí") **d-**Parc Güell.

Les explicacions que es realitzen són més aviat històriques i descriptives i en cal remarcar que la lletra és molt petita i junta de manera que això dificulta la ràpida lectura. Tot i que cal destacar que està ben estructurada i és fàcil de poder cercar la informació desitjada.

Nº FITXA	**77**
DADES GENERALS	
Títol	**Catalogne**
Autor	Victor Crastre
Col·lecció	Visages du Monde
Any	1959
Lloc d'edició	Paris
Editorial	Horizons de France
Impremta	E. Desfossés - Néogravure
Idioma	Francès
Nº pàgines	150
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1770
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Catalunya i el Rosselló, amb especial atenció a Barcelona
Imatges	110 fotografies en blanc i negre majoritàriament de caràcter artistico-monumental + 1 mapa de Catalunya. A la portada hi ha una fotografia de Colliure.

Aquesta guia, que no inclou informació referent a serveis turístics, queda estructurada a partir de 6 capítols: **1.-** Punts en comú (narra les semblances culturals i els punts històrics en comú entre el Roselló i Catalunya); **2.-** Esquema d'una història catalana (Resum històric de Catalunya); **3.-** L'esperit Català (Tracta de les característiques dels catalans, les costums, tradicions, festivitats, etc.); **4.-** A través del Roselló (S'expliquen els principals atractius artístico-monumentals del Roselló, amb petites mencions històriques i sense masses descripcions, realitzant un tractament més idealista i de significació); **5.-** A través de Catalunya (se segueix la mateixa estructura i contingut similar que el capítol anterior, però dedicat a Catalunya) i **6.-** Els contrastos de Barcelona (es dedica a explicar la ciutat de Barcelona i els seus atractius, també amb un to de significació dels elements.)

Podem considerar-la com una guia que ajuda al turista a conèixer al Roselló, Catalunya i especialment a Barcelona, preparant-lo per quan realitzi el viatge i pugui contemplar allò que se l'hi ha explicat.

Aquesta guia és interessant, sobretot, pel tipus de llenguatge que s'utilitza i les explicacions que es realitzen, que surten fora del normal de les guies convencionals. En aquest cas, tot i que no es descriuen els monuments i no s'estructura de forma esquemàtica, es considera adient la seva estructura, ja que dóna un valor afegit en les seves explicacions que evoquen als sentiments.

Nº FITXA	**78**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona**
Any	1959
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Editorial Rauter SA
Idioma	castellà, francès, anglès i alemany
Nº pàgines	140
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre quadrat 11x11
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B-1959. 12º 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia-Àlbum de Barcelona

Imatges	A la portada hi ha una fotografia en color del monument a Colom. A la pàgina 37, quan ha finalitzat el text hi ha l'anomenat "indice geográfico", amb un mapa de la costa mediterrània més propera a Barcelona on es marca la ciutat i diversos dibuixos de monuments representatius de les poblacions assenyalades, posant al costat de cada nom de la població un nº que correspon al nombre de pàgines que ocupen les fotografies relatives a aquella població com Sitges, Montserrat, Terrassa, Sant Cugat... A la part del darrera hi ha un plànol de Barcelona ampliat on també hi ha el dibuix dels monuments que es consideren més rellevants, (Casa Milà, Sagrada Família, Universitat, Plaça de Catalunya, Plaça de Toros Monumental, Sant Pau del Camp, el Barri Gòtic, Arc de Triomf, Sta. Maria del Mar i Colom i el Port). Al costat del nom de cadascun d'aquests monuments hi ha el número de la pàgina on es troba.
Observacions	No serveix per poder fer una visita a la ciutat, en tot cas serveix de record

La guia comença amb una presentació de la ciutat, fent referències inicialment a algunes dades històriques i procedint a destacar els encants de: el barri del front marítim, el Barri Gòtic, els parcs i jardins, altre edificis rellevants com la Virreina, el Liceu, Casa Batlló, Casa Milà, La Sagrada Família, algunes places i acabant amb alguns esments de festes tradicionals i espais propers que poden ser un lloc de visita. Més que descriure, el que es fa és explicar quins són els edificis més emblemàtics de cada àrea, destacant algun dels trets rellevants del monument.

Nº FITXA	**79**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelona ruta en color**
Any	1960
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	J. López
Idioma	Trilingüe: Castellà, francès i anglès
Nº pàgines	32 + 6 (info serveis) + plànol desplegable
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre amb espiral
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B sd (5) 8º op
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia de Barcelona (sobretot visual)
Imatges	A la portada hi ha la fotografia de la font de Montjuïc i el Palau Nacional al fons i a la contraportada trobem la vista de Barcelona des del Palau Nacional. A l'interior de la portada hi ha dibuixat l'escut de Barcelona i un mapa d'Europa i diverses línies que van de Barcelona a les principals capitals europees. Darrera la primera pàgina hi ha un plànol de Barri Gòtic amb un recorregut marcat i la nomenclatura al constat. Totes les fotografies són en color, tal com s'indica al títol de la publicació. Sota de cada fotografia hi ha escrit el seu contingut en els 3 idiomes de la publicació. De les fotografies que es presenten al llarg de la guia cal destacar la de l'obelisc, la Sagrada Família (dues planes juntes, en una el dibuix de com serà la construcció acabada i en la del costat el seu estat actual). i la Pedrera. De fotografies no vinculades a monuments cal destacar les de Montserrat, la Costa Brava i Sitges. A l'interior de la contraportada hi ha un plànol de Barcelona.
Observacions	Predomina el contingut visual

El text que es presenta queda dividit en quatre apartats: *Historia, Ciudad Antigua, Ciudad Moderna i Excursiones*, tot seguit es repeteixenen els mateixos apartats pel text en francès i el text en anglès. Cal destacar que les fotografies de tot el llibret són diferents en els textos de cada idioma i independents de les explicacions del text. El text és molt explicatiu i simple i en tots els

apartats es denota un caràcter històric. Al mig de l'explicació no s'esmenten els monuments importants de la ciutat, ni se'n realitza una petita descripció.
Els últims 6 fulls són d'un paper més prim i s'hi pot trobar informació molt esquematitzada referent a diversos serveis turístics que poden ser d'utilitat al viatger com les OIT, els museus, hotels (dividits segons categoria), restaurants (= criteri que hotels), consolats, transports (línies aèries, marítimes) i clubs estrangers a la ciutat.

Nº FITXA	**80**
DADES GENERALS	
Títol	**Guías de España - Cataluña**
Autor	Josep Pla
Col·lecció	Guías de España
Any	1961 (març, 1a edició)
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Destino
Impremta	Agustín Nuñez (text); Tallers de Rieusset (Il·lsutracions en "huecograbado" i la sobrecoberta); Mapes (Talleres topográficos Ariel SA i Litograsfía Rosés)
Idioma	Castellà
Nº pàgines	631
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1030
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Catalunya
Imatges	595 fotografies en blanc i negre, que es poden considerar com a especials tenint en compte que tenen una perspectiva i carisma difícil de trobar en les imatges presentades en nombroses guies. Moltes de les fotografies són de caràcter artístic i monumental, tot i que també n'hi ha de natura i vida quotidiana. La majoria de fotografies estan fetes per Català Roca, Ramon Dimas, Fotos Pic, Arxiu Mas i A.Campañà i J. Puigfarran, tot i que hi ha altres fotògrafs que també hi fan alguna aportació. També hi ha adjunt un mapa de Catalunya en color i un plànol de cada itinerari amb els dibuixos dels principals monuments.
Observacions	En aquesta guia hi és present la Pedrera, mitjançant una fotografia, mig tapada per els arbres sense fulles i una farola, i també es fa esment escrit, sense cap tipus de descripció o qüestió que la posicioni com un monument important.

Aquesta guia es pot considerar com a diferent d'una guia convencional que inclou informació referent a serveis turístics, monuments i llocs d'interès... En aquesta guia només es troben 10 itineraris que emmarquen tota la geografia catalana, amb un text totalment narratiu, és a dir, el lector no podrà emprar aquest llibre com una guia de suport durant la seva visita a Barcelona o qualsevol altre població de Catalunya, sinó que és un llibre de coneixement de l'entorn previ al viatge i a la visita. En el text es troben nombroses referències històriques lligades a edificis i espais d'interès monumental, artístic i històric. També cal destacar la gran descripció que es fa no només dels edificis, sinó també d'espais naturals i indrets de diversa índole. Els epígrafs de cada itinerari són referents a poblacions i no es remarquen de cap manera (ni en negreta o cursiva) els espais o monuments que es poden considerar de màxim interès.

Itineraris 1.-Barcelona; 2.-Maresme, La Selva, Girona, La Costa Brava, L'Empordà, Banyoles, Les Garrotxes, Olot; 3.-La Plana de Vic, Les Guilleries, Collsacabra, Ripoll i Ripollès, Camprodon i la seva comarca, La Molina, La Cerdanya; 4.-Sant Llorenç de Munt. Sant Miquel del Fai, Moià i el Moianès, El Lluçanès i Prats de Lluçanès; 5.-La Serralada Costanera, Sant Cugat del Vallès, La indústria tèxtil catalana, Dades estadístiques de la indústria llanera de Sabadell, Sabadell, Terrassa; 6.-Montserrat, Manresa i el Pla de Bages, La zona de Potassa, Cardona i el Baix Cardener, Solsona i el Solsonès, Berga i el Berguedà, L'Alt Llobregat, El País del Comte Arnau;

7.-El Baix Llobregat, Martorell, Igualada i la seva comarca, La Segarra, Cervera, La Ribera del Segre o Alt Urgell, La seu d'Urgell i l'Urgellet; 8.-El Pla d'Urgell, Lleida, El Pla de Lleida, Balaguer i la Noguera. La Vall d'Àger, La Coma de Meià i la ribera del Sió, Tremp i el Pallars Jussà, Sort i el Pallars Sobirà, La Noguera-Ribagorsana, La Vall d'Aran; 9.-Vilafranca i l'Alt Penedès, El país del vi espumós, Valls i el Camp de Llevant, Santes Creus, Montblanc i la Conca de Barberà, Poblet, Prades i les seves muntanyes, El Priorat, les Garrigues; 10.-El Massís de Garraf, Sitges, Vilanova i la Geltrú, Tarragona, Reus, Tortosa, El Baix Ebre, el Delta de l'Ebre, Sant Carles de la Ràpita, Gandesa i la Terra Alta.

Nº FITXA	**81**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia urbana 1962-63. Barcelona**
Col·lecció	Gassó
Any	1961
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	José Pamias Ruiz
Impremta	Grafos SA
Idioma	castellà
Nº pàgines	188 + 160 (plànols)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B 1962 12º 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia urbana i de serveis de Barcelona
Imatges	No té fotografies, només plànols en color. També inclou un plànol desplegable de l'Hospitalet de Llobregat
Observacions	En realitat no és una guia pràctica per un turista, ja que no se li explica què és el que pot visitar, els principals edificis d'interès, etc. Tot i que la informació de serveis que se li ofereix si que és útil.

Aquesta guia està constituïda per 3 parts diferenciades: la primera és la que correspon a la informació general de la ciutat, la segona al nomenclàtor de carrers i la tercera als plànols dels carrers de la ciutat. De la primera part cal destacar els següents punts relacionats amb el turisme: Hotels, classificats per categories; esglésies notables; OIT; Transports; Restaurants; Museus; Comunicacions.

Nº FITXA	**82**
DADES GENERALS	
Títol	**Espagne**
Autor	Francis Ambrière (director de la publicació)
Col·lecció	Les Guides Bleus
Any	1963
Lloc d'edició	París
Editorial	Hachette
Impremta	Brodard-Taupin
Idioma	Francès
Nº pàgines	52 (introductòries) + 68 (secció preliminar) + 981 (contingut)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1173
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística d'Espanya

Imatges 1 mapa d'Espanya a l'interior de la portada + 2 plànols desplegables en color (un de Madrid i un de Barcelona) + 49 plànols en blanc i negre + 6 mapes + algunes il·lustracions de plantes de catedrals.

Observacions Tapes de cartolina sobreposades. Cada part de la guia té una numeració de pàgines independent a les altres. Guia adaptada a les necessitats dels francesos. Guia molt extensa i densa, tot i que segueix una estructura lògica, el seu text és molt descriptiu i basat en la història, sobretot, les referències a monuments. A la part superior de cada pàgina hi ha el nom de la població o el monument o monuments que es tracten en la pàgina en qüestió.

Seguint una estructura similar a la guia Hachette dels anys precedents, distingint 3 parts ben diferenciades:

1) La primera part és de caràcter general sobre Espanya i inclou la següent informació: índex de plànols i mapes, resum geogràfic, resum econòmic, resum històric, resum artístic, la música popular espanyola (on es destaquen els trets regionals), festes, jocs i tradicions populars (aquest apartat no hi era en la versió del '52), bibliografia, resum lingüístic (petit diccionari de vocabulari) i les dades generals (del viatge a Espanya, època de viatge, AAVV, pressupost de viatge, passaport, duana, moneda, canvi, hora, dies de festa, hotels, restaurants i cafès, albergs, refugis, transports i comunicacions.)

2) La segona part, és l'anomenada secció preliminar, dedicada als mitjans de transport (línies aèries, ferrocarrils i via marítima). En el cas dels ferrocarrils es marquen les possibles rutes que es poden realitzar per arribar a Espanya. Finalment, i ja sortint d'aquesta secció es presenten les rutes per carretera, acompanyant aquesta informació d'una taula de distàncies.

3) La tercera part està formada per 8 seccions dedicades a les diverses regions espanyoles (dues menys que en la guia de 1952), la primera de les quals està dedicada a Catalunya i les Balears com en la guia anteriorment citada, i on també es destaca, a través del títol, la importància donada a Girona, Barcelona, Lleida, Tarragona i Palma, ocupant una extensió de 115 pàgines. Tot i que no s'ha pogut establir la comparació entre el contingut d'aquesta guia i la del '52 a causa de la diferència del lloc d'ubicació, s'intueix que el text és molt similar al de l'esmentada guia, i que només s'ha procedit a una millora i actualització del seu contingut.
Es proposen un total de 10 rutes dedicades a Catalunya, després d'una introducció general sobre les característiques de Catalunya, la seva gent, l'economia, etc. Les rutes són les següents: **1.** de Perthus a Barcelona (aquesta ruta passa per Girona, de la qual es dóna informació referent a serveis turístics, la seva història i en destaca principalment la visita a la Catedral, el museu diocesà, l'església de Sant Feliu i la de Sant Pere de Galligans, tots ells subratllats en negreta); **2.** de Port-Bou a Barcelona **3.** de Puigcerdà a Barcelona (de Puigcerdà a Lleida per la Seu d'Urgell); **4.** Barcelona (va acompanyat de dos plànols en el mateix full, un de general i l'altre del centre en color) La informació relativa als serveis turístics a la ciutat és extensa i actualitzada, referida a: aviació, ferrocarrils, oficines de viatges de la Renfe, hotels, pensions, restaurants, correus, telegrames, metros, esports, etc. S'observa que les rutes que es proposen en gran mesura són les mateixes i els monuments i edificis notables a visitar són els habituals i ja proposats en altres guies anteriors, destacant que la Catedral, el claustre, Sta. Maria del Mar, el Poble Espanyol, el Museu d'arqueologia i el d'art antic, el Pg. de Gràcia, són espais especialment recomanats per la guia. En referència a la Pedrera cal destacar la mateixa citació realitzada amb anterioritat **5.** Rodalies de Barcelona (Tibidabo, Sant Cugat del Vallès, Terrassa, Montserrat, Manresa. **6.** de Barcelona a Tarragona i Tortosa: (es presta especial atenció a Sitges i el Cau Ferrat, així com Tarragona). **7.** de Barcelona a Lleida, **8.** de Tarragona a Lleida. **9.** de Lés (Val d'Aran) a Lleida **10.** de Lleida a Tortosa (en aquesta guia Tortosa adquireix una major importància i espai). L'itinerari 11 és el relatiu a les Illes Balears. (Molts d'aquests itineraris han variat i han estat rectificats, tot i que la majoria de poblacions per les quals es passa segueixen essent les mateixes)

Nº FITXA	**83**
DADES GENERALS	
Títol	**L'Espagne Inconnu (Nord)**
Autor	Georges Pillement
Any	1964
Lloc d'edició	Paris
Editor	Bernard Grasset
Volum	1
Idioma	Francès
Núm. Pàgines	362pp+ 16pàgines amb plànols d'itineraris
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	91 (026) (46) Pill
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 26pp amb il·lustracions (64 en total), quasi totes de monuments, de les quals 10 corresponen a Catalunya: claustre de la catedral de Lleida, arc de triomf de Medinaceli, claustre de Sant Cugat del Vallès, monestir de Sant Pere de Roda, Porta Ferrada de Sant Feliu de Guíxols, claustre de Santa Maria d'Estany, claustres dels monestir de Santes Creus, Poblet, Sant Joan de les Abadesses i façana de Santa Maria de Ripoll. Es tracta de fotografies que ocupen tota una pàgina, en blanc i negre i molt properes, molt detallades
Observacions	Hi ha 42 pàgines que tracten un contingut vinculat a Catalunya, o itineraris que transcorren per territori català. No hi ha anuncis publicitaris

Aquesta guia s'organitza a partir d'itineraris per Espanya. En total n'hi ha 20, dels quals quatre inclouen regions de Catalunya. Aquests itineraris són:

Itinerari de Puigcerdà a Tarragona: el descriu com l'itinerari de les esglésies romàniques de Catalunya, les més accessibles i grans abadies catalanes i els seus claustres. Destaca amb * Ripoll, Sant Joan de les Abadesses, Estany, Sant Benet de Bages, Vallbona de les monges, Poblet, Santes Creus i la catedral de Tarragona

Itinerari d'Andorra a Barcelona: Destaca amb * l'església romana de Tavèrnoles, la catedral de la Seu d'Urgell, Solsona i l'església de Cardona

Itinerari de Cerbere a Perthus per la Costa Brava, Girona i Barcelona: itinerari dirigit a aquells turistes que passen les seves vacances a la costa però que desitgen conèixer els edificis més remarcables de la regions. Destaquen amb * Sant Pere de Roda, Empúries, Sant Feliu de Guíxols, Girona, Besalú, Vilabertran i Peralada.

Itinerari de Madrid a Barcelona per Saragossa: De poblacions catalanes destaca Lleida i Sant Cugat del Vallès.

Les descripcions que es realitzen prenen com a element central el monument, sobre el qual ofereixen un extens discurs, que incideix en el contingut històric i artístic. El fet de tractar-se d'una visió tan objectiva i detallada, fa que la informació no s'obtingui d'una forma fluïda com en altres tipologies de guies.

Nº FITXA	**84**
DADES GENERALS	
Títol	**Esto también es Barcelona**
Autor	Josep Mª Espinàs (text); Maspons+Ubiña (fotografies); Cesc (dibuixos)
Col·lecció	Guias Arimany
Any	1965
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Lumen
Impremta	Leopoldo Martínez
Idioma	Castellà
Nº pàgines	144
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1318
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística atípica de Barcelona
Imatges	Al llarg del llibre hi ha nombrosos dibuixos que ofereixen un to humorístic a la guia. (34 pàgines amb dibuixos i 42 amb fotografies) La major part de fotografies tenen algun tipus d'imatge. A la portada hi ha una foto i un dibuix (la foto és del Pg. de Gràcia enfocant la Casa Amatller i Casa Batlló des de l'altre costat del carrer i el dibuix és de gent que passeja pel carrer)
Observacions	El títol original és "Això també és Barcelona", per tant, com a mínim hi ha la versió catalana i la castellana. El llibre està enquadernat amb tapes de llibre dures.

Aquesta guia és, tal i com es posa de manifesta en la introducció, diferent a la resta de guies, ja que s'ha volgut posat de relleu totes aquelles coses a les quals no se'ls dóna la suficient importància en les guies normals i corrents.

La guia està composada per 9 capítols: 1)*Justificación*; 2)*Notas informativas resumidas* (dades generals sobre la ciutat); 3)*Si os gusta pasear* (hi ha els següents apartats: L'arquitectura típica de Barcelona: El Modernisme, El Parc Güell, El conjunt monumental de l'antic Hospital de Sta. Creu, Picasso a ple carrer, el zoo, Les Drassanes i el museu Marítim, el Port, Montjuïc i el Tibidabo) –El més interessant d'aquest apartat és el fet que l'autor ha considerar que aquests elements de la ciutat no reben el tractament que haurien de tenir en les guies turístiques convencionals, de manera que en l'apartat dedicat al modernisme explica què fou el Modernisme a Barcelona i les obres més representatives que es troben a la ciutat, però sense una definició d'aquestes; 4)*Si os gustan los espectáculos*; 5)*Quizás os sorprenda*; 6) *Si teneis aficiones o buscais "Souvenirs"* (es basa en gran mesura en els antiquaris); 7)*Comer y beber*; 8)*Mirar el Calendario* (festes i tradicions mensuals); 9)*Cosas que no hay* (cafès i establiments antics, tabac de pipa, flamenc a ple carrer, puntualitat i silenci).

Cal tenir present que el més interessant d'aquesta guia és el capítol 3, el qual està dedicat, en gran mesura a monuments. El text de tot el llibre i especialment d'aquest capítol 3 és de caire narratiu, és a dir, s'explica el què hi ha, el que s'hi pot trobar, part de la història, però sense una descripció de caràcter tècnic com en altres guies. Quan es parla del parc Güell, per exemple, el compara amb les il·lustracions d'un llibre infantil. Aquest tipus de vocabulari no és típic d'una guia. La seva lectura és amena i interessant, ja que fa descobrir al lector qüestions de Barcelona que potser no s'esperava. A més cal destacar que la tipografia també hi ajuda, tant per la seva mida com per la separació entre línia i línia.

Nº FITXA	**85**
DADES GENERALS	
Títol	**Costa Brava. Barcelona. Baleares**
Col·lecció	Guías Turísticas Juventud
Any	1965
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Juventud
Impremta	Agustín Nuñez
Idioma	Castellà
Nº pàgines	63
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	91 12º c15/11
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Barcelona, la Costa Brava i les Balears.
Imatges	No hi ha fotografies, sinó que són il·lustracions dels monuments i indrets d'interès, sobretot, espais naturals. 48 il·lustracions + 17 mapes + 5 plànols. Tot en blanc i negre.
Observacions	La portada hi ha dues franges taronges i al mig una de groga amb la lletra del títol, molt senzilla.

Aquesta guia queda dividida per dues parts clarament diferenciades, la primera referent a informacions generals i d'utilitat per el viatge, com les característiques generals de la regió (clima, llengua...); Música i dansa; Breu resum històric; Una mica d'història de l'art; Gastronomia; Altres dades d'interès (duana, apartaments, càmping, diversions, gasolina, horaris, hotels, informació, museus i monument ,horaris, propines, restaurants, temporada turística); Com arribar-hi (a la Costa Brava, a les Balears).

Una segona part on s'exposen 19 itineraris que inclouen poblacions de tota la zona. Dels 19 itineraris, que expliquen, de manera esquemàtica i estructurada, per les poblacions que es passa amb informació relativa als serveis i els atractius de la ciutat, sobretot, els monuments, cal destacar els números 5 i 6.
L'itinerari 5: Figueres-Girona-Barcelona, dedica gran part del seu espai a Girona i els seus atractius artístico-monumentals, a partir de descripcions de caràcter tècnic i històric. Els monuments citats són el Museu Diocesà, la Catedral, l'Església de Sant Feliu, els Banys Àrabs i l'Església de Sant Pere de Galligans. S'acompanya l'explicació amb un plànol de la ciutat vella de Girona amb tots aquests monument ubicats mitjançant un número.
L'itinerari 6: Barcelona i rodalies, després d'una petita introducció referent a les característiques generals de la ciutat, passa a citar els monuments que es consideren rellevants per realitzar-hi una visita: església de Ntra. Sra. de Betlem, Palau de la Virreina, Sta. Maria del Pi, Gran Teatre del Liceu, Sant Pau del Camp, Museu Marítim, Monument a Colom, La Llotja, Parc de la Ciutadella, Temple de la Sagrada Família, Sta. Maria del Mar, Plaça de Sant Jaume, la Catedral, Plaça del Rei, Montjuïc, Poble espanyol, Palau Nacional i Museu Arqueològic.
Tot seguit, i fora de l'itinerari, es presenten excursions a les rodalies: el Tibidabo, Montserrat, Martorell, Monestir de Montserrat, Altres. La resta d'itineraris segueixen la mateixa estructura però fan referència a les Illes Balears i a la Costa Brava.

Nº FITXA	**86**
DADES GENERALS	
Títol	**España Turística**
Col·lecció	Guias Afrodisio Aguado
Any	1965, 6ª Edició. 1ª edició fou el 1950
Lloc d'edició	Madrid
Editor	Afrodisio Aguado
Impremta	Talleres Escelicer
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	1091 pàgines+22 plànols de ciutats
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97-8º-1328
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions
Observacions	Guia poc manejable per ser molt gruixuda. Però és molt rica en contingut turístic

La guia ofereix, primerament, instruccions pel seu ús, així com advertències i informacions útils pel turista. Seguidament publica un capítol sobre les generalitats d'Espanya, que informa des de les seves dades geogràfiques, a històriques, art i folklore, calendari de festivitats, patrimoni, cuina, etc. Quant a l'art català, i segons estils o períodes artístics de Catalunya en comenta:
Art Prehistòric: "Covacho del Cogul" a Lleida,
Antiguitats romanes: aqüeducte i ciutat de Tarragona; Empúries
Art mossàrab: Sant Pere de Rodes
Monuments àrabs: Banys àrabs de Girona
Catedrals: de Barcelona, Girona, catedral nova i catedral vella de Lleida, de Tarragona, de Vic i de la Seu d'Urgell,
Castells: a Barcelona el castell de Vilassar de Dalt, a Tarragona els castells d'Escornalbou i Tamarit
Monestirs: Montserrat, Sant Pau del Camp, Pedralbes, Sant Cugat del Vallès, Sant Pere de Galligants, Santa Maria del Mar a Ripoll, Vallbona de les monges, Poblet i Santes Creus

Les descripcions són breus i senzilles, comentant el període de creació, estil i dades històriques generals.

El segon capítol està dedicat a Madrid i els seus entorns. El tercer capítol es titula "Itinerarios Generales", i, dins d'aquests, hi trobem l'itinerari de Catalunya, del qual destaca una extensa dedicació de contingut a les ciutats de Lleida i Barcelona. De totes les poblacions fa una descripció general de la ciutat; direccions útils sobre allotjament, restauració i viatges; espectacles i festes; història; descripció de Monuments.

De Lleida en descriu la catedral vella i la catedral nova, les Cases Consistorials, l'església de Sant Martí, de Sant Llorenç, el castell de Gardeny, l'Acadèmia Mariana.
De Cervera també les seves cases consistorials, l'església de Santa Maria, el convent Dominicans.
En la descripció de Barcelona també se segueix el mateix esquema de contingut. Pel que fa a la visita a la ciutat, proposa tres zones: El casc antic, considerat la part monumental; Els parcs i museus de Montjuïc; La resta de la ciutat, amb els monuments dels darrers cent anys contant des d'aquell període.

I realitza una breu descripció de la majoria d'espais i monuments que han anat apareixen en altres guies turístiques. No és ocasió de repetir-los tots, però si de mencionar aquells que reben una especial menció. Els monuments que van acompanyats d'asteriscos es consideren les principals curiositats artístiques, monumentals o pintoresques. En el cas de Barcelona: El temple de la Sagrada Família (*); Poble espanyol (*); Plaça del Rei (*); Casa de la ciutat (*); Barri Gòtic (**); Museu de Belles Arts de Catalunya(**); Sant Climent de Taüll (**); Retaule de la parròquia de Sarrià(*).

Des de Barcelona es proposen excursions: Tibidabo i Vallvidrera; Sant Cugat del Vallès; Terrassa; Montserrat (**) i Olesa.
Excursions de més d'un dia: Tarragona, Poblet, Santes Creus, Montseny, Les Guilleries, La Molina i Núria, Ripoll, la Costa Brava, Girona i les Illes Balears
De Tarragona, que no constitueix part d'un itinerari però que de totes maneres es comenta, destaca la catedral (*), l'arc romà de Barà (*), l'aqüeducte romà (*).
També descriu la Costa Brava, puntuat amb (**), d'on destaca Empúries (*) i la catedral de Girona (*), així com els Pirineus (**).
Altres regions ben considerades són Montblanc (**) i Santa Maria de Poblet (**).

Realment la descripció que es realitza de Catalunya compren totes les províncies catalanes, aturant-se en les regions més destacades monumental o paisatgísticament. El contingut de cada una d'elles és molt complet, tant des del punt de vista històric i artístic, com d'informació bàsica pel visitant i d'orientació. A més, les descripcions tot i tenir un format prosaic, són agradables i capten al lector perquè són molt idíl·liques, és a dir, saben utilitzar els recursos lingüístics per explicar qüestions, com la història, que "per se", podrien resultar complexes i dificultar la lectura. Saben entretenir i mantenir l'atenció, perquè utilitzen molt les impressions més que l'objectivitat.

Nº FITXA	**87**
DADES GENERALS	
Títol	**España**
Col·lecció	Guias Armany
Any	1965 3ª edició
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Miguel Armany
Impremta	Gráficas Temple
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	288pp+96 plànols i il·lustracions
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 681
ESPECIFICACIONS	
Imatge	Hi ha 28 pàgines amb il·lustracions fotogràfiques (58 imatges en total), en 10 de les quals hi ha fotografies referents a Catalunya: Montserrat, platges i cales de la Costa Brava, Poblet, Barcelona (la Sagrada Família, Saló del Tinell, la Pedrera, plaça del duc de Medinaceli, plaça de toros monumental, plaça de Catalunya, passeig de Gràcia, plaça de Berenguer el Gran, Santa Maria del Mar, Arc de Triomf, Plaça Reial); Tarragona (muralles, Passeig arqueològic i catedral). Les fotografies no són sempre frontals, combinen diverses perspectives, són reduïdes i apareixen en una pàgina amb altres fotografies d'altres espais. Imatges en blanc i negre
Observacions	No hi ha un apartat concret sobre Catalunya, les descripcions de les poblacions d'Espanya es realitzen per ordre alfabètic, no per comunitats. La única mostra de classificació del territori català es troba en els itineraris per regions turístiques "Costa Brava" "Pirineus Catalans" que representen 8 pàgines del total. No obstant s'ha de tenir en consideració que les referències a ciutats i poblacions catalanes, amb la seva descripció, apareixen al llarg de la guia barrejades amb altres llocs d'Espanya i seguint un ordre alfabètic. A la portada apareixen diferents vinyetes del folklore espanyol, platges, gastronomia i la silueta del monument a Colón i la Sagrada Família

La primera part ofereix tot un conjunt d'itineraris per ferrocarril, així com informació dels transports aeris, marítims i per carretera. Aquesta secció proporciona la informació d'una forma esquemàtica.

D'altra banda, introdueix itineraris per regions turístiques molt més desenvolupats en contingut. En el cas de Catalunya, trobem referències al territori català en l'itinerari 1 "Costa Brava" i l'itinerari 2 "Pirineos catalanes y estribaciones".
Consta cada un d'un plànol de la regió, amb indicació de totes les poblacions interessants i carreteres d'interès turístic. També s'acompanya d'una explicació de les condicions i atractius turístics de la regió, un recorregut del mateix i les comunicacions col·lectives del territori.
El contingut és molt extens pel que fa a espais a visitar, tan de caràcter natural com monumental, però breu en descripcions, la qual cosa fa que hi hagi moltes frases curtes, i doni la sensació de tractar-se d'un telegrama. No obstant, a la introducció de la guia ja es confirma la intenció de l'autor de no ser exhaustius en text.

La segona part de la guia consisteix en una descripció de les poblacions i llocs d'interès turístic del país, on no només es menciones les grans capitals, sinó també ciutats i pobles més petits com Begur, Arenys de Mar, Vic, Cervera, etc. Cada descripció es divideix en dues parts:
1) Nom del lloc amb diversos asteriscs segons el major o menor interès, (eina de classificació que també s'utilitza pels monuments o espais), així com dades d'habitants, transports, itineraris on es troba la població.
2) Vertadera explicació turística, i les indicacions fan referència a: característiques generals, emplaçament geogràfic, clima, dades històriques, dades pràctiques, allotjament, establiments públics, folklore, religió, gastronomia, festes locals, universitats, monuments, carrers importants, parcs i jardins, i excursions. En determinades ciutats hi ha plànols on figuren aquests espais

De Catalunya i per províncies destaquen els següents monuments:

***: Extraordinari interès turístic
**: Gran interès turístic
*: Interessant
Sense *: Escàs interès turístic
Cursiva: Centre d'estiu o d'interès paisatgístic

Barcelona(***): Catedral(***), Barri gòtic (***), palau de la Diputació (*), Cases Consistorials (*), Drassanes (*), Antic hospital Santa Creu (*), Palau de la Llotja (*), Palau de la Virreina (*), Palau Nacional de Montjuïc (**), Poble Espanyol (**), carrer Montcada (*), Basílica Santa Maria del Mar (**), Basílica del Pi (*), Sant Pau del Camp (*), Santa Anna(*), Sagrada Família (**), monestir Pedralbes (*), museu Art modern (*), museu Arts decoratives (*), Rambles (**), jardins Montjuïc(*), Tibidabo (**). Altres espais, sense asterisc, són: Sant Pere de les Puelles, Sant Just i Pastor, Palau Pedralbes, monument a Colón, Casa Milà, cascada parc Ciutadella, església Betlem, museu història natural, Martorell, parc zoològic, museu Marés, museu Història, entre d'altres.

Girona (**): Catedral (**), Sant Feliu(*), Sant Pere de Galligants(*), Devesa (*). Els banys àrabs apareixen en cursiva, així com el barri de Gironella i la vall de Sant Daniel

Lleida (sense*): menciona la catedral nova i vella, el castell de Gardeny, el museu provincial, cases consistorials, palau bisbe, església Sant Llorenç, casa de la Pahería, carrer dels cavallers.

Tarragona (***): muralles (***), ruïnes romanes (**), Torre de Pilat (*), porta de Sant Antoni (**), necròpolis romana (**), museu Arqueològic (**), Catedral (***), balcó del mediterrani (*), aqüeducte romà (**), torre dels Escipions (*), arc de Barà (**), Poblet i Santes Creus (***),

La tercera part de la guia és la documentació pràctica, paral·lel a una guia de serveis pel turista.

Nº FITXA	**88**
DADES GENERALS	
Títol	**España - 1966**
Autor	SAFE Neumáticos Michelin. Servicio de Turismo
Col·lecció	
Any	1966 (1r trimestre)
Lloc d'edició	Llevallois
Editorial	Pneu Michelin
Impremta	Schneider Frères et Mary
Volum	
Idioma	Francès
Nº pàgines	202
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	A 4º 355
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística d'Espanya
Imatges	No hi ha fotografies en tota la guia, tot i que hi ha alguns dibuixos representatius de certs monuments als quals se'ls vol remarcar la seva importància histórico-artística. A la portada hi ha un mapa d'Espanya i els dibuixos del principal monument o element característic de les principals ciutats de l'estat. Hi ha un total de 3 mapes en color i 12 en negre i vermell; 43 plànols en negre i vermell. També hi ha un total de 2 il·lustracions monuments (+ altres il·lustracions del ninot de Michelin no comptades) i 5 plantes de catedrals.
Observacions	Al final hi ha anunci dels mapes de la marca Michelin d'Europa

Aquesta guia es caracteritza per tenir 3 parts diferenciades, tot i que presenta diferències respecte la versió espanyola del 1952. En primer lloc es presenta un mapa de carreteres on es jerarquitza la importància de les poblacions marcades mitjançant la classificació de "val la pena el viatge", "val la pena una parada" i "és interessant". El segon i tercer mapa estan dedicats als recursos hotelers.
A continuació es presenta una segona part amb informació referent a la preparació del viatge que inclou els següents apartats: els signes convencionals i abreviacions, informació pràctica pel viatge (època de visitar Espanya; el turisme a Espanya: pressupost de viatge, preus, propines, requisits per visitar monuments, OIT, correus i càmpings; relacions aèries; relacions marítimes; formalitats i duanes; correus; França, Espanya i Andorra; Horaris i dies festius; circulació en automòbil; què portar d'Espanya; Manifestacions turístiques: festes tradicionals que es venen com a turístiques (de Catalunya es destaca de Barcelona, les festes de la Mercè i la revetlla de St. Joan i St. Pere, així com les festes de Nadal al monestir de Montserrat. La major part d'aquest apartat està en 4 idiomes: Castellà, anglès, francès i alemany). Continuant amb la informació general, es dóna informació de diversos aspectes d'Espanya: geografia, història, art (arquitectura, pintura i escultura), folklore (per regions i de Catalunya es continua explicant la Sardana i la cobla), gastronomia i literatura espanyola (no es recomana literatura catalana).

La tercera part de la guia proposa un programa de viatge en funció de la seva durada, per 11 dies (Castella, Aragó i Catalunya), 12 dies (País Basc, Galicia, Lleó i Aragó) i 21 dies (Castella, Andalusia i Llevant). Abans de començar amb la darrera part es presenten 5 pàgines amb vocabulari castellà necessari pel viatge traduït al francès, anglès i alemany. La tercera part segueix la mateixa estructura que en la guia del '55 on es citen les poblacions marcades en el mapa inicial, amb icones que donen informació referent als serveis, trets... ("val la pena el viatge": Poblet; "val la pena una aturada": Tarragona, Barcelona, Santes Creus, Montserrat, Tibidabo; "és interessant": Tortosa, Terrassa, Manresa, Sant Feliu de Guíxols, Vic, Solsona, S'Agaró, Tossa de Mar, Palamós, Empúries, Port-Bou, Girona, St. Joan de les Abadesses, Ripoll, La Seu d'Urgell, Castelló d'Empúries i Puigcerdà)

Barcelona Principals curiositats: Barri gòtic**, Catedral**, Claustre**, Diputació*, Ajuntament*, Plaça del Rei, Montjuïc, Museu d'Art de Catalunya**, Poble espanyol*, Església de St. Pau del

Camp (sense *), Sagrada Família (sense *). Excursions: Tibidabo**, Montserrat** (el lloc***), Costa Brava**.
Girona: Població antiga*, Catedral*, Claustre*, Tresor** (llibre de l'Apocalipsi* i Tapís de la Creació**).
Lleida Visita ràpida: Catedral antiga*, Excursió: Monestir de Poblet***.
Tarragona Visita ràpida: Catedral*, Claustre**, Muralles ciclopeas*, Població antiga*, Necròpolis Romano-cristiana*, Rodalies: Aquaducte de les Ferreres* Excursions: Monestir de Poblet***, Monestir de Santes Creus**.

Nº FITXA	**89**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia urbana 1966. Barcelona**
Col·lecció	Gassó
Any	1966
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	José Pamias Ruiz
Impremta	Grafos SA
Idioma	castellà
Nº pàgines	272 + 165 (plànols)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B 1966 12º 2
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia urbana i de serveis de Barcelona
Imatges	No té fotografies, només plànols en color. Inclou un suplement amb plànols d'Hospitalet, Badalona, Santa Coloma, Sant Adrià, Cornellà i Esplugues
Observacions	En realitat no és una guia pràctica per un turista, ja que no se li explica què és el que pot visitar, els principals edificis d'interès, etc. Tot i que la informació de serveis que se li ofereix si que és útil. (2a edició)

Té la mateixa estructura i contingut que la guia analitzada anteriorment, tot i que cal destacar que s'aprecia l'actualització de les dades presentades.

Nº FITXA	**90**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia de Barcelona.Nomenclator de las vias publicas**
Any	1966
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Servei del plànol de la ciutat. Ajuntament de Barcelona
Impremta	Industrias Gráficas Seix i Barral Hnos, SA
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	99pp+28 plànols parcials de la ciutat+1plànol divisió de la ciutat+1plànol demarcacions parroquials+1plànol districtes policia+1 plànol districtes postals+1 plànol districtes municipals+1 plànol jutjats municipals+1 plànol zones de recaptació de contribucions+1 plànol demarcacions del registre propietat+1 plànol parades taxis+1 plànol comunicacions per ferrocarril i carretera +1 plànol transports urbans + 60 croquis de les línies de tramvies +1 plànol general de la ciutat
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1966 12º 1

ESPECIFICACIONS

Imatge	Hi ha 10 il·lustracions que ocupen una pàgina sencera. Són fotografies en color que es caracteritzen per haver-se realitzat a vista d'ocell, per sobre dels espais i monuments. Apareix el port de Barcelona, l'arc de Triomf, l'avinguda del Generalíssim, la Catedral, L'església del Tibidabo, la plaça de toros, el monument a Colón, el Poble Espanyol, la Sagrada Família, i el castell de Montjuïc. D'altra banda, a les portades que marquen diversos continguts de la guia, així com en l'apartat d'informació general de la ciutat, s'acostumen a introduir dibuixos en els espais en blanc que queden al final de la pàgina o a la capçalera, molts referents a detalls artístics i monuments de la ciutat
Observacions	Portada: Monestir de Santa Maria de Pedralbes, en color

La Guia s'estructura en quatre parts: Nomenclàtor de les vies públiques; Guia de la ciutat; Plànols; Itinerari dels transports públics.

Primerament realitza una descripció general de la ciutat, incidint en el seu clima, situació geogràfica, població i aspecte històric. Pel que fa al nomenclàtor segueix el mateix format que altres guies urbanes ja esmentades. Quant a la guia de la ciutat, la informació ha estat agrupada per conceptes afins, i no per orde alfabètic com succeïa en altres documents, la qual cosa facilita la seva utilització. De cada servei, monument o lloc s'indica la seva adreça i el número de plànol i quadricula corresponent per poder-ho ubicar.

Respecte els plànols, cal comentar que degut a la densitat del plànol 21, que correspon al casc antic de la ciutat, s'inclou al final de la guia un altre plànol del mateix sector a major escala, en el qual s'indiquen els principals monuments i edificis d'interès turístic. En els plànols, s'indica, també, amb un to més obscur els centres oficials i edificis públics.

La principal diferència d'aquest document amb la resta de guies urbanes rau en la introducció d'il·lustracions, element inexistent en la majoria de guies precedents, així com en el fet d'haver establert un criteri d'agrupació de la informació de la ciutat sota títols afins, la qual cosa facilita la cerca i practicitat de la guia.

A causa d'aquesta agrupació per temàtiques dels espais, recursos i serveis, resulta més fàcil ubicar tota la informació relativa al turisme, la qual, també, s'ha ampliat, com és el cas de les agències de viatges, de les que es donen moltes més referències, així com els hotels i restaurants, agrupats per categories. Hi ha també la categoria cultural, on s'agrupa tota la informació referent a museus, centres culturals, escoles d'art, biblioteques arxius....així com la categoria d'edificis, monuments i conjunts d'interès artístic i arqueològic.

Nº FITXA	**91**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelone**
Autor	Pascual Maisterra
Col·lecció	Guías Artístico-Turísticas Everest
Any	1969
Lloc d'edició	Lleó
Editorial	Everest
Impremta	Everest
Idioma	Francès (1a part); Castellà, Francès, Anglès i Alemany (2a part)
Nº pàgines	222
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1527
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Barcelona

Imatges	43 pàgines il·lustrades en fotografies en color i blanc i negre. A la portada i contraportada hi ha la fotografia de l'escultura de la Sardana. A l'interior de la portada hi ha un plànol de Barcelona en color i a la contraportada un mapa de Catalunya, també en color. Les fotografies són de l'Arxiu Mas, Català Roca, Arxiu Geogràfic del Ministeri d'Informació i Turisme, Paisatges Espanyols, Fisa i Reuss.
Observacions	Cal destacar que en l'apartat dedicat al Pg de Gràcia, 2 de les 3 fotografies que es presenten representatives d'aquest indret són de la Pedrera (una de la façana i l'altre de les xemeneies)

Aquesta guia queda dividida en dues parts ben diferenciades:
La primera referent a fotografies, principalment, d'edificis monumentals i obres d'art pictòriques i escultòriques, conté algunes pàgines explicatives referents a la ciutat de caràcter narratiu. Els títols d'aquestes informacions són els següents: "Voici Barcelone...", "...et Voici ses gens", "Ce qu'on appelle “Quartier Gothique", "La Cathédrale", "Le Palais de la Députation", "La maison de la ville", "La plaza del Rey et son contour", "Sainte Marie de la Mer", “Las Ramblas”, “La Plaza Real”, "Le grand Théatre du Liceo et le Palais de la Musique", "Colomb et les arsenaux Royaux", "Le vieux quartier de l'Hôpital", "L'Églises de Saint Pierre et Saint Paul", "Le Paseo de Grácia", "La Sainte Famille", "Le Parc Güell", "La Diagonale", "Sarriá et Pedralbes", "Le Tibidabo et Vallvidrera", "Montjuich et ses jardins", "Le Pueblo Español", "Le parallèle et le quartier appelé Barrio Chino”, "Le Parc de la Citadelle", "Barcelone, ville de Musées (I)", "Barcelone, ville de Musées (II)", "Barcelone, ville de Musées (III)", "Barcelone Gastronomique", "Fêtes et Traditions", "Barcelone économique", "Montserrat". Cal destacar que habitualment les fotografies que es mostren abans i després del text hi tenen una relació directa.

La segona part de la guia, amb un paper de menor qualitat i de color taronja (el paper de la primera part és setinat i gruixut) presenta diverses informacions d’utilitat de manera esquemàtica i ordenada que faciliten la seva consulta per part del turista. La informació d'aquest apartat està en castellà, francès, anglès i alemany i el seu contingut és el següent: Conjunt Monumental (on s'expliquen els trets històrics i físics dels edificis més emblemàtics de la ciutat); Obres de Gaudí (apareix informació de totes les obres de Gaudí a la ciutat, destacant que el que rep una major atenció és la Sagrada Família.); Museus, Hotels, Pensions, Apartaments turístics, Restaurants; especialitats gastronòmiques; vins; Cafeteria; Llibreries; Correus, telègrafs i telèfons; Telèfons d'urgències; AAVV; Comunicacions (autobusos, línies aèries, línies marítimes); Lloguer de vehicles, tallers de reparació; garatges; estacions de serveis; teatres i cinemes; sales de festes; Tablaos flamencs, places de toros; clubs i societats esportives; consolats; Bancs; Biblioteques; museus; artesania; antiquaris; Caça i pesca; fires populars; excursions de Barcelona a la Província (8 itineraris + El litoral + Terra endins + Cap al Pirineu); Distància des de Barcelona cap a (diversos indrets de Catalunya). En últim lloc es presenta un anunci de les guies publicades de la mateixa col·lecció i les que es publicaran pròximament.

Nº FITXA	**92**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Urbana de Barcelona**
Autor	José Pamias Ruiz
Any	1969 (1a edició)
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Pamias
Impremta	Grafos SA
Idioma	Castellà
Nº pàgines	316 (informació) + 192 (plànols)
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalnya
Referència	97 8º 1506
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia urbana i de serveis de Barcelona

Imatges	No té imatges. 192 plànols + suplement amb els plànols de l'Hospitalet, Badalona, Sta. Coloma, etc. + mapa de Catalunya + plànol de Barcelona
Observacions	

Té la mateixa estructura i contingut que altres guies analitzades d'aquesta mateixa col·lecció, tot i que cal destacar que s'aprecia l'actualització de les dades presentades. Es donen certes informacions útils per el turista, sobretot les referents a transports, comunicacions, teatres i espectacles, museus, AAVV, OIT, hotels, restaurats, etc. També hi ha la informació relativa a esglésies notables, on es destaquen els temples amb un major interès turístic.

Nº FITXA	**93**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia urbana de Barcelona**
Any	1969 2ª Edició
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Pamias
Impremta	Grafos SA
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	313pp+192 plànols parcials de la ciutat suplement: mapa i nomenclàtor de la província de Barcelona+mapa de carreteres d'Espanya+plànol ampliat del casc antic i nomenclàtor+plànols generals i nomenclàtors d'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs, Cornellà, Esplugues, Sant Joan Despí i Zona Franca
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1969 12º 1
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions
Observacions	Portada en color i plastificada. Dibuix d'una part d'un plànol. Els plànols parcials, com a la resta de guies urbanes, s'ubiquen en la part final de la guia

Aquesta guia ofereix en primer lloc un capítol dedicat a una descripció global de la ciutat, puntualitzant en el patrimoni arquitectònic del casc antic així com en els seus museus.

En segon lloc, se centra en oferir tot un conjunt de direccions d'utilitat, informant no sols de l'adreça dels llocs o espais d'interès, sinó proporcionant també un número de telèfon per contactar.

El nomenclàtor es caracteritza per organitzar el seu format en forma de pestanyetes ordenades alfabèticament, cadascuna de les quals conté els carrers que inicien el seu nom amb la consonant o vocal marcada.

D'altra banda la informació és molt més complerta, ja que no només permeten ubicar el carrer en el plànol general de la ciutat, sinó en el districte postal, municipal, de contribució, de jutjat i el districte policial.

NºFITXA	**94**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía Histórica Turística. Barcelona**
Autor	Antonio Ros Torner
Any	1970
Lloc d'edició	Barcelona
Impremta	Seix Barral
Idioma	castellà
Nº pàgines	86
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B 1970 8º 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística referent a la història de Barcelona
Imatges	Hi ha un total de 5 fotografies de monuments a plana sencera: Plaça del Rei, Casa Consistorial; Rambles de Barcelona; Monument de Colom i La Pedrera

Aquesta guia, tal i com el seu nom indica, se centra en la història de la ciutat, per tant totes les referències sobre monuments que es fan ho són des d'un punt de vista històric i sense referències sobre els seus atributs artístics i/o monumentals, en la majoria dels casos.

La publicació queda dividida clarament per tres parts, la primera va enfocada a donar informació referent a la ciutat i a la seva història lligada als monuments, amb una estructura narrativa. En la segona part titulada "El Barcelonés" s'explica el caràcter i origen de les persones que viuen a la ciutat, i en la tercera es dóna informació turística referent a serveis que pot necessitar el turista durant el seu viatge (aquesta informació està estructurada esquemàticament i és fàcil d'emprar).

El contingut de la primera part és el següent: Barcelona (situació, dades geogràfiques i topònims; població i generalitats; primícies; resum històric), Dreta de la Rambla (Barri Gòtic), Rambles i Port, Esquerra de les Rambles, L'Eixample (Plaça Catalunya, Rbla. Catalunya, Pg. De Gràcia, Av. Generalíssim, Av. José Antonio, Palau Reial, Monestir de Pedralbes, Sagrada Família, Tibidabo). Cal destacar la referència expressa realitzada sobre La Pedrera. També s'ofereix un apartat dedicat a la bibliografia emprada per escriure el text.

En la tercera part dedicada a la guia de serveis es destaca el següent contingut: Museus, OIT, AAVV, Premsa diària de Barcelona, Emissores de Radio de Barcelona, Biblioteques, Oficines de Correus, Oficines de Telègrafs, Companyies d'aviació i marítimes, Consulats, Galeries d'Art, Hospitals, Dispensaris, Cambres de Comerç Estrangeres, Mercats, Hotels (per categories), Pensions, Apartament de lloguer i Càmpings de la Província de Barcelona.

Nº FITXA	**95**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia urbana de Barcelona**
Any	1970
Lloc d'edició	Barcelona
Editor	Pamias
Impremta	Grafos SA
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	325pp+208 plànols parcials+croquis esquemàtics de les conselleries, zones de contribució, jutjats municipals i districtes de policia+plànol clau auxiliar+plànol general de Barcelona+plànol amb delimitació de zones i horaris de càrrega i descàrrega+plànol del casc antic amb nomenclàtor de carrers+mapa i nomenclàtor de la província de Barcelona+mapa carreteres Espanya

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1970 12º 1

ESPECIFICACIONS

Imatge	No hi ha il·lustracions
Observacions	Portada en color i plastificada. Dibuix d'una part d'un plànol. Els plànols parcials, com a la resta de guies urbanes, s'ubiquen en la part final de la guia

Aquesta guia segueix la mateixa estructura que la guia del 1969, les diferències venen donades pels plànols, introduint-ne més i de nou contingut, així com el seu format, de color verd.

Nº FITXA **96**

DADES GENERALS

Títol	**Barcelona. Tourist Guide**
Autor	Gudrun Greunke
Any	1970
Lloc d'edició	Barcelona
Idioma	Anglès
Núm. Pàgines	96pp+ 1 mapa

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1970 12º op 1

ESPECIFICACIONS

Imatge	16 dibuixos de L. Serna Anton. Els dibuixos són caricaturitzats, i representen turistes o costums espanyoles com el flamenc i els toros. Des del punt de vista cultura i monumental apareix la Sagrada Família essent fotografia per un turista, el poble espanyol, un turista senyalant a Colón i turistes dirigint-se cap als museus
Observacions	La portada és de fons verd i té dibuixat un turista que fotografia un conjunt de lleteres on hi ha marcats alguns serveis d'interès turístic

Es tracta d'una guia que dedica la mateixa atenció als recursos turístics de la ciutat que als serveis i el lleure dels turistes.
Així doncs, després d'un primer capítol introductori de benvinguda a la ciutat, que es caracteritza per divulgar els avantatges de la pròpia guia i la gran utilitat que tindrà pel seu lector, realitza un breu viatge pel passat històric de la ciutat, a fi de legitimar el patrimoni que ha quedat com a llegat a la ciutat.

Com a llocs d'interès des del punt de vista monumental i artístic, dedica diversos títols a: la Catedral i els seus voltants, destacant el claustre, el museu i el tresor del temple, així com la casa de l'Ardiaca; el barri gòtic; la Diputació provincial; l'Ajuntament; els seus museus; Santa Maria del Mar; la Llotja; hospital de la Santa Creu; Monestir de Pedralbes; l'església de Sant Pau del Camp; el Modernisme de Gaudí (Sagrada Família, Passeig de Gràcia i Parc Güell), així com Domènech i Montaner.

De la Sagrada Família comenta que és com la torre Eiffel de París, essent l'estil de Gaudí el millor exemple del modernisme català. De la Pedrera no en comenta pràcticament res, tan sols les dificultats que devia tenir l'arquitecte per donar forma als seus balcons.

Les descripcions no abusen del contingut artístic i històric, oferint descripcions parcials i superficials però suficients per realitzar-se una idea del que es pot visitar. A diferència d'altres

guies, s'observa una clara fixació per la gastronomia, de tal manera que ofereix tot un conjunt de referències de diverses tipologies culinàries. També es posa interès en la Barcelona de nit, destacant el flamenc, els toros, o el shopping.

És important remarcar la selecció d'establiments que realitza, ja que, a diferència d'altres guies, no ofereix tot el llistat d'establiments que corresponguin a un contingut concret, més aviat descriu el servei en general, per exemple el fet de menjar, de sortir, de divertir-se... és a dir el servei, complementant-lo amb algunes propostes particulars d'establiments.

És una guia pràctica per la diversitat de temàtiques, tot i que en el contingut monumental i artístic és poc enriquidor. Finalment proposa un capítol d'excursions a Montserrat, la Costa Brava, Sant Cugat del Vallès, Sant Boi de Llobregat, Tibidabo.

Nº FITXA	**97**
DADES GENERALS	
Títol	**Spanien**
Any	1970
Lloc d'edició	Berlin
Editor	Polyglott-Verlag München
Impremta	Drunckhaus Langenscheidt
Idioma	Alemany
Núm. Pàgines	400+46 plànols al llarg de la guia
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1847
ESPECIFICACIONS	
Imatge	119 il·lustracions. En total 115 pàgines de dibuixos que representen paisatges, monuments i objectes d'art. De Catalunya amb imatges hi ha 15 pàgines amb il·lustracions entre les quatre províncies. De Girona el barri antic amb el riu, les cases de l'Onyar i l'skyline de Sant Feliu i la catedral, Empúries i Lloret de Mar; de Barcelona la plaça de Catalunya, Montserrat, Pedralbes i Sitges. De Lleida el monestir de la Seu d'Urgell i de Tarragona la catedral, l'arc de Barà, la torre d'Escipió, la platja del miracle, Pont del Diable i la Porta reial de Poblet
Observacions	A la portada hi ha l'escut d'Espanya i com a fons els colors de la bandera. En total, entre text i imatge, hi ha 30 pàgines dedicades a les províncies de Catalunya

El contingut de la guia s'organitza en tres parts: una primera part que representa un manual d'ús del document; una segona part que fa una descripció extensa d'Espanya en general des de temàtiques com la literatura, o l'art; i una tercera part de contingut, consistent en una descripció de les províncies d'Espanya. La guia finalitza amb un resum iconogràfic, a partir de signes, dels principals serveis de les ciutats del país.

Al llarg de la guia es pot observar com diversos espais o construccions són valorades per estrelles. La guia proposa quatre categories, 1, 2, 3, i 4 estrelles.
En el cas de Catalunya, descrivim aquells espais o construccions que han rebut una classificació:
Girona(*): Museu diocesà (*), Catedral (*). Ofereix diversos itineraris:

-Nord de la Costa Brava a Girona. De l'itinerari es pot destacar el portal de la Catedral de Castelló d'Empúries, marcat amb (*)
-Girona-Centre de la Costa Brava: Empúries (**)
-Girona-Sud de la Costa Brava: Mirador de la Costa Brava (*), Passeig de Sant Feliu a Tossa de Mar (**), la vila vella de Tossa (*)
-Girona-Puigcerdà: Portal del monestir de Santa Maria (**)

Barcelona (**): Rambles (*), Montjuich(*), Barri gòtic (**), Santa Maria del Mar (*), Tibidabo(*), la plaça del Rei (*), la Catedral (*), fresc del pantocràtor (**), museu d'art de Catalunya (*), el Poble Espanyol (*), el Tibidabo(*), capella de Sant Miquel (*). Rutes que proposa:

-Costa Daurada

-Sud de la província de Barcelona: Montserrat (**)

-Nord de la província de Barcelona: Serra del Montseny (*)

Lleida: Catedral vella (*). Rutes:

-Cervera-Andorra: Seu d'Urgell (*),Segre (*), catedral de la Seu d'Urgell (*)

-Vall d'Aran (*)

Tarragona (**): Catedral (*), Museu Arqueològic (*), aqüeducte (*). Rutes:

-Costa Daurada: Arc de Barà (*)

-Santes Creus i Poblet: Pont del diable (*), Monestir Santes Creus (*), Monestir de Poblet (*)

Nº FITXA	**98**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia de Catalunya**
Autor	Josep Pla (text), Francesc Català Roca (fotografies)
Any	1971 (setembre, 1a edició)
Lloc d'edició	Vitoria
Editorial	Destino
Impremta	Heraclio Fournier
Idioma	Català
Nº pàgines	437
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 4º 265
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Catalunya
Imatges	Fotografies en quasi totes les pàgines, menys artístiques que les de la primera edició, però amb un major grau de realitat de la vida social de Catalunya.
Observacions	En la introducció es deixa clar l'èxit de la primera edició i les característiques fonamentals dels itineraris que es presenten.

Aquesta és la segona edició del llibre "Guías de España - Catalunya" analitzat anteriorment. Tot i que es presenten un seguit de diferències palpables: En primer lloc, el format és més gran, perdent part del nombre de pàgines de la primera edició. Cal destacar que aquesta és la versió en català i que les fotografies han canviat, perdent en gran mesura el caire artístic que tenien les del '61. També cal remarcar la introducció de 6 mapes parcials de Catalunya i la retirada dels plànols desplegables que marcaven cada itinerari.

Nº FITXA	**99**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia de Catalunya. Turistico. Automovilista**
Autor	JM Armengou Marsans (text); Emili i Joan Emili Boada (fotografies); F. Rigol (mapes i portada).
Col·lecció	
Any	1973 (3a edició)
Lloc d'edició	St. Vicens del Horts
Editorial	Telstar
Impremta	Tuset
Idioma	Castellà
Nº pàgines	313

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1854

ESPECIFICACIONS

Tema	Guia turística de Catalunya (especial per l'automobilista)
Imatges	14 mapes parcials de Catalunya en color amb les principals vies de comunicació + 37 fotografies en blanc i negre + 51 plànols en blanc i negre
Observacions	*Premi de Turisme 1963 de la Diputació de Barcelona; *Premi Pirineus 1965 de la Unió Turística del Pirineu; *Declarada d'interès turístic per el MIT en el BOE del 31-12-1970

Aquesta guia està estructurada a partir de diverses rutes que separen els capítols del llibre, tot i que cal destacar que Barcelona hi té una presència molt minsa i amb una referència especialment històrica, tot i que posa de relleu els nombrosos atractius de la ciutat, simplement enumerant-los (els típics del Barri Gòtic a més d'alguns altres com el Monestir de Pedralbes, les Drassanes, l'Hospital de la Sta. Creu o St. Pere de Puelles, entre altres).

Les rutes que es presenten són les següents: Entorns de Barcelona; Montserrat; De Barcelona a Ripoll; Des de Vic; El Montseny; Ruta de Aproximació Vic-Ripoll; Des de Ripoll; De Barcelona a Berga; Des de Manresa; De Manresa a Berga; Rutes des de Berga; De Barcelona a Girona; Des de Girona; Des de Girona als Pirineus; De Barcelona a Lleida; Des de Lleida; De Barcelona a Tarragona; Des de Tarragona; Ruta d'Andorra des de Barcelona.

A cada ruta que s'assenyala hi ha subrutes, de les que sorgeixen les poblacions d'interès, de les quals es dóna informació relativa als serveis que s'hi poden trobar, vies d'accés, alguns atractius turístics i/o monumentals... La informació està estructurada molt esquemàticament i amb un vocabulari senzill, de manera que és fàcil pel turista poder-la llegir, entendre-la i emprar-la. Tot i que es remarquen els monuments interessant per visitar, aquests no predominen en les fotografies que són de caràcter més natural que no pas monumental.

Aquesta és una guia que, com diu el títol, està adaptada a l'ús pels automobilistes i que de ben cert els ajuda a realitzar les rutes sense equivocació, ajudats per els nombrosos plànols i explicacions que es troben.

Nº FITXA	**100**

DADES GENERALS

Títol	**Barcelona pam a pam**
Autor	Alexandre Cirici Pallicer
Col·lecció	"Què cal saber"
Any	1973
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Teide
Idioma	Castellà
Nº pàgines	350

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalnya
Referència	97 8º 1727

ESPECIFICACIONS

Tema	Guia d'itineraris de Barcelona
Imatges	unes 100 il·lustracions + 47 fotografies en blanc i negre + 25 dbuixos de l'itinerari
Observacions	3a edició (1a edició el 1971 i 2a edició el 1972). A aquest llibre el precedeix la publicació de Barcelona (1a edició en castellà i anglès el 1952 i en

francès el 1953). La publicació realitzada sota el títol "Barcelona pam a pam" és la renovació total de l'obra que precedeix. Té una sobre enquadernació, en les tapes originals. També s'ha de tenir en compte que en cada itinerari posa la durada en temps i en km.

Aquesta publicació tot i que no conté totes les informacions pròpies d'una guia es pot entendre com a tal, sobretot, pel fet que marca un total de 27 itineraris, 24 dels quals són referents a espais de la ciutat. Per començar hi ha una introducció sobre Barcelona, les seves característiques, a què es dedica la seva gent, etc. passant a fer una pinzellada per la història de la ciutat.
Tots els itineraris estan acompanyats d'un plànol que indica el recorregut, així mateix, també hi ha diverses dibuixos representatius de com eren certs edificis en els seus orígens. El nivell de les explicacions es caracteritza per ser de caràcter molt descriptiu i històric, de manera que el lector encara que no estigui davant del monument en qüestió pot imaginar-se'l, tot i que també cal dir que 'explicació no és molt llarga.

Els monuments que marca amb alguna estrella són els següents:
Itinerari 1) Ciutat romana i gòtic: El recinte romà**: La plaça Nova**, Plaça de la Catedral***, Plaça Berenguer el Gran***; Palau Reial Major***: Façana principal del Palau Reial Major***, Museu d'Història de la Ciutat*, Interior de la Capella Peletina de Sta. Àgueda*, Retaules de Constantinoble***, Saló del Tinell***, Plaça de St Iu i ala del Palau de Jaume II**; Palau del Lloctinent*; El Paradís***: Temple d'August**, Cases dels canonges*; Catedral***: Exterior**, Claustre***, Interior***, La trona i el cor***, el reracor**, Sala capitular**; Cases de la Canonja, del Degà i de l'Ardiaca**: La Canonja i Pia Almoina*, Casa del Degà*, Casa de l'Ardiaca. Exterior***; Capella de Sta. Llúcia*: Exterior*; Palau Epsicopal*: L'edifici*; Palau de la Generalitat***: Façana del C. del Bisbe***, Escala gòtica***, capella de St Jordi***, Pati dels Taronjers***; Casa de la ciutat***: Façana gòtica**, Alcaldia**

Altres itineraris: 2) Barri de Sta Maria; 3) La Rambla; 4) La dreta de l'Eixample (Sagrada Família***); 5) Montjuïc; 6) De la Diagonal al Tibidabo; 7) Barri de l'Hospital; 8) Barri del Pi; 9) Façana Marítima; 10) Sarrià i Pedralbes; 11) Parc de la Ciutadella; 12) El centre de la ciutat moderna [només es cita Casa Ametller i Casa Batlló quan es fa referència del Pg. de Gràcia, sense tenir en compte Casa Milà. Les dues cases citades tenen una estrelleta]; 13) El Call; 14) Barri de Sant Just; 15) Barri del Palau; 16) Barri de Sant Pere; 17) Barri dels Tallers; 18) Barri de Sant Pau; 19) El districte V; 20) La Barceloneta; 21) L'esquerra de l'Eixample; 22) El Parc Güell i Vallcarca; 23) Horta; 24) Pobles agregats; 25) Sant Cugat i Terrassa; 26) Montserrat; 27) Sitges.

Els signes convencionals emprats per indicar la importància dels monuments són els següents: ***Monument o obra artística molt important, **Monument o obra artística interessant, *Monument o obra artística digna d'atenció.

Donada la gran extensió dels itineraris i la gran quantitat de monuments i punts d'interès que es tracta s'ha optat per posar a tall d'exemple l'itinerari nº1 i la classificació dels monument, tenint present que al llarg del llibre es segueixen els mateixos criteris. També destacar que només s'han fet constar aquells monuments que tenien alguna estrelleta, la resta no s'han considerat.

Nº FITXA	**101**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Secreta de Barcelona**
Autor	Carandell, Josep Mª (text); Jordi Socias (fotografies)
Any	1974
Lloc d'edició	Madrid
Editorial	Al-Borak
Impremta	G. Rey
Idioma	Castellà
Nº pàgines	440
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya

Referència 97 8º 1850

ESPECIFICACIONS

Tema Guia turística de Barcelona

Imatges 2 plànols generals + 6 plànols específics, un per cada capítol + 86 fotografies, totes elles representatives de la vida a la ciutat i que tampoc pretenen només mostrar les coses positives de la ciutat (fins i tot apareixen fotos de prostitutes i rodamonts demanant). Només s'ha trobat una foto que es pugi classificar com artísica i monumental, la referent a la tomba del Bisbe Borra. Es pot concloure que l'objectiu no és mostrar la Barcelona artística i monumental, sinó la realitat del que es podrà veure als carrers i la vida de la seva gent.

Observacions 5a edició. Els objectius de la guia queden clars en l'edició del 1978, dient que es pretén donar a conèixer els lloc i secrets de la ciutat, que habitualment queden amagats del visitant.

Aquesta guia, es pot classificar com a especial, per el seu caràcter diferenciat respecte la resta de guies vistes fins ara, ja que la seva estructura i tipus de text queda clarament diferenciat. L'índex queda estructurat en 7 capítols i 3 apèndix, de manera que al llarg dels capítols es tracta la ciutat i els seus atractius per zones i/o barris. Així, doncs, es troba la següent estructura:

1. La Rambla: de Canaletes, dels Estudis, de St. Josep o de les Flors, Plaça Pageses, Plaça Boqueria, Rbla. Caputxins o del Centre, Plaça Reial, Plaça del Teatre, Rbla. Sta. Mònica;
2. La ciutat Romana i Medieval: Barris de Sta. Anna i el Pi, el Call, Barri Gòtic, Barri de Palaus, Barris de Sant Just i Pastor, Escudillers;
3. El Raval: Tallers, El Pedró y Sant Pau, Barri de l'Hospital: a)Barri Xinès. Entre Hospital i Sant Pau, b)Barri Xinès. Entre Sant Pau i Comte d'Asalt, c)Barri Xinès. Entre Comte d'Asalt i Porta de Sta. Madrona);
4. El Paral·lel;
5. Zona de Sta. Maria: Barris de Sant Pere, Sta. Catalina, Boira y Sant Agustí. Barri de Sta. Maria del Mar;
6. Zona Marítima: Poble Sec, Montjuïc, El Port i Can Tunis, La Barceloneta, La Ciutadella;
7.La Gran Barcelona (s'hi destaquen temes referents a l'alcoholisme, astrologia, delinqüència, espiritisme, prostitució, entre molts altres temes curiosos i impropis d'una guia).

Tot i que és un llibre ben estructurat, dóna la impressió que és més un llibre de lectura per conèixer la ciutat que no pas una guia útil per realitzar una visita guiada, és a dir, seria més aviat una guia de preparació del viatge. El text, tot i que remarca els indrets rellevants a visitar, queda emmarcat en un context literari que tracta els atractius de la ciutat des d'un punt de vista descriptiu del que es pot trobar combinat amb la seva importància històrica, però és amè i el vocabulari no té un caràcter tècnic, sinó que és narrativa i tot i la seva estructura organitzada no és esquemàtica com en altres guies.
Quant a la temàtica monumental, aquesta emergeix entre tot tipus d'explicacions referents a la ciutat i del indret que correspon el capítol, sense una separació clara. El vocabulari emprat per els monuments és descriptiu però no molt tècnic.

Els apèndix segueixen una estructura totalment esquematitzada i ofereixen la següent informació: 1. Annex de la 4a edició (són observacions que s'expliquen en el llibre i que cal tenir en compte com el malabarista, el Cercle de Sant Lluc, Herbolàries, Mercat, Barcelona de nit, farmàcia... Totes aquestes especificacions porten associada una petita explicació que remet a la pàgina que apareix del llibre) 2."La Guia Secreta Recomienda" (restaurants, bars, xocolateries, orxateries, locals varis) 3. Adreces útils (allotjament, museus, exposicions, biblioteques, correus, telègrafs, línies aèries estrangeres i espanyoles, estació terminal de viatges, línies marítimes espanyoles, companyies marítimes estrangeres, ferrocarrils, taxis..., espectacles: teatres, cines de estrena, infermeres d'urgència, escombraries, animals morts, hospitals, mitjans de comunicació, esports: clubs esportius, piscines i camps d'esport, banys, boleres..., Turisme: OIT, cases regionals, calendari de fires i exposicions, salons monogràfics, Policia: policia municipal, comissaries..., Varis: informació, oficina d'informació i reclamacions, bombers, objectes perduts, bisbat, bancs, centres oficials, associacions, mercats...)

A la introducció es destaca que el contingut queda dividit per dues parts diferenciades, la primera referida a ciutat antiga i la segona a ciutat moderna, però com que no queda ben marcada

aquesta diferència és difícil de percebre en quin capítol comença la segona part. També es destaca que la guia ha tingut una molt bona acceptació havent-se esgotat la tercera edició molt ràpidament, per aquest motiu s'ha editat la quarta edició la qual ha inclòs un nou annex. Aquesta és la cinquena edició.

Nº FITXA	**102**
DADES GENERALS	
Títol	**Barcelone. Guia Gudrun 1975/76**
Autor	Gudrun Greunke
Col·lecció	Guias Gudrun
Any	1975
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Gudrun Greunke
Impremta	Grafos SA
Idioma	Castellà
Nº pàgines	107
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1946
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Barcelona
Imatges	Només hi ha una foto de la platja, tot i això hi han petites il·lustracions referents a la temàtica que es tracta en el capítol en qüestió. Els dibuixos són de L. Serna Anton. Hi ha un plànol desplegable de Barcelona en blanc i negre enganxat a l'interior de la contraportada. A la portada hi ha un turista que fotografia a uns indicadors de direccions que posen "toros, nig-clubs, garajes, museos, restaurantes i compras"; això provoca que s'entri amb tòpics sobre Barcelona i es deixi de racó el patrimoni monumental i altres aspectes de la ciutat. D'altra banda, en la contraportada hi ha el mateix turista que representa que agafa l'avió per marxar i s'emporta diversos *souvenirs*: una estatueta de Colon, una flauta, una guitarra i unes castanyoles. Al fons es veu l'skyline de Barcelona amb la Sagrada Família i el Tibidabo. Hi ha un plànol desplegable de Barcelona enganxat a l'interior de la contraportada.
Observacions	Hi han alguns anuncis enmig de la publicació. En el pròleg de la guia es manifesta que ha estat feta a partir de la visió d'algú que no coneix la ciutat, no com altres que la fan persones autòctones que volen donar a conèixer el que té la ciutat i el que creuen que pot necessitar el foraster. Per aquest motiu es manifesta que conté aquella informació realment útil i interessant pel foraster. A més de destacar el sentit crític de l'obra i la seva valoració en funció del què ha considerat la seva autora. Per la informació que es dóna i el tipus de text es fa palpable que aquesta guia no és per a espanyols, ni catalans, ja que s'exposen qüestions que una persona del país no necessita.

La informació que es dóna en aquesta guia és la següent: Introducció "Bienvenido a Barcelona"; Informació General (crítica de l'eslògan "España és diferente", botigues, bancs, restaurants, propines, canvi de moneda, electricitat, segells, telèfon, aigua, menjar, farmàcies); Història; Visites d'interès (La Catedral i rodalies, Barri Gòtic, Diputació Provincial; Ajuntament; Museus); Altres coses que cal veure (La Llotja, Hospital de la Sta. Creu, Monestir de Pedralbes, Sta. Maria del Mar, Sant Pau del Camp, l'Escullera, Port, Parc Zoològic, el Laberint, Montjuïc, Gaudí-Modernisme-Temple de la Sagrada Família, Sagrada Família, Pg. de Gràcia i altres exemples del modernisme, Parc Güell, Font Lluminosa, Poble Espanyol, Visites Guiades, La Sardana, Festes Locals, Veure el màxim de Barcelona en poc temps, Viatjant amb nens); Llista d'hotels; On menjar (Tasca i tapes, restaurants econòmics...), Barcelona de nit; Curses de toros; Esports; Botigues; Adreces i telèfons útils; Tot pel cotxe; excursions; Costa Brava.

Les explicacions referents a monuments, edificis d'interès, etc. Són de caràcter fonamentalment històric i tècnic. Cal destacar que de cada lloc d'interès per visitar que es recomana, es posen les coordenades on es pot trobar en el plànol adjunt. La informació està ben estructurada i és esquemàtica, tot i que en alguns casos no s'ha respectat la jerarquització establerta i provoca la pèrdua d'orientació sobre el tema que s'està tractant (sobretot la part dels restaurants).

Nº FITXA	**103**
DADES GENERALS	
Títol	**Spain. The Mainland**
Autor	Ian Robertson
Any	1975
Lloc d'edició	London
Editor	Ernest Benn Limited
Impremta	Fletcher & Son Ltd
Idioma	Anglès
Núm. Pàgines	556pp+atlas+36 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de lectura
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1819
ESPECIFICACIONS	
Imatge	No hi ha il·lustracions
Observacions	Hi ha 58 pàgines dedicades al territori català. Paper blanc de qualitat. A la portada hi ha la torre de l'or de Sevilla (fotografia en color).

Després d'una introducció amb informació pràctica sobre Espanya i el viatge, la guia s'estructura en una sèrie de capítols referents a algunes comunitats d'Espanya, que es descriuen a partir d'itineraris.

El segon capítol se centra en Aragó i Catalunya. I els itineraris proposats són: -De Perpignà (La Jonquera) a Girona i Barcelona; -La Costa Brava (Portbou a Blanes); -Barcelona i voltants; -De Barcelona a Montserrat, Manresa i Solsona; -De Barcelona a Puigcerdà; -De Barceona a Lleida i Saragossa; -De la Seu d'Urgell a Lleida i Tarragona; -De Barcelona a Tarragona i València; -Tarragona; -Pirineus Centrals: De Lleida a Osca i De Lleida a Vielha

Cadascun d'aquests itineraris inclou altres poblacions de dimensions reduïdes que la guia també descriu, com Olot, Hostalric, Empúries, Figueres, Poblet, Tortosa, etc.
Es realitza una gran enumeració de molts dels recursos que conté cada territori, especialment, de caràcter monumental, i oferint sempre informació de la ubicació de cada element o espai. El contingut proposat està vinculat principalment a la història i els aspectes artístics de cada espai o construcció, la qual cosa fa que sigui una descripció més objectiva que subjectiva.

A continuació, es presenten aquells monuments i/o espais de les províncies catalanes que han estat marcats amb un * a la guia:
Girona: la Catedral, tapís de la Creació i el claustre de la catedral
Barcelona: la Catedral, saló del Tinell, Museu Mares, Drassanes, museu marítim, Sta. Maria del Pi, col·lecció Rocamora, Sta. Maria del Mar, Museu d'Art de Catalunya, monestir de Pedralbes, Montserrat
Ripoll: la porta del monestir de Sta. Maria
Lleida: la catedral vella. La seu d'Urgell: catedral
Tarragona: catedral de Tarragona, monestir de Poblet, Santes Creus, catedral de Tortosa,

Nº FITXA	**104**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia de Catalunya. Automobilística, Turística, Excursionista**
Autor	JM Armengou Marsans (text); J. Ribot (dibuixos)
Any	1976
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Distribuidora Balmes
Impremta	Portavella; Balmes (enquadernació)
Idioma	Català
Nº pàgines	272
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1915
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Catalunya (especial per l'automobilista)
Imatges	Dibuixos representatius de municipis o monuments de J. Ribot, els quals foren publicats a la Revista Muntanya, del CEC + mapes de carreteres de Catalunya abans de cada ruta. A la portada hi ha un conjunt monumental format per diversos temples, entre ells la Sagrada Família, en gravat daurat, al igual que el títol amb la portada.
Observacions	Hi ha 30 itineraris principals i 100 de secundaris.

Aquesta guia és una nova versió en Català de la guia *"Guia de Cataluña. Turístico. Automovilista"*, de la qual se n'han canviat algunes de les excursions o s'han perfilat millor algunes altres. L'estructura informativa que es proporciona és igual a la oferta en la guia esmentada, destacant que el capítol dedicat a Barcelona ciutat s'ha reduït a una plana, amb només referències superficials a les seves característiques, de manera que la temàtica monumental de la ciutat ha decaigut totalment, denotant que la guia no té voluntat de fer incís sobre Barcelona, sinó sobre la resta del territori català.

D'altra banda, cal destacar que en certa manera han canviat part del contingut i estil en oferir la presentació de les ciutats, ja que en aquesta edició en català les referències dels atractius de les ciutats són més amenes i menys centrades en la història, tal i com es pot apreciar en la descripció feta sobre Girona, a més de quedar més clarament marcats en el text els edificis, monuments o punts d'interès per el visitant (en cursiva).

Tal i com s'esmenta en la introducció, la guia està dirigida especialment a un públic català, a més de quedar clar que es pretén aconseguir donar a conèixer la riquesa de les poblacions, monuments, paisatges, muntanyes, santuaris i castells.

Nº FITXA	**105**
DADES GENERALS	
Títol	**España**
Autor	Robert Boulanger
Col·lecció	Guía Azul de España
Any	1977
Lloc d'edició	Madrid
Editor	Alce
Impremta	Gráficas Alonso
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	1088 pàgines +96 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de butxaca
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya

Referència 97 8º 1957

ESPECIFICACIONS
Imatge No hi ha il·lustracions
Observacions Hi ha 96 pàgines dedicades a les regions de Catalunya

Aquesta guia té tres parts: una introducció a Espanya amb informacions culturals i pràctiques; una guia itinerari amb descripcions de ciutats, llocs, monuments i itineraris turístics; una guia alfabètica agrupant direccions turístiques i d'hostaleria, així com una llista de llocs, museus, i monuments de cada ciutat. Aquesta guia conté també un índex amb els noms dels artistes citats.

Classificació dels punts d'interès: * interessant, **molt interessant, ***excepcional
Itineraris corresponents a Catalunya:
-Perpignà-Barcelona per Girona: -De Figueres a Olot i Ripoll
-Perpignà-Barcelona per la costa
-D'Ax-Les-Thermes a Barcelona: -Per Andorra i Seu d'Urgell; -De Vic a Barcelona per Caldes de Montbui
-Barcelona: -Ciutat Vella; -Ciutat nova i Tibidabo; -Montjuïc; -Parc de la Ciutadella-La Barceloneta; -Les grans col·leccions públiques
-Montserrat
-De Barcelona a Tarragona per Vilafranca del Penedès
-De Barcelona a Tarragona per Sitges
-Tarragona i voltants
-Puigcerdà a Lleida: -De Pons a Igualada
-Perpignan a Lleida: -Ripoll a Berga per la Pobla de Lillet; -Berga a Manresa i Monistrol; -De Solsona a Cardona i Manresa
-De Montréjeau a Lleida i Vinaroz per Vielha: -De Vielha a Balaguer pel port de la Bonaigua; -la Vall de Bohí (*); -De Pont de Suert a Barbastro

En la realització dels itineraris es descriuen els diversos llocs per on transcorre. En la majoria, el contingut es caracteritza per un conjunt de signes que marquen dades generals com carreteres, distàncies a altres pobles, serveis, etc. No obstant, hi ha regions que per les seves dimensions o importància en recursos turístics reben un major tractament. A continuació es presenten les quatre capitals de província de Catalunya, amb els diversos monuments i llocs d'interès de cada un d'ells i la seva valoració en estrelles per part de la guia:

Girona: església Sant Pere de Galligants (*), la verge de l'Esperança (*), la Catedral (**), el claustre de la catedral (*), el tresor (*), el tapís de la creació (**), retaule de l'altar major (**), museu Diocesà (*) i menciona el Portal de Sobreportes i l'església de Sant Nicolau, monuments que no apareixien sovint a les guies.

Barcelona: Barri gòtic (**): Catedral (**), museu catedral (*), museu d'art de Catalunya (**); col·lecció Cambó (**), Ajuntament (*), antiga Diputació (*), museu Federico Marés (**), retaule de l'Epifania de l'església de Santa Anna (*), església de Santa Maria del Mar (*), Sagrada Família (**), Tibidabo (*), església del monestir de Pedralbes (*) amb les pintures murals de Ferrer Bassa (*), museu d'art de Catalunya(***), església de Sant Pau del Camp (*), panorama des de Miramar (*), museu Picasso (*), carrer de Montcada (*), parc Montjuïc(*), poble espanyol (*), museu arqueologia (*), Montserrat (**), monestir Montserrat (*)

Tarragona: catedral (**), claustre de la catedral (**), passeig arqueològic (*), aqüeducte romà (*), al voltants: monestir Santes Creus (**), castell Escornalbou (*), monestir Poblet (**), * Constantí

Lleida: l'Ajuntament, museu d'història local i arxius, hospital de Santa Maria que alberga el museu d'art modern Jaume Morera i el museu arqueològic, església Sant Llorenç, museu Diocesà, castell, catedral vella (*)

Respecte el format, cal dir que l'ús excessiu de signes d'identificació dificulta la lectura del contingut, i en aquells casos on predomina la descripció, especialment de grans ciutats, s'utilitzen frases curtes i concises, amb un contingut molt objectiu, però sense excedir-se en referències històriques o artístiques.

Nº FITXA	**106**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia de Catalunya**
Autor	Josep Pla (text), Francesc Català Roca (fotografies)
Any	1978
Lloc d'edició	St Vicens del Horts
Editorial	Destino
Impremta	Indústria Gràfica SA
Idioma	Català
Nº pàgines	295
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 4º 329
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Catalunya
Imatges	Canvi de la majoria de les imatges i supressió dels mapes parcials de Catalunya. Fotografies en blanc i negre. A la portada hi ha una fotografia en color d'un poble rural amb campanar romànic.
Observacions	És una edició especial realitzada per la Caixa de Pensions "la Caixa", sobre els textos i material gràfic cedit per Edicions Destino de la Guia de Catalunya comentada abans.

Nº FITXA	**107**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Secreta de Barcelona**
Autor	Carandell, Josep Mª (text); Guillermina Puig (fotografies)
Any	1978
Lloc d'edició	Fuenlabrada
Editorial	Sedmay ediciones
Impremta	Gráficas Torroba
Idioma	Castellà
Nº pàgines	336
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Biblioteca de Catalunya
Referència	97 8º 1974
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de Barcelona
Imatges	40 fotografies + 1 plànol general de la ciutat.
Observacions	1a edició d'una nova editorial. Les fotografies que apareixen en aquesta edició són menys impactants.

Aquesta guia, tal i com es manifesta en una nota introductòria, segueix la mateixa estructura que les edicions anteriors, però tenint en compte que és la primera edició en una nova editorial. Per aquest motiu, s'ha procedit a una actualització de les dades, destacant que aquesta guia es va fer quan encara hi havien poques llibertats i molts secrets i el que es pretenia era aconseguir donar a conèixer els secrets i desmitificar la vida oficial del país. A més es posa de manifest que a través de la guia molta gent ha pogut descobrir les parts amagades de la ciutat. El contingut i l'estructura és la mateixa que en la 5a edició de 1974.

Cal destacar que en aquesta edició hi ha un annex general titulat "La Guia Secreta Recomienda", que inclou tota la informació relativa a la dels 3 annexes de l'edició precedent. No apareix la secció referent a remarcar qüestions que s'han considerat d'interès del contingut.

Nº FITXA	**108**
DADES GENERALS	
Títol	**Guía urbana 1979. Barcelona**
Autor	Antonio Ros Torner
Any	1978
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	Pamias (José Pamias Ruiz)
Impremta	Grafos SA
Idioma	castellà
Nº pàgines	396 + 208 plànols
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B 1979 12º 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia urbana i de serveis de Barcelona
Imatges	No té imatges. 8 plànols (2 x full) sobre diferents aspectes del municipi. Plànol desplegable a part amb informació sobre els districtes municipals, divisió per barris, "plano-llaves" i xarxa del metro
Observacions	20a edició general i 1a edició del 1979

Té la mateixa estructura i contingut que altres guies analitzades d'aquesta mateixa col·lecció, tot i que cal destacar que s'aprecia l'actualització de les dades presentades.

Nº FITXA	**109**
DADES GENERALS	
Títol	**La Guía de Barcelona**
Any	1980
Lloc d'edició	Barcelona
Editorial	QK SA
Impremta	Publicaciones Reunidas
Idioma	castellà
Nº pàgines	192
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B 1980 8º 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia urbana i de serveis de Barcelona
Imatges	Les imatges no són de caràcter turístic, i la majoria són referents a anuncis; a la portada hi ha l'entrada del Parc Güell i en l'apartat dedicat al turisme una foto de la Catedral, i la font de Montjuïc en l'apartat dedicat a art i cultura.
Observacions	La cartografia de la guia és de Michelin. De totes maneres, aquesta no és una guia útil pel turista, ja que en realitat només li dóna informació d'una petita part del que necessita un viatger. No es citen els llocs d'interès turístic a part dels museus, la qual cosa deixa un buit clarament palpable de cara al turista.

Tal i com es presenta inicialment, aquest guia no és especialment útil pel turista, sinó que pretén ser-ho per tots aquells que necessitin informacions de diversa índole de la ciutat, tant si són ciutadans com gent de pas. Així, doncs, s'observa que hi ha gran quantitat d'informació que cal disgregar pel turista, aquesta informació més directa és la següent: Art i cultura: (museus, diaris, galeries i sales d'art...); Transports, AAVV, Hotels; Plànols de la ciutat; Teatres, sales d'espectacles...;

Nº FITXA	**110**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Secreta de Gràcia**
Promotor	La Caixa de Pensiona
Col·lecció	Barri a Barri
Any	1987
Lloc d'edició	Barcelona
Volum	3
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	29pp+ 1 plànol introductori
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1987 12º op7
ESPECIFICACIONS	
Tema	Suplement de la revista "Vivir en Barcelona"
Imatge	4 pàgines amb fotografies que ocupen una plana sencera, amb detalls del mobiliari del passeig, així com l'església Josepets. No apareixen construccions de Gaudí
Observacions	Portada amb fotografia del campanar d'una església

Pàg.3 (Introducció)

"Hay lugares que tienen buena estrella. De Cataluña, el Ampurdán; de Barcelona, Gràcia. Dos lugares marcados por los signos del progreso, de la libertad, del federalismo y de la cultura; por lo menos en un tiempo, la segunda mitad del siglo XIX, elevado a tópico y a mito. Y sucede que tópicos y mitos, por idealizados que hayan sido, influyen sobre las poblaciones que los llevan, como explicó muy bien Julio Caro Baroja"

Josep Mª Carandell

Guia monogràfica del barri de Gràcia. El contingut de la guia tracta, principalment, dela vida social i comercial del barri, tot i que també dedica una breu atenció al seu contingut cultural i artístic. Destaca la Casa Vicens de Gaudí i les construccions del Carrer Major, així com edificis de Domènech i Montaner (Casa Fuster), de Berenguer i de Granell.

El contingut principal d'aquest reduïda guia tracta els serveis: espectacles, restaurants, bars, i tallers artesanals, principalment. L'exposició del contingut, en format prosaic, és senzilla i justa en explicacions, la qual cosa no determina la complexitat de la lectura. El format és també clar, i el contingut ben estructurat, sensació d'ordre.

Nº FITXA	**111**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia secreta de la Rambla**
Promotor	La Caixa de Pensions
Col·lecció	Barri a Barri
Any	1987
Lloc d'edició	Barcelona
Volum	1
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	30pp+1 plànol introductori
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1987 12º op5
ESPECIFICACIONS	
Tema	Suplement de la revista "Vivir en Barcelona"
Imatge	7 pàgines amb il·lustracions de la Rambla, destacant terrasses, comerços i edificis
Observacions	Portada de la Rambla. Incorpora anuncis publicitaris

Pàg. 3 (Introducció)

"Tu també baixaràs,
tornaràs a baixar per la Rambla.
Baixar i pujar, baixar i pujar.
Aquesta és la lliçó de la Rambla,
el passeig que s'ha de fer
centenar de vegades amunt i avall.
.....
I la lliçó de la Rambla és aquesta,
Que tot vagarejant s'arriba un dia
a veure-hi clar el misteri,
en els misteris de la Rambla,
quinta essència de Barcelona."

Josep Mª Carandell
"La Rambla i els seus misteris" 1987

A l'igual que en la guia precedent, s'incideix especialment en l'aspecte social i comercial que caracteritza la Rambla. No obstant, primerament debat el paral·lelisme entre la Rambla i una riera, comentant també construccions d'interès per la seva antiguitat com restes de les muralles, antics convents, l'església de Santa Mònica, i edificis del segle XIX i XVIII.

D'altra banda, elogia l'aspecte de recuperació que la Rambla va adquirint degut a les restauracions que es porten a terme.

Nº FITXA	**112**
DADES GENERALS	
Títol	**Guia Secreta de Pedralbes**
Promotor	La Caixa de Pensions
Col·lecció	Barri a Barri
Any	1987
Lloc d'edició	Barcelona
Volum	5
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	30pp

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1987 12º op8

ESPECIFICACIONS

Tema	Suplement de la revista "Vivir en Barcelona"
Imatge	16 pàgines amb il·lustracions, d'on destaquen el monestir de Pedralbes, edificis moderns, l'escola ESADE, el Palau de Pedralbes, amb els seus jardins, el pavelló Güell, l'edifici de la caixa.
Observacions	Portada amb fotografia del monestir de Pedralbes

Pàg.3 (Introducció)

"Junto a la antigüedad
del Monasterio gótico y del Palacio Real
un barrio moderno, islas rodeadas de parterres
y pequeños jardines."

Aquesta guia a diferència de les anteriors de la mateixa col·lecció, dedica una major atenció al patrimoni monumental i artístic, especialment, al monestir de Pedralbes, realitzant una senzilla descripció de la seva creació i elements artístics més particulars de l'obra, així com al pavelló Güell, el palau de Pedralbes, l'església de Montserrat, el Liceu Francés, etc.

D'altra banda, descriu el barri de Pedralbes com un dels pulmons de la ciutat, per les seves àrees d'espais verds, i la seva tranquil·litat que convida a passejar. La resta de referències, relatives a serveis, són similars a la de les altres guies.

Nº FITXA **113**

DADES GENERALS

Títol	**Guia Secreta de Sarrià**
Promotor	La Caixa de Pensions
Col·lecció	Barri a Barri
Any	1987
Lloc d'edició	Barcelona
Volum	2
Idioma	Castellà
Núm. Pàgines	30pp+1 plànol introductori

DADES DIPÒSIT

Tipus publicació	Guia
Format	Llibre de Butxaca
Nom biblioteca	Arxiu de la Corona d'Aragó
Referència	Guies B 1987 12º op6

ESPECIFICACIONS

Tema	Suplement de la revista "Vivir en Barcelona"
Imatge	13 pàgines amb fotografies i dibuixos: el castell de l'oreneta, el museu Clarà, col·legi dels Jesuïtes, camp de futbol de l'Espanyol, cine Spring, jardins, etc. Es tracta de fotografies en blanc i negre, prenent principalment la façana principal de l'edifici o de l'espai, i on la presència humana és reduïda
Observacions	Portada amb l'església de Sarrià

Pàg.3 (Introducció)

"Vents, torrents,
torres i convents"

"Una mica poble, una mica ciutat,
i una mica nostàlgia"

Dites populars

L'estructura d'aquesta guia no divergeix en gran mesura amb les altres guies. El seu contingut tracta la història de Sarrià des del punt de vista de l'annexió a Barcelona, així com fa una especial atenció a la vida cultural desenvolupada al barri, i que es manifesta amb la rehabilitació d'edificis on s'han creat entitats i activitats culturals. El seu patrimoni rural, provenint de les torres i viles que nobles i mercaders construïren el 1900, cases d'estil àrab, modernista i romànic, així com les tres esglésies parroquials de Sarrià, i les seves zones enjardinades.

Nº FITXA	**114**
DADES GENERALS	
Títol	**À Barcelone et en Catalogne**
Autor	Xavier Bru de Sala, Marta Darder, Subdirecció General de Coordinació i Informació cultural de la Generalitat de Catalunya, el Patronat municipal de turisme de Barcelona i l'Institut català d'estudis mediterranis
Col·lecció	Gides Hachette
Any	1990
Editorial	Hachette Guides de voyage
Impremta	Sud-Offset
Idioma	Francès
Nº pàgines	208
DADES DIPÒSIT	
Tipus publicació	Guia
Format	Llibre
Nom biblioteca	Arxiu Història Barcelona
Referència	Guies B.1990 8º 1
ESPECIFICACIONS	
Tema	Guia turística de serveis i llocs per visitar de Barcelona
Imatges	A la portada hi ha l'escultura de Joan Miró: Dona i ocell del Parc de l'escorxador i a la contraportada hi ha la mateixa fotografia però de dimensions més petites. A l'interior de la guia hi ha unes 30 fotografies de diverses idees i temàtiques (naturals, monumentals, de festes tradicionals i populars...). A més, també s'inclouen 15 plànols de Barcelona i Catalunya (5 són en color a l'inici de la publicació) i 7 plànols d'itineraris
Observacions	Aquesta guia és molt útil per el viatger, ja que ofereix informació realment útil tant per la preparació del viatge com durant el mateix, potser el que és massa extens és la continua referència històrica, sobretot la introductòria, però també cal pensar que és una manera que el viatger pugui conèixer millor el país i zona que visita.

Després d'una introducció global sobre Barcelona i Catalunya es passa a donar informació referent a la preparació del viatge: Quan marxar; Com marxar; Formalitats; Moneda; Què cal emportar-se i Adreces útils.
El següent capítol està enfocat a oferir informació pràctica referent a l'estada a Barcelona i Catalunya: arribada, canvi, circulació, cuina, cultes, festes i dies de fires, allotjament, horaris d'obertura, informació turística (OIT), llengua, mesures, platges, educació, correus i comunicacions, propines, programes, sanitat, seguretat, compres, esports, serveis, vida nocturna i voltatge elèctric.
El capítol que continua fa referència a la història de Catalunya "La Catalogne dans l'histoire", seguit d'un altre que es refereix a l'actualitat "La Catalogne Aujourd'hui" on es tracten diversos temes com l'economia catalana, l'autonomia del país, el caràcter dels catalans i Barcelona '92 vila olímpica.
El 5è capítol està dirigit a explicar l'art català, tenint presents els diversos estils artístics i les èpoques històriques, la qual cosa queda estretament lligada en les explicacions que es presenten. També es refereix a la música i al cinema com a part de les expressions artístiques catalanes. El

6è capítol titulat "La littérature catalane" tracta aquest tema a partir de diverses referències històriques.

El següent capítol (7è) titulat "à Barcelone" està dedicat a la història de la ciutat, la qual la lliga amb l'arquitectura i es dedica un apartat sencer a parlar sobre els arquitectes modernistes de Barcelona i a la seva obra. La informació que s'ofereix a continuació és de caràcter pràctic i és la següent: circulació, hotels, restaurants, lleure, compres, espectacles, esports, vida nocturna, visites guiades i adreces útils (la informació que s'ofereix en aquest apartat està molt ben estructurada i és molt complerta i útil) Un apartat a destacar dins aquest capítol és el referent a "Visiter Barcelone" en el qual a part de donar consells de com organitzar-se el temps, dóna com a alternativa una visita d'un dia, o una visita de dos dies, oferint en ambdós casos una ruta ja programada:

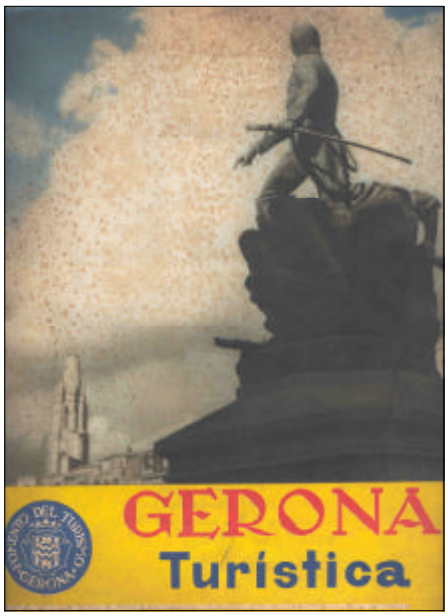
a) Ruta d'un dia: Matí. Plaça Catalunya, Catedral, Plaça del Rei, Plaça Sant Jaume, Rambles, Montjuïc, dinar a la Barceloneta o al barri gòtic. Tarda: Parc de la Ciutadella, Sta. Maria del Mar, C. Montcada, Palau de la Música Catalana, Pg. de Gràcia i Sagrada Família. Vespre. Plaça Reial, Rambles i Barcelona de nit, sopar, cabarets, bars, barri xinès.
b) Ruta de dos dies: 1r dia. A. Plaça Catalunya, Barri gòtic, museu Marès, rambles, hospital de la Sta. Creu, Museu marítim B. Montjuïc fundació Miró, Museu d'Art de Catalunya, Poble espanyol. 2n dia. A. Plaça Catalunya, Eixample Pg. de Gràcia, Sagrada Família, Av. Gaudí, Hospital de la Sta. Creu. dinar a Barcelona o al Tibidabo B. Monestir de Pedralbes, Diagonal o Parc de la Ciutadella i Zoo.)

Seguidament, es presenten les explicacions referents als diversos monuments i punts d'interès de la ciutat, començant pel barri gòtic i seguint per la Rambla, la Barceloneta i el Parc de la Ciutadella, Montjuïc (els vestigis de l'Exposició Internacional del 1929), L'Eixample (on es destaquen les obres modernistes com la Casa Amatller, Casa Batlló, la Casa Milà i la Sagrada Família), Pedralbes i la Diagonal, el Tibidabo, Altres (Laberint d'Horta, Arenes, cementiris, Escultures públiques), Museus, entorns de Barcelona (Sant Cugat, Terrassa i Montserrat: d'aquest indrets explica com arribar-hi, una mica d'història i què visitar) Totes les explicacions són referents a la història i a les característiques de l'edifici o element en qüestió, amb un vocabulari entenedor i que no es fa pesat, ofereix informació suficient al visitant per poder-se fer una idea del què està visitant o què visitarà.

El 8è capítol està dedicat a itineraris per Catalunya: 1.Vic, Ripoll i St. Joan de les Abadesses; 2.Girona i la Costa Brava, Figueres i l'Alt Empordà, Empúries i el Baix Empordà; 3.Els Pirineus, la Cerdanya, la Seu d'Urgell i Andorra; Lleida i la Vall d'Aran; 4.Tarragona i la Costa Daurada (Vilafranca del Penedès i Sitges, Tarragona, Poblet i Santes Creus). Acompanyen a aquests itineraris la ruta per carretera i el plànol de la ciutat principal. Ja per acabar es presenta la bibliografia emprada i una recopilació de vocabulari.

Annex 9

Revista *Gerona Turística* (1952)

pàgina01

pàgina02

pàgina03

pàgina04

pàgina05

pàgina06

pàgina07

pàgina08

pàgina09

pàgina10

pàgina11

pàgina12

pàgina13

pàgina14

pàgina15

pàgina16

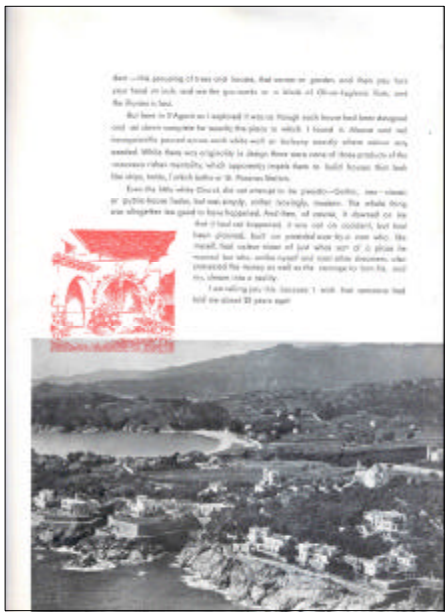
pàgina17

pàgina18

pàgina19

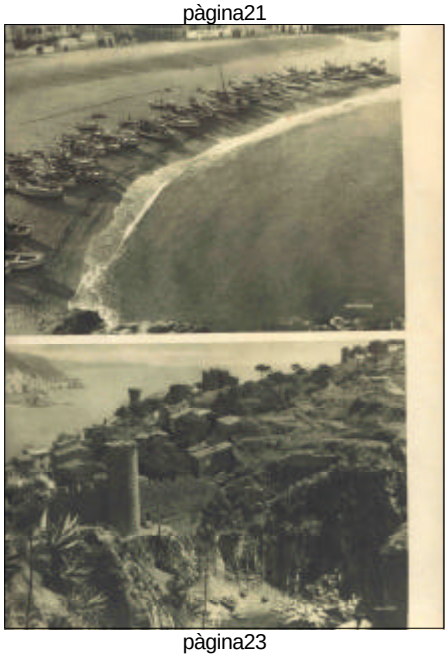
pàgina20

pàgina21

pàgina22

pàgina23

pàgina24

pàgina25

pàgina26

pàgina27

pàgina28

pàgina29

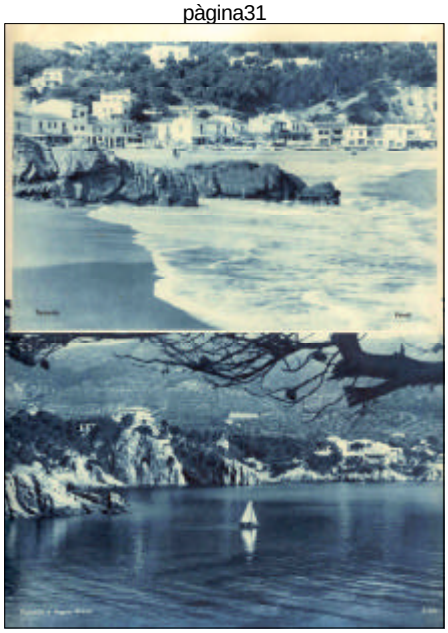
pàgina30

pàgina31

pàgina32

pàgina33

pàgina34

pàgina35

pàgina36

pàgina37

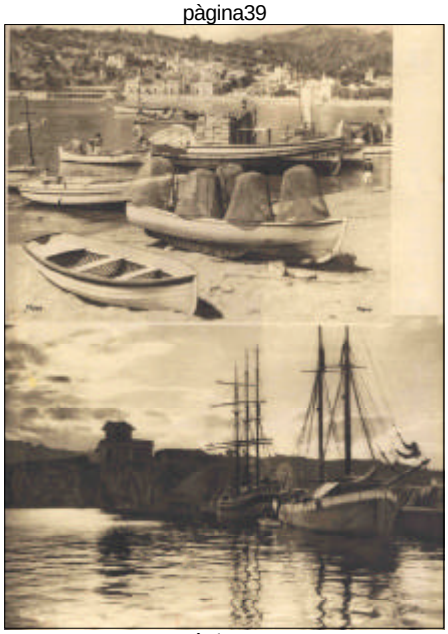
pàgina38

pàgina39

pàgina40

pàgina41

pàgina42

pàgina43

pàgina44

pàgina45

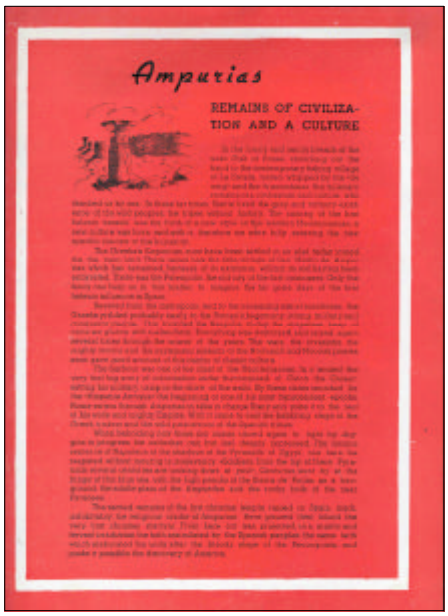
pàgina46

pàgina47

pàgina48

pàgina49

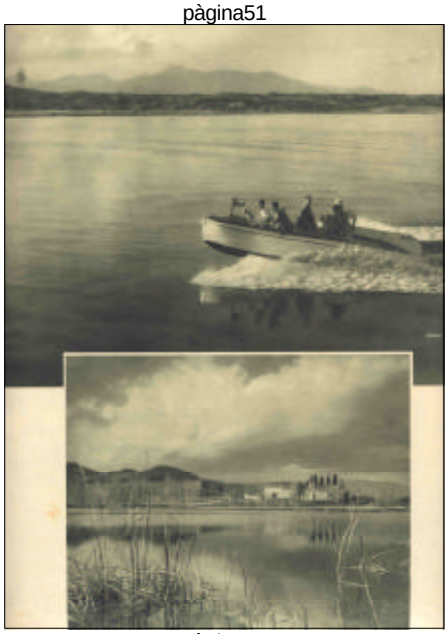
pàgina50

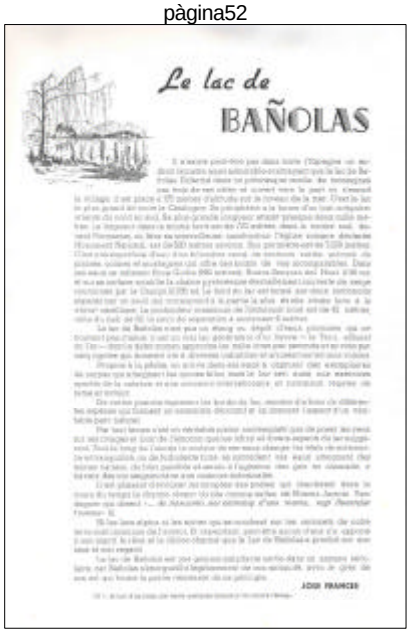
pàgina51

pàgina52

pàgina53

pàgina54

pàgina55

pàgina56

pàgina57

pàgina58

pàgina59

pàgina60

pàgina61

pàgina62

pàgina63

pàgina64

pàgina65

pàgina66

pàgina67

pàgina68

pàgina69

pàgina70

pàgina71

pàgina72

GERONA, CENTRO TURISTICO DE LA PROVINCIA

pàgina73

GERONA MONUMENTAL

pàgina74

EL EMPORDÀ

TARIFA

HOTEL 1.ª Clase A

Todo confort

ABIERTO TODO EL AÑO

HOTEL

«AIGUA BLAVA»

PLAYA DE FORNELLS

Teléfono 9

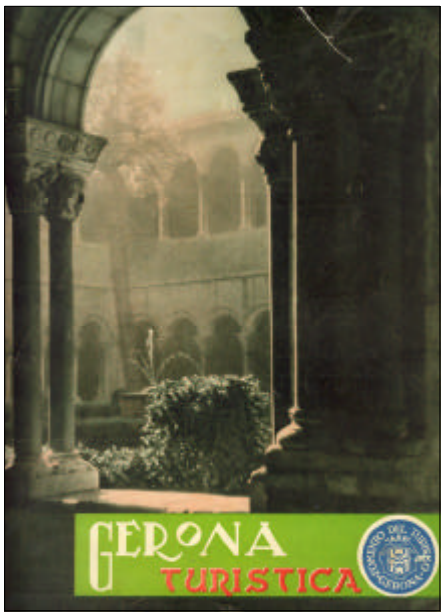
BAGUR

AIGUA BLAVA y FORNELLS

pàgina75

Annex 10

Revista *Gerona Turística* (1953?)

pàgina01

pàgina02

pàgina03

pàgina04

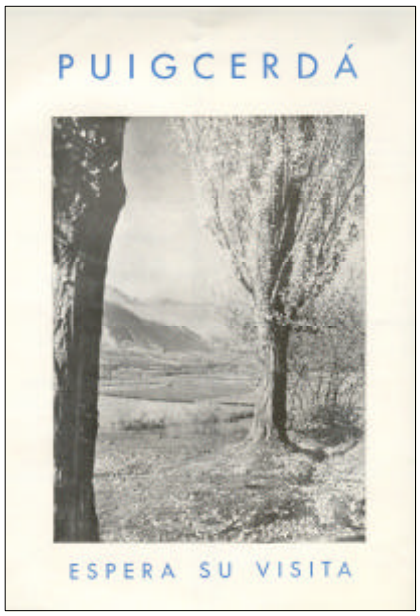
pàgina05

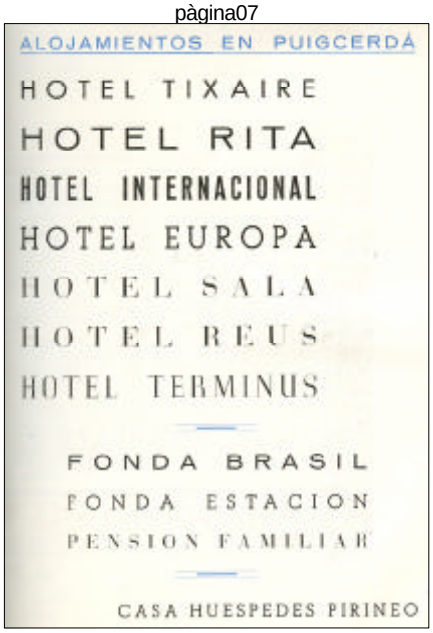
pàgina06

pàgina07

pàgina08

pàgina09

pàgina10

pàgina11

pàgina12

pàgina13

pàgina14

pàgina15

pàgina16

pàgina17

pàgina18

Nuria,
lugar de recreo

pàgina19

Nuria,
amusement place

NURIA,
site de récréation

pàgina20

pàgina21

pàgina22

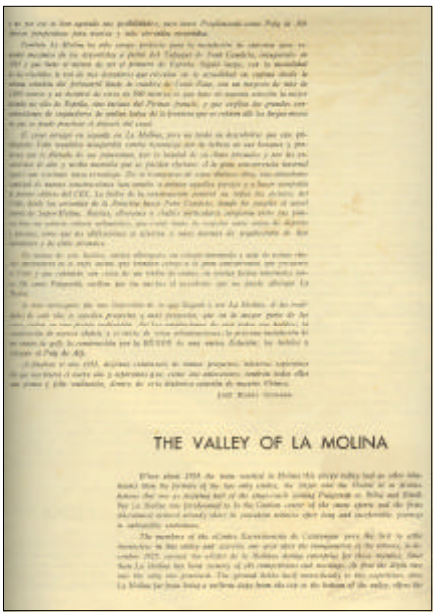

pàgina23

El Valle de La Molina

pàgina24

THE VALLEY OF LA MOLINA

pàgina25

LA VALLEE DE LA MOLINA

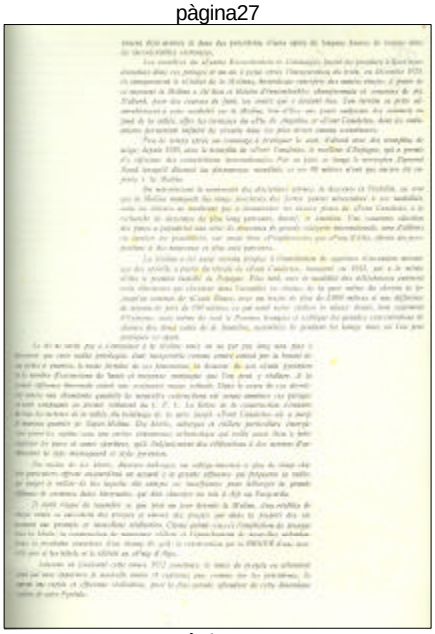
pàgina26

pàgina27

pàgina28

pàgina29

Fisonomía de la Cerdaña

pàgina30

Features
of the Cerdanya

pàgina31

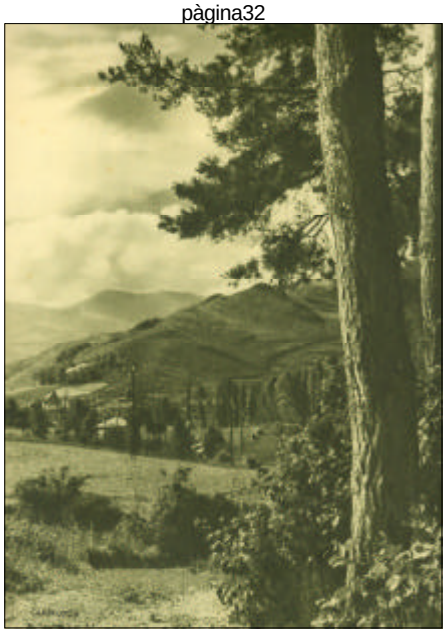

Physionomie
de la Cerdagne

pàgina32

pàgina33

pàgina34

pàgina35

Santa María de Ripoll

pàgina36

pàgina37

pàgina38

pàgina39

pàgina40

pàgina41

pàgina42

pàgina43

pàgina44

pàgina45

pàgina46

pàgina47

pàgina48

Santa Coloma de Farnés

pàgina49

Blanes.-Lloret.-Tossa

Blanes.-Lloret.-Tossa

Blanes.-Lloret.-Tossa

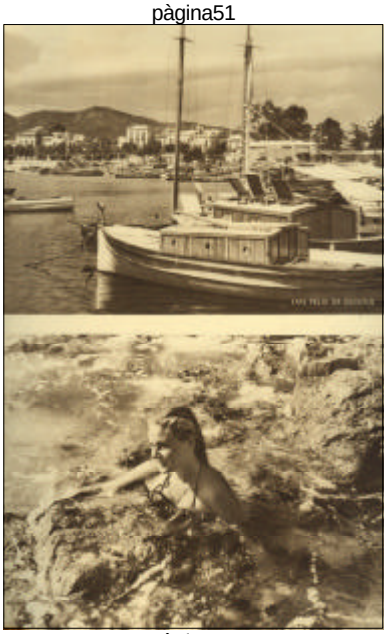
pàgina50

pàgina51

pàgina52

pàgina53

pàgina54

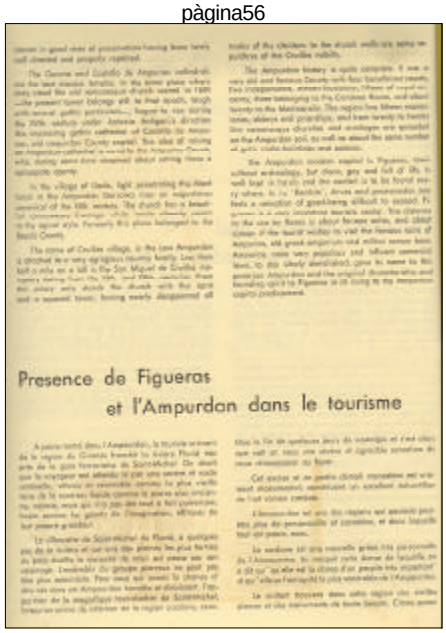
pàgina55

pàgina56

pàgina57

pàgina58

pàgina59

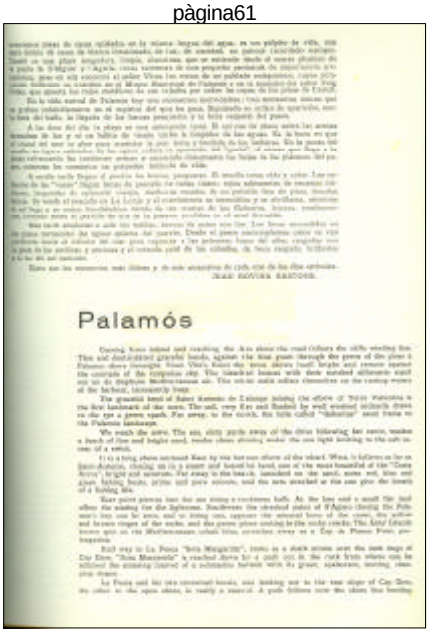
pàgina60

pàgina61

pàgina62

pàgina63

pàgina64

pàgina65

pàgina66

pàgina67

pàgina68

pàgina69

pàgina70

pàgina71

pàgina72

Cadaqués

pàgina73

pàgina74

pàgina75

pàgina76

Cadaqués

pàgina77

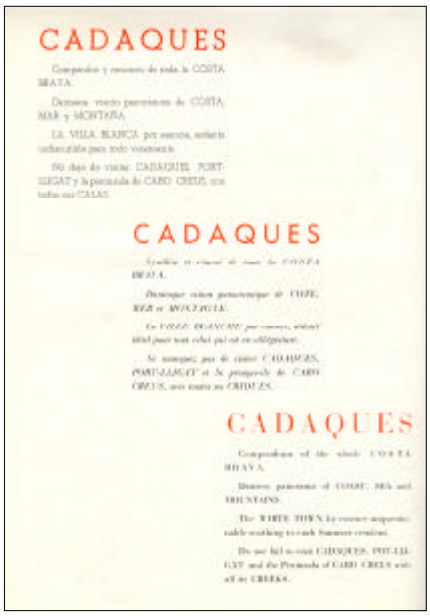

TRADUCTOR
Manuel Bosch Barrett
DIBUJOS
Martín Aldecoa
IMPRESOR
Neurgrabado Arte, S. A.-Bilbao

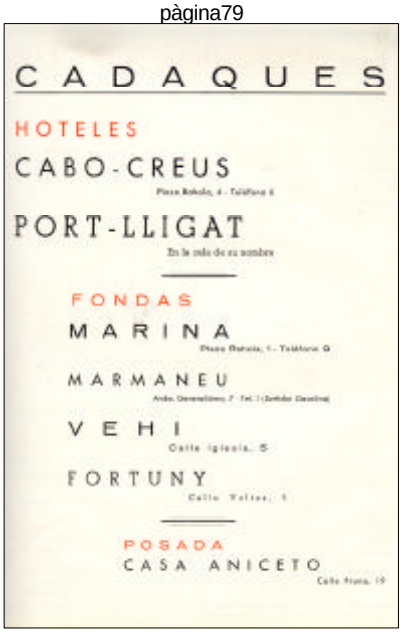
pàgina78

pàgina79

pàgina80

pàgina81

pàgina82

pàgina83

pàgina84

pàgina85

pàgina86

pàgina87

pàgina88

Annex 11

Narcís Jordi Aragó: documentació inèdita

Narcís Jordi Aragó: documentació inèdita

Entre Florència i Girona

La fascinació dels gironins per Florència ve de lluny. L'any 1889, Joaquim Ruyra, futur patriarca de les lletres catalanes, fa el viatge de nuvis per Itàlia i se sent atret poderosament per la ciutat del Dante. Així ho anota lapidàriament en una llibreta: "Florència, al capdavall de tots els itineraris". Uns anys més tard, el 1905, Miquel de Palol publica Roses, el seu primer llibre de poemes. En el titulat "Visionari", hi apareix dues vegades el qualificatiu de florentina aplicat a Girona. El poeta parla de la seva ciutat al clar de lluna, "quan, a vora del riu, pren la patina / de cosa medieval i florentina". Més avall insisteix: "Obriré fort els ulls, i en llur retina / fixaré la silueta florentina".

Aquí sembla que comença, doncs, el joc de les semblances i de la identificació entre les dues ciutats. L'any 1917, en el llibre Terra de gestes i beutat, Xavier Montsalvatge i Joaquim Pla comparen obertament la ciutat de l'Onyar amb Florència, "meravellada dintre l'espill de l'Arno". L'any 1937, Tomàs Garcés visita la ciutat d'Albi, al Llenguadoc, la contempla reflectida en les aigües del Tarn i escriu que li fa pensar "en Girona i en Florència alhora". L'any 1955, a Cartes a Itàlia, Josep Pla parla de Florència com d'una ciutat "petita, provincial i crepuscular", qualificatius semblants als de la terna que havia utilitzat, l'any 1942, per definir Girona: "una ciutat lenta, levítica, provincial".

Després d'uns anys d'oblit, la llegenda reneix. L'any 1979, en ocasió de les primeres eleccions municipals de la nova democràcia espanyola, una enquesta entre els alcaldables de Girona fa que el candidat Joan Terradas retrobi el paral·lelisme entre Girona i Florència. El 1983, la rehabilitació de les cases de l'Onyar, que dóna nous –o vells- colors a la façana fluvial gironina, la fa més semblant que mai a la de les ribes de l'Arno.

Enmig d'aquest retorn a la vella intuïció, l'alcalde Joaquim Nadal va més enllà i diu: "Hem de fer de Girona la Florència de Catalunya". Ho diu no tant per comparar físicament les dues ciutats, com per equiparar el paper de Florència dins Itàlia amb el de Girona dintre de Catalunya: una referència cultural indiscutible i, com a tal, un lloc de visita obligada.

Les coincidències, però, no s'acaben aquí. L'any 1987, el psiquiatre Gianni Vattimo, de visita a Girona, diu que la famosa síndrome de Stendhal que pateixen alguns visitants de Florència és deguda a la seva condició de ciutat "de fantasmes, de morts i d'història", atributs que Girona ha ostentat gairebé en exclusiva en la literatura catalana de finals del segle passat i de començament d'aquest. Hom torna a comparar Girona amb Florència l'any 1987, quan alguns florentins proposen de reduir l'excés de visitants, i l'any 1988, quan la capital de la Toscana prohibeix el pas dels automòbils pel seu nucli històric. I l'interès dels gironins per Florència creix el 1996 amb l'aparició de la novel·la de Josep Valls Granoturco, ambientada en els seus escènics monuments, i amb el viatge col·lectiu promogut pel Museu d'Art de Girona, ampliat amb dues edicions més per tal de satisfer l'allau de peticions rebudes. El llarg procés de suggestió culmina –per ara- amb la confecció d'aquest llibre, en el qual els artistes acostumats a pintar Girona s'enfronten amb la màgia dels escenaris florentins.

Més enllà de la semblança física d'alguns indrets, i superades les distàncies que són realment insalvables, les dues ciutats s'agermanen en el seu tarannà vital. En els dies de plenitud cívica, quan Girona vessa de forasters i els seus mateixos habitants es llencen al carrer , l'espai urbà entre el Pont de Pedra i la Catedral té molts punts en comú amb el que s'estén entre el Ponte Vecchio i el Duomo. Amunt i avall entre les pedres seculars, la gent omple de colors i de paraules un recinte que, si a estones sembla mort, pot esdevenir de sobte el paradigma de la vivacitat. És el miracle propi de les ciutats històriques, en les quals la gent viu el present a dins del passat amb una naturalitat absoluta. És un punt dolç de la civilització que els florentins ja fa temps que coneixen i que els gironins, després de molts anys de letargia, tot just ara comencen a assolir.

Hi ha, sens dubte, una mena de fil secret que enllaça misteriosament Florència i Girona. El poeta gironí Antoni Puigverd adreça a la seva ciutat aquesta invocació: "Exòtica com ets, podries fer / de laberint; un joc entretingut / per a turistes delicats de l'ànima". Fa seixanta anys, Albert Camus va dedicar a Florència un elogi semblant: "Plena d'elements que exalten o entendreixen, és una ciutat que calma la set de l'ànima".

Narcís-Jordi Aragó
Girona de Catalunya pinta Florència. El Claustre, Girona, 1996

Girona, pol d'equilibri

L'epítet d'equilibrada és el que més s'aplica tant a la ciutat de Girona en particular com a les comarques d'una manera global. Com pot jugar Girona aquest paper equilibrador? Cal no deixar-se endur per la temptació fàcil d'inclinar-se exclusivament cap al turisme i els serveis, els experts asseguren que el monocultiu fan minvar greument el dinamisme d'una zona. Però jo, em voldria referir a la ciutat de Girona que sí que té el seu futur i el seu paper equilibrador en el camp dels serveis; sobretot, en l'ampli i multiforme camp dels serveis culturals.

La meva aposta consisteix a imaginar la ciutat de Girona com a pol de màxima atracció per a propis i estranys i com a lloc de parada i fonda obligades en el camí mediterrani d'Europa. El nucli històric i monumental de Girona hauria de ser concebut, organitzat i promogut unitàriament com un sol producte, com un únic tresor, lliure de vehicles, misteriosament preservat dels sorolls, de la presa i de la pol·lució.

En aquest recinte singular hi trobarien els grans monuments històrics - temples, casals, muralles -, els museus, equilibrats en el contingut i articulats en una oferta conjunta - l'Arqueològic, el d'Art, el de la Catedral... - i, com a punts de referència de la personalitat ciutadana, les cases de personatges famosos més enllà de les fronteres locals - Rusiñol, Bertrana, Masó... -. També hi trobarien un servei de guies disposats a acompanyar-los pels itineraris disposats a la carta – la Girona romànica, la gòtica, la llegendària... -.

Hi trobarien la Universitat, dinàmica i en contacte amb l'entorn econòmica de les comarques, hi trobarien les botigues, que haurien revifat amb un nou esclat la tradició comercial de la zona, hi trobarien restaurants amb l'oferta de la gastronomia de la zona i bars, hi trobarien les biblioteques i els arxius, auditoris i sales de conferències. Hi trobarien també escoles d'activitats artístiques, càtedres públiques i sales d'exposicions amb les últimes propostes d'art d'avantguarda. Hi trobarien espectacles, cercaviles, concerts, concentracions tradicionals...

Treballada a fons, com a producte unitari, segons els objectius d'un pla estratègic propi, aquesta conjunció harmònica de vestigis històrics, de patrimoni artístic i d'activitat humana configuraria la imatge de Girona com una font permanent i una fita ineludible d'interès cultural.

Tal i com va expressar l'alcalde: "fer de Girona un centre que, gràcies a les seves especials condicions i al conjunt d'instal·lacions adients, polaritzi una bona part de l'activitat cultural catalana", "una alternativa a Barcelona; una alternativa coneguda, apreciada i sol·licitada".

Aquesta és també la ciutat que jo he gosat imaginar i proposar: una ciutat que faci de les seves peculiaritats plenament viscudes un reclam indefugible i que amb la vitalitat creativa dels seus habitants faci inevitable la presència dels forasters.

Segons les paraules de Ricard Giralt, antic arquitecte municipal: "Somniem una Girona bella i eterna, que sigui obra de la nostra intel·ligència i que dibuixi sobre la nostra terra la imatge de la nostra personalitat".

Centre Cultural de la Mercè, Girona, 16 de març de 1993

Presentació de Girona

En el llibre Els darrers dies de la Catalunya republicana Memòries sobre l'èxode català, d'Antoni Rovira i Virgili, que acaba de ser reeditat, l'autor parla del 24 de gener de 1939, un dia en que ell, vicepresident primer del parlament de Catalunya, i els altres diputats que viatjaven amb ell, també van arribar a un ciutat de Girona envaïda per una multitud:

"La ciutat –diu- està enormement plena de gent, que hi acut a carrera feta per totes les rutes i camins. Hotels i hostals, dispeses i pensions i cases particulars vessen de forasters."

Però aviat ens adonem que aquella multitud no té res a veure amb la que vostès han trobat i trobaran avui:

“A cada hora, a cada minut, arriba més gent en automòbils, camions, carros, motocicletes i bicicletes. Arriben també llargues corrues que van a peu. Soldats, obrers, pagesos, menestrals, funcionaris, polítics, tècnics, intel·lectuals, de tot hi ha en la barreja confusa.”

Aquella era, naturalment, la patètica processó de la desfeta, el viatge dolorós cap a l’exili en els dies finals de la guerra civil.

Aquell dia, els diputats catalans, acomboiats pel president del Parlament, el guixolenc Josep Irla, que els havia rebut a Girona, va dinar escassament a Ca la Marieta, a la plaça de Sant Agustí, i van dormir a casa del diputat Laureà Dalmau o ajaguts en els bancs folrats de vellut vermell del saló de sessions de l’ajuntament.

Ara, al cap de seixanta anys, encara fa impressió evocar les tribulacions d’aquella jornada.

I si m’ha semblat que era oportú de recordar-la, és sobretot per celebrar que la seva vinguda d’avui es faci en unes circumstàncies absolutament oposades a aquelles.

Vostès han vingut aquí amb el mateix esperit amb què hi volia venir el poeta lleidatà Màrius Torres quan estimava una noia de Girona i li deia:

“Anem a una ciutat pintada en gris i en rosa, poblada de rostres amics, on un somni vençut, però immortal, reposa sota nobles porxos antics.”

I en això del gris i del rosa –pedra i flor- hi trobem una certa premonició del que vostès veuran avui.

Benvinguts, doncs, a Girona, la ciutat que els romans van fundar en els primers anys del segle primer abans de Crist, sobre un pas natural que el riu Ter havia anat obrint i modelant entre les terres de l’Empordà i de la Selva.

La van alçar en un turó, al peu de la Via Augusta, la ruta històrica que travessa els Pirineus, en el punt més estret d’aquest lloc de pas que ha estat qualificat alhora d’últim pont vers l’Àfrica i de primer bulevard d’Europa.

El primer recinte urbà dibuixava un triangle que encara avui constitueix bàsicament el nucli històric, el recinte desnivellat i encastellat de la ciutat medieval.

Avui la ciutat s’ha estès molt pel pla, tant com ha pogut, però aquesta riba dreta de l’Onyar on ens trobem i aquesta ciutat costeruda que vostès visitaran és el reducte que Girona conserva com a vestigi i símbol del seu arrelament, fruit del procés històric i d’una acumulació de cultures que es posa de manifest en la successiva superposició d’estils. I és aquí, en aquest barri vell, on el passat i el present, íntimament units, ofereixen una visió plàstica d’història, d’art i de vida.

Què els puc dir de Girona que vostès no sàpiguen? Segurament no res. La coneixen prou bé i l’hauran visitat moltes vegades. Avui sembla que la recorreran amb el tren turístic, que és una manera ràpida i còmoda de passar per tot i de no veure gaire res.

Farem, doncs, si els sembla, un brevíssim inventari dels seus monuments i dels seus punts d’interès, amb el desig de refrescar a seva memòria, de guiar-los mínimament en les diferents fases de la seva visita i d’introduir-los, de passada, en el clima especial i fascinador que es respira aquests dies a la ciutat.

Al punt més alt, ja ho saben, hi ha la catedral, que s’alça, vertical i massissa, fins a destruir, amb la seva presència, totes les proporcions de l’entorn. Per dintre, ofereix la nau única, la més ampla del gòtic a tot el món i ens porta el record tètric del campanar Josafat, de Prudenci Bertrana.

Per fora, l’escala que té als seus peus és un dels espais barrocs més singulars d’Europa, l’escenari on Joaquim Ruyra va situar-hi, en un relat famós, els moments culminants de la fi del món.

Un xic més enllà hi ha l’església de Sant Feliu, amb el seu campanar convertit en un tret indispensable del perfil ciutadà. Al capdavall, aquests dos temples han estat immutables i

inevitables, cristal·litzats en el temps i fixats en l'horitzó del paisatge de cada dia. Apareixen sempre al fons del panorama, tant si es contempla la ciutat de lluny com si es transita pels ponts que travessen el riu. Miquel de Palol deia que la Catedral vetlla per Girona com un pastor d'un ramat; Josep Pla assegurava que duia l'agulla de Sant Feliu impresa al cor i la seva forma aguda gravada indeleblement a la memòria.

Al voltant d'aquests grans monuments s'hi articula la ciutat històrica, esglaonada sobre la pedra viva del turó, edificada literalment pedra sobre pedra. A Santiago Rusiñol li semblava com si tota la ciutat fos una pedrera que s'hagués anat desmuntant, i com si Girona fos una enorme escultura cisellada pel vent i pel gotellam de la pluja i cuita al gran fornal del sol ponent.

El procés real és exactament l'invers: la ciutat que creix des de baix amb una successiva acumulació de vides que deixen un rastre desordenat però harmònic de pedres, com un podi bastit per les generacions.

Dintre d'aquest recinte encimbellat i als seus voltants s'hi troben els monuments que en part tindran ocasió de veure:

els romànics:
- l'església de sant Pere i el seu claustre
- la capella de sant Nicolau
- el recinte màgic dels Banys àrabs
- el claustre de la Seu i la torre de Carlemany

els gòtics:
- la catedral
- sant Feliu
- sant Domènec, avui facultat de lletres de la UdG
- la Pia almoina, avui seu del Col·legi d'Arquitectes
- el palau episcopal, avui Museu d'art de Girona
- la Fontana d'or, avui seu cultural de Caixa de Girona

els espais barrocs:
- l'escalinata de la catedral
- les escales de sant Feliu
- la confluència de les de Sant Domènec i sant Martí al palau dels Agullana

I, enmig dels monuments, la xarxa de carrers, adaptats a l'esquerpa topografia, carrerons diminuts, enfilats, a vegades gairebé inconcebibles.

I entre aquest carrerons, els de l'antic Call jueu, on durant set-cents anys la comunitat hebrea va expandir, des de la foscor del seu gueto, la claror d'una poderosa influència cultural a través de l'Escola Cabalística de Girona.

I, enmig dels carrers estrets, els oasis dels patis i dels jardins privats que són com un crit de vida en els murs adormits de la història.

I, a dalt de tot, les muralles. Les del passeig arqueològic, medievals sobre bases romanes, amb les torres cilíndriques Cornèlia i Júlia, i les posteriors, que tanquen Girona per l'Est, ara convertides en un esplèndid mirador panoràmic de la ciutat i de la plana.

A aquest racó de món del barri vell gironí hi va arribar no fa gaire el filòsof George Steiner, nascut a París de pares jueus vienesos, hi ho ha explicat en el seu últim llibre, Errata, l'examen d'una vida.

Venia directament del cor de Nova York, el carrer 47, entre la Cinquena i la Sisena avingudes, la seu del bullici permanent, i es va trobar un vespre, tot sol, al carreró de sant Llorenç, mentre plovia i sonaven les campanes de la Catedral.

I allà va experimentar de sobte, diu, "una momentània condensació i concentració del temps".

I a partir d'aquella experiència, Steiner reflexiona molt suggestivament sobre la diferència entre el temps nordamericà i el temps europeu.

El paisatge nordamericà, diu, és aliè al pensament i al dolor humà; és atemporal en la seva indulgent indiferència. El temps nordamericà és la inversió en la immediatesa, una lúdica negació del record.

El temps europeu, en canvi, és aquesta pinzellada que ens informa del pas dels anys i de les generacions, de les pressions inconscientment sentides de la història, sovint tràgica, en l'ombra dels carrers i en el perfil de les teulades. En el paisatge europeu hi ha la presència palpable de la temporalitat humana i el temps és com una mena de paper de vidre de la història no satisfeta.

Tot això, que Steiner diu ara d'una manera relativament complicada, ja ho havien anticipat els autors del modernisme i del noucentisme com Montsalvatge i Carner, Alexandre Plana i Rafael Masó, i tots els altres que van alimentar el mite de la Girona morta, la Girona grisa i fosca, solemne i afinada, plena de melangia i d'enyorament del passat i sense gaire esperança de futur.

I és que, durant molts anys, aquesta ciutat de pedra, desapareguda en bona part la substància social que li havia donat vida, es va enfonsar en el silenci i en l'ensopiment d'un son feixuc.

Fins que algú va entendre que calia despertar-la i retornar-li la vitalitat perduda. Ha estat un lent procés de rehabilitació i de recuperació que culmina cada any en l'experiència que avui podran viure vostès.

Es tracta d'una iniciativa que va començar fa quaranta anys i que ha anat creixent fins arribar a això que encara s'anomena Girona, temps de flors.

És un esdeveniment que s'ha produït per acumulació, sense programa previ ni planificacions institucionals, només gràcies a la imaginació i a l'esforç de centenars de ciutadans.

És una exhibició que va començar com a concurs floral en un local tancat i que ha acabat per envair-ho tot i per impulsar, de retruc, un enjardinament progressiu i irreversible de tota la ciutat vella.

Primer es van fer florir finestres i balcons, després es van ornamentar les entrades i els patis de les cases notables com aquesta de la Cambra de la Propietat on ens trobem; després es va anar recuperant vells àmbits oblidats, amagats o tancats des de temps immemorial, que van ser rescatats per a la ciutat com a llocs oberts amb caràcter permanent.

Cap departament de màrqueting ni cap sofisticat creatiu publicitari ho haurien estat capaços de dissenyar una operació com aquesta, capaç d'engrescar tantes dotzenes de gironins i de mobilitzar tants milers de visitants.

Ara, abastar tota l'exposició és cobrir un llarg itinerari arqueològic i històric i contemplar alhora una veritable transfiguració de l'espai urbà.

Quan vostès acabin el seu itinerari d'avui –una ciutat en gris i en rosa- tindran la sensació d'haver fet un autèntic viatge pel temps europeu: un viatge per les pedres que parlen de l'ahir i per les flors que parlen de l'avui i també del demà.

Els desitjo de tot cor un molt feliç viatge.

Cambra de la Propietat. Girona. 14 de maig de 2000

Annex 12

Llista de delegats de *la Sociedad de Atracción de Forasteros*

LISTA DE SEÑORES DELEGADOS
de la Sociedad de Atracción de Forasteros
Syndicat d'Initiative de Barcelona

En España y Portugal

Alcañiz (Delegación para el Bajo Aragón): D. Juan José Mir y Vallés.
Alicante: D. Juan Guardiola.
Almería: D. Pedro M. Puig Estapé, Hotel del Comercio, Plaza de San Sebastián.
Berga: D. Arturo Picart de Gayolá.
Bilbao: D. Félix Núñez, Hotel de Vizcaya, Plaza Nueva y Calle de los Fueros.
Burgos: D. César Gallardo, Hotel de París.
Cádiz: D. Pelayo Quintero.
Gerona: D. José Norat Puig.
Gualba: D. Juan Ragué.
Las Palmas: D. Esteban Maspons y Camarasa, Farmacia «La Portada».
Lérida: D. José Sol Torrents, Plaza de Berenguer IV.
Linares (Jaén): D. Hermenegildo Negre y Castellá, Fundición San José.
Lisboa (Portugal): D. Americo Lopes d'Oliveira, Intendente, 7 y 9.
Madrid: D. J. P. Capdevielle.
Málaga: D. Francisco Masá Torruella, Martínez, número 3.
Menorca: Sres. Tudurí Hermanos, Rambla de la Abundancia, 16, Mahón.
Murcia: D. José Torrembó, Calle de la Sociedad, núm. 12.
Oporto (Portugal): D. Miguel Brujas Buxedá, Rua Principe de Beira, 152.
Palencia: D. Rafael Alonso.
Puigcerdá: Sres Bonell y Martí, Banqueros.
Santa Cruz de Tenerife: D. José Ortoll.
Santa Cruz de Tenerife: Delegación General de Canarias, Don J. Martí Dehesa.
Santander: D. Mauricio Lasso, Redacción de *El Cantábrico*.
Tarragona: D. Francisco de A. Nel-lo, Concejal del Excmo Ayuntamiento.
Tarragona (Delegación General para el Campo de Tarragona: D. Juan Ruiz Porta, Méndez Núñez, núm. 16, 2.º
Tremp: D. José Picart de Gayolá.
Valdepeñas: D. José Hurtado de Mendoza.
Valladolid: Delegación general para Castilla la Vieja: D. Joaquín Elías Juncosa, Alfonso XII, número 1.
Valladolid: D. Serapio Rodríguez.
Vich: Rdo Sr. D. José Gudiol, Museo Arqueológico Episcopal.
Vigo: D. Francisco Barreras Massó.
Zaragoza: D. Justo Mata y López, Palace Hotel.

En Europa

Aachen (Alemania): Dr. Everard Vogel, Profesor de la Universidad.
Aschaffenburg: D. Magín Güell, Spanische Weinhaus, Frohsinnstr, 11.
Bagneres de Bigorre (France): Mr. de Saint Laurent.
Basilea (Suiza): D. Alberto Baeschlin.
Biarritz (Francia): Mr. Paul Campagne.
Bienne (Suiza): D. José Munné, Spanische Weinhalle, Rue Nidau.
Bonn (Alemania): D. Juan Pujol, Meckenheimerstrasse, 6, C.
Bremen (Alemania): D. Ricardo Gómez Navarro, Cónsul de España.
Brunswick (Alemania): D. Carlos Singelmann, Consulado de Portugal.
Bucarest (Rumania): D. Luis Schwartzenberg, Strada Florilor, 20.

Budapest (Hungría): don José Gallard Girbal, S. Budafoki-ut, 23.
Carcasonne (Aude-Francia): D. Armand Montsarrat, Rue de Strasbourg, 22.
Cauterets (Francia): Dr. A. E. Meillon.
Colonia (Alemania): D. Joaquín Madrenas, Maizmühle, 1.
Copenhague (Dinamarca): D. Carlos Bratli, Frederiksberggade, 14.
Darmstadt (Alemania): D. Claudio Carbonell.
Enghien-les-Bains (Francia): D. E. Contamine de Latour, Boulevard Sadi-Carnot, 34.
Frankfurt (Alemania): D. Jeorge Petry, Eppsteinerstrasse, 321.
Gèneve (Suiza): Prof. R. Chodat, Université.
Hamburgo (Alemania): D. Enrique Ráfols, Catharinenstrasse, 23.
Heidelberg (Alemania): D.ª María Louise Habich.
Konstanz (Alemania): D. Estanislao Brugal, Wessembergstrasse.
Labrugière (Tarn-Francia): D. Joaquín Miguel Ventura, Rue de l'Hotel de Ville, 11.
Laredo-Texas (E. U.): D. Juan Armengol.
Leeds (Inglaterra): Mr. Frank Chamberlain Clarke, 6, Blenheim Mount.
Leipzig (Alemania): D. Narciso Prim, Goschen str., 14-1.
Lille (Francia): D. Luis Casadevall, Ingeniero, Compañía Fives-Lille.
Londres (Inglaterra): D. Juan Salas Antón, Tower House, 40, Trinity Square.
Lourdes (Francia): Mr. Louis Lacaze.
Luchon (Francia): Mr. Dardenne.
Luz Saint Sauveur (Francia): Mr. Sempé.
Marsella (Francia): D. Ramón Corredó, Rue d'Endoume, 202.
Montpellier: D. Nestor de Casamajor.
Munich (Alemania): Delegación honoraria; Su Alteza Real la Infanta D.ª Paz de Borbón.
Nápoles: D. Leopoldo Miranda, S. Liborio Alla Carità, 96.
Neuchâtel (Suiza): D. R. Porn, 6, Quai Mont Blanc.
Nice (Francia): D. T. de Martí Ferret, 33, Boulevard Dubouchage.
Nuremberg: don Walter Bürger, Kaulbach Strasse, 451.
Paris (Francia): D. Alejandro Cortada, 17, Avenue de Messina.
Pau (Francia): D. Alphonse Meillon, Hotel Gassion.
Perpignan (Delegación general del Mediodía de Francia): Mr. Félix Cazis de Lapeyrouse, 2, Rue de l'Ange
Pforzheim (Alemania): D. M. Pérez Prendes, stadt Handelschule.
Praha III (Bohemia-Austria): Prof. August Pitlik, Jansky vrsck, 3.
Roma (Italia): Sres. Roesle Franz e Figli, Via Condotti, 19-B-20.
Rostock (Alemania-Mecklemburg): D. Federico Witte.
Saint-Gall (Suiza): D. Oscar Zollikofer, Consulado de España.
Saint Gaudens (Francia): Mr. Joseph Cargue.
Salies de Béarn (Francia): Mr. Pierre Albert Gardère, Secretaire de Police.
Salónica: D. Antonio Suqué, Consulado de España.
Toulouse (Francia): Delegación General del Haute Garonne, D. M. Maluquer, Cónsul de España.
Toulouse (France): M. J. F. Raynaud, 48, Rue de la Colombette.
Torino Italia): Sig. Angelo Perotti, Via S. Francesco di Paola, 21.
Trento (Austria): Dr. D. Ricardo Ferrari.
Trieste (Austria): Cav. Francesco Canevari, Via Madona del Mare, 14.
Veneto (Italia): D. Edgardo Levy, Via 4 Spade, Verona.
Viena (Austrja): Wiener Verein für Fremden-Verkehr, Graben 1, Equitable Palace.
Winterthur (Suiza): D. José Gendrau, Stadt-haus strasse - 12.

En Asia

Beyruth (Turquía Asiática): D. Alberto Delburgo.
Damasco (Turquía Asiática): D. Francisco de Aranda.

Shanghai (China): don Juan Mencarini, Agregado comercial al Consulado de España.
Tokio (Delegación general del Japón): Sres. Oliver, Giol, Mustarós y C.ª

En Africa

Alhucemas (Marruecos): Abdalha Bugaba, Kábila de Bocoya.
Argel (Argelia): Sres. J. J. Sitges Frères.
El Cairo (Egipto): D. E. de Carreras, P. O. Box 1253.
Oran (Argelia): D. José Corominas, Cinema Idea, Pavillon
Melilla (Marruecos): D. Rafael Alvarez Morenol Cánovas, 15.
Rif Central (Marruecos): Amar Mahomet, Jefe de la Kábila de Mestaza.
Peñón de la Gomera: D. Enrique Leompart.
Tánger (Marruecos): D. Aquiles Vivó, Representante.
Tivaouane (Senegal): D. Felipe Codina.

En América

Antofagasta (Chile): D. José Abril, Casilla Correos, 424.
Arecibo (Puerto Rico): D. J. Brukhart Tejada, Apartado, 3.
Arequipa (Perú): D. Juan Civil, Apartado, 67
Asunción (Paraguay): D. Leonardo Bartrina, Igualdad, esquina Escalada.
Bahía Blanca (Argentina): D. Delfín Daimau, Calle 19 de Mayo.
Brownsville (Texas, E. U.): D. Emilio C. Forto, Vicecónsul de España.
Brunswich (E. U.): D. R. Torres, Vicecónsul of Spain.
Buenos Aires (Argentina): D. José Lleonart y Nart, Rioja, 435.
Caivarien (Cuba): D. Antonio Romanyach.
Caracas (Venezuela): D. Jaime Martí Guiu, Salas a Balconcito, 31.
Camagüey (Cuba): D. Pedro Riera, Plaza de la República.
Cienfuegos (Cuba): D. R. Fiol Caballero, Santa Elena, 85.
Cincinati (Ohio, E. U.): D. Franciscode Soler, 401, Mercantil Library Building.
Chicago, Ill. (E. U.): D. L. Juncosa, International Harvester Corporation. Sales Dept.
Chinandega (Nicaragua): D C. de Nueda, Hotel Ibérico.
Chones (Ecuador-Manabí): D. Aurelio Palconi.
Cochabamba (Argentina): D. Luis Felipe Guzmán.
Coronel Charlone (Argentina): D. Ignacio de Dalmases, Farmacéutico.
Córdoba (Argentina): D. Jaime Amigó, 24 Septiembre, 227.
Goya (Argentina): D. Juan Pagés, Escuela Normal de Maestros.
Guatemala (Guatemala): D. Federico Manresa, 8.ª Avenida Norte, 6.
Guayaquil (Ecuador): D. Pedro Maspons y Camarasa, Casa Maspons y Compañía.
Guaymallén (Argentina): D. Rosendo Aragall, Panadería Barcelonesa.
Habana (Delegación general de Cuba): D. Carlos Martí, Redacción de *La Lucha*.
Habana (Cuba): D. Luis Fuster y Gálvez, Neptuno, 60.
Illinois (Estados Unidos): D. Juan Homs, Emerson Bratinghan Co. Rockford.
Iquique (Chile): D. J. Ventura Balard, Casilla, número 252.
Jalisco (Méjico): D. Pedro Puig.
La Paz (Bolivia): Sres Fernando Mauri Hnos. Casilla Correos, 192.
La Plata (Argentina): D. Francisco Escuder, 44, 370.
La Sabana (Delegación para el Chaco Argentina): D. Garriga.
León (Nicaragua): D. Damián Nogués.
Lima (Perú): D. Luis G. Pábrega y Amat, Apartado 1025.
Los Angeles (Chile): D. Arturo March Tubau, Casilla, 37.
Los Angeles (E. U.): D. Antonio Fontcuberta, 615, N. Grand Ave.

Managua (Nicaragua): D. C. de Nueda.

Manaos (Brasil): D. José Bucher, Manaos Harbour Ltd.

Méjico (Méjico): D. Santiago Ballescá.

Mendoza (Argentina): D. Juan Sala, Perú, número 1525.

Mercedes (Argentina): D. Juan Vila Estruch.

Mérida (Yucatán-Méjico): D. José Torruella, Fundición.

Milpitas (California): D. José M.ª Muntaner, P. O. Box, 95.

Monterrey (E. de N. León-Méjico): D. Luis Mercader.

Montevideo (Uruguay): D. Juan Torrendell, Ibicuí, 230.

Necochea (Argentina): D. Valentín Llambi Sales.

New Orleans (Estados Unidos): D. José Branyas, Director de la Revista *Mercurio*. Progressive Unión Building.

Niagara-Falls (E. U.): D. John Randolph, 522, Jefferson Ave.

Nueva York (Estados Unidos): D. Francisco Pausas, 215, West, 51, th. street.

Pasto (Colombia): Rdo. Sr. D. Juan B. Brachelli, Casa Oratorio de San Felipe Neri.

Puerto Plata (Rep. Dominicana): D. José Batlle Dubocq.

Quezaltenango: D. Francisco Pons, «La Selecta».

Quito (Ecuador): D. Aurelio Palconi.

Resistencia (Chaco-Argentina): D. J. Buhigas Garriga.

Reyes (Bolivia): D. Luis Gabaldá, Hotel Balneario «Termas de Reyes».

Rio de Janeiro (Brasil): D. Ricardo Cornet, Avenida Rio Branco.

Rufino (Argentina): D. Jaime Otzet, Confitería de Canals y C.ª

Sagua la Grande (Cuba): D. Alfonso Puig y Batlle. Industria, 80, Altos Habana.

San José (Costa Rica): D. Isidro Parera, Apartado Correos 489.

San Juan (Puerto Rico): D. Pedro Sancho, P. O. Box 866.

San Luis (Argentina): Dr. Pedro Martí, Calle San Martín.

Santo Domingo (Rep. Dominicana): D. Carlos de Asprer.

Santo Tomé (Argentina-Corrientes): Dr. D. Pedro Martí.

San Francisco de California (E. U.): Mr. Brewster F. Ames, Attorney at Law. 251, Kearny street.

San Francisco de California (Delegación general para California): D. José Pigols, 903 Broadway.

San Salvador (El Salvador): D. José M. Conchs, Apartado 21.

Santa Fe (Argentina): Sres. D. Román y D. José Custodio Saiz. San Martín, 270 y San Jerónimo, 631.

Santa Fe de Bogotá (Colombia): D. José Carulla, Apartado 143.

San Martín (Argentina): D. Manuel V. Torres.

Santiago (Cuba): D. José Mestres, Fábrica de licores.

Santiago (Chile): D. Andrés Sala, S. Antonio, número 240.

Sao Paulo (Brasil): D. A. Cuadrench.

Sao Paulo (Delegación general del Brasil): D. Eulogio Martínez Grau, Rua General Jardín, número 38.

Savannah (Georgia, E. U.): D. Juan Faus, P. O. Box 173.

Tampico (Méjico): D. José Carreras.

Tegucigalpa (Honduras): D. Enrique Vives.

Tucuman (Argentina): D. Emilio Daniel Ramona.

Valparaíso (Chile): D. Julio Ribera, Casilla número 1420.

Villa Maipú (Argentina): D. Antonio Trincheria.

Viña del Mar (Chile): D. Francisco Daza, Casilla, 919.

En Oceanía

Honolulú (Haway): D. Ignacio de Arana, Consulado de España.

Isabela (Filipinas): D. Francisco Torruella.

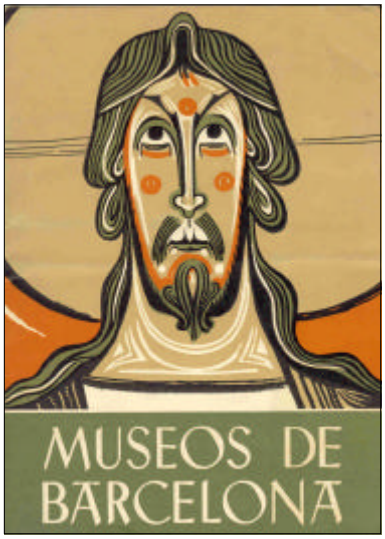
Manila (Filipinas): D. Alfonso Velasco, P. O. Box, 76.

Annex 13

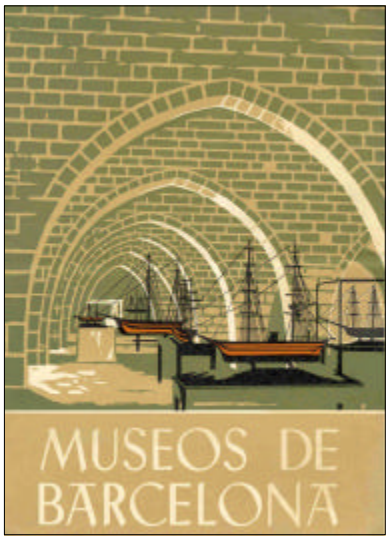
Fulletons turístics: E.U.B.(1929), museus de Barcelona, Barcelona turística

EXPOSITION INTERNATIONALE
BARCELONE 1929

MUSEOS DE
BARCELONA

MUSEOS DE
BARCELONA

BARCELONA
TURISTICA

Annex 14

Els congressos de turisme de Catalunya

(Transcripció original)

Primer Congrés 19/20/21/22 de juny de 1919
Treballs realitzats per la Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona

SECCIÓ 1ª

PRIMERA.- Instar dels Ajuntaments i de les entitats i personalitats significades de les poblacions catalanes que ofereixin interès turístic la promoció de la constitució de Sindicats d'Iniciativa en les localitats respectives.

SEGONA.- Recabar dels Ajuntaments i Diputacions el patrocini i subvenció dels Sindicats i demés entitats que es dediquin al foment del turisme.

TERCERA.- Gestionar la reciprocitat de serveis entre els Sindicats catalans i entre aquests i els demés d'Espanya i de l'extranger.

QUARTA.- Celebrar bienalment un Congrés Català de Turisme.

QUINTA.- Confiar a la Comissió Executiva l'estudi d'unes bases de federació de les Societats Turístiques de Catalunya, per ésser sotmeses al Congrés que prop-vinentment es celebri.

SISENA.- Sol·licitar dels Ajuntaments dels pobles que ofereixin algun interès turístic, l'establiment d'un servei d'informació en llurs oficines.

SETENA.- Recabar dels Embaixadors i Consuls espanyols, llur cooperació a la tasca propagandística dels Sindicats.

VUITENA.- Recomenar als Sindicats d'Iniciativa de Catalunya que procurin obtenir de les cases mercantils i industrials de les poblacions de llur respectiva residència, l'inclusió de fulles de propaganda turística a la correspondència que adrecin fora de Catalunya, l'acompanyament de publicacions amb llurs remeses de mercaderies i l'inserció franca en llurs catàlecs de l'anunci dels serveis del Sindicat respectiu.

NOVENA.- Gestionar dels Centres i Cambres de Viatjants de Comerç que s'interessin prop de llurs associats per obtenir el repartiment del material de propaganda que els facilitarien els Sindicats, aprofitant l'ocasió de realitzar llurs viatges de negoci.

DESENA.- Acceptar agraïment l'ofrena dels <<Exploradors Espanyols (tropa barcelonesa)>>, de cooperar a l'obra de propaganda turística dels Sindicats, mitjançant el repartiment de material de reclam entre les institucions similars de fora de Catalunya amb les quals estan amb intel·ligència.

ONZENA.- Encarregar a l'Atracció de Forasters de Barcelona la convocatòria d'una reunió d'entitats i empreses interessades en la prosperitat de la riquesa turística per a procedir, si ho creuen convenient i oportú, a la constitució d'un Touring Club Català.

SECCIÓ 2ª

PRIMERA.- Que el Congrés es dirigeixi a les quatre Diputacions catalanes i al quatre Ajuntaments de les quatre capitals de província, demanant-los cerquin l'apoi de les entitats culturals i econòmiques, per a que després de la deguda preparació i estudi, puguin resoldre, en ço que possible sigui, els importants problemes pendents de policia urbana, educació cívica i qüestions d'higiene urbana.

SEGONA.- Adressar-se a l'Ajuntament de Barcelona per a que porti a la pràctica el Reglament General de Beneficència que te aprovat, i aconsellar als Sindicats d'Iniciativa constituits que gestionin dels Ajuntaments corresponents, la adaptació de les disposicions a les necessitats de les localitats respectives.

TERCERA.- Que la Comissió Executiva del Congrés es dirigeixi als Ajuntaments i Diputacions per a que organitzin d'acord amb els Sindicats d'Iniciativa, els Cossos de Guies Urbans i Rurals.

QUARTA.- Dirigir-se a l'Estat, a les Diputacions i als Ajuntaments, per a que cuidin de la major conservació i presentació dels monuments urbans.

QUINTA.- Interessar dels Ajuntaments de les capitals catalanes l'aplicació immediata de totes aquelles mesures que poden contribuir al millor ordre dels serveis públics de carruatges i camàlics a les estacions i molls, reorganitzant al propi temps les guàrdies ciutadanes segons les necessitats de les capitals modernes.

SISENA.- Gestionar de la Direcció General de Aduanes, de les administracions locals respectives, de les companyies navileres i de les ferroviàries, la adopció de quantes disposicions tendeixen a facil·litar el despatx de bitllets i equipatges.

SETENA.- Que la Comissió Executiva del Congrés es dirigeixi a les Societats Econòmiques barcelonines, felicitant-les per l'acord pres de cel·lebrar en aquesta ciutat una Fira de Mostres internacional.

VUITENA.- Dirigir-se a l'Ajuntament de Barcelona per a que es serveixi pendre una resolució, tenint en compte la informació recollida per la Societat d'Atracció de Forasters de la propia capital, per a evitar les emanacions que es desprenen del subsol de la ciutat.

NOVENA.- Recabar dels propietaris de les coleccions particulars d'Art que es serveixin facil·litar als turistes estudiosos la visita a llurs museus, mitjançant la presentació dels Sindicats d'Iniciativa.

DESENA.- Dirigir-se als Ajuntaments i Sindicats d'Iniciativa en el sentit de que, convenientment acordats, procurin la conservació i foment de les festes tradicionals populars.

ONZENA.- Interessar de les autoritats de marina, Juntes d'Obres de Ports, i dels Ajuntaments, el bon acondicionament de les platges destinades a banys públics.

DOTZENA.- Gestionar les Companyies ferroviàries:

a) El restabliment de la tarifa X 17, referent a excursions col·lectives.
b) La creació de bitllets de tarifa reduïda i circulars, amb ocasió de temporades de banys, festes tradicionals i colònies i caravanes escolars.
c) Implantar, tant en el material mòvil i fixo, com en la organització general dels serveis, tots aquells avenços, precaucions i facilitats necessàries per a la millor orientació i comoditat del viatger.
d) Restablir, a mida que les circunstàncies ho vagin permetent, els serveis de trens que varen ésser reduits amb motiu de la guerra mundial.

TRETZENA.- Gestionar de les Companyies Navilieres que tenen un servei regular amb els ports catalans, la adopció tant en llurs serveis de comunicacions com en els embarcs i desembarcs, de totes aquelles millores susceptibles de procurar les majors comoditats als passatgers.

CATORZENA.- Adressar-se al Ministre de Foment en prec de que posi en condicions de millor viabilitat les carreteres de major interès turístic, i en especial les internacionals de Madrid a França per La Junquera i de Barcelona a Ribas i Puigcerdà, i que emprengui la construcció d'aquelles, la necessitat de les quals sigui més perentòria.

QUINZENA.- Agraïr al ex-Ministre de Foment, Don Francesc Cambó el completíssim plan de millores de carreteres que va formular durant la seva gestió ministerial, i recabar dels poders públics la seva definitiva adopció.

SETZENA.- Significar a la Mancomunitat de Catalunya l'alta estima de que son mereixedors els seus esforços per a millorar l'estat de les carreteres regionals que estan a son càrrec.

DÉCIMASÉPTIMA.- Dirigir-se a la Junta Directiva de l'Exposició de Barcelona per a que estudii la conveniència de la construcció d'un *Stadi*, tenint en compte, primer, la intensitat que han assolit els esports a Catalunya, i, segon, la probabilitat de poder cel·lebrar els Jocs Olímpics Internacionals a Barcelona, amb motiu del certamen projectat.

DÉCOMAOCTAVA.- Exposar a la Cambra Sindical del Automòvil la conveniència d'establir en els pobles i hostals, situats en vies de trànzit automovilistic, dipòsits de tots aquells articles que de major necessitat sien per a els automovilistes.

SECCIÓ 3ª

PRIMERA.- Encarregar als Sindicats d'Iniciativa que procurin, d'acord amb els Centres Excursionistes, la organització d'excursions públiques colectives.

SEGONA.- Donar-se per enterat amb satisfacció del projecte, ja en vies de realitat, de la edició d'unes Guies-Itineraris d'excursió per les encontrades més interessants de Catalunya, que te acordat publicar la Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona en unió del Centre Excursionista de Catalunya.

TERCERA.- Instar de la Mancomunitat de Catalunya la construcció d'una xarxa de refugis de muntanya.

QUARTA.- Acceptar els bons serveis oferts per els Exploradors barcelonesos, per a fer pràctica, sots la direcció del Centre Excursionista de Catalunya, la rotulació de camins i corriols de muntanya.

QUINTA.- Interessar de les entitats deportives marítimes, que promoguin, amb la cooperació de les persones aimants del mar, la creació d'un organisme que tingui per objecte la organització d'excursions deportives marítimes.

SISENA.- Gestionar de la Compañia Isleña Marítima el complert restabliment del seu servei amb les Illes Balears, així com l'estudi de la organització de viatges diurns a Palma, amb caràcter turístic.

SETENA.- Significar la casa editora de les <<Guies Exprés>> el goig amb que el Congrés ha vist llur publicació, i declarar mereixedors d'encoratjament els seus projectes per a l'avenir.

VUITENA.- Gestionar de l'Administració Pública la concessió de les degudes garanties per a la conservació i protecció de les obres que constitueixen el nostre patrimoni artístic nacional.

NOVENA.- Recabar la concessió en favor dels Sindicats d'Iniciativa d'un lloc a les Juntes de conservació de Monuments.

DEZENA.- Dirigir-se urgentment a l'Ajuntament de Verges, tresladant-li l'aspiració unànim del Congrés de que no sien derrocades les històriques torres de les fortificacions de la vila.

ONZENA.- Adreçar-se també a la Comissaria Regia del Turisme i a son Delegat a Barcelona, demanant-los una subvenció per a destinar-la a la propaganda i divulgació dels monuments arqueològics i obres d'art de Catalunya.

DOTZENA.- Pregar a la Oficina de Catalogació i Conservació de Monuments del Institut d'Estudis Catalans, que tot continuant l'obra empresa , imprimeixi i faciliti resums i programes de la seva tasca.

TRETZENA.- Donar-se per enterat amb satisfacció de les actives i intel·ligents gestions de la Societat Cívica <<Ciutat Jardí>> ve realitzant per a la conservació i millorament de les belleses naturals de Catalunya, i interessar dels Sindicats d'Iniciativa la cooperació a la seva obra.

SECCIÓ 4ª

PRIMERA.- Consignar la satisfacció del Congrés per la tasca que ve realitzant la Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona, adreçada a la publicació d'una guia general d'hotels de Catalunya.

SEGONA.- Encarregar als Sindicats d'Iniciativa catalans que recomanin als hotelers la adopció de la clau telegràfica acordada per la Associació Internacional d'Hotelers i les Associacions Hoteleres de Suïssa, França i Itàlia.

TERCERA.- Confiar a les Societats d'Atracció de Forasters de Barcelona la convocatòria d'un concurs entre els dibuixants projectistes de mobles, per a la adopció d'un model de dormitori d'hotel, que reuneixi les degudes condicions d'higiene, bellesa i confort.

QUARTA.- Cooperar a les gestions que va fent la Associació d'Hotelers de Catalunya per a que sia convertida en llei la Circular de la Fiscalia del Suprem referent als hostes morosos.

CINQUENA.- Tenir en compte, al constituir-se la Federació de Sindicats d'Iniciativa, la conveniència de la creació d'un Patronatge que vetlli per al millorament de les condicions dels allotjaments rurals.

SISENA.- Declarar la satisfacció amb que el Congrés veuria la supressió de tots aquells mitjans de propaganda hotelera poc recomanables per la seva manca de serietat.

SETENA.- Demanar a la Mancomunitat de Catalunya la implantació en la Universitat Industrial de la ensenyança especial de les pràctiques de la cuina i cambra hoteleres.

VUITENA.- Recomenar als hotels catalans que procurin tenir garatges amb la deguda forma en els seus respectius establiments, amb major ventatge propia i del automovilisme.

NOVENA.- Declarar la conveniència d'establir cases de salud per als turistes malalts, i agrair l'oferiment de la Quinta de Salud <<La Alianza>>, d'atendre de moment a aquest servei.

DESENA.- Recabar de l'Administració pública totes aquelles millores que tendeixin a facilitar la concurrència als nostres establiments d'aigües.

ONZENA.- Proposar al Claustre de la Facultat de Medicina de la Universitat Catalana, que en el nou plan d'estudis que formuli en ocasió del nou règim universitari, es serveixi incloure una càtedra per a l'ensenyament de la Climatologia i de la Hidrologia mèdica.

DOTZENA.- Demanar a l'Estat l'inclusió de la indústria balnearia i de explotació de estacions de clima i platges, entre les afavorides per la Llei de Protecció a les Indústries.

TRETZENA.- Interessar dels Cossos i Corporacions científiques la emissió conjunta de dictàmen referent a la especialització de cada una de les aigües minero-medicinals, actualment en explotació a Catalunya.

Barcelona, 22 de juny de 1919.

Per la Mesa del Congrés:

El President,
Francesc Puig i Alfonso.

El Secretari,
Manuel Ribé.

(Transcripció original)

Segon Congrés de Turisme de Catalunya

Celebrat a Tarragona els dies 26, 27 i 28 de març de 1921.
Organitzat per el Sindicat d'Iniciativa de l'esmentada ciutat.

Tarragona. Estampa de Francesc Sugrañes. 1923 –Publicat

Comissió

President:
Dr. D. Lluís Soler – President del Sindicat d'Iniciativa de Tarragona

Vice-presidents:
D. Pere Lloret
Josep Cabestany

Vocals:
D. Cosme Oliva – President de la Reial Societat Arqueològica de Tarragona
D. Lluís Bonet – President del Club Nàutic Tarragona
D. Joan Fortuny – Secció Excursionista de l'Orfeó Tarragoní
D. Josep Rigau – President de la secció Excursionista de l'Ateneo Tarraconense

Secretari:
D. Juli Baixauli Perelló

SECCIÓ TERCERA

Constituïda a les set de la tarda la mesa presidencial amb els Sr. Soler, Sr. Segura i Sr. Folch i Torres (Secretari de la SAF de Barcelona)

PONÈNCIA

A càrrec de D. Bernabé Martí i Bofarull, President Honorari de Excursionista de l'Orfeó Tarragoní.

Tema: L'excursionisme com a vehicle popular de la Història Pàtria; el que més aviva a la Naturalesa, i, per tant, a Déu, i el que escampa amb més generositat tot un rosari de cultura artística.

En matèria d'Art l'efecte es quasi idèntic. Prou he sentit parlar i he llegit coses relacionades amb la pintura, la arqueologia: dels temples romànics i del bells finestrals gòtics, els capitells, els sepulcres dels Reis i dels Prínceps de les cases d'Aragó i de Catalunya; de Poblet, de Santes Creus, de l'altar de Santa Tecla, de les coves romanes, de l'amfiteatre, etz., etz., tot a la fi coses ben deleitoses d'escoltar i de llegir, emprò ho he vist pes meus ulls i me he embadalit i tot jo he sigut près d'una forta devoció artística, que ha sigut per a mi com un bany general de cultura que roman dins del meu esperit com si fos ja carn viva.

Exemple: Vaig a visitar la nostra Seu tarragonina i tota aquella gran fàbrica em parla des de l'època romana, passant per Sant Oleguer que hi posa les primeres pedres, a la d'avui, que hi arriba un Arquebisbe català revestit de Cardenal. I tota aquesta llunyania, dels segles XII al XX, em donen ocasió per a fer una vella passejada de cultura artística, doncs en totes les coses i per tots els racons ni trobo una guspira, quan no una foguerada, de cosa culta, de cova d'art, és a dir, de coses totes estimables.

Conclusió: L'excursionisme, per tant, bé es mereix ser considerat com una nova font de cultura, i si és així, sol·licitar de l'Estat espanyol i de les corporacions populars catalanes, que estableixin càtedres per a la joventut que senti especial amor per aquesta branca del saber, fent d'aquest manera revivar amb més intensitat el sentiment de Pàtria, l'honor a Déu i la devoció i el respecte per a l'Art.

COMUNICACIÓ

Dr. D. Ramon Sabaté

Tema: Protecció de monuments arqueològics i paisatges

No cal pas esmerçar gaires paraules per a deixar justificar el títol que encapçala aquesta senzilla i modesta comunicació.

Diem-ne quelcom. Una de les coses que als pobles civilitzats ha de plaure més de conservar, tenen d'ésser els seus monuments espill on es retraten sens dissimulació de cap mena de idees i els sentiments dels qui els bastiren i ens els deixàren.

L'història sincera i vivent de les generacions passades enlloc es reflexa millor que'n llurs obres artístiques o arqueològiques. Poble que no pot ensenyar deixalles de l'antigor, dona a entendre palesament que no te històric. Ha de tenir ben poc interès el seu estudi. Escassos beneficis en té aconseguits, doncs, d'ell la societat. O no ha assolit el nivell normal de cultura o la gasta enmatllevada.

Tenen un altre avantatge els monuments. A més d'ésser els puntals ferms de l'història i psicologia d'un país, són una font inestroncable d'emocions estètiques molt escaients per a formar i donar a l'esperit el do del bon gust i per a enclotar les amargors que tenim de tastar en hores dissortades de la vida present. Quan el sentiment estètic ha sigut patrimoni de la col·lectivitat, com en alguns temps de l'Edat Mitja, i quin bellissim esplet de monuments, i monuments insuperables no ha deixat per a ensenyament i gaudir-ne les generacions futures!

Hom sap que, ultra les més formoses creacions de l'inspiració que porta en sa ment, ben encesa, i artista, és orgull de races i pols ben equilibrats, el puguer fruir a tota hora de meravelles esplèndides, encís dels ulls i delectació de l'ànima, les quals nostre bon Déu deixar escampades en indrets escullits que ès deure sagrat per a l'home el conservar i respectar amb gratitud servint-se'n ell i guardant-les amorosiblament per a el profit i goig dels altres. Que n'ès be de trist i descoratjador ovirar l'obra malastruga d'individuus i col·lectivitats destruint i no pas impunement fins en l'ordre utilitari, o al menys fent el que poder per la seva part per a fer-ho malbé, tot el bó i bonic de la gran obra de l'Altíssim, la bella i flairosa Natura, amb son devassall opulentíssim de cascades i arbredes, canturis d'ocells, fonts joguineres i ubèrrimes, estanys de blava pupila i anyoradissos paisatges, etz.

Si és natural a l'home anar a cercar fora tot allò que no troba a casa. És molt natural que per aprendre i fruir honestament amb la contemplació dels monuments històrics, de les creacions artístiques i de la formosa que serveix per a l'habillament de la Natura, els esperits selectes hagin seguida molta terra i mar en totes, antigues i modernes, les èpoques de la història. Però mai tant com avui, i és molt explicable i plausible. El conviden les condicions tan avinents de l'època nostrada, la qual fa planers i plaents tots els camins i indrets al turista. Fins el gran recurs de la Pedagogia per a ensenyar bé i fer apendre amb gust ès utilitzar els viatges i fer excursions. Com creix la visualitat de les nostres potències.

Amb molta inconsciència no hem sentides les palpitacions del temps, vull dir: no havem sabut rebre l'homenatge que s'els hi deu, ans al contrari els hi havem fet mancança a l'Art i a la Natura, tant provits en aquest benaurat territori tarragoní. Un anglès ha hagut d'escriure als murs d'un gran monument de casa nostra: "La civilización de los pueblos se conoce por las narices de los Santos". La nostra esmena esborrarà l'estigma oprobiós estampat a les parets de santes Creus per un estranger.

Nosaltres podem fer que'l turisme vingui a apendre i fer-nos rics i tot. No ès pas difícil. Fem-ho doncs. A aconseguir-ho adrecem les següents casuístiques, però pràctiques conclusions.

CONCLUSIONS

1ª ... i que's millorin i tot i més que per ningú, per entitats tan a propòsit com són els Sindicats d'Iniciativa, mitjançant una tasca perseverant i ferma d'observació, informació i denuncies a les autoritats o organismes del cas.

2ª Avui hem de fiar-nos i recorre principalment, a la Mancomunitat de Catalunya, i valer-nos del <<Servei de conservació i catalogació de monuments>>, que està portat per gent ben entesa i que ha fet feina molt fruitosa fins a la data actual.

3ª Cal cuidar-se molt de que'ls Ajuntaments fins ara molt apàtics i descuidats en llur més gran nombre, es cuidin de fer guardar, no deixant malmetre i tindre ben conservats els llocs monumentals, per poc interessants que semblin, i les riqueses foranes, aitals com fonts, arbredes, muntanyes ombrívoles, etz., es a dir, totes les belleses naturals de quiscun terme, u a l'hora vedar que'ls veïns els malmetin ni fassin malbé res del caràcter susdit, ni amb l'esma de millores o restauracions. Cal esmerçar tot el zel possible en la custòdia del nostre enlairat tresor de coses formoses per obra de la Natura i de l'Art.

4ª Convé dirigir-se respetuosament a les superiors Autoritats eclesiàstiques per a que fomentin en els joves seminaristes el coneixement i amor a la Litúrgia i a l'Arqueologia; procurin la catalogació dels monuments religiosos diocesans; no deixin fer obres, reparacions ni sustitucions sens dictamen i aprovació de qui hi entengui, i cuidin de que ara i sempre la casa de Déu vagi habillada amb el decor i formosura que'ls sagrats canons senyalen.

5ª Es bo que'ls aimants dels monuments formin part de les Comissions provincials, i que's fassi per aquestes una tasca activa, perseverant i sense contemplacions.

6ª Els mestres, valent-se de les explicacions de l'Urbanitat, Geografia, Històries i Catecisme i tot, deuríen infundir en llurs alumnes respecte i amor a les signeses monumentals i rústigues, majorment de la localitat, realitzar l'amena i instructiva labor de les visites i excursions col·lectives escolars; procurar-se un bon menatge de projeccions, reproduccions, encara que modestes, ben fetes, etz; per a'ls més grans establir classe de nocions elementals d'Arqueologia i Belles Arts, i per a tots compondre i fer donar textos resumits, si més no, de l'història i geografia locals.

7ª Els agents de l'autoritat, i més que res els guàrdies urbans, han d'ésser il·lustrats i zelosos en aquest ram.

8ª La gent gran d'avui dia té d'ésser allissonada amb obretes manuals resumides, acurades i econòmiques; amb conferències públiques i cursets d'expandiment i vulgarització; amb campanyes públiques, serenes i ordenades, quan es tracti de fer una malesa, i amb una tasca persistent i suau feta amb la premsa periòdica, professional i adhuc lo diari.

9ª Convé estimular la gent adinerada per a que's faci Mecenes del nostre patrimoni artístic i natural, quiscú a casa seva, sens mires egoistes.

10ª Fomentar l'acoblament del jovent il·lustrat, patriota i entusiasta que no passi mai en estudiar i guardar gelosament tot el bé de Déu de casa nostra, especialitzant-se si convé, quan ho demanin l'abundància i la varietat de tasca a fer.

Això proposa als qui saben més, un humil aimador de l'art i de la terra, enamorat de debò del que providament ens ha donat el bon Déu i hem heretat dels nostres avis.

Tarragona 25 de març de 1921
El Comunicant
Dr. Ramon Sabaté

Per unanimitat vàren ésser acceptades les interessants proposicions del Dr. Sabaté.

COMUNICACIÓ
De Don Josep Mª Pujol
Arquitecte municipal de Tarragona

TEMA: *Protecció als monuments arqueològics i paisatges*

Un dels principals afers dels pobles, aimants de llurs grandeses, és, sens cap mena de dubte, la conservació dels monuments que'ns han deixat les civilitzacions passades. Ells constitueixen les fites que assenyalen el llarg camí seguit per les generacions que,ns han precedit en el romiatge immens vers la perfecció, suprem desig de l'espècie humana. Ells són la preuada executòria de

nostra noblesa, que acrediten els immensos treballs de les races que han provat nostres terres. Ells formen les dades més exactes, més segures de l'història del món. Son estudi permet determinar, de manera incontrovertible, la manera d'ésser, viure i sentir de totes les generacions que han imprès ses petjades en el camí de l'Humanitat. I aquest estudi mai pot finir, doncs sempre aparèixen nous detalls, noves modalitats, nous elements que modifiquen el judici dels pensadors, agregant, jorn per jorn, coneixements a l'història llur.

Els pregons treballs executats per els savis al desenrunar els monuments de l'antiguitat, han permés fixar de manera inesborrable l'història dels antica pobles, que la tradició havia desviat, falsificant-la. Mariette, Champollion, Maspero, representant la arqueologia francesa; Gaznstang, l'anglesa; M.G. Davies, la nort-americana; i els alemanys, amb sos estudis, ens han revelat la psicologia del pobre egipci prehistòric , en sa civilització multimilenària. Botta, Layard, de Sarzec, a Caldeo; Rassam, a l'Assiria; Flandin i Dieulafoy, a Pèrsia, han reconstruit l'història de les regions orientals, de qui sols teníem noticies per les Sagrades Escriptures. Els monuments de la India i de Xina ens expressen les costums, religió, progrès de les ciències, fets de ses monarques, etz., etz. L'història de Grècia i de Roma, incomplerta per els grans buits deixats per els historiaires i poetes, ha sigut relligada mitjançant l'estudi dels restes soterrats baix els edificis de l'Acròpolis d'Atenes, de Tirinte, Delfos i altres.

Tarragona es mostra orgullosa de sos monuments, que la col·loquen al capdavanter de les ciutats d'Espanya . Tota ella és un reliquiari que guarda la veritable història pàtria, des dels remots temps de sa població, fins nostres anys. Ella, més que cap altre, deu preocupar-se de la conservació de tots els restes que apareixen tots els dies, cuidant amb una cura especialíssima que conservin llur caràcter i circumstàncies d'emplaçament, de forma, de color, intentant amb precaucions extremades i sols en el cas de poder fer-ho amb elements autèntics, la reconstrucció parcial, ja que dissortament no's troba res complert per la rancúnia bàrbara, dels monuments que ho permetin, sigui en el seu veritable emplaçament, sigui en altre punt que pugui ésser visitat, admirat i estudiat per tot-hom.

Cal, ademés, que l'Ajuntament, que's la concreció de la ciutat, adquireixi els restes de monuments que actualment no li pertanyin, com les Voltes romanes del Circ, la Basílica del For, la sala voltada de vora l'escalinata del Arç, la llatina cúpula de Centcelles, etz., etz., posant-les en condicions d'ésser visitades i estudiades, amb rètols adequats, indicadors de son antic destí, condicions i demés dades per a difundir sa importància. Cal, també, que la pròpia Corporació municipal construeixi el Passeig de les Muralles, que fa tants anys va acordar fer, segons avant projecte del firmant, o bé altre que'l millori.

Respecte als paisatges, s'ha de procurar que'ls que ho mereixen per sa bellesa, per son caràcter o per altres circumstàncies que'ls singularitzin, se cuidin especialment, impedint que's malmetin amb construccions o plantacions que desdiguin, i fent-los assequibles a la contemplació il·limitada, per a fruir ses belleses.

Sols fent-ho aixís, ens farem dignes de nosaltres mateixos, dels passats i dels veniders.

Tarragona 23 de març de 1921
El Comunicant
Josep Mª Pujol

El Sr. Pujol és felicitat per el seu treball i després de fer us de la paraula el Sr. Segura, per a oferir que com Alcalde de la ciutat s'ocuparà de que's conservin els monuments, als que protegirà amb decisió, queden acceptades les dues següents conclusions que verbalment proposa el Sr. Pujol.

1ª Que l'Ajuntament s'encarregui de la conservació del monuments arqueològics de la Ciutat.

2ª Que l'Ajuntament demani al Govern la construcció d'una presó i que l'edifici *torre de Pilats* es conservi i deixi de ser destinat a l'ús que actualment li assigna l'Estat.

COMUNICACIÓ
De D. Jeroni Martorell
Enginyer de la Mancomunitat de Catalunya

TEMA: *Protecció de monuments i paisatges*

CONCLUSIONS

1ª El Congrés declara la conveniència d'obtenir avenç en la llegislació protectora dels monuments i llocs naturals d'interès nacional, per a evitar llurs destrucció. Esperant mesures més radicals, precisa aplicar intensament les Lleis de declaració de monuments nacionals i arquitectònics artístics.

2ª El Congrés exhorta als Ajuntaments de Catalunya, a practicar els treballs indispensables per a la conservació dels monuments locals, posar en valor els que'n sigan mereixedors i restaurar antics edificis, per a establir-hi Cases de la Vila, Escoles i altres serveis públics.

3ª De manera singular el Congrés demana a l'Ajuntament de Tarragona la major consideració per als monuments arqueològics de la ciutat.

4ª La Mancomunitat de Catalunya és pregada d'insistir i obtenir les majors atribucions, en la tasca directora referent a excavacions, conservació de monuments i museus.

AMPLIACIÓ
D. Jeroni Martorell

Amplia la seva comunicació i diu que'ls Governs de Bèlgica, Itàlia i altres nacions, cuiden de la conservació i protecció dels monuments arqueològics considerant-los com a bens dels patrimoni nacional i que deu demanar-se que els joies arqueològiques siguin propietat dels pobles quals Municipis es cuidaríen de llur conservació.

Manifesta que gràcies a la Mancomunitat de Catalunya, no han desaparegut monuments de gran valor en Torroella de Montgrí, Vallcarca, Vilanova i Geltrú i altres pobles.

Sense discussió són acceptades les conclusions que a l'Assemblea proposa el Sr. Martorell.

CONCLUSIONS
DE LES QUATRE SECCIONS DEL SEGON CONGRÉS
DE TURISME DE CATALUNYA

SECCIÓ PRIMERA

1ª Promoure per tots aquells medis que's considerin més pràctics i oportuns, la constitució dels Sindicats d'Iniciativa en les poblacions catalanes, la relació de les quals figura en el cos del treball de la ponència.

2ª Gestionar de l'Estat, del Ajuntaments i de les Diputacions provincials, o en representació d'elles, de la Mancomunitat de Catalunya, la concessió de subvencions als Sindicats d'Iniciativa constituïts i que's vagin constituint en la nostra terra.

3ª Ajornar per a quan sigui més complerta la constitució dels Sindicats catalans, l'estudi de les bases per a llur federació, sens perjudici de procurar, entretant, per tot allò que sigui interès comú, l'intel·ligència de llurs representants, mitjançant la celebració de conferències semestrals en aquells llocs de Catalunya que tinguin Sindicat constituït.

4ª Que en cada Congrés siguin tractades no més dues qüestions de caràcter general, encara que s'hi puguin debatre totes aquelles d'interès particular per a la localitat on el Congrés tingui efecte.

5ª Que en cada Congrés s'acordin els temes de caràcter general de que s'haurà d'ocupar el següent, deixant la determinació dels d'interès particular o local, a criteri de la Comissió organitzadora corresponent.

6ª Que això s'entengui sens perjudici dels drets dels congressistes de presentar comunicacions sobre tots aquells punts que tinguin per convenient i de les facultats del Congrés

de deliberar, respecte a aquelles qüestions d'urgència que amb relació de turisme puguin afegir-se, encara que no vinguin compreses dintre dels temes del qüestionari.

7ª Que les matèries a subjectar a les deliberacions del Tercer Congrés de Turisme de Catalunya, siguin les compreses dintre dels temes <<Carreteres i Automobilisme>> i <<Conservació de Monuments i belleses naturals>>.

SECCIÓ SEGONA

1ª Empendre una campanya requerint tot allò que convingui, la cooperació de les autoritats per a millorar les condicions higièniques de les urbs, per ço que toca a n'aquells punts més directament relacionats amb el turisme, com són: extermini de les mosques, prohibició de fumar en els teatres, cines i demés espectacles, netedat dels monuments i llocs de sanitat, en lo que's refereix a les aigües destinades a la beguda.

2ª Solicitar dels Poders públics subvenció per a aquelles empreses marítimes corresponents que puguin establir el servei regular i directe de comunicacions entre Tarragona i Palma de Mallorca.

3ª Estudiar el plantejament d'un circuit de carreteres d'interès especial per al turisme, recabant dels Poders públics la declaració de preferència per lo que toca a les obres de reparació i entreteniment de les mateixes, segons el plànol presentat a n'aquest Congrés per l'Enginyer Quefer d'Obres públiques de Tarragona, D. Josep Cabestany.

SECCIÓ TERCERA

1ª Procurar, per tots els mitjans adequats, el foment de l'excursionisme com a medi el més indicat per a revivar el sentiment de Pàtria i la devoció i el respecte a l'Art.

2ª Interessar del Club Nàutic de Tarragona que procuri, d'acord amb les autoritats i elements interessats de l'Ametlla i de Sant Carles, l'organització, almenys un cop a l'any, d'excursions marítimes als punts més interessants compresos dins del Golf de Sant Jordi.

3ª Gestionar de l'estat el complement de la llegislació protectora dels monuments i de les belleses naturals i l'exigència de l'estricte compliment de les disposicions ja existents en la actualitat.

4ª Exhortar als Ajuntaments de Catalunya, a practicar els treballs indispensables per a la restauració i bon acondicionament dels monuments locals.

5ª Interessar d'una manera especial a l'Ajuntament de Tarragona, el nomenament d'una Comissió especial que entengui en la millor conservació i presentació dels monuments arqueològics de la ciutat, fent-los fàcilment visitables.

6ª Pregar a la Mancomunitat de Catalunya que procuri obtenir, de qui correspongui, les majors atribucions possibles, per ço que toca a la tasca directora referent a excavacions, conservació de monuments i museus.

7ª Demanar respectivament als superiors i autoritats eclesiàstiques que, mitjançant la formació dels clergues al Seminari i dictant les oportunes disposicions, atenguin a la conservació i restaurament dels monuments artístics i arqueològics de la Diòcesi.

8ª Interessar dels mestres de les escoles primàries que procurin inculcar a llurs alumnes el respecte i l'estimació als monuments, difundint entre'ls infants aquelles nocions d'Història i d'Art amb relació principalment a la localitat respectiva, com a garantia millor per a assegurar aquell amor i respecte.

SECCIÓ QUARTA

1ª Recomanar als Sindicats d'Iniciativa, que per tots els mitjans possibles, entre ells la celebració de concursos, procurin estimular i fomentar l'Industria Hotelera com element indispensable que és pel desenrotllament del turisme.

2ª Gestionar la mancomunitat de Catalunya l'otorgació de distincions honorífiques als hotels catalans que majors esforços hagin fet per a millorar les condicions de llur instal·lació i els serveis que'ls hi són propis.

3ª Declarar la conveniència de que, per a dotar de comoditats i atractius als balnearis catalans, on no sigui prou l'esforç individual, es constitueixin empreses amb capital català.

4ª Procurar que tots els catalans adoptin el justificat criteri francament proteccionista dels nostres balnearis atenent a que les virtuts terapèutiques de les aigües llurs, res tenen que envejar a les dels establiments estrangers.

5ª Pregar a l'Associació de Metges de Llengua Catalana que vulgui acceptar l'encàrrec de determinar l'especialització de cada una de les aigües minero-medicinals, actualment en

condicions d'explotació a Catalunya indicant les mides a pendre a tot quant estigui relacionat en l'explotació dels balnearis per a posar-los per damunt dels similars de fora.

VISITES, EXCURSIONS, CONFERENCIES, CONCERTS I DEMÉS FESTES

Seguint l'ordre del programa, vàren celebrar-se les festes en forma següent:

DISSABTE, DIA 26

Visita a la Fàbrica de Chartreuse

El dia 26, primer de la cel·lebració del Congrés, a les tres de la tarda, visitàren els congressistes l'important fàbrica del licor <<Chartreuse>>.

Acompanyats dels Prior P. Urbano i del gerent de la casa Mr. Francillon, que explicava amablement l'organització i funcionament dels treballs, vistàren totes les seccions i dependències de l'establiment industrial.

Després d'haver tret varies fotografies dels congressistes, en diferents punts de la fàbrica, vàren ésser obsequiats cada ú dels visitants, amb una ampolleta del renomenat licor, quedant tots molt agraits per les atencions rebudes.

Excursió al Pont del Diable (Acueducte romá)

Des de dita fàbrica de <<Chartreuse>> es dirigiren els excursionistes al Sindicat d'Iniciativa, qual societat tenia preparats alguns autos per a anar a visitar l'hermosa finca en la que està enclavat el cèlebre *Acueducte de les Ferreras*, conegut vulgarment amb el nom de <<Pont del Diable>>, situat en preciós lloc, a uns quatre quilòmetres de Tarragona, a la dreta de la carretera de la ciutat a Valls.

Aquesta notabilíssima *obra de romans*, d'atractiva construcció, declarada per l'estat Monument nacional i que en temps antics portava aigua del riu Gayà des d'aprop de Pont d'Armentera, per a abastir la ciutat, fóu admirat per els excursionistes, que quedàren encantats de visitar punt tan pintoresc, així com l'esplèndid parc rústic de D. Marian Puig i Valls.

Visita a les Coves Romanes

A dos quarts de nou de la nit, en el saló-teatre del Centre Catòlic Social Obrer, va celebrar-se un concert de gala de l'Orfeó Tarragoní, dedicat als congressistes.

Assistiren, ocupant llocs de preferència, el governador civil, l'Alcalde de la ciutat, el general Governador militar, Comandant de Marina, Enginyer d'Obres Públiques, el President i Consell Directiu del Sindicat d'Iniciativa.

Entre les distingides famílies estàven: Srs. Soler, Cidón, Cabestany, Francillón, Alonso Soriano, Altimiras, Serrano, Torres, Bessa, Corsini, Cuchí, Moragas, Rabadá, Vallvé, Dalmau (Josep), Delclós, Gabriel, Cereceda, Guerrero, Saiz, Escofet, Prats, Ventosa, Vilá, Bonet (J.), Rossell, Sugrañes, Bonet (L.), Batet, Klein, Martí (B.), Molas, Baixauli i altres moltes que se sent no recordar, ademés de quasi tots els congressistes inscrits.

L'Orfeó cantà d'una manera magistral el següent

PROGRAMA

1ª Part

1- Himne a la Senyera..... Gols
2- Negra Sombra (Balada Gallega)..... Montes
3- El Rossinyol..... Mas i Serracant
4- Sardana de les Monges..... Morera
5- Oh! Quin bon eco (1534-1594)..... Lassus
6- Credo de la Missa del Papa Marcel·lo..... Palestrina

2ª Part

1- Ave-verum..... Mozart
2- Psalm 150..... Cesar Frank
3- Salve Regina..... Gols
4- Al·leluia (1685-1759)..... Haendel

DIUMENGE, DIA 27

Visita al Museu Arqueològic i portes i muralles ciclòpeas

A les nou del matí, es visità el Museu arqueològic, notabilíssim per les magnífiques col·leccions que allí pogueren admirar els congressistes i que's descriuen en el *Catálogo general* publicat en 1894 per l'actual director D. Angel del Arco.

L'infinitat d'objectes, esculptures i restes que testimonien les grandeses de la Tarraco romana, requerien una visita més detinguda; però tenint-se que ajustar al itinerari del programa vàren tindre de donar per acabada la visita, per a que hi hagués temps de visitar les portes i muralles ciclópeas, abans de les onze, a quina hora devia celebrar-se en l'Institut la sessió de la Secció 2ª del Congrés.

Seguidament es dirigiren a les afores de la ciutat on es troben dites portes i muralles.

Els historiadors d'època anterior a l'impero romà ja citàvem a Tarragona com a població antiquíssima, afirmació que queda ben confirmada al contemplar les muralles i portes ciclòpeas construïdes pels celtibers i que atestigüen l'origen primitiu de la antiga ciutat.

Concert a la miranda del Mediterrà

Acabada a les dotze la sessió de la Secció 2ª, els congressistes passàren al anomenat <<balcó del Mediterrà>>, d'esplèndida vista que domina el mar, en quin passeig, la notable banda del regiment d'Almansa vá donar un concert, obsequiant als concurrents amb les més precioses composicions dels seu selecte repertori que tocà amb el gust, afinació i ajust que'ns té acostumats l'intel·ligent director Sr. Vélez.

Visites al Club Nàutic i Astillers de Tarragona; passeig marítim i regates

Una de les festes més interessants del programa, vàren ésser les regates que en obsequi als congressistes i per indicació de la Comissió Organitzadora del Congrés, organitzà la Junta Directiva del Club Nàutic.

Després de visitar els Astillers, on aleshores estàvem construint els magnífics vaixells *Montseny* i *Montsant*, els congressistes es traslladàren a l'elegant edifici que'l Club ha construit recentment en el port.

En els salons i la terrassa es vèien distingides dames i elegants senyoretes de l'aristocràcia tarragonina, que donàven una simpàtica nota de color, demostrativa del carinyo en que són rebuts a Tarragona els forasters.

Entre els famílies que acudiren al Club, además dels congressistes, hi figuràven les senyores i senyoretes de Bonet (L.), Mallol (J.), Soler. Cereceda (L.), Arola, Carbó, López (B.), Comas (D.),

Niubó, Dalmau, Guash, Minguell, Musté, Delhor, Salvadó, Artal, Prat, Ferrer, Gabarda, Klein, Monares, Serrano, Sandoval, Martí (B.), Aleu, Roca, Montanè, Bonet (J.), Mallol (M.), Cidón, Martí (I.), Sanz, Ventosa, Altamiras, Sastre, Estivill, Molas, Merelo, Marquesa de Vallgornera, Clavé, Ripoll (G.), Abelló, Padilla, Solé, Guansé, Torrens, Banús, Arce, Llanas, Sugrañes, Vilà, Gabriel, Delclós, Nogués, Cuadrada, Aragonés, Malè, Gil, Sanromà (J.), Sanromà (R.), Mirambell, Moragas, Romero, Sarobè, Gastardi, Barrueto, Sentis, Fernández Ampon, Monteverde, Morera, Virgili, Teixidó, Castellarnau, Alarcon, Montragull, Fontana, Fernández de Córdoba, Gaspar, Salesas, Baixauli i altres moltes que no és fàcil de recordar.

A les quatre i mitja, el Jurat donà sortida als balandres *Ruixim* i *Mari-Pepa*, *Alfonso XIII, S. Jordi* i *Paulina*, tripulats respectivament per els socis del Club senyors Carbó, Muntané, Cereceda, Cardona i Martí.

L'expectació fóu gran i als 22 minuts éra rebut amb xardorosos aplaudiments el balandre *Ruixim*.

Mentres es comentàven els resultats de tan interessants regates, la gent jove passà al saló de festes del Club on es cel·lebrà un gran ball amenitzat per l'orquestra que amb tant acert dirigeix el senyor Gols.

La Junta del Club vá rebre molts i merescuts elogis de tots els concurrents, que quedàren molt satisfets de la festa marítima que proporcionà a tots una tarde deliciosa.

Recepció al Palau del Excm. Ajuntament

Per la nit, a les deu, es celebrà en el Palau del Excm. Ajuntament i Excma. Diputació provincial la recepció que en obsequi als congressistes organitzà la Excma. Corporació municipal.

Esplèndidament il·luminats els salons i les dependències del elegant edifici, vàren ser visitades per els Congressistes i famílies distingides de la Ciutat.

El Alcalde Sr. Segura, en breus però eloqüents paraules vá oferir als Congressistes un <<lunch>>, que's vá servir en l'antic saló de sessions que estava profusament il·luminat i primorosament adornat amb plantes i flors.

La vetllada va resultar agradabilíssima quedant tots molt agraits per la fina atenció i esplèndid obsequi del Excm. Ajuntament.

DILLUNS, DIA 28

Visites a la Torre del Arquebisbe, capella de S. Pau, castell de Pilats, Catedral i Museu Diocesà

Els congressistes reanudàren les visites el dilluns a les nou del matí que's dirigiren a la anomenada torre del Arquebisbe, obra ibero-romana del segle XV; des d'allí passàren a veure la capella de Sant Pau a la que s'atribueix una antigüetat remontadíssima, doncs se suposa eregida en temps del apòstol S. Pau, en memòria de la seva estada a Tarragona, si bé els historiadors afirmen que's obra feta en el període de transició del art romànic al ogival i, per tant, sembla que data del sigle XII.

Seguidament, marxàren els congressistes a veure un dels monuments més importants de l'antiga Tarraco (apart de la Catedral): els Castell de Pilats, resta d'un edifici d'època romana que fóu edificat per César August. Del Castell de Pilats passáren a visitar la famosa Catedral, situada a la part alta de la Ciutat; va ser començada al ser expulsats els àrabs per S. Olegari primer Arquebisbe de Tarragona, allà per l'any 1120 i és un monument digne de ser visitat.

En els Claustres de la grandiosa Catedral és troba el notable Museu Diocesà que vá fundar l'Arquebisbe Antolin López Peláez on se poden admirar moltes pintures, esculptures i objectes de gran valor que patentitzen la passada grandesa de Tarragona i sa comarca.

Banquet oficial

A la una de la tarde en el saló del Club Nàutic, és cel·lebrá un esplèndid banquet per a el que s'inscribirien gran nombre de congressistes, regnant la més franca i coral harmonia.

Excursió a la Torre dels Scipions, Médol i Tamarit

Aquesta excursió feta en autos preparats per la Comissió Organitzadora i Sindicat d'Iniciativa va ser agradosa; s'admirà un hermós paisatge i es visità la Torre dels Scipions situada en la carretera de Barcelona a uns 6 Km. de la Ciutat, monument funerari que's creu fóu eregit en memòria dels dos germans Scipions generals de Roma en temps de la segona guerra púnica i que segons datos històrics moriren derrotats en retirada en el lloc que ocupa la esmentada torre.

Seguint la carretera de Barcelona a uns 8 Km de la Ciutat està la cantera romana el <<*Médol*>> d'on els romans, extragueren la pedra per a les grans edificacions d'aquella època.

Seguint la mateixa carretera a uns 10 Km es troba Tamarit restes d'un castell àrab, que actualment és dels punts més pintorescs de la costa.

Tamarit, poble d'alguna importància a l'Edat Mitjana vá ésser despoblat perquè els habitants, en vista de que les charques pròximes éren focos del paludisme que anorreava a la gent, vàren abandonar les cases que actualment aparèixen en runes que son dignes d'ésser visitades.

Prop de Tamarit i en un punt molt pintoresc els excursionistes es menjàren la clàssica MONA que'n capses especials havia preparat la Comissió Organitzadora, retornant tots a la Ciutat per acudir a la sessió de clausura que a les 7 estava anunciada en el Palau de la Excma. Diputació provincial.

Conferència per l'Associació Excursionista

Digne remat de les festes va ésser la interessant conferència que amb projeccions donà D. Félix Durán, del Centre Excursionista de Catalunya, en el saló-teatre del Centre Católic de la Ciutat.

La distingida i nombrosa concurrència passá una agradabilíssima vetllada admirant en la pantalla els més notables monuments arqueològics de Catalunya, mereixent molts aplausos el distingit conferenciant.

(Transcripció original)

Reglament dels Congressos de Turisme de Catalunya

CAPITOL I

De la finalitat dels Congressos

ARTICLE 1. Cada dos anys es celebrarà a Catalunya un Congrés de Turisme per objecte:

a) Desenrotllar i fomentar el moviment d'immigració turística vers Catalunya utilitzant tots els mitjans que siguin lícits i legals.
b) Promoure la millora de tota mena de serveis públics afectants al Turisme.
c) Procurar la intel·ligència i unitat d'acció entre'ls Sindicats d'Iniciativa de Catalunya i altres entitats consagrades al foment del Turisme.

CAPITOL II

De la organització dels Congressos

ART. 2. Els Congressos tindràn lloc en poblacions catalanes on hi hagi Sindicats d'Iniciativa degudament constituits.

ART. 3. Podran formar part del Congressos tots els Sindicats d'Iniciativa i Associacions similars de Catalunya, així com les Corporacions oficials, Empreses de serveis públics i quants particulars s'interessin per l'increment del Turisme.

Podran ser també admesos a sol·licitud, els Sindicats, Associacions de Turisme, Empreses de serveis públics i personalitats de fora de Catalunya, amb aquelles limitacions de drets, però, que la Comissió Organitzadora tingui per convenir imposarlos-hi.

ART. 4. La llengua oficial dels congressos serà la Catalana poden fer us, però, de llur idiomes naturals, aquells congressistes no catalans que prenguin part en el debat.

ART. 5. La quota d'inscripció en els Congressos serà la de deu pessetes, destinant-les el seu producte a satisfer les despeses de l'organització i cel·lebració dels Congressos ocasionin.

Els Congressos seran organitzats pels Sindicats de Iniciativa de les poblacions que respectivament se cel·lebrin i amb la cooperació de les Associacions locals amb interessos especialment relacionats amb el Turisme.

ART. 6. Seran funcions de la Comissió organitzadora la publicació i repartiment de la corresponent convocatòria, així com dels qüestionari programa de festes i actes a cel·lebrar amb motiu del Congrés. També gestionaran quantes facilitats puguin ser donades als congressistes en ordre a transportar i allotjament.

ART. 7. Será President de la Comissió organitzadora el que ho sigui del Sindicat d'Iniciativa corresponent, o la persona que aquest delegui amb tal de que sigui pertanyent a la Junta Directiva del propi Sindicat.

La Comissió constarà, ademés, de dos Vice-Presidents, d'un Tresorer-Comptador, d'un Vocal-Secretari, d'un nombre indeterminat de Vocals i d'un Secretari General, que ho serà el del Sindicat d'Iniciativa de la localitat on el Congrés tindrà lloc.

ART. 8. Correspondrà també a la Comissió senyalar les seccions en que degui dividir-se el Congrés, les quals podran ser tantes com tingui convenient i oportú.

ART. 9. La Comissió organitzadora podrà nomenar tants ponents com cregui del cas per el desenrotllament dels temes generals del Qüestionari.

ART. 10. Estarà així mateix facultada la Comissió organitzadora per a nomenar tantes Presidències d'Honor del Congrés com cregui indicades.

CAPITOL III

Obertura, funcionament i clausura del Congrés

ART. 11. Formaran la mesa del Congrés els individuus que hagin compost la Comissió organitzadora amb els mateixos càrrecs que haguéssin tingut dins d'aquélla.

ART. 12. El Congrés s'obrirà mitjançant sessió solemne, en la qual podran fer us de la paraula les autoritats que hi siguin invitades, els Presidents d'Honor i el de la Comissió organitzadora sens perjudici de que's pugui fer representar per altre individuu pertanyent a aquélla.

En la pròpia sessió es donarà compte pel Secretari de les inscripcions i delegacions oficials rebudes.

ART. 13. En els dies y hores que prèviament s'hagin senyalat se cel·lebraran les corresponents reunions de la Secció, les quals podran ser simultànies o consecutives.

ART. 14. Cada Secció serà presidida per algún dels congressistes concurrents que ostenti la representació d'algún Sindicat d'Iniciativa o Associació de Turisme previa designació al efecte pel President del Congrés.

ART. 15. En cada una de les reunions de la Secció será desenrotllada la respectiva ponència per aquell qui tingui aquesta tasca a son càrrec, així com se donarà compte de totes aquelles comunicacions que hagin presentat els congressistes, referents als assumptes de que hagi d'ocupar-se la Secció.

Tant el treball de la ponència com les comunicacions es concretaran en les conclusions que siguin oportunes, les quals un cop aprovades per la Secció seran subjectades oportunament a la superior sanció de la Junta Plenària del Congrés.

ART. 16. L'ordre de les discussions, així com la forma de les votacions en les reunions de la Secció, seran regulades segons el criteri de qui exerceixi el càrrec presidencial.

ART. 17. Finides les tasques de les Seccions, el Congrés es reunirà en sessió plenària que serà la de clausura en la qual seran discutides i aprovades les conclusions que presenti cada Secció, el conjunt de les quals constituirà les conclusions definitives del Congrés.

ART. 18. En la Secció plenària els acords es pendran per majoria de vots dels concurrents.

Per a les discussions es concediran dos torns en pro i dos en contra de cinc minuts de durada cada un, i altres tants de tres minuts per a rectificar.

ART. 19. Discutides i aprovades en plé totes les conclusions, el Congrés en votació ordinària designarà la població on hagi de tenir lloc el vinent Congrés bienal, tenint en compte çó que's perceptua en l'article 2, després de lo qual es declararà clausurat el que s'estarà cel·lebrant.

CAPITOL IV

De la Comissió Executiva

ART. 20. La execució dels acords del Congrés correspondrà al Sindicat d'Iniciativa de la localitat en la que aquell s'hagués cel·lebrat, la Junta Directiva del qual quedarà investida per a dit efecte del càrrec de Comissió Executiva.

La Comissió podrà recabar, per el bon compliment de la seva tasca els auxilis de quantes entitats haguéssin estat representades en la Comissió organitzadora, així com el de tots aquells Sindicats i Associacions del Turisme adherits al Congrés.

ART. 21. Correspondrà també a la Comissió organitzadora l'impressió i el repartiment entre'ls congressistes de les conclusions que haguéssin sigut degudament aprovades.

ART. 22. La Comissió redactarà una Memòria de les gestions realitzades per a la complimentació dels acords presos, la qual subjectarà a l'aprovació del Congrés prop-vinent.

ART. 23. Les resolucions degudament adoptades pels Congressos seran inapelables i obligaran per tant sense excusa a tots els Sindicats que hi haguéssin assistit o haguéssin fet constar adhesió llur als mateixos.

DISPOSICIONS GENERALS

ART. 24. Aquest reglament regirà per al Primer Congrés de Turisme de Catalunya convocat a la ciutat de Barcelona per als dies 19, 20, 21 i 22 de juny de 1919 i pels que amb posterioritat vagin cel·lebrant-se en diverses poblacions catalanes.

ART. 25. Les disposicions contingudes en el present Reglament no podran ser modificades ni adicionades més que en junta plenària de Congrés especialment convocada per aquest objecte per iniciativa de la Comissió organitzadora o de la mesa del Congrés que estiguéssin en funcions o a petició de les dues terceres parts dels congressistes concurrents.

Barcelona, 19 de juny de 1919

La Comissió organitzadora: President, Francesc Puig i Alfonso.- Vice-Presidents, Eduard Batalla i Josep M. España.- Vocal-Secretari, Manuel Ribé.- Tresorer-Comptador, Josep Serra.- Vocals, Josep Massó Torrents, Josep Sold-Sert Castellar, Doctor Salvador Roca i Artur Perelló.- Secretari general, Manuel Folch i Torres.

Aprovat en la sessió plenària del Primer Congrés de Turisme de Catalunya, cel.lebrada el dia 22 de juny de 1919.